ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΥΠΑΚΟΗ»

2013

ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ

Τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μεταχειρίζεται κάθε Χριστιανὸς ὅπου ἐπιθυμεῖ νὰ σώσῃ τὴν ψυχήν του, διαμοιρασμένα εἰς Μελέτας, Ἐξετάσεις καὶ Ἀναγνώσεις.

ΜΕΛΕΤΗ Α΄.

Α΄. Τί ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.
Β΄. Τί ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δι' αὐτήν.
Γ΄. Τί πρέπει νὰ κάμνῃ καὶ νὰ παθαίνῃ ὁ ἄνθρωπος δι' αὐτήν.

α΄.

Συλλογίσου, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, πόσα ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν σου. Ἐν πρώτοις ἀπεφάσισεν εἰς τὴν θεαρχικὴν καὶ συναΐδιόν του ἰδέαν, πρὶν καταβολῆς κόσμου καὶ πρίν τοῦ αἰῶνος, διὰ νὰ σὲ σώσῃ. Καὶ σοῦ ἡτοίμασε τὴν βασιλείαν Του διὰ μισθὸν καὶ βραβεῖον σου, ἐὰν θελήσῃς νὰ ὑπακούσῃς τὸν νόμον Του· ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι, καθὼς ὁ Θεὸς ἔχει τὸ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν Του ἄναρχον, ἔτσι εἶχεν εἰς τὸν ἑαυτόν του συνάναρχον καὶ τὴν πρόνοιαν τῆς ἰδικῆς σου σωτηρίας[1], τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μεγαλυτέρα σου τιμή ἄνθρωπε· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ δὲν εὐχαριστήθη μόνον εἰς τὸν ἑαυτόν Του καὶ εἰς τὸν ἀγαπητόν του κατὰ φύσιν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα Του, ἀλλ' ἠθέλησεν ἀπὸ ἀγαθότητά Του νὰ προνοήσῃ ἀκόμη καὶ διὰ ἐσένα, διὰ νὰ σὲ κάμῃ υἱόν του θετὸν κατὰ χάριν καὶ νὰ σὲ δείξῃ μέτοχον τοῦ ἁγίου Του Πνεύματος. Ὅθεν, ὅταν ἦλθεν ὁ διωρισμένος καὶ ἁρμόδιος καιρός, ἠκολούθησαν εἰς τὴν ἄναρχον ταύτην διὰ σὲ πρόνοιαν καὶ τὰ ἔργα, διότι ὅλα τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς χάριτος τὰ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ ἀνάπαυσιν τὴν ἰδικὴν σου καὶ ὅλων τῶν ἐκλεκτῶν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· «Τὰ γὰρ πάντα δι'ἡμᾶς». (β΄. πρὸς Κορινθ. κεφ. δ'. ἐδ. 15). Διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν εἶναι διωρισμένα ὅλα τὰ νοερὰ καὶ ἄυλα ποιήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄρχοντες τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ θεῖοι λέγω ἀρχάγγελοι καὶ ὅλοι οἱ ἄγγελοι, ὅπου εἶναι τόσον δυνατοί, τόσον ἅγιοι, τόσον μακάριοι καὶ αὐτοὶ εἶναι διωρισμένοι διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται καὶ νὰ βοηθοῦν τὸν πλέον εὐτελέστερον ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ σωθῇ· «οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;» (Ἑβρ. α΄. 14).[2] Διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν ἐδημιούργησεν ὁ Θεός ἐκ τοῦ μὴ ὄντος

---

[1] Ὅτι ἄναρχος ἅμα καὶ ἀτελεύτητός ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ Πρόνοια, μαρτυροῦσιν οἱ πνευματοκίνητοι Θεολόγοι· ὅ τε γὰρ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ τῶν Θεολόγων ἐξοχώτατος, οὕτω φησίν· «ὁ μὲν οὖν κρατήρ, περιφερὴς ὢν καὶ ἀναπεπταμένος, σύμβολον ἔστω τῆς ἀνηπλωμένης ἅμα, καὶ ἐπὶ πάντα περιπορευομένης ἀνάρχου καὶ ἀτελευτήτου τῶν ὅλων Προνοίας (Ἐπιστολ. πρὸς Τίτον). Ὁ δὲ θεοφόρος Μάξιμος σχολιάζων τὸ ῥητὸν τοῦτο λέγει· «Καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἀνάρχως προϋπῆρχε πάσης κτίσεως. Προνοίας γὰρ θείας ἦν, ἤτοι προεννοήσεως, τό βούλεσθαι παραγαγεῖν κτίσιν, τὴν ἀπολαύσουσαν τῆς προνοητικῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος». Καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγει, ὅτι «Προνοίας ἐδεῖτο τὰ ὄντα, ὥστε κατά τὸν δέοντα ταῦτα γενέσθαι καιρόν».

[2] Ἄριστα ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τῶν ἀγγέλων λέγει· «οὗτοί εἰσιν οἱ μακάριοι πολῖται τῆς ἄνω πόλεως Ἱερουσαλήμ, ἥτις μήτηρ ἡμῶν ἐστιν ἄνω, ἀποστελλόμενοι διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, ὥστε αὐτοὺς ῥύεσθαι καὶ φυλάσσειν ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ἐνισχύειν τε καὶ διδάσκειν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν υἱῶν σου προσφέρειν ἐνώπιον τῆς δόξης τῆς μεγαλειότητός σου· ἀγαπῶσι γὰρ τοὺς πολίτας αὐτῶν, δι' ὧν ἀποπληρωθῆναι προσδοκῶσι τὸ ἐκ τοῦ πτώματος αὐτῶν σχίσμα». (Εὐχὴ ε΄. ἢ παρ' ἄλλ. κη΄. ἐρωτικῇ). Καὶ πάλιν «βοηθοῦσι τοῖς πονοῦσι σκέπουσι τοὺς ἀναπαυομένους, παρορμῶσι τοὺς μαχομένους,

εἰς τὸ εἶναι ὅλον τοῦτον τὸν αἰσθητὸν κόσμον καὶ σὲ ἐκατάστησε βασιλέα ἐπάνω εἰς ὅλα Του τὰ ποιήματα, διορίζοντάς τα νὰ σὲ ὑπηρετοῦν, διὰ νὰ τὸν δουλεύῃς καὶ σὺ εἰς ταύτην τὴν ζωὴν καὶ νὰ τὸν ἀπολαύσῃς εἰς τὴν ἄλλην· ταὐτὸν εἰπεῖν διὰ νὰ σωθῇς «οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας», (α'. Θεσσαλ. ε'. 9). Διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν ἔδωκε νόμον καὶ ἐντολὰς καὶ ἀπέστειλε προφήτας, οἱ ὁποῖοι δι' ἄλλο πρᾶγμα δὲν ἠρεύνησαν, παρὰ πῶς ἐσὺ νὰ σωθῇς, καθὼς λέγει ὁ μακάριος Πέτρος «Περί ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ἡμᾶς χάριτος προφητεύσαντες». (α'. ἐπιστ. α' 10).

Καὶ τί ἄλλο περισσότερον; Αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεός, μὲ ὅλας τὰς θείας του τελειότητας, δίδοται ὅλος εἰς τὴν φροντίδα τοιούτου μεγάλου ἔργου, τῆς σωτηρίας δηλ. τῆς ἰδικῆς σου, ὦ ἄνθρωπε· καὶ ὁ μὲν Πατὴρ βάνει εἰς πρᾶξιν τὴν παντοδυναμίαν καὶ εὐδοκίαν του, διὰ νὰ σηκώσῃ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἠμποροῦν νὰ ἐμποδίσουν τὴν σωτηρίαν σου καὶ θέλει νὰ ὀνομάζεται εἰς χίλια μέρη τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Γραφῆς Σωτὴρ καὶ Θεὸς σωτηρίων καὶ Θεὸς σωτηρίας, μόνον διὰ νὰ δείξῃ πόσον τιμᾷ καὶ πόσον ἀγαπᾷ τὴν σωτηρίαν σου. «Ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ», (Δεύτερον· λβ'. 15) «Κύριε ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου», (Ψαλμ. πζ'. 1). «Ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν» (Ψαλμ. ξζ'. 21.). Ὁ δὲ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ βάνει εἰς πρᾶξιν τὴν σοφίαν καὶ αὐτουργίαν του, διορίζοντας ὅλα τὰ ὄργανα καὶ τά μέσα διὰ νὰ σὲ σώσῃ· καὶ τὸ ἔχει διὰ καύχημά του νὰ ὀνομάζεται τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦς, ἤτοι σωτήρ· καὶ αὐτὸ θέλει νὰ τὸ κρατῇ πάντοτε ὡς κύριόν του ὄνομα, τόσον εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, διὰ νὰ σὲ κάμῃ νὰ καταλάβῃς κἂν ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ὅσον ὑπερποθεῖ τὴν σωτηρίαν σου[3] «Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν» (Ματθ. α'. 21). Καὶ πάλιν «Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὅν σὺ διώκεις», (Πράξ. 9. 5.) Τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα βάνει εἰς πρᾶξιν τὴν ἄπειρόν του ἀγαθότητα καὶ συνέργειαν, διὰ νὰ σὲ γεμίσῃ ἀπὸ οὐράνια χαρίσματα, καὶ ἐὰν τοῦ δώσῃς εἴσοδον εἰς τὴν καρδίαν σου, ὄχι μόνον σοῦ χαρίζει τὰ πλοῦτη του, ἀλλὰ σοῦ χαρίζει ἀκόμη καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἔρχεται καὶ κατοικεῖ μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, μὲ μίαν μερικὴν καὶ ἐξαίρετον παρουσίαν του, διὰ νὰ σὲ κυβερνᾷ, διὰ νὰ σὲ διαφεντεύῃ καὶ νὰ σὲ διευθύνῃ εἰς τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου. Καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν θέλει νὰ ὀνομάζεται καὶ αὐτὸ Πνεῦμα σωτηρίας· «Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας». (Ἡσαΐου κς'. 18). Ὢ παράδοξον ἄκουσμα! Ὅλη ἡ Ἁγία Τριὰς βάλλεται εἰς τὸ νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν, ὦ ἄνθρωπε· διότι, ὅσον μεγάλον εἶναι τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας σου, τόσον μεγάλον καὶ οὐδαμῶς μικρότερον εἶναι καὶ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας σου· ἐπειδὴ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς παντοδυναμίας εἶναι ἀποτέλεσμα, καὶ τὸ νὰ σὲ φέρῃ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι καὶ τὸ νὰ σὲ φυλάξῃ ὁλόκληρον εἰς αὐτὸ τὸ εἶναι καὶ νὰ σὲ σώσῃ. Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν καθολικῶς, ὅλον τὸ τέλος καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς χάριτος καὶ τῆς πίστεως δὲν ἐστάθη ἄλλο, παρὰ ἡ σωτηρία τῆς ἰδικῆς σου ψυχῆς, κατὰ τὸν κορυφαῖον Ἀπόστολον «κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ἡμῶν σωτηρίαν ψυχῶν» (α'. Κορινθ. α'. 9)

Λοιπόν, ὢ πόσον τυφλὸς θέλεις εἶσαι ἀδελφέ, ἀνίσως δὲν βλέπῃς πόσον πολύτιμος εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, διά τὴν ὁποίαν ἔκαμε καὶ κάμνει τόσα ὁ Θεὸς διὰ νὰ τὴν σώσῃ! Ὅθεν τώρα ὅπου τὸ ἐγνώρισες, πῶς εἶναι δυνατὸν νἀ βαρεθῇς εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῇς ταύταις ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ὅπου

στεφανοῦσι τοὺς νικῶντας, συγχαίρουσι τοῖς χαίρουσιν ἐπὶ σοί, συμπάσχουσι τοῖς πάσχουσιν ὑπέρ σοῦ». (αὐτόθι)

[3] Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ ὅρα πλατύτερον εἰς τόν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν Περιτομήν.

ἔμειναν τῆς ζωῆς σου, διὰ νὰ φέρῃς εἰς καλὴν κατάστασιν τέτοιαν ἀπειροτίμητον πραγματείαν, καθὼς εἶναι ἡ σωτηρία σου; «Ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδού νῦν ἡμέρα σωτηρίας», (β'. Κορ, στ'. 2.) Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συλλογισθῇς μὲ τὸν νοῦν σου καὶ νὰ μὴ φροντίσῃς δι' ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς ἐσυλλογίσθη καὶ ἐφρόντισε πρὶν καταβολῆς κόσμου; πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμελήσῃς εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῇς καθὼς πρέπει τοῦτον τὸν καιρόν καὶ ταύτην τὴν ὀλίγην ἄδειαν ὅπου ἔχεις, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ δραστικώτατα μέσα, ὅπου ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ σὲ σώσῃ καὶ νὰ σὲ κάμῃ ἰδικόν του; Ἐλθὲ λοιπὸν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἀγαπητέ· ἐξύπνησαι ὅλας σου τὰς ἐπιθυμίας καὶ μεταχειρίσου τοῦτον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς σου διὰ νὰ βάλῃς εἰς ἀσφάλειαν τὴν ψυχήν σου. Καὶ ἄλλο τι νὰ μὴν ἐρωτᾷς, μηδὲ ἄλλο νὰ λέγῃς, πάρεξ ἐκεῖνο τὸ τοῦ νομικοῦ· «Τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» (Λουκ. ι'. 25). Τί νὰ κάμω διὰ νὰ σωθῶ; ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἰς ἐμέ· τοῦτο εἶναι τὸ ὠφέλιμον εἰς ἐμέ· καὶ χωρὶς αὐτὸ ὅλα εἶναι μάταια, ὅλα βλαβερά, ὅλα ἀνωφελῆ εἰς ἐμέ. Θαύμασαι εἰς τὴν ἀγνωσίαν ὅπου ἕως τώρα εὑρίσκεσο καὶ μεῖνε ἐκστατικός, πὼς ἕως τῆς σήμερον ἐφρόντισες τόσον ὀλίγον δι'ἐκεῖνο μόνον ὅπου ἔπρεπε νὰ βάλῃς κάθε σου ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν· φρῖξον διὰ τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἔβαλες τόσαις φοραῖς τὴν σωτηρίαν σου. Εὐχαρίστησαι τὸν Κύριον, ὅστις διὰ τὴν ἄκραν του ἀγαθότητα σὲ ὑπέμεινε τόσον καιρόν, ἐν ἀμελείᾳ τῆς σωτηρίας σου διάγοντα, καὶ δὲν ἄφησε τὸν ἑαυτόν του νὰ νικηθῇ ἀπὸ τὴν πονηρίαν σου καὶ νὰ κόψῃ τὴν τοιαύτην μοχθηρὰν καὶ ἠμελημένην ζωήν σου. Καὶ παρακάλεσαί τον νὰ θελήσῃ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον ὅπου ἄρχισε καὶ νὰ σὲ βάλῃ μὲ τὴν δραστικὴν χάριν του εἰς τὴν στράταν τῆς ζωῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς καταντᾷ εἰς τὴν σωτηρίαν· «καὶ ἡσυχάσει εἰς τὸ σωτήριον Κυρίου». (Θρῆν. Ἱερεμ. γ'. 26.)

β΄.

Συλλογίσου, ἀδελφέ, πόσα ἔπαθεν ὁ Κύριος διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν· ὅστις δὲν εὐχαριστήθη νὰ ἐξοδεύσῃ μόνον τὰ ἔργα Του καὶ τὰ ἀγαθά Του, ἀλλὰ ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τοὺς ἰδίους του πόνους καὶ πάθη καὶ θανατόν Του, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν σωτηρίαν σου, καὶ μὲ τὰ ἀγαθὰ μὲν ὅπου ἐχάρισε διὰ νὰ εὕρῃς τὴν σωτηρίαν σου, ἔδειξε πῶς προκρίνει τὴν σωτηρίαν σου καλλίτερα ἀπὸ τὰ ἀγαθά Του· μὲ τοὺς πόνους δὲ καὶ τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον ὅπου ὑπέμεινεν, ἔδειξε πῶς σχεδὸν προκρίνει τὴν σωτηρίαν σου, καλλίτερα ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτόν Του. Καὶ ἀντὶ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν τιμὴν καὶ ἀγάπην τῆς θεότητός Του, καὶ νὰ τιμωρήσῃ ἐσένα τὸν ἀποστάτην ὅπου τόσον ἀναίσχυντα τὴν ὕβρισες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, Αὐτὸς ἐκαταφρόνησε τὴν τιμὴν καὶ ἀγάπην ἐκείνης, καὶ ἀπέθανε διὰ τὴν τιμὴν καὶ ἀγάπην σοῦ τοῦ ἀποστάτου καὶ ὑβριστοῦ της. Καὶ τί λέγω μόνον ὅτι ἐκαταφρόνησε διὰ σὲ τὴν τιμὴν τῆς θεότητός Του; ἄν ἦτο δυνατόν, ἐπεθύμει νὰ πάθῃ καὶ κατὰ τὴν θεότητά Του, μόνον διὰ νὰ σὲ σώσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι πράγμα κατὰ φύσιν ἀδύνατον, διὰ τοῦτο ἐμεταχειρίσθη ἐκεῖνο τὸ θαυμάσιον ἐφεύρεμα καὶ ἥνωσε μὲ τὸν ἑαυτόν Του τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ νὰ ὑποφέρῃ εἰς αὐτὴν τόσα πάθη, καὶ μὲ τόσην ὑπερβολήν, ὅπου ἔγινεν ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν ὅλος μία πληγή, καὶ ἐδοκίμασε πόνους περισσοτέρους ἀπὸ ὅλους τούς ἀνθρώπους· καθὼς λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ προφήτης Ἠσαΐας· «ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὤν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν (νγ' 3). Αὐτὸς ἔπαθε κατὰ τὰ ὑπάρχοντα, διότι ἐγεννήθη πτωχικὰ μέσα εἰς ἕνα σπήλαιον· ἔζησε πτωχικά, διότι δὲν εἶχεν οὐδὲ παραμικρὰν κατοικίαν διὰ νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλήν του· «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ» (Ματθ. η'. 20) καὶ ἀπέθανεν εἰς ἐσχάτην πτωχείαν διότι δὲν εἶχεν οὐδὲ ἕνα τρίπηχυν τόπον εἰς τὸ νὰ ἐνταφιασθῇ. Ἔπαθε κατὰ τὴν τιμήν, διότι ὑπέμεινε βαρύταταις

βλασφημίαις, διότι ἐπέρασε μίαν ζωήν γεμάτην ἀπὸ καταφρόνεσες καὶ διότι τὴν ἐτελείωσε μὲ ἕνα θάνατον τὸν πλέον ἄτιμον ὅπου ἠμποροῦσε τότε νὰ δοθῆ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· «ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»· (Φιλιπ. β'. 8) ἔπαθε κατὰ τὸ σώμα διότι ὑπέφερε πόνους ἀνεικάστους καὶ διὰ τὴν λεπτότητα τῶν θείων μελῶν Του, καὶ διὰ τὴν αὐστηρότητα των βασάνων Του, καὶ διὰ τὴν σκληρότητα τῶν βασανιστῶν Του, εἰς τρόπον ὅπου ἔβγαλεν ἐμπράκτως ἀπὸ ὅλας του τὰς φλέβας τόσον πλῆθος αἷμα ὅπου ἐβράχη ἡ γῆ· ἔπαθε κατὰ τὴν ψυχήν, διότι τόσην μεγάλην λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐδοκίμασεν, ὅπου αὐτὴ μόνη ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ Τὸν θανατώσῃ. «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου». (Ματθ. κς'. 38) καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, αὐτὸς ἔγεινεν ὡσὰν ἕνα πέλαγος βασάνων, μόνον διὰ νὰ σβύσῃ ἐκείνας τὰς φλόγας τῆς κολάσεως ὅπου ἐσὺ ἄναψες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ οὕτω νὰ σὲ ἀναβιβάσῃ σεσωσμένον εἰς τὸν οὐρανόν.[4]

Τώρα στοχάσου ἀδελφέ, ὅτι ἀνίσως ὁ Κύριος ἡμῶν ἤθελεν ἐξαγοράσει τὴν σωτηρίαν σου μὲ μίαν ζωὴν γεμάτην ἀπὸ τρυφάς, τοῦτο μόνον ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ σὲ κάμῃ νὰ γνωρίσῃς πόσον μέγα, πόσον πολύτιμον καὶ πόσον πολυωφελὲς εἶναι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας σου. Ἀφ' οὗ δὲ αὐτὸς τὴν ἐξηγόρασε μὲ μίαν τόσον πολυπαθεστάτην ζωήν, καὶ μὲ ἕνα θάνατον γεμάτον ἀπὸ ταπείνωσιν, ἀπὸ ἀτιμίαν καὶ ἀπὸ πάθη τόσα πολλά, ὅσα κανένας ἄλλος ποτὲ δὲν ἐδοκίμασεν εἰς τὸν κόσμον, στοχάσου πλέον, ἀγαπητέ, πόσον πολύτιμος εἶναι ἡ σωτηρία σου! καὶ πόσον θέλεις μείνει ἀναπολόγητος, ἀνίσως καὶ ἐσὺ δὲν τὸ γνωρίσῃς! Καὶ τὸ πιστεύεις ἐσὺ ποτὲ ἀδελφέ, πῶς ἡ αἰώνιος σοφία τοῦ Θεοῦ, ἤθελε διαλέξει μέσα καὶ ὄργανα τόσον θαυμαστὰ καὶ παράδοξα διὰ νὰ σὲ σώσῃ, ἀνίσως καὶ ἡ σωτηρία σου ἦτον ὀλίγης τιμῆς καὶ ὀλίγης ὠφελείας; Καὶ τί ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς περισσότερον ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν ἤθελε νὰ κερδίσῃ αὐτὴν τὴν ἰδίαν Θεότητά Του, παρὰ νὰ δώσῃ δι'αὐτὴν τὴν πλέον τιμιωτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ζωὰς ὁποίαν δηλαδὴ ἔδωκε καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τὴν ἰδικήν σου;

Τώρα λοιπόν, ἀδελφέ, τί ἄλλο ἤθελεν εἶναι πλέον τερατῶδες, ὡσὰν τὸ νὰ βλέπῃ τινάς, τὸν μὲν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ χύνῃ ὅλον Του τὸ πανάγιον αἷμα διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν, ἐσένα δέ, ὅπου εἶναι ἡ σωτηρία ἰδική σου, νὰ μὴ θέλῃς νὰ μεταχειρισθῇς εἰς ταύταις ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ὅπου ἔμειναν τῆς ζωῆς σου ὅλην σου τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν διὰ τὴν σωτηρίαν σου; καθὼς σοῦ παραγγέλλει ὁ Παῦλος «ἆρα οὖν, ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζόμεθα τὸ ἀγαθόν.» (Γαλ. στ'. 10). Κατὰ ἀλήθειαν, ἀνίσως καὶ σὺ τώρα δὲν φρίξῃς δι' αὐτὴν τὴν ἀμέλειάν σου, βέβαια θέλεις φρίξει ἐμπρὸς εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἰδῇς τὰ πράγματα καθὼς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ. Ὅθεν αἰσχύνθητι διὰ τὴν ἀσύνετον καὶ ἁμαρτωλὴν ζωὴν ὅπου ἔζησες ἕως τώρα. Ἀποφάσισε νὰ νίκησῃς ὅλα τὰ πάθη, καὶ ταῖς κακαῖς ὀρέξεις ὅπου σὲ πολεμοῦν, εἰς τοῦτον τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς ζωῆς σου. Καὶ ἐὰν ἕως τώρα ἐλογίασες τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας σου ὡς ἕνα οὐτιδανὸν καὶ ἀξιοκαταφρόνητον πρᾶγμα,παρακάλεσε θερμῶς τὸν

---

[4] Καὶ μὴ νομίσῃς, ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπαθε καὶ ἀπέθανε μόνον κοινῶς δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὄχι διὰ λόγου σου· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ, ἐστάθη τόσον μεγάλη καὶ ὑπερβολική, ὅπου ἦτο καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ καὶ διὰ τὸν καθ' ἕνα ἄνθρωπον χωριστά· καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ μὲν Ἀπόστολος Παῦλος ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, λέγων· «ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπέρ ἐμοῦ». (Γαλ. β'. 20.) Βλέπεις τί λέγει; Πῶς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν εἰς θάνατον τὸν ἑαυτὸν Του, ὄχι μόνον ὑπὲρ πάντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ Αὐτοῦ; Δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ἐν τῇ πρὸς Δημόφιλον ἐπιστολῇ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρων διὰ τὸν ἅγιον Κάρπον, προσθέτει ὅτι ὁ Χριστός φανερωθεὶς ἐν ὀπτασίᾳ εἰς αὐτόν, καὶ ἔχων ἁπλωμένην τὴν δεξιάν Του χεῖρα πρὸς αὐτόν, τοῦ εἶπε ταῦτα τὰ λόγια. «Παῖε κατ' ἐμοῦ λοιπόν· ἕτοιμος γάρ εἰμι καὶ αὖθις ὑπέρ ἀνθρώπων ἀνασωζομένων παθεῖν, καὶ προσφιλές μοι τοῦτο, μὴ ἄλλων ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων». Ὅθεν ὅσον χρέος ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, διότι ὑπέρ αὐτῶν ἀπέθανε, τόσον χρέος πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ σὺ ἀδελφὲ εἰς Αὐτόν, διότι τόσην ἀγάπην ἔδειξεν εἰς σέ, ὡσὰν νὰ ἦσουν μόνος ἐσὺ εἰς τόν κόσμον.

Κύριον νὰ σὲ φωτίσῃ, νὰ ἀρχίσῃς εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σου νὰ τὴν μεταχειρίζεσαι μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, ὡς μίαν ἀκροτάτην ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας σου ὑποθέσεις διότι τῆς σωτηρίας σου ταύτης, τὸ μὲν χάσιμον εἶναι ἀδιόρθωτον, ἡ δέ ἀπόκτησις αὐτῆς εἶναι τόσον δύσκολος καὶ ἀβέβαιος[5] εἰς τρόπον ὅπου ὅταν ἐσὺ νομίζῃς πῶς τὴν ἀπέκτησες, αὐτὴ ἀκόμη εἶναι μακράν ἀπὸ λόγου σου, ὡς λέγει ὁ Ἡσαΐας· «οὐκ ἔστι σωτηρία· μακρὰν ἀφέστηκεν ἀφ' ἡμῶν». (νθ' 11).

γ΄.

Συλλογίσου πόσα ἔκαμες ἐσὺ, καὶ πόσα ἔπαθες διὰ τὴν σωτηρίαν σου· ἐσὺ ἠξεύρεις καλώτατα πῶς μὲ τὴν φύλαξιν των ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἔχεις νὰ κερδίσῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὸν παράδεισον, ὡς λέγει ὁ Κύριος· «εἰ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς». (Ματθ. ιθ' 12). Ἠξεύρεις πῶς χωρίς μεγάλην βίαν δὲν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ ἀποκτήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν». (Ματθ. ια' 12). Καὶ λοιπὸν πόσον ἠγωνίσθης ἐσὺ ἕως τώρα διά νὰ φυλάξῃς τὰς θείας ἐντολάς; Πόσα ἔπαθες διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ποίαις ἀναπαύσεις ὑστερήθης; Ποῖα σου πάθη ἐνίκησες; Ἄχ ἀδελφέ! Ἐγὼ νομίζω πῶς ἐσὺ ἔκαμες καὶ ἔπαθες ἀσυγκρίτως περισσότερον διὰ νὰ κολάσῃς τὴν ψυχήν σου, παρὰ διὰ νὰ τὴν σώσῃς καὶ πῶς ἐσὺ εἶσαι ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἀγωνίζονται ὄχι διὰ νὰ κάμουν τὸ καλόν, ἀλλὰ διὰ νὰ κάμουν τὸ κακόν, καθὼς λέγει ὁ προφήτης Ἱερεμίας· «Σοφοί εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι, τὸ δὲ καλῶς ποιῆσαι οὐκ ἐπέγνωσαν». (δ' 22) καὶ ὁ Σολομὼν «ἐν τῇ κακία ἡμῶν κατεδαπανήθημεν» (Σοφ. ε' 13) ἐγὼ νομίζω πῶς ἐσὺ μὲ τὸν μισὸν μόνον κόπον ὅπου ἔκαμες διὰ τὰ ἀχαλίνωτα πάθη σου ἠμποροῦσες νὰ φέρῃς εἰς καλὴν κατάστασιν τὴν ψυχήν σου. Λοιπὸν ἐσὺ ὅπου ἐστάθης τόσον πρόθυμος καὶ ἀνδρεῖος διὰ νὰ κολάσῃς τὴν ψυχήν σου, πῶς τώρα δὲν ἔχεις ὑπομονὴν νὰ κάμῃς κανένα ἔργον ἄξιον διὰ νὰ τὴν σώσῃς;

Ἐξύπνησε, ἀγαπητέ, ἀπὸ ἕνα τόσον ὀλέθριον ὕπνον, καὶ ἀπὸ μίαν τόσον ψυχοβλαβῆ ἀμέλειαν, καθὼς ὁ Παῦλος σοὶ παραγγέλλει. «Καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου «ἐγερθῆναι» (Ρωμ. ιγ'. 11) ἐξύπνησε καὶ ἄρχισοι νὰ ζῇς μίαν ζωὴν ἀξίαν τῆς χριστιανικῆς σου πίστεως, ἔχοντας ὅλους τοὺς ἄλλους σου σκοποὺς ἕνα παίγνιον, ἐμπρὸς εἰς τὸν σκοπὸν τῆς σωτηρίας σου,διότι αὐτὸς μόνος σοῦ χρειάζεται, καὶ αὐτὸς μόνος σὲ συμφέρει, ὡς λέγει ὁ Κύριος. «Ἑνὸς δέ ἐστι χρεία» (Λουκ. ι'. 42.) Ὅθεν διόρισαι μίαν ὥραν τῆς ἡμέρας, ἢ τὸ πρωΐ, ἢ τὸ ἑσπέρας, διὰ νὰ βάλῃς εἰς πρᾶξιν τοῦτο τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας σου, καὶ διὰ νὰ γυμνάζεσαι πνευματικῶς, μελετῶντας μὲν ἐκεῖνα ὅπου φέρουν εἰς τὴν καρδίαν σου φόβον, ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, κατάνυξιν, μετάνοιαν, καὶ πόθον των μελλόντων ἀγαθῶν· ἐξετάζοντας δὲ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμες καὶ τά πάθη ὅπου σὲ πολεμοῦν, διὰ νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν συγχώρησίν τους, καὶ διὰ νὰ μάθῃς καὶ ἐσὺ νὰ τὰ πολεμῇς· καὶ τελευταῖον ἀναγινώσκοντας ἐκείνας τάς ἀναγνώσεις ὅπου σὲ διδάσκουν πῶς νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἀρετάς, καὶ πῶς νὰ φύγῃς τὰ ἐμπόδια ὅπου εὑρίσκεις εἰς τὴν ἀπόκτησίν τους. Τοῦτο δὲ ὅπου σοῦ λέγω, πρέπει νὰ τὸ κάμνῃς μάλιστα εἰς τάς τέσσαρας νηστείας τοῦ χρόνου, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν διὰ τὸ ἥσυχον τοῦ καιροῦ. Διότι φθάνει σε, ἀδελφέ, φθάνει ὁ καιρὸς ὅπου ἐξόδευσες εἰς τὸ νὰ κάμνῃς τὰ θελήματά σου καὶ τά ἔργα τῶν ἐθνικῶν, ὡς λέγει ὁ θεῖος Πέτρος «Ἀρκετὸς ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι.» (α'. Πέτρ. δ'. 3) καὶ τώρα μεταχειρίσου τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν τῆς ζωῆς σου εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας σου· μὴν εἰπῇς καὶ ἐσὺ ἐκεῖνο ὅπου εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι «Οὐχ' ἥκεν ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον

[5] Ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς πρώτης Ἐξετάσεως διὰ ποίας αἰτίας εἶναι δύσκολος ἡ σωτηρία.

Κυρίου» (Ἀγγ. α΄. 2) διότι, ποῖος ἠξεύρει, μήπως αὐτὴ ἡ διορισμένη ὥρα καὶ αὐτὴ ἡ ὀλίγη ἡσυχία ὅπου λαμβάνεις, εἶναι τὸ μέσον ἐκεῖνο ὅπου ἐδιάλεξεν ὁ Θεός, πρὶν καταβολῆς κόσμου, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ μὲ αὐτὸ τὴν σωτηρίαν σου; τίς ἠξεύρει, μήπως εἶναι εἰς αὐτὴν προσηλωμένος ὁ προορισμός σου; τίς ἠξεύρει μήπως αὐτὴ ἡ ὀλίγη ὥρα ἔχει νὰ εἶναι ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ὁ εὐπρόσδεκτος, ὅπου ἔχει νὰ σοῦ ἀκούσῃ ὁ Κύριος καὶ νὰ σοῦ εἰπῇ· «Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι;» (Ἠσαΐου μθ΄. 8). Διὰ νὰ σοῦ εὐκολύνωμεν δὲ τὸν τρόπον εἰς τὸ νὰ κάμνῃς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν γύμνασιν, ἰδοὺ ὅπου διὰ χάριν σου καταστρώνομεν ἐδῶ εἰς τὸ παρὸν βιβλίον τὰς μελέτας ταύτας καὶ ἐξετάσεις, καὶ ἀναγνώσεις, ἐν εἴδει πνευματικῶν Γυμνασμάτων.

Ἀποφάσισε λοιπόν, ἀδελφέ, νὰ γυμνάζεσαι ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα εἰς αὐτὰ καὶ μὲ κάθε σου προθυμίαν καὶ προσοχὴν μελέτα, ἐξέταζε, καὶ ἀναγίνωσκέ τα, καὶ ὅσον δύνασαι βάνετα καὶ εἰς ἔργον, διότι ἐλπίζω πῶς θέλεις βγάλει ἀπὸ αὐτὰ καρπὸν πνευματικὸν καὶ θέλεις κερδίσει τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπαρακινήθημεν νὰ σοῦ τὰ συνθέσωμεν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἡ τελεία μὲν ἀποχὴ τῶν κακῶν, ἡ τελεία δὲ ἀπόκτησις τῶν ἀρετῶν, τὸ μῖσος τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς μελλούσης, ὁ φόβος τῶν ἀπειλῶν καὶ ὁ πόθος τῶν ἐπαγγελιῶν· καὶ τέλος, ἡ ἐκ τούτων γενομένη σωτηρία σου· ὅθεν ἀπόβαλε ὅλους ἐκείνους τοὺς λογισμούς, ὅπου σὲ ἐμποδίζουν ἀπὸ τοῦτο τὸ ψυχωφελέστατον ἔργον, καὶ φύλαττε ἀπαρασάλευτα μὲ κάθε αὐστηρότητα τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ τὴν ἡσυχίαν ὅπου ἐδιόρισες εἰς τὸ νὰ γυμνάζεσαι, φανέρωσε καθαρὰ καὶ ὅλους τοὺς λογισμούς σου εἰς τὸν πνευματικόν σου πατέρα. Ἕκλεξαι ἁγίους ὑπερασπιστάς σου, καὶ ἀφιερώσου εἰς αυτούς· καὶ τέλος πάντων, ἄν ἴσως διὰ δυστυχίαν σου εὑρεθῇς μὲ καμμίαν ἁμαρτίαν θανάσιμον, σπούδασαι τὸ ὀγρηγορώτερον νὰ τὴν ἐξομολογηθῇς καὶ νὰ τὴν ἐξαλείψῃς μὲ μίαν ἀληθινὴν μετάνοιαν διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ σηκώσῃς ἀπὸ λόγου σου αὐτὸ τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἐμπόδια, καὶ οὕτω νὰ γίνῃς ἄξιος διὰ νὰ λάβῃς θείαν χάριν. Ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς ἐπιμελείας ὅπου σοῦ εἶπα δὲν εἶναι καμμία περιττή· καὶ φρόντισε διὰ νὰ μὴ περνᾷς ματαίως αὐτὰς τὰς τόσον πολυτίμους ἡμέρας τῶν πνευματικῶν γυμνασμάτων σου· ἐπειδή, καὶ ἡ θεία χάρις προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸν δωτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, ὅμως Αὐτὸς ἔχει συνήθειαν νὰ τὴν δίδῃ κατὰ τὸ μέτρον, ὅπου ἡμεῖς εἴμεθα προητοιμασμένοι διὰ νὰ τὴν δεχθῶμεν, καθὼς τὸ λέγει ὁ ἴδιος διὰ τοῦ προφήτου «Ἐπιστρέψατε πρός με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων » (Ζαχ. α΄. 3)

ΜΕΛΕΤΗ Β΄.

Α΄. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεόν.
Β΄. Ὅτι ἐπλάσθη διὰ τὸν Θεόν.
Γ΄. Ὅτι ἐπλάσθη διὰ νὰ ἀπολαμβάνη αἰωνίως τὸν Θεόν.

α΄.

Συλλογίσου, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πρώτη σου ἀρχή, «ἐξ αὐτοῦ γὰρ τὰ πάντα» λέγει ὁ Παῦλος (Ῥωμ. ια’. 35). Ποῦ ἦσουν ἐσὺ εἰς ὅλον τὸν περασμένον αἰῶνα; Ἤσουν ἐνταφιασμένος εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ οὐδενὸς χωρὶς ψυχήν, χωρὶς σῶμα, χωρὶς καμμίαν ἐνέργειαν, χωρὶς καμμίαν ἀξιότητα, ὑστερημένος ἀπὸ κάθε πραγματικὸν εἶναι. Τώρα, ἄν ἴσως καὶ σὺ καθ’ ὑπόθεσιν ἦσουν πρὸ τῶν αἰώνων ἕνα σπειρί ἄμμου, πόσον ἦσουν χρεώστης εἰς τὸν Κύριον, ὅπου σὲ μετέβαλεν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ σπειρὶ τῆς ἄμμου εἰς ἕνα κτίσμα λογικόν, δεκτικὸν τόσων ἀγαθῶν; ὅθεν πόσῳ μᾶλλον τώρα εἶσαι χρεώστης εἰς τὸν Θεὸν ὅπου σὲ μετέβαλεν, ὄχι ἀπὸ τὸ σπειρὶ τῆς ἄμμου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ μηδαμῆ μηδαμῶς μηδὲν εἰς ἕνα τέλειον ὄν; καὶ ὅπου ἐμεταχειρίσθη εἰς ὠφέλειάν σου μίαν ἄπειρόν του δύναμιν, ἡ ὁποία ἐχρειάζετο ἀναγκαίως διὰ νὰ νικήσῃ τὸ ἄπειρον διάστημα ὅπου εὑρίσκετο ἀνάμεσα εἰς τὸ ὄν, καὶ εἰς τὸ μὴ ὄν καὶ οὕτω νὰ σὲ δημιουργήσῃ; Καὶ τὸ περισσότερον ὅπου ἐμεταχειρίσθη ὁ Θεὸς δι’ ἐσὲ ἀκόμη, καὶ μίαν ἀγάπην ἄπειρον· ἐπειδὴ ἐξέλεξεν ἐσένα καλλίτερα ἀπὸ ἄλλα ἀναρίθμητα κτίσματα, ὅπου ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ ἀντὶ διὰ ἐσένα τὰ ὁποῖα ἤθελαν νὰ τὸν δουλεύσουν,καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσουν ἐξ ὅλης των τῆς καρδίας· μὲ ὅλον τοῦτο ὁ Θεὸς ἔστησε τοὺς ὀφθαλμούς Του εἰς ἐσέ, προκρίνοντας σχεδὸν τὴν ὠφέλειάν σου ἀπὸ τὴν ἰδίαν Του τιμήν, μόνον διά νὰ σὲ εὐεργετήσῃ· ὥστε ὅπου ἐσένα ἐθεώρησε μὲ ἱλαρὸν ὄμμα, καὶ ἐσένα ἐπροτίμησεν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας, καὶ διὰ τοῦτο ηὐδόκησε, καὶ εἰς τὸν διωρισμένον καιρὸν νὰ πλάσῃ ἐσένα μοναχὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα κατ’ εἰκόνα Του καὶ ὁμοίωσιν μὲ τόσην προσοχὴν καὶ μὲ τόσην ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην, ὡσὰν νὰ μὴν ἤθελεν νὰ δημιουργήσῃ ἄλλον τινά, πάρεξ’ ἐσένα μοναχὸν εἰς τὸν κόσμον, κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν ὅπου λέγει «ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν», (ψαλμ. λβ’. 15) [6]

Καὶ λοιπόν, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ τὸ ἄπειρον χρέος ὅπου ἐσὺ ἔχεις εἰς τὸν Θεόν, διὰ ταύτην τὴν ἀσύγκριτον εὐεργίαν ὅπου σοῦ ἔκαμε, καὶ ἀπὸ τὸ οὐδετίποτε ὅπου ἦσουν, σὲ ἔπλασεν ἄνθρωπον; Μὰ δὲν εἶσαι μόνον χρεώστης ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἴδιον χρέος ἔχεις εἰς τὸν Θεὸν ἀκόμη καὶ κάθε ὥραν, καὶ κάθε στιγμήν· ἐπειδὴ ὁ Θεός, καθὼς μὲ τὴν δημιουργίαν σοῦ ἔδωκε τὸ εἶναι, ἔτσι καὶ μὲ τὴν πρόνοιάν Του εἰς κάθε στιγμὴν σοῦ διαφυλάττει τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ πρὸς τούτοις δι’ ἐσένα διαφυλάττει καὶ ὅλα τὰ κτίσματα ὅπου σὲ δουλεύουν, ὅπου εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ἀναπλάττῃ πάλιν καὶ ἐσέ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κτίσματα εἰς κάθε στιγμήν.[7] Ἕως τόσον ἐσύ, ἀδελφέ, ποίαν ἀνταπόδοσιν

---

[6] Ὅθεν εἶπεν ὁ Τερτυλλιανὸς περὶ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου τὰ γλαφυρὰ ταῦτα «ἐννόει μοι ὅλον ἐκείνῳ (τῷ ἀνθρώπῳ δηλ.) τὸν Θεὸν σχολάζοντα καὶ προσέχοντα χειρί, αἰσθήσει, ἔργῳ, βουλῇ, σοφίᾳ, προνοίᾳ καὶ πρὸ πάντων αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ ἥτις τὰς γραμμὰς (ἐν τῷ τοῦ Ἀδάμ προσώπῳ) διεχάραττεν· οἷος γὰρ ὁ πηλὸς διεμορφοῦτο, τοιοῦτος ὁ Χριστός διεννοεῖτο, ἄνθρωπος ἐσόμενος». (βιβλ. περί Ἀναστάσ. σαρκὸς κεφ. ς’.) Καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος ἑρμηνεύων τὸ «αἱ χεῖρες σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με»· λέγει «τὰ ζῶα οὐκ ἐποίησαν αἱ χεῖρές σου, ἀλλ’ εἴρηκας ἐξαγαγέτω ἡ γῆ τετράποδα κ.τ.λ.»· ὅθεν καὶ ὁ Θεοδώρητος ἐρωτήσει ιθ’. λέγει ὅτι, τὸ νὰ πλάσῃ μόνον τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός, καὶ δι’ ἐμφυσήματός του νὰ τὸν ζωοποιήσῃ, ταῦτα ἐφανέρωναν τὴν ἐξαίρετον ἀγάπην καὶ κηδεμονίαν ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον.

[7] Τρεῖς γὰρ μεταβατικὰς προς τὰ ἔξω ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ ἀπαριθμοῦσιν οἱ θεολόγοι· δημιουργίαν, συνοχήν, καὶ συνδρομήν. (τὰ ὁποῖα ταῦτα δύο, εἶναι εἴδη τῆς προνοίας, τῆς εἰδικώτερον θεωρουμένης· ἐπειδὴ ἡ πρόνοια, γενικῶς θεωρουμένης· περιλαμβάνει καὶ τὴν δημιουργίαν ὡς ἄναρχος, καθὼς εἴπομεν ἐν τῇ α’. ὑποσημειώσει τῆς α’ μελέτης) Καὶ δημιουργία μὲν εἶναι, ἡ παραγωγὴ ὅλου τοῦ ὄντος ἐκ μηδενὸς προϋφεστῶτος ὑποκειμένου. Συνοχὴ δὲ εἶναι

ἔκαμνες, εἰς αὐτὸ τὸ ἄπειρον χρέος ὅπου ἔχεις πρὸς τὸν Κύριον, διὰ νὰ τὸν δουλεύῃς; Τί ἔκαμνες ἕως τώρα δι' Αὐτὸν τὸν Παντοδύναμον καὶ ἀγαπητικώτατον Δημιουργόν σου καὶ Διαφυλακτήν σου; Ἄχ! ἐσὺ ἀντὶ νὰ τὸν δουλεύῃς, ἠθέλησες τόσαι φοραῖ νὰ σὲ δουλεύῃ αὐτὸς εἰς τὰ κακά σου θελήματα, μὲ τὸ νὰ ἔζησες ἕως τώρα, ὄχι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν σου, ὡσὰν νὰ ἦσουν ἐσὺ κτίστης καὶ δημιουργός τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ ὄχι ὁ Θεός. «Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλιπες, καὶ ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε»(Δευτ. λβ' 18).

Ἐντράπου λοιπὸν διὰ τὴν ἄβυσσον τῆς ἀχαριστίας σου· καὶ θαύμασαι τὴν ὑπομονὴν τοῦ Θεοῦ ὅπου σὲ ὑποφέρει τόσον καιρόν. Ζήτησε συγχώρησιν διὰ ταύτην τὴν ἄκραν σου ἀδικίαν, καὶ κάμε ἀπόφασιν νὰ ἐπιστρέψῃς ὅλος εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ εἶσαι εἰς τὸ ἐρχόμενον ὅλος ὑπήκοος εἰς τὸν θεῖον Του θέλημα. Διὰ νὰ ἠμπορέσῃς δὲ μὲ τελειότητα νὰ βάλῃς εἰς πρᾶξιν αὐτὸ τὸ καλόν, παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ τὴν χάριν Του, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν δὲν δύνασαι τίποτε νὰ κατορθώσῃς ἐσὺ ἀπὸ λόγου σου· «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.» (Ἰωάνν. ιε'. 5).

β΄.

Συλλογίσου, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ὄχι μόνον ἡ πρώτη σου ἀρχή, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑστερινόν σου τέλος, διότι σὲ ἔπλασε καὶ σὲ διαφυλάττει δι' αὐτὸ μόνον τὸ τέλος διὰ νὰ Τὸν ἀγαπᾷς, διὰ νὰ Τὸν δοξάζῃς καὶ ἁπλῶς διὰ νὰ Τὸν δουλεύῃς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν «ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος». (Ἀποκ. α'. 8.) Ἐσὺ ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν ἤθελες δημιουργηθῆ, ὄχι ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλον τινά, καὶ νὰ δημιουργηθῇς μόνον διὰ νὰ δουλεύῃς τὸ Θεόν, ἔπρεπε νὰ εἶσαι ὅλος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ φυσικῷ τῷ τρόπῳ κάθε πρᾶγμα γίνεται καὶ εἶναι διὰ τὸ τέλος του, καὶ ἀπὸ τὸ τέλος του ὅλον εἰδοποιεῖται καὶ κυβερνᾶται· ἔτσι λόγου χάριν, τὸ μαχαῖρι γίνεται διὰ νὰ κόπτῃ· τὸ κλειδὶ διὰ νὰ ἀνοίγῃ· τὸ ὡρολόγιον διὰ νὰ δείχνῃ ὀρθὰς τὰς ὥρας· καὶ ἁπλῶς κάθε φυσικὸν καὶ κάθε τεχνητὸν διὰ κάποιον τέλος γίνεται· ὅθεν καὶ εἶναι ἀξιώματα κοινὰ κοντὰ εἰς ὅλους τοὺς φιλοσόφους ταῦτα· οὐδὲν μά την, οὔτε Θεὸς οὔτε φύσις οὔτε τέχνη ἐποίησε. Καὶ «πᾶν τὸ κινούμενον ἕνεκά του κινεῖται». Τώρα στοχάσου ἀδελφέ, πόσον ἐσὺ χρεωστεῖς νὰ εἶσαι ὅλος δι' ὅλου τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ καὶ εἶσαι ὅλος δημιουργημένος ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ὅλος ἀκόμη δημιουργημένος διὰ τὸν Θεόν.[8] Τὰ ζῶα δὲν ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἔγιναν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὑπηρετοῦν τὸν ἄνθρωπον, καὶ κοπιάζουν τὰ δυστυχισμένα δι' αὐτὸν καὶ θανατώνονται κατὰ τὸ θέλημά του. Καὶ σὺ ἀγαπητέ, πῶς θέλεις νὰ ζῇς κατὰ τὰ θελήματά σου εἰς καιρὸν ὅπου σὲ βιάζουν νὰ ζῇς μόνον κατά τὸ

ἡ συντήρησις τῶν οὐσιῶν τῶν ὄντων, καὶ ὁρίζεται ὅτι εἶναι μία συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος παραγωγὴ τῶν δημιουργηθέντων, καθ' ἣν σώζουσι τὸ εἶναι. Συνδρομὴ δὲ εἶναι ἡ συντήρησις τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὄντων, καὶ ὁρίζεται, ὅτι εἶναι κτίσματος ἐνέργεια, ἀνυομένη παρά Θεοῦ, ὡς παρὰ πρώτου κινοῦντος, εἴτε προκινοῦντος, εἴτε συναντιλαμβανομένου. Περί τῆς δημιουργίας μαρτυρεῖ ἡ Γραφὴ ἐν κεφ. ζ'. στίχ. 28 τοῦ β'. βιβλίου τῶν Μακκαβαίων, ὅπου ἡ ἁγία Σωλομονὴ λέγει πρὸς ἕναν υἱόν της «ἀξιῶ σε τέκνον ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γνῶναι ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ Θεός αὐτά, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὕτω γεγένηται». Περὶ δὲ τῆς συνοχῆς εἴρηται Πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην· καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει «φωνῆς» (Σοφία Σολ. α'.7) Περὶ δὲ τῆς συνδρομῆς «ἐν αὐτῷ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». (Πράξ. ιζ'. 28). Ὅθεν καὶ ἔχοντες οἱ Ἑβραῖοι ἀνοικτὰ τὰ ὀμμάτια, δέν εἶδον τὸν Ἰησοῦν, ὅτε ἐπορεύοντο διὰ μέσου αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ ἐστέρησεν αὐτὰ ὁ Θεός τὴν συνδρομήν του.

[8] Ὅθεν εἰς τάς Παροιμίας, ὅπου οἱ ἑβδομήκοντα ἔχουν «πάντα τά ἔργα Κυρίου μετὰ δικαιοσύνης» (κεφ. ις'. 4) τὸ ἑβραϊκόν ἔχει «πάντα τὰ ἔργα Κυρίου δι' αὐτόν. Ὅθεν ἄν ὅλα τὰ κτίσματα ἔγιναν διὰ τὸν Θεόν, ἤγουν διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν δούλευσιν τοῦ Θεοῦ, πόσῳ μᾶλλον ὁ λογικὸς ἄνθρωπος, ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθεὶς καὶ ὁμοίωσιν, δι' ὅ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν, «ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον, τὸν αὐτὸν πνεῦμα καὶ σάρκα· πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σάρκα διὰ τὴν ἔπαρσιν· τὸ μὲν ἵνα μένῃ καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην· τὸ δέ, ἵνα πάσχῃ». (λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια).

θέλημα τοῦ Θεοῦ τὰ δύο ταῦτα ἄπειρα χρέη σου; Ἤγουν διότι ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅλα τά ἀγαθά· καὶ διότι τὰ ἔλαβες δι' αὐτὸ μόνον τὸ τέλος, διὰ νὰ τὸν δοξάζῃς καὶ νὰ τὸν δουλεύῃς μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν. Ὅθεν εἶπεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος. «Ἵνα ὅλος σοι δουλεύω, πάντα ὅσα ἐποίησας, εἰς τὴν ἐμὴν δουλείαν παρέδωκας». (Εὐχ. θ'. ἢ κ'). Καὶ πάλιν «πάντα ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἀνθρώπων ὑπέταξας ἵν' ὑποταγῇ σοι μόνος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅλος ἦ σός.» (Εὐχ. ί.) Καὶ λοιπὸν ἀδελφέ, ὢ τί μεγάλην ἀταξίαν περιέχει ἡ ζωὴ ὅπου ἐπέρασες ἕως τώρα ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν εἶναι διωρισμένη διὰ νὰ προσβάλῃ ἕνα ἄπειρον ἀγαθόν,τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ τιμή, ἡ δόξα, καὶ ἡ δούλευσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐσὺ τὴν ἐξώδευσες κακῶς εἰς τὸ νὰ δουλεύῃς τὸν κόσμον, εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇς τὰ ἄτιμα πάθη σου, καὶ εἰς τὸ νὰ ζητῇς μὲ τόσην ἐπιθυμίαν πράγματα οὐτιδανώτερα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου.

Καὶ λοιπόν, ματαίως ἦλθες καὶ ἐσὺ εἰς τὸ εἶναι, καθὼς καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ λαοί, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ἡ Γραφή, ὅτι ἠχρειώθησαν, καὶ ἔγιναν ἀνωφελεῖς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, μὲ τὸ νὰ μή δουλεύουν τὸν Θεόν, μήτε διὰ τὸ τέλος ἐκεῖνο ὅπου ἐπλάσθησαν. «Μάτην κοπιάσουσι πρὸς λαόν, ὅς οὐκ ὠφελήσει αὐτοὺς εἰς βοήθειαν» (Ἠσ. λ. 5.) ἔτσι λέγω καὶ ἐσύ, γρήγορα θέλεις ἰδῇ ὅλα σου τὰ ἔργα μάταια καὶ χαϊμένα, ὡσὰν μίαν σαΐταν ὅπου νὰ μὴ κτυπᾷ εἰς τὸ σημάδι, ἄν δὲν τὰ κάμνῃς ὅλα διὰ δόξαν Θεοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα, πᾶν τὸ ἀπογυμνούμενον τοῦ ἰδίου τέλους, ματαιοῦται. Ἔτσι ἕνα μαχαῖρι ὅταν δὲν κόπτῃ, γίνεται μάταιον· ἕνα κλειδὶ ὅταν δὲν ἀνοίγῃ, εἶναι ἀνωφελές· καὶ ἕνα ὡρολόγιον ὅταν δὲν δείχνῃ ὀρθῶς τὰς ὥρας, γίνεται ἄχρηστον. Τί λέγω, ὅτι τὰ ἔργα σου γίνονται μάταια, καὶ ἀνωφελῆ, ὅταν δὲν γίνωνται διὰ τὸ ἴδιον τέλος των, ὅπερ εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ; Τὰ τοιαῦτα ἔργα σου θέλεις τὰ δοκιμάσει ἀκόμη, ὡσάν ὕλην μεγάλης φλογός, ἥτις μέλλει νὰ σὲ κατακαύσῃ εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Ὅθεν πρόσεχε καλῶς· διότι ἄν δὲν δώσῃς τώρα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν μίαν θεληματικὴν δόξαν εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰ ἔργα σου, καὶ μὲ τὴν ὑπακοήν τοῦ θείου Του θελήματος, θέλεις τοῦ δώσει μίαν βίαιον δόξαν τότε εἰς τὴν μέλλουσαν, μὲ τὴν δικαίαν τιμωρίαν ὅπου ἔχεις νὰ λάβῃς σύ, καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπου μὲ τὴν παντοτεινὴν ἀμετανοησίαν τους ἐπαρώξυναν τὴν θείαν δικαιοσύνην. «Πᾶσα γάρ φησι γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός.» (Φιλιπ. β'. 11).

Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ ἀρχίσῃς μίαν ζωὴν ἀξίαν διὰ τὸ τέλος σου, καὶ ὅλα τὰ ἔργα σου κάμνετα διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ μόνην τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, μὰ εἶναι τὰ ἔργα σου μικρά; Μὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ κατορθώσῃς ἀρετὰς ὑψηλάς; Μὴ λυπῆσαι· αὐτὰ τὰ μικρὰ γίνονται μεγάλα· καὶ αὐταί αἱ ταπειναί ἀρεταί ὅπου ἠμπορεῖς, γίνονται ὑψηλαί, ὅταν τὰς κάμνῃς διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τὰ μεγάλα ἔργα, γίνονται μικρά, καὶ αἱ ὑψηλαί ἀρεταί ἀποβαίνουν ταπειναί, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν γίνονται κακίαι, ὅταν δὲν γίνονται διὰ τέλος ὑπερφυσικόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ δόξαν ἀνθρώπων, καὶ δι' ἄλλα τέλη φυσικὰ καὶ ἀνθρώπινα. Τί πρᾶγμα εἶναι ταπεινότερον καὶ μικρότερον, ἀπὸ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς· καὶ νὰ πίνῃ; Ὅμως ὁ Ἀπόστολος μᾶς διδάσκει νὰ κάμνωμεν ταῦτα εἰς δόξαν Θεοῦ, διὰ νὰ γίνωνται μὲ τὸ τέλος αὐτὸ ἔργα εὐγενῆ, ἔργα ὑψηλά, ἔργα μεγάλα, καὶ τρόπον τινὰ ἔργα θεῖα. «εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε». (α'. Κορ ι'. 31.). Καὶ ἐξ ἐναντίας, τί πρᾶγμα εἶναι ὑψηλότερον καὶ θειότερον, ὡσὰν τὸ νὰ κηρύττῃ τινὰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς καταδικάζει μερικούς, διότι ἔκαμναν τοῦτο διὰ φθόνον, ἢ διὰ ἔπαρσιν, ἢ δι' ἄλλον κακὸν τέλος. «Τινὲς μὲν καὶ διά φθόνον καὶ ἔριν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσι. (Φιλιπ. α'. 15) Γνώρισαι τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς ἐσέ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐσὺ δὲν ὁρίζεις τὸν ἑαυτόν σου, οὔτε ἠμπορεῖς μὲ δίκαιον τρόπον νὰ γυρίσῃς τὰ μάτια σου, ἢ νὰ σαλεύσῃς τοὺς πόδας σου, ὄχι πολύ, ἀλλὰ μίαν τρίχα ἐναντίον τοῦ ἁγίου Του θελήματος. Ὁμολόγησαι πῶς δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ

σὲ δουλεύουν τὰ κτίσματα, ἐπειδὴ καὶ εσὺ δὲν ἐδούλευσες τὸν ἰδικόν τους, καὶ ἰδικόν σου Δεσπότην. Εὐχαρίστησέ τον πῶς σὲ ὑπέφερε τόσον καιρὸν ὅπου ἐναντιώθης εἰς τὴν θείαν Του δόξαν. Κάμνε ὑπόσχεσιν νὰ ζῇς εἰς τὸ ἐρχόμενον ὅλος εἰς δόξαν Θεοῦ, καθώς ἐπροωρίσθης καὶ ἐκτίσθης ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο τὸ τέλος, ὡς λέγει ὁ Παῦλος «ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος Αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ». (Ἐφεσ. α΄. 11). Καὶ συλλογιζόμενος τὴν περασμένην ἀδυναμίαν σου, παρακάλεσέ Τον ἐξ ὅλης σου ψυχῆς νὰ σοῦ δώση δύναμιν, διὰ νὰ κάμνης ὅλα σου τὰ ἔργα διὰ μόνην τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· τὴν ὁποίαν δόξαν ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ λόγου σου, ὡς φόρον καὶ χρέος ἀπαραίτητον, λέγοντάς σου. «Υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν Κύριον ἑαυτοῦ, καὶ εἰ πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ἡ δόξα μου;»

γ΄.

Συλλογίσου, ὅτὶ ὁ Θεός, ὄχι μόνον εἶναι ἡ πρώτη σου ἀρχή, καὶ τὸ ὕστερόν σου τέλος ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη καὶ ἡ ἰδική σου ἐπιστροφή, καὶ ἀνωτάτη μακαριότης ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ· «εἰς Αὐτὸν γὰρ τὰ πάντα λέγει ὁ Παῦλος.» (Ρωμ. ια΄. 35.) [9]. Ἠδύνατο ὁ Θεὸς νὰ σὲ διορίσῃ ἄνθρωπε, νὰ διαλύεσαι ὅλως εἰς δόξαν Θεοῦ, καθὼς διαλύεται καὶ τὸ λιβάνι ὅλον μέσα εἰς τὸ θυμιατὸν διὰ δόξαν Θεοῦ· ὥστε ὅπου, ἀφ᾽ οὗ ἤθελες δουλεύσει χρόνους πολλοὺς τὸν Κύριον ἡμῶν, νὰ καταντᾷς τέλος πάντων εἰς τὸ οὐδὲν· καὶ αὐτὸ τὸ νὰ διαλυθῇς ὅλος εἰς ὑποταγὴν καὶ δόξαν Ἐκείνου τοῦ Ἀνωτάτου Πλάστου ὅπου σὲ ἔπλασε, βέβαια ἤθελεν ἦναι διὰ λόγου σου μία μεγάλη τιμή, καὶ ἕνας μεγάλος ἔπαινος, διὰ τὴν δούλευσιν ὅπου τοῦ ἔκαμες. Ἠδύνατο τέλος πάντων νὰ σοὺ δώσῃ μόνον μίαν ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν δούλευσίν σου, χωριστὴν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν Του, καθὼς λέγει διὰ τοῦ Ἠσαΐου· «ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοί, φάγονται... Ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι, πίονται... Ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι εὐφρανθήσονται» (ξε΄. 13). Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνταμοιβὴ ἤθελεν εἶναι μία μεγάλη σου εὐδαιμονία· παρ᾽ ὅλον τοῦτο ὁ Θεός, εἶναι τόσον Φιλάνθρωπος, ὅπου ὄχι μόνον δὲν σὲ ἀφίνει νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ ἔχει καὶ νὰ σὲ ἀναστήσῃ ἀσυγκρίτως λαμπρότερον, ἀπὸ ὅ,τι εἶσαι τώρα· καὶ ὄχι μόνον θέλει νὰ ἀνταμείψῃ κάθε σου παραμικρὰν δούλευσιν, μὲ ἕνα τόσον μεγαλοπρεπῆ μισθὸν μιᾶς ἀτελευτήτου βασιλείας, ἀλλὰ θέλει ἀκόμη νὰ ἦναι μισθός σου Αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεὸς· ὥστε ὅπου ἀπολαμβάνοντας ἐσὺ τὸν μισθόν, ἐν ταὐτῷ νὰ ἀπολαμβάνῃς καὶ τὸν δοτῆρα τοῦ μισθοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀνωτάτη μακαριότης· διὰ τοῦτο ἔλεγεν Αὐτὸς εἰς τὸν Ἀβραὰμ «ἐγὼ ὑπερασπίζω σου, ὁ μισθός σου πολὺς σφόδρα». (Γένεσ. ἰε΄.) Καὶ ὁ Δαβὶδ ἐφώναζε· «Κύριος μερὶς τῆς κληρονομιᾶς μου» (Ψάλμ. ιε΄ 5) καὶ ὁ Ἀπόστολος «κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ». (Ρωμ. η΄. 17) Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος λέγει πρὸς τὸν Θεὸν «οὐ γὰρ ἄλλος μὲν Σύ, ἄλλος δὲ ὁ μισθός σου, ἄλλα Σὺ αὐτὸς μισθὸς μέγας σφόδρα· Αὐτὸς ὁ στεφανῶν, Αὐτὸς καὶ ὁ στέφανος.» (Εὐχ. κή΄. ἢ λζ΄.)

Ἀνίσως λοιπόν, ἀδελφέ, ἐσὺ ἔπρεπε νὰ δουλεύῃς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας, ὅταν ἡ ἀπόλαυσίς σου ἦτο χωριστὴ ἀπὸ τὴν δούλευσιν ὅπου Τοῦ κάμνεις· πὸσῳ μᾶλλον πρέπει τώρα νὰ τὸν δουλεύῃς· ὅταν Αὐτὸς ἀντάμωσεν ὁμοῦ μὲ τὴν πρὸς Αὐτὸν δοὺλευσίν σου, καὶ τὴν ἄκραν εὐδαιμονίαν σου; Ὅθεν ἐπειδὴ καὶ εἶσαι διωρισμένος νὰ βασιλεύῃς αἰωνίως ὁμοῦ μὲ τὸν Θεόν σου, καὶ ἐπειδὴ Αὐτὸς σὲ διαφυλάττει διὰ μίαν μακαριότητα τοιουτοτρόπως ἄπειρον, διὰ τί νὰ μὴν καταφρονῇς, ὡσὰν μίαν οὐτιδανὴν λάσπην, ὅλον ἐκεῖνο ὅπου σοῦ προσφέρει διὰ μακαριότητα ὁ κόσμος ἢ ὁ διὰβολος; καὶ ἂν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ,ἢ διὰ νὰ φυλάξῃ τινὰς μίαν πρόσκαιρον βασιλείαν, μεταχειρίζεται τόσους τρόπους, εὑρίσκει τόσας συμβουλάς, λαμβάνει τόσους κόπους, ἐξοδεύει τόσους θησαυρούς, ἀφανίζει τόσας ζωὰς ἀνθρώπων· πόσον ἀσυγκρίτως πρέπει νὰ

[9] Ὅρα εἰς τὴν ιη΄. Μελέτην περὶ τῆς δόξης τοῦ Παραδείσου.

ὑποφέρῃς ἐσὺ διὰ ν’ ἀποκτήσῃς εἰς τὸν οὐρανὸν μίαν βασιλείαν ὅπου δὲν ἔχει τέλος ποτὲ ποτέ; Μάλιστα ὅπου εὑρίσκεσαι ἀναμεταξὺ εἰς δύο αἰωνιότητας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν μέσον, ἀλλὰ ἢ εἰς τὸν παράδεισον ἔχεις νὰ εἶσαι διὰ πάντα μὲ κάθε λογῆς τρυφήν, ἢ εἰς κόλασιν διὰ πάντα μὲ κάθε λογῆς τιμωρίαν; Ἄραγε αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, καὶ ὁ κίνδυνος, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκεσαι, σοῦ φαίνεται ὀλίγος; Μὲ ὅλον τοῦτο - ἐκεῖνο ὅπου ἔσυ ἀμέλησες - ἕως τὼρα περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα σου πράγματα, εἶναι αὐτὸ τὸ μόνον καὶ ἄκρον ἀγαθὸν καὶ ἡ μακαριότης ὅπου ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς. Καὶ τὶς ἠξεύρει πόσες φορές ἐσὺ ἐκινδύνευσες μὲ τὰς ἁμαρτίας, νὰ χάσῃς διὰ πάντα αὐτὸ τὸ αἰώνιον ἀγαθὸν ὅπου σὲ προσμένει; Καὶ νὰ κρημνισθῇς διὰ πάντα εἰς τὸ αἰώνιον κακὸν ὅπου σὲ φοβερίζει:

Λοιπὸν τώρα ὅπου ὁ Θεός σοῦ ἔδωσεν ἀκόμη, τοῦτον τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς ζωῆς σου, δὲν εἶναι μία μεγάλη μωρία νὰ μὴ δοθῇς ὅλος εἰς τὸ νὰ βάλῃς εἰς ἀσφάλειαν τὴν σωτηρίαν σου; Καὶ εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσῃς βεβαίως αὐτὸ τὸ μεγάλον τέλος τῆς αἰωνίου μακαριότητος! Πῶς δὲ θέλεις ἀπολαύσεις αὐτό; Ἀνίσως ἐργάζεσαι μὲν κάθε ἀρετήν, ἀπέχῃς δὲ ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν· ὅτι διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἁμαρτία ἡ ἁμαρτία, ἤγουν ἀποτυχία, ἐπειδὴ κάμνει ἐκεῖνον ὅπου τὴν ἐργάζεται νὰ ἀποτύχῃ τοῦ τέλους ἐκείνου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη παρὰ Θεοῦ· ἐὰν δὲ αὐτὸ τὸ τέλος ἀποτύχῃς καὶ χάσῃς, τί θέλει σὲ ὠφελήσει ἀδελφὲ κάθε ἄλλο κέρδος; τί θέλει σὲ ὠφελήσει ἡ τιμὴ καὶ τὰ ἀξιώματα ὅπου ἔλαβες εἰς μίαν γωνίαν τῆς γῆς, καθὼς εἶναι ἡ πατρίδα σου; Τί θέλει σὲ ὠφελήσει κάθε ἡδονή, ὅπου ἀπόλαυσες ἀπὸ τὰ κτίσματα; Τί θέλει σὲ ὠφελήσει ὅλη ἡ ποσότης τοῦ πλούτου ὅπου ἐσύναξες; «Τί ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδίσῃ τὸν κὸσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Μάρκ. η’. 37.) ἐν συντομίᾳ· ἂν ἐσὺ χάσῃς τὸ τέλος σου, ἔχασες ὁμοῦ οὐράνια καὶ ἐπίγεια καὶ ὅλα τὰ πάντα· ἔχασες αἰωνίως κάθε καλὸν καὶ ἐκέρδισες αἰωνίως κάθε κακόν. Καὶ ματαίως ἔλαβες τὸ σῶμα· ματαίως ἔλαβες τὴν ψυχὴν· ματαίως ἐγεννήθης εἰς τὸν κόσμον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καλλίτερόν σου ἦτο νὰ μὴ ἤθελες γεννηθῇ ὁλότελα, καθὼς εἶπε περὶ τοῦ Ἰούδα ὁ Κύριος. «Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος» (Μάρκ. ιδ’. 2).

Λοιπὸν ἀποστράφου μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν ὅλαις ταῖς περασμέναις ἀταξίαις τῆς ζωῆς σου, καὶ συλλογίσου τὸν πολύτιμον καιρὸν ὅπου ἐξόδευσες τόσον ματαίως. Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου σου δίδει καιρὸν καὶ τρόπον νὰ ἀναπληρώσῃς τὰς ζημίας σου μὲ νέα καὶ μεγαλύτερα κέρδη τῆς γνησίας μετανοίας, καὶ ἐπιστροφῆς σου. Καὶ ἀποφάσισε εἰς τό ἑξῆς νὰ κινηθῇς μὲ ὅλην σου τὴν θέλησιν, εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃς τὸ τέλος σου· ἤτοι τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα, τὴν ὁποίαν ὅποιος χάσῃ πίπτει εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν, κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον. Καὶ καθὼς κάμνει μία μεγάλη πέτρα, ἡ ὁποία ὅταν πέσῃ ἀπὸ κανένα ὑψηλὸν μέρος συντρίβει ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἐμποδίζουν τὸν δρόμον της καὶ δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ κέντρον της, ἔτσι κάμε καὶ ἐσύ, καὶ σύντριψε ὅλα ἐκεῖνα ὅπου σὲ ἐμποδίζουν καὶ δὲν σὲ ἀφίνουν νὰ ἐπιτύχῃς τὸ τέλος σου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ αἰώνιος ἀπόλαυσις καὶ θεωρία τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκείνην τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα, ὡς εἴπομεν ἤξευρε γὰρ καλὰ ὅτι, κἄν ἀπολαύσῃς ὅλας τὰς δόξας, ὅλας τὰς ἡδονάς, ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, δὲν θέλεις δυνηθῇ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ ἀναπαύσῃς καὶ νὰ χορτάσῃς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας σου πληρέστατα, διότι οὔτε τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ εἶναι τέλος τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη δι’ αὐτά· ὅθεν καὶ ἀφ’ οὗ ὁ ἄνθρωπος ἀπολαύσῃ ὅλα ταῦτα, δὲν ἀναπαύεται, ἀλλὰ ἐπιθυμεῖ ἄλλο τί πρᾶγμα ὑψηλότερον τούτων καὶ τελειότερον, ὅπερ ἄλλο δὲν εἶναι εἰ μὴ ὁ Θεός, ὅστις μὲ τὸ νὰ εἶναι ἡ ἀνωτάτη μακαριότης καὶ τὸ ἔσχατον τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος, δύναται μόνος νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ἄμετρον τῆς καρδίας ἐπιθυμίαν, καὶ νὰ τὴν χορτάσῃ πληρέστατα ὡς ἄκρον καὶ ἄπειρον ἀγαθόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεσπέσιος Αὐγουστῖνος εἶπε ταῦτα τὰ

ἀξιοσημείωτα λόγια «Ἐποίησας ἡμᾶς Κύριε διὰ Σέ.» Καὶ οὐδέποτε ἡ καρδία ἡμῶν ἀναπαύεται, μέχρις ὅτου εὕρῃ ἐν Σοὶ τὴν ἑαυτῆς ἀνάπαυσιν. Πότε δὲ θέλει εὕρῃ ταύτην της τὴν ἀνάπαυσιν; ἐν τῇ μελούσῃ ζωῇ· διότι ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, κἄν καὶ ἀξιωθῇ τινὰς πολλῶν, καὶ μεγάλων χαρισμάτων, κἄν καὶ ἀναπαυθῇ, τῷ θεῷ ἑνωθείς, διὰ τῆς ἀπαθείας, ὅμως ἡ ἀνάπαυσίς του αὕτη εἶναι ἐπ' ὀλίγον καὶ μερική, ἀλλ' οὐχὶ παντοτεινὴ καὶ πλήρης, ὡς ἔσται ἐν τῇ μακαριότητι· καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον παρακάλεσαι τὸν Κύριον νὰ σὲ δυναμώσῃ μὲ τὴν χάριν του τοιουτοτρόπως, ὥστε ὅπου ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος εὑρισκόμενος, εἰς ὅλα σου τὰ ἔργα ἄλλο νὰ μὴν ἀναπνέῃς πάρεξ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἐκείνην μακαριότητα καὶ ἀπόλαυσιν· ἄλλο νὰ μὴν ἐπιθυμῇς, πάρεξ τὸ ἔσχατον ἐκεῖνο καὶ ὁλοϋστερινὸν τέλος καὶ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἐπλάσθης διὰ τῆς δημιουργίας καὶ ἀνεπλάσθης διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, λέγοντας μὲ τὸν Παῦλον, «κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. γ'. 14).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ Γ΄.

Α΄. Περὶ τῶν μέσων ὅπου μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ ἄκρον τέλος μας.

Β΄. Ὅτι ἡμεῖς κάμνομεν κατάχρησιν τῶν τοιούτων μέσων.

Γ΄. Πῶς πρέπει νὰ διορθώσωμεν αὐτὴν τὴν κατάχρησιν.

α΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ, τὸ πολὺ πλῆθος τῶν μέσων καὶ ὀργάνων ὅπου σὲ ἐπρομήθευσεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἐπιτύχῃς μὲ αὐτὰ τὸ ἔσχατον τέλος σου δείχνοντας μὲ τοῦτο πόσην σπουδὴν καὶ προθυμίαν ἔχει διὰ νὰ σὲ κάμῃ αἰωνίως μακάριον, αὐτὰ τὰ μέσα ἐν πρώτοις εἶναι, τὰ ἐξωτερικὰ καλὰ ἤγουν ὑπάρχοντα, τιμαί, πλούτη, καὶ πρόσκαιροι εὐτυχίαι. Δεύτερον εἶναι τὰ καλά τῆς φύσεως, ἤγουν νοῦς, φρόνησις, ἀκεραιότης τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματός σου. Τρίτον, τὰ ὑπερφυσικὰ ἀγαθά, ἤγουν οἱ φωτισμοὶ τοῦ νοός, ἡ προκαταρκτικὴ καὶ ἁγιαστικὴ χάρις, ἥτις ἑλκύει τὴν θέλησιν εἰς τὸ ἀγαθόν, τὰ διάφορα χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αἱ θεοειδεῖς ἀρεταί, τὰ θεῖα μυστήρια, αἱ ἅγιαι Γραφαὶ ἥ τε Παλαιὰ καὶ ἡ Νέα, αἱ νουθεσίαι τῶν πνευματοφόρων πατέρων, αἱ ἐπαγγελίαι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, αἱ ἀπειλαὶ τῶν αἰωνίων κολάσεων, ἡ διαφύλαξις τῶν ἀγγέλων, αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεός, ὅπου δὲν εὐχαριστήθη νὰ σὲ βοηθῇ διὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὸ τέλος σου μὲ τὸ μέσον τῶν κτισμάτων Του, ἀλλ' ἦλθε καὶ αὐτοτροσώπως διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν σου, γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἐσέ, καὶ ἀπὸ ἄκρον τέλος ὅπου εἶναι, ἠθέλησε νὰ γίνῃ σχεδὸν μέσον καὶ ὄργανον τῆς σωτηρίας σου, ὄχι μόνον μὲ τοὺς λόγους του καὶ μὲ τὰ παραδείγματά Του ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ αἷμα Του καὶ μὲ τὴν ζωήν Του καὶ δὲν ἐλυπήθη κατ' οὐδὲν τὸν ἑαυτὸν Του διὰ νὰ σοῦ ἀνοίξῃ τὴν στράταν ἐλευθέραν νὰ πορευθῇς εἰς τὸν οὐρανόν.

Ὦ! πόσον λοιπὸν συμβάλλει εἰς ἐσὲ ἀδελφέ τὸ νὰ δουλεύῃς τὸν Θεὸν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον προσωρινὰ καὶ τὸ νὰ τὸν ἀπολαύσῃς εἰς τὸν ἄλλον παντοτεινά· ἐπειδὴ ὁ Κύριος δι' αὐτὸ τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου ἔβαλεν εἰς κόπον νὰ σὲ δουλεύουν, ὄχι μόνον ὅλα Του τὰ κτίσματα ἀκόμη καὶ τὰ ὑψηλότερα τοῦ οὐρανοῦ Ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ τὸ θεῖόν Του πρόσωπον μὲ τὰς ὁδοιπορίας Του, μὲ τοὺς ἱδρῶτας Του, μὲ τὴν πτωχείαν Του, μὲ τοὺς ὀνειδισμούς Του, μὲ τὰ πάθη Του, μὲ τὸν θάνατόν Του καὶ ἁπλῶς μὲ ἕνα θησαυρὸν ἄπειρον ἀπὸ ἀξιομισθίας ὅπου σου ἄφησεν διὰ κληρονομίαν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστι.» (α'. Κορ. γ'. 22) ἤτοι, ὅλα τὰ πράγματα εἶναι ἰδικά σου ἄνθρωπε, διὰ νὰ εἶσαι καὶ ἐσὺ ὅλος τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν Παῦλον «ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ.» (α'. Κορ. γ'. 23). Ἐὰν ὅμως καὶ ἐσὺ δι' ἄκραν σου δυστυχίαν ἤθελες ἀπολεσθῇ, τίνος θέλει εἶναι τὸ πταίσιμον; Βέβαια ἰδικόν σου· διότι ὁ Θεὸς ἀπὸ μέρος ἰδικὸν Του τί ἔπρεπε νὰ κάμνῃ διὰ τὴν σωτηρίαν σου καὶ δὲν τὸ ἔκαμνε; Καθὼς τὸ λέγει ὁ ἴδιος διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «τί ποιήσω ἔτι τῷ ἀμπελῶνι μου καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; Διότι ἔμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλήν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας».(ε'.4) Θαύμασε λοιπὸν εἰς τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα ὅπου δείχνει ὁ Θεὸς εἰς ἐσὲ καὶ εὐχαρίστησέ Τον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας. Ἐντράπου πῶς ἠγωνίσθης περισσότερον διὰ νὰ κερδίσῃς τὰ οὐτιδανὰ καὶ προσωρινὰ κτίσματα παρὰ ὅπου ἠγωνίσθης διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὸν Κτίστην καὶ αἰώνιον Θεόν σου καὶ ζήτησέ Του ταπεινῶς συγχώρησιν εἰς τὸ μεγάλον ἄδικον ὅπου ἔκαμνες καὶ δὲν ἐφρόντισες δι' αὐτὸν· καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ τὴν θείαν Του χάριν διὰ νὰ μὴ μακρύνουν πλέον ἀπὸ τὸν νοῦν σου αὗται αἱ ἀλήθειαι, ἀλλὰ νὰ εἶναι ὁδηγοὶ εἰς ὅλα τὰ ἔργα σου, «ἐξαπόστειλον τὸ φῶς Σου καὶ τὴν ἀλήθειάν Σου» αὐτά μὲ ὡδήγησαν καὶ ἤγαγόν με εἰς ὄρος ἅγιόν Σου.» (Ψάλμ. μγ'. 3).

β΄.

Συλλογίσου τὴν κατάχρησιν ὅπου ἔκαμνες ἕως τώρα εἰς αὐτὰ τὰ μέσα καὶ ὄργανα ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὴν σωτηρίαν σου, καὶ πῶς ἐμεταχειρίσθης ἕως τοῦ νῦν τὰ ἐσωτερικὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματός Του, τίς ἠξεύρει μήπως καὶ ἐσὺ ἔλαβες ἀπὸ αὐτὰ ἀφορμὴν διὰ νὰ ἁμαρτήσῃς περισσότερον; Τίς ἠξεύρει, μήπως ἀπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον σοῦ ἐφανέρωσεν ἡ πίστις τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ὑπομονὴν ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃ τοὺς ἁμαρτωλούς, ἐσὺ ἔβγαλες σκότος καὶ ἁμαρτίας; τίς ἠξεύρει μήπως ἡ ἐλπὶς καὶ εὐκολία τῆς συγχωρήσεως καὶ ἰατρείας ὅπου λαμβάνεις διὰ μέσου τῆς ἐξομολογήσεως σὲ παρακίνησαν νὰ πολλαπλασιάσῃς εἰς τὸν Θεὸν τὰς ὕβρεις καὶ κακίας; Τοῦτο ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι ματαίως ἔλαβες τόσας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς βοηθείας τῆς θείας χάριτος, τὰς ὁποίας ἂν ἤθελαν τὰς λάβουν πολλοὶ ἄπιστοι, πολλοὶ αἱρετικοί, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἁμαρτωλοί, βέβαια ἤθελαν τὰς μεταχειρισθοῦν καλῶς μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ μὲ αὐτὰς νὰ σωθοῦν, καθὼς λέγει ὁ Κύριος «εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν». (Ματθ. ια’. 21).

Ἔπειτα συλλογίσου, πῶς τόσον τὰ ἐξωτερικὰ καλὰ τῆς τύχης, ὅσον καὶ τὰ καλά τῆς φύσεως, τὰ ἐκακομεταχειρίσθης ὅλα πολὺ περισσότερον, παρὰ ὅπου ἐκακομεταχειρίσθης τὰ ἐσωτερικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα· ἐπειδὴ τὰ κτίσματα ὅπου ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς ἐσέ, ὡσὰν μία σκάλα διὰ νὰ ἀναβαίνῃς εἰς τὸν Κτίστην, ἐσὺ τὰ ἔκαμνες ἕναν μεσότοιχον διαχωρισμοῦ καὶ μὲ αὐτὰ ἐχωρίσθης ἀπὸ τὸν Θεόν σου· μάλιστα τὰ ἐμεταχειρίσθης ὡσὰν τόσα ἅρματα διὰ νὰ τὸν πολεμῇς καὶ μὲ αὐτὰ ἠθέλησες νὰ θεραπεύῃς μόνος σου τὰς αἰσθήσεις, ἂν καὶ ἡ θεραπεία αὐτῶν ἀποβλέπῃ εἰς αἰσχύνην τοῦ ἄκρου σου εὐεργέτου Θεοῦ. Ἄχ, ἀδελφέ, αὐτὴ εἶναι ἡ δούλευσις ὅπου κάμνεις εἰς τὸν Θεόν; Ἀλλὰ μὲ τοῦτο φαίνεσαι πῶς τοῦ λέγεις· ἐγὼ δὲν θέλω νὰ σὲ δουλεύσω ὁλότελα· «συνέτριψας τὸν ζυγόν σου καὶ διέσπασας τοὺς δεσμούς σου, καὶ εἶπας δουλεύσω σοί». (Ἱερ. β’, 20) μάλιστα δὲ μὲ τοῦτο ὅπου κάμνεις φανερώνεις πῶς θέλεις νὰ δουλεύῃ ὁ Θεὸς ἐσένα, καὶ δουλεύωντας ἐσένα νὰ δουλεύῃ ἐν ταυτῷ καὶ ἐναντίον του, δίδοντάς σου δυνάμεις καὶ βοηθείας διὰ νὰ μεταχειρίζεσαι ἐσὺ εἰς τὰ κακά σου θελήματα, ὡς λέγει ὁ Ἴδιος διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου δουλεῦσαι μὲ ἐποίησας» (μγ’.24)[10] Μὰ ἕως πότε, ἀγαπητέ, ἔχει νὰ διαμένῃ αὕτη ἡ μάχη μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἕως πότε; Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δίδῃ μέσα καὶ ὄργανα διὰ τὴν σωτηρίαν σου καὶ σὺ νὰ μεταχειρίζεσαι ἐναντίον τῆς τιμῆς Του καὶ ἐναντίον τῆς ἰδίας σωτηρίας σου; ὁ Θεὸς νὰ σοῦ κάμνῃ τόσον καλόν, καὶ σὺ νὰ τοῦ στρέφῃς τόσον κακόν;

Ὤ, ταλαίπωρος ἐσύ! ὅταν εἰς ὀλίγον καιρὸν θέλῃς νὰ δώσῃς ἀπολογίαν διὰ ταῦτα καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν θέλει συγκρίνει ἐκεῖνο ὅπου Αὐτὸς ἔκαμνεν εἰς ἐσένα, μὲ ἐκεῖνο ὅπου ἐσὺ ἔκαμνες εἰς Αὐτόν. Τώρα ἀδελφὲ διόρθωσε ταύτας τὰς ἀταξίας σου καὶ ζήτησε συγχώρησιν δι’ αὐτὰς ἀπὸ Τὸν λυτρωτήν σου, προτοῦ νὰ ἔλθῃ Αὐτὸς νὰ γίνῃ κριτής σου. Ἐντράπου εἰς τὴν ἄκραν ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξες εἰς Αὐτόν, καὶ μὲ δάκρυα κατανυκτικὰ ἕλκυσέ Τον εἰς τὴν ἀγάπην σου· θαύμασε εἰς τὴν ἀσωτίαν σου, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσκόρπισες τόσους θησαυροὺς ὅπου μὲ πλουσιοπάροχον χεῖρα σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός, διὰ νὰ σὲ πλουτίσῃ αἰωνίως. Μίσησε τὴν δυστυχισμένην ζωὴν ὅπου τόσον τυφλὸς ἐπέρασες ἕως τώρα, ὡσὰν νὰ μὴν ἦτο Θεὸς νὰ Τὸν δουλεύῃς, καὶ νὰ Τὸν κερδίσῃς, ἀλλὰ νὰ ἦσουν ἐσὺ μόνος ὁ Δεσπότης τοῦ κόσμου. Κάμε ἀπόφασιν νὰ μὴ γυρεύσῃς ἄλλο εἰς τὸ ἐρχόμενον, πάρεξ πῶς νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ βάλῃς εἰς ἀσφάλειαν τὴν σωτηρίαν σου· καὶ τέλος πάντων ζήτησε ἀπὸ Αὐτὸν χάριν διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ κατορθώσῃς αὐτὸ τὸ μεγάλο ἔργον, καὶ νὰ πάθῃς ὅ,τι πάθῃς μόνον νὰ ἐπιτύχῃς τὸ τέλος σου, ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεός, μὲ ἐκείνην

[10] Τὸ ρητὸν τοῦτο εὕρηται παρ’ Ἡσαΐᾳ «ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου προέστης μου, καὶ έν ταῖς ἀδικίαις σου» ὁ δὲ Ἱερώνυμος ἀντὶ τοῦ προέστης μου, προέστην σου ἐξέδωκε λατινιστί· ὅπερ ἐστὶ σύμφωνον τῇ ἀνωτέρω μεταφράσει.

τὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν ὅπου πρέπει, καθὼς ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔγραφε πρὸς Ρωμαίους «πῦρ καὶ σταυρός, θηρίων τε συστάσεις, ἀνατομαί, διαιρέσεις, σχορπισμοὶ ὀστέων, συγκοπαὶ μελῶν, ἀλεσμοὶ ὅλου τοῦ σώματος καὶ κόλασις τοῦ διαβόλου ἐπ' ἐμὲ ἐρχέσθω μόνον, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω».

γ΄.

Συλλογίσου, πῶς πρέπει νὰ διορθώσης τὴν κακὴν μεταχείρισιν ὅπου ἔκαμνες εἰς τὰ μέσα καὶ ὄργανα, ὅπου σου ἔδωκεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν σου, καὶ ἡ διόρθωσις στέκει εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῇς τὰ μέσα αὐτὰ διὰ τὸ τέλος καὶ ὄχι νὰ μεταχειρίζεσαι τὰ μέσα διὰ τὰ μέσα· ἤγουν δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾷς τὰ μέσα αὐτὰ καθ' ἑαυτά, πάρεξ καθ' ὅσον σὲ φέρουν εἰς τὸ ποθούμενον τέλος. Ὅθεν μοίρασε, ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὅπου σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς τρεῖς τάξεις· καὶ ἐκεῖνα μὲν ὅπου ὠφελοῦν πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχης τὸ τέλος σου (καθὼς εἶναι τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὰ θεῖα μυστήρια, αἱ ἀρεταὶ καὶ μάλιστα τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης) αὐτὰ λέγω πρέπει νὰ τὰ μεταχειρίζεσαι πάντοτε μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν, διότι εἶναι τόσον ἄξια καὶ τόσον ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἀπολαύσης τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου, ὅπου ἕνας κολασμένος ἂν ἦτο δυνατὸν εὐχαριστεῖτο νὰ ὑποφέρῃ ὅλα τὰ βασανιστήρια τῆς κολάσεως εἰς μυριάδας χρόνων, μόνον νὰ ἀπολαύσῃ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέσα ὅπου ἐσὺ τώρα ἀμελεῖς· ἐκεῖνα δὲ τὰ μέσα ὅπου πάντοτε βλάπτουν εἰς τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου, διότι εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ διότι εἶναι πάντοτε ἡνωμένα μὲ τὴν ἁμαρτίαν[11] αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ τὰ βδελύττεσαι καὶ νὰ τὰ ἀποστρέφεσαι μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν, καὶ νὰ τὰ ἀποκὸπτης μὲ τελειότητα ἀπὸ λόγου σου, ὡς ἐναντία τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰδικῆς σου εὐδαιμονίας· ἐκείνων δὲ πάλιν τῶν μέσων, ὅπου μερικὲς φορὲς ὤφελοῦν εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχης τὸ τέλος σου καὶ μερικὲς φορὲς πάλιν βλάπτουν καὶ τὸ ἐμποδίζουν, τούτων ἡ διόρθωσις εἶναι τὸ νὰ μὴ κλίνῃ ἡ καρδία σου εἰς αὐτὰ πάρεξ τόσον μόνον ὅσον σοῦ χρησιμεύουν διὰ νὰ σὲ φέρουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου.

Χάριν παραδείγματος δὲν πρέπει νὰ προτιμᾷς καλλίτερα τὴν ὑγείαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ἢ τὰ πλούτη ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ἢ τὴν τιμὴν ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν, ἢ τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν θὰνατον, διότι ὅλα ταῦτα καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἀδιάφορα· τόσον δὲ μόνον νὰ προτιμᾷς τὴν ἀσθένειαν καὶ πτωχείαν καὶ ἀτιμίαν, καὶ ὅλα ὅσα ταπεινώνουν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καθ' ὅσον σιγουρότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα σὲ κάμνουν νὰ ἐπιτύχης τὴν εὐδαιμονίαν καὶ σωτηρίαν σου, διότι καὶ ἕνας ξενιτευμένος δὲν ζητεῖ τὴν εὐκολωτέραν στράταν, ἀλλὰ τὴν ἀσφαλεστέραν διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πατρίδα του· καὶ ἕνας ναύτης δὲν ἐπιθυμεῖ τὸν γλυκύτερον ἄνεμον, ἀλλ' ἐκεῖνον ὅπου τὸν φέρει σιγουρότερα εἰς τὸν λιμένα· καὶ ἕνας ἄρρωστος δὲν γυρεύει τὰ γλυκύτερα ἰατρικά, ἀλλὰ τὰ σωτηριωδέστερα εἰς τὸ πάθος του· ἀλλὰ ἐσὺ ἀδελφέ, μεταχειρίζεσαι αὐτὰ ὅλα ἀντιστρόφως καὶ ἀγαπᾷς ἐκείνην μόνην τὴν ὑγείαν, ἐκείνην μόνην τὴν ἀνάπαυσιν, ἐκείνην μόνην τὴν ἐξουσίαν, ἐκείνας μόνας τὰς ἡδονὰς ὅπου βλάπτουν τὴν ψυχήν σου.

Διὰ τοῦτο ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μὴ θέλης νὰ ἦσαι ἀγαπητὲ τόσον τυφλὸς ὥστε ὅπου νὰ λογιάζῃς διὰ καλά, ἐκεῖνα ὅπου σὲ μακρύνουν, ἢ καὶ σὲ ἐμποδίζουν ἀπὸ τὸ ἄκρον ἀγαθόν καὶ μὴ θέλης νὰ ἀλλάξῃς τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων διὰ ἀπώλειάν σου, ὀνομάζοντας καλὸν τὸ κακόν, καὶ κακὸν τὸ καλόν, διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃς τὸ οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον, ὡς λέγει ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου Ἠσαΐου «οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρόν». (ε'. 20). Ἐξύπνησαι μίαν φορὰν ἀπὸ αὐτὸν τὸν θανατηφόρον ὕπνον, καὶ ἂν ὁ Θεὸς σοῦ ἐχάρισεν ὑγείαν, ὡραιότητα, γνῶσιν, πλοῦτον, ἀξιώματα, καὶ ἄλλα ὅμοια φυσικὰ καὶ τυχηρὰ καλά, μὴ τὰ μεταχειρίζεσαι κακῶς εἰς ἀπωλειάν σου, ἀλλὰ κάμνετα ὅλα ὄργανα διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Ἀποφάσισε

[11] Καθὼς εἶναι τὰ τρυφηλὰ φαγητὰ καὶ ποτά,τὰ εὔμορφα φορέματα, τὰ ξεφαντώματα, τὰ παιγνίδια, ἡ ἄκαιραις συναναστροφαῖς καὶ συνομιλίαις, ἡ περιδιάβασες καὶ τὰ ἄλλα ἡδονικὰ καὶ ἀναπαυτικὰ ἀντικείμενα τῶν πέντε αἰσθήσεών μας.

νὰ τρέχῃς πάντοτε εἰς τὸ ἄκρον τέλος σου μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν, καὶ ἂν εὕρῃς τίποτε ἐμπόδια ρίψε τα, καὶ μὴ σταθῇς ποτὲ ἕως ὅτου νὰ ἐπιτύχῃς τὸ τέλος σου, καθὼς κάμνει καὶ ἕνας ποταμός, ὁ ὁποῖος δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰ ἐνάντια ὅπου εὑρίσκει ἐμπρός, ἀλλὰ τρέχει ταχέως καὶ δὲν στέκεται παντελῶς, ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ εἰς τὴν θάλασσαν· «πάντες οἱ χείμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν». (Ἐκκλ. α'. 7.)

Ὅθεν τί σὲ χρησιμεύουν ἀδελφὲ αἱ ἄτακτοι ἐπιθυμίαι ὅπου ἔχεις εἰς τὰ κτίσματα; Αὐταῖ εἶναι ἐμπόδια εἰς τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου καὶ ξερρίζωσέ τας ὅλας ἀπὸ τὴν καρδίαν σου,καὶ μολονότι νὰ τὰς ἀγάπησες ἕως τώρα ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ· διότι λέγει ὁ Κύριος «εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπό σοῦ». (Ματθ. ε'. 29.) Τί σοῦ χρειάζονται ἐκεῖνα τὰ ξεφαντώματα; τί σοῦ χρειάζονται αἱ τόσαι περιέργειαι ὅπου κάμνεις περιπατώντας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἰς τὰς ὁποίας χάνεις τὸν καιρὸν ὅπου ἔπρεπε νὰ ἐξοδεύῃς εἰς τὸν λογισμὸν τῆς σωτηρίας σου; Αὐτὰ εἶναι ἐμπόδια καὶ κόψε τα ὅλα ἀγκαλὰ καὶ νὰ τὰ ἀγαπᾷς ὡσὰν τὸ δεξιόν σου χέρι· «εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ.» (Ματ. αὐτ. 30.) Τί σὲ ὠφελοῦν τὰ τόσα περιπλέγματα ὅπου μεταχειρίζεσαι εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων ὅπου δὲν σοῦ ἀνήκουν; Αὐτὰ εἶναι ἐμπόδια, καὶ κόψε τα ὅλα καὶ ρίψε τα, ἐνῷ καὶ νὰ τὰ ἀγαπᾷς ὡσὰν τὸ ποδάρι σου «εἰ ὁ ποῦς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ». (Ματθ. ιη'. 8.) Σοῦ φαίνονται παραμικρὰ αὐτὰ ὅπου εἴπομεν; ἤξευρε ὅμως ἀγαπητέ, ὅτι, αὐτὰ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ πέτραι καὶ τὰ σκοντάμματα, ὅπου φράζουν τὴν στράταν τῆς σωτηρίας σου, καὶ εἶναι χρεία νὰ τὰ ρίψῃς ἀπὸ τὸ μέσον, καθὼς σὲ προστάζει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἡσαΐου «καὶ τοὺς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψατε». (ξβ' 10). Καὶ εἰς αὐτὰ τὰ φαινόμενα παραμικρὰ στέκεται νὰ χάσῃς ἢ νὰ κερδίσῃς αἰωνίως μίαν ἄπειρον εὐδαιμονίαν, ἥτις εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν μίσησε ἀδελφέ μου τὰς διεστραμμένας στράτας ὅπου ἕως τώρα ἐπεριπάτησες· ἀποφάσισε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μεταχειρισθῇς ὅλους σου τοὺς λογισμοὺς· καὶ ὅλας σου τὰς ἐπιθυμίας εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς μακαριότητος ὅπου σὲ προσμένει· καὶ ἐπειδὴ σὲ ἔπλασεν ὁ Κύριος μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν Του, παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν καὶ δύναμιν, διὰ νὰ ξεκολλήσῃς ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ εἶσαι μόνον διὰ Αὐτόν, καὶ ὅλη σου ἡ φροντὶς νὰ εἶναι μόνον καὶ μόνον, διὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὴν σωτηρίαν σου, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ τέλος τοῦ κάθε ἀνθρώπου. «Τοῦτο τέλος παντὸς ἀνθρώπου». (Ἔκκλ. ζ'. 2)

ΜΕΛΕΤΗ Δ΄.

Α΄. Πόσον εἶναι τὸ βάρος τῆς θανασίμου ἁμαρτίας ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ βλαπτομένου.
Β΄. Ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ βλάπτοντος.
Γ΄. Ἀπὸ τὴν βλάβην αὐτὴν καθ' ἑαυτήν.

α΄.

Τὸ βάρος μιᾶς ὕβρεως μετρᾶται ἀπό ταῦτα τὰ τρία πράγματα· ἀπὸ τὸ πρόσωπον ἐκείνου ὅπου βλάπτεται, ἀπό τὸ πρόσωπον ἐκείνου ὅπου βλάπτει καὶ ἀπὸ τὴν βλάβην αὐτὴν καθ' ἑαυτήν. Συλλογίσου λοιπὸν ἀγαπητέ, α') πῶς ἐκεῖνος ὅπου βλάπτεται ἀπὸ τὴν ὕβριν μιᾶς θανασίμου ἁμαρτίας, εἶναι ὁ Θεός, «διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις», (Ρωμ. β' 21) ὅστις εἶναι ἕνας Δεσπότης ἀπείρως ἀγαθὸς εἰς ἐσὲ καὶ ἀπείρως ἀγαθὸς εἰς τὸν ἑαυτόν Του ἐπειδὴ τί καλὸν ἠμπορεῖς νὰ λάβῃς ἐσὺ ποτὲ χωρὶς αὐτόν; εἰς καιρὸν ὅπου χωρὶς Αὐτὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶσαι τέλειος εἰς τὸν κόσμον; Ὅθεν ἁμαρτάνωντας ἐσὺ ὕβρισες τὸν Ποιητήν σου ὅπου χωρὶς τὴν νεῦσιν Του, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γεννηθῇς ποτέ, ὕβρισες τὸν προνοητὴν καὶ διαφυλακτήν σου, χωρὶς τοῦ ὁποίου τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν βοήθειαν δὲν ἤθελες διαμείνει εἰς τὸν κόσμον οὔτε κἄν μίαν στιγμήν· ὕβρισες τὸν Λυτρωτήν σου, ὁ ὁποῖος μὲ ἕνα θάνατον γεμάτον ἀπὸ ὀνειδισμοὺς καὶ πόνους σοῦ ἀγόρασε μίαν μακαριότητα εἰς τὸν παράδεισον καὶ χωρὶς Αὐτὸν τὸν Λυτρωτὴν ἤθελες ἀπολεσθῆ αἰωνίως. Παρομοίως ὕβρισες ἕνα Δεσπότην τόσον ἀγαθὸν εἰς τὸν ἑαυτόν Του, ὅπου ἀνίσως καθ' ὑπόθεσιν οἱ δαίμονες ὅπου τὸν μισοῦν ἄκρως κάτω εἰς τὸν ᾅδην, ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν ἰδοῦν μίαν μόνην φορὰν καθαρὰ καὶ ἀκαταλήπτως, βέβαια κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι τὸν ἐμίσησαν ὅλοι ὁμοῦ ἕως ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ ἀνίσως ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη τους αὕτη, ἤθελε τοὺς προξενήσει μίαν νέαν κόλασιν, βέβαια ἔμελλε νὰ τὴν δεχθῇ ὁ καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς, μόνον διὰ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ περισσότερον καὶ διὰ νὰ μὴ τοῦ δώσῃ καμμίαν μικρὰν δυσαρέσκειαν ὁμολογῶντας μεγαλοφώνως ὅτι, ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης του εἶναι πάντοτε τὸ οὐδέν, συγκρινόμεναι μὲ τὴν ἀξιότητα ὅπου ἔχει αὐτὸ τὸ ἄπειρον ἀγαθόν, εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾶται καὶ πάντοτε, καὶ παρὰ πάντων.

Καὶ λοιπὸν Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ αὐθέντης Θεός, ὅπου ἐσὺ ἀδελφὲ ἔβλαψες ἁμαρτάνωντας' ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καθαρώτερα ἐκεῖνο τὸ ὄν ὅπου εἶναι ἀπείρως τελειότερον καὶ ὑψηλότερον ἀπὸ ὅλους τους ἰδικούς σου διαλογισμοὺς καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς διαλογισμοὺς ὅλων ὁμοῦ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Ἄχ! καὶ ἠμπορεῖς ἐσὺ σύντροφέ μου ἁμαρτωλέ, νὰ πιστεύσῃς αὐτὰ ὅπου εἶπα μὲ θείαν πίστιν, καὶ νὰ μὴν ἀποθάνῃς ἀπὸ τὴν λύπην σου; Ἐπειδὴ ἀντὶ νὰ ἀγαπήσῃς αὐτὴν τὴν οὕτως ἄπειρον ἀγαθότητα, ἐσὺ τὴν ἐμίσησες, ὡσὰν νὰ ἦτο ὁ μεγαλύτερός σου ἐχθρὸς καὶ ἔκαμες ἕναν παντοτεινὸν χωρισμὸν ἀπὸ αὐτὴν καθὼς παραπονετικῶς φωνάζει ὁ ἴδιος, «Ἔθεντο κατ' Ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μίσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς Μου», (ψάλμ. ρη'. 4.) Ὅθεν ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς ἐσὲ κανένας τρόπος, διὰ νὰ κάμῃς ἀνταπόδοσιν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἐξαλείψῃς τὸ ἔγκλημά σου, κἄν τώρα ὅπου ὁ Κύριος σοῦ ἔδωκε καιρὸν μετανοίας, μίσησαι τὰς ἁμαρτίας σου ὡς ἄκρον πάντων τῶν κακῶν, διότι αὐταὶ ἐναντιοῦνται εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεόν. Εὐχαρίστησέ Τον εἰς τὴν μακρὰν ὑπομονὴν ὅπου ἐμεταχειρίσθη διὰ νὰ σὲ ὑποφέρῃ τόσον καιρόν. Ὁμολόγησε ἔμπροσθεν εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους τὴν φρικτὴν ἐπιβουλὴν ὅπου ἔκαμνες κατὰ τοῦ Θεοῦ σου, γινόμενος σχεδὸν ἄλλος διάβολος, σύντροφος ἐκείνου κατὰ τὸ πταίσιμον, μολονότι καὶ κατώτερος κατὰ τὴν φύσιν βεβαίωσε τάς ἀποφάσεις ὅπου ἔκαμνες, ὅτι νὰ θελήσῃς καλλίτερα νὰ ἀποθάνῃς χιλίας φοράς, παρὰ νὰ

ἁμαρτήσῃς θανασίμως ἄλλην μίαν φορὰν καὶ νὰ ἀποστατήσῃς πλέον ἀπὸ τὸν Θεὸν· καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ δείξῃ τὴν ἀγαθότητά του εἰς ἐσέ, μὲ τὸ νὰ ἀλλάξῃ τελείως τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ σὲ διαφυλάττῃ ὅλον διὰ τὸν ἑαυτόν Του· «οἱ ὑπομένοντες τὸν Θεὸν ἀλλάξουσιν ἰσχύν». (Ἡσ. μ'. 31)

β΄.

Συλλογίσου τὴν ποιότητα τοῦ βλάπτοντος, ἡ ὁποία εἶναι τὸ πλήρωμα τῆς ὕβρεως· διότι ἐκεῖνος ὁποῦ βλάπτει τὸν Θεὸν μὲ τὴν ἁμαρτίαν, εἶσαι ἐσὺ ὁ ἴδιος· καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς πόση εἶναι ἡ ἀχρειότης σου, στοχάσου ἐν πρώτοις τὸ σῶμά σου, τὸ ὁποῖον τώρα μὲν εἶναι ἕνα σκεῦος γεμάτον ἀπὸ ἀκαθαρσίας, πρὸ ὀλίγου δὲ ἦτον εὐτελέστερον καὶ ἀπὸ τὸν κώνωπα, διότι ἦτον ἕνα οὐδέν, καὶ μετ' ὀλίγον ἔχει νὰ γίνῃ φαγητὸν τῶν σκωλήκων καὶ ἕνας βρῶμος καὶ μία λάσπη καὶ δυσωδία. Δεύτερον, στοχάσου καὶ τὴν ψυχήν σου, ἡ ὁποία εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγνωσίαν, ἀπὸ ἀδυναμίαν, ἀπὸ κακίαν, ἀπὸ ἀφροσύνην καὶ πονηρίαν, πολεμουμένη ἀπὸ ἀναριθμήτους ἐχθροὺς ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους· ἀμπωθουμένη ἀπὸ τόσους πειρασμοὺς διὰ νὰ πέσῃ· συρομένη πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τόσα ἄτακτα καὶ ἄλογα πάθη· κρεμασμένη εἰς τὴν ἄβυσσον ὅλων τῶν πταισμάτων καὶ ὅλων τῶν τιμωριῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελες πίπτει κάθε στιγμήν, ἂν ἴσως καὶ Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος Θεὸς ὅπου ὕβρισες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, δὲν ἤθελε σὲ διακρατῇ μὲ τὴν χάριν Του. Στοχάσου καὶ τρίτον τὴν κακὴν καὶ πονηράν σου προαίρεσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθης καὶ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματός σου, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου, ὄργανα διὰ νὰ ἁμαρτάνῃς, καὶ δὲν ἐστάθης δι' ἄλλο καλός, παρὰ διὰ νὰ διαφθείρεσαι μὲ τὰ κακὰ καὶ νὰ φονεύῃς τὸν ἴδιον ἑαυτόν σου· «τῇ διαφθορᾷ σου Ἰσραὴλ τὶς βοηθήσει;» (Ὠσηὲ ιγ'. 9)

Εἰ δὲ καὶ αὐτὰ ὅπου εἴπομεν δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ σὲ κάμουν νὰ καταλάβῃς τὴν ἀχρειότητα καὶ εὐτέλειάν σου, στοχάσου τί εἶσαι ἐσὺ συγκρινόμενος μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου εὑρίσκονται τώρα εἰς τὸν κόσμον; Τί εἶσαι ἐσὺ συγκρινόμενος μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἦσαν προτήτερα; Τί εἶσαι ἐσὺ συγκρινόμενος μὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου θέλουν γεννηθῇ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου; Τί εἶσαι ἐσὺ συγκρινόμενος μὲ ὅλους τοὺς ἀγγέλους τοῦ οὐρανοῦ; Στοχάσου τίς ἤθελεν ἠξεύρει νὰ σὲ εὕρῃ καὶ νὰ σὲ διακρίνῃ ἀνάμεσα εἰς τόσον ἄπειρον πλῆθος; Ἢ τίς δύναται νὰ κρατήσῃ λογαριασμὸν διὰ λόγου σου; Ἢ τί ἤθελε λείψει ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος, ἐὰν ἐσὺ ἔλειπες ἀπὸ αὐτό; Βέβαια ἤθελε λείψει ἕνα ἄτομον ὄντος, τὸ ὁποῖον οὔτε κἄν εἶναι ἴδικόν σου ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Στοχάσου τί εἶσαι ἐσὺ συγκρινόμενος μὲ ὅλα τὰ κτίσματα, ὅσα ὁ Θεὸς δύναται νὰ κάμῃ μὲ τὴν ἄπειρον παντοδυναμίαν Του; Ἢ τί ἤθελε λείψει ἀπὸ αὐτά, ἂν ἐσὺ ἔλειπες; Βέβαια τὸ οὐδὲν· μὲ ὅλον τοῦτο, ὅλον τὸ πλῆθος τῶν κτισμάτων ὅπου εἶναι ἐνεργείᾳ καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν κτισμάτων ὅπου εἶναι δυνάμει, συγκρινόμενον μὲ τόν Θεόν, εἶναι ἀπείρως μικρότερον ἀπὸ ἕνα σπειρὶ ἄμμου, ἀναφερόμενον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὡς λέγει ὁ Ἡσαΐας «πάντα τὰ ἔθνη, ὡς οὐδέν εἰσι, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν· καὶ πάλιν· τὴν δὲ γῆν, ὡς οὐδὲν ἐποίησεν», (μ'. 17. 23).

Ἐσὺ λοιπὸν ὅπου εἶσαι ὀλιγωτερον ἀπὸ μίαν στιγμὴν ὄντος καὶ ὅπου ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον εἶναι ὅπου ἔχεις ἀναμεταξὺ εἰς ὅλα τὰ κτίσματα, τὸ ἔχεις διὰ μόνην τὴν χάριν τοῦ Κυρίου· ἐσὺ λέγω ἀπετόλμησες νὰ ἀποστατήσῃς ἐναντίον εἰς τὸ θεῖον Του θέλημα, διὰ νὰ ζῇς κατὰ τὴν ὄρεξίν σου. Ἐσὺ ὅπου μὲ τὴν ἰδικήν σου δύναμιν δὲν ἠμπορεῖς νὰ σηκώσῃς ἀπὸ τὴν γῆν, οὔτε ἕνα ἄχυρον, ἠθέλησες νὰ κάμῃς μάχην μὲ ἕνα Θεὸν Παντοδύναμον· ἐσὺ ὅπου ὀλίγον προτήτερα ἤσουν ἕνα οὐδέν, ἐπαρώργισες ἕνα Θεὸν αἰώνιον ὅπου ἦτο καὶ εἶναι καὶ θέλει εἶναι διὰ πάντα· ἐσὺ ὅπου ἔχεις χρείαν ὡς καὶ ἀπὸ τὴν πνοὴν ὅπου ἀναπνέεις, ἐκινήθης εἰς πόλεμον ἐναντίον τοῦ Δεσπότου ὅλου τοῦ κόσμου· ἐσὺ ὅπου εἶσαι ὅλος ἕνα σύνθετον τῆς θείας ἐλεημοσὺνης. ἀπεστράφης καὶ

ἀπέβαλες τὴν φιλίαν τοῦ μόνου Ὑψίστου· ἀληθῶς ἀδελφέ. «Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ ἔφριξεν ἐπιπλεῖον σφόδρα, λέγει Κύριος». (Ἱερ. β΄. 12)

Τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ εἰπῇς, τοιουτοτρόπως πρέπει νὰ κάμνῃ μὲ ἕνα Θεὸν καὶ ἄπειρον καὶ εὐεργέτην, ἕνα κτίσμα Του τόσον ταλαίπωρον καὶ τόσον πολλὰ εὐεργετημένον ἀπὸ Αὐτόν; Ἄχ, ἀγαπητὲ καὶ πῶς ἐτόλμησες νὰ κάμῃς τόσον κακόν; ὡς λέγει ὁ προφήτης Ἱερεμίας «Ἰδοὺ ἐποίησας τὰ πονηρὰ ταῦτα καὶ ἠδυνάσθης» (γ΄. 5), ἢ διατὶ ἐπαρακινήθης νὰ τὸ κάμῃς; Τάχα διὰ καμμίαν σου μεγάλην ἀνάγκην; Τάχα διὰ κανένα μεγάλον σου κέρδος; Ὄχι· ἀλλὰ διὰ πράγματα οὐτιδανά, διὰ πράγματα εὐτελῆ καὶ συγχαμερώτατα, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν εἶναι πλέον εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ᾽ ἐχάθησαν καὶ ἠφανίσθησαν, ὡσὰν ἡ πρωϊνὴ δρόσος καθὼς λέγει ὁ Ἰὼβ· «ὥσπερ ὁμίχλη δρόσου ἀφανὴς ἐγένετο» (κδ΄. 20) μὲ ὅλον τοῦτο, ἐσὺ ἐπρόκρινες καλλίτερα αὐτὸν τὸν σαπημὲνον πηλὸν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον πέλαγος τῆς τελειότητος, ὅπου εἶναι ὁ Θεὸς· ἆρά γε τί νὰ εἶπαν; Καὶ πῶς νὰ ἐθρήνησαν οἱ ἄγγελοι δι᾽ αὐτὸ ποὺ ἔκαμες; Καθὼς γέγραπται «ἄγγελοι ἀποσταλήσονται πικρῶς κλαίοντες». (Ἡσ. λγ΄. 7) καὶ πόσον νὰ ἐχάρη ὁ διάβολος καὶ ὅλοι οἱ δαίμονες ὅταν σὲ εἶδαν πῶς ἔγινες σύντροφός τους κατὰ τὴν πονηρίαν; Ὡς λέγει ὁ Ἰὼβ «Ἐποίησε χαρμονὴν τετράποσιν ἐν τῷ ταρτάρῳ» (μ΄. 20)[12] καὶ τώρα ποία ἄβυσσος θέλει εὑρεθῇ τόσον βαθεῖα, ὅπου νὰ εἶναι ἱκανὴ εἰς τὴν ἰδικήν σου ἀχρειότητα;

Ἕως πότε λοιπόν, ἀδελφέ, ἕως πότε νὰ πλανᾷ ὁ διάβολος τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ σὲ βυθίζῃ ἡ ἁμαρτία; Κατὰ τὸν Ἡσαΐαν «Ἡ καρδία μου πλανᾶται καὶ ἡ ἀνομία μὲ βυθίζει»· (κά. 4.) ἔλα εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ γνώρισαι τί λογῆς ἐκαταστάθης διὰ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμες· καὶ ἀποστράφου αὐτὰς καὶ μὴ παύσῃς ποτὲ ἀπὸ τὸ νὰ τὰς μισῇς καὶ νὰ τὰς βδελύττεσαι, καθὼς σοῦ προαγγέλλει ὁ Θεὸς· «καὶ μνησθήσεσθε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηρὰς καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν τὰ μὴ ἀγαθά καὶ προσοχθιεῖτε κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἐν ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν». (Ἰεζεκ. λς΄. 30.).Ὁμολόγησε ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν, πῶς εἶσαι ἄξιος μυρίων κολάσεων καὶ ἀποφάσισε νὰ θέλῃς νὰ ἀποθάνῃς χιλίας φοράς καλλίτερα, παρὰ νὰ μεταστραφῇς πλέον εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Παρακάλεσαι θερμῶς τὸν Κύριον ὅπου ἠθέλησε μὲ τὸ ἴδιόν Του αἷμα νὰ θανατώσῃ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ μὴ παραχωρήσῃ ποτὲ νὰ τὴν δεχθῇς πλέον εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ τὴν κάμῃς πλέον σπήλαιον ληστῶν, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου εἶναι τώρα οἶκος Θεοῦ καὶ ἱερὸν προσευχῆς· «Ὁ Οἶκος, μου, Οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε Αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν» (Λουκ ιθ΄. 46).

γ΄.

Συλλογίσου τὴν μεγάλην βλάβην ὅπου προξενεῖς εἰς τὸν Θεὸν ἀδελφέ, ὅταν κάμῃς καμμίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι μία ὕβρις φρικωδεστάτη ὅπου περιέχει μίαν ἄκραν καταφρόνησιν τοῦ Θεοῦ καὶ μίαν ἄκραν σκληρότητα. Περιέχει μίαν ἄκραν καταφρόνησιν, διότι ἐσὺ ὅταν ἔχῃς νὰ ἁμαρτήσῃς, ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος στέκει ὁ Θεὸς ὅπου σὲ προστάζῃ νὰ μὴν ἁμαρτήσῃς· ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος στέκει ἡ θέλησις ἡ ἰδική σου καὶ ἡ κακή σου ὄρεξις· λοιπὸν ἐσὺ ἁμαρτάνοντας ἐπρόκρινες τὴν θέλησίν σου καλλίτερα ἀπὸ τὸν ἴδιον Θεὸν καὶ φαίνεσαι πῶς Τοῦ λέγεις, φύγε ἀπὸ ἐμένα, δὲν θέλω νὰ ἠξεύρω τὸν νόμον Σου καὶ τὰς ἐντολάς Σου,κατὰ τὸν Ἰὼβ· «Λέγει δὲ Κυρίῳ· ἀπόστα ἀπ᾽ ἐμοῦ ὁδούς Σου εἰδέναι οὐ 6ούλομαι» (κα΄. 14). καὶ ἠθέλησες μὲ τοῦτον τὸν τρόπον καλλίτερα νὰ παρακούσῃς τὸν Πλάστην σου, μόνον διὰ νὰ τελειώσῃς τὴν κακήν σου ὄρεξιν, καὶ ἐνῷ ὁ Θεὸς σὲ ἐπρόσταζε μὲ ὅλην τὴν ἐξουσίαν Του νὰ μὴν ἁμαρτήσῃς, ἐνῷ καὶ σὲ ἐφοβέριζε μὲ ὅλην τὴν

---

[12] Λέγει δὲ καὶ ὁ Μακάριος Αὐγουστῖνος «Ὁσάκις τὰ ἀγαθὰ πράττομεν, χαίρουσιν οἱ ἄγγελοι, λυποῦνται δὲ οἱ δαίμονες, ὁσάκις δὲ ἀποπίπτομεν τοῦ ἀγαθοῦ τῷ μὲν διαβόλῳ ἡδονῆς αἴτιοι καθιστάμεθα, τοῖς δὲ ἀγγέλοις τῆς ἰδίας ἀποστεροῦμεν χαρᾶς»· χαρὰ γάρ ἐστι τούτοις ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· ἀλλὰ τί, τῷ ἐπὶ ἑνὶ δικαίῳ τὴν μετάνοιαν καταλιπόντι ποιήσουσιν; (Εὐχ. ε΄. ἢ κη΄.)

παντοδυναμίαν Του ὅτι ἔχει νὰ σὲ κολάσῃ μολονότι καὶ σὲ ἐπροσκαλοῦσεν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς βασιλείας Του μὲ ὅλην Του τὴν ἀγαθότητα· ὅμως ἐσὺ ἐκαταφρόνησες ὅλα ταῦτα καὶ ἀπεφάσισες πῶς εἶναι καλλίτερον νὰ κάμῃς τὴν γνώμην σου παρὰ νὰ ὑπακούσῃς εἰς τὴν ἐντολὴν ἐκείνης τῆς Ὑψίστου Μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ, καθὼς ὁ ἴδιος παραπονεῖται καὶ λέγει διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ· «Ἀπέρριψάς με ὀπίσω τοῦ σώματός σου» (κγ'. 35).

Περιέχει καὶ μίαν ἄκραν σκληρότητα ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ἡ θανάσιμος ἁμαρτία σου, διότι αὐτὴ ἀποβλέπει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὸν Θεὸν νὰ ἀηδιάζῃ τρόπον τινά, εἰς τὸ νὰ ταράττῃ τήν ἄπειρον ἐκείνην εἰρήνην του καὶ εὐδαιμονίαν, εἰς τὸ νὰ κινῇ εἰς ὀργὴν τὴν ἄκραν του ἀγάπην καὶ ἡμερότητα καὶ εἰς τὸ νὰ διαφθείρῃ, ἂν ἦτο δυνατόν, καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν του, ἐπειδὴ καθὼς ἡ ἀρετὴ ἔχει τοιαύτην δύναμιν καὶ καλωσύνην, ὅπου ἀνίσως ὁ Θεὸς δὲν ἤθελεν ἔχει ἐκ φύσεως ἐκεῖνα τὰ καλὰ ὅπου ἔχει αὐτὴ μόνη ἤθελε τοῦ τὰ δώσῃ· ἔτσι καὶ ἡ θανάσιμος ἁμαρτία, ὅπου εἶναι ἄκρως ἐναντία μὲ τὴν ἀρετήν, ἒχει τόσην σκληρότητα καὶ κακίαν, ὅπου ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑστερηθῇ ὁ Θεὸς τὰ φυσικὰ καλὰ ὅπου ἔχει, αὐτὴ μόνη ἤθελε τοῦ τὰ στερήσῃ[13] · διὰ τοῦτο ὁ ἴδιος Θεὸς παραπονεῖται εἰς πολλὰ μέρη μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Ἱερεμίου, διὰ μίαν τοιαύτην σκληρότητα ὅπου ἔδειξαν εἰς Αὐτὸν καὶ οἱ ἀπειθεῖς Ἰουδαῖοι· «ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν, τοῦ μή εἰσακούειν τῶν ἐντολῶν μου», (ιθ'. 15. ζ'. 25, ιζ'. 23.).

Ὅθεν στοχάσου τώρα ἁμαρτωλέ, τί ἔκαμες ὅταν ἥμαρτες· ἐσὺ ἔκαμες εἰς τὸν Θεὸν ὅλον τὸ κακὸν ὅπου ἠδύνατο νὰ Τοῦ κάμῃ ἕνα κτίσμα δηλ. Τὸν παρήκουσες, τὸν κατεφρόνησες, τὸν ἔσκληρυνες, καὶ τὸν ἐκίνησες εἰς ὀργὴν· καὶ τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα ἐξουδένωσες καὶ διέφθειρες τὸ εἶναι Του, ὅσὸν ἀπὸ μέρος εἰδικόν σου, διὰ τὴν ἁμαρτίαν σου, μολονότι καὶ Αὐτὸς διὰ τὰς ἄκρας Του τελειότητας, δὲν ἐστάθη χωρητικὸς τῆς τοιαύτης διαφθορᾶς σου· ἐσὺ ὅμως ἐμεταχειρίσθης αὐτὴν τὴν φρικτὴν ἐπιβουλήν, μὲ τὴν ὁποίαν κατήντησες εἰς τοιαύτην κατάστασιν ὅπου θέλει τὴν βδελύσσεται αἰωνίως ὁ Θεὸς καὶ δὲν θέλει εἶναι δυνατὸν ποτέ, ἢ νὰ μὴ τὴν βλέπῃ, ἢ νὰ μὴ τὴν βδελύσσεται, ἢ νὰ μή τὴν πολεμῇ μὲ ὅλας τὰς ἀπείρους Του τελειότητας; Καὶ λοιπόν, ἐὰν ὁ Θεὸς βδελύσσεται καὶ μισῇ τόσον ἀναγκαίως τὴν ἁμαρτίαν σου, ὅπου ἐὰν δὲν ἤθελε τὴν μισῇ, δὲν ἤθελεν ἦτο Θεός· διατὶ ἐσὺ νὰ μὴ τὴν μισῇς καὶ νὰ μὴ τὴν ἀποστρέφεσαι; διατὶ νὰ τὴν στοχάζεσαι ὡς ἕνα ὀλίγον κακὸν καὶ δὲν τὴν φοβεῖσαι ὡσὰν τὸν πλέον μεγαλύτερόν σου ἐχθρόν; Διατὶ δὲν φεύγεις ὡσὰν φωτίαν, τὰς κακὰς συναναστροφὰς καὶ τὰ αἴτια ὅπου σὲ κάμνουν πάλιν νὰ πέσῃς εἰς τὴν ἁμαρτίαν; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον, ἐκεῖνος θέλει πέσει εἰς αὐτόν; Ὡς λέγει ὁ Σειρὰχ «Ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον ἐν αὐτῷ ἐμπεσεῖται» (γ'. 26). Ἐλθὲ λοιπὸν εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἀδελφέ μου ἠγαπημένε· ταπεινώσου βαθέως διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Ἐπιθύμησε νὰ εἶχες ἕνα πέλαγος δακρύων, διὰ νὰ κλαύσῃς ἀξίως καὶ καθὼς πρέπει, τὰς ἐπιβουλὰς ὅπου ἔκαμες εἰς τὸν Κύριον· ζήτησέ Του μυρίας φορὰς νὰ σοῦ δώσῃ μετάνοιαν καὶ συγχώρησιν καὶ παρακάλεσέ Τον καλλίτερα νὰ σοῦ κόψῃ τὴν ζωήν, παρὰ νὰ παραχωρήσῃ πλέον νὰ ἁμαρτήσῃς θανασίμως. Καὶ νὰ καταφρονήσῃς ἢ νὰ σκληρύνῃς ἄλλην μίαν φορὰν τὴν θείαν Του μεγαλειότητα, διότι ὅσοι καταφρονοῦν τὸν Θεόν, θέλουν ἀπωλεσθεῖ· «ὁδοὶ καταφρονούντων ἐν ἀπωλείᾳ». (Παροιμ. ιγ'. 16)· καὶ ὅσοι φαίνονται σκληροὶ ἐναντίον Του, ὅλοι

[13] Ὅθεν δίκαιον εἶχε καὶ ἕνας ἐπίσκοπος ἐνάρετος νὰ λέγῃ, ὅτι «Ἂν ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἀνοικτὴν τὴν πόρταν τῆς κολάσεως· καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν, ἐπρόκρινε καλλίτερα νὰ ριφθῇ εἰς τὴν κόλασιν, παρὰ νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλὰ καὶ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία, λέγουσί τινες, ὅτι· ὅταν ἤκουε μόνον τὸ ὄνομα τῆς θανασίμου ἁμαρτίας, ἔτρεμεν ὅλη ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν καὶ ἔπιπτε κατὰ γῆς ὡς ἀποθαμένη, ἥτις καὶ ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ καταλάβῃ πῶς ἀπετόλμα ἕνας ἄνθρωπος νὰ ἁμαρτήσῃ θανασίμως καὶ νὰ παραπικράνῃ τόσον τὸν Θεὸν. (παρὰ τῇ Ἑρμην. τοῦ Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κεφ. δ'.).

ἔχουν νὰ ἀφανισθοῦν· «Τίς σκληρὸς γενόμενος ἐναντίον Αὐτοῦ, ὑπέμεινεν;» (Ἰώβ. θ'. 4).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ Ε΄.

Α΄. Περὶ τῶν τιμωριῶν ὅπου ἐδόθησαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τοὺς Ἀγγέλους.
Β΄. Εἰς τὸν Ἀδάμ.
Γ΄. Εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

α΄.

Καθὼς ἀπὸ τὸν ἴσκιον ἠμπορεὶ τινὰς νὰ μετρήσῃ τὰ σώματα, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ὅπου ἐδόθη διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἠμπορεῖ κατὰ κάποιον τρόπον νὰ μετρήσῃ τινὰς τὴν κακίαν της, ἐπειδὴ καὶ ἡ τιμωρία εἶναι ὡσὰν ἕνας ἴσκιος τῆς ἁμαρτίας, ὅπου ἀπὸ αὐτὴν καταλαμβάνει ὁ καθεὶς τὸ πταὶσιμον, ἢ μεγάλον εἶναι ἢ μικρόν. Τώρα μέτρησε τὴν πρώτην τιμωρίαν τῆς ἁμαρτίας ὅπου ἐδόθη εἰς τὸν ἀποστάτην ἑωσφόρον καὶ εἰς τοὺς συντρόφους του δαίμονας καὶ ἐδῶ ἐξέτασε μὲ ἀκρίβειαν ποίαν κατάστασιν εἶχον οἱ δαίμονες πρὶν νὰ ἁμαρτήσουν, καὶ ποίαν κατάστασιν ἔλαβον, ἀφ’οὗ ἥμαρτον. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, ὡσὰν τόσας ἀπαρχὰς τῶν θείων του ἔργων, γεμάτους ἀπὸ σοφίαν· προικισμένους ἀπὸ ὅλα τὰ χαρίσματα τῆς ἀΰλου φύσεως· ἐπιτηδείους εἰς τὸ νὰ δεχθοῦν κατὰ γνώμην τὰ ὑπερφυσικὰ δῶρα τῆς θείας Του χάριτος· πνεύματα καθαρὰ· πλουτισμένους μὲ ἄκραν ἀγχίνοιαν· τετελειωμένους μὲ ἄκραν δύναμιν λαμπροὺς μὲ μίαν ὑπερβολικὴν ὡραιότητα· ἐστολισμένους μὲ τὰς ἀγγελοπρεπεῖς ἀρετὰς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ διὰ νὰ ἦναι παντοτεινὰ εὐδαίμονες καὶ μακάριοι· καθὼς περὶ τούτων λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ, ὑποκάτω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἄρχοντος Τύρου, ὡς ἑρμηνεύει ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος[14] «σὺ ἀποσφράγισμα ὁμοιώσεως καὶ στέφανος κάλλους· ἐν τρυφῇ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθης· πάντα λίθον χρηστὸν ἐνδέδυσαι... ἀφ’ ἧς ἡμέρας ἐκτίσθης μετὰ τοῦ Χεροὺβ ἔθηκά σε ἐν ὄρει ἁγὶῳ Θεοῦ· ἐγεννήθης ἐν μέσῳ λίθων πυρίνων ἐγεννήθης σὺ ἄμωμος ἐν ταῖς ἡμέραις σου, ἀφ’ ἧς ἡμέρας σὺ ἐκτίσθης, ἕως εὑρέθη τὰ ἀδικήματα ἐν σοί». (κη’. 12.) Ἀλλὰ ποίαν ἀμοιβὴν οἱ τόσον εὐεργετηθέντες ἄγγελοι ἀνταπέδωκαν εἰς τὸν Κτίστην τους; Ἕνα πλῆθος ἐξ αὐτῶν, μὴ θέλοντες νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν Θεὸν ἀπεστάτησαν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ αὐτεξουσίου ὅπου τοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν καὶ νὰ τὸν δουλεύουν μὲ ἀξιομισθίαν, τὴν ἐμεταχειρίσθησαν ἐναντίον τοῦ θείου θελήματος.

Τώρα στοχάσου πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι τὸ νὰ εὔγῃ τινὰς ἀπὸ τὴν στράταν τοῦ ἄκρου τοῦ τέλους καὶ νὰ ἁμαρτήσῃ βαρέως εἰς τὸν Θεὸν· διότι ὁ Θεὸς μὴ ὑποφέροντας τὴν ἀχαριστίαν ταύτην καὶ τὴν ἀνυποταξίαν τῶν δαιμόνων, τοὺς ἐγκρέμισεν ὅλους ὁμοῦ εἰς τὴν ἄβυσσον. «Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλ’ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν». (Ἰούδ. ἐπιστολ. στίχ. 6) Καὶ αὐτὴ ἡ τιμωρία ὅπου τοὺς ἔκαμνεν, ἔχει τρία περιστατικὰ φορερὰ καὶ τρομερά· α’.) διότι ἔγινεν ὀγρήγορη· β’) διότι ἔγινε καθολική· καὶ γ’) διότι ἔγινεν ἄκρα. Ἔγινεν ὀγρήγορη, διότι εὐθὺς ὅπου ἔβαλαν εἰς τὸν νοῦν τους ἕνα μόνον ὑπερήφανον καὶ ἀποφασιστικὸν λογισμόν, χωρὶς νὰ τοὺς δώσῃ καιρόν, ἢ βοήθειαν νὰ μετανοήσουν, τοὺς ἄφησε νὰ πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον μὲ περισσοτέραν βίαν καὶ ὀγρηγορότητα ἀπὸ ὅσην πίπτουν τὰ

---

[14] Λέγει γὰρ οὗτος ὁ πατὴρ περὶ τοῦ διαβόλου πρὸς τὸν Θεὸν «αὐτὸς γὰρ Κύριε, ὁ πρῶτος καὶ ἔσχατος ληστὴς ὁ βουλευσάμενος ἁρπάσαι τὴν δόξαν σου, ὅτε φυσιωθεὶς καὶ ἐπαρθείς, πέπτωκεν εἰς τὸν λάκκον αὐτοῦ, καὶ ἀπέρριψας αὐτὸν ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου σου, ἐκ μέσου καιόντων λίθων, ὧν ἐν μέσῳ πορεύεται.(Εὐχὴ κε’. ἢ ιζ’.) Καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἱερώνυμος τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ἰεζεκιὴλ περὶ τοῦ ἑωσφόρου ἐνόησε. (Κεφ. κη’. τοῦ Ἰεζεκιὴλ)· καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος βιβλ. περὶ παραδ. κεφ. β’. καὶ Γρηγόριος ὁ διάλογος βιβλ. κβ’. τῶν ἠθικ. κεφ. ιη’. Ἀλλὰ καὶ ὁ προρρηθεὶς ἱερὸς Αὐγουστῖνος βιβλ. ια’. περὶ πολ. Θεοῦ κεφ. ιε’. πυρίνους λίθους, τοὺς ἀγγέλους ἐνόησε, τοὺς καταφλεγομένους ἀπὸ τὸν θεῖον ἔρωτα.

ἀστραποπελέκια, ὧς λέγει ὁ Κύριος «ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα». (Λουκ. ι΄. 18) Ἔγινε καθολική· διότι ἀπὸ τόσον ἀναρίθμητον πλῆθος, ὅπου ἦσαν, δὲν ἐσυμπάθησεν οὐδὲ ἕνα· ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἤθελε τιμωρήσει μόνον τὸν ἑωσφόρον, ἢ ἂν ἤθελε παιδεύσει τὸ δέκατον μέρος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πολὺ στράτευμα τῶν οὕτως ὑψηλῶν πνευμάτων, καθὼς εἶναι συνήθεια νὰ γίνεται εἰς τοὺς ἀποστάτας στρατιώτας, βέβαια ἡ παιδεία αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἤθελεν ἦναι μία ἀπόδειξις δικαιοσύνης, ἀρκετὴ διὰ νὰ δώσῃ φόβον εἰς ὅλους τους ἀνθρώπους ὅπου ἁμαρτάνουν ἐναντίον τοῦ θείου θελήματος. Τώρα συλλογίσου ἀγαπητέ, τί λογῆς ἀπόδειξις δικαιοσύνης εἶναι ἡ καταδίκη αὐτὴ ὅπου ἔκαμνεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς ἀγγέλους χωρὶς νὰ στοχασθῇ οὔτε τὴν εὐγένειάν τους οὔτε τὴν σοφίαν τοὺς οὔτε τὸν ἄπειρον σχεδὸν ἀριθμὸν τους οὔτε τὰ καλὰ καὶ τὰς δοξολογίας ὅπου ἠμποροῦσαν νὰ Τοῦ κάμνουν, ἐὰν ἐμετανοοῦσαν, οὔτε τὰ ἄπειρα κακὰ ὅπου ἔμελλον νὰ προξενήσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μένοντες ἀποστᾶται. Τέλος πάντων αὐτὴ ἡ τιμωρία τῶν δαιμόνων ἔγινεν ἄκρα διότι ἔχασαν ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα τῆς χάριτος ὅπου ἠδύναντο νὰ λάβουν, καὶ εὗρον μίαν ἄπειρον ταλαιπωρίαν εἰς τὴν καταδίκην τους χωρὶς ἐλπίδα νὰ ἐλευθερωθοῦν ποτὲ ποτέ[15].

Στοχάσου λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ πόσον μεγάλο μῖσος ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἁμαρτίαν· διότι εὐθὺς ὅπου εἶδε μεμολυσμένα ἀπὸ τὸ φαρμάκι τῆς ἁμαρτίας τὰ καλλίτερα ἔργα τῶν χειρῶν του, ἀντὶ νὰ τὰ καθαρίσῃ τὰ ἔρριψεν ὅλα εἰς μίαν φλόγα αἰώνιον χωρὶς ἐλπίδα ἰατρείας. Καὶ ποῖος δύναται νὰ μὴ φοβηθῇ τοιοῦτον φοβερὸν κριτήν; ποῖος νὰ θελήσῃ νὰ τὸν ἔχῃ ἐχθρόν του; τίς νὰ μεταστραφῇ πλέον νὰ τὸν παροργίσῃ; καθὼς λέγει καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας «τὶς οὐ φοβηθήσεταί σε βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν; ὅτι σοὶ (τοῦτο) προσήκει». (10 7.)[16]. Σύγκρινε τώρα τὰς ἁμαρτίας σου μὲ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν τῶν δυστυχισμένων δαιμόνων καὶ θαύμασε εἰς τὸν διαφορετικὸν τρόπον ὅπου ἐμεταχειρίσθη ὁ Θεὸς μὲ ἐσένα. Οἱ δαίμονες ἥμαρτον μίαν καὶ μόνην φοράν, καὶ σὺ ἥμαρτες τόσας καὶ τόσας φοράς· ἐκεῖνοι ἥμαρτον μόνον μὲ τὸν λογισμόν· καὶ σὺ καὶ μὲ τὸν λογισμὸν καὶ μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὰ ἔργα· ἐκεῖνοι ἁμαρτάνοντες δὲν ὑπετάχθησαν εἰς κτίσματα εὐτελέστερα ἀπὸ λόγου τους, καὶ σὺ ἁμαρτάνοντας ἐξευτελίσθης περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα. Ἐκεῖνοι δὲν ἔλαβον ποτὲ τὴν χάριν νὰ σηκωθοῦν καὶ ἐσὺ ἀφοῦ ἔλαβες αὐτὴν τὴν χάριν τόσες καὶ τόσες φορές, τὴν ἐκακομεταχειρίσθης τοιουτοτρόπως. Ἐκεῖνοι δὲν ἐκαταφρόνησαν τὸ πολύτιμον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἐχύθη διὰ λόγου τους· καὶ σὺ τὸ ἐκαταπάτησες τόσες φορὲς καὶ μὲ ὅλα ταῦτα, εἰς ἐκείνους μὲν δὲν ἐδόθη οὐδεμία στιγμὴ καιροῦ διὰ νὰ μετανοήσουν· εἰς ἐσένα δὲ ἐδόθησαν τόσοι καὶ τόσοι χρόνοι, καὶ ἐκεῖνος ὁ ἴδιος δεσπότης ὅπου δι' αὐτοὺς ἐστάθη ἀδυσώπητος, διὰ ἐσένα ὄχι μόνον ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀκόμη εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ὅπου σὲ προσκαλεῖ νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ ποθήσῃς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου· καὶ ὁ πρῶτος ὅπου σοῦ ζητεῖ τὴν εἰρήνην, φωνάζωντάς σου μὲ τὴν ἱερὰν ἀποκάλυψιν νὰ τοῦ ἀνοίξῃς τὴν πόρταν τῆς καρδίας σου νὰ ἔμβῃ μέσα διὰ νὰ σὲ πλουτίσῃ ἀπὸ τὰ χαρίσματά Του, καὶ νὰ σὲ κάμῃ υἱὸν καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας Του. «Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω, ἐάν τὶς ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ» (γ' 20). Ὢ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ

---

15 Λέγει γὰρ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὅτι οἱ δαίμονες, καθὼς ἔπεσαν, ἀπεγνώσθησαν πλέον, καὶ ἀπηλπίσθησαν· καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ὁρίζει, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ θάνατος, τοῦτο εἶναι εἰς τοὺς ἀγγέλους ἡ πτῶσις· «μετὰ γὰρ τὴν ἔκπτωσιν οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μετάνοια, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τὸν θάνατον». (βιβλ. β'. κεφ. ιθ'.)· τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος μάλιστα δὲ τόπος μετανοίας οὐκ ἐδόθη τοῖς δαίμοσιν, ἀφ' οὗ ἔκαμναν τὸν ἄνθρωπον καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ (Ἑρμηνεία εἰς τὸν Ἡσαΐαν).

16 Σημείωσε ὅτι τὸ ἐδάφιον τοῦτο λείπει εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα, σώζεται ὅμως ἐν τῇ τοῦ Μιλλίου ἐκδόσει, ἐν τῇ Ἀμστελοδὰμ γενομένῃ 1725).

ἀνείκαστος! καὶ ἐσὺ ἔχεις πλέον καρδίαν, ἀδελφέ, νὰ μεταγυρίσῃς πάλιν καὶ νὰ μὴ πιάσῃς τὰ ἅρματα κατ' ἐπάνω Τοιούτου γλυκυτάτου σου Πατρός; Τοιούτου σου Εὐεργέτου; καὶ Τοιούτου σου ἄκρου Φίλου; Ὢ ἀχάριστον, ἀχάριστον γένος τῶν ἀνθρώπων Καταράσου λοιπὸν χίλιες φορές, ἀγαπητέ, τὰς ἁμαρτίας σου· ἀποφάσισε νὰ ἐκδικήσῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου μὲ κάθε εἶδος μετανοίας, τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες. Ὁμολόγησε πώς δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ σηκώσῃς τὰ μάτια σου νὰ κοιτάξῃς εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς ὁ τελώνης καὶ νὰ ἐνατενίσῃς τὸ πρόσωπον Τοῦ οὐρανίου Πατρός σου· φρίξον ὄχι μόνον τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα καὶ αὐτὴν μοναχὴν τὴν ψιλὴν ἐνθύμησιν τῆς ἁμαρτίας, καὶ λέγε καὶ σὺ μὲ τὸν Ἰὼβ «φρίκη μοι συνήντησε καὶ τρόμος καί μεγάλως μου τὰ ὀστᾶ διέσεισεν». (δ'. 14) διότι καὶ μόνος ὁ λογισμὸς τῆς ἁμαρτίας εἶναι μισητὸς καὶ συγχαμερὸς κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὸν παροιμιαστὴν «βδέλυγμα Κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος». (ιε' 27.). Παρακάλεσε θερμῶς τὸν Δεσπότην, ἐπειδὴ καὶ ἐφάνη εἰς ἐσὲ Θεὸς ἐλέους, καὶ ὄχι Θεὸς ἐκδικήσεων νὰ σοῦ δώσῃ δύναμιν νὰ ἀνταποκριθῇς εἰς τὰ προσκαλέσματά Του μὲ πράξεις μιᾶς ἀληθινῆς μετανοίας, καὶ νά στερεώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ἀμετάθετον τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμνες νὰ μὴ τὸν παροργίσῃς πλέον μὲ καμμίαν ἁμαρτίαν, λέγοντας μὲ τὸν Δαβὶδ· «δυνάμωσον ὁ Θεὸς τοῦτο, ὅ κατειργάσω ἐν ἡμῖν». (ψάλ. ξζ'. 28).

β΄.

Συλλογίσου τὴν ἄπειρον κακίαν τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀδὰμ καὶ ἐξέτασε καὶ ἐδῶ μὲ ἀκρίβειαν τρία πράγματα. α΄) Τὰ ἀγαθὰ ὅπου ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὁ Ἀδάμ. β΄) Τὸ κακὸν ὅπου τοῦ ἀνταπέδωκε, καὶ γ΄) Τὴν τιμωρίαν ὅπου ἔπαθεν. α΄) Αὐτὸς ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν κατ' εἰκόνα Του καὶ ὁμοίωσιν, καὶ ἐβάλθη μέσα εἰς τὸν ἐπίγειον Παράδεισον πλουτισμένος ἀπὸ ὅλα τὰ χαρίσματα, στολισμένος ἀπὸ ὅλας τὰς ἀρετάς· ἀνώτερος ἀπὸ κάθε πάθος· Δεσπότης ὅλων τῶν ἐπιγείων κτισμάτων· ἐλεύθερος ἀπὸ τὸν θάνατον· ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ταλαιπωρίαν, βαλμένος ἀνάμεσα εἰς τόσας τρυφὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔμελλε μετὰ ταῦτα νὰ περάσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ εἶναι αἰωνίως καὶ πληρεστάτως μακάριος[17] β΄.) Ἀλλὰ αὐτὸς τί εὐχαριστίαν ἔκαμνεν εἰς τόσας χάριτας; Ἔδειξεν ἀπιστίαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐπίστευσε καλλίτερα τὰ λόγια τοῦ διαβόλου, παρὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ· ἤκουσεν περισσότερον τὴν γυναῖκα του Εὔαν ἀπὸ τὸν ἴδιόν του Ποιητήν· ὑπερηφανεύθη κατὰ τοῦ Θεοῦ· παρήκουσεν τὴν ἐντολὴν Του· ἔφαγεν ἀπὸ τὸ ἀπηγορευμένον καρπόν τῆς γνώσεως, καὶ διὰ τόσην ὀλίγην ἡδονήν, ἔχασεν ὁ ἄθλιος τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ καὶ πλάστου Του. γ') Εὐθὺς ὅπου ἐμβῆκεν ἡ ἁμαρτία αὐτὴ εἰς τὸν κόσμον, ἔσυρεν ὀπίσω της ὅλον τὸ πλῆθος τῶν κακῶν· ἐπειδὴ ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἡ στέρησις τῆς καθόλου δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς, καὶ ἡ διαφθορὰ τῆς φύσεως, καὶ ἡ ἀντίστασις εἰς ὅλας τὰς ἀρετάς, καὶ ἡ κλίσις εἰς ὅλας τὰς κακίας καὶ τὰ πάθη, καὶ οἱ πόλεμοι, καὶ οἱ λοιμοί, καὶ οἱ σεισμοί, καὶ αἱ φθοραί, καὶ οἱ κατακλυσμοί, καὶ τελευταῖος ὁ θάνατος, καὶ ἡ μετὰ τὸν θάνατον ἐν τῷ ᾅδῃ φυλακὴ τόσων ἀπταίστων βρεφῶν, καὶ ἡ κόλασις καὶ τιμωρία τόσων καὶ τόσων ἁμαρτωλῶν ψυχῶν, ὅλα αὐτὰ ἠκολούθησαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ, καὶ ὡσὰν τόσοι κλάδοι ἐβλάστησαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν πικρὰν καὶ φαρμακερὰν ῥίζαν τῆς ἁμαρτίας. Καὶ μολονότι ὁ Ἀδὰμ εἰς διάστημα χρόνων ἐννεακοσίων τριάκοντα ἔκαμνε μίαν αὐστηρὰν μετάνοιαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐσυγχώρησεν ὁ Θεὸς τὸ ἁμάρτημά του ὡς λέγει ἡ Σοφία «αὔτη πρωτόπλαστον πατέρα κόσμου μὸνὸν κτισθέντα

[17] Λέγουσι γὰρ οἱ θεολογοῦντες ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν μακαρίαν διαγωγὴν καὶ ἀθωότητα εὑρισκομένου τοῦ 'Ἀδάμ, ἢ μὲν ψυχή του, ἦτο πάντει ὑποτεταγμένη μὲ ὅλας της τὰς δυνάμεις εἰς τὸν Θεόν· τὸ δὲ σῶμά του ἦτο ὑποτεταγμένον μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ψυχήν· ὅλα δὲ πάλιν τὰ κτίσματα καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἦσαν ὑποτεταγμένα εἰς τὸ σῶμά του· καμμία ἐναντιότης καὶ προσβολὴ δὲν ἔγινετο εἰς αὐτόν.

διεφύλαξεν καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ παραπτώματος ἰδίου» (Σοφία Σόλ. ι'. 1) [18](α) μὲ ὅλον τοῦτο τὸ φαρμάκι ἐκείνης τῆς ἁμαρτίας ὅπου ἐφαρμάκωσε τὴν ῥίζαν, ἤτοι τὸν Ἀδάμ· φαρμακώνει ἀκολούθως καὶ ὅλους τους κλάδους, ἤτοι τοὺς ἀπογόνους του καὶ ἂν ἤθελε διαμένη αἰωνίως οὗτος ὁ κόσμος, βέβαια ἤθελε τὸν φαρμακεύη καὶ αὐτὸν αἰωνίως. Τώρα ὅλα αὐτὰ ὅπου εἶπα, δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ σὲ κάμουν ἀδελφέ, νὰ ἐγγίσῃς ὡσὰν μὲ τὸ χέρι καὶ νὰ αἰσθανθῇς πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ εἰς τὸν Θεὸν παρακοή; Ὅθεν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύῃς ὅλα αὐτὰ διὰ μέσου τῆς πίστεως, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ φρίξῃς, ἀλλὰ πάλιν νὰ θελήσῃς νὰ μεταστραφῇς εἰς τὴν ἁμαρτίαν;

Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦτο ἠμπορεῖς ἀγαπητέ μου ἁμαρτωλὲ, νὰ γνωρίσῃς τὴν κακίαν σου· ἀνίσως δηλ. καὶ τὴν συγκρίνῃς μὲ τὸ πταίσιμον καὶ μὲ τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀδάμ διότι ἡ παράβασις τοῦ προπάτορος ἐστάθη εἰς ὑπόθεσιν ὅπου εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἐλαφρή· ἐπειδὴ τὸν ἐφθόνησεν ὁ διάβολος «φθόνῳ δὲ διαβόλου ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον».(Σοφία Σολ. β'. 24.). διότι ἡ παράβασις ἐκείνου, ἦτο γενικῶς μία· διότι ἔπταισε καὶ παρήκουσε τοῦ Θεοῦ προτοῦ νὰ ἰδῇ ἄλλον τινὰ νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὴν παρακοὴν καὶ προτοῦ νὰ ἰδῇ ἕνα Θεὸν νὰ ἀποθάνῃ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν. Τώρα στοχάσου, ἀδελφέ, πόσον εἶναι δίκαιοι νὰ τιμωρηθῇς ἐσὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν Ἀδάμ, διότι τὸν ὑπερβαίνεις καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πταισμάτων καὶ κατὰ τὸν καιρόν, ἐπειδὴ ἐσὺ ἀφ' οὗ ἔλαβες χιλίας φοράς συγχώρησιν εἰς τὰς ἁμαρτίας σου, πάλιν μετεστράφης εἰς αὐτὰς καὶ βλέποντας τὰς παιδείας ὅπου ἔλαβεν ὁ Ἀδὰμ καὶ οἱ ἐξ Ἀδὰμ πάντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν,ἐσὺ δὲν ἐσωφρονίσθης ὡς ἔπρεπε καθὼς λέγει ὁ Σολομών· «λοιμοῦ μαστιγουμένου, ἄφρων πανουργότερος γίνεται» (Παροιμ. ἰθ'. 25)· ἀλλὰ πάλιν ἐπαρώργισες τὸν Πλάστην σου χωρὶς νὰ ἔλθῃς εἰς αἴσθησιν μετὰ ταῦτα, διὰ νὰ κάμῃς μίαν ἀληθινὴν μετάνοιαν[19] οὐδὲ ἐφρόντισες διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ὡς ὁ Δαβὶδ ἔλεγε «καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου» (Ψαλμ. λζ'. 19.), ἀλλὰ ἐστάθης ἀμέριμνος δι' αὐτάς, ὡσὰν νὰ μὴν ἦσαν ἰδικαί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἀλλὰ ἄλλου τινός.

---

[18] Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος· ἐσυγχωρήθη ὅμως τὸ ἴδιόν τοῦ ἁμάρτημα διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν ἐλευσόμενον Μεσσίαν. Διττῶς δὲ θεωρουμένου τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ· ἢ καθ' ὅ, εἰς ἐν πρόσωπον ἀναφερομένου τοῦ Ἀδάμ, καὶ διὰ τοῦτο καλουμένου προσωπικοῦ καὶ ἰδίου, ἤγουν προαιρετικοῦ· ἢ καθ' ὅ, εἰς ὅλην τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τοῦτο καλουμένου φυσικοῦ καὶ κοινοῦ, ἤγουν προπατορικοῦ· μόνον τὸ εἰς τὸ πρόσωπον ἀναφερόμενον τοῦ Ἀδὰμ ἁμάρτημα ἴδιον καὶ προαιρετικὸν ἐσυγχώρησεν ὁ Θεός, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ φυσικὸν καὶ κοινὸν καὶ προπατορικόν· διότι τοῦτο μὲν ἐλύθη διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος, ἡ δὲ ποινὴ τούτου, εἰσέτι μένουσα, κυρίως μέλλει νὰ λυθῇ διὰ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως. Εἶπον δὲ ὅτι ἐσυγχωρήθη τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἀδὰμ διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως· τὸ γὰρ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀπεκαλύφθη παρευθὺς μετὰ τὴν παράβασιν εἰς τοὺς προπάτορας διὰ τοῦ λόγου ἐκείνου, ὅν εἶπε πρὸς τὸν ὄφιν ὁ Θεός, «ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος τῆς γυναικός, αὐτὸς σοῦ τηρήσει κεφαλὴν»· ἤτοι αὐτὸς καὶ οὐδεὶς ἕτερος, εἰμὴ ὁ Χριστός, ὁ μὴ ἐκ σπέρματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ τῶν αἱμάτων τῆς ἀειπαρθένου τεχθείς, τηρήσει, ἤτοι συντρίψει τὴν κεφαλήν σου ὦ ὄφι'οὕτως ἡρμήνευσαν τὸ ρητὸν τοῦτο ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Κυπριανός, ὁ Ἱερώνυμος καὶ ἄλλοι πολλοὶ πατέρες. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει «ἅμα μυστικός τις καὶ ἀπόῤῥητος οὗτος ὁ λόγος, σφόδρα πιθανὸς ἐμοὶ γοῦν, καὶ πᾶσι τοῖς φιλοθέοις μηδένα τῶν πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας τελειωθέντων, δίχα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως τούτου τυχεῖν· ὁ γὰρ λόγος ἐπαῤῥησιάσθη μὲν ὕστερον καιροῖς ἰδίοις· ἐγνωρίσθη δὲ καὶ πρότερον τοῖς καθαροῖς τὴν διάνοιαν». (Λόγ. εἰς τοὺς Μακκαβαίους)Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὁμιλία η'. εἰς τὸν Ἰωάννην, καὶ ὁμιλία ι'. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους.

[19] Δία τοῦτο καὶ ὁ μέγας της Θεσσαλονὶκης Γρηγόριος λέγει. «Τάχα πολλοὶ τὸν Ἀδὰμ αἰτιῶνται πῶς εὐκόλως τῷ πονηρῷ συμβούλῳ πεισθεὶς τὴν θείαν ἠθέτησεν ἐντολήν· καὶ διὰ ταύτης τῆς ἀθετήσεως ἡμῖν τὸν θάνατον ἐπροξένησεν ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἴσον πρὸ τῆς πείρας ἐθελῆσαι γεύσασθαι θανασίμου τινὸς βοτάνης καὶ μετὰ τὸ μαθεῖν, διὰ πείρας θανάσιμον οὖσαν, ἀπὸ ταύτης ποθεῖν ἐσθίειν... Δι' ὅ καὶ περισσότερον ἡμῶν ἕκαστος, ἢ ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖνος μεμπτέος ἐστὶ καὶ κατακριτος» (ὅμιλ. λεχθείση κατὰ τὴν α'. τοῦ Αὐγούστου.)

Ἀλλὰ πότε; Πότε ἔχεις νὰ ἀνοίξῃς τὰ μάτια σου ἀδελφέ, καὶ νὰ ἰδῇς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου; Πότε προσμένεις νὰ ἔλθῃς εἰς αἴσθησιν; Τοῦτο λοιπὸν ἂς γίνῃ ταύτην τὴν ὥραν, τοῦτο ἂς γίνῃ ταύτην τὴν στιγμήν, καὶ ἔλα εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἀγαπητέ, δι’ ὅτι εἶναι γεγραμμένον· «μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, καὶ μὴ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας»· (Σειρὰχ ε’. 7). Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγει «πολλοὶ πολλὰ βουλευσάμενοι, τὸ αὔριον οὐ κατέλαβον». Καὶ πάλιν «ὁ ἔχων ἐν ἐξουσίᾳ τὴν τοῦ κακοῦ θεραπείαν, ἑκὼν δὲ ὑπερτιθέμενος, εἰκότως ἂν ἐν τῷ ἴσῳ τῶν αὐτοχείρων καταδικάζοιτο»· βδελύξου κἂν τώρα τὰς ἁμαρτίας σου περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακόν, καὶ κάμνε ὑπόσχεσιν νὰ πληρώσῃς εἰς τὸν Θεὸν τὸ χρέος ποῦ ἔχεις δι’ αὐτὰς μὲ καλήν σου ὄρεξιν· ἀποφάσισε, ὅσην προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἔδειξας εἰς τὰς ἁμαρτίας, ἄλλην τόσην νὰ δείξῃς εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ εἰς δούλευσιν τοῦ Θεοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας προσπίπτωντας ὡσὰν ἕνας πταίστης καὶ κατάδικος, εὐχαρίστησε τὴν ἄπειρόν Του ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν ποὺ σοῦ ὑπέφερε τόσον καιρόν, καὶ μὲ θερμὴν παράκλησιν ζήτησέ του νὰ σὲ δυναμώσῃ, διὰ νὰ στερεώσῃς εἰς Αὐτὸν μίαν φιλίαν, ποὺ νὰ μὴ χαλάσῃ ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «πρὸς Θεὸν ἐστείλαντο φιλίαν». (Σοφ. ζ’. 15).

γ΄.

Συλλογίσου τὴν τιμωρίαν ποῦ ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπὸ τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὴν ὁποίαν συγκρινομένη κάθε ἄλλη τιμωρία ποῦ ἔγινε κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἢ εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ εἰς τὴν γῆν, ἢ εἰς τὸν ᾅδην, εἶναι σχεδὸν τὸ οὐδέν· καὶ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς καλά, στοχάσου μὲ ἀκρίβειαν τρία πράγματα. Τὸ πρόσωπον ποὺ πάσχει, τὰ βάσανα ποὺ πάσχει καὶ τὸ πταίσιμον διὰ τὸ ὁποῖον πάσχει. Τὸ πταίσιμον διὰ τὸ ὁποῖον πάσχει, δὲν εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἰδικόν του, ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἡ αὐτοαθωότης «ὅς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»· (Ἠσαΐου νγ’. 9) ἀλλ’ εἶναι ἰδικόν μας, καὶ δι’ αὐτὸ γενόμενος ἐγγυητής, πάσχει καὶ βασανίζεται διὰ λόγου μας «οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται»·(Ἠσ. νγ’.4) τὰ βάσανα ποὺ πάσχει, εἶναι ἕνα πέλαγος πόνων καὶ παθῶν, ὄχι μόνον ἐξωτερικῶν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς Του, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶν ἀπὸ τὴν ἀγάπην Του· καὶ ὄχι μόνον τιμωριῶν ἀνήκουστων, ἀλλὰ καὶ ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων, ποὺ δὲν ἐστάθησαν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐφάνησαν ποτὲ ἄλλην φορὰν εἰς τὴν γῆν. «Πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου», (Θρην. α’. 13). Τὸ πρόσωπον ποὺ πάσχει, εἶναι μιᾶς ἀπείρου ἀξίας, (Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος δηλ.) ὅθεν μία μόνη ἐλαφρὰ πληγὴ τοῦ παναγίου Του σώματος, πρέπει νὰ στοχαζώμεθα πὼς εἶναι περισσοτέρα τιμωρία, ἀπὸ ὅλας ὁμοῦ τὰς τιμωρίας τῶν κολασμένων, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ τῶν κτισμάτων· καὶ μολονότι Αὐτὸς ὁ Δεσπότης πάντων ταπεινώνεται διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ προσευχόμενος εἰς τὸν οὐράνιόν Του Πατέρα, φανερώνει τὴν φυσικὴν ἀσθένειαν ποὺ ἔχει τὸ σῶμα Του εἰς τὸ νὰ ὑπομείνῃ ἕνα τόσον σκληρὸν καὶ ἄτιμον θάνατον, λέγων «παρελθέτω ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο» (Ματθ. κϛ’. 39) μὲ ὅλον τοῦτο γίνεται ἀπόφασις νὰ ἀποθάνῃ· καὶ μολονότι μία μόνη ῥανὶς τοῦ ἀχράντου Του αἵματος ἦτο πλουσιόδωρος καὶ ὑπεραρκετὴ πληρωμὴ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, ὅμως ἔγινεν ἀπόφασις νὰ τὸ χύσῃ ὅλον, εἰς πληροφορίαν καὶ εὐχαρίστησιν τῆς Θείας Δικαιοσὺνης καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ μὲ ἕνα μόνον του δάκρυον, ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ μὲ ἕνα κατακλυσμὸν βασάνων.

Ὅθεν ἀνίσως αὐτὸ τὸ μίσος ὅπου δείχνει ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ αὐτὴ ἡ αὐστηρότης, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν τιμωρεῖ εἰς τὴν Παναγίαν ἀνθρωπότητα τοῦ Υἱοῦ Του δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ μᾶς κάμνουν νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἄπειρον κακίαν τῆς ἁμαρτίας· πρέπει νὰ εἰποῦμεν πὼς μᾶς λείπει ἢ τὸ λογικὸν ἢ ἡ πίστις. Καὶ λοιπόν, βλέποντας ἐσὺ ἀδελφὲ τὴν ἄπειρον σοφίαν τοῦ Θεοῦ πῶς ἔχει τὴν ἁμαρτίαν μεγαλείτερον κακὸν παρὰ ὅπου εἶχε τὸ νὰ χάσῃ μίαν θείαν ζωὴν μὲ

μίαν ἄβυσσον παθῶν καὶ ὀνειδισμῶν, εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ στοχασθῇς, πῶς ἡ ἁμαρτία εἶναι καλὸν πράγμα καὶ νὰ θελήσῃς ἄλλην μίαν φορὰν διὰ νὰ τὴν πράξῃς. Φρίξον ἀγαπητέ, φρίξον εἰς τὴν τυφλότητα ποῦ εἶχες ἕως τώρα, καὶ δὲν ἐστοχάσθης παντελῶς πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ἰατρευθῇ, ἐστάθη ἀνάγκη νὰ χυθῇ ὅλον, ὅλον τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου σου· καὶ ἀπὸ τοῦτο γνώρισε μὲ πόσον ζῆλον καὶ θερμότητα πρέπει νὰ ἐκδικήσῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου τὰς ὕβρεις ποῦ ἐπρόσφερες εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰς ἁμαρτίας σου. Ἐντράπου πῶς ἐθεράπευσες τόσον ἕνα ἐπίβουλόν της Θείας Μεγαλειότητος, καθὼς εἶναι τὸ σῶμά σου. Ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀφιέρωσε τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Παναγίαν μητέρα Του, καὶ παρακάλεσε καὶ τοὺς δύο θερμῶς διὰ νὰ μὴ παραχωρήσουν ποτὲ νὰ σὲ μετασαλεύσῃ καὶ νὰ ἐμβῇ πλέον εἰς ἐσὲ αὐτὸ τὸ τέρας, ἤγουν ἡ ἁμαρτία· «μὴ ἐλθέτω μοι ποῦς ὑπερηφανίας, καὶ χεὶρ ἁμαρτωλοῦ μὴ σαλεύσει με», (ψαλμ. λε'. 12). Εἰ δὲ καὶ κἀμμίαν φορὰν ὁ διάβολος καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς σὲ παρακινοῦν διὰ νὰ τελειώσῃς κἀμμίαν σαρκικήν σου ὄρεξιν, ἐναντίον τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἐσὺ ἀντιστάσου εἰς αὐτοὺς καὶ εἰπέ τους· ἐγὼ εἶμαι ἐξαγορασμένος μὲ τὸ πολύτιμον αἷμα τοῦ Θεοῦ μου· ἐγὼ εἶμαι σκλάβος καὶ δοῦλος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε μάτια ὁρίζω, οὔτε χέρια, οὔτε πόδια, οὔτε τὰς ἄλλας αἰσθήσεις καὶ μέλη τοῦ σώματός μου· οὔτε αὐτὸ τὸ σῶμά μου, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῶ εἰς κἀμμίαν ἁμαρτίαν, ἀλλ' εἶναι ὅλα Ἐκείνου ποὺ τὰ ἐξηγόρασε, καὶ ὄχι ἰδικά μου «οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν, ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς». (α'. Κορ Ϛ'. 19).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΣΤ΄.

Α΄. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν ἑκάστου ἀνθρώπου.
Β΄. Περὶ τοῦ βάρους αὐτῶν.
Γ΄. Περὶ τῆς ἀχαριστίας ὅπου δείχνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς ἁμαρτίας.

α΄.

Συλλογίσου τὸν μεγάλον καὶ φοβερὸν ἀριθμὸν τῶν ἁμαρτημάτων σου, τοῦ ὁποίου τὸ ὀλιγώτερον μέρος ἴσως νὰ ἦναι ἐκεῖνο ποῦ ἐνθυμεῖσαι, τὸ δὲ περισσότερον τὸ ἐλησμόνησες, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν «Παραπτώματα τὶς συνήσει;» (ψαλμ. ιη'. 13)· καὶ κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστὴν «καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι». (α'. 15.). Ὅθεν διὰ νὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἐνθυμηθῇς κάποιον τί ἀπὸ αὐτά, κἄν συγκεχυμένως, στοχάσου ὅλους τοὺς τόπους πού διέτριψες εἰς τὴν ζωήν σου, ὅλας τὰς ὑποθέσεις ποὺ ἐμεταχειρίσθης, ὅλας τὰς ἀξίας ποὺ ἔλαβες, ὅλας τὰς ἡλικίας καὶ τοὺς χρόνους ποὺ ἐπέρασες, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποίους συνανεστράφης καὶ τότε θέλεις ἰδεῖ πόσον μακρὰ εἶναι ἡ ἅλυσος τῶν ἁμαρτιῶν ποὺ ἔπραξες· ἐπειδὴ καὶ τὸ τέλος τῆς μίας σου ἁμαρτίας, ἐστάθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἄλλης, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἄφησες νὰ περάσῃ κανένα μέρος τῆς περασμένης σου ζωῆς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τὸ ἐμόλυνες μὲ ἁμαρτίας ὅλας τὰς αἰσθήσεις σου τὰς ἔκαμες ὡσὰν τόσες πόρτες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐμβαίνει ὁ θάνατος εἰς τὴν ψυχήν σου κάθε ὥραν, ὡς λέγει ὁ Ἱερεμίας· «ἀνέβη θάνατος διὰ τῶν θυρίδων» (θ'. 20.) ὅλας τὰς ἐσωτερικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου τὰς ἐμεταχειρίσθης ὡσὰν ὄργανα ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου ἠμπόρεις νὰ κάμῃς εἰς τὴν στάσιν ποὺ εὑρίσκεσαι· ὥστε, ἐκεῖνο μόνον τὸ κακὸν δὲν ἔκαμες ποὺ δὲν σὲ ἐνώχλησεν, ἢ ποὺ δὲν ἠδυνήθης ἢ ποὺ δὲν εἶχες εὐκαιρίαν

διὰ νὰ τὸ πράξῃς ὅ,τι δὲ κακὸν ἠδυνήθης, τὸ ἔκαμνες· «τίς ἠδύνατο παραβῆναι, καὶ οὐ παρέβη;» (Σειρ. λα’. 11.) καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα τὴν θέλησιν ἐκείνην ποὺ σοῦ ἐδόθη διὰ νὰ ἐπιθυμῇς μὲ αὐτὴν τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ποὺ εἶναι ὁ Θεός, ἐσὺ τὴν μετεχειρίσθης, φεῦ! εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῇς μὲν καὶ νὰ ἀγκαλίζεσαι ὅλα τὰ συχαμερὰ καὶ ἀνάξια τοῦ λογικοῦ πράγματα· εἰς τὸ νὰ ἀποστρέφεσαι δέ τὸν ἄκρως ἐπιθυμητὸν Θεόν, καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμνες μὲ μίαν εὐκολίαν τόσον ἀπίστευτον, ὡσὰν νὰ μὴν ἦσουν ὑποκείμενος τελείως οὔτε εἰς τὸν φυσικὸν νόμον, οὔτε εἰς τὸν Θεϊκόν.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς ἀδελφὲ πώς ἡ ψυχή σου εἶναι ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν τὸ σῶμα τοῦ Ἰὼβ ὅλη πληγωμένη, ὅλη σαπημένη, ὡσὰν ἕνα βρωμερὸν καὶ συχαμερὸν ἀπόστημα, ὅλη σκωληκιῶσα. «Καὶ ἔπαισεν τὸν Ἰώβ ἕλκει πονηρῷ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς». (Ἰώβ β’. 7.) διότι, ἐὰν μία ἁμαρτία, κἂν καὶ συγγνωστὴ εἶναι, κυριεύῃ ὅμῶς ἐκεῖνον ποὺ τὴν κάμνει, εἶναι ἀξία διὰ θάνατον ἐσὺ ἄρά γε πόσαις φοραῖς ἔγινες ἄξιος διὰ νὰ θανατωθῇς καί νὰ εὔγῃς ἀπὸ τὸν κόσμον διὰ τὰς συγγνωστὰς ἁμαρτίας ὅπου σὲ ἐκυρίευσαν; Καὶ ἐὰν μία μόνη θανάσιμος ἁμαρτία ἦναι ἀξία διὰ τὸν ᾅδην, ἐσὺ ἀδελφὲ ἄρα γε πόσαις φοραῖς νὰ ἐγκρεμίσθῃς εἰς τὸν ᾅδην διὰ τὰς θανασίμους σου ἁμαρτίας; μὲ ὅλα ταῦτα δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀρνηθῇς πὼς ἡ εὐσπλαγχνία ποὺ ἔδειξεν ὁ Θεὸς εἰς ἐσὲ ἐστάθη μεγάλη καὶ ὑπερβολική, ἐπειδὴ ὄχι μόνον σὲ ὑπέφερε τόσον καιρὸν φορτωμένον ὄντα μὲ τόσας ἁμαρτίας, ἀλλ’ ἀκόμη καὶ σοῦ ἔκαμνεν τόσας καὶ τόσας εὐεργεσίας. Τώρα λοιπὸν ἀγαπητέ, ἕως πότε ἔχεις γνώμην νὰ κακομεταχειρίζεσαι τοιουτοτρόπως αὐτὴν τὴν Θείαν εὐσπλαγχνίαν; νὰ ποὺ ἔμεινες νικημένος ἀπὸ αὐτὴν διὰ τὰ τόσα καλὰ ποῦ σοῦ ἔκαμνεν καὶ σοῦ κάμνει· διὰ τοῦτο ἀφιέρωσον τὸν ἑαυτόν σου εἰς αὐτήν· ὡμολόγησε τὴν κακίαν σου καὶ μίσησαί την ὅσον περισσότερον ἠμπορεῖς· ζήτησε ταπεινῶς ἀπὸ τὸν Θεὸν μίαν συγχώρησιν ὅπου νὰ ἰσομετρῆται μὲ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἁμαρτιῶν ποὺ ἔκαμνες, ὑποσχόμενος νὰ ἀγαπᾷς Αὐτὸν εἰς τὸ ἑξῆς, τόσον πλέον θερμότερα ὅσον πλέον αὐθαδέστερα τὸν ἐπαρώργισες καὶ ἔχε θάρρος, ὅτι ὡς πολυεύσπλαγχνος θέλει σοῦ βοηθήσει καὶ θέλει σὲ περικρατήσει μὲ τὴν χάριν Του ἀπὸ τὸ νὰ μὴ πέσῃς πλέον εἰς τὰς προτέρας σου ἁμαρτίας· «Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου μὴ ἐγκαταλείπῃς μὲ ἐν βουλῇ αὐτῶν, μὴ ἀφῇς μὲ πεσεῖν ἐν αὐτοῖς»(Σειρ. κγ’ 1).

β΄.

Συλλογίσου ἀκόμη καὶ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἐπειδὴ κάθε μία ἀπὸ τὰς συγγνωστάς ἁμαρτίας σου εἶναι τὸ μεγαλύτερον κακὸν καὶ ἡ δυστυχία τοῦ κόσμου· καὶ κάθε θανάσιμος ἁμαρτία σου, ὡσὰν ὅπου εἶναι ἕνα κακὸν ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεὸν ὑπερβαίνει μὲ ἄπειρον ὑπερβολὴν ὅλα τὰ κακὰ ὅπου ἁπλῶς ἀναφέρονται εἰς τὰ κτίσματα, διότι αἱ ὕβρεις καὶ αἱ καταφρονήσεις ὅπου κάμῃ τινὰς εἰς ὅλα ὁμοῦ τὰ κτίσματα παρόντα καὶ περασμένα καὶ μέλλοντα, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρωνται πάντοτε εἰς τελειότητας πεπερασμένας καὶ περιωρισμένας, δὲν εἶναι ἀρκεταί νὰ συγκριθοῦν μὲ ἕνα μόνον ἁμάρτημα θανάσιμον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ἁμαρτωλὸς ὑβρίζει καὶ καταφρονεῖ τὰς ἀπείρους τελειότητας τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν τὸ χρέος ὅπου χρεωστεῖ μία ἁμαρτωλὴ ψυχὴ διὰ μίαν μόνην θανάσιμον ἁμαρτίαν της εἶναι τόσον πολὺ καὶ μεγάλον, ὥστε ὅπου ὅλαι αἱ ἀγαθοεργίαι τῶν ἁγίων, ὅλαι αἱ ἁγιότητες τῶν ἀγγέλων, ὅλαι αἱ ἀξιομισθίαι ἀκόμη καὶ τῆς Παναγίας Παρθένου, πολλαπλασιασμέναι μύριαι φοραί, δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ πληρώσουν· οὔτε μένει ἄλλο πρᾶγμα ποὺ νὰ ἠμπορῇ εἰς τὰ ζύγια τῆς Θείας Δικαιοσύνης νὰ βαρύνῃ ἴσια μὲ τὸ βάρος μιᾶς θανασίμου ἁμαρτίας, πάρεξ ὁ Σταυρὸς καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Λυτρωτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἁμαρτία εἶναι τὸ ἄκρον πάντων τῶν κακῶν, εἶναι τὸ μόνον κακόν, εἶναι τὸ ἀληθινὸν κακὸν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα ἡμεῖς συνηθίζομεν νὰ

ὀνομάζωμεν κακὰ[20], συγκρινόμενα μὲ τὴν ἁμαρτίαν, ποὺ μόνη εἶναι τὸ ἀληθινὸν κακόν, εἶναι ἕνας ἴσκιος τοῦ κακοῦ.

Ὅθεν ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ συγκριθοῦν ὅλαι αἱ τιμωρίαι τοῦ ᾅδου μὲ μίαν ἁμαρτίαν θανάσιμον, ἤθελεν εἶναι ὀλιγώτερον δυστυχὴς ἐκεῖνος ποὺ ἤθελε τιμωρεῖται μὲ ὅλας αὐτάς, παρὰ ποὺ εἶναι δυστυχής, ἐκεῖνος ποὺ κάμνει μίαν ἁμαρτίαν θανάσιμον, καθὼς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ Σειρὰχ «λυσιτελὴς μᾶλλον ὁ ᾅδης αὐτῆς». (κη'. 21). Τόσον εἶναι τὸ βάρος μιᾶς βαρείας παραβάσεως ἐναντίον τοῦ θείου θελήματος. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀποτολμᾷ νὰ κάμνῃ μίαν τοιαύτην παράβασιν, βέβαια ἔχει καρδίαν πέτρινην· εἶναι τελείως ἄλογον ζῶον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἶναι ξύλον τελείως ἀναίσθητον· διότι ἁμαρτάνει μὲ τόσην αὐθάδειαν, καὶ ἀθεοφοβίαν, ὡσὰν νὰ ἔβλαπτεν ἕνα Θεόν, ὄχι ἀληθινὸν καὶ ζωντανόν, ἀλλὰ ψευδῆ καὶ ζωγραφισμένον· τί λέγω; Ἐκεῖνος ὁ Χριστιανὸς ποὺ ἁμαρτάνει καὶ βλάπτει τὸν Θεὸν μὲ τοιαύτην τόλμην, κάμνει πρᾶγμα ποὺ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ τὸ κάμνουν, οὔτε αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες καὶ εἰδωλολάτραι πρὸς τοὺς ψευδοθεοὺς αὐτῶν τοὺς ξυλίνους καὶ τοὺς λιθίνους· καθὼς ὁ ἴδιος Θεὸς παραπονούμενος διὰ τοῦτο λέγει, «διέλθετε εἰς νήσους Χεττιεὶμ (ἤτοι τῶν εἰδωλολατρῶν), καὶ ἴδετε... εἰ γέγονε τοιαῦτα». (Ἱερεμ. β'. 10).

Ἕως τόσον ἐσὺ ἀγαπητέ, τί ἄλλο πρέπει νὰ κάμνῃς, πάρεξ νὰ κλαίῃς εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μὲ μαῦρα δάκρυα διὰ μίαν τοιαύτην αὐθάδειαν καὶ σκληρότητα ποὺ ἔδειξες εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτάνοντας; Τί ἄλλο πρέπει νὰ κάμνῃς παρὰ νὰ ἐπιθυμῇς νὰ ἀποκτήσῃς ἕναν πόνον μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς πόνους[21] διὰ νὰ ἀποδώσῃς τὴν τιμὴν εἰς τὴν ἄπειρον ἐκείνην Μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν τόσον ἐκαταφρόνησες; Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Κύριον ἐξ ὅλης καρδίας νὰ σοὺ χαρίσῃ τὸν πόνον αὐτὸν, ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ ἀπὸ λόγου σου εἶσαι τόσον ταλαίπωρος, ὅπου ἠμπορεῖς μὲν νὰ ἁμαρτήσῃς, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ μετανοήσῃς καθὼς πρέπει χωρὶς τὴν βοήθειαν τῆς θείας του χάριτος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφάνης τόσον ἀνάξιος. Παρακάλεσε θερμῶς τὸν Δεσπότην νὰ σὲ εὐσπλαγχνισθῇ καὶ καθὼς τόσας φοράς ἔδειξε τὴν ὑπομονὴν Του εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἁμαρτίας σου, τοιουτοτρόπως νὰ θελήσῃ καὶ τώρα νὰ δείξῃ ἄλλο τόσον τὴν ἀγαθότητά Του καὶ παντοδυναμίαν Του μὲ τὸ νὰ τὰς ἐξαλείψῃ ὅλας διὰ μόνον τὸ ἔλεός Του καὶ νὰ μὴ τὰς ἐνθυμηθῇ, καθὼς τὸ ὑπόσχεται μόνος Του, «Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι» (Ἡσ. μγ' 25).

γ΄.

Συλλογίσου τὴν ἀχαριστίαν ὅπου δείχνεις εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ποίαν ἀνταπόδοσιν κάμνεις εἰς τὰς τόσας εὐεργεσίας ὅπου σοῦ κάμνει ὅ Θεός· βάλε εἰς τὸν νοῦν σου μὲ κάποιαν προσοχὴν τὸ πλῆθος καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀγαθῶν ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Κύριος, τόσον τῶν κοινῶν, ὅπου δίδει εἰς ὅλους, ὅσον καὶ μερικῶν ποὺ ἔδωκεν εἰς ἐσὲ μόνον καὶ σὲ ἐπροτίμησεν περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα του Κτίσματα. Ἔπειτα ἐξέτασε ἀκριβῶς τὴν ἄκραν ἀναξιότητα ποὺ ἐσὺ ἔχεις διὰ νὰ εὐεργετηθῇς τοιουτοτρόπως· ἐξέτασε τὸ ἄπειρον μεγαλεῖον τοῦ εὐεργέτου σου Θεοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον κάθε μικρόν Του χάρισμα εἶναι ἄκρας τιμῆς· ἐξέτασε παρομοίως καὶ τὴν ἄπειρον ἀγάπην ποὺ ἔδειξεν εἰς ἐσὲ ὁ Θεὸς ἐκλέγοντάς σε ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, διὰ νὰ σοῦ κάμνῃ τόσα καλά, διὰ τὰ ὁποῖα εἶσαι χρεώστης καὶ ἐσὺ νὰ λέγῃς ἀπὸ διαθέσεως ψυχῆς ἐκείνας τὰς εὐχαριστήριους φωνὰς τοῦ Δαβίδ. «Τὶς εἰμὶ ἐγὼ Κύριε ὁ Θεός; καὶ τὶς ὁ οἶκος τοῦ Πατρός μου, ὅτι ἠγάπησάς με ἕως αἰῶνος;» (α'. Παραλειπ. ιζ'. 16.) Καὶ πάλιν «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρὶῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέν μοι;»

[20] Καθὼς λόγου χάριν ὀνομάζονται κακά, ὅλαι αἱ δυστυχίαι τοῦ κόσμου· ὅλαι αἱ πενίαι, αἱ ἀτιμίαι, αἱ διάφοραις ἀσθένειαι τοῦ σώματος, αὐτὸς ὁ θάνατος καὶ αὕτη ἡ μετὰ θάνατον κόλασις, τὰ ὁποῖα ὅλα δέν δύνανται νὰ συγκριθοῦν μὲ τὴν κακίαν τῆς ἁμαρτίας.

[21] Περὶ τοῦ πόνου τούτου ὅρα εἰς τὴν β' Ἀνάγνωσιν ὅσα λέγομεν κατὰ πλάτος.

(Ψαλμ. ρε΄. 3). Συλλογίσου καὶ τοῦτο ἀκόμη, ὅτι ἀνίσως καὶ δι' ἐσένα μόνον ἤθελε καταβῆ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν νὰ γενῇ ἄνθρωπος τόσον πτωχός, νὰ ταπεινωθῇ, νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ, τί ἤθελον εἰπεῖν εἰς τοῦτο οἱ ἄγγελοι; καὶ τί ἤθελον εἰπεῖν οἱ ἄνθρωποι βλέποντάς σε νὰ δείχνῃς τόσην ἀχαριστίαν εἰς αὐτόν; Μὲ ὅλον τοῦτο ἐσὺ δὲν εἶσαι ὀλιγώτερον χρεώστης εἰς αὐτὸν· ἐπειδὴ καὶ ἔπαθεν καὶ ἀπέθανεν δι' ἐσὲ μὲ τόσην ἀγάπην, ὡσὰν νὰ ἦσουν ἐσὺ μόνος εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ λάβῃς ὄφελος καὶ σωτηρίαν ἀπὸ τὸν θάνατόν Του. Τώρα βλέποντας ἐσὺ ἀδελφέ, τὸν ἑαυτόν σου περικυκλωμένον ἀπὸ τόσας εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχῃς ἀδύνατον, ὄχι μόνον τὸ νὰ θέλῃς νὰ ἁμαρτάνῃς καὶ νὰ βλάπτῃς τὸν Θεόν σου, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ βάλλῃς ψιλὸν λογισμὸν εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃς; Δὲν ἔπρεπε νὰ λέγῃς καὶ ἐσὺ ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ὁ σώφρων Ἰωσήφ, «καὶ πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ;» (Γεν. λθ. 9.) Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παροργίσω ἐγὼ τόσον πολλὰ τὸν ἄκρον μου εὐεργέτην; Τὸν γλυκύτατόν μου Θεόν; Τὸν Φιλοστοργώτατόν μου Πατέρα; μὲ ὅλον τοῦτο ἐσὺ ὄχι μόνον ἐσυλλογίσθης καὶ ἠθέλησες καὶ ἠδυνήθης νὰ τὸν παροργίσῃς, ἀφ' οὗ ἔλαβες ἀπὸ αὐτὸν τόσας εὐεργεσίας, ἀλλ' εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ποὺ αὐτὸς μὲ πληρεστάτην χεῖραν σοῦ τὰς ἔδιδεν, Τὸν ἔβλαψες· μάλιστα αὐτὰ τὰ ἴδια χαρίσματά Του ἔμεταχειρίσθης ὡσὰν ἅρματα διὰ νὰ τὸν πολεμῇς· ὢ πράγμα φρικωδέστατον! Ὁ Θεὸς νὰ σὲ δημιουργήσῃ ἀπὸ τὸ οὐδέν, καὶ ἐσὺ νὰ τὸν καταφρονήσῃς διὰ τὸ οὐδέν; Ὁ Θεὸς νὰ σὲ προτιμήσῃ ἀπὸ τόσους καὶ τόσους διὰ νὰ σὲ εὐεργετήσῃ, καὶ ἐσὺ νὰ τὸν ψηφίσῃς ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου κορμὶ ποὺ εἶναι μιὰ σαπίλα; Ὁ Θεὸς νὰ ἀποθάνῃ διὰ νὰ σοῦ δώσῃ ζωήν, καὶ ἐσὺ ἀντὶ νὰ τοῦ δώσῃς τὴν ζωήν σου, νὰ ἀνανεώσῃς τὰ πάθη Του, τὸν Σταυρόν Του, τὴν λόγχην Του, καὶ νὰ αὐξάνῃς τὰς πληγάς Του μὲ τὰς ἁμαρτίας σου; Καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας». (Ἑβρ. ς΄. 6.)· ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀγαπήσῃ τόσον, καὶ σὺ ἀντὶ νὰ Τὸν ἀγαπήσῃς καθὼς Τοῦ πρέπει, νὰ ἀγαπήσῃς καλλίτερα ἀπὸ αὐτὸν μίαν συγχαμερὰν ἡδονήν, μίαν σκιὰν φεύγουσαν; Ὁ Θεός, καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, «Πολλῶν κινδύνων σὲ ἐλύτρωσεν· πλανηθέντα πρὸς τὴν ὁδὸν ἐπανήγαγεν· ἀγνοοῦντα σὲ ἐδίδαξεν· λυπούμενον παρεκάλεσεν· ἀπειρηκότα ἐνίσχυσεν· πεσόντα ἠνώρθωσεν· ἱστάμενον ἐκράτησεν· πορευόμενον ὡδήγησεν· ἐρχόμενον ὑπεδέξατο· κοιμώμενον ἐφύλαξεν· κράζοντα ἐπήκουσεν». (Εὐχ. κα΄. ἢ ιγ΄). Καὶ σὺ διὰ ὅλα αὐτὰ νὰ τὸν ἀνταμείψῃς καὶ νὰ τὸν λυπήσῃς μὲ τὰς ἁμαρτίας σου; Ὢ ἀχαριστία ἀνήκουστος! Ἥτις κατὰ τὸν αὐτὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον ἄνεμός τις ἐστὶ ξηραίνων καὶ καίων πᾶν ἀγαθὸν καὶ ἐμφράττων τὴν πηγὴν τῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον θείας εὐσπλαγχνίας». (Εὐχὴ κς΄. ἢ ιη΄.).

Καὶ λοιπὸν σύγκρινε τώρα ἁμαρτωλὲ αὐτὰ τὰ δύο μέτρα, ἐκεῖνο ποὺ ἐμέτρησεν ὁ Θεὸς ἐσένα μὲ τὰς εὐεργεσίας Του, καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐμέτρησες ἐσὺ τὸν Θεὸν μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ἐντράπου ἔμπροσθεν· τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων Του καὶ τῶν ἁγίων ποὺ τόσον ἐμπιστευμένα τὸν ἐδούλευσαν· ἀνανέωσε ἔμπροσθέν τους τὸ ἐπάγγελμά σου ὡσὰν Χριστιανὸς ποὺ εἶσαι, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ νὰ δουλεύῃ εἰς τὸ ἑξῆς τὸν Ποιητήν σου καὶ Λυτρωτὴν· θαύμασε πῶς σὲ ὑπέφεραν τόσον οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι ὡσὰν καὶ τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα Ποιήματα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐσηκώθησαν καταπάνω σου νὰ σὲ ἀφανίσουν διὰ τὴν ὕβριν καὶ ἀτιμίαν ποὺ ἔκαμνες τοῦ Δεσπότου των καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «Συνεκπολεμήσει αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονας». (Σοφ' ε΄. 20). Ὁμολόγησε πῶς ἐσὺ ἔγινες ἄξιος ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου νὰ σὲ καταπίῃ ζωντανὸν· πῶς ἔγινες ἄξιος νὰ σοὺ σηκώσῃ ὁ ἀέρας τὴν ἀναπνοήν, νὰ σὲ πνίξῃ ἡ θάλασσα μὲ τὰ κύματά της καὶ νὰ σὲ κατακαύσῃ ὁ ἥλιος μὲ τὰς ἀκτῖνας του καὶ πῶς ἔγινες ἄξιος νὰ γίνῃ ἐπὶ ταὐτοῦ δι' ἐσένα καὶ μόνον ἕνας ἄλλος ᾅδης μὲ φλόγας καυστικωτέρας, καὶ μὲ δαίμονας σκληροτέρους διὰ νὰ σέ βασανίζῃ εἰς τοὺς αἰῶνας. Πλὴν ἐπειδὴ σοῦ ἐδόθη

καιρὸς ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ μετανοήσῃς εἰς τὰ περασμένα σου σφάλματα, κάμνε ὑπόσχεσιν νὰ ζήσῃς εἰς τὸ ἐρχόμενον μίαν νέαν ζωήν, καὶ παρακάλεσεν ταπεινὰ τὸν Θεὸν κοντὰ εἰς τόσας εὐεργεσίας ποῦ σοῦ ἔκαμνε, νὰ προσθέσῃ καὶ ταύτην, δηλαδὴ τὸ νὰ λησμονήσῃ τὰς παρανομίας σου καὶ διὰ τῆς χάριτός Του νὰ μὴ σὲ ἀφήσῃ πλέον νὰ μετακυλισθῇς εἰς αὐτὰς ὡσὰν χοῖρος μηδὲ νὰ ἐπιστραφῇς πάλιν ὡσὰν σκύλος εἰς τὸ πρῶτον σου ξέρασμα κατὰ τήν παροιμίαν «συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, «κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέρασμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου». (Β’. Πέτρου. β’. 22.)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ Ζ΄.

Α΄. Περὶ τοῦ κακοῦ ὅπου περιέχει καθ' ἑαυτὴν ἡ ἁμαρτία.

Β΄. Περὶ τοῦ κακοῦ ὅπου προξενεῖ εἰς τοὺς ἄλλους ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ.

Γ΄. Περὶ τοῦ κακοῦ ὅπου προξενεῖ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

α΄.

Συλλογίσου τὸ κακὸ ὅπου περιέχει καθ' ἑαυτὴν ἡ ἁμαρτία. Καθὼς ἕνα εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν, ὁ Θεὸς, Τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν καθ' αὐτὸ καὶ κυρίως καὶ δι' αὐτό,πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ· ἔτσι ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἕνα εἶναι τὸ ἄκρον κακόν, ἡ ἁμαρτία, τὸ ὁποῖον πρέπει καθ' αὐτὸ νὰ βδελυττώμεθα καὶ νὰ μισοῦμεν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κακὰ· καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ μεγαλυτέρα ἐναντιότης ἀπὸ ἐκείνην ποὺ εὑρίσκεται ἀνάμεσα εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, φανερὸν εἶναι πῶς ἐκεῖνο τὸ κακὸν ποὺ εὑρίσκεται τοιουτοτρόπως ἐναντίον εἰς τὸ κάλλιστον, ἤγουν εἰς τὸ ἄκρον ἀγαθὸν, βεβαιότατα εἶναι ἄκρον κακόν· ὅθεν ἀνίσως ὁ Θεὸς ἦναι ἕνα ἄπειρον πέλαγος τελειότητος, ἡ ἁμαρτία ἐξ ἐναντίας εἶναι μία ἄβυσσος κακίας χωρὶς πάτον· καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἦναι ἕνα ἀγαθὸν ἀπείρως ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθά, ἡ ἁμαρτία εἶναι ἕνα κακὸν ἀπείρως ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἀνίσως ὁ Θεὸς ἦναι ἕνα τοιοῦτον Ὂν, ποὺ ἂν συγκριθοῦν μὲ αὐτὸ ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα, εἶναι τὸ οὐδέν· βέβαια ἡ ἁμαρτία εἶναι ἕνα τοιοῦτον βδέλυγμα, ποὺ ἂν συγκριθοῦν μὲ αὐτὴν ὅλα τὰ ἄλλα κακά, δὲν ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν κακὰ· λοιπὸν ἡ ἁμαρτία εἶναι τὸ μεγαλύτερον τέρας καὶ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τῆς μελλούσης· καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ κανένα ἄλλο τέρας πλέον μεγαλύτερον καὶ ἐναντιώτερον εἰς τὴν θείαν Του μεγαλειότητα καὶ ἀγαθότητα, ἔξω ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ μισήσῃ ἄλλο τί περισσότερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καθὼς λέγει ὁ Σειρὰχ «μισητὴ ἔναντι Κυρίου ὑπερηφανεία». (ι' 7,)· διότι ἂν δὲν τὴν ἐμίσου, δὲν ἦτο Θεὸς. Καὶ τοῦτο ἀκόμη στοχάσου, ὅτι, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ παρθῇ ἡ ἁμαρτία ἀπὸ τὸν ᾅδην, ὁ ᾅδης δὲν ἤθελεν εἶναι πλέον ᾅδης, ἀλλὰ Παράδεισος· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμβῇ ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν Παράδεισον, ὁ Παράδεισος δὲν ἤθελεν εἶναι πλέον Παράδεισος, ἀλλὰ ᾅδης· τόσον πικρὸν καὶ δραστικὸν εἶναι τὸ φαρμάκι της.

Ὅθεν ἀπὸ ταῦτα ὅλα ὅπου εἴπαμεν συμπέρανε τώρα ἀγαπητέ, τί ἔκαμες ἐσὺ ὅταν ἔπραξες τὴν ἁμαρτίαν; Ἐγέννησες ἕνα τέρας τόσον βδελυκτόν, ὅπου ἐναντιώνεται ἄκρως μὲ ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν ὅπου εὑρίσκεται εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὅπου εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς ὅλων τῶν θείων Του ἰδιοτήτων· ὅθεν ἀγαπῶντας ἐσὺ αὐτὸ τὸ τέρας, ἔγινες κατὰ κάποιον τρόπον ἀπείρως κακός, ὅσον εἶναι ἀπείρως ὁ Θεὸς ἀγαθὸς καὶ ἀκολούθως ἔγινες καὶ σύ, ὡς ἁμαρτωλός, μισητὸς εἰς τὸν Θεὸν καθὼς εἶναι μισητὴ εἰς αὐτὸν καὶ ἡ ἁμαρτία, ὡς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος «Μισητὰ τῷ Θεῷ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ» (ιδ' 9) Γνώρισε λοιπὸν τὴν κατάστασιν τῆς ἄκρας σου ἀθλιότητος καὶ ταπεινώσου βαθέως· εὐχαρίστησε· τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ ὅπου σοῦ δίδει χεῖρα βοηθείας διὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ μισητὸν αὐτὸ καὶ συγχαμερὸν φόρεμα ὅπου ἐνεδύθης τῆς ἁμαρτίας· ἐπειδὴ ὅμως χρειάζεται καὶ ἡ ἰδική σου θέλησις νὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω διὰ τῶν δύο ὁμοῦ νὰ ἐξαλειφθοῦν αἱ ἁμαρτίαι σου, μεταχειρίσου αὐτὴν ὅλην σου τὴν θέλησιν διὰ νὰ ἀφανίσῃς ὅλα τὰ κακὰ ποὺ ἔπραξες παρακαλώντας τὸν Θεὸν νὰ τὴν δυναμώσῃ μὲ τὴν χάριν Του τόσον πολλά, ὥστε ὅπου νὰ δυνηθῇς καὶ ἐσὺ νὰ ἀντισταθῇς τοιουτοτρόπως εἰς τὴν ἁμαρτίαν καθώς καὶ ἡ ἁμαρτία ἀντιστέκεται εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὴν συντρίψῃς καθὼς καὶ αὐτὴ σὲ ἐσύντριψε καὶ νὰ τῆς ἀνταποδώσῃς ἐκείνην τὴν βλάβην ὅπου αὐτὴ σοῦ ἔκαμε διὰ νὰ ἀξιωθῇς καὶ τοῦ προφητικοῦ ἐκείνου μακαρισμοῦ, «Μακάριος, ὃς ἀνταπαδώσει

σοι τὸ ἀνταπόδωμά σου, ὅ ἀνταπέδωκας ἡμῖν μακάριος ὅς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν» (Ψαλμ. ρλς' 9).

β΄.

Συλλογίσου τὸ κακὸν ὅπου σοῦ προξενεῖ εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα ἡ ἁμαρτία· τρεῖς εἶναι οἱ βαθμοὶ ἐπάνω εἰς τοὺς ὁποίους γίνεται ὅλων τῶν ὄντων ἡ κίνησις, ὑπερφυσικός, φυσικός, καὶ παρὰ φύσιν. Ὁ ὑπερφυσικὸς περιέχει ὅλα ἐκεῖνα τὰ χαρίσματα ποὺ ὑπερβαίνουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως, μὰ δὲν φθείρουν, ἀλλὰ μάλιστα τελειοποιοῦσι καὶ καλλιτερούουσι τὴν φύσιν· ὁ φυσικὸς περιέχει ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἀκολουθοῦν κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως· ὁ δὲ παρὰ φύσιν περιέχει ἐκεῖνα τὰ κακά, ποὺ εἶναι καὶ αὐτὰ ἔξω ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὅμως φθείρουσι καὶ ἀχρειοῦσι τὴν φύσιν. Τώρα ἡ ἁμαρτία, ἐπειδὴ καὶ εἶναι παρὰ φύσιν κίνησις, καθὼς τὴν ὁρίζει ὁ θεῖος Μάξιμος, διὰ τοῦτο αὐτὴ ὑστερεῖ τὸν ταλαίπωρον ἁμαρτωλόν, ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα καὶ ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ φυσικά, καὶ τὸν ἀφήνει μόνον μὲ τὰ παρὰ φύσιν καὶ φθαρτικά τῆς φύσεως κακά. Ὅθεν ἡ ἁμαρτία, α΄) διαφθείρει τὰς ἕξεις τῶν ὑπερφυσικῶν καὶ θεολογικῶν λεγομένων ἀρετῶν τῆς ζωντανῆς λέγω πίστεως, τῆς ἀδιστάκτου ἐλπίδος, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, καὶ ἀφήνει εἰς τὴν ψυχὴν ἕνα λείψανον νεκρᾶς πίστεως, νεκρᾶς ἐλπίδος καὶ νεκρᾶς ἀγάπης. β΄) Ὑστερεῖ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν δικαιοῦσαν χάριν, ἀπὸ τὴν ἐνεργοῦσαν, ἀπὸ τὴν τῆς υἱοθεσίας καὶ τὴν τῆς διαμονῆς καὶ ἁπλῶς ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἄπειρα ἀγαθὰ ποὺ περιέχει ἡ χάρις,τῆς ὁποίας ἕνα μόνον μέρος εἶναι περισσοτέρας τιμῆς, παρὰ ποὺ εἶναι ὅλος ὁ κόσμος· ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ Θεία Χάρις, εἶναι τὸ μεγαλύτερον δῶρον ποὺ δύναται νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς εἰς ἕνα ἁπλοῦν κτίσμα ἐν τῇ προσωρινῇ ταύτῃ ζωῇ. γ΄) Γυμνώνει τὴν ψυχὴν ἀπὸ ὅλους τοὺς μισθοὺς τῶν καλῶν ἔργων ποὺ αὐτὴ ἔφθασε νὰ κάμῃ προτήτερα καὶ ἀπὸ τὴν φιλίαν καὶ υἱότητα ποὺ ἔλαβε μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἀκολούθως τὴν γυμνώνει ἀπὸ τὸ δίκαιον ποὺ ἔχει νὰ γίνῃ κληρονόμος τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς της, ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος «Εἰ δέ τέκνα καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ».

Ἀφ'οὗ δὲ ἡ ἁμαρτία εὐκαιρώσῃ τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ ἀγαθὰ, τὴν γυμνώνει ἀκόμη καὶ μὲ τὰ ἀγαθά τῆς φύσεως· διότι τῆς παίρνει τὴν ὀξύτητα τοῦ νοὸς· τὸ φῶς καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ λογικοῦ· τὴν ἁπαλότητα καὶ αἴσθησιν τῆς καρδίας· τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν καὶ τῆς συνειδήσως καὶ τὴν καθαρότητα ὅλων της τῶν δυνάμεων ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σῶμα τὸ ἀδυνατίζει καὶ τὰς αἰσθήσεις του μολύνει· καὶ ἔτσι γεμίζει τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν ἀπὸ μόνα τὰ παρὰ φύσιν πάθη· ἤγουν γεμίζει τὸν νοῦν ἀπὸ σκοτεινάδες καὶ σφάλματα· γεμίζει τὴν θέλησιν ἀπὸ σκληρότητα καὶ ἀποστροφὴν τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ· γεμίζει τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀπὸ ἀχαλίνωτους ἐπιθυμίας· τὸ θυμικὸν ἀπὸ ἀηδίαν καὶ ἀνορεξίαν ὅλων τῶν καλῶν· τὸ σῶμα ἀπὸ ἀκαθαρσίας· τὰς αἰσθήσεις ἀπὸ ἀταξίας, καὶ τέλος πάντων τὴν ψυχὴν ὅπου ἦτο ἕνας ζωντανὸς ναὸς τῆς θεότητος, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «Ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ ζῶντος» (β'. Κορ. Ϛ'. 16), τὴν κάμνει ἕνα σπήλαιον δαιμόνων, καὶ μίαν φωλεὰν τῶν νοητῶν δρακόντων, ὡς λέγει ὁ Ἱερεμίας «Δώσω τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς μετοικίαν καὶ εἰς κατοικητήριον δρακόντων» (θ'. 11) Τί λέγω μόνον ταῦτα; «Ἡ ἁμαρτία καὶ τὸ κακὸν ἐπειδή, κατὰ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον (Λόγ. κατὰ Ἑλλήνων), οὐ γέγονε παρὰ Θεοῦ, οὐδὲ ἐν Θεῷ, οὔ ἐξ ἀρχῆς γέγονεν, οὔτε οὐσία τις ἐστίν αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνον τὸν ἁμαρτωλὸν ποὺ τὴν ἐργάζεται, τὸν κάμνει μὴ ὂν καὶ μηδέν, καθὼς καὶ αὐτὴ εἶναι μὴ ὂν καὶ μηδέν. Ὅθεν ὁ μὲν Νύσσης Γρηγόριος εἶπε· «τὸ μὲν ἐν τῷ ὄντι εἶναι (ἤτοι ἐν τῷ καλῷ), ἀληθές ἐστιν εἶναι· εἰ δὲ τι τοῦ ὄντος ἐκπέπτωκεν, οὐδὲ ἐν τῷ ὄντι ἐστι· τὸ γὰρ ἐν κακίᾳ εἶναι οὐκ ἐστι κυρίως εἶναι· διότι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ κακία οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἡ τοῦ καλοῦ ἀνυπαρξία, κακία γίνεται». (Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμ.) Ὁ δὲ ἱερὸς Αὐγουστῖνος «Οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ κακόν, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ στέρησις· τὸ κακὸν τοίνυν οὐδέν ἐστιν

ὁσάκις τοίνυν ἐκτρέπῃ τοῦ ἀγαθοῦ, σαὐτὸν τοῦ λόγου χωρίζεις· αὐτὸς γὰρ ἐστι τἀγαθὸν καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν γίνῃ, ὅτι χωρὶς εἶ τοῦ λόγου, οὗ χωρὶς γέγονεν οὐδὲ ἕν». (Εὐχὴ δ'.) Καὶ λοιπὸν ποῖαν ζωὴν ζῇ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ ἄθλιος ἁμαρτωλός; Ζωὴν λυπημένην καὶ τεθλιμμένην, ζωὴν ταραγμένην καὶ τρομαγμένην, παρομοίαν μὲ ἐκείνην τοῦ Κάϊν, ὁ ὁποῖος ἀφ' οὗ ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του, ἔτρεμεν ὅλος καὶ ἀπὸ τὸν πολύν του φόβον, τοῦ ἐφαίνετο πῶς τρέμουν καὶ τὰ βουνὰ, καὶ σαλεύει ὅλη ἡ γῆ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἐκατοίκησεν, ὠνομάσθη Ναΐδ «Καὶ ᾤκησεν ἓν τῇ γῇ Ναΐδ» (Γέν. δ'. 15) τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύεται γῆ τρέμουσα· κατὰ τὸν Χρυσόστομον.[22] Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ ἐν συντὸμῳ ἡ ζωὴ ποὺ ζῇ ὁ ἁμαρτωλὸς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται ζωή, ἀλλὰ θάνατος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἕνα προοίμιον καὶ ἕνας ἀρραβὼν τῆς μελλούσης κολάσεως.

Τώρα ἕνας Χριστιανὸς ποὺ νὰ εἶναι φωτισμένος ἀπὸ τὸ λογικὸν καὶ τὴν πίστιν καὶ ὅπου νὰ γνωρίζῃ ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ποὺ προξενεῖ εἰς τὸν ἑαυτόν του ἡ ἁμαρτία, εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ ἁμαρτάνῃ; Βέβαια ὁ τοιοῦτος ἂν καὶ ἤθελε μασσᾷ, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, τὴν πονηρίαν ἂν καὶ ἤθελε τὴν καταπίνει ὁλόκληρον, ὡς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Σολομῶντος «Στόμα ἀσεβῶν καταπίεται κρίσεις». (Παροιμ. ιθ'. 27), πρέπει ἐξάπαντος νὰ μισήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀφ' οὗ ἔμαθε πόσα κακὰ προξενεῖ αὐτὴ εἰς τὸν ἑαυτόν του, διότι ἂν πάλιν τὴν ἀγαπήσῃ, εἶναι φανερὸν πῶς ὁ τοιοῦτος, δὲν εἶναι πλέον λογικὸς καὶ πιστός, ἀλλ' εἶναι ὑστερημένος ἐν ταὐτῷ καὶ ἀπὸ τὸ λογικὸν καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ διὰ τὰ δύο ὁμοῦ, εἶναι ἄθλιος καὶ ἐλεεινὸς· Ὅθεν ἐσὺ ἀδελφέ, ποὺ ἕως τώρα ἐστάθης τοιοῦτος, ἐντράπου διὰ τὴν ταλαιπωρίαν σου, καὶ ἀποφάσισε νὰ μεταχειρίζεσαι εἰς τὸ ἑξῆς καθὼς πρέπει τὸ σῶμα σου, τὸ ὁποῖον σὲ ἐπλάνευσεν νὰ πέσῃς εἰς τὴν ἁμαρτίαν· καὶ ἐπειδὴ τὸ κακὸν ποὺ ἐπροξένησες εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἔχει ἄλλην θεραπείαν παρὰ νὰ τὸ κλαύσῃς μὲ θερμὰ δάκρυα, ζήτησε ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ σοῦ χαρίσῃ δύο πηγὰς δακρύων εἰς τὰ ὀμμάτιά σου, καὶ ἕνα πνεῦμα ἀληθινῆς μετανοίας εἰς τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ ἠμπορέσῃς μὲ αὐτὰ νὰ κλαύσῃς τὰς μεγάλας ζημίας ποὺ σοῦ ἔκαμεν ἡ ἁμαρτία καὶ νὰ ἐκδικήσῃς ἀξίως εἰς τὸν ἑαυτόν σου τὴν βλάβην ποὺ ἔκαμες εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ εἰς τὴν θείαν μεγαλειότητα. «Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων;» (Ἱερ. θ'. 1).

γ΄.

Συλλογίσου καὶ τὸ κακὸν ποὺ θέλει σοῦ προξενήσει ἡ ἁμαρτία εἰς τὸ μέλλον,τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ αἰώνιος κόλασις· ὅθεν ἐξέτασε ἀγαπητὲ μὲ ἀκρίβειαν καὶ προσοχήν, τί ἀνυπόφορος βάσανος εἶναι τὸ νὰ καταντήσῃς μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὴν ψυχὴν μέσα εἰς μίαν φλόγα τόσον φοβερὰν καὶ δραστικὴν ποὺ ἔχει νὰ διαλύσῃ ὄχι μόνον ὄρη καὶ βουνὰ καὶ τὰ τρία στοιχεῖα, τῆς γῆς, τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τούτου τοῦ ἰδικοῦ μας διακονικοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ γίνῃ εἰς ἐκεῖνο, ὡσὰν μία ὕλη καὶ τροφή, καθὼς τοῦτο

---

[22] Δι' ὅ ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος ἐν τῷ κ'. λὸγῳ εἰς τὴν Γένεσιν, λέγων ὅτι ὁ Λάμεχ ἐξωμολογήθη διὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ συνειδότος, ἐπιφέρει ταῦτα «Ὁ γὰρ πόρνος, ἤ ὁ μοιχός, ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον εἰργασμένος, κἂν πάντας λαθεῖν δυνηθῇ, οὐδὲ οὕτως ἐν ἠρεμίᾳ διάγει· ἀλλ' ἔχων τοῦτον τὸν σφοδρὸν κατήγορον, τὰς ὑποψίας δέδοικε· τὰς σκιὰς τρέμει, τοὺς εἰδότας, τοὺς οὐκ εἰδότας, διηνεκῆ χειμῶνα ἔχων ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ κύματα ἐπάλληλα· καὶ οὔτε ὕπνος τῷ τοιούτῳ ἡδύς, ἀλλὰ φόβου καὶ δειμάτων πεπληρωμένος, οὔτε τροφὴ ἡδονὴν ἔχουσα, οὔτε διάλεξις ἡ φίλων, τὸν τοιοῦτον μεταγαγεῖν δυνήσεται, ἢ ἀπαλλᾶξαι τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐπικειμένου». Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς τὴν ἑρμην· του ν'ψαλμ. ὅταν ἡ Βηρσαβεὲ γινομένη ἔγκυος ἐπῆγεν εἰς τὸν Δαβίδ, λέγει «Ἐννόησον πόσον κακόν ἡ ἁμαρτία· ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην (ἤτοι τὸν Οὐρίαν, φοβεῖται· οὐ γὰρ ἐστι δοῦλος εἰμὴ ὁ ποιών τὴν ἁμαρτίαν· διάδημα περιεβέβλητο) καὶ ἐδεδοίκει τὸ ὄνειδος. Ὦ ἁμαρτία δειλίας μήτηρ! Ὦ ἀτιμίας ἔλεγχος!» Καὶ πάλιν ἑρμηνεύων το, ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει εἰς τὸν μή. ψαλμ. λέγει «Οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία μόνον φοβερόν, πανταχοῦ κυκλοῦσα τοὺς ἀλισκομένους καὶ στρατοπέδων χαλεπώτερον».

συνάγεται ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος «Καὶ στοιχεῖα καυσούμενα λυθήσονται» (Β'. Πέτρ. γ'. 10). Καὶ ἄν ἐσὺ δὲν ἠμπορῇς νὰ ὑποφέρῃς οὔτε μίαν στιγμὴν νὰ σὲ ἐγγίσῃ μόνον ὀλίγη φωτία ἀπὸ τούτην τὴν ἰδικήν μας, ἡ ὁποία συγκρινομένη μὲ ἐκείνας τὰς φλόγας τοῦ ᾅδου, εἶναι ὡσὰν μία φωτία ζωγραφισμένη, πῶς θέλεις ὑποφέρει νὰ κατακαίεσαι μέσα εἰς τὰς τοιαύτας φλόγας παντοτεινὰ εἰς αἰῶνας αἰώνων; Ὁ προφήτης Ἡσαΐας στοχαζόμενος τὴν ἀνεκδιήγητον βάσανον ἐκείνου τοῦ αἰωνίου πυρός τῆς κολάσεως, δὲν ἀπετόλμησεν οὔτε νὰ λαλήσῃ περὶ αὐτοῦ χωρὶς μεγάλον του φόβον καὶ θαυμασμόν. «Τὶς ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ὅτι πῦρ καίεται; τὶς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον;» (λγ'. 14). Παρομοίως ἐξέτασαι ἀκριβῶς, τί πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ ὑστερηθῇς μὲν διὰ πάντα ἕνα Θεὸν ὅλον ἐλέους, ὅς τις φροντίζει μὲ τὰς θείας Του τελειότητας διὰ νὰ κάμῃ μακαρίαν μίαν ψυχὴν εἰς τὸν οὐρανὸν αἰωνίως· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ νὰ εὕρῃς ἕναν Θεὸν ὅλον ἐκδικήσεως, ὅστις φροντίζει νὰ βασανίσῃ αἰωνίως μίαν ψυχὴν ὅπου ἀπεστάτησεν ἀπὸ αὐτόν, διὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ γνωρίσῃ πῶς παιδεύεται ἀπὸ ἕναν Θεὸν Παντοδύναμον, ἀφ' οὗ δὲ καταλάβῃς σκιωδῶς ἀδελφὲ τί πρᾶγμα εἶναι ἡ κόλασις, στοχάσου ἀκόμη πῶς ἡ αὐτὴ κόλασις εἶναι ἕνα ἔργον θείας δικαιοσύνης, ἤγουν μιᾶς ἀπείρου ὀρθότητος, ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ πλανηθῇ, ἢ νὰ ὑπερβῇ τὸ μέτρον τοῦ δικαίου· ὅθεν αὐτὴ, διὰ νὰ μεταβάλῃ εἰς τάξιν τὴν μεγάλην ἀταξίαν τῆς ἁμαρτίας καὶ διὰ νὰ μεταστρέψῃ εἰς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ τὴν τιμὴν ὅπου ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀφήρεσε, κρίνει δίκαιον νὰ παιδεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν μὲ μίαν κόλασιν, ἄπειρον εἰς τοὺς πόνους καὶ ἄπειρον εἰς τὴν διαμονήν. Ἰδοὺ ποία εἶναι ἡ δικαία κρίσις ὅπου κάμνει ὁ Θεὸς διὰ μίαν μοναχὴν ἁμαρτίαν.

Τώρα ἀγαπητέ, εἶναι δυνατὸν νὰ τολμήσῃς ἐσὺ νὰ ἀντισταθῇς εἰς μίαν τοιαύτην δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ νομίσῃς πὼς σφάλλει ἡ θεία Του σοφία; Λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ πιστεύεις, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σφάλῃ ἡ Θεία Δικαιοσύνη οὔτε εἰς τοῦτο, οὔτε εἰς ἄλλο, πῶς ἐσὺ δὲν φρίττεις ὅλος ὅπου αὐθαδίασες νὰ ἁμαρτήσῃς, ἔστω καὶ μίαν μόνην φοράν; Πῶς δὲν παγώνεις ἀπὸ τὸν φόβον σου ὅταν ἡ ἐπίβουλος ἁμαρτία σὲ κολακεύῃ διὰ νὰ τὴν πράξῃς ἀκόμη ἄλλην μίαν φοράν; Ἄχ, ἀδελφέ καὶ δὲν στοχάζεσαι, πῶς μία τοιαύτη δικαία κρίσις τοῦ Θεοῦ καὶ μία τοιαύτη παντοτεινὴ κόλασις ἔγινεν ἕως τώρα εἰς τόσους καὶ τόσους διὰ μίαν μοναχὴν πρᾶξιν ἁμαρτίας; Ὅθεν ἀνίσως μία μόνη πρᾶξις ἁμαρτίας ἐστάθη ἀρκετὴ διὰ νὰ ἀνάψῃ μίαν παντοτινὴν φλόγαν δι' ἐκείνους τοὺς ἀθλίους, πῶς θέλεις ἀποτολμήσει ἐσὺ νὰ προσθέσῃς καὶ ἄλλα ξύλα μὲ τὰ νέα σου ἐλαττώματα εἰς ἐκείνην τὴν πυρκαϊὰν ποὺ ἄναψες ἕως τώρα;

Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ ἀντισταθῇς μὲ ἄκραν γενναιότηταν εἰς κάθε λογῆς πειρασμὸν καὶ ἐνόχλησιν ποὺ σοῦ κάμνει ὁ διάβολος διά νὰ ἁμαρτήσῃς, καὶ ἂν κάμῃ χρεία ἀποφάσισε νὰ θυσιάσῃς, ὄχι μίαν ἀλλὰ χίλιες ζωὲς, μόνον νὰ μὴ νικηθῇς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁμολόγησε πῶς δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ σηκώσῃς τὰ μάτια σου εἰς τὸν οὐρανόν, τὸν ὁποῖον τόσον ἐκαταφρόνησες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, θαύμασε εἰς τὴν τόσην σου ἀθεοφοβίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπέρασες τὴν ζωήν σου, ὡσὰν νὰ μὴν ἦτο τελείως κόλασις διὰ ἐσένα· καὶ ζήτησε συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον τόσον πολλὰ ἐλύπησες, ποὺ τὸν ἔκαμες νὰ σὲ βαρεθῇ, καὶ τρόπον τινὰ τὸν ἐστενοχώρησες νὰ προφέρῃ κατὰ σοῦ, ὅταν ἥμαρτες, μίαν τόσον φοβερὰν ἀπόφασιν αἰωνίου κολάσεως· καὶ παρακάλεσέ Τον διὰ τὸ ἄπειρόν Του ἔλεος, νὰ σὲ δυναμώσῃ μὲ τὴν θείαν χάριν Του τόσον, ὥστε νὰ προκρίνῃς καλλίτερα νὰ χύσῃς ὅλον τὸ αἷμα ἀπὸ τὰς φλέβας σου, παρὰ νὰ μεταστραφῇς νὰ Τὸν πικράνῃς πλέον, καθὼς πρότερον Τὸν ἐπαραπίκρανες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου· «ἡ πικρία σου ἀνέβη πρὸς με». (Ἡσαΐα λζ' 29).

ΜΕΛΕΤΗ Η΄.

Α΄. Ὅτι ὁ θάνατος εἶναι τέλος ὅλου τοῦ αἰσθητικοῦ.
Β΄. Ὅτι εἶναι τέλος ὅλης τῆς ἀπάτης.
Γ΄. Ὅτι εἶναι τέλος ὅλου τοῦ καιροῦ.

α΄.

Θέλοντας ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ νὰ μᾶς περιγράψῃ τὸν θάνατον, τὸν ὀνομάζει τέλος τρεῖς φορὰς «Πέρας ἥκει, τὸ πέρας ἥκει, νῦν τὸ πέρας ἐπὶ σὲ·» (ζ΄. 2)· καὶ μὲ τοῦτο δὲν μᾶς φανερώνει ἄλλο, παρὰ πῶς ὁ θάνατος εἶναι τὸ τέλος τριῶν πραγμάτων, ἤγουν ὅλου τοῦ αἰσθητικοῦ, ὅλης τῆς ἀπάπης καὶ ὅλου του καιροῦ. Τώρα συλλογίσου ἀδελφέ, α΄) Πῶς ὁ θάνατος εἶναι τέλος ὅλου τοῦ αἰσθητικοῦ. Δὲν ἐγνώρισες ποτέ σου κανέναν σύντροφον ἢ κανέναν συγγενὴν ἢ φίλον σου ὅπου ἐζοῦσε καὶ τώρα εἶναι ἀποθαμένος; Λοιπὸν καθὼς ἐτελείωσαν δι᾽ αὐτὸν ὅλαι αἱ ἀνάπαυσες, ὅλαι αἱ φιλίαι, ὅλαι αἱ συναναστροφαὶ, ὅλαι αἱ συγγένειαι· καθὼς ἐτελείωσεν ἡ ματαιότης καὶ φαντασία τῶν φορεμάτων του, ἡ ὑπόληψις τῆς εὐγλωττίας του, ἡ ὑπερηφάνεια τῆς πολιτείας του, ἡ ἀρέσκεια τῶν ἐπαίνων πού τοῦ ἔκαναν οἱ ἄλλοι· καθὼς ἐτελείωσαν δι᾽ αὐτὸν αἱ πραγματεῖαι, τὰ κέρδη, τὰ ξεφαντώματα, αἱ ἡδοναῖ, καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ ἕνα λόγον καθὼς ἐτελείωσαν δι᾽ αὐτὸν ὅλα ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα ἠγωνίσθη εἰς τὴν ζωὴν του διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰς αἰσθήσεις του· τοιουτοτρόπως ἀγαπητὲ θέλουν τελειώσει εἰς ὀλίγον καιρὸν ὅλα αὐτὰ καὶ δι᾽ ἐσένα καὶ τὸ σῶμά σου αὐτὸ ποὺ τώρα θεραπεὺεις, γρήγορα θέλει γίνει μέσα εἰς τὸν τάφον τόσον βρωμερόν, ὅπου καλλίτερα νὰ ἠμπορῇ τινὰς νὰ ὑποφέρῃ ὅλας τὰς βρώμας τῆς κόπρου καὶ τῶν ἀναγκαὶων, παρὰ νὰ ὑποφέρῃ τοῦ ἰδικοῦ σου λειψάνου τὴν δυσωδίαν· «καὶ ἀναβήσεται ἡ σαπρία αὐτοῦ καὶ ἀναβήσεται ὁ βρῶμος αὐτοῦ.» (Ἰωὴλ β΄. 20). Καὶ λοιπὸν ἀδελφέ, διατί τόσον ἀγῶνα διὰ τὰ προσωρινὰ πράγματα; διατί τόσην φροντίδα δι᾽ ἕνα σάκκον γεμάτον βρῶμαν, καθὼς εἶναι τὸ σῶμα σου, τοῦ ὁποίου πατὴρ μὲν εἶναι ὁ θάνατος μήτηρ δὲ καὶ ἀδελφὴ ἡ σαπίλα; ὡς λέγει ὁ Ἰὼβ «Θάνατον ἐπεκαλεσάμην πατέρα μου εἶναι, μητέρα μου δέ καὶ ἀδελφὴν σαπρίαν» (ιζ΄, 14)· διατὶ νὰ βάνῃ ἄνω κάτω τὸν κόσμον διὰ νὰ τὸν κολακεύῃς; ὄντας βέβαιος, ὅτι τέλος πάντων μὲ ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀγωνίζεσαι διὰ νὰ θεραπεύῃς δὲν κάμνεις ἄλλο παρὰ ἑτοιμάζεις ἕνα μεγαλοπρεπὲς συμπόσιον διὰ νὰ φιλεύσῃς τοὺς σκώληκας μέσα εἰς τὸν τάφον· «ὑποκάτω σου στρώσουσι σῆψιν καὶ τὸ κατακάλυμμά σου σκώληξ. (Ἡσ. ιδ΄. 11).

Εἰπέ μοι σὲ παρακαλῶ, ἀνίσως καὶ ὅλα τὰ καλά τοῦ κόσμου, ἦσουν βέβαιος ὅτι μετ᾽ ὀλίγον καιρὸν ἔχουν νὰ χαθοῦν καὶ νὰ γίνουν κονιορτὸς καὶ οὐδὲν ἤθελες ἐσὺ πλέον νὰ φροντίσῃς δι᾽ αὐτά; Ὄχι. Καὶ λοιπὸν ἰδοὺ τοῦτο ὅπου γίνεται μὲ τὸν ἰδικόν σου θάνατον· διότι, ἐσὺ ὅταν ἀποθάνῃς, ὁ κόσμος ὅλος ἐχάθη ἔμπροσθεν ἀπὸ ὀμμάτιά σου καὶ ἔγινε διὰ σὲ κονιορτὸς καὶ οὐδέν. Ἐπειδὴ καὶ ἄλλην φορὰν δέν ἔχεις πλέον νὰ τὸν ἰδῇς εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς οὐδὲ οἱ Ἑβραῖοι εἶδον πλέον τοὺς Αἰγυπτίους ἀφοῦ ἐπέρασαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ὡς λέγει ἡ Γραφή, «Οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον». (Ἔξοδ. ιδ΄. 13). Καὶ συλλογίσου τὰ ὑστερινὰ καὶ πικρὰ ἀποχαιρετίσματα ὅπου θέλεις κάμει τοῦ κόσμου τοὺτου ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου σου· πῶς θέλεις ἀποχαιρετήσει τὰς δόξας, τὰ πλούτη, τὰ ὑπάρχοντα καὶ ὅλας τὰς μακαριότητας· πῶς θέλεις δώσει τὸν ἀποχαιρετισμὸν εἰς ὅλας τὰς ἡδονὰς ὅπου ἀπήλαυσες· πῶς θέλεις ἀποχαιρετήσει φίλους, συγγενεῖς, γείτονας, τὰ τέκνα, τὴν γυναῖκα σου καὶ ἁπλῶς ὅλα τὰ κτίσματα· καὶ τέλος πάντων πῶς θέλεις δώσει τὸν ὅλον ὕστερον ἀποχαιρετισμὸν εἰς τὸ ταλαίπωρον σῶμά σου καὶ παρευθὺς νὰ χωρισθῇ ἡ ψυχή σου ἀπὸ αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἀφίσῃ χλωμόν,

κίτρινον, συγχαμερὸν καὶ βρωμισμένον. Συλλογίσου ἀκόμη πόσην βίαν θέλουν κάμει οἱ συγγενεῖς σου διὰ νὰ βγάλουν τὸ νεκρόν σου λείψανον ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ νὰ τὸ θάψουν γρήγορα καὶ πῶς ὕστερα ὁ κόσμος ὅλος ἔχει νὰ σὲ λησμονήσει καὶ νὰ σὲ βγάλῃ τελείως ἀπὸ τὴν μνήμην του, ὡσὰν νὰ μὴ ἐστάθης ὁλότελα εἰς τὸν κόσμον· ἀφ' οὗ δὲ ἡ ψυχή σου εὔγῃ ἀπὸ τὸ σῶμα, ἆρά γε εἰς ποίαν στράταν ἔχει νὰ περιπατήσῃ; βέβαια εἰς ἐκείνην ὅπου καὶ τὸ σῶμα ἐπεριπάτησεν εἰς τὴν ζωήν του, καὶ ἢ εἰς τοὺς οὐρανοὺς θέλει ἀναβῆ μὲ τοὺς Ἀγγέλους, ἢ εἰς τὸν ᾅδην θέλει καταβῆ μὲ τοὺς δαίμονας.

Τώρα ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα, διατὶ νὰ εἶσαι τόσον προσηλωμένος εἰς τὴν ἀγάπην τούτων τῶν προσωρινῶν καί αἰσθητῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, τὰ ὁποία ἔχεις νὰ τὰ ἀφίσῃς μετὰ τὸν θάνατον; Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον τί λέγει ὅτι «Τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια». (Β'. Κορ. δ'. 18) Διατὶ νὰ δίδεσαι εἰς τὴν ἀγάπην τῶν αἰσθήσεών σου καὶ τούτων τῶν ματαίων καὶ φαινομένων ἀγαθῶν, ὡσὰν νὰ μὴν ἦσαν ὅλα ψεύτικα καὶ φθαρτά; Καὶ ἐματαιώθης καὶ σὺ ὡς λέγει ὁ προφήτης Ἱερεμίας «Ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ματαίων καὶ ἐματαιώθησαν (β'. 5.) καὶ καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος «Μάταιος γέγονας, τὴν ματαιότητα ἀγαπήσας», (Εὐχὴ ἐρωτικ. α'.) διατὶ νὰ ἀγωνίζεσαι μὲ τόσους κόπους καὶ μὲ τόσους κινδύνους νὰ φορτώσῃς ἕνα καράβι, ὅπου ἄρχισε νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ καταβυθίζεται; Διατὶ σπουδάζεις νὰ κτίσῃς ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον ἕνα σπίτι ὅπου σαλεύει καὶ εἶναι ἕτοιμον νὰ πέσῃ ἐπάνω σου καὶ νὰ σὲ διαφθείρῃ μὲ τὸ πέσιμόν του; Διατὶ κατασταίνεις κάθε ἡμέραν δυσκολώτερον τὸν χωρισμόν σου ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον, μὲ τὸ νὰ προσκολλᾷς εἰς αὐτὸν πάντοτε περισσότερον τὴν καρδίαν σου; Ἕως πότε ἀδελφέ, ἕως πότε ἔχεις νὰ περιπατῇς ἔτσι χαμένος, ἀκολουθώντας ἕνα ἴσκιον ἀγαθοῦ ὅπου δὲν στέκεται ποτέ; «Υἱοὶ ἀνθρώπων ἕως πότε βαρυκάρδιοι; Ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος; (ψαλμ. δ'. 2) Δὲν ἀκούεις τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον τί σοῦ λέγει; «Εἰ ζητοῦμεν τὰ παρερχόμενα, τὰ αἰώνια ἀποβάλλομεν· εἰ θέλομεν τὰ αἰώνια, μὴ ἀγαπῶμεν τὰ παρερχόμενα». (Εὐχὴ ιζ'. ἢ ι'.)

Ἔλα λοιπὸν εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἀγαπητέ, καὶ θαύμασε καὶ κατηγόρησε τὴν ἀστοχασίαν σου, μὲ τὴν ὁποίαν ἕως τώρα ἐγύρευες τὰ ρευστὰ καὶ προσωρινὰ πράγματα μὲ τόσην δίψαν καὶ πόθον, ὡσὰν νὰ ἤθελαν εἶναι αἰώνια, καθὼς σὲ κατηγορεῖ διὰ ταῦτα καὶ ὁ προφήτης Ἀμῶς λέγων «Ὡς ἑστῶτα ἐλογίσαντο καὶ οὐχ ὡς φεὺγοντα». (ς'. 5) Δὲν ἐνθυμεῖσαι πῶς ἡ γυναίκα τοῦ Λώτ, διὰ νὰ ἔχῃ τόσην δίψαν καὶ πόθον εἰς τὰ γήϊνα πράγματα, ἐγύρισε νὰ ἰδῇ εἰς τὰ Σόδομα καὶ ἔγινε στήλη ἀπὸ ἁλάτι; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος θέλοντας νὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐνθύμησίν μας τὸ παράδειγμα τοῦτο, μᾶς λέγει «Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λὼτ»(Λουκ. ιζ' 32). Ὅθεν ἐπειδὴ καὶ μέλλεις νὰ ἀφίσῃς εἰς ὀλίγας ἡμέρας καὶ στανικῶς σου καὶ χωρὶς μισθόν, ὅ,τι ἂν εὑρίσκεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἀποφάσισε νὰ τὸ ἀφίσῃς τώρα θεληματικῶς μὲ πολὺν μισθόν, εὐγάνοντας τὴν ἀγάπην σου ἀπ' αὐτὸ καὶ βάνοντάς την εἰς τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ὄχι μόνον δὲν δύναται νὰ σοῦ τὰς ἁρπάσῃ ποτὲ τοῦτος ὁ μέγας κλέπτης, ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις αὐταί ἔχουν νὰ σὲ συνοδεύσουν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε μαζί σου ἀχώρισται. «Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει» (Λουκ. ιβ'. 38). Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ποὺ σοῦ ἔδωκεν καιρὸν διὰ νὰ διορθώσῃς αὐτὰ τὰ σφάλματα καὶ παρακάλεσαί τον μὲ μεγάλην ταπείνωσιν νὰ σὲ δυναμώσῃ, ὅπου ἀνίσως καὶ ἔζησες ἕως τώρα, ὡσὰν νὰ μὴν εἶχες ποτὲ νὰ ἀποθάνῃς, ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα νὰ ζῇς τοιουτοτρόπως, ὡσὰν νὰ ἦσουν ἀποθαμένος «μακάριοι οἱ νεκροί, οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι». (Ἀποκ. ιδ'. 13)

β΄.

Συλλογίσου, πῶς ὁ θάνατος εἶναι τέλος τῆς ἀπάτης. Ἡ πλέον δὲ κοινὴ ἀπάτη ὅπου μᾶς πλανᾷ εἰς ταύτην τὴν ἀθλίαν ζωὴν εἶναι ὅπου νομίζομεν, τὰ μὲν γήϊνα πράγματα τοῦ κόσμου πὼς εἶναι μεγάλα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι πλησιέστερα καὶ πλέον κοντὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, τὰ δὲ οὐράνια τὰ νομίζομεν μικρά, διότι εἶναι μακρύτερα ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις μας· ὁμοίως καὶ αἱ θλίψεις καὶ τὰ βάσανα μᾶς φαίνονται βαρεῖαι καὶ αἱ ἁμαρτίαι μᾶς φαίνονται ἐλαφραί· διὰ τοῦτο λέγομεν καλὸν τὸ κακὸν καὶ τὸ κακὸν καλόν, ὡσὰν νὰ εἴμεθα μέσα εἰς ἕνα σπῆτι γεμᾶτο ἀπὸ καπνόν, ὅπου δὲν μᾶς ἀφίνει να βλέπωμεν καθαρά, οὔτε τὰ μέσα τοῦ σπιτιοῦ, οὔτε τὰ ἔξω· ὅθεν καὶ τὰ παρόντα κακῶς γνωρίζομεν, καὶ τὰ μέλλοντα χειρότερα καὶ πληροῦται εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Ἡσαΐας «οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν· οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος· οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν». (ς΄. 20) Ἀλλ' ὅταν ἔλθη ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, ἀραιώνουν αὐταί ὅλαι αἱ σκοτεινάδες καὶ ἡ ψυχὴ ὅπου εἶχε πάντοτε τὰ μάτια τῆς κλεισμένα, ὡσάν ἕνας τυφλοπόντικας, ἀρχίζει νὰ τὰ ἀνοίγῃ καὶ τότε, ὅλα μὲν τὰ πρόσκαιρα θέλει τὰ ἰδῆ ὡς ἕνα οὐδέν, καθὼς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, μόνα δὲ τὰ αἰώνια θέλει τὰ βλέπει μεγάλα καὶ θαυμαστά. Τότε θέλει βλέπει καὶ τὰς ἁμαρτίας της πόσον εἶναι βαρύταται τὰς ὁποίας πρότερον ἐνόμιζε πολλὰ ἐλαφράς, καθὼς καὶ τὸ καράβι ὅταν συρθῇ ἔξω εἰς τὴν γῆν, γνωρίζετε πόσον εἶναι βαρύ, τὸ ὁποῖον εὑρισκόμενον πρότερον εἰς τὴν θάλασσαν ἐφαίνετο ἐλαφρόν· καὶ τὰ σφάλματα ὅπου πρότερον ἐλογίαζε πολὺ μικρά, τότε θέλει τὰ βλέπει μεγάλα ὡσὰν βουνά· καὶ τὰ καλὰ ἔργα καὶ αἱ ἀρεταὶ ποὺ δὲν ἤθελε προτήτερα, τότε θέλουν τῆς φανεῖ ποθητὰ καὶ γλυκύτατα καὶ θέλει λέγει μὲ τὸν ἑαυτόν της· ἄχ! Καὶ διατὶ δὲν ἐπεριπάτησα καὶ ἐγὼ τὴν καλὴν καὶ χριστιανικὴν στράταν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου διὰ νὰ λάβω τώρα μισθὸν αἰώνιον; Ὢ, πόσον ἐγελάσθηκα! Ὢ, πόσον μὲ ἐπλάνεσεν ὁ ψεύτικος κόσμος!

Τὸ λοιπὸν τί θέλει ἀκολουθήσει τότε εἰς ἐσένα ἀδελφέ, ὅπου καρτερεῖς τὴν ὥραν ἐκείνην νὰ γνωρίσῃς τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου; Ποῖον λογαριασμὸν θέλεις κάμει διὰ τὰς ἡδονάς σου καὶ διὰ τὰς σαρκικάς ἐπιθυμίας σου, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἠθέλησες ποτὲ νὰ παύσῃς ὅταν τὰς ἰδῇς ὅλας ἀφανισμένας; Ἢ τί λογῆς θέλεις μετανοήσει τότε διὰ τί ἀπεστράφης τόσας φοράς καλάς ἐμπνεύσεις, μὲ τὰς ὁποίας σὲ ἐφώτιζεν ὁ Θεὸς καὶ σὺ ἐναντιώθης εἰς τὸ θεῖον Του θέλημα μόνον διὰ τὰ λόγια καὶ διὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἀνθρώπων; πόσον βάρος θέκοσμον, ἀποφάσισε νὰ τὸ ἀφίσῃς τώρα θεληματικῶς μὲ πολὺν μισθόν, εὐγάνωντας τὴν ἀγάπην σου ἀπ' αὐτὸ καὶ βάνωντάς την εἰς τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ὄχι μόνον δὲν δύναται νὰ σοῦ τὰς ἁρπάσῃ ποτὲ τοῦτος ὁ μέγας κλέπτης ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις αὐταί ἔχουν νὰ σὲ συνοδεύσουν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε μαζί σου ἀχώρισται. «Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει» (Λουκ. ιβ'. 38). Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ποὺ σοῦ ἔδωκεν καιρὸν διὰ νὰ διορθώσῃς αὐτὰ τὰ σφάλματα καὶ παρακάλεσέ Τον μὲ μεγάλην ταπείνωσιν νὰ σὲ δυναμώσῃ, ὅπου ἀνίσως ἔζησες ἕως τώρα, ὡσὰν νὰ μὴν εἶχες ποτὲ νὰ ἀποθάνῃς, ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα νὰ ζῇς τοιουτοτρόπως, ὡσὰν νὰ ἦσουν ἀποθαμένος «μακάριοι οἱ νεκροί, οἱ ἐν Κυρὶῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι». (Ἀποκ. ιδ'. 13).

β΄.

Συλλογίσου, πὼς ὁ θάνατος εἶναι τέλος τῆς ἀπάτης.Ἡ πλέον δὲ κοινὴ ἀπάτη ὅπου μᾶς πλανᾷ εἰς ταύτην τὴν ἀθλίαν ζωὴν εἶναι ὅπου νομίζομεν, τὰ μὲν γήϊνα πράγματα τοῦ κόσμου πὼς εἶναι μεγάλα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι πλησιέστερα καὶ πλέον κοντὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, τὰ δὲ οὐράνια τὰ νομίζομεν μικρά, διότι εἶναι μακρύτερα ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις μας· ὁμοίως καὶ αἱ θλίψεις καὶ τὰ βάσανα μᾶς φαίνονται βαρεῖαι καὶ αἱ ἁμαρτίαι μᾶς φαίνονται ἐλαφραί· διὰ τοῦτο λέγομεν καλὸν τὸ κακὸν καὶ τὸ κακὸν καλὸν,ὡσὰν νὰ

εἴμεθα μέσα εἰς ἕνα σπῆτι γεμᾶτον ἀπὸ καπνόν, ὅπου δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ βλέπωμεν καθαρά, οὔτε τὰ μέσα τοῦ σπιτιοῦ, οὔτε τὰ ἔξω· ὅθεν καὶ τὰ παρόντα κακῶς γνωρίζομεν, καὶ τὰ μέλλοντα χειρότερα καὶ πληροῦται εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Ἡσαΐας «οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν· οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος· οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν». (ς΄. 20). Ἀλλ’ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, ἀραιώνουν αὐταῖ ὅλαι αἱ σκοτεινάδες καὶ ἡ ψυχὴ ὅπου εἶχε πάντοτε τὰ μάτια της κλεισμένα, ὡσὰν ἕνας τυφλοπόντικας, ἀρχίζει νὰ τὰ ἀνοίγῃ καὶ τότε, ὅλα μὲν τὰ πρόσκαιρα θέλει τὰ ἰδῇ ὡς ἕνα οὐδέν, καθὼς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, μόνα δὲ τὰ αἰώνια θέλει τὰ βλέπει μεγάλα καὶ θαυμαστά. Τότε θέλει βλέπει καὶ τὰς ἁμαρτίας τῆς πόσον εἶναι βαρύταται τὰς ὁποίας πρότερον ἐνόμιζε πολλὰ ἐλαφράς, καθὼς καὶ τὸ καράβι ὅταν συρθῇ ἔξω εἰς τὴν γῆν, γνωρίζετε πὸσον εἶναι βαρύ, τὸ ὁποῖον εὑρισκόμενον πρότερον εἰς τὴν θάλασσαν ἐφαίνετο ἐλαφρόν· καὶ τὰ σφάλματα ὅπου πρότερον ἐλογίαζε πολὺ μικρά, τότε θέλει τὰ βλέπει μεγάλα ὡσὰν βουνά· καὶ τὰ καλὰ ἔργα καὶ αἱ ἀρεταί ποὺ δὲν ἤθελε προτήτερα, τότε θὲλουν τῆς φανεῖ ποθητὰ καὶ γλυκύτατα· καὶ θέλει λέγει μὲ τὸν ἑαυτόν της· ἄχ! Καὶ διατὶ δὲν ἐπεριπάτησα καὶ ἐγὼ τὴν καλὴν καὶ χριστιανικὴν στράταν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου διὰ νὰ λάβω τώρα μισθὸν αἰώνιον; Ὦ, πόσον ἐγελάσθηκα! Ὦ, πόσον μὲ ἐπλάνεψεν ὁ ψεύτικος κόσμος!

Τὸ λοιπὸν τί θέλει ἀκολουθήσει τότε εἰς ἐσένα ἀδελφέ, ὅπου καρτερεῖς τὴν ὥραν ἐκείνην νὰ γνωρίσῃς τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου; ποῖον λογαριασμὸν θέλεις κάμνει διὰ τὰς ἡδονάς σου καὶ διὰ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας σου, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἠθέλησες ποτὲ νὰ παύσῃς ὅταν τὰς ἰδῇς ὅλας ἀφανισμένας; Ἤ τί λογῆς θέλεις μετανοήσει τότε διὰ τί ἀπεστράφης τόσες φορές καλές ἐμπνεύσεις, μὲ τὰς ὁποίας σὲ ἐφώτιζεν ὁ Θεὸς καὶ σὺ ἐναντιώθης εἰς τὸ θεῖον Του θέλημα μόνον διὰ τὰ λόγια καὶ διὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἀνθρώπων; Πόσον βάρος θέλουν προξενήσει εἰς ἐσὲ ἐκεῖνα τὰ σκάνδαλα, μὲ τὰ ὁποὶα ἔσυρες κατόπιν σου ἄλλους πολλοὺς μὲ τὸ κακόν σου παράδειγμα; Πόσον θέλεις κράζεσαι μωρὸς ὅπου ἐπερὶπαιξες πολλάκις τοὺς ἐνάρετους ἀνθρώπους, ἀντὶ νὰ τοὺς μιμηθῇς εἰς τὴν ζωήν τους; Πόσον θέλεις ὀνομάζεσαι ἀνόητος, ἀνίσως καὶ στέρξῃς νὰ σὲ κυριεύῃ ἡ ἀπάτη τοῦ κόσμου τούτου, ὄχι μόνον ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον; Ἤγουν ἐὰν ἐσὺ θελήσῃς νὰ σοῦ κάμνουν νεκροῦ ὄντος λόγους ἐπιταφίους καὶ ἐγκωμιαστικοὺς οἱ διδάσκαλοι· ἀνίσως καὶ θελήσῃς νὰ σοῦ στολίσουν τὸ νεκροκράββατον μὲ πολύτιμα στρώματα καὶ νὰ σὲ ἐνδύσουν νεκρὸν μὲ χρυσᾶ καὶ εὔμορφα ῥοῦχα· καὶ ἀνίσως θελήσῃς ἢ παραγγείλῃς νὰ σὲ θάψουν μέσα εἰς Ἐκκλησίαν· διότι αὐτὰ ὅλα εἶναι ἀληθινά, μία ψηλαφητὴ καὶ πολλὴ χονδρὴ ματαιότης καὶ προξενοῦν μεγάλην βλάβην εἰς τὴν ψυχήν σου. Καὶ δὲν σὲ φθάνει ταλαίπωρε ποὺ σοῦ ἀνάπτουν κηρία καὶ σὲ ψάλλουν οἱ ἱερεῖς καὶ περιφέρουν τὸ λείψανόν σου μὲ τόσην παρρησίαν καὶ προπομπὴν οἱ Χριστιανοὶ τὰ ὁποῖα ἕνας ἅγιος Ἐφραὶμ παραγγέλλει νὰ μὴ τὰ κάμουν εἰς τὸν θάνατόν του[23] ἀλλὰ ἀκόμη νὰ στέρξῃς καὶ νὰ σὲ ἐγκωμιάζουν καὶ νὰ θέλῃς νὰ σὲ θάψουν μέσα εἰς ἐκκλησίαν; ὢ τῆς ἀγνωσίας. Καὶ εἶναι ἀδελφέ ἄξια ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων ἡ εἰδική σου ζωή; Καὶ εἶναι ἄξιον νὰ ταφῇ εἰς ἐκκλησίαν τὸ ἰδικόν σου λείψανον;[24] Μὴ παρακαλῶ, μὴ στέρξῃς ταῦτα ποτέ. Ναί, ἂς

[23] Τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Ἐφραὶμ εἰσὶ ταῦτα «Παρακαλῶ ὑμὰς ἀδελφοί, μή τις ὑμῶν δορυφορῶν μὲ εἰς ἐπίδειξιν περιενέγκας διαπομπεύσῃ· ἀλλ’ ἐπ’ ὤμων ἄραντές με, καὶ δρὸμῳ συνοδεύσαντές μοι, κηδεύσαντες θάψετέ με, ὥσπερ ὄνειδος ἐξουθενημένον· μηδὲ τὶς μὲ ἐγκωμιάσῃ ἢ ἐπαινέσῃ· ὅς δὲ ἐπιθείῃ μοι κοσμικὸν στολισμὸν ἀποῤῥιφείῃ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος... οὐ γὰρ ἁρμόζει καλλωπισμὸς ἁμαρτωλῷ... κηρίον μηδεὶς μοὶ ἅψῃ ἐν τῇ ἐξόδῳ μου· τί γὰρ ὠφελήσει δὸξα φθαρτοῦ πυρὸς ἄνδρα, ὅς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πυρὸς ἀναλωθήτεται; (ἐν τῇ τελευταίᾳ διαθήκῃ).

[24] Ὅθεν ὁ αὐτὸς ἅγιος Ἐφραὶμ παραγγέλλει νὰ μὴ τὸν θάψουν εἰς ἐκκλησίαν «ὁρκῶ ὑμᾶς μὴ ἐάσητε με εἰς οἶκον Θεοῦ τεθῆναι, ἢ ὑπὸ θυσιαστήριον, ἢ εἰς ἕτερον τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲν πρέπει εἰς τὸν σαπρὸν καὶ βρωμισμένον σκώληκα νὰ ἐνταφιάζεται εἰς ναὸν καὶ ἁγίασμα Κυρίου ὅποιος δὲ τολμήσῃ τοῦτο ποιῆσαι, μὴ ἴδῃ τὸ ἐπουράνιον θυσιαστήριον μηδὲ

γίνεται λόγος εἰς τὸν θάνατόν σου, ἀλλὰ λόγος ἠθικός, ὅπου νὰ ἀποβλέπῃ εἰς διόρθωσιν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀκουόντων καὶ εἰς τὸ νὰ σοὶ συγχωρήσουν οἱ Χριστιανοί, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς ἔπαινον ἰδικόν σου. Ὅθεν ἀγαπητέ, τώρα ὅπου ἔχεις ἀκόμη καιρόν, ἐπιμελήσου νὰ συνειθίσῃς νὰ συμβουλεύεσαι πάντοτε μὲ τὸν θάνατον καὶ νὰ στέκῃς εἰς τὴν συμβουλὴν καὶ τὴν κρίσιν του, διότι εἶναι πάντοτε ὀρθή, «ὦ θάνατε, καλόν σου τὸ κρῖμά ἐστι», λέγει ὁ Σειρὰχ (μα' 2), ὅπου θέλω νὰ εἴπω, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου ἤθελες νὰ κάμνῃς τότε, νὰ τὸ κάμνῃς τώρα ὅπου ἔχεις τὸν καιρὸν καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἤθελες ποθήσει τότε νὰ ἀποφύγῃς, νὰ τὸ ἀποφύγῃς τώρα.

Ὅθεν κάθε πρωῒ ὅταν ἐξημερώσῃ νὰ ἀποφασίζῃς μὲ τὸν λογισμόν σου, ὅτι εἰς αὐτήν τὴν ἡμέραν ἔχεις βέβαια νὰ ἀποθάνῃς[25] καὶ νὰ σοῦ φαίνεται πῶς ἀκούεις νοερῶς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν νὰ σοῦ φωνάζῃ «τάξαι περὶ τοῦ οἴκου σου, ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃς» (λη' 1)· καὶ ἔτσι πλέον νὰ ἑτοιμάζῃς καὶ νὰ κάμνῃς ὅλα τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ὡσὰν νὰ εἶσαι εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ θανάτου, καθὼς σὲ ἑρμηνεύει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον «ἑτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου» (Παροιμ. κδ'. 27.) διότι ἂν δὲν κάμνῃς ἔτσι καὶ ἂν δὲν συλλογίζεσαι πὼς ἡ κάθε ἡμέρα εἶναι ἡ ὑστερινὴ ἡμέρα τῆς ζωῆς σου, δέν εἶναι τρόπος νὰ τὴν περάσῃς ἀναμάρτητα καὶ καθὼς πρέπει, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος «οὐκ ἔστι, φησὶ τις, τὴν ἐνεστῶσαν ἡμέραν εὐσεβῶς διεξελθεῖν εἰ μὴ ἐσχάτην αὐτήν παντὸς βίου λογισόμεθα» (Λόγ. ς'). Καὶ ὅταν ἔλθῃ ἑσπέρα καὶ πηγαίνεις διὰ νὰ κοιμηθῇς, νὰ στοχάζεσαι ὅτι ἐνδέχεται νὰ μὴ ξυπνήσῃς πλέον, ἀλλὰ ἡ κλίνη σου νὰ γίνῃ καὶ τάφος σου, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰσαάκ· «ὅταν προσεγγίσῃς τῇ στρωμνῇ σου, εἰπὲ αὐτῇ· ὦ στρωμνή, ἴσως ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τάφος μοὶ γίνῃ καὶ οὐ γινώσκω μήπως ἀντὶ τοῦ προσκαίρου ὕπνου, ἐκεῖνος ὁ αἰώνιος μέλλων εἰσέλθῃ ἐν ἐμοί ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ» (Λόγ. λδ') Διότι ἂν δὲν συλλογίζεσαι ἔτσι δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀγρυπνῇς καὶ νὰ προσέχῃς πάντοτε ὡς ἐμπιστευμένος δοῦλος προτοῦ νὰ φθάσῃ ὁ Δεσπότης. «Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὕς ἐλθὼν ὁ Κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας» (Λουκ. ιβ' 37). Αἰσχύνθητι λοιπὸν διὰ τὴν περασμένην σου ζωήν, ἥτις σοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο μόνον, διὰ νὰ μάθῃς νὰ ἀποθάνῃς καλῶς καὶ νὰ δεχθῇς τὸν θάνατον μετὰ εἰρήνης, ὡσὰν εἰς ἕνα ὕπνον ἀναπαυτικόν, λέγοντας καὶ σὺ μὲ τὸν Δαβὶδ· «ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι καὶ ὑπνώσω» (Ψαλμ, δ' 9)[26] ἐπειδὴ ἡ καλὴ

καταξιωθείη ναοῦ βασιλείας οὐρανῶν»· ἂς φρίξωμεν ἀδελφοὶ καὶ ἅς τρομάξωμεν· διότι ἀνίσως ἕνας θεοφόρος καὶ ἅγιος Ἐφραὶμ δὲν ἔκρινεν ἄξιον τὸν ἑαυτόν του νὰ ἐνταφιασθῇ μέσα εἰς ἐκκλησίαν, πόσῳ μᾶλλον δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ἐνταφιάζωνται εἰς αὐτὴν οἱ ἁμαρτωλοί; Καὶ ὁ Κίτρους δὲ Ἰωάννης, καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἀποκρίσει λή, ῥητῶς λέγουσι, μέσα εἰς ἐγκαινιασμένην ἐκκλησίαν νεκροὶ νὰ μὴ θάπτωνται, ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος λέγει, ὅτι ἕνας Δεφένσωρ καὶ ἐξουσιαστής, Βαλεντῖνος ὀνόματι, μὲ τὸ νὰ ἐτάφη μέσα εἰς ἐκκλησίαν, ἐσύρθη τὸ μεσονύκτιον ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἀπὸ τοὺς πόδας, καὶ ἐρρίφθη ἔξω τῆς ἐκκλησίας ὁμοίως καὶ ἕνας βαφεύς.

[25] Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὁρίζωντας τί εἶναι ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, εἶπε· «μνήμη θανάτου ἐστὶ καθημερινὸς θάνατος· μνήμη δὲ ἐξόδου, κάθωρος στεναγμός»· καὶ πάλιν «τοῦτο ἀληθὲς τεκμήριον τῶν ἐν αἰσθήσει καρδίας μνημονευόντων τοῦ θανάτου ἡ πρὸς πᾶσαν τὴν κτίσιν ἑκούσιος ἀπροσπάθεια καὶ ἡ τοῦ ἰδίου θελήματος ἐγκατάλειψις» (Λόγ. ς' περὶ μνήμης θανάτου). Ἀναγκαία δὲ μάλιστα εἶναι ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ὅταν ἐνοχλῇ τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀμέλεια· διότι εἶπον οἱ Πατέρες, ὅτι ξίφος κατὰ τῆς ἀκηδίας εἶναι ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῆς κολάσεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν περὶ τῆς μνήμης τοῦ θανάτου ὑπόθεσιν εἰς τὸν Εὐεργετινὸν καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ πολλὰς ἱστορίας καὶ παραδείγματα, μάλιστα ἐκείνου τοῦ Γέροντος τοῦ ἐν Ραϊθῷ, ὅστις ἐκάθητο πάντοτε συλλογισμένος εἰς τὸ κελλίον του, καὶ βλέποντας κάτω καὶ τὴν κεφαλὴν του σείωντας ἔλεγε μὲ στεναγμούς. Ἆρα τί γίνεται; καὶ ἐσιώπα ὀλίγον· καὶ πάλιν ἔλεγε τὸν αὐτὸν λόγον δουλεύωντας ὁμοῦ καὶ τὴν σειράν· καὶ οὕτως ἐπέρασε τὴν ζωὴν του ἐνθυμούμενος πάντοτε τὸν θάνατον.

[26] Τοῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Δαβὶδ εἰποῦσα ἡ ἁγία Γοργονία, ἡ ἀδελφὴ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εὐθὺς παρέδωκε τὸ πνεῦμα της εἰς χεῖρας Θεοῦ, ὡς τοῦτο γράφει ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς ἅμα καὶ ἐγκωμιαστὴς θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ πρὸς αὐτὴν ἐπιταφίῳ, οὕτω πῶς λέγων· «ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι καὶ ὑπνώσω· ταῦτα καὶ ἐψάλλετό σοι καλλίστη γυναικῶν καὶ συνέβαινε· καὶ ἡ ψαλμῳδία τὸ γινόμενον ἦν, καὶ μετὰ τῆς ἐκδημίας ὁ ἐπιτάφιος.

ζωὴ ταῖς περισσότεραις φοραῖς γεννᾷ καλὸν θάνατον, καθὼς καὶ ἡ κακὴ ζωὴ γεννᾷ κακὸν θάνατον[27] (β) καὶ παρακάλεσαι θερμῶς τὸν Κύριον νὰ ἐλεήσῃ δι' ἐκεῖνον τὸν σκληρὸν θάνατον, ὅπου ὑπέφερε δι' ἐσὲ καὶ νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἑτοιμασθῇς καθὼς πρέπει, διὰ νὰ μὴ ταραχθῇς ὅταν ἔλθῃ ὁ θάνατος, ὡς λέγει ὁ ψαλμῳδός, «ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην» (ψαλμ. ριη' 60).

γ΄.

Συλλογίσου ὅτι ὁ θάνατος εἶναι τὸ τέλος τοῦ καιροῦ. Ὢ, καὶ τί μεγάλην εὐεργεσίαν ἔκαμνεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς! διότι μᾶς ἔδωσεν ἕνα καιρὸν τόσων καὶ τόσων χρόνων διὰ νὰ γίνωμεν ἄξιοι τῆς βασιλείας του· ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; Ὅπου ἡμεῖς ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῶμεν καλῶς τὸν τόσον πολύτιμον καιρόν, τὸν περνοῦμεν ματαίως ἢ τὸν μεταχειριζόμεθα διὰ ζημίαν τῆς ψυχῆς μας, αὐτὴ ὅμως ἡ ἐξαίρετος χάρις καὶ εὐεργεσία δὲν ἔχει νὰ διαμείνῃ εἰς πολύ, ἀλλ' ἔχει νὰ τελειώσῃ πολὺ ὀγρήγορα· «χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκ. α' 6), καθὼς τὸ βλέπομεν καθ' ἡμέραν ἐμπράκτως, διότι τώρα εἰς ταύτην τὴν στιγμὴν ὅπου ἐσὺ ἀναγινώσκεις ταῦτα ἀδελφέ, ἆραγε πόσων καὶ πόσων ἀνθρώπων τελειώνει ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς των; Οἱ ὁποῖοι ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταγυρίσουν πάλιν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν διὰ νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ διορθώσουν μὲ καλλίτερον τρόπον τὴν ψυχὴν των, τί δὲν ἤθελαν κάμνει; ἢ τί δὲν ἤθελαν δώσει;

Συμπέρανε τοῦτο ὅπου λέγω καὶ ἀπὸ λόγου σου, διότι ἀνίσως εἰς ταύτην τὴν ὥραν εἶχες νὰ ἀποθάνῃς τί δὲν ἤθελες δώσει νὰ ζήσῃ ἀκόμη ὀλίγον καιρὸν διὰ νὰ κάμνῃς τὴν πρέπουσαν μετάνοιαν καὶ διὰ νὰ βάλῃς εἰς καλλιτέραν στάσιν τὴν σωτηρίαν σου; Τί λογῆς βάσανον ἤθελες δοκιμάσει ἐὰν εἶχες ταύτην τὴν ὥραν νὰ εὐγῇς ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον εὔκαιρος ἀπὸ καλὰ ἔργα; Πόσον ἤθελες ἀναστενάξει νὰ βλέπῃς μὲ τὴν ἰδικήν σου συνείδησιν φορτωμένην ἀπὸ τόσας ἁμαρτίας, εἰς δὲ τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ βλέπῃς τόσους ἄλλους καλοὺς χριστιανοὺς νὰ ἔρχωνται πλουτισμένοι μὲ τόσας ἀρετὰς καὶ μὲ τόσας νίκας ὅπου ἔκαμναν κατὰ τοῦ διαβόλου,τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ἰδίας των σαρκός;

Πῶς λοιπὸν εὐχαριστεῖσαι ἔτσι νὰ χάνῃς, ἀδελφέ, τὸν καιρὸν ὅπου σοῦ ἐδόθη, διὰ νὰ κάμνῃς καλὰ ἔργα; Πῶς δὲν φοβεῖσαι νὰ βάζῃς πάντοτε τὴν ψυχήν σου εἰς μεγαλείτερον κίνδυνον μὲ καινουργίας ἁμαρτίας; Ἆρα γε, ἐὰν ἀποθάνῃς κακῶς, ἔχεις πλέον νὰ γυρίσῃς εἰς τὴν ζωήν, διὰ νὰ διορθώσῃς τὸ σφάλμα σου; Ἐσὺ πολὺ καλὰ τὸ ἠξεύρεις, ὅτι μίαν φορὰν ἔχεις νὰ ἀποθάνῃς, καὶ ὄχι δύο. «Ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν», (Ἑβρ, θ'. 27) Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὁμοίως ἠξεύρεις· ὅτι ἡ ὥρα τοῦ θανάτου εἶναι ἄδηλος καὶ ἀβέβαιος, κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον «ἀγνοεῖ δὲ ὁ ἄνθρωπος πότε καὶ ποῦ καὶ ὅπως τεθνήξεται.» (εὐχῇ β'.) καὶ ἐνδέχεται νὰ ἀποθάνῃς τοῦτον τὸν χρόνον, τοῦτον τὸν μῆνα, ταύτην τὴν ἑβδομάδα, ταύτην τὴν ἡμέραν, ταύτην τὴν ὥραν[28] ἢ μὲ

---

[27] Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος λέγει, «ζῆτε καλά, ἂν δὲν θέλετε νὰ ἀποθνήσκετε κακὰ καὶ μὴ φοβῆσθε ἕνα κακὸν θάνατον, ἂν ἔχητε καλὴν ζωήν». Ὁμοίως καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος, (καθὼς ἀναφέρει ὁ Εὐσέβιος) ὅταν ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, εἶπε ταῦτα πρὸς τοὺς μαθητάς του «ὅτι ἀπὸ ἑκατὸν χιλιάδας ἀνθρώπους ὅπου ζοῦν κακῶς, μόλις ἕνας εὑρίσκεται νὰ ἀποθάνῃ καλῶς· καὶ ἐξ ἐναντίας, μία καλὴ ζωή, σχεδὸν πάντοτε γεννᾷ ἕνα καλὸν θάνατον». Δι' ὃ καὶ ὁ Σειρὰχ εἶπε «τῷ φοβουμένῳ τὸν Κύριον εὖ ἔσται, ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς αὐτοῦ εὑρήσῃ χάριν (α' 13)· ὅρα καὶ εἰς τὴν ς'. Ἀνάγνωσιν ὅπου ὁ θεῖος Ἱερώνυμος οὕτω λέγει, ὅτι δὲν ἀνέγνωσε ποτὲ νὰ ἀπέθανε κανένας ἐλεήμων μὲ κακὸν θάνατον.

[28] Ὅθεν καὶ ὁ στιχουργὸς Γεώργιος ὁ Πισίδης γράφει διὰ στίχων ἰάμβων ταῦτα. «Ἀλλ' εὐτρεπίζου πάντοτε πρὸς τὸν τάφον. Καὶ γὰρ προτείνων τὴν ἀναπνοὴν ἔτι, οὐκ οἶδας εἰ σπάσειας ἄλλην συρμάδα». Καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος οὕτως ἰαμβικῶς γράφει. «Ἀεὶ μὲν ἐργάζοιο τὴν σωτηρίαν· καιρὸς δὲ μὴ μάλιστα ἡ βίου λύσις, τὸ γῆρας ἦλθεν· ἔξοδον κήρυξ βοᾷ· πᾶς εὐτρεπίζου· πλησίον γὰρ ἡ κρίσις»· ἤξευρε γὰρ καλότατα, ὅτι, ἐν ὅσῳ μὲν ἐνθυμῆσαι τὸν θάνατον, νὰ ἁμαρτήσῃς δὲν δύνασαι· εὐθὺς δὲ ὅπου τὸν λησμονήσῃς, πίπτεις καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν· διότι καὶ οἱ προπάτορές μας ἐν ὅσῳ εἶχον τὴν μνήμην τοῦ θανάτου εἰς τὸν νοῦν τους, ἐφύλαττον τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· ἀφ' οὗ δὲ ὁ διάβολος ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν νοῦν τους τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου, τότε τοὺς ἔκαμνε καὶ ἐπαρέβηκαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ

ἀσθένειαν ἢ χωρὶς ἀσθένειαν, ἢ προμελετημένα, ἢ αἰφνίδια, ἢ ἐξωμολογημένος καὶ διωρθωμένος, ἢ ἀνεξομολόγητος καὶ ἀδιόρθωτος· ὡς λέγει ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος «ἀκολουθεῖ δὲ ὁ θάνατος δυστυχής, μυρίοις τρόποις τοὺς ἀνθρώπους ἁρπάζων» (εὐχῇ β'.) ἀμὴ διατὶ λοιπὸν ἀναβάλλεις τὸν καιρὸν καὶ δίδεις διορίαν εἰς τὸ ἐρχόμενον διὰ νὰ ἑτοιμασθῇς; Διατὶ φαίνεσαι τόσον ὀκνηρὸς εἰς μίαν τοιαύτην μεγάλην ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία ἔχει νὰ σοῦ προξενήσῃ ἕνα κέρδος αἰώνιον, ἢ μίαν ζημίαν αἰώνιον, καὶ τῆς ὁποίας τὸ βάρος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ φανερώσουν ἀρκετὰ μήτε αἱ γλῶσσαι ὅλων τῶν ἀγγέλων; Δὲν ἀκούεις τοῦ Κυρίου ὅπου μᾶς παραγγὲλλει «Γίνεσθε ἕτοιμοι ὅτι ᾗ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται;» (Ματθ. κδ'. 44).

Δὲν εἶσαι βέβαιος, ἀγαπητέ, πὼς εἰς μίαν ὥραν θέλει τελειώσει ἡ ζωή σου; Πὼς εἰς μίαν ὥραν θέλεις ὑστερηθῇ ὅλα ταῦτα τὰ πρόσκαιρα καλὰ τοῦ κόσμου; Πώς εἰς μίαν ὥραν θέλεις ὑπάγει, ἢ εἰς τὴν σκοτεινὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου, διὰ νὰ λάβῃς μερικὴν κόλασιν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλούς, ἢ εἰς μίαν μονὴν τοῦ οὐρανοῦ, διὰ νὰ λάβῃς μερικὴν ἀπόλαυσιν ὁμοῦ μὲ ὅλους τοὺς δικαίους; (ὢ ὥρα ὀλίγη εἰς τὸ διάστημα, ἀλλὰ μεγάλη εἰς τὸν φόβον!) Τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ εἰπῇς, εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἄλλη ὥρα πλέον βαρύτερη ἀπὸ αὐτήν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς σου; Ὄχι βέβαια ἀμὴ διατὶ λοιπὸν ζῇς τόσον ἀμέριμνα, ὡσὰν νὰ μὴν εἶχες ἔλθει εἰς αὐτήν τὴν ὥραν, ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον διάστημα καιροῦ; Ἐσὺ ἐὰν ἤθελες νὰ ὑπάγῃς εἰς τὰς Ἰνδίας, ἔπρεπε νὰ προετοιμάσῃς μὲ μεγάλην φροντίδα ὅλα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τόσην μακρὰν ὁδοιπορίαν· καὶ τώρα ὅπου ἔχεις νὰ περάσῃς μὲ ἕνα πήδημα, ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον διάστημα ὅπου εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὴν παροῦσαν πρόσκαιρον ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, τὴν αἰώνιον, σὲ βαστᾷ ἡ καρδία σου νὰ κάμνῃς ἔξαφνα αὐτὸ τὸ μεγάλο πήδημα καὶ νὰ περάσῃς ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον διάστημα ἀνέτοιμος; Σὲ βαστᾷ ἡ καρδία σου νὰ μὴ τραβηχθῇς τελείως ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ ζάλας τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἡσυχάσῃς ὀλίγον καιρόν, διὰ νὰ ἑτοιμασθῇς εἰς αὐτὸ τὸ μεγάλον ταξεῖδι ὅπου ἔχεις νὰ κάμνῃς; Σὲ βαστᾷ ἡ καρδία σου νὰ ἀποθάνῃς ὡσὰν ἕνα ζῶον, ἔτσι ἀνέτοιμος καὶ ἀδιόρθωτος, ὡσὰν νὰ μὴ εἶχες νὰ χάσῃς τίποτε ἢ ὡσὰν νὰ ἠμποροῦσες νὰ ξαναποκτήσῃς πάλιν, ἐκεῖνο ὅπου ἤθελες χάσει μίαν φοράν; Ἄχ, ἀδελφέ, δὲν σοῦ φαίνεται ὑπερβολικὴ καὶ φοβερὰ αὐτὴ ἡ ἀναισθησία ἡ ἰδική σου, ὅπου εἰς μίαν τόσην μεγάλην ὑπόθεσιν κοιμᾶσαι ἀφρόντιστος;

Ἔγειρε, ἀγαπητέ, ἔγειρε, καὶ ἐξύπνισε τοὺς λογισμούς σου, «ἔγειρε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν», (Ἐφεσ. ε'. 14.) ἀποφάσισε νὰ ἔχῃς ὅλας μὲν τὰς ἄλλας σου ὑποθέσεις, ὡσὰν ἕνα ὄνειρον, αὐτήν δὲ μόνην νὰ ἔχῃς ἀναγκαιοτάτην ὑπόθεσιν, τὸ νὰ ἑτοιμασθῇς καθὼς πρέπει νὰ ἀποθάνῃς καλῶς· καὶ ἐπιμελήσου μὲ ὅλα σου τὰ δυνατά, διὰ νὰ βάλῃς εἰς καλλιτέραν στάσιν τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου εὐδαιμονίας σου, καθὼς παραγγέλλει καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος,«σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι» (Β'. Πέτρ. α'. 10.). Πῶς; Καὶ μὲ τίνα τρόπον; Ἐὰν φοβᾶσαι τὴν ἁμαρτίαν περισσότερον ἀπὸ τὸν θάνατον· λέγει γὰρ ὁ θεῖος Χρυσόστομος· «Καὶ γὰρ παιδικὸν φοβούμεθα φόβον, θάνατον δεδοικότες, ἁμαρτίαν δὲ μὴ δεδοικότες» (Λόγ. ς' Ἀδριάντ.)· ἐὰν ἀνάψῃς εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν ἔρωτα τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐὰν φοβᾶσαι τὴν γέενναν τοῦ πυρός ἐὰν καθαρίσῃς τὸ συνειδός σου ἀπὸ ἁμαρτίας, ἐὰν ζῇς μὲ τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ζωὴν καὶ σκληραγωγίαν καὶ ἀφήσῃς τὴν τρυφηλὴν ζωήν· ἐὰν ταῦτα πάντα φυλάξῃς, θέλεις δεχθῇ τὸν θάνατον μετὰ χαρᾶς καὶ χωρὶς φόβον καὶ θέλεις τὸν προσμένει

ἐξωρίσθησαν τῆς τρυφῆς τοῦ Παραδείσου. «Καί εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει... ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου... εἶπεν ὁ Θεὸς οὐ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ... ἵνα μὴ ἀποθάνητε»· ἰδοὺ πὼς εἶχον οἱ προπάτορες τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου πρὸ ὀφθαλμῶν. «Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γέν. γ'. 2) ἰδοὺ πὼς ὁ διάβολος ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν νοῦν τους τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου· καὶ οὕτω τοὺς ἠπάτησεν.

ὡσὰν μίαν μετάβασιν ἐκ τῶν προσκαίρων εἰς τα αἰώνια, διότι φυσικῷ τῷ τρόπῳ, ὅποιος σκληραγωγεῖται καὶ παλεύει καὶ ζῇ μὲ τραχύτητα καὶ κόπους, ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον διὰ νὰ ἀναπαυθῇ κατὰ τὸν Χρυσόστομον λέγοντα «ὥσπερ γὰρ ὁ πυκτεύων ἐπείγεται τοῦ σταδίου ἐξελθεῖν, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν τραυμάτων, οὕτω καὶ ὁ ἐν σκληρῷ καὶ τραχυτάτῳ βίῳ ζῶν μετὰ ἀρετῆς, ἐπιθυμεῖ τῆς τελευτῆς, ἵνα καὶ τῶν πόνων ἀπαλλαγῇ τῶν παρόντων καὶ ὑπὲρ τῶν ἀποκειμένων ἔχῃ στεφάνων θαρρεῖν» (Ἀνδρ. ϛ’) ὅθεν καὶ ἡ αἰτία ὅπου φοβούμεθα τὸν θάνατον εἶναι διότι ὑστερούμεθα τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα καλά, ὡς πάλιν ὁ αὐτὸς χρυσορρήμων λέγει· «τὸν θάνατον δεδοίκαμεν οὐκ ἐπειδὴ φοβερὸς ἐκεῖνος, ἀλλ’ ἐπειδὴ οὔτε ὁ τῆς βασιλείας ἔρως ἀνῆψεν ἡμᾶς, οὔτε ὁ τῆς γεέννης φόβος κατέσχε, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι τὸ συνειδὸς οὐκ ἔχομεν ἀγαθὸν καὶ ὅτι οὐ ζῶμεν μετὰ τῆς προσηκούσης χριστιανοῖς σκληραγωγίας» (αὐτόθι).

Ἐντράπου λοιπὸν διὰ τὴν περασμένην σου ἀμέλειαν καὶ μάλιστα διὰ τὴν αὐθάδειαν ὅπου ἔλαβες εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃς τόσον ἀναίσχυντα καὶ νὰ βλάψῃς τὸν Θεὸν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἴδιον καιρὸν ὅποθ σοῦ ἐχάρισεν μόνον διὰ νὰ τὸν δουλεύῃς καὶ διὰ νὰ ἑτοιμασθῇς ἐδῶ νὰ τὸν ἀπολαύσῃς ἐκεῖ. Ἐπειδὴ ἤξευρε ἀδελφὲ, ὅτι ἡ μέλλουσα ζωὴ παρομοιάζεται μὲ τὸν γάμον «χαίρομεν καὶ ἀγαλλιώμεθα καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου» (Ἀποκάλ. ιθ’ 7), ἡ δὲ παροῦσα ζωή σου ἐδόθη διὰ νὰ πλύνῃς καὶ νὰ ἑτοιμάσῃς τὰ ροῦχα σου καὶ ὅλα τὰ ἐπιτήδεια διὰ τὸν γάμον ἐκεῖνον. Ὅθεν σὲ συμβουλεύει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ Σολομῶντος, νὰ ἔχῃς εἰς κάθε καιρὸν καθαρὰ καὶ λευκασμένα τὰ ἱμάτια τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸ λάδι τῆς ἐλεημοσύνης νὰ μὴ σοὺ λείπῃ «ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν ἱμάτιά σου λευκά, καὶ ἔλαιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου μὴ ὑστερησάτω» (Ἐκκλ. θ’. 8.) διὰ νὰ μὴν εὑρεθῇς εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου σου μὲ λερωμένα ἐνδύματα, καὶ ἀκούσῃς «ἑταῖρε πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;» (Ματθ. κβ’. 12).

Παρακάλεσε μὲ θερμὰ δάκρυα τὸν Βασιλέα τῶν αἰώνων νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς δαίμονας, ὅπου συνηθίζουν νὰ ἔρχωνται πάντοτε εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ στήσουν φοβερὸν καὶ ἀόρατον κριτήριον καὶ νὰ ἐρευνήσουν ὅσα ἔργα κακὰ ἔπραξες[29], ὅσα λόγια πονηρὰ ἐλάλησες καὶ ὅσους λογισμοὺς αἰσχροὺς ἐσυλλογίσθης καὶ νὰ σὲ κατηγορήσουν ὄχι μόνον εἰς τὰ κακὰ ὅπου ἔκαμνες, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνα ἀκόμη ὅπου δὲν ἔκαμνες, καθὼς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὸν ὅσιον ἐκεῖνον καὶ ἡσυχαστὴν Στέφανον, περὶ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος (Λόγ. ζ’.), καὶ ταῦτα θέλουν κάμει τότε οἱ δαίμονες, διὰ νὰ πάρουν τὴν ψυχὴν σου, ἐὰν δυνηθοῦν (καὶ μάλιστα ἂν εὕρουν ἁμαρτίας ἀνεξομολογήτους, καὶ νὰ τὴν καταδικάσουν εἰς τὸν ᾅδην· διὰ τὸ ὁποίον, ὢ ! ποιὸν φόβον θέλει λάβει τότε ἡ ἀθλία ψυχὴ[30] ὢ πόσην ἀγωνίαν!

[29] Οὐ μόνον γὰρ εἰς τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἁγίους συνηθίζει νὰ πηγαίνῃ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς των, ὡς λέγει ὃ μέγας Βασίλειος «οἶμαι δὲ ὅτι οἱ γενναῖοι τοῦ Θεοῦ ἀθληταί, ἱκανῶς παρὰ πάντα τὸν ἑαυτῶν βίον τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς προσπαλαίσαντες, ἔπειδάν πάσας αὐτῶν ὑπεκφύγωσιν τὰς διώξεις, πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου γινόμενοι, ἐρευνῶνται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος. Ἵνα ἂν μὲν εὑρεθῶσιν ἔχοντες τραύματα ἀπὸ τῶν παλαισμάτων, ἢ σπίλους τινάς καὶ τύπους τῆς ἁμαρτίας, κατασχεθῶσιν ἐὰν δὲ ἄτρωτοι εὑρεθῶσιν καὶ ἄσπιλοι, ὡς καθαροὶ ὄντες καὶ ἐλεύθεροι, ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀναπαύσωνται». (Ἑρμην. εἰς τὸν ζ’. ψάλμ.) Τί λέγω; καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον ἀπετόλμησε νὰ ὑπάγῃ ὁ διάβολος, καθώς τὸ λέγει ὃ Κύριος μόνος· ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἓν ἐμοί οὐκ ἔχει οὐδέν» (Ἴωαν. Ἰδ’. 30.)

[30] Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τὸν φόβον τῆς θεωρίας τῶν δαιμόνων, ζητοῦν νὰ ρίψουν τὴν κλίνην, καὶ ἄγρια βλέπουσιν, καὶ ἄλλα ἄτακτα ποιοῦσιν· οὕτω γὰρ φησίν «Οὐκ ἴστε πῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ συστρέφει τὴν ψυχὴν ἡ ἁμαρτία, καὶ πῶς κάτωθεν αὐτήν ἀνακινεῖ; Ὅθεν καὶ πολλῶν τότε ἐστίν ἀκούειν διηγουμένων ὄψεις φοβεράς, ὧν οὐδὲ τὴν θεωρίαν φέρουσιν λοιπὸν οἱ ἀπιόντες· καὶ τὴν κλίνην αὐτήν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τινάσσουσιν, ἐν ᾗ κεῖνται· καὶ φοβερὸν ἑνορῶσι τοῖς παροῦσι, τῆς ψυχῆς ἔνδον ὑποστρεφούσης, καὶ ὀκνούσης ἀποῤῥαγῆναι τοῦ σώματος· καὶ τὴν ὄψιν τῶν ἐρχομένων ἀγγέλων οὐ φέρουσιν» (Ὁμιλ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.)

ὢ πόσον ἱδρῶτα ψυχρὸν ἔχει νὰ χύσῃ, ἐὰν εὑρεθῇ ἀδιόρθωτος καὶ ἀνέτοιμος! διὰ τοῦτο ἂς ἦσαι πάντοτε ἕτοιμος, ἀδελφέ, ἐξομολογημένος καὶ διωρθωμένος καὶ παρακάλει τὸν Θεὸν διὰ νὰ μὴν ἰδῇ ἡ ψυχή σου εἰς τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν ὄψιν τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ὅτι καὶ αὐτὴ μοναχὴ ἡ θεωρία των, εἶναι φοβερὰ καὶ τρομερά, καθὼς περὶ τούτου παρεκάλει τὸν Θεὸν καὶ ὁ σοφὸς Σειρὰχ λέγων «καὶ ὑπὲρ θανάτου ῥύσεως ἐδεήθην» (να', 9.) Καὶ ὁ ἅγιος μάρτυς Εὐστράτιος, ὡς ἐνδείκνυται ἐκ τῆς ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ ἐκφωνηθείσης εὐχῆς[31] . Τοῦτο δὲ θέλει γίνῃ εἰς ἐσέ, ἐὰν ἔχωντας πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸν θάνατον, ἀπέχεις ἀπὸ τὰ κακά, καὶ ἐργάζεσαι τὰ καλὰ· ἐάν, ὥντας ἀκόμη ζωντανός, νεκρωθῇς ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τοῦ κόσμου τὰς ἡδονάς· καὶ ἐὰν ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον ἀκόμη ἀναστηθῇς κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὸν δεύτερον θάνατον, ὅστις εἶναι ἡ αἰώνιος κόλασις. «Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν». (Ἀποκ. κ'. 6). Καὶ τέλος πάντων παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ σοῦ δώσῃ βοήθειαν διὰ νὰ ἐργασθῇς καὶ νὰ μεταχειρισθῇς καλῶς τὸν καιρὸν ὅπου θέλει σοῦ δώσει διὰ τὴν σωτηρίαν σου· διότι ὅταν ἀρχίσῃ νὰ γίνεται νύκτα καὶ νὰ πλησιάζῃ ὁ θάνατος, τότε δὲν ἠμπορεῖ πλέον τινὰς νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ καθὼς ἔστρωσεν ὁ καθ' ἕνας, ἔτσι ἔχει νὰ κοιμηθῇ, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, «ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδείς δύναται ἐργάζεσθαι». (Ἰωάν. θ'. 4).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

[31] Τὴν εὐχὴν ταύτην ἔλαβεν συνήθειαν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀναγινώσκῃ ἐν ἑκάστῳ Σαββάτῳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσονυκτικοῦ· καὶ ὅρα αὐτὴν ἐν τῷ Ὡρολογίῳ.

ΜΕΛΕΤΗ Θ΄.

Α΄. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν ἁμαρτωλῶν.

Β΄. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν δικαίων.

Γ΄. Μὲ τίνος ζωὴν καὶ θάνατον ὁμοιάζει ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἑκάστου ἀνθρώπου.

α΄.

Συλλογίσου τὴν ἰδέαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς τὸν πλούσιον ὅπου ἀναφέρει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον (Λουκ. ιϚ΄. 19), εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ζωὴν σημειώνει τρεῖς πρώτας κακίας· τὴν ἄτακτον καὶ παράλογον ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς τὰ πλούτη «Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος»· τὴν παράλογον ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς τὴν φιλοδοξίαν, «Καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν, (ὅπου ἦταν φόρεμα τῶν μεγιστάνων) καὶ βύσσον» (τὸ ὁποῖον ἦτο ἔνδυμα κατασκευασμένον ἀπὸ τὸ πλέον λεπτότατον ὁμοῦ καὶ λευκότατον λινάρι τῆς Αἰγύπτου) καὶ τὴν παράλογον ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς τὰς ἡδονάς· «εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς»· μεταχειριζόμενος ὅλα του τὰ πράγματα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ θεραπεύῃ τὰς αἰσθήσεις του χωρὶς νὰ δίδῃ κανένα μερίδιον ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον ὅπου ἀπέκαμεν ἀπὸ τὴν πεῖναν. Ἀνίσως καὶ αὐτὸς ὁ πλούσιος ἤθελε ζῇ εἰς τὰς ἡμέρας μας, πόσοι καὶ πόσοι ἄρα γε ἤθελαν τὸν ὀνομάζουν καλότυχον καὶ μακάριον! Πόσον ἤθελε προσκυνῆται ἀπὸ ὅλους! πόσον ἤθελεν εἶναι φοβερός! Πόσον ἤθελεν ὑπερέχει ἀπὸ τοὺς ἴσους! Πόσον ἤθελε καταφρονεῖ τοὺς μικροτέρους! Καὶ πόσον ἤθελε ἐξουσιάζει τὸ πλῆθος κολυμβῶντας, διὰ νὰ εἴπω ἔτσι, μέσα εἰς τὰς τρυφὰς καὶ τὰ πλούτη καὶ θεραπεύων τὰς φαντασίας του καὶ λέγων ὡσὰν τὸν ἄλλον ὅμοιόν τοῦ πλούσιον· «ψυχή μου ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά, ἀναπαύου,φάγε,πίε, εὐφραίνου» (Λουκ. ιβ', 19).

Ἀλλὰ σὺ ἀδελφὲ συλλογίσου, ὅτι ὀγρὴγορα μεταβάλλεται ἡ σκηνὴ αὐτὴ τοῦ πλούτου καὶ ἀλλάσουν τὰ πράγματα, ἐπειδὴ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ὅπου ἐπέρασαν εἰς αὐτὴν τὴν φαινομένην εὐτυχίαν ἢ καλλίτερα νὰ εἰπῶ εἰς αὐτὸ τὸ γλυκὺ ὄνειρον, ἰδοὺ καὶ ἔρχεται ὁ θάνατος νὰ ταράξῃ καὶ νὰ συγχύσῃ ὅλα τὰ πράγματα· «ἀπέθανεν ὁ πλούσιος», λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ οὐδὲν κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο, διότι ὕστερον ἀπὸ τὸν πρῶτον θάνατον τοῦ σώματος ἔρχεται ὁ δεύτερος καὶ τοῦ ἐνταφιάζει τὴν ψυχὴν μέσα εἰς ἕνα πέλαγος πυρὸς «Καὶ τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἔστι δεύτερος θάνατος» (Ἀποκ. κα' 8) «Καὶ ἐτάφη[32]» ἤγουν ἐβάλθη ὁ πλούσιος εἰς μίαν στάσιν ἀπείρου ἀθλιότητος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν θέλει δυνηθῇ ποτὲ νὰ γλυτώσῃ «Ἐν τῷ ᾅδῃ γὰρ φησιν ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐν βασάνοις». (Λουκ. ις' 23) Τώρα ποῦ εἶναι ἡ πορφύρα καὶ ἡ βύσσος τοῦ πλουσίου; Ποῦ ἡ δορυφορία; Ποῦ οἱ δοῦλοι; Ποῦ τὰ πλούτη; Ποῦ αἱ τρυφαί; Ποῦ οἱ κρότοι; Ποῦ τὰ ξεφαντώματα; Ἐπέρασαν ὅλα ὡσὰν σκιά, καθὼς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον : «Παρῆλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά, ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα» (Σοφία ε' 9) καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ ἔφθασε μία ἄσβεστος φλόγα, μία ἀδιόρθωτος ζημία τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ καὶ μία ἄπειρος ἀπελπισία ὅπου θέλει ἐπιθυμεῖ πάντοτε μίαν ρανίδα νερὸν διὰ νὰ δροσίσῃ τὴν γλῶσσαν του καὶ δὲν θέλει ἠμπορεῖ ποτὲ-ποτὲ νὰ τὴν ἐπιτύχῃ· ὢ καὶ νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λαλήσῃ τώρα αὐτὸς ὁ ἴδιος πλούσιος μὲ τὸ στόμα του! Διότι ἤθελε σοῦ εἰπεῖ, ἀδελφέ, καθαρὰ τόσον διὰ τὴν περασμένην του κατάστασιν, ὅσον καὶ διὰ τὴν παροῦσαν καὶ ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ γυρίσῃ εἰς τὸν κόσμον, βέβαια αὐτὸς ἤθελε

[32] Ὁ δὲ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἑρμηνεύων τὸ, ἐτάφη τοῦτο, λέγει· «Τάχα ὁ Λάζαρος οὐδὲ ταφῆς ἔτυχε θανών, δι'ὅπερ ἀπ' ἐκείνου μὲν οὐδαμῶς ἐμνημόνευσε ταφῆς· ἐνταῦθα δὲ πρόσκειται, ὅτι ἀποθανὼν ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν μέχρι τοῦ τάφου τῶν πλουσίων φαντασίαν καὶ πολυτέλειαν».

ζῇ πλέον μετανοημένος ἀπὸ τὸν Δαβίδ, πλέον ὑπομονητικὸς ἀπὸ τὸν Ἰώβ, πλέον σωφρονέστερος ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ καὶ πλέον ἐλεημονητικώτερος ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ· ἀλλὰ δὲν εἶναι πλέον τόπος διορθώσεως καὶ καιρὸς ζωῆς εἰς αὐτόν; Ὄχι· διότι ὡς λέγει ἡ Γραφὴ : «Ἀφέστηκεν ὁ καιρὸς ἀπ'αὐτῶν» (Ἀριθ. ιδ'. 9), εἶναι ὅμως καιρὸς διορθώσεως εἰς ἐσὲ ἀγαπητέ, ἀνίσως καὶ θελήσῃς νὰ μάθῃς μὲ ἄλλων ἔξοδα κατὰ τὴν παροιμίαν καὶ τὰ παθήματα τοῦ πλουσίου τούτου νὰ γίνουν μαθήματα εἰς ἐσένα.

Διὰ τοῦτο μὴ στοχασθῇς ἀδελφὲ, ἐκεῖνο τὸ γλυκύ τοῦ παρόντος κόσμου ὅπου περνᾷ τόσον ὀγρήγορα ἀπὸ τὸν λάρυγγα ἔπειτα ἀφίνει εἰς τὰ σπλάγχνα μίαν παντοτεινὴν βάσανον «Πρόσκαιρος γὰρ ἡ τέρψις αἰώνια δὲ ἡ βάσανος», λέγει ἕνας πατήρ· ἀλλὰ γνωρίζοντας αὐτὰς τὰς βεβαιοτάτας ἀληθείας, λυπήσου κἄν τώρα, πῶς ἐπέρασε τόσος καὶ τόσος καιρὸς τῆς ζωῆς σου καὶ δὲν τὰς ἐκατάλαβες· καὶ ἀποφάσισε νὰ ἀρχίσῃς μίαν ζωὴν ἀξίαν διὰ νὰ τὰς καταλάβῃς καλλίτερα· καὶ γενοῦ σοφὸς καὶ φρόνιμος διὰ νὰ προβλέπῃς τὰ μέλλοντα πράγματα, πρὶν νὰ σοὺ συμβοῦν· τὸ ὁποῖον εἶναι τῶν φρονίμων ἀνθρώπων ἴδιον· διότι ἀφ' οὗ αὐτὰ συμβοῦν, οἱ μωροὶ ἄνθρωποι ἀκόμη τὰ γνωρίζουν, καὶ τὰ κλαίουν, ἀλλὰ χωρὶς ὄφελος. Λοιπὸν κάμε ὑπόσχεσιν νὰ μὴ θέλῃς πλέον νὰ ψηφᾷς πάρεξ τὰ μετὰ θάνατον αἰώνια ἀγαθὰ καθώς σοῦ παραγγέλλει ὁ θεολόγος Γρηγόριος, λέγων «Μὴ θαυμάσῃς μηδὲν ὃ μὴ παραμένει· μὴ παροίδῃς ὃ μένει μηδὲ περισφίγξῃς μηδέν, ὃ διαρρέει κρατούμενον»· καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον παρακάλεσε τὸν Κύριον, κοντὰ εἰς τὸ ἀσύγκριτον χάρισμα τῆς πίστεως ὅπου σοῦ ἔδωκε, νὰ σοῦ προσθέσῃ καὶ ἐκεῖνο τῆς θεωρίας καὶ γνώσεως, διὰ νὰ ἀνασηκωθοῦν τὰ ἐμπόδια τῆς ἀγνωσίας σου καὶ νὰ γνωρίζῃς καθὼς πρέπει καὶ νὰ ἐργάζεσαι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ὡς ἀληθὴς χριστιανός καὶ οὕτω νὰ ἐπιτύχῃς εἰς γέρας τὴν αἰώνιον ζωήν, κατὰ τὸν Δαβὶδ ὅπου λέγει : «Συνέτισόν με καὶ ζήσομαι». (ψαλμ. ριη'. 144).

β΄.

Συλλογίσου τὴν ἰδέαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἑνὸς δικαίου, ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν ταλαίπωρον μέν, ἀλλὰ καλότυχον Λάζαρον[33] ὁ ὁποῖος ἐπέρασεν ὅλην του τὴν ζωὴν μὲ πτωχείαν, μὲ καταφρόνεσες καὶ μὲ πόνους· καὶ ποῖος ἄλλος ἐβασανίσθη περισσότερον ἀπὸ αὐτὸν ὅπου τὸ σῶμα του ὅλον ἦτο μία πληγή; «Ἡλκωμένος»· ποῖος ἦτο πλέον καταφρονεμένος ἀπὸ αὐτὸν ὅπου δὲν εὕρισκεν εὐσπλαγχνίαν ἀπὸ κανέναν πάρεξ ἀπὸ τοὺς σκύλους; «Καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ»· ποῖος ἦτο πλέον ὑστερημένος ἀπὸ κάθε πρόσκαιρον καλόν, περισσότερον ἀπὸ αὐτόν, ὅπου ἐπιθυμοῦσε νὰ διώξῃ τὴν πεῖναν του μὲ τὰ ψίχαλα, ὅπου ἔπιπταν ἀπὸ τὴν τράπεζαν τοῦ πλουσίου; «Ἐπεθύμει ἐμπλησθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ». Καὶ τοιουτοτρόπως λοιπὸν, μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς τοὺς φίλους Του; Ναὶ τοιουτοτρόπως· διότι θέλει μὲ τὴν ἔλλειψιν τούτων τῶν αἰσθητῶν καὶ προσωρινῶν πραγμάτων, νὰ ἀγοράζουν ἕνα πέλαγος ἀνεκλάλητων καὶ αἰώνιων ἀγαθῶν. Τὼρα τί λέγεις ἐσὺ ἀγαπητέ; Ἕνα τόσον δυστυχὲς θέαμα τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου σὲ κάνει νὰ φοβῆσαι; Ἐὰν σὲ κάνῃ νὰ φοβῆσαι, εἶναι σημεῖον ὅτι ζυγιάζεις τὰ πράγματα μὲ τὰς αἰσθήσεις καὶ ὄχι μὲ τὴν πίστιν. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅπου ἔρχεται ὀγρήγορα ὁ θάνατος διὰ νὰ δώσῃ τέλος εἰς

[33] «Τίνος ἕνεκα τὸν μὲν πτωχὸν ἐξ ὀνόματος καλεῖ, τὸν δέ πλούσιον ἀνωνύμως εἰσήγαγεν; Ἔστι μὲν εἰπεῖν, ὅτι, τὸ μὲν ὄνομα τοῦ πτωχοῦ τούτου, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν, ἀνάγραπτὸν ἐστιν ἐν οὐρανοῖς· τοῦ πλουσίου δὲ καὶ μνήμη μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐκεῖθεν ἐξειλήφει καὶ ἀπώλετο». Καὶ ὁ ψαλμῳδὸς γὰρ περὶ τῶν τοιούτων φησὶν «Οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν πλουσίων ἕκαστος δύναται εἰς ἑαυτὸν νοῆσαι τὴν παραβολήν καὶ λογισάμενος ἐκεῖνον ἑαυτὸν μετανοίας ἐντεῦθεν ἀφορμὴν λαβεῖν, ἀνωνύμως ὁ πλούσιος προήχθη· ὡς ἂν οὕτω πρὸς ἕκαστον τῶν πλουσίων ὁ λόγος ἀφορᾷ, τῶν δὲ πτωχῶν ἕκαστος ἑαυτὸν νομίσαι Λάζαρον οὐκ ἔχει, κἄν ᾖ κατ' ἐκεῖνον· δεῖ γὰρ ἐν ταπεινώσει τὴν δεσποτικὴν ψῆφον ἀναμένειν· διὰ τοῦτο τοίνυν ὁ πτωχὸς ἐξ ὀνόματος ἐκλήθη». Εἶναι λόγια τοῦ μεγάλου τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγορίου. (Ἑρμην. εἰς τὸ παρὸν Εὐαγγέλιον).

ὅλας τὰς ταλαιπωρίας καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν τὸν πτωχὸν Λάζαρον εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ὅλων τῶν εὐτυχιῶν· «ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ». (Λουκ. ιϛ'. 22.) Ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγει «Μετὰ τιμῆς ὑπερκοσμίου, ὡς ἀθλητὴς ὁ πτωχὸς πρὸς τοὺς στεφάνους ἀπάγεται»· καὶ εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν τῆς μακαριότητος ἀποσφογγίζει τὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν του, αὐτὸ τὸ ἴδιον χέρι τοῦ Κυρίου καὶ τὸν κάνει ἄξιον νὰ κάθηται εἰς θρόνον ὑψηλὸν καὶ νὰ μετέχῃ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἀπέραντον ἀγαθὸν διὰ τὸ ὁποῖον εἶναι μακάριος ὁ ἴδιος Θεὸς· «ἀφεῖλε Κύριος ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου». (Ἡσαΐου κε'. 8).

Ὢ μακαρία πτωχεία! Ὢ πόνοι τίμιοι! Ὢ ἔνδειαι εὐτυχισμέναι! Τώρα σὲ βαστᾷ ἡ καρδία σου ἀδελφέ, νὰ ὁμολογήσῃς τὸ ἐναντίον; Ἤγουν πῶς δὲν εἶναι μακαριστὴ ἡ πτωχεία καὶ κάθε ἄλλη κακοπάθεια; Χωρὶς πρῶτον νὰ ἀρνηθῇς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ ἐπάγγελμα ὅπου ἔχεις, πῶς εἶσαι χριστιανός; Εἰ δὲ καὶ δὲν βαστᾷ ἡ καρδία σου νὰ τὸ ἀρνηθῇς, διὰ τί λοιπὸν τρέχεις ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς ταύτης μὲ τόσην ἐπιθυμίαν; Διὰ τί ἀποφεύγεις τὰ βάσανα, τὰς θλίψεις, τὴν μετάνοιαν, τὸν σταυρόν, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ σηκώνῃς, διὰ νὰ φυλάττῃς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ; Ὢ σταυρὸς εὐτυχής, ὅπου μεταβάλλεται γρήγορα εἰς τόσην δόξαν! Διὰ τοῦτο μετάβαλε καὶ σὺ ἀγαπητὲ ὅλας σου τὰς περασμένας γνώμας ὅπου εἶναι τόσον μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Καταράσου χιλιάδας φορὰς τοὺς νόμους τοῦ ἀμαθοῦς καὶ ψευδοῦς κόσμου. Ἀποφάσισε νὰ κυβερνᾷς μὲ τὰς αἰωνίους βουλὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων Γραφῶν τὴν ζωὴν ὅπου σοῦ ἀπομένει καὶ παρακάλεσε ταπεινὰ τὸν Λυτρωτήν σου Ἰησοῦν ἐπειδὴ καὶ ἦλθε διὰ νὰ φωτίσῃ τὸν κόσμον νὰ μὴν ἀφίσῃ καὶ ἐσένα νὰ περιπατῇς πλέον εἰς τὸ σκότος ἀλλὰ νὰ σὲ κάμῃ υἱὸν φωτὸς διὰ νὰ περιπατῇς ὡς υἱὸς φωτὸς καθὼς παραγγέλλει ὁ θεῖος Παῦλος· «ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε». (Ἐφεσ ϛ'. 28).

γ΄.

Συλλογίσου μὲ τίνος ζωὴν ἀπὸ τῶν δύο ὁμοιάζει περισσότερον ἡ ἰδική σου ζωὴ καὶ μὲ τίνος θάνατόν ἔχεις νὰ προσμένῃς παρόμοιον τὸν θάνατόν σου, μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ πλουσίου ἢ μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου; Ἐὰν εἶσαι πλούσιος, πρόσεχε καλὰ ὅτι εἶσαι εἰς μίαν στάσιν πολὺ ἐνάντιαν τῆς σωτηρίας σου καὶ φυλάττου νὰ μὴ προσκολλήσῃς τὴν καρδίαν σου εἰς τὰ πλούτη, ὡς λέγει ὁ Δαβὶδ «Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ μὴ προστίθεσθε καρδίαν» (ψαλμ. ξα'. 10)· διότι ἀλλεοτρόπως κινδυνεύεις νὰ ἀκούσῃς ἐκείνην τὴν φοβερὰν βροντὴν τοῦ Κυρίου, τὴν προμηνύτριαν τῆς κολάσεως· «οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις». (Λουκ. ϛ'. 24). Ἤγουν ἀλλοίμονον εἰς ἐσᾶς ὅπου εἶσθε πλούσιοι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· ἐὰν ἔχῃς φαγητά, πιοτὰ πολλὰ καὶ τρυφάς, πρόσεχε καλὰ νὰ μὴ χορταίνῃς ἀπὸ αὐτὰ ὥστε ὅπου διὰ μέσου αὐτῶν νὰ πληρώνεσαι δι' ἐκεῖνο τὸ καλὸν ὅπου κάμνεις καὶ νὰ μὴ σοῦ ἀπομένῃ μετὰ θάνατον ἄλλο καλὸν διὰ νὰ πληρωθῇς καθὼς τὸ ἔπαθεν ὁ πλούσιος «Τέκνον μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου». (Λουκ. ιϛ'. 25). Ἐὰν εἶσαι εἰς δόξας καὶ τιμὰς στοχάσου καλά νὰ μὴν ἀλλάξουν αἱ τιμαί αὐταί καὶ οἱ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινοι εἰς παντοτινὰς κατάρας «Οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι». (Λουκ. Ϛ'. 26).

Καὶ ἐξ ἐνάντιας, ἐὰν ἡ Θεία Πρόνοια σὲ ἔβαλεν εἰς μίαν στάσιν πτωχείας, ταπεινώσεως καὶ δυστυχίας, πρόσεχε καλὰ νὰ μὴν ἐναντιωθῇς εἰς αὐτὸ τὸ πρόσταγμα τοῦ οὐρανίου σου Πατρός, μηδὲ νὰ γογγύσῃς, μηδὲ νὰ ἀποστραφῇς ἐκεῖνο τὸ ποτήριον ὅπου Αὐτὸς σου δίδει μὲ τὸ ἴδιόν Του χέρι· ἀλλέως θέλεις κάμει ἀνωφελεῖς ὅλας ἐκείνας τὰς στράτας καὶ οἰκονομίας ὅπου μεταχειρίζεται διὰ νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὸν Παράδεισον, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ θλίψεις καὶ τὰ βάσανα· «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. ιδ'. 22). Καὶ, τί ἤθελες ἀδελφέ; Ἤθελες νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ μέσου τῆς πλατείας στράτας; Ἀλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ στράτα τῆς ἀπωλείας καὶ ὄχι τῆς

σωτηρίας· «εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης... ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· καὶ πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν». (Ματθ. ζ'. 13), ἤθελες νὰ καταμολύνης ὅλην σου τὴν ζωὴν μὲ κάθε λογῆς κακίαν καὶ ἔπειτα νὰ νομίζης πῶς εἶναι ἀρκετὸν μόνον τὸ νὰ ἀφιερώσης εἰς τὸν Θεὸν ἐκείνας τὰς ὀλίγας στιγμὰς τὰς πρὸ τοῦ θανάτου σου; Ἤθελες νὰ μὴ σπείρης ἄλλο παρὰ ἁμαρτίας καὶ ἔτσι νὰ ἐλπίζης ὅτι θέλεις θερίσει τὸν πολυτίμητον καρπὸν παντὸς ἀγαθοῦ; Οὕτως ὀρέγεσαι νὰ πλανᾶσαι γνωρίζοντας τὴν πλάνην σου, ἡ ὁποία φέρει μαζί της μίαν αἰώνιον ταλαιπωρίαν; «Τὸ ἅπαξ ἀπωλεσθῆναι αἰώνιόν ἐστι», λέγει ἕνας πατήρ. Αὐτὰ ὅλα εἶναι πεπλανημένοι καὶ μωροὶ διαλογισμοί.

Ἀποφάσισε λοιπὸν ἀδελφέ νὰ καταφρονήσης ὅλα τὰ φαινόμενα καλά τῆς προσκαίρου ζωῆς· δέξαι μετὰ χαρᾶς ὅλα ἐκεῖνα ὅπου πρέπει νὰ ὑπομείνης διὰ νὰ ζῆς ὡσὰν χριστιανὸς· μὴ γογγύζης ἀλλὰ εὐχαρίστα πάντοτε τὸν Κύριον διὰ τὴν πτωχείαν καὶ τὴν θλίψιν ὅπου σοῦ δίδει διὰ νὰ γίνης μιμητὴς τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου καὶ κληρονόμος τῆς ἀναπαύσεώς του. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μὴν ἐξοδεύσης καὶ σὺ τίποτε διὰ νὰ ἀποκτήσης ἐκείνην τὴν βασιλείαν τὴν ὁποίαν διὰ νὰ σοῦ προξενήση ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξώδευσεν ὅλον Του τὸ αἷμα, ἀφιέρωσε κἂν τοὐλάχιστον τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν Κύριον διὰ νὰ σὲ μεταχειρισθῆ Ἐκεῖνος καθὼς θέλει εἰς ὅλα Του τὰ προστάγματα. Ταλαιπωρήσου ἐδῶ διὰ νὰ ἐλεηθῆς ἐκεῖ αἰωνίως. Εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ὁμολόγησε ὅτι, μολονότι καὶ μὲ δίκαιον τρόπον εἶσαι καταδικασμένος ἐπειδὴ καὶ ἀπέλαβες ἐδῶ τὰ ἀγαθά σου, ὡς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, μὲ ὅλον τοῦτο παρακάλει τὸν λυτρωτήν σου νὰ σὲ σώση καὶ νὰ σὲ ἀξίωση τῆς βασιλείας Του διὰ μόνην καὶ μόνην τὴν θείαν Του χάριν· «χάριτὶ ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως... οὐκ ἐξ ἔργων ἵνα μὴ τὶς καυχήσηται». (Ἐφεσ. β'. 8).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ Ι΄.

Α΄. Περὶ τῆς μερικῆς κολάσεως ὅπου ἤδη λαμβάνουν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ᾅδην καὶ α' περὶ τῆς δεινότητος τῆς φυλακῆς τοῦ ᾅδου.

Β΄. Περὶ τῆς λύπης ὅπου ἔχουν ἐκεῖ οἱ ἁμαρτωλοὶ διὰ τὸ παρόν.

Γ΄. Περὶ τοῦ φόβου ὅπου ἔχουν διὰ τὸ μέλλον.

α΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ τὴν μερικὴν κόλασιν ὅπου ἀκουλουθεῖ τώρα μετὰ θάνατον εἰς κάθε ἁμαρτωλὴν ψυχήν, ἡ ὁποία δὲν ἔκαμε τὴν πρέπουσαν μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν καὶ τὸν ἀνάλογον Κανόνα διὰ τὰς ἁμαρτίας της· ἡ ὁποία δὲν ἔκαμε τελείαν ἀποχήν του κακοῦ· ἡ ὁποία εἶχεν ὅλως δι' ὅλου τὴν κλίσιν της καὶ τὴν θέλησίν της καὶ τὴν διάνοιάν της εἰς τὰ πάθη· καὶ ἡ ὁποία δὲν ἔλαβε τὴν τελείαν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τῆς ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ τοιαύτη ψυχὴ εὐθὺς ὅπου εὔγη ἀπὸ τὸ σῶμα ἁρπάζεται ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τοῦ σκότους καὶ φοβεροὺς δαίμονας καὶ καταδικάζεται εἰς τὸν ᾅδην[34] διὰ νὰ λαμβάνῃ ἐκεῖ μερικὴν κόλασιν, ἥτις ἠμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ εἰς τρία, εἰς τὴν δεινότητα τῆς φυλακῆς ἐκείνης τοῦ ᾅδου, εἰς τὴν ἀπαρηγόρητον λύπην τοῦ παρόντος καὶ εἰς τὸν φόβον καὶ ἀγωνίαν τοῦ μέλλοντος· ἐκεῖ δὲ ἔχει νὰ μένῃ ἡ ψυχὴ ἕως οὗ νὰ γίνῃ ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τελευταία Κρίσις, διὰ νὰ λάβῃ ὁμοῦ μὲ τὸ ἀναστηθὲν σῶμα της τὴν καθολικὴν καὶ τελείαν κόλασιν· καθὼς φρονεῖ ἡ καθολικὴ καὶ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ καθὼς λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν ταῖς πρὸς τὸν Ἀντίοχον ἀποκρίσεσιν. Ἐρωτηθεὶς γὰρ ἐκεῖ ὁ ἅγιος, ἂν ἀπέλαβον τώρα οἱ δίκαιοι τὰ ἀγαθὰ καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν κόλασιν· ἀποκρίνεται, οὐδαμῶς' «ὅμως δὲ αὐτὴ ἡ χαρά, ἣν ἔχουσι νῦν αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων, μερικὴ ἀπόλαυσις ἐστί ὥσπερ καὶ ἡ λύπη, ἣν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουσι, μερικὴν κόλασις. Καὶ ὥσπερ μεταστέλλεται βασιλεὺς φίλους αὐτοῦ ἐπὶ τῷ συναριστῆσαι αὐτῷ, ὡσαύτως καὶ καταδίκους ἐπὶ τῷ κολάσαι αὐτούς, καὶ οἱ μέν, εἰς ἄριστον κληθέντες ἐν χαρᾷ εἰσὶν ἔμπροσθὲν τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως, ἕως τῆς ὥρας τοῦ ἀρίστου, οἱ δὲ κατάδικοι, ἐν φυλακῇ ἀποκεκλεισμένοι ἐν λύπῃ ὑπάρχουσιν, ἕως οὗ βουληθῇ ὁ Κριτής· οὕτω δεῖ νοεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἐκεῖσε ἀφ' ἡμῶν προλαβουσῶν ψυχῶν, λέγω δὴ δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν». (Ἄποκρ. κ'.)[35]

---

[34] Ὅτι δὲ εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου ἀπέρχονται τώρα αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι γνώμη κοινὴ ὅλων σχεδὸν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ὅ τε γὰρ Μέγας Βασίλειος ἐν ταῖς εἰς τὴν Πεντηκοστὴν εὐχαῖς, τοῦτο μαρτυρεῖ λέγων· «Ὁ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παντελείῳ ἑορτῇ καὶ σωτηριώδη, ἱλασμοὺς καὶ ἱκεσίας ὑπὲρ τῶν κατεχομένων ἐν ᾅδου καταξιώσας δέχεσθαι»· καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῇ περὶ Πόλεως τοῦ Θεοῦ· «Μηδεὶς ἡγείσθω,φησί, μετὰ θάνατον ὅλως τὰς ψυχὰς κρίνεσθαι· ἅπασαι γὰρ (ἴσως δὲ ἅπασαι, εἶπε, διότι εἶναι ἀμφίβολον ποῖαι εἶναι δίκαιαι καὶ ποῖαι ἁμαρτωλαί) ἐν μιᾷ κοινῇ φυλακῇ κατέχονται ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ καιρός, καθ' ὃν μέγιστος Κριτὴς τῶν πεπραγμένων ποιήσεται τὴν ἐξέτασιν. Καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς ἐν τῷ περὶ ψυχῆς· «ἔστι σοι φησὶ παρ'ἡμῶν βιβλίον, ἐν ᾧ πᾶσαν ψυχὴν ὡς ἐν εἱρκτῇ κατέχεσθαι, ἕως τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου ἀπεφηνάμεθα». Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἐν ταῖς πρὸς Πέτρον ἀποκρίσεσι καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν ταῖς πρὸς Ἀντίοχον ἐρωταποκρίσεσιν. Ὅθεν καὶ κοινῶς ἡ καθόλου Ἐκκλησία τῶν Χριστιανῶν, τὰ μνημόσυνα ποιοῦσα τῶν ἐν Χριστῷ κοιμηθέντων, ἐπειδὴ εἶναι ἀμφίβολον ποῖοι ἀπέρχονται εἰς τὰς οὐράνιους μονὰς· διὰ τοῦτο πάντας κοινῶς ὑποθέτει ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου, εἰς τόπον σκοτεινὸν καὶ λυπηρόν, δι' ὃ καὶ παρακαλεῖ ὑπὲρ αὐτῶν νὰ καταταχθοῦν εἰς τόπον φωτεινόν, εἰς τόπον χλοερόν, εἰς τόπον ἀναψύξεως, ἔνθα ἀπέδρα πᾶσα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός.

[35] Λέγουσι τινὲς ὅτι εἶναι νόθοι αἱ ἐρωταποκρίσεις αὗται τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἐπειδὴ καὶ ἀναφέρουν μάρτυρας ὑστερινοὺς πατέρας, τὸν ἅγιον Ἐπιφάνειον καὶ τὸν Νύσσης Γρηγόριον· οὐκ ὀρθῶς δὲ τοῦτο λέγουσι, καθ' ὅτι αὗται σώζονται εἰς παλαιοτάτας μεμβράνας καὶ Κώδικας· ἀναφέρει δὲ αὐτὰς ὡς γνησίας καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῷ περὶ εἰκόνος. Περὶ δὲ τῶν ῥηθέντων ἁγίων λέγομεν, ἢ πῶς ὃ μέγας Ἀθανάσιος τοὺς ἔφθασε, καθ' ὅτι ἔζησεν ὑπὲρ τοὺς ἐνενήκοντα χρόνους ἕως τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ καὶ ἐπέκεινα· ἢ πῶς παρὰ τινων ἄλλων προσετέθησαν τὰ ὀνόματα των.

Συλλογίσου λοιπὸν ἀγαπητὲ τὴν δεινότητα τῆς φυλακῆς ἐκείνης τοῦ ᾄδου, εἰς τὴν ὁποίαν καταδικάζεται ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ στοχάσου τὸν τόπον αὐτῆς, ὅστις εἶναι ὑποκάτω ὅλης τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος μέγας Ἀθανάσιος· τόπος φοβερός, τόπος σκοτεινός, τόπος ἀπόκρυφος ὅπου μόνον νὰ τὸν φαντασθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀνατριχιάζει καὶ παγώνει ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν καταλάβῃ τί εἶναι, πάρεξ μόνος ἐκεῖνος, ὅπου καταδικασθῇ εἰς αὐτόν. Καὶ τί ἄλλο εἶναι ὁ τόπος ἐκεῖνος παρὰ ἕνα χωρίον ἀφεγγὲς σκότους αἰωνίου καὶ ζόφου πεπληρωμένον καθὼς τὸν ὀνομάζει ὁ θεῖος Νεῖλος; Τί ἄλλο εἶναι ὁ τόπος ἐκεῖνος παρὰ ἕνα καταστάλαγμα κάθε θλίψεως καὶ κάθε πικρίας, κατὰ σύγκρισιν τοῦ ὁποίου, ἡ πικρὰ ἐκείνη λίμνη τῆς Μερρᾶς ἦτο γλυκυτάτη, εἰς τὸν ὁποῖον τόπον ὅποιος ὑπάγει μίαν φορὰν εὐθὺς ὅλος πικρίζει καὶ φαρμακίζεται[36] καὶ διὰ τοῦτο πρέπει δικαίως νὰ ὀνομάζεται ὄχι τόπος πικρός, ἀλλ' ἡ ἰδία πικρία «Διὰ τοῦτο ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου πικρία» (Ἔξοδ. ιε'. 23). Στοχάσου τὸ σκότος τῆς φυλακῆς ἐκείνης, τὸ ὁποῖον εἶναι τόσον παχὺ καὶ χονδρόν, ὅπου ἂν συγκριθῇ μὲ αὐτὸ τὸ ψηλαφητὸν ἐκεῖνο σκότος τῆς Αἰγύπτου, εἶναι ἕνα λαμπρὸν μεσημέρι· διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἰὼβ : «Πρὸ τοῦ με πορευθῆναι εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γνοφεράν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οὗ οὐκ ἔστι φέγγος, οὐδὲ ὁρᾶν ζωὴν βροτῶν». (ι'. 20) Καὶ τὶς δύναται νὰ παραστήσῃ ἀδελφὲ τὴν βρώμαν καὶ δυσωδίαν τῆς φυλακῆς ἐκείνης; Τὴν ὁποίαν ἂν ἦτο τρόπος νὰ τὴν ὀσφρανθῇ ἕνας ζωντανὸς ἄνθρωπος, δὲν ἤθελεν ὑποφέρει ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα ἤθελε ξεψυχήσῃ; Τίς νὰ παραστήσῃ τοὺς ἀσχημοτάτους καὶ φοβερούς, τοὺς ἀπανθρώπους καὶ σκληροὺς ὑπηρέτας τῆς φυλακῆς ἐκείνης, οἱ ὁποῖοι φωτίαν εὐγάνουν ἀπό τοὺς ὀφθαλμούς, φωτίαν ἀπὸ τοὺς μυκτῆρας, φωτίαν ἀπὸ τὸ στόμα, φωτίαν ἀπὸ κάθε μέρος; Καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τοῦ διαβόλου· «ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς εἶδος ἑωσφόρου· ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται ὡς λαμπάδες καιόμεναι, καὶ διαρρίπτονται ὡς ἐσχάραι πυρὸς· ἐκ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καιομένης πυρὶ ἀνθράκων· ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἄνθρακες, φλὸξ δὲ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται». (Ἰὼβ μα΄. 18) Τις λόγος νὰ παραστήσῃ τὰ ἄλυτα δεσμὰ τῆς φυλακῆς ἐκείνης, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχῃ νὰ δεθῇ ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ ἀπὸ κάθε μέρος, χωρὶς νὰ ἠμπορῇ ὁλότελα νὰ κινηθῇ εἰς καμμίαν πρᾶξιν; καθὼς γέγραπται «δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». (Ματθ. κβ'. 13) Τίς νὰ διηγηθῇ ὅλας τὰς ἄλλας κακοπαθείας ἐκείνης τῆς φυλακῆς, τὰς ὁποίας δίδει ὁ Θεὸς εἲς τὴν ψυχὴν ἐκείνην ὅπου τὸν ἐπαραπίκρανε μὲ τὴν παράβασιν τῶν ἐντόλῶν Του, ὡσὰν ἕναν ἀρραβῶναν καὶ προοίμιον τῆς μελλούσης κολάσεως;

Τώρα τί λέγεις ἐσὺ ἁμαρτωλὲ ὅπου ἀκούεις ταῦτα; Δὲν φοβεῖσαι τὴν καταδίκην τῆς φυλακῆς ἐκείνης; Ἤ σοῦ φαίνεται ἐλαφρά, μὲ τὸ νὰ ὀνομάζεται φυλακὴ καὶ ὄχι τελεία κόλασις; Ἄχ! ἀνόητος ὅπου εἶσαι καὶ δὲν ἠξεύρεις ὅτι φυλακὴ ναὶ ὀνομάζεται, ἀλλὰ τὰ βάσανα ὅπου ἔχει, ὑπερβαίνουν ὅλα τὰ βάσανα καὶ μαρτύρια ὅπου ἔκαμαν εἰς ὅλους τοὺς μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ οἱ Διοκλητιανοὶ καὶ Μαξιμιανοί, οἱ Ἀγριππῖνοι καὶ οἱ Ἀγρικόλαοι καὶ οἱ λοιποὶ τύραννοι; Διότι καθὼς ἡ τελεία κόλασις τῶν ἁμαρτωλῶν ἀσυγκρίτως ὑπερβαίνει καὶ τὰ βάσανα τῆς φυλακῆς ἐκείνης, ἔτσι καὶ ἡ φυλακὴ ἐκείνη, ἥτις εἶναι ἄρραβὼν τῆς τοιαύτης κολάσεως, ἀσυγκρίτως ὑπερβαίνει ὅλα τοῦ κόσμου

---

[36] Πόση δὲ εἶναι ἡ πικρότης τοῦ ᾄδου ἐδήλωσεν ἀπὸ μέρους ὁ ἅγιος Λάζαρος, ὅστις διὰ τέσσαρας μόνον ἡμέρας ὅπου ἐστάθη ἡ ψυχή του εἰς τὸν τόπον τοῦ ᾄδου, τόσον ἐπικράνθη, ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ φάγῃ ψωμί, ἢ ἄλλο φαγητόν, χωρὶς νὰ φάγῃ ὕστερον καὶ κανένα γλύκισμα εἰς τριάκοντα ὁλοκλήρους χρόνους ὅπου ἔζησε μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, καθὼς ἀναφέρει τοῦτο ἐν τῷ Συναξαριστῇ τὸν Τριωδίου ὁ Ξανθόπουλος

τούτου τὰ παιδευτήρια. Καὶ πρὸς τούτοις, διότι καὶ τὰ πλέον ἐλαφρὰ παιδευτήρια μὲ τὰ ὁποῖα παιδεύει ὁ Θεὸς μίαν ἁμαρτωλὴν ψυχήν, ὑπερβαίνουν καὶ αὐτὰ τὰ πλέον βαρύτερα παιδευτήρια τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου των φοβοῦνται, ἀγωνιῶσιν, ἱδρώνουν, ἀγριώνουν τοὺς ὀφθαλμούς, τρύζουν τοὺς ὀδόντας, πολλάκις δὲ καὶ πηδοῦν ἀπὸ τὴν κλίνην καὶ κάμνουν ὡσὰν δαιμονισμένοι καὶ δὲν θέλει νὰ εὔγη ἡ ψυχὴ των ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐνθυμουμένη τὴν καταδίκην ὅπου ἔχει νὰ πάθη εἰς ἐκείνην τὴν φυλακήν.

Καὶ λοιπόν, ἂν μοναχὴ ἡ ἐνθύμησις τῆς καταδίκης ἐκείνης προξενῆ τόσον φόβον καὶ τόσην ἀγωνίαν, πόσον ἄρά γε φόβον καὶ πόσον τρόμον ἔχει νὰ προξενήσῃ εἰς ἐσένα αὐτὴ ἡ καταδίκη ὅταν μὲ τὸ ἔργον τὴν δοκιμάσῃς; Φρῖξον ἀδελφέ καὶ φοβήθητι καὶ σπούδασον πῶς νὰ γλυτωσῃς ἀπὸ τὴν καταδίκην τῆς φυλακῆς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐφοβήθησαν τόσοι καὶ τόσοι ἅγιοι, διὰ τοῦτο καθημερινῶς ἔκλαιον. Τώρα ὅπου ἔχεις τὸν καιρὸν ἑτοίμασον τόπον εἰς τοὺς οὐρανοὺς[37] διὰ νὰ κατοικήσῃς μετὰ θάνατον, τόπον φωτεινόν, τόπον χλοερόν, τόπον ἀναψύξεως. Ἑτοίμασον δὲ αὐτὸν μὲ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης σκορπίζοντας τὸν πλοῦτον σου εἰς πτωχοὺς καὶ ὀρφανά, εἰς ἀσθενεῖς καὶ φυλακωμένους, εἰς ξένους καὶ γυμνούς, εἰς πεινασμένους καὶ διψασμένους καὶ ὄχι σκορπίζοντάς τον εἰς τὸ νὰ οἰκοδομῇς μεγάλα καὶ ὑψηλὰ σπήτια ὄχι εἰς τραπέζια πολυτελῆ καὶ εἰς φορέματα· ὄχι εἰς δούλους καὶ δούλας καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα μάταια, μὲ τὰ ὁποῖα δὲν γλυτώνεις ἀπὸ τὴν φυλακήν, ἀλλὰ ἐμβαίνεις εἰς αὐτήν. Τώρα ὅπου ἔχεις τὸν καιρὸν κινήσου ἐπάνω καὶ κάτω· κάμε κάθε

[37] Ὅτι μὲν αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων ἔχουν νὰ λάβουν μετὰ τὴν ἀνάοτασιν τὴν τελείαν ἀπόλαυσιν καὶ μακαριότητα εἰς τοὺς οὐρανούς, βέβαιοῖ αὗτὸς ὁ Κύριος λέγων· ·Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει... ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσί» (Ματθ. κβ'. 30) αὐτὸ τοῦτο συνομολογεῖ καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος φέρων τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Κυρίου εἰς βεβαίωσιν. Ὅτι δὲ καὶ πρὸ τῆς ἀναστάσεως, εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἔχουν νὰ λάβουν αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων τὴν μερικὴν ἀπόλαυσιν, μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἐν ταῖς πρὸς Πέτρον ἀποκρίσεσι λέγων : «Ὅτι τῶν τετελειωμένων δικαίων αἱ ψυχαὶ εὐθέως ἡνίκα ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς κλείθρων ἐξέλθωσιν, ἐν ταῖς οὐρανίαις καθέδραις ὑποδέχονται, φανερώτερον τοῦ φωτὸς καθέστηκεν· αὐτὴ γὰρ ἡ ἀλήθεια δε ἑαυτῆς μαρτυρεῖ λέγουσα : «Ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοὶ» (Ματθ. κδ'. 28) τουτέστιν ἔνθα αὐτὸς ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν, σὺν τῇ σαρκὶ ᾗ ἀνέλαβεν ὑπάρχει, ἐκεῖ ἀδιστάκτως συναχθήσονται καὶ αἱ τῶν δικαίων ψυχαί. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ ἐπεθύμει ἀναλύσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι ὅστις οὖν Χριστὸν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχειν οὐκ ἀπιστεῖ οὐδὲ τὴν τοῦ Παύλου ψυχὴν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχειν ἀρνεῖται, αὐτὸς γὰρ περὶ τῆς τοῦ σώματος διαλύσεως καὶ τῆς ἐν τῇ ἐπουρανὶῳ πατρίδι κατοικίας λέγει· «οἴδαμεν ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» (Β'. Κορ. ε'. 1). (Ἐνῷ καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Γρηγόριος λέγει ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων ὅπου εἶχον κἄποιαν ἔλλειψιν εἰς τὴν καθόλου ἀρετήν, εὑρίσκονται χωρισμέναι τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως εἰς κἄποιας μονάς.) Καὶ ὁ θεολόγος δὲ Γρηγόριος τοῦτο τὸ ἴδιον δοξάζει λέγων ἐν τῷ εἰς Καισάριον ἐπιταφείῳ. «Πείθομαι σοφῶν λόγοις, ὅτι ψυχὴ πᾶσα καλὴ τε καὶ θεοφιλὴς ἐπειδὸν τοῦ συνδεδεμένου σώματος ἐνθένδε ἀπαλλαγῆ... θαυμαοίαν τινὰ ἥδεται ἡδονὴν καὶ ἀγάλλεται· καὶ ἵλεως χωρεῖ πρὸς τὸν ἑαυτῆς δεσπότην»· ποῦ δὲ εἶναι ὃ δεσπότης αὐτῆς; Φανερὸν ὅτι ἐν τῷ οὐρανῳ· λοιπὸν καὶ αὐτὴ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέρχεται, καθὼς ὁ ἴδιος δεσπότης Χριστὸς ὑπεσχέθη λέγων ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται (Ἰωάν, ιβ'. 26). (ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος λέγει· «ποῦ δὲ ὁ Χριστὸς ἐν οὐρανοῖς ὥστε ὁ διὰ τοῦ θανάτου αὐτῷ ἀκολουθῶν καὶ μὴ τῷ κόσμῳ τούτῳ προσηλωθεὶς ἐκεῖ ἔσται ἐν οὐρανοῖς»). Καὶ πάλιν «Πάτερ οὕς δέδωκάς μοι, θέλω, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἥν δέδωκάς μοι» (Ἰωάν. ιζ'. 24) καὶ αὖθις καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς εἶσθε. (Ἰωάν. ιδ'. 3) Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος προλαβὼν εἶπεν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων εὑρίσκονται τώρα ἔμπροσθεν τοῦ Οἴκου τοῦ Βασιλέως, ὅστις ὁμολογουμένως εἶναι ὁ οὐρανὸς Καὶ ὁ Νύσσης δὲ θεῖος Γρηγόριος εἰς τρεῖς τάξεις διαιρῶν τοὺς σωζομένους, εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων, τῶν μισθωτῶν καὶ τῶν υἱῶν, λέγει· ὅτι οὗτοι πάντες ἐν οὐρανῷ εἰσι καὶ οἱ μὲν δοῦλοι, δοξολογοῦσι τὸν Θεὸν ὁμοῦ μὲ τὴν τρίτην Ἱεραρχίαν τῶν ἀγγέλων, τοὺς ἀγγέλους δηλαδή, ἀρχαγγέλους καὶ ἀρχάς· οἱ δὲ μισθωτοὶ μὲ τὰς ἐξουσίας, δυνάμεις, καὶ κυριότητας, οἱ δὲ υἱοὶ μὲ τὰ Σεραφείμ, Χερουβείμ, καὶ τοὺς θρόνους. Καὶ ὁ μέγας Ἀντώνιος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὅσιοι, εἶδον ἐν ὀπτασίᾳ, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων ἀνήρχοντο εἰς τοὺς οὐρανούς.

ἀγαθοεργίαν· σύχναζε εἰς τὸν πνευματικόν σου καὶ μὴν ἀφήσῃς καμμίαν ἁμαρτίαν ἀνεξομολόγητον· βίαζε τὴν καρδίαν σου διὰ νὰ μὴ κλίνῃ εἰς τὰ πάθη καὶ ἡδονάς, συντρίβοντάς την μὲ τὸν φόβον τῆς καταδίκης ἐκεινης καὶ μὲ τὴν συντετριμμένην μετάνοιαν· πρὸ τοῦ νὰ δεθοῦν αἱ χεῖρές σου καὶ οἱ πόδες σου καὶ πρὸ τοῦ νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα τῆς ζωῆς ταύτης. Ἀγωνίσου νὰ παραλάβῃς μαζί σου συντρόφους τοὺς ἁγίους ἀγγέλους διὰ μέσου τῶν ἀρετῶν καὶ νὰ μὴ παραδοθῇς εἰς τὰς χεῖρας τῶν δαιμόνων διὰ μέσου τῶν πονηρῶν ἔργων· ἐνδύσου τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, διὰ νὰ μὴ καταδικασθῇς εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος, καθὼς ὁ Παῦλος σοῦ παραγγέλλει «Ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν» (Ῥωμ. ιγ' 12).

Ἐντράπου λοιπόν, ἐντράπου ἀδελφέ, πῶς τόσας καὶ τόσας φοράς ἔγινες ἄξιος μὲ τὰς ἁμαρτίας σου νὰ καταδικασθῇς εἰς ἐκείνην τὴν φοβερὰν φυλακήν, ἐὰν ὁ Θεὸς διὰ τὴν πολλήν Του ἀγαθότητα δὲν σὲ εὐσπλαγχνίζετο νὰ σοῦ δώσῃ ἀκόμη καιρὸν ζωῆς διὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὴν καταδίκην ἐκείνην. Καὶ περισσότερον ἔντράπου, ὅτι ἄλλοι μὲν χριστιανοὶ ὅπου ἔζησαν ὁμοῦ μὲ ἐσένα, δὲν ἁμάρτησαν ὡσὰν καὶ ἐσένα, ἡτοίμασαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἕνα τόπον φωτεινότατον, ἀναπαυτικώτατον καὶ χαριέστατον μὲ τὰ καλὰ ἔργα ὅπου ἔκαμαν, διὰ νὰ ὑπάγουν μετὰ θάνατον νὰ ἀναπαυθοῦν· ἐσὺ δὲ διὰ τὰς ἁμαρτίας σου ἡτοίμασας εἰς κατοικίαν σου τὴν σκοτεινὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου· ἂχ ἀδελφέ, καὶ τί λογῆς καταισχύνην ἆρα γε θέλεις λάβει ὅταν ἰδῇς τους ἐναρέτους καὶ καλοὺς Χριστιανούς, εὐθὺς ὅπου ἀποθάνουν νὰ εἶναι συντροφευμένοι ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους ἐσὺ δὲ νὰ εἶσαι συντροφευμένος ἀπὸ τοὺς μιαροὺς δαίμονας; Τί λογῆς καταισχύνην θέλεις λάβει, ὅταν βλέπῃς ἐκείνους μὲν χαίροντας νὰ ἀναβαίνουν εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν καὶ νὰ ἔχουν μερικὴν ἀπόλαυσιν καὶ μακαριότητα, ἕως οὗ νὰ γίνῃ ἡ Δευτέρα Παρουσία νὰ λάβουν καὶ τὴν τελείαν μακαριότητα, ἐσὺ δὲ νὰ μένῃς ἔξω ἄθλιος, ἐλεεινὸς καὶ κλαίωντας νὰ καταβῇς εἰς τὸν ᾅδην καὶ νὰ μένῃς ἐκεῖ ἕως οὗ νὰ γίνῃ ἡ τελευταία κρίσις διὰ νὰ λάβῃς καὶ τὴν τελείαν κόλασιν; «Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω» (Λουκ. ιγ' 28).

Ὅθεν θαύμασαι ἀγαπητὲ διὰ τὴν τόσην μωρίαν ὅπου εἶχες ἕως τώρα καὶ ἔζησες μὲ τόσην ἀφοβίαν, ὡσὰν ἕνας ἄπιστος καὶ ἐθνικὸς καὶ ὡσὰν νὰ μὴν εἶχες νὰ λάβῃς παιδείαν καὶ κόλασιν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Καὶ ἀποφάσισε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ζήσῃς ὡσὰν καλὸς καὶ ἀληθινὸς Χριστιανός, ὅπου πιστεύει καὶ φρονεῖ τὰ τοιαῦτα καὶ προμήθευσε διὰ τὴν σωτηρίαν σου μίαν ὥραν προτήτερα διὰ νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ τὴν μερικὴν κόλασιν, τὴν τόσον φοβερὰν ὅπου σὲ προσμένει, ἡ ὁποῖα εἶναι πολὺ κοντὰ καὶ ἐνδέχεται νὰ σοὺ ἀκολουθήσῃ τοῦτον τὸν μῆνα, ταύτην τὴν ἑβδομάδα, ταύτην τὴν ἡμέραν καὶ ταύτην τὴν ὥραν. Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου δὲν σὲ κατεδίκασεν ἕως τώρα εἰς τὴν φυλακὴν ἐκείνην τοῦ ᾅδου, ἀλλά σοῦ ἔδωκεν αὐτὰς τὰς ὀλίγας ἡμέρας τῆς ζωῆς διὰ νὰ διορθωθῇς καὶ ἀκουμβίζοντας τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὰς πληγὰς τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ παρακάλεσέ Τον νὰ μὴν ἀφίσῃ τὴν ψυχήν σου νὰ ἀπωλεσθῇ, ἐπειδὴ τὴν ἔχει ἐξηγορασμένην μὲ τὸ πολύτιμον αἷμα Του· «ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου» (Ἀποκ. ε' 9).

β΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ τὴν ἀπαρηγόρητον λύπην καὶ πόνον ὅπου δοκιμάζει εἰς τὸ παρὸν ἡ ἁμαρτωλὴ ἐκείνη ψυχὴ ὅπου καταδικασθῇ εἰς τὸν ᾅδην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λύπην τόσον ἔχει νὰ καταβυθισθῇ, ὅπου νὰ μὴ δύναται τελείως νὰ ἐνθυμηθῇ ἄλλο τι, οὔτε αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεὸν· διότι ἂν Τὸν ἐνθυμεῖτο, βέβαια

ἤθελε καὶ νὰ παρηγορηθῇ, κατὰ τὸν ψαλμῳδὸν ὅπου λέγει· «Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ εὐφράνθην» (ψαλμ. ος΄. 3). Τὴν λύπην δὲ αὐτὴν ἔχουν νὰ προξενοῦν αἱ πολλαῖ ἁμαρτίαι καὶ τὰ πάθη·[38] μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται ἐκεῖ καταφορτωμένη· διότι ἤξευρε, ὅτι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνῃ, εἴτε σωματικὴν ἁμαρτίαν, εἴτε ψυχικήν, ἢ ἔχει κανένα πάθος σαρκικὸν ἢ ψυχικόν, βάφεται μὲν ὁ νοῦς καὶ ἡ φαντασία τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν βαφὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ πάθους ἐκείνου καὶ τυπώνεται καὶ μορφώνεται ἀπὸ τὸν τύπον καὶ τὴν μορφὴν αὐτῶν, ποιόνεται δὲ καὶ διατίθεται ἡ θέλησις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν κλίσιν καὶ ὄρεξιν ὅπου ἔλαβεν εἰς τὰς ἁμαρτίας καὶ εἰς τὰ πάθη· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅλη ἡ ψυχὴ ἐνδύεται ὡσὰν ἕνα συγχαμερόν, βρωμερὸν καὶ σκοτεινὸν[39] ἔνδυμα τὴν ἁμαρτίαν ὅπου πράξῃ, καὶ τὸ πάθος ὅπου ἔχει ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ· καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐνδύεται ὅλη ὡσὰν ἕνα ἔνδυμα ποθεινὸν εὐωδιαστικὸν καὶ φωτεινὸν τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ὅπου πράξῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Θεία Γραφὴ εἰς πολλὰ μέρη παρομοιάζει μὲ τὰ ἐνδύματα τόσον τὴν ἀρετὴν ὅσον καὶ τὴν κακίαν· καὶ διὰ μὲν τὴν ἀρετὴν οὕτω λέγει «Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν». (Κολασ. γ΄. 12.) διὰ δὲ τὴν κακίαν οὕτω· «Μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα», (Ἰούδ. ἐπιστ. 23) καὶ διὰ τὰ δύο ὁμοῦ οὕτω λέγει ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν». (Κολασ. γ' 9).

Ὅθεν ἐὰν δὲν προφθάσῃ ἀπ' ἐδῶ ἡ ψυχὴ νὰ ἐκδυθῇ τὸ σκοτεινὸν ἔνδυμα τῆς ἁμαρτίας ὅπου ἐφόρεσε καὶ νὰ ἐνδυθῇ τὸ φωτεινὸν ἔνδυμα τῆς ἀρετῆς, ὅταν εὔγῃ ἀπὸ τὸ σῶμα, εὑρίσκεται ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ φερομένη μὲ αὐτό· καθὼς ἐξ ἐναντίας ἡ ψυχὴ τῶν ἐναρέτων εὐγαίνει ἀπὸ τὸ σῶμα φορεμένη μὲ τὸ λαμπρὸν ἔνδυμα τῆς ἀρετῆς·[40] καὶ ἡ μὲν ἁμαρτία ὅπου

---

[38] Ἄλλο εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ἄλλο εἶναι τὸ πάθος τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἁμαρτία μὲν εἶναι ἡ ἐνέργεια καὶ πρᾶξις τῆς ἁμαρτίας, πάθος δὲ εἶναι αὐτὴ ἡ ῥίζα ἡ ἐσωτερικῶς ῥιζωμένη εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχήν, ἥτις βλαστάνει τὴν κατὰ πρᾶξιν ἁμαρτίαν· καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, τὸ πάθος εἶναι ὡσὰν μία πληγὴ ὅπου ἔγινε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰς πολλὰς πράξεις τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία πληγὴ ἐσωτερικῶς καὶ πάντοτε μὲν ἐνοχλεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἕλκει εἰς τὸ νὰ τυπώνῃ τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὴν φαντασίαν της καὶ νὰ τὴν ὀρέγεται μὲ τὴν καρδίαν καὶ θέλησίν της ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν εἶναι παρὸν τὸ αἴτιον τῆς ἁμαρτίας. Ὅταν δὲ ἀπαντήσῃ καὶ τὸν αἴτιον τῆς ἁμαρτίας τότε μάλιστα ἡ πληγὴ ἐκείνη ὡσὰν νὰ κτυπᾶται καὶ πονῇ τυραννικῶς βιάζει τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κάμνει ἄλλην ἀλλοίωσιν καὶ εἰς τὴν ἔξω τοῦ προσώπου ἐπιφάνειαν· διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἔχουν πάθος ἔρωτος, ἤ μίσους πρὸς τινας, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ὅπου τοὺς ἰδοῦν ἐν τῷ ἅμα κινεῖται καὶ τὸ πάθος τοῦ μίσους ἢ τοῦ ἔρωτος καὶ τοὺς προξενεῖ μίαν ταραχὴν καὶ ἀλλοίωσιν ὥστε ὅπου κάμνουν νὰ τοὺς γνωρίζουν πῶς ἐταράχθηκαν καὶ ὅσοι στέκονται κοντὰ τους· ὁ δὲ ἅγιος Ἰσαὰκ λέγει «Πάθη εἰσὶ καθάπερ οὐσία τις σκληρὰ ἅπερ μεσιτεύουσι μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας, καὶ κωλύουσιν ἐξ αὐτῆς τὴν διάκρισιν τῆς διαφορᾶς τῶν πραγμάτων» (λόγ. ξθ΄. σέλ. 400).

[39] Ὅτι δὲ ἡ ἁμαρτία σκότος ἐντυπώνει εἰς τὴν ψυχὴν μαρτυρεῖ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγων· «Ἡ ἁμαρτία ἐν τῇ ἀπολείψει τοῦ καλοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχουσα σκότος τυποῦται τοῖς ἀδικήμασι νοερὸν (Διατάξ. ἀσκητ. δ΄.) καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ ἀσκητής· «Ὁ τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς φησὶ περιεχόμενος, πῶς ἴδῃ τὴν ὑπὸ τούτων καλυπτομένην ἁμαρτίαν ἐνυπόστατον; ἥτις ἐστὶ σκότος καὶ ὀμίχλη ψυχῆς ἐξ ἐννοιῶν πονηρῶν καὶ λόγων καὶ πράξεων ἐμπεσοῦσα;

[40] Καὶ πρῶτον μὲν ἡ τεθεωμένη ψυχὴ τοῦ Κυρίου μας, ὅταν εὐγῆκεν ἀπὸ τὸ θεοϋπόστατον σῶμα της καὶ κατέβη εἰς τὸν ᾅδην γυμνὴ τῆς σαρκὸς διὰ νὰ κουρσεύσῃ τὰς ἐκεῖ εὑρισκομένας ψυχὰς εἶχεν εἰς τὸν ἑαυτόν της καὶ τοὺς τύπους τῶν παθῶν καὶ τῶν πληγῶν ὅπου ἔλαβεν ἐν τῷ σώματι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εἰς δόξαν καὶ καύχημά της καθὼς ὁ σοφὸς Νικόλαος ὁ Ἐπίσκοπος Ἰδροῦντος ἐν τινι τροπαρίῳ τοῦ κανόνος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τούτο λέγει ἐπὶ λέξει οὕτως· «Ὁ ᾅδης Λόγε συναντήσας σοι, ἐπικράνθη βροτὸν ὁρῶν τεθεωμένον, κατάστικτον τοῖς μώλωψι καὶ πανσθενουργὸν κτλ.» ὁ γὰρ ᾅδης ψυχῶν ἐστι τόπος γυμνῶν ἀπὸ σώματα· ὁ δὲ τάφος σωμάτων μόνον νεκρῶν. Ὅθεν ὁ ᾅδης ἐδῶ δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἀντὶ τοῦ τάφου, ὡς καὶ ὁ ἑρμηνευτὴς τῶν Κανόνων πτωχὸς Πρόδρομος οὕτως ἑρμηνεύει. Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῇ Καινῇ Κυριακῇ λέγει, ὅτι οἱ μάρτυρες φέρουν εἰς τὸν ἑαυτόν

ἔπραξε,στέρησις οὖσα τοῦ καλοῦ θέλει ἀφανισθῇ καὶ δὲν θέλει εὑρεθῇ· καθὼς εἶναι γεγραμμένον «Ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ» (ψαλμ. θ' 15), ἡ δὲ βαφὴ καὶ ἡ μορφὴ καὶ ὁ τύπος ὁ ἐμπαθὴς τῆς ἁμαρτίας, ἂν δὲν ἐξαλειφθῇ ἀπ' ἐδῶ μὲ τὴν τελείαν μετάνοιαν, θέλει μένει εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δι΄ αὐτὴν θέλει μένει εἰς αὐτὴν καὶ ἡ κόλασις, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος : «Ἡ ἁμαρτία ἐν τοῖς ὁρῶσιν αὐτὴν μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ὁρωμένοις κακῶς τὴν ὕπαρξιν ἔχει· πεπαυμένων οὖν τῶν πονηρῶν πράξεων καὶ ἡ ὕπαρξις τῆς ἁμαρτίας συναφανίζετα:... κἄν ἡ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρία τεταμιευμένη τύχοι τοῖς ἁμαρτάνουοι καὶ ἄλυτος ἤ ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασι κόλασις» (Ἀσκητικ. διατάξ. δ').

Καὶ λοιπόν, πῶς ἡ ἀθλία ἐκείνη ψυχὴ νὰ μὴ λυπῆται, βλέπουσα τὸν ἑαυτόν της ὅλον μεμορφωμένον καὶ τυπωμένον μὲ τὴν αἰσχρὰν καὶ δυσειδῆ μορφὴν καὶ τὸν τύπον τῆς ἁμαρτίας; Πῶς νὰ μὴ θλίβεται ἡ δυστυχής, βλέπουσα ὅτι εἶναι ὅλη βουτημένη καὶ βεβαμμένη μέσα εἰς τὴν αἱματώδη βαφὴν τοῦ διαβόλου, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ ξεβαφῇ καθὼς δὲν ξεβάφεται καὶ τὸ ῥοῦχον ὅπου εἶναι βουτημένον μέσα εἰς τὸ αἷμα; Ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἑρμηνεύοντας τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἡσαΐου· «Ὅν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρόν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔσει καθαρός». (ιδ'. 19). Τί λέγω; ἀσυγκρίτως περισσότερον δὲν ξεβάφεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, παρὰ τὸ ῥοῦχον ἀπὸ τὸ αἷμα· διότι ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι λεπτοτέρα ἀπὸ κάθε ῥοῦχον καὶ τὸ πλέον λεπτότατον, τόσον βαθύτερα ἔλαβε τὴν βαφήν τῆς ἁμαρτίας καὶ ὅλη ὅλως ἔγινεν ἕνα. μὲ αὐτήν. Πῶς νὰ μὴν ἀναστενάζῃ ἡ ἐλεεινὴ καὶ νὰ μὴν κλαίῃ, βλέπουσα πῶς εἶναι ἐνδεδυμένη ἕνα φόρεμα κατάμαυρον λελεπρωμένον, βρωμισμένον, γεμᾶτον ἀπὸ μυριάδας ἀκαθαρσίας καὶ λέρας; Καὶ τὸ μεγαλύτερον εἶναι, ὅπου νὰ θέλῃ νὰ τὸ ἐκδυθῇ καὶ νὰ μὴ δύναται. Ὅθεν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια πάθη της ἔχει ἐκεῖ νὰ κολάζεται καὶ νὰ καταφλέγεται· ἔχει νὰ ἀδολεσχῇ καὶ νὰ ἐνοχλῆται πάντοτε, καθὼς λέγει ὁ διακριτικώτατος ἐκεῖνος ἅγιος Δωρόθεος, οὕτω γράφων. «Ὅταν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σώματος ἡ ψυχή, μονοῦται αὐτὴ καὶ τὰ πάθη αὐτῆς καὶ λοιπὸν κολάζεται ὑπ' αὐτῶν, πάντοτε εἰς αὐτὰ ἀδολεσχοῦσα καὶ φλεγομένη ὑπὸ τῆς ὀχλήσεως αὐτῶν καὶ διασπαραττομένη ὑπ' αὐτῶν, ὥστε μὴ μνημονεῦσαι τοῦ Θεοῦ δύνασθαι». Καὶ «Πάντοτε ἡ ἐμπαθὴς ψυχὴ κολάζεται ἡ ἀθλία ὑπὸ τῆς ἰδίας καχεξίας πάλιν, ἔχουσα ἀεὶ τὴν πικρὰν μνήμην καὶ τὴν ἐπώδυνον ἀδολεσχίαν τῶν παθῶν καιόντων ἀεὶ καὶ καταφλεγόντων αὐτήν». (παρὰ τῇ συλλογῇ Ἰωάννου Ἀντιοχείας ἐν τῇ α'. ὑποθέσει). [41]

Ὢ ἀλλοίμονον! Τότε ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἡ τρισαθλία θέλει ἰδεῖ συμμαζωμένα εἰς τὸν ἑαυτόν της, ὡσὰν εἰς μίαν βρωμερὰν ἀποθήκην ὅλα τὰ πονηρὰ ἔργα, ὅλα τὰ κακὰ λόγια καὶ ὅλους τοὺς αἰσχροὺς λογισμούς, ὅπου ἔπραξε καὶ ἐλάλησε καὶ ἐσυλλογίσθη εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς της· καὶ εἰς τὴν νεότητάν της καὶ εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν καὶ εἰς τὸ γηρατεῖον της, εἰς τὸ ὁποῖον πολλάς φοράς μᾶς ἀφίνει ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ ἡμεῖς δὲν ἀφίνομεν τὴν ἁμαρτίαν καὶ θέλει εἰπῇ ἐκεῖνο τοῦ Ἰώβ. «Κατέβαλον με πτῶμα ἐπὶ πτώματι». (ις'. 14). Τότε θέλει ἰδῆ τὴν κάθε ἁμαρτίαν ὅπου ἔκαμεν, ὄχι καθὼς τώρα τὴν βλέπει καὶ τὴν μετρᾷ ὡσὰν ἕνα πρᾶγμα ἐλαφρὸν καὶ σχεδὸν ὡσὰν ἕνα παιγνίδι, ἀλλὰ καθὼς τὴν βλέπει καὶ τὴν μετρᾷ ὁ Θεός· ἤγουν ὡσὰν ἕνα πρᾶγμα φρικωδέστατον καὶ φοβερὸν· ὡσὰν ἕνα πέλαγος πονηρίας, ὡσὰν μίαν ἄπειρον ὕβριν τοῦ Παντοκράτορος καὶ ὡς μὶαν ἀποστασίαν κατὰ τῆς ἰδίας θεότητος, καθὼς γέγραπται· «Ἦρκε χεῖρας

τους τύπους τῶν πληγῶν καὶ παθημάτων ὅπου ὑπέμειναν διὰ τὸν Χριστόν καὶ θέλουν τὰς ἔχει εἰς δόξαν τους καὶ καλλωπισμόν·

[41] Συμφώνως καὶ ὁ μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγει, ὅτι τὸ μόνιμον σκότος καὶ ἡ ἀσχημάδα ὅπου ἤθελε τυπώσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν της ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα ταῦτα καὶ αἰσθητὰ τοῦ κόσμου πράγματα, ἔχουν νὰ κολάζουν αὐτὴν λέγων, «Σφόδρα θαυμάζειν ἄξιον καὶ κατασκοπεῖν πως ἀπὸ τῶν προσκαίρων καὶ αἰσθητῶν μόνιμον ἐγγίνεται τῇ ψυχῇ κάλλος ἢ αἶσχος· πλοῦτος ἢ πενία, δόξα ἢ ἀδοξία καὶ ἁπλῶς, ἢ νοητὸν φῶς, ζωῆς αἰωνίου παρεκτικόν, ἢ νοητὸν καὶ κολαστήριον σκότος». (Κεφ. ιη'. τῶν φυσικῶν).

ἐναντίον τοῦ Κυρίου ἔναντι δὲ Κυρίου Παντοκράτορος ἐτραχηλίασεν· ἔδραμε δὲ ἐναντίον αὐτοῦ ὕβρει». (Ἰὼβ ιε΄. 25). Τότι θέλει ἰδῆ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμαν ἄλλοι πῶς ἔγιναν ἰδικαί της ἢ διότι αὐτὴ συνήργησεν εἰς αὐτὰς μὲ τὸ κακόν της παράδειγμα, ἢ διότι ἔδωκε συμβουλὴν εἰς τὸ νὰ τὰς κάμουν· ἢ καὶ διότι δὲν τὰς ἐμπόδισε καθὼς ἀπαιτοῦσε τὸ χρέος τοῦ ἐπαγγέλματός της· καθὼς περὶ τῶν τοιούτων ἁμαρτιῶν λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, ὅτι ἀκολουθοῦν μετὰ θάνατον «Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν». (Α΄. Τιμόθ. ε΄. 24).

Τότε θέλει γνωρίσει καὶ τὰ καλὰ ὅπου ἔπραξε, μὰ μὲ κακὸν σκοπὸν καὶ σχεδὸν μεμιγμένα μὲ περισσοτέρας ἁμαρτίας· ἤγουν τὰς προσευχὰς ὅπου ἔκαμεν ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς καμμίαν προσοχὴν καὶ εὐλάβειαν,τὰς διδαχὰς ὅπου ἤκουσε διὰ μόνην περιέργειαν καὶ ὄχι διὰ κανένα ὄφελος καὶ καρπὸν μετανοίας· τὰς ἐκκλησίας ὅπου ἐμόλυνε μὲ τὰς καταλαλιὰς καὶ ψιθυρισμούς, τὰς ἑορτὰς ὅπου ἐκαταφρόνησε, τὰ μυστήρια ὅπου ἀναξία οὖσα ἐμεταχειρίσθη. Ἀκόμη θέλει γνωρίσει καὶ τὰ καλὰ ὅπου ἠδύνατο νὰ κάμῃ καὶ δὲν τὰ ἔκαμεν ἀπὸ ἀμέλειάν της, καὶ μάλιστα τὸν χρυσοῦν καιρὸν ὅπου εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας της καὶ τὸν ἐξώδευσεν εἰς τὰ κακὰ καὶ δὲν τὸν ἐξώδευσεν εἰς τὸ νὰ ἐργασθῆ τὰς ἀρετὰς καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν καταδίκην τοῦ ᾅδου. Ὅλα αὐτὰ θέλει τὰ ἰδῆ τότε ἡ ψυχὴ καὶ τόσον θέλει συγχαθῆ τὸν ἑαυτόν της, ὅπου νὰ τῆς φαίνεται πλέον φοβερὰ ἡ ἰδική της ἀσχημάδα, παρὰ ἐὰν ἔβλεπε τὴν ἀσχημάδα ὅλων ὁμοῦ τῶν δαιμόνων· ὢ πόσον τότε θέλει ἀναστενάξει ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν πλάκωμα ὅπου ἔχει νὰ τῆς κάμνῃ τὸ συνειδὸς καὶ νὰ εἰπῆ· «Αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ.» (ψαλμ. λζ΄. 4) Ὢ καὶ μὲ πόσην ἐπιθυμίαν θέλει ἀγαπήσει τότε, νὰ ἦτο τρόπος νὰ μεταγυρίσῃ δεύτερον εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ νὰ κλαίῃ ὅλον τὸν ὑπόλοιπον καιρὸν τῆς ζωῆς της, διὰ νὰ ἀποπλύνῃ μὲ τὰ δάκρυά της ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου ἐνεδύθη, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς αὐτήν.

Φοβεῖσαι ἀδελφὲ ἐσὺ ὅπου μελετᾷς ταῦτα; ἀλλ' ἐὰν τὰ φοβῆσαι, διατὶ δὲν πολιτεύεσαι κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου διὰ νὰ μὴ πάθῃς καὶ ἐσὺ τὰ ὅμοια; Διατὶ ἀφὶνεις τὴν διάνοιαν καὶ φαντασίαν σου νὰ τρέχῃ καὶ νὰ γλυκαίνεται εἰς τοὺς αἰσχροὺς καὶ πονηροὺς λογισμοὺς καὶ δὲν ἀγωνίζεσαι νὰ τυπώνῃς πάντοτε τὸν νοῦν σου μὲ πνευματικὰ καὶ θεῖα νοήματα; Δὲν ἠξεύρεις πὼς βάφεται ὁ νοῦς ἀπὸ τὰ νοήματα ὅπου νοεῖ, καθὼς λέγει ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ὅσιος Πέτρος; Καὶ ἂν μὲν αὐτὰ εἶναι θεῖα, γίνεται καὶ αὐτὸς θεῖος, ἂν δὲ σαρκικὰ καὶ ὑλικά, γίνεται καὶ αὐτὸς σαρκικὸς καὶ ὑλικός; Διατὶ ἀφίνεις τὴν κλίσιν καὶ ὄρεξιν τῆς καρδίας σου νὰ ὀρέγεται τὰ πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας καὶ δὲν τὴν βιάζεις νὰ ὀρέγεται τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ οὐράνια πράγματα; Δὲν ἠξεύρεις πὼς ἂν ὀρέγεσαι τὰ ἄλογα πάθη, γίνεσαι παρόμοιος μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, εἰ δὲ καὶ ἀγαπᾷς τὰς ἀρετάς, γίνεσαι ὅμοιος μὲ τοὺς ἀγγέλους;

Τί μεγάλη τυφλότης εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδική σου; Νὰ ἠξεύρῃς πὼς μόνον τὰ καλὰ ἔργα ἔχουν τότε νὰ σοὶ βοηθήσουν καὶ ἐσὺ νὰ ἐξοδεύῃς τὴν ζωήν σου εἰς τὸ νὰ φορτώνεσαι μὲ ἁμαρτίας; Νὰ ἠξεύρῃς πὼς τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἴδια, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρα κατ' ἐπιτομὴν π΄.) τὸ νὰ καθαρισθῆ ἀπὸ κάθε μολυσμὸν σαρκὸς καὶ πνεύματος ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ· τὸ νὰ ἐπιτελῆ ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ· τὸ νὰ μὴν ἔχῃ κανένα σπῖλον ἢ ῥυτίδα εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἅγιος καὶ ἄμωμος[42] καὶ ἐσὺ νὰ κάμνῃς ὅλα τὰ τῶν ἐθνικῶν καὶ ἀπίστων ἴδια; Καὶ νὰ μολύνεσαι καθ' ἑκάστην ἀπὸ ἀκαθαρσίας σαρκικὰς καὶ ψυχικὰς καὶ νὰ μαζώνῃς εἰς τὴν ψυχήν σου κάθε λέραν καὶ μολυσμόν; Καὶ νὰ εἶσαι ὅλος ἄναγνος καὶ λελεπρωμένος ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν; νὰ ἠξεύρῃς πὼς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχουν τόπον οἱ πόρνοι

[42] Ὅρα καὶ τὰ λοιπὰ ἴδια τοῦ Χριστιανοῦ εἰς τὸν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου.

καὶ ἀκάθαρτοι καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ κάθε ἄλλος ὅπου ἀγαπᾶ τὸ ψεῦδος· «Ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος». (Ἀποκ. κβ΄. 15). Καὶ πῶς μόνον εἰσέρχονται εἰς αὐτὴν οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου· «Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ· ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν» (Ἀποκ. κβ΄ 14) καὶ ἐσὺ νὰ θέλῃς νὰ μιμῆσαι τοὺς πρώτους μὲ τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ μὴ μιμῆσαι τοὺς δευτέρους μὲ τὰ καλὰ ἔργα; Ὢ τυφλότης παράδοξος! Καὶ τὶς ἄλλος εἶναι τυφλότερός σου ἀγαπητέ; «Τὶς τυφλός, ἀλλ’ ἢ οἱ παῖδές μου; Λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἡσαΐου καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ» (μβ΄. 19). Ἠξεύρω ὅτι ὁ Νάας ἐκεῖνος ὁ Ἀμμανίτης ἠθέλησε νὰ βγάλῃ μόνον τὸ δεξιὸν ὀμμάτι τῶν Ἰαβιτῶν Ἰουδαίων· «Ἐν ταύτῃ διαθήσομαι διαθήκην ὑμῖν ἐν τῷ ἐξορύξαι ὑμῶν πάντα ὀφθαλμὸν δεξιόν.» (Α’. βασιλ. ια΄. 2) Ἀλλ’ ἐσένα ἀδελφέ, φαίνεται ὅτι σοῦ ἔβγαλε καὶ τὰ δύο ὀμμάτια ὁ νοητὸς Νάας ὁ διάβολος καὶ σὲ ἔκαμεν ὁλότελα τυφλόν.

Ὅθεν ἄνοιξε ἀγαπητὲ τὰ ὀμμάτια τῆς ψυχῆς σου, διὰ νὰ ἰδῇς πῶς νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἀπαρηγόρητον λύπην τῆς φοβερᾶς φυλακῆς τοῦ ᾅδου καὶ νὰ ἐπιτύχῃς τὴν ἐν οὐρανοῖς χαρὰν τῶν δικαίων. Ἐμόλυνες τὸν καθαρὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς σου μὲ διάφορας ἀκαθαρσίας; Ἰδού, ἔχεις ἕτοιμον πρῶτον τὸ λουτρὸν τῆς θείας ἐξομολογήσεως, καὶ ἀποφάσισε νὰ πηγαίνῃς νὰ λούεσαι εἰς αὐτὸ συνεχῶς· ἔχεις καὶ δεύτερον λουτρὸν τὰ δάκρυα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποπλύνεται κάθε μολυσμὸς τῆς ψυχῆς. «Λούσω καθ’ ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω», (ψάλμ. ϛ΄. 6) [43] Ἔχεις καὶ τρίτον λουτρὸν τοὺς ἱδρῶτας καὶ κόπους τοῦ σώματος, μὲ τοὺς ὁποίους γίνεται ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. «Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου» (ψαλμ. κδ΄ 19) ἔχεις καὶ τέταρτον λουτρόν, τὴν μετ’ εὐχαριστίας ὑπομονὴν ὅλων τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν καὶ θλίψεων ὅπου σοῦ ἀκολουθήσουν ἐκ τοῦ διαβόλου ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἢ ἐκ τῆς διεφθαρμένης φύσεως· διότι καὶ μὲ τὴν ὑπομονὴν τούτων λαμβάνεις συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου καθὼς λέγει ἡ Ἁγία Συγκλητικὴ «Πάσης ἀκουσίου θλίψεως ἀναλογίζου τὴν ἔκβασιν καὶ εὑρήσεις ἐν αὐτῇ ἁμαρτίας ἀναίρεσιν». Μὲ τὰ τοιαῦτα λουτρὰ[44] πλύνονται καὶ λευκαίνονται τὰ ἱμάτια καὶ γίνονται ἄξια διὰ τὸν οὐράνιον γάμον· ἐπειδὴ ὅποιος ἔχει λερωμένα ῥοῦχα δὲν ἐμβαίνει εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνου τοῦ γάμου, ἀλλ’ οὔτε δύνανται νὰ ἔμβουν εἰς αὐτὸν ὅσοι εἶναι ἀσθενεῖς ἢ τυφλοὶ ἢ χωλοὶ ἢ μισερωμόνοι ἐπειδὴ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν σπητάλιον καὶ νοσοκομεῖον δὲν γινεται· διὰ τοῦτο ὅσοι ἀποθάνουν, ἔχοντες τοιαῦτα λειψίματα καὶ μισερώματα καὶ δὲν εἶναι ὑγιεῖς καὶ τέλειοι εἴς ὅλα τὰ μέλη τῆς ψυχῆς, καταβαίνουν εἰς τὸν ᾅδην καὶ δὲν ἀνέρχονται εἰς τοὺς οὐρανοὺς καθὼς εἶναι γεγραμμένον. «Τυφλοὶ καὶ χωλοὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς τὸν Οἶκον Κυρίου». (Β’.Βασιλ. ε΄ 8).

Ἐντράπου πῶς πολλὰς φορὰς ἔγινες ἄξιος μὲ τὰς ἁμαρτίας σου νὰ δοκιμάσῃς τὴν ἀπαρηγόρητον λύπην ἐκείνης τῆς φοβερᾶς φυλακῆς. Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου σοῦ ἔδωκε καιρὸν διὰ νὰ ἐκδυθῇς τὸν χιτῶνα τῆς ἁμαρτίας μὲ μίαν τελείαν καὶ συντετριμμένην μετάνοιαν καὶ νὰ ἐνδυθῇς τὰ

[43] Περὶ τῶν δακρύων ὅρα εἰς χὸν β΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης, εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου.

[44] Ἐπειδὴ γὰρ διὰ τοῦ ὑγροῦ τοῦ σώματος ἤγουν τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἐνηδόνου ῥεύσεως τοῦ σπέρματος, τὸ σῶμα ὁμοῦ καὶ ἡ ψυχὴ μολύνεται, πάλιν διὰ τῶν ὑγρῶν τοῦ αὐτοῦ σώματος, αὐτὸ σὺν ψυχῇ καθαρίζεται· καὶ α΄. μὲν ὑγρὸν εἶναι τὸ αἷμα ὅπερ ἐν καιρῷ ἀνάγκης χεόμενον ὑπὲρ τῆς πίστεως, λουτρὸν καὶ βάπτισμα γίνεται τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· β’. ὑγρὸν εἶναι τὰ δάκρυα ἐκ τοῦ αἵματος ἐξατμιζόμενα· ὅθεν καὶ ἱδρῶτα καρδίας ὁ Αὐγουστῖνος ταῦτα ὠνόμασε γ’. δὲ ὑγρὸν εἶναι οἱ ἐκ τῶν κόπων καὶ μόχθων ἱδρῶτες ὅλου τοῦ σώματος· ὅποιος λοιπὸν δὲν δύναται νὰ χύσῃ αἷμα, διὰ νὰ καθαρισθῇ πρέπει νὰ χύσῃ κἂν δάκρυα· εἰδὲ καὶ ταῦτα νὰ χύσῃ δὲν δύναται τὸ ἐλάχιστον πρέπει νὰ χύνῃ ἱδρῶτας ὑπέρ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν, καὶ τῆς ἀρετῆς.

ἱμάτια τῆς σωτηρίας καὶ οὕτω νὰ ἀξιωθῇς τῆς οὐρανίου χαρᾶς· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος σὲ συμβουλεύει νὰ σοῦ πωλήσῃ τοιαῦτα καθαρὰ ἱμάτια μὲ τὴν τιμὴν τῶν καλῶν ἔργων, παρακάλεσέ Τον ἀπὸ καρδίας νὰ σὲ δυναμώσῃ μὲ τὴν χάριν Του, διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ τὰ ἐξαγοράσῃς ἀπὸ Αὐτὸν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν Του καὶ διὰ νὰ μὴν εὑρεθῇς γυμνὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ «Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ... ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ καί μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου». (Ἀποκ. γ΄. 18).

γ΄.

Συλλογίσου τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν ὅπου δοκιμάζει διὰ τὸ μέλλον κάθε ἁμαρτωλὴ ψυχή, ὅπου εὑρίσκεται καταδικασμένη εἰς ἐκείνην τὴν σκοτεινὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου· διότι, καθὼς κάθε καλὴ ψυχὴ καὶ θεοφιλής, ὅταν λυθῇ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον, εὐθὺς αἰσθάνεται καὶ τὸ καλὸν ὅπου τὴν προσμένει, καὶ χαίρεται μὲ μίαν θαυμαστὴν ἡδονὴν καὶ ἀγαλλίασιν καὶ τρόπον τινὰ μὲ τὴν φαντασίαν της ἀπολαμβάνει τὴν μακαριότητα ὅπου ἔχει νὰ ἀπολαύσῃ μὲ τὴν ἀνάστασιν, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν Ἐπιτάφιον Λόγον ὅπου κάμνει πρὸς τὸν ἄδελφόν του Καισάριον, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἁμαρτωλὴ ψυχὴ ἡ καταδικασμένη εἰς τὸν ᾅδην, εὑρίσκεται εἰς ἕνα παντοτεινὸν φόβον καὶ ἀγωνίαν καὶ τρόπον τινὰ μὲ τὴν φαντασίαν της ἀπὸ τώρα ἀκόμη δοκιμάζει καὶ γεύεται τήν τελείαν κόλασιν ὅπου μέλλει νὰ ἀπολαύσῃ μετὰ τὴν ἀνὰστασιν· διότι συμπεραίνει ἡ ἀθλία τὸ μέλλον κακὸν ὅπου τὴν προσμένει ἀπὸ τὸ παρὸν κακὸν ὅπου δοκιμάζει καὶ συλλογίζεται πῶς ἂν ἡ πρόσκαιρος φυλακὴ τοῦ ᾅδου ἔχῃ τόσην βάσανον καὶ θλίψιν ὅπου εἶναι ἀνυπόφορος καὶ ἀνεκδιήγητος εἰς καθ' ἕνα ὅπου τὴν δοκιμάσει κἂν καὶ μίαν μόνην στιγμήν, πόσην ἆρά γε θλίψιν θέλει ἔχει ἀσυγκρίτως ἐκείνη ἡ τελεία κόλασις ὅπου εἶναι παντοτεινὴ καὶ αἰώνιος; Πόσην ἄραγε ὀδύνην καὶ βάσανον θέλει προξενεῖ εἰς αὐτὴν τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον τῆς γεέννης εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν νὰ καταδικασθοῦν ὅλοι οἱ κολασμένοι καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία;

Ἀλλοίμονον! Ἀλλοίμονον! καὶ τὶς δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν στενοχωρίαν καὶ φόβον ὅπου δοκιμάζει ἡ φυλακωμένη ἐκείνη ψυχή, αὐτὴ ἄλλο δὲν ἐνθυμεῖται παρὰ τὴν τελείαν ἐκείνην κόλασιν ὅπου τὴν προσμένει· αὐτὴ ἄλλο δὲν φαντάζεται παρὰ τὸ ἡτοιμασμένον πῦρ διὰ λόγου της καὶ τόσον γίνεται ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ της ἀπὸ μέριμναν τῆς μελλούσης ἐκείνης παιδείας, ὅπου σχεδὸν δὲν αἰσθάνεται οὐδὲ αὐτὰς τὰς κακοπαθείας τῆς φυλακῆς ὅπου δοκιμάζει. Διὰ τοῦτο καὶ μόνον φροντίζουσα, ὅλα τὰ ἄλλα τὰ λησμονεῖ, ὡς λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ πότε μὲν τῆς φαίνεται πῶς ἀκούει τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν ὅπου ἔχει νὰ κάμῃ ὁ δίκαιος Κριτὴς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» (Ματθ. κε΄, 41.) πότε δέ, πῶς ἀκούει τὴν φωνὴν τοῦ Δαβὶδ τὴν λέγουσαν «Ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ᾅδην» (ψαλμ. θ΄. 18) καὶ πότε, ἐκείνην τὴν ἄλλην ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου «Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.» (Ματθ. ζ΄. 19)

Τώρα ἂν εὑρίσκετο ἕνας Ἄγγελος νὰ φωνάξῃ εἰς ἐκείνην τὴν καταδικασμένην ψυχήν καὶ νὰ τῆς εἰπῇ, ὅτι ὁ Θεὸς τὴν εὐσπλαγχνίσθη καὶ τὴν γυρίζει πάλιν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν διὰ νὰ μετανοήσῃ ὁλοκαρδίως καὶ διὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κόλασιν ὅπου τὴν προσμένει, μὲ τί λογῆς χαράν, λογιάζεις ἀδελφέ, πῶς ἤθελε μεταστραφῇ ἡ ἀθλία ἐκείνη διὰ νὰ ἀναζήσῃ; Ἢ τί λογῆς μετάνοιαν στοχάζεσαι πῶς αὐτὴ ἤθελε κάμει; Βεβαιότατα αὐτὴ ἤθελε δείξει μίαν μετάνοιαν τόσον συντετριμμένην, ὅπου νὰ ὑπερβαίνῃ ὅλας τὰς μετανοίας τῶν τελώνων, τῶν πορνῶν, τῶν Δαβίδων, τῶν Μανασσίδων, αὐτὴ ἤθελεν ἀποστραφῇ ὅλας τὰς ἡδονὰς μὲ ὅλην της τὴν καρδίαν· αὐτὴ παρευθὺς

ἤθελε διαλέξει τὴν καλογερικὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν πρότερον ἐκαταφρόνει· αὐτὴ ἤθελε δεχθῆ μετὰ χαρᾶς ὅλας τὰς σκληραγωγίας καὶ κακοπαθείας ὅπου ἔπραξαν ὅλοι ὁμοῦ οἱ ὅσιοι εἰς τὸ σῶμά τους, αὐτὴ ἤθελε δείξει τόσην ταπείνωσιν, ὅπου, ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἐβάλλετο ὡσὰν κατώφλιον εἰς τὴν πόρταν μίας μεγάλης πόλεως διὰ νὰ καταπατῆται χίλιους χρόνους ἀπὸ τοὺς πόδας ἐκείνων ὅπου ἐμβαίνουν καὶ ἐβγαὶνουν, βέβαια τοῦτο ἔμελλε νὰ τὸ δεχθῆ ὡσὰν ἕνα μεγάλον χάρισμα καὶ ἂν τὴν ἐκαταδίκαζαν διὰ νὰ λάβῃ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν βασάνων ὅπου ὑπέφεραν ὅλοι ὁμοῦ οἱ μάρτυρες ἀπὸ τοὺς τυράννους, τοῦτο ἤθελε τῆς φανῆ μεγάλη χαρά· ὤ πόσον τότε θέλει ἀνοίξει τὰ ὀμμάτιά της, τὰ ὁποῖα πρότερον ἐκράτει κεκλεισμένα, διὰ νὰ περιπατῆ μὲ μεγάλην φρόνησιν καὶ προσοχὴν ὅλον τὸν δρόμον τῆς ζωῆς της! Ὦ πόσον διαφορετικὸν λογαριασμὸν ἤθελε κάμει τότε διὰ τὴν ἐγκράτειαν διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν προσευχήν, διὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ δι' ὅλας ὁμοῦ τὰς ἀρετάς; Διότι τὰ παθήματα ἤθελε τῆς γίνουν μαθήματα καὶ πόσον ἤθελε γίνει κήρυξ καὶ διαλαλητὴς μετανοίας καὶ διορθώσεως εἰς ὅλον τὸν κόσμον, λέγουσα μὲ τὸν Δαβὶδ «Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν» (ψαλ. ν΄. 13)· ἀλλὰ ταῦτα ὅλα εἶναι ἀδύνατα εἰς τὴν ἁμαρτωλὴν ἐκείνην ψυχὴν νὰ τὰ πράξῃ, διότι ὁ θάνατος τῆς τὰ ἔκλεισεν ἔξω κατὰ τὸν Ἰὼβ «Συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ» (γ΄ 3) καὶ διότι κατὰ τὸν Δαβὶδ «Ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ τὶς ἐξομολογήσεταί σοι;» (ψαλμ. ς΄. 5).

Ἐσὺ ὅμως ἀγαπητέ, ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα, μὴ προσμείνῃς διὰ νὰ ἔλθῃ κανένας ἀπὸ ἐκεῖ νὰ σοὺ κηρύξῃ ταῦτα· ἔχεις τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφήτας, ὅπου καθ' ἡμέραν σοῦ τὰ κηρύττουν· ἔχεις τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον καὶ ὅλην τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Γραφήν, ὅπου καθ' ἑκάστην σοῦ τὰ διδάσκουν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀβραὰμ εἰς τὸν πλούσιον «Ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν» (Λουκ. ις΄. 29) Μὴ καρτερήσῃς πρῶτον νὰ πάθῃς ἐκεῖ τὰ βάσανα ἐκεῖνα καὶ ὕστερον νὰ τὰ μάθῃς ὡς ἄφρων καὶ ἀνόητος, ἀλλ' ἡ τωρινὴ μάθησις ὅπου ἔλαβες ἐκ τῶν Γραφῶν, αὐτὴ ἂς σὲ σωφρονήσῃ διὰ νὰ μὴ τὰ πάθῃς ἐμπράκτως· καὶ τώρα ὅπου εἶσαι ἀκόμη ζωντανός, τώρα ὅπου ἔχεις τὸν καιρόν, τώρα πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ἡ ἀνάγκη, σπούδασον διὰ νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν ἐκείνην καὶ τὸν φόβον ὅπου ἔχεις νὰ λάβῃς διὰ τὴν μέλλουσαν κόλασιν. Πῶς, καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Ἀντιστεκόμενος μεγαλοψύχως εἰς τὰ πάθη, ὅπου σὲ πολεμοῦν· ὑπομένοντας εὐχαρίστως τοὺς πειρασμούς, ὅπου σοῦ ἀκολουθοῦν, καταγινόμενος περισσότερον εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ εὐσπλαγχνίας κάμνοντας εἰς τοὺς ἄλλους ἐκεῖνο, ὅπου θέλεις νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς εἰς ἐσέ· φυλάττοντας ἀόκνως ὅλας τὰς Ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ ἐργαζόμενος προθύμως ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, διότι λέγω σοὶ ἀγαπητέ, ὅτι ἐὰν δὲν θελήσῃς τώρα νὰ κάμῃς αὐτὰ τὰ ὀλίγα, γρήγορα θέλει ἔλθει ὁ καιρὸς ὅπου νὰ ἐπιθυμῇς ματαίως νὰ κάμῃς πολὺ περισσότερα καὶ νὰ μὴν ἠμπορῇς.

Λοιπόν ἦλθεν ὁ καιρὸς ὅπου ἔχεις νὰ ἀποφασίσῃς διὰ νὰ ἀρχίσῃς νὰ ζῇς μίαν ζωὴν ἀξίαν τοῦ χριστιανικοῦ σου ὀνόματος· ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ μὴν ἀκούῃς πλέον ἐκεῖνο ὅπου σὲ λέγουν αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματός σου καὶ ὁ μάταιος οὗτος κόσμος, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπου σὲ λέγουν αἱ Ἁγίαι Γραφαὶ καὶ ὁ Κύριος εἰς τὸν ὁποῖον πιστεύεις· ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἀφήσῃς πλέον κάθε προσπάθειαν καὶ ἀγάπην τῶν πρόσκαίρων τούτων πραγμάτων καὶ νὰ προσπαθῇς εἰς τὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ οὐράνια πράγματα, τὰ ὁποῖα θέλουν εἶναι πάντοτε μαζί σου ἀχώριστα καὶ θέλουν σὲ κάμει κληρονόμον μιᾶς ἀτελευτήτου βασιλείας καὶ μακαριότητος, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμενος ὤ, πόσον ἔχεις νὰ χαρῇς καὶ νὰ εὐχαριστήσῃς μυρίας φοράς διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔδειξες εἰς τὸν Κύριον; Διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην σου καὶ μετάνοιάν σου καὶ διὰ τὸν ὀλίγον κόπον ὅπου ἔκαμες καὶ ἐκέρδισες ἕνα καλὸν ἄπειρον; Ὥστε ὅπου ἀπὸ τὴν πολλήν σου χαρὰν θέλεις θαυμάσει καὶ θέλεις εἰπεῖ εἰς τὸν ἑαυτόν σου «Αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι μου κόποι νὰ ἀνταποδοθοῦν μὲ τόσα ἀγαθά; Ἡ τόση μου ὀλίγη

ταπείνωσις νὰ μετατραπῇ εἰς τόσην δόξαν; Ἡ τόση ὀλίγη μου κακοπάθεια νὰ μεταβληθῇ εἰς τόσην ἀνάπαυσιν; Καὶ τὸ τόσον ὀλίγον κλαύσιμον ὅπου ἔκαμα νὰ μεταστραφῇ εἰς μίαν χαρὰν παντοτεινὴν καὶ ἀτελεύτητον;» Ὄντως ἀληθὴς εἶναι ὁ Θεὸς ὅπου ὑπόσχεται ταῦτα διὰ τοῦ προφήτου· «καὶ ὄψεσθε καὶ χαρήσεται ἡ καρδία ὑμῶν καὶ τὰ ὀστά ὑμῶν ὡς βοτάνη ἀνατελεῖ» (Ἡσ. ξς΄ 14).

Ἐὰν ὅμως, ἀγαπητέ, ἀμελήσης καὶ τοῦτον τὸν ὀλίγον καιρὸν ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ δὲν τὸν μεταχειρισθῇς εἰς καλὰ ἔργα διὰ νὰ γλυτώσης ἀπὸ τὸν φόβον τῆς μελλούσης ἐκείνης κολάσεως, ἰδού· προλέγω σοὶ τί ἔχεις νὰ πάθῃς. Καθὼς μία νύμφη, ὅπου δὲν φυλάξῃ τιμὴν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν νυμφίον της, ὑστερεῖται ἀπὸ ὅλα τὰ στολίδια καὶ χαρίσματα ὅπου τῆς εἶχε δοσμένα ὁ νυμφίος της· ἔτσι καὶ ἡ ἰδική σου ἁμαρτωλὴ ψυχή, διότι ἐφάνη ἄπιστος εἰς τὸν νοητὸν νυμφίον της Χριστόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἁρμόσθη διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἔγινεν εἰς ἕν πνεῦμα μὲ αὐτόν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος «Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ». (Β΄. Κορ. ια΄.2) Ἔτσι λέγω καὶ ἡ ψυχή σου, ἐπειδὴ δὲν ἐφύλαξε τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τιμὴν τοῦ γνησίου νυμφίου της, ἑνώθη μοιχικῶς μὲ τὸν ἐχθρὸν διάβολον καὶ ἠκολούθησε τὰ θελήματά του, διὰ τοῦτο ἂν δὲν μετανοήσῃ καθὼς πρέπει, ὄχι μόνον θέλει δοκιμάσει τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν ὅπου δοκιμάζουν αἱ καταδικασμέναι ψυχαὶ εἰς τὴν φυλακὴν ἐκείνην τοῦ ᾅδου διὰ τὴν μέλλουσαν κόλασιν ὅπου τὰς προσμένει, ἀλλὰ ἀκόμη θέλει στερηθῇ ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ ἀγαθά, ὅπου εὑρίσκονται εἰς αὐτήν· ἤγουν ἀπὸ τὴν πίστιν, ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἠθικὰς ἀρετὰς ὅπου ἀπέκτησεν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, καὶ θέλει μείνει χωρὶς καμμίαν φρόνησιν, χωρὶς καμμίαν δικαιοσύνην, χωρὶς καμμίαν ἀνδρείαν, χωρὶς καμμίαν χαράν, χωρὶς καμμίαν εἰρήνην, καὶ οὕτω γεγυμνωμένη ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὰ ὁποία ἦτο προικισμένη διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν Οὐράνιον Βασιλείαν καὶ ἐπιτύχῃ τοῦ νοητοῦ γάμου, ὑστερημένη ἀπὸ τὴν τιμήν της, κατεβασμένη ἀπὸ τὸν βαθμόν της, ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, χωρισμένη ἀπὸ τὸν Θεόν, θέλει παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν καταχθονίων δαιμόνων τῶν ἐχθρῶν της, οἱ ὁποῖοι θέλουν τὴν καταβιβάσει εἰς τὰ βάθη τοῦ ᾅδου, τὰ ὁποῖα αὐτὴ μόνη της ἐδιάλεξε καὶ ἠρνήθη δι' αὐτὰ τὸν Παράδεισον. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ φοβερὰ ἐκείνη καὶ τρομερὰ διχοτομία καὶ ἡ τελεία ἀποξένωσις ὅπου ἔχει νὰ γίνῃ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁμαρτωλῆς ψυχῆς, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Κύριος· «Ἥξει ὁ Κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου... καὶ διχοτομήσῃ αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». (Ματθ. κδ΄. 5) [45]

Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφὲ ἐντράπου πῶς ἐσὺ ἦλθες πολλάκις εἰς τέτοιον κίνδυνον νὰ ὑστερηθῇς ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα, νὰ χωρισθῇς μὲ τελειότητα ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ νὰ καταδικασθῇς ὁμοῦ μὲ τοὺς ὑποκριτὰς καὶ ἀπίστους· ἂν Αὐτὸς πάλιν ὁ Θεὸς δὲν σὲ ἐκράτει μὲ τὴν χάριν Του καὶ δὲν σὲ εὐσπλαγχνίζετο. Ὅθεν εὐχαρίστησέ Τον ἐκ καρδίας διότι σοῦ ἔδωκεν καιρὸν μετανοίας καὶ διορθώσεως· καὶ ἀποφάσισε νὰ μεταχειρισθῇς εἰς τὸν ἐρχόμενον αὐτὸν τὸν καιρὸν διὰ νὰ πολεμήσῃς τὰ πάθη ὅπου σὲ ἐνοχλοῦν καὶ νὰ τὰ νικήσῃς, ἐπειδὴ κατὰ ἀλήθειαν ἐντροπὴ μεγάλη εἶναι, ἐκεῖνοι μὲν ὅπου καταγίνονται εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ κάθε πράγμα ἐναντίον καὶ νὰ ἀγωνίζωνται διὰ νὰ κερδίσουν ἕνα φθαρτὸν κέρδος καὶ ἕνα εὐμάραντον στέφανον, ἐσὺ δὲ ὅπου ἔχεις νὰ λάβῃς ἕνα ἄφθαρτον καὶ

---

[45] Περὶ τῆς διχοτομίας ταύτης οὕτω λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· «διχοτομία ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ διηνεκὲς τῆς ψυχῆς ἀλλοτρίωσις, νῦν μὲν γάρ, εἰ καὶ μὴ ἀνακέκραται τοῖς ἀναξίοις, ἀλλ' οὖν παρεῖναι δοκεῖ πώς τοῖς ἅπαξ ἐσφραγισμένοις τὴν ἐπιστροφὴν τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἀναμένον· τότε δὲ ἐξόλου τῆς βεβηλωσάσης αὐτοῦ τὴν χάριν ψυχῆς ἀποτμηθήσεται· διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ᾅδη ἐξομολογούμενος, οὐδὲ ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων Θεοῦ, τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος μὴ συμπαρούσης» (κεφ. ις΄ τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

οὐράνιον στέφανον καὶ ἕνα κέρδος αἰώνιον, νὰ ἀμελῇς καὶ νὰ μὴν ἀγωνίζεσαι διὰ νὰ νικήσῃς «Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ὑμεῖς δὲ ἄφθαρτον» (Α'. Κορ. θ'. 25)· ἐσὺ ὅπου ἔχεις νὰ κληρονομήσῃς τὰ πάντα καὶ νὰ γίνῃς υἱὸς Θεοῦ νὰ θέλῃς νὰ περνᾷς τὴν ζωήν σου ἀμέριμνος «Ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα καὶ ἔσομαι αὐτῷ Θεὸς καὶ Αὐτὸς ἔσται μοὶ υἱός». (Ἀποκάλ. κα΄. 7).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΙΑ΄

Ὅτι ἡ μέλλουσα κρίσις ἔχει νὰ εἶναι μεγάλη·
Α΄. Διὰ τὰ πρόσωπα καὶ ὑποκείμενα ὅπου ἔχουν ἐκεῖ νὰ συναχθοῦν.
Β΄. Διὰ τὰ πράγματα ὅπου ἔχουν νὰ ἐξετασθοῦν.
Γ΄. Δι' ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν νὰ ἀποφασισθοῦν.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ παρόντος κόσμου ἔχει νὰ γίνη ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς καθολικῆς καὶ κοινῆς κρίσεως, ἥτις καλεῖται πολλάκις ἀπὸ τὰς Θείας Γραφάς μεγάλη[46] διότι ἐξαιρέτως θέλει εἶναι μεγάλη διὰ τρία αἴτια· α' διὰ τὰ ὑποκείμενα ὅπου ἔχουν νὰ συναχθοῦν ἐκεῖ· β΄ διὰ τὰ πράγματα ὅπου ἔχουν ἐκεῖ νὰ ἐξετασθοῦν καὶ γ' διὰ ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν ποτὲ νὰ ἀποφασισθοῦν. Καὶ λοιπὸν ἡ ἡμέρα ἐκείνη θέλει εἶναι μεγὰλη διὰ τὰ πρόσωπα ὅπου ἔχουν νὰ συναθροισθοῦν, ἐπειδὴ μέλλουν νὰ συναχθοῦν ὅλοι οἱ Ἄγγελοι, ὅλοι οἱ Δαίμονες, καὶ ὅλοι οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τέλους ἄνθρωποι ἐμπρὸς εἰς ἐκεῖνον τὸν φοβερὸν Κριτήν. Τώρα σχημάτισε μὲ τὸν νοῦν σου ἕνα μεγαλώτατον καὶ εὐρυχωρότατον θέατρον, τὸ ὁποῖον θέλει εἶναι ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰωσαφάτ, καθώς πολλοὶ θέλουσιν· «ἐξεγειρέσθωσαν, ἀναβαινέτωσαν πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, διότι ἐκεῖ καθιῶ τοῦ κρῖναι πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν,» (Ἰωήλ. γ΄. 12) καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ θέατρον αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα σχημάτισε μὲ τὴν φαντασίαν σου ἕναν θρόνον νεφέλης εἰς τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ κάθηται κριτὴς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τόσην μεγαλειότητα διὰ τὴν θείαν Του φύσιν καὶ μὲ τόσην δόξαν διὰ τὴν τεθεωμένην Του ἀνθρωπότητα, εἰς τρόπον ὥστε, οὔτε ὁ ἥλιος, οὔτε ἡ σελήνη, οὔτε τὰ ἄστρα θέλουν ἔχει φῶς ἔμπροσθέν Του «ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη σκοτισθήσονται καὶ οἱ ἀστέρες οὐ δώσουσι τὸ φέγγος αὐτῶν» (Ἰωὴλ γ΄. 15) καὶ εἰς τρόπον ὅπου ὅλοι οἱ δαίμονες καὶ ὅλοι οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ κατάδικοι ἁμαρτωλοί, τρομαγμένοι ἀπὸ τὴν μεγαλειότητά Του, πεφοβισμένοι ἀπὸ τὴν δόξαν Του θέλουν ἀναγκασθῆ καὶ μὴ θέλοντες νὰ κλὶνουν τὰ γόνατα, καὶ νὰ Τὸν προσκυνήσουν «ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθόνιων». (Φιλιπ. β΄. 10). Κοντὰ Του θέλει στέκει πρῶτον ἡ Παρθένος καὶ Μήτηρ Του εἰς ἕνα θρόνον ἁρμόδιον εἰς τὴν ἀξίαν τῆς βασιλίσσης κατὰ τὸ «Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν Σου» (ψαλμ. μδ΄. 9) καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα καὶ ἄλλο μέρος θέλουν στέκονται ὅλα τὰ ἀγγελικὰ τάγματα καὶ ὅλοι ὁμοῦ οἱ ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι καὶ δίκαιοι, οἱ ὁποῖοι θέλουν ἔχει τὰ σώματά τους τόσον ἔνδοξα καὶ τόσον λαμπρά, ὅπου κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἔχει νὰ φωτίζῃ ὅλην τὴν γῆν, ὡσὰν ἥλιος.«Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν.» (Ματθ. ιγ'΄43) καὶ οἱ ἄγγελοι θέλουν φαίνονται φωτεινότεροι ἀπὸ τὸν ἥλιον διὰ νὰ αὐξάνουν τὴν τιμὴν εἰς τοὺς ἁγίους καὶ τὸν φόβον εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον θέλουν στέκονται ὅλοι οἱ δαίμονες καὶ οἱ ἀσεβεῖς[47] καὶ οἱ

---

[46] Ἔτσι τὴν ὀνομάζει ὁ Προφήτης Ἰωὴλ· «δι'ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα Κυρίου καὶ ἐπιφανὴς σφόδρα· (β΄. 11) καὶ πάλιν «πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ· (αὐτόθι 3!) ἔτσι ὁ Σοφονίας «ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ μεγὰλη.» (α΄ 15)· ἔτσι ὁ Μαλαχίας «Πρὶν ἐλθεῖν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην.»(δ΄. 5).

[47] Διότι καί οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἄπιστοι ἔχουν νὰ παρασταθοῦν είς τὴν καθολικὴν κρίσιν κατὰ τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Προφήτου Ἰωήλ, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου ἐκεῖνο «καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως» (Ἰω. ε΄ 28). Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ Δαβίδ οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσι» (ψαλμ. α' 5) νοεῖται, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀνίστανται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, καθώς οἱ πιστεύοντες δίκαιοι, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀνίστανται· τινὲς δὲ ἑρμηνευταὶ προσφυέστερον ἑρμηνεύοντες αὐτὸ λέγουσιν, ὅτι δὲν θέλουν ἀναστηθῆ, οὐδὲ θέλουν σταθῆ οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῇ κρίσει καὶ τῇ βουλῇ, ἤγουν ἐν τῷ κριτηρὶῳ καὶ βουλευτηρὶῳ τῶν δικαίων, ταὐτὸν εἰπεῖν δὲν θέλουν συγκαθίσει μὲ τοὺς δικαίους

καταδικασμένοι ἁμαρτωλοὶ ἐκστατικοί, τρέμοντες, χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ θέλουν ἔχει καὶ αὐτοὶ τὰ ἰδικὰ τους σώματα, ἀλλ' ὤ! Πόσον διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ σώματα τῶν δικαίων! Διότι αὐτὰ θέλουν εἶναι δυσώδη, βρωμερά, μαῦρα, ἀσχημότατα, ἐλεεινὰ καὶ τερατώδη, ὥστε ὅπου νὰ γίνεται τὸ καθ' ἕνα εἰς τὴν ἀθλίαν του ψυχήν, ἄλλος δεύτερος ᾅδης[48].

Τώρα ἐσὺ ἀδελφέ ὅπου μελετᾷς ταῦτα, εἰς ποῖον ἀπὸ τούτους τοὺς τόπους ἔχεις νὰ εὑρεθῇς; Θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ; Ἐὰν φυλάξῃς ἐμπιστευμένα ἐκεῖνα ὅπου ὑπεσχέθης εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ ἀρνῆσαι τὸν κόσμον, τὸν διάβολον καὶ τὴν σάρκα, βέβαια ἔχεις νὰ εὑρεθῇς εἰς ἕνα τόπον ὁμοῦ μὲ ὅλους τους δικαίους· ἐὰν δὲ γίνῃς ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἠρνήθησαν ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου καὶ γενόμενος μοναχὸς ἀγωνισθῇς νὰ φυλάξῃς τὰς ὑποσχέσεις ὅπου ἔδωσες εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν καὶ φθάσῃς εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς τελειότητα, ἔχεις νὰ εὑρεθῇς εἰς τόπον ὑψηλότερον μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους· ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου σηκώσῃς ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ὑποταγὴν ὅπου χρεωστεῖς εἰς Αὐτὸν καὶ παραβαίνωντας τὰς ἐντολάς Του ζήσῃς καὶ ἀποθάνῃς ὡς ἁμαρτωλός, βέβαια ἔχεις νὰ σταθῇς ὅλος ἔντρομος εἰς τὸν τόπον τῶν καταδίκων· ὤ, ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Διότι ἐσὺ ὅπου τώρα διαφεντεύεις εἰς ὅλα τὰ πράγματα τὴν τιμήν σου καὶ θέλεις νὰ φαίνεσαι ὁ πλέον ἐξαίρετος καὶ τιμημένος ἀπὸ ὅλους, τότε τί λογῆς ἀτιμίαν καὶ καταισχύνην θέλεις δοκιμάσει, ὅταν σταθῇς μαζὶ μὲ τοὺς κλέπτας, μαζὶ μὲ τοὺς φονεῖς, μὲ τοὺς πόρνους, μὲ τοὺς μάγους, μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς παρανόμους; Τί λογῆς ἐντροπὴν θέλεις λάβει εἰς καιρὸν ὅπου ἔχεις νὰ ἰδῇς ἕναν ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς δούλους σου ἢ μίαν ἀπὸ τὰς πτωχὰς δούλας σου ἢ ἕναν ἀπὸ τοὺς καταξεσχισμένους πτωχούς, τοὺς ὁποίους ἐσὺ ἐσυνείθιζες νὰ διώχνῃς ἀπ' ἐμπρός σου μὲ ὑπερηφάνειαν; Τί λογῆς, λέγω, θέλεις ἐντραπεῖ, ὅταν ἰδῇς τούτους ἐνδεδυμένους ἀπὸ θείαν δόξαν, γεμάτους ἀπὸ θεϊκὸν φῶς, χαρμοσύνους, θριαμβευτάς, νὰ κάθωνται εἰς τοὺς πρώτους τόπους καὶ ἴσως νὰ ζητοῦν ἀπὸ ἐσένα λογαριασμὸν διὰ τὴν κακὴν ζωὴν ὅπου ἐπέρασες; Ἐκεῖνο δὲ ὅπου ἔχει νὰ σοῦ αὐξήσῃ τὴν ἐντροπὴν εἶναι ὅταν ἰδῇς πῶς ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὴν ὀλίγην στενοχωρίαν ὅπου ὑπέμειναν ἐδῶ, ἔλαβον διὰ μισθὸν τους μίαν βασιλείαν αἰώνιον· ἐσὺ δέ, ὅπου ἠμποροῦσες νὰ συναριθμηθῇς μὲ αὐτούς, ἀνίσως καὶ ἐπέρνας τὴν ζωήν σου κατὰ τὰς διδασκαλίας καὶ ἐντολὰς τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ προσωρινὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἡδονήν, ἀπεστράφης θεληματικῶς τοιαύτην μεγάλην δόξαν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ παραδείσου· τότε θέλεις παρακαλεῖ τὰ ὄρη νὰ πέσουν ἐπάνω σου καὶ νὰ σὲ σκεπάσουν, ὡς λέγει ἡ ἱερὰ Ἀποκάλυψις «καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ Προσώπου τοῦ Καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τὶς δύναται σταθῆναι;» (ϛ΄. 16) Τότε ἡ κατοικία τοῦ ᾅδου ὅπου εἶναι τόσον φρικτὴ καὶ φοβερά, θέλει γίνει ἐπιθυμητὴ εἰς ἐσέ, διὰ νὰ κρυφθῇς ἐκεῖ μέσα καὶ νὰ φύγῃς τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρίου, λέγοντας καὶ σὺ μὲ τὸν Ἰώβ «ὄφελον ἐν τῷ ᾅδῃ μὲ ἐφύλαξας, ἔκρυψας δὲ με ἕως ἂν παύσηταί Σου ἡ ὀργή». (ιδ΄. 13). Τότε θέλεις ἀλλάξει τὰς προτέρας σου γνώμας. Τότε θέλεις κράξει τὸν ἑαυτόν σου χιλιάδας φοράς μωρόν, ἀναίσθητον καὶ τρελλὸν· διότι ἐστάθης ἐνάντιος εἰς τὴν πίστιν σου μὲ τὰ ἔργα σοὺ· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, τότε θέλεις ἐπιθυμεῖ νὰ μὴν ἤθελες γεννηθῇ ὁλότελα εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ ζητῇς νὰ ἀποθάνῃς καὶ νὰ καταντήσῃς εἰς τὸ μὴ ὄν, καὶ νὰ μὴ τὸ ἐπιτύχῃς «ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον καὶ οὐχ εὑρήσουσιν». (Ἀποκ. θ΄. 6). Αὐτὰ εἶναι ὅπου πρέπει νὰ βάλλῃς, ἀδελφέ μου ἁμαρτωλέ, συχνάκις ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ νὰ

εἰς ἕνα τόπον, οὐδὲ μὲ αὐτοὺς θέλουν συναριθμηθῆ, ἐπειδὴ ἡ ἑβραϊκὴ λέξις ὄχι μόνον τὸ ἀνίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἁπλῶς ἵστασθαι σημαίνει ἐν τῷ ρητῷ τούτῳ.

[48] Περὶ τῶν ἀναστησομένων σωμάτων τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ὅρα εἰς τὸν γ΄ Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

συλλογίζεσαι, αἰσχυνόμενος τώρα πῶς ἐπέρασες τὸν καιρὸν μὲ τόσην ἀναισθησίαν καὶ τυφλότητα, καὶ παρακαλώντας τὸν Δεσπότην Χριστὸν νὰ τυπώσῃ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας σου αὐτάς τὰς βεβαιοτάτας ἀληθείας, ἵνα μὲ τὴν ἐνθύμησιν αὐτῶν δυνηθῇς νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἐντροπὴν καὶ νὰ σταθῇς μὲ παρρησίαν ἐμπρὸς εἰς τὸν Χριστόν. «Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθέν του Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου». (Λουκ. κα΄. 36).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, πόσον θέλει εἶναι μεγάλη ἐκείνη ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, δι᾽ ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν νὰ ἐξετασθοῦν εἰς αὐτὴν τότε ὅσα καλὰ καὶ ὅσα κακὰ ἔγιναν εἰς ὅλους τους αἰώνας καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅλα ἔχουν νὰ ἐξετασθοῦν παρρησίᾳ. Τότε ὅσα λόγια ἐλάλησαν ὅλοι ὁμοῦ οἱ ἀπ᾽ αἰῶνος ἄνθρωποι, καὶ ὅσοι λογισμοὶ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν νοῦν τους καὶ ὅσα ἔργα ἔκαμναν, ὅλα χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν ἔχουν νὰ φανερωθοῦν. Τώρα στοχάσου ἀδελφέ, ἀνίσως δὲν ἔχουν ἀριθμὸν ὅσοι λογισμοὶ ἀναβαίνουν εἰς τὸν νοῦν ἑνὸς μοναχοῦ ἀνθρώπου εἰς μίαν μοναχὴν ἡμέραν, καὶ ὅσα λόγια λαλεῖ καὶ ὅσα ἔργα κάμνει, πόσον ἀσυγκρίτως δὲν ἔχουν ἀριθμὸν ὅλοι οἱ λογισμοὶ ὅπου ἤθελεν συλλογισθῇ αὐτὸς ὁ ἕνας ἄνθρωπος εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν καὶ ὅλα τὰ λόγια ὅπου ἤθελεν λαλήσει καὶ ὅλα τὰ ἔργα ὅπου ἤθελεν κάμνει; Καὶ λοιπὸν ἂν τοῦ ἑνός ἀνθρώπου οἱ λογισμοὶ καὶ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα εἶναι ἀναρίθμητα καὶ ἄπειρα εἰς τὸ πλῆθος, πόσῳ μᾶλλον εἶναι ὅλων ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων; Μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὸ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν λογισμῶν καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων ὄχι μόνον ἑνὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ ὅλων ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ ὄχι μόνον τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ τῶν δαιμόνων, ἔχει νὰ παρουσιασθῇ ἐν μιᾷ στιγμῇ εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν· καί τὰ μὲν καλὰ μέλλουσιν νὰ κριθοῦν μὲ κρίσιν δοκιμασίας καὶ μισθοῦ, τὰ δὲ κακὰ μέλλουν νὰ ἀποδοκιμασθοῦν καὶ νὰ τιμωρηθοῦν· ὅθεν εἶπεν ὁ Κύριος «πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὅ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσωσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως». (Ματθ. ιβ΄. 36). καὶ ὁ Παῦλος λέγει «πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακὸν (Β΄ . Κορ. ε΄. 10). Καὶ πάλιν μὴ πρὸ καιροῦ τί κρίνετε ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὅς φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, τότε ὁ ἔπαινος γεννήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ».

(Α΄. Κορ. δ΄. 5).

Καὶ τὸ περισσότερον ὅπου τόσον τὰ καλὰ ὡσὰν καὶ τὰ κακὰ ἔχουν νὰ φανοῦν τότε ὄχι καθὼς φαίνονται τώρα εἰς τὴν ἰδικήν μας ὑπόληψιν, ἀλλὰ καθὼς φαίνονται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Κυρίου· ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ θέλει φανῆ τότε ἀπείρως καλλιτέρα καὶ τιμιωτέρα, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου φαίνεται τώρα εἰς τοὺς ἐσκοτισμένους ὀφθαλμούς μας, καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ κακία θέλει θεατρισθῇ ἀπείρως χειρότερα καὶ ἀτιμότερα ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται εἰς ἡμᾶς.

Τότε τί ἔχεις νὰ πάθῃς ἐσὺ ἀγαπητέ, ἀνίσως καὶ δὲν ἐφύλαξες τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χριστιανοῦ, ἀλλ᾽ ἐπέρασες τὴν ζωήν σου μὲ ἁμαρτίας; Τί ἔχεις νὰ εἰπῇς ὅταν εἰδῇς ἔμπροσθέν σου ἕνα πλῆθος ἀνομιῶν ὅπου ἔκαμνες, καὶ μέσα εἰς αὐτὸ τὸ πλῆθος, νὰ ἰδῇς τόσας ἁμαρτίας ὅπου δὲν τὰς ἐλόγιαζες διὰ τίποτε; Τί ἔχεις νὰ γίνῃς ὅταν ἰδῇς ἔμπροσθέν σου ὡσὰν εἰς καθρέπτην ὅλας τὰς θεωρίας σου, ὅλας τὰς συνομιλίας σου, ὅλας τὰς ἐπιθυμίας σου, καὶ ὅλους τους διαλογισμούς σου; ?Ολον τὸν καιρὸν ὅπου ἔχασες εἰς ἀνωφελεῖς συναναστροφάς, εἰς παιγνίδια, εἰς ἀναγνώσεις ματαίων ἢ βλαπτικῶν βιβλίων; Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος «ὀψόμεθα ἅμα πάντα οἱονεὶ παρεστῶτα ἡμῖν τὰ ἔργα καὶ φαινόμενα ἀντιπρόσωπα τῇ διανοίᾳ ἡμῶν μετὰ τῶν ἰδίων τύπων, ἕκαστον ὡς λέλεκται καὶ ὡς πέπρακται». Τί ἔχεις νὰ λαλήσῃς ὅταν ἰδῇς ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ἐξώδευσες εἰς

ἡδονὰς καὶ εἰς ματαιότητας καὶ δὲν τὰ ἐμοίρασες εἰς ἐλεημοσύνην εἰς χήρας καὶ ὀρφανά; Εἰς πτωχοὺς καὶ δυστυχι σμένους; Εἰς νοσοκομεῖα καὶ πτωχοτροφεῖα; Εἰς τύπους ψυχωφελῶν καὶ πνευματικῶν βιβλίων, καὶ εἰς ἄλλα ψυχωφελῆ καὶ θεάρεστα ἔργα; Τί θέλεις εἰπεῖν, ὅταν ἰδῇς ὅλα τὰ περιττὰ φορέματα ὅπου εἶχες, ὅλα σου τὰ σπήτια, ὅλα σου τὰ ὑποστατικά, καὶ ὅλα τὰ πράγματα ὅπου ἐμεταχειρίσθης κακῶς μὲ τὴν πλατεῖαν στράταν τοῦ κόσμου καὶ ὄχι μέτην στενὴν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου; Τότε πῶς ἔχεις νὰ ἀποδώσῃς λογαριασμὸν εἰς τὸν Θεὸν δι' ὅλα αὐτὰ εἰς καιρὸν ὅπου δὲν ἠμπορεῖς νὰ δώσῃς λογαριασμὸν εἰς Αὐτόν, διὰ μίαν μοναχὴν ἁμαρτίαν; ?Ως λέγει ὁ Ἰώβ «οὐκ ἀντείπῃς πρὸς ἕνα λόγον αὐτοῦ ἐκ χιλίων», (θ΄ 3.) Πλὴν μὲ ὅλα ταῦτα ἐσὺ δὲν ἔχεις νὰ ἀπολογηθῇς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου μόνον, ἀλλὰ ἀκόμη διὰ τὰς εὐεργεσίας ὅπου ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεόν, αἱ ὁποῖαι θέλουν εἶναι ὅλαι ἔμπροσθέν σου καὶ συγκρινόμεναι μὲ τὰς ἁμαρτίας σου θέλουν τὰς ἀποδείξει πλέον φοβερωτέρας.

Καὶ τέλος πάντων ἔχεις νὰ δώσῃς ἀπολογίαν ἀκόμη καὶ διὰ τὸ παράδειγμα ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ζωήν Του, καὶ διὰ τὰς πληγάς Του, καὶ διὰ τὸ πάθος Του, καὶ διὰ τὸν σταυρόν Του, καὶ διὰ τὸ αἷμα Του ὅπου ἔχυσεν, καὶ διὰ τὸν θάνατον ὅπου ἐδοκίμασεν· διὰ τοῦτο καὶ ἡ μεγάλη αὐτὴ κρίσις ἔχει νὰ γίνῃ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, δηλ. κοντὰ εἰς τὴν Γεσθημανῆ, ἐκεῖ ὅπου ὁ Χριστὸς ἵδρωσεν αἷμα διὰ τὴν σωτηρίαν σου, προσευχόμενος μέσα εἰς τὸν κῆπον κοντὰ εἰς τὸν χείμαρρον τῶν Κέδρων, ἀντίπερα εἰς τὸν ὁποῖον ἐπῆγεν ὁ Κύριος κατὰ τὴν νύκτα τοῦ πάθους Του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐφέρθη δεμένος εἰς τὸ κριτήριον, καθὼς ἱστορεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· «ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος». (Ἰω. η΄. 1) κάμνει δὲ τὴν κρίσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ Κύριος, διὰ νὰ ἐλέγξῃ περισσότερον τοὺς ἁμαρτωλούς· ἕνα μὲν ἀποδείχνοντας εἰς αὐτοὺς πὼς Αὐτὸς διὰ τὴν ἀγάπην τους ἔπαθεν τόσα καὶ τόσα πάθη πλησίον τοῦ τόπου τούτου, αὐτοὶ ὅμως δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ Αὐτά, ἀλλὰ τὰ ἐκαταφρόνησαν μὲ τὰς ἁμαρτίας των. Καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ δικαιολογηθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔχει νὰ κάμνῃ κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἔχοντας τρόπον τινὰ μάρτυρα αὐτῆς τὸν ἴδιον τόπον ὅπου δι' αὐτοὺς ἔπαθε, διότι διὰ τοῦτο θέλει ἔχει ἐκεῖ κοντά Του καὶ τὸν σταυρὸν νὰ στέκεται ὑψηλὰ μετὰ δόξης, ὡσὰν ἕνα βασιλικὸν φλάμπουρον διὰ νὰ δείχνῃ καὶ ἀπὸ μακρὰν μὲ μόνην τὴν ὄψιν Του, πόσα μὲν ἔκαμνεν ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ νὰ μᾶς σώσῃ, πόσα δὲ ἐξ ἐναντίας ἐκάμαμεν ἡμεῖς εἰς μεγάλην καταφρόνησιν διὰ νὰ μὴ σωθῶμεν.

Τώρα τί σοῦ φαίνεται ἐσένα ἀδελφέ, δι' αὐτὴν τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς κρίσεως; Ἐξίσωσες τοὺς λογαριασμοὺς ὅπου ἔχεις νὰ δώσῃς εἰς ἐκείνην τὴν λεπτὴν καὶ ἀκριβῆ ἐξέτασιν; Ἐδιόρθωσες ὅλας τὰς ἁμαρτίας σου μὲ μίαν καθολικὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἀποχὴν τοῦ κακοῦ καὶ μὲ μίαν ἀληθινὴν καὶ τελείαν μετάνοιαν; Ἢ ἔχεις ἀκόμη ἁμαρτίας ἀδιόρθωτες καὶ ἀμετανόητους καὶ τὰς ὁποίας δὲν ἐξωμολογήθης οὔτε ἐδούλευσες τὸν κανόνα των; Στοχάσου καλὰ ὅτι ἐὰν τὰς ἐδιόρθωσες, αὐταί δὲν ἔχουν νὰ φανερωθοῦν εἰς τὴν μεγάλην κρίσιν ἐκείνην οὔτε θέλει σὲ φοβίσουν τότε, διότι ὁ Κύριος δὲν θέλει τὰς ἐνθυμηθῇ «τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι» (Ἱερεμ. λα' 34)· εἰ δὲ καὶ ἔχεις ἁμαρτίας ἀδιόρθωτας, εἰ δὲ καὶ ἐφάνης ἀχάριστος εἰς τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας ὅπου σοῦ ἔκαμνεν ὁ Θεός, μεταχειριζόμενος αὐτὰς ἐναντίον τοῦ εὐεργέτου Σου· εἰ δὲ καὶ ἔδειξας μάταια ἀπὸ μέρος ἰδικόν σου τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ πάθη Του καὶ τὸ αἷμα Του καὶ τὸν σταυρόν Του καὶ τὰ μυστήρια ὅπου σοῦ ἄφησεν καὶ δὲν ὠφελήθης ἀπὸ Αὐτὰ διὰ τὴν κακήν σου ζωήν· ὤ, ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Ὢ, ποῖος φόβος καὶ τρόμος ἔχει τότε νὰ σὲ περικυκλώσῃ! Διότι ὅλας αὐτᾶς σου τὰς ἁμαρτίας, ὅλας αὐτὰς τὰς ἀχαριστίας καὶ ἀποστασίας σου ἔχει νὰ τὰς παραστήσῃ ἔμπροσθέν σου ὁ Δίκαιος Ἐκεῖνος Κριτὴς ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων·

«ἐλέγξω σε, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου» (ψαλμ. μθ΄. 21)

Καὶ λοιπὸν ἕως πότε ἀδελφὲ νὰ ἐναγκαλίζεσαι τὴν πόρνην καὶ τὰς ἁμαρτίας; καὶ νὰ ἔχῃς τὰ ὀφίδια αὐτὰ εἰς τὸν κόλπον σου, ὅπου σὲ δαγκάνουν καὶ σὲ θανατώνουν; ἕως πότε νὰ μὴ τὰ θανατώνῃς ἐσὺ μὲ μίαν ἀληθινὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἀποχὴν καὶ μετάνοιαν; Διατὶ ἀναβάλλεις τὸν καιρὸν τῆς διορθώσεως τῶν ἁμαρτιῶν σου; Ταύτην τὴν ἡμέραν, ταύτην τὴν ὥραν, ταύτην τὴν στιγμὴν ἀνάστα καὶ πήγαινε εἰς τὸν πνευματικόν σου διὰ νὰ ἐξομολογηθῇς μὲ πόνον καὶ συντριβὴν τῆς καρδίας σου καὶ διὰ νὰ τὰς διορθώσῃς· «ἕως τίνος ὀκνηρὲ κατάκεισαι; πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ;» (Παροιμ. ϛ΄. 9) Τί προσμένεις; Τί καρτερεῖς; ἰδοὺ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔφθασεν· «ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ μεγάλη» (Σοφ. α΄.) Τί λογῆς κατηραμένος λογισμὸς εἶναι αὐτός, ὅπου δὲν ἀφίνει νὰ φοβῆσαι ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν ἐφοβήθησαν τόσον οἱ μεγαλείτεροι ἅγιοι; «Ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα» λέγει ὁ Σειρὰχ (λζ΄. 3) ἐσὺ λογαριάζεις τόσον πολὺ τὰς κρίσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν φοβεῖσαι καὶ δὲν λογαριάζεις ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν κριτήριον ὅπου κάνει καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους δαίμονας διὰ νὰ τὸ φρίττουν, ὅταν τὸ ἐνθυμίσῃ τίς εἰς αὐτούς; Ἀποφάσισε κἂν ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ συλλογίζεσαι τὴν μέλλουσαν κρίσιν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν[49] διότι λέγω σοι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἐὰν καὶ εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν αὐτὴν συλλογίζεσαι, ἡ ζωή σου ὅλη θέλει εἶναι πολὺ σύντομος καὶ ὀλίγη, διὰ νὰ συλλογίζεσαι ἕνα λογισμὸν τόσον ἀναγκαῖον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «καὶ χρόνος στενός ἐστι τῷ Ἰακὼβ» (Ἰερεμ. λ΄. 7.) Παραστάσου νοερῶς ἐμπρὸς εἰς τὸν κριτήν Σου, καὶ παρακάλεσέ Τον ταπεινὰ διὰ νὰ γίνῃ εἰς ἐσὲ βοηθὸς καὶ Θεὸς ἐλέους προτοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ γίνῃ Θεὸς ἐκδικήσεως· «Θεὸς ἐκδικήσεων Κύριος, Θεὸς ἐκδικήσεων ἐπαῤῥησιάσατο». (ψαλ. ια΄. 1)

γ΄.

Συλλογίσου, ὅτι ἐκείνη ἡ ἡμέρα θέλει εἶναι εἰς ὅλον τὸ ὕστερον μεγάλη, δι' ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν νὰ ἀποφασισθοῦν εἰς αὐτήν, διότι ἐκεῖ δὲν ἔχει νὰ γίνῃ ἀπόφασις διὰ μίαν οὐτιδανὴν κληρονομίαν ἢ δι' ὀλίγας σπιθαμὰς γῆς· ἀλλὰ δι'ἕνα καλὸν καὶ δι' ἕνα κακὸν ἄπειρον εἰς τὴν μεγαλειότητά Του, καὶ αἰώνιον εἰς τὴν διαμονήν του· ἔχει νὰ γίνῃ μία ἀπόφασις κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ μία ὑπὲρ τῶν δικαίων· καὶ ποία εἶναι ἡ κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπόφασις; «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον» (Ματθ. κε'. 41)· μελέτησε ψυχὴ ἁμαρτωλὴ καὶ ζύγιασε τὰ λόγια τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἕνα πρὸς ἕνα. Πορεύεσθε ἀπ' Ἐμοῦ, λέγει ὁ Κριτής, πηγαίνετε μακρὰν ἀπὸ Ἐμένα, τοῦτο δηλοῖ τὴν στερητικὴν κόλασιν καὶ τὸν παντοτεινὸν χωρισμὸν ὅπου ἔχει νὰ γίνῃ ἀνάμεσα εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς δυστυχεῖς κολασμένους· οἱ κατηραμένοι ἄχ, καὶ πόσον φοβερὰ εἶναι αὕτη ἡ κατάρα, ἡ ὁποία ἔχει μαζί της ὅλα τὰ κακὰ καὶ τὰς δυστυχίας! κατάρα, ἀμετάθετος· κατάρα θεϊκή· κατάρα παντοτεινή. Εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· μὲ ταῦτα τὰ λόγια φανερώνεται, ὅτι δὲν εἶναι μόνον στερητικὴ ἡ κόλασις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θετικὴ διὰ βασάνων· λέγοντας λοιπὸν ἐδῶ πῦρ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μεγαλειτέρα βάσανος τῆς κολάσεως, συμπεριέλαβε καὶ ὅλα τὰ ἀλλὰ ἐλαφρότερα βάσανα προσθέτοντας

[49] Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος μακαρίζει ἐκείνους ὅπου μελετοῦν πάντοτε τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν, διότι ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν θέλουν ἐμποδισθῇ ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, λέγων· «Μακαρία ψυχὴ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας μηδεμίαν ἄλλην μέριμναν στρέφουσα, ἢ τὸν θάνατον διαπαντὸς καὶ πῶς ἐπὶ τῆς μεγάλης ἡμέρας, καθ' ἣν πᾶσα ἡ κτίσις παραστήσεται τῷ Κριτῇ τῶν ἀπάντων, τὰς εὐθύνας τῶν πεπραγμένων ἀπολαβοῦσα καὶ αὕτη δυνηθῇ κούφως ἀποθέσθαι τὸν λόγον τῶν βεβιωμένων· ὁ γὰρ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν πρὸ ὀφθαλμῶν τιθέμενος καὶ ἀεὶ μελετῶν τὴν ἐπὶ τοῦ ἀπαραλογίστου Κριτοῦ ἀπολογίαν, ὁ τοιοῦτος, ἢ οὐδέν, ἢ παντελῶς ἐλάχιστα ἁμαρτήσεται· δι' ὅτι τὸ ἁμαρτάνειν ἡμῖν, κατ' ἀπουσίαν τῶν φοβερῶν ἐκείνων ἐννοιῶν γίνεται». (Ἐπιστολ. πρὸς Ἐλευθέραν).

δὲ καὶ τὸ αἰώνιον, ἐφανέρωσεν ὅτι καὶ τὰ ἄλλα εἴδη τῆς κολάσεως θέλουν εἶναι παντοτεινὰ καὶ αἰώνια· ὢ αἰωνιότης τῆς γεέννης ἐκείνης! ἡ ὁποία ὅσον εἶναι χωρὶς μέτρον καὶ τέλος, ἄλλο τόσον εἶναι καὶ φοβερὰ καὶ τρομακτική.

Ποία δὲ εἶναι καὶ ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τῶν δικαίων; «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός Μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμὶν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.» (Ματθ. κε'. 34.) Δεῦτε, ἐλάτε· ὢ λόγια γλυκύτατα μὲ τὰ ὁποῖα καλεῖ ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοῦ λόγου Του καὶ εἰς τὰς θείας του ἀγκάλας ἐκείνους ὅπου ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς Του! Εὐλογημένοι τοῦ πατρός Μου ὢ εὐλογία θεοχαριτωμένη, ἡ ὁποία περιέχει κάθε λογῆς εὐλογίαν, καὶ κάθε μακαριότητα καὶ εὐτυχίαν! Κληρονομήσατε τὴν διὰ λόγου σας προητοιμασμένην βασιλείαν ἀπὸ τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ κόσμου· ὢ χαρά! ὢ ἀγαλλίασις! ὢ βασιλεία, ἥτις δὲν ἔχει τέλος ἀλλὰ θέλει διαμένει εἰς ὅλον τὸ ἄπειρον διάστημα τῆς αἰωνιότητος. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις ταύτας οἱ μὲν ἁμαρτωλοὶ θέλουν ὑπάγει εἰς κόλασιν παντοτεινὴν οἱ δὲ δίκαιοι εἰς παντοτεινὴν ζωὴν· «καὶ ἀπελεύσονται οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς κόλασιν αἰώνιον οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.» (Ματθ. κε'. 46). Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη ὑπόθεσις ὅπου ἔχει τότε νὰ ἀποφασισθῇ καὶ θέλει ἐνεργηθῇ εὐθὺς ὅπου ἀποφασισθῇ χωρὶς νὰ περάσῃ οὐδὲ στιγμὴ καιροῦ· τότε θέλει καταπαύσει ἡ κὶνησις τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ διὰ μὲν τοὺς ἁμαρτωλοὺς θέλει μείνει μία παντοτεινὴ νύκτα χωρὶς νὰ ἐλπίζουν νὰ ἰδοῦν πλέον ἡμέραν· διὰ δὲ τοὺς δικαίους θέλει μείνει μία παντοτεινὴ ἡμέρα, χωρὶς νὰ φοβοῦνται πῶς ἔχουν πλέον νὰ ἰδοῦν νύκτα· διότι ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου, ὅλαι αἱ τιμωρίαι καὶ ὅλαι αἱ δυστυχίαι θέλουν σωρευθῇ τότε εἰς τὴν κόλασιν, καθὼς συμμαζώνονται καὶ ὅλαι αἱ δυσωδίαι καὶ αἱ βρῶμαι ἑνὸς καραβίου μέσα εἰς τὴν σεντίναν του· καὶ ἔτσι ὅλα τὰ κτίσματα καθαρισμένα καὶ ἐλευθερωμένα ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ τὴν δυσωδίαν τῶν ἁμαρτωλῶν, θέλουν ἀναπνεύσει καὶ θέλουν ἀπολαύσει ἕνα καινούργιον εἶναι εὐτυχέστερον, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστήν, «καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι καὶ ἐπὶ τῷ παντὶ τῷ ποιήματι ἐκεῖ» (γ'. 17) καὶ μάλιστα κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον λέγοντα, «καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς» (Ρωμ. η'. 21)· καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν μὲ ἕναν λόγον· ἐκείνη ἡ ἡμέρα θέλει εἶναι ἡ δύσις τοῦ καιροῦ, καὶ ἡ ἀνατολὴ τῆς αἰωνιότητος καὶ οὔτε ἔγινεν οὔτε θέλει γείνει ποτὲ μία ἡμέρα μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτήν· καὶ τότε ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν μὲ περισσότερον δίκαιον ἐκεῖνο ὅπου λέγει ἡ Γραφή, διότι ἡμέραν καθ' ἣν ἔστησε τὸν ἥλιον ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὅτι «οὐκ ἐγένετο ἡμέρα τοιαύτη οὔτε πρότερον οὔτε ἔσχατον.» (Ἰησοῦ Ναυῆ ι. 14)[50].

Ἕως τόσον ἐσὺ ἀδελφὲ στοχάζεσαι αὐτὰ τὰ πράγματα ὅπου ἔχουν νὰ γίνουν εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πῶς εἶναι μακρὰν καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὰ φοβεῖσαι; Λέγω σοι ὅμως, ὅτι κἂν καὶ μακρὰν ἦναι πλὴν ἔχουν βέβαια νὰ γίνουν μίαν φορὰν· κἂν καὶ μακρὰν ἦναι ἀλλ' εἶναι ἀληθινά, ἐπειδὴ ὅσον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι εἶναι ἕνας Θεὸς, τόσον εἶναι καὶ ἀληθινόν, ὅτι θέλει γίνει μία κρίσις εἰς ὅλον τὸ ὕστερον. Ὅθεν πλησίασε ἀγαπητὲ εἰς αὐτὰς τὰς ἀληθείας μὲ τὴν θεωρίαν τῆς πίστεως, ἥτις καὶ τὰ μακρὰν ὄντα καὶ ἀόρατα, τὰ δείχνει κοντὰ καὶ ὁρατά, «πίστις ἐστὶ πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» (Ἑβρ. ια'. 1) καὶ μὴ λογαριάζεις τώρα εἰς τὰς ἡμέρας σου ἄλλο, πάρεξ ἐκεῖνο ὅπου θέλεις λογαριάσει τότε εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως· δηλ· πὼς νὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὴν μετάνοιαν· πὼς νὰ ὑπομένῃς τοὺς πειρασμοὺς· καὶ πῶς νὰ ἐργάζεσαι τὰς

---

[50] Ἡ ἡμέρα αὕτη ἔγινε διπλῆ ἤτοι ὡρῶν εἰκοσιτεσσάρων, κατὰ τὸν Σειρὰχ λέγοντα περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, «οὐχὶ ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀνεπόδισεν ἥλιος, καὶ μίαν ἡμέρα ἐγεννήθη πρὸς δύο;» (μς'. 4) καὶ κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον σχολιάζοντα τὴν πρὸς Πολύκαρπον Ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Μολονότι δὲ καὶ ἡ ἡμέρα ὅπου ἔγινεν ἐπὶ Ἐζεκίου διὰ θαύματος, ἐστάθη μεγαλειτέρα, (τριανταδύω γὰρ ὡρῶν ἐγένετο κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον) ὅτε ἡ σκιὰ τοῦ ὡρολογίου τοῦ ἡλιακοῦ ἐπέστρεψεν δέκα βαθμοὺς εἰς τὰ ὀπίσω, (κατὰ τὸ κ'. Κεφ. τῆς δ'. τῶν Βασιλ. στίχ. 11.) δὲν ἀναφέρει ὅμως ἡ Γραφὴ ὅτι τοιαύτη μεγάλη ἡμέρα οὐκ ἐγένετο οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον καθὼς ἀναφέρει τοῦτο ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ τὰ καλὰ ἔργα. Καὶ τοῦτο εἶναι, τὸ νὰ ἦσαι τῇ ἀλήθειᾳ φρόνιμος, ἤγουν τὸ νὰ γνωρίζῃς τὰ πράγματα ἀπὸ μακρὰν πρὶν νὰ ἔλθουν, καὶ νὰ ὠφελῆσαι ἀπὸ αὐτὰ· «ὅς γὰρ φυλάσσει φρόνησιν, εὑρήσει ἀγαθὰ» (Παρ. ιθ'. 8), μάλιστα δὲ ὅπου ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ ἀπόφασις, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πλέον φοβερώτερα ἀπὸ ὅσα ἔχει ἐκείνη ἡ ὁλοϋστερινὴ ἡμέρα, αὐτὰ λέγω δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ ἐσέ, ἀλλὰ εἶναι τόσον κοντά σου, ὅσον εἶναι κοντὰ εἰς ἐσὲ καὶ ὁ θάνατος, καθὼς εἴπομεν εἰς τὸ προλαβὸν κεφάλαιον περὶ μερικῆς κολάσεως καὶ καθὼς λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος εἰς τὴν ἐπιστολὴν του «ἰδοὺ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν·» (ε' 9) διότι εὐθὺς ὅπου ἀποθάνῃς, ἔχεις νὰ τὰ ἀπαντήσῃς. Ἐντράπου λοιπὸν πῶς ἐστάθης τόσον πολὺν καιρὸν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀφρόνων διὰ τὴν ἀστοχασίαν σου, θαύμασε πῶς ἐτόλμησες νὰ ἁμαρτήσῃς τόσας φοράς εἰς καιρὸν ὅπου πιστεύεις πῶς εἶναι ἕνας Θεὸς κριτὴς καὶ τιμωρητὴς τῶν ἁμαρτιῶν· σπούδασε νὰ ἀποκτήσῃς ἀπ' ἐδῶ σύντροφον καὶ φίλον τὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ σταθῇ αὐτὴ τότε νὰ σὲ διαφεντεύσῃ ὡσὰν καλὸς ρήτορας καὶ νὰ σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν· ἐπειδὴ ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος Κριτὴς δὲν ἔχει νὰ ἐξετάσῃ τοὺς δικαίους πῶς ἐνήστευσαν ἢ ἐπαρθένευσαν, ἢ ἄλλας ἀγαθοεργίας ἔκαμναν· ἀλλὰ μόνον πῶς ἐλέησαν τοὺς πτωχούς, πῶς ἐχόρτασαν τοὺς πεινασμένους καὶ ἐπότισαν τοὺς διψασμένους καὶ ἔνδυσαν τοὺς γυμνοὺς καὶ ἐπεσκέφθησαν τοὺς ἀρρώστους καὶ φυλακισμένους, οὐδὲ ἔχει νὰ κρίνῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς πῶς ἐπόρνευσαν ἢ ἐμοίχευσαν ἢ ἄλλας κακίας ἔκαμναν· ἀλλὰ πῶς δὲν ἠλέησαν τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς των· ὅθεν ὁ μὲν ἀδελφόθεος Ἰάκωβος εἶπε διὰ τοὺς ἀνελεήμονας «ἀνίλεως ἡ κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως» (Ἰάκωβ. β'. 13)· ὁ δὲ Δαβὶδ λέγει διὰ τοὺς ἐλεήμονας «Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν, (ἤτοι δανείζων) οἰκονομήσει τοὺς λόγους Αὐτοῦ ἐν κρίσει» (ψαλ. ριά. 5)· ἤγουν θέλει δώσει καλὴν ἀπολογίαν τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, καθὼς, ἑρμηνεύει ὁ μέγας Βασίλειος. Παρακάλεσαι τὸν Κύριον νὰ σὲ ἀξιώσῃ μὲ τὴν χάριν του, ὅπου νὰ σταθῇς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὄχι μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀνελεήμονας, ἀλλὰ μὲ τοὺς δικαίους καὶ ἐλεήμονας καὶ νὰ ἀκούσῃς ἀπὸ τὸ στόμα Του, τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ εὐλογημένην ἀπόφασιν «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός Μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.» (Ματθ. κέ'. 34).

ΜΕΛΕΤΗ ΙΒ΄.

Περὶ τῶν τιμωριῶν τοῦ ᾅδου.

Α΄. Ὅτι εἶναι πολλαὶ εἰς τὴν ποσότητα.

Β΄. Ὅτι εἶναι δειναὶ εἰς τὴν ποιότητα.

Γ΄. Ὅτι εἶναι αἰώνιαι.

α΄.

Συλλογίσου τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποσότητα τῶν τιμωριῶν ὅπου εὑρίσκονται εἰς τὸν ᾅδην ἀπὸ τὰς ὁποίας πάσχει ἡ ψυχὴ ἑνὸς κολασμένου διότι ἐκεῖ ἔχουν νά συναχθοῦν ὅλαι ὁμοῦ αἱ δυστυχίαι καὶ τὰ κακά· «συνάξω εἰς αὐτοὺς κακά» (Δεύτερον, λβ'. 23.) ὅθεν καὶ κάθε λογῆς πόνος καὶ κάθε ἀνάγκη θέλει ἔχει ἄδειαν νὰ τιμωρῇ ἐκεῖνον τὸν ταλαίπωρον ὅπου καταδικασθῇ ἐκεῖ, ὡς λέγει ὁ Ἰώβ, «πάσα ἀνάγκη ἐπ' αὐτὸν ἐπελεύσεται» (κ' 22) ὅλαι αἱ ἐξωτερικαὶ αἰσθήσεις τοῦ σώματος, ὅπου ἐστάθησαν ὄργανα τῆς ψυχῆς εἰς τὸ νὰ ἁμαρτάνῃ, τότε θέλουν γίνει ὄργανα εἰς τὸ νὰ τὴν θλίβουν καὶ νὰ τὴν κολάζουν, ὡς λέγει ὁ Σολομὼν «δι' ὧν τὶς ἁμαρτάνει, διὰ τούτων κολάζεται». (Σοφ. ια'. 17) καὶ ἡ μὲν ὅρασις ἀντὶ διὰ τὰς ἀσμένους θεωρίας τοῦ κόσμου θέλει παιδεύει τὴν ψυχὴν μὲ τὰς τρομακτικὰς θεωρίας τῶν ἀγρίων δαιμόνων καὶ τῶν κολασμένων· ἡ δὲ ἀκοή, διὰ τὰ ἀπρεπῆ καὶ αἰσχρὰ λόγια ὅπου ἤκουσεν εἰς τὸν κόσμον, δὲν θέλει ἀκούει ἄλλο παρὰ θρήνους καὶ ἀναστεναγμοὺς καὶ κατάρας· ἡ ὄσφρησις ἀντὶ διὰ τὰς μυρωδίας ὅπου εἶχεν ἐδῶ, θέλει ὀσφραίνεται ἐκεῖ ὅλο δυσωδίας καὶ βρώμας καὶ καθεξῆς αἱ ἆλλαι αἰσθήσεις. Αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὡς πλέον εὐγενέστεραι καὶ λεπτότεραι θέλουν λαμβάνει καὶ πλέον μεγαλύτερα βάσανα· ἡ φαντασία θέλει κυματίζει πάντοτε εἰς ἕνα πέλαγος λύπης· ἡ μνήμη θέλει θλίβεται πάντοτε ἐνθυμουμένη τὸν χρυσὸν καιρὸν ὅπου ἄφησε καὶ ἐπέρασεν εἰς τὰ μάταια, ὁ νοῦς δὲν θέλει ἠμπορεῖ νὰ δίδεται εἰς ἄλλην θεωρίαν, παρὰ εἰς τὸ νὰ στοχάζεται τὴν ἀθλιότητά του· ἡ θέληαις ἔχει νὰ λυσσᾷ πάντοτε ἀπὸ μῖσος καὶ καταφρόνησιν ἐναντίον τῶν δαιμόνων ὅπου τῆς δίδουν τὴν τιμωρίαν, καὶ ὅπου τὴν ἐπλάνησαν· ἐναντίον τῶν κτισμάτων ὅπου ἐσυνήργησαν εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃ καὶ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της ὅπου ἥμαρτεν.

Καὶ διὰ νὰ ἀφήσω ὅλα τὰ ἄλλα εἴδη τῆς κολάσεως, τὸν τάρταρον,τὸν κλαυθμόν, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὸν σκώληχα τὸν ἀτελεύτητον, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον καὶ τὰ λοιπά, μόνον τὸ πῦρ θέλει εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ προξενῇ εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς μίαν ἄπειρον κόλασιν· ἐπειδὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο θέλει ἔχει μίαν ὑπερβολικὴν δύναμιν, διὰ νὰ καίῃ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνων τῶν ἀθλίων ἁμαρτωλῶν, μὲ τόσην καυστικὴν ἐνέργειαν, ὅπου ἂν ἤθελε πέσῃ εἰς τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἕνα βουνόν, ἤθελεν ἀναλύσει εἰς μίαν στιγμὴν μέσα εἰς ἐκείνας τὰς φλόγας ὡσὰν κερί, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ᾅδου κατωτάτου, φλέξει θεμέλια ὀρέων». (Δευτερονόμ. λβ'. 22.) ὤ, ἀλλοίμονον εἰς ἔμε! καὶ τὶς θέλει δυνηθῇ νὰ κατοικῇ μέσα εἰς τοιοῦτον πῦρ, ὅπου ἔχει νὰ τὸν κατατρώγῃ παντοτεινά; «πῦρ κατέδεται ὑμᾶς (Ἡσ. λγ'. 11) καὶ πῦρ ὅπου ἔχει νὰ εἶναι πάντοτε ζοφῶδες καὶ σκοτεινόν, καθὼς λέγει ὁ Δαβὶδ «φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρὸς» (ψαλ. κη'. 7)[51] μὲ ὅλον τοῦτο καὶ αὐτὴ ὅλη ἡ κόλασις τοῦ πυρὸς μαζὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα κολαστήρια, ἤθελαν εἶναι σχεδὸν εὐκολοϋπόφερτος ἀνίσως καὶ δὲν ἐπροστίθετο κοντὰ εἰς αὐτήν καὶ ἄλλη μία ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρα καὶ αὕτη εἶναι ἡ στέρησις τοῦ Θεοῦ δι'ὅλους τοὺς αἰῶνας, ἥτις εἶναι ἡ ἄπειρος ζημία τῶν

[51] Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βσίλειος ἐν τῇ ς'. ὁμιλίᾳ εἰς τὴν ἑξαήμερον, φέρων τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ Δαβίδ, ταῦτα ὅθεν καὶ ἐν ταῖς τῶν βεβιωμένων ἡμῖν ἀνταποδόσεσι, λόγος τις ἡμᾶς ἐν ἀπορρήτῳ παιδεύει, διαιρεθήσεσθαι τοῦ πυρὸς τὴν φύσιν· καὶ τὸ μὲν φῶς, εἰς ἀπόλαυσιν τοῖς δικαίοις, τὸ δὲ τῆς καύσεως ὀδυνηρὸν τοῖς κολασμένοις ἀποταχθήσεσθαι·» τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ἐν τῇ ἰδιατέρᾳ ἑρμηνείᾳ τοῦ κη΄ψαλμοῦ.

κολαζομένων, διότι ὑστερεῖ τοὺς ἀθλίους παντοτεινὰ ἀπὸ ἕνα ἄπειρον ἀγαθὸν· ὅθεν, καθὼς τὸ νὰ βλέπῃ τίς τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ἰδίως καὶ καθ’αὑτὸ κάμνει τὸν παράδεισον, παράδεισον· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αὐτὸ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ παράδεισος· ἔτσι πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸ νὰ μὴ βλέπει τίς ποτὲ τὸν Θεόν τοῦτο εἶναι ἰδίως καὶ καθ’ ἑαυτὸ ἐκεῖνο ὅπου κάμνει τὸν ᾅδην, ᾅδην· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αὐτὸ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ᾅδης καὶ ὅπου κάμνει τοὺς κολασμένους τοῦ ᾅδου νὰ εἶναι καὶ νὰ ὀνομάζωνται κολασμένοι· τὰ δὲ ἐπίλοιπα βάσανα ὅπου αὐτοὶ δοκιμάζουν, ὅσον καὶ ἂν ἦναι πολλὰ καὶ μεγάλα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἕνα παρακολούθημα ἐκείνης τῆς στερήσεως τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον σχεδὸν οὐδὲ τὸ ψηφοῦν. Καὶ ἐπ’ ἀλήθειας ὁ Ἀβεσσαλὼμ ἔλεγε πὼς προκρίνει καλλίτερα τὴν ἐξορίαν καὶ τὸν ἴδιον θάνατον παρὰ νὰ ὑστερῆται τὴν θεωρίαν τοῦ προσώπου τοῦ πατρὸς τοῦ Δαβίδ· «ἵνα τί ἦλθον ἐκ Γεσούρ; Ἀγαθὸν μοι ἦν εἶναι ἐκεῖ· καὶ νῦν ἰδοὺ τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως οὐκ εἶδον εἰδέ ἐστιν ἐν ἐμοὶ ἀδικία καὶ θανάτωσόν με» (Β’. Βασ. ιδ’. 32) πῶς θέλει ὑποφέρει μία ταλαίπωρος ψυχή, ὅπου εἶναι κτισμένη διὰ μόνον καὶ μόνον τὸν Θεόν, τὸ νὰ ὑστερῆται πάντοτε τὴν γλυκυτάτην καὶ χαροποιὰν θεωρίαν τοῦ θείου προσώπου Του καὶ νὰ ἦναι διὰ παντὸς εὐγαλμένη ἀπὸ τὸ ἴδιον κέντρον της; Ὅθεν καλὰ εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὅτι ἡ στέρησις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ βαρύτερα ἀπὸ ὅλας τὰς κολάσεις· ὁ μὲν γὰρ Βασίλειος οὕτω λέγει «Θεοῦ ἀλλοτρίωσις καὶ ἀποστροφὴ καὶ τῶν ἐκεῖσε προσδοκωμένων κολάσεων βαρύτερον ἐστί τῷ πεσόντι»· ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος οὕτω «Κἂν μυρίας τὶς θῇ γεέννας οὐδὲν τοιοῦτον ἐρεῖ οἷον τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐκπεσεῖν δόξης»· (ὁμιλ. κδ’. εἰς τὸν Ματθ.)

Τώρα λοιπὸν ὅπου ἐπαρουσιάσθηκαν εἰς τὸν νοῦν σου σύντροφέ μου ἁμαρτωλὲ τέτοιαι ἀλήθειαι τί λέγεις; Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ φοβηθῇς πλέον ἐσὺ τὸν Θεὸν ὅπου ἔτσι κολάζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὲ τοιαύτην αὐστηράν καὶ ἄπειρον κόλασιν; «Φοβήθητε τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ» (Ματθ. ι’. 28). Εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύῃς ἐσὺ πῶς εἶναι ἑτοιμασμένα διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τοιαῦτα φοβερὰ βάσανα, καὶ ἔπειτα νὰ ζῇς μὲ τὴν ἁμαρτίαν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς σου; Εἶναι δυνατὸν νὰ ἠξεύρῃς πῶς μέσα εἰς ἐκείνην τὴν ἄσβεστον κάμινον τοῦ πυρὸς ρίπτονται ὅλοι οἱ παραβᾶται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐσὺ νὰ παραβαίνῃς ἀφόβως τὰς προσταγὰς τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ μὴ ψηφᾷς τοιαύτην αἰώνιον τιμωρίαν; Τιμωρίαν ὅπου τὴν φρίττουν καὶ τὴν φοβοῦνται καὶ οἱ ἴδιοι δαίμονες καὶ διὰ τοῦτο παρακαλοῦν τὸν Κύριον νὰ μὴ τοὺς βάλῃ εἰς αὐτὴν «καὶ παρεκάλει αὐτόν, (ὁ λεγεὼν) ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν». (Λουκ. η’. 3).

Μὴ ἀγαπητέ, μὴ φθάσῃς εἰς τόσην ἀναισθησίαν καὶ ἀφροσύνην, ὅπου νὰ παίζῃς τρόπον τινὰ καὶ ἐσὺ τριγύρω εἰς τὸ στόμα μιᾶς τοιαύτης φρικτῆς καμίνου τῆς κολάσεως, ὡσὰν οἱ χαλδαῖοι ἐκεῖνοι περὶ τὴν κάμινον τῶν τριῶν παίδων· ἀλλὰ στοχαζόμενος πόσαι καὶ πόσαι φοραί ἐρρίφθης μόνος σου εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον διὰ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες, ἐὰν ὁ Θεὸς, διὰ τὴν ἄπειρόν του ἐλεημοσύνην, δὲν ἤθελεν σὲ κρατήσῃ μὲ τὸ χέρι Του, δίδωντάς σου καιρὸν νὰ μετανοήσῃς, διὰ νὰ λυτρωθῇς ἀπὸ ἐκείνην τὴν καταδίκην, δοξολόγει χιλίας φοράς τὸ ἅγιόν Του ὄνομα, φύλαττε εἰς τὸ ἑξῆς τὰς ἁγίας Του ἐντολὰς καὶ εὐχαρίστησον ἀπὸ καρδίας, διότι σοῦ ἔδωκεν καιρὸν νὰ διορθωθῇς, τὸν ὁποῖον καιρὸν δὲν ἔδωκεν εἰς ἄλλους ὀλίγον πταίστας ἀπὸ λόγου σου. Φρῖξον εἰς τὸν κίνδυνον ὅπου εὑρίσκεσο ἕως τώρα, διὰ νὰ κολασθῇς αἰωνίως κατὰ τὸν ψαλμωδόν, «παραβραχὺ παρῴκησε τῷ ᾅδῃ ἡ ψυχή μου.» (Ψαλμ. ϟγ’. 17). καθὼς φρίττει μεγάλως καὶ ἕνας ὅπου περιπατήσῃ ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς κρημνοῦ, καὶ ὅταν ἀνατείλῃ τὸ φῶς, τότε γνωρίζει τὸν κίνδυνον καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ἐπειδὴ ἡ ἐνθύμησις τοῦ πλήθους τῶν τιμωριῶν τῆς κολάσεως, εἶναι μεγάλον χαλινάρι ὅπου ἐμποδίζει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ ἐντυπώσῃ τὴν ἐνθύμησιν ταύτην βαθέως εἰς τὴν

καρδίαν σου διὰ τῆς χάριτός Του διὰ νὰ ἦσαι προσηλωμένος ὅλος εἰς τὸν φόβον αὐτὸν καὶ νὰ μὴ δύνασαι νὰ ἁμαρτάνης καθὼς λέγει ὁ Σειρὰχ «Μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, καὶ οὐ μὴ ἁμαρτήσῃς εἰς τὸν αἰῶνα», (ζ'. 36).

β΄.

Συλλογίσου τὴν ποιότητα καὶ δεινότητα τῶν κολαστηρίων τοῦ ᾅδου ὅπου δὲν ἔχουν κἀνένα καλόν, οὔτε καμμίαν παρηγορίαν· ὅτι, καθὼς εἰς τὸν παράδεισον εἶναι ὅλα τὰ χαροποιὰ καθαρά, χωρὶς κἀμμίαν θλῖψιν, ἐπειδὴ καὶ ὁ παράδεισος εἶναι ὁ ξεχωριστὸς τόπος μόνων καὶ μόνων τῶν ἀγαθῶν, ἔτσι καὶ εἰς τὸν ᾅδην ὅλα τὰ βάσανα εἶναι καθαρά, χωρὶς καμμίαν ἀναψυχήν, ἐπειδὴ καὶ ὁ ᾅδης εἶναι ὁ ξεχωριστὸς τόπος μόνων καὶ μόνων τῶν βασάνων[52]. Ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος πλούσιος, ὅπου ἀναφέρει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, πόσον ὀλίγον νερὸν ἐζητοῦσεν; Μίαν μοναχὴν σταλαγματιάν, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ εἰς τὸ ἄκρον ἑνὸς δακτύλου «πάτερ Ἀβραὰμ ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ μου τὴν γλῶσσαν» (Λουκ. ις. 24)· ἀλλ' ὅμως οὔτε τὸ τόσον ὀλίγον ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ· διότι αἱ τιμωρίαι τοῦ ᾅδου δὲν ἔχουν οὐδὲ μίαν σταλαγματιὰν παρηγοριᾶς ὅθεν καθ' ἕνας ἀπὸ τοὺς κολασμένους ἔχει νὰ λέγῃ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ὠσηέ· «παράκλησις κέκρυπται ἀπὸ ὀφθαλμῶν μου». (ιγ'.14) Εἰς τοῦτον τὸν κόσμον εἶναι μεμιγμέναι πάντοτε αἱ θλίψεις μὲ τὰς παρηγορίας· τὰ καλὰ μὲ τὰ κακά· αἱ δυστυχίαι μὲ τὰς εὐτυχίας· ὅθεν ἂν τύχῃ νὰ ἀσθενήσῃ κανένας καὶ μάλιστα πλούσιος, παρευθὺς πόσα δυναμωτικὰ ἰατρικά τοῦ κατασκευάζουν; πόσας παρηγορίας τοῦ κάμνουν; διότι ὅλοι οἱ φίλοι προστρέχουν νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν· ὅλοι οἱ συγγενεῖς πηγαίνουν καὶ τὸν συμπονέσουν· οἱ ἰατροί ὅλοι τρέχουν διὰ νὰ τὸν ἰατρεύσουν· οἱ δοῦλοι ὅλοι στέκονται πρόθυμοι εἰς τὰς ὑπηρεσίας, ἡ σύζυγος τὸν παραστέκει· τὰ τέκνα τοῦ συνομιλοῦν· ὅλη ἡ φαμελία τὸν περιτριγυρίζει· ἀνίσως ὅμως ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος ἐπέρασε τὴν ζωήν του μὲ ἁμαρτίας καὶ ἀποθάνῃ ἀδιόρθωτος, ἀλλοίμονον εἰς αὐτὸν· διότι τὰς παρηγορίας ταύτας διαδέχονται αἱ ἀπαρηγόρηται τιμωρίαι τοῦ ᾅδου, κατὰ τὸν Ἰώβ. «συνετέλεσεν ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτοῦ, ἐν δὲ ἀναπαύσει ᾅδου ἐκοιμήθη» (κα'. 13)· τότε ἐκεῖνος δὲν θέλει λάβῃ πλέον ἐκεῖ ἀπό τινα καμμίαν παρηγορίαν εἰς τὸν αἰῶνα, δὲν θέλει δυνηθῇ ποτὲ νὰ ἀναπνεύσῃ ὀλίγον ἀέρα δροσερὸν· δὲν θέλει ἰδεῖ ὀλίγον φῶς· δὲν θέλει ἀναπαυθῇ οὐδὲ μίαν στιγμὴν· δὲν θέλει στοχασθῇ κανέναν λογισμὸν παρηγορητικὸν τῶν βασάνων του ἀλλὰ μάλιστα θέλει καταρᾶται χιλιάδες φορές τὸν ἑαυτόν του, τὴν ἀγνωσίαν του, τὸν πλοῦτον του, τὰς ἡδονάς του καὶ τὰς ἄλλας παρηγορίας ὅπου ἀπήλαυσεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, διὰ τὰ ὁποῖα ὅλα ἐκαταδικάσθη ὁ ἄθλιος νὰ εὑρίσκεται εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον τῶν βασάνων· τότε θέλει λέγει εἰς τὸν ἑαυτόν του· ὤ, ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὸν δυστυχῆ, ὅτι διὰ πλοῦτον προσκαιρον καὶ διὰ ματαίας δόξας καὶ ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου, ταὐτὸν εἰπεῖν διὰ σκιάς καὶ καπνοὺς καὶ ὀνείρατα, ἔσφαλα εἰς τὸν Θεόν μου καὶ ἐχωρίσθηκα ἀπὸ τὴν βασιλείαν Του καὶ καταδικάζομαι ἐδῶ κάτω αἰώνια· ὤ, ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ! Ὅτι ἤκουα τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μοῦ ἐφαίνετο μῦθος· μὲ ἐσυμβούλευον οἱ πνευματικοὶ καὶ δὲν τοὺς ἤκουα· μὲ ἐδίδασκον οἱ διδάσκαλοι καὶ ἐγὼ δὲν ἐψήφουν τὰ λόγια τους «ἄρα ἐπλανήθην ἀπὸ ὁδοῦ ἀλήθειας, καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἐπέλαμψε μοι» (Σοφ. ε'. 6)

Εἰπέ μου τώρα ἐσὺ ἀγαπητὲ ὅπου μελετᾷς ταῦτα· ἔγινες ποτὲ ἄξιος διὰ νὰ καταδικασθῇς ἀπὸ τὴν Θείαν Δικαιοσύνην εἰς αὐτὴν τὴν κατηραμένην χώραν τῶν κολασμένων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λείπει κάθε καλὸν καὶ κάθε παρηγορία; Ἐὰν ἔγινες ἄξιος (καὶ ἴσως χιλίας φοράς νὰ ἔγινες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου) ἐγὼ δὲν ἠξεύρω νὰ σοῦ εἰπῶ ποταπὴν εὐχαριστίαν πρέπει νὰ προσφέρῃς εἰς τὸν Θεόν,

---

[52] Ὅρα περί τούτου εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. Συλλογισμοῦ τῆς Μελέτης περὶ τῆς δόξης τοῦ Παραδείσου.

ὅπου νὰ εἶναι ἀνάλογος εἰς μίαν τόσον μεγάλην εὐεργεσίαν ὅπου σου ἔκαμνε καὶ δὲν σὲ ἐκαταδίκασεν ἕως τώρα, ἀλλὰ σὲ ὑπομένει τόσον καιρὸν βέβαια αὐτὴ ἡ ὑπομονὴ ὅπου σοῦ ἔκαμνεν, εἶναι μεγαλυτέρα εὐεργεσία παρὰ νὰ ἤθελε σὲ ἀφήση νὰ πέσης εἰς ἐκείνας τὰς φλόγας καὶ ἔπειτα νὰ σὲ βγάλη· διὰ τοῦτο καὶ περισσότερον χρεωστεῖς νὰ εὐχαριστῆς τώρα τὸν ἐλευθερωτήν σου Θεὸν διὰ τὴν ὑπομονὴν ταύτην, παρὰ ἂν σὲ ἔβγαζεν πραγματικῶς ἀπὸ τὴν κόλασιν· φοβοῦ ὅμως, καὶ πολλὰ φοβοῦ, μήπως ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἠκολούθησεν ἕως τώρα, σοῦ ἀκολουθήση εἰς τὸ ἐρχόμενον καὶ δὲν σὲ ὑπομείνῃ πλέον ὁ Θεὸς, ἀλλὰ σὲ ἀφήση νὰ καταδικασθῆς εἰς τὴν κόλασιν, ἐὰν φανῆς ἀχάριστος εἰς Αὐτὸν καὶ δὲν φυλάξης τὰς ἐντολάς Του· λοιπὸν θαύμασεν ἀδελφέ εἰς τὴν τόσην ἀστοχασιάν σου καὶ εἰς τὴν ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξες εἰς τὸν Θεὸν ἕως τώρα· καὶ ἀφιέρωσεν ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σου εἰς τὴν δούλευσιν καὶ εὐαρέστησιν τοῦ Κυρίου, συλλογιζόμενος πῶς αὐτὴ ἡ ζωή σου ἐδόθη δι' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ τέλος διὰ νὰ μετανοήσης, διὰ νὰ διορθωθῆς κατὰ πάντα καὶ διὰ νὰ μὴ πέσης εἰς ἐκεῖνα τὰ κολαστήρια· καὶ τέλος πάντων, παρακάλεσεν τὸν Λυτρωτὴν Σου νὰ μὴ σὲ βαρεθῆ διὰ τὴν ἀχαριστίαν σου, μηδὲ νὰ σὲ κόψη ὡσὰν τὴν ἄκαρπον ἐκείνην συκῆν, ἀλλὰ νὰ σὲ ἀφήση καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, διὰ νὰ ἐπιμεληθῆς τὴν σωτηρίαν σου καὶ διὰ νὰ κάμης κανένα καρπὸν ἄξιον τῆς βασιλείας Του, ἵνα μὴ βληθῆς εἰς ἐκεῖνο τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. «Κύριε ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κοπρίαν, κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μή γε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν». (Λουκ. ιγ'. 8)

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, τὴν αἰωνιότητα αὐτῶν τῶν κολάσεων, ἡ ὁποία αὐξάνει ἀπείρως τὴν ἀθλιότητα τῶν κολασμένων διότι καὶ μία ἐλαφρὴ τιμωρία ὅπου νὰ ἦναι αἰώνιος καὶ παντοτεινή, εἶναι μία κόλασις ἄπειρος, πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἄπειροι αἱ τιμωρίαι τῆς κολάσεως, ὅπου εἶναι τόσον πολλαῖ εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ τόσον δειναί καὶ ἀπαρηγόρηται εἰς τὴν ποιότητα, ὅταν εἶναι καὶ αἰώνιαι; Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ! καὶ ἐὰν ἐσὺ ἀδελφὲ δὲν ὑποφέρῃς ἕνα ψύλλον μέσα εἰς τὸ αὐτί σου διὰ μίαν μοναχὴν ὥραν· ἐὰν δὲν ὑποφέρῃς τὸ δάγκωμα τῶν κορέων εἰς μίαν μοναχὴν νύκτα· ἐὰν σοῦ φαίνεται ἀνυπόφορος μία ἐλαφρὴ καῦσις ὅταν σὲ βασανίζῃ δύο τρεῖς ὥρας, πῶς θέλεις ὑποφέρει νὰ εὑρίσκεσαι μέσα εἰς τὸ πῦρ τῆς γεέννης καὶ εἰς τόσας φοβερὰς τιμωρίας αἰωνίως καὶ παντοτεινά, χωρὶς ἐλπίδα νὰ γλυτώσῃς ποτὲ ποτέ; Ποῖος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἤθελεν εὑρεθῆ τόσον ἄγνωστος, ὅπου νὰ θελήσῃ νὰ ἀπολαύσῃ πρῶτον ὅλας τὰς τρυφὰς τοῦ Σολομῶντος καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνων νὰ σταθῆ ζωντανὸς μίαν μοναχὴν ἡμέραν μέσα εἰς τὴν φωτιάν; Βέβαια οὐδεὶς· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο, τόσοι χριστιανοὶ εὑρίσκονται τόσον ἄγνωστοι, ὅπου διὰ νὰ ἀπολαύσουν μίαν στιγμὴν κτηνώδους ἡδονῆς, προκρίνουν νὰ σταθοῦν παντοτεινὰ εἰς μίαν φλόγα τῆς γεέννης, ἥτις εἶναι τόσον καυστική, ὅπου κοντὰ εἰς αὐτήν, ἡ φωτιὰ τούτου τοῦ κόσμου συγκρινομένη, εἶναι μία φωτιὰ ζωγραφισμένη· ὢ ἀνόητον, ἀνόητον γένος τῶν ἀνθρώπων!

Ἡ αἰωνιότης τῆς κολάσεως ἐφόβισεν ὅλους τοὺς παλαιοὺς ἁγίους, καὶ τοὺς ἔκαμνεν νὰ ἀποφύγουν μὲ τόσην σπουδὴν τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐναγκαλισθοῦν μὲ τόσην θερμότητα τὴν αὐστηρότητα τῆς μετανοίας, διότι εἶχον πάντοτε εἰς τὸν νοῦν τους τὴν ἐνθύμησίν της. Ἡ αἰωνιότης τῆς κολάσεως ἔκαμνεν τοὺς μάρτυρας νὰ στέκωνται ἀνδρειωμένοι εἰς τὰ μαρτύρια, καὶ νὰ μὴν ἀρνοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ἡ αἰωνιότης τῆς κολάσεως κατέπεισεν τόσους βασιλεῖς καὶ βασιλοπούλας νὰ ἀρνηθοῦν τὸν κόσμον καὶ νὰ γίνουν καλόγηροι, καὶ ἐγέμισεν τὰς ἐρήμους καὶ τὰ σπήλαια ἀπὸ ἀσκητὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀπὸ μοναχούς. Ἀλλ' ὤ αἰωνιότης, αἰωνιότης τῆς κολάσεως, διατὶ καὶ τώρα δὲν κάμνεις μίαν τοιαύτην ἐνέργειαν, εἰς τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν; Διατὶ δὲν τοὺς κάμνεις νὰ σὲ αἰσθανθοῦν, καὶ νὰ σὲ φοβηθοῦν; αὐτοὶ ἀκούουν

αἰωνιότης κολάσεως καὶ νομίζουν πῶς εἶναι ἕνας ἦχος εἰς τὸν ἀέρα· ἕνας λόγος κενὸς καὶ μία λέξις ψιλὴ πεντασύλλαβος καὶ ἄλλο οὐδέν, διὰ τοῦτο ξεφαντώνουν, παίζουν, γελοῦν, καὶ ζοῦν μὲ τόσην μεγάλην ἀδιαφορίαν καὶ ἀφοβίαν, ὡσὰν νὰ μὴν ἦτο τελείως αἰώνιος κόλασις. Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, ἢ διότι δὲν ἔχουν εἰς τὸν νοῦν τους τὴν ἐνθύμησιν τῆς αἰωνιότητος, ἢ διότι δὲν καταλαμβάνουν καλὰ τί θέλει νὰ εἰπῇ αἰωνιότης κολάσεως, ἐπειδὴ ἂν τὴν ἐκαταλάμβανον καθὼς πρέπει, κατὰ ἀλήθειαν ἔπρεπε νὰ ἀποθάνουν ἀπὸ τὸν φάβον τους. Ἐσὺ ὅμως ἀγαπητέ, ὅπου μελετᾷς ταῦτα, μὴ θελήσης νὰ ὁμοιωθῇς μὲ τούτους τοὺς ἀναισθήτους καὶ ἄφρονας, ἀλλ' ἔχε πάντοτε εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου τὴν αἰωνιότητα τῆς κολάσεως. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὀλίγον τί εἶναι ἡ αἰωνιότης, συλλογίσου πῶς ὅλα τὰ σπειρία τῆς ἄμμου τῆς θαλάσσης· ὅλοι οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ· ὅλαι αἱ σταλαγματιαί τῆς βροχῆς· ὅλα τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ ὅλα τὰ ἄτομα τοῦ ἀέρος ἠμποροῦν νὰ μετρηθοῦν, ἀλλὰ μία μοναχὴ στιγμὴ τῆς αἰωνιότητος τῆς κολάσεως δὲν ἠμπορεῖ νὰ μετρηθῇ ποτέ, ποτέ. Ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ χιλιάδας χιλιάδων καὶ μυριάδας μυριάδων καὶ μιλλιούνια μιλλιουνίων χρόνους, ἡ στιγμὴ ἐκείνη ἔχει νὰ διαμείνῃ πάντοτε μία καὶ ἡ αὐτή, ὡσὰν νὰ ἦτο καινούργια ἀπὸ τὴν ἀρχήν· ὅθεν καὶ ἡ βάσανος τῶν κολαζομένων, ἔχει νὰ ἀνακαινουργώνεται πάντοτε, καὶ νὰ διαμένῃ μία καὶ ἡ αὐτὴ ὡσὰν νὰ ἦτο καινούργια ἀπὸ τὴν ἀρχήν· εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον διάστημα τῆς αἰωνιότητος «καὶ βασανισθήσονται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ... καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰώνας αἰώνων» (Ἀποκάλ. ιδ'. 10-11). Ὅθεν ἡ αἰωνιότης ἔχει νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς ἀθλίους κολαζομένους τὴν τελείαν ἀπελπισίαν καὶ ἀπόγνωσιν, καὶ ἡ ἀπελπισία ἔχει νὰ ἦναι ἡ δριμυτέρα καὶ πλέον ἀπαρηγόρητος βάσανος τῶν κολαζομένων· καθὼς περὶ αὐτῆς θέλομεν εἰπεῖ ξεχωριστὰ εἰς τὴν ἀκόλουθον Μελέτην.

Τώρα λοιπὸν ἐσὺ ἀδελφέ τί λέγεις; Σὲ βαστᾷ ἡ καρδία σου νὰ ἁμαρτήσῃς ἄλλην μίαν φοράν; Ἄχ, δυστυχὴς ὅπου εἶσαι· καὶ δὲν ἠξεύρεις πὼς ἔχουν νὰ καταδικασθοῦν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν πολλαὶ ψυχαί, διότι ἥμαρτον μίαν καὶ μόνην φοράν, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ νὰ ἐπιάσθησαν ὡσαν τοὺς δαίμονας ἐπάνω εἰς τὸ σφάλμα των, ἔγειναν παρευθὺς ὡσὰν καὶ ἐκείνους δαυλοὶ τοῦ αἰωνίου πυρὸς καταχθόνιοι; Δὲν φοβεῖσαι ἐκεῖνον τὸν τόπον, ὅπου εἶναι τόσον φοβερός, διότι εἶναι αἰώνιος, καθὼς λέγει ὁ προφήτης Ἡσαΐας «τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον;» (λγ'. 14). Ὅθεν ξύπνισε ἀδελφέ, καὶ στοχάσου πῶς τοῦτο ὅπου σοῦ δίδει καιρὸν ὁ Κύριός μας, διὰ νὰ συλλογίζεσαι αὐτὰς τὰς ἀληθείας, εἶναι σημεῖον ὅτι αὐτὸς δὲν θέλει νὰ σὲ κολάσῃ· ἐὰν ὅμως ἐσὺ δὲν ἐβγάνῃς καρπὸν μετανοίας καὶ διορθώσεως ἀπὸ αὐτὰς ἀφ' οὗ τὰς συλλογισθῇς, τοῦτο εἶναι δι' ἐσένα σημεῖον κακόν, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τὸ φοβῆσαι πολύ. Διὰ τοῦτο ταπεινώσου, γνωρίζοντας πῶς ἔγινες τόσας καὶ τόσας φοράς ἄξιος διὰ τὸν ᾅδην ἀπὸ τὰς ἀνομίας σου, καὶ ὁ Κύριος διὰ τὸ πολύ Του ἔλεος δὲν σοῦ ἔκοψε τὴν ζωὴν διὰ νὰ σὲ ρίψῃ ἐκεῖ μέσα, ἀλλὰ σοῦ ἔδωκεν καιρὸν καὶ τρόπον διὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ ἐλευθερωθῇς. Ὅθεν εὐχαρίατησέ Τον ἀπὸ καρδίας καὶ ἀποφάσισε νὰ θελήσῃς νὰ ἀνταποκρίνεσαι εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὴν εὐεργεσίαν ταύτην ὅπου σοῦ ἔκαμνεν, ἀρχίζοντας μίαν καινούργιαν ζωήν ὅλην τεταπεινωμένην καὶ ὅλην μετανοημένην· ἀφιερώσου ὅλος δι' ὅλου εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἄκρου σου Εὐεργέτου καὶ παρακάλεσέ Τον διὰ τὴν ἄπειρόν Του Ἀγαθότητα νὰ μὴ παραχωρήσῃ ποτὲ νὰ σοῦ γίνῃ εἰς περισσοτέραν κόλασιν ἡ μακροθυμία καὶ ὑπομονὴ ὅπου σοῦ κάμνει τώρα· ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «ἢ τῆς ἀνοχῆς Αὐτοῦ καὶ τῆς Μακροθυμίας καταφρονεῖς .. . κατὰ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς». (Ρωμ. β'. 4.)[53].

[53] Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος «Ὥσπερ γὰρ τοῖς εἰς δέον χρησαμένοις, σωτηρίας ἐστὶν ὑπόθεσις (ἡ Μακροθυμία τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ) οὕτω τοῖς καταφρονήσασιν ἐφόδιον μείζονος τιμωρίας» (λόγ. ε'. πρὸς Ρωμ.)

ΜΕΛΕΤΗ ΙΓ΄

Ὅτι κάθε κολασμένος Χριστιανὸς θέλει ἔχει τρεῖς διαθέσεις.
Α΄. Μετάνοιαν τοῦ περασμένου.
Β΄. Θλίψιν τοῦ παρόντος.
Γ΄. Ἀπελπισίαν τοῦ μέλλοντος.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ πώς ἕνα ἀπὸ τὰ φρικωδέστερα θεάματα ὅπου ἠμπορεῖ νὰ σχηματίσῃ ὁ λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἕνας χριστιανός, ὅπου καταδικάζεται εἰς τὴν κόλασιν, ὕστερα ἀφ’ οὗ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ ἔκαμνεν τόσα διὰ νὰ τὸν σώσῃ· μέτρησε κατὰ ἀκρίβειαν τὰς διαθέσεις ὅπου ἔχει ἐκεῖνος ὁ δυστυχής, αἱ ὁποῖαι εἶναι τρεῖς· μετάνοια τοῦ περασμένου, θλίψις τοῦ παρόντος, καὶ ἀπελπισία τοῦ μέλλοντος· καθὼς τὰς ἀπαριθμεῖ ὁ Σολομὼν εἰς τὴν σοφίαν του, λέγων περὶ τῶν κολασμένων «ἰδόντες ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ καὶ ἐκστήσονται· ἐροῦσιν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος στενάζοντες.» (ε’. 2) Ἡ πρώτη λοιπὸν διάθεσις τοῦ κάθε κολασμένου εἶναι ἡ μετάνοια τοῦ περασμένου. Τώρα στοχάσου· τί ἦτο ἐκεῖνο τὸ καλόν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος χριστιανὸς παρέβη τὰς ἐντολᾶς τοῦ Κυρίου, καὶ ἐκολάσθη; =Ητο ὀλίγος καπνὸς κοσμικῆς δόξης καὶ τιμῆς· ἦτο ἕνα γήϊνον κέρδος προσωρινοῦ πλούτου· ἦτο μία στιγμὴ πετομένη ἀκαθάρτου καὶ φαρμακερᾶς ἡδονῆς· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἦτο ἕνα ὄνειρον καὶ ἕνα οὐδὲν καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ὄνειρον καὶ τὸ οὐδὲν τὸν ἐκέρδισεν ὁ διάβολος· καθὼς λέγει ἡ θεία Γραφὴ «θηρεύοντες ἐθήρευσάν με ὡς στρουθίον πάντες οἱ ἐχθροί μου δωρεάν» (Θρήν γ’. 52) ἕως τόσον ἐκεῖνο τὸ ὄνειρον, ἐκεῖνο τὸ τόσον οὐτιδανόν, τὸ τόσον μικρόν, ἐκεῖνο τὸ τοιουτοτρόπως ἀδύνατον εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν καρδίαν, τόσην θλιβερὰν ἐνθύμησιν ἔχει νὰ κάμνῃ εἰς ἕνα κολασμένον, ὅπου μία μόνη ὥρα τῆς τοιαύτης θλιβερᾶς ἐνθυμήσεως, εἶναι ἀρκετὴ νὰ λησμονήσῃ τὴν ἐνθύμησιν μυρίων χρόνων ἡδονῶν· καθὼς λέγει ὁ Σειρὰχ «κάκωσις ὥρας ἐπιλησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς». (ια’. 27) Καὶ ἐκείνη ἡ μία στιγμὴ τῆς φαρμακερᾶς ἡδονῆς ὅπου ἠφανίσθη ὡσὰν ἴσκιος καὶ ὄνειρον, ἔχει νὰ προξενῇ εἰς τὸν ταλαίπωρον κολασμὲνον μίαν παντοτεινὴν καὶ αἰώνιον μετανοιαν· μετάνοιαν ὅμως ὄχι ὡσὰν τὴν μετάνοιαν ὅπου γίνεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἡ ὁποία εἶναι ὠφέλιμος καὶ συντροφιασμένη μὲ τὴν θεϊκὴν πορά́κλησιν καὶ παρηγορίαν· καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται»· (Ματθ. ε’. 4) ἀλλὰ μετάνοιαν ἀνωφελῆ, μετάνοιαν πικρὰν καὶ ἐστερημένην ἀπὸ κάθε παρηγορίαν· «ἐροῦσιν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες».

Καὶ τὶς ἠμπορεὶ νὰ καταλάβῃ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ πικρὰ μετάνοια ἐκείνου τοῦ τρισαθλίου, ὅταν εὑρεθῇ καταδικασμένος εἰς τὴν ἄβυσσον ὅλον τῶν κακῶν, διὰ μίαν σταλαγματιὰν μέλι φαρμακευμένον, ὅπου ἐγεύθη εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν; τότε θέλει λέγει καὶ αὐτὸς ὡσὰν τὸν Ἰωνάθαν «γευσάμενος ἐγευσάμην βραχὺ μέλι, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω» (Α’. Βασιλ. ιδ’. 43) καὶ τότε θέλει καταρᾶται τοὺς δαίμονας ὅπου τὸν ἐπλάνεσαν· τὸν ἑαυτόν του ὅπου ἐπλανέθη· τὸν πατέρα ὅπου τὸν ἐγέννησεν· τὴν μητέραν ὅπου τὸν ἐβύζασεν, καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ὅπου ἐγεννήθη, ὡσὰν τὸν Ἰώβ· «καὶ κατηράσατο τὴν ἡμέραν αὐτοῦ λέγων· ἀπόλλοιτο ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἐν ᾗ ἐγεννήθην· καὶ ἡ νὺξ ἐκείνη, ἐν ᾗ εἶπον ἰδοὺ ἄρσεν». (γ’. 1.) Ὢ πικρὰ μετάνοια χωρὶς ὄφελος[54]· σπούδασον λοιπὸν ἐσὺ ἀγαπητὲ νὰ καταλάβῃς ζωντανὰ αὐτὴν τὴν θλιβερὰν

[54] Διὰ τοῦτο περὶ ταύτης τῆς μετανοίας λέγει καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος «δεινὸν ὑστεροβουλία καὶ τηνικαῦτα τῆς ζημίας αἰσθάνεσθαι ὅτε οὐκ ἔστι λύσις τῆς ζημίας μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν, καὶ τὸν πικρὸν συγκλεισμὸν τῶν ἑκάστῳ βεβιωμένων, καὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν κόλασιν καὶ τὴν τῶν κεκαθαρμένων λαμπρότητα». (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα).

καὶ ἀνωφέλευτον μετάνοιαν τῶν κολαζομένων διὰ νὰ ὠφεληθῇς· βδελύξου τοὺς χρόνους ὅπου τόσον κακῶς ἐξώδευσες καὶ τὴν ζωὴν ὅπου ἐπέρασες ὡσὰν ἐθνικός· καὶ ἀποφάσισε νὰ ἔχῃς ὡς ἕνα οὐδὲν ὅλα τὰ τοῦ κόσμου καλὰ ὅπου περνοῦν ὡσὰν ὄνειρον. Καὶ ὅταν αὐτὰ εἶναι παρόντα ἔμπροσθέν σου, κάμνε ἐκεῖνον τὸν ἴδιον λογαριασμὸν τῆς πικρᾶς μετανοίας, τὸν ὁποῖον ἔχεις νὰ κάμνῃς εἰς ὅλην τὴν αἰωνιότητα δι' αὐτά, ὅταν ἦναι περασμένα· καὶ παρεκάλεσε τὸν Κύριον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ μετανοῇς καὶ νὰ κλαίῃς ἐδῶ μὲ τοὺς μετανοημένους ὠφελίμως, διὰ νὰ μὴ μετανοῇς καὶ κλαίῃς ἐκεῖ διὰ πάντα μὲ τοὺς κολασμένους ἀνωφελῶς. «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». (Ματθ. δ'. 17).

β΄.

Συλλογίσου τὴν δευτέραν διάθεσιν ἑνὸς χριστιανοῦ κολασμένου, «ἥτις εἶναι ἡ θλίψις τοῦ παρόντος διὰ στενοχωρίαν πνεύματος στενάζοντος» (Σοφ. ε'. 2), αὐτὴν δὲ τὴν θλίψιν θέλει τὴν μετρᾷ ἐκεῖνος ὁ ἄθλιος ἀπὸ δύο πράγματα, ἀπὸ τὸ ἄπειρον κακὸν ὅπου ἐκέρδισεν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄπειρον κακὸν ὅπου ἔχασεν· καὶ τί κακὸν δὲν θέλει κερδήσει αὐτὸς ὁ δυστυχὴς ὅπου μέλλει νὰ κατοικῇ διὰ πάντα εἰς μίαν τοιαύτην κόλασιν, ὅπου τὰ τείχη της εἶναι πύρινα; Τὸ ἔδαφος πύρινον; Ὁ γύρος πύρινος; Ὁ ἀέρας πύρινος; Αἱ ἁλυσσίδες πύριναι; Τὰ βασανιστήρια πύρινα; Οἱ βασανισταὶ πύρινοι; Καὶ αὐτοὶ οἱ φυλακωμένοι ὅλοι πεπυρωμένοι; Καὶ ἀπὸ ποῖον πῦρ; Ὄχι ἀπὸ τὸ πῦρ τοῦτο ὅπου ἔκαμνεν ὁ Θεὸς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ νὰ ὑπηρετούμεθα καὶ νὰ τὸ μεταχειριζώμεθα μὲ τὰς ἀσθενεῖς δυνάμεις τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς φύσεώς μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ ὄργανον ἐκδικήσεως ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀποστατῶν του, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται ἡ παντοδυναμία του μὲ τόσην ἐνέργειαν εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν ἠθέλησαν νὰ γνωρίσουν τὸ μεγαλεῖον Του ἀπὸ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας Του, διὰ νὰ τοὺς κάμνῃ νὰ τὸ γνωρίσουν ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν δριμύτητα τῶν τύψεων καὶ τῶν πληγῶν ὅπου αὐτὸς μὲ τὸ ἴδιόν του χέρι θέλει ξεφορτώσει κατεπάνω τους· καθὼς τὸ λέγει διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ. «καὶ ἐπιγνώσῃ διότι ἐγὼ Κύριος». (ζ' 9).

Παρομοίως καὶ τὸ καλὸν ὅπου ἔχασεν ὁ κολασμένος ἐκεῖνος ποίαν θλίψιν δὲν ἔχει νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτόν; «καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος στενάζοντες» ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ καλὸν εἶναι ἄπειρον εἰς ὅλα τὰ γένη τῆς τελειότητος· δηλ· ἄπειρον εἰς τὴν οὐσίαν, ἄπειρον εἰς τὴν ἀγαθότητα, εἰς τὴν σοφίαν, εἰς τὴν δύναμιν, εἰς τὴν ὡραιότητα καὶ τοῦτο εἶναι ὁ τρυσυπόστατος Θεὸς, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὅπου ἐπίστευεν ἐκεῖνος ὁ δυστυχὴς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ἁμαρτάνοντας ἔχασε καὶ χάνοντας τὸν Θεόν, ἔχασεν ὁμοῦ τὰ οὐράνια καὶ ἐπίγεια καὶ ὅλα τὰ πάντα. Καὶ διατὶ τὸν ἔχασεν; ὄχι δι' ἄλλο, παρὰ διὰ ἕνα οὐδὲν· καὶ πότε τὸν ἔχασεν; εἰς ἕνα καιρὸν ὅπου ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν ἀποκτήσῃ τόσον εὔκολα· καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον τὸν ἔχασεν, χωρὶς νὰ ἐλπίζῃ πλέον πῶς ἔχει νὰ τὸν ἀπολαύσῃ ποτέ, ποτέ· ὤ χαϊμὸς ἄπειρος! ὢ χαϊμὸς ἀμέτρητος ὅπου ἔχει νὰ προξενῇ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κάθε κολασμένου θλίψιν ἄπειρον, καὶ στενοχωρίαν καὶ πίκραν αἰώνιον «γνῶθι καὶ ἴδε, ὅτι πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε Ἐμέ, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς σου» (Ἱερ β'. 19) Ἔπειτα ὁ κάθε κολασμένος χριστιανὸς αὐξάνει τὴν θλίψιν του, συλλογιζόμενος καὶ ὅλας τὰς ἄλλας χάριτας ὅπου ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἔχασεν· διότι αὐτὸς ἀπὸ σκεῦος ἐλέους ὅπου ἦτο, ἔγεινε σκεῦος ὀργῆς γεμάτος ἕως εἰς τὰ χείλη ἀπὸ δυστυχίας ἀκατανόητας ἀπὸ Υἱὸς Θεοῦ, ἔγινεν υἱὸς διαβόλου· ἀπὸ κληρονόμος τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, κληρονόμος τῆς κολάσεως. Καὶ πῶς νὰ μὴ λυπηθῇ; πῶς νὰ μὴν ἀναστενάξῃ καὶ νὰ βρυχᾶται ὡσὰν λεοντάρι ἀπὸ βάθους καρδίας ἕνας κολασμένος ἐνθυμούμενος, ὅτι αὐτὸς ὅπου ἐκατοίκα τόσους χρόνους εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐκαταδικάσθη νὰ κατοικῇ εἰς τὴν κόλασιν; αὐτὸς ὅπου ἔχαιρεν

ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ψάλλωντας καὶ δοξολογώντας τὸν Θεὸν ὁμοῦ μὲ ὅλους τοὺς χριστιανούς, νὰ καταδικασθῇ νὰ ἀκούῃ κάτω εἰς τὸν ᾅδην θρήνους καὶ μοιρολόγια; αὐτὸς ὅπου ἔβλεπε τὰς ὡραίας καὶ χαροποιὰς εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Μητρός Του καὶ ὅλων τῶν ἁγίων, νὰ κατακριθῇ νὰ βλέπῃ τὰς ἀσχήμους καὶ θλιβερὰς θεωρίας καὶ πρόσωπα τῶν ἀγρίων δαιμόνων καὶ ὅλων τῶν κολασμένων; Καὶ αὐτὸς ὅπου ἐκοινώνησεν τόσας φοράς τὰ ἄχραντα μυστήρια, τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς ὅπου ἀπόλαυσεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγεύθη ὅτι εἶναι Χριστὸς ὁ Κύριος, νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν κόλασιν καὶ νὰ δοκιμάσῃ τὴν μεγάλην ὀργὴν τοῦ Θεοῦ; Ὦ κατηραμένη, κατηραμένη ἁμαρτία! ὅπου βιάζεις ἕνα Θεὸν τόσον Ἀγαθὸν καὶ Εὔσπλαγχνον νὰ παιδεύσῃ μίαν ψυχὴν ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐστάθη νύμφη Του, μὲ τόσα αὐστηρὰ κολαστήρια, ὅπου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὰ ἐφεύρουν οἱ Διοκλητιανοὶ καὶ Μαξιμιανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι σκληρότατοι τύραννοι! Διότι ἐὰν δὲν τὴν ἐπαίδευε τοιουτοτρόπως, δὲν ἤθελε φανῇ ὅτι τὴν μισεῖ καὶ ἀκολούθως δὲν ἤθελεν εἶναι Θεὸς, ἀλλ' ἤθελε νομίζεται τῆς κακίας συγκοινωνός, καθὼς καὶ ἐνομίσθη ἀπὸ τίνας ἄφρονας, ὡς λέγει ὁ ἴδιος· «ὑπέλαβες ἀνομίαν ὅτι ἔσομαι σοι ὅμοιος». (ψαλμ. μθ'. 21).

Τώρα σὺ ἁμαρτωλέ, ὅπου μελετᾷς ταῦτα, τί καρπὸν ἔλαβες ἀπὸ τὴν παροῦσαν μελέτην; ἐκατάλαβες κἂν ὀλίγον τὴν μεγάλην θλίψιν καὶ βάσανον ὅπου δοκιμάζει ἕνας κολασμένος χριστιανὸς εἰς τὸν ᾅδην, διότι ἔχασεν τὸν Θεὸν καὶ τὰς θεϊκὰς Αὐτοῦ χάριτας καὶ εὐεργεσίας καὶ ἐκέρδισεν μίαν αἰώνιον κόλασιν μὲ τὸ πλήρωμα ὅλων ὁμοῦ τῶν κακῶν, διότι ἥμαρτεν; Ἀχ,ἀδελφέ! καὶ ἂν τὸ ἐκατάλαβες, διατὶ δὲν φοβεῖσαι νὰ μὴ καταδικασθῇς καὶ ἐσὺ εἰς ἐκείνην τὴν κόλασιν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου; Διατὶ νὰ μὴ θλίβεσαι καὶ ἐσὺ τώρα θεληματικῶς, στοχαζόμενος πῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου ἔχασες ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅλα τὰ φυσικά, καὶ ἔμεινας εἰς ὅλα τὰ παρὰ φύσιν καὶ φθαρτικά της φύσεως κινήματα; Διότι ἡ ἁμαρτία ὅπου ἔπραξες, εἶναι παρὰ φύσιν κίνησις, κατὰ τὸν θεῖον Μάξιμον. Διατὶ νὰ μὴ λυπῆσαι ὅπου ἔχασες μίαν βασιλείαν αἰώνιον; μίαν χαρὰν ἀνεκλάλητον καὶ ἕναν παράδεισον πανευφρόσυνον; Τί λέγω; Διατὶ νὰ μὴ λυπῆσαι ὅπου ἔχασες Αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεόν; Θεὸν ὅπου εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἡ αἰώνιος ζωή, ἡ ἀρχὴ καὶ μέση καὶ τέλος τοῦ εἶναι σου; ἢ ὀλίγον ψηφᾷς τὴν τόσην μεγάλην ζημίαν σου; Ἀχ ἀνόητος ὅπου εἶσαι! Ἀλλ' ὁ προφητάναξ Δαβίδ, ὅπου ἤξευρε τί θέλει νὰ εἰπῇ στέρησις Θεοῦ, ὅταν ἔχασεν τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας του, δὲν ἔπαυεν ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ λυπῆται καὶ νὰ κλαίῃ εἰς ἐκείνους ὅπου τὸν ἔλεγον, ποὺ εἶναι ὁ Θεός σου; «Ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός, ἐν τῷ λέγεσθαί μοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς σου;» (ψαλμ. μα'. 3). ἔτσι καὶ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία ἐκυλίετο τριγύρω εἰς τὸν τάφον τοῦ τεθαμμένου καὶ γλυκυτάτου Ἰησοῦ καὶ ἔκλαιεν μὲ μεγάλους θρήνους καὶ ἀναστεναγμούς· καὶ ὅταν ἠρωτήθη ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους διατὶ κλαίει· «γύναι τί κλαίεις;» (Ἰωάν. κ'. 15)· αὐτὴ ἀπεκρίθη, πῶς διὰ τοῦτο κλαίει, διότι ἔχασε τὸν διδάσκαλόν της, τὸν σωτῆρά της, τὸν Κύριόν της· «ὅτι ἦραν τὸν Κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποὺ ἔθηκαν Αὐτὸν» (Ἰωάν. κ'. 13) τόσην μεγάλην ζημίαν ψηφοῦσιν οἱ ἅγιοι τὴν στέρησιν τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους σπούδαζεν κατὰ τοῦτο νὰ τοὺς μιμηθῇς καὶ ἐσὺ ἀδελφέ. Κάμε ἀπόφασιν νὰ ἀλλάξῃς τὴν ζωήν σου· ἐντράπου πὼς ὑστερήθης τόσον καιρὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὡμολόγησεν ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν τὰς ἁμαρτίας σου· εὐχαρίστησέ Τον διὰ τὴν ἄκραν ὑπομονήν, μὲ τὴν ὁποίαν σὲ ἐπρόσμενεν ἕως τώρα καὶ δὲν σὲ κατεδίκασεν εἰς τὸν ᾅδην· καὶ παρεκάλεσέ Τον, διὰ τὸ θεῖον Αἷμα Του, νὰ θελήσῃ νὰ δοξασθῇ εἰς ἐσέ, ὡς ἀγαθὸς καὶ εὔσπλαγχνος, μὲ τὸ νὰ σὲ συγχωρήσῃ καὶ ὄχι νὰ δοξασθῇ ὡς Δίκαιος, μὲ τὸ νὰ σὲ τιμωρήσῃ· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατηγόρητος καὶ Δίκαιος εἰς ὅλα τὰ ἔργα Του, ὥστε ὅπου καὶ ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας καὶ ἀπὸ τὰς τιμωρίας

ὅπου κάμνει, πάντοτε κερδίζει δόξαν, καθὼς τὸ λέγει μόνος περὶ τοῦ Φαραώ, «Καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραὼ καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ». (Ἐξοδ.ιδ'.4)

γ΄.

Συλλογίσου τὴν τρίτην διάθεσιν ὅπου ἔχει ἕνας κολασμένος χριστιανός, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀπελπισία τοῦ μέλλοντος «ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, καὶ ἐκστήσονται» (Σοφ. ε' 2). [55] αὐτὴ ἡ ἀπελπισία εἶναι ὅπου μὲ τὸ ἄπειρον βάρος τῆς αἰωνιότητος θέλει καταθλίψει εἰς ὅλον τὸ ὕστερον παντελῶς τὰς δυστυχισμένας ψυχὰς τῶν κολαζομένων, ὥστε ὅπου, ἀνίσως ἐκ τοῦ ἐναντίου ἦτο δυνατὸν νὰ φανῇ ἀπὸ κἀνένα μέρος μία μοναχὴ ἀκτῖνα φίλης ἐλπίδος εἰς ἐκεῖνον τὸν σκοτεινὸν τόπον, καὶ ἂν εὑρίσκετο τινὰς νὰ εὐαγγελίσῃ ἐκείνους τοὺς δυστυχεῖς, πῶς ἔχουν ἕνα ποτὲ καιρὸν νὰ λάβουν ἀπὸ ἐκεῖ μέσα ἐλευθερίαν, μολονότι καὶ αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἔμελλε νὰ γίνῃ ὕστερα ἀπὸ τόσους μυριάδες χρόνους, ὅσαι ἦσαν αἱ σταλαγματιαί τοῦ μεγάλου ἐπὶ Νῶε ἐκείνου κατακλυσμοῦ, μὲ ὅλον τοῦτο ἡ ἐλπὶς τῆς ἐλευθερίας ταύτης, ἤθελεν εἶναι ἀρκετὴ νὰ ξηράνῃ ὅλα τὰ δάκρυα τῶν κολαζομένων· νὰ σβύσῃ ὅλας τὰς φλόγας ἐκείνου τοῦ πυρός· νὰ παύσῃ ἀπὸ ἐκείνους κάθε θρῆνον καὶ ἀναστεναγμὸν καὶ νὰ τοὺς γεμίσῃ ἀπὸ κάθε παρηγορίαν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φανῇ ἐκεῖ αὐτὴ ἡ ἀκτῖνα τῆς ἐλπίδος, ὄχι, δὲν εἶναι δυνατόν, ἐπειδὴ καὶ ἡ κόλασις ἐκείνη εἶναι αἰώνιος, οἱ βασανισταὶ αἰώνιοι, ἡ ψυχὴ αἰώνιος, ἡ ποινὴ τῆς ἁμαρτίας αἰώνιος, ἡ ἀπόφασις αἰώνιος· ὅθεν δὲν μένει ἄλλο παρὰ νὰ ζητοῦν πάντοτε ἐκεῖνοι οἱ τρισάθλιοι τὸν θάνατον καὶ νὰ μὴ τὸν εὑρίσκουσι ποτέ,ποτέ· καθὼς λέγει ὁ Ἰώβ· «οἵ ἱμείρονται τοῦ θανάτου καὶ οὐ τυγχάνουσιν, ἀνορύσσοντες ὥσπερ θησαυρούς, περιχαρεῖς δε ἐγένοντο ἐὰν κατατύχωσιν» (γ'. 22.) καὶ θέλουν μὲν καὶ ἀγαποῦν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ δὲν δύνανται· ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην τινῶν θεολόγων, οἱ κολαζόμενοι κάλλιον προτιμοῦν νὰ μὴν εἶναι ὁλότελα εἰς ὕπαρξιν παρὰ νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἔπειτα νὰ εἶναι μισημένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν πάντοτε[56] ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ πλανέσουν τὸν λογισμόν του ἐκεῖνοι οἱ κολασμένοι, βάλλοντες τάχα εἰς τὸν νοῦν τους μίαν ψευδῆ ὑπόληψιν καὶ ἐλπίδα, πῶς ἔχει νὰ λάβῃ ποτὲ τέλος ἡ κόλασίς των, ὄχι· οὔτε αὐτὴ ἡ ψευδὴς παρηγορία δύναται νὰ γίνῃ εἰς αὐτούς, διότι κατὰ τὸν Ἰὼβ «Ἐλπὶς ἀσεβοῦς ἀπολεῖται» (η'. 13) ὅθεν οἱ δυστυχεῖς κολασμένοι ἔχουν πάντοτε νὰ θρηνοῦν καὶ νὰ λέγουν ἐκεῖνα τὰ προφητικὰ «Ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν· διαπεφωνήκαμεν» (Ἰεζεκ. λζ' 11.) «καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἰς κενὸν ἤλπισεν»(Ἡσ. κθ' 8) ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονήσουν οἱ ταλαίπωροι κἂν δι' ὀλίγον καιρὸν αὐτὴν τὴν ἀτελεύτητον αἰωνιότητα τῆς κολάσεώς των διότι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ θέλει παριστάνει πάντοτε ἐμπρὸς εἰς τὰ ὀμμάτιά τους ἐκεῖνο τὸ οὐδέποτε· ἐκεῖνο τὸ πάντοτε, ἐκεῖνο τὸ ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιον, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα περιφέρεται ἡ ἀθλιότης των· καὶ διότι καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λείψῃ ἡ παντοδυναμία ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἡ ἄπειρος ἁγιότης καὶ ἀγαθότης Του, ἔτσι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λείψῃ ποτὲ καὶ ἡ τιμωρία τῶν κολαζομένων, οἱ ὁποῖοι ἀντεστάθησαν μὲ τὰς ἁμαρτίας των εἰς αὐτὰς τὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν νὰ πολεμοῦνται ἀπὸ αὐτὰς πάντοτε «λαὸς ἐφ' ὅν παρατέτακται Κύριος ἕως αἰῶνος.» (Μαλαχ. α'. 4.) ὥστε ὅπου ἐκεῖνοι οἱ τρισάθλιοι ἀπὸ ἕνα μέρος κολαζόμενοι μὲ ὅλα τὰ φοβερὰ καὶ μεγάλα βάσανα τῆς κολάσεως, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ἔχοντες πάντοτε εἰς τὸν λογισμὸν τοὺς παροῦσαν τὴν ἐνθύμησιν τῆς αἰωνιότητος· ἀπὸ τὰ δύο ὁμοῦ ὄντες βυθισμένοι

[55] Ὅθεν ἔγραφεν εἰς τὸν ἔπαρχον τῆς Ἀφρικῆς Γεώργιον ὁ θεοφόρος Μάξιμος περὶ τῆς ἀπελπισίας ταύτης τῶν κολαζομένων, λέγων «Τὶς τὴν ἐγγινομένην αὐτοῖς στενοχωρίαν τῆς ἐπικείμενης κολάσεως, μηδὲ τῆς πρὸς τὸ εὖ ζῆν πάλιν μεταβολῆς ἐκδέχεσθαι προσδοκίαν, ἐξειπεῖν ἔστιν ἱκανός;

[56] Τοῦτο λέγει Γεώργιος ὁ Κορέσιος ἐν τῷ θεολογικῷ αὐτοῦ

μέσα εἰς μίαν παντοτεινὴν ἀπελπισίαν δὲν θέλουν δυνηθῇ ποτὲ μὲ τοιαύτην κατάστασιν νὰ ἐνθυμηθοῦν τὸν Θεὸν· διότι ἂν τὸν ἐνθυμοῦντο βέβαια ἤθελαν καὶ νὰ παρηγορηθοῦν, καθὼς λέγει ὁ Δαβὶδ «Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθην.» (Ψαλμ. ος'. 3). Εἰ δὲ καὶ δώσωμεν ὅτι ἐνθυμοῦνται τὸν Θεὸν[57] ἀλλ' ἡ ἐνθύμησις αὕτη ἔχει νὰ τοὺς προξενῇ ὄχι χαράν, ἀλλὰ θλίψιν περισσοτέραν· διότι τὸν ἐνθυμοῦνται ὄχι μὲ ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ τὸν ἀπολαύσουν κἀνένα καιρὸν ποτέ, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἱερεμίαν «Ἀπώλετο ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀπὸ Κυρίου.» (Θρήν. 18.) ἀλλὰ ἐνθυμοῦνται μόνον τὸν Θεὸν πῶς τὸν ὑστερήθησαν, καὶ πῶς ἔχουν νὰ τὸν ὑστεροῦνται εἰς αἰῶνα αἰῶνος· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Θεὸς προλαβὼν ἐξέκοψε τὴν ἐλπίδα τους ταύτην «ἐξέκοψεν ὡς δένδρον τὴν ἐλπίδα μου.»(Ἰὼβ ιθ' 10).

Τώρα τί λέγεις ἐσὺ ἀδελφὲ εἰς αὐτὰς τὰς ἀληθείας; Τὰς ἐκατάλαβες ποτὲ βαθέως; Συνῆκας ταῦτα πάντα; Ἄχ! καὶ ἐὰν τὰς ἐκατάλαβες καλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ γυρίσῃς πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ βάλῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τοιοῦτον φοβερὸν κίνδυνον; Διότι ποῖος ἠξεύρει μήπως ἐκείνη ἡ ἁμαρτία ὅπου μελετᾷς διὰ νὰ κάμῃς εἶναι ἡ ὑστερινή, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δὲν θέλει σοῦ συγχωρήσει; Ποῖος ἠξεύρει, μήπως δὲν θέλει σὲ ὑπομείνει πλέον ὁ Θεός, ἀλλὰ θέλει κόψει τὴν ζωήν σου καὶ νὰ σὲ καταδικάσῃ εἰς ἐκείνην τὴν αἰώνιον βάσανον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἐλπίδα νὰ γλυτώσῃς οὐδέποτε; Τώρα συμβουλεύσου ὀλίγον μὲ τὸν ἑαυτόν σου ἀγαπητέ, ἀνίσως καὶ ἔχῃς δύναμιν νὰ βαστάσῃς τόσον φορτίον ἀνυπόφορον καὶ παντοτεινὸν· διότι ἀνίσως καὶ ἡ τιμωρία μόνον ἑνὸς κολασμένου ἤθελε διαμερισθῇ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ζοῦν τὴν σήμερον εἶναι ἀρκετὴ νὰ τοὺς κάμῃ ὅλους ν' ἀποθάνουν, πῶς ἐσὺ δὲν φοβεῖσαι νὰ πάρῃς ὅλην αὐτὴν τὴν τιμωρίαν ἐπάνω σου; Τώρα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἀπομένει πάντοτε εἰς ἐσένα κάποια ἐλπίδα, πῶς ἔχει νὰ σὲ σώσῃ τὸ ἔλεος καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνεις παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχήν σου, ἀλλὰ τότε ὅπου ἔχει νὰ σηκωθῇ ἀπὸ ἐσένα κάθε ἐλπίδα σωτηρίας ὡσὰν ἀνεμοστρόφυλλον· «ᾤχετο ἡ ἐλπὶς ὥσπερ πνεῦμα», (Ἰώβ. λ'. 15) πῶς θέλεις ὑπομείνει ἄθλιε μίαν τοιαύτην ἀπαρηγόρητον καὶ παντοτεινὴν ἀπελπισίαν; Τώρα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἔχεις ἐλπίδα, ὅτι κάθε συμφορά σου ἔχει νὰ περάσῃ καὶ διὰ τοῦτο παρηγορῆσαι χάριν παραδείγματος· ἔχεις ἐλπίδα πῶς θέλει περάσει ἡ πτωχεία ὅπου πάσχεις· αἱ ἀτιμίαι καὶ αἱ ὕβρεις ὅπου σοῦ εἰποῦν τινές· αἱ ἀσθένειαι ὅπου σὲ δαμάζουν,ὁ κανόνας τῆς μετανοίας ὅπου λάβῃς ἀπὸ τὸν πνευματικὸν καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὸ βάρος κάθε σου κακουχίας· ἀλλὰ τότε πῶς θέλεις ὑπομείνει ἕνα πῦρ ὅπου δὲν εἶναι ἐλπίδα νὰ περάσῃ ποτέ; Πῶς θέλεις ὑπομείνει ἕνα κανόνα ὁ ὁποῖος θέλει εἶναι τὸ νὰ εὑρίσκεσαι διὰ πάντα εἰς μίαν φλογερὰν κλίνην, εἰς καιρὸν ὅπου τὸ νὰ εὑρίσκεσαι ἕνα μόνον χρόνον εἰς ἕνα κρεββάτι ἀπὸ ῥόδα χωρὶς νὰ ἠμπορῇς ποτὲ νὰ γυρίσῃς τὸ ἄλλο πλευρόν, εἶναι μία ἀνυπόφορος βάσανος; Πῶς θέλεις ὑπομείνει μίαν τοιαύτην τιμωρίαν τὸ νὰ στέκῃς αἰωνίως ὑποκάτω εἰς τοὺς ἐχθρούς σου δαίμονας καὶ νὰ βασανίζεσαι πάντοτε ἀπ' αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἠμπορῇς ποτὲ νὰ τοὺς ἐκδικηθῇς; Μεγάλο θαῦμα! Διότι ἂν αὐτὴ ἡ τόσον μεγάλη ταλαιπωρία ἤθελεν εἶναι μόνον βεβαιουμένη ἀπὸ τὸν λόγον τινὸς σοφοῦ, βέβαια κάθε φρόνιμος ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ φοβῆται καὶ νὰ ἐπιμελῆται ὅσὸν εἶναι δυνατὸν διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς αὐτήν. Καὶ τώρα ὅπου αὐτὴ εἶναι βεβαιωμένη ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοσοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τόσους προφήτας καὶ Ἀποστόλους, πῶς ἐσὺ ταλαίπωρε δὲν τὴν φοβεῖσαι; Πῶς δὲν βάνῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἀσφάλειαν μακραίνοντας ὅσον εἶναι δυνατὸν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, διὰ νὰ μὴν ἐγκρεμνισθῇς εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον τῆς κολάσεως, ἡ ὁποία εἶναι τόσον βεβαία, καὶ τόσον ἀληθινὴ ὅσον εἶναι βεβαία ἡ ἁγία πίστις ἡμῶν καὶ ὅσον εἶναι ἀληθινὸς Αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος εἰς χίλια μέρη τῶν Γραφῶν λέγει δι'αὐτήν;

[57] Τοῦτο φαίνεται νὰ θέλῃ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαάκ. (Λόγ' πδ'. σελ. 481).

Λοιπόν αὐτὸν τὸν φόβον πρέπει νὰ ἔχῃς πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν σου ἀγαπητέ, ὄχι μὲ ἀφροσύνην καὶ χωρὶς κανένα καρπὸν πνευματικόν, καθὼς γέγραπται,«οὐχ ὁ φόβος σου ἐστὶν ἐν ἀφροσύνῃ; (Ἰὼβ δ' .6) ἀλλὰ νὰ τὸν ἔχῃς διὰ νὰ σὲ ἐξυπνᾷ πάντοτε εἰς τὸ νὰ κάνῃς τὸ καλόν, καὶ νὰ ἀποφεύγῃς τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν μόνην ἔγινεν ἡ κόλασις. Ὅθεν βδελύξου ἐξ ὅλης σου καρδίας αὐτὸ τὸ τέρας, ὅπου εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἰδίαν κόλασιν, δηλ. τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν καὶ αἰσχύνθητι πῶς τῆς ἔδωκες κατοικίαν εἰς τὴν ψυχήν σου, μετρῶντας τόσον ὀλίγον ἕνα τοιοῦτον κακόν, ὅπου ὁ Θεὸς τὸ κολάζει αἰωνίως μὲ τόσον πῦρ. Ἔλεγξε εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτόν σου τὴν πονηρίαν σου· καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἔκλαυσε διὰ τὴν ἁμαρτίαν μὲ δάκρυα καὶ θρόμβους αἵματος εἰς τὸν κῆπον «ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν» (Λουκ. κβ' 44), παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ ἠμπορέσῃς καὶ σὺ τώρα νὰ κλαύσῃς δι' αὐτὴν μὲ δάκρυα μετανοίας καὶ νὰ τὴν ἀποστραφῇς ἀξίως, καὶ καθὼς πρέπει εἰς ταύτην τὴν ζωὴν μὲ ἐλπίδα ἐλέους καὶ σωτηρίας· διὰ νὰ μὴν ἔχῃς νὰ τὴν ἀποστρέφεσαι, καὶ νὰ τὴν βδελύττεσαι μὲ αἰώνιον ἀπελπισίαν εἰς τὴν ἄλλην· «ἐπὶ σοὶ Κύριε ἤλπισα, μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα». (ψαλ. λ'. 1)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΙΔ΄.

Περὶ τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων
Α΄. Πόσον εἶναι τὸ βάρος αὐτῶν.
Β΄. Πόσον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν κακῶν ὅπου προξενοῦν.
Γ΄. Ποίας τιμωρίας προξενοῦν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὸ βάρος ὅπου ἔχουν ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα ὅπου ἐσὺ ὀνομάζεις συγγνωστὰ καὶ ἐλαφρά, ἤγουν ἀθανάσιμα καὶ μάλιστα ἐὰν τὰ κάνης ὄχι ἐξ ἀπροσεξίας καὶ ἀγνωσίας τοῦ νοός σου, καὶ διὰ μόνην χαυνότητα καὶ ἀσθένειαν τῆς θελήσεώς σου, ἀλλ' ἐπὶ ταὐτοῦ μὲ συλλογισμὸν καὶ γνῶσιν βεβαίαν καὶ μὲ θέλησιν ὅλως διόλου κλίνουσαν εἰς αὐτὰ[58] καὶ πρῶτον συλλογίσου τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν τὸ βάρος καθ' ἑαυτό· διότι μολονότι καὶ ἕνα συγγνωστὸν ἁμάρτημα λέγεται ἔλαφρον καὶ μικρόν, ὅμως δὲν ἐννοεῖται πῶς εἶναι ἐλαφρὸν καὶ μικρὸν μετρούμενον ἀπολελυμένως καὶ καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ μόνον κατ' ἀναλογίαν καὶ σύγκρισιν τῆς θανασίμου ἁμαρτίας, ἥτις εἶναι ἕνα κακὸν σχεδὸν ἄπειρον, λέγεται ἐκεῖνο ἐλαφρόν. Καθὼς λόγου χάριν καὶ μία λίμνη λέγεται μικρή, συγκρινομένη μὲ ὅλην τὴν θάλασσαν, ὅμως μετρουμένη ἀπολελυμένως καὶ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι μικρή, διότι περιέχει πολὺ πλῆθος ὑδάτων, ἔτσι καὶ ἡ συγγνωστὴ ἁμαρτία ἐμπρὸς εἰς μίαν θανάσιμον φαίνεται μικρή, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἕνα κακὸν τόσον μεγάλον, ὅπου δὲν εἶναι ἄλλο μεγαλύτερόν του, ἔξω ἀπὸ τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ καὶ ἡ μικρὴ ἁμαρτία καὶ ἡ μεγάλη ἐξίσου εἶναι παράβασις τοῦ θείου νόμου, κατὰ τὸ τοῦ Ἰωάννου ἐκεῖνο· «πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία» (Α'. Ἰωάν. γ'. 4.) καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἀδελφόθεον, ὅποιος φυλάξει μὲν ὅλον τὸν νόμον σφάλλει δὲ μόνον εἰς ἕνα, ὅλον τὸν νόμον παραβαίνει· «ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος» (δ' 10). Λοιπὸν πῶς εἶναι δυνατὸν ἀγαπητὲ μοι ἀδελφέ, νὰ ἐννοήσης καὶ νὰ εἴπης ἐν ἀληθείᾳ ἐλαφρὰ καὶ μικρὰ τὰ συνηθισμένα σου ἁμαρτήματα; ἤγουν τὸ νὰ λέγης ψεύματα χωρὶς ζημίαν ἄλλου τινός; τὸ νὰ θυμώνεσαι συχνά; τὸ νὰ στέκης μὲ ὀλίγην εὐλάβειαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; τὸ νὰ ζηλεύης καὶ νὰ λυπῆσαι ὀλίγον διὰ τὰ καλὰ τοῦ πλησίον; Τὸ νὰ ἀργολογήσης; Τὸ νὰ παίξης; Τὸ νὰ γελάσης; Τὸ νὰ πειράξης τινὰ διὰ νὰ γελάσουν οἱ ἄλλοι; τὸ νὰ χορταίνης τὴν κοιλίαν σου; Τὸ νὰ στολίζεσαι; Καὶ ἄλλα παρόμοια; πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομάσης αὐτὰ ἐλαφρά, ὅπου ἐὰν ἐγνώρισες πληρέστατα τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἤθελες ἀποθάνει ἀπὸ τὸν φόβον σου;

Εἰδέ καὶ στοχάζεσαι καὶ λέγης πῶς αὐτὰ δὲν κακοφαίνονται εἰς τὸν Θεόν, οὔτε ἐναντιώνονται κατὰ κάποιον τρόπον εἰς τὴν θείαν Του θέλησιν καὶ πῶς αὐτὰ δὲν σμικρύνουν ἀπὸ ἐσένα τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς δόξαν, ἡ ὁποία εἶναι τὸ ἀνώτατον τέλος ὅλης τῆς κτίσεως, οὔτε ὀλιγοστεύουν ἀπὸ λόγου σου ἐκείνην τὴν ἀρετὴν καὶ τελειότητα ὅπου ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ λογικά Του Κτίσματα· ἐὰν λέγω ταῦτα στοχάζεσαι, πλανᾶσαι ἀδελφέ, καὶ πολλὰ γελασμένος εἶναι αὐτὸς ὁ στοχασμός σου' διότι πῶς ἠμπορεῖς νὰ εἴπης, ὅ,τι τὸ συγγνωστὸν ἁμάρτημα τῆς ἀργολογίας δὲν κακοφαίνεται εἰς τὸν Θεόν, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὸς ἔχει νὰ κρίνῃ καὶ νὰ καταδικάσῃ κάθε ἀργὸν λόγον ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνον ὅπου τὸν λαλεῖ; «Λέγω δὲ ἡμῖν πᾶν ρῆμα ἀργόν, ὅν ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ»·

---

[58] Διότι ἄλλο εἶναι τὸ νὰ εἰπῇς κἀμμίαν φορᾶν ἕνα παιγνιῶδες ψεῦδος ἢ ἕνα χοράτευμα, καὶ ἄλλο εἶναι τὸ νὰ θέλης νὰ λέγης μὲ ὅλην τὴν κλίσιν τῆς ψυχῆς σου ψεύματα καὶ χορατάδες, πολλάς φοράς ἢ καὶ πάντοτε.

(Ματθ. ιβ'· 36). Πῶς ἠμπορεῖς νὰ εἴπῃς ὅτι δὲν ἐναντιώνονται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὰ γέλοια, τὰ μέτωρα καὶ οἱ χωρατάδες, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Κύριος καὶ μὲ τὸ παράδειγμά Του σὲ ἐδίδαξεν πῶς αὐτὰ εἶναι μισητὰ εἰς αὐτόν; Διότι γενόμενος ἄνθρωπος, ποτὲ δὲν ἐγέλασεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἀλλὰ μάλιστα ἔκλαυσεν τέσσαρες φοράς[59] καὶ μὲ τὸν λόγον Του· διατὶ ἐξεφώνησεν κατάρας καὶ οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὅπου γελοῦν; «Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε» (Λουκ. Ϛ'. 25). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐπιτιμᾷ ἐκεῖνον τὸν μοναχὸν ἢ τὴν μοναχήν, ὅπου χορατεύσῃ καὶ κινήσῃ γέλωτα, νὰ ἀφορίζεται μίαν ἑβδομάδα «Εἴτις εὐτράπελα φθέγγεται, ἢ γέλωτα ἀπρεπῆ, ἀφοριζέσθω ἑβδομάδα μίαν (ἐν τοῖς Ἐπιτιμ. τῶν κανονικῶν). Πῶς ἠμπορεῖς νὰ εἰπῇς, ὅτι δὲν εἶναι ἐναντία εἰς τὸν Θεὸν τὰ φαγοπότια, καὶ αἱ ψευδολογίαι εἰς καιρὸν ὅπου Αὐτὸς λέγει ὅτι θέλει ἀπολέσει ὅλους τοὺς ψεύστας,μὲ ὅ,τι τρόπον καὶ ἂν λέγουν ψεύματα, «ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος;» (ψαλμ. ε'. 6)καὶ εἰς καιρὸν ὅπου καταρᾶται ὅλους τοὺς ἐμπεπλησμένους «οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι ὅτι πεινάσετε;» (Λουκ. ϛ'. 25). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, πῶς ἠμπορεῖς νὰ εἰπῇς ἀδελφέ, ὅτι τὰ συγγνωστὰ αὐτὰ καὶ ἐλαφρὰ ὀνομαζόμενα ἁμαρτήματα, δὲν ὀλιγοστεύουν ἀπὸ λόγου σου τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θείαν χάριν καὶ τελειότητα εἰς καιρὸν ὅπου λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, «Μυῖαι θανοῦσαι σαπριοῦσι σκευασίαν ἐλαίου;» (ι'. 1.) Ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, κατὰ τὴν γνώμην τινῶν διδασκάλων, ὅτι καθὼς αἱ μυίαι ὅταν μὲν περνοῦν ὀγλήγορα ἀπὸ κανένα ἀρωματικὸν μῦρον καὶ δὲν σταματοῦν ἐπάνω εἰς αὐτὸ δὲν χαλοῦν τὴν εὐωδίαν του, ὅταν δὲ μείνουν ἐπάνω εἰς αὐτὸ καὶ ψοφήσουν,τὸ χαλοῦν τελείως καὶ πλέον δὲν εὐωδιάζει· ἔτσι καὶ τὰ συγγνωστὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα ὅταν δὲν σταματοῦν πολύν καιρόν ἐπάνω εἰς μίαν εὐλαβῆ καὶ ἐνάρετον ψυχήν, δὲν τῆς προξενοῦν τόσον μεγάλην ζημίαν, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ σταθοῦν εἰς αὐτὴν πολὺ καὶ ἡ ψυχὴ κλίνῃ πρὸς αὐτὰ μὲ γνῶσιν καὶ θέλησίν της, τότε βέβαια σμικρύνουν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφανίζουν τελείως ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἐκείνην, τὴν καθαρότητα τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν εὐωδίαν τῆς θείας χάριτος καὶ τὴν ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν τελειότητα.. Τί λέγω; βδελυκτὴν καὶ μισητὴν κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν κατασταίνουν αὐτὴν τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα· διότι ἂν μόνος ὁ κακὸς λογισμὸς εἶναι συγχαμερὸς ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν, ὡς λέγει ὁ Παροιμιαστὴς «βδέλυγμα Κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος» (ΓΙαροιμ. ιε', 27) καὶ ἂν μόνον οἱ σκολιοὶ λογισμοὶ χωρίζουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν «σκολιοὶ λογισμοὶ χωρίζουν ἀπὸ Θεοῦ» (Σοφ. α'. 3). [60]πόσῳ μᾶλλον χωρίζεται ἀπὸ τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ταλαίπωρος ψυχὴ ἐκείνη ὅπου ἀγαπᾷ νὰ κάμνῃ τὰ τοιαῦτα ἐλαφρὰ ἁμαρτήματα; Καὶ πόσῳ μᾶλλον γίνονται συγχαμερὰ ἐμπρὸς εἰς αὐτόν;

---

[59] α' Ὅταν ἀνέστησε τὸν Λάζαρον· β' ὅταν ἦλθον νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ είς τὸ ἱερὸν ἀναβαίνοντες Ἕλληνες, ὅτε καὶ εἶπε· «νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; Πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης». ('Ιωάν. ιβ'. 27) ἡ γὰρ ταραχὴ αὕτη κλαύσιμον δηλοῖ· καθὼς ὁ Ἀπόστολος καθαρώτερα περί τούτου λέγει «ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτόν έκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας» (Ἑβρ. ι'. 7) καὶ καθὼς ὁ τοῦ Ἀποστόλου ἑρμηνευτὴς ἱερὸς Θεοφύλακτος (ἐνῷ καὶ ἄλλοι,τοῦτο τό τοῦ Ἀποστόλου εἶπον· ὅτι ἠκολούθησεν ἐπί τοῦ σταυροῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καὶ κλαύσαντος· οὐκ ὀρθῶς ὅμως·) γ'. ἔκλαυσεν ὅταν εἶδε τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ ἀπὸ μακρόθεν κατὰ τὸν Λουκᾶν «ἰδὼν δέ τήν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ» (ιθ'. 41) δ'. ὅταν ἐμαρτύρησε περί τοῦ Ἰούδα «ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ Πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν. Ἀμήν, Ἀμήν, λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με» (Ἰωάν. ιγ'. 21) κλαύσιμον γὰρ δηλοῖ καὶ ἡ ταραχὴ αὕτη, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος. Λυπούμενος γάρ τήν ἀπώλειαν τοῦ προδότου ὁ Κύριος, ἔκλαυσεν.

[60] Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἶπε τούτους τοὺς φοβεροὺς λόγους· «Τὰς ἐν ἀγνοίᾳ ἁμαρτίας (ἤτοι τὰς ἐν συνδυασμῷ καὶ συγκαταθέσει) μὴ ὡς φαντασίας ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς ἔργα ἐν ψυχῇ γινόμενα κρίνον». Καὶ πάλιν «ὅσῳ ἔλαττον ψυχῆς, σῶμα τῇ ἀξίᾳ, τοσοῦτον ἔλαττον τὸ διὰ σώματος ἁμάρτημα, οἶμαι, τοῦ διὰ ψυχῆς.» Καὶ πάλιν «ὁ θεῖος νόμος οὐ τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ τήν ἔννοιαν κρίνει.» Και πάλιν «ὥσπερ ἔργον σώματος τὸ σωματικῶς τι ἐπιτελέσαι, οὕτω καὶ ψυχῆς ἔργον τὸ ταῖς ἐννοίαις τὰς ἀρεσκούσας φαντασίας τελεσιουργῆσαι ὡς θέλει».

Ὅθεν ὅταν ἐσὺ ἀδελφὲ κάμνης ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα κάμνεις ἕνα κακὸν χειρότερον ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ ὅπου γίνονται διὰ ποινήν· ἤγουν δυστυχίας, ἀσθενείας καὶ θανάτους· διότι αύτὰ συμφέρουν εἰς τὴν ψυχήν,τὰ δὲ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα βλάπτουν αὖτήν· κάμνεις ἕνα κακὸν ὅπου κατὰ κάποιον τρόπον ἐναντιόνεται εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸ Θεῖον Του θέλημα· κάμνεις ἕνα κακὸν ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ τὸ ἐκλέξῃ καὶ νὰ τὸ ἀγαπήσῃ μία ψυχὴ ὅπου ἀγαπᾷ νὰ εὐαρεστήσῃ τὸν Κύριον. Διότι τὸ νὰ θέλῃ τινὰς νὰ εὐαρεστήσῃ τῷ Θεῷ καὶ ἔπειτα νὰ θέλῃ νὰ κάμνῃ τὰ τοιαῦτα ἐλαφρὰ ἁμαρτήματα, ὅπου εἶναι μισητὰ εἰς τὸν Θεόν, τοῦτο εἶναι ὡσάν νὰ θέλῃ νὰ ἑνώσῃ ἐνταὐτῷ τὸν οὐρανὸν μὲ τὸν ᾅδην, τὸ φῶς μὲ τὸ σκότος, τὸ πῦρ μὲ τὸ ὕδωρ καὶ τὴν αὐταγιότητα μὲ τὴν κακίαν· ὥστε ὅπου ἂν ἐσὺ καθ᾽ ὑπόθεσιν ἠμποροῦσες νὰ ἐμποδίσῃς μὲ μίαν συγγνωστὴν ἁμαρτίαν ὅλους τοὺς πολέμους, ὅλας τὰς δυστυχίας, ὅλας τὰς λοιμικὰς ἀσθενείας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κακὰ τοῦ κόσμου, πάλιν μήτε ἔτσι δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν κάμῃς· τί λέγω; Ἐὰν ἐσὺ ἠμποροῦσες νὰ εὐκαιρώσῃς τὸν ᾅδην ἀπὸ τοὺς κολασμένους, ἢ νὰ κρατήσῃς ὅλους τοὺς μακαρίους τοῦ οὐρανοῦ νὰ μὴ πέσουν εἰς τὴν ἄβυσσον μὲ ἕνα παραμικρὸν ἔργον ὅπου νὰ μὴν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Κύριον, πάλιν δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃς· ἐπειδὴ καὶ τὸ πλέον μεγαλύτερον κακὸν ὅπου ἀναφέρεται εἰς ὅλα τὰ κτίσματα, εἶναι ἀπείρως μικρότερον ἀπὸ τὸ πλέον μικρότερον κακὸν ὅπου ἀναφέρεται εἰς τὸν Κτίστην. Ἐκπλήξου λοιπὸν ἀδελφέ καὶ θαύμασαι εἰς τὴν ἀπίστευτον αὐθάδειάν σου, ὅπου δὲν ἔχεις διὰ τίποτε ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα ὅπου εἶναι τόσον μισητὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ. Ἐντράπου πῶς ἐδέχθης ἕως τώρα εἰς τὴν καρδίαν σου, χωρὶς καμμίαν ἀντίρρησιν, ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἦσαν ἀρεστὰ εἰς τὸ ἄκρον ἀγαθὸν· εἰς καιρὸν ὅπου ἐσὺ ἔπρεπε νὰ διαλέξῃς καλλίτερα ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν ὅλων τῶν κτισμάτων, τὸ νὰ εὐαρεστήσῃς τὸν Θεὸν πληρέστατα· ἀποστράφου μύριας φοράς τὴν ἔλλειψιν ὅπου ἔδειξες εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποφάσισαι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ὄχι μόνον νὰ μὴ κάμῃς τὰ τοιαῦτα συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ βγάλῃς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὴν κλίσιν καὶ ἀγάπην ὅπου ἔλαβες εἰς αὐτὰ· διότι τὸ νὰ θέλῃς αὐτά, εἶναι τὸ ἴδιον νὰ θέλῃς νὰ παραπικράνῃς τὸν ἀγαπητὸν Πλάστην σου καὶ νὰ τὸν κινῇς εἰς ὀργὴν κατ᾽ἐπάνω σου. Εἰδὲ καὶ ἀπὸ συναρπαγὴν τοῦ νοὸς καὶ ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ χαυνότητα τῆς θελήσεως καὶ φύσεώς σου, τύχῃ καμμίαν φορὰν νὰ πέσῃς εἰς τὰ τοιαῦτα, μὴ βάλλῃς τὴν κλὶσιν τῆς καρδίας σου εἰς αὐτά, μηδὲ νὰ τὰ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ ὀγρήγορα νὰ τὰ μισῇς, νὰ τὰ ἐξομολογεῖσαι καὶ νὰ μετανοῇς εἰς τὸν Θεόν, παρακαλῶντας Τον νὰ σὲ δυναμώσῃ μὲ τὴν χάριν του, διὰ νὰ μὴ πέσῃς πλέον, λέγοντας καὶ συ μὲ τὸν Παῦλον «οὐκ ἐγὼ τοῦτο ἐποίησα, ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.»(Α΄. Κορ. Ιε. 10)[61]

β΄.

Συλλογίσου τὸ πλῆθος τῶν κακῶν ὅπου προξενοῦν εἰς σὲ τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα· ὅτι, καθὼς ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος φέρει μαζί της δύο λογιῶν κακά, τὸ πρῶτον εἶναι ἐκεῖνα τὰ κακὰ ὅπου προξενεῖ ὅταν εἶναι παροῦσα, ἤγουν ἡ ἀδυναμία τοῦ σώματος, ἡ ἀνορεξία τῶν φαγητῶν καὶ ἡ κιτρινάδα ὅλων τῶν μελῶν· τὸ δεύτερον εἶναι ἐκεῖνο τὸ κακὸν ὅπου φοβερίζει εἰς τὸ ἐρχόμενον, ἤγουν ὁ θάνατος· ἔτσι καὶ τὸ συγγνωστὸν ἁμάρτημα, μὲ τὸ νὰ εἶναι μία ἀσθένεια πνευματική τῆς ψυχῆς, ὅταν αὐτὸ ἦναι παρόν, ἂν καὶ δὲν ὑστερῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν ὅλην τὴν οὐσιώδη ὡραιότητα τῆς θείας χάριτος, ὅμως

[61] Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος τοῦτον τὸν φοβερὸν λόγον, ὅτι ἀνίσως καὶ μία μόνη ἀρετὴ λείπει ἀπό τὸν ἄνθρωπον δὲν δύναται νὰ σωθῇ· καὶ ὅτι ἄν φυλάξῃ τινὰς ὅλας τὰς ἐντολάς, μίαν δὲ παραβῇ, κολάζεται· καὶ φέρει εἰς τοῦτο τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, ὅστις ὕστερον ἀπὸ τόσα μεγάλα κατορθώματα ὅπου ἔπραξεν καὶ ὕστερα ἀπό τόσους μακαρισμοὺς ὅπου τοῦ ἔκαμνεν ὁ Κύριος, ἐπειδὴ εἰς ἕνα καὶ μόνον ἐφάνη ὅτι παρακούει τόν Κύριον καὶ τοῦτο ὄχι δι᾽ ἀμέλειαν ἢ καταφρόνησιν· ἀλλὰ δι᾽ εὐλάβειαν καὶ τιμὴν τὴν πρὸς τόν Κύριον, διά τοῦτο καὶ μόνον λέγω, ἤκουσεν ἀπό τόν Κύριον, «ἐάν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ». (Ὅρ. κατ᾽ ἐπιτομ σελ. γ΄.)

σχηματίζει τὴν ψυχὴν ἀρκετά, ἀχαμνίζει τὰς δυνάμεις της καὶ ἀφανίζει ἀπὸ αὐτὴν τὴν περισσοτέραν ἐπιτηδειότητα ὅπου εἶχεν εἰς τὸ καλόν, διὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε φανῆ εὐάρεστος καὶ χαριεστάτη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Νυμφίου της Χριστοῦ, ἐὰν ἤθελε μείνη τελείως χωρὶς μολυσμὸν καὶ χωρὶς ἐλάττωμα ὡσὰν μία πάγκαλος νύμφη, ὡς λέγει ὁ Παῦλος «ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος». (Ἐφεσ. ε. 27.) Πρὸς τούτοις κάθε συγγνωστὸν ἁμάρτημα ὑστερεῖ τὴν ψυχὴν ὄχι ὀλίγον ἀπὸ τὸν πνευματικὸν καρπὸν τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ μάλιστα τῆς θείας εὐχαριστίας· ἐπειδὴ καὶ ἐμποδίζει ἐκείνην τὴν ἐσωτερικὴν ἕνωσιν ὅπου ζητεῖ νὰ κάμνῃ μὲ τὴν ψυχὴν ὁ Δεσπότης Χριστός, διὰ τῶν ἀχράντων μυστηρίων Του, καθὼς τὸ λέγει διὰ τοῦ προφήτου «τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν διϊστῶσιν ἀναμέσον ὑμῶν καὶ ἀναμέσον τοῦ Θεοῦ»(Ἡσ. νθ'. 2). Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, τὸ συγγνωστὸν ἁμάρτημα κάμνει τὴν ψυχὴν νὰ μὴν ὀρέγεται κάθε ἀγῶνα εὐσεβείας· αὐτὸ ψυχραίνει τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης της· αὐτὸ νεκρώνει τὴν εὐλάβειάν της· αὐτὸ ξηραίνει τὴν κατάνυξιν καὶ τὰ δάκρυά της· αὐτὸ μαραίνει τὴν μετάνοιαν· καὶ αὐτὸ ἐμποδίζει ἐκεῖνα τὰ ζωτικὰ πνεύματα καὶ τὰς χάριτας ὅπου ἤθελεν ἐπιρρέει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ κεφαλὴ της ὁ Χριστός. Τὸ δὲ μεγαλείτερον κακὸν ὅπου φοβερίζουν νὰ προξενήσουν εἰς τὴν ψυχὴν εἰς τὸ μέλλον τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, εἶναι ἡ θανάσιμος ἁμαρτία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκρεμνίζουν εἰς ὅλον τὸ ὕστερον τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον· ἕνα μέν, διότι ἀδυνατίζουν τὰς καλὰς ἕξεις τῆς ψυχῆς ἄλλο δέ, διότι ἐμποδίζουν τὴν βοήθειαν καὶ δύναμιν ὅπου ἐδίδετο ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ κάμνουν τὴν θείαν δικαιοσύνην νὰ τραβίξῃ ὀπίσω τὸ χέρι της· καὶ πρὸς τούτοις διότι ἐσυνήθισαν τὴν θέλησιν νὰ κλίνῃ μὲ εὐκολίαν εἰς τὸ κακόν.

Τώρα ἐσὺ ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα, τί λέγεις; Μικρά σοῦ φαίνονται πλέον τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα εἰς καιρὸν ὅπου βλέπεις, πῶς αὐτὰ γεννοῦν τὰ θανάσιμα καὶ μεγάλα; «Μὴ μικρὰ τῷ οἴκῳ Ἰούδα, τὸ ποιεῖν τὰς ἀνομίας, ἅς πεποιήκασιν ὧδε;» (Ἰεζ. η'. 17). Μικρόν σοῦ φαίνεται, τὸ νὰ κυτάξῃς προσεκτικὰ ἕνα εὔμορφον πρόσωπον; ἀλλὰ μέτρα τώρα τὰς ἁμαρτίας ὅπου γεννῶνται ἀπὸ αὐτό· διότι ἐκείνη ἡ προσεκτικὴ θεωρία πολλάς φοράς ἐγέννησεν τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ· ἡ προσβολὴ ἐγέννησε τὸν ἡδονικὸν συνδυασμόν· ὁ συνδυασμὸς ἐγέννησεν τὴν συγκατάθεσιν, ἡ συγκατάθεσις τὸ ἔργον· τὸ ἔργον ἐγέννησε τὴν συνήθειαν· ἡ συνήθεια τὴν ἕξιν, ἡ ἕξις τὴν ἀνάγκην· ἡ ἀνάγκη τὴν ἀπελπισίαν· ἡ ἀπελπισία τὴν κόλασιν. Ὁ Θεὸς προστάζει, ὅτι ὅλοι οἱ Ναζιραῖοι ὅσοι εἶχαν τάξιμον ν' ἀπέχουν ὄχι μόνον ἀπὸ ὅ,τι δύναται νὰ μεθύσῃ, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἀγουρίδα καὶ ἀπὸ σταφύλια καὶ ἀπὸ σταφίδας καὶ ἀπὸ τσάμπουρα τῶν σταφίδων καὶ ἀπὸ κούκουτσια τῶν σταφίδων· «καὶ σταφυλὴν πρόσφατον καὶ σταφίδα οὐ φάγεται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὅσα γίνεται ἐξ ἀμπέλου, οἷον ἀπὸ στεμφύλων ἕως γιγάρτου οὐ φάγεται» (Ἀριθ. Ϛ'. 3). Καὶ ἡ ἀφορμὴ εἶναι διότι τρώγοντες τὰς ἀγουρίδας, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤθελαν ὀρεχθῆ νὰ φάγουν καὶ σταφύλια καὶ ἀπὸ τὰ σταφύλια, ἤθελαν νὰ φάγουν καὶ σταφίδας, ἀπὸ τὰς σταφίδας νὰ φάγουν τὰ τσάμπουρα, ἀπὸ τὰ τσάμπουρα νὰ πιοῦν τὸν μοῦστον, ἀπὸ τὸν μοῦστον νὰ πίουν τὸ κρασὶ καὶ ἀπὸ τὸ κρασὶ νὰ συνειθίζουν νὰ μεθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν μέθην νὰ μάχωνται καὶ ἀπὸ τὴν μάχην νὰ κάμνουν καὶ φονικὸν εἰς ὅλον τὸ ὕστερον. Βλέπεις πόσην μακρὰν ἅλυσσον ἁμαρτιῶν γεννοῦν ἐκεῖνα ὅπου ἐσὺ ἀγαπητὲ ὀνομάζεις συγγνωστὰ καὶ ἐλαφρὰ ἁμαρτήματα; Βλέπεις πῶς ὅποιος καταφρονεῖ τὰ μικρά, πίπτει εἰς τὰ μεγάλα; Καθὼς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Σειρὰχ «ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα κατὰ μικρὸν πεσεῖται» (ιθ'. 1). Καὶ ἕνας ἄλλος σοφὸς λέγει στὸ μικρὸν οὐ μικρὸν ὅταν ἐκφέρῃ μέγα[62] μικρὰ σπέρματα ναὶ, ἀλλὰ γεννοῦν μεγαλώτατα δένδρα·

[62] Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὴν ἑρμην. τοῦ Ϛ'. Ψαλμ. λέγει. «Τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· καὶ τὴν ἐν ἡμῖν κακίαν ἀναστέλλομεν μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους· ἵνα μὴ προϊοῦσα αὔξῃ τὴν

ρίζαι λεπταί, ἀλλὰ βλαστάνουν θανατηφόρους καρπούς· ἀρχαί καὶ στράται ἀνύποπται, ἀλλὰ τὰ τέλη τους καταντοῦν εἰς τὸν ᾅδην· «ἔστιν ὁδός, ἣ δοκεῖ παρὰ ἀνθρώποις ὀρθὴ εἶναι, τὰ δὲ τελευταία αὐτῆς ἔρχονται εἰς πυθμένα ᾅδου.» (Παροιμ. ιδ', 12). Μικραί φαίνονται αἱ ἀλεποῦδες αὐταί, ἀλλὰ φθείρουν καὶ ἀφανίζουν κατ'ἀλήθειαν τὸν ἀμπελῶνα τῆς ταλαιπώρου ψυχῆς καὶ κατατρώγουν τὰ σταφύλια τῶν ἀρετῶν της· διὰ τοῦτο μᾶς παραγγέλλει αἰνιγματωδῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, νὰ πιάσωμεν τάς ἀλεπούδας αὐτάς καὶ νὰ τάς θανατώσωμεν, διὰ νὰ μὴ μᾶς προξενοῦν τόσην ζημίαν· «πιάσατε ἡμῖν ἀλώπεκας μικροὺς ἀφανίζοντας ἀμπελῶνας». (Ἀσμ. β'. 15) ὅπου, ἀλώπεκας ὀνομάζει τὰ συγγνωστὰ αὐτὰ πάθη, διότι μᾶς ἀπατοῦν καὶ πίπτομεν εὔκολα εἰς αὐτὰ· καὶ μικρά, διότι τὰ καταφρονοῦμεν, καὶ δὲν τὰ ἔχομεν διὰ τίποτε.

Ἔπειτα πολλὰ ἀπὸ τὰ συγγνωστὰ καὶ ἀθανάσιμα λεγόμενα ἁμαρτήματα, πολλάς φοράς τόσον κατακυριεύουν μερικοὺς ἀνθρώπους, ὅπου τοὺς κάμνουν τελείως δούλους καὶ σκλάβους αὐτῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δούλους τοῦ διαβόλου καὶ πληρώνονται εἰς αὐτοὺς τὰ γεγραμμένα «ᾧ γάρ τις ἥττηται τούτῳ καὶ δεδούλωται» (Β' Πέτρ. β' 19). καὶ «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας».(Ἰωάν. γ' 34) Ὁ ἕνας κατακυριεύεται ἀπὸ τὸν καφέ, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸν ταμπάκον, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ τσιμποῦκι, εἰς τρόπον ὅπου φαίνονται γεμάτοι ἀπὸ χολὴν καὶ φαρμάκι καὶ τινὰς δὲν ἠμπορεῖ νὰ λαλήσῃ εἰς αὐτοὺς ἀνίσως πρῶτον δὲν πίουν τὸ φλυτζάνι καὶ δὲν βάλλουν τὸ τρυπημένο ξύλον εἰς τὸ στόμα τους καὶ τὸν ταμβάκον εἰς τὴν μύτην τους· καὶ δὲν ἠξεύρουν οἱ ἄφρονες, ὅτι εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ὅλα ἐκεῖνα ὅπου κνίζουσιν καὶ θέλγουσιν τὰς αἰσθήσεις, ὡς λέγει ὁ θεολόγος Γρηγόριος «μὴ γεῦσιν καταπορνεύσωμεν, μὴ ὄσφρησιν ἐκθηλεύωμεν»· ἐπειδὴ καὶ δὲν φθάνει μόνον ὅπου λυποῦν τὸν Θεὸν μὲ τὰς ἄλλας δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ μὲ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος των, ἀλλὰ ἀκόμη τὸν λυποῦν καὶ μὲ αὐτὰς τὰς αἰσθήσεις των, ὡς λέγει ὁ Ἔσδρας «καὶ ἃ ἐλύπησαν Αὐτὸν (τὸν Θεὸν δηλ.) ἐν αἰσθήσει» (Β' Ἔσδρ. α'. 22)· Εἰδὲ καὶ νομίζουν εὐγένειαν καὶ χρηστοήθειαν τὸ νὰ πίνουν τσιμπούκι κτλ. ἂς ἀκούσουν κἄν τοὺς νεωτέρους ἠθικοὺς φιλοσόφους, πόσον τοὺς κατηγοροῦν διὰ τοῦτο εἰς τὰς ἠθικάς των φιλοσοφίας, λέγοντες, τί εὐγένεια ἢ τί χρηστοήθεια εἶναι αὕτη; Νὰ βλέπῃς ἕνα λογικὸν καὶ εὐγενὲς ζῶον, τὸν ἄνθρωπον, νὰ βάλῃ ἕνα ξύλον τρυπημένον καὶ γεμάτον ἀπὸ φωτιὰν καὶ χόρτον εἰς τὸ στόμα του, καθὼς εἶναι τὸ τσιμποῦκι; καὶ νὰ βγάνῃ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὴν μύτην τοῦ ἕνα μαῦρον σύννεφον ἀπὸ βρομώδη καπνόν, ὡσὰν ἀπὸ ἕνα καμίνι ἀναμμένον καὶ νὰ παρομοιάζῃ μὲ ἐκείνους τοὺς μηθευομένους ἵππους τοῦ Ἀλοέως, οἵτινες ἔβγαζαν καπνοὺς καὶ φωτιὰν ἀπὸ τὴν μύτην καὶ τὸ στόμα τους; ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ τῆς Γραφῆς, νὰ παρομοιάζῃ κατὰ τοῦτο μὲ τὸν δράκοντα, ὅστις ἀλληγορικῶς εἶναι ὁ διάβολος, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰὼβ «ἐκ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καιομένης πυρὶ ἀνθράκων»; (Ἰὼβ μα'. 20) τί χρηστοήθεια, λέγω, εἶναι αὐτὴ καὶ εὐγένεια; ἐγὼ λογιάζω πὼς βαρβαρώτερον καὶ ἀτακτότερον ἦθος δὲν δύναται νὰ εὑρεθῇ ἀπὸ αὐτό.

Τώρα λοιπὸν πῶς ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινας πλέον μικρὰ καὶ συγγνωστὰ τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα, εἰς καιρὸν ὅπου βλέπει πὼς κατακυριεύουν τοὺς ἀνθρώπους ἐξ ἴσου μὲ τὰ μεγάλα καὶ τὰ θανάσιμα; Καὶ τί διαφέρουν, παρακαλῶ, οἱ ἀνωτέρω εἰρημένοι κατὰ τοῦτο, ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ θανάσιμα ἁμαρτήματα τῆς πορνείας, τῆς φιλαργυρίας, τοῦ

νόσον· καὶ γὰρ ἀμελούμενοι μείζονα γίνεται τῶν ἁμαρτημάτων τὰ τραύματα· καὶ οὐ μέχρι τραυμάτων ἵσταται τὰ τῆς νόσου καὶ ἀρρωστίας· ἀλλὰ καὶ θάνατον τίκτει τὸν ἀθάνατον· ὥσπερ ἂν ἐξ ἀρχῆς τὰ μικρὰ ἀνέλωμεν, οὐδὲ τὰ μεγάλα ἔψεται. (Λόγος ιδ'. εἰς τὴν Γένεσιν.) Καὶ τῶν μικρῶν καὶ εὐτελῶν εἶναι δοκούντων ἁμαρτημάτων, εἴτε ἐν λόγῳ εἴτε ἐν πράγμασιν ἀπέχεσθαι σπουδάζωμεν· οὕτω γὰρ οὐδέποτε τοῖς μείζουσι περιπεσούμεθα τῶν ἁμαρτημάτων, ἐὰν τῶν μικρῶν ἀπεχώμεθα».

φθόνου καὶ τῶν ὁμοίων; βέβαια τίποτε· διότι ἐξ ἴσου ὅλοι εἶναι πιασμένοι· ὅλοι εἶναι δοῦλοι· ὅλοι εἶναι νικημένοι ἀπὸ τὰ πάθη· κἄν καὶ οἱ μὲν εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ μικρότερα, οἱ δὲ ἀπὸ μεγαλείτερα, καθὼς παραδείγματος χάριν καὶ δύο λεοντάρια ὅπου νὰ εἶναι πιασμένα εἰς τὴν παγίδα τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσερα πόδια καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ ἕνα πόδι, ἐξίσου λέγονται πιασμένα καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὰ δύο νὰ γλυτώσουν δὲν ἠμποροῦν[63]· διὰ τοῦτο διαβολον εἶπεν ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρ. κατ' ἐπίτομην σ?γ'.) ὅτι εἰς τὴν καινὴν Διαθήκην δὲν εἶναι διαφορὰ μεγάλου καὶ μικροῦ ἁμαρτήματος, καθ' ὅτι νὰ κυριεύῃ ἡ ἁμαρτία τὸν ἄνθρωπον, τοῦτο ἐγένετο προτοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός, ἀφ' οὗ δὲ ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἔδωκε δύναμιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τῆς ἁμαρτίας, κανένας χριστιανὸς πλέον δὲν εἶναι πρέπον νὰ κυριεύεται ἀπὸ κάθε λογῆς ἁμαρτίαν, ὡς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος «ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει, οὐ γὰρ ἐστὲ ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν». (Ρωμ Ϛ΄. 14).

Ἐκ τούτων λοιπὸν ἁπάντων γίνεται φανερὸν πόσον εἶναι πεπλανημένοι καὶ γελασμένοι ἀπὸ τὸν λογισμόν τους καὶ ἀπὸ τὸν διάβολον, ὅσοι λέγουν «ἐγὼ φυλάττομαι ἀπὸ τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ συγγνωστὰ δὲν φοβοῦμαι»· καὶ δὲν ἠξεύρουν οἱ ἀνόητοι, πῶς τοῦτο εἶναι δόλωμα τοῦ διαβόλου, μὲ τὸ ὁποῖον πολεμεῖ νὰ τοὺς καρφώσῃ εἰς τὸν λαιμὸν τους κεκρυμμένον ἄγγιστρον τῆς θανασίμου ἁμαρτίας, ἢ καὶ νὰ τοὺς ἔχῃ εἰς τὴν ὑποταγὴν του δουλωμένους μὲ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἀλλὰ ἐσὺ ἀγαπητὲ ἀναγνώστα, μὴν ὁμοιάσῃς μὲ αὐτοὺς τοὺς ἄφρονας, ἀλλὰ φοβοῦ καὶ φυλάττου μὲ ὅλα σου τὰ δυνατὰ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, ἕνα μὲν διότι ἠμποροῦν νὰ σὲ κυριεύσουν καὶ νὰ σὲ κάμουν δοῦλον εἰς τὸν διάβολον καὶ ἄλλο διότι σου ἀνοίγουν θύραν καὶ σὲ ἐγκρημνίζουν εἰς τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα, καὶ τελευταῖον σὲ καταβιβάζουν εἰς τὸν ᾅδην. Καὶ ἄραγε ἕως τώρα πόσας ψυχὰς καλλιτέρας ἀπὸ ἐσένα ἐκρήμνισαν εἰς τὴν ἀπώλειαν; αἱ

[63] Ἡ καθὼς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος φέρει παραδείγματα εἰς τὰ ἡρωϊκὰ ἔπη του, ἓνα κάνιστρον καὶ ἕνα ἀμπέλι, τὰ ὁποῖα ἐὰν καὶ μίαν μόνην τρύπαν μικρὴν ἔχουσιν, δὲν ὠφελοῦνται ἐὰν ἔχουσιν κλεισμένας τὰς πόρτας των· διότι ἀπὸ ἐκείνην τὴν μικρὴν τρύπαν, ἐμβαίνουν μέσα οἱ ἐχθροί καὶ οἱ διαβάται καὶ πέρνουν ὅ,τι καὶ ἂν ἔχουν μέσα. Καὶ κατ' ἄλλον δὲ ὑψηλότερον τρόπον τὸ περὶ τούτων ἄκουσον. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἕνα πρᾶγμα ἄϋλον, ὅπου ἔχει πολλᾶς δυνάμεις καὶ ὁμοιάζει ὡσὰν ἕνα κέντρον τοῦ κύκλου, ὅπου ἔχει πολλὰς γραμμάς, καθὼς λοιπὸν ὅ,τι πάθος ἀκολουθήσῃ εἰς τὰς γραμμάς, τοῦτο ἀναφέρεται καὶ ἐγγίζει εἰς τὸ κέντρον, ἔτσι καὶ ὅ,τι μολυσμὸς μικρὸς ἢ μεγάλος ἔμβῃ ἀπὸ κάθε μίαν δύναμιν τῆς ψυχῆς, εὐθὺς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ συμμολύνεται καὶ αὐτὴ ὅλη, καθ' ὅ καὶ ὁλικῶς καὶ ἀμερῶς περιέχει τὰς δυνάμεις ταύτας ἐν αὐτῇ· ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος. Καὶ γὰρ ἕν ἐστι πολυδύναμον πρᾶγμα ἡ ψυχή· μολύνεται τοίνυν ὅλη, κακίας ἐγγεγενημένης, ἀφ' ἧς ὁτινοσοῦν τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων καὶ κοινωνοῦσι πᾶσαι τῆς μιᾶς, τῷ ἑνιαίῳ τῆς ψυχῆς (ἐν Κεφ. γ'. τῶν περὶ προσευχῆς). Ἔπειτα τὰ συγγνωστὰ ταῦτα καὶ ἀθανάσιμα λεγόμενα ἁμαρτήματα, δὲν εἶναι ὅλα μικρά· καθ' ὅτι οὐδὲ εἶναι ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ· ἀλλὰ εἶναι διαφόρων βαθμῶν, τοὺς ὁποίους, χάριν διακρίσεως, ἅς ἔχομεν ἄδειαν νὰ τοὺς ὀνομάσωμεν. Καὶ α'. μὲν βαθμὸς εἶναι ὁ τῶν συγγνωστῶν, β'. ὁ ἐγγὺς τῶν συγγνωστῶν, γ'. ὁ τῶν ἀθανασίμων (διαφέρει γὰρ τὸ ἀθανάσιμον τοῦ συγγνωστοῦ καὶ εἶναι ἐκείνου ἀνώτερον· δι' ὅ καὶ ὁ Κορέσιος ἀθανάσιμα ταῦτα καλεῖ) δ'. ὁ ἐγγὺς τῶν ἀθανασίμων. ε'. ὁ μέσος τῶν ἀθανασίμων καὶ θανασίμων, ϛ'. ὁ ἐγγὺς τὸν θανασίμων· οἷον ἐπὶ παραδείγματος τῶν τοῦ θυμικοῦ ἁμαρτημάτων· ἡ μὲν πρώτη κίνησις τοῦ θυμοῦ ἥτις καὶ θυμικὸς συνδυασμὸς λέγεται, συγγνωστὸν ἐστιν ἁμάρτημα· τὸ νὰ κάμῃ τινὰς συγκατάθεσιν εἰς τὸ νὰ ἐκδικήσῃ, ἐγγύς ἐστι τῶν συγγνωστῶν· τὸ νὰ ὑβρίσῃ μὲ ὕβρεις ἢ κατάρας, ἀθανάσιμόν ἐστι· τὸ νὰ κτυπήσῃ μὲ τὸ χέρι του, ἕνα ῥάπισμα θετέον, ἐγγύς ἐστι τῶν ἀθανασίμων· τὸ νὰ κτυπήσῃ μὲ ξύλον, μέσον ἐστὶ τῶν ἀθανασίμων καὶ θανασίμων καὶ τὸ νὰ κτυπήσῃ μὲ μαχαῖρι, ἢ ἄλλο θανατηφόρον ὅπλον, ὄχι εἰς καίριον μέρος τοῦτο ἐγγὺς τῶν θανασίμων· ταῦτα ὁμοίως θεωροῦνται καὶ εἰς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καὶ τοῦ λογιστικοῦ. Καὶ ἁπλῶς, ἀπὸ τὸν πρῶτον βαθμόν, ὅς ἐστιν ἡ ἀναμάρτητος προσβολή, ἕως τοῦ ὀγδόου βαθμοῦ, ὅς ἐστιν ἡ θανάσιμος ἁμαρτία τοῦ φόνου, οἱ ἀναμεταξὺ τούτων εὑρισκόμενοι ἓξ βαθμοί, οὕς προείπομεν ἢ καὶ περισσότεροι, εἶναι μικροί, μικρότεροι, μεγάλοι καὶ μεγαλείτεροι, καὶ ἀκολούθως καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς τους βαθμοὺς γινόμενα ἁμαρτήματα, συγγνωστὰ καὶ ἀθανάσιμα, εἶναι παρομοίως μικρά, μικρότερα, μεγάλα καὶ μεγαλείτερα. Ὅθεν καὶ πρέπει νὰ κανονίζωνται μὲ ἐπιτίμια μικρά, μικρότερα, μεγάλα καὶ μεγαλείτερα· καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ τοῦ δικαίου λόγος.

ὁποῖαι ἀρχίζουσαι νὰ περιφρονοῦν τὰ μικρὰ ἔφθασαν εἰς τὸ νὰ καταφρονοῦν καὶ τὰ μεγάλα, καὶ κατ' ὀλίγον ὀλίγον κατήντησαν εἰς τὸν γκρεμνόν, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέμειναν· λοιπὸν ἀποστράφου καὶ μίσησαι ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας τὰ συγγνωστὰ ταῦτα καὶ μικρὰ ἐλαττώματά σου, καὶ ἀγωνίζου νὰ φανῇς τέλειος εἰς ὅλα, καθὼς σὲ προστάζει ὁ Κύριος «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν Τέλειός ἐστι» (Ματθ. ε. 48) καὶ σπούδαζαι νὰ εὑρεθῇ ἡ ψυχή σου χωρὶς κἀνένα ψεγάδι καὶ ἀσχημίαν ἐμπρός εἰς τὸν Νυμφίον της Χριστόν, ὡς νύμφη ὡραία καὶ πάγκαλος, διὰ νὰ τῆς εἰπῇ καὶ ὁ Κύριος ἐκεῖνα τὰ ᾀσματικὰ «μία ἐστὶ περιστερά μου τελεία μου (Ἀσμ. ς'. 8) καὶ «πάλιν ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί»· (Ἀσμ. δ'. 7) διότι καθὼς μία νύμφη σπουδάζει νὰ ἀρέσῃ κατὰ πάντα εἰς τὸν νυμφίον της ἔτσι καὶ μία ψυχὴ πρέπει νὰ ἀγωνίζεται νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ τὸν μιμῆται ὅσον τὸ δυνατόν· καὶ καθὼς ἐκεῖνος ἦτον ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἁμάρτημα θανάσιμον καὶ συγγνωστόν, ἔτσι καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ φυλάττεται, ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ θανάσιμα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα. Ἕως τόσον ἐντράπου ἀδελφέ, ἐντράπου πῶς ἕως τώρα ἄφησες τὸν ἑαυτόν σου νὰ κυριευθῇ ἀπὸ τέτοια παραμικρὰ καὶ μωρά, ἀπὸ τέτοια νηπιώδη καὶ ἀξιογέλαστα ἁμαρτήματα καὶ ἀποφάσισε ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ προτιμήσῃς καλλίτερα νὰ ἀποθάνῃς παρὰ νὰ κάμῃς μὲ γνῶσιν τελείαν καὶ μὲ ὅλην τὴν θέλησίν σου κἀμμίαν ἀπὸ τὰς συγγνωστὰς αὐτὰς ἁμαρτίας, ὅπου εἶναι τόσον μισηταὶ ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ζητώντας τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἔχυσεν ὅλον τὸ πολύτιμον Αἷμα Του καὶ παρεδόθη εἰς θάνατον διὰ νὰ διαφθείρῃ κάθε ἁμαρτίαν παρακάλεσέ Τον νὰ μὴ σὲ ἀφήσῃ πλέον νὰ κυριευθῇς ἀπὸ καμμίας λογῆς ἁμαρτίαν. «Μὴ κατακυριευσάτω μου πᾶσα ἀνομία». (ψαλ. ριη'. 133)

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὰς τιμωρίας ὅπου προξενοῦν τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα τόσον εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν. Καὶ εἰς μὲν τὴν παροῦσαν ζωὴν ποία δυστυχία; Ποία πτωχεία; Ποῖοι πειρασμοί; Ποῖοι διωγμοί; Ποίαι ἀσθένειαι δὲν δίδονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τιμωρίαν καὶ ποινὴν τούτων τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ ὁποία ἡμεῖς μὲ τόσην βεβαιότητα ὀνομάζομεν ἐλαφρὰ καὶ συγγνωστά; Τὰ παραδείγματα εἶναι σχεδὸν ἀναρίθμητα καὶ ἡ θεία Γραφὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ μαρτυρίας τιμωριῶν, τὰς ὁποίας ἔστειλεν ὁ Θεὸς εἰς πολλοὺς διὰ παρόμοια ἁμαρτήματα· ἀλλ' αὐταί ὅλαι αἱ πρόσκαιραι τιμωρίαι ὅπου δίδονται ἐδῶ εἶναι οὐδέν, συγκρινόμενοι μὲ ἐκείνας τὰς τιμωρίας ὅπου δίδονται αἰωνίως εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν διὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτὰ ἐπειδὴ ἐκεῖναι αἱ τιμωρίαι μὲ τὸ νὰ εἶναι ὑπερφυσικαί, ἀκολούθως ὑπερβαίνουν καὶ ὅλους τοὺς πόνους ὅπου δοκιμάζουν αἱ αἰσθήσεις μας εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. Τώρα σὲ ἐρωτῶ ἀδελφέ μου νὰ μοῦ εἰπῇς ἐὰν ἐσύ, λόγου χάριν, ἤθελες ἰδῇ κανένα πταίστην νὰ καταδικασθῇ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον δικαιοσύνην, διὰ νὰ καῇ ζωντανὸς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως, ἠδύνασο πότε νὰ λογιάσῃς, πῶς τὸ πταῖσμα ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου ἦτο μικρὸν καὶ ἐλαφρόν; Ὄχι βέβαια. Καὶ λοιπὸν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λογιάσῃς ὅτι εἶναι μικρὸν καὶ ἐλαφρὸν ἕνα συγγνωστὸν ἁμάρτημα, εἰς καιρὸν ὅπου βλέπεις ὅτι ἡ θεία δικαιοσύνη (ἡ ὁποία εἶναι πάντοτε ἀλάνθαστος) τιμωρεῖ τὸ τοιοῦτον πταῖσμα τόσον αὐστηρὰ μὲ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον; Καὶ εἰς καιρὸν ὅπου βλέπεις, ὅτι ἡ ψυχὴ ὅπου εἶναι ἐκλεκτὴ νύμφη τοῦ Κυρίου καὶ διωρισμένη διὰ τοὺς γάμους τοῦ παραδείσου, καταδικάζεται μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ βλέπῃ τὸν Θεὸν τὸν Νυμφίον της, διὰ τὴν παράβασιν ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸν θεῖον Του νόμον μὲ τὰ συγγνωστὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα; Καὶ τί ἄλλην περισσοτέραν ἀπόδειξιν θέλεις ἀπὸ ταύτην;

Ὅθεν δίκαιον εἶχεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος νὰ εἴπῃ τοῦτο τὸ πολλοῦ φόβου ἄξιον λόγιον· ὅτι τὰ πολλὰ μικρὰ ἁμαρτήματα, κάμνουν ἕνα μεγάλον.

(Ὁμιλ. εἰς τὴν α'. ἐπιστολ. τοῦ Ἰωάν.) καὶ μάλιστα ὅταν τινὰς κλίνῃ καὶ ἀγαπᾷ ταῦτα καὶ συνεχῶς τὰ ἐργάζεται, ὡς προείπομεν διότι κόλασιν προξενοῦν καὶ τὰ θανάσιμα καὶ μεγάλα· κόλασιν προξενοῦν καὶ τὰ συγγνωστὰ καὶ μικρά· καὶ καθ' ὅ μὲν δὲν λαμβάνουν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κόλασιν διαφέρουν, καθ' ὅ δὲ ἐκβάλλουν ἐκείνους ὅπου τὰ ἐργάζονται ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δὲν διαφέρουν ὡς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος (Ὁμιλ. ις' εἰς τὴν Α'. πρὸς Κορινθ. καὶ λὸγῳ πρὸς Δημήτριον περὶ κατανύξεως). Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν ὅτι οἱ εἰδωλολάτραι καὶ οἱ ἀρσενοκοῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ λοίδοροι ἤτοι καὶ οἱ μεγάλως καὶ οἱ μικρῶς ἁμαρτήσαντες ἐξίσου δὲν κληρονομοῦν βασιλείαν οὐράνιον· «μὴ πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν» (Α' Κορ. ς' 9).

Πολὺ δὲ προσφυὲς καὶ ἁρμόδιον εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα ὅπου εἰς τοῦτο φέρουν τινές, λέγοντες. Καθὼς ἐὰν βάλῃ τινὰς ὀλίγας μεγάλας πέτρας εἰς ἕνα βαρκόπουλον καταποντίζεται· ὁμοίως καὶ ἐὰν γεμίσῃ τὸ αὐτὸ ἀπὸ ἄμμον λεπτὴν καὶ ψιλὴν πάλιν καταποντίζεται· τοιουτοτρόπως καὶ μὲ τὰ ὀλίγα θανάσιμα καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα κολάζεται ἡ ψυχή, καὶ μὲ τὰ πολλὰ καὶ μικρὰ συγγνωστὰ πάλιν κολάζεται.

Ἐγὼ δὲ προσθέτω καὶ τοῦτο τὸ φοβερώτερον, ὅτι ὁ διάβολος περισσοτέρους ῥίπτει εἰς τὴν κόλασιν μὲ τὰ ἐλαφρὰ καὶ συγγνωστὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα, παρὰ μὲ τὰ θανάσιμα καὶ βαρέα· διότι ἐκεῖνος μὲν ὅπου πέσῃ εἰς κανένα θανάσιμον ἁμάρτημα ἔχοντάς το διὰ μεγάλον, αἰσθάνεται τὸ κακόν του, λυπεῖται, μετανοεῖ, συντρίβεται, ἱκανοποιεῖται καὶ ἔτσι διορθώνεται καὶ γλυτώνει ἀπὸ τὴν κόλασιν· καθὼς καὶ ἐκεῖνος ὅπου πάσχει ἀπὸ κάμμίαν μεγάλην καὶ φανερὰν πληγήν, ζητεῖ μὲ κάθε λογῆς τρόπον νὰ τὴν ἰατρεύσῃ· ἐκεῖνος δὲ ὅπου πίπτει εἰς τὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, ἔχωντάς τα διὰ μικρὰ καὶ ἐλαφρά, τὰ καταφρονεῖ καὶ δὲν φροντίζει ποτὲ διὰ νὰ διορθωθῇ, ὅν τρόπον καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἔχει πολλὰς πληγὰς μικρὰς καὶ ἀφανεῖς καταφρονεῖ τὴν ἰατρείαν τους· ἀλλ'αἱ πληγαί ἐκεῖναι δουλεύουν κρυφίως καὶ κατατρώγουν τὰς σάρκας καὶ τέλος πάντων προξενοῦν τὸν θάνατον εἰς τὸν πάσχοντα. Ὅθεν καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο παιδεύει τοὺς ποιοῦντας τὰ τοιαῦτα συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, τόσον ἐδῶ ὅσον καὶ ἐκεῖ, διότι αὐτοὶ καταφρονοῦν καὶ δὲν θὲλουν νὰ κάμουν κανένα κανόνα δι' αὐτά· ἐπειδὴ ἂν αὐτοὶ ἐπαίδευον τὸν ἑαυτόν τους βέβαια δὲν ἤθελέ τοὺς παιδεύῃ ὁ Θεὸς, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα, κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα» (Α'. Κορ. ια'. 31)[64](α).

Καὶ λοιπόν, ὤ! πόσον ἀνόητοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου λέγουν" «καὶ τί βλάπτει τὸ νὰ γελάσῃ τινὰς καὶ νὰ χορατεύῃ; τί κακὸν εἶναι τὸ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ καὶ νὰ ξεφαντώνῃ ὁ ἄνθρωπος; Αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε αὐτὰ εἶναι ἀδιάφορα[65], (β) ἀπὸ αὐτὰ ὁ Θεὸς δὲν κολάζει τὸν ἄνθρωπον»· ἐπειδὴ δι' αὐτὰ

[64] Ὅθεν λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος «Καὶ μηδὲ τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα νομιζόμενα, ἁπλῶς παρατρέχωμεν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑαυτοὺς εὐθύνας ἀπαιτῶμεν καὶ ρημάτων καὶ βλεμμάτων καὶ δίκας ἑαυτοὺς εἰσπραττώμεθα, ἵνα τῆς ἐκεῖθεν κολάσεως ἑαυτοὺς ἐλευθερώσωμεν» (Λόγ. ξα' εἰς τὴν Γένεσιν).

[65] Πόσον κακὸν εἶναι ἡ ἀδιαφορία, δείκνυται ἀπὸ τὸν ἐντενηκοστὸν Κανόνα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, εἰς τὸν ὁποῖον παρακαλεῖ ὁ ἅγιος τὸν Θεὸν νὰ μὴ εὑρεθῇ τὸ κακὸν αὐτὸ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους Του, ὅπερ ἀπεύχομαι ἐφ' ὑμῖν εὑρεθῆναι». Καὶ ὁ θεῖος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει· «Τὸ λέγειν οὐδὲν παρὰ τοῦτο τὴν κακίαν ἐπικωμάσαν τῷ βίῳ πεποίηκεν» (Ἐπιστολ. ᾳσλγ'). Καὶ τὸ μὲν νὰ κάμνωμεν διὰ τὴν ἀσθένειάν μας τὰ κακὰ καὶ ἔπειτα νὰ κατηγοροῦμεν τὰ κακὰ αὐτὰ, ὅπου κάμνομεν καὶ ὁμοῦ καὶ τὸν ἑαυτὸν μας ὅπου τὰ κάμνει, τοῦτο εἶναι καλὸν καὶ μέρος σωτηρίας, κατὰ τε τὸν Ἀλεξανδρείας Τιμόθεον καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον. Ὁ μὲν γὰρ Τιμόθεος ἐρωτηθεὶς ἐν τῷ ιζ' Κανόνι· «Συχνῶς ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ποιοῦντες, ἆρα ὑπὸ κατάκρισιν ἐσμέν; ἀποκρίνεται· εἰ καὶ μὴ ποιοῦμεν, ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ μέμφεσθαι ἑαυτοὺς»· ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει· ἤκουσα καὶ οὐκ ἐτήρησα· οὐκ ἐτήρησας;

τὰ τίποτε ἔχουν νὰ καταδικασθοῦν καὶ γελῶντας ἔχουν νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, καθὼς λέγει ἕνας Ἀββᾶς. Ἐσὺ ὅμως ἀδελφέ, μὴ γίνῃς ὅμοιος μὲ αὐτούς, μηδὲ φθάσῃς εἰς τόσην τύφλωσιν ὅπου νὰ ὀνομάζῃς μικρὰ καὶ ἐλαφρὰ κακά, τὰς παραβάσεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ κάμνῃς αὐτὰ ὡσὰν νὰ ἦσαν ξεφάντωσες διὰ νὰ μὴ παιδευθῇς ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν αἰωνίως. Καὶ δὲν βλέπεις ταλαίπωρε, ὅτι ἂν δὲν ἀποστραφῇς αὐτὰ τὰ κακὰ ἐξ ὅλης σου ψυχῆς, ἔχεις νὰ βασανίζεσαι εἰς μίαν ἀτελεύτητον κόλασιν καὶ νὰ στερηθῇς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Αὐτοῦ Βασιλείαν; Τότε βέβαια δὲν θέλεις ὀνομάζει πλέον τὰ ἁμαρτήματα αὐτὰ ἐλαφρὰ καὶ μικρὰ ὅταν σὲ στενοχωρῇ ὁ τόσον βαρὺς καὶ ὑπερβολικὸς πόνος σου μέσα εἰς ἐκείνην τὴν φλόγα τοῦ πυρός· τότε δὲν θέλεις τὰ ὀνομάζει πλέον μικρὰ καὶ συγγνωστά, ἀλλὰ μεγάλα καὶ ἀσυγχώρητα, ὅταν ἰδῇς νὰ σὲ ἀποστραφῇ ὁ Κύριος καὶ νὰ σὲ καταδικάσῃ μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους καὶ ἀσυγχωρήτους πταίστας. Ἄχ! ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος τότε ἀγαπητὲ νὰ τὰ ὀνομάζῃς ἔτσι; τώρα, τώρα μάθε νὰ τὰ νομίζῃς καὶ νὰ τὰ ὀνομάζῃς βαρέα καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα· τώρα μάθε νὰ φοβῆσαι ὡς θανατηφόρα καὶ ἀσυγχώρητα· τώρα μάθε νὰ τὰ μισῇς καὶ νὰ τὰ ἀποστρέφεσαι μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν καὶ νὰ τὰ πληρώνῃς μὲ ἕνα θεληματικὸν κανόνα καὶ παιδείαν, προτοῦ νὰ σὲ καταδικάσῃ ἡ Θεία Δικαιοσύνη εἰς ἀνεκλαλήτους παιδείας καὶ τιμωρίας· ἐντράπου λοιπὸν πῶς ἕως τώρα ἐστάθης ὡσὰν ἕνας λεπρὸς σκεπασμένος ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν ἀπὸ τὰς πληγὰς αὐτὰς τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων. Θαύμασαι την μεγάλην ὑπομονὴν τοῦ Θεοῦ ὅπου ὑποφέρει τόσον καιρὸν τόσας ἀταξίας καὶ ἀπανθρωπίας σου· καὶ τόσας παραβάσεις τοῦ Θείου Νόμου Του καὶ κάμε ἀπόφασιν νὰ μὴ δεχθῇς πλέον εἰς τὴν καρδίαν σου κἀνένα συγγνωστὸν ἁμάρτημα, ἐν γνώσει τελείᾳ καὶ διαθέσει τῆς ψυχῆς σου· καὶ παρακάλεσε τὸν Κύριον διὰ τὸ μῖσος ὅπου ἔχει εἰς κάθε ἁμαρτίαν νὰ σὲ δυναμώσῃ εἰς τρόπον ὅπου νὰ μὴ μεταστραφῇς πλέον νὰ πράξῃς κἀνένα ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ νὰ μισῇς μὲν ὅλα τὰ τοιαῦτα κακά, νὰ ἀγαπᾷς δὲ ὅλα τὰ καλά, ὅλα τὰ θεάρεστα, ὅλα τὰ θεοφιλῆ καὶ ἐνάρετα καὶ νὰ λέγῃς ἐκεῖνο τὸ προφητικὸν «μεμισήκαμεν τὰ πονηρὰ καὶ ἠγαπήσαμεν τὰ καλά». (Ἀμὼς ε'. 15)

κατέγνως σεαυτοῦ· εἰς τὸ ἥμισυ ἐτήρησας, κἂν μὴ τηρήσῃς, εἴπῃς δὲ οὐκ ἐτήρησα· ὁ γὰρ καταγνοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ τῷ μὴ τηρῆσαι ἐπὶ τῷ τηρῆσαι σπουδάζει». (Λόγ. δ' περὶ Μεταν.). Τὸ δὲ νὰ κάμνωμεν τὰ κακὰ καὶ ἔπειτα νὰ τὰ ἐπαινοῦμεν αὐτά τε καὶ τὸν ἑαυτόν μας καὶ κατὰ τὰ θελήματά μας νὰ παρεξηγοῦμεν τὰς Γραφὰς καὶ τὰ θεῖα λόγια, τοῦτο διπλῆν τὴν κόλασιν θέλει προξενήσει εἰς ἡμᾶς· ὅθεν θαυμάσιον, ἀξιοσημείωτον καὶ μυρίων ἐπαίνων ἄξιον εἶναι τὸ ἀπόφθεγμα ὅπου μᾶς ἄφησεν εἰς τοῦτο ὁ θεοφόρος Μάξιμος λέγων. «Πολλοί ἐσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες· ἀλλ' οὖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ὤφειλε νοθεύειν διὰ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ἀποκρύπτειν δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν, ἵνα μὴ ὑπόδικοι γενώμεθα μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως καὶ τῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως» (κεφ. πε' τῆς δ' ἑκατ.)

ΜΕΛΕΤΗ ΙΕ΄

Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου[66].
Α΄. Ὅτι αὐτὸς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ πατρός του.
Β΄. Ποίαν ζωὴν ἔζησεν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν.
Γ΄. Ποίαν ἐπιστροφὴν ἔδειξεν.

α΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ τὴν ἀναχώρησιν ὅπου ἔκαμνεν ὁ ἄσωτος ἐκεῖνος υἱὸς ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ πατρός του, καθὼς διηγεῖται ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς (ιε'. 11.) διὰ τὴν ὁποίαν ἀναχώρησιν ἐφάνη κατὰ ἀλήθειαν ὡσὰν νέος ὅπου ἦτο χωρὶς φρένας καὶ νοῦν, διότι τί τὸν ἔλειπεν ὅταν ἦτο εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ ὅταν εὑρίσκετο ὑποκάτω εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ γλυκυτάτου πατρός του; Αὐτὸς εὑρίσκετο καθ' ἡμέραν μέσα εἰς τὰς πατρικὰς ἀγκάλας· αὐτὸς ἐπρομηθεύετο εἰς ὅ,τι ἐχρειάζετο· αὐτὸς ὑπηρετεῖτο ἀπὸ ὅλους τοὺς δούλους· αὐτὸς ἐχαϊδεύετο καὶ ἐτιμᾶτο ὡσὰν κληρονόμος τῆς πατρικῆς οὐσίας· καὶ σχεδὸν ἐγνωρίζετο κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς κάθε πράγματος, ὥστε ὅπου ἠμποροῦσεν καὶ αὐτὸς μὲ κάθε δίκαιον νὰ λέγῃ ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν· «πλησθησόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου σου.» (Ψαλμ. ξδ'. 5)· Ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία μιᾶς πεπλανημένης ἐλευθερίας, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτο τέκνον καὶ κληρονόμος τὸν ἐκατάστησεν νὰ ἐπιθυμῇ νὰ γίνῃ δοῦλος καὶ μισθωτός. Ἤρχισεν λοιπὸν νὰ ἐνοχλῆται εἰς τὴν βασιλικὴν καὶ ἐλευθέραν ζωὴν ὅπου ἐπέρασεν ὑποκάτω εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ πατρός· ἄρχισε νὰ ὀρέγεται τὸ νὰ ζῇ κατὰ τὸ θέλημά του καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὴν γνώμην του καθὼς τὴν εὐχαριστοῦν οἱ ἄλλοι, καὶ αὐτὴ ἡ ἐνόχλησις καὶ ὄρεξις τὸν ἐπαρακίνησεν νὰ ζητήσῃ θέλημα παρὰ τοῦ Πατρός του διὰ νὰ μισεύσῃ ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ τὸν ἐσυμβούλευσεν νὰ ζητήσῃ τὸ μέρος ἀπὸ ἐκείνην τὴν κληρονομίαν ὅπου ἦτο προικισμένη ὁλόκληρος εἰς αὐτόν· «Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας». (Λουκ. ιε'. 12.) Ὁ πατὴρ δὲν ἠθέλησεν νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ κίνημα, ἀλλὰ τὸν ἀφῆκεν νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ νὰ μάθῃ μὲ τὴν δοκιμὴν καὶ τὴν στέρησιν ποῖα ἀγαθὰ ἀπελάμβανεν ὅταν ἦτο εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός του καὶ τὰ ἐκαταφρόνησεν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ θεῖος Χρυσόστομος. «Διὰ γὰρ τοῦτο αὐτὸν καὶ ἀφῆκεν ὁ Πατήρ, καὶ οὐκ ἐκώλυσεν εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν, ἵνα διὰ τῆς πείρας μάθῃ καλῶς ὅσης ἀπήλαυεν εὐεργεσίας οἴκοι μένων» (Λόγ. α'. περὶ μεταν.) Καὶ ἐπειδὴ ὁ πατήρ του δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν πείσῃ μὲ τὸν λόγον διὰ νὰ στέκεται εἰς τὸν οἶκον του, ἀφῆκε νὰ τὸν πείσουν αὐτά· τὰ πράγματα καὶ παθήματα. «Πολλάκις γὰρ ὁ Θεὸς ὅταν λέγων μὴ πείθῃ, τῇ διὰ τῶν πραγμάτων πείρᾳ τὴν διδασκαλίαν ἀφίησιν, λέγει ὁ αὐτὸς Χρυσορρήμων» (αὐτόθι) ὡς γέγραπται «παιδεύσει σὲ ἡ ἀποστασία σου καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε». (Ἱερ. β'. 19) διότι καὶ ὁ Ἀδὰμ ὅταν ἦτο μέσα εἰς τὸν παράδεισον δὲν ἐγνώριζεν τὴν εὐδαιμονίαν ὅπου εἶχεν, ἀφ' οὗ δὲ ἐξωρίσθη ἀπὸ αὐτόν, τότε τὴν ἐγνώρισεν. Ὅθεν ὁ πατὴρ διεμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὸν βίον του «καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον· καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν». (Λουκ. ἰε'. 12).

Αὕτη ἡ κατανυκτικὴ παραβολή, ἀδελφέ, εἶναι μία ζωντανὴ εἰκόνα ἐκείνου τοῦ κακοῦ ὅπου ἐσὺ ἔπραξες, μισεύωντας ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Θεοῦ σου μὲ τὴν ἁμαρτίαν. Ἄχ! καὶ τὶς ἦτο πλουσιώτερος ἀπὸ ἐσένα ἄθλιε, πρὶν νὰ χάσῃς τὴν ἀθωότητα καὶ νὰ ἁμαρτήσῃς; τὶς ἄλλος ἦτο εὐγενέστερος ἀπὸ λόγου σου; Ποῖος ἦτο ὡραιότερος καὶ λαμπρότερος ἀπὸ ἐσένα; Δι' ἐσένα ἦτο

[66] Ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ α'. περὶ μετανοίας λόγῳ, ὅν ἐποίησεν ἐξ ἀγροῦ ἐπανήκων (Τόμ. ς'. τῆς ἐν Ἐτώνῃ Ἐκδόσεως) ἀποδεικνύει διὰ πολλῶν, ὅτι ἡ παραβολὴ αὕτη ἐρρέθη οὐχὶ διὰ τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ διὰ τοὺς πιστοὺς καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα πεσόντας καὶ ἁμαρτήσαντας, ἵνα μὴ ἀπογινώσκωσι τὴν σωτηρίαν τους.

ἑτοιμασμένη ὅλη ἡ κληρονομία τοῦ Παραδείσου, τὴν ὁποίαν μετ' ὀλίγον ἤθελες ἀποκτήσει πληρέστατα καὶ τῆς ὁποίας εἶχες κατὰ τὸ παρὸν τὴν κυριότητα. Εἰς ἐσένα ἦτο δοσμένον τὸ χάρισμα τῆς υἱοθεσίας, μὲ τὴν ὁποίαν ἤσουν υἱὸς Θεοῦ, καὶ ὁ πλέον εὐγενέστερος τῶν ἀφ' ἡλίου Ἀνατολῶν, καθὼς ἦτο γεγραμμένον διὰ τὸν Ἰὼβ· «Καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν» (α' 3), ἐσὺ εἶχες ὅλην τὴν ὡραιότητα καὶ εὐμορφίαν, τὴν ὁποίαν σοῦ ἐπροξένει ἡ ἀθωότης καὶ ἀναμαρτησία· ἔπειτα ποῖος θησαυρὸς δὲν ἦτο δι' ἐσένα ἡ ἁγιαστικὴ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἥτις εἶναι τὸ μεγαλύτερον χάρισμα ὅπου ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς πρὸς ἕνα κτίσμα εἰς ταύτην τὴν ζωήν; Διὰ μέσου αὐτῆς ἤσουν ἠγαπημένος ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, σύντροφος μὲ τοὺς ἁγίους, ναὸς ἔμψυχος τῆς θεότητος, ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος· «ἄρα οὖν οὐκ ἔτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ» (Ἐφεσ. β'. 19). Αὐτὴ ἡ χάρις κατοικοῦσεν εἰς ἐσὲ πάντοτε· αὐτὴ σὲ ἐκυβέρνα· αὐτὴ σὲ ἐπαρηγόρει ὡς φιλόστοργος μήτηρ μὲ τὰς οὐρανίας της γλυκύτητας, μὲ τὸ ἀκατηγόρητον συνειδὸς καὶ μὲ τὰ θεῖα της μυστήρια αὐτὴ σὲ ἐκράτει συχνὰ ὡς υἱὸν μονογενῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς προνοίας της. Ἀλλὰ σὺ ὤντας νέος ἄγνωστος, ἐκαταφρόνησας ὅλα αὐτὰ καὶ ἠθέλησες νὰ κακομε ταχειρισθῆς ἀνωφελῶς τὸ ἐλεύθερόν σου αὐτεξούσιον διὰ νὰ ζῇς κατὰ τὴν ὄρεξίν σου, ἀντὶ νὰ τὸ μεταχειρισθῇς διὰ νὰ ὑποτάσσεσαι μὲ πολὺν μισθὸν εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα σου καὶ ἐσυλλογίσθης σφαλερῶς, ὅτι ἔχεις τάχα νὰ κάμνης ἕνα μεγάλον κέρδος, ἀνίσως μακρύνῃς ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα σου.

Ὢ συλλογισμὸς ἀσυλλόγιστος! ὅστις σοῦ ἔφερεν ἀντίστροφα τὰ πράγματα, διότι ὅταν ἤσουν ὑπεξούσιος καὶ ὑπήκοος, τότε ἤσουν τῇ ἀληθείᾳ αὐτεξούσιος καὶ ἐλεύθερος, καὶ ὅταν ἐφάνης πῶς εἶσαι αὐτεξούσιος καὶ ἐλεύθερος τότε ἔγινες τῇ ἀληθείᾳ δοῦλος καὶ ὑπεξούσιος[67]. Ὢ, καὶ νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔμβῃ τινὰς εἰς τὴν καρδίαν σου, ἀδελφὲ καὶ νὰ τὴν κάμνῃ νὰ αἰσθανθῇ τὸ μεγάλον σκότος τῆς ἀγνωσίας ὅπου τὴν ἐκυρίευσε καὶ σὲ ἔκαμνεν νὰ ψηφᾷς τὰ κτίσματα περισσότερον ἀπὸ τὸν Κτίστην, νὰ νομίζῃς βαρὺ καὶ σκληρὸν φορτίον τὸν ἐλαφρὸν καὶ γλυκὺν ζυγὸν τῆς ὑποταγῆς τοιούτου φιλοστοργοτάτου πατρός σου «ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι» (Ματθ. ια' 30), καὶ νὰ λογιάζῃς ἐλευθερίαν σου ἐκεῖνο ὅπου ἦτο ἀληθινὰ αἰχμαλωσία σου, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ «ἀντὶ ἐλευθέρας ἐγένετο εἰς δούλην» (Α' Μακαβ. β' 11). Καὶ καθὼς ὁ Παῦλος λέγει «ὅτε δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ· τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος» (Ρωμ. ς' 18), ἀλλὰ κἂν τώρα τίναξαι τὸ παχὺ σκότος αὐτὸ καὶ τὴν πλάνην ἀπὸ τὸν νοῦν σου καὶ ἀναλαμβάνωντας τὴν φρόνησιν ὅπου ἔχασες, γνώρισαι πῶς δὲν εἶναι ἄλλη ἐλευθερία ὡσὰν τὸ νὰ ὑποττάσσεσαι μὲ ὅλην τὴν τελειότητα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὡσὰν τὸ νὰ ἀφήσῃς τὸν ἑαυτόν σου νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Οὐρανίου Πατρός σου, καθώς σου τὸ λέγει ὁ Παῦλος· «νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον» (Ρωμ ς' 22). Βδελύξου τὴν ἀγνωσίαν ὅπου ἔκαμνες καὶ ἀνεχώρησες ἀπὸ τὸ βασιλικὸν παλάτι τοιούτου πατρός σου, ὁμολογῶντας τὸ σφάλμα σου καὶ κάμε ἀπόφασιν εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν νὰ μὴν εὔγῃς πλέον ἀπὸ τὸν οἶκόν του, οὐδὲ ἀπὸ τὴν ὑπακοὴν τῶν ἐντολῶν του. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ μόνον τοῦ φυσικοῦ υἱοῦ εἶναι ἴδιον νὰ κατοικῇ πάντοτε εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός του, καὶ ὄχι τοῦ δούλου, καθὼς εἶσαι σύ, παρακάλεσαι τὸν

[67] Ὅθεν προσφυῶς εἶπεν ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος ἐν τῷ περὶ ἀληθοῦς καθαρότητος ταῦτα· «τότε ἐλεύθερόν ἐστι τὸ αὐτεξούσιον ὅταν μὴ ὑπηρετῇ ἁμαρτίας καὶ κακίας· τοιοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δέδοται· ὅπερ ἀποβληθέν, εἰμὴ ὑφ' οὗ ἠδυνήθη δίδοσθαι, οὐ δύναται ἀνανεοῦσθαι. Διὰ τοῦτο ἡ ἀλήθειά φασιν· ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε» (Ἰωάν. η' 35).

μονογενῆ Του Υἱὸν νὰ κάμνη καὶ σένα θετὸν υἱὸν τοῦ Πατρός Του, καὶ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας διὰ νὰ ἠμπορῇς νὰ μένῃς παντοτεινὰ καὶ σὺ ὡς υἱὸς εἰς τὴν οὐράνιον οἰκίαν τοῦ Πατρός Του, καθὼς αὐτὸς σοῦ τὸ ὑπόσχεται μόνος λέγων· «ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ Υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε» (Ἰω. η'. 3,5).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν δυστυχισμένην ζωὴν ὅπου ἔζησεν οὗτος ὁ πτωχὸς καὶ ἄγνωστος νέος, ἔξω ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ Πατρός του καὶ τὰς ζημίας ὅπου ἔλαβεν, αἱ ὁποῖαι καθολικῶς ἐστάθησαν τέσσαρες. Ἡ πρώτη ζημία ἦτον ὅπου κατεξώδευσε κακῶς ὅλον τὸ μερίδιον τῆς περιουσίας του· ἡ δευτέρα ὅπου ὑπετάχθη διὰ νὰ ζῇ ὑποκάτω εἰς ἕνα αὐθέντην πολλὰ σκληρόν· ἡ τρίτη ὅπου ἐβάλθη εἰς τὸ πλέον οὐτιδανώτερον ἔργον, ἤγουν νὰ βόσκῃ χοίρους, ζῶα ἀκάθαρτα· ἡ τετάρτη, ὅπου ἐκατήντησεν εἰς τόσην πεῖναν, ὅπου τοῦ ἔλιπεν ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἔλειπε τῆς ἀγέλης τῶν χοίρων. Ἀλλὰ καὶ κάθε ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς παθαίνει ὅλας αὐτὰς τὰς ζημίας καὶ ἀκόμη ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρας· διότι πρῶτον στερεῖται ὁ τρισάθλιος τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ καὶ μαζὶ μὲ αὐτήν, στερεῖται καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθά, διασκορπίζοντας εἰς τὰ ὑλικὰ πράγματα τὸν νοῦν του, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ καθ' αὐτὸ καὶ ἡ κυριωτέρα οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Θεῖον Γρηγόριον λέγοντα. «Πρὸ πάντων, οὐσία καὶ περιουσία ἡμῶν ἔμφυτος, ὁ νοῦς ἐστιν ὁ ἡμέτερος· ἕως μὲν οὖν τοῖς τῆς σωτηρίας τρόποις ἐμμένομεν, συνηγμένον αὐιὸν ἔχομεν πρὸς ἑαυτόν, καὶ πρῶτον καὶ ἀνωτάτω νοῦν, τὸν Θεόν· ἡνίκα δ' ἂν τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξωμεν, εὐθὺς σκορπίζεται πλανώμενος πᾶσαν ὥραν περὶ τὰ σαρκικὰ τε καὶ γήϊνα» (Λόγ. εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην). Δεύτερον, ὑποτάσσεται εἰς τὸν μεγαλύτερόν του ἐχθρόν, ὅστις εἶναι ὁ διάβολος, κατὰ τὸν Χρυσόστομον. Τρίτον, λησμονεῖ τὴν εὐγένειαν ὅπου ἔλαβεν εἰς τὸ θεῖον Βάπτισμα· καταφρονεῖ τὴν ἀνατροφὴν ὅπου ἠξιώθη εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, τρεφόμενος μὲ τὰ ἱερὰ μυστήρια· ἀπορρίπτει τὴν υἱοθεσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ μεταχειρίζεται ὁ δυστυχὴς τὴν πλέον αἰσχροτέραν πρᾶξιν ὅπου νὰ εὑρὶσκεται εἰς τὸν κόσμον, ἤγουν τὸ νὰ βόσκῃ χοίρους, δηλαδὴ ὄχι μόνον αὐτὸς κυλίεται ὡσὰν χοῖρος μέσα εἰς τὸν βόρβορον τῶν κτηνωδῶν ἡδονῶν καὶ ὀρέξεων τῆς σαρκὸς ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους γίνεται διδάσκαλος τῶν αἰσχρῶν αὐτῶν πράξεων, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἱεροῦ Θεοφυλάκτου. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, διότι καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν αἰσχρὰν πρᾶξιν εὑρισκόμενος, δὲν ἠμπορεῖ ὁ ἐλεεινὸς κἂν νὰ θεραπεύσῃ καὶ νὰ χορτάσῃ τὴν ὄρεξίν του, ἀλλὰ ὅσον περισσότερον τρώγει μίαν τοιαύτην αἰσχρὰν τροφὴν τῆς ἁμαρτίας, τόσον περισσότερον τοῦ αὐξάνει ἡ πεῖνα καὶ τοῦ λείπει ἐκεῖνο ὅπου περισσεύει ἕως καὶ εἰς τὰ ζῶα τοῦ κάμπου. «Τῶν γὰρ κακῶν οὐ λαμβάνει κόρον ὁ τούτοις ἐνεθισθείς· οὐ γὰρ μένει ἡ ἡδονή, ἀλλ' ἅμα γίνεται καὶ ἀπογίνεται καὶ εὑρίσκεται πάλιν κενὸς ὁ ἐλεεινός»,λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος. (Ἑρμην. εἰς τὴν τοῦ Ἀσώτου παραβολήν.) Καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγει εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην. «Κόρον τῆς οἰκείας ἐπιθυμίας λαβεῖν οὐκ ἠδύνατο· πῶς; Ἡ τοῦ σώματος φύσις οὐκ ἀρκεῖ τοῦ ἀκολάστου ὑπηρετεῖν ταῖς ὁρμαῖς;» Ὢ συμφορά! Ὢ δυστυχία ἀξιοδάκριτος!

Τώρα εἰπέ μου σὺ ἁμαρτωλέ, δὲν τὰ ἔπαθες αὐτὰ ὅλα μὲ τὴν πρᾶξιν ἀφ' οὗ ἥμαρτες; Διατὶ λοιπὸν δὲν μανθάνεις μὲ τὰ ἰδικά σου ἔξοδα καὶ μὲ τὰ παθήματα ὅπου ἔπαθες νὰ βδελύττεσαι τὴν ἀθλιότητά σου καὶ νὰ φεύγῃς ἀπὸ ἕνα τόπον ἄκαρπον καὶ ὑστερημένον ἀπὸ κάθε καλόν; Δὲν ἐδοκίμασες ἐμπράκτως ὅτι ὅσοι μακρύνουν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅλοι χάνονται; Καθὼς γέγραπται «Ἰδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται». (Ψαλμ. οβ΄ 26), διατὶ δὲν εὐγαίνεις μίαν ὥραν πρότερον ἀπὸ τὰς χεῖρας ἑνὸς αὐθέντου τόσον ἀπανθρώπου καὶ σκληροῦ, ὅπου δὲν χαίρεται εἰς ἄλλο παρὰ εἰς τὴν ἰδικήν σου

ἀπώλειαν; Ποίαν εἰρήνην ἔχει ποτὲ ὁ χοῖρος μὲ τὸν σκῦλον; «Τὶς εἰρήνη ὑαίνῃ πρὸς κύνα;» (Σειρὰχ ιγ´ 20) ἢ ποίαν εἰρήνην θέλεις ἔχει ἐσὺ μὲ τοιοῦτον τυραννικὸν αὐθέντην; Λογιάζεις τάχα πῶς ἔχεις νὰ εὕρῃς ἀνάπαυσιν καμμίαν φοράν, ὤντας ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ; Λογιάζεις πῶς ἔχεις νὰ εὕρῃς κανένα καλὸν ἔξω ἀπὸ τὸν Οἶκον τοῦ Οὐρανίου σου Πατρός; Ὦ, τυφλὸς καὶ πεπλανημένος ὅπου εἶσαι! Καὶ τίς ἔκαμεν ποτὲ πόλεμον μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἐστάθη εἰρηνικὸς εἰς τὸν ἑαυτόν του; «Τὶς σκληρὸς γενόμενος ἐναντίον αὐτοῦ ὑπέμεινεν;»(Ἰὼβ θ´ 4). Ὅθεν ἐὰν ἐσὺ ζητῇς νὰ ἔχῃς εἰρήνην μὲ τὴν ἁμαρτίαν καὶ μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ δαίμονας, ἤξευρε ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ συνείδησίς σου δὲν θέλουν παύσει ἀπὸ τὸ νὰ σὲ πολεμοῦν καὶ ἡ εἰρήνη σου δὲν εἶναι εἰρήνη, ἀλλὰ ἀληθινὸς πόλεμος «εἰρήνη, εἰρήνη καὶ ποῦ ἐστιν εἰρήνη;» (Ἱερεμ. ς´. 14). Ἀλλ' ἐὰν ἐξ ἐναντίας ἔχεις εἰρήνην μὲ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀρετήν, ἤξευρε ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινή σου εἰρήνη, τὴν ὁποίαν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ταράξῃ κανένας πόλεμος· «εἰ γὰρ σὺ καθαρὰν ἔχεις τὴν καρδίαν σου... ἡσυχάσεις καὶ οὐκ ἔσται ὁ πολεμῶν σέ». (Ἰὼβ ια´, 13)

Πῶς λοιπὸν ἐσὺ μόνος ζητεῖς νὰ εὕρῃς, ἐκεῖνο ὅπου δὲν εὗρεν ἕως τώρα κανένας ἄλλος ἁμαρτωλός; Πῶς ἐσὺ θέλεις νὰ ἁμαρτάνῃς καὶ ἔπειτα θέλεις νὰ μὴ σὲ ἐλέγχῃ ἡ συνείδησίς σου, ἀλλὰ νὰ σὲ κολακεύῃ πῶς κάμνεις καλά, ἡ ὁποία συνείδησις εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλοὺς εἶναι κατήγορος καὶ μάρτυς καὶ κριτὴς καὶ δήμιος; Εὔγαλε λοιπὸν εὔγαλε ἀπὸ τόν νοῦν σου τοῦτο ὅπου ἐφαντάσθης νὰ εὕρῃς καὶ ἔσο βέβαιος, ὅτι δὲν θέλεις κάμνει ποτὲ ἀληθινὸν καλόν, πάρεξ ὅταν ὑποτάσσεσαι ὅλως διόλου εἰς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ κάμε τελείαν ἀπόφασιν ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἀλλάξῃς καὶ τὴν γνώμην καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς σου καὶ νὰ προτιμᾷς κάλλιον νὰ ἀποθάνῃς παρὰ νὰ χωρισθῇς ἄλλην μίαν φορὰν ἀπὸ τὸν Οὐράνιον Οἶκον τοῦ Πατρὸς σου καὶ νὰ θελήσῃς πλέον νὰ κατοικήσῃς εἰς τὴν κατοικίαν τῶν δαιμόνων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, λέγοντας μὲ τὸν Δαβὶδ «ἐξελεξάμην παραῤῥιπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου, μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν μὲ ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν». (ψαλμ, πγ´. 11) Καὶ παρακάλεσαι τὸν Κύριον, ὅτι ἀνίσως καὶ κἀμμίαν φορὰν θελήσῃς τὰ μεταχειρισθῇς κακῶς τὸ ἐλεύθερόν σου αὐτεξούσιον καὶ νὰ ζητήσῃς νὰ εὔγῃς ἔξω ἀπὸ τὸν οἶκόν Του, νὰ σοῦ κλείσῃ τὴν στράταν μὲ τὰς ἀκάνθας, ἤγουν μὲ τὰς θλίψεις, μὲ τὰς δυστυχίας καὶ ἀσθενείας, ὥστε ὅπου καὶ στανικῶς σου νὰ γυρίσῃς εὐθὺς εἰς τὰ ὀπίσω, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξεις τῶν μή ἐγγιζόντων πρὸς σὲ» (ψαλμ. λα´ 12)

γ´.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ δυστυχοῦς νέου εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ τὰ αἴτια ὅπου τὸν παρεκίνησαν, τὰ ὁποία ἐστάθησαν τρία· τὸ πρῶτον ἦτο διότι ἐστοχάσθη μὲ προσοχὴν τὴν ἀθλιότητα τῆς καταστάσεώς του· τὸ δεύτερον διότι ἐσύγκρινε τὴν ἀθλιότητά του μὲ τὴν εὐτυχίαν ἐκείνων ὅπου ἐκατοικοῦσαν εἰς τὸν πατρικόν του οἶκον καὶ τρίτον διότι ἔλαβε μίαν ζωντανὴν ἐλπίδα, πῶς θέλει τὸν συγχωρήσει ὁ πατήρ του, καθὼς καὶ τόσας ἄλλας φοράς τὸν ἐσυγχώρησε· καὶ οὕτω ἐπιστραφεὶς ἐπέτυχε τῆς ποθουμένης συγχωρήσεως· «εἶδε γάρ φησιν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν κλπ» (Λουκ. ιε´. 20). Αὐτὰ ὅλα εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ κάμῃς καὶ σὺ ἀδελφὲ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ νὰ ἔλθῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης «μετανοήσατε οἱ πεπλανημένοι, ἐπιστρέψατε τῇ καρδίᾳ» (Ἠσ. μς´. 8) συλλογιζόμενος μὲ προσοχὴν τὴν μεγάλην δυστυχίαν ὅπου παθαίνει ἡ ψυχή σου ὅταν στέκῃ μακρὰν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Μὴ θελήσῃς νὰ κάμῃς καὶ ἐσὺ ὡσὰν ἐκείνους τοὺς δούλους, οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ σκληρυνθῇ τὸ δέρμα τους, δὲν αἰσθάνονται πλέον τὸ ῥαβδὶ τοῦ αὐθέντου τους· μηδὲ φθάσῃς καὶ ἐσὺ νὰ

ὀνομάζῃς εἰρήνην, τὸ ἄκρον ὅλων τῶν κακῶν ὅπου δοκιμάζεις, καθὼς γέγραπται «τὰ τοσαῦτα κακὰ εἰρήνην προσαγορεύουσι» (Σοφ. ιδ΄. 12).

Δὲν ἠξεύρεις πόσας ἐνοχλήσεις δοκιμάζουν οἱ ταλαίπωροι ἁμαρτωλοί, ὅπου εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸν Θεόν; Δὲν ἠξεύρεις πόσας ἀπορίας ἔχουν; Πόσας στενοχωρίας; Πόσην λύπην καὶ πόνον εἰς τὴν καρδίαν; Διατὶ εἶναι ὑστερημένοι τῆς θείας χάριτος; Διατὶ δὲν κοινωνοῦν τὰ ἄχραντα μυστήρια; Καὶ διατὶ δὲν ἀπολαμβάνουν ἀοράτως τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας; Καὶ σὺ διατὶ νὰ μένῃς ἀναίσθητος εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ζημίας; Δὲν ἠξεύρῃς πῶς μία μοναχὴ ζημία ἀπὸ αὐτάς, καὶ μάλιστα ἡ στέρησις τῶν θείων μυστηρίων, εἶναι μία συμφορὰ ἀνυπόφορος καὶ ἕνας ἀληθινός τῆς ψυχῆς θάνατος; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν νέον Κανόνα του, θάνατον καὶ μάχαιραν ὀνομάζει τὴν στέρησιν τῆς θείας κοινωνίας καὶ τὴν καθαίρεσιν· φανερὸν εἶναι λοιπόν, ὅτι δὲν ἦλθες εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἀλλ' ἀκόμη ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ σου εὑρίσκεσαι καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἄσωτος ἐκεῖνος υἱός, ἦτο πολὺ καλύτερος απὸ λόγου σου, καὶ σὺ ἀπὸ αὐτὸν πολὺ χειρότερος· ἐπειδὴ ἐκεῖνος ναί, ἦτο ὑστερημένος καὶ πεινασμένος, ἀλλ' ὅμως ᾐσθάνετο καὶ τὴν πεῖναν καὶ τὴν στέρησιν ὅπου ἔπασχε, δι' ὅ καὶ ἔλεγε «πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι;» (Λουκ. ιε΄ 17) καθὼς τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων «Ἐκεῖνος γὰρ εἰ καὶ ἐστερήθη, μακρυνθείς τοῦ κοινοῦ τροφέως καὶ πατρὸς καὶ Δεσπότου, ἀλλὰ λιμῷ περιέπεσεν ἰσχυρῷ καὶ τῆς στερήσεως ἐπαισθόμενος μετενόησε καὶ ἐπανῆλθε καὶ ἐπεζήτησε καὶ πάλιν ἔτυχε τῆς θείας καὶ ἀκηράτου τροφῆς» (Λόγ. εἰς τὴν αὐτὴν παραβολήν.) Ἐσὺ δὲ ἀδελφέ καὶ πεινᾷς καὶ τὴν πεῖναν ὅπου δοκιμάζεις ὁλότελα δὲν αἰσθάνεσαι· ὅθεν πάσχεις καὶ ἐνταυτῷ διπλοῦν τὸ κακὸν καὶ διπλῆν τὴν ζημίαν· ἐπειδὴ ἐσὺ κινδυνεύεις νὰ ἀποθάνῃς ἀπὸ πεῖναν, ὄχι ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλὰ ἀπὸ πεῖναν λόγου Θεοῦ, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος «καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτων, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου» (Ἀμὼς η΄. 11). Καὶ ὅμως ποίαν ἐπιθυμίαν δείχνεις εἰς τὸ νὰ πηγαίνῃς συχνὰ νὰ ἀκούῃς τῶν διδασκάλων ὅπου σοῦ κηρύττουν τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ χορτάσῃς τὴν πεῖναν σου· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον «Ἄρτος ἀγγέλων ἐστὶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ᾧ ψυχαὶ τρέφονται Θεὸν πεινῶσαι». Ἐσὺ ἀκούεις τοῦ Κυρίου ὅπου σὲ προστάζει νὰ ἐρευνᾷς τὰς Γραφάς, διὰ νὰ εὕρῃς εἰς αὐτὰς τὴν αἰώνιον ζωήν· «ἐρευνᾶται τὰς Γραφάς, ὅτι ἡμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν» (Ἰωάν. ε΄.39) καὶ ὅμως πότε πιάνεις βιβλίον εἰς τὰς χεῖρας σου διὰ νὰ ἀναγνώσῃς; Πότε μελετᾷς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου διὰ νὰ σοφισθῇς δι' αὐτῶν εἰς τὴν σωτηρίαν σου, ὡς παραγγέλλει ὁ Παῦλος «ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν;» (Β΄. Τιμ. γ΄. 15). [68] Ἐσὺ ἠξεύρεις, ὅτι ἄρτος ἀληθινὸς καὶ τροφὴ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος εἶναι τὸ ζωοποιὸν σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, καθὼς τὸ λέγει μόνος του «ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ἐὰν τὶς φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου ζήσεται· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὅν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστὶν» (Ἰωάν. ς΄ 51) καὶ ὅμως ποίαν προθυμίαν ἢ ποίαν ἀγάπην ἔχεις εἰς τὸ νὰ προετοιμάζεσαι συνεχῶς καὶ νὰ μεταλαμβάνῃς αὐτὸν τὸν θεῖον ἄρτον (ὅταν δὲν ἔχεις ἐμπόδιον) διὰ νὰ χορτάσῃς καὶ νὰ ζήσῃς εἰς τὸν αἰῶνα;

Ὅθεν καθὼς ὅταν τινὰς ἀσθενής, νηστικὸς ὤν πρὸ πολλοῦ δὲν ἔχῃ ὄρεξιν διὰ νὰ φάγῃ δείχνει σημεῖον θανάτου, ἔτσι καὶ σὺ ἀδελφὲ μὲ τὴν ἀνορεξίαν αὐτὴν ὅπου ἔχεις εἰς τὸ νὰ φάγῃς τὸν νοητὸν καὶ πνευματικὸν ἄρτον, τόσον τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ὅσον καὶ τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου, δείχνεις σημάδι πῶς κινδυνεύεις νὰ ἀποθάνῃς ὁλότελα ψυχικῶς. Διὰ τοῦτο ἐλθὲ ἀγαπητὲ εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἐλθὲ· πῶς δὲ καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Ἐγὼ νὰ σοὶ εἴπω· ἐὰν ἀγωνίζεσαι πάντοτε νὰ συμμαζώνῃς ὅλον τὸν νοῦν σου μέσα εἰς τὴν

[68] Πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῶν πνευματικῶν βιβλίων, ὅρα εἰς τὴν α΄. Ἀνάγνωσιν.

καρδίαν σου καὶ δὲν ἀφίνῃς αὐτὸν νὰ διασκορπίζεται διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, τότε θέλεις ἔλθει εἰς τὸν ἑαυτόν σου· τότε θέλεις ἰδεῖ νοερῶς ἐκεῖ μέσα τὰ πάθη ὅπου σὲ ἐκυρίευσαν καὶ σὲ κυριεύουν, τὰ ὁποία προτήτερα ὁλότελα δὲν ἐγνώριζες· τότε θέλεις ἰδεῖ τοὺς νοητοὺς ἐχθρούς, πῶς σὲ πολεμοῦν ἀκατάπαυστα· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖ τότε θέλεις γνωρίσει, τὸ κέρδος ἢ τὴν ζημίαν ὅπου ἔπαθες· ὅθεν καὶ θέλεις παρακαλεῖ πάντοτε νοερῶς καὶ ἐγκαρδιακῶς τὸν Θεὸν διὰ νὰ σὲ ἐλεήσῃ, καθὼς ἠλέησεν καὶ τὸν ἄσωτον λέγωντας «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με», ἐπειδὴ ἡ καρδία εἶναι τὸ κέντρον, καὶ τὸ ταμεῖον ὅλων τῶν παθῶν καὶ τῶν λογισμῶν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος «ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι· ταῦτα ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον» (Ματθ. ιε΄. 18). Καὶ ὁ μέγας Μακάριος λέγει «ἡ καρδία ἡγεμονεύει ὅλου τοῦ ὀργάνου· καὶ ἐπὰν κατάσχῃ τὰς νομὰς τῆς καρδίας ἡ χάρις, βασιλεύει ὅλων τῶν λογισμῶν καὶ τῶν μελῶν· ἐκεῖ γάρ ἐστιν ὁ νοῦς καὶ πάντες οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς» (λόγ. ιε΄ σέλ. 203). Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ὅτι, ὅταν ὁ νοῦς δὲν σκορπίζεται εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ μέσου τοῦ ἑαυτοῦ του ἀναβαίνει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ· «Νοῦς μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτόν, δι' ἑαυτοῦ δέ, πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει, κἀκείῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενός τε καὶ ἐλλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως λήθην λαμβάνει». (Ἐπιστολ. α΄. πρὸς τὸν Θεολόγ. Γρηγόρ).

Ταύτην δὲ τὴν εἰς ἑαυτόν κίνησιν τοῦ νοός, κυκλικὴν καὶ ἀπλανῆ ὀνομάζει τὸ πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Ἀρεοπαγίτης φημὶ Διονύσιος, λέγων· «ψυχῆς δὲ κίνησίς ἐστι κυκλικὴ μέν, ἡ εἰς ἑαυτὴν εἴσοδος ἀπὸ τῶν ἔξω καὶ τῶν νοερῶν αὐτῆς δυνάμεων ἡ ἑνοειδὴς συνέλιξις ὥσπερ ἔν τινι κύκλῳ τὸ ἀπλανές αὐτῇ δωρουμένη, καὶ ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν ἔξωθεν αὐτὴν ἐπιστρέφουσα καὶ συνάγουσα πρῶτον εἰς ἑαυτήν· εἶτα ὡς ἑνοειδῆ γενομένην ἑνοῦσα ταῖς ἑνιαίως ἡνωμέναις δυνάμεσι (ἤτοι τοῖς ἀγγέλοις), καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν χειραγωγοῦσα, τὸ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα, καὶ ἕν καὶ ταὐτό, καὶ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον» (ἤτοι τὸν Θεόν.) (Κεφ. δ΄. περὶ θείων ὀνομάτων).

Ἐλθέ λοιπὸν μὲ τοιοῦτον τρόπον εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἀγαπητέ, διότι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου· σηκώσου καὶ κάμε ταύτην τὴν γενναίαν ἀπόφασιν λέγωντας. «Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου» (Λουκ. ιε΄ 18)· σηκώσου ἀπὸ ἐκείνην τὴν λάσπην ὅπου κείτεσαι καὶ πήγαινε τρέχωντας νὰ εὕρῃς τὸν Πατέρα σου, τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας στέκει ὅλη ἡ σωτηρία σου, ὅλη ἡ εἰρήνη σου, ὅλη ἡ αἰωνιότης σου. «καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. δ΄ 12). Τί φοβεῖσαι; Ἀνίσως καὶ ἐσὺ ἐξ αἰτίας ἰδικῆς σου ἔχασες ἐκεῖνο ὅπου εἶναι ἴδιον ἑνὸς υἱοῦ, αὐτὸς διὰ τὴν ἄκραν Του ἀγαθότητα δὲν ἔχασεν ἐκεῖνο ὅπου εἶναι ἴδιον ἑνὸς πατρός, ὡς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος· «ἡμεῖς τὸ τῆς υἱότητος ὑστερήθημεν, ἐκεῖνος τὸ τῆς πατρότητος οὐκ ἀπέβαλε» καὶ ἐσὺ ὅπου ἠκολούθησες τὸ παράδειγμα τούτου τοῦ ἀσώτου εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃς, ἀκολούθησαι ἀκόμη καὶ τὸ παράδειγμά του εἰς τὸ νὰ μετανοήσῃς, καὶ ταπεινώσου ἕως τὴν γῆν ἔμπροσθέν τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ὁμολόγησε ἐμπρὸς εἰς Αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους Του πῶς ἔσφαλες, καὶ πὼς δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ ὀνομασθῇς υἱὸς Του· «Πάτερ ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν Σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός Σου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου» (Λουκ. ιε΄. 18.)· καὶ ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς ὁποίας ἐπαρακινήθης νὰ εὔγῃς ἀπὸ τὸν οἶκον Του, ἀφιέρωσέ την εἰς τὸν Κύριον καὶ ἐμψύχωσαι τὴν καρδίαν σου μὲ ἕνα μεγάλον θάρρος, στοχαζόμενος ὅτι ὁ Οὐράνιός σου Πατὴρ βλέπωντάς σε τόσον πτωχόν, τόσον γυμνόν, τόσον

ταλαιπωρημένον καὶ κακοπαθημένον ἀπὸ τὸν διάβολον, ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν (ἐπειδὴ λέγει ἕνας σοφὸς ὅτι εἶναι ἀποχρῶσα δίκη ἡ πονηρία τῷ πονηρῷ) δὲν θέλει συλλογισθῆ πῶς κατέφαγες τὴν οὐσίαν του, οὐδὲ θέλει ἐνθυμηθῆ ἐκεῖνα ὅπου ἔπραξες, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα ὅπου ἔπαθες, καθὼς λέγει ὁ κῆρυξ τῆς μετανοίας, καὶ παρηγορητὴς τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ θεῖος Χρυσόστομος· «διὰ τοῦτο οὐχ ἅπερ ἐπραξεν εἶπεν, ἀλλ’ ἅπερ ἔπαθεν· οὐχ ὅτι κατέφαγε τὴν οὐσίαν ἐμνημόνευσεν, ἀλλ’ ὅτι μυρίοις περιέπεσεν κακοῖς· οὕτω τὸ πρόβατον ζητεῖ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς». (Λόγ. α΄, Περὶ μετανοίας ἐξ ἀγροῦ ἐπανήκων). Ὅθεν θέλει κινηθῆ ἀπὸ τὴν ἄκραν εὐσπλαγχνίαν του καὶ θέλει ἔλθει εἰς ἀπάντησίν σου, θέλει πέσει ἐπάνω εἰς τὸν τράχηλόν σου, θέλει σὲ ἐναγκαλισθῆ, θέλει σου δώσει τὸ φίλημα τῆς εἰρήνης καὶ θέλει λησμονήσει ὅλας τὰς ἁμαρτίας σου· ἕως τόσον ἐσὺ ἐκπληττόμενος εἰς τὴν ἄπειρον Του εὐσπλαγχνίαν ἀποστράφου καὶ μίσησε τὰς ἁμαρτίας σου πλέον παρὰ ποτέ. Ἐντράπου, πῶς ἄλλοι μὲν ἐλάχιστοι καὶ κατώτεροι ἀπὸ λόγου σου, μὲ τὸ νὰ ἐφύλαξαν ζωὴν καθαράν, μὲ τὸ νὰ ἔμειναν ὑποκάτω εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ οὐρανίου Πατρὸς καὶ δὲν ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν οἰκίαν Του, εὑρίσκονται εἰς τὴν τάξιν τῶν υἱῶν· ἄλλοι δὲ πάλιν, εἰ καὶ ἥμαρτον, ἀλλ’ ὅμως διὰ τῶν πόνων καὶ ἱδρώτων τῆς μετανοίας ἀνακαλέσαντες τὴν χάριν, εὑρίσκονται εἰς τὴν τάξιν τῶν μισθίων, καθὼς ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἑρμηνεύει τοὺς υἱοὺς καὶ μισθίους· καὶ οἱ δύο ὁμοῦ κοινωνοῦν τὰ θεῖα μυστήρια, ἔχουν χορτασμένην τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ μίαν πλουσιοπάροχον εἰρήνην τῆς συνειδήσεως· ἐσὺ δὲ ταλαίπωρε μὲ τὸ νὰ παρακούσῃς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἁμαρτήσῃς καὶ νὰ μὴ κάμῃς τὴν πρέπουσαν μετάνοιαν, ὑστερήθης ὅλα αὐτὰ καὶ ἔλαβες Κανόνα νὰ μὴ κοινωνῇς τὰ θεῖα μυστήρια· «πόσοι μίσθιοι τοῦ Πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι;» Κάμε ἀπόφασιν νὰ δείξῃς εἰς τὸν ἐρχόμενον μίαν παντοτεινὴν καὶ συντετριμμένην μετάνοιαν καὶ ζήτησαι ἀπὸ τὸν Κύριον χάριν νὰ σὲ δυναμώσῃ νὰ μὴ μακρύνῃς πλέον ποτὲ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἐντολῶν Του· ὁ ὁποῖος ὡσὰν ἕνας φιλόστοργος πατὴρ σὲ προσκαλεῖ ὡς τέκνον Του, διὰ νὰ σὲ ὁρίζῃ μόνος Αὐτὸς καὶ παραπονετικὰ σοῦ φωνάζει μὲ τὸν Προφήτην «ἐπιστράφητε υἱοὶ ἀφεστηκότες λέγει Κύριος, διότι ἐγὼ κατακυριεύσω ὑμῶν», (Ἱερεμ. γ΄. 14).

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤ΄.

Α΄. Ὅτι πρέπει κάθε Χριστιανὸς νὰ διαλέγῃ μίαν ζωὴν τὴν πλέον ὠφελιμωτέραν καὶ ἁρμοδιωτέραν εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τέλος τῆς σωτηρίας του.

Β΄. Μὲ ποίους τρόπους πρέπει νὰ διαλέγῃ τὴν τοιαύτην ζωήν.

Γ΄. Ὅτι πρέπει νὰ διορθώνῃ τὴν ἐκλογὴν τῆς ζωῆς του, ἀνίσως δὲν τὴν ἔκαμε καθὼς πρέπει.

Α΄.

Συλλογίσου, ἀγαπητέ, τὴν ἀνάγκην ὅπου ἔχεις εἰς τὸ νὰ διαλέξῃς καλῶς καὶ καθὼς πρέπει μίαν ζωὴν καὶ στάσιν τὴν πλέον ὠφελιμωτέραν καὶ ἁρμοδιωτέραν εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃς τὸ τέλος τῆς σωτηρίας σου. Τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐσὺ ἐπλάσθης ἀπὸ τὸν Θεόν, εἶναι, τὸ νὰ δοξάζῃς τὸν Θεὸν καὶ νὰ Τὸν δουλεύῃς προσκαίρως εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ τὸ νὰ Τὸν ἀπολαύσῃς αἰωνίως εἰς τὴν ἄλλην, καθὼς σοῦ εἴπομεν εἰς τὴν β΄. Μελέτην· καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὸ τέλος σου εἶναι διὰ νὰ σωθῇς. Πάλιν αἱ ζωαὶ ὅπου εὑρίσκονται εἰς τὸν κόσμον εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοραι, ὅμως αἱ πλέον καθολικαί καὶ γενικαὶ εἶναι δύο· ὁ Γάμος καὶ ἡ παρθενία· ἤγουν ἡ ζωὴ τῶν ὑπανδρευμένων καὶ κοσμικῶν καὶ ἡ ζωὴ τῶν παρθένων, μοναχῶν, ἱερωμένων καὶ κληρικῶν· καθὼς λέγει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ἀμμοῦν ἐπιστολῇ. «Δύο οὐσῶν ὁδῶν ἐν τῷ βὶῳ τούτῳ μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω· τῆς δὲ ἑτέρας, ἀγγελικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας». Τώρα στοχάσου ἀδελφέ, μὲ ποίαν ζωὴν καὶ στάσιν ἠμπορεῖς εὐκολώτερα διὰ νὰ δοξολογῇς τὸν Θεόν, διὰ νὰ Τὸν δουλεύῃς, διὰ νὰ ἑνωθῇς μὲ Αὐτὸν προσκαίρως εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀποκτώντας τὴν Θείαν Του Χάριν καὶ διὰ νὰ Τὸν ἀπολαύσῃς αἰωνίως μετὰ δόξης εἰς τὴν ἄλλην ζωήν· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν στοχάσου μὲ ποίαν ζωὴν ἠμπορεῖς εὐκολώτερα νὰ ἐπιτύχῃς τὴν σωτηρίαν σου· μὲ τὴν ζωὴν τῶν ὑπανδρευμένων καὶ λαϊκῶν, ἢ μὲ τὴν ζωὴν τῶν παρθένων καὶ μοναχῶν; Φανερὸν εἶναι ὅτι μὲ τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν· διότι ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν εἶναι ἀφιερωμένη ὅλη εἰς τὸ νὰ δοξολογῇ τὸν Θεόν, εἰς τὸ νὰ δουλεύῃ ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ εἰς τὸ νὰ ὁμοιοῦται μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐκκοπῆς τῶν παθῶν καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ τὸν Παῦλον· διότι ὁ ἄγαμος καὶ μοναχὸς μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου καὶ σπουδάζει πῶς νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Κύριον, ὁ δὲ ὑπανδρευμένος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ σπουδάζει πῶς νὰ ἀρέσῃ εἰς τὴν γυναῖκα του «Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ, ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί». (Α΄ Κορ. ζ΄ 33). Τώρα λοιπὸν ὅπου ἔμαθες τὰ δύο ταῦτα, ποῖον εἶναι τὸ τέλος σου καὶ μὲ ποίαν ζωὴν ἠμπορεῖς εὐκολώτερα νὰ τὸ ἐπιτύχῃς, στοχάσου καὶ τρίτον τὴν κλίσιν καὶ ἀγάπην ὅπου ἔχει ἡ καρδία σου ἢ εἰς τὴν ἐν γάμῳ ζωὴν ἢ εἰς τὴν ἐν παρθενίᾳ καὶ μοναχικὴν ζωὴν καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἱκανότητα ὅπου ἔχεις εἰς τὴν μίαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἄλλην καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἀγάπην σου καὶ κατὰ τὴν δύναμίν σου διάλεξε ἀπὸ τὰς δύο ζωὰς τὴν μίαν, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος «Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω» (Ματθ. ιθ΄ 12) καὶ μὴ κάμνῃς καθὼς κάμνουσι μερικοὶ ἄφρονες, οἱ ὁποῖοι μὴ συλλογιζόμενοι πρότερον οὔτε ποῖον εἶναι τὸ τέλος τους οὔτε μὲ ποίαν ζωὴν εὐκολώτερα καὶ καλλίτερα δύνανται νὰ τὸ ἐπιτύχουν οὔτε ποίαν δύναμιν καὶ ἱκανότητα ἔχουν εἰς τὸ νὰ διοικήσουν καλῶς τὴν ζωὴν καὶ στάσιν ὅπου ἀναλάβει· ἄλλος μὲν ἀγαπῶντας νὰ ἀπολαύσῃ ἡδονὰς καὶ ἀναπαύσεις, ἄλλος δὲ νὰ ἀποκτήσῃ δόξας καὶ ἀξίας καὶ ἄλλος νὰ ἀποκτήσῃ ἀργύρια καὶ ὑποστατικά, ὅλοι ὁμοῦ ὁρμῶσιν ἀσυλλόγιστα καὶ λαμβάνουν μίαν ζωὴν καὶ στάσιν ἐναντίαν εἰς τὸ ὑστερινὸν τέλος των καὶ ἐναντίαν εἰς τὰς δυνάμεις των διὰ τὰ πολλὰ ἐμπόδια ὅπου ἔχει ἡ τοιαύτη ζωὴ εἰς τὴν σωτηρίαν τους· καὶ κάμνουν παρόμοια μὲ ἕνα ἄγνωστον σαϊτευτήν, ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ βάλῃ πρότερον σημάδι, ρίπτει ματαίως τὴν σαΐταν του εἰς τὸν ἀέρα.

Ὅθεν μὴ παρομοιάσῃς μὲ αὐτοὺς ἀγαπητέ, μηδὲ θελήσῃς νὰ ἐκλέξῃς μίαν ζωὴν καὶ στάσιν ἀσυλλόγιστα κατὰ τὴν φαντασίαν σου καὶ κατὰ τὰ πάθη σου, ἤγουν διὰ ν' ἀποκτήσῃς καὶ ἐσὺ τοιαῦτα γήϊνα πράγματα· ὅτι ἀνίσως καὶ ἐκλέξῃς μίαν ζωὴν καὶ στάσιν κατὰ τὴν ὄρεξιν καὶ τὸ θέλημά σου καὶ ὄχι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἤξευρε ὅτι ἀντὶ νὰ δουλεύῃς ἐσὺ τὸν Θεόν, θέλεις νὰ δουλεύῃ ἐσένα ὁ Θεὸς, καὶ ἀντὶ νὰ ἀκολουθῇς ἐσὺ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς προνοίας Του, θέλεις νὰ ἀκολουθῇ αὐτὴ ἐσένα καὶ ἐσὺ νὰ τὴν ὁδηγῇς κατὰ τὴν θέλησίν σου, ὡσὰν νὰ μὴ ἤξευρεν αὐτὴ καλῶς νὰ σὲ ὁδηγῇ. Ὅθεν τὶς δὲν βλέπει, ὅτι ἡ τοιαύτη ζωὴ καὶ στάσις ὅπου ἐδιάλεξες, εἶναι ἐνάντια εἰς τὸ τέλος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας σου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθης; Τὶς δὲν βλέπει, ὅτι μὲ τὴν τοιαύτην ζωὴν εὑρίσκεσαι εἰς κίνδυνον νὰ χάσῃς τὴν σωτηρίαν σου; Διότι καθὼς ἕνας ὁδοιπόρος ὅπου δὲν ἠξεύρει τὴν καλὴν καὶ ἀκίνδυνον στράταν καὶ δὲν ἐρωτᾷ νὰ τὴν μάθῃ ἀπὸ ἄλλον, ἀλλὰ περιπατεῖ ἀσυλλόγιστα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅπου τύχῃ, αὐτὸς εἶναι εἰς κίνδυνον νὰ σφάλῃ εἰς κάθε πάτημα καὶ τέλος πάντων κινδυνεύει νὰ καταντήσῃ εἰς κανένα κρημνὸν· ἔτσι καὶ ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου εἶσαι ὁδοιπόρος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἐὰν δὲν συλλογισθῇς πρότερον καὶ ἐὰν δὲν μάθῃς ποία εἶναι ἡ ἀληθινὴ στράτα καὶ ἡ καλλιτέρα ζωὴ ὅπου σὲ φέρει εἰς τὸν Παράδεισον, ὤ, πόσον εὔκολον εἶναι νὰ πλανευθῇς καὶ νὰ περιπατῇς ἔνθεν κἀκεῖθεν! Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον νὰ καταντήσῃς εἰς ἕνα κρημνὸν τῆς κολάσεως, διότι κάθε πάτημα ὅπου ἤθελες κάμει ἐσὺ ἀφ' ἑαυτοῦ σου, χωρὶς τὰς δυνατὰς βοηθείας τῆς θείας χάριτος, εὔκολος θέλει εἶναι μία πτῶσις σου. Τώρα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλπίζῃς ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει νὰ σοῦ δώσῃ αὐτὰς τὰς δυνατὰς βοηθείας Του, ἀνίσως καὶ ἐσὺ διαλέξῃς μίαν ζωὴν διὰ νὰ πλουτίσῃς τὸ σπίτι σου; Διὰ νὰ δοξάσῃς τὸ ὄνομά σου; Διὰ νὰ τιμήσῃς τὸ γένος σου; Διὰ νὰ ἀπολαύσῃς ἀνάπαυσες καὶ ἡδονάς καὶ ὄχι διὰ νὰ δοξάσῃς καὶ νὰ δουλεύσῃς τὸν Θεόν; Ναί, τοιαύτην ζωὴν ἠμποροῦσες νὰ διαλέξῃς ἀνίσως δὲν ἦτο Θεός· ἀνίσως δὲν ἦτο κόλασις· ἀνίσως δὲ ἦτο Παράδεισος καὶ ἀνίσως δὲν ἐκινδύνευες νὰ χάσῃς παντοτεινὰ μίαν ψυχὴν ἀθάνατον. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ταῦτα πάντα εἶναι ἀληθέστατα, διατὶ νὰ μὴ διαλέξῃς τὴν παρθενικὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πλέον καλλιτέρα, ἡ πλέον ἁγιωτέρα καὶ ἡ πλέον μακαριωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ζωὰς τῶν ὑπανδρευμένων; Εἶναι ἡ πλέον καλλιτέρα, διότι ἔχει πολλὰ αἴτια καὶ βοηθήματα τῆς ἀρετῆς καθὼς εἶναι μάλιστα ἡ ἀμεριμνία, ἡ φυγὴ τοῦ κόσμου, ἡ ἡσυχία καὶ δὲν ἔχει αἴτια παρακινητικά τῆς κακίας καὶ ἀκολούθως διότι μὲ τὴν τοιαύτην ζωὴν δύνασαι εὐκολώτερα καὶ ἀσφαλέστερα νὰ ἐπιτύχῃς τὴν σωτηρίαν σου· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος, πῶς εἶναι καλλίτερον αἱ παρθένοι νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται, παρὰ νὰ ὑπανδρεύωνται· «ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ» (Α΄. Κορ. ζ΄. 38). Εἶναι ἡ ἁγιωτέρα ζωὴ διότι μὲ αὐτὴν εὐκολώτερα ἠμπορεῖς νὰ νικήσῃς τὰ πάθη καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν διάβολον· εὐκολώτερα δύνασαι νὰ καθαρισθῇς καὶ νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἀρετάς· εὐκολώτερα ἠμπορεῖς νὰ λάβῃς τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ ἑνωθῇς μὲ τὸν Θεὸν καὶ νὰ ζήσῃς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ὡσὰν ἕνας ἅγιος ἢ ἄγγελος· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀγγελικὴ ὀνομάζεται καὶ τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν ἀγγελικὸν λέγεται. Εἶναι τέλος πάντων καὶ μακαριωτέρα ζωὴ ἀπὸ ὅλας· διότι ἐὰν τινὰς φυλάττῃ τοὺς κανόνας καὶ νόμους τῆς ζωῆς ταύτης καθὼς πρέπει· ἐὰν εὑρίσκεται εἰς ὑπακοὴν τινὸς προκομένου γέροντος καὶ δὲν ἀφίνῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ μοναστήριόν του, ἢ τὴν σκήτην, ἢ τὸ κελλίον του νὰ πηγαίνῃ πάλιν εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ περνᾷ ἐν ἀμεριμνίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ καὶ σχολάζει εἰς προσευχὰς καὶ θείους ὕμνους, εἰς κατανύξεις καὶ δάκρυα, εἰς ἀναγνώσεις καὶ θεωρίας πνευματικὰς καὶ φλέγεται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Θεοῦ,κατὰ ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦτον ἀκόμη τὸν κόσμον λαμβάνει οὗτος τὴν μακαριότητα καὶ ἐν φθαρτῷ σώματι ὢν γίνεται μακάριος.Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος :«Τί οὖν μακαριώτερον τοῦ τὴν ἀγγέλων πολιτείαν ἐπὶ γῆς μιμεῖσθαι;» (Ἐπιστ. α΄.) Καὶ ἡ

Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ μεγαλοφώνως μακαρίζει τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν ψάλλουσα. «Τοῖς ἐρημικοῖς ζωὴ μακαρία ἐστί, θεϊκῷ ἔρωτι πτερουμένοις». Καὶ ὁ θεῖος Παῦλος εἶπε περὶ τῆς ἀγάμου, ὅτι «Μακαριωτέρα δὲ ἐστίν, ἐὰν οὕτω μείνῃ» (Α΄. Κορ. ζ΄. 40)[69]· ὥστε ὅπου ἐὰν οἱ τωρινοὶ βασιλεῖς τοῦ κόσμου καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ ἄρχοντες καὶ Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς, ἐγνώριζαν ἐν πεῖρα τὴν μακαριότητα ὅπου ἔχει ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα, βεβαιότατα ἤθελον παραιτήσει τὰ βασιλεία των[70] ἤθελον σφακελώσει τοὺς λαμπροὺς θρόνους των· ἤθελον μισήσει τὰ ἀξιώματα τῆς Πατριαρχείας καὶ ἀρχιερωσύνης των καὶ νὰ ὑπάγουν εἰς ἕνα ἥσυχον τόπον, ὅ,τι λογῆς μάλιστα εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄρος,καὶ ἐκεῖ νὰ ζήσουν τῶν μοναχῶν τὴν ζωὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουν τὴν τοιαύτην ζωήν, διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν ἀγαποῦν· δὲν τὴν γνωρίζουν δέ, διότι δὲν ἐσυλλογίσθησαν προτοῦ νὰ διαλέξουν τὰς ζωὰς αὐτὰς ὅπου ἔχουν, ποία εἶναι ἡ καλλιτέρα ζωὴ καὶ ἐκείνην νὰ ἀκολουθήσουν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ ἀκούομεν πολλοὺς ὅπου λέγουν· ἂχ καὶ δὲν ἠθέλαμεν ἠξεύρει προτήτερα τὴν ζωὴν αὐτὴν τῶν μοναχῶν, βέβαια δὲν ὑπανδρευόμεθα· βέβαια δὲν ἐγινόμεθα ἀρχιερεῖς· βέβαια δὲν ἐπεριπλεκόμεθα εἰς τὰς φροντίδας τοῦ κόσμου καὶ ματαιότητος. Καὶ ταῦτα λέγουν μὲ κάθε δίκαιον, διότι ἂν θέλωμεν νὰ δώσομεν μίαν ματιὰν εἰς τοὺς θείους πατέρας, εὑρίσκομεν, ὅτι εἶναι θαυμαστὰ καὶ οὐράνια τὰ προνόμια ὅπου ἔχει ἡ παρθενικὴ ζωὴ καὶ σχεδὸν ἀσύγκριτα μὲ τὰ τοῦ γάμου· ὁ γὰρ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ παρθενίας λόγῳ φησὶ «Τοσούτῳ προὔχει τοῦ γάμου ἡ παρθενία, ὅσῳ τῆς γῆς ὁ οὐρανὸς ὑπερέχει καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ ἄγγελοι». Ὁ δὲ Αὐγουστῖνος «Ἡ παρθενίας, φησί, διαγωγὴ ἀγγελική ἐστι διαγωγὴ καὶ ἐν φθαρτῷ σώματι ἀϊδίου ἀφθαρσίας μελέτη». Καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος ἐν τῷ κατὰ Ὀβινιανοῦ «Ἡ παρθενία, λέγει, θυσία ἐστὶ Χριστοῦ μίμησιν ἔχουσα ἀγγελικὴν» καὶ ἐν ἐπιστολῇ κβ'. φησὶν «Ὅτε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀγγελικὴν διαγωγὴν κατέστησεν, ὅπως ὁ ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων ἐν οὐρανῷ προσκυνούμενος, Ἀγγέλους ἐπὶ τῆς γῆς ἔχῃ». Ὁ δὲ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Ταρσῷ ἐπιστολῇ, τὰς παρθένους ἱερείας Χριστοῦ ἐπωνόμασε· καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος ἐν τοῖς ψαλμοῖς, μάρτυρας αὐτοὺς καλεῖ· ὁ δὲ Κυπριανός, ῥόδον καὶ ἄνθος τῆς Ἐκκλησίας τὴν παρθενίαν ὀνομάζει. Καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαάκ, καύχημα τῆς Ἐκκλησίας καλεῖ τὴν πολιτείαν τῶν μοναχῶν. (Λόγ. ι'. σέλ. 62). Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ παρθενίας λέγει «Πλοῦτος ἀδαπάνητός ἐστιν ἡ παρθενία. Στέφανος ἀμάραντος. Ναὸς Θεοῦ. Ἐνδιαίτημα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μαργαρίτης ἔντιμος. Τρόπαιον κατὰ τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου».Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος (Ἐπιστολ. 1151) λέγει «Ἡλίῳ μὲν τοὺς τὴν παρθενίαν... ἄστροις δὲ τοὺς τίμιον γάμον ἀσπασαμένους καὶ διατηρήσαντας παραβάλλεσθαι θέμις» καὶ πάλιν (Ἐπιστολ. 1778), λέγει «Κατὰ μὲν τὴν ἁγνείαν

[69] Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος τὸ εἶχε διὰ καύχημα μέγα νὰ λέγῃ. «Μέγα μοὶ ἐστιν ὅτι ἐκλήθην μοναχὸς καὶ χριστιανὸς» (παρὰ τῷ ὁσίῳ Πέτρῳ τῷ Δαμασκηνῷ σελ. 615 τῆς φιλοκαλ.) Καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Ἐδέσσης οὕτως εἴρηκεν «Ὡς ὡραία ὄντως καὶ καλὴ ἡ τῶν μοναχῶν πολιτεία! Ὡς ὡραία ὄντως καὶ καλή, εἴπερ κατὰ τοὺς ὅρους καὶ νόμους, οὓς οἱ ἀρχηγοὶ ταύτης καὶ ἡγεμόνες, ἐκ τοῦ ἁγίου διδαχθέντες Πνεύματος ἔθεντο, γίνεται.» (Κεφ. μή.)

[70] Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν παλαιῶν βασιλέων εὑρίσκομεν, παραιτησαμένους τὰς βασιλείας των καὶ ἐνδυθέντας τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν· ὁποῖοι ἦσαν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰνδίας Ἰωάσαφ, ὁ Κατακουζηνὸς Ἰωάννης, ὁ βασιλεὺς Ρωμαίων ὁ Ἀνδρόνικος καὶ ἄλλοι· πρὸς τούτοις δὲ καὶ βασίλισσαι πολλαὶ ἀποῤῥίψασαι τὰς βασιλικὰς ἁλουργίδας, ἐφόρεσαν τὰ πενιχρὰ τῶν μοναζουσῶν ῥάκια· τί λέγω; Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας καὶ ἱεραπόστολος Κωνσταντῖνος, ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν χριστιανῶν, φανεὶς ποτὲ εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον Παΐσιον, ἐμακάριζε τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν· καὶ τρόπον τινὰ ἐλυπεῖτο καὶ ἐμέμφετο τὸν ἑαυτόν του πῶς δὲν ἔζησε τὴν τοιαύτην ζωήν, διότι δὲν ἤξευρε τὴν μεγάλην δόξαν καὶ τοὺς στεφάνους ὅπου λαμβάνουν παρὰ Θεοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς οἱ ἀληθῶς μοναχοί· ὡς εἰς τὸν βίον τοῦ αὐτοῦ Παϊσίου ὁρᾶται ἐν χειρογράφοις σωζόμενον

τοῖς Ἀγγέλοις ὁμοιοῦται ἄνθρωπος· κατὰ δὲ τὸν γάμον, τῶν θηρίων οὐδὲν διενήνοχεν, οἷς ἡ συνουσία ἀναγκαία ἐστί». Διὰ τοῦτο καὶ τὰ περισσότερα προσκαλέσματα ὅπου μᾶς κάμνει ὁ Κύριος εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἁρμόζουσι περισσότερον εἰς τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν, παρὰ εἰς τὴν τῶν ὑπανδρευμένων. «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μάρκ. η'.34) καὶ πάλιν «Ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητὴς» (Λουκ. ιδ' 33). Ἀφήνω νὰ λέγω, πῶς αὐτὸς ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπροτίμησε τὴν παρθενικὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν τοῦ γάμου· ὄχι μόνον, διότι αὐτὸς ἐστάθη παρθένος· ἀλλὰ διότι ἐπροτίμησε νὰ ἔχῃ καὶ μητέρα παρθένον ἐπὶ τῆς γῆς, καθὼς ἔχει καὶ πατέρα παρθένον ἐν οὐρανῷ. Ὅθεν καὶ ἐσὺ ἀγαπητέ, κάμε ἀπόφασιν νὰ μὴ θέλῃς νὰ συναριθμηθῇς μὲ ἐκείνους τοὺς ἄφρονας, οἱ ὁποῖοι περιπατοῦν τόσον ἀσυλλόγιστα εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς καλῆς καὶ σωτηριώδους ζωῆς, διὰ τὴν ὁποίαν κάθε στόχασις καὶ κάθε συμβούλευσις δὲν θέλει εἶναι ποτὲ περιττή· διότι ἀπὸ αὐτὴν κρέμεται ἡ σωτηρία ἢ ἡ κόλασις τοῦ ἀνθρώπου· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ θεῖος Ἀμβρόσιος, ὅτι ὅποιος ἐργάζεται κανένα πρᾶγμα ὅπου ἔχει νὰ διαμείνῃ εἰς πολὺν καιρόν, πρέπει νὰ τὸ ἐργάζεται μὲ πολὺν σκέψιν καὶ στοχασμόν. Καὶ παρακάλεσέ τόν Κύριον νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ μὲν ἀπὸ τὴν ψεύτικην σοφίαν τοῦ κόσμου, ἥτις διδάσκει τοὺς μαθητάς της, νὰ διαλέγουν ὡς καλὰς ζωάς, τὰς ζωὰς ἐκείνας ὅπου ἔχουν περισσότερα κέρδη, περισσοτέρας τιμάς, περισσοτέρας ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις· νὰ φωτίσῃ δὲ τὸν νοῦν σου μὲ τὸ φῶς τῆς θείας Του χάριτος, καὶ νὰ θερμάνῃ τὴν καρδίαν σου, εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃς τὴν ἐν παρθενίᾳ ζωὴν τῶν μοναχῶν ὡς καλλιτέραν καὶ σωτηριωδεστέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας. «Αὕτη ἡ ὁδός· πορευθῶμεν ἐν αὐτῇ εἴτε δεξιὰ εἴτε ἀριστερά». (Ἡσ. λ'. 21).

β΄.

Συλλογίσου, ὅτι διὰ νὰ ἐκλέξῃς μίαν καλὴν ζωήν, ἢ τὴν μοναδικὴν θετέον, ἢ τὴν τοῦ γάμου, ἢ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱερέων καὶ κληρικῶν, ἢ ἄλλην, πρέπει νὰ προετοιμασθῇς μὲ ταῦτα τὰ πέντε πράγματα. α΄. Πρέπει νὰ εὑρίσκεται ἡ ψυχή σου εἰς τὸ στάσιμον τῆς θείας χάριτος ἐλευθέρα ἀπὸ κάθε μολυσμὸν ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ κάθε πάθους, διότι καθὼς εἰς τὸ τεταραγμένον καὶ θολωμένον νερὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φανῇ ἡ εἰκόνα τινὸς πράγματος· ἔτσι καὶ εἰς μίαν ψυχὴν τεταραγμένην καὶ ἐμπαθῆ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῇ ἡ ἀκτίνα τῆς θείας χάριτος, ἥτις ἔχει νὰ σὲ φωτίσῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνην ὅπου σὲ προσκαλεῖ ὁ Θεὸς. Ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία σου πρέπει νὰ εἶναι τελείως ἀδιάφορος καὶ νὰ μὴ κλίνῃ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ζωάς, ἀλλὰ νὰ στέκῃ ὡσὰν ζυγαριὰ ἰσόρροπος εἰς τὸ μέσον, διότι εὐκολώτερα ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ τὸ σωστὸν βάρος τῶν σωμάτων μία στραβὴ ζυγαριά, παρὰ μία καρδία κρατημένη ἀπὸ καμμίαν κλίσιν καὶ μάλιστα κακήν, νὰ εὕρῃ ποῖον εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. β΄. Πρέπει νὰ βάλῃς κάποιαν διορίαν καιροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ κάμῃς πρῶτον μίαν γενικὴν ἐξομολόγησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἔπειτα νὰ νηστεύσῃς μερικὰς ἡμέρας καὶ νὰ τραβηχθῇς εἰς ἕνα ἥσυχον τόπον, μακρὰν ἀπὸ κάθε φροντίδα καὶ μέριμναν. γ΄. Πρέπει νὰ δοθῇς εἰς μίαν θερμὴν καὶ κατανυκτικὴν προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν, παρακαλῶντας Τον μετὰ δακρύων νὰ σὲ φωτίσῃ μὲ τὸ ὑπερφυσικὸν φῶς τῆς χάριτός Του καὶ νὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχεις νὰ Τοῦ εὐαρεστήσῃς περισσότερον καὶ νὰ κάμνῃς τὸ ἅγιόν Του θέλημα λέγοντας πρὸς Αὐτὸν μὲ τὸν βασιλέα Ἰωσαφὰτ «οὔτε οἴδαμεν τί ποιήσωμεν, ἀλλ' ἢ ἐπὶ σοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν». (Β' Παραλειπ. κ' 12) καὶ μὲ τὸν Δαβὶδ «γνώρισόν μοι Κύριε ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου» (Ψαλμ. ρμβ' 10). δ'. Μεταχειρίσου καὶ τὸ φυσικὸν φῶς τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς διακρίσεως ὅπου σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς καὶ μὲ αὐτὸ στοχάσου καταλεπτῶς τὰ βοηθήματα ὅπου ἠμπορεῖ νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν σου ἐκείνη ἡ ζωὴ ὅπου ἔχεις νὰ διαλέξῃς ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ

ἐμπόδια τῆς σωτηρίας ὅπου θέλει σὲ προξενήσει καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ νὰ σὲ βάλη νὰ ἁμαρτήσης. Ζύγιασε ἀκόμη καὶ τὰς καλὰς κλίσεις καὶ δυνάμεις ὅπου ἔχεις τόσον ἐκ τῆς φύσεως, ὅσον καὶ ἐκ τῆς χάριτος ὁμοίως καὶ τὰς κακὰς καὶ διεστραμμένας κλίσεις ὅπου ἔλαβες ἐκ τῆς εἰς τὸ κακὸν συνήθειας καὶ ἕξεως, ἐπειδὴ κατὰ τὴν νουθεσίαν τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου, πρέπει νὰ γινώμεθα κριταὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακὸν καὶ ἔτσι νὰ δυνηθῇς νὰ γνωρίσης εἰς ποίαν στάσιν καὶ ζωὴν εἶσαι ἐπιτηδειότερος καὶ ποῖον ἐπάγγελμα δύνασαι νὰ ἐπιτελέσης μὲ περισσοτέραν ὠφέλειαν εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ σωτηρίαν ἰδικήν σου. ε’ Λάβε καὶ συμβουλὴν ἀπὸ ἄλλους εἰς τὴν ὁποίαν φυλάττοντας τάξιν· α’ μὲν στοχάσου τί συμβουλὴν ἤθελε σοῦ δώσει ὁ Δεσπότης Χριστός, ἂν ἦτο ἀκόμη εἰς τοῦτον τὸν κόσμον σωματικῶς καὶ Τὸν ἐρωτοῦσες· ἐπειδὴ Αὐτὸς ὡς προεῖπον, προηγουμένως σὲ συμβουλεύει νὰ διαλέξῃς ὡς ὠφελιμωτέραν τὴν ἐν παρθενίᾳ ζωήν· ἑπομένως δὲ σὲ συμβουλεύει ὅτι ἂν δὲν δύνασαι νὰ χωρέσης αὐτὴν τὴν ζωὴν, κἄν νὰ διαλέξῃς τὴν ἐν γάμῳ ζωήν, ὄχι ὅμως ζωὴν ὅπου νὰ προξενῇ πλοῦτον, καὶ δόξαν καὶ ἡδονάς· διότι Αὐτὸς κατηγορεῖ εἰς τόσα μέρη τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἐνδόξους καὶ τοὺς ἡδονικούς· ἀλλὰ μίαν ζωὴν ταπεινὴν· μίαν ζωὴν πτωχικήν· μίαν ζωὴν κοπιαστικήν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ δύνασαι περισσότερον νὰ φυλάξῃς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ νὰ σωθῇς εὐκολώτερα· καὶ τέχνην ὁμοίως πτωχικὴν καὶ ταπεινὴν καθὼς εἶναι ἡ γεωργική, ἡ ποιμενική, ἡ οἰκοδομική, ἡ τεκτονική, τὴν ὁποίαν ἐδούλευε καὶ Αὐτὸς (περὶ οὗ ὅρα εἰς τὴν Μελέτην περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ γενικῶς θεωρουμένης) καὶ ὄχι τέχνην πλουσιόδωρον, καθὼς μάλιστα εἶναι ἡ πραγματεία, διότι Αὐτὸς ὠνόμασέ τους πραγματευτὰς κλέπτας, διὰ τὰς κλεψίας καὶ δολιότητας ὅπου αὐτοὶ μεταχειρίζονται· οὕτω γὰρ εἶπεν εἰς αὐτούς· «ὁ Οἶκος μου Οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ Αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν» (Ματθ. κα’ 13) καὶ ἁπλῶς αὐτὸς δίδει τὰς θεμελιώδεις συμβουλὰς ταύτας εἰς κάθε ἄνθρωπον ὁποίας ζωῆς καὶ στάσεως εἶναι, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι μάταια, ἕνα δὲ καὶ μόνον εἶναι ἀναγκαῖον, ἡ τῆς ψυχῆς σωτηρία «ἑνὸς δὲ ἐστι χρεία» (Λουκ. ι’ 42), καὶ ὅτι τὸ νὰ σώσῃ τινὰς τὴν ψυχὴν του εἶναι ἀπείρου τιμῆς «τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Μάρκ. η’ 36). Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα αὐτὸς παραγγέλλει εἰς κάθε ζωῆς ἄνθρωπον νὰ Τὸν ἀγαπᾷ καὶ νὰ φυλάττῃ τὰς Ἐντολάς Του εἰς ὅποιαν στάσιν καὶ ζωὴν καὶ τόπον εὑρίσκεται καὶ ὅτι Αὐτὸς θέλει ἔλθει νὰ κατοικήσῃ μέσα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ φανερώσῃ τὸν ἑαυτόν Του «ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς Μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν Με· ὁ δὲ ἀγαπῶν Με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός Μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν» (Ἰω. ιδ’ 21).

Ἐρώτησε β΄. καὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ μάλιστα τὸν μέγαν Παῦλον, ποίαν ζωὴν σὲ συμβουλεύει νὰ διαλέξῃς· καὶ αὐτὸς θέλει σοῦ ἀποκριθῆ, ὅτι ἡ καλλιτέρα ζωὴ εἶναι ἡ ἐν παρθενίᾳ ζωὴ τῶν μοναχῶν· «λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις· καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ» (Α’. Κορ. ζ’ 8).Ἐὰν ὅμως δὲν δύναται τινὰς νὰ ἐγκρατεύεται καὶ νὰ σωφρονῇ, ἂς ὑπανδρεύεται· «εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται γαμησάτωσαν» (αὐτόθ. 9.) πλὴν καὶ οἱ ἐν τῇ ὑπανδρείᾳ ὄντες πρέπει νὰ τιμῶσι τὰ τῆς παρθενίας. Πῶς; Ἐὰν ἔχωσι τὰς γυναὶκας αὐτῶν μὲ τόσην ἀπροσπάθειαν ὡσὰν νὰ μὴ τὰς εἶχαν ὁλότελα, «ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναὶκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.»(Α’ Κορ. ζ’ 29.)

Ἐρώτησε γ΄, καὶ τοὺς θεοφόρους Πατέρας τὸν Χρυσόστομον, Βασίλειον, τὸν Γρηγόριον καὶ τοὺς λοιποὺς τί σοῦ λέγουν. Ἐὰν τοὺς ἐρωτήσης ποία εἶναι καλλιτέρα ζωὴ τοῦ γάμου ἢ ἡ τῆς παρθενίας; Αὐτοὶ θέλουν σοῦ ἀποκριθῆ ὁμοφώνως πῶς εἶναι πολὺ καλλιτέρα ἡ τῆς παρθενίας ζωή, ὡς εἴπομεν εἰς τὸν α’ συλλογισμὸν τῆς μελέτης ταύτης. Ἂν τοὺς ἐρωτήσης περὶ ἱερωσύνης, ἢ ἀρχιερωσύνης, ἢ τοιούτων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων θέλουν σοῦ ἀποκριθῆ· ὁ

μὲν Χρυσόστομος, ὅτι νὰ διαβάσῃς τοὺς ἕξ λόγους ὅπου ἔχει περὶ ἱερωσύνης· ὁ δὲ Γρηγόριος, ὅτι νὰ διαβάσῃς τὸν περὶ Ἱερωσύνης ἀπολογητικὸν λόγον του· καὶ μὲ ἕνα στόμα ὅλοι θέλουν σοῦ εἰπεῖ, ὅτι ὅποιος ἀγαπᾷ τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα, πρέπει, ἢ νὰ καλεσθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τινος ὑπερφυσικοῦ σημείου ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών», (Ἑβρ. ε'. 4.) ἢ νὰ καλεσθῇ ἀπὸ τὸν λαὸν κοινῶς «θεόκλητὸς ἢ δημόκλητος». Καὶ χωρὶς νὰ καλεσθῇ νὰ μὴ τολμᾷ νὰ λαμβάνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς τοιαύτας τιμάς, κἂν καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν καὶ σοφίαν εἶναι πολλὰ ἄξιος ἄνθρωπος· ἐπειδὴ κάθε Ἐκκλησία καὶ κάθε ἐπαρχία εἶναι ὡσὰν θυγατέρες Βασιλέως Χριστοῦ. Καθὼς λοιπὸν μεγάλως παιδεύεται ἀπὸ τὸν Βασιλέα, ὅποιος παρὰ γνώμην του λάβῃ τὴν θυγαγέρα του, ἔτσι καὶ ὅποιος λάβῃ τὴν προστασίαν καμμίας ἐκκλησίας καὶ ἐπαρχίας χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, μεγάλως ἔχει νὰ παιδευθῇ. Αὐτοὶ ἀκόμη θέλουν σοῦ εἰπεῖ, ὅτι «τῶν ἀκτίνων αὐτῶν καθαρωτέραν εἶναι δεῖ τὴν τοῦ Ἱερέως ψυχὴν» (Χρυσόστομος) καὶ «ἡ Ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ γῆς, τάξιν δὲ οὐρανίων πραγμάτων ἐπέχει, (ὁ αὐτὸς) καὶ οἱ τὸ παρὸν διώκοντες καὶ οὐ πρὸς τὸ μέλλον ἐνατενίζοντες, μισθωτοὶ καὶ οὐ ποιμένες εἰσί· καὶ νῦν μισθωτοὶ πολλοί, δοξαρίου δυστήνου χάριν, τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἀποδιδόντες» (Βασίλειος). Καὶ πάλιν «οἵτινες προστασίας ἐκκλησιαστικῆς ἐπειλημμένοι, μὴ κοσμῶσι τὸ ἔργον τῇ πρεπούσῃ τῷ ἐπαγγέλματι πολιτείᾳ καὶ τούτοις οὐαί· (ὁ αὐτός), καὶ «ἀλλ' ἔστω τὶς μήτε κακὸς καὶ ἀρετῆς ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον, οὐχ ὁρῶ τίνα λαβῶν ἐπιστήμην, ἢ ποίᾳ πιστεύσας δυνάμει ταύτην ἂν θαρροίη τὴν προστασίαν, τῷ ὄντι γὰρ αὕτη μοὶ φαίνεται τέχνη τὶς εἶναι τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἄνθρωπον ἄγειν, τὸ πολυτροπώτατον τῶν ζώων καὶ ποικιλώτατον» (Γρηγόριος)· καὶ πάλιν «τοῦτο ὑμῖν ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ χρὴ σπουδάζεσθαι, καταρτίζειν οὓς ἐπιστεύθητε» (ὁ αὐτός). δ΄. Ὑπέθεσε ἀδελφέ, πῶς ἕνας ἄλλος ζητεῖ συμβουλὴν ἀπὸ λόγου σου ποίαν ζωὴν νὰ διαλέξῃ αὐτὸς διὰ νὰ σωθῇ εὐκολώτερα καὶ ἀσφαλέστερα καὶ νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν ψυχήν τοῦ μεγαλυτέραν προκοπὴν καὶ τελειότητα καὶ ἐκείνην τὴν ζωὴν ὅπου ἤθελες συμβουλεύσει ἐκεῖνον νὰ διαλέξῃ, διάλεξέ τὴν ἐσὺ διὰ λόγου σου καὶ τὴν συμβουλὴν ὅπου ἤθελες δώσει δι' ἐκεῖνον, κράτει τὴν ἐσὺ διὰ λόγου σου. Εἰ δὲ καὶ ἀκόμη ἀμφιβάλλεις ποίαν ζωὴν καλλιτέραν νὰ διαλέξῃς, ποίησον τοῦτο ὅπου σοῦ λέγω ὅπερ ἐστὶ ε΄ σχημάτισε μὲ τὸν νοῦν σου πῶς εὑρίσκεσαι εἰς τὸ κρεββάτι ἀσθενὴς εἰς τὴν ὕστερην στιγμὴν τοῦ θανάτου· πῶς σὲ ἀπεφάσισαν εἰς θάνατον ὅλοι καὶ ἔφυγαν ἀπὸ λόγου σου καὶ ἰατροὶ καὶ ἱερεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ ἐλπίδα ζωῆς πλέον δὲν ἔχεις· τότε λοιπὸν ἐρώτησε τὸν ἑαυτόν σου χωρὶς ὑπόκρισιν, ποίαν ζωὴν ἤθελες ἐπιθυμήσει ἐκείνην τὴν ὥραν, ἐὰν ἔχῃς νὰ ζήσῃς καὶ βεβαιότατα ἂν ἤσουν ὑπανδρευμένος, ἤθελες εἰπεῖ: Ἄχ! ἄμποτε καὶ νὰ μὴν ἤθελα ὑπανδρευθῶ, ἀλλὰ νὰ ζήσω τὴν ἁγίαν ζωὴν τῶν μοναχῶν καὶ νὰ κατορθώσω περισσοτέρας ἀρετὰς εἰς αὐτήν, διὰ νὰ ἀποθάνω τώρα μὲ ἕνα θάνατον πλέον χαρούμενον μὲ ἐλπίδα ἀσφαλεστέραν, ὅτι ἔχω νὰ σωθῶ· καθὼς καὶ ὁ Θεόφιλος ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὅταν ἀπέθνησκεν, ἐμακάριζε τὸν ὅσιον Ἀρσένιον, πὼς ἐδιάλεξεν τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν καὶ πῶς ἐνθυμεῖτο τὸν θάνατον πάντοτε· βέβαια ἂν ἤσουν ἀξιωματικὸς καὶ πλούσιος πραγματευτής, ἤθελες εἰπεῖ τότε. Ἄχ! Καὶ νὰ ἤθελα ζήσει μίαν ταπεινοτέραν καὶ εὐτελεστέραν ζωήν, δὲν ἤθελα κάμει τόσας ἁμαρτίας, ἀλλ' ἤθελα εὑρεθῇ εἰς ταύτην τὴν ὥραν τοῦ θανάτου πλέον ἐλαφρωμένος ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς συνειδήσεως. Καθὼς καὶ ἕνας βασιλεὺς ὅταν ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ εἶπε ταῦτα τὰ λόγια. Ἄμποτε νὰ ἤθελα γίνει καλλίτερα ἕνας βοσκός, παρὰ ἕνας βασιλεύς. Ἄμποτε νὰ ἤθελα λάβει καλλίτερα τὴν ἐπιστασίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν μίας ποίμνης, παρὰ τὴν ἐπιστασίαν μιᾶς βασιλείας. Καὶ διατί εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἤθελες γνωρίσει ἀδελφέ, ποία εἶναι ἡ καλλίτερα ζωή; Διότι ὁ θάνατος δὲν ἠξεύρει ψέμματα, ἀλλὰ λέγει πάντοτε τὴν ἀλήθειαν καὶ ζυγιάζει μὲ

δίκαιον λογαριασμὸν χωρὶς πάθος τὰ πράγματα, ὡς λέγει ὁ Σειράχ· «ὦ θάνατε καλόν σου τὸ κρίμα», (μα'. 3) Κοντὰ δὲ εἰς τὸν θάνατον, πρόσθεσε ς'. καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία κάμνει τὸν θάνατον, ἀπείρως φρικωδέστερον, «ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις.» (Ἑβρ. θ'. 27) Ἐμπρὸς λοιπὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν κριτήριον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐφοβήθησαν οἱ μεγαλύτεροι ἅγιοι, παραστάσου νοερῶς ἀγαπητέ, καὶ ἄς σοῦ φανῇ πῶς ἀκούεις ἀπὸ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον Κριτήν, τὴν ἀπόφασιν τῆς αἰωνίου βασιλείας, ἢ τὴν ἀπόφασιν τῆς αἰώνιου κολάσεως· τότε ποίαν ζωὴν ἤθελες ἀγαπήσει νὰ ζήσῃς; Βέβαια τὴν πλέον ἁγιωτέραν καὶ τὴν πλέον καλλιτέραν. Καὶ λοιπὸν ἐκείνην τὴν ζωὴν ὅπου ἤθελες διαλέξει, ἂν ἤσουν εἰς τὸν θάνατον καὶ ἂν ἐπαράστεκες εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, αὐτήν τὴν ζωὴν διάλεξε καὶ τώρα νὰ ζήσῃς ἀγαπητὲ· ἐπειδὴ καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι μία μωρεία μεγάλη, νὰ μὴ κάμῃς τώρα ἐκεῖνο ὅπου τότε θέλεις ἐπιθυμήσει πολλὰ νὰ τὸ εἶχες καμωμένον.

Ἐρώτησε εἰς ὅλον τὸ ὕστερον καὶ κανένα πνευματικὸν (ὅπερ ἐστὶ ζ'.) πνευματικὸν ὅμως ἔμπειρον,πνευματικὸν ἐνάρετον, πνευματικὸν ἅγιον,ὅπου νὰ μὴ λαλῇ τίποτε κατὰ πρόσκλησιν, πάθος, φιλοπροσωπίαν, καὶ ἀνθρωποπαρέσκειαν· ἀλλὰ ὅσα λέγει, καὶ συμβουλεύει νὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τὰς Θείας Γραφάς, μὲ τὰ συγγράμματα τῶν Θεοφόρων Πατέρων, καὶ μὲ τοὺς θείους Κανόνας τῶν Ἁγίων Συνόδων, τόσον τῶν οἰκουμενικῶν, ὅσον καὶ τῶν τοπικῶν καὶ τὴν συμβουλὴν ὅπου ἐκεῖνος ἤθελε σοῦ δώσει, κράτησέ την, ἐλπίζοντας ὅτι ὁ Κύριος ὅπου δὲν θέλει νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ, μὲ τὸ ἴδιόν Του στόμα, διότι εἶσαι ἀνάξιος, θέλει σοῦ ὁμιλήσει μὲ τὸ στόμα τοῦ πνευματικοῦ διὰ περισσοτέραν βεβαιότητα «ἐπερώτησον τὸν Πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι· τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι» (Δευτερονόμ. λβ'. 7).

Αὐτοὶ οἱ πέντε τρόποι ὅπου σοῦ ἑρμήνευσα, εἶναι οἱ πλέον καλλίτεροι καὶ φρονιμώτεροι, διὰ νὰ δυνηθῇς μὲ αὐτοὺς νὰ διαλέξῃς τὴν πλέον ὠφελιμωτέραν ζωὴν καὶ στάσιν εἰς τὴν σωτηρίαν σου· καὶ μακάριοι βέβαια ἤθελαν εἶναι οἱ χριστιανοὶ ἐὰν ἐκυβερνῶντο ἔτσι φρονίμως μὲ αὐτοὺς ὅταν ἔμελλον νὰ ἐκλέξουν τὴν στάσιν καὶ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ζωῆς των· διότι βέβαια δὲν ἤθελεν εἶναι τοιουτοτρόπως γεμάτον τὸ πλῆθος τῶν χριστιανῶν ἀπὸ κακές ζωές καὶ ἀπὸ ψυχοβλαβῆ ἐπαγγέλματα καὶ ἀξιώματα, εἰς τὰ ὁποία ἐμβαίνουν τυφλῶς τόσοι καὶ τόσοι, καθὼς τοὺς παρακινεῖ τὸ κέρδος, ἡ ἰδία φαντασία, ἡ δόξα, ἡ ἡδονή, τὸ πάθος καὶ ἡ ματαιότης· ὡσὰν νὰ μὴν ἠξεύρουν οἱ ἄθλιοι, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετακερδίσουν πάλιν τὴν ψυχήν, ὅπου ἤθελαν χάσει μίαν φοράν. Καὶ ἐξ ἐναντίας, δὲν ἤθελεν εἶναι ὑστερημένη ἀπὸ χριστιανοὺς ἡ ἁγιωτέρα καὶ καλλιτέρα ζωὴ τῶν ἀληθῶς μοναχῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις ἀπὸ τοὺς χιλίους χριστιανούς, γίνεται ἕνας μοναχός καὶ αὐτὸς ἢ κἀνένας γέρων, ἢ ἀσθενής, ἢ μισερωμένος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐσὺ διαλέξῃς τὴν καλλιτέραν ζωὴν ὅπου ἁρμόζει εἰς ἐσὲ εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου σοῦ ἔδωκε καιρὸν καὶ τρόπον νὰ γνωρίσῃς τὸ θεῖον Του θέλημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἵνα μέγα χάρισμα ὅπου σὲ κάμνει μακάριον εἰς ταύτην τὴν θνητὴν ζωήν, κατὰ τὸ προφητικὸν «μακάριοι ἐσμεν Ἰσραὴλ ὅτι τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ ἡμῖν γνωστά ἐστι» (Βαροὺχ δ'. 4.) Πρόσφερε εἰς αὐτὸν τὴν ἐκλογὴν ὅπου ἔκαμες παρακαλῶντας Τον νὰ τὴν βεβαιώσῃ καὶ νὰ τὴν στεφανώσῃ μὲ τὴν εὐλογίαν Του «κατευοδώσει ἡμῖν ὁ Θεὸς» (ψαλμ. ξζ'. 19). Ἀποφάσισε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἀκούσῃς τὰς ταραχὰς καὶ συγχύσεις ὅπου ἤθελε σοῦ κάμει ἡ συνείδησίς σου ἢ ὁ κόσμος περὶ αὐτῆς· καὶ μάλιστα ἐὰν εἶναι ζωὴ εἰς ἀμετάβλητα πράγματα, καθὼς εἶναι ὁ γάμος καὶ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα· καὶ τελευταῖον, παρακάλεσε τὸν Κύριον, καθὼς σὲ ἐφώτισε μὲ τὴν χάριν Του νὰ διαλέξῃς, τὴν καλλιτέραν ζωήν, οὕτω νὰ σὲ δυναμώσῃ καὶ νὰ διαμείνῃς εἰς αὐτὴν τὴν κλῆσιν ὅπου σὲ ἐκάλεσεν, εἰς δόξαν Αὐτοῦ· «ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ Κύριος, οὕτω περιπατείτω». (Α'. Κορ. ζ'. 17).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι πρέπει νὰ διορθώσῃς τὴν ἐκλογὴν τῆς στάσεως καὶ ζωῆς σου ἐὰν δὲν τὴν ἔκαμες καλῶς καὶ καθὼς πρέπει· διότι διαλέγοντας ἀστόχαστα μίαν ζωὴν ψυχοβλαβῆ εἰς ἐσὲ ἔκαμες δύο ἄδικα, ἕνα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἄλλο εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ πρέπει νὰ ἰατρεύσῃς αὐτὴν τὴν ἀταξίαν ὅσον εἶναι δυνατόν. Ἐπειδὴ καὶ ἔδειξες μεγάλην αὐθάδειαν ν' ἀποφασίσῃς μίαν ὑπόθεσιν τόσον μεγάλην, χωρὶς νὰ συμβουλευθῇς μὲ τὸν Θεόν σου καὶ χωρὶς νὰ εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ «οὐαὶ τέκνα ἀποστάται λέγει Κύριος· ἐποιήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ Πνεύματός μου». (Ἡσ. λ' 1) Καὶ ἀνίσως ἕνας υἱὸς ὅπου νὰ κάμῃ παρόμοιον πρᾶγμα, καταφρονῇ τὸν Πατέρα του, πόσῳ μᾶλλον ἕνας χριστιανὸς ὅπου εἶναι τέκνον Θεοῦ, θέλει καταφρονήσει τὸν οὐράνιόν του Πατέρα κάμνοντας τὸ τοιοῦτον; Καὶ ἐὰν κινδυνεύσῃ νὰ μὴ σωθῇ ἐκεῖνος ὅπου ἐκλέγει μίαν ζωὴν καλὴν καὶ ἁγίαν, καθὼς εἶναι ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν, πόσῳ μᾶλλον θέλει κινδυνεύσει ν'ἀπωλεσθῇ αἰωνίως ὅποιος διαλέξῃ μίαν ζωὴν ψυχοβλαβῆ, ὅπου εἶναι ἐναντίον τῶν Ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἰδικῆς του; Ὅθεν, εἰ μὲν καὶ ἡ ζωὴ καὶ στάσις ὅπου ἐδιάλεξες ἀδελφέ, δύναται νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ διορθωθῇ, μετάβαλέ την καὶ διόρθωσέ την χάριν λόγου ἐὰν ἐσὺ ἐδιάλεξες μίαν τέχνην ψυχοβλαβῆ καὶ ἄθεσμον εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμενος παραβαίνεις φανερῶς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καθὼς εἶναι ἡ τέχνη τῶν ὀργάνων καὶ παιγνιδίων, ἡ τέχνη τῶν παλαιστῶν καὶ μίμων καὶ θεατρικῶν ἀνθρώπων, ἡ τέχνη τῶν δικηγόρων ἢ κανένα ἐξωτερικὸν ἀξίωμα καὶ ἐπάγγελμα ψυχοβλαβὲς παραίτησε τὴν τοιαύτην ζωὴν καὶ διαλεξε ἄλλην ζωὴν καὶ τέχνην σεμνὴν καὶ χριστιανικὴν[71] καὶ μάλιστα ἐὰν εἶσαι ἐλεύθερος ἀπὸ γυναίκα, δύνασαι νὰ παραιτήσῃς τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ καὶ νὰ διαλέξῃς τὴν καλλιτέραν ζωὴν τῶν μοναχῶν· ἀλλὰ καὶ ἐὰν εἶσαι ὑπανδρευμένος καὶ συμφωνήσῃς ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκα σου νὰ γενῆτε καὶ οἱ δύο μοναχοὶ καὶ τότε ἔχεις τὴν ἄδειαν νὰ ἐκλέγῃς τὴν καλογερικὴν ζωήν· εἰδὲ καὶ ἡ γυναῖκά σου δὲν συμφωνήσῃ εἰς τοῦτο ἐσὺ δὲν δύνασαι νὰ τὴν ἀφήσῃς καὶ νὰ γίνῃς μοναχὸς ἐπειδὴ εἶναι παράνομον ὅ,τε γὰρ Παῦλος λέγει «μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου.» (Α' Κόρ ζ' 5). καὶ πάλιν «δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν.» (Αὐτόθι 27) καὶ πάλιν «ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ... καὶ ὁ ἀνήρ του ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή.» (Αὐτόθ. 4.) Αὐτὸ τοῦτο διορίζεται καὶ ὁ μη' κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς ς'. Συνόδου καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρα κατὰ πλάτος ιβ') καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος (Ἐπιστολ. με' πρὸς Ἀρμεντάριον) καὶ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος (Ἐπιστολ. ιδ΄. πρὸς Γαλατίαν) συμφώνως τοῦτο διορίζουσιν.[72] Ὁμοίως καὶ ἐὰν ἔφθασες καὶ ἔγινες καλόγηρος, ἢ ἱεροδιάκονος καὶ ἱερομόναχος ἐσὺ δὲν δύνασαι πλέον νὰ ὑπανδρευθῇς· μὴ

[71] Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἐκεῖνοι οἱ λογιώτατοι καὶ διδάσκαλοι, ὅπου ἐξοδεύουν ὅλην σχεδὸν τὴν ζωὴν τους εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐξωτερικῶν μαθημάτων, πρέπει νὰ παραιτοῦν τὴν τοιαύτην ματαιόσχολον μελέτην καὶ νὰ ἐξοδεύουν τὴν ζωήν τους εἰς τὴν ὠφέλιμον μελέτην τῶν Θείων Γραφῶν καὶ τῶν ἱερῶν πατέρων, ἐξ ἧς ἀποκτοῦν τὴν τῶν ἠθῶν τους διόρθωσιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῶν σωτηρίαν. Καὶ ἂς καταπείσῃ αὐτοὺς ὁ Μέγας Βασίλειος ταῦτα ἐπὶ λέξεως λέγων «ἐγὼ πολὺν χρόνον προσαναλώσας τῇ ματαιότητι καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἑμαυτοῦ νεότητα ἐνεφανίσας τῇ ματαιοπονίᾳ, ἥν εἶχον προσδιατρίβων τῇ ἀναλήψει τῶν μαθημάτων τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μωρανθείσης σοφίας· ἐπειδὴ πότε ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος διαναστάς, ἀπέβλεψα μὲν πρὸς τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, κατεῖδον δὲ τὸ ἄχρηστον τῆς σοφίας τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, πολλὰ τὴν ἐλεεινὴν μου ζωὴν ἀποκλαύσας, ηὐχόμην δοεῖναι μοι χειραγωγὸν πρὸς τὴν εἰσαγωγήν τῶν δογμάτων τῆς εὐσεβείας.» (Ἐπιστολ. Εὐσταθίῳ Σεβαστείας).

[72] Εἰδὲ καὶ προβάλοι τινάς, ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων παραιτήσαντες τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ἐμόνασαν χωρὶς τὴν συμφωνίαν τῶν γυναικῶν, τοὺς ἀποκρινόμεθα, ὅτι τὸ σπάνιον νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνεται κατὰ τε τὸν Θεολόγον Γρηγόριον καὶ τὴν πρωτοδευτέραν Σύνοδον· καὶ τὸ παρὰ Κανόνας οὐχ ἕλκεται εἰς παράδειγμα κατὰ τους Νομικούς.

γένοιτο! Διότι εἶναι τοῦτο παρανομώτατον καὶ ἀναθεματισμοῦ ἄξιον, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Ἱερῶν Συνόδων καὶ τοὺς νόμους τῶν βασιλέων[73] .

Τί λέγω; Ἀφοῦ ἐσὺ γίνης μοναχὸς καὶ ὑποταχθῆς εἰς πνευματικὸν πατέρα καὶ γέροντα, δὲν εἶναι νόμιμον νὰ παραιτῆς τὴν ὑπακοήν σου καὶ τὴν ἡσυχίαν σου καὶ νὰ πηγαίνῃς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ ζητῇς ἐλεημοσύνας, ἢ διὰ νὰ μανθάνῃς ἑλληνικὰ γράμματα ἢ διὰ νὰ ἰατρεύεσαι ἢ δι᾽ ἄλλας ὑποθέσεις καὶ τέλη κοσμικὰ καὶ ἀλλότρια τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ νὰ διαμένῃς ἐν τῇ ἀσκήσει καὶ ὑπακοῇ μέχρι τέλους ἀπερισπάστως, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος τῶν δὲ ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενος· ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι «οὐδεὶς ἐπιβαλῶν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. θ᾽. 62). καὶ ὁ δ᾽. Κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δ᾽. Συνόδου «οὕτως ἐδιώρισε τοὺς καθ᾽ ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας... τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ ἐν οἷς τόποις ἀπετάξαντο προσκαρτεροῦντες· μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς, μήτε βιοτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν ἢ ἐπικοινωνεῖν καταλιμπάνοντας τὰ ἴδια μοναστήρια[74]». Ἀλλὰ καὶ ἐὰν τινὰς Πατριάρχης ἢ

---

[73] Ὁ γὰρ λγ΄ κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου προστάζει νὰ ἀναθεματίζεται ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος ὅπου ἤθελεν ὑπανδρευθῇ καὶ νὰ ἐνδύεται τὸ σχῆμα στανικῶς καὶ εἰς μοναστήριον νὰ ἐγκλείεται· ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος ὅρῳ ιδ᾽ κατὰ πλάτος λέγει, ὅτι εἰς τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον ὅπου ἀθετήσῃ τὴν πρὸς Θεὸν ὁμολογίαν, νὰ μὴν ἀνοίγῃ τινὰς τὴν πόρταν τοῦ Οἴκου Του νὰ τὸν δέχεται, μήτε ἂν εἶναι ψῦχρα καὶ ἔλθῃ αὐτὸς διὰ νὰ σκεπασθῇ· ὄχι διὰ μῖσος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐντραπῇ· οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι προστάζουν ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὅπου ἁρπάσῃ ἢ δοκιμάσῃ νὰ πάρῃ διὰ γυναῖκα του καλογραῖαν, νὰ τιμωρῆται μὲ κεφαλικὴν παιδείαν, ἡ δὲ καλογραία αὐτὴ νὰ βάλλεται εἰς μοναστήριον καὶ στανικῶς ὁμοῦ μὲ τὰ πράγματά της καὶ ἐκεῖ νὰ φυλάττεται (Φώτιος τίτλ. θ᾽. Κεφ. Λ΄.) ὁ δὲ Ἁρμενόπουλος λέγει ὅτι νὰ κόπτεται ἡ μύτη ἐκείνου ὅπου πορνεύσῃ καλογραίαν ὁμοῦ καὶ ἡ μύτη τῆς πορνευθείσης (Βιβλ. ς΄. τίτλ. γ΄) ἐὰν δὲ ἱερομόναχοι ἢ διάκονοι ἢ ὑποδιάκονοι μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθοῦν, προστάζουν οἱ αὐτοὶ Βασιλικοὶ Νόμοι ὅτι τὰ παιδία ὅπου γεννήσουν οἱ τοιοῦτοι νὰ μὴ λογίζονται οὔτε ὡς φυσικὰ παιδία οὔτε ὡς νόθα... καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ λάβουν αὐτὰ ἀπὸ τοὺς τοιούτους παρανόμους πατέρας των κανένα πρᾶγμα οὔτε ὡς κληρονομίαν, οὔτε ὡς δωρεὰν, οὔτε ὡς ἐσχηματισμένον δάνειον, οὔτε αὐτὰ αἱ μητέρες των· ἀλλὰ τὴν περιουσίαν ὅλην αὐτῶν νὰ λαμβάνῃ ἡ ἐκκλησία των· αὐτοὶ δὲ ἀφ᾽ οὗ γυμνωθοῦν τῆς ἱερωσύνης νὰ περνοῦν ἰδιῶται καὶ εὐτελεῖς ὅλην τους τὴν ζωὴν καὶ εἰς κανένα ἀξίωμα κοσμικὸν νὰ μὴν ἀναβιβάζονται· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ὅπου ἤθελαν δώσῃ ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθοῦν οἱ τοιοῦτοι νὰ καθαίρονται (Φώτιος τίτλ. θ᾽. κεφ. κη᾽.) ὅρα καὶ τὸν ις᾽. Κανόνα τῆς δ᾽. Συνόδου· καὶ τὸν ς᾽. καὶ κ᾽. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου

[74]) Ὅθεν κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον οἱ καλούμενοι ἱερομόναχοι πρέπει ἢ νὰ μὴ χειροτονοῦνται ἢ νὰ μὴ εὑρίσκονται ὅλως ἐφημερεύοντες εἰς τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἐκκλησίας· μοναχοὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ καὶ τὸ ὄνομά τους εἶναι, καὶ παρθενίαν ἐπαγγέλλονται, δι᾽ὅ καὶ εἰς μοναστήρια πρέπει νὰ χειροτονοῦνται καὶ νὰ μένουν ἐνεργοῦντες τὰ τῆς ἱερωσύνης καὶ ὄχι εἰς τὸν κόσμον, ὅθεν τοῦτο βεβαιῶν καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαήλ, ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, ἐδιόρισε συνοδικῶς ὅτι ὅλαι αἱ ἱεροπραξίαι ὅπου τελοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ νὰ γίνονται ἀπὸ λαϊκοὺς ἱερεῖς καὶ ὄχι ἀπὸ ἱερομονάχους· οἱ δὲ ἱερομόναχοι νὰ εὑρίσκονται εἰς τὰ μοναστήριά των ὡς λέγει ταῦτα ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῷ σχολίῳ εἰς τὸ γ᾽, κεφ, τοῦ α᾽ τίτλου τοῦ νομικοῦ Φωτίου. Ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας λέγει ὅτι, ὁ ἱερομόναχος γάμον δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὐλογήσῃ οὔτε μέσα εἰς μοναστήριον, (σελ. 395 τοῦ Γιοὺρ. Γραικορ.) Ὅτι δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς δύνανται ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀρχιερωσύνης νὰ κατέβουν εἰς τὴν ταπεινότητα τοῦ σχήματος τῶν μοναχῶν διαγορεύει σαφῶς ὁ β᾽. Κανὼν τῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συστάσης Συνόδου. καὶ ὁ Χρυσόστομος δὲ λέγει «ἐχρῆν οἶμαι τοσαύτην τοῦ πράγμαιος (ἤτοι τῆς ἱερωσύνης) ἔχει εὐλάβειαν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκφυγεῖν τὸν ὄγκον, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι ἐν αὐτῇ μὴ περιμένειν τὰς παρ᾽ ἑτέρων κρίσεις εἴπου τι συμβαίῃ ἁμάρτημα καθαίρεσιν ἱκανὸν ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ προλαβόντα ἑαυτόν ἐκβάλλειν τῆς ἀρχῆς· οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἔλεον ἐπισπάσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰκὸς ἦν· τὸ δὲ ἀντέχεσθαι παρὰ τὸ πρέπον τῆς ἀξίας πάσης ἑαυτόν ἀποστερεῖν συγγνώμην ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἐκκαίειν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν δεύτερον χαλεπώτερον προσθέντα πλημμέλημα» (Λόγ. γ᾽ περὶ ἱερωσύν.) Διὰ μέσου γὰρ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀμεριμνίας ὅπου ἔχει τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν καὶ ἡ τῶν ἁμαρτιῶν μετάνοια κατορθοῦται· «μήτηρ γὰρ μετανοίας ἡ ἡσυχία ἐστί» κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαὰκ (Λόγ. λδ᾽. σελ. 224.) καὶ χωρὶς ἡσυχίας ἀδύνατον εἶναι νὰ γνωρίσῃ τινὰς τί εἶναι ἡ μετάνοια «ὅστις γάρ φησιν ἠρεμῆσαι οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ μεταγνῶναι δεδύνηται οὐδὲ ἐπιγνῶναι τί ἐστιν ἡ μετάνοια» (ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰσαὰκ ἐπιγράμματι σελ. ε᾽) διὰ τῆς ἡσυχίας

Ἀρχιερεύς, ἢ ἱερεὺς περιπέσῃ εἴς τινὰ ἁμαρτήματα τῆς ἱερωσύνης καθαιρετικά, δύναται νὰ παραιτῆ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἱερωσύνης καὶ νὰ λαμβάνη τὴν ζωὴν καὶ τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν.

Μὲ τοιοῦτον τρόπον δύνασαι νὰ διορθώνῃς τὴν ζωὴν ὅπου κακῶς ἐδιάλεξες ἀδελφέ· εἰδὲ τέλος πάντων καὶ ἡ ζωὴ ὅπου κακῶς ἐδιάλεξες, δὲν δύναται νὰ διορθωθῆ εἰς καλλιτέραν καὶ ὠφελιμωτέραν, ὅ,τι λογῆς μάλιστα εἶναι ἡ ἐν γάμῳ ζωή, (αὕτη γὰρ χωρὶς τῆς συμφωνίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, ὡς εἴπομεν, δι' ἄλλην αἰτίαν δὲν δύναται νὰ χωρισθῆ εἰμὴ ἐπὶ λόγῳ πορνείας, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος) πρέπει ἐσὺ ὅπου τὴν τοιαύτην ἀμετάβλητον ζωὴν μίαν φορὰν ἐδιάλεξες, πρῶτον μὲν νὰ λυπῆσαι καὶ νὰ παρακαλῆς τὸν Θεὸν νὰ σοὶ συγχωρήσῃ ὅτι δυνάμενος νὰ διαλέξῃς καλλιτέραν καὶ ὠφελιμωτέραν ζωὴν εἰς τὴν ψυχήν σου, ἐσὺ ἐπροτίμησες αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ τέλη κοσμικὰ καὶ ἀνθρώπινα καὶ διὰ τὴν ἀταξίαν τῆς προαιρέσεώς σου. Δεύτερον, πρέπει νὰ ἐπιμεληθῆς νὰ διορθώσῃς τὴν τοιαύτην ζωήν σου κἂν κατὰ τὰς περιστάσεις της, ἤγουν νὰ ἀλλάξῃς τὴν γνώμην ἐκείνην, καὶ τὰ τέλη ἐκεῖνα τὰ κοσμικά, διὰ τὰ ὁποῖα τὴν ἐδιάλεξες, καὶ νὰ τὰ μεταβάλῃς εἰς τέλη οὐράνια, νὰ ζῆς τὴν τοιαύτην ζωὴν διὰ νὰ δουλεύῃς τὸν Θεόν, καὶ νὰ φυλάττῃς τὰς ἐντολάς Του, προσέχωντας περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς τοὺς κινδύνους τοὺς ψυχικοὺς ὅπου ἔχεις νὰ ἀπαντήσῃς εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν· στεκόμενος πάντοτε ἄγρυπνος καὶ προσπαθῶντας νὰ διορθώσῃς τὸ σφάλμα τῆς ἐκλογῆς ὅπου ἔκαμες, μὲ νηστείας περισσοτέρας, μὲ προσευχάς, μὲ δάκρυα καὶ μὲ ἄλλα καλὰ ἔργα· με τὸ νὰ ἠξεύρῃς πὼς ἡ σωτηρία σου εἶναι δυσκολωτέρα παρὰ ὅπου εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἄλλων, διὰ τοὺς κινδύνους καὶ τὰ αἴτια τὰ ψυχοβλαβῆ ὅπου ἔχεις νὰ ἀπαντήσῃς εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ὅπου ἐδιάλεξες ἀσυλλόγιστα. Λέγει γὰρ σοὶ ὁ Μέγας Βασίλειος «μὴ τοίνυν ἀναπέσῃς, ὦ οὗτος, ὁ πρὸς κοινωνίαν γυναικὸς προῃρημένος, ὡς ἐπ' ἐξουσίας ἔχων τὸν κόσμον περιβαλέσθαι, πλειόνων γὰρ πόνων σοὶ καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιτυχίαν, ἅτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ τῶν παγίδων καὶ τοῦ κράτους τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων οἰκεῖν ἐκλεξαμένῳ, καὶ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ἐν ὄψεσιν ἔχοντι καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκμοχλευομένῳ πάσας σου τὰς αἰσθήσεις». (Λόγ. περὶ ἀποταγῆς βίου) Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, σπούδαζε ἀδελφὲ νὰ πληρώνῃς μὲ προθυμίαν ὡσὰν χριστιανός, τὰ χρέη τὰ χριστιανικὰ ὅπου ἀπαιτεῖ τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἡ ζωὴ ὅπου ἐδιάλεξες διὰ τὰ ὁποῖα θέλει σοῦ ζητήσει ὁ Κριτής σου πλέον στενώτερον λογαριασμόν. Παρομοίως ἀναπλήρωσε καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἄλλων μέσων ὅπου σοῦ χρειάζονται νὰ μεταχειρισθῆς διὰ νὰ σωθῆς, συντρέχωντας εὐλαβῶς εἰς τὰς ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας, ἐξομολογούμενος συχνότερα καὶ μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ πνευματικοῦ σου καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν μεταλαμβάνοντας συχνότερα τὰ Θεῖα Μυστήρια· καὶ μὲ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν ἐργαζόμενος τὰς Ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ τὰ καλὰ ἔργα. Καὶ καθὼς κάμνει ἐκεῖνος ὅπου σπείρει εἰς ἄκαρπον χωράφι, ῥίπτει δηλ. περισσότερον σπόρον διὰ νὰ νικήσῃ μὲ αὐτὸ τὴν κακίαν τοῦ χωραφίου, ἔτσι κάμε καὶ ἐσὺ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλεις σωθῆ. Ὅθεν ἀφιερώνου συχνάκις εἰς τὸν Κύριον, παρακαλῶντας Τον νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ ζήσῃς ἀσφαλῶς καὶ νὰ σωθῆς εἰς τὴν ζωὴν ὅπου εὑρίσκεσαι, ὡσὰν νὰ ἦτο ἐκείνη ὅπου σοῦ εἶχεν ἑτοιμασμένην ἀπ' αἰῶνος· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἐκλέξῃς ἄλλην ζωὴν καὶ στάσιν, κάμε τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, καὶ ταπεινούμενος ἕως εἰς τὴν γῆν, πῶς δὲν ὑπετάχθης ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δούλευε τὸν Κύριον μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν, μένοντας εἰς τὴν κλῆσίν σου· «ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη ἐν ταύτῃ μενέτω.» (Α'. Κορ. ζ'. 20.)

κατορθοῦται ἡ καθαρότης τῶν παθῶν «ἡσυχία γὰρ κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειον, ἀρχὴ καθάρσεως τῇ ψυχῇ.» (Ἐπιστ. α'.) Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν «ἡ ψυχὴ ἡ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγεῖσα φροντίδων οὔτε τὸν Θεὸν ἀγαπήσει γνησίως οὔτε τὸν διάβολον βδελύξεται ἀξίως», καθὼς εἶπεν ἕνας πατήρ.

ΜΕΛΕΤΗ ΙΖ΄.

Α΄. Ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, διότι μᾶς προστάζει νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν.

Β΄. Διότι Αὐτὸς καθ' ἑαυτόν εἶναι ἄξιος ἀγάπης ὑπὲρ ταῦτα.

Γ΄. Διότι μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὴν ἀγάπην Του μὲ τόσας εὐεργεσίας καὶ ἐξαιρέτως μὲ τὴν ἀγάπην ὅπου μᾶς ἀγαπᾷ.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τρία δραστικώτατα αἴτια ὅπου σὲ παρακινοῦν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σὲ ἀναγκάζουν νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν. Τὸ α' εἶναι, διότι Αὐτὸς μᾶς προστάζει νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν, τὸ β' διότι Αὐτὸς εἶναι ἄξιος ἀγάπης περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο· καὶ τὸ γ' διότι Αὐτὸς προσκαλεῖ πάντοτε τὴν ἀγάπην μας καὶ τὴν προφθάνει μὲ τὴν ἰδικήν Του ἀγάπην καὶ ἀκόμη μὲ ἀναρίθμητους εὐεργεσίας.Ὅθεν συλλογίσου α' ὅτι τὸ ν' ἀγαπῶμεν ἡμεῖς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ ὅλας τὰς ἐντολάς· «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· αὕτη ἐστι πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.» (Ματθ. κβ'. 38). Πρώτη κατὰ τὴν ἐνέργειαν, διότι αὐτὴ φέρει μαζί της τὴν πλήρωσιν ὅλου τοῦ νόμου· πρώτη κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἄκρου νομοθέτου· ἐπειδὴ δι' αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ἰδικῆς Του ἀγάπης αὐτὸς κατευθύνει ὅλας τὰς ἄλλας ἐντολάς· πρώτη κατὰ τὴν ἀξιότητα, διότι αὐτὴ δίδει τὴν τιμὴν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς καὶ ἐντολάς· πρώτη κατὰ τὴν τάξιν, διότι αὐτὴ εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλης τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ τελειότητος καὶ αὐτὴ ἡ ἐντολὴ πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν πρῶτον τόπον μέσα εἰς τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν, ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ πλησίον καὶ κάθε ἄλλη ἐντολή, πρέπει νὰ κρέμανται ἀπὸ αὐτὴν καὶ νὰ γίνονται δι' αὐτήν, ἀλλέως κάθε ἄλλη ἀγάπη ὅπου δὲν κρέμεται ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, λογίζεται μῖσος καὶ κάθε ἄλλη ἐντολὴ ὅπου δὲν γίνεται διὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἐντολὴν λογίζεται παράβασις. Πρώτη κατὰ τὴν εὐγένειαν, διότι ὀλιγώτερον ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας ἐναντιώνεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ πληρωθῇ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν θελήσῃ· πρώτη κατὰ τὴν ὑπεροχήν, διότι αὐτὴ εἶναι ὁ ἀνώτερος βαθμός, εἰς τὸν ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ ἡ ψυχή· πρώτη τέλος πάντων καὶ κατὰ τὴν διαμονήν, διότι δὲν θέλει ἔχει ποτὲ τέλος αἰωνίως· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Παῦλος «νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.»(Α' Κορ ιγ', 18.)

Τώρα στοχάσου πλέον ἐσὺ ἀδελφέ, εἰς τί λογῆς τιμὴν πρέπει νὰ ἔχομεν αὐτὸν τὸν μέγαν νόμον τῆς ἀγάπης! Καὶ τί λογῆς προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν χρεωστεῖ κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς νὰ δείχνῃ εἰς τὴν πλήρωσιν αὐτῆς! Ἀνίσως καὶ ὁ Θεὸς ἤθελε μᾶς προστάξῃ νὰ μὴ Τὸν ἀγαπῶμεν, ἐπειδὴ εἰς κάθε κτίσμα εἶναι ἀνάξιον τοιαύτης ὑψηλῆς ἀρετῆς, ἡμεῖς ἔπρεπεν ἀκαταπαύστως νὰ Τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς δώσῃ ἄδειαν διὰ νὰ μεταχειριζώμεθα εἰς Αὐτὸν αὐτὴν τὴν τόσον εὐγενικὴν ἀρετήν καὶ νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν καὶ τώρα ὅπου Αὐτὸς μᾶς προστάζει μὲ τόσην βίαν νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν, εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ μὴ θέλομεν νὰ ὑπακούσομεν εἰς τὴν προσταγήν Του; Καὶ τί ἄλλο ἤθελαν ἐπιθυμήσει περισσότερον οἱ κολασμένοι κάτω εἰς τὸν ᾅδην, παρὰ μίαν τοιαύτην ἐντολὴν τῆς θείας ἀγάπης; Διότι ἀνίσως καὶ ἤθελε μηνυθῇ ἐκεῖ κάτω μία τοιαύτη ἐντολή, βέβαια αὐτὴ μόνη ἦτο ἀρκετὴ νὰ μεταβάλῃ εὐθὺς εἰς ἱερὰς καὶ γλυκυτάτας φλόγας ἀγάπης, ἐκεῖνο τὸ καταναλῖσκον καὶ βασανιστικὸν πῦρ τῶν κολαζομένων· διότι δίδοντας ὁ Θεὸς εἰς αὐτοὺς αὐτὴν τὴν ἐντολήν, ἤθελε τοὺς δώσει ὁμοῦ καὶ τὰς ἀναγκαίας βοηθείας τῆς χάριτός Του διὰ νὰ τὴν πληρώσουν· ὅθεν μὲ τὸ νὰ ὑποδέχονται ἀξίως ἐκείνας τὰς βοηθείας τῆς χάριτος αἱ καταδικασμέναι ψυχαὶ τῶν κολασμένων, ἦτο ἀκόλουθον, ὅτι ἡ αἰώνιος νύκτα τοῦ θανάτου αὐτῶν νὰ μεταβληθῇ εἰς μίαν φωτεινὴν αὐγήν. Ὅθεν καὶ ἡ

μεγαλυτέρα κόλασις ὅπου τιμωρεῖ τοὺς κολαζομένους εἶναι, διότι δὲν ἠγάπησαν τὸν Θεὸν καθὼς τοὺς ἐπρόσταξεν· ἀλλὰ παραβάντες τὰς ἐντολάς Του, ἐστερήθησαν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης· ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος «οἱ ἐν τῇ γεέννῃ κολαζόμενοι τῇ μάστιγι τῆς ἀγάπης μαστίζονται· τοὐτέστιν, ἐκεῖνοι οἵτινες ᾐσθάνθησαν ὅτι εἰς τὴν ἀγάπην ἔπταισαν, μείζονα τὴν κόλασιν ἔχουσι πάσης φοβουμένης κολάσεως»(Λόγ. πδ’. σελ. 480). Καὶ ἂν εἶναι ἔτσι, ποίαν πρόφασιν ἔχεις ἐσὺ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ εἰπῇς, ἀνίσως καὶ δὲν πληρώσῃς αὐτὸν τὸν νόμον τῆς θείας ἀγάπης, ἀφ’ οὗ ὁ Θεὸς ἔχει νὰ σὲ βοηθήσῃ μὲ τὴν χάριν Του εἰς τὸ νὰ τὸν πληρώσῃς; ποῖον ἀπὸ ταῦτα τὰ δύο θέλει εἶναι μεγαλύτερον θαῦμα, ἡ συγκατάβασις μὲ τὴν ὁποίαν συγκαταβαίνει ἕνας Θεὸς νὰ προστάζῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ Τὸν ἀγαποῦν, ὡσὰν νὰ εἶχε χρείαν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τους, ἢ ἡ ἀναισθησία τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι καὶ χρείαν ἔχουν ἀπὸ μίαν τοσαύτην προσταγὴν καὶ πάλιν ἀφ’ οὗ τὴν δεχθοῦν δὲν θέλουν νὰ τὴν πληρώσουν;

Διὰ τοῦτο βλέπε καλὰ ἀδελφέ, ὅτι ἡ καρδία σου στέκεται ἀνάμεσα εἰς δύο ἄκρα ὅπου δὲν ἔχουν μέσον· διότι, ἢ ἔχεις νὰ αἰσθάνεσαι ἡδέως τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸν Παράδεισον, ἢ ἔχεις χωρὶς ἐλπίδα σωτηρίας, νὰ καίεσαι εἰς μίαν φλόγα αἰώνιον εἰς τὸν ᾅδην. Ἡ μία εἶναι φλόγα σωτήριος καὶ ζωοποιός, ἡ ἄλλη εἶναι κολαστήριος καὶ θανατηφόρος· πλὴν καὶ αἱ δύο φλόγαι ἔχουν νὰ γεννῶνται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἔχει καὶ τοὺς δικαίους νὰ εὐφραίνῃ καὶ νὰ χαροποιῇ πῶς ἐφύλαξαν τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην εἰς τὸν Παράδεισον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς νὰ κολάζῃ καὶ νὰ λυπῇ εἰς τὸν ᾅδην, πῶς δὲν ἐφύλαξαν τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, καθὼς λέγει ὁ προρρηθεὶς ἅγιος Ἰσαὰκ «ἐνεργεῖ δὲ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς κατὰ διπλοῦν τρόπον,τοὺς μὲν ἁμαρτωλοὺς κολάζουσα, ὡς καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει πρὸς φίλον ἀπὸ φίλου τους τετηρηκότας τὰ δέοντα εὐφραίνουσα ἐν αὐτῇ» (λογ. πδ’. σέλ. 481). Ὅθεν μὴ γίνῃς τόσον ἀνόητος, ὥστε ὅπου νὰ προτιμήσῃς καλλίτερα τὴν θανατηφόρον φλόγα τοῦ ᾅδου, παρὰ τὴν ζωηφόρον φλόγα τῆς θείας ἀγάπης «περίπτερα αὐτῆς περίπτερα πυρὸς φλόγες αὐτῆς» (Ἆσμα η’. 6.). Ἀλλ’ ἐνθυμοῦ ὅτι ἡ ἀγάπη ὅπου χρεωστεῖς εἰς τὸν Θεὸν διὰ μέσου ἐντολῆς δὲν εἶναι ἀγάπη ὅπου νὰ περιέχεται εἰς μόνα τὰ λόγια καὶ εἰς μόνας τὰς μαλακότητας «τεκνία μου, φησί, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ’ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. (Α’ Ἰω. γ’. 18). Ἀλλ’ εἶναι μία ἀγάπη κραταιά, μία ἀγάπη ἀξία προτιμήσεως εἰς κάθε πρᾶγμα, εἰς τρόπον, ὥστε ὅταν ἔλθῃ εἰς σύγκρισιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν ἄλλων κτιστῶν ἀγαθῶν, πρέπει νὰ προτιμᾶται πάντοτε τὸ θέλημα καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθὸν «ὅτι κραταιὰ ὡς θάνατος ἀγάπη» (Ἆσμα η’. 6.) Αἰσχύνθηντι λοιπὸν ἀδελφέ, πῶς ἐσὺ ἔπραξες ἀλλεοτρόπως ἕως τώρα καὶ ἔκαμες τόσον μεγάλον ἄδικον εἰς τὸν Θεόν σου κάθε φορὰν ὅπου ἁμάρτησες, διότι ἐπροτίμησες καλλίτερα τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Βδελύξου ἄκρως αὐτὴν τὴν ἀδικίαν· κάμε ἀπόφασιν νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ νὰ προτιμήσῃς καλλίτερα νὰ ἀποθάνῃς παρὰ νὰ δεχθῇς τὴν ἁμαρτίαν ἄλλην φορὰν εἰς τὴν καρδίαν σου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος μὲ ὅλους τους τρόπους σὲ βιάζει νὰ τὸν ἀγαπᾷς μὲ τὴν δημιουργίαν Του, μὲ τὴν οἰκονομίαν Του, μὲ τὰς ἐντολάς Του, μὲ τὰ χαρίσματά Του, μὲ τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἀγαθῶν Του, μὲ τὰς φοβέρας τῆς κολάσεως, παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ δυναμώσῃ νὰ φυλάττῃς τὴν ἐντολήν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, λέγοντάς Του μὲ τὸν θεῖον Αὐγουστῖνον «κελεύεις σὲ ἀγαπᾶν; δὸς ὃ κελεύεις» (Εὐχὴ η’ ἢ ιθ’) καὶ πρὸς τούτοις παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ κερδίσῃ καὶ νὰ σὲ κάμῃ ὁλοκλήρως ἰδικόν Του, ὥστε ὅπου ἐσὺ νὰ εὑρίσκεσαι ὅλος εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀγάπης καὶ ὁ Θεὸς ὅλος εἰς ἐσὲ διὰ τῆς αὐτῆς ἀγάπης· «ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου καὶ ἐπ’ ἐμὲ ἡ ἐπιστροφὴ αὐτοῦ» (Ἆσμα ζ’ 11).

β΄.

Συλλογίσου τὸ β’. δραστικώτατον αἴτιον ὅπου σὲ παρακινεῖ νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο καλόν, διότι Αὐτὸς εἶναι ἄξιος κάθε ἀγάπης· καὶ ἂν καθ’ ὑπόθεσιν ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε ζητεῖ ἀπὸ λόγου σου ὡς ἐντολὴν αὐτὴν τὴν ἀγάπην τόσον σφοδρῶς, μὲ ὅλον τοῦτο ἐσὺ ἔπρεπε νὰ τὴν προσφέρῃς εἰς Αὐτόν, καθὼς τὸ ἀπαιτοῦν ὅλοι οἱ νόμοι τοῦ χρέους σου, διότι κάθε βαθμὸς ἀγάπης ἀντικείμενον ἔχει τὸ ἀγαθὸν, δι’ ὃ καὶ κοινὸν ἀπόφθεγμα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ὅλων ὁμοῦ τῶν ἠθικῶν φιλοσόφων εἶναι τοῦτο «ἀγαθὸν ἐστιν, οὗ πάντα ἐφίεται· ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι ἄπειρον ἀγαθὸν, λοιπὸν καὶ ὅλαι αἱ καρδίαι χρεωστοῦν νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεὸν μὲ μίαν ἄπειρον ἀγάπην· θέλεις νὰ τὸ καταλάβῃς καλλίτερα; Εἰπέ μου, τί λογῆς ἰδέαν ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου ὅταν ἀκούεις τοῦτο τὸ ὄνομα, Θεός; Στοχάσου μὲ τὸν λογισμόν σου, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ὡσὰν ἕνα πλήρωμα ὅλων τῶν προνομίων· ὅλων τῶν τελειοτήτων· ὅλων τῶν προτερημάτων καὶ ὅλων τῶν ἀγαθῶν ὅπου ἠμπορεῖς νὰ συλλογισθῇς· δηλ. ὡραιότητος, σοφίας, δυνάμεως, ἁγιότητος, μεγαλειότητος, ἀγαθότητος, ἀπειρίας, ζωῆς, εἰρήνης, ἀληθείας, βασιλείας, δικαιοσύνης, σωτηρίας· πλὴν καὶ μὲ ὅλα ταῦτα τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ ὅπου ἐνόησες, δὲν ἔκαμνες τίποτε οὐδὲ εὗρες τὴν ἀλήθειαν διότι αὐτὰ δὲν εἶναι Θεός· οὔτε ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὰ· ἀλλ’ αὐτὰ μὲν εἶναι περὶ τὸν Θεόν· ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ἕνα Ὂν ἀπείρως ἀνώτερον τούτων πάντων. Ὅθεν καὶ ὁ θεοφόρος Μάξιμος λέγει «πάντων τῶν ὄντων καὶ μετεχόντων (ἤτοι τῶν κτισμάτων) καὶ μεθεκτῶν (ἤτοι τῶν ἀκτίστων τοῦ Θεοῦ καὶ φυσικῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν, ὧν τὰ κτίσματα μετέχουσιν) ἀπειράκις ἀπείρως ὑπερεξῄρηται ὁ Θεὸς» (κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν δηλ.) (κεφ. μθ. τῆς α’ ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν). Λοιπὸν ἀναδίπλωσε πάλιν καὶ μυριάκις ἀναδίπλωσε ὅλον αὐτὸ τὸ ἄθροισμα τῶν τελειοτήτων καὶ ἀκολούθα παρομοίως νὰ τὸ ἀναδιπλώνῃς τοιουτοτρόπως εἰς ὅλην τὴν αἰωνιότητα, διότι ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἀναριθμήτους αἰῶνας, θέλεις εὑρεθῇ τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ καταλάβῃς τὸν Θεόν σου, ὅσον ἦσουν μακρὰν τὴν πρώτην ἡμέραν ὅπου ἄρχισες νὰ ἐπιχειρισθῇς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα Ὂν παντάπασι διαφορετικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν. Ὁ Θεὸς εἶναι μία ἄβυσσος ἀγαθότητος, ὡραιότητος, σοφίας, μεγαλειότητος καὶ δυνάμεως· ἀπείρως Ἀνώτερος ἀπὸ ἐκείνην τὴν γνῶσιν ὅπου ἤμεις ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας ὅταν προφέρωμεν αὐτὰς τὰς λέξεις· ἐπειδὴ Αὐτὸς ἔχει ὅλας αὐτὰς τὰς τελειότητας, ἀλλὰ κατ’ ἄλλον τρόπον ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν. Τὰς ἔχει χωρὶς πέρας διότι εἶναι ἄπειρος· τὰς ἔχει χωρὶς μῖξιν ἀτελείας, διότι εἶναι μία καθαρὰ ἐνέργεια· τὰς ἔχει χωρὶς νὰ τὰς λαμβάνῃ ἀπὸ ἄλλον τινά, διότι εἶναι Ἀνεξάρτητος,τὰς ἔχει χωρὶς ἔλλειψιν διότι εἶναι πλήρωμα παντὸς ἀγαθοῦ· τὰς ἔχει ὅλας ἐν ταὐτῷ, διότι εἶναι Ἀμετάβλητος· τὰς ἔχει χωρὶς φόβον νὰ τὰς ὑστερηθῇ διότι εἶναι εἰς Αὐτὸν οὐσιώδεις. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, τὰς ἔχει ἀπείρως, ὑπερτελῶς, ὑπεραιωνίως, ὑπεραγνώστως· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐξοχώτατος θεολόγος ἐκεῖνος Ἱερόθεος, ὁ διδάσκαλος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, εἶπεν ἐν ταῖς θεολογικαῖς στοιχειώσεσιν, ὅτι «ὁ Θεὸς ὑπερφυῶς ἔχει τὸ ὑπερφυές, καὶ ὑπερουσίως τὸ ὑπερούσιον» (παρὰ Διονυσίῳ κεφ. β’. τῶν θείων ὀνομάτων). Λοιπὸν ἕνας Δεσπότης τόσον ἐράσμιος, ὅπου μόνον νὰ θεωρηθῇ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον φθάνει νὰ καταβυθίσῃ εἰς ἕνα πέλαγος χαρᾶς αἰωνίως ὅλους τοὺς μακαρίους καὶ ὅπου ἐὰν θεωρηθῇ ἀκαλύπτως εἰς τὸν ᾅδην, φθάνει νὰ τὸν μεταβάλῃ ὅλον εἰς ἕναΠ παράδεισον· Αὐτὸς λέγω ὁ τόσος καὶ τόσος δὲν θέλει φθάσει καὶ εἰς ἐσὲ διὰ νὰ σὲ μεταβάλῃ εἰς τὴν ἀγάπην Του; Δὲν θέλει εἶναι ἀρκετὸς διὰ νὰ τὸν ἀγαπήσῃς καὶ νὰ γεμίσῃς ἀπὸ τὴν χαράν Του;

Ὢ παράδοξον ἄκουσμα! Ἐγὼ βλέπω πῶς μίαν μοναχὴν σταλαγματίαν καλοῦ νὰ δώσουν εἰς σὲ τὰ κτίσματα, εὐθὺς κερδαίνουν τὴν καρδίαν σου καὶ τὴν ἕλκουσιν ὡς ὁ μαγνήτης ἕλκει τὸν σίδηρον εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾶ καὶ ἕνας

ἄπειρος ὠκεανὸς τῶν καλῶν νὰ μὴ δύναται νὰ κερδίσῃ τὴν καρδίαν σου; Ἀνίσως ἐσὺ καὶ εἶχες φυσικὰ μίαν ἄπειρον ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν σου, ἔπρεπε νὰ τὴν χρεωστῇς ὅλην, ὡς φόρον καὶ χαράτσι, εἰς ἐκείνην τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητα καὶ τώρα ὅπου ἡ ἀγάπη σου εἶναι τόσον ἐλλιπὴς καὶ τόσον περιωρισμένη, πάλιν νὰ μὴ θέλῃς νὰ τὴν δώσῃς ὅλην εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ μόλις καὶ μετὰ βίας νὰ Τοῦ δίδῃς ἕνα ἐλάχιστον μέρος; Καὶ τί μεγάλο πρᾶγμα σοῦ ζητεῖ ὁ Θεός, ἀδελφέ, ζητῶντάς σου νὰ Τὸν βάλῃς εἰς τὸν πρῶτον τόπον τῆς καρδίας σου καὶ νὰ προτιμᾷς τὴν φιλίαν Του περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κτιστὸν ἀγαθόν; Συλλογίσου λοιπὸν τί λογῆς καταισχύνην θέλεις λάβει, ταλαίπωρε, ἀνίσως καὶ δὲν δώσῃς εἰς τὸν Θεὸν οὐδὲ κἂν αὐτὸ τὸ ὀλίγον; Ὅλα τὰ κτίσματα σὲ ὑπηρετοῦν καὶ σὲ ἀγαποῦν μὲ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν, διὰ νὰ ἀγαπᾷς καὶ σὺ τὸν ἰδικόν τους καὶ ἰδικόν σου ποιητὴν καὶ Δεσπότην· καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος, τὰ μὲν ἔξωθεν διὰ τὸ σῶμα ἐδημιούργησας, αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα, διὰ τὴν ψυχήν· τὴν δὲ ψυχὴν διὰ σέ, ἵνα σοὶ μόνῳ σχολάζῃ, ἵνα σὲ μόνον ἀγαπᾷ» (εὐχ. ι’ ἢ κα’.) Ὅθεν ὅταν ἐσὺ ἀντὶ νὰ Τὸν ἀγαπᾷς Τὸν βλάπτῃς, γίνεσαι ἄξιος νὰ σηκωθοῦν κατεπάνω σου ὅλα τὰ κτίσματα καὶ νὰ σὲ ἀφανίσουν, διότι δὲν τὸ ὑποφέρουν αὐτὰ μὲν ὅλα, ἔμψυχα, ἄψυχα, αἰσθητά, ἀναίσθητα, ἄλογα, νὰ ἀγαποῦν τόσον τὸν Ποιητήν τους, κάθε ἕνα κατὰ τὴν φυσικήν του δύναμιν καὶ ἐπιτηδειότητα (δι’ ὃ καὶ παντοκρατορικὸν ὠνόμασε τὸν θεῖον ἔρωτα, τὸ πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ,ὁ θεῖος Διονύσιος, ὡς τὰ πάντα κρατοῦντα καὶ συνέχοντα)· ἐσὺ δὲ ὁ λογικὸς ἄνθρωπος νὰ μὴ Τὸν ἀγαπᾷς μὲ ὅλην σου τὴν θέλησιν; ὅθεν ἐντράπου, ἐντράπου διὰ τὴν ζωὴν ὅπου ἐξόδευσες τόσον κακῶς ἕως τώρα. Κάμε ἀπόφασιν νὰ διορθώσῃς ὅλας σου τὰς ἀταξίας καὶ νὰ ἀγαπήσῃς ὁλοψύχως καὶ ὁλοκαρδίως τὸν Θεὸν καὶ εἶμαι βέβαιος, ἀφ’ οὗ μίαν φορὰν δοκιμάσῃς πόσον εἶναι γλυκειά ἡ θεϊκὴ ἀγάπη, ὅτι ἔχεις νὰ κλαύσῃς τὸν περασμένον καιρὸν τῆς ζωῆς σου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἠγάπησες τὸν Θεόν, καθὼς εἶχες χρέος καὶ νὰ εἰπῇς μὲ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον, «ὀψὲ Σε ἠγάπησα, κάλλος οὕτως ἀρχαῖον, ὀψὲ Σὲ ἠγάπησα φεῦ τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ὅτε Σὲ οὐκ ἠγάπων» (εὐχ. λ’). Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἀνάψῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων αὐτὸ τὸ οὐράνιον πῦρ τῆς θείας Του ἀγάπης, παρακάλεσέ Τον νὰ τὸ ἀνάψῃ τώρα καὶ εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ μὴ σβύσῃ ποτὲ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. «Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν καὶ τί θέλω, ἤτοι πόσον ἀγαπῶ, εἰ ἤδη ἀνήφθη;»(Λουκ. ιβ’. 49) μᾶλλον δὲ πρὸ τούτου, παρακάλεσέ Τον νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν σου διὰ νὰ Τὸν γνωρίσῃς πρῶτον καὶ ἔπειτα νὰ Τὸν ἀγαπήσῃς, διότι ἡ αἰτία τοῦ νὰ μὴ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν εἶναι διότι δὲν τὸν γνωρίζεις, ὡς λέγει ὁ θεῖος καὶ μανικὸς ἐραστὴς τοῦ Θεοῦ Αὐγουστῖνος, «φῶς αἰώνιον, ἐπίλαμψον τὴν ψυχήν μου, ἵνα Σὲ νοῇ καὶ γινώσκῃ καὶ ἀγαπᾷ· διὰ τοῦτο γὰρ Κύριε Σὲ οὐκ ἀγαπᾷ, ὅτι Σὲ οὐ γιγνώσκει, ἢ διὰ τοῦτο σὲ οὐ γιγνώσκει, ὅτι Σὲ οὐ νοεῖ καὶ διὰ τοῦτο σὲ οὐ νοεῖ ὅτι οὐ καταλαμβάνει τὸ φῶς Σου», (εὐχ. ἐρωτικ. α’.)

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὸ γ’. αἴτιον αὐτῆς τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἀγάπης, τὸ ὁποῖον εἶναι, διατὶ ὁ Θεὸς προσκαλεῖ τὴν ἀγάπην σου μὲ τὴν ἀγάπην Του καὶ μὲ τὰς ἀνεκδιηγήτους εὐεργεσίας ὅπου σοῦ ἔκαμνε καὶ σοῦ κάμνει καὶ θέλει σοῦ κάμνει· ὅθεν ἐὰν ὑποθέσωμεν, π]ως ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν, καὶ πῶς δὲν εἶναι ἄξιος Αὐτὸς νὰ ἀγαπᾶται, μὲ ὅλον τοῦτο ἡμεῖς πάλιν χρέος ἔχομεν νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν δι’ ἀνταμοιβὴν τῆς ἀγάπης Του· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀγάπη δὲν πληρώνεται μὲ ἄλλο παρὰ μὲ τὴν ἀγάπην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε «ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός μέ, καὶ παραδόντος Ἑαυτόν ὑπὲρ ἐμοῦ». (Γαλ. β’. 20). Καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔγραφε πρὸς τοὺς Ρωμαίους «τὸν Ἰησοῦν φιλῶ τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ παραδοθέντα· τί

ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκε μοι;» Καὶ πάλιν «ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται· καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλοῦν τί, ὕδωρ δὲ ζῶν ἁλλόμενον ἐν ἐμοὶ ἔνδοθέν μοι λέγει· δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα· πόμα θέλω τὸ πόμα αὐτοῦ, ὅ ἐστίν ἀγάπη ἄφθαρτος καὶ αἰώνιος ζωή».[75] Ὅθεν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν εἰς καιρὸν ὅπου Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος ὅπου μᾶς ἠγάπησε καὶ μᾶς ἀγαπᾷ; «Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν Αὐτὸν ὅτι Αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς» (Α' Ἰω. δ'. 19). διότι καὶ μία φωτιά δὲν ἀνάπτεται εὐκολώτερα μὲ ἄλλον τρόπον ὡσὰν μὲ ἄλλην φωτιάν· λοιπὸν ὅλη ἡ ψυχρότης ὅπου ἔχομεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, δὲν προέρχεται ἀπὸ ἄλλο παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ μὴ συλλογιζώμεθα μὲ προσοχὴν τὰ καλὰ καὶ τὰς χάριτας ὅπου ἠθέλησε καὶ μᾶς ἔκαμεν ὁ Θεός.

Καὶ πρῶτον μὲν συλλογίσου πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐστάθη αἰώνιος ὁμοῦ καὶ ἄπειρος. Αἰώνιος διότι Αὐτὸς δὲν ἠγάπησε τὸν ἑαυτόν Του καὶ τὸ ἰδικόν Του ἀγαθὸν προτήτερα ἀπὸ ἐσένα, ἀλλὰ καθὼς ἀνάρχως καὶ αἰωνίως ἠγάπησε τὸν ἑαυτόν Του, ἔτσι ἀνάρχως καὶ αἰωνίως εἰς τὴν θεαρχικὴν Του ἰδέαν ἠγάπησε καὶ ἐσένα, καὶ ἐπεθύμησεν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος νὰ σὲ κάμῃ κοινωνὸν καὶ μέτοχον τοῦ ἰδίου Του ἀγαθοῦ καὶ τῆς μακαριότητος. Καὶ μία τέτοια ἀγάπη ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Θεοῦ εἶναι παρομοίως αἰώνιος καὶ κατὰ τὸ ἄναρχον καὶ κατὰ τὸ ἀτελεύτητον· ἐπειδὴ καὶ Αὐτὸς δὲν δύναται, ἀπὸ τὴν ἀγάπην βιαζόμενος, νὰ μὴ σὲ ἀγαπᾷ, οὔτε νὰ σὲ ἀφήσῃ, ἀνίσως καὶ σὺ πρῶτον δὲν τὸν ἀφήσῃς, καὶ ἂν ἐσὺ δὲν χαλάσῃς τὸν δεσμὸν τῆς φιλίας ὅπου ἔχεις μὲ αὐτόν, μεταχειριζόμενος κακῶς τὴν ἐλευθερίαν σου. Εἶναι καὶ ἄπειρος ἡ ἀγάπη ὁπού ἔχει ὁ Θεὸς εἰς σέ, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν ἀνθρωπίνην Του θέλησιν ἀγαπᾷ περισσότερον μίαν μόνην ψυχὴν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον παρὰ ὅπου ἀγαποῦν αὐτὸν ὅλοι οἱ ἅγιοι καὶ ὅλοι οἱ μακάριοι εἰς τὸν Παράδεισον· καὶ ἂν μὲ τὴν ἀνθρωπίνην Του θέλησιν τόσον τὴν ἀγαπᾷ, στοχάσου πλέον ἐσὺ πόσον θέλει τὴν ἀγαπήσει μὲ τὴν θείαν Του θέλησιν! Βέβαια τόσον θέλει τὴν ἀγαπήσει, ὅσον ὑπερβαίνει τὴν κτιστὴν ἀγάπην ἡ ἄκτιστος καὶ οὐσιώδης ἀγάπη, ὅστις εἶναι ὁ Θεός· ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶν» (Α' Ἰω. δ'. 8). Ὁ Θεὸς λοιπὸν σὲ ἀγαπᾷ μὲ ἐκείνην τὴν ἰδίαν ἀγάπην ὅπου ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν Του καὶ μολονότι διὰ μέσου αὐτῆς δὲν θέλει ἀπαράλλακτα τὸ ἰδικόν σου καλὸν καθὼς εἶναι τὸ ἰδικὸν Του· δηλ. τὸ νὰ εἶσαι καὶ ἐσὺ Θεὸς κατὰ φύσιν· ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον· σοῦ θέλει ὅμως ἕνα καλὸν ἄπειρον, διότι θέλει νὰ σὲ κάμνῃ ἕναν ἄλλον Θεὸν κατὰ χάριν διὰ μετοχῆς ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν· καλὸν ὅπου ὑπερβαίνει ἀπείρως ὅσον καλὸν ἠδύναντο νὰ ἐπιθυμήσουν δι' ἐσὲ ὅλα τὰ κτίσματα ἀνίσως καὶ ὅλα ὁμοῦ ἤθελον βάλει εἰς πρᾶξιν τὴν ἀγάπην τους διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ διὰ τὸ καλόν σου. Ἔπειτα· πρόσθεσε εἰς τὸ καλὸν ὅπου σοῦ ἠθέλησε καὶ τὸ καλὸν ὅπου σοῦ ἔκαμεν ἐμπράκτως καὶ διὰ τῶν ἔργων. Ἀλλὰ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι ἀκατάληπτον ἢ νὰ μετρήσῃ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι ἀμέτρητον; Καὶ τί ἄλλο εἶναι ὅλα τὰ ἀναρίθμητα κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια παρὰ τόσαι εὐεργεσίαι τοῦ Θεοῦ ὅπου σὲ ἔχουν συνθεμένον ὅλον ἐσωτερικῶς καὶ περικυκλωμένον ὅλον ἐξωτερικῶς ἀπὸ κάθε μέρος; Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ὀλιγώτερον. Ὁ αἰώνιος Πατὴρ διὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ μίαν ἄπειρον ἀθλιότητα ὅπου εἶχες εἰς τὸν ᾅδην καὶ νὰ σὲ κάμῃ κοινωνὸν μιᾶς ἀπείρου εὐδαιμονίας εἰς τὸν Παράδεισον, σοῦ ἐχάρισε τὸν θεῖον Υἱόν Του, «οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ὥστε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ τὸν Μονογενήν ἔδωκεν». (Ἰω. γ'. 16.) καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτὸ τὸ τέλος ἔδωκε δι' ἐσένα τὴν ἰδικήν Του ζωὴν τὴν τιμιωτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ζωὰς ὅσας εἶναι δυνάμει, καὶ ὅσας εἶναι ἐνεργείᾳ μὲ βίαν τόσων πόνων καὶ ὀνειδισμῶν ὅπου δὲν τοὺς ἐδοκίμασεν ἄλλος

[75] Τούτου τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τὴν καρδίαν οἱ λέοντες δὲν ἔφαγον ἀλλὰ τὴν ἀφῆκαν ἀπείρακτον· σχίσαντες δὲ αὐτήν οἱ στρατιῶται εἰς δύο· ὢ τοῦ θαύματος! Εἰς μὲν τὸ ἕνα μέρος εὗρον, Ἰησοῦς, εἰς δὲ τὸ ἄλλο, Χριστός, γεγραμμένα μὲ γράμματα χρυσᾶ, καθὼς τοῦτο ἱστορεῖ ὁ Ρωσσικὸς Συναξαριστής καὶ τοῦτο ἔγινεν εἰς ἔνδειξιν τῆς πολλῆς ἀγάπης ὅπου εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

τινὰς ποτὲ εἰς τὸν κόσμον. «Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν», (Ἰω. ιζ'. 19.) εἴτουν θυσιάζω, ὡς ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος. Καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐσὺνδραμεν εἰς αὐτὸ τὸ καλὸν μὲ μίαν ἄπειρον ἀγάπην· «ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν». (Ρωμ. ε'. 5). Ἀνίσως ὁ Πατὴρ ἤθελεν ἔχει κἀνένα πρᾶγμα καλλίτερον ἀπὸ τὸν μονογενῆ Υἱόν Του, ἤθελε τὸ δώσει διὰ νὰ προσκαλέση τὴν ἀγάπην σου· ἀνίσως ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἤθελεν ἔχει κἀνένα πρᾶγμα καλλίτερον ἀπὸ τὴν ζωὴν Του, ἤθελε τὸ δώσει διὰ νὰ ἀγοράση τὴν ἀγάπην σου· καὶ ἀνίσως τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἤθελεν ἔχει μεγαλυτέραν ἀγάπην, ἤθελε τὴν μεταχειρισθῆ διὰ σέ· ἀλλὰ δὲν εἶχαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὰ ἔδωκαν· ὢ εὐεργεσίαι ἀκατάληπτοι τῆς ἀγάπηςτοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον! Καὶ ὢ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ αἰτία ὅλων τούτων τῶν εὐεργεσιῶν πλέον ἀκαταληπτότερη!

Τώρα δὲν φθάνουν αὐτὰ ὅλα ἀδελφέ, διὰ νὰ σὲ κάμουν νὰ εὐχαριστηθῆς; Δὲν στοχάζεσαι πῶς κανένα ἄλλο πρᾶγμα οὔτε εἰς τὸν οὐρανὸν οὔτε εἰς τὴν γῆν δὲν ἠγοράσθη μὲ μεγαλυτέραν τιμήν, ὡσὰν ἡ ἀγάπη σου; Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν ἐννέα ἀγγελικῶν ταγμάτων δὲν ἐχύθη οὔτε μία ρανίδα θείου αἵματος· διὰ τὴν ἀγάπην ὅμως τὴν ἰδικήν σου ἐχύθη ὅλον τὸ αἷμα ἑνὸς μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ ὅλα ταῦτα ἀκόμη στέκεις καὶ δὲν θέλεις ν' ἀγαπᾷς τὸν Θεόν; Δὲν ἠξεύρεις πῶς δι' ἕνα μόνον ἱλαρὸν καὶ γλυκὺ βλέμμα ὅπου νὰ σοῦ δώση ὁ Θεὸς μίαν μόνην φορὰν καὶ δι' ἕνα ἐλαφρὸν κόπον ὅπου νὰ πάρη ὁ Θεὸς διὰ νὰ κάμη κανένα καλὸν δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ Τοῦ κάμης τὴν ἀνταμοιβὴν μὲ μίαν αἰωνιότητα ἀγάπης καὶ μὲ τὴν προσφορὰν ἀπείρως καρδιῶν; Καὶ τώρα τί λογῆς εἶναι ἡ ἰδική σου, ὅπου νὰ μὴ θέλης δώσει εἰς τὸν Δεσπότην σου ἐκείνην τὴν ταλαίπωρόν σου καρδίαν, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ἠγόρασε μὲ τόσας ἀπείρους εὐεργεσίας ὅπου σοῦ ἔκαμε;

Τί θηριώδης εἶναι ἡ ἰδική σου, νὰ μὴ θέλης νὰ ἀγαπήσης Ἐκεῖνον ὅπου σὲ ἐλύτρωσεν ἀπὸ ἄπειρα κακά, καὶ ἐθυσίασεν εἰς ὠφέλειάν σου τὴν τιμήν Του, τὴν ἀνάπαυσίν Του τὴν χαράν Του, τὴν ἐλευθερίαν Του καὶ αὐτὴν τὴν θείαν ζωήν Του; Βέβαια ἐὰν δὲν θελήσης νὰ ἀφιερωθῆς ὅλος εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν Αὐτοῦ τοῦ ἄκρου σου εὐεργέτου, εἶναι σημάδι, πῶς ἄρχισες, ταλαίπωρε, ἀκόμη ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον νὰ καταδικάζης τὸν ἑαυτόν σου, μέσα εἰς τὴν κόλασιν καὶ νὰ ὁμολογῆς ὅτι ὁ ᾅδης εἶναι ὀλίγη τιμωρία διὰ τὴν τόσην ἀχαριστίαν σου. Αἰσχύνθητι, λοιπὸν, διὰ τὴν ψυχρότητα καὶ ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξες ἕως τώρα εἰς τὸν Δεσπότην σου. Ἀποστράφου την μυριάκις καὶ ἀποφάσισε, ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχη τὸν πρῶτον τόπον μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου. Ὁ Θεὸς νὰ εἶναι Θεὸς τῆς καρδίας σου, καθὼς λέγει ὁ Δαβίδ, «ὁ Θεὸς τῆς καρδίας μου καὶ ἡ μερίς μου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα» (ψαλμ. οβ'. 25), καὶ ἐσὺ ἐραστής τοῦ Θεοῦ σου, ἀγαπώντας Τον ἄκρως διὰ τὴν ἄπειρον ἀξιότητά Του, κάμνωντας δι' Αὐτὸν ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἤθελες κάμει διὰ κανένα ἄλλον, καὶ ἐμποδίζοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ μόνος ἐχθρός Του καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἄλλο τί ἀναγκαιότερον, ὡσὰν τὸ νὰ κάμνης ἐκεῖνο ὅπου Τοῦ ἀρέσει· αὐτὸ ἂς εἶναι ἡ ἀπόφασις ὅλων σου τῶν ἀποφάσεων. Αὐτὸ ἂς εἶναι ἡ γνώμη ὅλων σου τῶν γνωμῶν· αὐτὸ ἂς εἶναι ἡ ἐπιθυμία ὅλων σου τῶν ἐπιθυμιῶν· αὐτὸ ἄς εἶναι τὸ ἄθροισμα καὶ κεφάλαιον ὅλων σου τῶν ζητημάτων, τὸ νὰ ἀγαπᾷς ἐντελῶς τὸν Δεσπότην σου, τὸν ὁποῖον παρακάλεσε, ὅτι ἐὰν ἐσὺ εἶσαι ἀχάριστος, Αὐτὸς ὅπου εἶναι Θεὸς ἐλέους, νὰ μὴν ἀφήση τὸν ἑαυτόν του νὰ νικηθῆ ἀπὸ τὴν ἀχαριστίαν σου· καὶ ὅτι ἂν ἐσὺ δὲν εἶσαι ἄξιος διὰ νὰ Τὸν ἀγαπᾷς, Αὐτὸς ὅπου εἶναι ἀπείρως ἄξιος διὰ νὰ εἶναι ἀγαπημένος, νὰ σὲ κάμη διὰ νὰ Τὸν ἀγαπήσης. Καὶ κάμνοντας τέλος τῆς παρούσης Μελέτης εἰπέ του μὲ ὅλην τὴν καρδίαν σου. «Κύριε δούλωσαι εἰς τὴν ἀγάπην σου ὅλην μου τὴν ἐλευθερίαν· πρόσδεξαι τὴν μνήμην μου, τὸν νοῦν μου, τὴν θέλησίν μου· καὶ καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, δός μοι καρδίαν διαλογιζομένην τὰ σά· διάνοιαν ἀγαπῶσάν Σε·

μνήμην ἀναπολοῦσάν Σε· νοῦν σὲ νοοῦντα· λόγον ἐχόμενόν Σου ἰσχυρῶς τοῦ ἄκρως ἡδέος καὶ ἀγαπῶντα Σε σοφῶς τὴν σοφὴν ἀγάπην» (εὐχῇ ἐρωτικῇ α'.) Ὅ,τι καὶ ἂν ἔχω ἐσὺ μοῦ τὸ ἐχάρισες καὶ εἰς Ἐσὲ πάλιν τὸ ἀποδίδω· ὅλον τὸ πᾶν εἰς τὴν θέλησιν τὴν ἰδικήν σου τὸ προσφέρω, διὰ νὰ τὸ κυβερνᾷς ὡς θέλεις· τὸν ἔρωτα μόνον χάρισέ μου τὸν ἰδικόν Σου ὁμοῦ μὲ τὴν χάριν Σου διὰ νὰ ἦμαι ὄχι τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀλλὰ ὅλως ἐξεστηκὼς εἰς ἐσένα· ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἴδιον τοῦ Θεϊκοῦ Σου ἔρωτος νὰ κάμνης τοὺς ἐραστάς Σου νὰ μὴν εἶναι εἰς τὸν ἑαυτὸν τους ἀλλὰ εἰς ἐσένα τὸν ἐρωμένον· καθὼς τὸ εἶπαν ἐκεῖνοι ὅπου ἐμπράκτως τὸ ἐδοκίμασαν, «ἐστὶ δὲ καὶ ἐκστατικὸς ὁ θεῖος ἔρως οὐκ ἐῶν ἑαυτῶν εἶναι τοὺς ἐραστὰς ἀλλὰ τῶν ἐρωμένων.» (Διονύσ. ὁ Ἀρεοπαγ. κεφ. δ'. περὶ θείων ὀνοματ.).[76]

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

[76] Ὅρα καὶ εἰς τὸν γ'. συλλογισμὸν τῆς Μελέτης, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ γενικῶς θεωρουμένην, ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης· ὅρα καὶ τὴν ἐξέτασιν πῶς πρέπει νὰ φέρεσαι εἰς τὸν Θεόν· ὅρα καὶ τὸν γ'. συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν Μαστίγωσιν τοῦ Κυρίου.

ΜΕΛΕΤΗ ΙΗ΄.

Περὶ τῆς δόξης τοῦ Παραδείσου, τὴν ὁποίαν οἱ μακάριοι ἔχουν νὰ ἀπολαμβάνουν.

Α΄. Ὅλα ὁμοῦ τὰ ἀγαθὰ.
Β΄. Ὅλα τέλεια.
Γ΄. Ὅλα τέλεια αἰωνίως.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι διὰ νὰ εἶναι τινὰς μακάριος εἰς τὸν Παράδεισον, κάμνει χρεία, α΄ νὰ ἔχῃ ὅλα τ' ἀγαθά, β΄ νὰ τὰ ἔχῃ τελείως καὶ γ΄, νὰ τὰ ἔχῃ αἰωνίως. Ὅθεν ἀνίσως καὶ ἡ ἰδική σου ψυχὴ γίνῃ ἀξία διὰ τὸν Παράδεισον, ἐν πρώτοις θέλει ἀπολαύσει ὅλα τ' ἀγαθά· διότι εἶπεν ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος, «ὅτι μακαριότης ἐστὶ περίληψις παντὸς ἀγαθοῦ»· ὅμως θέλει ἀπολαύσει ὅλα τ' ἀγαθὰ ἡ ψυχή σου ὄχι καθὼς ἐσὺ τώρα ἠμπορεῖς νὰ τὰ συλλογισθῇς, ἀλλὰ ἀγαθὰ ἀπείρως ἀνώτερα ἀπὸ κάθε σου συλλογισμόν,τοιαύτης λογῆς, ὥστε ὅπου πολλαπλασιαζόμενα ἀπείρως, ὅλον ἐκεῖνο ὅπου ἐπιθύμει ἡ καρδία σου, δὲν ἤθελες δυνηθῆ ποτὲ νὰ φαντασθῇς μὲ τὸν νοῦν σου, οὔτε ἕνα ἐλάχιστον μέρος τῆς χαρᾶς ἐκείνης ὅπου σὲ προσμένει εἰς τὸν οὐρανόν. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ θεῖος Παῦλος, ἐκ τῶν ἀποκρύφων τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ τοῦτο ἐρανισάμενος, ὡς λέγει ὁ κριτικὸς Φώτιος, «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν». (Α΄ Κορ. β΄. 9). Ὅθεν καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ὑπὲρ νοῦν ἕνωσιν ὀνομάζει τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ τῶν μακαρίων ἕνωσιν, λέγων «τότε δὲ ὅταν ἄφθαρτοι καὶ ἀθάνατοι γενόμεθα καὶ τῆς χριστοειδοῦς καὶ μακαριωτάτης ἀφικώμεθα λήξεως, πάντοτε σὺν Κυρίῳ κατὰ τὸ λόγιον, ἐσόμεθα... τῆς νοητῆς αὐτοῦ φωτοδοσίας ἐν ἀπαθεῖ καὶ ἀΰλῳ τῷ νῷ μετέχοντες καὶ τῆς ὑπὲρ νοῦν ἑνώσεως ἐν ταῖς τῶν ὑπερφανῶν ἀκτίνων ἀγνώστοις καὶ μακαρίοις ἐπιβολαῖς» (Κεφ. α΄. περὶ θείων ὀνομάτων)·[77](α) διότι αἱ αἰσθήσεις σου ὅπου εἶναι τώρα τόσον μεγάλοι ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς, τότε θέλουν εἶναι τόσον φίλοι μὲ τὴν ψυχήν, καὶ τόσον γεμ[αται ἀπὸ τὴν δόξαν της, ὅπου δὲν θέλουν ἐπιθυμεῖ πλέον ἄλλο τίποτε, ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή. Τὸ σῶμά σου, ὅπου τώρα σὲ βαρύνει τόσον, τότε θέλει εἶναι ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· «μετασχηματίσει γὰρ φησι τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φιλιπ. γ΄. 21). Ὅθεν θέλει εἶναι τόσον ὡραῖον, ὅπου θέλει καταισχύνει καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ θέλει εἶναι τόσον φωτεινόν, ὅπου ἐὰν θετέον ἤθελες βγάλει ἔξω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἕνα σου χέρι δεδοξασμένον καὶ νὰ τὸ δείξῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μὲ αὐτὸ μόνον ἤθελες δυνηθῆ νὰ κάμῃς ἡμέραν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Τώρα συλλογίσου πόσον θέλει εἶναι δεδοξασμένη ἡ ψυχή σου, ἥτις ἔχει νὰ εἶναι ὅλη τεθεωμένη, ὅλη καταβυθισμένη μέσα εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν τελειοτήτων τοῦ Θεοῦ! Ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι, καθὼς τὸ σῶμα εἶναι τόσον ἑνωμένον μὲ τὴν ψυχήν, ὅπου τὰ δύο ὁμοῦ εἶναι ἕνας ἄνθρωπος, ἔτσι τότε ἡ ψυχή, τόσον θέλει εἶναι ἑνωμένη μὲ τὸν Θεὸν καὶ διὰ μέσου της ψυχῆς θέλει εἶναι ἑνωμένον ἀναλόγως καὶ τὸ σῶμα καὶ ἀντιστρόφως, τόσον θέλει εἶναι ἑνωμένος ὁ Θεὸς μὲ τὴν ψυχὴν καὶ διὰ τῆς ψυχῆς μὲ τὸ σῶμα ὥστε ὅπου μόνος ὁ Θεὸς νὰ φαίνεται διὰ μέσου ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ὅλα τὰ γνωριστικὰ σημάδια τοῦ σώματος νὰ νικηθοῦν ἀπὸ τὴν ὑπερβολῆν τῆς δόξης,

[77] Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἶπεν· «ἡ ψυχὴ τότε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ τῶν ἀρίστων ἀγαθῶν ἀπολαύσει, ὧν τῇ παραθέσει, πάντα τὰ ἐνταῦθα ὁρώμενα, ὥσπερ οὐδὲν εὑρίσκονται» (εὐχ. ι΄. ἢ κα΄). Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς λέγει· «Πάντα λόγον ὑπερβαίνει, πᾶσαν τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς τὴν κατάληψιν ὑπερέχει, ἐκείνη ἡ τιμή· ἐκείνη ἡ δόξα· ἐκείνη ἡ ὡραιότης· ἐκείνη ἡ μεγαλειότης».

καθὼς θεολογεῖ ὁ θεοφόρος Μάξιμος[78] Καὶ ὁ θεολόγος δὲ Γρηγόριος τοῦτο τὸ ἴδιον συνομολογῶν λέγει, ὅτι ἡ ψυχὴ τότε θέλει γίνει ὁμοῦ μὲ τὸ σῶμα ἕνα πνεῦμα καὶ νοῦς καὶ Θεὸς, μὲ τὸ νὰ καταποθῆ ἀπὸ τὴν ζωὴν ἡ φθορὰ καὶ τρεπτότης τοῦ σώματος «καὶ γενομένη σὺν τούτῳ ἕν πνεῦμα καὶ νοῦς καὶ Θεός, καταποθέντος ὑπὸ τῆς ζωῆς τοῦ θνητοῦ τε καὶ ῥέοντος». (Λόγ. εἰς Καισάρ.).

Καὶ λοιπόν, εὐκολώτερα βέβαια ἠμπορεῖ τινὰς νὰ περικλείσῃ μέσα εἰς μίαν φλοῦδαν καρυδίου τὸν Ὠκεανόν, παρὰ νὰ καταλάβῃ μὲ τὴν ἀσθενῆ φαντασίαν του, τί πρᾶγμα εἶναι ὁ Παράδεισος· ὅθεν ἕνας ἐνάρετος διδάσκαλος ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ τοῦτο τὸ ὡραῖον ἀπόφθεγμα «Παράδεισε, ἠμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ σὲ κερδίσωμεν μὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σὲ καταλάβωμεν». Παράδεισος θέλει νὰ εἰπῆ, τὸ νὰ ἀπολαμβάνῃ τινὰς πάντοτε τὸν Θεὸν καὶ νὰ εὐγαίνῃ ἀπὸ τὸ βάθος τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ ἕνα εἰσόδημα αἰώνιον ἀνεκδιηγήτου εὐδαιμονίας. Παράδεισος θέλει νὰ εἰπῆ, τὸ νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ τοιουτοτρόπως ἀμέσως ἑνωμένη μὲ τὸν Θεόν, καθὼς εἶναι ἑνωμένος ὁ πεπυρωμένος σίδηρος μὲ τὸ πῦρ· ὥστε ὅπου σχεδὸν νὰ μὴ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σίδηρον καὶ ὁ σίδηρος ἀπὸ τὸ πῦρ. Παράδεισος θέλει νὰ εἰπῆ, τὸ νὰ κάθεται τινὰς εἰς τὸν θρόνον τῆς θεότητος καὶ νὰ μετέχῃ ἀπὸ τὴν θείαν τράπεζαν· ἤγουν νὰ χαίρεται κατὰ μέθεξιν καὶ χάριν ἐκείνην τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς χαίρεται κατ' οὐσίαν. «Ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθησα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ Αὐτοῦ». (Ἀποκάλ. γ´ 21) Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος εἶπε· «πάντα ὅσα ὁ Θεὸς καὶ ὁ κατὰ χάριν τεθεωμένος ἔσται, χωρὶς τῆς κατ' οὐσίαν ταὐτότητος· ὥστε ὅπου ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν ποὺ ἠδυνήθη νὰ πληρώσῃ ἀρκετὰ πρὸ τοῦ αἰῶνος τὴν καρδίαν τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, ἤτοι τοῦ Θεοῦ αὐτὸ τὸ ἴδιον ἔχει νὰ πληρώνῃ ἀρκετὰ ἀμέσως καὶ τὴν καρδίαν ἑνὸς μακαρίου.

Ὦ, μακαριότης λοιπόν, ὤ, μακαριότης τοῦ Παραδείσου, εἰς τὴν ὁποίαν θέλεις καταξιωθῆ ἀδελφέ νὰ θεωρῆς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία θεωρία εἶναι ὅπου κάμνει μακαρίους τους μακαρίους, κατὰ τὸν μακάριον Αὐγουστῖνον λέγοντα «μακάριος ἔσομαι, εἰ γένωμαι ἐν τῷ τὴν σὴν δόξαν ὁρᾶν» (Εὐχὴ ιγ´ ἢ κδ´)· καὶ πάλιν· «αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία μακαριότης καὶ ἡ πᾶσα ἀνθρώπου δόξα, τὸ βλέπειν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ». Ἀνίσως καὶ ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ σοῦ φανερώνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς θείας τελειότητάς του καὶ ὡραιότητας[79] βέβαια ἠδύνατο εἰς ὅλην τὴν αἰωνιότητα νὰ σὲ κρατῆ πάντοτε εἰς νέα καὶ καινούργια θεάματα, ἄξια θαυμασμοῦ. Ἀλλὰ τί λογῆς θαυμάσιον θέαμα θέλει εἶναι τότε τὸ νὰ βλέπῃς τὸν Θεὸν ἐν τῷ ἅμα ὅλον καὶ ἐν τῷ Θεῷ νὰ βλέπῃς καὶ ὅλους τους λόγους τῶν ὄντων, αἰσθητῶν, νοητῶν, ὑλικῶν, ἀΰλων; ταὐτὸν

[78] Τὰ λόγια του εἰσὶ ταῦτα· «ἡ ψυχὴ τὸ ἀεὶ εὖ ὡσαύτως εἶναι ἐνδημῆσαν αὐτῇ δεχομένη, γίνεται Θεὸς τῇ μεθέξει τῆς θεϊκῆς χάριτος, πασῶν τῶν κατὰ νοῦν τε καὶ αἴσθησιν αὐτή τε παυσαμένη καὶ ἑαυτῇ τὰς τοῦ σώματος συναποπαύσασα φυσικὰς ἐνεργείας, συνθεωθέντος αὐτῇ, κατὰ τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ τῷ μέθεξιν τῆς θεώσεως, ὡς μόνον τὸν Θεὸν διότι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντων αὐτοῖς τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων.» Κεφ. πη'. τῆς δευτέρας ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν).

[79] Ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν λέγουσι πῶς ἡ κατάστασις τῶν ἐν οὐρανοῖς μακαρίων θέλει εἶναι κατὰ προκοπὴν καὶ μετάβασιν, ἄλλοι δὲ πὼς θέλει εἶναι κατὰ στάσιν καὶ ταὐτότητα, διὰ τοῦτο ὁ θεοφόρος Μάξιμος τοῦτο τὸ ζήτημα καὶ τὴν ἀπορίαν λύων λέγει· «ὅτι καθάπερ ἐπὶ τῆς σωματικῆς ζωῆς διττὸς ἐστιν ὁ τῆς τροφῆς λόγος· ὁ μὲν γὰρ πρὸς αὔξησιν, ὁ δὲ πρὸς συντήρησιν τῶν τρεφομένων ἐστί· μέχρι γὰρ φθάσωμεν τὸ τέλειον τῆς σωματικῆς ἡλικίας, τρεφόμεθα πρὸς αὔξησιν, ἐπειδᾶν δὲ τὸ σῶμα στῇ τῆς εἰς μέγεθος ἐπιδόσεως, οὐκέτι τρέφεται πρὸς αὔξησιν, ἀλλὰ πρὸς συντήρησιν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς διττὸς ὁ τῆς τροφῆς λόγος· τρέφεται γὰρ προκόπτουσα ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς θεωρήμασιν (ἐνταῦθα δηλαδή), μέχρις οὗ διαβᾶσα τὰ ὄντα φθάσῃ τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ γινομένη (εἴτε ἐνταῦθα, εἴτε μετὰ θάνατον) πάσης τῆς πρὸς ἐπίδοσίν τε καὶ αὔξησιν διὰ τῶν μέσων ἵσταται προκοπῆς, ἀμέσως τρεφομένη τὸ ὑπὲρ νόησιν. Καὶ διὰ τοῦτο τυχὸν ὑπὲρ αὔξησιν τῆς ἀφθάρτου τροφῆς τὸ εἶδος πρὸς συντήρησιν τῆς δοθείσης αὐτῇ θεοειδοῦς τελειότητος καὶ ἔκφρασιν τῶν τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπείρων ἀγλαϊῶν» (κεφ. πη' τῆς β´ ἑκατοντάδος τῶν Θεολογικῶν).

εἰπεῖν, ἐν τῷ Θεῷ νὰ βλέπῃς καὶ ὅλα τὰ πάντα· διὰ τοῦτο καλὰ εἶπεν ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Διάλογος. «Τί οὐχ ὁρῶσιν οἱ τὸν ὁρῶντα πάντα ὁρῶντες; (Βιβλ. δ΄ τῶν διαλόγων) καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος εἶπε περὶ τῶν μακαρίων «ὅτι πάντα συμπεριλαμβάνουσι καὶ κατανοοῦσι» (Λόγ. περὶ Παρθεν.)[80]. Μολονότι καὶ μόνη ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅπου κάμνει μακαρίους τοὺς μακαρίους καὶ ὄχι ἡ θεωρία τῶν ἄλλων, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος· «μακάριος ὁ Σὲ γιγνώσκων, καίτοι τὰ ἄλλα ἀγνοῶν· ὁ δὲ Σὲ καὶ τὰ ἄλλα γιγνώσκων, οὐ παρὰ τοῦτο μᾶλλον μακάριος, ἀλλ' ἢ διὰ σὲ μόνον» (Βιβλ. ε΄ τῶν ἐξομολογ. Κεφ. β΄).

Ὦ, μακαριότης τοῦ Παραδείσου! Εἰς τὴν ὁποίαν οἱ μακάριοι θέλουν εἶναι ὅμοιοι καὶ ἴσοι μὲ τοὺς Ἀγγέλους καὶ ὄχι παρὰ βραχὺ ἠλαττωμένοι αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «Ἰσάγγελοι γάρ εἰσι, καὶ υἱοὶ εἰσί τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες» (Λουκ. κ΄ 36)· καὶ καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος «ὅταν ἤδη ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὸ πρόσωπόν σου ὀψόμεθα, τότε τί κωλύσει μὴ εἶναι παραβραχὺ τῶν Ἀγγέλων ἐλάττους ἡμᾶς; Μᾶλλον μὲν οὖν ὅμοιοι διὰ πάντων καὶ ἴσοι τοῖς Ἀγγέλοις ἐσόμεθα». (Εὐχὴ ιε΄ ἢ ζ΄). Ὦ μακαριότης τοῦ Παραδείσου! Εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ θέλει εἶναι μόνον ζωή, χωρὶς θάνατον! Ἡ χαρὰ μόνον χαρά, χωρὶς λύπην! Ἡ ἡμέρα μόνον ἡμέρα, χωρὶς νύκτα! Ἡ εὐτυχία μόνον εὐτυχία, χωρὶς δυστυχίαν! Ἐν συντομίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ καλὰ θέλουν εἶναι μόνον καλά, χωρὶς κανένα κακόν· ὅθεν εἶπεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος· «μακάριός ἐστιν ὁ ἔχων πάνθ' ὅσα θέλει καὶ μηδὲν φαῦλον ἐθέλων». Ὦ μακαριότης τοῦ Παραδείσου! Εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θέλουν ἔχει χρείαν οἱ μακάριοι ἀπὸ αἰσθητὸν ἥλιον καὶ ἀπὸ αἰσθητὴν σελήνην διὰ νὰ τοὺς φωτίζῃ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔχει νὰ εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀντὶ ἡλίου καὶ σελήνης διὰ νὰ τοὺς φωτίζῃ αἰωνίως· «οὐκ ἔσται σοι ἔτι ὁ ἥλιος εἰς φῶς ἡμέρας, οὐδὲ ἀνατολὴ σελήνης φωτιεῖ σου τὴν νύκτα, ἀλλ' ἔσται σοι Κύριος φῶς αἰώνιον καὶ ὁ Θεὸς δόξα σου» (Ἡσ. ξ΄ 19). Δὲν θέλουν ἔχει χρείαν ἀπὸ λύχνον διὰ νὰ φέγγῃ τὴν νύκτα, οὐδὲ σπίτια διὰ νὰ κατοικοῦν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς θέλει γίνει εἰς αὐτοὺς καὶ λύχνος καὶ κατοικίαν· «καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς φωτίζει αὐτοὺς καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» (Ἀποκάλ. κβ΄ 5). Καὶ πάλιν· «καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον» (Αὐτόθ. κα΄ 22). Δὲν θέλουν ἔχει χρεῖαν οἱ μακάριοι, οὔτε ἀπὸ ἀέρα, οὔτε ἀπὸ φαγητὸν, οὔτε ἀπὸ πιοτὸν, οὔτε ἀπὸ κανένα ἄλλο ἐπιθυμητὸν πρᾶγμα τοῦ κόσμου τούτου· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔχει νὰ γίνῃ εἰς αὐτοὺς ἀντὶ δι' ὅλα τὰ πράγματα, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος· «ἵνα ᾖ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν» (Α΄ Κορ. ιε΄ 8), τὸ ὁποῖον ρητὸν ἑρμηνεύων ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει· «ἔσται δὲ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀποκαταστάσεως. . . . ὅταν μηκέτι πολλὰ ὦμεν, ὥσπερ νῦν, τοῖς κινήμασι καὶ τοῖς πάθεσιν, οὐδὲν ὅλως Θεοῦ ἢ ὀλίγον ἐν ἡμῖν αὐτοῖς φέροντες· ἀλλ' ὅλοι θεοειδεῖς, ὅλου Θεοῦ χωρητικοὶ καὶ μόνου· τοῦτο γὰρ ἡ τελείωσις πρὸς ἣν σπεύδομεν» (Λόγ. β΄. περὶ Υἱοῦ)[81](α) Ὦ Μακαριότης τοῦ Παραδείσου, ἡ ὁποία εἶναι τὸ ὁλοϋστερινὸν καὶ ἔσχατον τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπλάσθη διὰ τῆς δημιουργίας, καὶ ἀνεπλάσθη διὰ τῆς

---

[80] Ὅθεν καὶ ὁ θεοφόρος Μάξιμος λύων τὴν ἀπορίαν τινῶν, ζητούντων ποίαν διαφορὰν ἔχει ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ λέγων, «ὅτι κατ' ἐπίνοιαν μόνον καὶ οὐχὶ πραγματικῶς διαφέρουσιν, ἐπιφέρει ἡ μὲν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν τῆς τῶν ὄντων ἀκραιφνοῦς κατὰ τοὺς ἑαυτῶν λόγους ἐν τῷ Θεῷ προαιωνίου γνώσεως ἐστὶ κατάληψις· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ Βασιλεία, τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατὰ χάριν ἐστὶ μετάδοσις» (κεφ. ψ΄ τῆς β΄ ἑκατοντ. τῶν Θεολογικῶν). Ὅρα δὲ ἐνταῦθα, ὅτι μόνα τὰ φυσικὰ προσόντα τῷ Θεῷ προτίθενται τοῖς μακαρίοις εἰς ὅρασιν καὶ γνῶσιν καὶ ἀπόλαυσιν, οὐ μὴν δὲ καὶ θεία οὐσία, ἐξ ἧς ταῦτα φυσικῶς καὶ ἀχωρίστως πρόεισιν· αὕτη γὰρ οὐ μόνον ἀκατάληπτος, ἀλλὰ καὶ πάντη ἄγνωστός ἐστι καὶ ἀόρατος τοῖς μακαρίοις.

[81] Θαυμαστὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ ἑρμηνεία ὅπου κάμνει ὁ Νύσσης Γρηγόριος εἰς τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ Ἀποστόλου· καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος ἐν τοῖς κατὰ Ἀκίνδυνου ἀντιρρητικούς.

ἐνσάρκου οἰκονομίας. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν· ὤ μακαριότης τοῦ Παραδείσου, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ μακάριοι ὁρῶντες ἐν τῷ τρισηλὶῳ φωτὶ τῆς δόξης τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμαν, θέλουν εἰπεῖ εἰς τὸν Κύριον ἐκεῖνο ὅπου Τοῦ εἶπε καὶ ὁ Φίλιππος· «Κύριε δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν», ὡς λέγει ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος, (περὶ Τριαδ. βιβλ.) καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμενος καὶ σὺ ἀδελφέ, θέλει, εἶσαι ὄχι πλέον μακάριος, ἀλλ' αὐτὴ σχεδὸν ἡ ἰδία μακαριότης· καθὼς σοῦ ὑπόσχεται ὁ Κύριος λέγων· «καὶ θήσω σὲ ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεαῖς γενεῶν» (Ἡσ. ξ´ 15).

Τώρα εἶναι δυνατόν, ἀγαπητέ, νὰ πιστεύῃς στερεῶς αὐτὸν τὸν Παράδεισον καὶ ἔπειτα νὰ γυρεύῃς νὰ τὸν ἀπολαύσῃς μὲ τόσην ἀμέλειαν; Βλέπεις αὐτὴν τὴν μακαριότητα; Αὐτὴ ἀποκτᾶται μὲ κόπους καὶ μόχθους· βλέπεις αὐτὴν τὴν χαράν; Αὐτὴ κερδίζεται μὲ δάκρυα καὶ θλίψεις, «οἱ σπείροντες, γάρ φησὶν, ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι»· (Ψαλμ. ρκε´. 6.) βλέπεις αὐτὴν τὴν δόξαν τοῦ Παραδείσου; Ὁ σπόρος αὐτῆς εἶναι τὰ καλὰ ἔργα. Ἀμὴ ἐσὺ διατὶ ἀμελεῖς καὶ δὲν μεταχειρίζεσαι ταῦτα εἰς ὅλην σου τὴν ζωήν; Ἕως πότε ἐκείνη ἡ πατρίδα ὅλων τῶν ἀγαθῶν ἔχει νὰ λογίζεται ὡσὰν ἕνας τόπος ἀγνώριστος κοντὰ εἰς ἐσὲνα; Ἕως πότε νὰ ἀλλάζῃς ὅλον τὸν Παράδεισον μὲ μίαν συγχαμερὰν ἡδονὴν καὶ νὰ ἐξουθενῇς ὅλην τὴν οὐράνιον δόξαν, ὡσὰν ἕνα οὐδέν, καθὼς ἐκεῖνοι οἱ σκολιοὶ Ἰουδαῖοι ἐξουθένησαν τὴν ἀντιτύπον τοῦ Παραδείσου Ἱερουσαλήμ; «Καὶ ἐξουδένωσαν γῆν ἐπιθυμητὴν» (Ψαλμ. ρε´. 24.) Ἴσως λέγεις ὅτι δύναμαι νὰ ἀπολαύσω καὶ τὴν παρηγορίαν καὶ χαρὰν τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὴν παρηγορίαν καὶ χαρὰν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου καὶ τῆς μακαριότητος, ἀλλὰ πόσον εἶναι πεπλανημένος ὁ λόγος αὐτὸς τὸ ἀποδείχνει ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος λέγων· «οὐδένα δυνατὸν ἐν ἑκατέρῳ τῷ αἰῶνι παρακαλεῖσθαι· οὔτε τὶς δύναται κἀνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι χαίρειν· ἀλλ' ἀνάγκη τὴν ἑτέραν τῶν παρακλήσεων ἀπωλέσαι, τὸν τὴν ἑτέραν βουλόμενον κτήσασθαι». (Εὐχ. ιβ´. ἢ κγ´.) Αἰσχύνθητι λοιπὸν ταλαίπωρε, αἰσχύνθητι διὰ τὸν ἴδιον ἑαυτόν σου. Ἀποστράφου τὴν χαυνότητα τῆς γνώμης σου, τὴν ἀδυναμίαν τῆς πίστεώς σου καὶ τὴν ψυχρότητα τῆς ζωῆς σου. Κάμε ὑπόσχεσιν νὰ προτιμήσῃς καλλίτερα τὸν ἴδιον θάνατον, μόνον διὰ νὰ ἐπιτύχῃς ἕνα τόσον ἄπειρον ἀγαθόν. Βλέπεις καὶ μοναχός σου μὲ τὰ μάτια σου πόσον ὑψηλὰ εἶναι ὁ οὐρανός, τὸν ὁποῖον ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς· λοιπὸν κόπον χρειάζεσαι διὰ νὰ ἀναβῇς ἐκεῖ «τοῦτο γάρ φησὶ κόπος ἐστὶν ἐνώπιόν μου, ἕως οὗ εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ» (Ψάλμ. οβ´ 17). Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος, ὅσον ἀπὸ μέρος ἰδικὸν Του θέλει δραστικῶς νὰ εἶναι Μακάριος ὄχι μοναχός Του, ἀλλὰ μαζὶ μὲ ἐσένα, παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ μὴ ἐμποδίσῃς ἐκ μέρους σου αὐτὸν τὸν ἐράσμιον σκοπόν Του καὶ νὰ σὲ δυναμώσῃ νὰ ποθῇς πάντοτε καὶ νὰ σπουδάζῃς διὰ νὰ φθάσῃς τὸ ὀγρηγορώτερον εἰς αὐτὴν τὴν ἀνωτάτην μακαριότητα, φωνάζοντας μὲ τὸν Δαβὶδ· «ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σὲ ὁ Θεὸς» (Ψαλμ. μα´ 1).

β´.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι εἰς τὸν Παράδεισον ἔχεις νὰ ἀπολαμβάνῃς μὲ τελειότητα ὅλα τὰ ἀγαθὰ[82](α) καὶ αὐτὴ ἡ τελειότης θέλει προέλθη μέρος μὲν ἀπὸ τὰς δεδοξασμένας δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός σου, μέρος δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια ἀγαθὰ ὅπου ἀπολαμβάνεις διότι τότε ἡ καρδία σου δὲν θέλει

[82] Ἀξιάγαστα δὲ ἀληθῶς εἶναι τὰ κομψὰ λόγια ὅπου εἶπε περὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τοῦ Παραδείσου ὁ τῷόντι Μακάριος Αὐγουστῖνος «ὅπου ἐστὶ πᾶν ἀγαθόν, κακὸν δὲ οὐδέν, ὅπου πᾶν, ὅπερ ἂν θέλῃς· ὅπου ζωὴ ζωτική, γλυκεῖα καὶ ἐφετὴ καὶ ἀείμνηστος· ὅπου οὐκ ἔστιν ἐχθρὸς πολεμῶν, οὐδέ τις ἀηδία, ἀλλ' ἄκρα καὶ βεβαία ἀσφάλεια· ἀσφάλεια καὶ ἀσφαλὴς γαλήνη· γαλήνη καὶ ἥσυχος ἡδονή· ἡδονὴ καὶ εὐτυχία ἡδεῖα· εὐτυχία καὶ εὐτυχὴς ἀϊδιότης· ἀϊδιότης καὶ ἀϊδία μακαριότης· μακαριότης καὶ ἡ μακαρία Τριάς· Τριὰς καὶ τῆς Τριάδος Μονάς· Μονὰς καὶ τῆς Μονάδος θεότης· θεότης καὶ μακαρία της θεότητος θεωρία, ἥτις ἐστὶν ἡ χαρὰ τοῦ Κυρίου μου» (Εὐχὴ ἐρωτικ. λγ´ ἢ λς´).

εἶναι τόσον ἀθλία καὶ τόσον στενόχωρος, ὅπου νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ δέχεται εἰς ἕναν καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν παντὸς ἀγαθοῦ ἡδονήν· οὔτε ὁ νοῦς σου θέλει εἶναι τόσον στενός, ὅπου νὰ μὴ χωρῇ νὰ νοῇ ὁμοῦ πολλὰ ἀντικείμενα νοητά, οὐδὲ νὰ τὰ νοῇ ἀμφιβόλως, καθὼς εἶναι ἡ κατάστασίς του ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις ἕνα δύναται νὰ νοῇ, καὶ ἐκεῖνο ἀμφιβόλως, ψηλαφῶντας τὰ πράγματα ὡσὰν τυφλός, μὲ συλλογισμοὺς καὶ συμπεράσματα καὶ μὴ ἔχοντας τὴν ἀκριβῆ τούτων κατάληψιν· ἀλλὰ ἡ μὲν καρδία σου, δυναμωμένη οὖσα ἀπὸ τὸ φῶς τῆς θείας δόξης, θέλει ἐξαπλώνει τοιουτοτρόπως τὸν κόλπον της, ὅπου νὰ δέχεται τὸ πλήρωμα τῆς ἰδίας χαρᾶς τοῦ Κυρίου, καθὼς μᾶς ἔταξεν, «ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ»(Ἰωαν. ιε΄ 11), ὁ δὲ νοῦς σου ἐνδυναμωθεὶς ἀπὸ τὸ ἄπειρον ἐκεῖνο καὶ ὑπερφυσικὸν φῶς τοῦ Θεοῦ, τόσον θέλει πλατυνθῆ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν θείων προσόντων καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὅπου νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος καὶ ἄπειρος κατὰ χάριν, καθὼς εἶναι ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος καὶ ἄπειρος κατὰ φύσιν ὁ ὑπ' αὐτοῦ θεωρούμενος Θεός, ὡς λέγει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, ἑρμηνεύων ἐκεῖνο τὸ Ἀποστολικὸν περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, δηλ. τὸ «μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων» (Ἑβρ ζ΄ 3) καὶ μὲ μόνην ἁπλὴν ἐπιβολὴν ἔχει νὰ νοῇ πολλὰ νοητὰ ἀντικείμενα, καὶ νὰ τὰ νοῇ ἀκριβῶς, χωρὶς συλλογισμοὺς καὶ συμπεράσματα, καθὼς νοοῦσι καὶ οἱ ἄγγελοι, κατὰ τοὺς θεολόγους. Ὅθεν ἀνίσως καὶ τὸ νὰ καταλάβῃ ὁ νοῦς ὀλίγον τί τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγαλωτάτη μακαριότης, κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον· «Θεοῦ δὲ ἐπὶ ποσὸν ἐφάψασθαι, μεγίστη μακαριότης ἐστί». Πόσον ἀσυγκρίτως τότε θέλει εἶναι ὁ νοῦς σου μακάριος, ὅπου ἔχει νὰ γνωρίσῃ καθαρώτατα καὶ τελειότατα τὸν Θεόν, χωρὶς ἐσόπτρου καὶ προκαλύμματος; Οὕτω γάρ φης]ιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος· «τί τὸ ἐλπιζόμενον; Βασιλείαν Οὐρανῶν πάντως ἐρεῖς, ἡγοῦμαι δὲ μὴ ἄλλοτε τοῦτο εἶναι ἢ τὸ τυχεῖν τοῦ καθαρωτάτου καὶ τελεωτάτου· τελεώτατον δὲ τῶν ὄντων γνῶσις Θεοῦ» (Λόγ. α΄ περὶ θεολογίας). Καὶ ὁ πρῶτος τῶν θεολόγων Ἰωάννης «ἐὰν φανερωθῇ, εἶπεν, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα Αὐτὸν καθώς ἐστι» (Α΄ Ἰω. γ΄ 2), τὸ ὁποῖον τοῦτο ῥητὸν οἱονεὶ ἑρμηνεύων ὁ δεύτερος θεολόγος Γρηγόριος λέγει· «τὸ δὲ ἐκεῖθεν ταμιευσόμεθα, ἵνα ταύτην σχῶμεν τῆς φιλοπονίας τὴν ἐπικαρπίαν, ὅλην τῆς Ἁγίας Τριάδος τὴν ἔλλαμψιν, ἥτις ἐστὶ καὶ οἵα καὶ ὅση, εἰ θέμις τοῦτο εἰπεῖν» (Λόγ. α΄ Θεολ.). Πάλιν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ὅπου ἔχεις νὰ ἀπολαμβάνῃς, δὲν θέλουν ἐμποδίζει ἕνα τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἀπόλαυσίν τους, καθὼς ἐμποδίζουσι τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ εἶναι φύσεως πνευματικῆς καὶ ἀΰλου, θέλουν ἀπολαμβάνονται καὶ ὅλα ὁμοῦ καὶ πάλιν ὅλα θέλουν δίδει τόπον ἀνάμεσόν τους ἕνα εἰς τὸ ἄλλο διὰ νὰ κάμνουν ἡμᾶς ὅπου τὰ ἀπολαμβάνομεν μακαρίους καὶ εὐδαίμονας. Καὶ ἀκολούθως θέλουν πλουτίζει ἡμᾶς εἰς κάθε στιγμὴν ἀπὸ μίαν αἰωνιότητα τρυφῶν ἀνεκλάλητων καὶ ἀθάνατων διὰ τοῦτο μᾶς λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἐμπρὸς εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, εἶναι μία θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ (Ἀποκ. δ΄. 6.) διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι, καθὼς ὁ καθαρὸς καὶ διαφανὴς κρύσταλλος δὲν ἐμποδίζει τὰ μάτια ἀπὸ τὸ νὰ βλέπουν, ἀλλὰ τὰ δυναμώνει καὶ δὲν σκεπάζει τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα σώματα, ἀλλὰ τὰ κάμνει νὰ φαίνονται ὡραιότερα, ἔτσι καὶ κάθε καλὸν εἰς τὸν Παράδεισον δὲν θέλει ἐμποδίσει τοὺς μακαρίους ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν ἄλλου ἀγαθοῦ, ἀλλὰ θέλει δώσει εἰς αὐτοὺς τόπον καὶ ἐλευθερίαν διὰ νὰ ἀπολαμβάνουν εἰς κάθε στιγμὴν κάθε λογὴς τρυφὴν καὶ εὐφροσύνην. Τί λέγω; Οἱ μακάριοι δὲν ἔχουν μόνον νὰ ἀπολαμβάνουν μὲ τελειότητα τὰ ἰδικὰ τοὺς ἀγαθά, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ ἀγαθὰ ὅλων τῶν ἄλλων μακαρίων, τῶν κοινωνῶν τῆς αὐτῆς δόξης, διὰ μέσου τῆς ἀγάπης· διότι ἐκεῖ ἡ ἀγάπη θέλει εἶναι τοιουτοτρόπως τελεία ὅπου ἀνίσως καὶ ἦτο δυνατὸν ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς μακαρίους νὰ εὑρεθῇ κανένα ἐλάττωμα αὐτὴ παρευθὺς ἤθελε τὸ σκεπάσει· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Παῦλος, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι μεγαλυτέρα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος «μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη» (Α'. Κορ. ιγ'. 13), διότι ἡ

πίστις καὶ ἡ ἐλπίς εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα δὲν εἶναι, ἀλλὰ μόνη ἡ ἀγάπη. Τώρα ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὅλοι ἅγιοι, ὅλοι βασιλεῖς, ὅλοι γεμᾶτοι ἀπὸ καλωσύνην, ἀπὸ σοφίαν, ἀπὸ φιλίαν ἀνείκαστον καὶ ἀγαποῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὡσὰν τὸν ἑαυτόν τους, εἶναι φανερὸν ὅτι ὅσοι εἶναι οἱ κοινωνοὶ ὅπου ταῦτα πάντα μετέχουσι, τόσοι θέλουν εἶναι καὶ οἱ Παράδεισοι.

Λοιπόν στοχάσου ἀδελφὲ τί λογῆς εὐδαιμονίαν θέλει ἔχει τότε ἡ καρδία σου διὰ τὴν ὀλίγην δούλευσιν ὅπου ἔκαμες εἰς ὀλίγας ἡμέρας πρὸς τὸν Δεσπότην! Τί λογῆς λαμπρότητα θέλει ἔχει ὁ νοῦς σου καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου διὰ τὴν φύλαξιν ὅπου ἔκαμες τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ! Ἐπειδὴ καὶ ἔχεις νὰ εὑρεθῇς καταβυθισμένος εἰς ἕναν ὠκεανὸν ἀνεκδιηγήτων τρυφῶν, τῶν ὁποίων τὴν γλυκύτητα δὲν θὰ γεύεσαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀλλ' ὅλην ὁμοῦ· ἐπειδὴ θὰ εἶσαι ὅλος γεμάτος, καὶ ὑπεργεμάτος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πλήρωμα τῆς μακαριότητος. Καὶ ἐπειδὴ σχεδὸν θέλεις μείνει ὡσὰν χαϊμένος μὲν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, εὑρημένος δὲ εὐτυχῶς ὅλος εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐξεστηκῶς ὅλος σεαυτοῦ καὶ ἁρπαγμένος ὅλος εἰς τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ὅτι ἡ οὐράνιος μακαριότης εἶναι τὸ τέλειον ἀγαθὸν ὅπου τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀναπαύει πληρέστατα· διότι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἤθελεν εἶναι αὕτη τῶν ἐφετῶν ἡ ἀκρότης, ἀνίσως ἔμεινέ τι περισσότερον νὰ ἐπιθυμήσῃ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου· «οὐδὲν γὰρ ἔξωθεν ἔσται τότε, οὗ ἂν εἴη ἐπιθυμία, ὅπου σὺ Κύριε τὸ ἄκρον ἀγαθὸν, ἆθλον ἔσῃ τῶν μακαρίων καὶ διάδημα δόξης αὐτῶν» (εὐχῇ κη΄. ἢ λζ΄.) Καὶ πάλιν· «ἐπεὶ γὰρ ἄκρον ἀγαθὸν εἶ καὶ πᾶν ἀγαθὸν, οὐκ ἔχει τίνος ἂν ἐπιθυμήσειεν ἡ ψυχή, τὸ πᾶν ἀγαθὸν κεκτημένη»(εὐχῇ κθ΄ ἢ λα΄). Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Δαβὶδ «χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου» (Ψαλμ. ις΄. 17.) Καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος «ὅπερ ἐστὶ τοῖς αἰσθητοῖς ὁ ἥλιος τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς νοοῦσι καὶ τοῖς νοουμένοις, ὅς τοῖς μὲν τὸ νοεῖν τοῖς δὲ τὸ νοεῖσθαι δημιουργῶν αὐτὸς τῶν νοουμένων ἐστὶ τὸ ἀκρότατον· εἰς ὅν πᾶσα ἔφεσις ἵσταται, καὶ ὑπὲρ ὅν οὐδαμοῦ φέρεται· οὐδὲ γὰρ ἔχει τι ὑψηλότερον ἢ ὅλως ἕξει οὐδὲ ὁ φιλοσοφώτατος νοῦς καὶ διαβατικώτατος ἢ πολυπραγμονέστατος τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ τῶν ὀρεκτῶν ἔσχατον καὶ οὗ γευομένοις πάσης θεωρίας ἀνάπαυσις» (Λόγ. εἰς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον).

Τώρα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλπίζῃς, ἀγαπητέ, ὅτι ἔχεις ν' ἀποκτήσῃς τόσον μεγάλα πράγματα εἰς τὸν τόσον ὀλίγον καιρὸν τῆς ζωῆς σου καὶ ἔπειτα νὰ ἐξοδεύῃς καὶ αὐτὸν τὸν ὀλίγον εἰς τὴν μέριμναν τοῦ Κόσμου καὶ νὰ σύρεσαι ἀπὸ τὰς ταλαιπώρους του ἡδονάς; Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφίνῃς πλέον τὴν καρδίαν σου νὰ δειλιᾷ, πῶς ἔχεις νὰ λάβῃς ὀλίγην σκληραγωγίαν καὶ ὀλίγον κόπον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ Παραδείσου; Ἀχ ἀδελφέ! Καὶ δὲν ἠξεύρεις πῶς μία τοιαύτη σκληραγωγία καὶ ἕνας τοιοῦτος κόπος ὅπου σοῦ προξενεῖ τόσην δόξαν, δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται ὁλότελα σκληραγωγία καὶ κόπος; Ὢ μακάριοι οἱ ἱδρῶτές σου ἀδελφέ, διότι θέλουν σοῦ φέρει τόσην ἀνάπαυσιν! Ὢ μακαρία ἡ ἀπονέκρωσις τῶν παθῶν σου, ἡ ὁποία θέλει σοῦ προξενήσει τόσην χαράν! Ὢ μακαρία ἡ ταπείνωσίς σου καὶ κάθε ἄλλη ἀρετὴ ὅπου θέλεις ἐργασθῇ διότι αὗται ἔχουν νὰ μεταβληθοῦν εἰς τόσην τιμήν! Καὶ τί θέλει εἶναι ἀδελφέ τὸ νὰ κοπιάσῃς ἐδῶ εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας σου; Τὸ νὰ καταφρονηθῇς; Τὸ νὰ στενοχωρηθῇς; Καὶ τὸ νὰ θλιβῇς; Μία μόνη ὥρα τοῦ Παραδείσου, εἶναι ἀρκετὴ νὰ πληρώσῃ κάθε σου βάσανον μὲ ἄπειρον κέρδος «κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας» (ψαλμ. πγ', 10.) καὶ ἕνα μόνον γλυκὺ καὶ γαληνὸν βλέμμα νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Κύριος, ἀξίζει διὰ μυρίους θανάτους ὅπου ἤθελες λάβει διὰ τὴν ἀγάπην Του.

Συλλογίσου τώρα καὶ μετρησε τί λογῆς καταφρόνησιν ἔκαμες τοῦ Παραδείσου καὶ πῶς τόσον ἕως τώρα τὸν ἐλησμόνησες καὶ τὸν ἔβγαλες ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν σου, ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο Αὐτὸς ἡ ἀληθινή σου πατρίδα ἡ κατοικία καὶ ἡ ἀναπαυοις. Ὅθεν κάμε ἀπόφασιν, ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς ἡ πρώτη σου ἐνθύμησις

νὰ εἶναι ὁ Παράδεισος· ἂν κλείῃς τὰ μάτια σου εἰς τὸν ὕπνον νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Παράδεισον· ἄν περιπατῇς, ἂν δουλεύῃς, ἂν ὅ,τι ἄλλο κάμνῃς νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Παράδεισον· διότι αὐτὴ ἡ ἐνθύμησις τοῦ Παραδείσου σὲ κάμνει νὰ καταφρονῇς ὅλου του κόσμου τὰ πράγματα καὶ νὰ ζῇς μὲν μὲ τὸ κορμὶ εἰς τὸν κόσμον, νὰ εὑρίσκεσαι δὲ μὲ τὸν νοῦν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ποῖος ξένος δὲν ἐνθυμεῖται τὴν πατρίδα του, κἂν καὶ ἦναι ἡ πλέον εὐτελὴς καὶ ταπεινή; Καὶ ἐσὺ ξένος ὄντας εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, πῶς δὲν πρέπει νὰ ἐνθυμῆσαι τὴν οὐράνιόν σου πατρίδα; «οὐ γὰρ φησὶν ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». (Ἑβρ. ιγ΄, 14). Ποῖον ζῶον, ποῖον πετεινὸν δὲν ἐνθυμεῖται πάντοτε τὴν κατοικίαν καὶ φωλεάν του ὅταν λείπῃ ἀπὸ αὐτήν; «Καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς» λέγει ὁ Δαβὶδ (ψαλμ. πγ΄. 3.) καὶ ἐσὺ ὅπου ἔχεις κατοικίαν τὰ ἀγαπητὰ σκηνώματα τοῦ Παραδείσου, πῶς δὲν πρέπει νὰ τὰ ἐνθυμῆσαι καὶ νὰ ὀλιγοθυμᾷ δι' αὐτὰ ἡ καρδία σου, λέγουσα μὲ τὸν Δαβὶδ· «Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου;» (Ψαλμ. πγ΄. 2.) Καὶ ἂν οἱ Ἑβραῖοι ὅταν ἐσκλαβώθησαν εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἔχασαν τὴν ἀγαπητήν τους πόλιν Ἱερουσαλήμ,τόσον πολὺ ἐπονοῦσεν ἡ καρδίαν τους δι' αὐτὴν ὥστε ὅπου διὰ νὰ τὴν ἐνθυμοῦνται συχνὰ τὴν ἐσκάλισαν ὁ κάθε ἕνας εἰς τὴν πέτραν τοῦ δακτυλιδίου του καθὼς λέγουν τινὲς ἑρμηνευταί· καὶ ὅσας φορὰς ἔβλεπαν τὸ δακτυλίδι εἰς τὸ δεξιόν τους χέρι, ἐλάμβανον ἀφορμὴν νὰ ἐνθυμοῦνται τὴν ἐπιθυμητὴν ἐκείνην πατρίδα τους· διὰ τοῦτο καὶ ὡσὰν κατάραν ἔλεγον τοῦτον τὸν λόγον· ἐὰν σὲ λησμονήσω Ἱερουσαλὴμ, νὰ λησμονηθῇ τὸ δεξιόν μου χέρι· «ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου» (Ψαλμ. ρλς΄. 6). Πόσῳ μᾶλλον ἐσὺ ἀδελφέ σκλάβος ὄντας ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον πρέπει νὰ πονῇς διὰ τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι συχνάκις τὴν ὄντως ἀγαπητήν σου πατρίδα; Τὴν γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα; Τὴν πεποθημένην ἄνω Σιῶν; Μὴ παρακαλῶ, μὴ φανῇς χειρότερος ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ εἰς τὸ ἑξῆς ἕνα πρᾶγμα μόνον ζήτει, μίαν μόνην ἐπιθυμίαν ἔχε πῶς νὰ κερδίσῃς τὸν Παράδεισον λέγωντας μὲ τὸν Προφήτην «μίαν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου· ταύτην ζητήσω τὸ κατοικεῖν μὲ ἐν οἴκῳ Κυρίου, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου,τοῦ θεωρεῖν μὲ τὴν τερπνότητα Κυρίου», (Ψαλ. κς΄. 4). καὶ ἀντὶ διὰ δακτυλίδι ἔχε καὶ ἐσὺ σημάδι τοῦ Παραδείσου τὸν οὐρανὸν· καὶ ὅσας φορὰς βλέπεις τὸν οὐρανόν, ἐνθυμοῦ τὴν οὐράνιόν σου πατρίδα καὶ λέγε ἀγαπητικῶς πρὸς αὐτὴν· «Πότε ὦ ποθητή μου Ἱερουσαλὴμ καὶ γλυκυτάτη πατρίς μου, πότε νὰ ἔλθω νὰ ἀπολαύσω τὰ κάλλη σου καὶ τὰ ἀγαθά σου; Πότε νὰ ἀπολαύσω τὴν δόξαν σου καὶ τὸ φῶς σου; Πότε νὰ ἰδῶ μέσα εἰς ἐσένα τὸν Θεόν μου καὶ ὁλοψύχως νὰ χαρῶ; «Πότε ἥξω καὶ ὀφθήσωμαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;» (Ψαλμ. μα΄. 2.) Φωνάζω μὲ τὸν Δαβὶδ· «ἐπιθυμεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου» πότε ἥξω ὀφθήσομαί σοι τῇ ἐμῇ εὐφροσύνῃ! Φωνάζω μὲ τὸν Ἱερὸν Αὐγουστῖνον. (εὐχ. ἐρωτικ. α΄.) Τέλος πάντων εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου σοῦ ἡτοίμασε τόσα ἀγαθὰ εἰς τὸν Παράδεισον καὶ παρακάλεσέ Τον μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν νὰ σὲ κυβερνᾷ, εἰς τρόπον ὥστε ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ μακρύνῃς ποτὲ ἀπὸ τὴν στράταν ἐκείνην ὅπου σὲ ὁδηγεῖ εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ Παραδείσου· αὐτὴ δὲ ἡ στράτα εἶναι ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ φύλαξις τῶν θείων Του ἐντολῶν «εἰ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς» (Ματθ. ιθ΄ 17).

γ΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ, ὅτι ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὅπου ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ τόσην τελειότητα, ἔχεις ἀκόμη νὰ τὰ ἀπολαμβάνῃς καὶ αἰωνίως· ποῖος ὅμως ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ πόσον βάρος καὶ πόσην αὔξησιν προσθέτει εἰς τὸν Παράδεισον αὐτὴ ἡ αἰωνιότης; Ἀνίσως καὶ κάθε ἀγαθὸν τόσον περισσότερον τιμᾶται, ὅσον περισσότερον διαμένει, πόσον ἀπείρως περισσότερον θέλει τιμᾶται αὐτὴ ἡ εὐδαιμονία τοῦ Παραδείσου, ἡ ὁποία κοντὰ

ὅπου εἶναι ἄπειρος, εἶναι καὶ παντοτεινή; Ἀνίσως καθ' ὑπόθεσιν καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν ἦτο παντοτεινὴ μόνη ἡ πνευματικὴ ἡδονὴ τῆς πλέον κατωτέρας αἰσθήσεώς μας καὶ ὄχι ὅλαι αἱ ἡδοναὶ, πάλιν ἔπρεπε μὲ κάθε δίκαιον αὐτὴ ἡ κατωτέρα πνευματικὴ ἡδονὴ νὰ προκρίνεται ἀπὸ ὅλην τὴν εὐδαιμονίαν ὅλων ὁμοῦ τῶν μακαρίων, ἐὰν δηλ. αὐτὴ ἡ εὐδαιμονία δὲν ἦτο παντοτεινή, ἀλλ' εἶχε νὰ τελειώσῃ μίαν φοράν. Τώρα συλλογίσου τί λογῆς μακαριότης θέλει εἶναι ἐκείνη, τὸ νὰ δεχθῇς εἰς τὴν καρδίαν σου μίαν ἀπόλαυσιν, ἀκατανόητον μὲν διὰ τὴν πλουσιότητα ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ἀτελεύτητον δὲ διὰ τὸ τρέξιμον ὅλων τῶν αἰώνων; Αὐτὴ ἡ μακαριότης ἔχει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὅπου διὰ μέσου αὐτῆς θέλεις ἔχει ἐσὺ μόνος περισσοτέραν ἡδονὴν εἰς γένος ἀγαθοῦ, παρὰ πόνους ὅπου δοκιμάζουν εἰς γένος κακοῦ ὅλοι ὁμοῦ οἱ κολασμένοι, ὥστε ὅπου μία μόνη σταλαγματιὰ ἐκείνης τῆς ἀπείρου χαρᾶς καὶ γλυκύτητος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχεις νὰ καταβυθισθῇς ἤθελεν εἶναι ἀρκετή, ἐὰν πέσῃ εἰς τὸν ᾅδην, νὰ καταγλυκάνῃ ὅλα τὰ βάσανα τῶν κολαζομένων. Ὅθεν ἔλεγεν ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος περὶ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὅταν ἦτο εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος καὶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ θείου ἐκείνου φωτὸς μεθυσθεὶς ἔλεγε· «καλὸν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι»· μία σταγόνα γλυκύτητος ἐγεύσατο οὗτος καὶ ἀηδῶς ἔχει πρὸς πᾶσαν ἄλλην γλυκύτητα· Τι ἂν εἶπεν, εἰ τὸ μέγα ἐκεῖνο τῆς γλυκύτητος πλῆθος τῆς σῆς θεότητας ἐγεύσατο, ὅπερ ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις Σε;» (Εὐχὴ ιβ' ἢ κγ') καὶ ἀνίσως δὲν εἶναι χαρὰ ἢ ἀνάπαυσις εἰς τοῦτον τὸν ταλαίπωρον κόσμον, ἡ ὁποία νὰ μὴ ἀποκατασταίνεται ὀγρήγωρα μία λύπη καὶ βάσανος, ἐὰν δὲν μεταβληθῇ. Στοχάσου τί λογῆς μεγάλον θέλει εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀγαθόν της μακαριότητας, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ εἶναι πάντοτε νέον καὶ ἔχει νὰ σὲ κατασταίνῃ ἀκολούθως πάντοτε μακάριον εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας;[83].

Τώρα ἰδὲ ἀγαπητὲ πόσον εἶσαι χρεώστης εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις ἔγινε δοῦλος διὰ νὰ ἠμπορῇς ἐσὺ νὰ βασιλεύῃς ὁμοῦ μὲ Αὐτὸν εἰς τὴν αἰώνιον μακαριότητα! Καὶ ἀνέβη ἐπάνω εἰς ἕνα σταυρὸν γεμάτον ἀπὸ θλίψεις καὶ ὀνειδισμοὺς ἀνεκδιήγητους διὰ νὰ ἀναβῇς ἐσὺ εἰς τὸν θρόνον Του! Ὅθεν ποία διαβολικὴ ἀχαριστία θέλει εἶναι τὸ νὰ μὴ Τὸν ἀγαπᾷς; Καὶ ποία ἀχαριστία πλέον παρὰ διαβολικὴ θέλει εἶναι τὸ νὰ Τὸν βλάπτῃς ἀκόμη καὶ μὲ τὰς ἁμαρτίας; Τί λογῆς ἐφευρέματα ἐφεύρηκεν ὁ Κύριος; Δημιουργίαν ἐκ τοῦ μὴ ὄντως· ἔνσαρκον οἰκονομίαν· αἰώνιον μακαριότητα διὰ νὰ σὲ κάμῃ νὰ ἀποφασίσῃς νὰ Τὸν δουλεύῃς ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας; Καὶ ἐσὺ πόσον ὀλίγον ψηφᾷς τὴν δούλευσίν Του; Ποῖον χάρισμα μεγαλύτερον ἠδύνατο νὰ σοῦ τάξῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν αἰώνιον μακαριότητα; Λέγει γὰρ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὅτι ὁ Θεὸς τρία πράγματα μόνον δὲν δύναται νὰ κάμῃ τελειότερα καὶ μὲ ὅλον ὅπου εἶναι παντοδύναμος· τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, τὴν θεομητορικὴν ἀξίαν τῆς Παρθένου, καὶ τὴν ἀΐδιον δόξαν τῶν μακαρίων· καὶ ἐσὺ ποίαν ἀνταπόκρισιν κάμνεις εἰς αὐτὸ τὸ μέγα χάρισμα; Ἀλλοίμονον ἀδελφέ! Ὅτι ὁ μὲν διάβολος φωνάζει «δουλεύσατέ με καὶ ἐγὼ ἀφ' οὗ σᾶς βασανίσω ἐδῶ, θέλω πληρώσω τοὺς κόπους σας ἐκεῖ μὲ μίαν αἰωνιότητα βασάνων»· ὁ δὲ Κυριός μας κηρύττει «ἀγαπᾶτε με, καὶ Ἐγὼ ἀφ' οὗ ἀνταμείψω ἐδῶ τὴν ἀγάπην σας μὲ πολλὰ χαρίσματα, ἔχω νὰ τὴν πληρώσω ἐκεῖ μὲ μίαν αἰωνιότητα ἀπείρων ἀγαθῶν·» καὶ μὲ ὅλον τοῦτο εὑρίσκονται πολλοί, ὅπου στέργουν νὰ δουλεύουν καλλίτερα τὸν διάβολον καὶ ἀποστρέφονται τὴν ἀγάπην καὶ τὴν δούλευσιν τοῦ Κυρίου. Καὶ καθὼς λέγει ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος· «ἐκλείπω βοᾷ ὁ κόσμος σὺ (ὁ Θεὸς δηλ.) βοᾷς ἀναπαύω· ἡ δὲ ἀθλιότης ἡμῶν, μᾶλλον ἕπεται τῷ ἐκλείποντι,

[83] Τρεῖς γὰρ καθολικοὶ τόποι εἶναι ὅλων τῶν ὄντων, ὡς λέγει ὁ θεῖος Αὐγουστῖνος· οὐράνια, καταχθόνια καὶ τὰ μεταξὺ ἐπίγεια· εἰς τοὺς ὁποίους τόπους μοιράζονται καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ· εἰς τὰ οὐράνια εἶναι μόνον ζωὴ, μόνον χαρά, μόνον ἀνάπαυσις, μόνον καλά· εἰς τὰ καταχθόνια εἶναι μόνον θάνατος,μόνον λύπη, μόνον κόλασις, μόνον κακά· εἰς τὰ ἐπίγεια εἶναι μεμιγμένη ἡ ζωὴ μὲ τὸν θάνατον, ἡ χαρὰ μὲ τὴν λύπην, ἡ ἀνάπαυσις μὲ τὴν βάσανον καὶ τὰ καλὰ μὲ τὰ κακά.

ἢ τῷ ἀναπαύοντι,» (Εὐχ. κα΄. ἢ ιγ΄.) Ἀλλὰ ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου εἶσαι τόσον εὐεργετημένος ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ τὴν δημιουργίαν Του· τόσον δυναμωμένος ἀπὸ τὴν χάριν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Του· τόσον φωτισμένος ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ἐλπίδα τῆς αἰωνίου μακαριότητος, μὴ τὸ ὑποφέρῃς νὰ γίνῃς ποτὲ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τρισαθλίους, μὴ τὸ ὑποφέρῃς ἐσὺ ὅπου ἐκλήθης εἰς τὸ νὰ γίνῃς θεὸς καὶ υἱὸς Θεοῦ, νὰ ἀποθνήσκῃς ὡσὰν ἕνας ἄνθρωπος ὑλικὸς καὶ νὰ κρημνίζεσαι εἰς τὰ κακὰ ὡσὰν ἕνας δαίμονας «ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες, ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε» (Ψαλμ. πα΄. 6). Μὴ τὸ ὑπομένῃς ἐσὺ ὅπου ἐκτίσθης διὰ τὸν οὐρανὸν νὰ κυλιέσαι ὡσὰν χοῖρος μέσα εἰς τὴν λάσπην· ἐσὺ ὁ υἱὸς τῆς ἄνω Σιὼν, ὁ τίμιος καὶ λαμπρὸς ὡς χρυσίον, νὰ γίνεσαι σκεῦος ἄτιμον καὶ ὀστράκινον· «υἱοὶ Σιὼν οἱ τίμιοι καὶ ἐπηρμένοι ἐν χρυσίῳ, πῶς ἐλογίσθησαν εἰς ἀγγεῖα ὀστράκινα;» (Θρῆν. δ΄. 2) Καὶ ἐσὺ ὅπου μέλλεις νὰ λάμψῃς ὡσὰν ὁ ἥλιος εἰς τὸ Παράδεισον, νὰ μαυρίζῃς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ὡσὰν ἄσβολος· «ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην τὸ εἶδος αὐτῶν» (Θρῆν. δ' 8). Λέγουσιν οἱ ἱστορικοί, ὅτι ὁ λέων ὁ βασιλεὺς τῶν τετραπόδων ζώων, ἀφίνει καὶ τὸν δένουν ἕως καὶ μὲ ἕνα λεπτὸν σχοίνιον καὶ ὑποφέρει νὰ τὸν σέρνῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἕνα μικρὸν παιδάριον· ἀλλ' ἐὰν τύχῃ καὶ περάσῃ ἀπὸ καμμίαν βρύσην ἢ ποταμὸν καὶ ἰδῇ μέσα εἰς τὸ νερὸν τὴν βασιλικὴν μορφήν του, παρευθὺς θυμώνεται, συντρίβει τὰ δεσμά, φονεύει ἐκεῖνον ὅπου τὸν σύρει καὶ φοβερὰ βρυχόμενος τρέχει δρομαῖος εἰς τὰ δάση· ἔτσι κάμε καὶ ἐσὺ ἀγαπητέ, μιμούμενος τὸ ἄλογον ζῶον ἐσὺ ὁ λογικὸς· καὶ ἂν ἕως τώρα ἄφησες καὶ σὲ ἔδεσεν ὁ διάβολος μὲ διάφορα πάθη καὶ ἁμαρτίας καὶ σὲ σέρνει ὅπου θέλει, ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα ἐνθυμήσου τὴν βασιλικὴν εἰκόνα ὅπου ἔχεις· ἐντράπου πῶς ἔκαμες τόσον ὀλίγον λογαριασμὸν τῆς ἀξίας σου καὶ τῆς αἰωνίου μακαριότητος ὅπου σὲ προσμένει· ἀγανάκτησε ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ τῆς θελήσεώς σου, ἥτις σὲ ἐπαρακίνησε νὰ ἀπορρίψῃς αὐτὴν τὴν βασιλικήν σου ἀξίαν διὰ μίαν φαντασίαν καὶ σὲ ἔβαλεν εἰς κίνδυνον νὰ χάσῃς τὴν κληρονομίαν τοῦ Παραδείσου καὶ νὰ μὴ ἠμπορῇς πλέον νὰ τὴν ἀποκτήσῃς· καὶ εἶπε εἰς τὸν διάβολον καὶ εἰς τὸν κακὸν λογισμὸν ὅπου σὲ πειράζει νὰ ἁμαρτήσῃς· ἐγὼ εἶμαι Θεοῦ καὶ βασιλέως υἱός· ἐγὼ ἐκαλέσθηκα διὰ νὰ γίνω κληρονόμος μιᾶς αἰωνίου βασιλείας· δι' ἐμένα εἶναι ἑτοιμασμένος ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἕνας ἀτελεύτητος Παράδεισος καὶ μία παντοτεινὴ μακαριότης· καὶ διατί νὰ καταδέχομαι νὰ μὲ κυριεύουν τὰ ἄλογα καὶ συγχαμερὰ πάθη; διατί νὰ ὑποφέρω νὰ μὲ κάμνῃ ὁ διάβολος ὡσὰν ἕνα παίγνιον μὲ τὴν ἁμαρτίαν, καθὼς ἔκαμναν οἱ ἀλλόφυλοι τὸν ἀνδρειωμένον ἐκεῖνον Σαμψών; Ἂς σπάσω τὰ δεσμὰ τῶν παθῶν ὅπου μὲ νικοῦν καὶ ἂς φύγω ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας· δὲν θέλω σοῦ ὑπακούσω πλέον, ὄχι διάβολε, καὶ νὰ ἁμαρτήσω. Καὶ τέλος πάντων, παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ κάμῃ δι' ἐκείνην τὴν ἄπειρον ἀγάπην, διὰ τὴν ὁποίαν πρὸ καταβολῆς κόσμου σοῦ ἠτοίμασε τὴν βασιλείαν Του καὶ δι' ἐκεῖνο τὸ κατάπικρον πάθος, μὲ τὸ ὁποῖον σὲ ἔκαμεν ἄξιον τῆς βασιλείας Του καὶ νὰ σοῦ δώσῃ τώρα τὴν χάριν Του διὰ νὰ μὴ ὑστερηθῇς τότε ἐκεῖ ἀπὸ αἰτίαν ἰδικήν σου τὴν δόξαν Του, ἀλλὰ νὰ τὴν κρατῇς πάντοτε στερεὰν εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου καὶ μὲ νέους κόπους καὶ ἔργα θεάρεστα νὰ ἑτοιμάζεσαι καθ' ἑκάστην διὰ νὰ τὴν λάβῃς λέγοντας· «Κύριε ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου» (Ματθ. ς΄ 16) [84].

[84] Διὰ τοῦτο καὶ ἡ εὔλαλος γλῶσσα Ἰωάννου τοῦ Χρυσορρήμονος. Ὢ, πόσον γλαφυρὰ παρακινεῖ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς νὰ κάμουν, ὅ,τι κάμουν, μόνον νὰ μὴν ἀποτύχουν τὸ γλυκύτατον πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν. Λέγει γὰρ ταῦτα· «οὐκοῦν ἅπαντα πράττομεν, ὥστε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ θαυμαστὸν ἰδεῖν· εἰ γὰρ νῦν ἀκούοντες, οὕτως ἐκκαιόμεθα καὶ ἐπιθυμοῦμεν κατ' ἐκείνας γενέσθαι τὰς ἡμέρας, ἅς ἐπὶ τῆς γῆς διέτριβεν ὁ Χριστὸς καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι καὶ ὄψιν ἰδεῖν καὶ προσελθεῖν καὶ ἅψασθαι καὶ διακονῆσαι· ἐννόησον ἡλίκον αὐτὸν ἐστιν ἰδεῖν, οὐκ ἔτι ἐν θνητῷ σώματι, οὐδὲ ἀνθρώπινα ποιοῦντα, ἀλλ' ὑπ' Ἀγγέλων δορυφορούμενον, ἐν ἀκηράτῳ καὶ αὐτοὺς ὄντας σώματι, καὶ ἐκεῖνον βλέποντας καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας ἀπολαύοντας τῆς πάντα νικώσης λόγον· δι' ὅ δὴ παρακαλῶ πάντα

ΜΕΛΕΤΗ ΙΘ΄.

Πόσον εὐηργέτησεν ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

Α΄. Διατί αὐτὴ εὑρίσκεται μέσα εἰς ἕνα ἄπειρον βάθος.

Β΄. Διατί ἀνυψώθη εἰς ἕνα ἄπειρον ὕψος.

Γ΄. Διατί ἐμεταχειρίσθη δι' αὐτὴν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μίαν ἄκραν ταπείνωσιν.

α΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ τὸ χάος, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο καταβυθισμένη, πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἡ ἀνθρώπινος φύσις τόσον διὰ τὰς ἁμαρτίας, τὴν προπατορικὴν λέγω καὶ τὰς προαιρετικάς, ὅσον καὶ διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν ὅπου ἀκολουθοῦσεν εἰς τὰς ἁμαρτίας ἀπὸ τὸ ὁποῖον αὐτὸ τόσον βαθύτατον χάος δὲν ἠδύνατο νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ κἀμμία κτιστὴ δύναμις. Ἐπειδὴ ὡς πολλάκις εἴπομεν κάθε θανάσιμος ἁμαρτία περιέχει μίαν φανερᾶν ὕβριν τοῦ Κτίστου καὶ μίαν ἀπειρίαν κακίας· δὲν ἦτο δυνατὸν κἄν καὶ ἤθελαν συμμαζωχθῆ ὅλα ὁμοῦ τὰ κτίσματα, νὰ ἀνταμείψουν ἀξίως αὐτὴν τὴν κακίαν καὶ νὰ ξεπληρώσουν τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ μίαν τοιαύτην ὕβριν. Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μᾶς λυτρώσουν, μὲ τὸ νὰ ἦσαν καὶ αὐτοὶ ὅλοι σκλάβοι τοῦ διαβόλου μεμολυσμένοι ἀπὸ τὰς ἀνομίας καὶ πολλὰ βδελυκτοὶ ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν· «πάντες γὰρ ἥμαρτον λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, καὶ ὑστεροῦνται τῆς Δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ Αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Ῥωμ. γ΄. 23.). Ὅθεν ὁ μέγας Βασίλειος ἑρμηνεύων τὸ «ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται λυτρώσεται ἄνθρωπος; Οὐ δώσει τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ»· (Ψαλ. μη΄. 7.) λέγει «μήτε οὖν τὸν ἀδελφὸν ζήτει εἰς ἀπολύτρωσιν ἀλλὰ τὸν ὑπερβαίνοντά σου τὴν φύσιν· μήτε ἄνθρωπον ψιλόν· ἀλλ' ἄνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν· ὅς καὶ μόνος δύναται δοῦναι ἐξίλασμα τῷ Θεῷ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, ὅν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ Αὐτοῦ αἵματι»· ἀλλ' οὔτε ὅλοι οἱ ἄγγελοι ἠδύναντο νὰ μᾶς λυτρώσουν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀπὸ τὴν αἰώνιον καταδίκην, διότι αὐτοὶ ὄντες πεπερασμένης καὶ δυνάμεως καὶ ἀγαθότητος καὶ σοφίας, ἂν καὶ καθ' ὑπόθεσιν, διὰ τὴν ἐλευθερίαν μᾶς ἤθελαν ἐξουδενωθῆ καὶ νὰ γυρίσουν εἰς τὸ οὐδέν, ὄχι μόνον δὲν ἤθελαν νὰ ἰατρεύσουν τὸ ἄπειρον κακόν μας, ἀλλ' οὔτε ἤθελαν δυνηθῆ νὰ ἐφεύρουν τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἰατρείας μας· οὔτε ἠδύναντο εἰς ὅλην τὴν αἰωνιότητα νὰ μᾶς κρατήσουν εἰς τὸ εὖ εἶναι καὶ εἰς τὴν μακαριότητα· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας «οὐ πρέσβυς, οὐδὲ ἄγγελος, ἀλλ'Αὐτὸς ἔσωσεν αὐτοὺς» (ξγ' 9), Αὐτός· ποῖος; Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Κύριος ἡμῶν, ὅστις εἶχε καὶ δύναμιν ἄπειρον διὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ καὶ σοφίαν ἄπειρον διὰ νὰ εὕρῃ τὸν τρόπον τῆς ἐλευθερίας μας καὶ δικαιοσύνην ἄπειρον διὰ νὰ μὴ κάμῃ τυραννικὴν τὴν ἐλευθερίαν τῶν θεληματικῶς δεδουλωμένων εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ ἀγαθότητα ἄπειρον διὰ νὰ μεταδώσῃ εἰς ὅλους ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς ὅλους ὁμοῦ τοὺς αἰῶνας τὸν πλοῦτον τῆς θείας Του χάριτος καὶ τῆς δόξης καὶ νὰ γίνῃ ὁ Αὐτὸς πηγὴ ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος εἰς ὅλην τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ὄχι μόνον καθὸ Θεὸς ἀλλὰ καὶ καθὸ ἄνθρωπος ὡς θεολογοῦσι, τόσον ὁ ἅγιος Μάξιμος ὅσον καὶ ὁ μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος. [85]

πράττομεν, ὥστε μὴ τῆς τοσαύτης ἐκπεσεῖν δόξης· οὐδὲν γὰρ δύσκολον ἂν θέλωμεν» (Ὁμιλία πζ΄ με τὸν Ἰωάν.).

[85] Ὁ μὲν γὰρ θεῖος Μάξιμος οὕτω λέγει. «Ἔδει τὸν Θεὸν ἀγαθὸν καὶ σοφὸν καὶ δίκαιον καὶ δυνατὸν ὄντα κατὰ φύσιν· ὡς μὲν ἀγαθὸν μὴ παριδεῖν τοῦ οἰκείου πλάσματος τὴν ἀσθένειαν· ὡς δὲ σοφὸν γιγνώσκειν τὸν τρόπον τῆς ἰατρείας ἡμῶν· ὡς δίκαιον δὲ μὴ τυραννικὴν ποιήσασθαι τὴν ἐλευθερίαν τῶν δεδουλομένων ἑκουσίως τοῖς δαίμοσιν· ὡς δυνατὸν δὲ μὴ ἀτονῆσαι πρὸς τὴν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν» (Κεφ. μ΄. τῆς ς΄. ἑκατοντ. τῶν θεολογ.) ὁ δὲ Θεσσαλονίκης μέγας Γρηγόριος οὕτω γράφει· «ὡς γὰρ οὐκ ἀρκέσει πόλει καὶ ταῦτα μεγίστῃ πρὸς πόμα διηνεκές, ἐν σκεύει παρακείμενον ὕδωρ· ἀλλὰ χρὴ πηγὴν ἐν ἑαυτῇ φέρειν· οὕτω γὰρ

Τώρα στοχάσου ἐσὺ ἀγαπητὲ ἀνίσως καὶ ἠδύνατο νὰ εἶναι βαθύτερον ἀπὸ αὐτὸ τὸ χάος εἰς τὸ ὁποῖον ἦσουν πεσμένος καὶ εὑρίσκεσο εἰς αὐτὴν τὴν μεγάλην ἀπελπισίαν τῆς σωτηρίας σου ὡς σκλάβος τοῦ δαίμονος, ὡς ἐχθρός του Θεοῦ ὡς καταδικασμένος εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, ὡς σύντροφος τοῦ ἑωσφόρου εἰς τὴν πονηρίαν καὶ ὡς περιεχόμενος μαζὶ μὲ αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν τῆς ἀπωλείας. Καὶ ἀπὸ τὸν συλλογισμὸν αὐτὸν ταπεινώσου ὡς ἕνα οὐδὲν καὶ εὐχαρίστησε μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅπου σὲ ἐλύτρωσε ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον βάθος ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σὲ λυτρώσῃ ἄλλος ποτέ, ποτέ· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· «τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; (Ἐφ. δ'. 9) αἰσχύνθητι πῶς ἐλησμόνησες ἕως τώρα καὶ δὲν ἐνθυμήθης μίαν τόσον μεγάλην χάριν ὅπου σοῦ ἔκαμεν ὁ Κύριος· καὶ εἰς ἀνταμοιβὴν καὶ εὐχαριστίαν τῆς τόσης Του χάριτος, διάλεξε τὸ καλλίτερον πρᾶγμα ἀπὸ ὅσα ἀγαπᾷς καὶ ἀφιέρωσέ το ὡς θυσίαν εἰς Αὐτὸν τὸν Κύριον ὅπου ἔβαλεν εἰς κόπον ὄχι ἕνα ἄγγελον, ὄχι ἕνα ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του διὰ νὰ σὲ εὐγάλῃ ἀπὸ τὸ βάθος ὅλων τῶν κακῶν· «ὁ παντοδύναμός σου λόγος ἀπ' οὐρανῶν ἐκ θρόνων βασιλειῶν...εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο γῆς» (Σοφ. ιη' 15). Ὁμολόγησε ὅτι τὸ νὰ μὴ εἶσαι τώρα ἐσὺ ἐχθρὸς μεγάλος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ μὴ εἶναι ἡ μερίς σου μία αἰώνιος ταλαιπωρία καὶ μία αἰώνιος κόλασις, ὅλον αὐτὸ εἶναι χάρισμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ Αὐτὸς σὲ ὑπεχρέωσε τόσον πολὺ μὲ αὐτὴν τὴν ἄπειρον εὐεργεσίαν ὅπου σοῦ ἔκαμε, παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ φῶς διὰ νὰ τὴν γνωρίσῃς καθὼς πρέπει καὶ διὰ νὰ τὴν ἐνθυμῆσαι εἰς ὅλην σου τὴν ζωήν, εὐχαριστῶντας καὶ λέγοντας μὲ τὸν Θεῖον Παῦλον· «Εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ὅς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ» (Κολ. α΄ 12).

β΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ, τὸ ὕψος τοῦ βαθμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνυψώθης διὰ μέσου τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως· ὅθεν εἶπεν ὁ Παῦλος· «ἀναβὰς εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν». (Ἐφεσ. δ΄. 8)· διότι ἠδύνατο ὁ Θεὸς καὶ μὲ μίαν μόνην ἁπλὴν ἐξωτερικὴν συγχώρησιν νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς αἰωνίου κολάσεως, καθὼς κάμνει καὶ ἕνας βασιλεὺς ὅπου χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς ἕνα πταίστην ὅπου εἶναι καταδικασμένος νὰ ἀποθάνῃ, τὸ ὁποῖον εἶναι μία εὐεργεσία ἀκατανόητος· ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν εὐχαριστήθη μόνον νὰ σὲ βγάλῃ ἀπὸ τὴν ἄβυσσον ὅλων τῶν κακῶν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις σὲ ὑπερύψωσε καὶ εἰς μίαν στάσιν θεϊκὴν διὰ μέσου τῆς ἁγιαστικῆς Του χάριτος, καὶ σὲ ἔκαμεν υἱὸν θετὸν καὶ κληρονόμον αἰωνίως ὅλων Του τῶν ἀγαθῶν. «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ· εἰ δὲ τέκνα καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ». (Ῥωμ. η΄ 17).

Τώρα τὶς ἠμπορεῖ νὰ μετρήσῃ τὸ ἄπειρον διάστημα ὅπου εἶναι ἀνάμεσα εἰς ἐκεῖνο τὸ χάος ὅπου ἦσουν, καὶ εἰς τοῦτο τὸ ὕψος ὅπου τώρα εἶσαι; Δηλ. ἀνάμεσα εἰς τὴν στάσιν ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ καταδικασμένου εἰς τὸν ᾅδην καὶ εἰς τὴν στάσιν ἑνὸς δικαίου διορισμένου εἰς τὴν δόξαν τοῦ Παραδείσου; Τὰ Σεραφεὶμ ἐκπλήττονται, ὅταν μετροῦν αὐτὰ τὰ δύο ἄκρα καὶ ἐσὺ οὔτε κἂν θέλῃς νὰ αἰσθανθῇς παραμικρὸν εἰς τὴν καρδίαν σου μίαν χάριν τόσον ἀξιοθαύμαστον. Ἕνας Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ ἕνας Ἀπόστολος Παῦλος

ὑπὸ δίψους τοῖς ἐχθροῖς οὐδέποτε προδοθήσεται· οὕτως οὐκ ἦν ἀρκέσαι πρὸς διηνεκῆ πᾶσιν ἁγιασμὸν οὐκ ἄνθρωπον, οὐκ ἄγγελον ἅγιον μετοχῇ χάριτος κεκτημένον τὸ ἁγιάζειν, ἀλλ' ἔδει κρήνης τῇ κτίσει τὴν πηγὴν ἐχούσης ἐν ἑαυτῇ καὶ οὕτω τοὺς αὐτῇ πλησιάζοντας καὶ ταύτης ἐμφορουμένους, ἀηττήτους μένειν ὑπὸ τῶν ἐπιτιθεμένων ταῖς ἐμφύτοις αύτῆς ἀσθενείαις τε καὶ στερήσεσι· διὰ τοῦτο οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἦλθε καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς». (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν).

ἔμειναν ἐκστατικοὶ εἰς τὴν τόσην ἄπειρον ἀγάπην ὅπου ἔδειξεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὁ μὲν ἕνας εἶπεν· «οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ τὸν Μονογενῆν ἔδωκεν», (Ἰω. γ΄. 16) ὁ δὲ ἄλλος· «τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν Αὐτόν» (Ρωμ. η΄. 32) καὶ σὺ οὔτε θέλεις νὰ τὸ βάλῃς εἰς τὸν νοῦν σου ὁλότελα. Κατὰ ἀλήθειαν ἐδῶ πρέπει νὰ εἰπῇ τινὰς ἐκεῖνον τὸν ὅσον τολμηρὸν ἀλλὰ καὶ τόσον ἀληθινὸν λόγον, ὅπου εἶπε τὸ πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος· ὅτι δηλ. ὁ Θεὸς βγαίνει ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ Του ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην καὶ ἔρωτα ὅπου ἔχει πρὸς τὰ κτίσματά Του καὶ μάλιστα πρὸς ἐσένα τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὑπεράνω πάντων, συγκαταβαίνει πρὸς ταῦτα τὰ χαμηλὰ καὶ κατώτατα, διὰ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὰ τὴν ἀγαθότητάν Του «Τολμητέον δὲ καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἀληθείας εἰπεῖν, ὅτι καὶ Αὐτὸς ὁ πάντων αἴτιος τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάντα προνοίαις καὶ ἀγαθότησι, καὶ οἷον ἀγαθότητι καὶ ἀγαπήσει εἰς ἔρωτα θέλγεται, καὶ ἐκ τοῦ ὑπὲρ πάντα καὶ πάντων ἐξῃρημένου πρὸς τὸ ἐν πᾶσι κατάγεται, κατ' ἐκστατικὴν καὶ ὑπερούσιον δύναμιν, ἀνεκ. φοίτητον ἑαυτοῦ». (περὶ θείων ὀνομάτων κεφ. δ΄.) Καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν, τόσον ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ παντὸς καθ' ἥν, εἰς τὰς ἓξ ἡμέρας, ἔξω ἑαυτοῦ γενόμενος ὁ Θεός, κατὰ τὴν ἑβδόμην κατέπαυσεν, ἤτοι ἐγύρισεν εἰς τὸν ἑαυτόν Του, ὡς θεολογεῖ τόσον ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ὅσον καὶ ὁ μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος οὕτω λέγων· συγκαταβᾶς δὴ φιλανθρώπως ἐφ' ὅσον αὐτὸς ἠθέλησε καὶ ἐχρῆν, καὶ τὸν καθ' ἡμᾶς αἰσθητὸν τοῦτον ἐν ἓξ ἡμέραις ἐργασάμενος κόσμον, κατὰ τὴν ἑβδόμην εἰς τὸ οἰκεῖον ὕψος, ὃ μηδ' ἀπέλιπε, θεοπρεπῶς ἐπανῆλθε, καὶ τὴν κατ' αὐτὴν κατάπαυσιν, εὐλογημένην μᾶλλον ὑπέδειξε». (Λόγ. εἰς τὴν καινὴν Κυριακήν)· ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, καθ' ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπην, ἔξω ἑαυτοῦ γεγονώς, εἰς χρόνους ὁλοκλήρους τριαντατρεῖς ἥμισυ, ἐπανεγύρισεν εἰς τὸν ἑαυτόν Του κατὰ τὴν Κυριακὴν διὰ τῆς ἀναστάσεως ὡς ψάλλει ἡ Ἐκκλησία. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐσὺ ἀδελφέ, ὀλίγον σὲ μέλει διὰ νὰ τὰ συλλογίζεσαι.[86]

Ἔπειτα στοχάσου ἀκόμη καὶ τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν ὅπου σοῦ ἔκαμεν ὁ Κύριος· διότι προβλέποντας τὴν μωρείαν ὅπου ἔχεις εἰς τὸ νὰ σκορπίζῃς τὸν θησαυρόν σου καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς χάριτος νὰ κρημνίζεσαι πάλιν εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἁμαρτίας, σοῦ ἄφησε τρόπον νὰ ἀνταποδίδῃς καὶ νὰ πληρώνῃς αὐτὴν τὴν ζημίαν μὲ τὴν μετάνοιαν, καὶ μὲ τὰ ἄχραντα Μυστήρια, διὰ νὰ σὲ φέρῃ πάλιν εἰς τὴν πρώτην σου χάριν· διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ, χάριν μετὰ χάριν ὠνόμασε τὴν μετάνοιαν. Ὦ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀκατανόητος! Καὶ ποῦ εἶναι δυνατὸν ἀδελφέ, νὰ εὕρῃς ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους οὔτε κἂν ἕναν ἴσκιον μιᾶς παρομοίας ἀγάπης; Μὲ ὅλον τοῦτο ἐσὺ εἶσαι τόσον ἀγνώμων καὶ ἀναίσθητός τῆς τοιαύτης ἀγάπης, ὅπου ἀνίσως μὲν καὶ οἱ ἄνθρωποί σοῦ δείξουν παραμικρὸν σημεῖον ἀγάπης, εὐθὺς εὐχαριστεῖς καὶ ὁμολογεῖς πῶς εἶσαι χρεώστης εἰς αὐτούς· ἀνίσως δὲ καὶ λησμονήσῃς τὸν Θεόν, ὅπου τόσον σὲ ἠγάπησε καὶ σοῦ ἔκαμε τόσας ἀπείρους χάριτας καὶ εὐεργεσίας· ἀνίσως καὶ δὲν θελήσῃς νὰ Τὸν δουλεύῃς ἀληθινά· καὶ τὸ περισσότερον, ἀνίσως καὶ γυρίσῃς πάλιν νὰ Τὸν βλάψῃς μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, τοῦτο δὲν τὸ ἔχεις διὰ τίποτε. Ὦ ἀχαριστία ἀνήκουστος! Ἡ ὁποῖα δὲν εὑρίσκεται οὔτε ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους δαίμονας· ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἔλαβον ποτὲ τοιαύτας χάριτας, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐξέπεσαν μίαν φορὰν ἀφέθησαν πάντοτε εἰς τὴν ἀπωλειάν τους· λοιπὸν ὁμολόγησε τὴν ἀχαριστίαν σου, καὶ ταπεινώσου ἕως ὑποκάτω τῶν ποδῶν τῶν ἰδίων δαιμόνων· ἐπειδὴ καὶ ἐφάνης

[86] Ὅθεν πρέπει νὰ ἐντυπώσῃς καλὰ εἰς τὴν καρδίαν σου, τοῦτον τὸν λόγον, ὅπου ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ ἕνας διδάσκαλος «τί μέλλει ἔσεσθαι ὁ ἄνθρωπος ὑπέρ οὗ ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος;» (Παρὰ τῇ ἀσφαλεῖ ὁδηγίᾳ.)

πλέον ἀχάριστος ἀπὸ ἐκείνους καὶ κάμε ἀπόφασιν νὰ δώσῃς ὅλον σου τὸ θέλημα καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὸν Κύριον, ὅπου εὗρε τόσους τρόπους διὰ νὰ σὲ εὐεργετήσῃ· καὶ Αὐτὸς ὅπου ἐμεταχειρίσθη τόσην αὐστηρότητα εἰς τοὺς ἀποστάτας ἀγγέλους, εἰς ἐσένα ἔδειξεν ἕνα πέλαγος ἐλέους καὶ εὐσπλαγχνίσθη τόσον τὴν ταλαιπωρίαν σου· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ὅπου Αὐτὸς ἔχει εἰς ἐσέ, δὲν ἠθέλησε νὰ σβεσθῇ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν σου, παρακάλεσέ Τον νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ σβεσθῇ ἀπὸ κανένα πειρασμὸν καὶ ἡ ἀγάπη ὅπου ἐσὺ ἔχεις εἰς Ἐκεῖνον· ἀλλὰ νὰ λέγῃς μὲ τὸ ᾆσμα· «ὕδωρ πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσιν αὐτήν»· (η΄. 2)

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὸ μέσον ὅπου ἐμεταχειρίσθη ὁ Θεὸς, διὰ νὰ σοῦ κάμῃ τὸ τόσον μέγα καλὸν μὲ τὴν θείαν Του ἐνανθρώπησιν· καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ἄκρα ταπείνωσις, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέβαλε τὸν ἑαυτόν Του, καὶ ἐκοινώνησε τὴν θεότητά Του εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν διὰ νὰ ἠμπορῇ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν ἀγάπην σου, τὴν ὁποίαν ταύτην ταπείνωσιν, κλίσιν οὐρανῶν ὀνομάζει ὁ Δαβίδ· «καὶ ἔκλεινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη»· (Ψαλμ. ιζ΄ 9)· κένωσιν ὁ Παῦλος· «ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ᾽ Ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών» (Φιλιπ. β΄. 6.). Καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἑρμηνεύων τί ἦτο ἡ κένωσις αὕτη λέγει· «Ὁ πλήρης κενοῦται τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρὸν ἵν᾽ἐγὼ τῆς ἐκείνου μεταλάβω πληρώσεως» (Λόγ. εἰς τὰ γενέθλια). Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος συγκρίνωντας τὴν συγκατάβασιν ταύτην μὲ τὴν δημιουργίαν ὅλης τῆς κτίσεως τὴν θέλει ἀνωτέραν καὶ δραστικωτέραν, οὕτω λέγων· «Ὅτι καὶ ἠνείχετο (ὁ Θεὸς δηλ.) συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καὶ ἠδυνήθη πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀσθενὲς καταβῆναι· οὐ τοσοῦτον γὰρ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ μεγέθη τῶν πελάγων καὶ τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζώων καὶ φυτὰ καὶ ἀστέρες καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ὧραι καὶ ἡ ποικίλη τοῦ παντὸς διακόσμησις τὸ ὑπερέχον τῆς ἰσχύος συνίστησιν, ὅσον τὸ δυνηθῆναι τὸν Θεὸν τὸν ἀχώρητον ἀπαθῶς διὰ σαρκὸς συμπλακῆναι τῷ θανάτῳ, ἵνα ἡμῖν τῷ ἰδίῳ πάθει τὴν ἀπάθειαν χαρίσηται» (Κεφ. η΄, περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), ταύτην τὴν συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου «ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀσθενείας ὠνόμασεν ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος», (κεφ. γ΄ περὶ θείων ὀνομάτων). Ὅθεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρώπινον φύσιν ὅπου ἔλαβεν, ὄχι μόνον ὑστερήθη ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ χαρὰν καὶ εὐδαιμονίαν καὶ ἀνάπαυσιν ὅπου ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸ τοιοῦτον ἁγιώτατον σῶμα Του ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὅπου ἐσυλλήφθη, ἀλλ᾽ ἀντὶ δι᾽ ὅλα ἐκεῖνα ἐδέχθη μετὰ προθυμίας πτωχείαν, κόπους, ὀνειδισμούς, βάσανα, θάνατον σταυρικόν, καὶ ὑπέφερε καὶ ἔπαθε περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔπαθε ποτὲ ἄνθρωπος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον τόσον ἐξωτερικῶς ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς Του εἰς τὰ θεία Του μέλη, ὅσον καὶ ἐσωτερικῶς εἰς τὴν ἁγιωτάτην καρδίαν Του ἀπὸ τὴν πρὸς ἐσένα ἄπειρόν Του ἀγάπην· «ὅς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας». (Ἐβρ. ιβ΄. 2).

Τώρα ἀνίσως καὶ ἡ μικροτέρα ταπείνωσις τῆς Θείας Μεγαλειότητος καὶ ἡ μικροτέρα αὐτῆς βάσανος εἶναι βαρεία ἀπείρως περισσότερον ἀπὸ ὅσα ἠδύναντο νὰ ταπεινωθοῦν καὶ νὰ βασανισθοῦν δι᾽ ἐσένα ὅλα ὁμοῦ τὰ κτίσματα· ὡσὰν τί λογῆς εὐεργεσία εἶναι ἀγαπητὲ μία ἄβυσσος βασάνων καὶ ὕβρεων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκαταβιβάσθη δι᾽ ἐσὲ ἕνας Θεὸς γενόμενος ἄνθρωπος; Κατ᾽ ἀλήθειαν ἐξίσταται κάθε νοῦς καὶ μένει ἄφωνος κάθε γλῶσσα. Πάλιν ἀνίσως ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἤθελεν εἰπεῖ ἕνα μόνον λόγον εἰς τὸν Οὐράνιόν Του Πατέρα διὰ βοήθειάν μας διὰ τοῦτο καὶ μόνον δὲν ἔφθαναν εἰς ἀξίαν εὐχαριστίαν Του, ὅλαι αἱ ἀγάπαι τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλαι αἱ ἀνταποδόσεις. Τώρα δὲ ὅπου ἠθέλησε νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη μας μὲ τὸ ἴδιον αἷμα Του, καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ Αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ σκότους, καὶ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ

δαίμονος· «Αὕτη γάρ φησιν ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους» (Λουκ. κβ΄. 53). Τώρα ὅπου ἠθέλησε νὰ ἀποθάνῃ Αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ νὰ ζῶμεν ἡμεῖς αἰωνίως· καὶ τώρα ὅπου ἠγάπησε νὰ ὑπομένῃ ὅλας τὰς παιδείας τῆς θείας δικαιοσύνης, λαμβάνοντας δούλου μορφὴν καὶ ἁμαρτωλοῦ, μὲ τί λογῆς εὐχαριστίαν εἶναι δυνατὸν ἡμεῖς νὰ Τὸν ἀνταμείψωμεν;

Ἔπειτα ἐὰν ἐσὺ ἤθελες κολασθῆ, ὁ Κύριός μας δὲν ἤθελεν εἶναι ὀλιγώτερον μακάριος ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἦτο, μὲ ὅλον τοῦτο Αὐτὸς φαίνεται σχεδόν, πῶς δὲν ἠξεύρει νὰ εἶναι μακάριος, οὔτε λογιάζει διὰ μακαριότητα τὴν μακαριότητά Του, χωρὶς νὰ κάμῃ καὶ ἐσένα κοινωνὸν τῆς ἰδικῆς Του μακαριότητος. Ὅθεν ἰδὲ τώρα ἀγαπητὲ ἂν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τί περισσότερον ὁ σεσαρκωμένος Λόγος τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ βάλῃ εἰς ἀσφάλειαν τὴν θεότητά Του ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμε διὰ νὰ κάμῃ ἐσένα ἄξιον ἀσφαλῶς τῆς αἰωνίου μακαριότητος· καὶ ἐξ ἐναντίας ἰδὲ ἂν ἐσὺ ἐδύνασο νὰ δείξῃς περισσοτέραν ἀχαριστίαν μὴ θέλοντας νὰ κάμῃς διὰ τὸν Κύριόν σου ἐκεῖνο ὅπου ἤθελες κάμει δι’ ἕνα σου δοῦλον καὶ ἆρά γε σοῦ ζητεῖ μεγάλα πράγματα Αὐτὸς ὁ τόσον ἄκρος σου εὐεργέτης ζητώντας σου νὰ φυλάττῃς τὸν νόμον Του; Ὄχι βέβαια· διότι εἰς τὴν φύλαξιν ταύτην τοῦ νόμου Του συνίσταται ὅλον τὸν καλόν σου ὅλη ἡ ζωὴ σου· ὅλη ἡ σωτηρία καὶ μακαριότης σου· «ὁ φυλάσσων τὸν νόμον μακαριστός» (Παροιμ. κθ΄. 18.). Ὢ καὶ τί ἔχουν νὰ εἰποῦν οἱ ἄγγελοι δι’ αὐτήν τὴν τερατώδη ἀχαριστίαν σου; ὢ καὶ τί ἤθελον εἰπεῖ οἱ ἄνθρωποι ἀνίσως καὶ τὴν ἐγνώριζαν πληρέστατα; ὢ καὶ τί ὑπερηφάνειαν ἔχει νὰ δείξῃ ὁ διάβολος εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν διὰ τὴν τοιαύτην ἀχαριστίαν σου! Διότι αὐτός, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, τὸν μὲν Κύριον ἔχει νὰ ὀνειδίσῃ προσφέροντας κατ’ αὐτοῦ τὴν ἰδικήν σου καταφρόνησιν καὶ ἀχαριστίαν, κατὰ σοῦ δὲ ἔχει νὰ καυχηθῇ πὼς αὐτὸς χωρὶς νὰ σὲ πλάσῃ, χωρὶς νὰ σὲ εὐεργετήσῃ καὶ χωρὶς νὰ ἀποθάνῃ διὰ λόγου σου, ὅμως ἠδυνήθη νὰ σὲ κάμῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃς μὲ τὴν ἀπείθειαν καὶ ἀμέλειαν ὅπου ἔδειξες εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου· τὸ ὁποῖον τοῦτο ὄνειδος τὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ τὸ καύχημα τοῦτο τοῦ ἐχθροῦ εἶναι βαρύτερον εἰς ἐσὲ ἀπὸ κάθε κόλασιν· «τοῦτο τὸ ὄνειδος τὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ τοῦτο τὸ καύχημα τοῦ ἐχθροῦ βαρύτερον ἐμοὶ τῶν ἐν τῇ γεέννῃ κολάσεων φαίνεται τῷ ἐχθρῷ τοῦ Χριστοῦ, ὕλην γενέσθαι καυχήματος καὶ ἀφορμὴν ἐπάρσεως κατ’ Αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ ὑμῶν παθόντος καὶ ἐγερθέντος» (Ὅρα κατὰ πλάτ. ἐρώτησ. β΄.).

Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφέ, καὶ εἰς ἄκρον ἐντράπου συλλογιζόμενος τὴν ὑπερβολικὴν ἀχαριστίαν σου, διὰ τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον δὲν ἀνταπέδωκας ἀγάπην εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, οὔτε ἀντέρωτα εἰς τὸν ἔρωτά Του οὔτε εὐγνωμοσύνην εἰς τὰς τόσας εὐεργεσίας Του, καθὼς ἦτο τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ἀνταπέδωκας εἰς τὸν Θεὸν παρανομώτατας βλάβας· ὅθεν καὶ εὐχαρίστησε τὸν Κύριον, πῶς ὑπέφερεν ἕως τώρα τὴν τόσην ἀχαριστίαν σου. Ὁμολόγησε, ὅτι ἐὰν ἦσαν ἰδικαί σου αἱ ψυχαὶ ὅλων τῶν κτισμάτων, καὶ ἐὰν ἤθελες τὰς θυσιάσεις ὅλας εἰς ὑποταγὴν καὶ ἀγάπην τοῦ Λυτρωτοῦ σου πάλιν δὲν ἤθελες πληρώσει οὔτε κἂν ἕνα παραμικρὸν τοῦ χρέους σου. Διὰ τοῦτο ἀφιέρωσε κἂν ὅλην τὴν ζωὴν ὅπου ἔχεις εἰς τὸ θεῖον Του θέλημα καὶ ἄφες Αὐτὸν διὰ νὰ σὲ κάμῃ ὡς βούλεται ὡσὰν ὅπου εἶσαι πρᾶγμα ἰδικόν Του διὰ δύο αἴτια καὶ διότι σὲ ἐδημιούργησε μὲ τόσην δύναμιν καὶ διότι σὲ ἐξηγόρασε μὲ τόσην τιμήν· καὶ τέλος παρακάλεσέ Τον μὲ κάθε ταπείνωσιν νὰ κατακαύσῃ πρῶτον μὲ τὸ ἄπειρον πῦρ τῆς ἀγάπης Του ὅλην τὴν ὕλην τῆς ἀχαριστίας καὶ ἔπειτα νὰ ἀνάψῃ καὶ ἐσένα ὅλον εἰς τὴν ἀγάπην Του, διὰ νὰ μὴν ἀγαπᾷς ἄλλον· νὰ μὴν ἀναπνέῃς ἄλλον· νὰ μὴν ἐπιθυμῇς ἄλλον, παρὰ τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης νὰ εἶναι ὁ Θεὸς ἡνωμένος μὲ ἐσὲ καὶ σὺ μὲ τὸν Θεόν, κατ’ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἄσματος «ἀδελφιδός μου ἐμοὶ κἀγὼ αὐτῷ» (β΄. 16.) καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον νὰ σὲ μεταβάλῃ ὅλον εἰς ἄλλην νέαν κατάστασιν ὥστε ὅπου ἀπ’ ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς ὄχι μόνον νὰ μὴ Τὸν βλάψῃς πλέον μὲ ἁμαρτίας ἀλλὰ νὰ Τὸν δουλεύσῃς μὲ ὅλην

σου τὴν καρδίαν, λέγοντας μὲ τὸν Δαβὶδ «Ὢ Κύριε, ἐγὼ δοῦλος σός· ἐγὼ δοῦλος σὸς καὶ υἱός της παιδίσκης σου.» (Ψαλμ. ριε΄. 6).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ Κ΄.

Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
Α΄. Ὅτι γεννηθείς ἐπολέμησε καὶ ἰάτρευσε τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου.
Β΄. Τὸν ἔρωτα τῶν ἡδονῶν.
Γ΄. Τὸν ἔρωτα τῆς δόξης.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ ὅτι, καθὼς εἶναι οὗτος ὁ αἰσθητὸς μέγας κόσμος συνθεμένος ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματα, ἔτσι ἀκόμη εἶναι ἕνας ἄλλος νοητὸς κόσμος συνθεμένος ἀπὸ ἁμαρτωλούς, τοῦ ὁποίου τὰ στοιχεῖα εἶναι οἱ τρεῖς διεστραμμένοι ἔρωτες, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης, πρῶτον, ὁ ἔρως τῶν ἡδονῶν· δεύτερον, ὁ ἔρως τοῦ πλούτου καὶ τρίτον, ὁ ἔρως τῆς δόξης, «πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου.» (α΄ Ἐπιστ. Ἰωάν. β΄. 16.)[87]. Τώρα αὐτὸς ὁ πονηρὸς κόσμος, ὅλος ὢν ἐνάντιος εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξουσιαζόμενος ἀπὸ τὸν ἑωσφόρον, (ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο λέγεται καὶ κοσμοκράτωρ) εἶναι ἐκεῖνος ὁ μέγας ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ὁ σεσαρκωμένος Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς γεννηθεὶς εἰς τὴν γῆν, ἦλθε διὰ νὰ πολεμήσῃ πρῶτον μὲ τὸ σιωπηλὸν παράδειγμά Του καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἁρμόδιον καιρόν, μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν διδασκαλίαν Του· ὅθεν συλλογίσου πῶς πρῶτον πολεμεῖ μὲ τὴν πτωχείαν Του τὸν ἄτακτον ἔρωτα τοῦ πλούτου. Ὁ κοσμικὸς ἄνθρωπος λογιάζει πῶς ἔχει κάθε καλὸν εἰς τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ· ὅθεν καὶ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ταῦτα, ἢ διὰ νὰ μὴ τὰ χάσῃ, ἐξοδεύει σχεδὸν ὅλον τὸν καιρὸν ὅπου τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ κερδήσῃ τὰ αἰώνια ἀγαθά· καὶ ἰδοὺ ὅπου ὁ προαιώνιος Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλάνην καὶ νὰ ξερριζώσῃ ἀπὸ τὰς καρδίας μας αὐτὴν τὴν κατηραμένην ῥίζαν πάντων τῶν κακῶν, τὴν φιλαργυρίαν, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ θεῖος Παῦλος· «ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία» (Α΄ Τιμ. ς΄. 16.).

Ἰδὲ ὅμως εἰς τί λογῆς ταλαιπωρίαν κατήντησε δι' ἀγάπην μας ἐκεῖνος ὅπου διαμοιράζει τὰ πλούτη καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τῆς μελλούσης· «ἐμὸν γὰρ φησὶ, τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ» (Ἀγγαῖος β΄ 9.)· καὶ στοχάσου ποῦ εἶναι τὸ παλάτιον ὅπου ἐγεννήθη; Ποῦ αἱ προετοιμασίαις ποῦ αἱ μαῖαι; Ποῦ τὸ στρῶμα τὸ βασιλικόν; Ποῦ τὰ βρεφικὰ περιρραντήριαι, ποῦ ἡ δορυφορία τῶν δούλων; Ποῦ ἡ φωτιὰ καὶ ἡ ἀνάπαυσις; Ποῦ ἡ συνδρομὴ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων; Ἔμβα κατὰ μέρος καὶ ἴδε τὸ πτωχότατον σπήλαιον ὅπου ἐγεννήθη καὶ τὴν εὐτελεστάτην φάτνην εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκλίθη καὶ ὄχι μόνον δὲν θέλεις εὕρῃ κανένα περιττόν, ἀλλὰ θέλεις εὕρῃ καὶ μεγάλην ἔλλειψιν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ ὁ γλυκύτατός μου Ἰησοῦς, γεννᾶται σχεδὸν εἰς τόπον ξέσκεπον ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ μεσονυκτίου, εἰς καρδίαν τοῦ χειμῶνος, Μόνος μὲ μόνην τὴν Μητέρα καὶ τὸν νομιζόμενον πατέρα, χωρὶς σκεπάσματα, χωρὶς ζεστὰ φαγητά, τὰ συνηθισμένα εἰς τὰς γεννήσεις ἕως καὶ αὐτῶν τῶν πενιχρωτάτων παιδίων, χωρὶς κἂν τὰς ἐλλιπεῖς ἐκείνας ἀναπαύσεις τοῦ πτωχικοῦ ὀσπητίου ὅπου εἶχεν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Καὶ τὸ

---

[87] Αὐτὰ τὰ τρία ἐπολέμησεν ὁ Κύριος καὶ ὅταν ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, τὴν μὲν φιληδονίαν, μὴ θελήσας νὰ κάμῃ τοὺς λίθους ἄρτους διὰ νὰ φάγῃ, καὶ εἰπών· «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ·» (Δευτερον. η΄ 3.)· τὴν δὲ φιλοδοξίαν, μὴ θελήσας νὰ πέσῃ κάτω ἀπὸ τὸ πτερύγιον τοῦ Ἱεροῦ, διὰ νὰ δοξασθῇ ὡς μηδὲν παθών, καὶ εἰπὼν «οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου». (Δευτερον. Σ΄ 61)· τὴν δὲ φιλαργυρίαν, μὴ θελήσας νὰ προσκυνήσῃ τὸν διάβολον ὅπου τοῦ ἔδειξεν ὅλας τὰς βασιλείας καὶ εἰπών· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις». (Δευτερ. Σ΄ 13.) ὅρα περὶ τούτων καὶ εἰς τὸν γ' συλλογισμὸν τῆς Μελέτης περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου γενικῶς θεωρούμενης.

περισσότερον, ὅτι χωριστὰ ἀπὸ τὴν πτωχείαν αὐτὴν ὅπου ἐδιάλεξεν ὁ Ἰησοῦς θεληματικῶς, θέλει ἀκόμη καὶ ἄλλην σχεδὸν βιαίαν, ἐπειδὴ διορίζει νὰ μὴ δοθῇ εἰς Αὐτὸν ἐκεῖ εἰς τὸ σπήλαιον καμμία ὑποδοχὴ καὶ φιλοξενία ἀπὸ κανένα ἄνθρωπον διὰ νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τόσους συμπατριώτας ὅπου ἀνέβησαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ διὰ νὰ ἀπογραφοῦν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καλὰ προμηθευμένοι, ἀναπαυμένοι καὶ φιλοξενημένοι μέσα εἰς σπίτια, καθὼς τοῦτο δηλοῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγων· «οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι». (β΄. 7.). Καὶ ἐπειδὴ ὁ κόσμος ὄχι μόνον βδελύσσεται τὴν πτωχείαν καὶ τὴν νομίζει ὡσὰν μίαν μεγάλην ἐντροπήν, ἀλλὰ καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους, ἂν καὶ εἶναι πτωχοί, νὰ ὑποκρίνονται εἰς τὸ φαινόμενον πῶς εἶναι πλούσιοι, διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἐντρέπεται διὰ τὴν πτωχείαν Του, ἀλλὰ μάλιστα καὶ κάμνει ἐπίδειξιν τῆς πτωχείας Του, καὶ ἀπὸ μὲν τοὺς οὐρανοὺς κράζει τοὺς Ἀγγέλους, ἀπὸ δὲ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ χωράφια, καλεῖ τοὺς ποιμένας διὰ νὰ Τὸν προσκυνήσουν εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν τὴν τόσον ἀπρομήθευτον καὶ πτωχικήν, εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον, μιᾶς εὐτελεστάτης φάτνης, καὶ εἰς ἐκείνην τὴν αὐλήν, ἑνὸς πενιχρωτάτου σπηλαίου· ὢ πτωχεία ὑπέρπλουτος! ὢ συγκατάβασις ὑπερύψιστος!

Τώρα ἐσὺ ὅπου μελετᾶς αὐτὰς τὰς ἀληθείας τί λέγεις; Ποῖος ἀπὸ τούτους τοὺς δύο μεγάλους ἐχθροὺς νομίζεις πῶς ἔχει δίκαιον νὰ σὲ νικᾷ καὶ νὰ σὲ κυριεύῃ; Ὁ κόσμος ἢ ὁ Χριστὸς ὅπου ἐνίκησε τὸν κόσμον; Ὁ κόσμος σὲ παρακινεῖ νὰ ζητῇς ἐν πρώτοις τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, καὶ νὰ τὰ λογιάζῃς ὡσὰν ἕνα μεγάλον καλόν· ὁ Χριστὸς σὲ συμβουλεύει μὲ τὸ παράδειγμά Του καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν Του, νὰ ζητῇς ἐν πρώτοις τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταφρονῇς ὅλα τὰ καλά τῆς γῆς, ὡσὰν ἕνα πηλόν· «ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ», (Ματθ. ς΄. 33) ἀκόμη σὲ συμβουλεύει νὰ ὑστερῆσαι καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γήϊνα καλά, ἢ κατὰ μέρος, δίδοντάς τα ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχούς· ἢ καθόλου, ἀποτασσόμενος τὰ πάντα διὰ τῆς καλογερικῆς ζωῆς καὶ ἐξαγοράζοντας ἕναν θησαυρὸν εἰς τὸν Παράδεισον· «πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι» (Ματθ. ιθ΄ 21). Καὶ πάλιν· «πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὅς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητὴς» (Λουκ. ιδ΄ 33). Λοιπὸν ἐσύ, καὶ ὡσὰν μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡσὰν φρόνιμος καὶ στοχαστικὸς πρέπει νὰ ἀποφασίσῃς διὰ νὰ ἀκούσῃς ἐκεῖνο ὅπου σοῦ λέγει ὁ Χριστός, πάρεξ ἐκεῖνο ὅπου σοῦ λέγει ὁ κόσμος, καὶ ὄχι μόνον νὰ τὸ ἀκούσῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ κάμῃς μὲ τὸ ἔργον, «ἐπειδή, ὄχι οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου εἶναι δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται» (Ρωμ. β' 13). Εἶναι ἀληθινὸν ὅτι δὲν εἶσαι χρεώστης, καθὸ λαϊκὸς Χριστιανὸς νὰ εἶσαι ἀκτήμων καὶ πάμπτωχος, ἀλλ' ὅμως εἶσαι χρεώστης νὰ ψηφᾷς τόσον ὀλίγον τὰ πλούτη καὶ τὰ χρήματα, ὥστε δι' αὐτὰ ὅλα ὁμοῦ νὰ μὴ παρακινηθῇς ποτὲ νὰ παραβῇς καμμίαν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τόσον νὰ εἶναι ξεκολλημένη ἀπὸ αὐτὰ ἡ καρδία σου, ὥστε ὅπου νὰ τὰ ἔχῃς μὲ τόσην ἀπροσπάθειαν ὡσὰν νὰ μὴ τὰ ἔχῃς καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεσαι, ἤγουν νὰ τὰ ἐξοδεύῃς εἰς τὰ μάταια καὶ περιττὰ καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν σου, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶν ἵνα ὦσιν οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου» (Α΄ Κορινθ. ζ΄ 29). Πλὴν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν συμβουλεύσου μὲ τὸ Πανάγιον βρέφος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐντράπου ἔμπροσθέν Του, πῶς ἕως τώρα εἶχες εἰς τόσην ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην ἐκεῖνα τὰ πλούτη, ὅπου τὸ βρέφος αὐτὸ τόσον τὰ καταφρονεῖ· καὶ ἐξεναντίας, πῶς εἶχες εἰς τόσον μίσος καὶ καταφρόνησιν ἐκείνην τὴν πτωχείαν καὶ τὴν εὐτέλειαν, ὅπου αὐτὸ τόσον ἀγαπᾷ καὶ ζήτησέ Του συγχώρησιν δι' ὅλα τὰ κακὰ ὅπου ἔκαμες ἢ διὰ νὰ ἀποκτήσῃς πλοῦτον καὶ γήϊνα ἀγαθὰ ἢ διὰ νὰ μεταχειρισθῇς αὐτά· καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν, καθὼς Αὐτὸς πλούσιος ὢν ἔγινε πτωχὸς διὰ τὴν ἀγάπην σου ἔτσι καὶ ἐσὺ νὰ γίνῃς πτωχὸς διὰ τὴν ἀγάπην

Του, διὰ νὰ πλουτήσῃς ἀπὸ τὴν ἰδικήν Του θεότητα· «Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτίσητε»(Β' Κορ. η´ 9)· καὶ πρὸς τούτοις παρακάλεσέ Τον νὰ μὴ σὲ ἀφίσῃ πλέον νὰ πλανεθῇς ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὅταν ἔχῃς τὰ ὑπάρχοντά σου ἢ ὅταν τὰ ὑστερῆσαι δι' ἀγάπην τοῦ Κυρίου, νὰ μὴ τὰ μεταχειρίζεσαι δι' ἄλλο τέλος παρὰ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐξαγοράσῃς μὲ αὐτὰ μίαν αἰώνιον εὐδαιμονίαν, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος» (Παροιμ. ιγ´ 8).

β´.

Συλλογίσου ἀδελφέ, ὅτι ὁ Χριστὸς γεννηθείς, ἦλθε νὰ πολεμήσῃ τὸν ἄτακτον ἔρωτα τῶν ἡδονῶν μὲ τὰς ὀδύνας καὶ τοὺς πόνους ὅπου ἐδοκίμασεν· ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος δὲν πιστεύει πῶς εἶναι ἄλλη ἀπόλαυσις, παρὰ ἐκείνη τῶν αἰσθήσεων. Ὅθεν δὲν κυβερνᾷ αὐτάς, καθὼς εἶναι ἴδιον τοῦ λογικοῦ ζώου, ἀλλὰ ἀφίνει τοιουτοτρόπως τὸν ἑαυτόν του νὰ φέρεται ὡσὰν ἕνα ἄλογον ζῶον καὶ νὰ πλανᾶται ἀπὸ αὐτάς καὶ διὰ νὰ χαίρεται, τρέχει χωρὶς χαλινάρι εἰς ὅλας τὰς παρανομίας· ζητεῖ τὴν ἡδονήν ὡς τέλος καὶ τὴν νομίζει ἔντιμον, ἀγκαλὰ καὶ τὴν εὑρίσκῃ εἰς τὰς μεγαλυτέρας ἀτιμίας καὶ ἀκαθαρσίας. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ συμπαθῶντας αὐτὴν τὴν τυφλότητα ἦλθε διὰ νὰ νικήσῃ καὶ νὰ ἰατρεύσῃ τοιοῦτο μεγάλον σφάλμα διὰ τοῦτο καὶ δυνάμενος νὰ γεννηθῇ μὲ ἕνα τραχὺ σῶμα τελείου ἀνδρός, ἠθέλησε νὰ γεννηθῇ ἕνα ἁπαλὸν σῶμα βρέφους διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ὀδύνην, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ πάθῃ περισσότερον· καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν βασανιστικὴν φυλακὴν ὅπου ὑπέμεινεν ἐννέα μῆνας μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου, ἠθέλησε νὰ ὑποφέρῃ ὅλα τὰ βάσανα καὶ τὰς ὀδύνας τῆς νηπιότητος, ὡσὰν νὰ μὴ εἶχε τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ.

Ἔπρεπεν εἰς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς νὰ λάβῃ ἕνα σῶμα, ὄχι μόνον τελειότερον ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, ἀλλ' ἕνα σῶμα ἀπαθές, ἀνώδυνον, μακάριον καὶ ἄξιον κατοικητήριον τῆς παρομοίως μακαρίας ψυχῆς του[88] μὲ ὅλον τοῦτο ἀντὶ ἐκείνου λαμβάνει ἕνα σῶμα πολὺ ἁπαλόν, πολὺ λεπτὸν καὶ τρυφερώτατον, αἰσθητικὸν κάθε βασάνου καὶ καμωμένον ἐπὶ ταὐτοῦ διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ δέχεται ἀπὸ ὅλας τὰς αἰσθήσεις ὅλους τοὺς πόνους, καθὼς καὶ τὸ πέλαγος δέχεται ὅλους τοὺς ποταμούς. Διὰ τοῦτο καὶ παρομοιάζει αὐτὸς τὸν ἑαυτόν Του μὲ τὸν σκώληκα, ὄχι μόνον διότι ἐγεννήθη χωρὶς σπέρμα, καθὼς γεννῶνται καὶ οἱ σκώληκες, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶχε τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν τρυφερότητα τῶν σκωλήκων, «ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος» (Ψαλμ. κα´ 6). Ὅθεν καὶ εὐθὺς ὅπου ἐγεννήθη, μὲ τὴν ἁφὴν ἐδέχθη τὴν προσβολὴν τῆς ψυχρότητας τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ νενοτισμένου σπηλαίου· μὲ τὴν φωνὴν κλαυθμυρίζει· μὲ τὴν ὄσφρησιν αἰσθάνεται τὴν βρώμαν τῆς φάτνης καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· μὲ τὴν ὅρασιν βλέπει ἕνα σκοτεινὸν ἀκαλλὲς καὶ ἄχαρον σπήλαιον· καὶ μὲ τὴν ἀκοήν ἄλλο δὲν ἀκούει παρὰ τραχείας φωνὰς ἄγριων θηρίων· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, εὐθὺς ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη, ἀφιερώνει τὰς ἀπαρχὰς τῆς ζωῆς Του εἰς μίαν ἄκραν στενοχωρίαν καὶ ἔνδειαν ὅλων τῶν ἀναπαύσεων καὶ εἰς κάθε λογῆς ὀδύνην καὶ

---

[88] Λέγουσι γὰρ οἱ θεολογοῦντες, ὅτι ὁ Κύριος κατὰ μὲν τὸ σῶμα δὲν ἦτο μακάριος, ἀλλ' ἐν ὁδῷ, ὅποιοι εἰσὶ κατὰ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ἅγιοι, ἐπειδὴ εἶχε καὶ τοῦτο ποθητὸν καὶ θνητὸν διὰ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτοῦ νὰ πάθῃ καὶ νὰ τελέσῃ τὴν οἰκονομίαν· κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν ἦτο μακάριος καὶ ἐν πέρατι, καθ' ὅτι, οὐ μόνον τὴν φυσικὴν λεγομένην εἶχε γνῶσιν καὶ φιλοσοφίαν καὶ τὴν θεόπνευστον ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὴν μακαρίαν ὅρασιν τοῦ θείου προσώπου, δι' ἧς καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ὤν, τῆς τοῦ προσώπου θεωρίας ἀπήλαυε τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν οἱ ἅγιοι μετὰ θάνατον ἀξιοῦνται· Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ δ' βιβλίου περὶ συμφωνίας τῶν Εὐαγγελιστῶν, λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς διέφερε τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐδενὶ ἐν τῷ δε τῷ βίῳ δέδοται Θεὸν ἰδεῖν, ὥσπερ Ἐκείνῳ. Εἰς τοῦτο συντείνουσι καὶ τὰ ρητὰ ταῦτα· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, Ἐκεῖνος ἐξηγήσατο» (Ἰω. α´ 18)· καὶ πάλιν· «οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰμὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ἰω. γ´ 13)· δῆλον γὰρ ὡς ἦν ἐν τῷ οὐρανῷ διὰ τῆς μακαρίας ὁράσεως. (Ὅρα καὶ Ἀθανάσιον Ἀλεξανδρείας, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν).

βάσανον ὅπου ἦτο δεκτικὴ ἐκείνη ἡ ἡλικία Του. Ὤ! Ἀφήσητέ με νὰ ὑπάγω κοντὰ εἰς τὴν φάτνην καὶ νὰ εἰπῶ εἰς τὸν Ἰησοῦν· τί εἶναι αὐτὴ ἡ ἄκρα σου συγκατάβασις γλυκύτατέ μου Ἰησοῦ; Ἐσὺ εἶσαι Ἐκεῖνος ὁ ἐπιθυμητὸς Μεσσίας ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ εὐθὺς νὰ γεννηθῇς μὲ τοιαῦτα βάσανα; Ναί, μοῦ ἀποκρίνεται· τοῦτο ἦτο ἀπ' ἀρχῆς τὸ θέλημα τοῦ Οὐρανίου Πατρός μου, νὰ ἀναιρεθῇ ἡ ἡδονὴ διὰ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦτο τὸ πατρικὸν θέλημα ἦλθον νὰ τελειώσω ἐγὼ εὐθὺς ὅπου ἐγεννήθηκα εἰς τὸν κόσμον, καθὼς ἐκ μέρους μου προεῖπεν ὁ Δαβὶδ καὶ μὲ τὸν Δαβὶδ ὁ Ἀπόστολος· δι' ὅ εἰσερχόμενος εἰς τόν κόσμον λέγει· «θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω, τοῦ ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὸ θέλημά σου» (Ἑβρ. ι΄ 5).

Ἐδῶ τώρα ἐσὺ ἀγαπητέ, γενοῦ κριτὴς ἀναμεταξύ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ κόσμου, καὶ ἀποφάσισε τὶς ἔχει νὰ σοῦ ἐξουσιάζῃ, ὁ Χριστὸς ἢ ὁ κόσμος; Ποῖον πρέπει νὰ ἀκολουθῇς, Ἐκεῖνον ὅπου θέλει τὴν σωτηρίαν σου μὲ τὴν ὀδύνην, ἢ ἐκεῖνον ὅπου ζητεῖ τὴν ἀπώλειάν σου μὲ τὴν ἡδονήν; φανερὸν ὅτι τὸν πρῶτον· «Χριστὸς γάρ φησίν, ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν Αὐτοῦ». (Α΄. Πετρ. β΄. 21.)· διὸ τι ἐὰν ἔτσι δὲν κάμῃς, ἕνα ἀπὸ τὰ δύο πρέπει νὰ εἰπῇς· ἄν εἰπῇς τὸ πρῶτον καὶ ἐσὺ πλέον δὲν εἶσαι χριστιανός· ἄν εἰπῇς, τὸ δεύτερον καὶ ἐσὺ πλέον δὲν ἔχεις φρένας εἰς τὴν κεφαλὴν· καὶ διὰ τὰ δύο ὁμοῦ εἶσαι ἄθλιος καὶ ἐλεεινός. Καὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ὁ κόσμος εἶναι τόσον τυφλός, ὅπου ὄχι μόνον δὲν γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' οὔτε δύναται νὰ τὴν γνωρίσῃ, καθὼς λέγει ἡ ἰδία αὐτοαλήθεια· «τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὅ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γιγνώσκει αὐτὸ» (Ἰω. ιδ΄. 17.)· ἐὰν ἐσὺ θελήσῃς νὰ θεραπευθῇς εἰς αὐτὸν τὸν τυφλόν καὶ στέρξῃς νὰ κυβερνᾷς τὴν ζωήν σου μὲ τὰ διατάγματά του ὅπου φυσικὰ εἶναι ψευδῆ, ὢ ταλαίπωρος ὅπου εἶσαι! Διότι παρεδόθης μοναχός σου εἰς τὰςχεῖρας τοῦ θανατηφόρου ἐχθροῦ σου καθὼς ὁ Σαμψὼν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων· καὶ διότι ἔγινες φανερὸς ἀποστάτης τοῦ Κυρίου, τοῦ ἄκρου σου εὐεργέτου, θέλοντας διὰ νὰ θεραπεύῃς τὰς αἰσθήσεις σου μὲ τὰς ἡδονάς καὶ προτιμῶντας μίαν ζωὴν τρυφηλήν, μαλακὴν καὶ ἡδονικήν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐμίσησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεώς Του, μολονότι καὶ αὐτὴ νομίζεται κοντὰ εἰς τοὺς ἄφρονας πῶς εἶναι ἄπταιστος καὶ ἀθώα.

Ἀχ ἀδελφέ! Καὶ τὸ πιστεύεις ἐσὺ ποτέ, πῶς ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ ἠθέλησε νὰ βασανίσῃ τόσον πολὺ τὸ πανάγιόν της σῶμα, ὄχι μόνον εἰς τὴν γέννησίν Του, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν ζωήν Του καὶ εἰς τὸν θάνατόν Του, ἐὰν δὲν ἦτο ἀναγκαῖον εἰς ἐσὲ τὸ νὰ φεύγῃς τὰς ἡδονὰς καὶ νὰ σκληραγωγῇς τὸ σῶμά σου; Καὶ τί θέλει σὲ ὠφελήσει αὐτὴ ἡ ματαία πρόφασις ὅπου λέγεις, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν σὲ προστάζει διὰ μέσου τῆς ἐντολῆς νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀναπαύσεις τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ σώματος, ἀλλὰ μόνον διὰ συμβουλῆς του; «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μάρκ. η΄ 35). Καὶ ἔτσι ψηφᾷς ἐσὺ τὰς συμβουλὰς τῆς ἀκτίστου σοφίας, προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις καὶ θέλοντας νὰ διαφεντεύῃς τὴν τρυφηλήν σου ζωήν; Ἤξευρε ὅμως ὅτι πρέπει νὰ μιμῆσαι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἂν θέλῃς νὰ εἶσαι προωρισμένος διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν μία ζωὴ γεμάτη ἀπὸ ἡδονὰς νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς βασανισμένης ζωῆς τοῦ Λυτρωτοῦ. Καὶ ἄκουσον ἐκείνας τὰς φοβερὰς ἀποφάσεις ὅπου φωνάζει μὲ ὑψηλὴν φωνὴν μέσα ἀπὸ τὴν φάτνην τὸ βρέφος ὁ Ἰησοῦς· «οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν· οὐαὶ ὑμὶν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε· οὐαί ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε· οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι» (Λουκ. ς΄ 24). Τί ἀποκρίνεσαι ἐσὺ εἰς αὐτὰ ὅπου θέλεις νὰ περνᾷς τὴν ζωήν σου μὲ ἀναπαύσεις καὶ ἔπειτα ζητεῖς νὰ εὑρίσκῃς ἀκόμη καὶ προφάσεις; Λογιάζεις πῶς αὐτὰ ὅπου λέγει ὁ Κύριος εἶναι φωναὶ κεναὶ καὶ πῶς ὁ Θεὸς ὡμίλησε χωρὶς νὰ ἔχουν ν' ἀποτελεσθοῦν τὰ λόγια Του; Ἔβγαλὲ το ἀπὸ

τὸν νοῦν σου· «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι Μου οὐ μὴ παρέλθωσι» (Ματθ. κδ΄ 35).

Ἐντράπου λοιπόν, ἐντράπου δι’ ὅλας τὰς ἡδονὰς ὅπου ἀπόλαυσες καὶ ἔχε τὸν ἑαυτόν σου ἀνάξιον τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος, ἐπειδὴ μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὰ ἔργα σου ἔκαμες μεγάλην ἐντροπὴν εἰς τὸ ἐπάγγελμά σου καὶ τόσας φοράς ἐψήφισες καλλίτερα νὰ θεραπεύσῃς τὴν σάρκα σου, παρὰ τὸν Θεόν· καὶ οὕτω ἔγινες αἰτία νὰ βλασφημηθῇ διὰ σοῦ ἀπὸ τὰ ἔθνη ὁ χριστιανισμὸς καὶ τὸ ὑπερύμνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καθὼς Αὐτὸς ὁ ἴδιος παραπονεῖται λέγων· «δι’ ὑμᾶς διὰ παντὸς τὸ Ὄνομά Μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν» (Ἡσ. νβ΄ 5). Ὅθεν κάμε ἀπόφασιν νὰ ἀπαρνηθῇς ὅλας τὰς ἡδονὰς, ὅπου ἀποδεδειγμένως δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς τὴν στάσιν σου καὶ νὰ δεχθῇς εἰς τὸ ἑξῆς εὐχαρίστως ὅλους τους σταυροὺς καὶ τὰς θλίψεις ὅπου θέλει σοῦ στείλει ὁ Θεὸς καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇς θεληματικῶς τὴν σκληραγωγίαν ὅπου περιέχει ἡ ἀληθὴς μετάνοια, μὴ θέλοντας ἄλλον λογαριασμὸν διὰ νὰ τὴν ἀγαπᾷς, παρὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔδειξεν ὁ Χριστὸς εἰς αὐτὴν εἰς τὴν γέννησίν Του. Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου διὰ τὴν ἀγάπην σου ἠθέλησε νὰ γεννηθῇ μὲ τοιαῦτα βάσανα καὶ τέλος πάντων παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ καταλάβῃς καλὰ ἀπὸ τὸ παράδειγμά Του αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν· ὅτι δηλ. ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι καιρὸς διὰ νὰ κλαίῃς καὶ νὰ θλίβεσαι καὶ ὄχι διὰ νὰ γελᾷς καὶ νὰ ξεφαντώνῃς, καθὼς λέγει ὁ Ἐκκλησιαστὴς «καιρὸς τοῦ κλαίειν» (γ΄ 4)· καὶ ὁμοῦ μὲ τὸν Ἐκκλησιαστὴν καὶ ὁ Ἀπόστολος· «ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν, ἵνα καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες ὦσι· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου» (Α΄ Κορινθ. ζ΄ 29).

γ΄.

Συλλογίσου, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς γεννηθεὶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ πολεμήσῃ μὲ τὴν ταπείνωσίν Του τὸν ἄτακτον ἔρωτα τῆς δόξης. Ὁ κοσμικὸς ἄνθρωπος ζητεῖ νὰ ὑπερέχῃ τοὺς ἄλλους,νὰ τιμᾶται, νὰ δοξάζεται καὶ νὰ φαίνεται ἐξαιρετώτερος τῶν λοιπῶν ἄνθρωπων, νὰ προστάζῃ ἐξουσιαστικῶς· νὰ ὁμιλῇ ὑψηλοφρόνως’ νὰ μεταχειρίζεται αὐθεντίαν καὶ ἐὰν καμμίαν φορὰν τύχῃ νὰ ἔλθουν εἰς συνερισίαν ἡ Δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δόξα ἡ ἰδική του, αὐτός καταφρονεῖ τὴν Δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ προκρίνει τὴν ἰδικήν του. Αὐταὶ εἶναι αἱ μωραὶ διδασκαλίαι ὅπου διδάσκει ὁ κόσμος τοὺς μαθητάς του καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ σφάλματα ὅτου ἦλθε διὰ νὰ ἰατρεύσῃ ὁ Λυτρωτὴς ἡμῶν, ἀφ’ οὗ ἄρχισε νὰ ζῇ εἰς τὸν κόσμον· ἠδύνατο Αὐτὸς ἀκόμη καὶ βρέφος ὥντας, νὰ κάμνῃ τὰ ἔργα τοῦ τελείου ἀνδρός· ἤγουν, ἠδύνατο εὐθὺς ὅπου ἐγεννήθη νὰ λαλῇ καθαρὰ καὶ ἔναρθρα· ἠδύνατο νὰ συντυχαίνῃ ταῖς γλώσσαις ὅλων τῶν γενῶν· ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τριγύρω Του χιλιάδας καὶ μεριάδας Ἀγγέλων ἡλιομόρφων διὰ νὰ Τὸν παραστέκονται ὀφθαλμοφανῶς καὶ νὰ Τὸν ὑπηρετοῦν, ὄχι μόνον ὡς Θεόν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπον.Ἠδύνατο ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν τῆς ζωῆς Του νὰ μεταχειρίζεται τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ τρέχῃ εἰς τὸν κόσμον, νὰ τὸν γεμίζῃ ἀπὸ τὰ μεγαλεῖα τῶν θαυμάτων Του, νὰ τὸν φωτίζῃ μὲ τὰς λάμψεις τῆς διδασκαλίας Του, νὰ τὸν μαθητεύῃ μὲ τὴν ἁγιότητα τῶν παραδειγμάτων Του καὶ νὰ τὸν μεταστρέφῃ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματός Του.

Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἠδύνατο νὰ δοξάσῃ τὸ ὄνομά Του ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι ποτὲ ἐστάθησαν εἰς τὸν κόσμον φιλόδοξοι· καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ κόσμου καὶ μεγιστάνες καὶ ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ λαοί, νὰ κινοῦν ἀπὸ τὰ τετραπέρατα τῆς οἰκουμένης νὰ ἔρχονται εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν οὐράνιον σοφίαν ὅπου διδάσκει ἕνα βρέφος, καθὼς καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ Νότου ἐκίνησε μέσα ἀπὸ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν καὶ ἦλθε διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν σοφίαν τοῦ δωδεκαετοῦς παιδὸς Σολομῶντος. Καὶ νὰ ἰδοῦν ἕνα νήπιον νὰ φωτίζῃ τυφλούς, νὰ καθαρίζῃ λεπρούς, νὰ ἀνορθῇ χωλούς, νὰ ἀνασταίνῃ νεκρούς, νὰ ἰατρεύῃ ἀρρώστους καὶ νὰ κάμνῃ φρικτὰ καὶ παράδοξα θαύματα

καὶ ὅλοι νὰ Τὸν ἐπαινοῦν, ὅλοι νὰ Τὸν δοξάζουν, ὅλοι νὰ Τὸν εὐφημοῦν. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε τοιαύτην ματαίαν καὶ ἀνθρωπίνην δόξαν ὁ Ἰησοῦς· ὄχι, ἀλλὰ «σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτόν»· ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος (Φιλιπ. β΄. 8)· καὶ κρύπτεται μὲ τὸν ἐρχομόν Του εἰς ἕνα τόπον ἀπὸ τοὺς πλέον ἀγνωρίστους τῆς Ἰουδαίας καὶ εἰς ἕνα κατοικητήριον τῶν ἀλόγων ζώων· σκεπάζει δὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας Του μέσα εἰς ἕνα κομμάτι κρέας καὶ ὑπὸ κάτω εἰς τὴν μωρίαν ἑνὸς ἀγνώστου καὶ ἀφώνου νηπίου· «ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι». (Κολ. β΄. 3). Δι' ὅ καὶ ὁ Ἠσαΐας περὶ τῆς νηπιώδους ἀγνωσίας τοῦ παιδιοῦ τούτου λέγει· «διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα καὶ μητέρα» (η΄ 4)· καὶ εἰς καιρὸν ὅπου οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, ὁ Αὔγουστος λέγω Καῖσαρ, κυβερνοῦν τὰς βασιλείας μὲ ἀπογραφὰς καὶ δίδουν νόμους εἰς τοὺς λαοὺς καὶ φαίνονται ἔνδοξοι πανταχοῦ· αὐτὸς ὅπου εἶναι βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων γεννᾶται καὶ ζῇ παντελῶς ἀγνώριστος καὶ λογίζεται ὡς ἕνα οὐδέν. Ὦ, τῆς ἀνυπέρβλητού Σου ταπεινώσεως γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦ! Ἡ ὁποῖα ἔκαμε τὸν προφήτην Ἀββακοὺμ νὰ ἔβγῃ σχεδὸν ἀπὸ τὰς φρένας του καὶ νὰ λέγῃ· «Κύριε κατενόησα τὰ ἔργα Σου καὶ ἐξέστην· ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ» (γ΄ 2) καὶ ἡ ὁποία ἐκίνησε τὸν σὸν ὅσιον Ἰσαὰκ νὰ εἰπῇ τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ λόγια· «ἡ ταπεινοφροσύνη, στολὴ θεότητος ἐστίν· ὁ γὰρ λόγος ὁ ἐνανθρωπήσας αὐτὴν ἐνεδύσατο καὶ ὡμίλησεν ἡμῖν δι' αὐτῆς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν... ἵνα μὴ ἡ κτίσις τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ καταφλεχθῇ» (Λόγ. κ΄). Διότι ἐπειδὴ καὶ ἡ αἰτία τῆς πτώσεως καὶ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν ἐστάθη ἡ διαφορὰ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος, διὰ τοῦτο Ἐσὺ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν γέννησίν Σου σηκώνεις ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτο τὸ μέγα σκάνδαλον τῆς ἀπωλείας τοῦ κόσμου· καὶ σὺ ὁ πάντων μείζων καὶ ὑπὲρ τὰ ὄντα ὤν, ἐλάττων καὶ ἔσχατος πάντων γενόμενος, κάμνεις μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ὁμότιμα ὅλα Σου τὰ κτίσματα, τόσον τὰ μείζονα καὶ ἀνώτερα, ὅσον καὶ τὰ ἐλάττω καὶ κατώτερα καὶ δεικνύεις ὁδὸν ἀρίστην ὑψώσεως, τὴν ταπείνωσιν, καθὼς σὲ θεολογεῖ ὁ ἰδικός Σου τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων· «λύει δὲ παραδόξως (ὁ Θεὸς δηλ.) τῶν ἀπ' ἀρχῆς πτωμάτων τὴν πρόφασιν· ἡ δὲ ἦν τὸ ἐνθεωρούμενον τοῖς οὖσιν ὑπερέχον καὶ ἐλαττούμενον· καὶ ὁ ἐντεῦθεν φθόνος καὶ δόλος αἵ τε φανεραὶ καὶ ἀφανεῖς ἔριδες... λῦσαι οὖν ἀρτίως ὁ Θεὸς εὐδοκήσας τῆς τὰ λογικὰ τούτου κτίσματα κατασπώσης ὑπερηφανείας τὴν πρόφασιν, ἐξομοιεῖ τὸ πᾶν ἑαυτῷ καὶ ἐπείπερ Αὐτὸς ἑαυτῷ κατὰ φύσιν ἴσος ἐστι καὶ ὁμότιμος, ποιεῖ καὶ τὴν κτίσιν ἴσην κατὰ χάριν ἑαυτῇ καὶ ὁμότιμον. Καὶ τοῦτο πῶς; Αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ Θεὸς Λόγος κενώσας Ἑαυτὸν ἀπορρήτως καὶ καταβὰς ἄνωθεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐσχατιὰν καὶ ταύτην ἑαυτῷ συνδήσας ἀλύτως καὶ ταπεινωθεὶς καὶ πτωχεύσας τὸ καθ' ἡμᾶς τὰ κάτω πεποίηκεν ἄνω· μᾶλλον δὲ πρὸς ἓν συνήγαγεν ἄμφω, τῇ Θεότητι μῖξας τὴν ἀνθρωπότητα καὶ οὕτω πρὸς τὰ ἄνω φέρουσαν ὁδὸν ἅπασιν ὑπέδειξεν τὴν ταπείνωσιν, ἑαυτόν εἰς παράδειγμα προθεὶς ἀνθρώποις τε καὶ Ἀγγέλοις ἁγίοις σήμερον» (Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν).

Τώρα ἠμπορεῖς ἐσὺ ἀγαπητὲ νὰ εὕρῃς μεγαλυτέραν ἀπὸ αὐτὴν ἐναντιότητα ἀναμεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου; Ὅθεν ἀπὸ τούτους τοὺς δύο, ποῖος εἶναι δίκαιον νὰ σὲ ἐξουσιάζῃ; Ὁ Χριστὸς ἢ ὁ κόσμος; Βέβαια ὁ Χριστός· διότι ὁ Χριστὸς οὔτε πλανᾶ οὔτε πλανᾶται, ὁ δὲ κόσμος καὶ πλανᾷ, καὶ πλανᾶται· Ἔπειτα στοχάσου πῶς εἰς τὸν Χριστὸν δὲν ἔφθασεν μόνον ὅπου ἐγεννήθη ὑπήκοος τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀλλὰ ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ γεννηθῇ καὶ εἰς ἕναν καιρὸν ὅπου γίνεται ἔμπρακτος ὑποταγὴ· «ἐν τὰς ἡμέρας, γάρ φησὶν, ἐκείνας ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην» (Λουκ. β΄. 1.) καὶ ἠθέλησε νὰ φέρῃ ἄνω κάτω ὅλα τὰ πράγματα, μόνον νὰ βάλῃ τὸν ἑαυτόν Του ὑποκάτω εἰς αὐτήν τὴν ὑποταγήν· «ἀνέβη φησί καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς πόλιν Βηθλεέμ... ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικεὶ οὔσῃ ἐγκύῳ». (Λουκ. β΄. 4.) Εἰς ἐσένα ὅμως

ἀδελφέ, φαίνεται ἀρεστὸν νὰ φέρῃς ἄνω κάτω ὅλα τὰ πράγματα, νὰ συγχύσῃς ὅλον τὸν κόσμον μόνον διὰ νὰ κάμνῃς τὴν ὄρεξίν σου, μόνον διὰ νὰ ὑποτάξῃς ὅλους εἰς τὴν γνώμην σου μόνον διὰ νὰ γίνῃς μεγάλος καὶ διὰ νὰ δοξασθῇς εἰς τὸν κόσμον καὶ μὲ τοῦτο ὅπου κάμνεις φαίνεσαι πῶς λέγεις· ἐγὼ θέλω νὰ ἀκολουθήσω καλλίτερα τὸ παράδειγμα τοῦ κόσμου, παρὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ· ἐγὼ ἐκλέγω κάλλιον τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὤ, πόσον θέλει σοῦ φανῇ βαρεῖα αὐτὴ ἡ ἄλογος ἐκλογή, ὅταν εἰς τὸ φῶς τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ θέλῃς ἰδῇ τὰ πράγματα, καθὼς εἶναι τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὄχι καθὼς τώρα σοῦ φαίνονται καὶ ὅταν τοῦτο τὸ βρέφος ὅπου τώρα βλέπεις ἄδοξον καὶ ταπεινὸν μέσα εἰς τὴν φάτνην, ἔλθῃ ὡς μέγας βασιλεὺς μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς διὰ νὰ κρίνῃ ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀλλά τί ἀποκρίνεσαι; Ναὶ ἐγὼ πρέπει νὰ παραβλέπω τὴν τιμήν μου καὶ νὰ ταπεινώνομαι διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ὁ κόσμος εἶναι ἀδιάκριτος καὶ μὲ καταφρονεῖ καὶ πλέον δὲν μὲ ψηφᾷ διὰ τίποτε. Εὖγε, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· ἄφες λοιπὸν νὰ εἶναι κεκρυμμένη καὶ καταφρονημένη ἡ ἰδική σου τιμὴ καὶ ζωὴ ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον, ἵνα ὅταν φανερωθῇ ὁ Χριστός, φανερωθῇς καὶ ἐσὺ μὲ τιμὴν καὶ δόξαν· «ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ὑμῶν τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ» (Κολασ. γ´ 3). Ἂς λέγῃ ὁ κόσμος τὰ ἰδικά του· τί σοι μέλλει; Ἐσὺ ἀκολούθει τὴν ὁδηγίαν τῆς σοφίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὄχι τῆς μωρείας τοῦ κόσμου, ὅστις εἶναι καὶ ἐχθρὸς ἰδικός σου καὶ ἐχθρὸς τοῦ Λυτρωτοῦ σου τόσον μεγάλος ὅπου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πάθους Του αὐτὸς παρεκάλεσε μὲν τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς σταυρωτάς Του διὰ τὸν κόσμον ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ παρακαλέσῃ· «οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ». (Ἰωάν. ιζ´ 9). Ὅθεν ἕνα ἀπὸ τὰ δύο, ἂν ἐσὺ εἶσαι φίλος τοῦ Ἰησοῦ πρέπει νὰ εἶσαι ἐχθρὸς τοῦ κόσμου· καὶ ἂν ἐκ τοῦ ἐναντίου θελήσῃς νὰ εἶσαι φίλος τοῦ κόσμου, ἐξάπαντος πρέπει νὰ εἶσαι ἐχθρὸς τοῦ Ἰησοῦ· μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα εἰς Θεόν ἐστιν; Ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται»· (Ἰακωβ. δ´. 4.) Μά σοῦ κακοφαίνεται διότι σὲ καταφρονεῖ καὶ σὲ μισεῖ ὁ κόσμος; Ἀνόητος ὅπου εἶσαι· αὐτὸ τὸ μῖσος καὶ αὐτὴ ἡ καταφρόνησις εἶναι σημάδι καλὸν πῶς δὲν εἶσαι μαθητὴς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ· «εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος». (Ἰω. ιε´. 19).

Τὸ λοιπὸν ἄρχισε ἀδελφέ μίαν φορὰν νὰ ἀνοίξῃς τὰ μάτια σου διὰ τὸ καλόν τῆς ψυχῆς σου καὶ ἀποφάσισε νὰ μὴ πιστεύῃς πλέον τὸν ψεύστην καὶ ἐπίβουλον κόσμον· καθὼς σὲ συμβουλεύει καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ· «μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα». (ιβ´. 10). Κάμε στερεὰν ἀπόφασιν νὰ μελετᾷς πάντοτε καὶ νὰ ἀκολουθῇς τὴν ὁδηγίαν τοῦ φωτὸς τῶν παραδειγμάτων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μέσα ἀπὸ τὰ βρεφικὰ σπάργανα σοῦ φωνάζει μὲ ψελλίζουσαν γλῶσσαν ἐκεῖνον τὸν φοβερὸν ἐλεγμόν· «πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;» (Ἰω. ς´. 44.) Καὶ ἐπειδὴ Αὐτὸς ἔπαθε τόσα διὰ νὰ σὲ μαθητεύσῃ τὴν ἀλήθειαν, παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ καταλάβῃς κατὰ βάθος τὸ παράδειγμά Του καὶ τὴν διδασκαλίαν Του διὰ νὰ ἀγαπᾷς μὲν τὴν ταπείνωσίν Του, ἡ ὁποία εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀληθινὸν ὕψος καὶ δόξαν, νὰ μισῇς δὲ καὶ νὰ ἀποστρέφεσαι τὴν δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ κόσμου, ἡ ὁποῖα εἶναι ἀληθινὴ ἀτιμία καὶ ἀδοξία, ὄχι μόνον διότι σὲ ὑστερεῖ τῆς Οὐρανίου Δόξης, ἀλλὰ καὶ διότι καταντᾷ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον εἰς τὸν χοῦν καὶ εἰς τὴν κοπρίαν κατὰ τὴν δαυϊτικὴν ἐκείνην κατάραν· «Καταδιῶξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου... καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνῶσαι». (Ψαλμ. ζ´. 5).

ΜΕΛΕΤΗ ΚΑ΄.

Εἰς τὴν Περιτομὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Χριστὸς περιτμηθεὶς κατεσκεύασε
Α΄. Ἕνα ἰατρικὸν ἰαματικόν τῆς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων.
Β΄. Ἕνα ἰατρικὸν ἀναψυκτικὸν τῶν πόνων των.
Γ΄. Ἕνα ἰατρικὸν διαφυλακτικόν τῆς ὑγείας των.

α΄.

Συλλογίσου, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ παρευθὺς εἰς τὴν περιτομήν Του, ὡσὰν ἕνας καλὸς ἰατρός, ἑτοιμάζει ἕνα ἰατρικὸν ἰαματικόν τῆς ἀσθενείας μας· ἕνα ἰατρικὸν ἀναψυκτικὸν τῶν πόνων μας καὶ ἕνα ἰατρικὸν διαφυλακτικόν τῆς ὑγείας μας. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ ἐπροξένησε δύο μεγάλας ἀσθενείας εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς μὲν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν ἐπροξένησε τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ἄγνοιαν καὶ ὅλους τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι συνεζευγμένοι ὁμοῦ μὲ τὸ γεννώμενον σῶμα καὶ σκεπάζουν ὡσὰν ἕνα σύννεφον καὶ παραπέτασμα τὰς ταλαιπώρους ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἰς δὲ τὸ σῶμα ἐπροξένησε μίαν κλίσιν εἰς τὰς ἡδονάς. Ὅθεν εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ γενέθλια· «ὡς Χριστοῦ μαθητὴς περιτμήθητι περιελοῦ τὸ ἀπὸ γενέσεως κάλυμμα· ὅπερ ὁ σχολιαστὴς Νικήτας ἑρμηνεύων, ἀπὸ γεννήσεως κάλυμμα φησὶν τὴν προγονικὴν ἁμαρτίαν τὴν εἰς ὅλον ῥυεῖσαν τὸ γένος· αὕτη γὰρ ἡ ἁμαρτία εὐθὺς ἐκ γεννήσεως οἷον τι νέφος ἐπιπροσθεῖ τῇ ψυχῇ, τινὸς δὲ ἀπὸ γεννήσεως κάλυμμα τοὺς ἐμπαθεῖς λέγουσα λογισμοὺς καὶ τὴν ἐκ τούτων ἀχλὺν καὶ τὴν ἄγνοιαν τὴν συνεζευγμένην τῇ σαρκί. Περιτομὴ δὲ πνευματικὴ ἐστὶν ἡ τῆς σωματικῆς ἡδονῆς καὶ τῶν περιττῶν καὶ οὐκ ἀναγκαίων ἀπόθεσις»· ἐπειδὴ λέγω ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία καὶ τὴν ψυχὴν ἔκαμεν ἀσθενῆ διὰ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν καὶ μάλιστα τῆς ὑπερηφανείας καὶ τὸ σῶμα ὁμοίως ἔκαμεν ἀσθενὲς διὰ τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ πάθη κλίσεως, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς περιτμηθείς, κατασκευάζει ἕνα ἰατρικὸν ἰαματικὸν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Καὶ τὴν μὲν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἰατρεύει μὲ τὸ νὰ περιτέμῃ τὴν ἀκροβυστίαν τῆς ἁγίας σαρκός Του, ἡ ὁποία εἶχε τύπον τῆς σωματικῆς ἡδονῆς· «πᾶσα γὰρ ἡδονή, λέγει ὁ ἀνωτέρω σοφὸς Νικήτας, μὴ ἐκ Θεοῦ καὶ ἐν Θεῷ γινομένη, περίττωμα ἡδονῆς ἐστίν, ἧς τύπος ἡ ἀκροβυστία, ἥτις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν εἰ μὴ δέρμα, ἡδονικοῦ βίου περίττωμα»· καὶ πάλιν μὲ τὸ νὰ περιετμήθη ὁ Κύριος μὲ ἕνα τρόπον καὶ σχῆμα ἄκρας ταπεινώσεως, ἰατρεύει καὶ τήν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ἥτις κυρίως εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια· «ἀρχὴ γὰρ ἁμαρτίας ὑπερηφανεία»· (Σειράχ· ια΄. 13.) καὶ ὁμοῦ μὲ τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ῥίζαν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν, κόπτει καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ἐμπαθεῖς λογισμοὺς καὶ κλάδους τῆς ἁμαρτίας μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τομήν. Καὶ μολονότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ εἰς τὴν γέννησίν Του καὶ εἰς τὴν ζωήν Του καὶ εἰς τὸν θάνατόν Του ἐταπεινώθη πάντοτε δι' ἡμᾶς, δὲν ἐταπεινώθη ὅμως μὲ τόσην ὑπερβολήν, καθὼς ἐταπεινώθη εἰς τὴν περιτομήν Του, ἡ ὁποία ἐστάθη δι' Αὐτὸν μία ταπείνωσις, ὄχι μόνον ἄκρα, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀσύγκριτος καὶ ὡσὰν νὰ εἰπῇ τινὰς ταπείνωσις ταπεινώσεων, διότι ἐδῶ φαίνεται ὁ Ἰησοῦς εἰς εἶδος ἐσχάτου ἁμαρτωλοῦ, ἤγουν εἰς τὸ πλέον ἀσχημότερον καὶ ταπεινότερον ὅπου ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ εὑρεθῇ καὶ ὡσὰν ἁμαρτωλὸς λαμβάνει ἕνα φάρμακον ὅπου ἔπρεπεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐμπαθεῖς καὶ ἁμαρτωλούς, ὅπου ἐκ σπέρματος καὶ ἡδονῆς γεννώμεθα καὶ διὰ σπέρματος καὶ ἡδονῆς γεννῶμεν· καὶ ὄχι εἰς Αὐτὸν ὅπου ἦτο ὄχι μόνον ἀνώτερος ἀπὸ κάθε προσβολὴν ἐμπαθοῦς καὶ ἡδονικοῦ λογισμοῦ καὶ κλίσεως ἁμαρτητικῆς, ἀλλὰ οὔτε ἐκ σπέρματος ἐγεννήθη, οὔτε σπέρμα εἶχεν ὁλότελα. Καὶ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅτι δέχεται ὄχι ἕνα τοιοῦτον φάρμακον, ὅπου νὰ Τὸν ταπεινώσῃ μόνον περαστικῶς, ἀλλὰ τοιοῦτον ὅπου νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸ ἁγιώτατόν Του σῶμα μίαν πληγὴν καὶ τομὴν διαμένουσαν καὶ σχεδὸν ἕνα

παντοτεινὸν ὄνειδος καὶ ὕβριν τῆς ἀθωότητος καὶ ἀναμαρτησίας Του. Ὄνειδος λέγω ὅπου εἶναι ὁλοτελῶς ἀσύγκριτον, ἐπειδὴ δὲν φαίνεται καμμία μαρτυρία τοῦ οὐρανοῦ ὅπου νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ ὑψώσῃ αὐτὴν τὴν τόσην Του θαυμασίαν ταπείνωσιν. Καθὼς ἄλλας φορὰς ἦτο συνήθεια νὰ γίνεται, ὅταν οἱ ἄγγελοι, καὶ νέος ἀστὴρ ὕψωσαν τὴν ταπείνωσιν τῆς γεννήσεώς Του· ὅταν ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὕψωσαν τὴν ταπείνωσιν τοῦ βαπτίσματός Του εἰς τὸν Ἰορδάνην· ὅταν ὁ ἐσκοτισμένος ἥλιος καὶ ἡ τρέμουσα γῆ καὶ τὰ ἀνεῳγμένα μνημεῖα καὶ ὅλα τὰ στοιχεῖα, μὲ ὅλα τὰ κτίσματα, ὅπου τόσον ᾐσθάνθησαν τὰ πάθη Του, ὕψωσαν τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου Του· ἀλλ' ἐδῶ εἰς τὴν περιτομήν Του, δὲν φαίνεται κανένα τοιοῦτον θαῦμα, ἀλλὰ μόνον μία καθαρὰ καὶ μία γυμνὴ ταπεὶνωσις, χωρὶς κἀνένα ὕψος καὶ μεγαλεῖον, ἐπειδὴ καὶ ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν τομὴν (διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι) τῆς ἰδίας του τιμῆς, νὰ κάμνῃ ἕνα ἰατρικὸν δραστικώτερον διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὴν ἰδικήν σου ὑπερηφάνειαν.

Ἄχ! Ἀλλὰ τί θέλει γίνει διὰ σὲ ὑπερήφανε καὶ φιλήδονε, ἀνίσως οὔτε αὐτὴ ἡ τόσον ὑπερβολικὴ ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ, οὔτε αὐτὴ ἡ περιτομή Του, σταθοῦν ἀρκετὰ διὰ νὰ σὲ ὑγιάνουν ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ ἀπὸ τὰς περιττὰς ἡδονάς;[89] Ὦ, πόσον πρέπει νὰ αἰσχυνθῇς. Διατὶ δὲν αἰσχύνεσαι καθὼς πρέπει; Ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, διατὶ ἔγινες ὡς ἀναίσχυντος πόρνη καὶ τελείως δὲν ἐντρέπεσαι; «Ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας». (Ἱερ. γ´. 3.) Ὦ πόσον πρέπει νὰ φοβῆσαι! Ἀνίσως ὁ μὲν Χριστὸς κάμνῃ διὰ τὴν ἀγάπην σου ἕνα ὁλοκάρπωμα ὅλην τὴν τιμήν Του, ἐσὺ δὲ διὰ τὴν ἀγάπην Του οὔτε θέλῃς νὰ μάθῃς τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς χριστιανικῆς ταπεινώσεως, ἥτις θέλει σὲ δείξει μεγάλον εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· «ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτόν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτος ἔσται ὁ μείζων ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν». (Ματθ. ιη´. 4.). Καὶ δὲν σοῦ φαίνεται ἀδελφέ ἕνα τερατῶδες πρᾶγμα, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅπου εἶναι ἡ αὐτοαθωότης νὰ θέλῃ νὰ φαίνεται ἁμαρτωλὸς χωρὶς κἀμμίαν πρόφασιν καὶ ἐσὺ ὅπου εἶσαι καταφορτωμένος ἀπὸ τόσας ἁμαρτίας νὰ εὑρίσκῃς ἑκατὸν προφάσεις διὰ νὰ φαίνεσαι ἄπταιστος; Ἢ διὰ νὰ φαίνεσαι ὀλιγώτερον πταίστης ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐξομολόγησίν σου; Δὲν σοῦ φαίνεται παράδοξον ὁ μὲν Ἰησοῦς, ὅπου ἦτο ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε πάθος καὶ ἡδονὴν σαρκικήν, νὰ περιτέμνῃ τὴν ἀκροβυστίαν τῆς ἀναμαρτήτου σαρκός Του καὶ ἐσὺ ὁ ἐμπαθέστατος καὶ κλίνων εἰς τὴν ἁμαρτίαν νὰ μὴ θέλῃς νὰ κόψῃς κἂν τὰς περιττὰς καὶ οὐκ ἀναγκαίας ἡδονάς σου, ὡσὰν ἕνα μέλος περιττόν, διὰ νὰ ξελαφρωθῇς ὀλίγον ἀπὸ τὰ πάθη; Δὲν σοῦ φαίνεται πρᾶγμα ἀλλόκοτον νὰ βλέπῃς τὴν αὐτοτιμὴν νὰ γίνεται ἀτιμία, καὶ σὺ ὁ πηλὸς ἡ αὐτοατιμία νὰ μὴ θέλῃς νὰ ὑπομείνῃς οὐδένα λόγον ὑβριστικὸν ὅπου νὰ σοῦ εἰπῇ ὁ ἀδελφός σου; Δὲν σοῦ φαίνεται πρᾶγμα παράξενον νὰ βλέπῃς τὸν Δεσπότην καὶ Δοτῆρα τοῦ νόμου νὰ ὑποτάσσεται ὡς δοῦλος εἰς νόμον, διὰ νὰ διδάξῃ ἐσένα νὰ ὑποτάσσεσαι εἰς αὐτὸν· ἔπειτα σὺ ὁ ὄντως δοῦλος νὰ βαστάζῃς τὸν τράχηλόν σου ὑψηλὸν καὶ σκληρόν, ὡσὰν ἀδάμαστος ταῦρος καὶ ἵππος ἄγριος καὶ νὰ μὴ θέλῃς νὰ τὸν λυγίσῃς εἰς τὸν ζυγὸν καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ θεϊκοῦ νόμου διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν; Ὄντως ἀδελφὲ ἐπληρώθησαν εἰς ἐσὲ αἱ προφητεῖαι ἐκεῖναι ὅπου εἶπον οἱ προφῆται διὰ τοὺς σκληροτραχήλους καὶ ἀπειθεῖς Ἰουδαίους· «ἀπ' αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, διέσπασας τοὺς δεσμούς σου καὶ εἶπας· οὐ δουλεύσω σοί». (Ἱερ. β´. 20). Καὶ πάλιν· «διότι ὡς δάμαλις παροιστρῶσα παροίστρησεν Ἰσραὴλ» (Ὠσ. δ´. 16). Μάλιστα δέ, ἐπληρώθη εἰς ἐσὲ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος εἰς τοὺς

[89] Περιτταὶ δὲ ἡδοναὶ ὅσαι εἶναι ὑπὲρ τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν τοῦ σώματος· ἀναγκαία δὲ χρεῖα τοῦ σώματος εἶναι ἐκεῖνα τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ ἐνδύματα, ὅσα συνιστῶσι τὸ σῶμα καὶ φυλάττουν τὴν δύναμίν του, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος. «Καὶ ἁπαξαπλῶς, ὡς ἐν τῷ ἐνδύματι ἡγεῖσθαι προσήκει τὸ χρειῶδες, οὕτω καὶ ἐν τροφῇ· ἄρτος ἐκπληρώσει τὴν χρεῖαν καὶ ὕδωρ θεραπεύσει τὴν δίψαν τῷ ὑγιαίνοντι καὶ ὅσα ἐκ σπερμάτων παροψήματα, πρὸς τὰς ἀναγκαίας χρείας τὴν ἰσχὺν τῷ σώματι δύνανται διασώσασθαι».

Ἰουδαίους· «σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ». (Πράξ. ζ΄. 51.) διότι καὶ ἐσὺ εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ ἀπερίτμητος τῇ καρδίᾳ. Ἐὰν ὅμως εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θελήσῃς νὰ ὑποταχθῇς εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὰς Ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ νὰ περιτμηθῇς πνευματικῶς ἀποκόπτοντας τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς καὶ δὲν στέρξῃς νὰ βασιλεύσῃ ὁ Χριστὸς εἰς ἐσένα διὰ τῆς ὑποταγῆς ταύτης καὶ περιτομῆς, ἄκουσον εἰς τὸ τέλος τί ἔχεις νὰ πάθῃς ἀπὸ τοῦτο τὸ νήπιον ὅπου τώρα καταφρονεῖς· «πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τους μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου». (Λουκ. ιθ΄. 27).

Καὶ λοιπὸν ἀδελφὲ ἀποφάσισε ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα νὰ μὴ θέλῃς διὰ νὰ τιμᾶσαι ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε νὰ ἐπιθυμῇς νὰ ζῇς πλέον κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Δαϋίδ· «ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὀστά ἀνθρωπαρέσκων» (Ψαλμ. νβ΄. 7) ῥῖψαι μίαν φορὰν ἀπὸ τὴν φαντασίαν σου εἰς τὴν γῆν αὐτὸ τὸ κατηραμένον εἴδωλον τῶν κοσμικῶν τιμῶν καὶ τῶν ἄλλων σαρκικῶν ἡδονῶν ὅπου προσκυνεῖς καὶ σύντριψέ το πλέον καὶ καταπάτησέ το. Τί κοινωνίαν ἔχεις ἐσὺ ὁ ἀληθινὸς μὲ τοιοῦτον ψεύτικον εἴδωλον; Ὡς λέγει ὁ Ὠσηέ· «Τί αὐτῷ ἔτι καὶ εἰδώλοις;» (ιδ΄. 9.) Ἐσὺ δὲν εἶσαι τίποτε ἄλλο περισσότερον, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου εἶσαι ἐμπρὸς εἰς τὸν Κύριον, ἤγουν ἄτιμος καὶ ἀκάθαρτος· λοιπὸν θέλεις νὰ χάσῃς τὴν ἀλήθειαν δι' ἕνα ἴσκιον; Εὐχαρίστησε τὸν Λυτρωτήν σου, ὅπου μὲ τὴν περιτομὴν ἑνὸς περιττοῦ μέλους καὶ μὲ τὴν ταπείνωσίν Του σὲ διδάσκει δύο μαθήματα τόσον ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν σου· ἤτοι τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ἀποβολὴν τῶν περιττῶν ἡδονῶν, ἥτις λέγεται περιτομὴ καρδίας πνευματικὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον· «οὐ γὰρ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή... ἀλλὰ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι» (Ρωμ. β΄. 28). Καὶ παρακάλεσέ Τον δι' ἐκείνην τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην, διὰ τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ λάβῃ εἰς τὸν ἑαυτόν τοῦ τὰ σημεῖα τῆς ἁμαρτίας νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ αἰσχύνεσαι πάντοτε διὰ τὰ σφάλματά σου καὶ ὄχι διὰ τὴν μετάνοιάν σου, ὡς εἶναι γεγραμμένον· «μὴ ἐντραπῇς εἰς πτῶσίν σου... μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίαις σου». (Σειράχ. δ΄. 22. 26). Καὶ νὰ ἔχῃς πάντοτε ὡς ἐντιμότερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, ἐκεῖνον ὅπου μὲ περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην φυλάττει τὰς Ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπόσχεται καθαρώτατα πῶς θέλει τὰς φυλάττει πάντοτε· καθὼς λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής· «τέλος λόγου τὸ πᾶν ἄκουε, τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς Ἐντολὰς Αὐτοῦ φύλαττε· ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος». (ιβ΄. 13.)

β΄.

Συλλογίσου, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὴν περιτομὴν Του σοῦ δίδει ἕνα ἰατρικὸν ἀναψυκτικόν, τὸ Πανάγιόν Του αἷμα. Ὤ, τί μεγάλον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία! Αὐτὴ εἰς τὴν ἀρχὴν παρακινεῖ τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον νὰ τὴν πράξῃ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ θέλημά του καὶ διὰ νὰ ἀναπαύσῃ τὴν κακήν του γνώμην καὶ ὄρεξιν· ἀφ' οὗ δὲ μὲ τοιοῦτον τρόπον ἀπατήσῃ τὸν δυστυχῆ ἁμαρτωλὸν καὶ τὴν κάμῃ, τότε τὸν ἐμβάζει εἰς μεγάλους κόπους καὶ βάσανα· διότι μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀκολουθεῖ ἡ μετάνοια, ἥτις δὲν κατορθώνεται μὲ ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ χρειάζεται νηστείας, ἀγρυπνίας, γονυκλισίας, ἱδρῶτας, σκληραγωγίας καὶ κακοπαθείας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ξηρανθῇ καὶ νὰ λεπτυνθῇ τὸ σῶμα καὶ νὰ γίνῃ ὡσὰν τὰ νήματα τῆς ἀράχνης, «ὑπὲρ ἀνομίας ἐπαίδευσας ἄνθρωπον καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ»· (ψαλμ. λη΄. 15) καθὼς τοῦτο ἀποδεικνύει σαφέστατα ὁ προφήτης Δαβίδ, ὁ ὁποῖος θέλοντας τάχα νὰ ἀναπαύσῃ τὸ σαρκικόν του θέλημα, ἥμαρτε μὲ τὴν Βηρσαβεὲ· ἀλλ' ὕστερον μετανοώντας διὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, τί πειρασμοὺς δὲν ἐτράβηξε; Τί βάσανα καὶ κόπους δὲν ἐδοκίμασε; Καθὼς τὸ φωνάζει μόνος του, λέγοντας· «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». (Ψαλμ. κδ΄. 19.)

Ὅθεν ἐπειδὴ ὁ ἁμαρτωλὸς δοκιμάζει τόσους κόπους καὶ ἀγῶνας εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ τοσοῦτον ταλαιπωρεῖται καὶ ξηραίνεται, ἕνα μὲν ἀπὸ τὰς σωματικὰς σκληραγωγίας, τὸ περισσότερον δὲ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς μὲ τοὺς ὁποίους τὸν πολεμεῖ ὁ διάβολος, ζητῶντας νὰ τὸν φέρῃ εἰς ἀπελπισίαν· διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸ Πανάγιον Αἷμα ὅπου χύνει εἰς τὴν περιτομὴν Του τοῦ κατασκευάζει ὡσὰν ἕνα πολύτιμον ἀναψυκτικόν καὶ δροσιστικὸν ἰατρικὸν ὑπὲρ πάντα τὰ σιρόπια, ὑπὲρ πάντα τὰ ντεκότα καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ εὐωδέστατα, τὰ ἀναψυκτικώτατα καὶ δροσιστικώτατα ἰατρικά καὶ μὲ αὐτὸ τὸν δροσίζει, μὲ αὐτὸ τὸν παρηγορεῖ, δίδοντας εἰς αὐτὸν μίαν καλὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του. Καὶ ὡσὰν νὰ τοῦ λέγῃ, τέκνον μου μὴν ἀπελπίζεσαι· ἐγὼ διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν σου λαμβάνω μετὰ χαρᾶς ταύτην τὴν ἀλγεινὴν καὶ θλιβερὰν περιτομήν, ἡ ὁποία πολλάκις γίνεται καὶ θανατηφόρος εἰς μερικὰ βρέφη· Διὰ τὴν ἀγάπην σου ὑποτάσσομαι εἰς ἕνα νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἤμουν χρεώστης νὰ ὑποταχθῶ, καὶ ἡ ἰδική σου ἀγάπη μὲ βιάζει καὶ μὲ κάμνει ἀνυπομόνητον νὰ μὴ προσμένω καιρόν, ἀλλὰ τώρα νὰ σοὺ δώσω τὸν θησαυρὸν τῶν ἰδίων μου φλεβῶν, ἤγουν τὸ αἷμα μου καὶ ἂν καὶ τώρα δὲν τὸ χύνω ὅλον ἡ αἰτία εἶναι διότι τὸ φυλάττω νὰ τὸ χύσω μὲ περισσότερον πόνον ὅλου μου τοῦ σώματος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, ὅλον ἕως εἰς τὴν ὕστερην σταλαγματιὰν διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν.

Τώρα ἐσὺ ἀδελφέ, ὅπου ἥμαρτες εἰς τὸν Θεόν, κάμνεις τὴν πρέπουσαν μετάνοιαν καὶ ἱκανοποίησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου; Ὑπομένεις κόπους καὶ σκληραγωγίας τοῦ σώματος; Ξηραίνεσαι καὶ καίεσαι ἀπὸ τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα διὰ νὰ εὕρῃς ἀναψυχὴν ἀπὸ τὸ Πανάγιον Αἷμα ὅπου ὁ Ἰησοῦς σήμερον ἔχυσε διὰ τὴν ἀγάπην σου; Διότι ἔτσι ἔπασχε· καὶ ὁ Ἰὼβ δι’ ὅ ἔλεγεν· «ἡ γαστήρ μου συγκέκαυται ἀπὸ κλαυθμοῦ ἐπὶ δὲ βλεφάροις μου σκιά», (ιϛ΄. 16). Δοκιμάζεις ἔσωθεν τόσην θλίψιν ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ τοὺς δαίμονας ὥστε νὰ μὴν ἔχῃς ἀλλοῦ νὰ καταφύγῃς παρὰ εἰς μοναχὴν τὴν δροσερὰν σκιὰν τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ πάρῃς ἐκεῖθεν ἀναψυχὴν καὶ παρηγορίαν, λέγοντας καὶ σὺ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἱερεμίου· «πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος· συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς αὐτῶν, οὗ εἴπαμεν ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα; (Θρήν. δ΄. 20.). Ἀλλοίμονον! Ἐγὼ λογιάζω πῶς ἐσὺ εὐχαριστεῖσαι μόνον νὰ ἀραδιάσῃς καὶ νὰ εἰπῇς τὰς ἁμαρτίας σου μίαν φορὰν εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν δὲν στοχάζεσαι πλέον πῶς ἦσαν ἰδικαί σου αἱ ἁμαρτίαι ὅπου ἔκαμες ἀλλὰ ἄλλου τινός. Δὲν συλλογίζεσαι πλέον τὸ χρέος ὅπου ἔχεις νὰ τὰς θρηνῇς καὶ νὰ τὰς κλαίῃς εἰς ὅλην σου τὴν ζωήν· καὶ ὄχι μόνον δὲν σπουδάζεις εἰς τὸ νὰ ἐφευρίσκῃς ἐσὺ ἀπὸ τοῦ λόγου σου νέους κανόνας καὶ κόπους διὰ νὰ ἐξιλεώσῃς τὸν Θεὸν περισσότερον, ἀλλὰ διὰ κάθε παραμικρὰν ἀφορμὴν δὲν στέργεις νὰ φυλάττῃς οὔτε ἐκεῖνον τὸν κοινὸν κανόνα ὅπου σὲ διορίσῃ ὁ πνευματικὸς, εἴτε νηστείας, εἴτε γονυκλισίας, εἴτε ἄλλων κοπιαστικῶν πράξεων, ἀλλὰ στέκεις καὶ ζυγιάζεις καὶ μεταζυγιάζεις αὐτὸν τὸν κανόνα τοῦ πνευματικοῦ, φοβούμενος διά νὰ μὴ τύχῃ καὶ κάμῃς ὀλίγον τί περισσότερον καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇς πολὺ ἐλευθέριος μὲ τὸν Κύριον τὸν Λυτρωτήν σου.

Ἀχ ἀδελφέ! Καὶ μὲ αὐτὸ ὅπου κάμνεις μιμεῖσαι ἆρά γε τὸν Χριστόν; Μὲ αὐτὸ ἀνταποκρίνεσαι εἰς τὴν τόσην ἀγάπην Του; Μὲ αὐτὸ ἀκολουθεῖς εἰς τὰ παραδείγματά Του; Μὴ γένοιτο! Ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ἰδική σου ἀγάπη ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, διότι ἐκεῖνος ἔδωκεν αἷμα διὰ λόγου σου καὶ σὺ ὅπου ἐπρεπεν ἀμοιβαίως νὰ δώσῃς αἷμα δι’ Αὐτόν, καθὼς προστάζει ἡ δικαιοσύνη τοῦ θείου νόμου, «οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ’ αὐτῷ ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς· ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ· ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος· χεῖρα ἀντὶ χειρός· πόδα ἀντὶ ποδός» (Δευτερονομ. ιθ΄ 21)· ἐσὺ λέγω ὅπου ἔπρεπε νὰ χύσῃς αἷμα εἰς ἀξίαν ἀνταπόδοσιν, δὲν στέργεις οὔτε νὰ κάμνῃς ὀλίγον κόπον καὶ κανόνα, ὄχι διὰ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας.

Πλὴν στοχάσου καλῶς ὅτι ἡ μετάνοια εἶναι ἀναγκαία εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἁμαρτήσῃ μίαν φοράν· καὶ ἡ ἁμαρτία ἔχει νὰ παιδευθῇ ἐδῶ ἀπὸ τὸν βλάπτοντα, ὅπου εἶσαι ἐσύ, ἢ ἐκεῖ ἀπὸ τὸν βεβλαμμένον ὅπου εἶναι ὁ Θεὸς, ἢ ἐδῶ προσωρινά, ἢ ἐκεῖ αἰώνια· «πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν»(Ἑβρ, β΄. 2.). Καὶ πρὸς τούτοις στοχάσου, ὅτι ἐὰν ἐσὺ φυλάξῃς τὸν κανόνα τοῦ Πνευματικοῦ σου, δείχνεις ὅτι ἀληθῶς μετανοεῖς καὶ εἶσαι γνήσιον τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας,ἡ ὁποία ἐδιώρισε τὸν κανόνα καὶ τὴν παιδείαν αὐτὴν· ἐὰν δὲ ἐξεναντίας ἀθετήσῃς τὸν κανόνα τοῦ Πνευματικοῦ σου, εἶναι σημάδι πῶς ἡ μετάνοιά σου δὲν εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ ψεύτικη· σημάδι, πῶς δὲν εἶσαι τέκνον γνήσιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας· «εἰ παιδείαν ὑπομένετε ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεὸς... εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.» (Ἑβρ. ιβ΄. 7). Ὅθεν λάβε θάρρος ἀδελφέ καὶ προσπεσὼν εἰς τὸν Λυτρωτήν σου, κλαῦσε ἔμπροσθεν Αὐτοῦ, καθὼς σὲ προσκαλεῖ ὁ Προφήτης λέγων «Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς». (ψαλμ. ϟδ΄. 6.)· ὁ ὁποῖος εὐθὺς ὅπου ἐγεννήθη ἄρχισε νὰ θεραπεύῃ τὴν θείαν δικαιοσύνην καὶ νὰ πληρώνῃ τὰ σφάλματά σου μὲ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ αἵματος ὅπου ἔχυσεν εἰς τὴν περιτομήν Του. Καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀποφάσισε νὰ ἀποστραφῇς τὰς ἁμαρτίας σου καὶ νὰ σκληραγωγήσῃς τὸ σῶμα σου, ὅπου ἦτο ἡ αἰτία τῶν ἁμαρτιῶν σου, ὑστερῶντας το ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἀναπαύσεις καὶ τὰς ἡδονὰς, ὅπου ἕως τώρα τὸ ἄφηνες νὰ ἀπολαμβάνῃ· καθὼς τοιουτοτρόπως ἐσκληραγώγουν τὸν ἑαυτόν τους καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι ὅπου ἐπεριπάτησαν τὴν στράταν τοῦ Σωτῆρος καὶ καθὼς ζητεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χριστιανοῦ. Καὶ τέλος πάντων παρακάλεσε τὸν Κύριον, δι' ἐκεῖνο τὸ αἷμα ὅπου ἔχυσε περιτεμνόμενος διὰ σέ, νὰ θελήσῃ νὰ σκληρύνῃ τὴν καρδίαν σου ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ νὰ τὴν μαλακώσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν Του διὰ νὰ δυνηθῇς, ἀνίσως καὶ δὲν τοῦ ἔδωκες τὰς ἀπαρχὰς τῆς ζωῆς σου, κἄν νὰ Τοῦ δώσῃς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὅπου ζήσῃς, ἀγαπώντας Τον ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ δοξολογώντας τὸ Πανάγιόν Του ὄνομα, κατὰ τό ψαλμικόν· «αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω» (Ψαλμ. ρμε΄ 1).

γ΄.

Συλλογίσου ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς σοῦ δίδει μὲ τὴν περιτομὴν Του ἕνα ἰατρικὸν διαφυλακτικὸν ἀπὸ ὅλα τὰ κακά, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον προεῖπε μὲν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ προτοῦ νὰ συλληφθῇ Αὐτὸς εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου, τόσον πρὸς τὸν Ἰωσήφ, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος «Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα Αὐτοῦ Ἰησοῦν» (α΄ 21), ὅσον καὶ πρὸς τὴν Παρθένον, ὡς λέγει ὁ Λουκᾶς· (α΄ 31) ἐκαλέσθη δὲ εἰς τὴν περιτομὴν Του πραγματικῶς· «Καὶ ὅτε φησὶν ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτώ τοῦ περιτεμνεῖν τὸ παιδίον καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα Αὐτοῦ Ἰησοῦς». (Λουκ. β΄, 21). Ἰησοῦς τὸ κύριον ὄνομα τοῦ Μεσσίου κατὰ τὸν Αὐγουστῖνον (Ἑρμηνεία τῆς α΄. καὶ γ΄. ἐπιστολ, Ἰωάν)· τὸ ὁποῖον συνέχει πᾶσαν τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν καὶ τὴν σοφίαν καὶ δύναμιν καὶ ἀγαθότητα καὶ τὴν ἄκραν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ἰησοῦς· ὄνομα ὅπου συγκρίνεται μὲ τὸ ἀνεκφώνητον ἐκεῖνο καὶ τετραγράμματον ὄνομα τὸ Ἰεχωβά, διότι καθὼς ἐκεῖνο εἶναι δηλωτικόν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἔτσι τοῦτο εἶναι δηλωτικόν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνέργειας καὶ περιέχει ὅλα τὰ πρὸς τὰ ἔξω ὀνόματα τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνο εἶναι ἄλφα, τοῦτο εἶναι ὠμέγα· ἐκεῖνο εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦτο εἶναι τὸ τέλος. Ἰησοῦς· ὄνομα ὅπου κατὰ τινας ὑπερέχει καὶ αὐτὸ τὸ τετραγράμματον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅ, τοῦτο μὲν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κτίστου καὶ Κυρίου συνεπτυγμένως δηλοῖ, ἐκεῖνο δὲ μόνου τοῦ Κτίστου, ἢ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦς ὄνομα τὸ ὁποῖον

ἀνεπτυγμένως κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν διάλεκτον δηλοῖ Σωτήρ, παραγόμενον ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ Ἰαχά, ὅ δηλοῖ ἔσωσε, κατὰ τὸν Γεώργιον τὸν Κορέσσιον, εἰδήμονα τῶν ἑβραϊκῶν. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν Ἰησοῦς εἶναι τὸ ὄνομα τὸ γεμᾶτον ἀπὸ κάθε παρηγορίαν καὶ σωτηρίαν καὶ εἶναι ὄχι μόνον μία σύνοψις ὅλων τῶν τελειοτήτων ὅπου ἁρμόζουν εἰς τὸν Σωτῆρά σου, καθ' ὅ Θεὸς, καὶ ὅλων τῶν ἀρετῶν ὅπου τοῦ ἁρμόζουν καθ' ὅ ἄνθρωπος· ἀλλ' εἶναι καὶ μία σύνοψις ὅλων ἐκείνων ὅπου ἔκαμνε διὰ τὴν σωτηρίαν σου, καὶ ἕνας ἀρραβῶνας ὅλων ἐκείνων ὅπου ἔχει σκοπὸν διὰ νὰ κάμνῃ (ἐὰν δὲν ἐμποδισθῇ ἀπὸ ἐσένα) εἰς τὸ μέλλον καὶ νὰ σὲ φέρῃ ἐμπράκτως εἰς τὸ ὁλοϋστερινὸν τέλος σου, ὅπου εἶναι ὁ Παράδεισος.

Καὶ μολονότι καὶ ἄλλοι προτερινοὶ ἄνθρωποι ὠνομάσθησαν μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ μάλιστα ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ἐκεῖνοι ὅμως ἦσαν ὡσὰν σκιὰ καὶ εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦτο τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ ἀλήθεια Διότι ἂν καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔσωσε τοὺς Ἑβραίους, ἀλλὰ ἔσωσε μόνους αὐτούς καὶ τοὺς ἔσωσε μόνον ἀπὸ τοὺς πολέμους καὶ τὰ κακὰ τῶν ὁρωμένων ἐχθρῶν τους τῶν ἀλλοφύλων καὶ τοὺς ἔσωσε μόνον προσωρινά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλύτρωσεν ὄχι μόνον τοὺς Ἑβραίους ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἔθνη, δι' ὅ καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς βιβλ. ζ΄. των Στρωμ. Λέγει· «οὐ τούτου ἐστὶ σωτήρ, ἐκείνου δὲ οὐδαμῶς· ἀλλὰ πάντων» καὶ τοὺς ἐλύτρωσεν ὄχι ἀπὸ ὁρατοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἀοράτους· καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς πολέμους ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· «αὐτὸς γάρ φησὶ σώσει τὸν λαὸν Αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.» (Ματθ. α΄. 2)· τὸ ὁποῖον εἶναι μόνον ἴδιον τοῦ Θεοῦ· «τὶς γὰρ δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰμὴ εἷς ὁ Θεός;» (Μαρκ. β΄ 7)· καὶ ὄχι προσωρινά, ἀλλὰ παντοτεινὰ καὶ αἰώνια, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «Ἰσραὴλ σώζεται ὑπὸ Κυρίου σωτηρίαν αἰώνιον». (Ἠσ. με΄. 17).

Τώρα ἐσὺ ἀδελφέ ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα, ἄραγε ἔγινες κᾀμμίαν φορὰν ἐπιτήδειος διὰ νὰ λάβῃς κἂν μερικὰς ἀπὸ αὐτὰς τὰς χάριτας, ὅπου δηλοῖ καὶ περιέχει τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ; Ἔγινεν ἄρα καὶ εἰς ἐσένα διαφυλακτικὸν καὶ σωστικὸν τὸ ἰατρικὸν τοῦτο, ὅπου ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν περιτομὴν Του καὶ μὲ τὸ ὄνομά Του σοῦ κατεσκεύασεν; Ἀχ! Φοβοῦμαι, φοβοῦμαι· πῶς ἐσὺ ἐστάθης μὲ τὰ ἔργα σου ὅλος διόλου ἐνάντιος εἰς τοῦτο τὸ σωτήριον ὄνομα· διότι ἔξω μὲν ἀπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, εἰς ἄλλον ἄνθρωπον ἢ εἰς ἄλλο πρᾶγμα σωτηρία δὲν εἶναι, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος· «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὔτε γὰρ ὄνομα ἐστίν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανόν, τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς». (Πράξ. δ΄. 12.). Ἐσὺ δὲ πόσας φορὰς ἄφησες τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤλπισες νὰ σωθῇς καὶ νὰ διαφυλαχθῇς μὲ τὴν γνῶσιν σου, μὲ τὴν δύναμίν σου μὲ τὸν πλοῦτον σου καὶ τὰ ὑποστατικά σου καὶ μὲ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς σου; Πόσας φορὰς εἰς τὰς ἀσθενείας σου, ἀντὶ νὰ προστρέξῃς πρῶτον εἰς τὸν Ἰησοῦν ὅπου εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, διὰ μέσου τῶν ἱερέων Του καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇς μὲ πίστιν διὰ νὰ σοὶ βοηθήσῃ, ἐσὺ ἄφησες τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπρόστρεξες παρευθὺς εἰς τοὺς ἰατρούς, ἐλπίζοντας ὅλος διόλου εἰς αὐτούς; Ἄλλοτε δέ, ὢ ἄλλοιμονον! Ἐπρόστρεξες ἕως καὶ εἰς τοὺς μάγους καὶ μάγισσας· μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, ἐπρόστρεξες εἰς τοὺς δαίμονας διὰ νὰ σὲ ἰατρεύσουν.[90] Καὶ δὲν ἐστοχάσθης

[90] Ὅρα τὸν γ΄. κανόνα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης πῶς κανονίζει εἰς ὅλην τους τὴν ζωὴν νὰ μὴ μεταλάβουν ἐκεῖνοι ὅπου καταφρονοῦσι τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ πηγαίνουν θεληματικῶς εἰς τοὺς μάγους. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ὡς μάρτυρας ἔχει ἐκείνους ὅπου προτιμήσουν νὰ ἀποθάνουν καλλίτερα, παρὰ νὰ κράξουν μάγους ἢ μάγισσας διὰ νὰ τοὺς γητεύσουν, ἢ τοὺς μαγεύσουν' λέγει γὰρ οὕτω· «Καὶ σὺ ἂν διακρούσῃ τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὰς φαρμακείας καὶ τὰς μαγγανίας καὶ ἀποθάνῃς τῇ νόσῳ μάρτυς ἀπηρτισμένος εἶ, ὅτι ἀπαλλαγὴν μετὰ ἀσεβείας ἐπαγγελομένων ἑτέρων, εἵλω θάνατον μετ' εὐσεβείας μᾶλλον» (Λόγ. ε΄. κατὰ Ἰουδαίων) ὅσοι δὲ Ἱερωμένοι εἶναι μάγοι, ἢ ἐπαοιδοί, ἢ ἀστρολόγοι, ἢ κάμνουν φυλακτά, ἢ μαγικὰ βιβλία ἀναγιγνώσκουν, καθὼς εἶναι ἡ Σολομονικήν, καὶ τῆς Γιαλοῦς τὸ χαρτὶ καὶ κάμνουν ἀφορισμοὺς εἰς ἐξωκκλήσια μὲ πίσσινα κηρία, ὅλοι τοῦτοι λέγω ὅπου κάμνουν αὐτὰ καὶ ἄλλα

ταλαίπωρε, πῶς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ ἀνεσταίνοντο οἱ νεκροί, ἀνωρθοῦντο οἱ χωλοί, ἐφωτίζοντο οἱ τυφλοί καὶ κάθε ἀσθένεια ἰατρεύετο καὶ πῶς Ἰησοῦς, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, θέλει νὰ εἰπῇ ἰατρός· δι' ὅ καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔλεγεν ἔχομεν ἰατρὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν»· (Ἐπιστολ. ια' πρὸς Ἐφεσσίους). Οὐδὲ ἤκουσες τοῦ προφήτου ὅπου λέγει πῶς εἶναι ματαία σωτηρία ἀνθρώπου (Ψαλμ. νθ΄. 2)· οὐδὲ ἐνθυμήθης πῶς ὁ Θεὸς ὠργίσθη τὸν βασιλέα τοῦ Ἰούδα Ἀσά, διότι ὅταν ἐπόνεσε τοὺς πόδας δὲν ἐπρόστρεξεν εἰς τὸν Κύριον, ἀλλ' εἰς τοὺς ἰατρούς, ἐλπίζοντας ὅλως διόλου εἰς αὐτούς· «καὶ ἐμαλακίσθη Ἀσὰ τοὺς πόδας, ἕως σφόδρα ἐμαλακίσθη, καὶ ἐν μαλακίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἐζήτησε τὸν Κύριον, ἀλλὰ τοὺς ἰατρούς». (Β΄. Παραλειπ. ις΄. 12).

Διότι τοῦτο μὲν τὸ ἅγιον ὄνομα, μᾶλλον δὲ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πάντων ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τὸ δοξάζουν καὶ προσκυνοῦν ὅλοι οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν γῆν καὶ θέλουν Τὸ προσκυνήσει ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ ὑποχθόνιοι δαίμονες καὶ οἱ ἄπιστοι ἄνθρωποι, καθὼς γέγραπται· «ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων» (Φιλιπ. β΄. 10)· Ἐσὺ δὲ μὲ τὰ πονηρὰ ἔργα καὶ ἀντιχριστιανικὰ ὅπου ἔκαμες, πόσας φοράς Τὸ ἀτίμασες; καὶ πόσαις φοραῖς ἔγινες αἰτία νὰ τὸ ἀτιμάσουν καὶ νὰ Τὸ βλασφημήσουν καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ μάλιστα οἱ ἄπιστοι καὶ ἐθνικοὶ βλέποντες ἐσένα τὸν μαθητὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ κάμνης ἀπὸ αὐτοὺς χειρότερα; «Τάδε λέγει Κύριος, δι' ὑμᾶς διὰ παντὸς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν». (Ἡσ. νβ΄. 5.).

Διότι, τοῦτο μὲν τὸ πολυπόθητον καὶ παντεπόθητον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, εἶχον γλυκύτατον μελέτημα εἰς τὸν νοῦν, γλυκύτατον μελέτημα εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ γλυκύτατον μελέτημα εἰς τὴν καρδίαν, ὄχι μόνον ὅλοι οἱ Ὅσιοι καὶ Ἀσκηταὶ ὅπου ἑκατοίκουν εἰς τὰ ὄρη καὶ σπήλαια τῆς Αἰγύπτου, τῆς Λιβύης, τῆς Θηβαΐδος, τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἄλλων τόπων, ἀλλὰ καὶ πολλώτατοι λαϊκοί, ὅπου εὑρίσκοντο μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὰ βασίλεια, φωνάζοντες παντοτεινά· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με·» καὶ αὐτὸ ἐνθυμοῦντο κάθε ὥραν καὶ εἰς αὐτὸ ἦτο προσκολλημένη ἡ ἀναπνοὴ των καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐδίωχναν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς δαίμονας, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος «Ἰησοῦ ὀνόματι μάστιζε τοὺς πολεμίους» καὶ πάλιν, «Ἰησοῦ ὄνομα κολληθήτω τῇ πνοῇ σου καὶ τότε εἴσῃ ἡσυχίας ὠφέλειαν[91]»· ἐσὺ δὲ ἀδελφέ, πότε ἐφρόντισες διὰ νὰ ἐνθυμηθῇς αὐτὸ τὸ γλυκύτατον ὄνομα; Πότε ἄδειασεν ὁ νοῦς σου διὰ νὰ τὸ μελετήσῃ καθὼς πρέπει; Πότε Τὸ ἠγάπησεν ἡ καρδία σου διὰ νὰ Τὸ ἔχῃ χαρὰν καὶ παρηγορίαν της καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται ὅλην τὴν ἡμέραν;» (Ψαλμ. πη΄ 16). Ἐσένα ὁ νοῦς σου μόνον τὰ πονηρὰ καὶ γήϊνα ἐνθυμᾶται, ἐσένα ἡ καρδία σου εἶναι προσκολλημένη μόνον εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς ματαίας δόξης· καὶ μὲ ὅλον ὅπου εἶσαι ὄχι πρὸ τοῦ νόμου, ὄχι μετὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ τέκνον τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, εἶσαι ὅμως ὅμοιος μὲ ἐκείνους τοὺς πρὸ τοῦ νόμου ἀνθρώπους, διὰ τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Θεός· «ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ

τούτοις ὅμοια, καθαίρονται τῆς ἱερωσύνης καὶ ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν.

[91] Ἀναγιγνώσκομεν δὲ καὶ εἰς τὴν α΄. ὑπόθεσιν ἐκ τῶν τριῶν, ἅς συνέλεξεν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας, ὅτι ὁ ὅσιος Ἰουλιανὸς τόσην ἀγάπην εἶχεν εἰς τὸν Κύριον, ὥστε ὅπου εὕρισκε γεγραμμένον τὸ ὄνομά Του, Ἰησοῦς, ἢ Χριστός, ἢ Κύριος, ἢ Θεὸς, δὲν εἰρήνευεν ἀνίσως δὲν ἔβγανε δάκρυα διὰ νὰ βρέξῃ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου ἦτο γεγραμμένα. Καὶ ἄλλος δὲ τις Χριστιανὸς, Λαργάτης ὀνομαζόμενος, τόσην ἀγάπην εἶχεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ὅπου πάντοτε ἐφώναζεν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐμελέτα ταῦτα τὰ λόγια, Ἰησοῦ Χριστὲ γλυκεῖα ἀγάπη· ὅστις ἀπελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ προσκυνήσας καὶ ἐναγκαλισάμενος τόν Τάφον τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ἐπάνω ἐξεψύχησεν· οἱ δὲ σύντροφοί του σχίσαντες αὐτὸν, ὢ τοῦ θαύματος! εὑρῆκαν εἰς τὴν καρδίαν του γεγραμμένα τὰ ἀνωτέρω λόγια μὲ χρυσά γράμματα· ἤγουν τό, Ἰησοῦ Χριστὲ γλυκεῖα ἀγάπη· (Ὅρα ταύτην τὴν Ἱστορίαν εἰς τὸ νέον Ἄνθος Χαρίτων).

πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ».(Γενέσ. η´ 2). Πλὴν ἤξευρε ὅτι, θέλει ἔλθει καιρὸς νὰ γνωρίσῃς ἐμπράκτως τί ἀξίζει ὁ Ἰησοῦς, Τὸν ὁποῖον ἐσὺ τώρα δὲν ἠθέλησες νὰ ἀγαπήσῃς καὶ τί θέλουν σὲ ὠφελήσει τὰ μάταια ὅπου τόσον ἐναγκαλίζεσαι.

Ἔπειτα, ὁ Ἰησοῦς διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Ἰησοῦς, ἤγουν Σωτήρ, διὰ νὰ σὲ σώσῃ καὶ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου, ἐσὺ δὲ πόσας φορὰς ἔφυγες ἀπὸ τὰς χεῖρας Του ἁμαρτάνοντας καὶ μὴ φροντίζοντας διὰ τὴν σωτηρίαν σου; Ὅθεν τί ἤθελε γίνει εἰς ἐσὲ τρισάθλιε, ἀνίσως καὶ Αὐτὸς ὁ φιλόψυχος σωτήρ σου, ἤθελε σὲ ἀφήσῃ νὰ τρέχῃς εἰς τὰ ὄρη καὶ κρημνοὺς τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ δὲν ἤθελε ζητήσει νὰ σὲ εὕρῃ, τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, ὡς ἀληθινὸς Ποιμὴν καὶ νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὴν μάνδρα τῶν μετανοούντων; Εἰς ποίαν ἄβυσσον σκότους ἤθελες μείνῃ, χωρὶς αὐτὸν τὸν θεῖον ἥλιον; Ἐντράπου λοιπὸν τώρα καθὼς πρέπει, διὰ τὴν τόσην ἀχαριστίαν καὶ ὑπερβολὴν τῆς κακίας εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεσαι καὶ σπούδαζε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἐνθυμῆσαι πάντοτε καὶ νὰ λέγῃς· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με», πότε μὲ τὸ στόμα, μάλιστα δὲ μὲ τὴν καρδίαν, συμμαζώνοντας ὅλον τὸν νοῦν σου εἰς αὐτὴν καὶ μελετῶντας τὴν εὐχὴν ταύτην, κρατῶντας καὶ ὀλίγον τὴν ἀναπνοήν, καθὼς τὸ διδάσκουν οἱ θεῖοι πατέρες (Καὶ ὅρα εἰς τὸ βιβλίον τῆς Φιλοκαλίας σελὶς 1144)· διότι μὲ τὴν συχνὴν αὐτὴν μελέτην καὶ ἐνθύμησιν τοῦ Ἰησοῦ, ὄχι μόνον γλυτώνεις ἀπὸ τοὺς κακοὺς λογισμούς, ἀλλὰ καὶ συνηθίζεις νὰ ἀγαπᾷς τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ κάμνῃς τὰς ἐντολάς Του μετὰ χαρᾶς καὶ μὴ προφασίζεσαι πῶς εὑρίσκεσαι εἰς τὸν κόσμον καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖς νὰ προσεύχεσαι μὲ τὸν νοῦν σου παντοτεινά· διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει, ὄχι μόνον εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ ἀσκητάς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς κοσμικοὺς νὰ προσεύχονται παντοτεινὰ λέγων· «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε». (Α´ Θεσσ. ε´ 17.)[92](α). Ὅθεν ἀποφάσισαι νὰ ἀγωνίζεσαι διὰ τὴν σωτηρίαν σου, ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος σου Ἰησοῦ εἰς ἐσένα καὶ σὺ ἀντιστρόφως νὰ δοξασθῇς εἰς Αὐτό, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· «ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ»· (Β´ Θεσσαλ. α´ 12.)· καὶ ζήτησε συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, διὰ τὴν ἀτιμίαν ὅπου ἐπροξένησες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, τοῦ παντίμου ὀνόματός Του καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ ἐντυπώσῃ μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου αὐτὸ τὸ ἅγιόν Του ὄνομα καὶ νὰ σὲ σώσῃ, ἂν ὄχι δι' ἄλλο, ἀλλὰ κἂν διὰ τὸ σωτήριον καὶ φερώνυμον ὄνομά Του, καθὼς τὸ ὑπόσχεται μόνος Του· «καὶ ἐφεισάμην αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον» (Ἰεζεκ. λς´ 21). Καὶ πάλιν· «τάδε λέγει Κύριος· οὐχ ὑμῖν ἐγὼ ποιῶ οἶκος Ἰσραήλ, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον» (Αὐτόθι 22). Καὶ ἐσὺ ἀπέχεις ἀπὸ κάθε ἀδικίαν καὶ ἁμαρτίαν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς σὲ προστάζει ὁ Παῦλος λέγων· «ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ» (Β´ Τιμόθ. β´ 19)· καὶ ἂν ἐσὺ κοπιάζῃς διὰ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, ἤξευρε βέβαια, ὅτι καὶ Αὐτὸς θέλει σοῦ εἰπεῖ· «Διὰ τὸ ὄνομά μου κεκοπίακας καὶ κέκμηκας» (Ἀποκ. β´ 3) καὶ δὲν θέλει ἐξαλείψει τὸ ὄνομα σου ἀπὸ τὴν βίβλον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ μάλιστα θέλει τὸ δοξάσει ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός Του καὶ τῶν ἀγγέλων Αὐτοῦ· «οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα Αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς καὶ ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα Αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων Αὐτοῦ» (Ἀποκ. γ´ 5).

---

[92] Συμφώνως καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος περὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης τοῦ Θεοῦ οὕτω λέγει· «μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον»· καὶ «εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν μηδὲ ἄλλοτε ἢ τοῦτο πρακτέον· ἐγὼ τῶν ἐπαινούντων εἰμὶ τὸν νόμον, ὅς μελετᾶν ἡμέρας καὶ νυκτὸς διακελεύεται καὶ ἑσπέρας καὶ πρωΐ καὶ μεσημβρίας διηγεῖσθαι καὶ εὐλογεῖν τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· εἰ δεῖ καὶ τὸ Μωϋσέως εἰπεῖν κοιταζόμενον, διανιστάμενον, ὁδοιποροῦντα, ὅ,τι οὖν ἄλλο πράττοντα καὶ τῇ μνήμῃ τυποῦσθαι πρὸς καθαρότητα» (Ἐν τῇ κατὰ Εὐνομίαν προσδιαλέξει). Ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος οὕτω λέγει· «εὐχὴ δὲ καλὴ ἡ ἐναργῆ ἐμποιοῦσα τοῦ Θεοῦ ἔννοιαν τῇ ψυχῇ· καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἔχειν ἐνιδρυμένον ἐν αὐτῷ τὸν Θεόν, οὕτω γινόμεθα ναὸς Θεοῦ, ὅταν μὴ φροντίσι γηΐναις τὸ συνεχὲς τῆς μνήμης διακόπτηται» (Ἐπιστ. Α´).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΚΒ΄.

Εἰς τὴν προσκύνησιν καὶ ὁδοιπορίαν τῶν μάγων[93], τὴν ὁποίαν

[93]Περί τῶν παραδόξων μυστηρίων ὅπου ἔγιναν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι πρῶτον εἰς τοὺς Πέρσας ἐγνωρίσθη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῶν μάγων καὶ τοῦ ἀστέρος, τὰ ὁποῖα διηγήθη ὁ φιλόσοφος Ἀφροδιτιανὸς εἰς μίαν διάλεξιν ὅπου ἔγινεν ἀνάμεσα εἰς Χριστιανούς, Ἕλληνας καὶ Ἑβραίους. Κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν εἰς τὴν Περσίαν ἐγνωρίσθη ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία καὶ ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τὸν ἐκεῖσε ναὸν Ἥρας, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς Κύρος ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τὰ βασιλικὰ παλάτια καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν εἴδωλα χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ, τὰ ὁποῖα ἐστόλισε μὲ πολυτίμους λίθους. Ἀπὸ ἐκεῖ λέγω ἠκούσθη τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καθὼς τοῦτο δὲν λανθάνει τοὺς νομομαθεῖς καὶ καθὼς οἱ ἐκεῖσε γεγραμμένοι χρυσοί πίνακες διδάσκουν, οἵτινες γράφουν, ὅτι κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐπῆγεν ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Περσίας μέσα εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν διὰ νὰ μάθη τὴν ἐξήγησιν μερικῶν ὀνείρων ὅπου εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του καὶ ἐκεῖ τοῦ λέγει ὁ ἱερεὺς τῶν εἰδώλων ὀνόματι Προύπιος: Συγχαίρω ὁμοῦ μὲ ἐσὲ βασιλεῦ, ὅτι ἡ θεὰ Ἥρα συνέλαβε, τὸ ὁποῖον ἀκούων ὁ βασιλεὺς ἐχαμογέλασε καὶ τοῦ λέγει· ἡ Ἥρα ὅπου εἶναι τόσον καιρὸν ἀποθαμένη, τώρα συνέλαβε; Ὁ ἱερεὺς πάλιν τοῦ λέγει· ναὶ βασιλεῦ ἡ Ἥρα ὅπου ἀπέθανεν, ἀνέζησε τώρα καὶ ἔχει νὰ γεννήσῃ ζωήν. Ὁ δὲ βασιλεύς, τί εἶναι τοῦτο ὅπου λέγεις; Φανέρωσέ μου το καλλίτερα· τότε ὁ ἱερεὺς Προύπιος τοῦ εἶπε. Κατὰ ἀλήθειαν, βασιλεῦ, εἰς καιρὸν ἀνάγκης ἦλθες ἐδῶ σήμερον· λοιπὸν ἄκουσον τὸ μυστήριον. Ὅλην τὴν περασμένην νύχτα τὰ εἴδωλα ὅλα τοῦ ναοῦ ἀνδρίκεια καὶ γυναικεῖα ἐχόρευον καὶ ἔλεγον ἀναμεταξύ τους· ἐλᾶτε νὰ συγχαρῶμεν μὲ τὴν Ἥραν, ὅτι ἐφιλήθη· ἐγώ δε εἶπα· πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φιληθῇ καὶ νὰ μείνῃ ἔγκυος ἐκείνη ὅπου ἀπέθανε καὶ δὲν εἶναι; Καὶ ἐκεῖνα εἶπον, ὅτι ἀνέζησε καὶ δὲν λέγεται πλέον Ἥρα ἀλλ' Οὐρανία· διότι μέγας ἥλιος τὴν ἐφίλησε. Τότε τὰ γυναικεῖα εἴδωλα διὰ νὰ ἐξευτελίσουν τάχα τὸ πρᾶγμα, εἶπον εἰς τὰ εἴδωλα τῶν ἀνδρῶν. Ἡ Πηγὴ εἶναι ἐκείνη ὅπου ἐφιλήθη καὶ ὄχι ἡ Ἥρα· μὴ γὰρ ἡ Ἥρα ἠρραβωνίσθη τὸν τέκτονα τὸν μαραγγόν; Καὶ λέγουν τὰ εἴδωλα τῶν ἀνδρῶν· ὅτι ὠνομάσθη Πηγὴ τὸ δεχόμεθα, διότι μὲ δίκαιον τρόπον λέγεται Πηγή, ὅμως τὸ κύριόν Της ὄνομα εἶναι Μαρία, ἡ ὁποία βαστάζει μέσα εἰς τὴν μήτραν Της ὡσὰν εἰς πέλαγος, ἕνα καράβι ὅπου χωρεῖ μυρίους ἄνδρας εἰ δὲ καὶ αὐτὴ λέγεται Πηγή, οὕτω πρέπει νὰ νοῆται, Πηγὴ ὅπου ἀναβρύει πάντοτε ὕδωρ, ἤτοι πνεῦμα, ἔχουσα ἕνα μόνον ὀψάριον, τὸ ὁποῖον ἐπιάσθη μὲ τὸ ἄγκιστρον τῆς θεότητος καὶ τρέφει μὲ τὴν ἰδίαν του σάρκα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου πολιτεύονται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν μὲ ζάλας καὶ ταραχάς ὡσὰν νὰ ἦσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πολὺ καλὰ εἴπατε, ὅτι ἔχει ἀρραβωνιαστικὸν τέκτονα, ἀλλ' ὅμως τὸν τέκτονα ὅπου γεννᾷ δὲν εἶναι ἐκ μίξεως ἀνδρός· διότι οὗτος ὁ τέκτων ὅπου γεννᾶται, εἶναι υἱὸς τοῦ τεκτονάρχου Θεοῦ καὶ Πατρός, ὅστις κατεσκεύασε τὴν σκέπην τοῦ οὐρανοῦ τὴν τριώροφον μὲ τέχνας πανσόφους καὶ μὲ τὸν λόγον του ἔπηξε ταύτην τὴν σκέπην τοῦ οὐρανοῦ τὴν τρικάτοικον. Λοιπὸν οὕτως ἐφιλονικοῦσαν τὰ εἴδωλα ἀναμεταξύ των περὶ Ἥρας καὶ Πηγῆς· ἔπειτα ὅλα ὁμοφώνως εἶπαν· ὅταν ἐξημερώσῃ ἡ ἡμέρα, τότε ἔχομεν νὰ γνωρίσωμεν ὅλοι καὶ ὅλαι τὸ βέβαιον καὶ ἀληθινόν. Τώρα λοιπόν, βασιλεῦ, πρέπει νὰ μείνῃς ἐδῶ ταύτην τὴν ἡμέραν· διότι ἡ ὑπόθεσις αὕτη σήμερον ἐξάπαντος θέλει φανερωθῇ μὲ τελειότητα. Μένων δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ναὸν ἔξαφνα βλέπει τὰ εἴδωλα ὅλα ὅπου ἐκινήθησαν μοναχά τους καὶ ἐχόρευον καὶ ἐχαίροντο καὶ αἱ μὲν κινύστριαι ἄρχισαν νὰ κρούουν τὰς κινύρας, αἱ δὲ μοῦσαι νὰ ψάλλουν καὶ ὅσα χρυσᾶ καὶ ἀργυρά εἴδωλα τετραπόδων καὶ πετεινῶν ἦσαν μέσα εἰς τὸν ναόν, κάθε ἕνα ἐλαλοῦσε τὴν εἰδικήν του φωνήν· ὁ δὲ βασιλεὺς βλέπων ταῦτα ἐτρόμαξε καὶ ἐγέμισεν ἀπὸ φόβον πολὺν καὶ ἤθελε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν διότι δὲν ὑπέφερε τὴν ταραχὴν ἐκείνην ὅπου ἔκαναν μοναχά τους τὰ εἴδωλα. Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς Προύπιος τοῦ λέγει· μεῖναι βασιλεῦ καὶ μὴ φύγῃς, διότι σήμερον ἔχει νὰ γίνῃ τελεία ἀποκάλυψις, τὴν ὁποίαν θέλει μᾶς τὴν φανερώσει ὁ Θεὸς ὅλων τῶν θεῶν. Εἰς καιρὸν δὲ ὅπου ἐλέγοντο ταῦτα, ἄνοιξεν ἡ σκέπη τοῦ ναοῦ καὶ κατέβη ἕν ἄστρον λαμπρὸν καὶ ἐστάθη ἐπάνω εἰς τὸν ἀνδριάντα τῆς Πηγῆς καὶ ἠκούσθη καὶ φωνὴ τοιαύτη. Δέσποινα Πηγή, ὁ μέγας ἥλιος μὲ ἀπέστειλε νὰ σοῦ μηνύσω ἐν ταὐτῷ καὶ νὰ ὑπηρετήσω τὰ πρέποντα εἰς τὴν γέννησιν, φανερώνων εἰς ἐσὲ γάμον ἀμίαντον, ἡ ὁποία ἔγινες μήτηρ τοῦ πρώτου ἀπὸ ὅλα τὰ τάγματα, καὶ εἶσαι νύμφη τοῦ τρισυπόστατου μόνου Θεοῦ· τὸ δὲ ἄσπορον βρέφος ὅπου ἔχει νὰ γεννηθῇ ἀπὸ λόγου σου καλεῖται ἀρχὴ καὶ τέλος· ἀρχὴ μὲν σωτηρίας, τέλος δὲ ἀπωλείας. Καὶ εὐθὺς ὅπου ἠκούσθη αὐτὴ ἡ φωνή, ὅλα τὰ εἴδωλα ἔπεσαν κατὰ πρόσωπον κάτω εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ καὶ μόνη ἡ Πηγὴ ἐστάθη ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθη πηγμένος ἕνας στέφανος βασιλικός, ὅστις εἶχεν ἐπάνω αὐτοῦ ἕνα ἀστέρα λιθοκόλλητον ἀπὸ δύο πολυτίμους λίθους, Ἄνθρακα καὶ Σμάραγδον, ὑπεράνω δὲ τῆς Πηγῆς, ἐστέκετο ὁ ἀστὴρ ὅπου κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς βλέποντας ταῦτα ἔμεινεν ἐκστατικὸς καὶ προστάζει παρευθὺς νὰ συναχθοῦν εἰς τὸν ναὸν ὅλοι οἱ σοφοὶ σημειολύται, ὅσοι ἦσαν εἰς τὸν τόπον τῆς βασιλείας του καὶ οἱ κήρυκες ἐφώναζον μὲ τὰς σάλπιγγας τὴν προσταγὴν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτως ἐσυνάχθησαν εἰς τὸν ναὸν ὅλοι οἱ σοφοί καὶ καθὼς εἶδον τὸν ἀστέρα ὅπου

ἐστέκετο ἐπάνω εἰς τὴν Πηγήν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον ὁμοῦ μὲ τὸν λιθοκόλλητον ἀστέρα καὶ τὰ εἴδωλα ὅλα πεσμένα κατὰ γῆς, εἶπον· Βασιλεῦ, ἔστω εἰς εἴδησίν σου, ὅτι ἐφύτρωσε ῥίζα ἔνθεος καὶ βασιλική, ἥτις ἔχει χαρακτῆρα οὐρανίου καὶ ἐπιγείου Βασιλείας· διότι ἡ Πηγὴ εἶναι θυγάτηρ Καρίας. (ἴσως Μαρίας) τῆς Βηθλεεμίτιδος, ὁ στέφανος εἶναι σημεῖον βασιλικόν, ὁ δὲ ἀστὴρ εἶναι σημεῖον οὐράνιον ὅπου θαυματουργεῖται εἰς τὴν γῆν. Διότι ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ἀνέστη βασιλεία, ἡ ὁποία θέλει ἀφανίσει τὰ μνημόσυνα καὶ τὴν ἐνθύμησιν τῶν Ἰουδαίων· τὸ δὲ πέσιμον τῶν εἰδώλων εἰς τὸ ἔδαφος δηλοῖ, ὅτι ἔφθασε τὸ τέλος τῆς τιμῆς των· διότι ὁ Θεὸς ὅπου ἦλθε τώρα, ὥντας παλαιοτέρας ἀξίας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφίσῃ τιμὴν εἰς τοὺς νέους θεούς; Λοιπὸν βασιλεῦ, στεῖλε τώρα ἀνθρώπους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐκεῖ θέλεις εὕρει τὸν Υἱὸν τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ γεννηθέντα μετὰ σώματος, βασταζόμενον ἀπὸ γυναικείας ἀγκάλας. Ἔμεινε δὲ ὁ ἀστὴρ ἐπάνω εἰς τὴν Πηγὴν τὴν λεγομένην Οὐρανίαν, ἕως ὅπου ἐβγῆκαν οἱ μάγοι διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τότε μαζὶ μὲ τοὺς μάγους ἐπορεύθη καὶ ὁ ἀστὴρ ὁδηγῶν αὐτούς. Ἀφ' οὗ δὲ ἔγινε νύχτα βαθεῖα ἐπαραστάθη εἰς τὸν ἴδιον ναὸν ὁ Διόνυσος ὁ θεὸς τῶν μεθύσων ὁμοῦ μὲ Σάτυρας, λέγων εἰς τὰ ἐκεῖσε εἴδωλα. Ἡ Πηγὴ δὲν εἶναι πλέον μία θεὰ ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλ' εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ ἡμᾶς· ἐπειδὴ γεννᾷ ἕνα ἄνθρωπον ὅπου εἶναι στέφανος θείας τύχης. Τί κάθεσαι ἐδῶ ὦ ἱερεῦ Προύπιε; Τί κάμνεις; Μία πρᾶξις ἔγγραφος ἔφθασεν ἐναντίον ἡμῶν καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μέλλομεν νὰ ἐλεγχόμεθα ὡς ψευδεῖς ἀπὸ ἕνα πρόσωπον πραγματικὸν ὅπου μέλλει νὰ κάμνῃ πολλὰς ἐνέργειας καὶ θαύματα. Ὅσα φαντάσματα ἐκάμαμεν ἕως τώρα, ἐκάμαμεν, καὶ πλέον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμωμεν· ὅ,τι ἐκυριεύσαμεν, ἐκυριεύσαμεν καὶ πλέον δὲν κυριεύομεν. Χρησμοὺς καὶ προφητείας δὲν ἠμποροῦμεν πλέον νὰ δώσομεν· ἐσηκώθη ἀπὸ ἡμᾶς ἡ τιμή· ἄδοξοι καὶ ἄτιμοι ἐγινήκαμεν· ἕνας μόνος ἀνέλαβεν ἀπὸ ὅλους τὴν ἰδίαν του τιμήν. Εἰπὲ εἰς τὸν Μιθροβάδην, (ἴσως οὗτος ἦτον ὁ τότε Βασιλεὺς) ὅτι οἱ Πέρσαι πλέον δὲν ἔχουν νὰ ζητοῦν φόρους καὶ δοσίματα διὰ τὴν γῆν καὶ τὸν ἀέρα, διότι ἦλθε παρὼν ἐκεῖνος ὅπου ἐδημιούργησεν αὐτά, ὁ ὁποῖος προσφέρει φόρους εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὸν ἔπεμψεν· αὐτὸς ἀναπλάττει τὴν παλαιωθεῖσαν εἰκόνα· αὐτὸς συγκρίνει τὴν εἰκόνα μὲ τὴν εἰκόνα καὶ δίδει τὸ ἀνόμοιον εἰς τὰ ὅμοια· (ἴσως τὸ ὅμοιον εἰς τὰ ὅμοια). Τώρα ὁ οὐρανὸς συγχαίρεται μὲ τὴν γῆν, ἡ δὲ γῆ δεχόμενη οὐράνιον καύχημα καυχᾶται. Ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἔγιναν ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν, ἔγιναν κάτω εἰς τὴν γῆν· ἐκεῖνα ὅπου δὲν εἶδεν ἡ εὐτυχοῦσα τάξις (τῶν δαιμόνων δηλαδὴ καθ' ὅ Ἀγγέλων) τὰ θεωρεῖ ἡ δυστυχοῦσα (ἤτοι τῶν ἀνθρώπων). Ἐκείνους, τοὺς εὐτυχεῖς δηλαδή, τοὺς φοβερίζει φλὸξ εἰς τούτους δὲ τοὺς δυστυχεῖς εἶναι δρόσος. Ἡ εὐτυχία τῆς Καρίας (ἴσως Μαρίας) εἶναι, τὸ νὰ γεννήσῃ Πηγὴν εἰς τὴν Βηθλεέμ, ἡ δὲ χάρις τῆς Πηγῆς ποία εἶναι; Νὰ γίνῃ οὐρανοπόθητος καὶ νὰ λάβῃ χάριν ἀντὶ χάριτος. Ἡ Ἰουδαία ἤνθησε καὶ παρευθὺς μαραίνεται· εἰς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἀλλογενεῖς ἦλθεν ἡ σωτηρία· εἰς τοὺς ταλαιπώρους πλεονάζει ἀξίως ἀναψυχή. Αἱ γυναῖκαι χορεύουσαι λέγουν. Κυρὰ Πηγὴ ὑδατοφόρε, σὺ ὅπου ἔγινες μήτηρ οὐρανίου φωστῆρος, ἡ νεφέλη ὅπου δροσίζεις τὸν κόσμον ὅπου καίεται ἀπὸ καῦμα, ἐνθυμοῦ ὦ φιλοδέσποινα καὶ ἡμᾶς τὰς δούλας σου. Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ, ἔστειλε μὲ δῶρα τοὺς τρεῖς μάγους ὅπου ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὴν βασιλείαν του, διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἰς προσκύνησιν τοῦ γεννηθέντος, τοὺς ὁποίους ὡδηγοῦσεν ὁ φανεὶς ἀστήρ· καὶ καθὼς ἐγύρισαν ὀπίσω, ἐδιηγήθησαν εἰς τοὺς τότε παρευρεθέντας τὰ κάτωθι, τὰ ὁποῖα καὶ ἐγράφησαν εἰς χρυσοῦς πίνακας τοιουτοτρόπως. Φθάσαντες, λέγει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ μὲν σημεῖον τοῦ ἀστέρος ὁμοῦ μὲ τὴν παρουσίαν μας, ἐτάραζε πολλὰ καὶ ἐσύγχυσεν ὅλους τοὺς ἐκεῖ, λέγοντας, τί εἶναι τοῦτο, νὰ ἔλθουν ἐδῶ οἱ σοφοὶ τῶν Περσῶν μὲ ὁδηγίαν ἀστέρος νεοφανοῦς; Καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων ἐρωτοῦσαν ἡμᾶς τὸ ἐσόμενον καὶ τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐπήγαμεν ἐκεῖ· καὶ ἡμεῖς εἴπομεν εἰς αὐτούς· ὅτι ἐγεννήθη Ἐκεῖνος ὅπου λέγετε ἐσεῖς Μεσσίαν. Ἐκεῖνοι δὲ ἀκούοντες τοῦτο ἐταράττοντο καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ πάλιν ἐρώτησαν ἡμᾶς ὁρκίζοντές μας νὰ τοὺς εἰποῦμεν ὅ,τι ἠξεύρομεν καὶ εἴπαμεν εἰς αὐτούς. Ἐσεῖς νοσεῖτε ἀπιστίαν καὶ οὔτε μὲ ὅρκον, οὔτε χωρὶς ὅρκον πιστεύετε, ἀλλὰ ἀκολουθεῖτε τὸν ἰδικόν σας ἄβουλον σκοπόν· ὁ γὰρ Χριστὸς Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου, ἐγεννήθη καταλύων τὸν νόμον σας καὶ τὰς συναγωγάς σας καὶ διὰ τοῦτο, ὡσὰν νὰ καταπληγώνεσθε ἀπὸ τὴν ἀρίστην ταύτην μαντείαν καὶ δὲν ἀκούετε ἡδέως καὶ μετὰ χαρᾶς τὸ ὄνομα τοῦτο τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἦλθεν ἔξαφνα κατεπάνω σας. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι συμβουλευόμενοι ἀνάμεσόν τους, παρεκάλεσαν ἡμᾶς νὰ λάβωμεν ἀπὸ αὐτοὺς δῶρα καὶ νὰ σιωπήσωμεν τὸ μυστήριον τοῦτο εἰς τὸν τόπον τους, διὰ νὰ μὴ γίνῃ λέγουν, ἀποστασίαν εἰς ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ τοὺς εἴπαμεν. Ὅτι ἡμεῖς ἐφέραμεν δῶρα εἰς τιμὴν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἤλθαμεν διὰ νὰ κηρύξωμεν τὰ μεγαλεῖα εἰς τὴν γέννησίν Του, καὶ ἐσεῖς μᾶς δίδετε δῶρα, διὰ νὰ κρύψωμεν ἐκεῖνα ὅπου ἐδημοσιεύθησαν ἀπὸ τὴν οὐράνιον θεότητα, καὶ νὰ παραβλέψωμεν τὰς παραγγελίας τοῦ Βασιλέως μας; Ἢ δὲν ἠξεύρετε πόσα κακὰ ἐδοκιμάσατε ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους; Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι φοβηθέντες καὶ πολλὰ παρακαλέσαντες ἀπέλυσαν ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας κράζωντάς μας ἐρώτησε διὰ τὸν ἀστέρα καὶ τὰ λοιπά, πῶς καὶ πότε ἐφανερώθησαν ταῦτα εἰς ἡμᾶς; Καὶ ἡμεῖς τοῦ διηγήθημεν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν καθὼς ἔγινεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐταράχθη ὅλος, ἀλλὰ ἡμεῖς μὴ προσέχοντες εἰς αὐτόν, πάρεξ ὡσὰν εἰς ἕναν εὐτελῆ καὶ οὐτιδανὸν ἐφύγαμεν καὶ ἀρχίσαμεν νὰ κάμνωμεν τὴν ὁδοιπορίαν μας καὶ ἐπήγαμεν ἐκεῖ ὅπου ἐστάλθημεν καὶ εἴδομεν καὶ τὴν Μητέρα ὅπου ἐγέννησε τὸν Χριστὸν καὶ

Αὐτὸν τὸν ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀστὴρ μᾶς ἔδειχνε τὸ δεσποτικὸν βρέφος· εἴπαμεν δὲ εἰς Αὐτὴν ὅταν ἐκεῖ ἐπήγαμεν· πῶς ὀνομάζεσαι περίφημη Μῆτερ; ἐκείνη δὲ εἶπε· Μαρία καλοῦμαι ὦ δεσπόται. Ἡμεῖς δὲ πάλιν τὴν ἐρωτήσαμεν· ἀπὸ ποῖον τόπον κατάγεσαι; Καὶ ἐκείνη μᾶς ἀπεκρίθη· ἀπὸ τοῦτον τὸν τόπον κατάγομαι. Λέγομεν λοιπὸν εἰς Αὐτήν· δὲν ἔχεις κανένα ἄνδρα; Καὶ ἐκείνη μᾶς εἶπεν, ἀρραβωνίσθηκα μόνον ἄνδρα καὶ ἔγιναν προγαμιαῖα σύμβολα, ὅμως ἡ διάνοιά μου ἐδίσταζε καὶ δὲν ἤθελα ὁλότελα νὰ ἔλθω εἰς γάμον· καὶ εἰς καιρὸν ὅπου εὑρισκόμην εἰς τοιούτους λογισμούς, ξημερώνουσα Κυριακὴ εὐθὺς ὅπου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἦλθεν εἰς ἐμὲ ἄγγελος Κυρίου θαυμαστὸς καὶ ἔξαφνα εὐηγγελίσατο εἰς ἐμὲ τὴν τοῦ βρέφους τούτου παράδοξον γέννησιν, τὴν ὁποίαν ἀκούσασα ἐγὼ ἐταράχθηκα καὶ ἐφώναξα· μηδαμῶς Κύριε, διότι ἄνδρα δὲν γνωρίζω. Ὁ δὲ ἄγγελος μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι αὐτὴ ἡ γέννησις ἔχει νὰ γίνῃ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ χωρὶς ἄνδρα. Τότε εἴπαμεν ἡμεῖς εἰς Αὐτήν· Μήτηρ μητέρων, ὅλοι οἱ θεοὶ τῶν Περσῶν σὲ ἐμακάρισαν· τὸ καύχημά Σου εἶναι μέγα διότι ὑπερέβης ὅλας τὰς ἐνδόξους βασιλείας· ἐφάνης βασιλικωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς βασίλισσας. Τὸ δὲ παιδίον ὁ Ἰησοῦς ἐκάθητο κατὰ γῆς, ὄντας ἕως δύο χρόνων, ὡς ἔλεγεν ἡ μήτηρ Του, καθὼς ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος συμφωνεῖ εἰς τοῦτο λέγων, «ὅτι ἀνεῖλεν ὁ Ἡρώδης τοὺς παῖδας ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω κατὰ τὸν χρόνον ὅν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων» (Κεφ. β΄. 9.) τὸ ὁποῖον βρέφος ὡμοίαζε καὶ εἶχε τὸν χαρακτῆρα τῆς μητρός Του. Ἦτο δὲ Αὐτὴ ὑψηλὴ κατὰ τὸ μῆκος τὸ δὲ σωμά Της ἦτο τρυφερόν· σιτόχρωος καὶ εἰς τὴν κεφαλήν Της εἶχε μαλλιὰ ὡραιότατα· ἔχοντες δὲ ἡμεῖς μαζί μας ἕνα ἐπιτήδειον ζωγράφον τὸν ἐπροστάξαμεν καὶ ἐζωγράφισε τὴν εἰκόνα καὶ τῆς Μητρὸς καὶ τοῦ Παιδίου καὶ τὴν ἐφέραμεν ἐδῶ εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἀφιερώθη εἰς τὸν ρηθέντα ναόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔγινεν ὁ χρηματισμὸς καὶ τὰ ῥηθέντα σημεῖα, ἔχουσα τοιαύτην ἐπιγραφὴν «Ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν ἀφιέρωσε τὴν εἰκόνα ταύτην τῷ ἡλίῳ μεγάλῳ Θεῷ καὶ βασιλεῖ Ἰησοῦ». Πέρνοντες δὲ τὸ παιδίον Ἰησοῦν κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὰς ἀγκάλας μας τοῦ ἐδώκαμεν χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν εἰπόντες πρὸς Αὐτόν· «Σοὶ τὰ σὰ φιλοτιμοῦμεν οὐρανοδύναμε Ἰησοῦ»· ἤγουν εἰς ἐσένα Ἰησοῦ προσφέρομεν αὐτὰ τὰ ἰδικά Σου δῶρα· μὲ ἄλλον τρόπον δὲν ἐκυβερνῶντο τὰ ἀκυβέρνητα ἐὰν δὲν ἤρχεσο Ἐσὺ εἰς τὴν γῆν· ἀλλεοτρόπως δὲν ἔσμιγαν τὰ οὐράνια μὲ τὰ ἐπίγεια, ἐὰν ἐσὺ δὲν ἐκατέβαινες· οὐδὲ καμμία ὑπηρεσία τελειώνεται τόσον ἐντελῶς, ἀνίσως καὶ τινὰς στείλῃ τὸν δοῦλον του διὰ νὰ τὴν κάμῃ ὅσον γίνεται ἐντελῶς ὅταν ὑπάγῃ ὁ ἴδιος Δεσπότης διὰ νὰ τὴν κάμῃ· οὐδὲ βασιλεὺς ἐὰν στείλῃ εἰς πόλεμον τῶν ἐχθρῶν του ἡγεμόνας διὰ νὰ κάμουν τινὸς ἐκδίκησιν, τὴν κάμνουν τόσον ἐντελῶς, ὅσον τὴν κάμνει ὅταν ὑπάγῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὸν πόλεμον. Τοῦτο δηλαδὴ τὸ νὰ μεθοδευθῇς ἐσὺ τοιουτοτρόπως διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας νὰ καταβάλῃς τοὺς ἀντικείμενους δαίμονας, τοῦτο κατορθωθη μὲ τὴν ἰδικήν του σοφὴν μέθοδον· τὸ δὲ παιδίον Ἰησοῦς ἀκούοντας ταῦτα ἔχαιρε καὶ ἐσκίρτα εἰς τὰ λόγια ταῦτα ὅπου Τοῦ ἐλέγομεν. Λοιπὸν ἀποχαιρετῶντες τὴν Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, ἀφ᾽ οὗ ἡμεῖς Τὴν ἐτιμήσαμεν καὶ Αὐτὴ ἐτίμησεν ἡμᾶς, ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν γεμάτοι ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην καὶ ἀρχίσαμεν νὰ κάμνομεν τὴν ὁδοιπορίαν μας. Καθὼς δὲ ἤλθαμεν εἰς ἕνα τόπον τὸ ἑσπέρας, ἐκονεύσαμεν διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν καὶ τὴν νύκτα ἐκεῖ ὅπου ἐκοιμώμεθα, ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ἕνας φοβερὸς ἀρχιστράτηγος καὶ μᾶς λέγει· τὸ ὀγλιγωρότερον νὰ σηκωθῆτε νὰ φύγετε ἐδῶθεν διὰ νὰ μὴ πάθετε κάμμίαν ἐπιβουλήν· ἡμεῖς δὲ μὲ δειλίαν εἴπαμεν εἰς αὐτὸν καὶ ποῖος εἶναι, ὦ θεῖε ἀρχιστράτηγε, ἐκεῖνος ὅπου μᾶς ἐπιβουλεύεται εἰς τοιαύτην πρεσβείαν; Ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν· ὁ Ἡρώδης εἶναι ὅπου σᾶς ἐπιβουλεύεται, ἀλλὰ παρευθὺς σηκωθῆτε νὰ φύγετε ἐν εἰρήνῃ διασωζόμενοι καὶ παρευθὺς ἡμεῖς καβαλικεύσαντες τὰ ταχύδρομα ἄλογά μας ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν καὶ ἐλθόντες ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα μας, ἀνηγγείλαμεν ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἴδαμεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ταύτην τὴν ἱστορίαν διηγεῖται καὶ ὁ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἐπιγραφόμενος λόγος Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἢ παρ᾽ ἄλλοις Ἰωάννου Ἐπισκόπου Εὐβοίας. Ταύτην φαίνεται ὅτι μαρτυρεῖ ὡς ἀληθῆ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, ἐν οἷς λέγει εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ὅτι οἱ μάγοι ἐγνώρισαν πῶς Θεὸς εἶναι ὁ τεχθεὶς μὲ τὸ νὰ κατηργήθη καὶ ἔγινεν ἀσθενεστέρα ἡ τῶν παρ᾽ αὐτῶν λατρευομένων δαιμόνων δύναμις καὶ ἐνέργεια ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου· «τάχα δὲ καὶ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Κυρίου ἀτονωτέρας γενομένης, αἰσθανόμενοι καταργουμένης τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, μεγάλην δύναμιν τῷ τεχθέντι προσεμαρτύρουν· διὰ τοῦτο εὑρόντες τὸ παιδίον, προσεκύνησαν αὐτῷ ἐν δώροις». Ἐντεῦθεν δὲ δῆλον ὅτι οἱ μάγοι οὐχ εὗρον τὸν Χριστὸν εἰς τὸ σπήλαιον ὅτε ἐγεννήθη ἀλλὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ παρέλευσιν δύο παρ᾽ ὀλίγον ἐνιαυτῶν ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος «καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον» (β΄. 11)· ὅτι δὲ ὁ ἀστὴρ ἐφάνη οὐχὶ πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἀλλ᾽ ἅμα τὸ γεννηθῆναι, μαρτυροῦσι καὶ οἱ τοῦ Εὐαγγελίου θεῖοι χρησμοί. Ἰδοὺ γὰρ φησὶ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, λέγοντες· οὐχὶ ποῦ ἐστιν ὁ μέλλων τεχθῆναι ἀλλ᾽ ὁ τεχθεὶς Βασιλεύς, Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἐπὶ παρεληλυθότος δηλαδὴ καὶ περασμένου χρόνου. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ μάγοι εὗρον τὸν Κύριον ἐν Βηθλεὲμ εἰς τὴν οἰκίαν ὅτε ὁ Κύριος ἦν μηνῶν δεκαπέντε σχεδόν, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει, κατὰ τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτήν, καθ᾽ ἣν ἦτο συνήθεια νὰ ἀναβαίνωσιν οἱ τότε εὐσεβεῖς εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν συνήθειαν αὐτὴν ἠκολούθουν καὶ οἱ γονεῖς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὡς ὁ θεῖος Λουκᾶς ἱστορεῖ (Κεφ. β'. 42.) διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρώδης ἀπέκτεινε τὰ βρέφη, τὰ ὄντα κατωτέρω τῶν δύω χρόνων, ὡς ὁ θεῖος

Α΄. Ἄρχισαν μὲ προθυμίαν.
Β΄. Τὴν ἠκολούθησαν μὲ σταθερότητα καὶ μεγαλοψυχίαν.
Γ΄. Τὴν ἐτελείωσαν μὲ ἐλευθεριότητα, προσφέροντες τῷ Χριστῷ τὰ μυστηριώδη δῶρα αὐτῶν.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν στράταν ὅπου σὲ διδάσκουν οἱ μάγοι (τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἰσὶ ταῦτα, Μελκούμ, Ἰάσπαρ καὶ Βαλτάσαρ) διὰ νὰ εὕρῃς τὸν Χριστὸν μὲ τρία πράγματα, α΄. μὲ τὴν προθυμίαν ὅπου ἔδειξαν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τους· β΄. μὲ τὴν σταθερόητα καὶ μεγαλοψυχίαν μὲ τὴν ὁποίαν τὴν ἠκολούθησαν· καὶ γ΄ μὲ τὴν ἐλευθεριότητα ὅπου τὴν ἐτελείωσαν προσφέροντες τὰ μυστηριώδη των δῶρα. Καὶ α’ συλλογίσου τὴν ἐξαίρετον προθυμίαν αὐτῶν τῶν τριῶν βασιλέων ἢ βασιλικῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν εἰς τὸ νὰ ὑπακούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ὅπου τοὺς ὡμίλησεν ὄχι διὰ γλώσσης, ἀλλὰ διὰ μέσου ἑνὸς ἀστέρος, «ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν σοφώτατον Νικήταν, ἦτο ἀόρατος καὶ ἀγγελικὴ δύναμις εἰς ὄψιν ἀστέρος ἐσχηματισμένη»· (ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθαῖον)[94](α) Κατὰ ἀλήθειαν ἡ προθυμίαν αὐτὴν τῶν Μάγων, φαίνεται πῶς ὑπερβαίνει τρόπον τινὰ τὴν προθυμίαν καὶ ὑπακοὴν ἐκείνην τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀμέσως ὡμίλησεν ὁ Ὕψιστος Θεὸς μὲ γλῶσσαν καθαρὰν καὶ ὄχι μὲ ἀστέρα, λέγοντάς του· «ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἂν σοι δείξω». (Γέν. ιβ΄ 1.) Ἀνίσως δὲ καὶ συγκρίνῃς αὐτοὺς τοὺς μάγους μὲ τοὺς ἄλλους ἐθνικοὺς ὅπου εἶδαν τὸν ἀστέρα ἐκεῖνον καὶ μάλιστα μὲ τοὺς ἄλλους Ἑβραίους ὅπου εἶχαν ἀκόμη καὶ τὰς περὶ τοῦ ἀστέρος τούτου προφητείας· «ἀνατελεῖ γάρ φησιν, ἄστρον ἐξ Ἰακώβ», (Ἀριθμοὶ κδ΄. 17) ὅμως δὲν ἐκινήθησαν τελείως εἰς τὸ νὰ ζητήσουν τὸν Χριστόν. Θέλει φανεῖ ἡ ὑπακοὴ τῶν μάγων ὑπερβολικὴ καὶ ἐξαίρετος ὡσὰν ὅπου ἄφησαν παρευθὺς καὶ πατρίδα καὶ οἰκίας καὶ γυναῖκας καὶ παιδιὰ καὶ συγγενεῖς καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν αὐθεντίαν τους καὶ ἐδόθησαν εἰς μίαν ὁδοιπορίαν ἀγνώριστον, ἀσυνήθιστον, μακράν, πολυχρόνιον δύο σχεδὸν ἐνιαυτῶν, κοπιαστικήν, κινδυνώδη, εἰς ξένους τόπους· καὶ τὸ περισσότερον εἶναι, ὅπου ταῦτα πάντα ὑπέμειναν δι’ ἕνα τέλος ἀμφίβολον καὶ ἀβέβαιον[95].

Καὶ ἐδῶ ἂς στοχασθῇ ὁ καθ’ ἕνας πόσας τέχνας ἐμεταχειρίσθη ὁ διάβολος, ὁ κόσμος καὶ ἡ σὰρξ καὶ πόσους λογισμοὺς ἐσήκωσαν εἰς τοὺς χαριτωμένους ἐκείνους μάγους διὰ ν’ αὐξήσουν αὐτὰς τὰς πραγματικὰς δυσκολίας καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὸν θεάρεστον δρόμον τους, καθὼς συνηθίζουν νὰ κάμνουν πάντοτε αὐτοὶ οἱ τρεῖς ἐχθροί μας εἰς ὅλους ἐκείνους ὅπου δουλεύουν τὸν Κύριον. Οἱ μάγοι ὅμως ἔκλεισαν τὰς ἀκοάς των εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ψιθυρίσματα τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰς ἄνοιξαν μόνον καὶ μόνον εἰς τὸ νὰ ὑπακούσουν τὸ προσκάλεσμα τοῦ Θεοῦ. Ὢ πίστις ἀδιάκριτος! Ὢ ὑπακοὴ ὑπερβάλλουσα! Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας ταῦτα προορῶν εἶπεν· ὅτι οἱ μὲν Ἀσσύριοι, ἐξ ὧν ἦσαν μάγοι, οὗτοι ἔχουν νὰ γίνουν πρῶτοι εἰς τὴν

Ματθαῖος ἱστορεῖ· κατὰ τὸν χρόνον φησίν, ὅν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων ἀφ’ οὗ δηλαδὴ ἐφάνη ὁ ἀστήρ.

[94] Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος(Ὁμιλ. ς΄ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον). Περὶ τοῦ ἀστέρος τούτου, ταῦτα λέγει ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῇ «Ἀστὴρ ἐν οὐρανῷ ἔλαμψεν ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ· καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἀνεκλάλητον ἦν καὶ ξενισμὸν παρεῖχεν ἡ καινότης αὐτοῦ τοῖς ὁρῶσιν αὐτὸν· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἄστρα, ἅμα Ἡλίῳ καὶ Σελήνῃ χορὸς ἐγένοντο τῷ ἀστέρι· αὐτὸς δὲ ἦν ὑπερβάλλων τῷ φανῷ· ταραχή τε ἦν πόθεν ἡ καινότης ἡ φαινομένη. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι αὐτὸς ὑπερέλαμπεν τοῦ Ἡλίου, δι’ ὃ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐφαίνετο.»

[95] Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· «Τίς γὰρ αὐτοὺς ἔπεισε λόγος; Ποίων ἀγαθῶν ἐλπὶς τὸν ἐκ τοσούτου διαστήματος προσκυνῆσαι Βασιλέα;» (Ὁμιλ. ς΄. εἰς τὸν Ματθ.).

θεογνωσίαν· δεύτεροι δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκατέβη ὁ Κύριος νήπιον ὢν καὶ τρίτοι οἱ Ἰσραηλῖται. «Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται Ἰσραὴλ τρίτος ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις» (ιθ΄. 24). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος περὶ αὐτῶν εἶπε. «Μάγοι, τὸ ἀπηλλοτριομένον τοῦ Θεοῦ καὶ ξένον τῶν διαθηκῶν ἔθνος, πρῶτοι της προσκυνήσεως ἠξιώθησαν, διότι αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἀξιοπιστότεραί εἰσιν· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι προσεκύνησαν πρῶτοι ἐνομίσθησαν ἂν τὴν ἑαυτῶν σεμνύνειν συγγένειαν, νῦν δέ, οἱ μηδὲν προσήκοντες τῷ Θεῷ προσκυνοῦσιν, ἵνα οἱ οἰκεῖοι κατακριθῶσι Τοῦτον σταυρώσαντες, ὅν οἱ ἀλλόφυλοι προσεκύνησαν». (Λόγος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν).

Τώρα ἐσὺ ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα ἐξέτασε μὲ ἀκρίβειαν διὰ νὰ ἰδῇς πόσον εἶσαι μακρὰν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν μάγων· διότι καὶ εἰς ἐσένα πόσους ἀστέρας ἔκαμεν ὁ Κύριος νὰ λάμψουν, διὰ νὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν χάριν Του καὶ νὰ σὲ συμμαζώξῃ εἰς τὸν ἑαυτόν Του. Δηλ. πόσους φωτισμοὺς και ἐλλάμψεις σοῦ ἔστειλεν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀναρίθμητοι· πότε ἐσωτερικῶς διὰ μέσου καλῶν λογισμῶν ὅπου ἔβαλεν εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ πότε ἐξωτερικῶς ἢ διὰ μέσου τῶν Θείων Γραφῶν καὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων ὅπου ἀνεγίγνωσκες ἢ καὶ διὰ μέσου τῶν διδασκάλων καὶ τῶν πνευματικῶν πατέρων, μὲ τοὺς ὁποίους συνομίλησες· ὅμως ἐσὺ δὲν ἠθέλησες ποτὲ νὰ ὁδηγηθῇς ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ προτιμῶντας νὰ μὴν ἀρνηθῇς τὴν ἀναπαυτικὴν ζωὴν ὅπου ζῇς καὶ τὰς τρυφάς σου καὶ τὸν πλοῦτον σου καὶ τὴν φιλίαν καὶ συναναστροφὴν μερικῶν, ἄφησες νὰ λάμπουν ματαίως εἰς ἐσὲ τέτοια οὐράνια φῶτα καὶ οὔτε ἠθέλησες νὰ μετασαλεύσῃς ἀπὸ τὸν τόπον σου καὶ νὰ κάμνῃς ἕνα βῆμα ποδὸς εἰς τὸ νὰ ζητήσῃς νὰ εὕρῃς τὸν Θεὸν· ταὐτὸν εἰπεῖν, εἰς τὸ νὰ περπατήσῃς εἰς τὴν στράταν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ πράξῃς κανένα καλόν, ἀλλὰ προφασίζεσαι ὡσὰν ὁ ἀμελὴς ἐκεῖνος καὶ ὀκνηρὸς καὶ λέγεις· «λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐν ταῖς πλατείαις φονευταί»· (Παραλειπ. κβ΄ 13) καὶ μὲ ὅλον ὅπου ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν ζητεῖ μεγάλα καὶ δύσκολα πράγματα. Σοῦ ζητεῖ νὰ ἐξομολογῆσαι πλέον συχνὰ νὰ διαβάζῃς κανένα ψυχωφελὲς βιβλίον, νὰ εἶσαι πλέον συμπαθητικὸς εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὸν ἑαυτόν σου, νὰ κόπτῃς τὰς ὑπερβολικὰς ἡδονὰς ὅπου προξενοῦν εἰς τὴν καρδίαν σου μίαν τοιαύτην τυφλότητα, ὅπου εἶναι ὅλως διόλου ἐναντία εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ, ὅστις πολεμεῖ μὲ τὰ πάθη του, ὡσὰν καλὸς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ· ἐσὺ ὅμως, ὄχι μόνον δὲν θέλεις ν᾽ ἀποστραφῇς τὰς θεμιτὰς ἡδονὰς, ἐκείνας ὅπου δὲν ἐμποδίζει ὁ νόμος, ἀλλὰ δέχεσαι ἀκόμη καὶ τὰς ἐμποδισμένας, ὡσὰν νὰ μὴ σὲ ἔφερναν εἰς ἀπώλειαν διὰ μέσου της πλατειάς ὁδοῦ· «πλατεῖα γάρ φησίν ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδός, ἡ ὑπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν». (Ματθ. ζ΄. 53).

Μὰ ἕως πότε ἔχεις νὰ περιπατῇς αὐτὸν τὸν δρόμον τῆς ἀπωλείας καὶ νὰ μὴ θέλῃς νὰ περιπατῇς, ὡσὰν οἱ μάγοι τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας; Ἰδοὺ ἦλθε πλέον ὁ καιρὸς νὰ ἀρχίσῃς τώρα εἰς ταύτην τὴν ἡσυχίαν σου, νὰ παραδώσῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ὑπακούσῃς εἰς τὰ προσκαλέσματα ὅπου σοῦ κάμνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τόσον διὰ μέσου τῶν θείων Του Γραφῶν, ὅσον καὶ διὰ μέσου τῶν θείων ἐμπνεύσεών Του, ἂν θέλῃς νὰ εὕρῃς τὸν Ἰησοῦν. Δὲν ἠξεύρεις πόσον εἶναι πολύτιμα αὐτὰ τὰ προσκαλέσματα τοῦ Θεοῦ; δὲν ἠξεύρεις πόσον Αὐτὸς ἐκοπίασε διὰ νὰ σὲ κάμνῃ νὰ τὰ ὑπακούσῃς; Σὲ προσκαλεῖ διὰ τῶν θείων Του Γραφῶν, ἐπειδὴ πότε μὲν διὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ σὲ προσκαλεῖ νὰ διδαχθῇς τὸν φόβον Του «δεῦτε τέκνα ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς», (ψαλμ. λγ΄. 11.) πότε δὲ διὰ τοῦ Ἡσαΐου σὲ προσκαλεῖ νὰ τρέχῃς εἰς τὸ φῶς τῶν ἐντολῶν Του. «Δεῦτε πορευθῶμεν ἐν φωτὶ Κυρίου».(β΄ 5.) Ἄλλοτε δὲ Αὐτὸς ὁ ἴδιος σὲ προσκαλεῖ εἰς τὸ νὰ ἀκολουθῇς ὀπίσω τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ παραδείγματός Του. «Δεῦτε ὀπίσω μου», (Ματθ. δ΄. 19.) καὶ πάλιν «καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.»(Ματθ. ιθ΄. 2.) Καὶ ἄλλοτε σὲ προσκαλεῖ νὰ καταφεύγῃς εἰς Αὐτὸν διὰ μέσου της μετανοίας καὶ ἐλπίδος,

ὅταν εἶσαι κοπιασμένος καὶ καταφορτωμένος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, διὰ νὰ σὲ ἀναπαύσῃ καὶ νὰ σὲ παρηγορήσῃ «Δεῦτε πρὸς Με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. ια΄. 28.). Σὲ προσκαλεῖ καὶ διὰ τῶν θείων Του ἐμπνεύσεων· ἐπειδὴ πότε ἔλειψεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπνέῃ μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου, ποῖα εἶναι τὰ καλά, καὶ ποῖα τὰ κακά; Πότε ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ σὲ ἐλέγχῃ διὰ τὰ κακὰ ὅπου κάμνεις διὰ μέσου της ὀρθῆς καὶ ἁγίας συνειδήσεως; Ἤ πότε δὲν σὲ προσκαλεῖ εἰς τὰ καλὰ ἔργα, εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου; Διότι αἱ φωναὶ τῆς ὀρθῆς συνειδήσεως εἶναι φωναὶ τοῦ ἰδίου Θεοῦ, Ὅστις ἔγραψε μέσα εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τὸν φυσικὸν νόμον Του, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος· οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων». (Ῥωμ. β΄ 4.) Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Νεῖλος εἶπε «λύχνῳ πρὸς τὰς πράξεις σου τῷ συνειδότι κέχρησο». Ἀφήνω νὰ λέγω τὰς ἄλλας ἐξαίρετους ἐμπνεύσεις καὶ φωτισμοὺς καὶ κινήσεις ὅπου ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ εἰς τὴν καρδίαν μερικῶν διὰ τὴν σωτηρίαν τους, μὲ τρόπον ὑπερφυσικὸν διὰ τῆς χάριτός Του, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ μερικοὺς ὀνομάζονται δέλεαρ τῆς χάριτος καί ἀκτῖνα οὐράνιος· διότι ἔσωθεν λαμπρύνουν τὸν νοῦν καὶ παρακινοῦν τὴν θέλησιν εἰς τὸ νὰ διαλέγῃ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὅπου εἶναι σωτηριωδέστερον.[96]

---

[96] Διὰ τρία γενικὰ αἴτια φαίνεταί μοι, ὅτι γίνονται νοερῶς μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τὰ μυστικὰ ταῦτα καλέσματα καὶ οἱ φωτισμοὶ καὶ ἐμπνεύσεις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σωτηρίαν, τὰ ὁποῖα ἐνεργεῖ ἢ διὰ ἀναγνώσεως καὶ ἀκοῆς τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἄλλων πνευματικῶν βιβλίων ἢ διὰ θεωρίας ἱερῶν τινῶν ἢ καὶ δι' ἄλλων ἐξωτερικῶν τρόπων· α΄. ἐπειδὴ οἱ μὲν ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς ἔχουν σκοτισμένον τὸν νοῦν καὶ τὸ αὐτεξούσιον χωλὸν καὶ ἀσθενὲς ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν (προσθήσω δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν καὶ ἀπιστίαν καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν πονηρὰ ἔργα) οἱ δὲ πιστοὶ καὶ εὐσεβεῖς ἔλαβον μὲν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, κατέχωσαν δὲ ὕστερον τὴν τοιαύτην χάριν μὲ τὰ πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας. Διὰ τοῦτο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν παύει τοὺς τοιούτους νὰ προσκαλῇ εἰς τὴν σωτηρίαν, φωτίζουσα τὸν νοῦν καὶ θέλγουσα καὶ δυναμοῦσα τὸ αὐτεξούσιον ἐκείνων μὲν εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ ἀγαπήσουν τὴν ὄντως ὀρθὴν πίστιν· τούτων δὲ εἰς τὸ νὰ πράξουν τὸ ὄντως ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετήν, ἵνα δι' αὐτῶν ἐπιτύχωσι τῆς σωτηρίας ἀμφότεροι. β΄. Ἐπειδὴ καὶ ὁ διάβολος μὲ τρεῖς βαθμοὺς νοεροὺς προσκαλεῖ μυστικῶς τὸν ἄνθρωπον καὶ θέλοντα καὶ αὐτὸν οὐ βιαζόμενον τὸν ῥίπτει εἰς τὴν τάξιν τῆς ἁμαρτίας· πρῶτον μὲ τὴν εἰς τὸν νοῦν προσβολὴν τοῦ κακοῦ, δεύτερον μὲ τὸν εἰς τὴν θέλησιν ἡδονικὸν συνδυασμὸν τοῦ αὐτοῦ κακοῦ καὶ τρίτον μὲ τὴν τελείαν καὶ ἀποφασιστικὴν συγκατάθεσιν τῆς θελήσεως εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ κακόν. Διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ Θεὸς βοηθῶντας τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον καὶ θέλοντας νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τὸν προσκαλεῖ διὰ τῆς χάριτός Του μὲ τρεῖς βαθμοὺς νοητούς, διὰ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς θέλοντα καὶ οὐ βιαζόμενον· καὶ πρῶτον μὲν ἀντὶ τῆς προσβολῆς τοῦ κακοῦ, φωτίζει νοερῶς τὸν νοῦν του εἰς τὸ καλόν· δεύτερον ἀντὶ τοῦ ἡδονικοῦ συνδυασμοῦ, θέλγει καὶ γλυκαίνει τὴν θέλησιν του εἰς τὸ καλόν· καὶ τρίτον ἀντὶ τῆς κακῆς συγκαταθέσεως τὸν κάμνει νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὸ καλόν. Ὅθεν εἶπεν ἡ ἐν Καρθαχένῃ Ἁγ. Σύνοδος ἐν τῷ ρκγ'. ἢ ἐν τῷ ρις'. κανόνι αὐτῆς, ὅτι «ἑκάτερον δῶρόν ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ εἰδέναι τί ποιεῖν δεῖ καὶ τὸ ἀγαπᾶν ὃ δεῖ ποιεῖν. γ΄. Δὲ καὶ τελευταῖον αἴτιον τῶν θεϊκῶν τούτων καλεσμάτων εἶναι· διότι ὁ Θεὸς ὡσὰν νοητὸς νυμφίος τῶν ψυχῶν, θέλει νὰ ἑνωθῇ μυστικῶς μὲ τὴν νοητὴν νύμφην Του τὴν ψυχήν. Ὅθεν καθὼς διὰ νὰ τελειωθῇ ἕνας γάμος τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα· πρῶτον νὰ φανερωθῇ καὶ νὰ μηνυθῇ εἰς τὴν νύμφην ὁ νυμφίος, ὅπου ἔχει νὰ πάρῃ· δεύτερον νὰ δεχθῇ καὶ νὰ χαρῇ ἡ νύμφη εἰς αὐτὸ τὸ μήνυμα· καὶ τρίτον νὰ δώσῃ τὸν ἀποφασιστικὸν καὶ τέλειον λόγον της, ὅτι θέλει νὰ τὸν πάρῃ διὰ νυμφίον της· ἔτσι καὶ διὰ νὰ τελειωθῇ ὁ μυστικὸς γάμος καὶ ἡ μετὰ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ἕνωσις τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα. Πρῶτον, τὸ νὰ φωτισθῇ ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ διὰ μέσου της προσκλαλούσης χάριτός Του· δεύτερον τὸ νὰ δεχθῇ ἡ ψυχὴ μετὰ χαρᾶς τὸν φωτισμὸν αὐτὸν καὶ τὸ προσκάλεσμα τοῦ Θεοῦ· καὶ τρίτον τὸ νὰ κάμῃ τελείαν συγκατάθεσιν καὶ ἀπόφασιν εἰς τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ διὰ τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἔργου τὸ θεϊκὸν αὐτὸ προσκάλεσμα καὶ τὸν φωτισμόν. Ὅθεν τὰ τρία ταῦτα μὲ ἕνα ῥητὸν μᾶς φανερώνει ὁ νοητὸς νυμφίος Χριστὸς εἰς τὴν ἱεράν Του Ἀποκάλυψιν λέγων· «ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω». Ἰδοὺ ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν γινόμενος φωτισμὸς καὶ τὸ προσκάλεσμα· «ἐὰν τις ἀνοίξῃ Μοι τὴν θύραν εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν». Ἰδοὺ ἡ παρὰ τῆς ψυχῆς ὑποδοχὴ τοῦ θεϊκοῦ προσκαλέσματος· «καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' Ἐμοῦ» (γ'. 20). Ἰδοὺ ἡ τελεία συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς εἰς τὸ

Μὴ θελήσῃς λοιπὸν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ καταφρονήσῃς τὰ τόσα θεϊκὰ προσκαλέσματα καὶ νὰ κάμῃς πλέον τὸν κωφὸν, ὡσὰν ἐκεῖνος ὁ σκληροκάρδιος λαὸς τῶν Ἑβραίων, ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὴν ἔρημον τεσσαράκοντα χρόνους, περὶ οὗ γέγραπται· «σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς Αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ἡμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ». (Ψαλμ. ϟε΄. 7) Διότι μετὰ ταῦτα ποῖος ἠξεύρει ἀνίσως καὶ σὲ προσκαλέσῃ παρομοίως ἄλλην μίαν φορὰν βλέποντάς σε ὅπου καταφρονεῖς καὶ μόνος κάμνεις ἀνάξιον τὸν ἑαυτόν σου τῶν θείων Του καλεσμάτων καὶ ἀκολούθως βάλλεις εἰς κίνδυνον τὴν σωτηρίαν σου, εἰς τὴν ὁποίαν Αὐτὸς σὲ προσκαλεῖ καὶ τόσον μεγάλα σοῦ φωνάζει; Τίς ἠξεύρει ἀνίσως καὶ σοῦ εἰπῇ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν εἰς τοὺς Ἑβραίους «τεσσαράκοντα ἔτη προσώχθησα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ καὶ εἶπα· ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς Μου· ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ Μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν Μου»; (Ψαλμ. ϟε΄. 10). Ποῖος ἠξεύρει, ἀνίσως ὁ Θεὸς διὰ παιδείαν τῆς παρακοῆς σου, ἔχει νὰ ψυχρανθῇ καὶ νὰ σὲ ὑστερήσῃ ἀπὸ τὴν προσκαλοῦσαν καὶ συνεργοῦσαν χάριν Του, καὶ σὲ ἀφήσῃ νὰ ἀπωλεσθῇς; λέγοντάς σου ἐκεῖνα τὰ τῆς Παροιμίας «ἐπειδὴ ἐκάλουν καὶ οὐχ ὑπηκούσατε... τοιγαροῦν κἀγὼ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι». (α΄ 24). Ποῖος ἠξεύρει μήπως ὁ Θεὸς βαρεθῇ προσκαλῶντας σε καὶ σηκώσῃ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχει εἰς ἐσένα καὶ τραβηχθῇ εἰς ἕνα μέρος καὶ ἀμεριμνήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς, λέγοντάς σου ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἰεζεκιήλ; «Καὶ ἐξαρθήσεται ὁ ζῆλος μου ἐκ σοῦ καὶ ἀναπαύσομαι, καὶ οὐ μὴ μεριμνήσω οὐκ ἔτι» (ιϛ΄. 41)· ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταύτην ἀμεριμνίαν τοῦ Θεοῦ, ἄμποτε νὰ σὲ φυλάξῃ ὁ Κύριος ἀδελφέ, διότι εἶναι χειρότερη ἀπὸ κάθε κόλασιν· καὶ αὐτὴν τὴν ἀμεριμνίαν πρέπει νὰ φοβῆσαι περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην παιδείαν, διότι εἶναι σημάδι ἐγκαταλείψεως. Λοιπὸν ζήτησε ἀπὸ τὸν Θεὸν συγχώρησιν διὰ τὴν παρακοὴν ὅπου ἔκαμες ἕως τώρα καὶ στοχάσου ποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον προσκόλλημα ὅπου ἔχεις εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ νίκησέ το μὲ μεγαλοψυχίαν, διὰ νὰ δοθῇς ὅλος εἰς τὸν Θεόν σου, χωρὶς νὰ ἔχῃς εἰς ἄλλο κανένα πρᾶγμα προσπάθειαν. Καί ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἦλθεν ἐπὶ γῆς, διὰ νὰ σὲ κάμνῃ ἄξιον τῆς χάριτος καὶ ἐνεργείας τῶν θείων προσκαλεσμάτων Του, παρακάλεσέ Τον ταπεινῶς νὰ σοῦ δώσῃ δύναμιν νὰ Τὸν ἀκολουθῇς μὲ μεγάλην προθυμίαν ἐκεῖ ὅπου σὲ προσκαλεῖ καὶ νὰ Τοῦ ἀποκρίνεσαι καὶ σὺ εἰς τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ σου γενομένην νοερὰν φωνήν Του, ὡσὰν ὁ προφήτης Σαμουὴλ «λάλει Κύριε, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός σου», (α΄. βασιλ. γ΄. 9.)

β΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ τὴν σταθερότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ὅπου ἔδειξαν οἱ μάγοι, εἰς τὸ νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ὁδοιπορίαν τους, καὶ μὲ ὅλον ὅπου ηὗραν τόσα ἐμπόδια μέσα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅλα ἐνάντια εἰς αὐτούς· διότι α΄ μὲν ἔλειψεν ὁ ἀστήρ, ὅπου ἦτο εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τους μία μεγάλη παρηγορία· β΄. δέ, ἐταράχθη ὅλη ἡ πόλις τῶν Ἱεροσολύμων εἰς αὐτὸ τὸ μήνυμα, καὶ γ΄. διατὶ ὁ Ἡρώδης, ὁ βασιλεὺς, ὅπου ἦτο ἐχθρὸς θανάσιμος τοῦ νέου βασιλέως δηλ. τοῦ Χριστοῦ, ἔγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸν θυμόν. Οἱ μάγοι ὅμως δὲν μικροψυχοῦν δι’ αὐτὰ ὅλα, οὔτε φοβοῦνται τελείως πῶς αὐτοὶ εἶναι τόσον

νὰ ἐργασθῇ τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς χάριτος καὶ ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἕνωσις· ἐὰν ὅμως δὲν θελήσῃ νὰ δεχθῇ ἡ ψυχὴ μετὰ χαρᾶς τὸ θεῖον προσκάλεσμα, ἢ καὶ ἀργοπορήσῃ νὰ τὸ δεχθῇ, ὁ Κύριος βαρύνεται καὶ ἀναχωρεῖ, καθὼς καὶ ἕνας εὐγενὴς νυμφίος, ὅταν βλέπῃ τὴν νύμφην πῶς δὲν τὸν θέλει, τὴν μισεῖ καὶ φεύγει· καθὼς τοῦτο δηλοῦται διὰ τοῦ Ἄσματος, ὅπου λέγεται· «φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν, ἄνοιξόν μοι ἡ πλησίον μου, ἀδελφή μου· περιστερά μου τελεία μου» (ε’. 2) καὶ ἐπειδὴ ἀργοπόρησεν ἡ νύμφη νὰ τοῦ ἀνοίξῃ, ὁ νυμφίος ἔφυγεν, ὅθεν ἡ νύμφη λέγει λυπηρά, καὶ τρέχει νὰ τὸν ζητῇ· «ἤνοιξα ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου· ἀδέλφιδός μου παρῆλθεν· ἡ ψυχή μου ἐξῆλθεν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὗρον αὐτὸν· ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου»· (αὐτόθι)

ὀλίγοι καὶ εὑρίσκονται μέσα εἰς ἕνα ὁλόκληρον καὶ ξένον βασίλειον· ἀλλὰ ἀντὶ διὰ τὸν ἀστέρα ὅπου ἔλειψεν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τους, τρέχουν εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἐρωτοῦν διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσουν καὶ πηγαίνουν εἰς τὴν αὐλὴν ἑνὸς τυράννου ὑπερηφάνου καὶ αἱμοβόρου καὶ ζητοῦν μὲ τόλμην μεγάλην καὶ μεγαλοψυχίαν, διὰ νὰ μάθουν ποὺ γεννᾶται ὁ νέος βασιλεύς. «Ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ Ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες, ποῦ ἐστίν ὁ τεχθεὶς Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» (Ματθ. β΄. 2) Ὢ τόλμη θαυμαστή! Ὢ μεγαλοψυχία, οὐρανίων ἐπαίνων ἀξία!

Τώρα σύγκρινε σὺ ἀγαπητὲ αὐτὴν τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν μάγων μὲ τὴν μικροψυχίαν τὴν ἰδικήν σου, διὰ νὰ καταισχυνθῇς καὶ νὰ μάθῃς τὴν θεραπείαν σου· διότι, καθὼς ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ ὅπου ὡδήγει καὶ ἐπαρηγόρει τοὺς μάγους εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἐκρύβη ἀπὸ αὐτοὺς διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ὑπομονὴν καὶ ἀνδρείαν τους καὶ πάλιν φανεὶς εἰς αὐτούς, περισσότερον ἀπὸ τὸ πρῶτον τοὺς ἐχαροποίησεν· «ἰδόντες γάρ φησί τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα», (Ματθ. β΄. 10) τοιουτοτρόπως καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ συνηθίζει νὰ κάμνῃ μὲ τοὺς δούλους καὶ φίλους της, ὡς λέγουσιν οἱ θεῖοι πατέρες οἱ καλούμενοι νηπτικοί καὶ μάλιστα ὁ Ἅγιος Διάδοχος. Καὶ ποτὲ μὲν αὕτη ὡσὰν φιλότεχνος μήτηρ παρηγορεῖ καὶ εὐφραίνει τὰ τέκνα της μὲ τὰς νεαράς της ἐλλάμψεις καὶ θείας ἐνεργείας καὶ δῶρα της, φωτίζουσα τὸν νοῦν τους, κατανύγουσα γλυκύτατα τὴν καρδίαν τους καὶ θερμαίνουσα καὶ πρὸς ἀγάπην τοῦ Θεοῦ διεγείρουσα· ποτὲ δὲ κρύπτεται ἀπ’ αὐτοὺς καὶ τραβίζεται, ἤγουν ἀφήνει τοὺς πειρασμοὺς νὰ ἔρχονται εἰς αὐτούς, καθὼς κάμνει καὶ ἡ μήτηρ πολλάς φοράς κρυπτομένη, ἀπὸ τὰ τέκνα της διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ὑπομονὴν καὶ γυναιοκαρδίαν τους, διὰ νὰ γένουν ἄνδρες μὲ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς θλίψεις καὶ ὄχι νὰ εἶναι πάντοτε νήπια διὰ νὰ κλαύσουν καὶ νὰ ζητήσουν θερμῶς τὴν θείαν χάριν ὅπου ἔχασαν. Καὶ οὕτως ἀφ’ οὗ πάλιν τὴν ἀπολαύσουν, νὰ χαροῦν περισσότερον, καθὼς καὶ τὸ παιδίον, ὅταν χάσῃ τὴν μητέρα του, ζητεῖ νὰ τὴν εὕρῃ μὲ κλαυθμοὺς καὶ δάκρυα καὶ εὐθὺς ὅπου τὴν ἰδῇ νὰ φανῇ ἀπὸ κανένα μέρος, τρέχει μὲ ἀνεκδιήγητον χαρὰν καὶ κλαῖον ἐν ταὐτῷ καὶ γελῶν τὴν ἐναγκαλίζεται. Ἀλλὰ ἐσὺ ἀδελφέ, πόσας φοράς ὀλιγοψύχησες, ὅταν ἔλειψεν ἀπὸ ἐσένα ὁ οὐράνιος ἀστὴρ ὅπου σὲ ὡδήγει; Πόσας φοράς ἐγόγγυσες καὶ ἠθέλησες νὰ στραφῇς εἰς τὰ ὀπίσω, ἤγουν νὰ ἀφήσῃς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς ὅπου ἀπεφάσισες νὰ περιπατήσῃς καὶ νὰ γυρίσῃς πάλιν εἰς τὴν προτέραν σου στράταν τῆς ἁμαρτίας, ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐτραβήχθη ἀπὸ ἐσένα πρὸς ὥραν καὶ σὲ ἄφησε νὰ δοκιμάσῃς κανένα παραμικρὸν πειρασμὸν ἢ πικρότητα τῆς καρδίας ἢ σκότος τοῦ νοός; Ὅθεν ἀπὸ ταύτην τὴν μικροψυχίαν καὶ ἀνυπομονησίαν σου, συμπέρανε πῶς εἰς τὴν στάσιν τῆς ἀρετῆς ἀκόμη εἶσαι βρέφος καὶ νήπιον καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε θέλεις νὰ τρώγῃς γάλα, ἤγουν νὰ αἰσθάνεσαι τὰς γλυκύτητας τῆς χάριτος· καὶ εὐθὺς ὅπου ὀλίγον τὰς ὑστερηθῇς γίνεσαι ἀνυπομόνητος, χάνεσαι καὶ ἀπελπίζεσαι· καὶ φωνάζεις καὶ ἐσὺ μὲ τὸν Πέτρον, ὅταν ἐκινδύνευε νὰ βυθισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν· «Κύριε σῶσον με». (Ματθ. ιδ΄. 30.) Ἀλλὰ σοῦ ἀποκρίνομαι καὶ ἐγώ, καθὼς τότε ἀπεκρίθη εἰς τὸν Πέτρον ὁ Ἰησοῦς. «ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;» (αὐτόθ.). Καὶ τί θαυμαστὸν εἶναι ἂν ἀκολουθῇς τὸν Ἰησοῦν, ὅταν πηγαίνῃ εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος διὰ νὰ μεταμορφωθῇ; Ἤγουν τί θαυμαστὸν εἶναι ἂν κάμνῃς τὴν ἀρετὴν καὶ φυλάττῃς τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ φωτίζῃ τὸν νοῦν σου μὲ τὰς θείας ἐλλάμψεις της; Τί μεγάλον πρᾶγμα εἶναι, ἐὰν δείχνῃς ὑπομονὴν καὶ ἀνδρείαν, ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ γλυκαίνῃ τὴν καρδίαν σου μὲ τὴν ὁμαλὴν θέρμην της, μὲ τὴν γλυκεῖαν κατάνυξιν καὶ μὲ τὰ φωτολαμπῆ της νοήματα; Τὸ θαυμαστὸν εἶναι νὰ ἀκολουθῇς τὸν Ἰησοῦν, ὅταν πηγαίνῃ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ διὰ νὰ σταυρωθῇ· ἤγουν τὸ θαυμαστὸν εἶναι νὰ κάμνῃς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀπὸ αὐτὴν νὰ μὴ ἐκκλίνῃς, ὅταν ἔλθουν αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοί, τόσον οἱ ἐξωτερικοὶ ὅσον καὶ οἱ ἐσωτερικοί, καθὼς εἶναι αἱ

πνευματικαὶ ξηρότητες τῆς καρδίας καὶ ἡ στέρησις τῆς κατανύξεως.Ἡ μεγάλη ἀνδρεία τότε δοκιμάζεται, ὅταν σὲ ὑστερήσῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τὰς γλυκύτητάς Της καὶ ἐσὺ δὲν μικροψυχήσῃς ὁλότελα.

Διὰ τοῦτο ἀγαπητέ, ἐπειδὴ καὶ ἀπεφάσισες μίαν φορὰν νὰ δουλεύῃς τὸν Θεόν, ἑτοίμασε τὸν ἑαυτόν σου διὰ νὰ δέχεσαι τοὺς πειρασμοὺς καὶ νὰ τοὺς ὑπομένῃς μὲ μεγάλην γενναιοψυχίαν, καθὼς σὲ συμβουλεύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Σοφοῦ Σειρὰχ λέγον, «τέκνον εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμὸν, εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρησον καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς» (β΄. 1). Διότι ἤξευρε ὅτι, εὐθὺς ὅπου ἀρχίσῃς νὰ ἀκολουθῇς τοὺς οὐρανίους φωτισμοὺς καὶ τὰς θεϊκὰς ἐλλάμψεις ὅπου ὁ Θεὸς ἤθελεν ἐμφανίσει νοερῶς εἰς τὴν καρδίαν σου, εὐθὺς ὅπου ἀρχίσῃς νὰ περιπατῇς εἰς τὴν στράταν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ πιάσῃς ἄλλην θεάρεστον ζωὴν καὶ μάλιστα ἐὰν ἀποφασίσῃς νὰ ὑπάγῃς εἰς τόπον ἥσυχον καὶ νὰ γίνῃς καλόγηρος, τότε βέβαια ἔχει νὰ σηκωθῇ κατ' ἐπάνω σου ὁ Ἡρώδης, ἤγουν τὸ φρόνημα τῆς σαρκός· ἐπειδὴ Ἡρώδης ἑρμηνεύεται δερμάτινος, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Μάξιμος. Τότε ἔχει νὰ ταραχθῇ ἐναντίον σου ὁ διάβολος καὶ μαζὶ μὲ τὸν διάβολον ἔχει νὰ ταραχθῇ ὅλη ἡ πόλις, ἤγουν ὅλος ὁ κόσμος· τότε ἔχουν νὰ σηκωθοῦν εἰς τὸ ποδάρι οἱ γονεῖς σου, οἱ συγγενεῖς σου, οἱ φίλοι σου, οἱ συμπατριῶται σου, οἱ γνώριμοί σου καὶ νὰ σοῦ λέγουν, ὅτι εἶναι πολὺ καὶ μεγάλο ἐκεῖνο ὅπου ζητεῖς νὰ κάμνῃς· ὅτι δὲν θέλεις βαστάσει τοὺς κόπους τῆς καλογερικῆς ζωῆς καὶ ὅτι ἔχεις νὰ γίνῃς αἰτία νὰ σὲ κατηγορῇ ὁ κάθε ἕνας καὶ νὰ λέγῃ πῶς εἶσαι ὑπερήφανος καὶ θέλεις τάχα νὰ ἁγιάσῃς μόνον ἐσύ· πῶς εἶσαι ὑποκριτής, ἀπαίδευτος καὶ ἀπολίτευτος ἄνθρωπος καὶ ἄλλα παρόμοια. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἔχει νὰ τὰ κινήσῃ ὁ μισόκαλος διὰ νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας σου.

Ἀλλά ἐσὺ ἀδελφέ, μιμήσου τοὺς χαριτωμένους ἐκείνους μάγους καὶ μὴ δώσῃς τελείως ἀκρόασιν εἰς ὅλα τὰ λόγια ταῦτα, μηδὲ ἐμποδισθῇς ἀπὸ τὸ νὰ τελειώσῃς τὴν καλήν σου ταύτην ἀπόφασιν. Ἀλλ' ἐδῶ πρέπει νὰ φανῇ ἡ σταθερότης καὶ μεγαλοψυχία σου· «ὧδε ἐστιν ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ πίστις». (Ἀποκ. ιγ΄. 10.). Ἐδῶ πρέπει νὰ σφίγξῃς δυνατὰ τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ τὴν σκληρύνῃς, ὥστε νὰ μὴ συμπονέσῃς οὔτε εἰς τὰ δάκρυα τῶν γονέων σου, οὔτε εἰς τοὺς θρήνους τῶν συγγενῶν σου, οὔτε εἰς τὰς παρακινήσεις τῶν φίλων σου, ἀλλὰ νὰ νομίσῃς πῶς αὐτοὶ ὅλοι εἶναι οἱ πρῶτοι σου ἐχθροί, ὡς λέγει ὁ Κύριος «καὶ ἐχθροί τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ»· (Ματθ. ι΄. 36). Διότι, ἂν ὀλίγον ἀφήσῃς τὴν καρδίαν σου νὰ μαλακωθῇ εἰς αὐτά, εὐθὺς ἔχει νὰ σὲ νικήσῃ ὁ κόσμος καὶ ὁ διάβολος καὶ νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· ἐδῶ πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς σπαθί, σπαθὶ διὰ νὰ κόψῃς κάθε προσπάθειαν τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ἡδονῶν καὶ νὰ μὴ δειλιάσῃς ὁλότελα, ἀλλὰ μόνον ἐλπίζοντας εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὅπου σὲ προσκαλεῖ μὴ ἰδῇς τριγύρω σου, ὡς ὁ Λώτ, ἀλλὰ βλέπε μόνον τὰ ἔμπροσθέν σου, ἕως νὰ φύγῃς καὶ νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ τὸν κόσμον, ὡσὰν ἀπὸ ἄλλην Πεντάπολιν· «σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν μὴ περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ· εἰς τὸ ὄρος σῴζου μήποτε συμπαραληφθῇς». (Γέν. ιθ΄ 17). Καὶ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ὅπου ἐδιάλεξες νὰ κάμνῃς, μὴ θέλῃς νὰ συμβουλεύεσαι ἄλλον, παρὰ τὰς Ἁγίας Γραφάς, τοὺς Θεοφόρους Πατέρας καὶ τὸν κατὰ τὰς Γραφὰς συμβουλεύοντά σε πνευματικόν σου, ὅστις εἶναι εἰς τόπον Θεοῦ. Διότι ἀλλέως, ἐὰν ἐσὺ θέλῃς νὰ ζυγιάζῃς τὰ λόγια καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ προσέχῃς εἰς τὰς ἀντιρρήσεις καὶ ἀρεσκείας τοῦ κόσμου καὶ νὰ φοβῆσαι ἐκεῖνα ὅπου ἔχει νὰ εἰπῇ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος, ἂς εἶσαι βέβαιος, ὅτι δὲν θέλεις τελειώσει ποτὲ κανένα καλὸν διὰ λόγου σου, οὔτε θέλεις δυνηθῇ ποτὲ νὰ ἐβρῇς τὸν Χριστόν.

Μετανόησε λοιπὸν, διότι ἐφάνης μικρόψυχος καὶ ἀνυπομόνητος εἰς τοὺς πειρασμοὺς ὅπου ἀπήντησες εἰς τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς καὶ δὲν ἐστάθης ἀνδρεῖος, ὅταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐτραβήχθη ὀλίγον ἀπὸ λόγου σου διὰ νὰ σὲ

δοκιμάση καὶ ταπεινώσου ἕως ἐδάφους. Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον, ὅπου πάλιν μὲ τὴν χάριν Του σὲ ἐπεσκέφθη καὶ δὲν σὲ ἀφῆκε νὰ χαθῇς ὁλότελα, ψάλλοντας μὲ τὸν Δαβὶδ «εἰμὴ ὅτι Κύριος ἐβοήθησέ μοι παρὰ βραχὺ παρῴκησε τῷ ᾅδη ἡ ψυχή μου» (Ψαλμ. ϟγ΄. 17)· καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ δώσῃ πάλιν τὰς πρώτας γλυκύτητας καὶ χαρὰς τῆς χάριτός Του, καθὼς τὸν παρεκάλει περὶ τούτου καὶ ὁ Δαβὶδ «ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου» (Ψαλμ. ν΄.) ποίησον καὶ κάποια αἰσθητὰ κινήματα, κτύπησε τὸ στῆθος σου μὲ τὰ χέριά σου, ἐναγκάλισε τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, ἢ τὴν Ἁγίαν Εἰκόναν Του. (Ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι τινὰς νὰ σὲ βλέπῃ) καὶ φώναξε καὶ ἐσὺ καὶ εἰπέ Του ἐκεῖνα τὰ λόγια ὅπου τοῦ εἶπεν ὁ Ἰακώβ. Κύριε δὲν σὲ ἀφήνω καὶ δὲν φεύγω ἀπὸ ἐδῶ ἕως οὗ νὰ μὲ εὐλογήσῃς καὶ νὰ μοῦ θερμάνῃς τὴν καρδίαν μου καὶ νὰ μοῦ γλυκάνῃς τὴν ψυχήν μου μὲ τὴν κατάνυξιν καὶ μὲ τὴν θείαν Σου χάριν «οὐ μή σε ἀποστείλω ἐὰν μὴ με εὐλογήσῃς» (Γέν. λβ΄. 26). Εἰπέ Του καὶ τὰ λόγια τῆς Χαναναίας, «ναὶ Κύριε καὶ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν» (Ματθ. κε΄ 27)· ἤγουν δός μοι Κύριε ὀλίγον τι ἀπὸ ἐκείνας τὰς παρηγορίας ὅπου δίδεις εἰς τοὺς κατὰ πνεῦμα υἱοὺς καὶ φίλους σου· καὶ ζήτησέ Του νὰ προλαμβάνῃ κρυφίως νὰ σὲ ἐνδυναμώνῃ μὲ τὴν χάριν Του, ὅσας φοράς ἀποφασίσῃ νὰ σοῦ ἀκολουθήσουν πειρασμοί, καθὼς τὸ λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ[97] διὰ νὰ ἠμπορῇς μὲ τὴν δύναμίν Του νὰ τοὺς ὑπομείνῃς εὐχαρίστως. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι «πολλοὶ οἱ κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί», ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος (Ματθ. κ΄. 16.) παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ συναριθμηθῇς μὲ τοὺς ὀλίγους[98] διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ σωθῇς, χωρὶς νὰ κρατῇς λογαριασμὸν εἰς τὰ λόγια τοῦ κόσμου, καθὼς δὲν κρατεῖς λογαριασμὸν καὶ εἰς τὰ λόγια ἑνὸς μωροῦ καὶ νηπίου· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, καθὼς δὲν κρατεῖς λογαριασμὸν οὔτε εἰς τὸν ἦχον ὅπου κάμνει ἡ θάλασσα «ἦχοι θαλάσσης ἀνδρὸς ἄφρονος λόγοι· βρίθοντες ἀκτὰς οὐ πιαίνουσι χρόας»· λέγει ὁ θεολόγος Γρηγόριος.

γ΄.

Συλλογίσου τὰ δῶρα ὅπου ἐπρόσφεραν οἱ μάγοι εἰς τὸν Χριστόν, εὐθὺς ὅπου Τὸν ηὗραν εἰς τὴν οἰκίαν, καθὼς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· «καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς Μητρὸς Αὐτοῦ» (β΄ 11.) δὲν εἶδαν ἐκεῖ καμμίαν ἑτοιμασίαν, ἢ κανὲν σημεῖον βασιλικόν, ἀλλὰ μόνον πτωχείαν καὶ ταπείνωσιν, μὲ ὅλον τοῦτο, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τὴν παρὰ Θεοῦ γενομένην ἔλλαμψιν εἰς τὴν διάνοιάν τους, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Νικήτας, ἐγνώρισαν τὸν Ἰησοῦν πῶς εἶναι βασιλεὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ λυτρωτὴς ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τοῦτο πεσόντες ἐπροσκύνησαν Αὐτὸν καὶ Τοῦ ἐπρόσφεραν τὰ δῶρα των καὶ μαζὶ μὲ τὰ δῶρα ταῦτα καὶ τὴν προσκύνησιν ὅπου ἔκαμαν, ὑπέταξαν εἰς τὸν νέον Βασιλέα κάθε πρᾶγμα. Ὑπέταξαν εἰς Αὐτὸν ὅλον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν διὰ τῆς πίστεως· ὑπέταξαν

[97] «Οὐκ ἔρχεται ὁ πειρασμὸς εἰμὴ πρῶτον δέξεται ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κρυπτῷ μέγεθος ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῆς, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἐδέξατο πρῶτον καὶ μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ πειρασμὸς τοῦ Κυρίου, ὁμοίως καὶ οἱ πειρασμοὶ τῶν Ἀποστόλων· οὐ γὰρ παρεχωρήθησαν εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, ἕως ἂν ἐδέξαντο τὸν Παράκλητον». Καὶ πάλιν· «προηγεῖται μὲν οὖν, ἡ χάρις ἐν τῷ νοΐ, ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει βραδύνει» (Λόγ. μς΄. 284.) Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νζ΄. λόγον τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Ἰσαὰκ διὰ νὰ μάθῃς τί πρέπει νὰ κάμνῃς, ὅταν σοῦ ἀκολουθήσῃ ἀλλοίωσις εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ φόβος καὶ ἀπόγνωσις καὶ ἀπιστίας λογισμὸς καὶ γεμίσῃ ὁ νοῦς σου ἀπὸ σκοτασμὸν νοητόν.

[98] Τόσον γὰρ ὀλίγοι εἶναι οἱ σωζόμενοι, ὅπου ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῇ κδ’. ὁμιλίᾳ εἰς τὰς πράξεις, κεφ. ι΄ λέγει ἕνα φοβερὸν τῇ ἀληθείᾳ λόγον· ζητήσας γὰρ ἐκεῖσε ὁ ἅγιος, πόσοι ἄραγε ἄνθρωποι νομίζει τινὰς νὰ σωθοῦν εἰς ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν; ἀποκρίνεται, ὅτι μόλις ἀπὸ τόσας χιλιάδας νὰ σωθοῦν ἑκατὸν μόνον ἄνθρωποι καὶ τὸ χειρότερον εἶναι, ὅτι λέγει πῶς ἀμφιβάλλει ἂν σωθοῦν καὶ αὐτοί. Συμφώνως λέγει καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῷ κατὰ Κρεμονίου κεφ. ις΄ καὶ ὁ ἅγιος Διάλογος ὁμιλ. ιθ’. Καὶ ἂν τῷ τότε καιρῷ ὅπου ἦτο ἡ ἀκμὴ τῆς ἀρετῆς, ἦσαν τόσον ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι, τί νὰ εἰποῦμε διὰ τὸν τωρινὸν καιρόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ἡ παρακμὴ τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς κακίας; Ἵλεως ὁ Θεός.

ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς προσκυνήσως· ὑπέταξαν ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ διὰ τοῦ χρυσοῦ, διὰ τῆς σμύρνης, καὶ διὰ τοῦ λιβάνου· καὶ διὰ τῶν τριῶν τούτων δείχνουν, πῶς προσφέρουν εἰς τὸν νεογέννητον Βασιλέα ἐπίγνωσιν, ὑπακοὴν καὶ ἀγάπην, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος καὶ ὁ Νικήτας. Καὶ διὰ μὲν τοῦ χρυσοῦ φανερώνουν ὅτι εἶναι Βασιλεύς, διὰ τοῦ λιβάνου ὅτι εἶναι Θεὸς καὶ διὰ τῆς σμύρνης δείχνουν ὅτι εἶναι ἄνθρωπος θνητός. Ὅθεν λαμβάνουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸν Χριστὸν τρία χαρίσματα· ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ λαμβάνουν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πάθους τῆς φιλαργυρίας· ἀντὶ τοῦ λιβάνου τὴν ἐλευθερίαν τῆς εἰδωλολατρείας· ἀντὶ δὲ τῆς σμύρνης τὴν ἐλευθερίαν τῆς νεκρώσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ψυχικοῦ, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς Νικήτας. Ὢ τῆς μεγάλης τῶν μάγων φιλοτιμίας! Ὢ τῆς πολλῆς τῶν ἀλλόφυλων καὶ ἐθνικῶν ἐλευθεριότητος! Διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἠξιώθησαν, ὄχι μόνον νὰ ἰδοῦν μὲ τὰ ὀμμάτιά τους, ἀλλὰ καὶ νὰ πιάσουν μὲ τὰς ἀγκάλας των τὸν Δεσπότην τῶν ἁπάντων, τὸ ὁποῖον μόνον εἶναι μία μακαριότης· ὄχι μόνον νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ συνομιλήσουν μὲ τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, μὲ μίαν Βασίλισσαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὄχι μόνον νὰ ἰδοῦν ἄγγελον εἰς τὸ ὄνειρόν τους, ἀλλὰ ἠξιώθησαν νὰ γίνουν καὶ εἰς ὅλην τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν, πρὸ τῶν διδασκάλων διδάσκαλοι, πρὸ τῶν κηρύκων κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πρὸ τῶν Ἀποστόλων Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου.

Ἀλλ' ὢ πόσον μακάριος ἤθελες εἶσαι καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, ἐὰν ἠξεύρῃς νὰ ἀφιερώνῃς εἰς τὸν Κύριον, καθὼς οἱ μάγοι, ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τόσον ἐσωτερικὰ ὅσον καὶ ἐξωτερικὰ ἀγαθά· τόσον ψυχικὰ ὅσον καὶ σωματικά. Καὶ διατὶ φοβεῖσαι νὰ ἀφιερώσῃς ὅλα σου τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν; Νομίζεις τάχα πῶς ἔχεις νὰ νικήσῃς τὴν μεγαλοδωρεὰν τοῦ Θεοῦ; Γελασμένος εἶσαι· διότι καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· «οὐδέποτε νικήσεις μεγαλοδωρεὰν Θεοῦ κἂν πάντα πρόῃ τὰ ὄντα, κἂν τοῖς οὖσι σαὐτὸν προσθῇς».[99] Αὐτὰ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ ὅπου ἔχεις, δὲν ἠμποροῦν νὰ σοῦ προξενήσουν κανένα ἀληθινὸν καλόν, οὔτε ἀλλέως δύνασαι νὰ τὰ κερδίσῃς ἀνίσως δὲν τὰ δώσῃς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀνίσως δὲν τὰ ἀπαρνηθῇς τελείως διὰ τὴν ἀγάπην Του, ὡς λέγει ὁ προρρηθεὶς μέγας Γρηγόριος· «τοῦτο γάρ ἐστι λαβεῖν, τὸ τῷ Θεῷ δοθῆναι»[100] ἢ κἂν ἀνίσως δὲν τὰ μεταχειρισθῇς εἰς θείαν ὑπηρεσίαν Του, ἐξοδεύοντας αὐτὰ εἰς ἐλεημοσύνας πτωχῶν καὶ ἄλλων κοινωφελῶν καὶ θεαρέστων πραγμάτων· εἰ δὲ καὶ κάμῃς ἀλλεοτρόπως καὶ τὰ κρατῇς διὰ λόγου σου, θέλεις πάθει ἐκεῖνο ὅπου παθαίνει ἕνας ὅπου νὰ ὀνειρευθῇ μίαν μεγάλην εὐτυχίαν καὶ μετὰ ταῦτα ἐξυπνῶντας εὑρεθῇ εὔκαιρος ἀπὸ κάθε τι, καθὼς λέγει ὁ ψαλμῳδός· «ὕπνωσαν ὕπνον αὐτῶν, καὶ οὐχ' εὗρον οὐδὲν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλούτου ταῖς χερσίν αὐτῶν». (Ψαλμ. οε΄. 5.) Ὢ καὶ τί μεγάλη πραγματεία εἶναι αὕτη! Καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος νὰ ἀλλάξῃς ἐσὺ τὰ προσωρινὰ μὲ τὰ παντοτεινά· τὰ φθαρτὰ μὲ τὰ ἄφθαρτα· τὴν γῆν μὲ τὸν οὐρανόν· τὸ μάταιον σχῆμα τούτου τοῦ κόσμου μὲ ἕνα ἄπειρον βάρος δόξης. «Ἠβουλήθην γενέσθαι μεγαλέμπορος, πάντων ὧν ἔχω τὸν τίμιον ὠνησάμενος μαργαρίτην καὶ ἀντιδοὺς τὰ ῥέοντα καὶ συρόμενα τῶν ἑστώτων καὶ οὐρανίων· ἥπερ δὴ πραγματειῶν μεγίστη καὶ βεβαιοτάτη τοῖς γενοῦν ἔχουσιν». (Λόγος εἰς τὸν ἐξισωτὴν Ἰουλιανόν). Ἐν συντομίᾳ σοῦ λέγω· ἂν ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα, εἶσαι πτωχός, πρόσφερε εἰς τὸν νεογέννητον Βασιλέα Ἰησοῦν· α΄, ὡσὰν χρυσάφι, τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς σου, ἤγουν πρόσφερέ Του μίαν καρδίαν καὶ θέλησιν καθαρὰν ὡσὰν χρυσάφι, ἀπὸ κάθε κακὴν ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν· ὅλην ποθοῦσαν τὰ οὐράνια· ὅλην κλίνουσαν εἰς τὰ πνευματικά· ὅλην ἀνημμένην εἰς μόνην τὴν ἀγάπην του Ἰησοῦ καὶ ὄχι εἰς ἄλλο κανένα γήϊνον πρᾶγμα· καὶ ἁπλῶς ὅλην μὲ ὅλα της τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ὥστε ὅπου νὰ ἠμπορῇς καὶ ἐσὺ νὰ λέγῃς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Δαβίδ· «Κύριε ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου» (Ψαλμ. λζ΄ 9), ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς

[99] Λόγος περὶ φιλοπτωχείας.
[100] Αὐτόθι ἐν τῷ περὶ φιλοπτωχίας.

ἐπρόσταξεν εἰς τὸ Λευϊτικὸν νὰ προσφέρονται εἰς αὐτόν, ὄχι μόνον τὸ ξύγγι τῶν νεφρῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ὁμοῦ νεφρά· «Καὶ τοὺς δύο νεφροὺς καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν περιελεῖ», (γ΄. 4)· τὸ ὁποῖον φανερώνει, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὸν περὶ Παρθενίας λόγον, ὅτι πρέπει νὰ προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν ὡς δῶρον, ὄχι μόνον κάθε λογῆς ἐπιθυμίαν σαρκικήν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ ὄργανα καὶ μέλη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξέρχεται ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία καὶ ἡ γονὴ τοῦ σπέρματος, ὅ,τι λογῆς εἶναι οἱ νεφροί· «ἐπὶ δὲ τῶν νεφρῶν οὐ τὸ στέαρ μόνον τούτων ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς πυρὶ παραδίδωσιν ὅτι δυνατὸν ἄνευ νεφρῶν, τουτέστιν ἄνευ γάμων ζῆν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ προσφέροντας εἰς τὸν Θεὸν ὄχι μόνον κάθε ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ νεφρὰ τὰ πρῶτα ὄργανα τῆς ἐπιθυμίας ἔλεγεν, ὅτι σὺ ἐκτήσω τοὺς νεφρούς μου. (Ψαλμ. ρλη΄. 11).

β΄.

Πρόσφερε ἀδελφὲ εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡσὰν λιβάνι, τὸν νοῦν καὶ τὸ λογιστικὸν μέρος τῆς ψυχῆς σου καθαρὸν ἀπὸ βλασφήμους λογισμούς· καθαρὸν ἀπὸ αἰσχροὺς λογισμούς· καθαρὸν ἀπὸ πονηροὺς λογισμούς·[101] (α) ὅλον διαφανὲς ἀπὸ πνευματικὰ ἐνθυμήματα· ὅλον λαμπρὸν ἀπὸ τὴν νοερὰν προσευχήν, ἥτις ἀναπέμπεται εἰς τὸν Θεὸν ὡς θυμίαμα καὶ λιβάνι, ὡς λέγει ὁ Δαβίδ, «κατευθυνθήτω ἡ προσευχὴ μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου», (Ψαλμ. ρμ΄. 2)· ὅλον ὑποτασσόμενον εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ μὲ ὅλα Του τὰ φρονήματα, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «λογισμοὺς καθαιροῦντες.. καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ», (Β΄. Κορ, ι΄. 5.) ὅλον πεπυρακτωμένον ἀπὸ καλοὺς καὶ θεϊκοὺς λογισμούς· καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα· «καὶ τοῖς καλοῖς ἄνθραξι καθαιρόμεθα τὸ διανοητικὸν ἡμῶν· ἀνάπτουσι καὶ καθαίρουσι παρὰ τοῦ πῦρ ἐλθόντος βαλεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ τῶν μοχθηρῶν ἕξεων ἀναλωτικὸν καὶ τὴν ἄναψιν ἐπισπεύδοντος»· διὰ νὰ πέμπης καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὀσμὴν εὐωδίας καὶ πνευματικῆς γνώσεως, ἵνα λέγῃς καὶ σὺ μὲ τὸν Παῦλον· «Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως Αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν». (Β΄. Κορ. β΄. 14). Πρόσφερέ Του λέγω τὸ λογιστικόν σου, ὅλον συντετριμμένον, ὅλον τεταπεινωμένον μὲ τὸ πνεῦμα τῆς κατανύξεως.

γ΄.

Πρόσφερε δῶρον εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡσὰν σμύρναν τὴν νέκρωσιν τοῦ θυμικοῦ μὲρους τῆς ψυχῆς σου, μακρύνοντας ἀπὸ τὴν καρδίαν σου κάθε ταραχήν, κάθε ὀργήν, κάθε θυμόν, κάθε πικρίαν, κάθε μῖσος, κάθε κραυγήν, κάθε ὕβριν καὶ λοιδωρίαν, καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος· «πᾶσα πικρία καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ (Ἐφεσ. δ΄. 31). Διότι καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐπρόσταξεν εἰς τὸν παλαιὸν νόμον, νὰ προσφέρεται εἰς Αὐτόν, ὡσὰν θυσία καὶ δῶρον τὸ αὐτὶ τοῦ συκωτιοῦ ὁμοῦ μὲ τὴν χολήν, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὸν περὶ Παρθενίας λόγον, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ ὅτι πρέπει νὰ ὑποτάσσωμεν εἰς Αὐτὸν ὅλον τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς μας· ὡσὰν ὅπου ὄργανον τοῦ θυμοῦ, κατὰ τοὺς ἰατροὺς εἶναι ἡ χολή· διὰ τοῦτο καὶ παροιμία λέγεται· «ἔστι καὶ ἐν μύρμηκι χολή, ἤτοι θυμός»· διότι ἤξευρε ἀδελφέ ὅτι τὰ πάθη τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς εἶναι πλέον δυσκολονίκητα ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ὡς λέγει ὁ Θεῖος Μάξιμος. «Δυσκαταγώνιστα μᾶλλον τὰ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς πάθη παρὰ τὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τυγχάνει· δι' ὅ καὶ μεῖζον τὸ φάρμακον κατ' αὐτοῦ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐδόθη», (Ἑκατοντ. β΄. περὶ ἀγάπης·) διὰ τοῦτο εἶναι χρεία μὲ περισσοτέραν δύναμιν καὶ ἀγῶνα νὰ τὰ πολεμῆς διὰ νὰ τὰ νικήσης καὶ νὰ τὰ ὑποτάξῃς εἰς τὸν Χριστόν.

[101] Πονηροὶ λογισμοὶ λέγονται οἱ ἐκ τοῦ θυμικοῦ μέρους τικτόμενοι· οἷον λογισμοὶ μάχης, ὕβρεων, ἐκδικήσεως, πληγῶν καὶ φόνων.

Εάν δὲ ἐσὺ, ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα εἶσαι πλούσιος, κοντὰ ὅπου πρέπει νὰ προσφέρῃς εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡσὰν δῶρα τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς σου, ὡς εἴπομεν, πρέπει ἀκόμη νὰ Τοῦ προσφέρῃς καὶ τὸν πλοῦτον σου καὶ τὰ ἀγαθά σου· διότι αὐτὰ εἶναι δῶρα ἰδικά Του καὶ σοῦ τὰ ἔδωσεν ὄχι διὰ νὰ τὰ ἔχῃς ἐσὺ μόνος καὶ νὰ τὰ ἀπολαμβάνῃς ὡσὰν τὸν ἄφρονα ἐκεῖνον πλούσιον τοῦ Εὐαγγελίου· ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃς οἰκονόμος εἰς αὐτὰ μοιράζοντάς τὰ εἰς πτωχοτροφεῖα, εἰς νοσοκομεῖα, εἰς χήρας, εἰς ὀρφανά, εἰς τύπους ψυχωφελῶν βιβλίων καὶ εἰς ἄλλας ἀγαθοεργίας, ἵνα διὰ μέσου τῆς καλῆς ταύτης οἰκονομίας, εἰσέλθῃς εἰς τὰς οὐρανίους σκηνάς, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος· «ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε δέξονται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰώνιους σκηνάς». (Λουκ. ις'. 9) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν, ὅτι· «οὐδενὶ τῶν πάντων, ὡς ἐλέῳ Θεὸς θεραπεύεται». (Λόγος περὶ φιλοπτωχίας).

Ὅθεν, ἐὰν ἕως τώρα δὲν ἐπρόσφερες ταῦτα πάντα εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα ἀποφάσισε διὰ νὰ Τοῦ τὰ προσφέρῃς μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν· διότι Αὐτὸς ἔτσι ἐπρόσταξε, νὰ μὴ φανῇ ποτὲ κανένας ἔμπροσθέν Του μὲ εὔκαιρα χέρια «οὐκ ὀφθήσῃ πρός Με κενός.» (Ἔξοδ. κγ΄ 15). Εἰ δὲ καὶ ἡ κακὴ συνήθεια τῆς φιλαργυρίας δὲν σὲ ἀφήνει νὰ προσφέρῃς τὰ ἀγαθά σου εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ δίδῃς ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην, βίασε εἰς τὰς ἀρχὰς ὅσον δύνασαι τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸ νὰ δίδῃς· καὶ ἀφ' οὗ συνηθίσῃς, τότε θέλεις ἐλεεῖ μὲ εὐκολίαν καὶ χαρὰν τῆς καρδίας σου· διότι καθὼς κάθε ἀρετὴ μὲ βίαν ἀποκτᾶται, ἔτσι καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ἂν δὲν βιάσῃ τινὰς τὸν ἑαυτόν του, δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐλεήμων καὶ ἀκολούθως οὔτε κληρονόμος τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν· ἐπειδὴ οἱ βιασταὶ ἁρπάζουσι τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν (Ματθ. ια΄. 12.). Ζήτησε συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Κύριον, διότι ἐξόδευσες τόσον πλοῦτον εἰς μάταια πράγματα καὶ ὄχι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωήν σου, τὰ ὁποῖα ἂν ἤθελες δώσει εἰς τοὺς πτωχούς, βέβαια ἤθελες κερδίσει τὸν Παράδεισον. Ἐντράπου διὰ τὴν φειδωλίαν καὶ ἀκρίβειαν ὅπου ἔδειξες ἕως τώρα εἰς τὸν Ἰησοῦν, παραβλέποντας τοὺς ἀδελφούς Του πτωχοὺς καὶ γυμνοὺς καὶ ἀσθενεῖς καὶ πεινασμένους καὶ διψασμένους καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ πλατύνῃ τὴν καρδίαν σου μὲ τὴν χάριν Του καὶ διὰ νὰ δίδῃς εἰς τὸ ἑξῆς ἐλεημοσύνην πλουσιοπάροχα, ἀφθόνως καὶ μὲ ἐλευθεριότητα. Ἐπειδὴ ὅποιος ὀλίγον σπέρνει, ὀλίγον θέλει θερίσει· ἀλλ' ὅποιος σπέρνει πολύ, θέλει θερίσει καὶ πολύ· «ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.» (Β΄ Κορ. β΄. 6.) [102].

[102] Ἀνάγνωθι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν περὶ τοῦ ἔρωτος τῶν ὑπαρχόντων, ὅπου ἰδιαιτέρως ἀναφέρομεν καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ Ι.Ν. ... ΗΔΙ

ΜΕΛΕΤΗ ΚΓ΄.

Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενικῶς θεωρουμένης, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος

Α΄. Ἐφύλαξεν ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς Του.

Β΄. Ἔκαμνεν ἐργόχειρον.

Γ΄. Ἐφύλαξεν τὴν πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ γενικῶς θεωρουμένη, εἰς τρία ἠμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ α΄. εἰς τὴν ὑπακοὴν ὅπου ἐφύλαξεν τῶν γονέων Του, μέχρι τῶν τριάκοντα χρόνων τῆς ἡλικίας Του, β΄. εἰς τὸ ἐργόχειρον ὅπου ἔκαμνεν εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα καὶ γ΄. εἰς τὴν ἀγάπην ὅπου ἐφύλαξε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, ὕστερα ἀπὸ τοὺς τριάκοντα χρόνους· περὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ὁμιλήσει χωριστά.

Συλλογίσου λοιπὸν ἀδελφέ ὅτι ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπακούουν ὅλα τὰ ὄντα, Αὐτὸς ἐφύλαξεν ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς Του καὶ ὑπακοὴν ὑπερβολικὴν διὰ τρία πράγματα διὰ τὰ ὑποκείμενα εἰς τὰ ὁποῖα ἐγίνετο· διὰ τὴν ποσότητα τοῦ χρόνου· καὶ διὰ τὴν ποιότητα αὐτῆς. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπερβολικὴ ἐστάθη ἡ ὑπακοὴ τοῦ Κυρίου διὰ τὰ ὑποκείμενα εἰς τὰ ὁποῖα τὴν ἔκαμνε· διότι ἔφθανε μόνον ἐὰν ὁ Κύριος ἐφύλαττεν ὑπακοὴν εἰς τὴν Ἁγιωτάτην Μητέρα Του· διότι Αὐτὴ ἦτο κατὰ φύσιν Μήτηρ Του, ἥτις ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων Της Τὸν συνέλαβε καὶ Τὸν ἐβάστασεν ἐννέα μῆνας εἰς τὴν κοιλίαν Της καὶ Τὸν ἔθρεψε μὲ τὸ γάλα Της. Ὅθεν εἶχε χρέος ἀπαραίτητον νὰ ὑπακούῃ εἰς Αὐτήν, καθ' ὃ γνήσιος καὶ ἀληθὴς Αὐτῆς Υἱὸς καὶ καθ' ὃ νομοθέτης τῆς ε΄. ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου τῆς λεγούσης «Τίμα τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται» (Ἔξοδ. κ΄. 12.) καὶ τοῦ «Υἱὲ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μητρός σου». (Παροιμ. α΄. 8.) καὶ τοῦ «ὁ εἰσακούων Κυρίου, ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ». (Σειράχ. γ΄. 6.) Τὸ δὲ νὰ φυλάττῃ ὁ Κύριος ὑπακοὴν ἀκόμη καὶ εἰς τὸν δίκαιον Ἰωσήφ, τοῦτο δὲν τὸ εἶχε χρέος ἀπαραίτητον, καθ' ὅτι οὔτε ὁ Ἰωσὴφ ἦτο πατὴρ Του ἀληθινὸς καὶ κατὰ φύσιν, οὔτε ὁ Κύριος ἦτο γνήσιος καὶ φυσικός του υἱός, ἀλλὰ καὶ ἡ πατρότης ἐκείνου, καὶ ἡ υἱότης τούτου, ἦτον ἐσχηματισμένη καὶ ὄχι ἀληθινή· νομιζομένη καὶ λεγομένη, ἀλλ' ὄχι καὶ οὖσα καὶ πραγματική. Μὲ ὅλον τοῦτο ὁ Κύριος ὑπερβολὴν ὑπακοῆς ἐνδεικνύμενος, ὑπήκουσεν ἀδιακρίτως καὶ εἰς τοὺς δύο καὶ εἰς τὴν ἀληθινὴν Μητέρα καὶ εἰς τὸν νομιζόμενον πατέρα, ὡσὰν νὰ ἦτο ἀληθινός Του πατήρ· δι' ὃ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκὰς εἶπε. «Καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς». (β΄. 51)

Δεύτερον δέ, ἐστάθη ὑπερβολικὴ ἡ ὑπακοὴ τοῦ Κυρίου διὰ τὴν τοῦ χρόνου ποσότητα. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν μβ'. (ἢ λη΄.) κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Ἁγίας Συνόδου ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κατὰ τοὺς φυσικοὺς ὁμοῦ καὶ βασιλικοὺς νόμους, ἕως τότε πρέπει νὰ ὑποτάσσονται τὰ τέκνα εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ νὰ εἶναι ὑπεξούσια εἰς αὐτούς, ἕως νὰ ἔλθουν εἰς ἡλικίαν δεκτικὴν λόγου φρονήσεως καὶ διακρίσεως καλοῦ καὶ κακοῦ· ἤτοι, ἢ ἕως νὰ γίνουν δεκαπέντε χρόνων, ἢ τὸ πολὺ πολὺ ἕως εἴκοσι χρόνων, κατὰ τὸ λβ' κεφάλαιον τῶν Ἀριθμῶν καὶ ἁπλῶς κατὰ τὴν φυσικὴν ὀξύτητα, ἢ νωθρότητα τοῦ νοὸς ὅπου ἔχει ὁ καθ' ἕνας· καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς χρόνους αὐτοὺς λύονται ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα καὶ ὑπακοὴν τῶν γονέων καὶ γίνονται αὐτεξούσια καὶ ἐλεύθερα. Ὁ δὲ Κύριος δὲν εὐχαριστήθη νὰ μένῃ ὑπήκοος εἰς τοὺς γονεῖς του εἰς τόσον μόνον διάστημα· ἀλλ' εἰς μὲν τὸν νομιζόμενον πατέρα Του, ἤτοι τὸν μνήστορα Ἰωσήφ, ἦτον ὑποτασσόμενος ἕως ὅτου ἔζῃ ἐκεῖνος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, εἰς δὲ τὴν ἀληθινὴν Μητέρα Του, ἐδιπλασίασε σχεδὸν τὸ διάστημα τῶν χρόνων ὅπου φυλάττουν οἱ ἄλλοι υἱοὶ εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ ἦτο ὑποτασσόμενος εἰς Αὐτὴν τριάκοντα ὁλοκλήρους χρόνους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νύσσης φωστὴρ Θεῖος Γρηγόριος

ἐξηγῶντας ἐκεῖνον τὸν λόγον ὅπου ὁ Κύριος εἶπε μετὰ τὸ βάπτισμα εἰς τὴν Ἁγίαν Μητέρα Του ἐν τῷ ἐν Κανᾷ γάμῳ, ἤγουν τὸ «τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γῦναι; Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου» (Ἰωάν. β΄ 4) λέγει, ὅτι ὁ Κύριος ὡσὰν νὰ ἐπαραπονέθη μὲ τοῦτο πρὸς τὴν μητέρα Του, πῶς δὲν Τὴν ἤρκεσαν οἱ τόσοι χρόνοι εἰς τοὺς ὁποίους Τὴν ὑπήκουεν, ἀλλ' ἐζήτει ἀκόμη νὰ Τὴν ὑπακούῃ καὶ τότε, καὶ νὰ Τῆς κάμνῃ ὅ,τι Τοῦ λέγει· οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου; ἤτοι, ἀκόμη δὲν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ γίνω καὶ ἐγὼ αὐτεξούσιος καὶ ἐλεύθερος; Πλὴν καὶ τότε πάλιν Τῆς ὑπήκουσε καὶ ἔκαμνεν ἐκεῖνο ὅπου Τοῦ ἐζήτησε, μεταβαλὼν εἰς οἶνον τὸ ὕδωρ.[103](α)

Τρίτον ἐστάθη ὑπερβολικὴ ἡ ὑπακοὴ τοῦ Κυρίου· διότι ὅσοι υἱοί ἐστάθησαν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ὑπήκοοι εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ ὅσοι ὑποτακτικοὶ ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς κατὰ πνεῦμα πατέρας καὶ γέροντάς των ὅλοι, ὅλοι, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῇ τινάς, μὲ τὸ νὰ ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ, καὶ φαρμακευμένοι ἀπὸ τὴν παρακοὴν ἐκείνου καὶ ἰδιορρυθμίαν τοῦ θελήματος, μὲ βίαν πολλὴν ἢ ὀλίγην, ἔκοψαν τὸ θέλημά των καὶ ὑπετάσσοντο. Ὁ δὲ Κύριος μὲ τὸ νὰ εἶχε τὸ θέλημα τῆς ἀνθρωπότητος πάντοτε ὑποτεταγμένον εἰς τὸ θέλημα τῆς θεότητος, ἀκολούθως δὲν εἶχεν οὐδεμίαν βίαν εἰς τὸ νὰ κόψῃ τὸ θέλημά Του· ὅθεν ὑπετάσσετο καὶ ὑπήκουεν εἰς τοὺς γονεῖς Του μὲ ὅλην Του τὴν προθυμίαν· μὲ ὅλην Του τὴν θέλησιν· μὲ ὅλην Του τὴν χαράν· μὲ ὅλην Του τὴν ἀγάπην· μὲ ὅλην τὴν ταπείνωσιν χωρὶς κανένα γογγυσμὸν χωρὶς καμμίαν ἀντιλογίαν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ἢ λόγου, ἢ λογισμοῦ. Καὶ ὑπήκουεν ἑτοίμως, ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐλαφρὰς ὑπηρεσίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κοπιαστικὰς καὶ βαρείας· ὄχι μόνον εἰς τὰ τίμια καὶ ἔνδοξα ἔργα, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὰ πλέον εὐτελῆ καὶ ταπεινά.

Ὢ τῆς ἀρρήτου συγκαταβάσεως! Ἐκεῖνος ὅπου καλεῖ μὲ τὴν φωνὴν Του τὰ νέφη καὶ εὐθὺς ἔντρομα τοῦ ὑπακούουσιν μὲ τὴν ραγδαίαν βροχήν, καθὼς λέγει εἰς τὸν Ἰὼβ, «καλέσεις δὲ νέφος φωνῇ καὶ τρόμῳ ὕδατος λάβρου ὑπακούσεταί σου;» (λη΄. 34) αὐτὸς ἐκαλεῖτο ἀπὸ τὸν Ἰωσὴφ νὰ τοῦ φέρῃ νερὸν νὰ πίῃ καὶ παρευθὺς ὑπήκουσεν· ἐκεῖνος ὅπου στέλλει τοὺς κεραυνοὺς καὶ εὐθὺς πηγαίνουν ἀποκρινόμενοι τί ὁρίζεις; «Ἀποστελεῖς δὲ κεραυνοὺς καὶ πορεύσονται, ἐροῦσι δὲ σοι τί ἐστι;» (Ἰὼβ λη΄. 35) Αὐτὸς ἀπεστέλλετο ἀπὸ τὴν Μητέρα Του εἰς τὸ νὰ φέρῃ ξύλα ἢ φωτιὰν καὶ παρευθὺς ἐπήγαινεν ἀποκρινόμενος, τί ἐστι Μῆτερ; Ἰδοὺ ἐγὼ ἀπόστειλόν με· ἐκεῖνος ὅπου καλεῖ τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, κατὰ τὸν Παῦλον· (Ῥωμ. δ΄. 17.) καὶ ἐκεῖνος ὅπου ὅσα ἐννοεῖ, εὐθὺς γίνονται· καὶ ὅσα θέλει εὐθὺς παραστέκονται ἔμπροσθέν Του καὶ Τοῦ λέγουν κατὰ τὴν σοφὴν Ἰουδήθ, ἰδοὺ ἤλθομεν παρών· «διενοήθης καὶ ἐγεννήθησαν ἃ διενοήθης καὶ παρέστησαν ἃ ἐβουλεύσω καὶ εἶπαν· ἰδοὺ πάρεσμεν (θ΄ 5). Αὐτὸς ἦτο ἕτοιμος νὰ κάμνῃ εὐθὺς ὅλα τὰ νεύματα καὶ ὅλα τὰ θελήματα τῶν γονέων Του· ἐν συντομίᾳ, Ἐκεῖνος ὅπου μὲ τὸν λόγον Του εἶπε καὶ ἔγιναν ὅλα τὰ κτίσματα· «Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν» (Ψαλμ. ρμη΄. 5) καὶ Ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὴν προσταγὴν δὲν ἠμπορεῖ νὰ παραβῇ κανένα ποίημα· «πρόσταγμα ἔθετο καὶ οὐ παρελεύσεται»· (αὐτόθ. 6.) Αὐτὸς ὑπήκουσεν εἰς ὅλα τὰ λόγια τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός Του καὶ ἐπροστάζετο ἀπὸ Αὐτοὺς καὶ φωτιὰν νὰ ἀνάπτῃ καὶ τὸ σπίτι νὰ σκουπίζῃ καὶ τράπεζαν νὰ θέτῃ καὶ τὰ τρυβλία νὰ καθαρίζῃ καὶ κάθε ἄλλην εὐτελεστάτην ὑπηρεσίαν νὰ κάμνῃ.

Τώρα τί λέγεις ἐσὺ ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα; Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς τῶν ἀγγέλων ἐφύλαξεν ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς Του, ταὐτὸν εἰπεῖν εἰς τὴν λάσπην καὶ εἰς τὸν πηλόν, τὸν ὁποῖον Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔπλασε μὲ τὰς χεῖρας Του, ποὺ ἔμεινες πλέον ἐσύ, ὁ καὶ τοῦ μὴ ὄντος εὐτελέστερος, διότι εἶσαι ἁμαρτωλός; Πόσην ὑπακοὴν πρέπει νὰ δείχνῃς εἰς τοὺς κατὰ σάρκαν γονεῖς σου; Πόσην τιμὴν πρέπει νὰ τοὺς προσφέρῃς; Πόσην ἀγάπην νὰ τοὺς ἔχῃς; Καὶ πόσην

---

[103] Γρηγόριος Νύσσ. Τόμ. β΄. Λόγ. εἰς τό, ὅταν αὐτῷ ὑπετάγῃ τὰ πάντα, λέγει οὕτως· «τί ἐμοί καὶ σοὶ γῦναι; Μὴ καὶ ταύτης μου τῆς ἡλικίας ἐπιστατεῖν ἐθέλῃς; «οὔπω ἥκει μου ἡ ὥρα ἡ τὸ αὐτοκρατὲς παρεχομένη τῇ ἡλικίᾳ καὶ αὐτεξούσιον;»

εὐχαριστίαν νὰ τοὺς ἀποδίδῃς; Ἐπειδὴ κάθε τέκνον χρεωστεῖ νὰ δίδῃ τὰ τέσσαρα ταῦτα εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ νὰ λαμβάνῃ πάλιν καὶ αὐτὸ ἀπὸ τούτους ἄλλα τέσσαρα, ἀνατροφήν, βοήθειαν, παιδείαν καὶ καλὸν παράδειγμαν. Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως τὰ τέκνα πρέπει νὰ ἔχουν μεγάλην ὑπομονὴν εἰς τὰ ἐλαττώματα καὶ εἰς τὰ γηρατεῖα τῶν γονέων τους, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «τέκνον ἀντιλαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου... κἂν ἀπολίπῃ σύνεσιν, συγγνώμην ἔχε· καὶ μὴ ἀτιμάσῃς αὐτὸν ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σου». (Σειράχ γ΄. 12.)

Καὶ τί νομίζεις ἀγαπητὲ πῶς ἔχεις νὰ λάβῃς καμμίαν προκοπὴν ἢ σωματικήν, ἢ ψυχικήν, ἀνίσως παρακούῃς τῶν γονέων σου; Ἔβγαλέ το ἀπὸ τὸν νοῦν σου, «υἱὸς γάρ φησίν ἀνήκοος, ἐν ἀπωλείᾳ (Παροιμ. ιγ΄ 1). Ἂν ἐσὺ καταφρονῇς τὸν πατέρα σου, εἶσαι βλάσφημος· και ἂν παροργίζῃς καὶ λυπῇς τὴν μητέρα σου, εἶσαι κατηραμένος ἀπὸ τὸν Κύριον· «ὡς βλάσφημος ὁ ἐγκαταλείπων πατέρα καὶ κεκατηραμένος ὑπὸ Κυρίου, ὁ παροργίζων μητέρα αὐτοῦ. (Σειρὰχ γ΄ 16). Ἂν ἐσὺ τιμᾷς τὸν πατέρα σου, θέλεις τιμηθῆ ἀπὸ τὰ παιδιὰ σου· καὶ ἂν λάβῃς τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρός σου, θέλουν στηριχθῆ τὰ θεμέλια του οἴκου σου, «ὁ τιμῶν πατέρα εὐφρανθήσεται ἐπὶ τέκνων»· (αὐτόθ. 5)· «εὐλογία γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων· κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια». (Αὐτόθ. 9.) Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἔχεις χρέος νὰ ὑπακούῃς εἰς ὅλα τῶν γονέων σου. Τότε δὲ μόνον νὰ μὴ τοὺς ἀκούῃς, ἀλλὰ νὰ προτιμᾷς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, ὅταν σὲ προστάζουν νὰ κάμνῃς κανένα κακὸν καὶ νὰ παραβῇς ἐντολὴν Θεοῦ, ἢ καὶ σὲ ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν καλλιτέραν ζωὴν εἰς τὴν ὁποίαν δύνασαι νὰ εὐαρεστήσῃς περισσότερον τὸν Θεόν, ὅ,τι λογῆς εἶναι ἡ καλογερικὴ ζωή, καθὼς πλατύτατα περί τούτου γράφει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος.[104] Καὶ ὁ Κύριος δὲ ἀπὸ μέρους ἠνίξατο τοῦτο, ὅταν ἐν τῷ Ἱερῷ ὤν εἶπεν εἰς τοὺς γονεῖς Του ὅπου Τὸν ἐζήτουν. «Τί ὅτι ἐζητεῖτε με; Οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναι Με; (Λουκ. β΄. 49.). Πλὴν καὶ ὅταν οἱ γονεῖς ἐμποδίζουν τὰ τέκνα, αὐτὰ πρέπει νὰ πασχίζουν ὅσον τὸ δυνατὸν διὰ νὰ ἀναχωροῦν μὲ τὴν εὐλογίαν τους.

Αὐτὴν τὴν ἰδίαν ὑπακοήν, ἵνα μὴ λέγω καὶ περισσοτέραν πρέπει νὰ φυλάττῃς ἀγαπητὲ καὶ εἰς τὸν πνευματικόν σου πατέρα καὶ εἰς τὸν διὰ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος γενόμενον γέροντά σου· διότι ἡ ὑπακοὴ ὅπου προσφέρεις εἰς τὸν ἴδιον Θεὸν ἀναφέρεται. Ὑπότασσε λοιπὸν εἰς αὐτὸν, ὄχι μόνον ὅλα σου τὰ θελήματα, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐκολώτερον, ἀλλ᾽ ἀκόμη καὶ ὅλα σου τὰ φρονήματα, τὸ ὁποῖον εἶναι δυσκολώτερον. Πολλοὶ γὰρ ὑποτακτικοὶ ἐκόπτουσι ναὶ τὸ θέλημά των· καὶ κάμνουσι τὸ θέλημα τοῦ γέροντός των μὰ τὸ φρόνημά των δὲν τὸ ἐκόπτουσι καὶ μάλιστα ἂν εἶναι καὶ λογιώτατοι· ἀλλ᾽ ἔχουσι πάντοτε μίαν τοιαύτην ἰδέαν βαθέως ῥιζωμένην εἰς τὴν καρδίαν τους, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου αὐτοὶ φρονοῦσι καὶ συλλογίζονται διὰ κάθε πρᾶγμα, εἶναι καλλίτερον καὶ φρονιμώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου φρονεῖ καὶ συλλογίζεται ὁ γέροντάς των· ἐκ τούτου δὲ τοῦ φρονήματος πολλάκις καταντοῦν καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ ἐκόπτουν τὸ θέλημά των, τὸ ὁποῖον πόσον εἶναι μακράν της ἀληθινῆς ὑποταγῆς, ἔδειξεν ἡ Ἱστορία τοῦ Σαούλ καὶ τοῦ προφήτου ἐκείνου ὅπου ἐφόρει εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν τελαμῶνα· ὁ μὲν γὰρ Σαούλ, δὲν ἐφύλαξεν ὑπακοὴν εἰς τὴν προσταγὴν ὅπου τοῦ ἔδωκεν ὁ Προφήτης Σαμουὴλ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλα τὰ κούρση ὅπου λάβῃ ἐκ τοῦ Ἀμαλὴκ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ἀλλ᾽ ἐστοχάσθη πῶς εἶναι καλλίτερον νὰ φυλάξῃ τὰ καθαρὰ ζῶα διὰ νὰ τὰ θυσιάσῃ εἰς τὸν Θεόν· ταὐτὸν εἰπεῖν ἐστοχάσθη, πῶς ἡ ἰδική του φρόνησις καὶ βουλὴ εἶναι καλλιτέρα ἀπὸ τὴν τοῦ Σαμουὴλ· ὅθεν καὶ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Προφήτην· «ἰδοὺ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθήν· καὶ ἡ ἐπακρόασις, ὑπὲρ στέαρ κριῶν» (Α΄

[104] Λόγῳ πρὸς πιστὸν πατέρα, εἰς τὸν ὁποῖον γράφει, ὅτι νὰ μὴν ἐμποδίζουν οἱ γονεῖς τὰ παιδία των, ἐὰν θέλουν νὰ καλογηρεύσουν. Καὶ λόγον ὁλόκληρον κάμνει κατ᾽ ἐκείνων τῶν γονέων ὅπου ζητοῦν νὰ κακοποιήσουν ἐκείνους ὅπου παρεκίνησαν τὰ παιδία των εἰς τὴν καλογερικὴν ζωήν, (καὶ μάλιστα ἐὰν αὐτὰ εἶναι εἰς τελείαν διάκρισιν λογικοῦ).

βασιλ. ιε’ 22.). Ὁ δὲ προφήτης ἐκεῖνος, εὑρίσκοντας ἕνα εἰς τὸν δρόμον τοῦ εἶπε νὰ τοῦ κτυπήσῃ· ἀλλ’ ἐκεῖνος στοχασθεὶς τὸν λόγον τοῦ προφήτου ὡς μωρόν, ταὐτὸν εἰπεῖν, στοχασθεὶς τὸν ἑαυτόν του φρονιμώτερον ἀπὸ τὸν προφήτην, δὲν τὸν ἐκτύπησεν. Ὅθεν ἐβγῆκεν ἕνα λεοντάρι καὶ τὸν ἐθανάτωσε· «πάταξόν με δή, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἄνθρωπος πατάξαι αὐτόν... καὶ εὑρίσκει αὐτὸν λέων, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν»· (Γ΄. βασιλ. κ΄. 35.).

Ὁ καλὸς καὶ φρόνιμος ὑποτακτικὸς, πρῶτον ἐξετάζει μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ εὑρίσκει γέροντα δόκιμον καὶ διακριτικὸν· ἔπειτα ἀφ’ οὗ τὸν εὕρῃ καὶ ἀφιερώσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς αὐτόν, ὑποτάσσει πλέον εἰς τὸ ἑξῆς ὅλα καὶ θελήματα καὶ φρονήματα εἰς τὴν ἐκείνου φρόνησιν καὶ θέλησιν καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ ὡσὰν ἕνα κτῆνος, καθὼς λέγει ὁ Δαβίδ, «κτηνώδης ἐγεννήθην παρὰ σοί. (Ψαλμ. οβ΄. 22.) καὶ ὁ λόγος τοῦ γέροντος νομίζεται εἰς αὐτόν, ὡσὰν τύπος καὶ κανών, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· ποῦ γογγυσμός; Ποῦ παρακοή; Ποῦ ἀντιλογία πλέον μένει εἰς ἐκεῖνον; Ἐπειδή, κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, «ἡ ἀντιλογία τὸ αὐτοκρατορικὸν καὶ ἀνυπότακτον δείκνυσιν»· (ὅρα κατ’ ἐπιτομήν). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ὁ ὑποτακτικὸς ἔχει χρέος νὰ ὑπακούῃ εἰς ὅλα τοῦ γέροντός, πλὴν μόνον ἂν τὸν διδάσκῃ αἱρετικὰ τινα καὶ κακόδοξα καὶ ἔξω ἀπὸ τὰς Ἐντολάς τοῦ Κυρίου καὶ τὰ παραδεδομένα ὑπὸ τῶν Θείων Πατέρων.

Ἄχ! Ἀλλὰ ἐσὺ ἀδελφέ, πόσας φοράς παρήκουσες καὶ τῶν φυσικῶν σου γονέων καὶ τῶν πνευματικῶν σου πατέρων; Πόσας φοράς τοὺς παρόργισες; Πόσαις φοράς τοὺς ἐλύπησες μὲ τὰς ἀντιλογίας σου; Ἐντράπου λοιπὸν ἐντράπου, στοχαζόμενος πόσον εἶσαι μακρὰν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις καθὼς εἰς ὅλας τὰς ἀρετὰς ἔγινε τύπος εἰς ἐσέ, οὕτως ἔγινε καὶ τῆς ὑπακοῆς, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃς κατόπιν εἰς τὰ ἴχνη Του. Ὅθεν μετανόησον καὶ ζήτησέ Του συγχώρησιν καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ διδάξῃ Αὐτὸς ὁ Ἴδιος τὴν ἀληθινὴν καὶ τελείαν καὶ εὐάρεστον ὑπακοὴν· διότι Αὐτὸς ἂν καὶ εἶναι Υἱὸς καὶ Λόγος καὶ σοφία τοῦ Πατρός καὶ ἀπὸ κανένα δὲν χρειάζεται τὰ μάθη τίποτε· μ’ ὅλον τοῦτο ἀφ’ οὗ ἔγινεν ἄνθρωπος, ἔμαθεν τὴν ὑπακοὴν ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἔπαθε, καθὼς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος· «καὶ περ ὤν υἱός, ἔμαθεν ἀφ’ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν». (Ἑβρ. ε΄. 8.). Καὶ καθὼς αὐτὸς ὑπήκουσεν εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα μέχρι θανάτου καὶ θανάτου σταυρικοῦ· «γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ», (Φιλιπ. β΄. 8.) οὕτω παρακάλεσέ Τον μὲ ὅλην τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην, νὰ ἐνδυναμώσῃ καὶ ἐσένα μὲ τὴν χάριν Του καὶ μὲ τὸ παράδειγμά Του, διὰ νὰ φυλάττῃς ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς σου καὶ εἰς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας σου, ἂν κάμῃ χρείαν καὶ μέχρι θανάτου· ἐπειδὴ ἡ ἀληθινὴ καὶ τελεία ὑπακοὴ μέχρι θανάτου ἔχει τὸν ὅρον της, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος.

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀφ’ οὗ ἔγινε δεκτικὸς σωματικῆς δυνάμεως δὲν ἐπέρασε μὲ ἀργίαν τῶν χειρῶν καὶ ἀμέλειαν, ἀλλὰ ἐδούλευεν ἐργόχειρον καὶ ἔκαμεν τὴν τέχνην τὴν καλουμένην τεκτονικὴν[105] (α) ἤγουν ἦτο μαραγκὸς καὶ ντουλγέρης, καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ πελεκᾷ ξύλα καὶ νὰ κατασκευάζῃ πόρτες, παράθυρα καὶ ἄλλα ὅμοια ξυλουργικὰ ἕως εἰς τοὺς τριάκοντα χρόνους τῆς ἡλικίας Του, διότι δὲν ὠνομάζετο μόνον Υἱὸς τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος «οὐχ οὗτος ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;» (ιγ΄. 55)· Ἀλλὰ καὶ τέκτων ἁπλῶς κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον, «οὐχ οὗτος ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ Υἱὸς Μαρίας;» (5. 3.) καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἔζῃ ὁ δίκαιος καὶ τέκτων Ἰωσήφ, ἐδούλευεν ὁμοῦ μὲ αὐτὸν καὶ

[105] Σημείωσε, ὅτι ἡ λέξις τεκτονικὴ λέγεται καθολικώτερον καὶ ἐπὶ ἄλλων τεχνῶν· τέκτων γὰρ λέγεται καὶ λίθων καὶ χαλκοῦ και χρυσοῦ· ἰδιαίτερον ὅμως τέκτων λέγεται ὁ περὶ τὰ ξυλικὰ καταγινόμενος, δι’ ὅ καὶ παροιμία ᾄδεται τοιαύτη· «τέκτων ὤν, ἔπραττον οὐ ξυλουργικά».

συνεκοπίαζεν εἰς τὴν τεκτονικὴν ταύτην τέχνην ὑπηρετῶν αὐτῷ εἰς ὅλα τὰ τῆς τέχνης καὶ τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρειώδη τῆς ζωῆς ὁμοῦ μὲ αὐτόν, ποριζόμενος καὶ πληρῶν τὸ γεγραμμένον περὶ τοῦ φιλοπάτορος Υἱοῦ, ὅτι ὡς δεσπόταις δουλεύσει τοῖς γεννήσασιν Αὐτόν». (Σειρὰχ γ΄. 7). Διότι μὲ τὸ νὰ ἦσαν πτωχοὶ οἱ γονεῖς Του καὶ μὲ τὸν κόπον τους ἔβγαιναν τὴν ζωοτροφίαν τους, ἀνάγκη ἦτο καὶ ὁ Κύριος νὰ συγκοπιάζῃ μὲ αὐτοὺς εἰς τοῦτο, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· «κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῖς γονεῦσιν ὑποτασσόμενος ἅπαντα πόνον σωματικόν, πράως καὶ εὐπειθῶς συνδιέφερεν ἄνθρωποι γὰρ ὄντες, δίκαιοι μὲν καὶ εὐσεβεῖς, πένητες δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων οὐκ εὔποροι, (καὶ μάρτυς ἡ φάτνη τῶν τιμίων τόκων ἡ θεραπεία) εἰκότως πόνοις σώματος προσωμίλουν διηνεκέσι, τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ταύτῃ ἑαυτοῖς συμπορίζοντες. Ἰησοῦς δὲ τούτοις ὑποτασσόμενος, ὥς φησίν ἡ Γραφή, πάντως καὶ τὸ συνδιαφέρειν τοὺς πόνους τὴν εὐπείθειαν ἐπεδείκνυτο» (Ἀσκητικ. διατάξ. δ΄). Ἀφ' οὗ δὲ ὁ δίκαιος Ἰωσὴφ ἐτελεύτησεν ἐδούλευε μοναχός Του τὴν τέχνην ὁ Κύριος[106], τέχνην ὄχι ἐλευθέριον καὶ ὑπερήφανον, καθὼς εἶναι αἱ ἐπιστῆμαι, ἡ Φυσική, ἡ Γεωμετρία, ἡ Ἀριθμητική, ἡ Μουσικὴ ἡ Χρυσοχοϊκή, ἡ Ὡρολογοποιητικὴ καὶ αἱ ὅμοιαι· ἀλλὰ ἐδούλευε μίαν τέχνην βαναυσικήν, εὐτελῆ, κοπιαστικὴν καὶ πτωχικήν. Τοῦτο μὲν διὰ νὰ ἐβγάνῃ ἐξ αὐτῆς τὴν ἰδικήν Του ζωοτροφίαν, καθ' ὃ ἄνθρωπος· τοῦτο δὲ καὶ διὰ νὰ βοηθῇ τὴν πτωχὴν μητέρα Του καί τοὺς ἄλλους ξένους πτωχούς. Τὸ περισσότερον δὲ διὰ δύο ἀναγκαῖα πράγματα· πρῶτον μέν, διὰ νὰ δείξῃ παράδειγμα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ κάθηνται ἀργοὶ καὶ χωρὶς ἐργόχειρον, ἀλλὰ νὰ δουλεύῃ ὁ καθ' εἷς ἐκείνην τὴν τέχνην ὅπου δύναται· καὶ δεύτερον διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐμπράκτως, ὅτι αἱ τέχναι καὶ τὰ ἐργόχειρα, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ταπεινὰ καὶ πτωχικά, δὲν εἶναι κακά, οὔτε δύνανται νὰ ἐμποδίσουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν σωτηρίαν του καὶ ἀπὸ τὴν εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν μόνον ὁ ἄνθρωπος προσέχῃ, καὶ λείπῃ ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, καὶ ἀπὸ κάθε ψεῦδος καὶ δολιότητα καὶ κλεψιὰν ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς τὰς τέχνας.

Ὢ τοῦ θαύματος! Ἐκεῖνος ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων, τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ ὄντα οὐράνια καὶ ἐπίγεια εἶναι ὑπόδουλα «τὰ σύμπαντα δοῦλα σά». (Ψαλμ. ριη΄ 9.) καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἔκαμνεν ἐλεύθερον τὸν ὄναγρον καὶ τὸν μονόκερων καὶ εἰς τινὰ ἄνθρωπον δὲν ὑποτάσσονται νὰ δουλεύουσι, καθὼς εἶναι γεγραμμένον. «Τίς δέ ἔστιν ὁ ἀφεὶς ὄνον ἄγριον ἐλεύθερον;» (Ἰὼβ λθ΄. 5.) Καὶ πάλιν «βουλήσεται δέ σοι μονόκερως δουλεῦσαι, ἢ κοιμηθῆναι ἐπὶ φάτνης σου; (αὐτόθι 9.) Αὐτὸς λέγω ἐκαταδέχθη νὰ δουλεύῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ κοπιάζῃ καθ'ἑκάστην. Ἐκείνη ἡ Σοφία ὅπου μὲ τὴν θαυμαστὴν τέχνην τῆς κατεσκεύασε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν «ἡ πάντων τεχνίτις ἐδίδαξέ με σοφίαν». (Σοφ. ζ΄ 21.) καὶ ὅπου ἐφώτισε τοὺς νόας τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐφεύρουν ὅλας τὰς τέχνας, αὐτὸς ἐσυγκατέβη νὰ ἐργάζεται μίαν τέχνην τόσον βάναυσον καὶ κοπιαστικήν.

Καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἦτο παράδοξον πρᾶγμα νὰ βλέπῃ τινὰς Ἐκεῖνον, ὅπου κρατεῖ εἰς τὴν παλάμην Του ὅλον τὸν Κόσμον νὰ σηκώνεται πρωΐ πρωΐ νὰ βαστάζῃ τὸ ζυμπίλι μὲ τὰ σιδερικὰ εἰς τὸν ὦμον Του καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸν ἕναν καὶ εἰς τὸν ἄλλον, καὶ πότε μὲν νὰ πηγαίνῃ εἰς ἐργαστήριον νὰ δουλεύῃ, ποτὲ δὲ (καθὼς τὸ ἀπαιτεῖ ἡ τέχνη) νὰ βαστάζῃ τὸ ζυμπίλι μὲ τὰ σιδερικά, νὰ

---

[106] Κατὰ γὰρ τὸν Ἅγιον Ἐπιφάνιον κατὰ αἱρέσεων βιβλ. γ΄ τόμ. β΄. «Μετὰ τὸ ἐλθεῖν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἰωσήφ, οὐκ ἐβίωσεν ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσι, τέταρτον γὰρ ἦν ἔτος τῷ Σωτῆρι, τῷ δὲ Ἰωσήφ ὑπὲρ ἔτος 84 ὅτε ἐκ τῆς Αἰγύπτου χώρας παρεγένετο καὶ ἔμεινεν ἄλλα ἔτη ὀκτὼ Ἰωσὴφ περιὼν καὶ ἐν τῷ ιβ' ἔτει (τοῦ Κυρίου δηλαδὴ) ἀνιόντων ἐπὶ Ἰερουσαλήμ, ἐζητήθη (ὁ Κύριος) ὅτε οὐχ εὑρίσκετο ἐν ὁδοιπορίᾳ, ὡς ἔχει τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον· μέσον δὲ τούτων τῶν ἐτῶν τελευτᾷ Ἰωσήφ καὶ ἀνετράφη οὐκ ἔτι ὑπὸ τόν Ἰωσήφ, ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰωσήφ. Ἐκ τῶν λόγων λοιπὸν τούτων τοῦ Ἁγίου, συνάγεται, ὅτι ὁ δίκαιος Ἰωσὴφ ἀπέθανεν, ὅτε ὁ Κύριος ἦν χρόνων δεκατεσσάρων, ἢ δεκαπέντε.

κοπιάζῃ καὶ νὰ ἱδρώνῃ εἰς τὸ καύσιμον τοῦ ἡλίου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θέρους, νὰ κρυώνῃ καὶ νὰ παγώνῃ εἰς τὴν ψύχραν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος, νὰ δουλεύῃ ὅλην τὴν ἡμέραν ἕως τὸ βράδυ καὶ τὸ βράδυ νὰ πέρνῃ τὸν ἡμερούσιόν Του μισθὸν διὰ νὰ τραφῇ ἐξ αὐτοῦ, Αὐτὸς ὅπου τρέφει μὲ τὸ πνεῦμα Του ὅλα τὰ ζωντανά, τόσον ζῷα, ὅσον καὶ φυτά καὶ τὰ ἐμπιπλᾷ ἀπὸ κάθε ἀγαθοσύνην «ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον[107] εὐδοκίας» (Ψαλμ. ρμδ΄. 17.). Τοῦτο, τῇ ἀληθείᾳ, δὲν τὸ χωρεῖ ὁ νοῦς! Τοῦτο δὲν δύναται νὰ τὸ λαλήσῃ γλῶσσα! Τοῦτο παγώνει τὸ αἷμα μέσα εἰς τὰς φλέβας, διὰ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν, ὅπου περιέχει. Ὅθεν δίκαιον εἶχεν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς νὰ φωνάζῃ ὑποκάτω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Δαβὶδ «πτωχός εἰμι ἐγώ καὶ ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου» (Ψαλμ. πη΄. 16). Καὶ πάλιν «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι» (Ματθ. κ΄. 28.)

Ἀπορεῖς, ἀδελφέ καὶ θαυμάζεις ἐσὺ ὅπου ἀκούεις καὶ ἀναγιγνώσκεις ταῦτα; Ἀλλ' ἤξευρε ὅτι ὁ Κύριος ταῦτα πάντα ἐποίησε διὰ νὰ ἰατρεύσῃ ὡς ἰατρὸς πάνσοφος μὲ τὸ παράδειγμά Του δύο μεγάλα πάθη καὶ ἀσθενείας ὅπου εὑρίσκονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς προείπομεν· πρῶτον διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροὺς εἰς τὸ νὰ δουλεύουν καὶ νὰ ἐργάζονται· καὶ δεύτερον διὰ νὰ διδάξῃ ἐκείνους ὅπου δουλεύουν καὶ ἐργάζονται νὰ μὴ μεταχειρίζονται δολιότητες καὶ κλεψιές εἰς τὴν δουλειὰν καὶ τέχνην τους. Τὸ λοιπὸν ἂν ἐσὺ εἶσαι ἀπὸ τοὺς ἀργοὺς καὶ μὴ δουλεύοντας, μάθε, ὄχι ἀπὸ ἀγγέλους, ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ Αὐτὸν τὸν Ποιητὴν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων, νὰ δουλεύῃς τέχνην τινὰ καὶ ἐργόχειρον ὁποιον δύνασαι.[108](α)

Ἂν εἶσαι Πατριάρχης μιμοῦ τὸν ὄντως Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Χριστόν, καὶ ἔχε διωρισμένον νὰ κάμνῃς τὴν ἡμέραν ἕνα ὀλίγον ἐργόχειρον· ἢ καλλιγραφίαν, ἢ σύνθεσιν λόγων καὶ διδαχῶν· ἢ συγγραφὴν βιβλίων, ἢ τοιοῦτον ἄλλο πνευματικόν. Καὶ ἀφ' οὗ εὐκαιρήσῃς ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, καταγίνου εἰς αὐτὸ διὰ τρία πράγματα· α΄. διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ λογισμοῦ σου· β΄. διότι μένει τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους καὶ προξενεῖ ὠφέλειαν καὶ γ΄. διότι τρώγεις μὲ τὸν κόπον σου τὸν ἄρτον σου καὶ πληροῖς τὴν ἀποστολικὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν «οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν» (Β΄. Θεσσαλ. γ΄. 8). Ἐπειδὴ ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται οὗτος δὲν πρέπει οὔτε νὰ τρώγῃ, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον· «ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν ὅτι εἴτις» (ὁποίας τάξεως δηλ. καὶ βαθμοῦ εἶναι) οὐ θέλει ἐργάζεσθαι μηδὲ ἐσθιέτω» (αὐτόθι 10.) Ἔτσι ἔκαμναν καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι Πατριάρχαι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Κύριλλοι, οἱ Εὐλόγιοι, καὶ σὺν τοῖς παλαιοῖς οἱ νεώτεροι, οἱ Νεκτάριοι, οἱ Δοσίθεοι, οἱ Χρύσανθοι, οἱ Ἱερεμίαι· καὶ ὁ Ἀντιοχείας δὲ ἁγιότατος Πατριάρχης Σίλβεστρος, τρεῖς ὥρας εἶχε διορισμένας νὰ δουλεύῃ τὴν ζωγραφικὴν τέχνην.

Ἂν εἶσαι Ἀρχιερεύς, τὰ αὐτὰ ποίει μὲ τοὺς ἀνωτέρω, ἀκολουθώντας α΄. τὸ παράδειγμα τοῦ μεγάλου καὶ ἄκρου Ἀρχιερέως Χριστοῦ, καὶ β΄. τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων ὁμοταγῶν σου Ἀρχιερέων, τοὺς ὁποίους ἂν θέλω νὰ ἀπαριθμήσω, ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται, ὡς λέγει ὁ Δαβίδ. (Ψαλμ. ρλη΄. 17.)

Ἂν εἶσαι ἱερωμένος ἢ μοναχός, ἐσεῖς μάλιστα ἔχετε χρέος νὰ μιμῆσθε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ νὰ δουλεύετε τέχνην καὶ ἐργόχειρον· καὶ ἐξαιρέτως ἐσύ, ὦ μοναχέ, ὄχι μόνον διότι τὸ ἐργόχειρον γίνεται εἰς ἐσὲ φίμωτρον καὶ ἐμπόδιον

---

[107] Μολονότι καὶ οἱ ἑβδομήκοντα ἐξέδωκαν «πᾶν ζῶον»· τὸ ἑβραϊκὸν ὅμως ἔχει «πᾶν ζῶν», ὅπερ ἐστὶ περιεκτικώτερον καὶ καθολικώτερον τοῦ ζώου· καθ' ὅτι ζῶντα λέγονται ἀκόμη καὶ τὰ φυτά, κατὰ τὸν Ἅγιον Διονύσιον, ὡς ζωῆς μετέχοντα· εἰ καὶ οὐ λέγοντα ζῶα·

[108] Ὅρα καὶ εἰς τὴν δ΄. ἀνάγνωσιν πόσον κακὸν εἶναι ἡ ἀργία καὶ ἐξ ἐναντίας αἱ πολλαὶ δουλεῖαι καὶ τὸ ἐργόχειρον τὸ πολὺ ὅπου γίνεται διὰ πλεονεξίαν.

τῆς ἀμελείας, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ· ὄχι μόνον διότι ἐκ τοῦ ἐργοχείρου σου δύνασαι νὰ ἐλεῇς καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας ἀδελφούς· ἀλλὰ τὸ περισσότερον διὰ δύο αἴτια. α΄. Διότι μὲ τὸ ἐργόχειρον εἰρηνεύει καὶ καταστέλλεται ὁ λογισμός σου· καὶ β΄. Διότι βγάζοντας ἐκ τοῦ ἐργόχειρου σου τὴν ζωοτροφίαν σου, δύνασαι νὰ διαμένῃς εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ ἄσκησίν σου καὶ δὲν εὑρίσκεις πρόφασιν καὶ ἀφορμὴν νὰ πηγαίνῃς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ ζητῇς ἐλεημοσύνην ἀπό τοὺς Χριστιανούς· ἀπὸ τὸ ὁποῖον προξενοῦνται τρία μεγάλα κακά. Πρῶτον, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅπου τρέχουν εἰς τὰς πολιτείας χάριν ἐλέους βλάπτονται ψυχικῶς, πίπτοντες οἱ περισσότεροι εἰς πολλὰ πάθη καὶ πειρασμούς. Δεύτερον, γίνονται αἴτιοι νὰ σκανδαλίζονται οἱ κοσμικοὶ καὶ νὰ κατηγοροῦν τὸ ὄντως ἐπαινετὸν καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα τῶν μοναχῶν. Τρίτον, φέρουν μαζί τους ὅταν γυρίσουν ἐκ τοῦ κόσμου πολλὰς συνήθειας καὶ φρονήματα κοσμικά, τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ τὰ μεταχειρίζονται καὶ ὅταν εἶναι εἰς τὰς κατοικίας των. Ὅθεν δικαίως ταλανίζει τούτους καὶ τοὺς ὁμοίους τούτοις Κλήμης ὁ Στρωματεὺς λέγων «οὐαὶ δὲ τοῖς ἔχουσιν καὶ ἐν ὑποκρίσει λαμβάνουσιν· ἢ δυναμένοις βοηθεῖν ἑαυτοῖς, καὶ λαμβάνειν παρ' ἑτέρων βουλομένοις· ὁ γὰρ ἔχων καὶ δι' ὑπόκρισιν ἢ ἀργίαν λαμβάνων, κατακριθήσεται». (Ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθ. κεφ. ε΄. στίχ. 42).

Διὰ τοῦτο καὶ πάντες σχεδὸν οἱ ὅσιοι πατέρες οἱ καλούμενοι Νηπτικοί, ὁ τῆς κλίμακος Ἰωάννης, ὁ Ἐφραίμ, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Εὐεργετινὸς[109] (α) ἐξαιρέτως δὲ ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς πλεῖστα μέρη τῶν αὐτοῦ Ἀσκητικῶν καὶ μάλιστα ἐν τῇ δ΄ ἀσκητικῇ διατάξει, ἀποδεικνύει ἐκ τῶν Γραφῶν διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν, ὅτι εἶναι καλὸν καὶ ἔννομον ἡ τοῦ σώματος ἐργασία. Καὶ ὅτι καθὼς εἶναι διπλοῦς ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἔτσι πρέπει νὰ ἔχῃ διπλοῦν ἔργον· ψυχικὸν μὲν τὴν νῆψιν καὶ προσοχὴν τῶν λογισμῶν καὶ τὴν νοερὰν καὶ ἀδιάλειπτον προσευχήν, σωματικὸν δὲ τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐργόχειρον· ἐργόχειρον ὅμως λέγει νὰ εἶναι τὸ πρέπον καὶ ἁρμόδιον εἰς τὸν μοναχόν· ἐργόχειρον ἐλεύθερον ἀπὸ κάθε πραγματείαν καὶ πειρασμὸν καὶ αἰσχροκέρδειαν· καὶ ἐργόχειρον ὅπου νὰ ἠμπορῇ νὰ δουλεύεται μέσα εἰς τὴν καλύβην, ἂν εἶναι τρόπος· ὥστε ὅπου καὶ τὸ ἐργόχειρον νὰ γίνεται καὶ ἡ ἡσυχία νὰ φυλάττεται (διατάξ. ἀσκητ. ε΄).

Ἂν ἐσὺ ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα, εἶσαι πλούσιος καὶ ἄρχων, μιμοῦ τὸν πλούσιον ἐν ἐλέει καὶ τὸν ἄρχοντα τῶν βασιλέων τῆς γῆς (Ἀποκ. α΄ 5)· ὅστις δι' ἰδικόν σου παράδειγμα συγκατέβη ἕως εἰς τὸ νὰ δουλεύῃ ἐργόχειρον· καὶ μὴ μεταχειρίζεσαι τὴν πλουσιότητα καὶ τὴν ἀρχοντίαν σου ὅλην ἀργίας καὶ ὀκνηρίας, ἀλλ' ἔχε μικρὸν ἐργόχειρον, διὰ νὰ ἐργάζεσαι. Ἡμεῖς διαβάζομεν εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφήν, ὅτι πολλοὶ ἄρχοντες καὶ κριταὶ ἔκαμναν ἐργόχειρον καὶ εἰς τὴν νέαν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου εὑρίσκομεν βασιλεῖς ὅπου ἐδούλευαν. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὁ κριτὴς καὶ ἄρχων τοῦ Ἰσραὴλ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν λίθων τὸ Δευτερονόμιον, (Ἰησ. η΄. 32). Ἔτσι ὅποιος κριτὴς καὶ ἄρχων ἐγίνετο ἦτο προσταγμένος ἀπὸ τὸν νόμον νὰ γράψῃ μὲ τὸ χέρι του τὸ Δευτερονόμιον, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Φίλων· «καὶ ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γράψει ἑαυτῷ τὸ Δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον». (Δευτερονόμ. ιζ΄. 18). Ἔτσι ὁ Θεοδόσιος ὁ Βασιλεὺς ἰδιοχείρως ἔγραψεν ὅλον τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον καὶ καθ' ἑκάστην αὐτὸ ἀνεγίνωσκεν. Ἔτσι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Κατακουζηνὸς ἐσύνθεσε δύο βιβλία ἀξιόλογα κατὰ Ἰουδαίων καὶ κατὰ Μωάμεθ, ἀλλὰ τί ἀναφέρω τοὺς

---

[109] Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀββᾶς Κασσιανός, «Τούτοις τοῖς Ἀποστολικοῖς διατάγμασιν οἱ κατὰ τὴν Αἴγυπτον Ἅγιοι Πατέρες πεπαιδευμένοι, οὐδένα καιρὸν εἶναι ἀργούς τοὺς μοναχοὺς ἐπιτρέπουσι καὶ μάλιστα τοὺς νεωτέρους· εἰδότες ὡς διὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἀκηδίαν ἀπελαύνουσι καὶ τὴν ἑαυτῶν τροφὴν προσπορίζουσι καὶ τοῖς δεομένοις βοηθοῦσι». (Λόγ. ς' ἐχ τῶν ὀκτὼ λογισμῶν. Φιλοκαλ. σελ. 74). Καὶ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ λέγει, «ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀργία ἀπώλειά ἐστι τῆς ψυχῆς καὶ πλείω τῶν δαιμόνων δύνανται βλάψαι αὐτούς». Καὶ πάλιν λέγει. «Παραφυλάττεσθε, ὦ ἀγαπητοί, ἐκ τῆς ἀργίας, διότι ἐγκέκρυκται έν αὐτῇ ἐγνωσμένος θάνατος» (λόγ. μβ΄ σέλ. 257).

παλαιοὺς καὶ δὲν λέγω τοὺς νεωτέρους ὅπου ἐστάθησαν εἰς τοὺς καιρούς μας; Ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρκοῦσι τρεῖς μόνοι εἰς μαρτυρίαν. Πρώτη ἡ εὐσεβεστάτη βασίλισσα τῆς Ρωσσίας Κυρία Αἰκατερίνα, ἥτις βιβλίον ἀξιόλογον συνέγραψε περὶ πολιτικῶν νόμων· καὶ οἱ δύο ἐκεῖνοι χρυσοί ἄνθρωποι οἱ Χιοπολῖται, Γεώργιος λέγω ὁ Κορέσσιος καὶ Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης, οἱ ὁποῖοι μολονότι καὶ ἦσαν ἄρχοντες πλούσιοι, τόσην ὅμως φιλοπονίαν εἶχον οἱ εὐλογημένοι, ὅπου συνέγραψαν βιβλία ψυχωφελέστατα καὶ χρησιμώτατα εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ μακαρίζονται εἰς αἰῶνας αἰώνων, τοὺς ὁποίους μιμοῦ καὶ ἐσὺ ἄρχοντά μου καὶ μάλιστα ἐὰν εἶσαι λογιώτατος. Εἰ δὲ καὶ λογιώτατος δὲν εἶσαι, μηδὲ τοιαῦτα ἐργόχειρα δύνασαι νὰ μεταχειρισθῆς, δούλευε καὶ ὑπηρέτει εἰς τοὺς ἀδελφούς σου, καθὼς προστάζει ὁ Ἀπόστολος· «διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις» (Γαλ. ε΄ 13)· πήγαινε νὰ ἐπισκέπτεσαι μόνος σου τοὺς φυλακωμένους, τοὺς ἀσθενεῖς, τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανά· παρηγόρει τοὺς τεθλιμμένους, εἰρήνευε τοὺς μαχομένους, καταγίνου εἰς ἀνάγνωσιν πνευματικῶν βιβλίων,[110] προσεύχου, μετάνιζε καὶ ἄλλους τοιούτους κόπους κάμνε διὰ νὰ ἀναπληρώνῃς μὲ αὐτοὺς τὸν κόπον τοῦ ἐργοχείρου· καὶ ἀργὸς μὴ κάθεσαι διὰ νὰ μὴ κατακριθῆς ὡς ὁ ὀκνηρὸς ἐκεῖνος καὶ ἀχρεῖος δοῦλος (Ματθ. κε΄ 26) καὶ διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃς παρὰ τοῦ Κυρίου «ἵνα τί ἕστηκας ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργός;» (Ματθ. κ΄ 6).

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς φυσικὰ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἐργάζεται «ἔλαβε γὰρ φησι, Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅν ἔπλασε καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν». (Γέν. β΄. 15) καὶ δὲν τὸν ἔκαμε διὰ νὰ κάθεται ἀργὸς καὶ ὀκνηρός· διότι ἡ μὲν ἐργασία τῶν χειρῶν, κάμνει τὸ σῶμα δυνατόν, στερεὸν καὶ ὑγιεινόν, ἡ δὲ ἀργία καὶ ὀκνηρία κοντὰ ὅπου κάμνει τὸ σῶμα ἀδύνατον, μαλθακὸν καὶ νοσῶδες, εἶναι πρὸς τούτοις ἡνωμένη πάντοτε μὲ τὴν πονηρίαν, καθὼς ὁ Κύριος ἐδήλωσε τοῦτο, εἰπὼν «πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ» (Ματθ. κε΄ 26.)· καὶ τὰς περισσοτέρας κακίας καὶ αἱρέσεις ὅπου εὑρίσκονται εἰς τὸν κόσμον, ἡ ἀργία τὰς ἐγέννησε. Δι' ὅ δίκαιον εἶχεν ὁ σοφὸς Σειρὰχ νὰ εἰπῇ «πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία»· (λγ΄. 32.) καὶ βλέπομεν τοῦτο πῶς ἀληθεύει ἐμπράκτως καὶ ὀφθαλμοφανῶς· διότι ἐκεῖνοι μὲν ὅπου ἐργάζονται καὶ δουλεύουν ἐργόχειρον ἔχουν ὀλιγώτερα πάθη καὶ πονηρίας· ἐκεῖνοι δὲ ὅπου κάθηνται ἀργοὶ καὶ χωρὶς ἐργόχειρον, ἔχουν πάντοτε καὶ περισσότερα πάθη, ἐπιθυμίας καὶ πονηρίας. Διὰ τοῦτο λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, «ἐπιθυμίαι, ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσιν οὐ γὰρ προαιροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ ποιεῖν τι» (Παροιμ. κα΄. 25)· καὶ πάλιν «ὁδοὶ ἀέργων ἐστρωμέναι ἀκάνθαις» (Παροιμ. ιε΄. 20.) [111].

Εἰ δὲ τέλος πάντων καὶ ἐσὺ ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα εἶσαι τεχνίτης καὶ δουλεύεις ἐργόχειρον μιμοῦ τὸν Κύριον καὶ πρόσεχε νὰ μὴ κάμνῃς εἰς τὴν τέχνην σου καμμίαν δολιότητα καὶ ψεῦδος, ἢ κλεψιάν, ἀλλὰ φύλαττε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐκεῖνον ὅπου δουλεύεις διότι αὐτὸς σὲ πληρώνει μὲ τὸν μισθὸν ὅπου ἐσὺ συμφώνησες καὶ ἔχεις μεγάλην ἁμαρτίαν ἐὰν τὸν ἀδικήσῃς. Μὴ μεταχειρίζεσαι ἀμέλειαν καὶ ὀκνηρίαν εἰς τὴν τέχνην σου, ἀλλὰ δούλευε ἐξ ὅλης ψυχῆς σου, ὡσὰν νὰ δουλεύῃς ὄχι ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ὅπου σὲ βλέπει καὶ κρίνει τὰ ἔργα σου, καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος «καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις... ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὅ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία» (Κολοσ. γ΄. 23.). Τὶ λέγω

---

[110] Πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν πνευματικῶν βιβλίων, ὅρα εἰς τὴν α΄ ἀνάγνωσιν ἐν τῷ γ΄ μέρει.

[111] Δία τοῦτο καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἅγιος Ἰσίδωρος «ἀκρόπολιν πάντων τῶν παθῶν» ὀνομάζει τὴν ἀργίαν. Καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος λέγει ὅτι ἡ ἀργία εἶναι μία πολλὴ δυνατὴ ἀφορμή, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ δαίμων πειράζει τοὺς ἀνθρώπους· ὅθεν καὶ ὁ Θεῖος Ἱερώνυμος συμβουλεύει τὸν Ρουφῖνον καὶ τοῦ λέγει· κάμνε πάντοτε κανένα ἔργον διὰ νὰ μὴ ἠμπορῇ ὁ δαίμων εὔκολα νὰ πλησιάζῃ εἰς ἐσέ, εὑρίσκοντάς σε εἰς ἐργόχειρον καὶ ἀσχολίαν.»

ταῦτα μόνον; Ὁ θεῖος Παῦλος προστάσσει νὰ μὴ συναναστρέφεται τινάς, ἀλλὰ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου περιπατεῖ ἄτακτα, ἤγουν ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, ἀλλὰ νὰ περιεργάζεται, διὰ νὰ μὴ μάθῃ τὴν κακίαν του· «παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθε ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβετε παρ' ἡμῶν». (Β΄. Θεσσ. γ΄. 6.).

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως καὶ καθολικῶς, ὅσοι μὲν ἕως τώρα ἐπεράσατε τὴν ζωήν σας μὲ ἀργίαν καὶ ἀμέλειαν, ἐξυπνήσατε ἀπὸ τὸν βαρὺν ὕπνον τῆς ὀκνηρίας· «ἕως τίνος γὰρ φησίν ὀκνηρὲ κατάκεισαι; Πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; Ὀλίγον μὲν ὑπνοῖς ὀλίγον δὲ κάθισε· μικρὸν δὲ νυστάζεις ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίζῃ χερσὶ στήθη» (Παροιμ. ϛ' 9). Ἕως πότε νὰ παίρνετε δίπλες καὶ νὰ γυρίζετε εἰς τὸ ἕνα μέρος καὶ εἰς τὸ ἄλλο τῆς κλίνης καὶ τοῦ στρώματός σας, καθὼς ἡ πόρτα συχνογυρίζει εἰς τὸν στρόφιγγά της; Ὡς γέγραπται· «ὥσπερ θύρα στρέφεται ἐπί τοῦ στρόφιγγος, οὕτως ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ·» (Παροιμ. κϛ΄ 14). Μετανοήσατε, ἐντραπῆτε καὶ λυπηθῆτε, πῶς τόσους χρόνους εἶσθε μακρὰν ἀπὸ τὴν μίμησιν καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐγενήθητε ἄχρηστοι εἰς τὸν κόσμον, τόσον διὰ λόγου σας ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, καὶ ὁμοιάσατε μὲ τὰ ἀναίσθητα εἴδωλα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χεῖρας ἀλλὰ δὲν πιάνουν· ἔχουν πόδας ἀλλὰ δὲν περιπατοῦν, κατὰ τὸν ψαλμῳδόν. Καὶ παρακαλέσατε τὸν Κύριον νὰ σᾶς δυναμώσῃ μὲ τὴν χάριν Του νὰ ἐργάζεσθε μικρὸν ἐργόχειρον εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σας καὶ διὰ τοῦ ἐργοχείρου νὰ λυτρωθῆτε ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ κακὰ ὅπου γεννᾷ ἡ ἀργία, καθὼς εἴπομεν. Ὅσοι δὲ ζῆτε πτωχοὶ μὲ τέχνην καὶ ἐργόχειρον, χαρῆτε διότι εἶσθε κατὰ τοῦτο συγκοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τοῦ παραδείγματος τοῦ Κυρίου μας· ἐντραπῆτε ὅμως καὶ μετανοήσατε διὰ τὰς κλοπὰς καὶ ψεύδη καὶ δολιότητας ὅπου ἕως τώρα ἐμεταχειρίσθητε εἰς τὴν τέχνην σας καὶ ζητήσατε συγχώρησιν διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸν Κύριον, διότι τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλόν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται. Καὶ ὅλοι κοινῶς οἱ κοσμικοὶ καὶ καλόγηροι οἱ δουλεύοντες ἐργόχειρα, σπουδάζετε μὲ τὰς χεῖρας μὲν τοῦ σώματος νὰ ἐργοχειρῆτε, μὲ τὸν νοῦν σας δὲ νὰ προσεύχεσθε εἰς τὴν καρδίαν σας, λέγοντες. «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με», διὰ νὰ εὐλογοῦνται τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σας μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ νὰ ἁλατίζεται κάθε σας δουλειὰ καὶ νὰ νοστιμίζῃ μὲ τὴν ἁγίαν προσευχήν, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος «τί οὖν μακαριώτερον... ἡλίου καθαρῶς διαλάμψαντος, ἐπ' ἔργα τρεπόμενον, πανταχοῦ τῆς εὐχῆς συμπαρούσης καὶ τοῖς ὕμνοις ὥσπερ ἅλατι παραρτύειν τὰς ἐργασίας;» (Ἐπιστ. α') Διότι καθὼς εἶναι ἀναγκαῖον τὸ ἐργόχειρον διὰ νὰ τραφῇ τὸ σῶμα, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ προσευχὴ ἀναγκαία διὰ νὰ τρέφεται ἡ ψυχή. Ὅθεν ἀναγιγνώσκομεν ὅτι ἕνας ὅσιος ὅταν ἐξημέρωνεν ἡ ἡμέρα ἔλεγε· «σῶμα δούλευε διὰ νὰ τραφῇς, ψυχὴ νῆφε διὰ νὰ σωθῇς»· ὅθεν ἀφήνετε τὰς συνομιλίας καὶ καταλαλιὰς ὅπου κάμνετε ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ὅταν ἐργοχειρῆτε καὶ συμμαζώνοντες τὸν νοῦν σας, προσεύχεσθε, ὡς εἴπομεν, καθὼς σᾶς παραγγέλλει ὁ Παῦλος· «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α΄. Θεσσαλ. ε΄. 17). Καὶ ἐπειδὴ ὅλος ὁ σκοπός του νὰ δουλεὺῃ τινὰς εἴτε κοσμικὸς εἴτε καλόγηρος εἶναι τὸ νὰ βγάνῃ ἐκ τοῦ ἐργοχείρου του τὴν ἰδικὴν του ζωοτροφίαν καὶ τὸ νὰ ἐλεῇ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδύνατους, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος. Διὰ τοῦτο ὑποσχεθῆτε εἰς τὸν Κύριον, νὰ μὴ δουλεύητε πλέον καὶ νὰ κοπιάζητε τόσον πολὺ εἰς τὰ ἐργόχειρα διὰ νὰ πλεονεκτῆτε καὶ νὰ πλουτίζητε ἐσεῖς καὶ τὰ τέκνα σας καὶ ἐκ τούτου νὰ ἀμελῆτε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς διορισμένας ἀκολουθίας καὶ τὰς ἑορτάς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐλεῆτε τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς ἀδελφούς σας καὶ οὕτω διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ταύτης νὰ λυτρωθῆτε ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ νὰ σωθῆτε ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τοῦ λέγοντος· «αὐτοὶ οἴδατε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων». (Πράξ. κ΄. 34).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν μετὰ τοὺς τριάκοντα χρόνους τῆς ἡλικίας Του, δηλαδὴ ὕστερα ἀφ'οὗ ἐβαπτίσθη ἕως τοῦ θανάτου Του, ἐφύλαξε τελείαν ἄγαπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τελείαν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Λέγει γὰρ ὁ Ἅγιος Μάξιμος, ὅτι ὁ διάβολος ἀκούσας τὸν Ἄναρχον Πατέρα νὰ κηρύττῃ τὸν Κύριον Υἱὸν Του ἀγαπητὸν ὅταν ἐβαπτίζετο εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν «Σὺ εἶ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα». (Ματθ. γ΄. 17) καὶ ἠξεύροντας ἀπὸ τὸν νόμον ὅτι δύο εἶναι αἱ πρῶται καὶ μεγάλαι ἐντολαί, ἡ μία «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου». (Δευτερον. ϛ' 5) καὶ ἡ ἄλλη, «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» (Λευϊτικ. ιθ΄.), ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ μὲ αὐτὰς τὸν Κύριον, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἂν τῇ ἀληθείᾳ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὸν ἐκήρυξεν ὁ Πατήρ· καὶ ἂν τῇ ἀληθεῖᾳ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Καὶ α΄. μὲν τὸν ἐδοκίμασε μὲ τὴν πρώτην ἐντολὴν καὶ β΄. μὲ τὴν δευτέραν, κατὰ τάξιν.

Ὅθεν ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ἐβαπτίσθη καὶ ἀφ' οὗ ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸ Σαραντάριον Ὄρος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ νὰ πειρασθῇ ἀπὸ τὸν διάβολον, καθὼς λέγουν οἱ Θεῖοι Εὐαγγελισταί, βλέποντας ὁ διάβολος τὸν Κύριον πῶς ἐπέρασε τεσσαράκοντα ὁλοκλήρους ἡμέρας καὶ νύκτας χωρὶς νὰ φάγῃ, ἢ νὰ πίῃ τίποτε, ἐφάνη αἰσθητῶς (καὶ ὄχι δηλ. νοητῶς καὶ κατὰ διάνοιαν· ἐπειδὴ ὁ Κύριος, καθὼς ἦτο ἀνώτερος φαντασίας, οὕτως ἦτο ἀνώτερος καὶ νοητῆς καὶ φαντασιώδους προσβολῆς, (κατὰ τοὺς Θεολόγους) ἐφάνη λέγω αἰσθητῶς εἰς τὸν Κύριον καὶ ἐπειδὴ τρία εἶναι τὰ γενικώτερα καὶ μεγαλύτερα πάθη καὶ οἱ κακίες, φιληδονία, φιλοδοξία καὶ φιλαργυρία, τὸν πολεμεῖ πρῶτον καὶ τὸν δοκιμάζει μὲ τὴν φιληδονίαν καὶ Τοῦ λέγει νὰ κάμῃ τοὺς λίθους ἄρτους διὰ νὰ φάγῃ καὶ νὰ μὴν ἀποθάνῃ «εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται». (Ματθ. δ΄. 3.). Ἀλλ' ὁ Κύριος προτιμῶντας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς ἰδικῆς Του ζωῆς, ἀπεκρίθη εἰς τὸν διάβολον. «Γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ». (Αὐτόθι 4, Δευτερονόμ. η΄. 3).

Ἔπειτα τὸν πολεμεῖ καὶ τὸν δοκιμάζει μὲ τὴν φιλοδοξίαν. Παίρνοντάς Τον αἰσθητῶς, κατὰ συγχώρησιν ἰδικήν Του, Τὸν ἀνεβίβασεν ἐπάνω εἰς τὸ δοξάτον τοῦ Ἱεροῦ καὶ Τοῦ λέγει νὰ πέσῃ κάτω ἀπὸ ἐκεῖ, ἵνα βλέποντές Τον οἱ ἄνθρωποι, πῶς δὲν θέλει πάθῃ κανένα κακόν, Τὸν δοξάσωσιν ὡς ἕναν Ἅγιον καὶ Θαυματουργὸν· «εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω» (αὐτόθι 5.). Ὁ δὲ Κύριος προτιμῶν τὴν ἀγάπην καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν πρέπει νὰ πειράζῃ τινὰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ κάμνῃ θαύματα χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη· «οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου» (αὐτόθι, Δεύτερον. ϛ΄. 61).

Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον πολεμεῖ ὁ ἐχθρὸς καὶ δοκιμάζει τὸν Κύριον μὲ τὴν φιλαργυρίαν. Παίρνοντας Αὐτὸν μὲ τὸ σῶμα, Τὸν ἀνεβίβασεν εἰς ἕνα ὑψηλὸν ὄρος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ Τοῦ ἔδειξεν ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου κατὰ φαντασίαν αἰσθητῶς (χωρὶς ὅμως νὰ φαντάζεται ταύτας ὁ Κύριος, καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, «τοῦ Κυρίου μὴ φανταζομένου»[112] καὶ τοῦ λέγει μὲ αὐθάδειαν, ὅτι ἂν πέσῃ καὶ τὸν προσκυνήσῃ, ἔχει νὰ Τοῦ δώσῃ ὅλας ταύτας τὰς βασιλείας. «Ταῦτα πάντα Σοὶ δώσω ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι» (αὐτόθ. 9). Ἀλλ' ὁ Κύριος πάλιν προτιμῶν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, περισσότερον ἀπὸ

[112] Δι' ὃ καὶ ὁ σοφώτατος Γεώργιος ὁ Κορέσιος λύων ἀπορίας τινὰς ἐν τῷ Θεολογικῷ αὐτοῦ συμφώνως λέγει· «ὅτι ἡ ἐν τῷ Χριστῷ ἐγκεχυμένη ἐπιστήμη ἀεὶ ἐνήργει οὐδενὶ διακωλυομένη, ἢ ὕπνῳ, ἢ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ, ὡς συμβαίνει τῷ νοΐ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἅτε τοῦ Χριστοῦ νοῦ, τῶν φαντασμάτων μὴ ἐξηρτημένον, ὅπερ διατείχισμα γίνεται πρὸς τὸ διαβῆναι τὸν νοῦν ἐν τοῖς ἀΰλοις λόγοις τῶν νοητῶν».

ὅλα τὰ πλούτη καὶ βασιλείας τοῦ κόσμου, ἀπεκρίθη εἰς τὸν διάβολον· «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις» (αὐτόθ. 10, Δεύτερον, ς΄. 13.). Ὅθεν νικῶντας τὰ τρία ταῦτα μεγαλύτερα καὶ καθολικώτερα πάθη ὁ Κύριος, συνεκίνησε καὶ τὴν ρίζαν τούτων φιλαυτίαν καὶ σὺν αὐτῇ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πάθη, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν διάβολον ὅπου τὰ προσέβαλε· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ὅτι διὰ τῶν τριῶν τούτων κάθε πειρασμὸν ἐτελείωσεν ὁ διάβολος. «Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος» (δ΄. 13.). Ταῦτα λέγω νικήσας ὁ Κύριος, ἔδειξεν ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης Του τῆς ψυχῆς, ἐξ ὅλης Του τῆς διανοίας καὶ ἐξ ὅλης Του τῆς δυνάμεως. Ὅθεν ὁ μὲν διάβολος καταισχυνθεὶς ἀπὸ τὴν τοιαύτην νίκην, ἔφυγεν ἐντροπιασμένος· οἱ δὲ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ ὑπηρέτουν τὸν Κύριον· «τότε ἀφίησιν Αὐτὸν ὁ διάβολος καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν Αὐτῷ». (Ματθ. δ΄. 11.).

Ἔφυγε μὲν ἀπὸ τὸν Κύριον ὁ διάβολος, ἀλλ'ἄραγε ἡσύχασεν ὁ μιαρός; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ βλέποντας πῶς ὁ Κύριος ἐστάθη τέλειος εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, ἠθέλησε νὰ τὸν πολεμήσῃ καὶ μὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην καὶ νὰ τὸν δοκιμάσῃ ἂν εἶναι καὶ εἰς αὐτὴν τέλειος. Ὅθεν ἐμβῆκεν εἰς τὰς καρδίας τῶν γραμματέων, τῶν φαρισαίων, τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἱερέων τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς ἐκαίει εἰς φθόνον καὶ μῖσος κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς πείθει νὰ διαβάλλουν τὰ θαύματά Του, νὰ Τὸν ὀνομάζουν δαιμονισμένον καὶ Σαμαρείτη, φάγον, οἰνοπότην καὶ φίλον τῶν τελώνων καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ συντόμως εἰπεῖν, κινεῖ ὅλους τοὺς Ἰουδαίους νὰ Τὸν παραδώσουν εἰς τὸν Πιλάτον καὶ νὰ Τὸν καταδικάσουν εἰς πάθη καὶ τελευταῖον εἰς θάνατον σταυρικόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἶπεν, ὅτι «Ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὁ διάβολος ἄχρι καιροῦ» (δ'. 13.) ὄχι δηλαδὴ ἀπὸ μιᾶς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν Κύριον, ἀλλὰ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἕως ὅτου νὰ τὸν καταδικάσῃ εἰς τὸν σταυρόν, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Μάξιμος.

Ὁ δὲ Κύριος ἠξεύρωντας ὅλας ταύτας τὰς πονηρίας καὶ τὰ διαβούλια τοῦ σατανᾶ, εὐθὺς ὅπου τὸν ἐνίκησε καὶ τὸν ἐδίωξεν ἀπὸ τὸ ὄρος, δὲν τὸν ἀφῆκε τελείως νὰ ἀναπαυθῇ, ἀλλὰ τὸν ἠκολούθησε κατόπιν κυνηγώντας τον, δι' ὃ τὸν ἐδίωχνεν ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ δαιμονισμένους ἰατρεύοντάς τους ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀσθενείας, ὅπου ἐξ ἐνεργείας τοῦ σατανᾶ ἔπασχον, συγχωρώντας τὰς ἁμαρτίας, ὅπου ὁ ἐχθρὸς παρεκίνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάμνουν καὶ φωτίζοντας μὲ τὰς διδαχὰς καὶ τὸ κήρυγμά Του τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων, τὰς ὁποίας εἶχε τυφλώσει ὁ σατανάς μὲ τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπιστίας καὶ κατὰ μὲν τοῦ διαβόλου εἶχεν ὅλον τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην, ὡς πρωταιτίου· εἰς δὲ τοὺς γραμματεῖς καὶ φαρισαίους καὶ τοὺς ἄλλους ὅπου τὸν ἐκατηγόρουν καὶ τὸν ἐκατέτρεχον, ἐφέρετο πράως καὶ μὲ πολλὴν ἡμερότητα. Μάλιστα δὲ καὶ τοὺς ἠγάπα μὲ ὑπερβολὴν καὶ τοὺς ἐλυπεῖτο, διότι αὐτοὶ δὲν ἔπταιον εἰς ὅσα ἔλεγον καὶ ἔκαμναν, ἀλλὰ ὁ διάβολος ὅπου τοὺς ἐμεταχειρίζετο ὄργανά του, κινῶντας καὶ ἐνεργῶντας αὐτοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα. Τέλος πάντων, ὕστερα ἀπὸ τὰ τόσα πάθη ὅπου ὁ Κύριος ἐδοκίμασεν, ἐκαταδικάσθη καὶ εἰς τὸν σταυρὸν ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐκείνους, διὰ τῶν ὁποίων τὴν σωτηρίαν ἐσταυρώνετο. Καὶ ἐδῶ δείχνει μίαν ὑπερβολικὴν τελειότητα τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, διότι καὶ ἐσταυρωμένος ὄντας καὶ εἰς τὴν ἀγωνίαν εὑρισκόμενος τοῦ πλέον ἐπωδύνου θανάτου, παρακαλεῖ τὸν πατέρα Του νὰ συγχωρήσῃ τὸ σφάλμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν τῶν σταυρωτῶν Του· «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι.» (Λουκ. κγ΄. 34). Καὶ οὕτως ἠγάπησεν ὁ Κύριος τὸν πλησίον, ὄχι μόνον ὡσὰν τὸν ἑαυτόν Του ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὸν ἑαυτόν Του καὶ διὰ τῆς τελειότητος τῶν δύο αὐτῶν πρώτων καὶ μεγάλων Ἐντολῶν, ἀπέδειξεν εἰς τὸν διάβολον, ὅτι τῇ ἀληθείᾳ ἦτο Υἱὸς Θεοῦ· «ἐν ταύταις, γάρ φησιν ὁ αὐτός, ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος, καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.» (Ματθ. κβ΄. 40).

Ἀλλὰ ἐσὺ ἀδελφέ, ἐμιμήθης τάχα κατὰ τοῦτο τὸν Κύριον; Ἀλλοίμονον! Ἐγὼ λογιάζω πῶς εἶσαι πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν μίμησιν καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ οὔτε τὸν Θεὸν ἀγαπᾷς καθὼς πρέπει, οὔτε τὸν πλησίον. Μὲ ὀχτὼ σημάδια ἠμπορεῖ τινὰς νὰ γνωρίσῃ, ἂν ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καθὼς πρέπει· α΄ ἐὰν Τὸν ἀγαπᾶ ἀβιάστως καὶ ὡσὰν φυσικά· β΄. ἐὰν φυλάττῃ τὰς ἐντολὰς Του· γ΄. ἐὰν Τὸν ἀγαπᾶ μὲ ὅλην τὴν καρδίαν, χωρὶς νὰ ἀγαπᾶ ἄλλο πρᾶγμα· δ΄. ἐὰν ἐνθυμῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ συχνά· ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος «φιλοῦσι γὰρ οἱ σφόδρα περί τι ἐρωτικῶς ἔχοντες, ἡδέως συνεῖναι καὶ τοῖς ὀνόμασι» (Λόγ. εἰς τὸ βάπτισμα) ε΄ ἐὰν ἐκφέρῃ τινὰς δάκρυα πολλά, ὅταν μόνον ἐνθυμηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ.[113](α) ς΄. ἐάν, ὅταν τινὰς προσεύχεται, ἀβιάστως ὁ νοῦς τοῦ ἀφήνῃ ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα τοῦ κόσμου καὶ προσκολλᾶται εἰς μόνην τὴν μνήμην καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ αἰσθάνεται ἐσωτερικῶς μίαν γλυκύτητα καὶ ἀνάπαυσιν, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην γλυκύτητα καὶ ἀνάπαυσιν καὶ ὅσον περισσότερον ἀργοπορεῖ εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῆς προσευχῆς, τόσον καὶ περισσότερον δείχνει ὅτι ἀγαπᾶ τὸν Θεόν. Τοῦτο τὸ σημεῖον ἀναφέρει ὁ Θεσσαλονίκης Μέγας Γρηγόριος λέγων «ὅταν τὸν νοῦν πρὸς Θεὸν ἀνατείνας, ὑπ' οὐδενὸς ἀνθέλκῃ τῶν κάτω, ἀλλὰ πάντων ἐπιλανθανόμενος ἀβιάστως χωρὶς διαλογισμῶν, χαίρων ἐντρυφᾷς τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ καὶ ταῖς πρὸς αὐτὸν εὐχαῖς, τότε γνῶθι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καθαρῶς ἁψάμενος· καὶ μετὰ τοσοῦτον ταύτης μετέχων, καθ' ὅδον ὁ τῆς τοιαύτης πρὸς Θεὸν ἐντεύξεως, μᾶλλον δὲ ἑνώσεως, παρατείνεται καιρός». (Λόγ. εἰς τὸν Εὐαγγελ. Ἰωάν.) ζ΄. Ἐὰν χαίρεται ὅταν πάσχῃ διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν ἐντολήν Του, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος «νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθημασί μου» (Κολασ. α΄ 24.) Καὶ πάλιν «ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς Αυτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ Αὐτοῦ πάσχειν». (Φιλιπ. α΄ 29).[114](α) η΄ δὲ καὶ τελευταῖον, ἐὰν δὲν νικᾶται ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη Του ἀπὸ κανένα ἐνάντιον, ὡς λέγει ὁ Θεῖος Παῦλος· «ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». (Ρωμ. η΄ 36).

Τώρα ἐξέτασε σὺ τὸν ἑαυτόν σου καὶ ἰδὲ ἂν ἔχῃς αὐτὰ τὰ σημάδια τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. Καὶ α΄ στοχάσου, ἀγαπᾶς ἐσὺ τὸν Θεόν, καθὼς φυσικὰ ἀγαποῦν τὰ νήπια τοὺς γονεῖς των καὶ καθὼς κάθε ζῶον ἀγαπᾶ ἐκείνους ὅπου τὸ ἐγέννησαν; Ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος. (ὅρ. κατὰ πλάτ. β΄.). Ἀγαπᾶς τὸν Θεόν, καθὼς φυσικὰ ὅλα τὰ ὄντα ἀγαποῦν τὸ ἀγαθὸν καὶ καλόν; Καθὼς ὁ κάθε ἕνας ἀγαπᾶ τὸν εὐεργέτην Του; Καὶ κάθε φίλος ἀγαπᾶ τὸν φίλον Του; καθὼς τὸ μάτι φυσικὰ ἀγαπᾶ τὸ φῶς; Καὶ καθὼς τὸ ζῶον φύσει ἀγαπᾷ τὴν ζωήν; Καταλαμβάνεις πῶς ἡ θέλησίς σου καὶ ἡ διάθεσις τῆς καρδίας σου, μόνη καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τῆς κλίνει καὶ τρέχει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι εἰς ἄλλο πρᾶγμα ὅταν τὴν ἀφήσῃς ἐλεύθερην καὶ δὲν τὴν βιάζῃς; Καθὼς καὶ ὁ μπούσουλας τοῦ καραβιοῦ, ἀπὸ ὅποιον μέρος καὶ ἂν τὸν γυρίσῃς αὐτὸς πάλιν

---

[113] Ἐρωτηθεὶς γὰρ οὗτος πότε γιγνώσκει ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· ἀποκρίνεται, ὅταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ κινῆται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς· ἔθος γὰρ ἔχει ἡ ἀγάπη ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν ἐξάπτειν δάκρυα. (Λόγ, πε΄. σελ, 513).

[114] Ὅθεν καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος εἶπε: «τὸ μετὰ Χριστοῦ καὶ ὑπέρ τοῦ Χριστοῦ πάσχειν, τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων τρυφᾶν αἱρετώτερον» (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα)· καὶ ὁ μεταφραστὴς Συμεών· «ψυχὴ δεσμοῖς ἁλοῦσα τοῦ πρὸς Θεὸν ἔρωτος οὐδὲν ἡγεῖται τὸ πάσχειν, ἀλλὰ τοῖς ἀλγεινοῖς ἐντρυφᾷ καὶ θάλλει κακοπαθείᾳ καὶ ὅταν οὐδὲν ὑπέρ τοῦ ἐρωμένου πάσχῃ τῶν λυπηρῶν, τότε πάσχειν ἡγεῖται μᾶλλον καὶ ὡς κόλασιν τὴν ἄνεσιν διαφεύγει».

ἀπὸ λόγου του κλίνει πρὸς τὸν ἠγαπημένον βόρειον πόλον του. Ἄχ! Ἐγὼ στοχάζομαι πῶς ὅλα μὲν τὰ ἄλλα μάταια πράγματα τοῦ κόσμου, ἡδονὰς καὶ δόξας καὶ χρήματα τὰ ἀγαπᾷς ὡσὰν φυσικά καὶ χωρὶς νὰ βιάσῃς τελείως τὴν θέλησίν σου· τὸν δὲ Θεὸν μόλις καὶ μετὰ βίας ἀγαπᾷς, βιάζοντας μὲ κόπον πολὺν τὴν καρδίαν σου.

β΄. Ἐξέτασε ἂν φυλάττῃς ὅλας τὰς Ἐντολάς τοῦ Θεοῦ διότι ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ἀνάγκης φυλάττει καὶ τὰς Ἐντολάς Του καθὼς τὸ εἶπε μόνος Του· «ἐὰν ἀγαπᾶτε Με, τὰς Ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε».(Ἰωαν. ιδ΄. 15) καὶ ἐξ ἐναντίας ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν οὔτε καὶ τὰς ἐντολάς Του φυλάττει «ὁ μὴ ἀγαπῶν μὲ τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ» (αὐτόθι 24). Ἐσὺ ὅμως φοβοῦμαι ὅτι ὄχι μόνον δὲν φυλάττεις ὅλας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἂν κάμνῃς καμμίαν τὴν κάμνεις καὶ ἐκείνην ἀτελῆ, κολοβὴν μὲ χιλίους γογγυσμοὺς καὶ με τόσας κενοδοξίας.

γ΄. Στοχάσου ἂν ἐσὺ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καθὼς εἶσαι προσταγμένος (Ματθ. κβ΄. 40)· διότι ἐὰν μόνον μοιρασθῇ εἰς δύο πραγμάτων ἀγάπες ἡ ψυχή σου καὶ δεχθῇ μέσα ἡ καρδία σου μίαν μοναχὴν προσπάθειαν ἑνὸς παραμικροῦ πράγματος ἕως τριχός, ἤξευρε ὅτι δὲν ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν μὲ ὅλην σου τὴν ψυχὴν καὶ μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν. Κάμε τώρα λογαριασμὸν καὶ ἰδὲ πόσον εἶσαι μακράν τῆς θείας ἀγάπης· διότι ἡ ἰδική σου καρδία εἶναι μοιρασμένη ὄχι εἰς δύο, ἀλλὰ εἰς τόσα πολλὰ κομμάτια, ὅσες εἶναι καὶ οἱ ἀγάπες καὶ οἱ προσπάθειες ὅπου ἔχεις εἰς κάθε πρᾶγμα.

Ἔπειτα ἐρεύνησε τὸν ἑαυτόν σου νὰ ἰδῇς ἂν ἔχῃς καὶ τὸ δ΄. καὶ ε΄. καὶ ς΄. καὶ ζ΄. καὶ η΄. σημάδι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. Ἀλλοίμονον! Ἐσὺ φαίνεταί μου ὅτι μόλις καὶ μετὰ βίας ἐνθυμᾶσαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μίαν ἢ δύο φορὰς τὴν ἡμέραν μὲ τὸ νὰ συλλογίζεται ὁ νοῦς σου ὅλον τὰ βιοτικὰ καὶ τὰ μάταια. Ἐσένα ἡ καρδία σου εἶναι τόσον σκληρὰ ὅπου ὄχι μόνον δὲν δακρύει ὅταν ἀκούσῃ τὸ γλυκύτατον καὶ παμπόθητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ οὔτε κἂν μαλακώνει ὀλίγον τι ὅταν βλέπῃ τὸν Θεόν της προσηλωμένον διὰ τὴν ἀγάπην της ἀδικοφονευμένον καὶ αἱματοκυλισμένον ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν. Ἐσὺ ὅταν παραστέκεσαι εἰς τὴν προσευχὴν, τότε ὁ νοῦς σου ἔχει νὰ συλλογισθῇ ὅλα τὰ μάταια καὶ κοσμικά, τρέχοντας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ χωρὶς νὰ προσέχῃ καὶ νὰ γλυκαίνεται εἰς τὰ λόγια τῆς προσευχῆς· καὶ ἂν ὀλίγη ὥρα περάσῃ, παρευθὺς βαρύνεσαι καὶ ἀδημονεῖς· ἐσὺ πότε ἐχάρης, ὅταν τι ἔπαθες διὰ τὸν Θεόν; Ἐσὺ τόσην ὀλίγην ἀγάπην ἔχεις εἰς τὸν Θεόν σου, ὅπου ὅταν σοῦ ἀκολουθήσουν πειρασμοί, θλίψεις καὶ ἐναντιότητες, εὐθὺς ἀποκάμνεις καὶ στρέφεσαι εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ τοὺς καλοὺς σκοποὺς ὅπου ἔχεις. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ς΄. ἐξέτασιν, διὰ νὰ ἰδῇς ἐκεῖ πῶς πρέπει νὰ φέρεσαι πρὸς τὸν Θεόν. Ὁμοίως ἀνάγνωθι καὶ τὴν Μελέτην περὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης.

Πάλιν τὰ σημάδια τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης εἶναι πολλά, τὰ ὁποῖα ἀνάγνωθι εἰς τὴν ε΄ ἐξέτασιν. Κοντὰ εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ταῦτα· α΄. σημάδι τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης εἶναι , τὸ νὰ ἀγαπᾶ τινὰς ἀβιάστως καὶ φυσικὰ χωρὶς βίαν τοῦ ἑαυτοῦ του αὐτὸν· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Σειρὰχ «πᾶν ζῶον ἀγαπᾶ τὸ ὅμοιον αὐτοῦ» (ιγ΄. 17)· καὶ κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειον, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ζῶον ἥμερον καὶ κοινωνικὸν καὶ ὄχι μοναστικὸν καὶ ἄγριον καὶ ἀκολούθως φυσικὰ πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸ ὁμόφυλόν του (ὅρ. κατὰ πλάτ, γ΄). β΄. Ἐὰν προσεύχεσαι μὲ ἀγάπην καὶ πόνον καρδίας γλυκερὸν διὰ κάθε ἄνθρωπον ἐξίσου καὶ διὰ τὸν φίλον καὶ διὰ τὸν ἐχθρόν σου, ἐξίσου καὶ διὰ τὸν λυπήσαντά σε καὶ μὴ λυπήσαντα, ἐξίσου καὶ διὰ τὸν γνωστὸν καὶ διὰ τὸν ἀγνώριστον· καθὼς τοῦτο τὸ σημεῖον ἀναφέρει ὁ προρρηθεὶς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λέγων· «ὅταν δὲ πάλιν ἐν κατανύξει καὶ ὀδύνῃ γλυκερᾷ καρδίας, ἐπίσης ὑπὲρ σεαυτοῦ τε καὶ παντὸς ἀνθρώπου προσεύχῃ πρὸς Κύριον, γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, ἐχθροῦ καὶ φίλου, λυπήσαντος καὶ μὴ λυπήσαντος, τότε γνῶθι

τὸν πλησίον ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας, ἀλλ' αἱ διαθέσεις αὗται οὐ προσγίνονται, ἐὰν μὴ τὰ φανερά τῆς ἀγάπης ἔργα σχῆς» (λόγ. εἰς τὸν Εὐαγγελιστ. Ἰωάνν.) γ΄. τὸ νὰ ἀγαπᾷ τινὰς τὸν πλησίον, ὄχι μόνον ὡσὰν τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του. Διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν ὁ Κύριος καινούργιαν ἐντολὴν ὠνόμασε τὴν ἐντολήν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, διότι τὸ νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους μόνον ὡσὰν τὸν ἑαυτόν μας, ἦτον ἐντολὴ καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου. (Λευΐτ. ιθ΄. 18.)· «ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»· καὶ δὲν στέκει ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ προσθέτει· «καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰω. ιγ΄ 34.). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος ἠγάπησεν ἡμᾶς περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν Του, ἀποθανὼν διὰ λόγου μας· λοιπὸν καὶ ἡμεῖς χρεωστοῦμεν νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας ἂν κάμῃ χρεία «μείζονα γάρ φησί, ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ». (Ἰω. ιε΄. 13).

Τώρα ἰδὲ ἀγαπητὲ ἐὰν καὶ ἐσὺ ἔχῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου τὰ σημάδια ταῦτα τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἀλλ' ἐγὼ λογιάζω πῶς δὲν ἔχεις οὐδὲ ἕνα ἀπὸ αὐτά. Διότι, ἀντὶ νὰ ἀγαπᾷς φυσικὰ τὸν ὁμόφυλον καὶ ὁμόπιστον ἀδελφόν σου, ἐσὺ ὡσὰν θηρίον ἄγριον τὸν μισεῖς, τὸν δαγκάνεις καὶ τὸν κατατρώγεις, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε». (Γαλάτ.)· Ἐσύ, ὅταν σοῦ σφάλῃ τινάς, δὲν παρακαλεῖς τὸν Θεὸν διὰ νὰ σοῦ συγχωρήσῃ; Καθὼς ὁ Κύριος ἔκαμνεν, ὡς προείπομεν, ἀλλ' ἴσως παρακαλεῖς διὰ νὰ τὸν παιδεύσῃ ὁ Κύριος ἐχθρευόμενος καὶ κατατρέχοντας αὐτόν· καὶ κάμνεις παρόμοια μὲ τὸν σκύλον, ὁ ὁποῖος δὲν ὁρμᾷ κατ' ἐπάνω ἐκείνου ὅπου τοῦ ρίψῃ τὴν πέτραν, ἀλλ' ὁρμᾷ ὡσὰν ἄλογος ὅπου εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν καὶ τὴν δαγκάνει. Ἔτσι καὶ ἐσὺ δὲν πολεμεῖς τὸν διάβολον ὅπου ἐκίνησε τὸν ἀδελφόν σου καὶ τὸν ἔρριψεν ὡσὰν πέτραν κατ' ἐπάνω σου διὰ νὰ σὲ πειράξῃ· ἀλλὰ πολεμεῖς καὶ κατατρέχεις ἀνόητε τὸν ἀδελφόν σου, ὅπου ἐνεργήθη ἀπὸ τὸν διάβολον, καθὼς τὸ ὁμοίωμα τοῦτο ἀναφέρει ὁ Θεῖος Μάξιμος. Ἐσύ, ὄχι μόνον δὲν ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου, ἀλλ' οὔτε κἂν τὸν ἀγαπᾷς ὡσὰν τὸν ἑαυτόν σου· διότι ἐσὺ μὲν ἔχεις καὶ τρώγεις καὶ πίνεις καὶ ἐνδύεσαι καὶ ἀναπαύεσαι, ὁ δὲ ἀδελφός σου πεινᾷ καὶ διψᾷ καὶ γυμνητεύει καὶ δοκιμάζει κάθε λογῆς στενοχωρίαν καὶ κακοπάθειαν καὶ ἐσὺ τὸν παραβλέπεις· τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἴδιον τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ, μεθύει». (Α΄. Κορ. ια΄ 21)

Ἐντράπου λοιπὸν ἀγαπητὲ δι' ὅλα ταῦτα καὶ μετανόησον καὶ ζήτησαι συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Κύριον, πῶς ἐπέρασεν ἡ ζωή σου, καὶ ἀκόμη οὔτε τὸν Θεὸν ἠγάπησες, καθὼς πρέπει, οὔτε τὸν πλησίον σου· καὶ κάμνε ὑπόσχεσιν εἰς αὐτὸν νὰ σπουδάσῃς εἰς τὸ ἑξῆς καὶ νὰ βιάζῃς τὸν ἑαυτόν σου διὰ νὰ ἀποκτήσῃς μὲ τελειότητα καὶ τὰς δύο ταύτας μεγάλας ἐντολάς, ἤγουν τὴν πρώτην, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ τὴν δευτέραν τὴν πρὸς τὸν πλησίον, ἥτις εἶναι συμπληρωματική τῆς πρώτης καὶ ἐκείνης ἐξηρτημένη, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρ. κατὰ πλάτ. α΄.). Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης, κατορθοῦται καὶ ἡ δευτέρα· ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπεν «ἐὰν ἀγαπᾶτέ Με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε» (Ἰω. ιδ΄. 15) αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους (Ἰω. ιε΄. 12) καὶ πάλιν διὰ τῆς δευτέρας κατορθοῦται ἡ πρώτη· ὡσὰν ὅπου ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐφ ὅσον ἐποιήσατε ἑνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». (Ματ. κε΄ 40). Τόσον εἶναι ἡνωμένες αὐτὲς αἱ δύο ἐντολαῖς, κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον (ὅρ. κατὰ πλάτ. γ΄.) πλὴν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη πρέπει πάντοτε νὰ προηγῆται καὶ νὰ προτιμᾶται, νὰ δευτερεύῃ δὲ καὶ νὰ ἀκολουθῇ κατὰ τάξιν εἰς αὐτὴν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ὥστε ὅπου, ἂν τύχῃ διὰ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην νὰ παραβαίνεται καὶ νὰ καταφρονῆται ἡ ἀγάπη του Θεοῦ, πρέπει νὰ ἀπορρίπτωμεν ὡς βλαβερὰν τὴν τοιαύτην ἀγάπην τοῦ πλησίον, νὰ προτιμῶμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, διότι πολλοὶ πολλάκις

θέλοντες νὰ ἀναπαύσουν τὸν πλησίον, ἐλύπησαν τὸν Θεόν· καὶ θέλοντες νὰ μὴ μισηθοῦν ἀπό τους ἀνθρώπους, ἐμισήθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν.[115](α)

Ὅθεν παρακάλεσε θερμῶς τὸν Κύριον, ὅπου μὲ τὸ παράδειγμά Του ἐφύλαξε καὶ μὲ τὴν διδαχὴν Του ἐκήρυξεν αὐτὰς τὰς δύο ἐντολὰς, διὰ νὰ σὲ δυναμώσῃ μὲ τὴν χάριν Του νὰ τὰς φυλάξῃς καὶ ἐσὺ καθὼς πρέπει, ἀνακαινίζοντας τὴν φυσικὴν ἐκείνην δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔσπειρεν μέσα εἰς ἐσένα, εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷς τόσον Αὐτὸν ὅσον καὶ τὸν πλησίον σου, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος «ἀδίδακτος μὲν ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, οὔτε γὰρ φωτὶ χαίρειν καὶ ζωῆς ἀντιποιεῖσθαι παρ’ ἄλλου μεμαθήκαμεν, οὔτε τὸ ἀγαπᾶν τοὺς τεκόντας ἢ θρεψαμένους ἕτερος ἐδίδαξεν. Οὕτως οὖν, ἢ καὶ μᾶλλον τοῦ θείου πόθου οὐκ ἔξωθέν ἐστιν ἡ μάθησις, ἀλλ’ ὁμοῦ τῇ συστάσει ζώου τοῦ ἀνθρώπου φημί, σπερματικός τις λόγος ἡμῖν ἐγκαταβέβληται οἴκοθεν ἔχων τὰς ἀφορμάς της πρὸς τὰς ἀφορμὰς τῆς πρὸς τὸ ἀγαπᾶν οἰκειώσεως» (ὅρ. κατὰ πλάτ. β΄.) καὶ πάλιν «οὐδὲν οὕτως ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις καὶ χρῄζειν ἀλλήλων καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον» (ὅρ. κατὰ πλάτ. γ΄.)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΚΔ΄.

Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Θείου Εὐαγγελίου.
Α΄. Τὶς εἶναι ὁ ταύτης διδάσκαλος.
Β΄. Ποία εἶναι ἡ διδασκαλία Του.
Γ΄. Ποῖοι εἶναι οἱ μαθηταὶ ὅπου πρέπει νὰ τὴν μανθάνουν.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ α΄. τὸν διδάσκαλον τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, ποῖος εἶναι· β΄. ποῖα εἶναι ἡ διδασκαλία του καὶ γ΄ ποῖοι εἶναι οἱ μαθηταὶ ὅπου πρέπει νὰ τὴν μάθουν διὰ νὰ ἀξιωθῇς καὶ σὺ νὰ συναριθμηθῇς μὲ αὐτούς. Λοιπὸν α΄ συλλογίσου, ὅτι ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ διδάσκαλος ὅλων τῶν διδασκάλων καὶ ἱεροκήρυξ ὅλων τῶν

---

[115] Ὅθεν λέγει καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ «Τί ὡραία καὶ ἐπαινετή ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἐὰν μὴ ἡ μέριμνα αὐτῆς περισπάσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; (Λόγ. ογ΄. σελ. 427).

ἱεροκηρύκων, μᾶλλον δὲ ὁ Κύριος εἷς καὶ μόνος διδάσκαλος, καθὼς Τὸν ὀνομάζει ὁ νυκτερινὸς μαθητὴς Νικόδημος «Ραββί· οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος» (Ἰωάν· γ΄. 2.) καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Κύριος εἰπών «ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ραββί, εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός». (Ματθ. κγ΄. 8), ὅτι δι' αὐτὸ τὸ τέλος ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον, ὄχι μόνον διὰ νὰ λυτρώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ διδάξῃ, ὡς λέγει ὁ ἴδιος· «ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ». (Ἰω. ιη΄. 37). Καὶ διὰ νὰ πιστώσῃ περισσότερον αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν Του ὁ οὐράνιος Πατὴρ μᾶς ἐπρόσταξεν, μεγάλῃ τῇ φωνῇ νὰ ἀκούομεν Αὐτὸν τὸν διδάσκαλον «αὐτοῦ ἀκούετε» (Ματθ. ιζ΄.5)· μάλιστα ὅπου Αὐτὸς ὁ διδάσκαλος, ὄχι μόνον διδάσκει μὲ τὰ λόγια ὡσὰν τοὺς ἄλλους διδασκάλους, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διδάσκει μὲ τὰ ἔργα· ὅθεν δὲν μᾶς κάμνει μόνον νὰ Τὸν ἀκούομεν, ἀλλὰ καὶ νὰ Τὸν βλέπωμεν κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου μας ἔκαμνεν· «τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πεποιθὼς ἔσται ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτὸν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ ἐμβλέψονται» (Ἠσ. ιζ΄. 7.).

Ζύγιασε τώρα ἐσὺ μὲ τὸν νοῦν σου πόσον βάρος ἐπροξένησεν εἰς τὸν λυτρωτήν μας αὐτὸ τὸ φορτίον ὅπου ἐπῆρεν ἐπάνω Του νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν διότι εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ μὲν ὅλα τὰ ὄντα καὶ ἡμᾶς μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ εἰς τὸ νὰ διαφυλάττῃ ὅλα ἕως τώρα δὲν ἐξόδευσεν ἄλλο, πάρεξ ἕναν μόνον λόγον· «Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, Αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν· ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος» (Ψαλμ. ρμη΄ 5). Ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάξῃ τὰ κρύφια ἀξιώματα καὶ θελήματά Του καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας Του, ἔκαμνε χρείαν νὰ γυμνωθῇ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς μεγαλειότητός Του, νὰ ἐνδυθῇ μορφὴν δούλου, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «μορφὴν δούλου λαβών.» (Φιλιπ. β΄. 7.)· μάλιστα νὰ λάβῃ σχῆμα ἀνθρώπου ἁμαρτωλοῦ· «ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος» (αὐτόθι) καὶ μὲ τὸ ἴδιον σχῆμα νὰ δοκιμάσῃ ὅλους τοὺς κόπους, ὅσους ποτὲ ἐδοκίμασαν οἱ τοῦ θείου λόγου ἱεροκήρυκες καὶ διδάσκαλοι καὶ ὅλας τὰς καταφρονήσεις τῶν ἐχθρῶν Του. Λοιπὸν τί ἄλλο περισσότερον ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἡ οὐσιώδης καὶ ἀψευδὴς ἀλήθεια παρὰ νὰ γίνῃ διὰ τῆς αὐτοπροσώπου διδασκαλίας της καὶ ἰδική μας ἀλήθεια; «Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια». (Ἰω. ιδ΄. 6). Μὲ ποῖον ἄλλον τρόπον ἠδύνατο νὰ δείξῃ πῶς μᾶς ἀγαπᾷ ὁ γλυκύτατός μας οὗτος Διδάσκαλος παρὰ νὰ ὑποφέρῃ τόσους κόπους τρέχοντας ἐπάνω καὶ κάτω καὶ περιπατῶντας ὅλην τὴν Ἰουδαίαν μὲ τὰ ἴδιά του πόδια; Νὰ ὑποφέρῃ τόσας ἀτιμίας ὀνομαζόμενος φάγος, οἰνοπότης δαιμονισμένος καὶ Σαμαρείτης; Μόνον διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν στράταν διὰ νὰ ὑπάγομεν εἰς τὴν ζωήν. «Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας». (Ματθ. δ΄. 23.).

Καὶ λοιπὸν ποίαν ἀπολογίαν καὶ πρόφασιν ἔχεις πλέον ἐσὺ ἁμαρτωλὲ νὰ εἰπῇς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου, ἀνίσως καὶ δὲν πιστεύσῃς εἰς τὰς θείας διδασκαλίας Του καὶ ἀνίσως δὲν περιπατήσῃς εἰς τὸ φῶς Του; «Εἰμὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν». (Ἰωάν. ιε΄. 22). Αἰσχύνθητι πῶς ἠκολούθησες τόσας φοράς τὰς ἀπατηλὰς διδασκαλίας τοῦ κόσμου, τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ διαβόλου καὶ ἐπρόκρινες καλλίτερα ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τῆς ἀκτίστου σοφίας, τὰς συμβουλὰς τῆς ἐπιγείου σοφίας, τῆς κτηνώδους καὶ διαβολικῆς καὶ δὲν ἐπεθύμησες ἄλλο τι ὑψηλότερον καὶ συγγενὲς τῆς λογικῆς σου φύσεως, παρὰ τὸ νὰ κάμῃς κάθε τρόπον διὰ νὰ λάβῃς τιμὴν καὶ δόξαν ἀπό τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ θεραπεύσῃς τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ ἄλογα πάθη σου μὲ τὰς ἡδονὰς καὶ διὰ νὰ συνάξῃς ἀργύρια καὶ νὰ γίνῃς ὡσὰν ἕνας γαϊδαρος φορτωμένος ἄσπρα. Καὶ τί ἄλλο μεγαλύτερον χάρισμα ἀπὸ τοῦτο ἠδύνατο νὰ σοῦ δοθῇ ὦ ἄνθρωπε, ὡσὰν τὸ νὰ λάβῃς τὴν τιμὴν νὰ ἀκούσῃς ἀπὸ τὸ ἴδιον στόμα τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἐκεῖνα τὰ λόγια ὅπου ἐπεθύμησαν νὰ ἀκούσουν προφῆται καὶ βασιλεῖς καὶ δὲν

τὰ ἤκουσαν; «Λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν». (Λουκ. ι΄. 24)· ἢ ποῖον ἄλλο ὑψηλότερον καύχημα ἔπρεπε νὰ ἔχῃς, ὡσὰν τὸ νὰ ἀξιωθῇς νὰ ἀκούσῃς ἐσὺ ἡ βρωμερὰ καὶ ἡ νεκρὰ σὰρξ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὅπου νὰ σοῦ λαλῇ, ὄχι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ τὸν καπνόν, καθὼς ἐλάλησεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, «τίς γὰρ σάρξ, ἥτις ἤκουσε φωνὴν Θεοῦ ζῶντος ἐκ μέσου τοῦ πυρός, ὡς ὑμεῖς καὶ ζήσεται;» (Δευτερον. ε΄ 29), ἀλλὰ αὐτοπροσώπως, γλυκέως, ἡμέρως καὶ ἀνθρωποπρεπῶς; «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ».(Ἑβρ. α΄ 1)[116]. Ἐσὺ ἔπρεπεν, ὅταν ἀνοίγῃς διὰ νὰ ἀναγνώσῃς τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον ὅπου περιέχει τὴν διδασκαλίαν Του γεγραμμένην μὲ τόσην εὐλάβειαν, νὰ τὸ κάμνῃς ὡσὰν νὰ ἤθελες ἀνοίγῃ τὸν ἴδιον οὐρανόν, ὡς λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος· ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, τῶν οὐρανῶν ἐστιν ὑπάνοιξις» (Λόγ. β΄. εἰς τὸν Ἡσαΐαν) καὶ ὡσὰν νὰ λαλῇς ἀμέσως μὲ τὸν ἴδιον Θεόν. Ἐσὺ ἔπρεπεν ὅταν ἀκούῃς τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον, νὰ τρέμῃς ὅλος καὶ νὰ φοβῆσαι[117] (β) διὰ νὰ ἀξιωθῇς καὶ τῆς θείας ἐπισκοπῆς, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;» (Ἠσ. ξς΄. 2) καὶ πάλιν «ἀκούσατε ῥήματα Κυρίου οἱ τρέμοντες τὸν λόγον αὐτοῦ» (αὐτόθι 5.).

Ἄχ! Ἀλλα ἐσὺ ἀδελφέ, δὲν νομίζεις διὰ οὐδὲν αὐτὸ τὸ τόσον μεγάλο χάρισμα, ἐσὺ δὲν δείχνεις τόσην προσοχὴν καὶ φιληκοΐαν ὅταν ἀκούῃς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ὅσην δείχνεις εἰς τὸ νὰ ἀκούῃς τὰ λόγια τῶν μεγάλων ἀνθρώπων. Ἐσὺ δὲν λαμβάνεις κανένα φόβον εἰς τὴν καρδίαν σου ὅταν ἀκούῃς νὰ σοῦ λαλῇ μὲ τὸ στόμα Του ὁ ἴδιος ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο ἕως καὶ ἐκεῖνος ὁ σκληροκάρδιος καὶ χονδρὸς λαὸς τῶν Ἑβραίων· δι' ὃ καὶ πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἔλεγον· «λάλησον σὺ ἡμῖν καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν». (Ἔξοδ. κ΄. 19.). Ὅθεν κάμε ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Κύριον νὰ διορθώσῃς ὅλα ταῦτα εἰς τὸ ἑξῆς καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ συγχωρήσῃ καὶ νὰ μὴ σὲ τιμωρήσῃ καθὼς σοῦ πρέπει, μὴ θέλοντας πλέον νὰ σοῦ ὁμιλῇ εἰς τὴν καρδίαν καὶ νὰ σὲ διδάσκῃ, λέγοντας «ἐπειδὴ ἐξέτεινα λόγους καὶ οὐ προσείχετε, ἀλλὰ ἀκύρους ἐποιεῖτε ἐμᾶς βουλάς, τοῖς δ' ἐμοῖς λόγοις ἠπειθήσατε, τοιγαροῦν κἀγὼ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι»· (Παροιμ. α΄. 24)· ἀλλὰ συμπαθῶντας τὴν ἀγνωσίαν σου, νὰ γίνῃ διδάσκαλος καὶ φῶς ἰδικόν σου διὰ νὰ φωτίζῃ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τὸν νοῦν σου καὶ νὰ θερμαίνῃ τὴν θέλησιν καὶ καρδίαν σου εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷς καὶ νὰ κάμνῃς ἐκεῖνο ὅπου σὲ διδάσκει· ὥστε σχεδὸν νὰ λέγῃς καὶ σὺ μὲ τὸν Κλεόπαν «οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιόμενη ἦν ἐν ἡμῖν ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;» (Λουκ. κδ΄. 32)[(α)].

---

[116] Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος «Θεὸς ἐπὶ γῆς· Θεὸς ἐν ἀνθρώποις, οὐ διὰ πυρὸς καὶ σάλπιγγος καὶ ὄρους καπνιζομένου ἢ γνόφου καὶ ζόφου καὶ θυέλλης, ἐκδειματούσης τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων νομοθετῶν, ἀλλὰ διὰ σώματος ἡμέρας καὶ προσηνῶς τοῖς ὁμογενέσι διαλεγόμενος»· (λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν). Καὶ πάλιν «πᾶσα μὲν ἡ τῶν Εὐαγγελίων φωνή, μεγαλοφυεστέρα τῶν λοιπῶν τοῦ πνεύματος διδαγμάτων· καθ' ὅτι ἐκείνοις μὲν διὰ τῶν δούλων ἡμῖν ἐλάλησε, τῶν Προφητῶν· ἐν δὲ τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτοπροσώπως διελέχθη ἡμῖν ὁ Δεσπότης· (Ὁμιλ. εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ Ἰωάν. Εὐαγγελίου).

[117] Οὐ μόνον γὰρ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλά καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες φοβοῦνται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὅθεν λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὅτι ὅπου εἶναι Εὐαγγέλιον, ἐκεῖ δὲν τολμᾷ νὰ πλησίασῃ ὁ διάβολος· καὶ ἀρχαῖον εἶναι τὸ νὰ κρεμοῦν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἀπὸ τὸν τράχηλόν τους Εὐαγγέλια εἰς φύλαξίν τους μεγάλην (ὁμιλ. λβ'. εἰς τὸν Ἰωάν. καὶ ὁμιλ. ιθ' εἰς τοὺς Ἀνδριάντας). Περὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὅρα καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς α΄. Ἀναγνώσεως.

(α) Τοιαύτην γὰρ δύναμιν καὶ χάριν ἔχουν τὰ λόγια τοῦ Κυρίου καὶ τῶν θείων Γραφῶν, νὰ θερμαίνουν τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγινώσκοντος, ἢ τοῦ ἀκούοντος εἰς τὸν ἔνθεον ἔρωτα. Ὅθεν ἀξιάγαστα εἶναι ὅπου περὶ τούτου γράφει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος οὑτωσὶ λέγων. «πῦρ ἦλθε βαλεῖν ὁ Κύριος... ἐπὶ τὴν ἑκάστου ψυχήν, γῆν μὲν οὖσαν ἀκανθηφόρον καὶ ἄκαρκον ὑπὸ δὲ

β΄.

Συλλογίσου τὴν διδασκαλίαν Αὐτοῦ τοῦ οὐρανίου Διδασκάλου ὅπου κάνει εἰς ὅλον τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, μάλιστα δὲ εἰς τὸν πρῶτον λόγον Του ἐπάνω εἰς τὸ ὅρος, καθὼς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· «ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα Αὐτοῦ ἐδίδασκεν» (ε΄. 1.) καὶ ἐξήτασεν μὲ ἀκρίβειαν αὐτὰς τὰς τρεῖς ποιότητας ὅπου περιέχει ἡ θεία Διδασκαλία Του, τὸ ὕψος, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ὠφέλειαν. Καὶ τὸ μὲν ὕψος αὐτῆς τῆς διδασκαλίας τὸ ὁποῖον ἦτο κεκρυμμένον καὶ ἀκατανόητον ἕως τότε ἀπὸ τοὺς νόας ὅλων τῶν σοφῶν, γίνεται φανερὸν ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος «ἐξερεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» (Ματθ. ιγ' 35) διότι ἕως ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνόμιζεν ὁ κόσμος πῶς ἦτο μακαριώτερος ὅποιος εἶχεν περισσότερα πλούτη, περισσοτέρας τιμὰς καὶ περισσοτέρας ἀναπαύσεις. Ὅθεν ἂς συλλογισθῇ ὁ καθ' ἕνας πόσον ἔμεινεν ἐκστατικὸν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἤκουσεν ἔξαφνα τὴν πρώτην φορὰν νὰ λέγῃ ὁ Κύριος μίαν τόσον ὑψηλὴν καὶ μίαν τόσον οὐράνιον Διδασκαλίαν, ὅτι εἶναι μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι εἶναι μακάριοι οἱ κλαίοντες· μακάριοι οἱ ταπεινοὶ καὶ πραεῖς· μακάριοι οἱ πεινασμένοι καὶ διψασμένοι· μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί· μακάριοι οἱ καθαροὶ κατὰ τὴν καρδίαν, μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι καὶ κατηγορημένοι ἀδίκως· καὶ ἐξ ἐναντίας ὅτι εἶναι ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι προσκολλημένοι μὲ τὴν καρδίαν εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου· ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι χορτασμένοι καὶ ἔχουν ἐδῶ ὅλας τους τὰς τρυφάς, ἐκεῖνοι ὅπου χαίρονται καὶ γελοῦν καὶ ξεφαντώνουν· καὶ ἐκεῖνοι ὅπου τιμῶνται καὶ φημίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους (Λουκ. Ϛ'. 24.). Καὶ ποῖος δύναται νὰ καταλάβῃ ἀδελφὲ τὸ ἀκατάληπτον ὕψος ὅπου περιέχει ὅλη ἡ ἄλλη διδασκαλία τοῦ θείου Εὐαγγελίου; Διὰ τοῦτο καλὰ ὠνόμασεν ὁ Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος τὸ Εὐαγγέλιον μικρὸν καὶ μέγα· μικρὸν εἰς τὸ μῆκος, ἀλλὰ μέγα εἰς τὸ πλάτος καὶ ὕψος τῶν νοημάτων (παρὰ Διονυσίῳ κεφ. α'. τῆς μυστικῆς θεολογ.). Τὸ Εὐαγγέλιον θέλει ὁ Ἀμβρόσιος νὰ εἶναι τὸ πέλαγος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ πλήρωμα τῶν χαρισμάτων καὶ ἡ θάλασσα τῶν πνευματικῶν μυστηρίων, ἐν ᾗ πλέει ὁ μυστικὸς ἰχθῦς, Ἰησοῦς, Χριστός, Θεοῦ, υἱός, Σωτήρ, ἢ (σταυρὸς) κατὰ τὴν ἀκροστοιχίδα τῆς Σιβύλλης. Τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Ἱερώνυμος, ἐπιτομὴν πάσης θεολογίας ὠνόμασεν· ὁ δὲ Ὠριγένης, ἀπαρχὴν ὅλης τῆς Γραφῆς. Καὶ ἄλλος βάσιν καὶ κέντρον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἥλιον τῆς Νέας Γραφῆς. Καὶ ἄν ὅλη ἡ Γραφὴ λέγεται ἀπὸ τοῦ Αὐγουστίνου, Ἐγκυκλοπαίδεια πασῶν τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, ψυχῶν ἐργαστήριον καὶ ἀποθήκη τῶν πνευματικῶν βοτανῶν, τὸ Εὐαγγέλιον ἐξάπαντος ὑπερέχει. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἡ ἐγκαινιασμένη ἐν Αἵματι τοῦ ἀγαπητοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, καὶ θέλει νὰ εἰπῇ κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον «πρεσβεία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος, μισθὸν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ τὴν ἀγέννητον θέωσιν ἀγέννητον δὲ λέγω θέωσιν, ὡς μὴ ἔχουσαν γένεσιν, ἀλλ' ἀνεπινόητον ἐν τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν».

τοῦ θείου λόγου ὥσπερ πυρὸς διακαιομένην καὶ δεκτικὴν γενομένην τῶν θείων σπερμάτων καὶ καρποροῦσαν πνευματικῶς· ὅταν γὰρ ἅψηται τινὸς ψυχῆς ἀοράτως ἡ θεία χάρις, δοκεῖ φλέγεσθαι τῷ θείῳ πόθῳ, ὡς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· ὥς περ ἀμέλει καὶ οἱ περὶ Κλεόπαν τῷ τοιούτῳ πυρὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ὑποφλεγόμενοι ἀοράτως χάριτος, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιόμενη ἦν ἐν ἡμῖν ἔλεγον; εἴτις οὖν ἔπαθε τὸ τοιοῦτον πάθος εἴσεται τὸ λεγόμενον. Πάσχουσι δὲ πολλοὶ καὶ πολλάκις ἀναγινωσκομένων θείων Γραφῶν, ἢ βίων ἁγίων Πατέρων, ἢ παραινούντων τινῶν καὶ διδασκόντων, διακαιόμενοι πρὸς τὸ καλὸν τὰς ψυχάς.» (Ἑρμην. εἰς τὸ ιβ'. κεφ. τοῦ Λουκᾶ).Ὑπό τοῦ θείου τούτου πυρὸς φλεγόμενος καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ἔλεγε «τί τὸ τὴν ἐμὴν καρδίαν θερμαίνον πῦρ; τί τὸ φῶς τὸ τὴν ἐμὴν ἀκτινοβολοῦν καρδίαν; ὦ φῶς ἀεὶ καῖον καὶ μὴ σβεννύμενον». (Εὐχὴ λβ' ἢ λε').

Ἡ δὲ ἀλήθεια τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦ Εὐαγγελίου παρασταίνεται ἀπὸ τοῦτο, διότι ἀμέσως ἐλαλεῖτο καὶ ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ ἴδιον στόμα ἐκείνης τῆς αὐτοσοφίας τοῦ Ὑψίστου, ἥτις καθὼς εἶναι ἀληθὴς εἰς τὸ εἶναι, οὕτως εἶναι ἀληθὴς καὶ εἰς τὰ λόγια της· «ἐγὼ (ἡ Σοφία δηλ.) ἀπὸ στόματος Ὑψίστου ἐξῆλθον» (Σειρὰχ κδ'. 4.) καὶ ὅταν ὅλοι ὁμοῦ οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου ἄνθρωποι δύνανται νὰ εὑρεθοῦν ψεῦσται, τότε μόνος ὁ Θεὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ψευσθῇ, ἀλλὰ πάντοτε εὑρίσκεται ἀληθής, κατὰ τὸν Ἀπόστολον «γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης» (Ρωμ. γ'. 4.). Ὅθεν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀμφιβάλλουν ἢ ὅλως νὰ διστάζουν οἱ ἀκούοντες τὴν διδασκαλίαν ταύτην τοῦ Κυρίου, οὔτε κἂν εἰς μίαν συλλαβήν.

Παρομοίως δὲ καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς τοιαύτης διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου παρασταίνεται ἐκ τούτου· διότι εἶναι διδασκαλία καὶ γνῶσις ὅπου ὡδηγεῖ πρὸς σωτηρίαν καὶ ζωὴν τοὺς ἀκούοντας, καθὼς γέγραπται· «τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ.» (Λουκ. α'. 17.) καὶ πάλιν τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμα ἔστι καὶ ζωὴ ἐστι.» (Ἰω ς'. 63.) διότι περιέχει ὅλας τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, μὲ τὸ νὰ μᾶς παραγγέλῃ διὰ τὸ καλὸν καὶ διὰ τὸ κακόν, καὶ μὲ τὸ νὰ μᾶς ἐνδύνῃ μὲν ἀπὸ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, νὰ μᾶς ἐνδύνῃ δὲ τὸν νέον, τὸν κατὰ Χριστὸν κτισθέντα· καὶ διότι κατασταίνει τοὺς γηΐνους καὶ φθαρτοὺς ἀνθρώπους, Ἀγγέλους ἀφθάρτους καὶ οὐρανίους.

Τώρα λοιπὸν ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου ἀκούεις αὐτά, τί λέγει ἡ καρδία σου; Τί λέγουν αἱ αἰσθήσεις σου; Τί λέγουν τὰ πάθη σου; Ἐσὺ ναὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὁμολογεῖς καὶ κηρύττεις τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα τοῦ λυτρωτοῦ καὶ Οὐρανίου σου Διδασκάλου καὶ ἀκολούθως δὲν ἠμπορεῖς νὰ μὴ δώσῃς πίστιν εἰς τὰς διδασκαλίας Του, ἀφοῦ εἶναι τόσον βέβαιαι καὶ τόσον ἀληθιναί, ὅσον εἶναι βέβαια καὶ ἀληθινὰ ὅλα μας τὰ μυστήρια. Ὅθεν καθὼς ἄκρως ἤθελες βλασφημήσει ἐὰν ἀρνῆσαι τὴν ἁγίαν Τριάδα, τοιουτοτρόπως βλασφημεῖς καὶ ἐὰν ἀρνῆσαι, πῶς δὲν εἶναι μακάριος ὅποιος εἶναι πτωχὸς καὶ ὅποιος πάσχει δι' ἀγάπην Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀληθείας εἶναι θεμελειωμέναι ἐπάνω εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὰ λόγια τῆς αὐτοαληθείας, ἤτοι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ καθὼς χρεωστοῦμεν νὰ πιστεύωμεν ἀδιακρίτως εἰς τὸν Θεόν, εἴτ' οὖν εἰς αυτὸ τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ περιέχον τὴν μίαν φύσιν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τοῦ Θεοῦ, οὕτω χρεωστοῦμεν ἀδιακρίτως νὰ πιστεύωμεν καὶ τῷ Θεῷ, ἤγουν εἰς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς ἐπαγγελίας καὶ ἀπειλάς Του, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος θεολόγος· «ἐπειδὴ πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ» (Ψαλμ. ρμδ'. 13).

Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐσὺ δείχνεις μὲ τὰ ἔργα αὐτὴν τὴν πίστιν σου ὅλως διαφορετικήν· καὶ ἕως ὅτου τὸ Εὐαγγέλιον σὲ διδάσκει τὰς θεωρητικὰς ἀληθείας καὶ τὰ δόγματα τῆς πίστεως, ἐσὺ ὑποτάσσεσαι εἰς τὰ ἀξιώματά του· ἀλλ' ὅταν σοὶ παραγγέλῃ τὰς πρακτικὰς ἀληθείας διὰ νὰ διορθώσῃ τὰ ἤθη σου, τότε ὅλαι σου αἱ ἐπιθυμίαι σηκώνονται ἐναντίον σου, καὶ βιάζονται νὰ μὴ δεχθοῦν τοὺς νόμους Του· ὅπου θέλω νὰ εἰπῶ, πιστεύεις διὰ ἀληθινὴν τὴν διδασκαλίαν Του, ἀλλὰ ζῇς τοιουτοτρόπως, ὡσὰν νὰ τὴν ἐπίστευες διὰ ψεύτικην. Πρόσεχε ὅμως καλῶς, ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιον Εὐαγγέλιον θέλει κάμνει τὴν κρίσιν εἰς τὸ νὰ σὲ καταδικάσῃ· καθὼς τὸ βεβαιώνει ὁ Κύριός μας «ὁ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτὸν· ὁ λόγος ὅν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰω. ιβ'. 48). Διότι ἕνα ἀπὸ τὰ δύο, ἀνίσως καὶ δὲν πιστεύῃς πῶς εἶναι μακάριος ὅποιος γυμνώνεται διὰ τὸν Χριστὸν ἀπὸ κάθε γηΐνον πρᾶγμα, καὶ ὅποιος θυσιάζει εἰς Αὐτὸν ὅλας του τὰς ἡδονάς· ὅποιος κλαίει τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ὅποιος ὑποφέρει μὲ ὑπομονὴν καὶ χαρὰν τὰς θλίψεις του, θέλεις καταδικασθῆ ὡς ἄπιστος. Εἰ δὲ καὶ πιστεύῃς ὅλα αὐτὰ ὡς ἀληθινά, ὅμως πολιτεύεσαι κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκός, θέλεις καταδικασθῆ ὡς ἐχθρός τῆς πίστεώς σου· ἐπειδὴ καὶ ὅσον ἐπαγγέλλεσαι καὶ διεφεντεύεις τὴν πίστιν σου μὲ τὴν γλῶσσαν σου, τόσον τὴν

πολεμεῖς μὲ τὴν ζωήν σου καὶ μὲ τὰ ἔργα σου. Ἡ πίστις ἡ θεωρητική, κατὰ τοὺς θεολόγους, εἶναι κοινὴ καὶ τῶν δαιμόνων· «καὶ τὰ δαιμόνιά φησι πιστεύουσι καὶ φρίσσουσιν». (Ἰακώβ. β'. 19), ἀλλ' ἡ πίστις ἡ πρακτικὴ εἶναι ἰδία μόνον τῶν χριστιανῶν «καγὼ δείξω σοὶ τὴν πίστιν μου ἐκ τῶν ἔργων μου», (αὐτόθι 18.) [118] Φοβούμενος λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς ἐλέγχους, τοὺς ὁποίους ὀγρήγορα θέλει σου κάμνει ὁ Κριτής, ἐξύπνησε καὶ ἔλα εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἄναψε πάλιν τὴν πίστιν σου καὶ ἀναθέρμανε τὴν ἀγάπην σου εἰς τὸν Θεῖον Διδάσκαλόν σου· καὶ ἐντράπου μεγάλως διότι ἕως τώρα ἔθρεψες εἰς τὴν καρδίαν σου μίαν ἐναντιότητα τόσον μεγάλην εἰς ὅλα ἐκεῖνα ὅπου αὐτὸς ἐδοκίμασεν καὶ ἀπέδειξεν μὲ τὸ παράδειγμά Του καὶ μὲ τὰς διδασκαλίας του. Ὁμολόγησεν ὅτι ὅποιος δὲν ἀκολουθεῖ τὸ φῶς του περιπατεῖ ἐν τῇ σκοτίᾳ· «ὁ δὲ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει» (Ἰω. ιβ'. 35.) Ἀποφάσισε νὰ μὴ θέλης εἰς τὸ ἑξῆς ἄλλον κανόνα τῆς ζωῆς σου καὶ ἄλλον ὁδηγὸν παρὰ τὸ Εὐαγγέλιον· καὶ παρακάλεσε τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶναι Δεσπότης καὶ Κύριος τῶν καρδιῶν, νὰ δείξῃ αὐτὴν τὴν κυριότητα καὶ εἰς ἐσὲ δίδωντάς σου ἐν ταὐτῷ μίαν καρδίαν εὐπειθῆ καὶ ὑπήκοον διὰ νὰ ἀγαπήσῃς καὶ νὰ ὑπακούσῃς τὴν διδασκαλίαν Του καὶ μίαν καρδίαν ἀνδρείαν διὰ νὰ κάμνῃς ἐκεῖνα ὅπου σὲ διδάσκει διότι κατὰ τὸν Ἀπόστολον «οὐχὶ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται». (Ρωμ. β'. 13).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι μαθηταὶ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας εἶναι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ καὶ κοντὰ εἰς ὅλους εἶσαι καὶ ἐσύ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριός μας δὲν ἐδίδαξεν μόνον τοὺς Ἀποστόλους αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν ὅλου του Εὐαγγελίου καὶ μάλιστα τῶν μακαρισμῶν ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ὅπου ἐπῆγεν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ τοὺς ἀλλοεθνεῖς ἀκόμη ὅπου ἦσαν ἀπὸ τὴν Τύρον καὶ Σιδῶνα, ὡς λέγει ὁ Λουκᾶς· «καὶ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος» (Ϛ'. 17)· δι' ὃ καὶ ὁ Κύριος ἔλεγεν ἀλλαχοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους· «ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω» (Μάρκ. ιγ' 27). Πῶς λοιπὸν ἐσὺ λέγεις, ὅτι δὲν ὁμιλεῖ δι' ἐσένα ὁ Κύριος, ἐπειδὴ εἶσαι ἕνας ἀπὸ τὸν κοινὸν λαόν; Καὶ δὲν εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ σὲ ἐλέγξῃ εἰς τοῦτο, αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ; Χριστιανὸς θέλει νὰ εἰπῇ μαθητὴς καὶ ἀκόλουθός Του Χριστοῦ, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «ἐγένετο... χρηματίσαι πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανοὺς» (Πράξ, ια' 26) καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ὄνομα ἁγιότητος, καθὼς συχνάκις μᾶς τὸ ἐνθυμίζει ὁ Ἀπόστολος εἰς τὰς ἐπιστολάς του, ὀνομάζωντας τοὺς χριστιανοὺς ἁγίους, «τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφὲσῳ» (Ἐφεσ. α' 1), «τοῖς ἐν Κολοσσαῖς ἁγίοις» (Κολ. α' 2), «τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ ...κλητοῖς ἁγίοις» (Α' Κορ. α' 2), «σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ» (Β' Κορ. α' 1) καὶ διὰ νὰ γίνωμεν ὅλοι ἅγιοι ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, «δι' ὃ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν» (Ἑβρ. ιγ' 12)· καὶ πάλιν «ὑπὲρ

---

[118] Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος «οἱ ἐπαγγελλόμενοι Χριστοῦ εἶναι, οὐκ ἐξ ὧν λέγουσιν μόνον, ἀλλὰ ἐξ ὧν πράττουσιν γνωρίζονται· «ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται· ἄμεινόν ἐστι σιωπᾶν καὶ εἶναι ἢ λαλεῖν καὶ μὴ εἶναι· οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει» (ἐπιστολ. πρὸς Ἔφεσ). Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος λέγει «ἐὰν τις τὸ ὄνομα λαβὼν τοῦ χριστιανοῦ, ἐνυβρίζῃ τὸν Χριστὸν οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ ἀπό τῆς προσηγορίας» (καν. με'.). Καὶ πάλιν ὁ θεῖος Ἰγνάτιος, «πρέπον ἐστὶ μὴ μόνον λέγεσθαι χριστιανούς, ἀλλά καὶ εἶναι· οὐ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι μακάριον ποιεῖ· (πρὸς Μαγνησίους) Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει «ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ὀρθότητι τῆς πίστεως καυχώμενοι, διὰ τοῦ μὴ συμβαίνοντα τῇ πίστει τὸν βίον ἐπιδείκνυσθαι, τὸν Θεὸν ἀτιμάζομεν ποιοῦντες αὐτὸν βλασφημεῖσθαι». (Ὁμιλ. νβ', εἰς τὸν Ἰωάννην). Καὶ πάλιν λέγει· δοξάσωμεν τὸν Θεόν, μὴ διὰ πίστεως μόνον ἀλλά καὶ διὰ βίου· ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη δόξα, ἀλλὰ βλασφημία· οὐ γὰρ οὕτω βλασφημεῖται Θεός, ἕλληνος ὄντος μιαροῦ, ὡς χριστιανοῦ διεφθαρμένου» (ὁμιλ. ξζ', εἰς τὸν Ἰωάν.) ὅρα καὶ εἰς τὸ γ'. μέρος τῆς α'. ἀναγνώσεως.

πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι» (Β' Κορινθ. ς' 15). Ἐάν, λέγει, ὁ Κύριος ἀπέθανε δι' ὅλους καὶ ὄχι διὰ μερικούς, λοιπὸν καὶ ὅλοι πρέπει νὰ ζοῦν ὄχι πλέον εἰς τοῦ λόγου τους, ἀλλὰ εἰς τὸν Χριστὸν ὅπου ἀπέθανε δι' αὐτοὺς[119].

Ὅθεν πῶς ἠμπορεῖς ἐσὺ ἀδελφέ, νὰ εὔγῃς ἀπὸ τὸ χρέος αὐτὸ ὅπου ἔχεις ὡσὰν χριστιανὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ζῇς ὡσὰν ἐθνικός; Δὲν ἠξεύρεις πῶς μαθητὴς καὶ διδάσκαλος εἶναι δύο πράγματα ὅπου ἔχουν σχέσιν καὶ ἕνωσιν ἀναμεταξὺ των καὶ ὅποιος εἶναι μαθητὴς ἔχει χρέος νὰ μιμῆται τὸν Διδάσκαλόν του; Καὶ ἂν ὁ Διδάσκαλος εἶναι Ἅγιος, πρέπει καὶ ὁ μαθητὴς νὰ γίνεται ἅγιος; «ἅγιοι ἐσὲσθε, ὅτι Ἅγιος εἰμί ἐγὼ Κύριος» (Λευϊτικ. ια' 14.) «ἀρκετὸν φησι τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ Διδάσκαλος». (Ματθ. ι' 25.) Πλὴν ἐὰν τώρα δὲν γνωρίζῃς αὐτὰς τὰς ἀψευδεῖς ἀληθείας, ὅμως θέλεις τὰς γνωρίσει ὕστερα εἰς τὸ φῶς ἐκεῖνο τοῦ Θεϊκοῦ Κριτηρίου. Τότε θέλεις ἰδεῖ πόσον ἄσχημος καὶ πόσον τερατώδης ἦτο ἡ θεωρία μιᾶς ζωῆς ἐθνικῆς ὅπου ἔζησες, βαλμένης ἐπάνω εἰς ἕνα ἐπάγγελμα θεϊκὸν καὶ χριστιανικὸν· καὶ ἡ θεωρία ἑνὸς κοσμικοῦ καὶ κτηνώδους νόμου ὅπου ἠκολούθησες, βαλμένου ἐπάνω εἰς ἕναν νόμον τόσον ἅγιον, καθὼς εἶναι ὁ νόμος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου. Διὰ τοῦτο ἀγαπητέ, μὴ προσμένῃς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως, ἀλλὰ σπούδασαι τώρα νὰ συσχηματίσῃς τὴν ζωήν σου κατὰ τὰ μαθήματα ὅπου σοῦ παρέδωκεν ὁ ἰδικός σου Διδάσκαλος καὶ νὰ περιπατήσῃς κατὰ τὸν νόμον, ὅπου Αὐτός σοῦ διέταξεν.

Ὁ κόσμος ἂς εἶναι διδάσκαλος τῶν ἐθνικῶν καὶ ἀπίστων· καὶ ἂς ἔχῃ μαθητάς του τοὺς ἑβραίους, τοὺς τούρκους, τοὺς εἰδωλολάτρας, τοὺς ἀθέους. Ἐσὺ ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθης, ἠρνήθης τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, ὅθεν ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἰδικός σου διδάσκαλος, οὔτε ἐσὺ μαθητὴς τοῦ κόσμου. Λοιπὸν μὴ ἀκούῃς πλέον ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοιούτου πονηροῦ διδασκάλου, ἀλλὰ μίσησαι ἐξ ὅλης σου ψυχῆς τὰς διαταγὰς καὶ διδασκαλίας του, μὲ τὰς ὁποίας σὲ παρακινεῖ νὰ ζητῇς πάντοτε νὰ τελειώνῃς τὰς κακάς σου ἐπιθυμίας καὶ νὰ χωρίζεσαι ἀπὸ τὸν ἀληθινόν σου Διδάσκαλον. Ἐντράπου πῶς ἐστάθης ἕως τώρα περισσότερον ἐχθρὸς παρὰ μαθητὴς τῶν μαθημάτων τῆς ἀληθείας ὅπου σοῦ παρέδωσεν ὁ Χριστός, καὶ ζήτησέ Του ταπεινὰ συγχώρησιν εἰς τὰ περασμένα καὶ κάμνε ὑπόσχεσιν ἀπ' ἐδῶ καὶ ὕστερα νὰ ἀπαρνηθῇς πλούτη, δόξας, ἡδονάς, τὰ ὁποῖα εἶναι τοῦ κόσμου μαθήματα, καὶ νὰ προτιμᾷς περισσότερον ἀπὸ κάθε καλόν του κόσμου, τὸν νόμον καὶ τὰ μαθήματα τοῦ Θεοῦ σου ψάλλωντας μὲ τὸν Δαβίδ· «ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός Σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου» (Ψαλμ. ριη' 72). Λέγει σου γὰρ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ὅτι· καθὼς ἐὰν τινὰς χάσῃ τὴν μακαριότητα, ἥτις εἶναι τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ἐξάπαντος πίπτει εἰς· τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν, ἔτσι καὶ ἐὰν τινὰς

---

[119] Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει ὅτι εἶναι ἴδιον τοῦ Χριστιανοῦ «τὸ περισσεύειν τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἐν παντί, πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων· τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς· τὸ προορᾶσθαι τὸν Κύριον ἐνώπιον αὐτοῦ διαπαντὸς τὸ ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας καὶ ὥρας γρηγορεῖν, καὶ ἐν τῇ τελειότητι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ἕτοιμον εἶναι» (ὅρ. κατ' ἐπιτομ. π'.) Καὶ κατὰ τὸν Παῦλον, «χριστιανός ἐστιν, ὁ τὸ σῶμα διὰ Χριστὸν σταυρώσας σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Καὶ ἁπλῶς ἡ τοῦ χριστιανοῦ προσηγορία, κατὰ τὸν σοφὸν Θεοδώρητον, εὐφημίας καὶ εὐλογίας ἐστι μεστή· ὅταν γὰρ ἐπαίρεσθαι βουληθῶσι, μετὰ πολλῆς εὐφημίας ἐπιλέγειν εἰώθασιν, ἀληθῶς χριστιανός. Καὶ παρακαλοῦντες πάλιν εἰώθασι λέγειν· ὡς χριστιανὸς ποίησον, ὅ πρέπει χριστιανῷ ποίησον. Ὅρα καὶ εἰς τὸν β'. συλλογισμὸν περὶ τῆς μερικῆς κολάσεως, τὰ ἀλλὰ ἴδια τοῦ χριστιανοῦ, χριστιανισμὸς δέ ἐστι, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὁμοίωσις Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπου φύσει» (ὁμιλία ι' εἰς τὴν Ἑξαήμερον). Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει «τότε μὲν διάφορα ἕκαστος ἐλάμβανεν ὀνόματα, νῦν δὲ ἕν πάντως ἔχομεν τὸ πάντων μεῖζον ἐκεῖνο, χριστιανοὶ προσαγορευόμενοι .... ἱκανὴ γὰρ αὕτη ἡ προσηγορία, πασῶν μᾶλλον ἐκείνων ἡμᾶς διαναστῆσαι καὶ ποιῆσαι σφοδροτέρους πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν· μὴ τοὶνυν ἀνάξια πράττωμεν τῆς κατὰ τὴν προσηγορίαν τιμῆς . . . ἐννοήσωμεν καὶ αἰδεσθῶμεν εἰς τῆς προσηγορίας τὸ μέγεθος» (ὁμιλ. ιθ'. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην).

παραστρατίση ἀπὸ τοὺς κανόνας καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Θείας Γραφῆς, ἥτις εἶναι ἡ ὄντως Σοφία καὶ ἀλήθεια, ἐξάπαντος πίπτει εἰς σφάλματα· διότι ἡ Θεία Γραφὴ εἶναι ἡ Θεία ἐπιστήμη, ἥτις μᾶς κάμνει περισσότερον πεπαιδευμένους ἀπὸ ὅλους τοὺς φιλοσόφους, περισσότερον σοφοὺς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἠθικοὺς καὶ πολιτικοὺς καὶ αὐτὴ μόνη μᾶς κάμνει ἁγίους, πνευματικοὺς καὶ μακαρίους, ἀπὸ σαρκικούς, ψυχικοὺς καὶ ἀθλίους. Ἐκεῖ ὅπου αἱ ἀστρονομίαι καὶ αἱ ἄλγεβραι καὶ αἱ ἄλλαι ἐξωτερικαί ἐπιστῆμαι μᾶς κάμνουσι μόνον ψυχικούς· καὶ ἐπειδὴ ἕως τώρα ἀπέφυγες μὲν ἐκεῖνα ὅπου σὲ διδάσκει ὁ Χριστὸς νὰ ζητῇς, ἐζήτησες δὲ ἐκεῖνα ὅπου σὲ παραγγέλλει νὰ ἀποφεύγῃς, παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ ἐνδυναμώσῃ νὰ κάμνῃς ὅλον τὸ ἐναντίον καὶ νὰ πληρώνῃς μὲ τελειότητα τὸ χρέος ὅπου ἔχεις ὡσάν χριστιανός, χωρὶς νὰ γίνεσαι αἴτιος νὰ βλασφημῆται ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἐπαινετὸν ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ ὅπου ὀνομάζεσαι, καθὼς γέγραπται «οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ’ ὑμᾶς;» (Ἰακώβ. β’ 8.).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΚΕ΄.

Περὶ τοῦ πολέμου ὅπου ἦλθε νὰ βάλῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ ὁποῖον

Α΄. Εἶναι Ἀρχιστράτηγος καὶ Βασιλεὺς ὁ Χριστός.

Β΄. Τριῶν τάξεων ἄνθρωποι Τὸν ἀκολουθοῦν.

Γ΄. Κατὰ τρεῖς τρόπους καὶ βαθμοὺς Τὸν ἀκολουθοῦν.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, τὸν νοητὸν πόλεμον ὅπου ἦλθε νὰ βάλῃ εἰς τὸν κόσμον ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς λέγει ὁ Ἴδιος «Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν» (Ματθ. ι΄. 34)· καὶ εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον συλλογίσου Τὸν Λυτρωτὴν μας Ἰησοῦν, ὡσὰν ἕναν Ἀρχιστράτηγον καὶ Βασιλέα ἄκρως μεγάλον ἄκρως δυνατόν, ἄκρως σοφόν, ἀγαπητικόν, συντροφιασμένον ὁμοῦ μὲ ὅλους τοὺς ἰδικούς Του ἀγγέλους καὶ ἁγίους· ἕτοιμον εἰς τὸ νὰ βαρύνῃ τοὺς ὑπηκόους λαούς Του, ὄχι μὲ χαράτσια καὶ βασιλικὰ δοσίματα, ἀλλὰ μὲ εὐεργεσίας καὶ χάριτας καὶ ὄχι διὰ νὰ πλουτίσῃ Αὐτὸς μὲ τὰ δοσίματά τους ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ Αὐτὸς πτωχὸς μόνον διὰ νὰ πλουτίσῃ ἐκείνους καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, συλλογίσου τόν Ἰησοῦν μας ὡς ἕναν Βασιλέα μὲ ὅλα τὰ προνόμια καὶ χαρίσματα τῆς θεότητός Του καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ὁποία εὐκαιρώνει διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸ ὑπήκοόν του. Ἐπειδὴ καὶ Αὐτὸς ὄχι μόνον ὡς Θεὸς ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος, ἔχει τὸ νὰ εἶναι Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων καθὼς τὸ βεβαιώνει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν «καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν Αὐτοῦ τὸ ὄνομα γεγραμμένον Βασιλεὺς βασιλέων καὶ Κύριος κυρίων». (ιθ' 16). Μετὰ ταῦτα συλλογίσου, ὅτι Αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς προσκαλεῖ εἰς τὸν πόλεμον ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὁμοῦ καὶ ἐσένα· καὶ ἀποφασιστική Του γνώμη καὶ τὸ τέλος ὅπου μᾶς προσκαλεῖ εἶναι, διὰ νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς τοὺς ἰδικούς Του καὶ ἰδικούς μας ἐχθροὺς· δηλ. τὴν σάρκαν, τὸν κόσμον καὶ τὸν διάβολον, ὅμως μὲ τοῦτον τὸν νόμον Αὐτὸς ὅπου εἶναι ὁ βασιλεὺς νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸν πόλεμον ἐμπρὸς ἀπὸ ὅλους, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύσομαι καὶ ὄρη ὁμαλιῶ· θύρας χαλκὰς συντρίψω καὶ μοχλοὺς σιδηροὺς συνθλάσω καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινούς, ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνοίξω σοὶ» (Ἡσ. με΄. 2). Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν στέκῃ ὁ πόλεμος αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ πρῶτος εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃ τὰς ζημίας καὶ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς, Αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ πρῶτος εἰς τοὺς κινδύνους τῆς μάχης καὶ Αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ πρῶτος εἰς τὸ νὰ δέχεται τὰς πληγάς· ἀφ' οὗ δὲ ὁ πόλεμος τελειώσῃ, ἡ νίκη καὶ τὰ στέφανα καὶ οἱ τόποι καὶ αἱ πόλεις ὅπου πάρῃ νὰ εἶναι ὅλα τῶν στρατιωτῶν.

Καὶ βλέπε τοῦτο πῶς εἶναι ἀληθινόν. Διότι ὁ μὲν Κύριος ἦλθεν εἶς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ζήσας ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς Του μὲ πτωχείαν, μὲ θλίψεις, μὲ καταφρόνησες καὶ ἀποθανὼν μὲ ἕναν σταυρικὸν θάνατον, ἐνίκησε τὸν κόσμον δι' ὅ ἔλεγε· «θαρσεῖτε Ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω. ις΄ 33.) ἐνίκησε τὸν διάβολον, δι' ὅ ἔλεγε· «νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω» (Ἰω ιβ΄. 31)· ἐνίκησε καὶ τὴν σάρκα δι'ὅ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί». (Ρωμ. η΄. 3) Τοιουτοτρόπως ἠκολούθησαν καὶ ἀναρίθμητοι ψυχαὶ εἰς τὰ θριαμβευτικὰ ἴχνη τῶν παραδειγμάτων τοῦ Κυρίου καὶ ἀφ' οὗ ἐπολέμησαν τοὺς ῥηθέντας ἐχθρούς, κατὰ τοὺς νόμους ὅπου εἴπαμεν, τώρα θριαμβεύουν καὶ χαίρουν ὁμοῦ μὲ Αὐτὸν εἰς τὸν Παράδεισον. Καὶ ἄλλος μὲν ἔλαβε πέντε πόλεις καὶ ἄλλος δέκα κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ κόπου του. «Καὶ εἶπεν αὐτῷ· εὖ ἀγαθὲ δοῦλε, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων· εἶπε δὲ καὶ τούτῳ καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων» (Λουκ. ιθ΄ 17.). Ὢ νόμος πολέμου παράδοξος! Ὅλος

ἐνάντιος εἰς τοὺς νόμους τῶν ἐπιγείων πολέμων! Εἰς τοὺς ὁποίους οἱ μὲν στρατιῶται μόνοι πολεμοῦν τοὺς ἐχθροὺς ὁ δὲ Βασιλεὺς ἡσυχάζει· ἀλλ' οἱ τόποι καὶ αἱ πόλεις πᾶσαι ὅπου πάρουν οἱ στρατιῶται εἶναι τοῦ βασιλέως.

Τώρα ἐσὺ τί κάμνεις ἀδελφέ; Τί ἀποκρίνεσαι εἰς τὸ προσκάλεσμα αὐτὸ τοῦ πολέμου ὅπου σοῦ ἔκαμεν ὁ Κύριος; Βλέπεις πολλὰ καλὰ ὅτι ὁ μὲν πόλεμος εἶναι σύντομος· ὁ δὲ θρίαμβος καὶ ἡ νίκη καὶ ἡ ἀπόλαυσις διαμένει αἰώνιος. Βλέπεις, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ὅπου θέλει νὰ ὑποτάξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἐχθροὶ ἰδικοί σου περισσότερον παρὰ ἰδικοί Του· διότι Ἐκεῖνον δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸν ὑστερήσουν ἀπὸ τὴν βασιλείαν Του, ἀμὴ ἐσένα θέλουν σὲ ὑστερήσει ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλουν σὲ κυριεύσει, ἐὰν δὲν τοὺς νικήσῃς. Ἔγειρε λοιπόν, καὶ κάμνε μίαν μεγαλόψυχον καὶ στερεὰν ὑπόσχεσιν νὰ ἀκολουθήσῃς τὸν Κύριον πλέον πλησιέστερα καὶ νὰ Τὸν μιμηθῇς κατὰ πάντα μὲ μεγαλοκαρδίαν, ὑποφέροντας ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι χρειαζόμενα διὰ νὰ Τοῦ ἀρέσῃς μὲ τὸ νὰ στοχασθῇς ὅτι, ἀφ' οὗ πλησιάσῃς εἰς τὸν Θεόν σου, ἔχει νὰ σοῦ δοθῇ μία ἄκρα εὐτυχία. Αἰσχύνθητι διὰ τὴν περασμένην σου ζωήν, ἡ ὁποία ἐστάθη τόσον πολὺ ἐναντία εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ ἐσὺ εἶχες ἐχθροὺς ἐκείνους ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χρισιὸς εἶχε φίλους, τὴν πτωχείαν λέγω καὶ τοὺς πτωχούς· τὰς θλίψεις καὶ τοὺς τεθλιμμένους· τὰς καταφρονήσεις καὶ τοὺς καταφρονημένους καὶ ἔγινες περισσότερον ὅμοιος μὲ τὸν ἑωσφόρον, ὅπου εἶναι ἀρχηγὸς τῶν κολασμένων, παρὰ μὲ τὸν Δεσπότην Χριστὸν ὅπου εἶναι ἄρχηγος τῶν σεσωσμένων. Ὅθεν μετάβαλε τώρα τὸν πόλεμον καὶ ἀποφάσισε ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς νὰ ἔχῃς τοὺς προτέρους ἐχθρούς σου φίλους σου, καὶ τοὺς προτέρους σου φίλους ἐχθρούς σου στρέφοντας κατ' αὐτῶν ὅλα σου τὰ πνευματικὰ ἅρματα διὰ νὰ τοὺς νικήσῃς. Καὶ ἐπειδὴ ὅλη ἡ νίκη ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς αὐτὸν τὸν νοητὸν πόλεμον δίδεται παρὰ τοῦ Κυρίου καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «ἵππος ἑτοιμάζεται εἰς ἡμέραν πολέμου, παρὰ δὲ Κυρίου ἡ βοήθεια» (Παρ. κα'. 31.) Παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ σὲ φωτίσῃ μὲ τὴν χάριν Του εἰς τὸ νὰ βλέπῃς ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μὲ ἄλλα μάτια τοὺς σταυρούς, τὰς θλίψεις καὶ τὰ βάσανα ὅπου σοῦ στέλνει καὶ νὰ σοῦ δίδῃ δύναμιν εἰς τὸ νὰ τὰ ὑποφέρῃς ἀγογγύστως καὶ μὲ κάθε λογῆς εὐχαρίστησίν σου, ὡς μιμητὴς καὶ ἀκόλουθός Του, στοχαζόμενος δηλ. ταῦτα ὡς πράγματα πολύτιμα, ὡς πράγματα εὐγενικὰ καὶ ὡς πράγματα ὅπου ἔγιναν ζηλευμένα ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἂν ἐδῶ πρὸς ὥραν ἀκολουθῇς τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃς τὰς θλίψεις, ἔχεις βέβαια νὰ Τὸν ἀπολαμβάνῃς ὕστερον παντοτεινά, συνευφραινόμενος εἰς τὴν βασιλείαν Του, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος «εἰ ὑπομένομεν καὶ συμβασιλεύσομεν». (Β'. Τιμόθ. β΄. 12.).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι τριῶν λογιῶν ἄνθρωποι ἀκολουθοῦν τὸν Χριστὸν εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον. Ἡ α΄. τάξις, εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων ὅπου Τὸν ἀκολουθοῦν μὲ τὸν λογισμὸν μόνον, οἱ ὁποῖοι στεκόμενοι ἀπὸ μακρὰν θαυμάζουσι μὲ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ τοῦ πολέμου, ἀλλὰ δὲν κάμνουν ποτὲ ἀπόφασιν νὰ πιάσουν τὰ ἅρματα διὰ νὰ πολεμήσουν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ νικήσουν. Ἤγουν δὲν θέλουν νὰ μεταχειρισθοῦν τὰ μέσα ἐκεῖνα καὶ ὄργανα ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα, διὰ νὰ μιμηθοῦν τὰ παραδείγματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς Αὐτὸς ζητεῖ, νικώμενοι ἀπὸ τὴν ἀργίαν. Ἡ β΄. τάξις, εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων ὅπου πιάνουν μὲν τὰ ἅρματα καὶ βγαίνουν εἰς τὸν κάμπον, ἀλλὰ θέλουν νὰ πολεμοῦν καθὼς τοὺς ἀρέσει, μεταχειριζόμενοι ἐκεῖνα τὰ μέσα καὶ ὄργανα ὅπου εἶναι κατὰ τὸ θελημά τους καὶ ὄχι έκεῖνα ὅπου εἶναι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· θέλοντες νὰ πηγαίνουν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ ὄχι νὰ Τὸν ἀκολουθοῦν· ἤγουν θέλουν νὰ πολεμοῦν τὰ πάθη των καὶ τὸν διάβολον, ἀλλὰ μὲ ἀναπαυτικὴν ζωὴν καὶ μὲ ἰδιορρυθμίαν καὶ ὑπερηφάνειαν. Ἡ γ΄. τάξις, εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι μολονότι καὶ εἶναι βεβαιωμένοι, ὅτι

ὅλον τὸ καλόν τῆς ψυχῆς τους καὶ ὅλη ἡ δόξα ὅπου ἠμποροῦν νὰ δώσουν εἰς τὸν Θεόν, στέκεται εἰς τὸ νὰ μιμοῦνται τὰ παραδείγματα τοῦ Χριστοῦ· μολονότι καὶ ἀφιερώνονται εἰς Αὐτόν, διὰ νὰ τοὺς ὁδηγῇ Ἐκεῖνος, καθὼς θέλει· μ' ὅλον τοῦτο πάλιν οἱ εὐλογημένοι δὲν κινοῦνται ἀφ' ἑαυτοῦ των εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ μὲ συμβουλὴν πνευματικῶν πατέρων μεταχειρίζονται τὰ μέσα καὶ μὲ τελείαν ἐκκοπὴν τοῦ θελήματος των. Ὅθεν εἶναι ἑτοιμασμένοι διπλῶς καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὸν Κύριον εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ Τὸν ἀκολουθοῦν διὰ μέσου ἐκείνης τῆς στράτας ὅπου ὁ Κύριος θέλει νὰ Τὸν ἀκολουθοῦν· ὥστε ὅπου ἠμποροῦν αὐτοὶ νὰ λέγουν μὲ τὸν Δαβὶδ «ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός, ἑτοίμη ἡ καρδία μου». (Ψαλμ. νς' 10). Ἡ α΄ τάξις εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀργή. Ἡ β΄. εἶναι χλιαρὰ καὶ ὀκνηρά. Ἡ γ΄. εἶναι θερμὴ καὶ ἐπιμελής.

Τώρα ἐσὺ ἀδελφέ, εἰς ποίαν τάξιν εὑρίσκεσαι; Ἂν εἶσαι ἀπὸ τὴν α΄. ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Διότι ἔταξες εἰς τὸν Θεὸν νὰ πολεμήσῃς τὰ πάθη καὶ τὸν διάβολον εὐθὺς ἀπὸ τὴν ὥραν ἐκείνην ὅπου ἔλαβες τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ ἔπειτα στέκεις μακρόθεν ἀργὸς καὶ δὲν θέλεις νὰ πιάσῃς τὰ ἅρματα νὰ τοὺς πολεμήσῃς. Καὶ δὲν ἠξεύρεις ταλαίπωρε, πῶς ἂν ἐδῶ δὲν πολεμήσῃς καὶ δὲν νικήσῃς τοὺς ἐχθρούς σου, αὐτοὶ ἔχουν νὰ σὲ θανατώσουν αἰώνια; Δὲν ἠξεύρεις πῶς ἂν δὲν πολεμήσῃς οὔτε στέφανον καὶ βραβεῖον δύνασαι νὰ λάβῃς; Καὶ ποῖος ποτὲ κοιμώμενος καὶ ἀμελῶντας ἐνίκησεν; Ἢ ποῖος μὲ τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα ἐκοσμήθη μὲ στέφανα; Καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος. «Τὶς καθεύδων τρόπαιον ἔστησεν; Ἢ τὶς τρυφῶν καὶ καταυλούμενος κατεκοσμήθη στεφάνοις; Ὅθεν ἄφες τὴν ὀκνηρίαν ἀγαπητέ καὶ πιάσε τὰ ἅρματα διὰ νὰ πολεμήσῃς τοὺς θανασίμους ἐχθρούς σου καὶ μὴ θέλῃς νὰ βλέπῃς τοὺς ἄλλους πῶς πολεμοῦν καὶ ἐσὺ νὰ κάθησαι ἀμέριμνος, ἵνα μὴ ἀκούσῃς καὶ σὺ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τοὺς υἱοὺς Γὰδ καὶ Ρουβίμ· «οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν πορεύονται εἰς τὸν πόλεμον καὶ ὑμεῖς καθήσεσθε αὐτοῦ;» (Ἀριθ. λβ΄.). Ἂν εἶσαι ἀπὸ τὴν β΄. θέλεις καὶ δὲν θέλεις ἐν ταὐτῷ· καθὼς κάμνει ὁ ὀκνηρὸς ἄνθρωπος· «ἐν ἐπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ἀργὸς» (Παροιμ. ιγ'. 4.) καὶ οὔτε θερμὸς εἶσαι, οὔτε ψυχρός, ἀλλὰ χλιαρός. Περὶ δὲ τοῦ χλιαροῦ λέγει ὁ Θεὸς ἔτσι «ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ψυχρός, οὔτε ζεστός· μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου» (Ἀποκάλ. γ΄. 16.) Καὶ πότε θέλει νὰ σὲ ἐμέσῃ καὶ νὰ σὲ ξεράσῃ; Εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅταν ἐσὺ μὲν ἔχεις νὰ τοῦ εἰπῇς «Κύριε Κύριε οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; Καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;» (Ματθ. ζ΄ 22.) ὁ δὲ Κύριος θέλει σοῦ ἀποκριθῆ· οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν» (αὐτόθι 23.) Καὶ ἀκόμη «οὐ πᾶς ὁ λέγων μοὶ Κύριε Κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Αὐτόθι 21.) διότι θέλεις μὲν τὴν ἀρετήν, μὰ θέλεις νὰ τὴν κάμνῃς χωρὶς κόπον· θέλεις νὰ κόψῃς ταῖς κακαῖς σου συνήθειαις, ἀλλὰ δὲν θέλεις νὰ στενοχωρηθῇς· θέλεις νὰ κάμνῃς τὸ καλόν, ἀλλὰ δὲν θέλεις νὰ λυπήσῃς τὸν κόσμον· θέλεις νὰ δουλεύῃς τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὲ λόγον μόνον· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, θέλεις εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν μὲ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ μάτι νὰ βλέπῃς ὁμοῦ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀνίσως ἀποφασίσῃς νὰ νικήσῃς κανένα φυσικόν σου ἐλάττωμα καὶ πάθος, θέλεις νὰ μεταχειρισθῇς τὰ ἅρματα καὶ νὰ τὸν πολεμήσῃς κατὰ τὸ θέλημά σου καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν σου· θέλεις νὰ διώξῃς ἐκεῖνο τὸ πάθος ὅπου σὲ πειράζει ὀλιγώτερον καὶ ἀφήνεις ἐκεῖνο ὅπου σὲ κυριεύει περισσότερον. Καὶ ἀνίσως ὁ Χριστὸς σὲ προσκαλέσῃ νὰ ἀφήσῃς ἐμπράκτως κἀνένα σου θέλημα, ἐσὺ τὸ ἀφήνεις μόνον μὲ τὸν λόγον, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ τὸ ἔργον. Ἀνίσως πάλιν σὲ προσκαλέσῃ νὰ ἀλλάξῃς τὴν κατάστασίν σου, ἐσὺ μεταβάλλεις μόνον τὴν ἐξωτερικὴν στάσιν ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεσαι, μὰ δὲν ἀλλάσσεις καὶ τὴν ἐσωτερικὴν γνώμην τῆς καρδίας σου. Καὶ ἂν σοῦ ζητήσῃ τὸ δένδρον, ἤγουν ὅλον τὸ πᾶν, ἐσὺ θέλεις νὰ τοῦ δώσῃς μόνον μέρος τί ἀπό τοὺς καρπούς, φυλάττοντας διὰ λόγου σου τὸ

καλλίτερον ὅπου εἶναι τὸ θέλημά σου καὶ τὸ φρόνημά σου· καὶ δὲν στοχάζεσαι ταλαίπωρε, ὅτι οἱ ἴδιες νίκες ὅπου νομίζεις πῶς κάμνεις εἰς τὸν νοητὸν τοῦτον πόλεμον εἶναι σφάλματα καὶ ἁμαρτίας ὅταν τὰς ἀποκτήσης ἐνάντιον τῶν προσταγμάτων τοῦ ἀρχιστρατήγου σου Ἰησοῦ Χριστοῦ· «ἐὰν γάρ φησίν ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, (Β΄. Τιμόθ. β΄. 5.).

Αἰσχύνθητι λοιπὸν διὰ ταύτην τὴν ἀκαταστασίαν τῆς γνώμης σου, καὶ τὴν σκολιότητα καὶ ἀποστράφου την ἄκρως, διότι εἶναι ἴδια τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων καὶ ὄχι τῶν φρονίμων καὶ ζητούντων ἐπιπόνως τὴν σωτηρίαν τους· «ἄφρων γάρ φησίν, ὡς Σελήνη ἀλλοιοῦται» (Σειρὰχ κζ΄. 11) καὶ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐμπρὸς ἀφιέρωσε τὸν ἑαυτόν σου μὲ ὅλα σου τὰ θελήματα καὶ φρονήματα, ὡς ἁπαλὸν κηρίον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ δέχεσαι εἰς τὴν ψυχήν σου τοὺς ἰδικούς Του νόμους, ὡσὰν βούλα, καὶ ὄχι νὰ τοῦ δίδῃς ἐσὺ νόμους ἰδικούς σου, λέγων ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου· «ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ Κύριε.» (Λουκ. θ΄. 57). Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον παρακάλεσε Αὐτὸν τὸν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς νὰ σὲ φωτίσῃ μὲ τὴν χάριν Του νὰ Τὸν μιμηθῇς καὶ νὰ κάμνῃς τὸ θέλημα Τοῦ οὐρανίου Πατρός· καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς αὐτὸ νὰ εἶναι ἡ βρῶσις σου καὶ ὅλη σου ἡ ἀναψυχὴ· «ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω Αὐτοῦ τὸ ἔργον». (Ἰω. δ΄. 34). Ἤξευρε γὰρ ἀδελφὲ καὶ καλὰ ἤξευρε, ὅτι εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσῃς κατ' οὐδένα τρόπον, ἢ νὰ ξεθαρρεύσῃς ὅτι μὲ τὴν ἰδικήν σου δύναμιν ἔχεις νὰ νικήσῃς, διότι εἶσαι χαμένος· καὶ οἱ ἐχθροὶ παρευθὺς ἔχουν νὰ σὲ καταπιοῦν καὶ νὰ σὲ ἀφανίσουν. Ἀλλὰ ὅλως διόλου τὴν νίκην πρέπει νὰ ἐλπίζῃς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, Τὸν μόνον νικητὴν ὅλων τῶν ἐχθρῶν σαρκός, κόσμου, διαβόλου, ἁμαρτίας, πάθους, θανάτου καὶ ᾅδου, τοὺς ὁποίους κατεπάτησε καὶ συνέτριψε καὶ τὸ αἷμά τους, τὴν δύναμίν τοὺς ἐξέχεε· «κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν θυμῷ μου καὶ κατέθλασα αὐτοὺς εἰς γῆν καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν», (Ἡσαΐου ξγ΄ 3.) λέγοντας καὶ ἐσὺ πρὸς Αὐτὸν ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ζοροβάβελ «παρὰ Σοῦ ἡ νίκη καὶ Σοῦ ἡ δόξα καὶ ἐγὼ Σὸς ἱκέτης» (Β'. Ἔσδρα δ΄. 55).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι εἶναι τρεῖς τρόποι καὶ βαθμοί, μὲ τοὺς ὁποίους ἀποφασίζουν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀκολουθοῦν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ νικοῦν εἰς αυτὸν τὸν πόλεμον ὅπου μεταχειρίζονται ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν.Ὁ α΄. βαθμὸς εἶναι, τὸ νὰ ὑποταχθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν σταυρὸν τοῦ Λυτρωτοῦ τόσον καλὰ ὅπου νὰ θέλῃ καλλίτερα νὰ χάσῃ τὴν ζωήν, παρὰ νὰ παραβῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ πράξῃ καμμίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν. Ὁ β΄. βαθμὸς εἶναι τὸ νὰ ἑνωθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου καὶ μὲ τὸν σταυρὸν Του τόσον ἀχωρίστως ὅπου νὰ ἀποφασίζῃ καλλίτερα νὰ ἀποθάνῃ πάρεξ νὰ μὴ ἀρέσῃ εἰς τὸν Κύριον καὶ νὰ πράξῃ ἐν γνώσει καὶ θεληματικῶς κανένα ἁμάρτημα ἂς εἶναι καὶ συγγνωστὸν καὶ παραμικρὸν· Ὁ γ΄. βαθμὸς στέκεται, εἰς τὸ νὰ τελειώνῃ τινὰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μίμησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ τόσην τελειότητα ὅπου ἐὰν ἦτο τρόπος νὰ προξενήσουν εἰς τὴν ψυχὴν Του σωτηρίαν παρομοίως ἡ πτωχεία καὶ ὁ πλοῦτος· ἡ καταφρόνησις καὶ ἡ δόξα· ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ θλίψις· αὐτὸς ὅμως ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ κινούμενος νὰ ἐκλέγῃ καλλίτερα τὴν πτωχείαν, παρὰ τὸν πλοῦτον· τὴν καταφρόνησιν παρὰ τὴν δόξαν· τὴν θλίψιν εἰς τὸν σταυρὸν παρὰ τὴν ἀνάπαυσιν· καὶ τοῦτο νὰ τὸ κάμνῃ, διὰ νὰ ὑποτάξῃ περισσότερον τὰς αἰσθήσεις του, διὰ νὰ παρομοιάσῃ καλλίτερα μὲ τὸν Κύριον μας, ὅπου ἔκαμνε μίαν τοιαύτην ἐκλογὴν δι' ἀγάπην μας· ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος· «ὅς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας» (Ἑβρ. ιβ΄. 2.).

Ὢ καλότυχος ἐσὺ ἀδελφέ, ἀνίσως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἤθελε σὲ ἀξιώση διὰ νὰ Τὸν δουλεύῃς εἰς αὐτὸν τὸν γ΄. βαθμόν, καὶ νὰ ἔλθῃς ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὸ καλὸν ὡσὰν ἐκείνους ὅπου εἶναι εἰς τὸν α΄. βαθμὸν· ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ καλὸν εἰς τὸ καλλίτερον ὡσὰν ἐκείνους ὅπου εἶναι εἰς τὸν β΄. ἀλλὰ ἀπὸ τὸ καλλίτερον νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ κάλλιστον· καὶ μὴ ἔχῃς τοῦτο ἀδύνατον, διότι δὲν ἔχεις νὰ φθάσῃς εἰς αὐτὸ μὲ τὰς ἰδικάς σου δυνάμεις, ἀλλὰ μὲ τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου, τοῦ ὁποίου ἡ χεὶρ δὲν εἶναι ποτὲ ἀδύνατος, ὡς λέγει ὁ προφήτης Ἠσαΐας· «οὐ μὴν ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ σῶσαι;» (Ἡσ.νθ΄) μηδὲ νομίσῃς ὅτι τὸ μέτρον αὐτὸ καὶ ἡ τελειότης εἶναι παραπάνω ἀπὸ τὴν ἐντολὴν καὶ διὰ τοῦτο νὰ ὑπερηφανευθῇς ὄχι· διότι ὁ Κύριος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ὡς ἐντολὴν μᾶς ἔδωκε τὸ νὰ εἴμεθα τέλειοι εἰς τὴν ἀρετὴν λέγων· «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἡμῶν τέλειός ἐστι» (Ματθ. ε΄. 48). Τί λέγω τὸ Εὐαγγέλιον; Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ παλαιὸς νόμος ὡς ἐντολὴν καὶ ὡς χρέος, ζητεῖ ἀπὸ λόγου μας τὴν τελειότητα λέγων, «τέλειος ἔσῃ ἔναντι Κυρίου». (Δευτερον. ιη΄ 13). Διὰ τοῦτο ζήτησε μὲ ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς σου τὸν γ΄. βαθμὸν καὶ προσήλωσε εἰς Αὐτὸν ὅλας τὰς ἁγίας σου ἀποφάσεις καὶ στερέωσε καλὰ τὸν ἑαυτόν σου εἰς Αὐτόν, συλλογιζόμενος ὅτι ἐπειδὴ καὶ μὲ μίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν, βλάπτεις ὅλας τὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι ἄπειροι, καθὼς εἴπομεν εἰς τὰς προλαβούσας μελέτας, ἔχεις ἀπείρους αἰτίας διὰ νὰ τὴν μισῇς καὶ νὰ τὴν ἀποστρέφεσαι καὶ ἄπειρα δίκαια διὰ νὰ κλαίῃς τὸ κακὸν ὅπου ἔκαμνες πράττοντας αὐτὴν καὶ ἀκολούθως ἔχεις χίλια δίκαια νὰ μὴ στέρξῃς νὰ μείνῃς εἰς τὸν α΄. βαθμόν.

Πρὸς τούτοις στήριξε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν β΄. βαθμόν, δηλαδὴ ἀποφάσισε νὰ μὴν κάμνῃς πλέον καμμίαν συγγνωστὴν ἁμαρτίαν ἐν γνώσει καὶ μὲ τελείαν ἐκλογὴν καὶ κλίσιν τῆς καρδίας σου, ἐπειδὴ καὶ αὗται αἱ συγγνωσταὶ ἁμαρτίαι δὲν εἶναι ἀρεσταὶ εἰς τὸν Κύριον, καθὼς εἴπομεν εἰς τὴν Μελέτην περὶ συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων. Διότι μολονότι καὶ ἡ παράβασις αὐτῶν φαίνεται μικρή, δὲν εἶναι ὅμως μικρὴ τόλμη τὸ νὰ προκρίνῃς νὰ κάμνῃς τὸ θέλημά σου εἰς ἐκεῖνο τὸ μικρόν, καλλίτερον ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὅτι μὲ τοῦτο δείχνεις πῶς καταφρονεῖς καὶ δὲν ψηφᾷς τελείως ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀνίσως πρέπει μὲ κάθε δίκαιον νὰ προκρίνωμεν καλλίτερα τὸν πλέον μικρότερον βαθμὸν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ[120] , ἀπὸ ὅλα τὰ καλὰ ὅλων τῶν κτισμάτων. Πόσον μεγάλη ἀδικία εἶναι, νὰ προκρίνῃς ἐσὺ ἕνα οὐτιδανόν καλὸν περισσότερον ἀπὸ τὸν Θεόν; Καθὼς εἶναι, τὸ νὰ θεραπεύσῃς ἕνα σου πάθος μὲ ἐκεῖνο τὸ συγγνωστὸν καὶ παραμικρὸν ἁμάρτημα; Αἰσχύνθητι λοιπὸν διὰ τὴν προτέραν σου ἀγνωσίαν καὶ διὰ τὴν ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξες εἰς τὸν Κύριόν μας, ὅπου σὲ ἠγάπησε μὲ τόσην ὑπερβολὴν· καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κάμνε ὑπόσχεσιν νὰ φυλάττῃς μὲ κάθε ἐπιμέλειαν τὸν νόμον τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς φιλίας τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴ κάμνῃς θεληματικῶς καὶ ἐν γνώσει κανένα πρᾶγμα, ἄς εἶναι καὶ παραμικρὸν καὶ συγγνωστόν, ὅπου νὰ μὴ εἶναι ἀρεστὸν εἰς Αὐτόν. Καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ βοηθήσῃ τοιουτοτρόπως μὲ τὴν χάριν Του νὰ μὴ μεταστρέψῃς ποτὲ εἰς τὰ ὀπίσω, ἀλλὰ νὰ ἐκτείνεσαι εἰς τὰ ἔμπροσθεν κατὰ τὸ ἀποστολικὸν παράδειγμα «τοῖς μὲν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος». (Φιλπ. γ΄. 14.) καὶ ἀκολουθῶντας σταθερῶς τὸν ἀρχιστράτηγόν σου Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ πολεμῇς μαζὶ μὲ Αὐτὸν καὶ δι' ἀγάπην Αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ αὐτὸς νὰ πολεμῇ ἐν σοὶ τοὺς ἀοράτους ἐχθρούς. Καὶ τέλος πάντων νὰ νικήσῃς καὶ νὰ θριαμβεύσῃς μαζὶ μὲ Αὐτὸν καὶ δι' ὑτὸν εἰς τὸν Παράδεισον αἰωνίως, ὡς γέγραπται «τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, Ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ»· (Ἀποκ. β΄. 7.).

[120] Καὶ τὸ φῶς γὰρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ εἰδικῶς καὶ κατ' ὀντότητα μόνον ἕν, διαιρεῖται ἀδιαιρέτως, ὡς οἱ θεολόγοι φασὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τοῖς ἀξίοις μεταδιδόμενον καθ' ὅ βαθμοὺς οἷόν ἐστιν ἐπιδέχεσθαι· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν οὐσίαν πυρός, βαθμοὺς ἐστιν εὑρεῖν μᾶλλον ἢ ἧττον θερμότητος, κατὰ τοὺς φυσικούς.

ΜΕΛΕΤΗ ΚΣΤ΄

Ὅτι εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας παρασταίνεται
Α΄. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ δώρου.
Β΄. Ἡ ἀγάπη ἐκείνου ὅπου τὸ χαρίζει.
Γ΄. Ἡ ὠφέλεια ἐκείνου ὅπου τὸ λαμβάνει.

α΄.

Συλλογίσου, ὅτι τρία πράγματα εἶναι χρεία νὰ συνδράμουν διὰ νὰ κάμνουν τιμιώτατον ἕνα δῶρον· α΄. τὸ μεγαλεῖον τοῦ δώρου, β΄. ἡ ἀγάπη ἐκείνου ὅπου τὸ χαρίζει καὶ γ΄. ἡ ὠφέλεια ὅπου ἀπολαμβάνει ἐκεῖνος ὅπου τὸ δέχεται. Τώρα καὶ τὰ τρία αὐτὰ εὑρίσκονται θαυμασίως εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Καὶ α΄. συλλογίσου τὸ μεγαλεῖον τοῦ δώρου τούτου· μεγάλα πράγματα ναὶ ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός. Διότι μᾶς ἐχάρισε τὸν ἴδιον ἑαυτόν μας, κτίζωντάς μας ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι κατ' εἰκόνα Του καὶ ὁμοίωσιν. Διότι μᾶς ἐχάρισεν ἀναρίθμητα κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια, ἄϋλα καὶ ὑλικὰ εἰς ὠφέλειαν τῆς γεννησεώς μας, καὶ τῆς διαφυλάξεώς μας. Διότι ἐδημιούργησε δι' ἡμᾶς τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα. Ἀλλὰ αὐτὰ ὅλα τὰ χαρίσματα καὶ δῶρα. Ἂν ἴσως καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον ἦσαν τόσον μεγάλα καὶ τόσον τίμια, μὲ ὅλον τοῦτο ἦσαν πεπερασμένα καὶ περιωρισμένης δυνάμεως. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἔνσαρκόν Του οἰκονομίαν ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἕνα δῶρον καὶ χάρισμα ἄπειρον· αὐτὸ ὅμως τὸ χάρισμα ἔγινεν ἀμέσως εἰς μόνην τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν ἡνώθη καθ' ὑπόστασιν ὁ Θεὸς Λόγος καὶ διὰ μέσου αὐτῆς ἔγινεν ἐμμέσως καὶ εἰς ἡμᾶς. Ὅθεν ἔμεινεν ἀκόμη εἰς τὸν Κύριόν μας κάποιον τι νὰ χαρίσῃ, ἀνίσως καὶ Αὐτὸς ἐπεθύμει νὰ δώσῃ τὸν ἑαυτόν Του καὶ εἰς κάθε ἕνα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μερικῶς, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐξαπλώσῃ περισσότερον τὴν ἄπειρον εὐεργεσίαν τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως.

Καὶ λοιπὸν τοῦτο ὅπου ἔλειπεν, ἰδοὺ ὅπου τὸ ἐχάρισε καὶ ὁλοένα τὸ χαρίζει διὰ μέσου τῆς ἁγίας κοινωνίας τῶν μυστηρίων μὲ τὸ νὰ χαρίζῃ εἰς ἡμᾶς δι' αὐτῆς ὅσα πλούτη καὶ ἀγαθὰ ἔχει τὸ πανάγιόν Του σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα Του καὶ ὅσας ἀξιομισθίας καὶ ἀρετὰς ἔχει ἡ τεθεωμένη Του ψυχὴ καὶ ὅσας φυσικὰς τελειότητας ἔχει ἡ θεότης Του, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς πὼς «λέγεται τὸ μυστήριον τοῦτο, Μετάληψις μέν, ὅτι δι' αὐτῆς μεταλαμβάνομεν τῆς τοῦ Ἰησοῦ θεότητος. Κοινωνία δέ, διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ καὶ μετέχειν Αὐτοῦ τῆς σαρκός τε καὶ θεότητος». Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, τὸ μυστήριον τοῦτο εἶναι εἰκὼν ὅλης τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν καὶ περιέχει ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀνατροφήν καὶ τὴν ἀνάδειξιν καὶ τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν εἰς ᾄδου κατάβασιν καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν καὶ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν. Καὶ καθὼς αἱ θεῖαι λειτουργίαι Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου τοῦτο διαλαμβάνουσι· τί λέγω; Καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀπολαύσεως καὶ ἑνώσεως τῶν μακαρίων εἰκόνα φέρει ἡ Θεία Κοινωνία, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Νικόλαος Καββάσιλας·[121] καθ' ὅτι τότε οἱ μακάριοι ἔχουν νὰ εἶναι ἡνωμένοι καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν Χριστόν, ὡς μέλη πρὸς κεφαλήν, ὥσπερ καὶ νῦν ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου καὶ τοῦ ἑνὸς ποτηρίου μετέχοντες ἡνωμένοι εἰσὶ καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ Χριστῷ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου εὐχὴν «ἵνα φησίν, ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμέν». (Ἰω ιζ΄. 22.) Ταῦτα δὲ πάντα κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια δὲν τὰ περιέχει· ὅθεν καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος τελετὴν τῶν τελετῶν τὸ μυστήριον

---

[121] Λόγ. δ΄Δ΄. περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

τοῦτο ὠνόμασεν, ὡς τὰ ἄλλα πάντα μυστήρια τελειοῦσαν καὶ περιέχουσαν.[122] (β)

Ὥστε ὅπου δὲν ἔμεινε πλέον νὰ ζητήσωμεν ἄλλο τι περισσότερον ἀπὸ τὸν Λυτρωτήν μας, ἀλλὰ νὰ λέγομεν καὶ ἡμεῖς μὲ τὸν Φίλιππον «Κύριε ἀρκεῖ ἡμῖν» (Ἰω. ιδ΄. 8). Ὅμως καὶ ἐὰν ἠθέλαμεν ζητήσει περισσότερον τι ἀπὸ αὐτὸν εἰς ταύτην τὴν ζωήν, αὐτὸς δύναται νὰ μᾶς ἀποκριθῇ ὅτι, τέκνα μου αὐτὸ τὸ μυστήριον ὅπου σᾶς ἐχάρισα εἶναι τὸ πλήρωμα πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ δὲν ἔχω τώρα νὰ σᾶς χαρίσω ἄλλο τι περισσότερον, ἐπειδὴ καὶ σᾶς ἐχάρισα κάθε ἀγαθὸν εἰς τὸν σῖτον καὶ εἰς τὸν οἶνον λέγοντας διὰ ἡμᾶς ἐκεῖνο ὅπου εἶπε καὶ ὁ Ἰσαὰκ πρὸς Ἠσαῦ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰακὼβ «σὶτῳ καὶ οἴνῳ ἐστήριξα αὐτόν, σοὶ δὲ τί ποιήσω τέκνον;» (Γενέσ. Κζ΄. 37). Ὢ χάρισμα ἀνυπέρβλητον! Ὢ μεγαλοδωρεὰ ἀσύγκριτος τὴν ὁποίαν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας δὲν θέλουν δυνηθῇ νὰ καταλάβουν τὰ πολυόμματα Χερουβεὶμ καὶ τὰ ἑξάπτερα Σεραφείμ.

Τώρα ἀγαπητέ, διὰ μίαν τόσον ὑπερβολικὴν ἐλευθεριότητα ὅπου δείχνει ὁ Θεὸς εἰς ἐσέ, δὲν πρέπει ἐσὺ νὰ ἀφιερώσῃς εἰς τὸν Θεὸν ὁλοψύχως ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἐλευθερίαν ὅπου ἔχει τὸ ἰδικόν σου αὐτεξούσιον; Διὰ μίαν τόσην μεγάλην εὐεργεσίαν ὅπου σοῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς μὲ τὸ μυστήριον τοῦτο, δὲν πρέπει νὰ θυσιάζεσαι καὶ ἐσὺ διὰ νὰ Τὸν εὐχαριστήσῃς, προσφέρωντας εἰς αὐτὸν ὅλον τὸν ἑαυτόν σου ψυχῇ τε καὶ σώματι διὰ νὰ τὸν δουλεύῃς; Ἔστω, ἀντεστάθης ἀχάριστε ἄνθρωπε ἕως τώρα, καὶ ἐφάνης ἀγνώμων εἰς ὅλα τὰ ἄλλα χαρίσματα ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ἀλλὰ ἔχεις πλέον καρδίαν νὰ ἀντισταθῇς καὶ νὰ φανῇς ἀκόμη ἀχάριστος εἰς ἕνα Θεὸν ὅπου σοῦ δίδει ὅλον τὸν ἑαυτόν Του; Καὶ τί ἆρα γε θέλουν εἰπεῖ οἱ ἄγγελοι διὰ μίαν τοιαύτην ἀχαριστίαν σου; Τί ἔχουν νὰ εἰποῦν διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην σου ταύτην ὅλοι οἱ Ἅγιοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν πολὺ καλὰ καὶ τὴν ἄκραν ἐλευθεριότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἄκραν φειδωλίαν τῆς ἰδικῆς σου ψυχῆς; Αἰσχύνθητι, αἰσχύνθητι ἀδελφὲ διὰ τὴν τόσην ἀχαριστίαν ὅπου δείχνεις εἰς ἕνα μυστήριον ὅπου ὀνομάζεται Εὐχαριστία· ὄχι μόνον διότι ὁ Κύριος εὐχαριστήσας τὸ παρέδωκε, καθὼς γέγραπται «λαβῶν τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας... καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας (Ματθ. κς΄ 26)· ἀλλὰ καὶ διότι μᾶς παρακινεῖ μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο νὰ εὐχαριστῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεὸν διὰ τὰς πολλὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας ὅπου διὰ μέσου τοῦ μυστηρίου τούτου μᾶς ἔδωκεν, καθὼς λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος καὶ μάλιστα ὁ θεῖος Χρυσόστομος «ἀρεστὴ εὐεργεσίας φυλακή, ἡ τῆς εὐεργεσίας μνήμη καὶ ἡ διηνεκὴς εὐχαριστία»[123](α). Ἐνθυμήσου, ὅτι κατὰ τὸ μέτρον τῶν εὐεργεσιῶν ὅπου λαμβάνεις θέλει εἶναι καὶ τὸ μέτρον τῶν τιμωριῶν σου, ἐὰν τὰς κακομεταχειρισθῇς· δηλ. ὅσον μεγαλύτεραι εἶναι αἱ εὐεργεσίαι ὅπου λάβεις ἀπὸ τὸν Θεόν, τόσον μεγαλύτεραι θέλουν εἶναι καὶ ἡ κόλασις ὅπου ἔχεις νὰ λάβῃς δι' αὐτάς, ἀνίσως καὶ δὲν τὰς μεταχειρισθῇς καθὼς πρέπει. Κάμνε ὑπόσχεσιν νὰ δώσῃς ὅλον τὸ πᾶν τὸ ἰδικόν σου εἰς τὸν

[122] Φησὶ γάρ. «Καὶ γάρ ἐστι, κατὰ τὸν κλεινὸν ἡμῶν καθηγεμόνα (ἢ τὸν Παῦλον, ἢ τὸν Ἰερόθεον) τελετῶν τελετή... ὅτι ταῖς τῶν ἄλλων ἱεραρχικῶν συμβόλων μεθέξεσιν ἡ τελείωσις ἐκ τῶν ταύτης θεαρχικῶν καὶ τελειωτικῶν ἐστι δωρεῶν· οὐ γὰρ ἔνεστι σχεδὸν τινα τελεσθῆναι τελετὴν ἱεραρχικήν, μὴ τῆς θειοτάτης εὐχαριστίας ἐν κεφαλαὶῳ τῶν καθ' ἕκαστα τελουμένων τὴν ἐπὶ τὸ ἕν τοῦ τελεσθέντος ἱερουργούσης συναγωγήν καὶ τῇ θεοπαραδὸτῳ δωρεᾷ τῶν τελειωτικῶν μυστηρίων τελεσιουργούσης αὐτοῦ τὴν πρὸς Θεὸν κοινωνίαν» (κεφ. β΄. ἐκκλ. ἱερ.).

[123] Ὅθεν καὶ ὁ Ἱερὸς Νικόλαος ὁ Καββάσιλας, ὁ Δυρραχίου Ἐπίσκοπος λέγει· «Κἀκεῖνο δὲ ζητήσεως ἄξιον· ἐπεὶ γὰρ καὶ εὐχαριστήριός ἐστιν ἡ τελετὴ καὶ ἱκέσιος, διότι μὴ καὶ ἀμφότερα, ἀλλ' εὐχαριστία καλεῖται μόνον ἀπό τοῦ πλείονος· πλείους γὰρ αἱ ἀφορμαὶ τῆς εὐχαριστίας, ἢ τῆς ἱκεσίας· πλείω γὰρ ἐλάβομεν, ἢ ὧν ἔτι δεόμεθα· τὰ μὲν γάρ, μέρος· ἐκεῖνα δέ, ὅλον· ἅ γὰρ ἱκετεύομεν λαβεῖν, μέρος εἰσὶν ὧν ἐλάβομεν». (ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς λειτουργ. κεφ. νγ΄.) Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος πρὸς τούτοις λέγει. «Διὰ τοῦτο τὰ φρικώδη μυστήρια εὐχαριστία καλεῖται, ὅτι πολλῶν ἐστι εὐεργετημάτων ἀνάμνησις καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ διὰ πάντων παρασκευάζει εὐχαριστεῖν». (Ὁμιλ. κε'. εἰς τὸν Ματθ.)

Κύριον, διότι καὶ Αὐτὸς δίδει ὅλον τὸ πᾶν τὸ ἰδικόν Του εἰς ἐσένα. Εὐχαρίστησε Τον ἀπὸ καρδίας δι' ἕνα τόσον μεγάλον καὶ ὑπερβολικὸν δῶρον ὅπου σοῦ ἐχάρισε καὶ παρακάλεσέ Τον κοντὰ εἰς τόσας εὐεργεσίας ὅπου σοῦ ἔκαμε νὰ προσθέσῃ καὶ ταύτην· ἤγουν νὰ σοῦ δώσῃ καθὼς ὑπόσχεται, ἕνα καίνουργιον πνεῦμα καὶ μίαν καινούργιαν καρδίαν, διὰ νὰ ψηφᾷς καθὼς πρέπει τὰς εὐεργεσίας ταύτας καὶ νὰ τὰς ἀνταμείβῃς μὲ τὴν πρέπουσαν εὐχαριστίαν καὶ ἀνταπόδοσιν, τόσον διὰ λόγων, ὅσον καὶ διὰ τῶν ἔργων· «καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινήν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν... καὶ ποιήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαίωμασί μου πορεύησθε καὶ τὰ κρίματά μου φυλάξησθε καὶ ποιήσητε». (Ἰεζ. λς΄. 26.).

β΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ, τὴν ἀγάπην μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς Χριστός σοῦ δίδει τὸ δῶρον τῆς Θείας Κοινωνίας· διότι εἰς τὴν ἀγάπην στέκεται τὸ πᾶν τῆς κάθε εὐεργεσίας καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι ὡσὰν ψυχὴ τοῦ δώρου, τὸ δὲ δῶρον εἶναι ὡσὰν σῶμα. Τώρα αὐτὴ ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ νὰ μᾶς δώσῃ τὸ μυστήριον τοῦτο, ἔφθασε νὰ ἐγγίσῃ εἰς τὴν ἄκραν τελειότητα, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.» (ιγ΄. 1.). Καὶ καθὼς ἡ θερμότης τῆς καμίνου γνωρίζεται ἀπὸ τὰς φλόγας ὅπου ἐβγαίνουν ἔξωθεν· ἔτσι καὶ ἡ ἄπειρος ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ γνωρίζεται ἀπὸ ταῦτα τὰ τρία πράγματα· α΄. ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου διέταξε αὐτὸ τὸ μυστήριον· β΄. ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ διέταξε καὶ γ΄. ἀπὸ τὰς δυσκολίας ὅπου ἐνίκησεν εἰς αὐτὴν τὴν διάταξιν. Ὁ καιρὸς ἦτο ἐκείνη ἡ ἑσπέρα τῆς Μεγάλης Πέμπτης, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ προδότης Ἰούδας ἔμελλε νὰ Τὸν παραδώσῃ καὶ ὅλον τὸ συνέδριον τῶν Ἰουδαίων ἐμελετοῦσαν νὰ Τοῦ δώσουν ἕνα σκληρότατον θάνατον· καὶ ὅταν Αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, τότε αὐτοὶ οἱ ἀχάριστοι ἐσπούδαζαν πλέον παρὰ ποτὲ νὰ Τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ νὰ Τὸν θανατώσουν. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς «ὀψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα...καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου αὐτοῖς...καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς» (Ματ. κς΄.). Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον μᾶς τὸ ἔδωκεν εἶναι ὑποκάτω εἰς εἶδος ἄρτου καὶ οἴνου, ταὐτὸν εἰπεῖν εἰς εἶδος φαγητοῦ καὶ ποτοῦ· καὶ φαγητοῦ καὶ ποτοῦ ὄχι δυσκολοευρέτου, ἀλλ' εὑρισκομένου σχεδὸν εἰς κάθε τόπον ὅπου εὑρίσκονται ἄνθρωπο, διὰ δύο αἴτια· Πρῶτον διὰ νὰ γίνῃ τόσον ἰδικός μας ὁ Κύριος εἰς τρόπον ὥστε καθὼς δὲν εὑρίσκεται καμμία τέχνη καὶ μηχανὴ ὅπου νὰ ἠμπορῇ νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ὑπόστασίν μας ἐκείνην τὴν τροφὴν ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐσυγκεράσθη καὶ μετεβλήθη εἰς ὅλον μας τὸ σῶμα· ἔτσι νὰ μὴν εὑρὶ σκεται οὔτε καμμία τέχνη οὔτε καμμία δύναμις ὅπου νὰ ἠμπορῇ νὰ μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τὸν Κύριον· καὶ δεύτερον διὰ νὰ ἠμποροῦμεν εὔκολα καὶ ὁπόταν θέλομεν νὰ μεταλαμβάνομεν καὶ νὰ ἑνούμεθα μὲ τὸν Κύριον, καθὼς εἶναι εὔκολος εἰς τὸν κάθε ἕνα καὶ ἡ εὕρεσις τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου.[124]

[124] Τινὲς δὲ προσθέτουν καὶ τρίτον αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ τροφή μας· καὶ τοῦτο εἶναι διότι τὰ παιδία μοιράζουν τὴν ἀγάπην τους εἰς τὴν μητέρα ὅπου τὰ γεννᾷ καὶ εἰς τὴν παραμάνναν καὶ τροφὸν ὅπου τὰ τρέφει. Ὅθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ διαιρεῖται ἡ ἀγάπη ἡ ἰδική μας, ὄχι μόνον Α~~α~~ὐτὸς μᾶς ἀνεγέννησε διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἔγινεν ἡμῶν Μήτηρ· ἀλλὰ ἠθέλησε νὰ μᾶς τρέφῃ καὶ μὲ τὸ σῶμα~~ά~~ Τ~~τ~~ου καὶ αἷμα~~ά~~ Τ~~τ~~ου καὶ νὰ γίνῃ ὁ Α~~α~~ὐτὸς καὶ τροφός μας, καθὼς εὔμορφα ἐσημείωσεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος «οὐκ ἐπαισχύνεται τροφὸς γενέσθαι, ὁ γεγονὸς Μήτηρ.» ἔστι δὲ καὶ τέταρτον εἰπεῖν αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ γίνῃ τροφή μας· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ φιλαυτία, μὲ τὴν ὁποίαν φυσικὰ ὁ καθεὶς ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν του· λοιπὸν διὰ νὰ μὴ διαιρῆται ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου εἰς τε τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλά νὰ εἶναι ὅλη ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεόν, εὑρῆκε τὸν τρόπον τοῦτον καὶ μᾶς δίδει τὸ σῶμά του καὶ τὸ αἷμά του εἰς τροφήν μας, ἥτις δὲν μεταβάλλεται εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα~~ά~~ μας, καθὼς μεταβάλλονται καὶ ἄλλαι τροφαὶ ὅπου τρώγομεν· ἀλλά, σῶμα καὶ αἷμα οὖσα ἑνὸς τελείου Θεοῦ, καὶ τελείου ἀνθρώπου του Κυρίου ἡμῶν, αὐτὴ μᾶλλον ὡς δραστικωτέρα

Περισσότερον δὲ ἀπὸ κάθε ἄλλο φανερώνεται ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὰς δυσκολίας, ὅπου ἐνίκησεν διὰ νὰ μᾶς εὐεργετήσῃ μὲ αὐτὸ τὸ μυστήριον· διότι ὁ Κύριος μολονότι ἐπρόβλεπεν ἕνα ἄπειρον πλῆθος ἀνευλάβειας, καταφρονήσεων, χλιαρότητος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ψυχρότητος καὶ ἄλλων μυρίων ἱεροσυλιῶν ὅπου ἔμελλον νὰ δείχνουν εἰς τὸν Πανάγιον σῶμα καὶ αἷμα Του τόσον οἱ ἱερεῖς του, ὅσον καὶ οἱ λαϊκοὶ χριστιανοί του· μὲ ὅλον τοῦτο, ἐνίκησεν ἡ ἀγάπη Του ὅλας ταύτας τὰς δυσκολίας καὶ τὰ ἐμπόδια «ὕδωρ γάρ, φησι, πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσιν αὐτὴν» (Ἆσμ. η΄ 7)· Ἐνίκησε, λέγω, ὅλα ταῦτα ἡ ἀγάπη Του καὶ συγκατέβη νὰ ὑπομείνῃ κάθε τι, μόνον νὰ φθάσῃ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν ψυχήν μας· καὶ τὸ περισσότερον, ὅτι κοντὰ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπομονήν Του, ἐπρόσθεσεν ἀκόμη καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἐπιθυμίας σφοδροτάτας, ἐπιθυμῶντας μὲ ὅλην Του τὴν καρδίαν καὶ μὲ ὅλην Του τὴν ψυχὴν νὰ ἑνωθῇ μὲ ἡμᾶς μίαν ὥραν πρότερον, δι’ ὃ καὶ ἔλεγεν «ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ’ ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν». (Λουκ. κβ΄. 15). Καὶ ἐκεῖ ὅπου, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον νὰ σαρκωθῇ, ἔκαμνε νὰ Τὸν ἐπιθυμοῦν καὶ νὰ Τὸν προσμένουν ὅλοι οἱ προπάτορες καὶ προφῆται καὶ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πέντε ἥμισυ χιλιάδας χρόνους. Τώρα Αὐτὸς ἐπιθυμεῖ διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν καρδίαν μας μὲ τὸ μέσον τούτου τοῦ μυστηρίου καὶ βιάζει τρόπον τινὰ τὸν ἑαυτόν Του εἰς τοῦτο μὲ ἐπιθυμίας, ἀξίας μόνον τῆς θείας Του καρδίας καὶ τῆς ἰδικῆς Του θεότητος. Ὢ ἀγάπη ὄντως θεοπρεπεστάτη καὶ ἀκαταμάχητος! Μᾶλλον δέ, ὢ ἀγάπης φλόγες ἀναβαίνουσαι ἕως τοῦ οὐρανοῦ, ὡς γέγραπται· «κραταιὰ ὡς θάνατος ἡ ἀγάπη....περίπτερα αὐτῆς, περίπτερα πυρὸς φλόγες αὐτῆς!» (Ἆσμα η΄. 6). Καὶ ποῖος ἠδύνατο ποτὲ νὰ στοχασθῇ αὐτὰς τὰς ὑπερβολὰς τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἐὰν δὲν ἤθελε μᾶς τὰς φανερώσῃ ἡ πίστις;

Ἀχ! Ἀλλὰ ἐσὺ ἀδελφέ, ποίαν ἀνταπόκρισιν κάμνεις εἰς τὴν τόσην ἀγάπην τοῦ Κυρίου σου; Πόθεν προῆλθον εἰς εσὲ τὰ τόσον ἐναντία κινήματα; Ἕνας Θεὸς νὰ ἐπιθυμῇ τόσον πολὺ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν ψυχὴν σου, ὅπου εἶναι τόσον ταλαίπωρος καὶ ἐσὺ ἐξ ἐναντίας νὰ ἐπιθυμῇς τόσον ὀλίγον νὰ ἑνωθῇς μὲ Αὐτὸν ὅπου εἶναι τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν; Ἕνας Θεὸς νὰ δείχνῃ εἰς ἐσὲ τόσην θερμότητα, καὶ ἐσὺ ἕνας πηλὸς νὰ δείχνῃς εἰς Αὐτὸν τόσην ψυχρότητα; Ἕνας Θεὸς νὰ καταδέχεται νὰ ζητῇ διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου μὲ τὸ μέσον τοῦ μυστηρίου τούτου, διὰ νὰ σὲ φωτίσῃ, διὰ νὰ σὲ ἁγιάσῃ, καὶ ἐσὺ τὸ ἀχάριστον κτίσμα νὰ τοῦ κλείῃς τὴν θύραν καὶ νὰ μὴ θέλῃς νὰ τὸν ἐμβάσῃς μέσα; Ἀλλοίμονον ἀγαπητέ! Καὶ ἔχεις πλέον εἰς τὸ ἑξῆς κανένα δίκαιον νὰ μὴ θεραπεύσῃς καὶ νὰ εὐχαριστήσῃς αὐτὴν τὴν τόσον ὑπερβολικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ σου, ἀλλὰ νὰ θεραπεύῃς καὶ νὰ εὐχαριστῇς τὰ πάθη σου; Ἔχεις πλέον δίκαιον νὰ μεταστραφῇς μὲ τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ νὰ ἐπιθυμῇς ὡσὰν ἐκεῖνος ὁ ἀχάριστος λαὸς τῶν Ἑβραίων, τὰ πράσα καὶ σκόρδα καὶ κρομμύδια τῆς Αἰγύπτου, ἤγουν τὰς ἡδονάς τῶν αἰσθήσεών σου καὶ τὰς σαρκικάς σου ὀρέξεις, ἀφ’ οὗ ἐδέχθης αὐτὸ τὸ θεῖον μάννα διὰ βρῶσίν σου; Καὶ τί ἄλλο πλέον πρέπει νὰ κάμνῃ ὁ Χριστός, διὰ νὰ νικήσῃ τὴν τόσην σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπίαν σου παρὰ νὰ σὲ ἀφανίσῃ καὶ νὰ ῥίψῃ τὰ κόκκαλά σου εἰς τὸν ᾅδην, καθὼς κατέστρωσε καὶ τὰ κόκκαλα τῶν ἀπειθῶν Ἑβραίων εἰς τὴν ἔρημον; Ὡς εἶναι γεγραμμένον· «τίσι δὲ προσώχθισε

μεταβάλλει πνευματικῶς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά μας· ἤτοι ὅλον τὸν ἑαυτόν μας εἰς ἑαυτὴν καὶ κάμνει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά μας κατὰ χάριν, σῶμα καὶ ψυχὴν Χριστοῦ· καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· «μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος Α~~α~~ὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς Α~~α~~ὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων Α~~α~~ὐτοῦ.» (Ἐφ. ε~~Ε~~΄. 30) Ἐπειδὴ φυσικῷ τῷ τρόπῳ πάντα τὰ δραστικώτερα καὶ δυνατώτερα νικῶσι καὶ μεταβάλλουσιν εἰς ἑαυτὰ ὅλα τὰ ἀσθενέστερα καὶ ἀδυνατώτερα· καθὼς τοῦτο ἀποδεικνύει σοφώτατα ὁ σοφὸς Νικόλαος ὁ Καββάσιλας ἐν τῷ δ΄. λόγῳ περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς· διὰ τοῦτο ἀγαπῶντες ἡμεῖς τὸν ἑαυτόν μας, ἐν ταὐτῷ ἀγαπῶμεν καὶ τὸν Κύριον, οὗ ὁ ἑαυτός μας ἐστιν· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀγαπῶντες τὸν Κύριον, ἀγαπῶμεν ἀκολούθως καὶ τὸν ἑαυτόν μας, ὅστις τοῦ Κυρίου ἐστί~~ι~~ν.

τεσσαράκοντα ἔτη; Οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ;» (Ἑβρ. γ΄. 17.).

Διὰ τοῦτο πρόφθασε καὶ ὁμολόγησε φανερὰ τὴν ἀπανθρωπίαν σου ταύτην ἐμπρὸς εἰς τὴν θείαν μεγαλειότητα καὶ ἀποστράφου τὴν ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας καὶ βδελύξου την μυριάκις. Ἀφιερώσου ὅλος εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ μυστηρίου τούτου, μεταλαμβάνωντας ἀπὸ ἀγάπην καὶ μὲ ἀγὰπην ἐκεῖνον τὸν ἠγαπημένον Ἰησοῦν, ὅστις ἀπὸ ἄκραν Του ἀγάπην, διέταξε, διὰ τὴν ἰδικήν σου ἀγάπην, τοιοῦτον ἀγαπητὸν μυστήριον διὰ νὰ γίνῃ ἀνάμεσα εἰς τὸν ἀγαπῶντα Θεόν καὶ εἰς τὸν ἠγαπημένον ἐσένα αὐτὴ ἡ τόσον ἀγαπητὴ καὶ οὐράνιος ἕνωσις ὅπου προείπομεν[125] (α) Καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐξύπνησαι ἀδελφέ, καὶ κάμε τὸν ἑαυτόν σου νὰ φοβηθῇ μὲ μίαν ἄκραν φρίκην καὶ τρομάραν, κάθε ἁμαρτίαν καὶ κάθε μολυσμὸν σαρκὸς καὶ πνεύματος, λέγοντας ἔτσι καθ' ἑαυτόν: Ἐγὼ τώρα ἔγινα κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ πῶς ἠμπορῶ νὰ γίνω κατοικητήριον τῆς ἁμαρτίας; Ἐγὼ ἑνώθηκα μὲ τὸν Χριστὸν καὶ ἔγινα μέλη ἰδικά Του καὶ πῶς δύναμαι πλέον τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ νὰ τὰ κάμνω μέλη τῆς πόρνης καὶ τοῦ διαβόλου; «ἄρας οὖν τὰ μέλη Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο.» (Α'. Κορ. ς΄. 15.). Τέλος πάντων παρακάλεσε τὸν Κύριον, εἰς Τὸν ὁποῖον, ἀπὸ Τὸν ὁποῖον καὶ Τὸν ὁποῖον πιστεύεις, ἐλπίζεις, ἀγαπᾷς, νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ Τοῦ αποδώσης ἀγάπην ἀντὶ ἀγάπης· ἔρωτα ἀντὶ ἔρωτος· θερμότητα ἀντὶ θερμότητος, χωρὶς νὰ φοβηθῇς, ἢ νὰ νικηθῇς ποτὲ ἀπὸ καμμίαν δυσκολίαν ἀπὸ ἐκείνας ὅπου φέρει ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸ μέσον, διὰ νὰ σὲ ψυχράνῃ, καθὼς καὶ ὁ Κύριος δὲν ἐνικήθη ἀπὸ καμμίαν δυσκολίαν διὰ νὰ σὲ εὐεργετήσῃ. Καὶ καθὼς Αὐτὸς δι' ἀγάπην σου θυσιάζεται καθ' ἑκάστην ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἔτσι καὶ ἐσὺ διὰ ἀγάπην Του χρεωστεῖς νὰ Τοῦ προσφέρῃς τέσσαρας θυσίας. α΄. Τὴν θυσίαν ὅλων σου τῶν λογισμῶν καὶ τοῦ θελήματος καὶ φρονήματός σου, ταπεινώνοντας δηλ. εἰς Αὐτὸν καὶ θυσιάζωντας ὅλα σου τὰ φρονήματα καὶ θελήματα περὶ οὗ εἶναι γεγραμμένον· «θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον», (Ψαλ. ν΄. 18). β'. Θυσίαν νὰ Τοῦ προσφέρῃς τὴν τῶν λόγων σου, δοξολογῶντας καὶ εὐχαριστῶντας αὐτὸν πάντοτε διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου δείχνει εἰς ἐσὲ μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον «θῦσον γάρ φησι, τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως» (Ψαλμ. μθ΄ 15). γ΄. Θυσίαν πρέπει νὰ Τοῦ προσφέρῃς τὴν διὰ τῶν ἔργων, κάμνωντας ἐλεημοσύνας, φιλοξενίας καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀγαθοεργίας, ὡς γέγραπται· «τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε, ταιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός». (Ἑβρ. ιγ΄. 16.) δ΄. δὲ καὶ τελευταῖον θυσίαν νὰ προσφέρῃς τὴν τοῦ σώματός σου θυσιάζοντας διὰ τὸν Θεὸν ὅλα σου τὰ σαρκικὰ πάθη καὶ τὰς ὀρέξεις καθὼς σοῦ παραγγέλλει καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγων «παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ» (Ρωμ. ιβ΄. 1.). Ἧξευρε γὰρ ὅτι κατὰ τοὺς ἠθικοὺς φιλοσόφους τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ ὁμοιότης κατὰ ᾀδόμενον ἐκεῖνο, ὁμοιότης, φιλότης, μᾶλλον δὲ αὐτὴ ἡ ἀγάπη εἶναι πάλιν αἰτία τῆς ἀγάπης καὶ ὅποιος θέλει διὰ νὰ ἀγαπᾶται εἶναι χρεῖα διὰ νὰ ἀγαπᾷ· ὅθεν εἶπεν ἡ Σοφία «ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ». (Παροιμ. η΄. 17), καὶ ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς «ἡμεῖς ἀγαπῶμεν Αὐτόν, ὅτι Αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς» (Α΄ Ἰωάν. δ΄. 10).

γ΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ τὴν ὠφέλειαν ὅπου λαμβάνεις ἀπὸ αὐτὸ τὸ δῶρον τῆς εὐχαριστίας, τὸ ὁποῖον λέγεται κοινωνία, ὡς προείπομεν, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ ὅτι αὐτὸ κάμνει κοινὰ εἰς τὴν ψυχὴν μας ὅλα τὰ ἀγαθά καὶ τὴν

[125] Εἰ γὰρ σῶμα σώματος προσψαῦον, ἀλλοιοῦται τῇ ἐνεργείᾳ· τί δ' ἂν οὐκ ἀλλοιωθήσεται ὁ Θεοῦ σώματι προσψαύων ἀθώοις χερσί, κατὰ τὸν Ἅἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος. (Λόγ. κη΄. περὶ προσευχῆς)

Βασιλείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι’ ὅ καὶ ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει· «κοινωνία κέχληται ἡ τῶν Θείων Μυστηρίων Μετάληψις, διὰ τὸ τὴν πρὸς Χριστὸν ἡμῖν χαρίζεσθαι ἕνωσιν καὶ κοινωνοὺς ἡμᾶς τῆς Αὐτοῦ ποιεῖν Βασιλείας», ὥστε ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον κεφάλαιον καὶ τὸ συνάθροισμα τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς δόξης ὅπου ἐσύναξεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν ἑαυτόν Του μὲ τὴν ζωήν Του καὶ μὲ τὸν θάνατόν Του μᾶς τὸ δίδει ὅλον εἰς τοῦτο τὸ μέγα μυστήριον· διὰ μέσου τοῦ ὁποῖου ζητεῖ ὁ Κύριος νὰ ἀνανεώνῃ μερικῶς εἰς κάθε ἕνα τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν ὠφέλειαν ἐκείνην ὅπου ἐπρόβαλεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ θεῖον πάθος Του, Αὐτὸς μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον ὄχι μόνον δὲν νομίζει διὰ πολὺ πῶς ἐκοπίασε καὶ ἔπαθε μίαν φορὰν μὲ ἕνα μόνον σῶμα διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ φαίνεται πῶς ἀγαπᾷ πάλιν νὰ πάθῃ διὰ λόγου μας καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ πολλαπλασιάζῃ εἰς κάθε θυσιαστήριον μυστηριωδῶς αὐτὸ τὸ ἴδιον σῶμα ἀναριθμήτους φορὰς καὶ ἐπάνω εἰς αυτὸ νὰ λαμβάνῃ μυστηριωδῶς ὅλα τὰ πάθη διὰ νὰ πολλαπλασιάζῃ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἀναριθμήτους φορὰς καὶ τὴν ὠφέλειαν τὴν ἰδικήν μας· «ἐν παντὶ τρόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά». (Μαλαχ. α΄, 11)

Ἠδύνατο ὁ Κύριος νὰ μᾶς δώσῃ τὴν χάριν Του καὶ νὰ μᾶς ὠφελήσῃ διὰ μέσου τῶν κτισμάτων, καθὼς κάμνει εἰς τὰ ἄλλα μυστήρια, ἀλλ’ εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον, Αὐτὸς εὑρισκόμενος οὐσιωδῶς θέλει μὲ τὸ ἴδιόν Του χέρι νὰ μᾶς τὴν δώσῃ καὶ νὰ μᾶς ὠφελήσῃ φωτίζοντας τὸν νοῦν μας, θερμαίνοντας τὴν καρδίαν μας, νεκρώνοντας τὰ πάθη μας, δυναμώνοντας τὰς ἀσθένειάς μας, φυλάττοντας τὴν ὑγείαν μας, βάνοντας πάλιν εἰς τάξιν τὰς αἰσθήσεις μας· καθὼς ταύτας τὰς ὠφελείας φανερώτατα μᾶς παρασταίνουν τὰ εὔλαλα στόματα τῶν θεολόγων, ἀπό τοὺς ὁποίους ἀρκοῦσι δύο εἰς μαρτυρίαν, ὅ,τε γὰρ ὁ θεολόγος Γρηγόριος οὕτω λέγει· «τὸ ἱερώτατον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καλῶς ἐσθιόμενον, πολεμοῦσι μὲν ἐστιν ὅπλον· ἀποδημοῦσι δὲ ἐπάνοδος· τοὺς ἀσθενεῖς ἐνισχύει· τοὺς ἐρρωμένους εὐφραίνει, τὰς νόσους ἰᾶται, τὴν ὑγείαν διαφυλάττει· διὰ τούτου γινόμεθα πρᾳότεροι πρὸς διόρθωσιν· πρὸς τοὺς πόνους μακροθυμότεροι· θερμότεροι πρὸς ἀγάπην· πρὸς γνῶσιν ἀγχινούστεροι· προθυμότεροι πρὸς ὑπακοήν· ὀξύτεροι πρὸς τὴν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν». Καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας θεῖος Κύριλλος «κατακοιμίζει ἐν ἡμῖν γεγονὼς ὁ Χριστὸς τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀγριαίνοντα νόμον· καὶ ἀναζωπυροῖ μὲ τὴν πρὸς Θεὸν εὐλάβειαν, ἀπονεκροῖ δὲ τὰ πάθη»[126] (α) καὶ διὰ νὰ εἰπῶ τὸ μεγαλύτερον καθὼς ἡ κάμπη καὶ τὰ ἔντομα ζωΰφια τοῦ μεταξιοῦ, ἀφήνουν σπέρμα εἰς τὰ δένδρα, ἢ μέσα εἰς τὴν γῆν καὶ στέκεται ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ γλυκυτάτη ἄνοιξις ἀνοίγει τὸ σπέρμα ἐκεῖνο καὶ γίνεται ζῶον, ἔτσι καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ὁ Κύριός μας ἑνούμενος μὲ ἡμᾶς διὰ τῆς μεταλήψεως ἀφήνει ἕως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ βαρὺ καὶ παχυμερὲς τοῦ σώματός μας, σπέρματα ἀθανασίας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔχει νὰ ἀναστηθῇ αὐτὸ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ κόσμου εἰς ζωὴν αἰώνιον; Καθὼς αὐτὸ σαφῶς παρασταίνει ὁ Κύριος λέγων «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ Ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν

[126] Λέγει δὲ καὶ ὁ Θ~~θ~~εῖος Χρυσόστομος· «Εἰ σκώληκάς τις ἐν τοῖς ἐγκάτοις τρέφων, οὐδὲ ἀναπνεῖν δυνήσεται, πάντων τῶν ἔνδοθεν αὐτῷ δαπανωμένων, πῶς ὄφιν ἡμεῖς τηλικοῦτον ἔχοντες κατατρώγοντα πάντα τὰ ἔνδον, τὸν θυμὸν λέγω, δυνησόμεθά τι γενναῖον τεκεῖν; Π~~π~~ῶς οὖν ταύτης ἀπαλλαγησόμεθα~~ά~~ τῆς λύμης; Ἄ~~ἂ~~ν πίωμεν ποτὸν νεκρῶσαι δυνάμενον τοὺς ἔνδον σκώληκας καὶ τοὺς ὄφεις· καὶ ποῖον ἄν εἴη τὸ ποτόν, φησί, τὸ τὴν ἰσχὺν ταύτην ἔχον; Τ~~τ~~ὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, εἰ μετὰ παρρησίας ληφθείη· πᾶσαν γὰρ νόσον σβέσαι δυνήσεται τοῦτο». (Ὁμιλ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.). Τί λέγω; Κ~~κ~~αὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δαίμονες καὶ μὴ θέλοντες ὡμολόγησαν τὴν ὠφέλειαν ὅπου ἔχει ἡ θεία Κοινωνία· ἐρωτηθέντες γὰρ οὗτοι ἀπὸ τὸ~~ὴ~~ν Ἅ~~ἅ~~γιον Ἰωάννην τὸν Βοστρινόν, ἄνδρα κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων τὴν ἐξουσίαν ἔχοντα, ποῖα πράγματα φοβοῦνται περισσότερον; Ἀ~~ἀ~~πεκρίθησαν ὅτι φοβοῦνται τὸ Β~~β~~άπτισμα, τὸν Σ~~σ~~ταυρὸν καὶ τὴν Θ~~θ~~είαν Κ~~κ~~οινωνίαν· ἐρωτηθέντες δὲ πάλιν ποῖον ἐκ τῶν τριῶν τούτων φοβοῦνται περισσότερον; εἶπον· «Εἰ ἐφυλάσσετε καλῶς ὅπερ μεταλαμβάνετε, οὐκ ἴσχυέ τις ἐξ ἡμῶν ἀδικῆσαί τινα τῶν χριστιανῶν (παρὰ τῇ γ΄~~·~~. ὑποθέσει τῇ ὑπὸ Ἰωάννου Ἀντιοχείας συλλεχθείσῃ).

τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰω. ς΄. 54.). Ὦ Θεέ μου ἂς εἶναι μυριάκις δόξα τῷ ἁγίῳ Σου ὀνόματι, ὅπου τόσον ἐπρονόησες διὰ νὰ μᾶς ὠφελήσῃς μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον!

Σὺ δὲ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, τί λέγεις τώρα εἰς αὐτὰ ὅπου ἀκούεις; Ἐὰν ὁ Κύριος τῶν ἁπάντων σου ἔδωκε τὸ πᾶν ἀγαθὸν διὰ τοῦ σώματος καὶ αἵματός Του, ἐσὺ τί πρᾶγμα ἠμπορεῖς πλέον νὰ μὴ τοῦ δώσῃς; ἐὰν ὁ Κύριος σὲ ὠφέλησε τόσον μὲ αὐτὸ τὸ μυστήριον, ἐσὺ πλέον ἔχεις καρδίαν διὰ νὰ Τὸν βλάψῃς μὲ δευτέρας ἁμαρτίας; Ὦ ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Διότι ἀνίσως ὁ Κύριος ἤθελε δώσει μίαν μόνην φορὰν τοιοῦτο πολυωφελέστατον μυστήριον κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον ὑψηλότερα πνεύματα τοῦ οὐρανοῦ, αὐτὸ δὲν ἤθελε κρίνει ἀρκετὸν εἰς ἀξίαν εὐχαριστίαν, τὸ νὰ ἐξουδενωθῇ καὶ νὰ στρέψῃ εἰς τὸ οὐδὲν δι᾽ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ του. Καὶ ἐσὺ ὁ σεσαθρωμένος σκώληξ, ὅπου λαμβάνεις τόσας φοράς αὐτὸ τὸ ὑπερουράνιον δῶρον· ἐσὺ ὅπου ἐξομολόγησε καὶ ἀποστρέφεσαι τὰς ἁμαρτίας σου, πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃς, γυρίζεις πάλιν ὕστερα ὡσὰν ὁ σκύλος εἰς τὰ πρῶτα ξερατά καὶ ἐπιβουλεύεσαι τὸν Θεόν σου μὲ νέας ἁμαρτίας· ὢ τῆς ἀχαριστίας! Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνταπόκρισις τῆς ἀγάπης σου; Αὐτὴ εἶναι ἡ εὐχαριστία ὅπου ἔπρεπε νὰ κάμνῃς εἰς τὸν εὐεργέτην σου; Αὐτὴ εἶναι ἡ ὠφέλεια ὅπου λαμβάνεις ἀπὸ τὸ μυστήριον; Αἰσχύνθητι ἀδελφέ εἰς τὴν ἀθλιότητά σου καὶ ἐντράπου πῶς ἔβγαλες τόσον ὀλίγον καρπὸν καὶ ὠφέλειαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν θείαν καὶ πολυωφελεστάτην τράπεζαν, μένωντας πάντοτε ἐπιθυμητικὸς τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ὅπου ἠμπορεῖ νὰ σοὺ δώσῃ ὁ κόσμος· «αἰσχύνθητε καὶ ἐντράπητε ἐκ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, οἶκος Ἰσραὴλ»· (Ἰεζ. λς΄. 32.). Ἀποφάσισε νὰ ἑτοιμάζεσαι εἰς τὸ ἐρχόμενον μὲ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνῃς μὲ θερμοτέραν ἐξομολόγησιν, συντριβὴν καὶ ἱκανοποίησιν, μὲ τὴν κατὰ δύναμιν νηστείαν καὶ μὲ προσοχὴν τῶν λογισμῶν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ πίστιν καὶ ἀγάπην, καθὼς σοῦ παραγγέλλει ὁ ἱερεὺς· διὰ νὰ θεραπεύῃς μὲ τοιοῦτον τρόπον τὸν Κύριον καὶ διὰ νὰ ἐβγάλῃς περισσοτέραν ὠφέλειαν καὶ καρπὸν ἀπὸ τὰ Θεῖα Μυστήρια. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν προετοιμασίαν ὅπου κάμνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἔτσι λαμβάνει καὶ περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν τὴν χάριν ἀπὸ τὴν Θείαν Κοινωνίαν.

Φανερὸν δὲ εἶναι, ὅτι ὅσῳ συνεχῶς κάμνεις μίαν τοιαύτην προετοιμασίαν καὶ συνεχῶς μεταλαμβάνεις, τόσῳ καὶ συνεχῶς λαμβάνεις τὴν ἐκ τῶν Μυστηρίων ὠφέλειαν εἰς τὴν ψυχήν σου, δεχόμενος αὐτὰ τὰ εἰς ἴασιν ψυχῆς τε καὶ σώματος· εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· εἰς προσθήκην τῆς θείας Του χάριτος· εἰς ἀπονέκρωσιν τῶν παθῶν· εἰς περιποίησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τοὺς κανόνας των [127](α) καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες εἰς τὰς λειτουργίας καὶ διδασκαλίας των· ὅλοι μὲ ἕνα στόμα παρακινοῦν ὅλους καὶ μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς χριστιανούς, ὅπου δὲν ἔχουν ἐμπόδιον ἀπὸ τὸν πνευματικὸν νὰ προετοιμάζονται, ὡς προείπομεν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν συχνάκις τὰ Θεία Μυστήρια· διότι ὅσον ἀργοποροῦν καὶ δὲν μεταλαμβάνουν, τόσον περισσότερον κυριεύονται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας. Τέλος πάντων, εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου ὑπέφερε τόσον καιρὸν τὴν ἀχαριστίαν σου καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ θελήσῃ νὰ τὴν κατατροπώσῃ εἰς τὸ ἑξῆς μὲ τὴν χάριν Του. Καὶ ἐπειδὴ Αὐτὸς οὐτιδάνωσε, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, τόσον τὸν ἑαυτόν σου ὥστε καὶ νὰ γίνῃ τροφὴ ἰδική σου καὶ ἔκαμνε τὸ τόσον μέγα θαῦμα διὰ τὴν ἰδικήν σου ὠφέλειαν, νὰ κάμνῃ τώρα καὶ τοῦτο τὸ θαῦμα νὰ σὲ μεταστρέψῃ ὅλον εἰς τὸν ἑαυτόν Του καὶ εἰς τὴν ἀγάπην Του, ἀξιώνοντάς σε νὰ μεταλαμβάνῃς συνεχῶς καὶ πρεπόντως τὴν αὐτοαγιότητα, τὴν αὐτοκαθαρότητα, τὴν αὐτοευμορφίαν, διὰ νὰ γίνῃς καὶ ἐσὺ ὅλος ἅγιος, ὅλος καθαρός, ὅλος εὔμορφος ψυχῇ τε καὶ σώματι, (ἐπειδὴ φυσικῷ τῷ τρόπῳ κατὰ τὴν τροφὴν ὅπου τρώγει ὁ ἄνθρωπος, κατ᾽ αὐτὴν καὶ μεταβάλλεται· καὶ διὰ τοῦτο εἶναι γνώμη τῶν ἱστορικῶν, ὅτι οἱ εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη κατοικοῦντες λαγοὶ ὅλοι ἀσπρίζουν, διότι ἄλλο δὲν τρώγουν, παρὰ τὸ ἄσπρον χιόνι), ἵνα καὶ

[127] Δηλ. εἰς τὸν η΄. καὶ θ΄.

τοιοῦτος γενόμενος ἀκούσῃς παρὰ τοῦ νυμφίου Χριστοῦ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἄσματος· «ὅλη καλὴ ἡ πλησίον μου καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί» (Ἄσμα δ΄. 7)[128]

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

[128] Ὅρα καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς τελευταίας ἀναγνώσεως, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῆς Θθείας Εὐχαριστίας.

ΜΕΛΕΤΗ ΚΖ΄.

Ὅτι ὁ Χριστὸς ἵδρωσεν εἰς τον κῆπον ὡσεὶ θρόμβους αἵματος.
Α΄. Διότι προέβλεπεν ὅλα τὰ πάθη ὅπου ἔμελλε νὰ πάθη.
Β΄. Διότι ἐλυπεῖτο διὰ τὰς ἁμαρτίας μας.
Γ΄. Διότι προεγίγνωσκεν τὴν ἀχαριστίαν μας.

α΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ τὰς αἰτίας ὅπου ἔκαμνεν ἕνα τόσον παράδοξον ἀποτέλεσμα εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ σταλάζῃ ὅλος αἱματοειδῆ ἱδρῶτα ἀπὸ κάθε μέρος τοῦ ἁγιωτάτου Του Σώματος· «ἐγένετο δέ ὁ ἱδρὼς Αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν». (Λουκ. κβ’. 44). Καὶ αὐταὶ αἱ αἰτίαι ἦσαν κυρίως τρεῖς· α’, ἡ πρόβλεψις τῶν παθῶν ὅπου ἔμελλε νὰ δοκιμάσῃ· β’. ἡ λύπη ὅπου ἔλαβε διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· καὶ γ’ ἡ πρόγνωσις τῆς ἀχαριστίας μας. Ἡ α’. λοιπὸν αἰτία, ἦτο ἡ πρόβλεψις τῶν παθῶν του. Ἐστάθη διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὁ Κύριός μας ἐγνώριζεν πληρέστατα τὴν τιμὴν τῆς θείας του ζωῆς, τῆς ὁποίας μία μόνη στιγμὴ ἦτο τιμιωτέρα περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅλων τῶν κτισμάτων, τόσον ἐκείνων ὅπου εἶναι ἐνεργείᾳ, ὅσον καὶ ἐκείνων ὅπου εἶναι δυνάμει. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐπρόβαλεν καθαρὰ καὶ ζωντανὰ ζωγραφισμένα ὅλα τὰ βάσανα, ὅλους τοὺς ὀνειδισμούς, ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ θλιβεροῦ πάθους Του· μάστιγας λέγω, ἀκάνθας, καρφία, χολήν, σταυρὸν· καὶ ἐν συντομίᾳ· ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον πέλαγος τῶν παθῶν ὅπου ἔμελλε νὰ τὸν περικυκλώσῃ ἀνάμεσα εἰς ολίγον διάστημα καιροῦ, καθὼς ἐκ προσώπου Αὐτοῦ ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν. «ὠδῖνες ᾅδου περιεκύκλωσάν με· προέφθασαν μὲ παγίδες θανάτου» (Ψαλμ. ιζ΄. 6.).

Ὅθεν τίς ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ εἰς τί λογῆς πόλεμον καὶ ἀγωνίαν νὰ εὑρίσκετο τότε ἡ καρδία τοῦ Ἰησοῦ μας; Καὶ μάλιστα διότι αἱ κατώτεραι δυνάμεις τῆς ψυχῆς Του, ὑστερήθησαν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀπὸ κάθε παρηγορίαν· διότι δὲν τὴν ἄφινεν ἡ θέλησις τῆς Θεότητος νὰ διαδοθῇ εἰς αὐτὰς διὰ νὰ εἶναι τὰ βάσανα τῆς Θείας Του ἀνθρωπότητος γυμνὰ καὶ καθαρὰ μὲ τελειότητα. Ὅθεν κρατοῦσα ἡ Θεότης τοιουτοτρόπως τὴν χαρὰν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ Κυρίου, δὲν ἄφινε νὰ διαδοθῇ οὐδεμία σταλαγματιὰ ἀπὸ αὐτὴν εἰς τὸ κατώτερον καὶ αἰσθητικὸν μέρος[129]· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν «περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου». (Ματθ. κς’ 38). Εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀγωνίαν ὅπου ἔγινεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ προτοῦ νὰ πάθῃ ἀκόμη, ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς ὅλα τὰ βάσανα τοῦ πάθους Του καὶ τὰ ἐπαθεν ὅλα ἡνωμένα ὁμοῦ, ἐκεῖ ὅπου εἰς τὸ πραγματικὸν πάθος Του ἔμελλε νὰ τὰ πάθῃ ἕνα, ἕνα καὶ χωριστά, χωριστά. Καὶ τὸ παράδοξον εἶναι τοῦτο, ὅτι τότε εἰς τὸν κῆπον, ἔπαθεν ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἔπαθε πραγματικῶς εἰς τὸ πάθος, καθὼς ἦτο ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Παναγίας Του Μητρός· ἡ σκληρὰ πληγὴ ὅπου τοῦ ἄνοιξεν ὁ στρατιώτης εἰς τὴν πλευρὰν μετὰ τὸν θάνατον Του· τὸ νὰ μένῃ τόσον καιρὸν ἄταφον τὸ ἀκήρατον Σῶμα Του· τὸ νὰ σφραγίσουν τὸν τάφον Του καὶ τὰ ὅμοια. Λοιπὸν ἡ φρίκη καὶ ἡ τρομάρα τόσων κακῶν ὅπου ἔμελλε νὰ πάθῃ, μὲ τὸ νὰ ἔσπρωξεν ὅλον τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ, εὗρεν ἐκεῖ, ὡσὰν ἕνα στερεώτατον καστρότοιχον, τὴν ἀγάπην Του πρὸς τὸν Πατέρα καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μὲ τὸ νὰ ἀντεσπρώχθη εἰς τὰ ὀπίσω, ἐβγῆκεν ἀπὸ τὰς φλέβας του καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς

[129] Εἶναι γὰρ γνώμη τῶν θεολόγων, ὡς προείπομεν ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ Μελέτης, ὅτι ὁ Κύριος, ἔχων τὴν μακαρίαν γνῶσιν καὶ ὅρασιν ἐν πέρατι ὡς οἱ μακάριοι καὶ δι’ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐποπτανόμενος, ἔχαιρεν ἀεὶ καὶ ἠγαλλιᾶτο ὑπερφυσικῶς κατὰ τὸ ἀνῶτερον μέρος τῆς ψυχῆς, ἤτοι τὸν νοῦν καὶ ἐν τοῖς πάθεσιν εὑρισκόμενος· κατὰ δὲ τὸ κατώτερον καὶ αἰσθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἄλγη καὶ λύπην ὑπέμεινεν φυσικῶς, ὡς ἐν ὁδῷ κατὰ τοῦτο ὤν, καθάπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων.

πόρους ἐκείνου τοῦ Ἁγιωτάτου Σώματος καὶ ἔτρεξεν ἕως εἰς τὴν γῆν ἐν εἴδει ἱδρῶτος· ἱδρῶτος ὅμως παχέος καὶ χονδροῦ, ὡσὰν αἵματος· «ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς Αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν» (Λουκ. κβ' 44). Ὢ παράδοξον ἄκουσμα! ὁ Ἰησοῦς, ἡ αὐτοχαρά, λυπεῖται καὶ κανεὶς δὲν εὑρίσκεται νὰ τὸν παρηγορήσῃ· ὁ Ἰησοῦς, ἡ αὐτοανάπαυσις, ἱδρώνει, ἀγωνιᾷ, τρομάζει, φοβεῖται, πονεῖ καὶ κανεὶς δὲν εὑρίσκεται νὰ τὸν συμπονέσῃ· διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχε νὰ φωνάζῃ «καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον καὶ οὐχ ὑπῆρξε· καὶ παρακαλοῦντας καὶ οὐχ εὗρον». (Ψαλμ. ξη´ 25).

Τί λέγεις τώρα ἐσὺ ἁμαρτωλὲ εἰς τοῦτο τὸ θλιβερόν τοῦ Ἰησοῦ θέαμα; Στοχάζεσαι ἄραγε, ὅτι ἡ ἀγάπη ἡ ἰδική σου ἐβίασε τὸν Ἰησοῦν, ὄχι μόνον νὰ ὑπομείνῃ ἐκεῖνα τὰ βάσανα πραγματικὰ ὅπου τοῦ ἑτοίμαζαν οἱ ἐχθροί Του, ἀλλὰ καὶ νὰ θέλῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν πρόβλεψιν τῶν τοιούτων βασάνων νὰ βασανίσῃ προτήτερα τὸν ἑαυτόν Του; Στοχάζεσαι πῶς αὐτὸς ὅπου ἔμελλε νὰ ἐλαφρύνῃ τὰ βάσανα τῶν μαρτυρίων μὲ μίαν παρηγορίαν θαυμάσιον, τώρα θέλει ἑκουσίως καὶ βαρύνει ἀπείρως εἰς τὸν ἑαυτόν Του τὰ βάσανα ταῦτα, διὰ τὴν ἰδικήν σου ἀγάπην; Στοχάζεσαι πῶς ὁ Ἰησοῦς καὶ προτοῦ ἀκόμη νὰ ἔλθῃ ὁ καιρός, θέλει καὶ πίνει μὲ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν ταύτην τὸ πικρὸν ποτήριον τοῦ πάθους Του, χωρὶς νὰ τὸ γλυκάνῃ τελείως οὔτε κἂν μὲ μίαν σταλαγματιὰν χαρᾶς διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ πάθη τῆς φύσεώς σου, καὶ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τελείως ἀπὸ ἐσένα τοὺς κόπους, τοὺς ἱδρῶτας, τὰς λύπας, τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου; Καθὼς θεολογοῦσιν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ θεῖος Παῦλος εἰπών· «ἵνα ἀπαλλάξῃ τοῦ θανάτου, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντός τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας» (Ἑβρ. β'. 15). Καὶ λοιπὸν ἐσὺ βλέποντας τοιούτους αἱματωμένους ἱδρῶτας τοῦ Λυτρωτοῦ σου, δὲν πρέπει νὰ σκεπασθῇς ὅλος ἀπὸ τὴν ἐντροπήν, διότι δὲν ἠγάπησες ἕως τώρα ἐκεῖνον ὅπου τόσον σὲ ἠγάπησεν; Δὲν πρέπει νὰ εἰπῇς μὲ τὸν Δαβὶδ «ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με;» (Ψαλμ. μγ'. 17.). Διατί δὲν ἐμιμήθης καὶ ἐσὺ καμμίαν φορὰν τὸν Λυτρωτήν σου, ὁ ὁποῖος ἐφεύρηκε τόσους τρόπους διὰ νὰ πάθῃ διὰ ἐσένα; Ἔχυσες καὶ ἐσὺ ἕως τώρα καμμίαν σταλαγματιὰν ἁπλοῦ ἱδρῶτος μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀντισταθῇς εἰς τὴν ἁμαρτίαν; Ἔκαμνες καὶ ἐσὺ τοιοῦτον πόλεμον καὶ ἀγῶνα ἐναντίον εἰς τὰ πάθη ὅπου σὲ κυριεύουν; Ἢ ἠμπορεῖς ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ λογιάζῃς πλέον, πῶς εἶναι βαρεῖαι αἱ θλίψεις καὶ οἱ ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ἱδρῶτες καὶ κόποι εἰς καιρὸν ὅπου βλέπεις ἕνα Θεὸν καταβυθισμένον μέσα εἰς τοὺς πόνους καὶ στάζοντα ἀπὸ κάθε μέλος αἱματώδεις ἱδρῶτας; Μὴ παρακαλῶ, ἀδελφέ, μὴ ἔλθῃς εἰς τόσην ἀναισθησίαν, ὥστε νὰ καταπατήσῃς τοὺς αἱματωμένους ἱδρῶτας ὅπου χύνει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ λόγου σου, καὶ φοβούμενος τοὺς κόπους γυρίσῃς πάλιν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ζήσῃς τὴν προτέραν ἁμαρτωλὴν ζωὴν σου. Ἀλλὰ εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου μὲ τόσην ἐλευθεριότητα χύνει τὸ αἷμα Του διὰ τὴν ἀγάπην σου, ὡσὰν νὰ ἦτο νερὸν ἐξατμισμένον εἰς ἕνα παχὺν καὶ χονδρὸν ἱδρῶτα, ἐντράπου πῶς ἕως τώρα ἐγύρευσες τὰς τρυφάς σου καὶ τὰς ἀναπαύσεις σου, ἐμπρὸς εἰς τὸν Κύριόν σου, ὅπου τόσον βασανίζεται καὶ ἀγωνιᾷ διὰ λόγου σου, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν τὴν λεγομένην ἐπὶ τῶν πολλὰ κοπιώντων, ὅτι αἷμα ἵδρωσε· καὶ ζήτησέ Του μίαν σταλαγματιὰν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Θεῖον Ἱδρῶτα, διὰ παντοτεινὴν θεραπείαν τῶν κακῶν σου, διὰ δύναμιν τῆς ἀσθενείας σου καὶ διὰ νὰ ἐνισχυθῇς ἀπὸ Αὐτὸν εἰς τὸ νὰ μὴ φοβῆσαι κανένα ἐναντίον, μήτε αὐτὸν τὸν φοβερὸν θάνατον. Ἐπειδὴ διὰ ταῦτα ἔχυσεν ὁ Κύριος καὶ τὸν τοιοῦτον ἱδρῶτα, κατὰ τὸν ἱερὸν Θεοφύλακτον λέγοντα, «ταῦτα ἔπασχεν ὁ Κύριος, ἵνα ἅμα μὲν δείξῃ, ὅτι οὐ κατὰ φαντασίαν ἐφάνη ἄνθρωπος, ἅμα δὲ μυστικώτερον καὶ τὴν κοινήν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δειλίαν ἐξιάσηται, ἐν ἑαυτῷ δαπανήσας ταύτην καὶ κατήκοον ποιήσας τῷ θείῳ θελήματι, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ σώματος ἐξερχομένους ἱδρῶτας καὶ ἀποπίπτοντας, τοῦτο αἰνίττεσθαι φαίη ἂν τις, τὸ ἀναξηραίνεσθαι καὶ ἐξικμάζεσθαι καὶ

ἀποπίπτειν ἀφ’ ἡμῶν τὰς δειλίας πηγάς, ἀνδρειουμένης τῆς φύσεως ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ τονουμένης.»

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν β’. αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ θαυμασίου ἱδρῶτος, ἥτις ἦτο ἡ λύπη ὅπου ἔλαβεν ὁ Χριστὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας. Ὅτι καὶ αὐταὶ ἐπαραστάθησαν μία πρὸς μίαν, ἐμπρὸς εἰς τοὺς Θείους Του ὀφθαλμούς, καὶ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦτο ἡ καρδία Του περικυκλωμένη ἀπὸ ὅλας αὐτάς, ὡσὰν ἀπὸ τόσα φίδια, ὅθεν ἡ τρομάρα καὶ ὁ πόνος ὅπου ἔλαβεν δι’ αὐτὰς ἦτο μεγαλύτερος ἀπὸ ὅσους πόνους ἐδοκίμασεν ποτὲ τινὰς ἄλλος ἄνθρωπος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Διότι ἐὰν ἡ κακία μιᾶς ἁμαρτίας μοναχῆς εἶναι σχεδὸν ἄπειρος, ποταπὴ κακία θέλει περιέχεται ἀπὸ τὴν ἄβυσσον ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀπερασμένων, παρόντων καὶ μελλόντων; Τώρα δι’ ὅλας αὐτάς τὰς κακίας ἐπόνεσεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κῆπον καὶ ἐπόνεσε κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀπείρου ἀγάπης ὅπου εἶχε πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα καὶ πρὸς ἡμᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν μας· τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκατανόητον εἰς κάθε κτιστὸν νοῦν. Ὅθεν κάθε ἁμαρτία ἦτο ὡσὰν ἕνα κοντάρι καρφωμένον εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας Του, καὶ τοῦ ἔκαμε μίαν πληγὴν σκληροτέραν ἀπὸ ἐκείνας τὰς πραγματικὰς πληγὰς ὅπου ἐπρόσμενε νὰ τοῦ κάμνουν εἰς ὅλον Του τὸ σῶμα, ὡσὰν ὅπου αἱ ἁμαρτίαι μας ἦσαν πλέον ἀνυπόφοραι εἰς Αὐτόν, παρὰ ὁ ἴδιος Θάνατος· ἐπειδὴ καὶ ἐπρόκρινε τὸν θάνατον, μόνον διὰ νὰ ἀφανίσῃ παντελῶς καὶ διὰ νὰ ἐξορίσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸ τὸ μέγα τέρας, τὴν ἁμαρτίαν.

Ἕνας δὲ παρόμοιος πόνος καὶ μία τοιαύτη λύπη εἰς ἄλλου καρδίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ, πάρεξ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ ὅσοι μὲν ἄνθρωποι εὑρίσκονται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, δὲν γνωρίζουν ἐντελῶς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ· ὅθεν οὐδὲ πονοῦν ἐντελῶς, οὐδὲ λυποῦνται καθὼς πρέπει διὰ τὰς ὕβρεις τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ Ἅγιοι πάλιν οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν μακαριότητα, μολονότι καὶ γνωρίζουν τελειότερα τὴν θείαν μεγαλειότητα, ὅμως δὲν εἶναι χωρητικοὶ καὶ δεκτικοὶ θλίψεως. Ἀλλά εἰς τὸν Χριστὸν ἐπειδὴ ἦσαν ὁμοῦ σμιγμένα τὸ νὰ ἦναι μακάριος κατὰ τὴν ψυχήν, καὶ τὸ νὰ ἦναι παθητὸς κατὰ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο, καθ’ ὅ μὲν πάλιν παθητός, ἐθλίβετο ἀπείρως, μὲ τὸ νὰ ἔβλεπε πῶς καταφρονεῖται ἀπὸ τὰ Κτίσματά Του ὁ Θεός· καὶ ἐκ τῶν δύω τούτων ἔφθασεν νὰ εἰδοποιήσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν Του ἕνα ἀπέραντον ὠκεανὸν πόνου καὶ λύπης «ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου» (Θρῆν. Ϛ’. 13). Ὅθεν αὐτὸ τὸ μεγάλον ἄθροισμα ὅλων τῶν ἀνομιῶν τῶν ἀνθρώπων, ὄντας καταφορτωμένον ἐπάνω εἰς τοὺς τρυφεροὺς ὤμους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡσὰν ἕνα φορτίον ὑπέρογκον καὶ βαρύτατον καὶ καταπλακώνοντάς Τον ὑποκάτω Του μὲ ὑπερβολὴν· «ἴδε γάρ φησιν, ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰω. α΄, 29)· τόσον ἐστενοχώρησε τὴν καρδίαν Του, ὥστε ὅπου ἔκαμνεν νὰ εὔγῃ αἱματοειδὴς ἱδρῶτας ἀπὸ κάθε μέλος τοῦ σώματός του· «ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν» (Λουκ. κβ΄. 44). Ὦ ἁμαρτία, ἁμαρτία ὅπου μὲ τὸ ἄπειρον βάρος σου ἐκαταβύθισες τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς μίαν θάλασσαν λύπης καὶ τὸν ἐκατάστησες νὰ στενοχωρῆται, νὰ λιποθυμῇ καὶ νὰ ὀλιγοψυχῇ τόσον, ὥστε ὅπου μὲ τὸ νὰ μὴν εὑρέθη ἄνθρωπος διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ, ἐχρειάσθη νὰ ἔλθῃ ἕνας ἄγγελος ἀπό τοὺς οὐρανοὺς διὰ νὰ τὸν ἐνδυναμώσῃ «ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ’ οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν». (Λουκ. κβ΄. 43). Ὅθεν καλὰ σὲ ἐπροεῖδεν ὁ προφήτης Ζαχαρίας, ὡσὰν ἕνα μεγαλώτατον μολύβι, διὰ τὸ βάρος ὅπου προξενεῖ εἰς ἐκείνους ὅπου σὲ βαστάζουν· «καὶ ἰδοὺ τάλαντον μολύβδου ἐξαιρόμενον· καὶ ἰδοὺ γυνὴ μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου καὶ εἶπεν (ὁ ἄγγελος δηλ.) αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία». (Ζαχ. ε΄. 7).

Τώρα ἐσὺ ἀδελφέ, ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα, στοχάσου πόσον μέρος ἀπὸ αὐτὸ τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ Ἰησοῦ προῆλθεν ἀπὸ τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας,

καὶ αἰσχύνθητι ἔμπροσθὲν Του διὰ τὴν βάσανον ὅπου ἐπροξένησες εἰς Αὐτὸν ὅπου προεγνώριζεν τὰς κακίας σου· ἐπειδή, ὅσην ἡδονὴν ἔλαβες ἐσὺ ὅταν ἔκαμνες τὴν ἁμαρτίαν, τόσην ἀναλόγως ὀδύνην καὶ βάσανον ἔδωκες εἰς τὸν Ἰησοῦν ὅταν τὴν προέβλεπεν εἰς τὸν κῆπον. Ὅθεν ἐὰν ἐσὺ ἤθελες ἁμαρτήσει ὀλιγότερον, βέβαια καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀκολούθως ἤθελεν λυπηθῆ καὶ βασανισθῆ ὀλιγότερον· λοιπὸν εὐχαρίστησέ Τον χιλίας φοράς διὰ τὴν ἀγάπην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφορτώθη τὰς ἁμαρτίας σου καὶ σοῦ ἐσυμπάθησεν, μολονότι καὶ δὲν ἦσουν ἄξιος συμπαθείας, λέγοντας καὶ σὺ πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν Ἰὼβ «εἰμὶ δὲ ἐπὶ σοὶ φορτίον» (ζ'. 19.). Καὶ ἐπειδὴ Αὐτὸς ἔκλαυσε τὰς ἁμαρτίας σου μὲ δάκρυα αἵματος, καθὼς γέγραπται· «ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας» (Ἑβρ. ε'. 7.) παρακάλεσέ τΤον νὰ σοῦ δώσῃ χάριν νὰ τὰς κλαύσῃς καὶ ἐσὺμὲ δάκρυα κατανύξεως, πρὶν νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ κριθῇς, φωνάζοντας ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἡσαΐου «ἄφετέ με πικρῶς κλαύσομαι· μὴ κατισχύσητε παρακαλεῖν με», (κδ'. 5).

γ΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ τὴν γ'. αἰτίαν αὐτῆς τῆς βροχῆς τοῦ αἱματώδους ἱδρῶτος τοῦ Ἰησοῦ, ἡ ὁποία ἦτον ἡ πρόγνωσις τῆς ἀχαριστίας σου. Ἀνίσως καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἤθελαν ἀνταποκριθῆ μὲ μίαν εὐχάριστον καρδίαν εἰς τὴν Ἀγάπην καὶ εἰς τὰ Πάθη τοῦ Ἰησοῦ, δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι Αὐτὸς ἤθελεν λάβει ἀπὸ τοῦτο μίαν μεγαλωτάτην αἰτίαν παρηγορίας εἰς τὰς θλίψεις Του καὶ ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι τὸ πέλαγος τῆς λύπης τοῦ Πάθους Του ἤθελεν γίνῃ τότε εἰς Αὐτὸν σχεδὸν ἕνα πέλαγος ἀπὸ γάλα. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι, τόσον οἱ ἄπιστοι ὅσον καὶ οἱ ἀποδοκιμασμένοι χριστιανοὶ ἔδειξαν μίαν ἀχάριστον γνώμην εἰς τὴν τόσην ἀγάπην καὶ εἰς τὰ τόσα Πάθη τοῦ Ἰησοῦ, διὰ τοῦτο ἡ πρόγνωσις τῆς τοιαύτης ἀχαριστίας τοῦ τόσου ἀναριθμήτου πλήθους τῶν ἀνθρώπων, ἐπρόσθεσε μίαν ἄπειρον λύπην εἰς τὴν καρδίαν Τοῦ Λυτρωτοῦ, διότι Αὐτὸς προεγνώριζεν, ὅτι κοντὰ εἰς τοὺς τοιούτους ἀχάριστους ἔμελλεν νὰ γίνῃ ἀνωφελὲς τὸ πάθος Του καὶ τὸ αἷμα ὅπου ἤθελεν χύσει διὰ τὴν ἐλευθερίαν τους, αὐτὸ ἔμελλε νὰ ὑπηρετήσῃ ἐξ ἐναντίας εἰς τὸ νὰ γραφῆ αὐστηρότατα ἡ ἀπόφασις τῆς καταδίκης τῶν. Ὅθεν καὶ παραπονετικῶς ἔλεγε μὲ τὸν Δαβίδ. «Τις ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί Μου ἐν τῷ καταβαίνειν Με εἰς διαφθοράν;» (Ψαλμ. κθ΄. 11)· Αὐτὸς προεγνώριζεν πῶς πάσχει καὶ ἀποθαίνει διὰ τοὺς ἰδίους ἐχθρούς Του καὶ τοιούτους ἐχθρούς, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν ποτὲ νὰ φιλιωθοῦν μὲ Αὐτόν, ἀλλὰ θέλουν καὶ ἀγαποῦν νὰ εἶναι ἐχθροί Του παντοτεινοὶ καὶ αἰώνιοι. Αὐτὸς προεγνώριζεν ὅτι διὰ τοὺς τοιούτοὺς ἐχθρούς Του ἔμελλον νὰ εὐκαιρώσουν ματαίως ἀπὸ τὸ αἷμα ὅλαι αἱ θεῖαι φλέβαι Του· ὅτι δι' αὐτοὺς ἔμελλεν νὰ βυθισθῆ εἰς ἕναν κατακλυσμὸν ὀνειδισμῶν καὶ βασάνων καὶ εἰς ὀλιγολογίαν Αὐτὸς προεγνώριζεν, ὅτι διὰ τοιούτους ἀχαρίστους ἁμαρτωλοὺς ἔμελλον νὰ ἐξοδευθοῦν τόσα πολύτιμα ἀντιφάρμακα τῶν Παθῶν Του καὶ τοῦ θανάτου Του ματαίως καὶ ἀνωφελῶς· ὡσὰν ὅπου αὐτοὶ ἐξ αἰτίας ἰδικῆς των, δὲν ἤθελον βοηθηθῆ ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ σωθοῦν, διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης των· ἀλλ' ἤθελον κολασθῆ. Ὅθεν ποῖος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ πόσην μεγάλην στενοχωρίαν καὶ βάσανον ἔβαλεν εἰς τὴν καρδίαν Τοῦ Ἰησοῦ ἡ πρόγνωσις τούτων ἁπάντων; Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ πόσην λύπην ἐπρόσθεσεν εἰς τὸν Κύριον ὁ συλλογισμὸς οὗτος, ὅτι δοκιμάζει ναὶ τόσους καὶ τόσους κόπους, ἀλλ' εἰς μάτην καὶ χωρὶς ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τέλος ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ἐκοπίαζεν, ὅπερ ἦτο ἡ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ; Ὅθεν καὶ προλαβὼν διὰ τοῦ Ἡσαΐου ἐφώναζεν «ἐγὼ εἶπα κενῶς ἐκοπίασα καὶ εἰς οὐδὲν ἔδωκα τὴν ἰσχύν μου», (μθ΄. 4). Ποῖος δύναται νὰ στοχασθῆ πόσον τοῦ ἐκακοφαίνετο νὰ πάσχῃ τόσα καὶ νὰ βασανίζεται μὲν ὡσὰν μία πτωχὴ μήτηρ μὲ χίλιους πόνους εἰς τὴν γένναν,

ἔπειτα γεννᾷ ἕνα τέκνον ἀποθαμμένον; Λοιπὸν διὰ ταῦτα πάντα δίκαιον εἶχεν ὁ Ἰησοῦς νὰ ἔλθῃ εἰς τόσην ἀγωνιᾶν, ὥστε ὅπου νὰ ἱδρώσῃ αἷμα, «καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο· ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν». (Λουκ. κβ΄. 44).

Τώρα ἐσὺ ἀγαπητὲ στοχάσου καὶ εἰς τοῦτο τὸ βάσανον τοῦ Ἰησοῦ, πόσον εἶναι τὸ μέρος ὅπου ἐπρόσφερες καὶ ἐσὺ εἰς Αυτὸν καὶ ποίαν εὐχαριστίαν ἔδειξες εἰς τὴν ἀγάπην Του ἢ ποῖον καρπὸν καὶ ὄφελος ἔβγαλες ἕως τώρα ἀπὸ τοὺς πόνους Του; Ἐσὺ εὐθὺς ὅπου ἐβγῆκες ἀπὸ τὸ σωτήριον λουτρὸν ὅπου Αὐτὸς μὲ τὸ αἷμά Του σέ εἰδοποίησεν εἰς τὴν ἁγίαν ἐξομολόγησιν, ἐστράφης ὀπίσω διὰ νὰ μολυνθῇς πάλιν μὲ τοὺς προτέρους μολυσμούς, καὶ μὲ τὰς συνειθισμένας σου ἀνομίας. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι μάρτυρες τῆς ἀγάπης ὅπου Αὐτὸς ἔδειξεν εἰς ἐσέ, καὶ πάλιν ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ἰησοῦ εἶναι μάρτυρες ἀντιστρόφως τῆς ἀχαριστίας ὅπου ἔδειξες ἐσὺ εἰς Αὐτόν. Ἐκεῖνο τὸ αἷμα ὅπου ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη Του τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην Του, αὐτὸ τὸ ἴδιον γράφει εἰς αὐτὰ ἀκόμη καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν κακὴν ἀνταπόκρισιν τῆς ἀχαριστίας σου· καὶ μὲ ὅλα ταῦτα ἐσὺ πάλιν καὶ πάλιν εὐχαριστεῖσαι νὰ ζῇς εἰς τὸ ἐρχόμενον τὴν προτέραν πονηράν σου ζωήν, καὶ θέλεις νὰ βλάπτῃς ἢ νὰ δουλεύῃς μὲ τόσην ψυχρότητα Ἕναν Δεσπότην, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχεις χρέος νὰ δώσῃς τὸ ὀλιγώτερον, ὀλιγώτερον ἱδρῶτα ἀντὶ ἱδρῶτος, καὶ αἷμα ἀντὶ αἵματος. Ὅθεν αἰσχύνθητι πικρῶς ἀδελφέ, αἰσχύνθητι διὰ τὴν περασμένην ἀχαριστίαν σου, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κάμνε ὑπόσχεσιν νὰ φανῇς εὐχάριστος εἰς τὸν Θεόν, καὶ διὰ ἀναπλήρωσιν τῆς ψυχρότητός σου, πρόσφερε τὸ ἴδιον αὐτὸ αἷμα Του Ἰησοῦ, τὸ τόσον θερμὸν καὶ τόσον ἐράσμιον, τὸ ὁποῖον εἰς εἶδος αἱματώδους ἱδρῶτος τρέχει προθύμως ἀπὸ ὅλα Του τὰ μέλη, ὡς σμύρνα ἐκλεκτή, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὰς πληγάς σου καὶ νὰ σὲ ἀποπλανήσῃ τόσον, ὅπου νὰ μὴν εὑρεθῇ πλέον εἰς εσὲ κανένας μολυσμὸς ψυχῆς τε καὶ σώματος. Ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ὅλον τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπός Του νὰ χύσῃ ὁ Κύριος καὶ τὸν ἱδρῶτα Του καὶ τὸ αἷμα Του, τὸ νὰ καθαρίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ τὴν κάμνῃ ὡραίαν καὶ ἄμωμον, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν λέραν καὶ ζαρωματάδαν, ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος «ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος». (Ἐφεσ. ε΄ 25).

ΜΕΛΕΤΗ ΚΗ΄.

Εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἥτις προῆλθεν
Α΄. Ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν.
Β΄. Ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν.
Γ΄. Ἀπὸ τὴν ἔλειψιν τῆς προσευχῆς.

α΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ πόθεν προῆλθεν ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν πέσιμον τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, τοῦ πρότερον ὄντος μαθητοῦ τόσον θερμοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὕστερον γενομένου ἐπιόρκου καὶ ἀρνητοῦ τοῦ διδασκάλου Του, διὰ νὰ στηριχθῇς περισσότερον εἰς τὸ καλὸν διὰ μέσου τῆς πτώσεως αὐτοῦ. Ἡ πρώτη αἰτία τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου ἦτον ἡ ὑπερηφάνεια[130] (α), διὰ τῆς ὁποίας μὲ τὸ νὰ εἶχεν αὐτὸς μίαν μεγάλην ὑπόληψιν εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τὴν προτέραν του θερμότητα, κατήντησεν ἕως εἰς τὸ νὰ καταφρονῇ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, προκρίνωντας αὐτὸς τὸν ἑαυτόν του περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μὲ τὸ νὰ ἔλεγεν, ὅτι ἐὰν ὅλοι ἤθελαν ἀρνηθῇ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, αὐτὸς ὅμως ποτὲ δὲν θέλει τὸν ἀρνηθῇ «εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι». (Ματθ. κς΄. 33). καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ἔφθασεν εἰς τόσην ἀπόνοιαν, ὅπου δὲν ἐψήφισεν οὔτε κἄν τὰ λόγια τοῦ Θείου Διδασκάλου Του, ὅπου τοῦ ἐπρόλεγεν τὸ πέσιμόν τοῦ· ἀλλὰ ἀντιστεκόμενος εἰς αυτά, τὰ ἐνόμιζεν ὡσὰν νὰ ἦσαν λόγια εὔκαιρα καὶ εἰς τὸν ἀέρα λαλούμενα· «ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐὰν μὲ δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι» (Μαρκ. ιδ΄. 31). Αὐτὴ ἡ ἰδία ὑπερηφάνειαν τὸν ἔκαμνεν νὰ αὐθαδιάσῃ, καὶ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν κίνδυνον, ὄχι μόνον ὅταν ἐμβῆκεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀνάμεσα εἰς τόσον πλῆθος στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐκάθησεν μὲ ἀνάπαυσιν μαζῖ μὲ αὐτοὺς εἰς τὴν φωτιὰν καὶ ἐπυρώνετο· καὶ τόσον τὸν ἐξεθάρρευσεν, ὅπου τὸν ἐκατάστησεν νὰ φρονῇ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῆται αὐτὸς τὸν διάβολον, ἀλλ' ὁ διάβολος νὰ φοβῆται αὐτόν. Ὅθεν τί θαυμαστὸν εἶναι, ἀνίσως καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον ἠρνήθη καὶ ἔπεσεν; Διότι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ σταθῇ ὄρθιος, εἰς καιρὸν ὅπου τὸν ἔσπρωξεν τόση μεγάλη ὑπερηφάνεια; «Πρὸ συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρεις (εἴτ' οὖν ὑπερηφάνεια), πρὸ δὲ πτώματος καταφροσύνη». (Παροιμ. ιϚ΄. 10). Ἠκολούθει ναὶ τῷ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἠγαπημένος Του μαθητὴς καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὸ παλάτι τοῦ Καϊάφα, ἀλλὰ διότι δὲν ἐξεθάρρευσεν εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τὴν ἰδικήν του δύναμιν, διὰ τοῦτο δὲν ἐβάλθη εἰς τόσον κίνδυνον· καὶ διότι δὲν ἔδωκεν τόπον τῆς ὑπερηφάνειας καὶ αὐθαδείας μέσα εἰς τὴν καρδίαν του, διὰ τοῦτο ἐβγῆκεν ἀπὸ ἐκεῖ χωρὶς νὰ ἀρνηθῇ τὸν Θεῖον του Διδάσκαλον. Ὅθεν καὶ διὰ ταπεινοφροσύνην, δὲν ἀναφέρει ὀνομαστὶ εἰς τὸ εὐαγγέλιόν του, ὅτι αὐτὸς ἠκολούθει εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος «διὰ ταπεινοφροσύνην οὖν ἑαυτὸν κρύπτει». Ὢ κατηραμένη ὑπερηφάνεια, ἡ ἀρχὴ καὶ ῥίζα κάθε ἁμαρτίας· καὶ τί κακὰ δὲν προξενεῖ εἰς τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον! [131].

Οὐαὶ λοιπὸν καὶ εἰς ἐσένα ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα ἐὰν ξεθαρρευθῇς ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ στερεώσῃς τὰς ἀποφάσεις σου ἐπάνω εἰς τὰς ἰδικάς σου δυνάμεις· «οὐαὶ γάρ φησιν οἱ ἰσχύοντες Ἰσραήλ». (Ἡσ. α' 24) Οὐαὶ εἰς εσέ, ἐὰν θελήσῃς νὰ κάμνῃς τίποτε κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ γνώμην σου καὶ δὲν θελήσῃς νὰ ἀκολουθήσῃς εἰς τὰς νουθεσίας τοῦ κατὰ Θεὸν πνευματικοῦ σου

---

[130] Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος τρία αἴτια τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου λέγει· τὴν ἀντιλογίαν εἰς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου· τὴν προτίμησιν τοῦ ἑαυτοῦ του ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητάς· καὶ τὸ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τὴν δύναμίν του. «Καὶ γὰρ δύω τὰ ἐγκλήματα ἦν· καὶ ὅτι ἀντεῖπε· καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἔαυτὸν προὔθηκε· μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον, ὅτι τὸ πᾶν ἑαυτῷ ἀνέθηκε». (Σειρὰ εἰς τὸ κατὰ Ματθ.).

[131] Πόσον κακὸν εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ πῶς ἰατρεύεται, ὅρα εἰς τὴν γ'. Ἀνάγνωσιν.

πατρὸς καὶ ἄλλων γνωρίμων σου, οἵτινες εἶναι καλλίτεροι καὶ σοφώτεροί σου. «Οὐαὶ γάρ φησιν οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες».(Ἡσ. ε΄ 21). Οὐαὶ εἰς ἐσέ, ἐὰν καταφρονῇς καὶ ἀντιστέκεσαι εἰς τὰ γεγραμμένα ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς καὶ εἰς τοὺς θείους πατέρας καὶ παραβαίνῃς μὲ πεῖσμα τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἁγίων, διὰ νὰ φυλάξῃς τὰς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς κακὰς συνηθείας. «Οὐαὶ γὰρ φησίν αὐτοῖς ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δείλαιοί εἰσίν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ». (Ὡσηε ζ΄. 13). Καὶ ὁ Κύριος ἐλέγχει διὰ τοῦτο τοὺς ἀγραμμάτους γραμματεῖς λέγων· διατὶ καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;» (Ματθ. ιε΄. 3). Καὶ ἐν συντομίᾳ· οὐαί καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ, ἐὰν ἀφήσῃς τὸν ἑαυτόν σου τόσον νὰ τυφλωθῇ ἀπὸ τὸν καπνὸν τῆς ὑπερηφανείας σου, ὥστε ὅπου νὰ νομίζῃς πῶς εἶσαι τάχα κανένα μεγάλον πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον· θέλεις νὰ καταλάβῃς ταλαίπωρε, τί εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ; στοχάσου το ἀπὸ τοῦτο. Ὅλα τὰ ἔθνη (λέγει ὁ προφήτης) ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν εἶναι ὡσὰν μία σταλαγματιὰ νερὸν· «πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδδου»· (Ἡσ. μ΄. 15). Τώρα μοίρασαι ἐσὺ αὐτὴν τὴν σταλαγματιὰν εἰς τόσα μέρη, ὅσοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἱ περασμένοι, οἱ παρόντες καὶ οἱ μέλλοντες, καὶ ἰδὲ πόσον μέρος τῆς σταλαγματιᾶς ἐκείνης ἀνήκει εἰς τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ τόσον ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν ἀνθρώπων· καὶ λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ μέρος (τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτοουδὲν) εἶσαι ἐσὺ ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν· ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ δύναμίς σου εἶναι ἀνάλογος μὲ ἐσὲ· ἤτοι εἶναι καὶ αὐτὴ οὐδέν, καθὼς εἶναι οὐδὲν καὶ τὸ εἶναι σου. Ὅθεν ἀφ' οὗ κάμνῃς αὐτὸν τὸν μοιρασμόν, τότε ἂν ἔχῃς δίκαιον ὑπερηφανεύσου· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχεις δίκαιον διὰ νὰ ὑπερηφανευθῇς, ἀλλὰ μάλιστα ἔχεις ἄπειρα δίκαια διὰ νὰ ταπεινωθῇς ἕως εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ οὐδενός, πρέπον εἶναι νὰ μὴ φοβῆσαι ἀπὸ ἄλλον τινά, νὰ μὴ ψηφᾷς καὶ νὰ μὴ καταφρονῇς τόσον ὡσὰν τὸν ἑαυτόν σου. Εἰ δὲ καὶ ἀλλεοτρόπως στοχάζεσαι καὶ ἔχεις καμμίαν ὑπόληψιν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἂς ἦσαι βέβαιος, πὼς εἶναι πολὺ κοντὰ τὸ πέσιμόν σου, ὡς λέγει ὁ Σειράχ· «ἐὰν μὴ ἐν φόβῳ Κυρίου κρατήσῃ κατὰ σπουδήν, ἐν τάχει καταστραφήσεται ὁ οἶκος αὐτοῦ» (κζ΄. 3). Ἐσὺ ὅμως πόσας φοράς ἐπλησίασες νὰ κρημνισθῇς εἰς μεγάλα πεσίματα ἁμαρτιῶν; πόσας φοράς ἔγινες ἄξιος νὰ σὲ ἀφήσῃ ὁ Θεὸς χωρὶς βοήθειαν διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν σου; Λοιπὸν ἀποστράφου καὶ μίσησαι ἀπὸ καρδίας αὐτὴν τὴν κατηραμένην ὑπερηφάνειαν, ἥτις εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κάθε πτώματος, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «ὅπου πτῶμα κατέλαβεν, ἐκεῖ ὑπερηφάνεια προεσκήνωσεν» (λόγος κβ΄.). Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐγκολπώσου καὶ ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν, ἥτις εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἡ σύστασις, καὶ τὸ εἶναι ὅλων τῶν ἀρετῶν[132] διότι καθὼς λόγου χάριν, ἐὰν γεμίσῃ τὶς ὁλόκληρον βιβλίον ἀπὸ νούλλας, τίποτε δὲν δηλοῦσιν μοναχαί αὐταί αἱ νοῦλλαι, οὔτε κανέναν ἀριθμὸν ἒχουν· ἀλλὰ ἐὰν προστεθοῦν εἰς τὰς νούλλας τὰ σημαντικὰ ψηφία τῶν ἀριθμῶν τὸ ἕνα δηλ. ἢ τὸ δύο ἢ τὸ τρία, τότε καὶ αἱ νοῦλλαι ἐκεῖναι ὁμιλοῦνται καὶ φανερώνουν ἀριθμόν· ἔτσι καὶ ὅλαι αἱ ἀρεταί ἐὰν δὲν ἔχουν μαζὶ των τὴν ταπείνωσιν νοῦλλαι μοναχαί εἶναι καὶ τίποτε δὲν ἀξίζουν. Καὶ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ λέγει ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν δίδεται εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν ταπείνωσιν· «τῇ ταπεινώσει δίδοται ἡ χάρις· λοιπὸν ἡ ἀνταπόδοσις, οὐ τῇ ἀρετῇ οὐδὲ τῷ ὑπὲρ αὐτῆς πόνῳ ἀλλὰ τῇ τικτομένῃ ἐξ αὐτῶν ταπεινώσει ἐστίν». (σελ. 236. λόγος κζ΄). Ἐνθυμήσου, ὅτι ἐὰν δὲν ταπεινωθῇς καὶ γίνῃς ὡσὰν ἕνα παιδίον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καθὼς ἀποφασίζει ὁ Κύριος· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν

[132] Ὅθεν καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, γενετικὴν καὶ συνεκτικὴν ἁπάσης ἀρετῆς ὠνόμασεν τὴν ταπείνωσιν εἰπών. «Μεθ' ἧς τὴν γεννητικήν τε καὶ συνεκτικὴν ἁπάσης ἀρετῆς τελειοῖ (ὁ Θεὸς δηλ.) ταπείνωσιν· οὐ τὴν ἀνυσίμοις εὐχερῶς τῷ βουλομένῳ ῥήμασί τε καὶ σχήμασι συνισταμένην, ἀλλά τὴν ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ θείου Πνεύματος μαρτυρουμένην, ἣν αὐτὸ κτίζει τὸ Πνεῦμα τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινιζόμενον» (λόγος εἰς τὴν Ξένην).

οὐρανῶν· ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτόν ὡς τὸ παίδιον τοῦτο, οὗτος ἐστίν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ιη΄, 3). Αἰσχύνθητι πῶς ἔχεις τόσας αἰτίας νὰ καταφρονῆς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἐσὺ πάλιν θέλεις ὡσὰν ἀνόητος νὰ σὲ τιμοῦν οἱ ἄλλοι. Καὶ παρακάλεσε Τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅπου καθὼς μὲ τὸ Θεῖον Του βλέμμα ἐφώτισεν τὴν τύφλωσιν τοῦ Πέτρου τοῦ μαθητοῦ Του ἀφ' οὗ ἐξέπεσεν καὶ τὸν ἔφερεν εἰς αἴσθησιν τοῦ πτώματός του· «καὶ στραφεὶς ὁ Κύριος ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ» (Λουκ. κς'. 61), τοιουτοτρόπως καὶ τώρα νὰ φωτίσῃ τὴν τύφλωσιν τὴν ἰδικήν σου διὰ νὰ μὴ ξεπέσῃς ἀλλὰ νὰ μάθῃς νὰ λέγῃς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἀποστόλου· ὅποιος νομίζει πῶς στέκεται ἂς προσέχῃ καλὰ διὰ νὰ μὴ πέσῃ· «ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ». (Α'. Κορ. ι'. 12). [133]

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν β'. αἰτίαν τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἥτις ἦτον ἡ ἀμέλεια, ἡ ὁποία φαίνεται φανερὰ εἰς τὰ τρία ταῦτα· εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦσε τὸν διδάσκαλόν Του· εἰς τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον τὸν ἀκολουθοῦσε καὶ εἰς τὰ ἀποτελέσματα ὅπου τοῦ ἐπροξένησεν ἡ ἀμέλεια. Ὁ τρόπος ὅπου τὸν ἀκολουθοῦσεν ἦτο ἀπὸ μακρὰν «ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ μακρόθεν». (Ματθ. κς' 58)· ὅπου ἔχει νὰ εἰπῆ, ὅτι ὁ Πέτρος ἐκυριεύετο ἀπὸ μίαν χλιαρότητα καὶ ἀμέλειαν, καὶ οὔτε παντελῶς ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὸν διδάσκαλόν Του, οὔτε τελείως νὰ τὸν ἀκολουθῇ, ἀλλ' ἤθελεν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ νὰ φαίνεται πῶς εἶναι μαθητής Του, καὶ νὰ μὴ βάλῃ τὸν ἑαυτόν Του εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ διδασκάλου Του. Πάλιν τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Πέτρου ὅπου ἀκολουθοῦσεν τὸν Ἰησοῦν, δὲν ἦτο διὰ νὰ ὑπάγῃ μαζὶ μὲ Αὐτὸν νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ διὰ μίαν κάποιαν περιέργειαν, διὰ νὰ κάμνῃ μίαν θεωρίαν, ὄχι ὡσὰν οἰκεῖος μαθητὴς ἀλλὰ ὡσὰν ἕνας ξένος περιηγητὴς καὶ νὰ ἰδῇ τὸ τέλος τοιούτου μεγάλου ἔργου. «Καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος». (Ματθ. κς'. 58). Ἠκολούθησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ ἠγαπημένος μαθητής, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ μακρόθεν, ἀλλὰ ἀπὸ κοντά, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, ὄχι διὰ νὰ ἰδῇ μόνον τὸ τέλος καὶ τὸ ἀποβησόμενον, ἀλλὰ διὰ νὰ συναποθάνῃ, ἂν ἐτύχαινε, μὲ τὸν Διδάσκαλόν Του· ἐπειδὴ δὲν εἶχεν χλιαρότητα εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τὸν ἠγάπα θερμότατα τόσον, ὅπου τελείως οὐδὲ πρὸς ὥραν δὲν ἔστεργε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ κοντά Του. Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε μόνος του ἐπῆγε νὰ ἐμβάσῃ τὸν Πέτρον, ὡς ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, ἀλλ' εἶπεν μόνον εἰς τὴν πορτάρισσαν καὶ ἐκείνην τὸν ἔμβασεν· «ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὅς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον». (Ἰω. ιη΄. 16.). Τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς ἀμελείας τοῦ Πέτρου ποῖα ἦσαν ἡ τελεία ἀλησμονησία καὶ ἡ ἀποκάρωσις, διὰ νὰ εἴπω ἔτσι, ὅπου ἔλαβεν εἰς τὰ λόγια τοῦ διδασκάλου Του, ἀκόμη καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἠρνήθη, εἰς τρόπον ὥστε, ἂν ὁ Κύριος δὲν ἐγύριζεν νὰ τὸν ἰδῇ, ὁ Πέτρος βεβαιότατα, δὲν ἤθελεν αἰσθανθῇ τελείως πῶς τὸν ἠρνήθη. «Καὶ στραφεὶς ὁ Κύριος ἐνὲβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ

[133] Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὅτι ἀπὸ τὴν πτῶσιν τοῦ Πέτρου καὶ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἰούδα, δύω μεγάλα πράγματα μανθάνομεν· α', ὅτι μόνη ἡ προαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀρκετὴ εἰς τὸ νὰ τὸν φυλάξῃ χωρὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν καθὼς ἠκολούθησεν εἰς τὸν Πέτρον· καὶ ἀντιστρόφως, ὅτι ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν μόνη νὰ μᾶς σώσῃ χωρὶς τὴν ἰδικήν μας προαίρεσιν καθὼς συνέβη εἰς τὸν Ἰούδαν· «ἐντεῦθεν μανθάνομεν δόγμα μέγα ὡς οὐκ ἀρκεῖ προθυμία ἀνθρώπου ἄν μὴ καὶ τῆς ἄνωθέν τις ἀπολαύσῃ ῥοπῆς» καὶ ὅτι πάλιν «οὐδὲν κερδανοῦμεν ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς προθυμίας οὐκ οὔσης.» (Σειρ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.). Καὶ ἐκεῖνο ἀκόμη ὅπου λέγει ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος, ὅτι ὁ μὲν Πέτρος ἔμπειρος ὢν ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦ διαβόλου ἔπεσε ναὶ καὶ ἠρνήθη ἀμὴ δὲν ἀπηλπίσθη, ἀλλὰ μετανοήσας ἐσώθη· ὁ δὲ Ἰούδας ἀπειροπόλεμος ὤν, ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἔπεσεν προδώσας τὸν Κύριον ἀπηλπίσθη ὁ δυστυχὴς καὶ διὰ τοῦτο ἀπώλετο. (Κεφ πε'. σελ. 255 Φιλοκαλ.). Ὅρα καὶ εἰς τὴν η'. Ἀνάγνωσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται τινας.

λόγου τοῦ Κυρίου» (Λουκ. κβ΄. 61.)· καὶ ἡ τελεία ἄγνοια καὶ ἀθέτησις τῶν παραγγελιῶν ὅπου ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς τὸ ὑπερῷον καὶ εἰς τὸν κῆπον διὰ νὰ στέκῃ ἄγρυπνος εἰς τοῦ λόγου Του. «Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον» (Λουκ. κβ΄. 31.). Καὶ πάλιν· «Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; (Μάρκ. Ιδ΄. 37.). Καὶ πρὸς τούτοις, ἡ πολλὴ λύπη ὅπου τὸν κατεπλάκωσεν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐκοιμᾶτο καὶ ὀμμάτια νὰ ἀνοίξῃ δὲν ἠδύνατο, καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Λουκᾶς· «καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης» (κβ΄. 45.). Τώρα αὐτὴ ἡ τόσον μεγάλη ἀμέλεια τοῦ Πέτρου, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ τελειώσῃ εἰς ἄλλο παρὰ εἰς μίαν φανερὰν πτῶσιν; «ἐν ὀκνηρίαις ταπεινωθήσεται ἡ δόκωσις» (Ἐκκλησ. Ι΄ 18.). Ὅθεν ἡ ἀμέλεια αὕτη τοῦ Πέτρου παρομοιάζεται μὲ τὴν ψυχρότητα τοῦ τότε καιροῦ· λέγει γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅτι «εἱστήκεισαν οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο· ἦν δὲ μετ' αὐτῶν Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος»· (ιη'. 18.). Καὶ ἀληθῶς ὁ Πέτρος ψυχρὸς ἦτον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Διδασκάλου του, ὡς λέγει ὁ σοφὸς Θεοφάνης ὁ Κεραμεύς, καὶ διὰ τοῦτο ἐθερμαίνετο ἀπὸ τὴν φωτιὰν καὶ τὴν ζέσταν τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκός, τὴν ὁποίαν ἀνάπτουσιν οἱ ὑπηρέται τοῦ διαβόλου, ἥτις εἰς όλον τὸ ὕστερον θεατρίζει καὶ πομπεύει τὸν ταλαίπωρον ἁμαρτωλὸν καὶ τὸν κάμνει καὶ ἀρνητὴν τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ Ἰωάννης ὥντας θερμὸς εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐχρειάσθη νὰ ζεσταθῇ ἀπὸ τοιαύτην κατηραμένην φωτιάν. Ὢ παγκακίστη ἀμέλεια· καλὰ σὲ ὠνόμασεν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ ἀσκητὴς ἄθεον, ἐν τῇ πρὸς Νικόλαον ἐπιστολῇ (σελ. 123. τῆς Φιλοκαλ.)· διότι εἰς ὅλον τὸ ὕστερον κάμνεις τοὺς ἀνθρώπους ἀθέους καὶ ἀρνησιχρίστους· καλὰ εἶπεν ὁ αὐτὸς Μάρκος, (αὐτόθι)· ὅτι οἱ τρεῖς μεγάλοι γίγαντες τοῦ διαβόλου καὶ τῶν παθῶν εἶσαι ἐσὺ καὶ ἡ λήθη καὶ ἡ ἄγνοια· καλὰ σὲ ἔβαλαν οἱ θεολόγοι πρῶτον βαθμὸν τῶν εἰς ἀπώλειαν φερόντων, ὁ ὁποῖος σύρεις μαζί σου καὶ τοὺς ἄλλους τρεῖς βαθμοὺς τῆς ἀπωλείας, τὴν τύφλωσιν τοῦ νοός, τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας καὶ τὸν ἀδόκιμον νοῦν[134].

Τώρα ἐσὺ ἀγαπητὲ ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα, ἔμβα μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ ἐξέτασε καλὰ τὴν καρδίαν σου, ἡ ὁποία μερικάς φοράς εἶναι τόσον ἀπόκρυφος, ὥστε ὅπου ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἄλλους εἶναι ἀγνώριστος, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτόν σου· καθὼς γέγραπται «βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάντα καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τὶς γνωσεται αὐτόν;» (Ἱερεμ. ιζ'. 9). Ἔμβα λέγω μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ ἴσως εὕρῃς ἐκεῖ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα διότι καὶ σὺ ὅταν σοῦ τύχῃ καμμία περίστασις καὶ πειρασμὸς παρευθὺς λησμονεῖς, ὡσὰν ὁ Πέτρος, ὅλους τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς παραγγελίας ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς μὲ τὸ μέσον τῶν θείων του Γραφῶν, διὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν οὐτιδανότητα ὅπου ἔχουν αἱ ἡδοναί καὶ τὰ καλά τοῦ κόσμου καὶ τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι λησμονεῖς ἀκόμη ἕως καὶ αὐτὴν τὴν πεῖραν καὶ δοκιμὴν ὅπου ἔκαμνες τόσας καὶ τόσας φοράς εἰς τὰ τοῦ κόσμου καλὰ δοκιμάζωντάς τα πάντοτε καὶ εὑρίσκοντάς τα ὅλα ψευδῆ, τὸ ὁποῖον ὁ Πέτρος δὲν τὸ ἔπαθε, διότι αὐτὸς ἄλλην φορὰν δὲν ἐδοκίμασε τί εἶναι ἡ ἄρνησις. Κάμνεις κάποτε κανένα καλὸν

---

[134] Λέγουσι γὰρ οἱ Θεολόγοι ὅτι εἶναι δ'. βαθμοὶ τῆς ἁμαρτίας εἰς ἀπώλειαν φέροντες· α'. ἡ ὀκνηρία καὶ ἀμέλεια περὶ τὴν σωτηρίαν· καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν μικρῶν καὶ κουφοτέρων ἁμαρτημάτων· δι' ὅ λέγει ὁ Προφήτης «δράξασθε παιδείας μήποτε ὀργισθῇ Κύριος» (Ψαλ. β'. 12.)· β'. ἡ τύφλωσις τοῦ νοός, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν προσέχῃ ὅλως εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἁμαρτάνει οὐδὲ μετανοῇ· γ'· ἡ πώρωσις καὶ σκληρότης τῆς καρδίας, ἥτις εἶναι χείρων τῆς τοῦ νοῦ τυφλώσεως, καθ' ὅτι ὅ δι' αὐτῆς ἁμαρτάνων, οὐκ ἐξ ἀγνοίας ἁμαρτάνει ἀλλ' ἐξ ὑπερηφανίας καταφρονήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· περὶ οὗ εἶπεν ὁ θεῖος Στέφανος «σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ» (Πράξ. ζ', 51.)· δ'. βαθμὸς δὲ εἶναι ὁ ἀδόκιμος νοῦς συγχέων καὶ ταράττων τὴν διάνοιαν δι' οὗ προκρίνει ὁ ἄνθρωπος τὸ ψεῦδος ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς, τὸ κακὸν ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ χαίρει εἰς τὰ κακά, ὡσὰν εἰς καλά, περὶ οὗ εἴρηται «οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν!» (Ἡσ. ε', 20).

ἔργον, ἀλλὰ τίς ἠξεύρει μήπως καὶ αὐτὸ τὸ καλὸ τὸ ἔχεις μιγμένον μαζὶ μὲ κανένα κοσμικὸν τέλος; Ἢ διὰ νὰ σὲ δοξάσῃ ὁ κόσμος, ἢ διὰ νὰ κερδίσῃς, ἢ διὰ νὰ φαίνεσαι καλλίτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Θέλεις νὰ ἀκολουθῇς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ μὲ ἕνα μέσον τρόπον ὥστε ὅπου, οὔτε ὅλος νὰ δοθῇς εἰς τὸν Θεόν, οὔτε ὅλος εἰς τὸν κόσμον· ταὐτὸν εἰπεῖν, ζητεῖς μίαν στράταν ὅπου νὰ μὴν εἶναι οὔτε ἡ εὐρύχωρος τῆς ἀπωλείας, οὔτε ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ μία στράτα μὲ τὴν ὁποίαν νὰ ἠμπορῇς καὶ ἐσὺνὰ ἀκολουθήσῃς τὸν Χριστὸν ὡσὰν ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν, χωρὶς νὰ ἀφίνῃς κάθε ὥραν τὸ νὰ θεραπεύῃς ἀκόμη καὶ τὰ πάθη σου. Ὢ παγκακίστη ἀμέλεια ὅπου κυριεύει ἀκόμη καὶ ἐσὲ ἀδελφέ! Ὥστε μὴ κατηγορῇς πλέον τὸν μακάριον Πέτρον, ὅτι ἐνικήθη ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν ἀλλὰ κατηγόρει τὸν ἑαυτόν σου ὅτι νικᾶσαι ἀπὸ αὐτήν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐνικήθη μίαν φοράν, σὺ δὲ νικᾶσαι κάθε ἡμέραν. Μὴ κατακρίνῃς τὸν Πέτρον, ὅτι ἠρνήθη τὸν Κύριον, ἀλλὰ κατάκρινε τὸν ἑαυτόν σου· διότι ἂν καὶ ὁμολογῇς τὸν Θεὸν μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ τὸν ἀρνεῖσαι μὲ τὰ ἔργα, κάμνωντας ἐναντία εἰς ἐκεῖνα ὅπου προστάζει, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. «Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται» (Τίτ. α'. 16). Κατάκρινε τὸν ἑαυτόν σου, διότι ὅσας φοράς κάμνεις ὅρκους ψευδεῖς· ὅσας φοράς ἀρνῆσαι τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν θέλεις νὰ τὴν ὁμολογήσῃς ἀπὸ πεῖσμα ἢ ὑπερηφάνειαν ἢ αὐταρέσκειαν, τόσας φοράς ἀρνῆσαι τὸν Χριστόν, ὅστις εἶναι ἡ ἀλήθεια· «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια» (Ἰω. ιδ' 6), ὅσας φοράς ἐλπίζεις εἰς τὴν δύναμίν σου καὶ προσκυνεῖς ὡσὰν εἴδωλα τὰ ἄσπρα σου, ἀρνεῖσαι τὸν Χριστόν, δι' ὅ καί ὁ Παῦλος εἰδωλολατρείαν τὴν πλεονεξίαν ὠνὀμασεν (Κολοσ. γ'. 5). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς, ὅτι προτιμᾷς καλλίτερα ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, κἂν καὶ ἦναι μία βελόνη ἐκεῖνο, ἄρνησις τοῦ Χριστοῦ λέγεται· διὰ τοῦτο εἶπεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὅτι μὲ πολλοὺς τρόπους δύναταί τινας νὰ ἀρνῆται τὸν Χριστὸν (ὁμιλ. γ'. εἰς τὴν Ἄνναν).

Ὅθεν καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, ἔγινες μιμητὴς τοῦ Πέτρου εἰς τὴν ἁμαρτίαν, γενοῦ μιμητὴς ἐκείνου καὶ εἰς τὴν μετάνοιαν· ἐπειδή, κατὰ τὸν σοφὸν Νικήταν, διὰ τοῦτο ἐγράφησαν τὰ σφάλματα τῶν ἁγίων διὰ νὰ μιμηθῶμεν ἡμεῖς τὴν μετάνοιάν τους· «τῶν ἁγίων τὰ ὀλισθήματα διὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν μανθάνομεν, ἵνα καὶ τῆς αὐτῶν μετανοίας μιμηταὶ γενὸμεθα». (Σειρ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.). Ἐκεῖνος μίαν φορὰν ἠρνήθη τὸν Κύριον, ἀλλὰ ἐμετανόει εἰς ὅλην του τὴν ζωήν· λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Κλήμης ὁ μαθητής του, ὅτι ὅσας φοράς ὁ θεῖος Πέτρος ἤκουεν τὸν πετεινὸν ὅπου ἐφώναζεν, ἐνεθυμεῖτο τὴν ἄρνησιν ὅπου ἔκαμνεν καὶ ἔκλαιεν· ὅθεν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει περὶ τοῦ Πέτρου ὅτι· «ἐπιβαλῶν ἔκλαιεν» (ιδ' 72.) ὅπερ ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, ἀντὶ τοῦ ἀρξάμενος· ἐπειδὴ ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἄρχισε, δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ κλαίῃ εἰς ὅλην του τὴν ζωήν. Καὶ σὺ μετανόει ἀπὸ καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν εἰς ὅλην σου τὴν ζωήν, καὶ ὅσας φοράς ἐνθυμῆσαι τὰς ἁμαρτίας σου κλαῖε καὶ χύνε δάκρυα πικρότατα δι' αὐτάς· διότι λέγει ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος ὅτι «ἡ μὲν προσευχὴ καταπραΰνει τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον, τὸ δὲ δάκρυον τὸν ἀναγκάζει εἰς τὸ νὰ ἐλεήσῃ. Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν βροχὴν γίνεται καθαρὸς καὶ ξάστερος ὁ ἀέρας, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ δάκρυα γίνεται ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς καθαρὸς καὶ ξάστερος. Ὁ δὲ Πέτρος ἀκούωντας τὸν πετεινὸν ὅπου ἐφώναξεν ἐξύπνισεν καὶ ἦλθεν εἰς αἴσθησιν τῆς ἁμαρτίας του καὶ σὺ ἀκούωντας τὸν Κύριον ὅπου σοῦ φωνάζει «Γρηγορεῖτε» (Μάρ. ιγ΄. 37.) ξύπνα ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν, ἔρχου εἰς αἴσθησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ στέκου ἄγρυπνος. Ἐκεῖνος ἐν ὅσῳ ἦτο μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως ὁμοῦ μὲ τοὺς στρατιώτας, δὲν ἠδυνήθη νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ μετανοήσῃ, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἐβγῆκεν ἔξω· «καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς». (Ματθ. κζ΄. 15.). Καὶ ἐσὺ ἐὰν δὲν εὐγῇς ἔξω ὑπὸ τὴν ἀναισθησίαν τοῦ πεπωρωμένου σου νοός, ὡς ἀλληγορεῖ ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, καὶ ἂν δὲν μακρύνῃς ἀπὸ τὰ αἴτια τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἂν δὲν κάμνῃς τελείαν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, δὲν δύνασαι νὰ κλαύσῃς διὰ τὰς

ἁμαρτίας σου καὶ νὰ δείξῃς ἀληθινὴν μετάνοιαν. Ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ πταῖσμα τῆς ἀρνήσεως ἀπέκτησεν μετάνοιαν, ταπείνωσιν ἀπέκτησε, τὸ νὰ μὴ ὑψηλοφρονῇ, τὸ νὰ μὴ θαρρῇ εἰς τὴν δύναμίν του, ἀλλὰ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἀπέκτησε τὸ νὰ μὴ ἀπελπίζεται καὶ τὸ νὰ συμπονῇ καὶ νὰ λυπῆται τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλούς. Καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὰς προλαβούσας ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες, μάθε νὰ ταπεινώνεσαι· μάθε ὄχι νὰ κατηγορῇς τοὺς ἄλλους ὅπου ἁμαρτάνουν, ἀλλὰ νὰ τοὺς συμπονῇς καὶ νὰ τοὺς διδάσκῃς νὰ μὴν ἀπελπίζωνται.Ἐκεῖνος μὲ τὴν θερμὴν μετάνοιαν ὅπου ἔκαμνεν, ἔλαβεν τὴν ἀποστολικὴν ἀξίαν ὅπου ἔχασε καὶ ἔγινε πάλιν κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐσὺ ἐὰν μετανοῇς μὲ τοιαύτην θερμότητα, δύνασαι νὰ λάβῃς τὴν χάριν τῆς υἱοθεσίας ὅπου ἔχασες διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ νὰ γίνῃς πάλιν υἱὸς Θεοῦ καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας Του.

Γνώρισε λοιπὸν πῶς ἡ αἰτία ὅλων τῶν πταισμάτων σου ἐστάθη ἡ ἀμέλειά σου καὶ ἐντράπου ἐμπρὸς εἰς τὸν θεῖον σου Διδάσκαλον· καὶ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κάμνε ἀπόφασιν νὰ ἀρχίσῃς μίαν καινούργιαν ζωὴν μὲ νέαν θερμότητα καὶ διὰ τέλη ὅλα θεϊκὰ ἤγουν διὰ νὰ δοξάζῃς τὸν Θεὸν καὶ διὰ νὰ βάλῃς εἰς ἀσφάλειαν τὴν σωτηρίαν σου· καὶ τέλος πάντων ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀμέλεια εἶναι πλέον φοβερὰ διὰ νὰ σὲ ρίψῃ πάλιν εἰς τὴν πτῶσιν τῆς ἁμαρτίας, παρὰ ὅπου εἶναι φοβερὰ ἡ δύναμις τοῦ διαβόλου· «ἀμελήσαντες γάρ φησιν (οἱ εἰς τοὺς γάμους κεκλημένοι) ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ» (Ματθ. κβ΄. 5.)· διὰ τοῦτο παρακάλεσεν τὸν Κύριον νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ καὶ ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἀλλὰ τὸ περισσότερον νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου ὅπου εἶσαι κατεπάνω σου μὲ τὴν ἰδίαν σου θέλησιν ἕνας ἐχθρὸς χειρότερος ἀπὸ κάθε διάβολον καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «οἱ δὲ ἁμαρτάνοντες πολέμιοι εἰσίν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς». (Τωβὶτ ιβ΄10).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν γ'. αἰτίαν, καὶ τὸ ὕστερον σπρώξιμον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἔπεσεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἰς τὴν ἄρνησιν, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ ἔλλειψις τῆς προσευχῆς· καὶ ἡ αἰτία πάλιν τῆς ἐλλείψεως τῆς προσευχῆς ἦτον ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ἀμέλεια· διότι ἐκεῖνος ὅπου νομίζει πῶς εἶναι ἀσφαλὴς καὶ στερεός, αὐτὸς δὲν ζητεῖ βοήθειαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς· καὶ ἐνῷ ὁ θεῖος Πέτρος εἶχεν πολλὰς αἰτίας νὰ δοθῇ εἰς προσευχήν, διότι καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν παρήγγειλεν πολλάκις ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους· «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμὸν» (Μάρκ. ιδ΄. 38)· καὶ διότι ἐπετίμησεν αὐτὸν χωριστὰ διὰ τοῦτο. «Σίμων καθεύδεις; Οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;» (Μάρκ. αὐτόθι 37.). Ἀκόμη καὶ διὰ τὸ ἐξαίρετον παράδειγμα ὅπου τοῦ ἔδωκεν εἰς τὸν κῆπον ὁ Σωτὴρ προσευχόμενος τρεῖς ὥρας συνεχεῖς[135]. Πλὴν ὅλα ταῦτα δὲν ἐστάθησαν ἀρκετὰ κέντρα διὰ νὰ ἐξυπνίσουν τὸν Πέτρον ἀπὸ τὸν βαρὺν ὕπνον τῆς ἀμέλειας καὶ λύπης «ἦσαν γάρ φησιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι» (Μάρκ. ιδ΄. 40.)· ὥστε ὅπου νὰ θελήσῃ νὰ προσευχηθῇ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ ἕνα τόσον εὔκολον ἅρμα διὰ νὰ δυναμώσῃ μὲ αὐτὸ τὴν ἀσθένειάν του καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὴν λύπην του. Τώρα βλέπε ἐσὺ ἀδελφέ, τί ἀσθενὴς εἶναι ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, ὅταν δὲν ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεὸν διὰ μέσου τῆς προσευχῆς παρακαλώντας Τον νὰ τοῦ δώσῃ τὴν βοήθειάν Του. Ὁ Πέτρος ὁ πρῶτος καὶ κορυφαῖος ὅλων τῶν Ἀποστόλων· ὁ Πέτρος ὁ μαθητὴς ὅπου ἠγάπα τὸν Διδάσκαλόν του περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς μαθητάς· ὁ Πέτρος πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεκάλυψεν ὁ Πατὴρ μὲ τόσον φῶς τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, «σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψεν σοι ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ιζ΄. 17)· ὁ Πέτρος ὅπου ὡμολόγησε τὸν Χριστὸν διὰ Υἱὸν

[135] Ἐπειδὴ εἰς τρία διαστήματα καιροῦ ὁ Κύριος ἔκαμε τὴν προσευχὴν εἰς τον κῆπον, ὡς λέγουσιν οἱ θεῖοι εὐαγγελισταὶ· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ διαστήματι λέγουσι φανερῶς ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μᾶρκος ὅτι προσευχήθη ὁ Κύριος μίαν ὥραν· ἐντεῦθεν συνάγουσι πολλοὶ ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύω διαστήματα τοῦ καιροῦ, δύω ὧραι ἐπέρασαν.

Θεοῦ μὲ τόσην γενναιότητα ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους· «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος». (Ματθ. ιζ΄. 16.)· ὁ Πέτρος ὅπου εἶδεν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ ὅταν ἐφάνη μὲ τόσην λαμπρότητα ἐπάνω εἰς τὸ Θαβῶρ· ὁ Πέτρος λέγω ἐκεῖνος χωρὶς νὰ δεθῇ ἀπὸ στρατιώτας, χωρὶς νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ κριτάς, χωρὶς νὰ δαρθῇ, χωρὶς νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ἀλλὰ μόνον διότι ἠρωτήθη ἀπὸ ἕνα οὐτιδανὸν γυναικάριον, ὄχι μὲ φοβέραν καὶ ἀπειλήν, ὄχι μὲ ἀγριότητα καὶ θυμὸν ἀλλὰ μὲ σπλάγχνος καὶ μὲ ἡμερότητα. «Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου»; (Ἰω. ιη΄. 17)· παρευθὺς ἀποκρίνεται ὅτι δὲν γνωρίζει τὸν θεῖον του Διδάσκαλον οὐδὲ κἂν ὡς ἄνθρωπον· «οὐκ εἶδα τὸν ἄνθρωπον». (Ματθ. κζ΄. 2)· καὶ πηγαίνοντας πάντοτε εἰς τὸ χειρότερον, ἄρχισεν ἐμπρὸς εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ βλάσφημον πλῆθος νὰ προσθέτῃ ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὴν ἄρνησιν καὶ ὅρκους καὶ ἀναθέματα διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὸ ψεῦδός του· «τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον» (Ματθ. κς΄. 74). Καὶ ταῦτα πάντα διατί; Διότι δὲν ἔλαβεν μαζί του τὸ ἅρμα τῆς προσευχῆς· διότι ἀμέλησεν νὰ προσευχηθῇ· διότι δὲν ἐδυνάμωσεν τὴν ἀσθένειάν του μὲ τὴν προσευχὴν οὐδὲ ἡνώθη δι’ αὐτῆς μὲ τὸν παντοδύναμον Κύριον. Τοιαῦτα εἶναι τὰ κακὰ καὶ οἱ λαβύρινθοι εἰς τοὺς ὁποίους πίπτει ὅποιος δὲν προσεύχεται συνεχῶς, φθάνει ἕως καὶ νὰ ἀρνηθῇ τὸν Κύριον διὰ τόσον ὀλίγον ὅπου φαίνεται ἀδύνατον καὶ ἀφ’ οὗ τὸν ἀρνηθῇ ἀκολουθεῖ νὰ μακρύνῃ τόσον πορευόμενος καὶ κρημνιζόμενος ἀπὸ μίαν ἁμαρτίαν εἰς ἄλλην ἁμαρτίαν ὡσὰν νὰ μὴν ἐγνώρισεν ποτὲ τὸν Θεὸν μὲ τὴν πίστιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος εἶπεν τὴν παραβολὴν τῆς χήρας καὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας, διὰ νὰ μᾶς παρακινήσῃ νὰ προσευχόμεθα πάντοτε καὶ νὰ μὴ βαρυνόμεθα· «ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν». (Λουκ. ιη΄. 1).

Μάθε λοιπὸν ἐσὺ ἀδελφέ μὲ ξένα ἔξοδα, ἤγουν μὲ τὴν πτῶσιν ταύτην τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, μάθε νὰ μὴν ἀφήσῃς ποτὲ τὸν ἑαυτόν σου νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ κανένα πρᾶγμα εἰς τὸ νὰ προστρέχῃς πρὸς τὸν Κύριον μὲ τὴν προσευχήν, καὶ παντοτεινὰ μέν, μάλιστα δὲ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καὶ θλίψεως· «μὴν ἐμποδισθῇς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαιρῶς». (Σειρὰχ ιη΄ 22). Εἰ δὲ καὶ ἀφήσῃς τὴν προσευχήν, ἤξευρε, ὅτι θέλει σταθῇ ἀρκετὸν ἕνα ἁπλοῦν παίγνιον, ἕνας μόνον λόγος, μία μοναχὴ ἀντίρρησις τοῦ κόσμου διὰ νὰ σὲ κάμνῃ νὰ ἀρνηθῇς ὅλας τὰς καλὰς ἀποφάσεις ὅπου ἔκαμες διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ λησμονήσῃς ἐκεῖνον τὸν Δεσπότην ὅπου τόσον πολὺ σὲ εὐεργέτησεν καὶ ἔδωκεν τὸ αἷμα Του καὶ τὴν ζωὴν Του δι’ ἐσὲ.

Διὰ νὰ γίνεται δὲ ἡ προσευχή σου καρποφόρος καὶ καθὼς πρέπει σοῦ λέγομεν ἐν συντόμῳ ταῦτα τὰ ἀναγκαῖα καὶ οὐσιώδη περὶ αὐτῆς. Ἤξευρε λοιπὸν ἀδελφέ, ὅτι κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (διατάξ. ἀσκητικ. α΄.)· ἡ προσευχὴ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα, α’. εἰς δοξολογίαν Θεοῦ, β΄. εἰς εὐχαριστίαν τῶν εὐεργεσιῶν Του· γ΄. εἰς ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ δ΄. εἰς αἴτησιν τῶν πρὸς σωτηρίαν. Ὅταν λοιπὸν ἔχῃς νὰ προσευχηθῇς ἄρχισε πρῶτον ἀπὸ δοξολογίαν Θεοῦ, λέγοντας· «Δόξα σοὶ Κύριε ὁ Θεός μου ὁ ἀκατάληπτος καὶ ἀγαθός, καὶ παντοδύναμος καὶ Κτίστης ὅλου τοῦ κόσμου·» καὶ μὴ παρευθὺς ἀρχινᾷς νὰ τοῦ ζητῇς· διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον κατηγορεῖς τὴν προαίρεσίν σου ὅτι προστρέχεις εἰς τὸν Θεὸν ὑπὸ τῆς χρείας σου ἀναγκαζόμενος, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· «προσευχόμενος οὖν μὴ εὐθέως ἐπὶ αἴτησιν ἔρχου· εἰ δὲ μήγε, διαβάλλεις σου τὴν προαίρεσιν, ὡς ὑπὸ τῆς χρείας ἀναγκαζόμενος προσεύχῃ τῷ Θεῷ». Ἔπειτα, εὐχαρίστησον τὸν Θεὸν λέγοντας· «εὐχαριστῶ σοὶ Κύριε ὑπὲρ πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν ὅπου ἐποίησας εἰς ἐμέ, εἰ καὶ μὴ τυγχάνω αὐτάρκης πρὸς ἀξίαν εὐχαριστίαν σου».

Εἶτα ἐξομολογήσου ἔμπροσθέν του τὰς ἁμαρτίας σου, ἂν ἠμπορέσῃς κατ’ εἶδος, διὰ τὸ πλέον εὐκατάνυκτον, ὡς ἔχουσιν καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς θείας μεταλήψεως, λέγοντας· ἡμάρτηκα ἐνώπιόν σου Κύριε, καὶ ἐλύπησά σε μὲ φόνους, μὲ κλεψίας, μὲ πορνείας κ.τ.λ. εἰ δὲ καὶ ἐνθυμεῖσαι μαζὶ μὲ τὰς σαρκικὰς

ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες καὶ τοὺς τρόπους καὶ τὰ πρόσωπα μὲ τὰ ὁποῖα ἥμαρτες καὶ μολύνεσαι, ἄφες τὴν κατ' εἶδος ἐξομολόγησιν τῶν σαρκικῶν σου ἁμαρτιῶν, ὡς λέγει ὁ Μᾶρκος ὁ ἀσκητὴς καὶ λέγε μόνον «Κύριε ἥμαρτον σοὶ καὶ ἐλύπησά σε μὲ πολλὰς σαρκικὰς ἁμαρτίας τὰς δὲ ἄλλας σου ἁμαρτίας ἐξομολογοῦ κατ' εἶδος καὶ μίαν πρὸς μίαν. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον ζήτει ἀπὸ τὸν Θεὸν ὄχι πλοῦτον, καὶ δόξαν καὶ ἡδονὰς καὶ ὑγείαν σώματος, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καθὼς σοῦ παραγγέλλει ὁ Κύριος. (Ματθ, ς΄.33) λέγε δέ· «Κύριε ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι». Κύριε συγχώρησόν μοι τὰς ἁμαρτίας μου. Κύριε μὴ εἰσενέγκῃς με εἰς πειρασμόν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με. Καὶ τὸ περισσότερον μέρος τῆς προσευχῆς σου, ἄς ἦναι τὰ αἰτήματα ταῦτα διότι βλέπομεν καὶ εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν ὅτι περισσότεραι εἶναι αἱ αἰτήσεις, παρὰ τὰ ἄλλα.

Οἱ τρόποι δὲ μὲ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ προσεύχεσαι εἶναι γενικῶς δύο· ἐσωτερικὸς καὶ ἐξωτερικός. Ὁ ἐσωτερικὸς εἶναι τὸ νὰ βιάζεσαι νὰ συμμαζώνῃς μὲν τὸν νοῦν σου ὅλον εἰς τὰ λόγια τῆς προσευχῆς σου καὶ ἄλλο κἀνένα πρᾶγμα νὰ μὴ τὸν ἀφίνῃς νὰ συλλογίζεται, στοχαζόμενος ὅτι παραστέκεσαι ἐνώπιόν τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ νὰ συμμαζώνεται ὁ νοῦς σου εὐκολώτερα βάστα καὶ ὀλίγον τὴν ἀναπνοήν σου, καθὼς ἑρμηνεύουν οἱ ὅσιοι πατέρες, τὴν δὲ καρδίαν σου κάμνε την νὰ διατίθεται καὶ νὰ νοστιμεύεται εἰς τὰ λεγόμενα καθὼς νοστιμεύεται καὶ εἰς τὰ καλὰ φαγητά, λαμβάνουσα φόβον καὶ ἔχουσα ταπείνωσιν, συντριβήν, καὶ κατάνυξιν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ εὐγάνουσα δάκρυα· καὶ πότε μὲν νὰ προσεύχεσαι μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σου (τὸ ὁποῖον εἶναι καλλίτερον)· πότε δὲ καὶ μὲ τὸ στόμα. Ὁ δὲ ἐξωτερικὸς τρόπος εἶναι τὸ νὰ προσεύχεσαι πότε κάτω νεύοντας τὴν κεφαλήν σου ὡς ὁ τελώνης, καὶ πότε στεκόμενος, πότε γονατιστὸς καὶ πότε σηκώνοντας τὰ χέρια σου· οἱ τρόποι αὐτοὶ εἶναι μαρτυρημένοι ἀπὸ τὰς Θείας Γραφάς· «ὅταν γάρ φησι στήκητε προσευχόμενοι» (Μάρκ. ια΄. 25). Καὶ «θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο» (πράξ. κ΄. 16). Καὶ «ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου» (Ψαλμ. ρμ΄. 2). Εἰ δὲ καὶ ἦναι τινὰς γέρων καὶ ἀσθενὴς ἂς προσεύχεται καὶ καθήμενος. Ὁ καιρὸς δὲ τῆς προσευχῆς εἶναι τὸ νὰ προσεύχεσαι εἰς τοὺς διωρισμένους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἑπτὰ καιροὺς ἑσπερινόν, ἀπόδειπνον, μεσονυκτικόν, ὄρθρον καὶ ὥρας κατὰ τὸ «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε». (Ψαλμ. ριη΄). Μάλιστα δὲ νὰ βιάζῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸ νὰ προσεύχεσαι παντοτεινὰ καὶ ἀδιαλείπτως καθὼς παραγγέλλει εἰς ὅλους τοὺς μοναχοὺς τε καὶ λαϊκοὺς ὁ Ἀπόστολος· «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε»· (Α' Θεσσαλ. ε΄. 17.)· καὶ εἰς καιρὸν ὅπου κάμνεις τὴν τέχνην σου, ἢ ἄλλην σου ὑπηρεσίαν νὰ λέγῃς τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με»· καὶ ὅλας σου τὰς εὐεργεσίας νὰ τὰς ἀρτένῃς μὲ τὴν προσευχὴν ὡσὰν μὲ ἅλας, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος (ἐπιστολ. α΄), καὶ ἡμεῖς προείπομεν εἰς τὸν β΄. συλλογισμὸν τῆς μελέτης περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου γενικῶς θεωρουμένης.

Ὁ τόπος δὲ τῆς προσευχῆς προηγουμένως μὲν εἶναι ἡ ἐκκλησία, ἑπομένως δὲ ἄς εἶναι ὁ πλέον ἥσυχος τόπος τοῦ σπιτιοῦ σου. Διότι βλέπομεν καὶ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον ὅπου ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὸ δῶμα τοῦ σπιτιοῦ καὶ προσευχήθη διὰ τὸ ἡσυχότερον· «ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι» (Πράξ. ι΄. 9)· καὶ ἁπλῶς εἰς κάθε τόπον ὅπου εὑρίσκεσαι, σπούζαζε διὰ νὰ προσεύχεσαι «ἐν παντὶ τόπῳ γάρ φησι τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον». (Ψαλ. ρβ΄ 22).

Λοιπὸν μὲ τοιοῦτον τρόπον προσευχόμενος ὁμολόγησεν, ὅτι ὅλη σου ἡ ἐλπὶς καὶ δύναμις εἶναι ἀκουμβισμένη ἐπάνω εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Λυτρωτοῦ σου καὶ ὅτι ὅσον ἐκεῖνος σὲ περικρατῇ νὰ μὴ πέσῃς, τόσον θέλεις μείνει ὄρθιος καὶ ἐσὺ καὶ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς ἀνίκητος. Κάμνε ἀπόφασιν, ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ ἐμπρὸς νὰ ἀφιερώνεσαι καθ' ἑκάστην εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν διὰ μέσου τῆς

προσευχῆς, καὶ νὰ μὴν ἀποκάμῃς ζητώντας Του ἔλεος καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν σου αἰτήματα, κἰ ἄν δὲν σοῦ τὰ δώσῃ· κι ἄν ἕνας χρόνος ἢ δύο ἢ τρεῖς ἢ πολλοὶ περάσουν, ἐσὺ μὴν ἀμελήσεις «κἄν μὴν παρέλθῃ, κἄν ἐνιαυτός, κἄν τριετὴς ἢ τετραετὴς χρόνος, κἄν πλείονα ἔτη, ἕως ὅτου λάβῃς μὴ ἀναχωρήσῃς, ἀλλὰ μετὰ πίστεως αἴτει διὰ παντὸς τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενος· λέγει ὁ μέγας Βασίλειος» (ἀσκητικ. διατάξ. α΄.). Διότι εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ὁ Κύριος ἔχει νὰ σοῦ τὰ δώσῃ· ἂν ὄχι δι' ἄλλο, ἀλλὰ κἄν διὰ τὴν ἀδιαντροπίαν σου, ὡς τὸ εἶπε μόνος του· «εἰ δὲ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ, ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει». (Λουκ. ια΄. 8.). Ἐπειδὴ βλέπομεν καὶ τὸν δίκαιον ἐκεῖνον Ἰσαὰκ ὅπου παρεκάλει τὸν Θεὸν εἴκοσιν ὁλοκλήρους χρόνους διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τέκνον καὶ ὕστερον τοῦ ὑπήκουσεν (Γένεσ. κε΄.)· καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ὁσίους ἐφώναζαν εἰς τὸν Θεὸν καθ' ἑκάστην· ἔλεος, ἔλεος, ἔλεος, ἄλλος πεντήκοντα καὶ ἄλλος ἑξήκοντα χρόνους, καὶ ὕστερον ἐλάμβανον τὸ ζητούμενον ἢ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ἢ ἐν τῷ τοῦ θανάτου καιρῷ· ποιεῖ γὰρ τοῦτο ὁ Θεὸς καὶ δὲν μᾶς δίδει εὔκολα ἐκεῖνα ὅπου τοῦ ζητοῦμεν, καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας ὅπου αὐτὸς ἠξεύρει, μάλιστα δὲ διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ στέκωμεν πάντοτε κοντά του, καὶ διὰ νὰ φυλάξωμεν καλῶς ἐκεῖνο ὅπου λάβωμεν μὲ τόσην δυσκολίαν, κατὰ τὸ μέγαν Βασίλειον «διὰ τοῦτο ἀναβάλλεται διδόναι, τὴν πρὸς αὐτὸν προσεδρείαν σου σοφιζόμενος· καὶ ἵνα γνῷς τί ἐστι δῶρον Θεοῦ καὶ φυλάξῃς τὸ δοθὲν μετὰ φόβου» (ἀσκητικ. διατάξ. α΄). Καὶ τέλος πάντων παρακάλεσεν τὸν Κύριον ἀδελφὲ νὰ σοῦ δώσῃ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ χάρισμα τῆς προσευχῆς, μὲ τὸ ὁποῖον, ὡσὰν μὲ ἕνα χρυσὸν κλειδὶ νὰ ἠμπορῇς νὰ ἀνοίγῃς εἰς κάθε καιρὸν κατὰ τὴν χρείαν σου, τοὺς θησαυροὺς τῆς χάριτός Του καὶ βοηθείας «τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθ' ὃ δεῖ οὐκ εἴδαμεν ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η΄. 26).[136].

[136] Ὅρα καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς τελευταίας ἀναγνώσεως.

ΜΕΛΕΤΗ ΚΘ΄

Εἰς τὴν μαστίγωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ὁ Κύριος

Α΄. Ἕνα ἄκρον πόνον.
Β΄. Μίαν ἄκραν ἐντροπήν.
Γ΄. Μίαν ἄκραν ἀγάπην.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὸν πόνον ὅπου ἐδοκίμασεν ὁ γλυκύτατός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπὸ τὸ σκληρὸν βασανιστήριον τῆς μαστιγώσεως ὅπου ἔλαβεν· «τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλᾶτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσε». (Ἰωάν. ιθ΄. 1.)· τὸν ὁποῖον πόνον ἠμπορεῖ τινὰς νὰ τὸν καταλάβῃ εἰς κάποιον τρόπον πόσον ἦτο ἄκρος καὶ ὑπερβολικὸς ἀπὸ τέσσαρα αἴτια· α΄. ἀπὸ τὴν τρυφερότητα τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ· β΄ ἀπὸ τὴν λύσσαν τῶν στρατιωτῶν ὅπου τὸν ἐμαστίγωσαν· γ΄. ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαστιγώσεων καὶ δ’. ἀπὸ τὰ παιδευτήρια ὄργανα ὅπου εἰς αυτὴν τὴν μαστίγωσιν ὑπηρέτησαν.

α΄. Τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ὡσὰν ὅπου ἦτο εἰδοπεποιημένον ἐκ Πνεύματος ἁγίου μὲ θαυμάσιον καὶ ὑπερφυσικὸν τρόπον,καὶ ὡσὰν ὅπου ἦτο κατεσκευασμένον δι’ ἕνα τέλος ὑψηλόν, τὸ ὁποῖον ἦτο, τὸ νὰ γίνῃ ὄργανον τῆς τεθεωμένης ψυχῆς τοῦ Χριστοῦ, ἦτον ἄκρως εὐγενὲς καὶ τέλειον. Ὅθεν ἀκολούθως ἦτο καὶ ἄκρως τρυφερὸν καὶ αἰσθητικώτερον τόσον, ὅπου διὰ τὴν τρυφερότητα ταύτην ὠνομάσθη σκώληξ ὁ Κύριος, κατὰ τὴν γνώμην τινῶν διδασκάλων, «ἐγὼ δὲ εἰμὴ σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος» (Ψαλμ. κα’. 6.)· καὶ πρὸς τούτοις ἦτο καὶ ἄκρως ἀδυνατισμένον διὰ τὸν αἱματωμένον ἱδρῶτα ὅπου ἔχυσεν προλαβόντως, διὰ τὴν ἀγρυπνίαν ὅλης τῆς προλαβούσης νυκτὸς καὶ διὰ τὴν θλιβερὰν ἀγωνίαν ὅπου ὑπέφερεν εἰς τὸν κῆπον.

β΄. Οἱ στρατιῶται ὅπου τὸν ἐμαστίγωσαν, ὄχι μόνον ἦσαν σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι φυσικά, ἀλλὰ ἦσαν καὶ παρακινημένοι ἐξωτερικῶς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὸν διάβολον ὥστε ὅπου διπλῆν καὶ τριπλῆν ἔχοντες τὴν σκληρότητα, παρωμοίαζαν ὄχι μὲ ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ σκύλους καὶ ταύρους καὶ θηρία, καθὼς δι’ αὐτοὺς προεῖπεν ὁ Δαβὶδ «ἐκύκλωσαν με κύνες πολλοί, ταῦροι πίονες περιέσχον με» (Ψαλμ. κα’ 12.16). Οὗτοι λοιπὸν οἱ στρατιῶται ἑξήκοντα ὄντες τὸν ἀριθμὸν μεταλλάσσοντο κάθε ὥραν ἀπὸ δύο δύο, ὅταν ἐκουράζοντο, μαστίζοντες καὶ δέρνοντες τὸν Κύριον, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Ἰταλὸς Κορνήλιος ἐν τῇ ἑρμηνεία τοῦ ιθ’. κέφ. τοῦ Ἰωάννου.

γ΄. Τὰ ὄργανα τῆς μαστιγώσεως τοῦ Κυρίου, ἦσαν νεῦρα σκληρότατα, ραβδία ἀκανθωτὰ μὲ κόμπους καὶ σχοινία ἁρματωμένα μὲ μικροὺς σιδηρένιους ἀστέρας καὶ μὲ ἀγκίστρια ὅπου ἐξέσχιζον τὰς σάρκας ἕως εἰς τὰ κόκκαλα· καὶ δ’. ὁ ἀριθμὸς τῶν πληγῶν ὅπου ἐκτύπησαν τοῦ Κυρίου, ἦτο σχεδὸν ἀναρίθμητος καὶ τρόπον τινὰ ἀνάλογος μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μας· καθὼς καὶ περὶ τούτων προεῖπεν ὁ Δαβὶδ «συνήχθησαν ἐπ’ ἐμὲ μάστιγες καὶ οὐκ ἔγνων» (Ψαλμ. λδ΄. 18).

Τώρα ἀδελφέ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ κατανυχθῇ ἡ ἰδική σου καρδία ὅταν στοχασθῇς ἕνα θέαμα τόσον πολὺ θλιβερόν; Σχημάτισε μὲ τὸν νοῦν σου ἀγαπητέ, πῶς εἶσαι καὶ ἐσὺ παρών, καὶ βλέπεις τὸν Ἰησοῦν ὡσὰν ἕνα ἀρνίον ἄκακον ὅπου τὸ ἔχουν περικυκλωμένον εἰς τὸ μέσον τοὺς οἱ αἱμοβόροι ἐκεῖνοι λύκοι καὶ πῶς τὸν ἔχουν δεδεμένον σφικτὰ εἰς μίαν κολόναν καὶ τὸν μαστίζουν ἄσπλαγχνα καὶ πῶς κροτοῦν καὶ ἀντηχοῦν αἱ μάστιγες ἀπὸ κάθε μέρος. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν πληγώνουν ἐκεῖνο τὸ Πανάγιον Σῶμα, ἔπειτα τὸ τραυματίζουν καὶ τελευταῖον τὸ κατεξεσχίζουν τοιουτοτρόπως, ὅπου κτυπῶντες οἱ θηριώθεις ἐκεῖνοι πάλιν ἐπάνω εἰς τὰς προτέρας πληγὰς καὶ ἀνοίγοντες τὰ τραύματα, καὶ κατακόπτοντες εἰς κάθε πληγὴν μέρος ἀπὸ τὴν παρθενικὴν ἐκείνην καὶ

εὐγενεστάτην σάρκα τοῦ Κυρίου, ἔκαμναν νὰ μείνουν σχεδὸν ξεσκεπασμέναι καὶ γυμναὶ αἱ πλευραὶ καὶ τὰ κόκκαλά Του, εἰς τρόπον ὥστε ἠδύνατο ἀπ' ἔξωθεν νὰ μετρηθοῦν, «ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστᾶ μου» (Ψαλμ. κα´ 17). Τὸ δὲ Αἷμα τρέχοντας ποταμηδὸν ἀπὸ ὅλας τὰς φλέβας ἔγινεν ὡσὰν λίμνη κάτω εἰς τὴν κολόναν ὅπου τὸν εἶχον δεμένον καὶ τοῦτο προεσήμαινεν τὸ Αἷμα ἐκεῖνο τοῦ μόσχου ὅπου ἔχυσεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. «Καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἡγίασεν αὐτό». (Λευϊτ. η´. 15). Ὢ φοβερὸν μακελλεῖον ὅπου ὑπέφερεν ὁ Τρυφερώτατος καὶ Εὐγενέστατος Ἰησοῦς μου, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελεν ὑποφέρει, ἂν τὸ ἐδοκίμαζεν ἕνας σκληρὸς καὶ ἀδαμάντινος Γίγαντας! διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχε νὰ φωνάζῃ διὰ τοῦ Δαβίδ, «ἐγενόμην μεμαστιγωμένος ὅλην τὴν ἡμέραν» (Ψαλμ. οβ´ 14).

Ἰδοὺ λοιπόν, ἰδοὺ μὲ πόσην πλουσιοπάροχον τιμὴν ἐξηγόρασεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν σωτηρίαν σου ἀγαπητέ· διότι μία μοναχὴ πληγὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἦτον ἀρκετὴ νὰ ἐξαγοράσῃ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, μὲ ὅλον τοῦτο ὁ Κύριος ἠθέλησεν νὰ λάβῃ τόσας πληγὰς εἰς τὴν μαστίγωσίν Του καὶ μὲ τοιούτους ἀσπλάγχνους τρόπους διὰ νὰ δείξῃ πόσον ὑπερβολικὰ ἀγαπᾷ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὅθεν ἀνίσως καὶ ἐσὺ κολασθῇς ἀφ' οὗ Αὐτὸς ἔπαθεν τόσον διὰ νὰ σὲ σώσῃ, σοῦ πρέπει ἡ κόλασις καὶ δὲν ἔχεις κἀνένα δίκαιον νὰ παραπονεθῇς εἰς τὸν Κύριον καὶ νὰ ὀδύρεσαι. Ἰδοὺ βλέπεις φανερὰ πόσον ἔπαθεν ὁ Λυτρωτής σου μὲ τὴν φοβερὰν ταύτην μαστίγωσιν δι' ἐκείνας τὰς ἡδονάς ὅπου ἐσὺ ἠθέλησες νὰ ἀπολαύσῃς ἐναντίον τοῦ Θείου Του θελήματος, ὅθεν σὲ βαστᾷ πλέον ἡ καρδία σου νὰ προσθέσῃς ἀκόμη πληγὰς ἐπάνω εἰς τᾶς πληγὰς τοῦ Ἰησοῦ, μὲ τὸ νὰ γυρίσῃς πάλιν νὰ τὸν βλάψῃς μὲ τὰς ἁμαρτίας σου; Σὲ βαστᾷ πλέον ἡ καρδία σου, ἐμπρὸς εἰς τόσας πληγὰς· ἐμπρὸς εἰς τόσον αἷμα· ἐμπρὸς εἰς τόσους πόνους τοῦ Κυρίου σου νὰ γυρεύσῃς πάλιν ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὰς ἐμποδισμένας ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις τῆς σαρκὸς καὶ τῶν αἰσθήσεών σου, καθὼς τὰς ἐγύρευες ἕως τώρα; Μὴ παρακαλῶ ἀδελφέ, μή, διὰ ἀγάπην Αὐτοῦ τοῦ τόσον πολλὰ μαστιγωθέντος Γλυκυτάτου Ἰησοῦ, μὴ ἔλθῃς εἰς τόσην ἀναισθησίαν καὶ καταφρόνησιν τῆς σωτηρίας σου· ὅτι ὁ Κύριος διὰ τοῦτο ἐκαταδέχθη νὰ λάβῃ τόσους πόνους καὶ ὀδύνας εἰς τὸ ἀναμάρτητον Σῶμα Του μὲ τὸ μέσον τῆς μαστιγώσεως, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς ὅπου ἀπήλαυσεν ὁ Ἀδὰμ καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος· ἐπειδὴ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἰάματα κατὰ τοὺς ἰατρούς. Ὅθεν ἂν ἐσὺ πάλιν ζητήσῃς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς καὶ ἀναπαύσεις, ὅσον τὸ κατὰ σέ, μαστιγώνεις πάλιν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀνακαινουργώνεις τὰς πληγὰς καὶ τοὺς πόνους Του καὶ δείχνεις, ὅτι διὰ σὲ ματαίως ἔλαβεν τόσους δαρμοὺς καὶ τοιοῦτον φοβερὸν βασανιστήριον, χωρὶς ἐσὺ νὰ ὠφεληθῇς ἀπὸ αὐτοὺς τίποτε.

Λοιπὸν ἐντράπου ἀγαπητὲ ἐντράπου, συλλογιζόμενος πόσον μερδικὸν ἔχεις καὶ ἐσὺ εἰς αὐτὴν τὴν σκληρὰν μαστίγωσιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ γνώρισαι ἀνάμεσα εἰς τὰς τόσας πληγάς Του καὶ ἐκείνας ἀκόμη ὅπου τοῦ ἐπρόσθεσαν καὶ αἱ ἰδικαί σου ἁμαρτίαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ξεχωριστὰ προγνωρισμέναι ἀπὸ Αὐτὸν καὶ καταράσου χιλίας φοράς αὐτάς τὰς ἁμαρτίας σου ὅπου ἐπροξένησαν τοσαύτην βάσανον εἰς τὸν σωτῆρά σου. Καὶ ὅσας φοράς σὲ μαστιγώνει ὁ Θεὸς καὶ σὲ παιδεύει διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτάς, νὰ ὑπομένῃς ἀγογγύστως καὶ νὰ εὐχαριστῇς Αὐτὸν διότι, ἂν ὁ Κύριος ὑπέμεινε τοιαύτην φρικτὴν μαστίγωσιν, ὄχι διὰ τὰς ἰδικάς Του ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἰδικὰς σου· πῶς ἐσὺ δὲν χρεωστεῖς νὰ ὑπομένῃς τὰς ἐκ τοῦ Θεοῦ μάστιγας διὰ τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας; Ἤξευρε γάρ, ὅτι μὲ τὰς μάστιγας αὐτάς θέλεις εὕρει ἔλεος ἀπὸ τὸν Θεόν, καθὼς εἶπεν ὁ Τωβίτ, «αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐλεεῖ» (ιγ´. 2.). Καὶ πάλιν «ἐμαστίγωσας καὶ ἠλέησάς με», (αὐτόθ. ια´ 13.) Μὲ τὰς μάστιγας αὐτάς γνωρίζεσαι, πῶς εἶσαι εἰς τὴν τάξιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ, «μαστιγοῖ γὰρ φησι, πάντα υἱὸν ὅν παραδέχεται»· (Παροιμ. γ´. 12) ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μαστιγώνει οὐδὲ παιδεύει τινὰ δι' ἐκδίκησιν καὶ ἒχθραν· μὴ γένοιτο! Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι

δὲν θέλουν νὰ ἀκούουν τὰς διὰ λόγου συμβουλὰς καὶ νουθεσίας τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀναγκάζεται νὰ τοὺς συμβουλεύῃ καὶ νὰ τοὺς νουθετῇ μὲ τὸ ἔργον· ἤγουν μὲ τὰς παιδείας καὶ μάστιγας, καθὼς εἶπεν ἡ σοφὴ Ἰουδήθ· «ἡμᾶς οὐκ ἐξεδίκησεν, ἀλλ' εἰς νουθέτησιν μαστιγοῖ Κύριος»· (η΄. 23). Ὅθεν, ὅταν σὲ παιδεύῃ ὁ Θεὸς καὶ σὲ μαστιγώνῃ, γίνωσκε, ὅτι ἔχεις καμμίαν ἁμαρτίαν ἢ κρυφά, ἢ φανερὰ καὶ δι' αὐτὴν μαστιγώνεσαι «πολλαὶ γάρ φησιν, αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ»· (Ψαλμ. λα΄ 13) διὰ τοῦτο μὴ κάμνῃς ἔξω νοῦν, μηδὲ μένε ἀναίσθητος, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης Ἱερεμίας· «ἐμαστίγωσας αὐτοὺς καὶ οὐκ ἐπόνεσαν»· (ε΄. 3) ἀλλὰ ἐξέταζε νὰ εὕρῃς τὴν ἁμαρτίαν σου καὶ νὰ τὴν διορθώσῃς, λέγοντας μὲ τὸν Δαβίδ· «ἡ παιδεία σου ἠνώρθωσέ με εἰς τέλος καὶ ἡ παιδεία σου αὐτὴ μὲ διδάξει». (Ψαλμ. ιζ΄ 39) Καὶ τέλος πάντων, εὐχαρίστησαι τὸν Κύριον διὰ τὴν ἄπειρόν Του ἀγάπην, ὅστις θέλει νὰ δέχεται εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν τιμωρίαν καὶ μαστίγωσιν ὅπου ἔπρεπεν εἰς ἐσένα τὸν δοῦλον, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ σὲ φιλιώσῃ μὲ τὸν οὐράνιόν Του Πατέρα· καὶ πρόσφερε εἰς Αὐτὸν αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἀγάπην Του καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον Αἷμά Του, διὰ νὰ μεσιτεύσουν αὐτά, εἰς τὸ νὰ σοῦ δοθῇ ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν σου· ὅτι τὸ μὲν αἷμα τοῦ Ἄβελ ἐφώναζεν πρὸς τὸν Θεὸν δι' ἐκδίκησιν, τὸ δὲ αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ φωνάζει πρὸς τὸν Θεὸν διὰ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας. «Προσεληλύθατε διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ καὶ αἵματι ραντισμοῦ, κρείττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ». (Ἑβρ. ιβ΄. 24.)

β΄.

Συλλογίσου ἀδελφέ τὴν ἄκραν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν ὅπου ἔλαβεν ὁ Ἰησοῦς εἰς αὐτὴν τὴν μαστίγωσιν, διότι ὥντας γεγυμνωμένος ἐμπρὸς εἰς τὰ ὀμμάτια τόσων στρατιωτῶν, καὶ περιγελασμένος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ βλάσφημον καὶ ἀδιάντροπον ἔθνος σκεπάζεται ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν ἀπὸ μίαν παρθενικὴν ἐντροπήν, ἀλλὰ τόσον πικρὰν καὶ λυπηρὰν εἰς τὴν καρδίαν Του, ὅπου θλίβεται φανερὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου, διὰ τὴν τοιαύτην καταισχύνην ὡσὰν δι' ἕνα ξεχωριστὸν βάσανον· «αὐτοὶ δὲ κατενόησαν καὶ ἐπεῖδόν με» (Ψαλμ. κα΄. 17). Καὶ ἐπειδὴ κανένας ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ μὲ τελειότητα τὴν λύπην ὅπου ἐδοκίμαζεν διὰ τὴν ἐντροπὴν ταύτην, κράζει εἰς μαρτυρίαν τὸν οὐράνιόν του Πατέρα, ὁ ὁποῖος καθὼς μόνος ἐγνώριζεν τὴν ἄπειρον ἀξιότητα τοῦ Θείου Προσώπου, καὶ τῆς Παναγίας Του ἀνθρωπότητος, ἔτσι καὶ μόνος ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ πληρέστατα αὐτὴν τὴν μεγάλην καταισχύνην Του· «σὺ γινώσκεις τὸν ὀνειδισμόν μου καὶ τὴν αἰσχύνην μου καὶ τὴν ἐντροπήν μου» (Ψαλμ. ξη΄. 19).

Ἂχ ἀδελφέ! Καὶ μία τέτοια καταισχύνη, ἥτις ἔπρεπεν εἰς τοὺς κλέπτας καὶ φονεῖς καὶ πόρνους καὶ ἁμαρτωλούς, ὅταν πιασθοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν· «αἰσχυνθήτωσαν, φησίν, οἱ ἀνομοῦντες διακενῆς» (Ψαλμ. κδ'. 3)· μία λέγω τέτοια καταισχύνη ἦτο δίκαιον νὰ δοθῇ εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ Ἰησοῦ, ὅπου ἦτο δίκαιον νὰ λάβῃ ὁ Ἀθωότατος Ἰησοῦς μίαν τόσην ἐντροπήν, ὅπου νὰ τὸν βλέπουν ἀναίσχυντα ὅλοι γυμνὸν καὶ τρόπον τινὰ νὰ ἐντρυφῶσιν εἰς τὴν γύμνωσίν Του εἰς καιρὸν ὅπου καὶ αὐτὰ τὰ ἀναίσθητα κτίσματα, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη τὸν εἶδον καὶ ἐντράπηκαν; ὡς γέγραπται· «ἐντραπήσεται ἡ σελήνη καὶ αἰσχυνθήσεται ὁ ἥλιος» (Ἡσαΐας κδ΄ 23). Ὄχι βέβαια, δὲν ἦτο δίκαιον, μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὸς ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὴν ἐντροπὴν αὐτὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ τὴν δεχθῇ μὲ τόσην ὑπερβολὴν ὅπου νὰ σκεπασθῇ ὅλος μὲ τὴν καταισχύνην ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν· «ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἐντροπή μου κατεναντίον μου ἐστὶ καὶ ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με». (Ψαλμ. μγ΄. 15.) διὰ δύο αἴτια, α΄. διὰ νὰ ἀποβάλῃ ἀπὸ ἐσὲ μίαν αἰσχύνην τιμωρητικήν, καὶ β΄. διὰ νὰ σοῦ προξενήσῃ νὰ ἐπιτύχῃς μίαν ἄλλην αἰσχύνην σωτηριώδη. Ἡ τιμωρητικὴ αἰσχύνη ἦτον ἐκείνη ὅπου σὲ ἐπρόσμενεν ἐμπρὸς εἰς τὸ παγκόσμιον κριτήριον τοῦ Θεοῦ , ὅταν ἔμελλες νὰ παρουσιασθῇς εἰς αὐτὸ γεγυμνωμένος ἀπὸ θείαν

χάριν, κατησχυμένος διὰ τὰς κακίας σου καὶ ἔρημος ἀπὸ κάθε ἕξιν ἀρετῆς. Ἀνίσως καὶ ὁ Λυτρωτής σου δὲν ἤθελεν σὲ καταξιώσει διὰ μέσου τῆς καταισχύνης σου ταύτης, νὰ ἐνδυθῇς καὶ νὰ στολισθῇς ὡσὰν μὲ βασιλικὰ ἐνδύματα μὲ τὰς ἀξιομισθίας σου, διὰ νὰ μὴ φανῇ ἡ γύμνωσίς σου ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς τὸ λέγει μόνος του εἰς τὴν ἱερὰν Ἀποκάλυψιν· «συμβουλεύω σοὶ ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ... ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβάλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου» (γ´ 18). Ἡ ἄλλη αἰσχύνη ἡ σωτηριώδης ὅπου σου ἐπροξένησεν, εἶναι ἐκείνη ὅπου προέρχεται εἰς εσέ, ὅταν καθαρὰ γνωρίσῃς τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμες καὶ τὴν ἀχαριστίαν ὅπου ἔδειξες εἰς τὸν Λύτρωτήν σου.

Καὶ ἀληθινά, σωτηριώδης καὶ ψυχωφελεστάτη εἶναι ἡ αἰσχύνη αὐτὴ ὅπου σοῦ ἐπροξένησεν ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν αἰσχύνην τὴν ἰδικήν Του. Ἡ αἰσχύνη αὐτὴ καὶ ἐντροπὴ εἶναι μία συστολὴ τῶν λογισμῶν καὶ περιμάζωξις γλώσσης, ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ· εἶναι μία προφύλαξις ἀπὸ τὰς μελλούσας ἁμαρτίας καὶ ἕνα σημεῖον ἀληθοῦς μετανοίας τῶν περασμένων σου ἁμαρτιῶν· λοιπὸν σπούδασαι ἀδελφέ διὰ νὰ ἀποκτήσῃς καὶ ἐσὺ αὐτὴν τὴν σωτήριον ἐντροπὴν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, αἰσχυνόμενος ἔμπροσθέν τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ κρυπτὰ ἔργα τῆς αἰσχύνης ὅπου ἔπραξες, τὰ ὁποῖα ἦσουν χρεώστης νὰ μὴ πράξῃς καθ' ὅ χριστιανὸς ὅπου εἶσαι καὶ ἀπηρνήθης τὰ τοιαῦτα ἔργα εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα· «ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτά τῆς αἰσχύνης» (Β´. Κορ. δ´. 2). Διότι ἂν ὁ ἀναμάρτητος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔλαβεν τόσην ἐντροπὴν διὰ τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας πῶς νὰ μὴν ἐντραπῇς διὰ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμες σὺ ὁ ἴδιος κατὰ ἀλήθειαν; Ἐσὺ ὅταν ἐνθυμεῖσαι τὰς αἰσχρὰς καὶ κρυφὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξες πρέπει νὰ κοκκινίζῃ ὅλον σου τὸ πρόσωπον καὶ τόσην ἐντροπὴν πρέπει νὰ λαμβάνῃς ὅσην λαμβάνει καὶ ἕνας κλέπτης, ὅταν πιασθῇ δημοσίως ἐπάνω εἰς τὴν κλεψιάν· «ὡς αἰσχύνη κλέπτου ὅταν ἁλῷ οὕτως αἰσχυνθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ». (Ἱερεμ. β´. 26). Διότι αὐτὴ ἡ ἐντροπὴ σὲ κάμνει νὰ φυλάττεσαι νὰ μὴ πέσῃς δεύτερον εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα· αὐτὴ γεννᾷ φυσικὰ ταπείνωσιν εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ ἡ ταπείνωσις πάλιν συγχωρεῖ πολλά σου ἁμαρτήματα, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ (Λόγ. μθ´.) [137].

Τότε μόνον πρέπει νὰ διώξῃς ἀπὸ λόγου σου τὴν ἐντροπήν, ὅταν ἔχῃς νὰ ἐξομολογηθῇς τὰς ἁμαρτίας σου καθὼς σὲ προστάζει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· «μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίας σου» (Σειρὰχ δ´. 26)· καὶ ὁ Χρυσόστομος σοῦ λέγει «αἰσχύνου ἁμαρτάνων, μὴ αἰσχύνου μετανοῶν» (Λόγος περὶ μετανοίας). Διότι αὐτὴ ἡ ἐντροπὴ εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὴν ἁμαρτίαν δίδει παρρησίαν, εἰς δε τὴν μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν δίδει ἐντροπήν. Κατὰ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον[138] αὐτὴ ἡ ἐντροπὴ εἶναι γέννημα τῆς ὑπερηφανείας, καὶ ἀκολούθως εἶναι κακὴ καὶ ἐφάρματος· «ἔστιν αἰσχύνη, ἐπάγουσα ἁμαρτίαν» (Σειρὰχ δ'. 21.). Διὰ τοῦτο ἐντράπου ἀγαπητὲ ἐμπρὸς εἰς τὸν Κύριον, καὶ ζήτησέ Του συγχώρησιν, πῶς ἕως τώρα δὲν ἔλαβες καμμίαν ἐντροπὴν εἰς τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἀλλ' ἔγινε τὸ πρόσωπόν σου ἀναίσχυντον ὡσὰν τῆς πόρνης· καὶ δὲν ἐντράπης οὔτε Θεόν, οὔτε ἀνθρώπους, οὔτε κόλασιν, οὔτε Παράδεισον, οὔτε νόμους Θεοῦ, οὔτε κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν· «ὄψις πόρνης ἐγένετο σοι· ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας» (Ἱερεμ. γ´. 3.). Ἀποφάσισαι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μισήσῃς τὴν ἀναίδειαν καὶ τὴν ἀδιαντροπίαν, καὶ νὰ ἀγαπήσῃς τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ἐντροπήν,

---

[137] Τὰ λόγια του εἶναι ταῦτα· «ἐν τοῖς λογισμοῖς τῆς ταπεινώσεως ἱλασμῷ συγχώρησόν σου τὰ ἁμαρτήματα. Ἡ ταπείνωσις καὶ χωρὶς ἔργων πολλὰ συγχωρεῖ πλημμελήματα· ταῦτα δὲ χωρὶς αὐτῆς ἐξεναντίας ἀνωφελῆ εἰσιν ἀλλὰ καὶ κακὰ πολλὰ κατασκευάζουσιν ἡμῖν· λοιπὸν ἐν ταπεινώσει καθὼς εἶπον τὰς ἀνομίας σου συγχώρησον» (σελ. 299).

[138] Οὕτω γάρ φησιν. «Δύω ταῦτα ἐστιν ἁμαρτία καὶ μετάνοια· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὄνειδος, γέλως· ἐν τῇ μετανοίᾳ· ἔπαινος, παρρησία· ἀλλ' ἀντιστρέφει τὴν τάξιν ὁ σατανᾶς καὶ δίδωσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ ἐν μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ παρρησίαν· ἐν δὲ τῇ μετανοίᾳ τὴν αἰσχύνην σὺ δὲ μὴ πεισθῇς αὐτῷ». (αὐτόθι τόμ. ηΗ´. παρὰ Φωτίῳ ἐκ τοῦ περὶ μεταν. λόγ.).

ἐπειδὴ ἡ ἀδιαντροπία εἶναι γέννημα καὶ θυγατέρα τοῦ ἑωσφόρου, μὲ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἀναίσχυντος ἀδιάντροπα ἐθεώρησεν εἰς τὴν ἄπειρον δόξαν τοῦ Ποιητοῦ, εἰς καιρὸν ὅπου τὰ Σεραφὶμ σκεπάζουσιν ἀπὸ τὴν ἐντροπήν τους τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς πόδας των μὲ τὰς πτέρυγάς των διὰ νὰ μὴ θεωρήσουν τὰ ὑψηλότερα καὶ βαθύτερα τῆς τοῦ Θεοῦ θεότητος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος λέγει «τί τὸ ἐν δαίμοσι κακόν; θυμὸς ἄλογος, ἄνους, ἐπιθυμία καὶ φαντασία προπετής»· (περὶ θείων ὀνομ. κεφ. δ΄.) Ἡ ἀδιαντροπιὰ καὶ παρρησία εἶναι μία κακία ὅπου κρημνίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς πολλὰς ἄλλας κακίας, εἶναι ἕνας σκορπισμὸς καὶ μία λύσις τῶν λογισμῶν καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, εἶναι ἕνας ἀνεμοκαύσων ὅλων τῶν ἀρετῶν, καθὼς λέγουσιν οἱ Πατέρες· εἶναι φυσικὸν ἰδίωμα ὄχι τῶν λογικῶν, ἀλλὰ τῶν ἀλόγων ζώων, ὡς γέγραπται· «κύνες ἀναιδεῖς τῇ ψυχῇ» (Ἡσαΐου νς΄ 11). Καὶ νὰ εἰπῶ καθολικῶς ἡ ἀδιαντροπιὰ εἶναι μία κακία ὅπου τὴν μισεῖ καὶ τὴν ἀποστρέφεται ὅλος ὁ κόσμος «ἀναιδὴς προσώπῳ μισηθήσεται» (Ἐκκλ. η΄. 1). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς Σειρὰχ παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ἀδιαντροπίαν καὶ νὰ μὴ τὸν παραδώσῃ εἰς ἀδιάντροπον ἄνθρωπον «Κύριε πάτερ καὶ Θεὲ ζωῆς μου... ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με», (κγ΄. 4). Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἡ ἐντροπὴ εἶναι μία φυσικὴ ἀρετὴ ἰδία εἰς μόνους τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐνεφύτευσεν ἕως καὶ εἰς τὰ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποία εὐθὺς ὅπου σφάλλουν εἰς τίποτε, κοκκινίζουν εἰς τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὴν ἐντροπήν τοὺς καὶ μὲ τὸ αἷμα ὅπου εὐγάνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ζητοῦν τρόπον τινὰ νὰ σκεπασθοῦν, διὰ νὰ μὴ τὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι[139] (α), εἶναι μία ἀρετὴ χαριτωμένη καὶ ἀγαπημένη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους «πρὸ αἰσχυντηροῦ προελεύσεται χάρις» (Σειρὰχ λβ΄. 10). Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἅγιοι ὅσας φοράς τοὺς ἤρχετο λογισμὸς κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανείας πῶς ἐκατώρθωσαν κανένα καλόν, αὐτοὶ μὲν ἐντρέποντο διὰ τὸν τοιοῦτον λογισμὸν τὴν δὲ δόξαν ἔδιδαν εἰς τὸν Θεόν, ὡς ἔλεγεν ὁ Δανιήλ· «σοὶ Κύριε ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡμῖν ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου» (θ΄. 7.). Καὶ τέλος πάντων ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἰηοοῦς Χριστὸς ἔλαβεν τόσην ἐντροπὴν εἰς τὴν μαστίγωσίν του διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν σου, εὐχαρίστησέ Τον ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ χαρίσῃ καὶ εἰς ἐσὲ μέρος τι ἀπὸ τὴν σωτήριον αἰσχύνην ὅπου αὐτὸς εἶχε καὶ νὰ σὲ ἀξιώσῃ μὲν τῆς ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει αἰωνίου παρρησίας ὅπου ἔχουν νὰ λάβουν οἱ δίκαιοι, νὰ σὲ γλυτώσῃ δὲ ἀπὸ τὴν αἰώνιον αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν ὅπου ἔχουν νὰ λάβουν οἱ ἁμαρτωλοί· «καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον» (Δαν. ιβ΄. 2).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, τὴν ἀγάπην ὅπου ἔδειξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν σκληρὰν μαστίγωσιν. Ὦ, καὶ νὰ ἦτο τρόπος νὰ ἔμβῃς μέσα εἰς ἐκείνην τὴν θείαν καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ, πῶς ἤθελες θερμανθῆ παρευθὺς ἀπὸ ἐκείνην τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης ὅπου ἀνάπτει ἐκεῖ ὡσὰν κάμινος! Βεβαιότατα ἀνίσως καὶ οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι ἤθελαν δυνηθῆ νὰ κυτάξουν μὲ κανένα τρόπον ἐκεῖ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ μὲ ὅλον ὅπου εἶχαν πέτρινην καρδίαν ἤθελαν μαλακώσει παρευθὺς καὶ ρίψαντες κατὰ γῆς τὰ παιδευτήρια ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα Τὸν ἐμαστίγωναν ἤθελαν πέσει εἰς τοὺς θείους Του πόδας νὰ Τὸν παρακαλέσουν νὰ Τοὺς συγχωρήσῃ διὰ τὴν ἀνεκδιήγητον αὐθάδειάν τους. Καὶ τί ἄλλο ἦτο ὅπου ἐπαρακίνησε τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν νὰ δεχθῆ τόσας πληγάς, νὰ ὑπομείνῃ μὲ τόσην μακροθυμίαν τὴν διαφθορὰν καὶ ἀγριότητα τόσων ἀπανθρώπων στρατιωτῶν παρὰ ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο δεδεμένος μὲ ἐσένα;

---

[139] Ὅθεν καὶ ὁ φιλόσοφος Διογένης ἰδὼν ἕνα παίδιον ἀτακτοῦν ὅπου ἐκοκκίνησεν εἰς τὴν παρουσίαν του· «θάρσει τοῦ εἶπε· τοιοῦτο γάρ ἐστι τῆς ἀρετῆς τὸ χρῶμα».

«Ἐν διαφθορᾷ ἀνθρώπων ἐξέτεινα αὐτοὺς ἐν δεσμοῖς ἀγαπήσεώς μου» (Ὀσηὲ ια΄. 4). Τί ἄλλο ἦτον ὅπου Τὸν ἐβίασεν νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Θείαν Δικαιοσύνην ὅλας τὰς πληγάς Του ταύτας διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὁμοῦ καὶ τὸ ἰδικόν σου παρὰ ἡ πρὸς σὲ αἰώνιος Του ἀγάπη; «Ἀγάπησιν αἰώνιον ἠγάπησά σε» (Ἱερ. λα΄. 3.). Τί ἄλλο ἦτο τὸ αἴτιον ὅπου Τὸν ἔκαμνε νὰ χαίρεται κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ψυχῆς καὶ εἰς καιρὸν ἀκόμη ὅπου ἔχυνε τὸ αἷμα ἀπὸ κάθε μέλος τοῦ σώματός Του συλλογιζόμενος ὅτι αἱ πληγαί Του ἔδιδαν ἰατρείαν εἰς τὰς πληγάς σου, αἱ τιμωρίαι Του ἐμπόδιζον τὴν ἰδικήν σου τιμωρίαν καὶ τὸ πάθος Του ἔχει νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ νὰ ἀπαθανατίσῃ ἐσένα; «Καινιεῖ σὲ ἐν τῇ ἀγαπήσει Αὐτοῦ» (Σοφον. γ΄ 18). Ὦ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τόσον ἀκατάληπτος καὶ τόσον δυνατὴν καὶ κραταιὰν ὅσον εἶναι κατὰ τὴν φύσιν ἀκατάληπτος καὶ δυνατὸς ὁ Θεός· «καὶ ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχύος αὐτοῦ». (Ἀββακ. γ΄. 4).

Τώρα ποίαν ἀνταμοιβὴν δίδεις ἐσὺ ἀδελφέ εἰς τὴν τόσην ἀγάπην ὅπου ἔδειξεν ὁ Θεὸς εἰς τοῦ λόγου σου; Ἐσὺ διὰ κάθε παραμικρὸν βάρος ὅπου σοῦ φαίνεται πῶς λαμβάνεις ἀπὸ ἄλλους κλαίεις καὶ ὀδύρεσαι· ἐσὺ διὰ κάθε παραμικρὰν θλῖψιν ὅπου σοῦ στείλῃ ὁ Θεὸς γογγύζεις καὶ ἀναστενάζεις· ἐσὺ δι᾿ ἕναν ψυχρὸν λόγον ὅπου σοῦ εἰπῇ ὁ ἀδελφός σου, θυμώνεσαι κατ᾿ ἐπάνω του ὡσὰν θηρίον. Καὶ αὐτή εἶναι ἡ ἀνταπόκρισιν ποῦ δίδεις εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην Του; Αὐτὴ εἶναι ἡ μίμησις καὶ ἡ ἀκολούθησις ὅπου πρέπει νὰ δείχνῃς εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶσαι προσταγμένος; «Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσετε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ· ὅς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει· πάσχων οὐκ ἠπείλει, παραδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως» (Α΄. Πέτρ. β΄. 21.). Αὐτὴ εἶναι ἡ εὐχαριστία ὅπου κάμνεις εἰς τὰς τόσας τοῦ Θεοῦ πρὸς σὲ χάριτας; Ἄχ ἀχάριστε καὶ πάσης ἀγάπης ἀνάξιε, δεν ἀκούεις πῶς κατὰ τὸν Θεῖον Αὔγουστῖνον «ἡ ἀχαριστία οὐκ ἀρέσκει τῷ Θεῷ; ἢ παντὸς κακοῦ ἐστὶ ρίζα; Ἤ καὶ τὰ ἤδη τεθνηκότα κακὰ ἀναθάλλει· καὶ τὰ ζῶντα ἀγαθὰ ἀποθνήσκει; (Εὐχῇ κς΄. ἢ ιη΄.). Ὅθεν ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ βαστάξῃ ἡ καρδία σου ὥστε νὰ λογιάζῃς δικαίας τὰς θρηνολογίας καὶ ἀνυπομονησίας σου ταύτας; Μάλιστα, δὲν εἶναι δίκαιον, ἕνας πονηρὸς δοῦλος, καθὼς εἶσαι ἐσύ, νὰ πάθῃς ὀλίγον τι διὰ τὰς ἁμαρτίας σου εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Δεσπότης τῆς οἰκουμένης, δι᾿ αὐτὰς τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας ἐδέχθη μὲ τέτοιαν καλὴν καρδίαν καὶ ἀγάπην μαστίγωσιν τόσον θλιβεράν, ὅπου εἶναι εἰς κάποιον τρόπον ἀνάλογος κανόνας εἰς ὅλας τὰς ἀθεμίτους ἡδονὰς καὶ κακίας πάντων τῶν ἀνθρώπων; Αἰσχύνθητι λοιπὸν διὰ τὴν τρυφηλὴν ζωὴν ὅπου ζῇς, ἥτις εἶναι ἀνάρμοστος εἰς ἕναν ἁμαρτωλόν· καὶ μάθε ἀπὸ τὴν φρικτὴν μαστίγωσιν τοῦ Κυρίου, τί λογῆς πρέπει νὰ σκληραγωγῇς τὸ σῶμά σου. Καὶ καθὼς ἡ πέτρα ἐκείνη καὶ βουνὸ ὅπου ἔστησεν ὁ Ἰακὼβ μὲ τὸν Λάβαν, ἐστάθη μάρτυς, ὥστε νὰ μὴ τὸν περάσουν, μηδὲ νὰ βλάψουν ἕνας τὸν ἄλλον, «Ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη». (Γένεσ. λα΄ 5.). Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ στῦλος οὗτος, ἡ κολόνα αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδεσαν τὸν Κύριον καὶ τὸν ἐμαστίγωσαν, ἄς γίνῃ μάρτυς καὶ ὁροθέσιον εἰς εσένα ἀδελφέ, ὅτι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὑπόσχεσαι νὰ μὴ τὸ περάσῃς καὶ νὰ βλάψῃς τὸν Κύριον μὲ καμμίαν ἁμαρτίαν ἐν γνώσει τελείᾳ καὶ θελήσει· ἀλλὰ ὅλας τὰς κακὰς κλίσεις, ὀρέξεις καὶ ἡδονάς τῆς σαρκός σου νὰ τὰς συντρίβῃς καὶ νὰ τὰς θυσιάζῃς ἐμπρὸς εἰς τὴν κολόναν ταύτην. «Ἰδοὺ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη». Καὶ παρακάλεσε τὸν δὲσμιον διὰ σὲ καὶ μαστιγωμένον λυτρωτὴν σου, καθὼς αὐτὸς ἐδέθη εἰς αὐτὴν τὴν κολόναν διὰ τὴν ἰδικήν σου ἀγάπην, οὕτω νὰ δέσῃ καὶ τὴν ἰδικήν σου καρδίαν εἰς τὴν ἴδίαν αὐτὴν κολόναν διὰ τὴν ἰδικήν Του ἀγάπην· ἵνα μὲ αὐτὸ τὸ δέσιμον τῆς ἐπαινετῆς ἀγάπης λυθῇς ἀπὸ κάθε ἄλλον δεσμὸν κατηγορημένης ἀγάπης καὶ μόνον τὸν Ἰησοῦν νὰ ἔχῃς ἀγαπητὸν λέγοντάς Του ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἡσαΐου· «ᾄσω δὴ τῷ ἠγαπημένω ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου» (ε΄. 1.). Καθὼς καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν

ἔχει ἄλλον ἀγαπητὸν ἔξω ἀπὸ ἐσένα· δι’ ὅ καὶ ἀποκρίνεται πρὸς τὸν ἐρωτῶντα διὰ τὰς πληγὰς ὅπου ἔχει, λέγων· «ἃς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου» (Ζαχ. ιγ΄. 6.)· ὥστε ὅπου ἀναμεταξὺ σου τοῦ ἀγαπῶντος καὶ τοῦ ἠγαπημένου σου Ἰησοῦ, ἄλλη καμμία ἀγάπη νὰ μὴ μεσολαβῇ καὶ εἰς αὔξησιν τῆς ἀγάπην νὰ ἐκφωνῇς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐκεῖνα τὰ ἀγαπητικὰ λόγια ὅπου ἐξεφώνησεν ἕναν καιρὸν ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν φίλον του Ἰωνάθαν· «ὡραιώθης μοι σφόδρα· ἐθαυμαστώθη ἡ ἀγάπησίς σου ἐν ἐμοί, ὑπὲρ πᾶσαν ἀγάπησιν γυναικῶν» (Β΄. Βασιλ. α΄. 26.)· καὶ ἐκεῖνα τὰ ἐρωτικὰ ὅπου ἡ ᾀσματίζουσα νύμφη πρὸς τὸν νυμφίον βοᾷ· «θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐὰν εὕρητε τὸν ἀδελφιδόν μου ἀπαγγείλατε αὐτῷ, ὅτι τετρωμένη ἀγάπην ἐγὼ εἰμι» (Ἆσμ. ε΄ 8.)[140].

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

[140] Ὅρα εἰς τὴν Μελέτην, ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ ἀγαπῶμεβν τὸν Θεόν, καὶ τὸν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ γενικῶς θεωρουμένην, ποία εἶναι τὰ σημεῖα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης· καὶ τὴν ἐξέτασιν πῶς πρέπει νὰ φέρεσαι εἰς τὸν Θεόν.

ΜΕΛΕΤΗ Λ΄.

Εἰς τὸ βάσταμα ὅπου ἔκαμνεν ὁ Κύριος τοῦ Σταυροῦ βαστάσας Αὐτὸν
Α΄. Δημοσίως.
Β΄. Γενναίως.
Γ΄. Καρτερικῶς καὶ ὑπομονητικῶς.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐβάστασεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν σταυρόν Του, διὰ νὰ Τὸν μιμηθῇς καὶ ἐσύ, ἐπειδὴ χωρὶς σταυρὸν δὲν δύναται νὰ ὑπάγῃ τινὰς εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πρῶτον λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἐβάστασε τὸν σταυρὸν δημοσίως, ἤγουν ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸ πλῆθος, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μεσημεριοῦ, εἰς τὸ μέσον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἥτις ἦτο γεμάτη ἀπὸ λαὸν πολυάριθμον καὶ μάλιστα τότε ὅπου ἦτο πλέον παρὰ ἄλλην φορὰν λαὸς περισσότερος, διὰ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὅπου ἐσυνάγοντο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καθὼς ὁ νόμος ἐπρόσταζεν· «οὐ δυνήσῃ θῦσαι τὸ Πάσχα, ἐν οὐδεμια τῶν πόλεών σου, ὧν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσι σοι· ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὅν ἂν ἐκλέξηται Κὺριος ὁ Θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, ἐκεῖ θύσεις τὸ Πάσχα» (Δευτερονομ. ις΄. 5.). Τότε λέγω ἐβγαίνει ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ παλάτιον τοῦ Πιλάτου, βαστῶντας τὸν Σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους Του· ἔχοντας ἀπὸ τὸ ἕνα Του μέρος, ἕναν ληστήν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄλλον ληστήν, φορῶντας ἕνα ἀκάνθινον στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἀτιμίαν ὁμοῦ καὶ διὰ τιμωρίαν. Ἐνδεδυμένος πάλιν μὲ τὰ ἴδιά Του φορέματα διὰ νὰ Τὸν γνωρίζουν ὅλοι· κηρυττόμενος ἀπὸ τὸν κοινὸν κήρυκα ὅπου ἐπροπορεύετο ἔμπροσθέν του φωνάζοντα μὲ ἦχον καὶ φωνὴν σάλπιγγος, ὅτι εἶναι ἔνοχος θανάτου. Περικυκλωμένος ἀπὸ τόσους δημίους καὶ στρατιώτας· συρόμενος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης μαζὶ μὲ ἕνα πλῆθος λαοῦ χωρὶς ἀριθμὸν καὶ μάλιστα μὲ τοὺς πρώτους τοῦ λαοῦ, μὲ ἀρχιερεῖς, μὲ ἱερεῖς, μὲ Φαρισσαίους, μὲ γραμματεῖς, οἱ ὁποῖοι, ἀντὶ νὰ Τὸν λυποῦνται καὶ νὰ Τὸν συμπονοῦν, ὅλοι μὲ ἕνα στόμα Τὸν βλασφημοῦν, Τὸν ὑβρίζουν, Τὸν περιγελοῦν. «Καὶ βαστάζων τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον «Κρανίου τόπον». (Ἰω. ιθ΄. 17)

Ὢ ἐξαίσιον θέαμα ἐμπρὸς εἰς τοὺς Ἀγγέλους! Διότι ὁ βασιλεὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοὺς ἰδίους δούλους Του ἐμπαίζεται· διότι ὁ Κριτὴς τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν, τοῦ ὁποίου τὰ προστάγματα ὑπακούουν ὅλα τὰ κτίσματα, ὡς κριτὸς ὑπὸ ἀνόμων κριτῶν κατακρίνεται. Διότι ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος Δεσπότης, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόφασις θέλει κάμνει ὅλον τὸν κόσμον νὰ τρομάξῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, τώρα μὲ τὰς χεῖρας δεμένας ὀπίσω, μὲ τὸ πρόσωπον λυπημένον, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς στυγνάζοντας, μὲ τὴν κεφαλὴν κλινομένην, πηγαίνει ὡς ἕνας κατάδικος νὰ θανατωθῇ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ μάλιστα δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ὅπου Τὸν θανατώνουν. Καὶ παρομοίως, ὦ μεγάλη καταισχύνη ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους! Διότι Ἐκεῖνος ὁ Κύριος τῶν κυρίων, εἰς Τὸν ὁποῖον παραστέκονται μὲ φόβον καὶ τρόμον τὰ Χερουβεὶμ καὶ Σεραφεὶμ καὶ μὲ ἀσιγήτους δοξολογίας Τὸν δοξάζουσι, τώρα ἐκατήντησεν εἰς τέτοιαν κατάστασιν, ὥστε ὅλοι ἀπὸ μιᾶς Τὸν περιγελοῦν «πάντες οἱ θεωροῦντες με ἐξεμυκτήρισάν με» (Ψαλμ. κα΄. 7) καὶ νὰ Τὸν καταφρονοῦν μὲ τόσην ἀψηφησίαν καὶ καταφρόνησιν, ὅσην ἤθελαν κάμνει καὶ εἰς ἕναν σκώληκα καὶ εἰς ἕνα ὄνειδος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· «ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος· ὄνειδος ἀνθρώπων· καὶ ἐξουθένημα λαοῦ» (Ψαλμ. κα΄. 6) [141](α).

---

[141] Διὰ τοῦτο χρέος ἔχεις νὰ λέγῃς καὶ ἐσὺ πρὸς τὸν Κύριον, ἐκεῖνο ὅπου ἐσυνή~~εί~~θιζε νὰ λέγῃ αὐτὸν ἕνας εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος «ὅσῳ ἐμο~~π~~ῦ εὐτελέστερος, τοσοῦτο~~ὸ~~ν μοι ποθεινότερος» (παρὰ τῇ Ἀσφαλῆ~~εῖ~~ Ὁδηγίᾳ).

Ὄντως καλὰ εἶπεν ἕνας σοφὸς διδάσκαλος, ὅτι ὅλος ὁ πόλεμος καὶ ὅλος ὁ ἀγώνας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστάθη ὄχι τόσον ἐναντίον τῶν ἄλλων ἁμαρτιῶν, ὅσον ἐστάθη ἐναντίον τῆς φιλοδοξίας καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα βάσανα καὶ πάθη ὅπου ὑπέμεινεν ὁ Κύριος εἰς τὸ ἀκήρατον σῶμα Του, δὲν εἶναι τόσον πολλὰ καὶ ὑπερβολικά, διότι ἄλλοι μάρτυρες ὑπέμειναν πολὺ περισσότερα βάσανα ἀπὸ τὰ Τοῦ Κυρίου, ἡ δὲ ἀτιμία καὶ καταισχύνη ὅπου ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων ἐδοκίμασεν, εἰς κάθε ἕνα σχεδὸν ἀπὸ τὰ κατὰ μέρος πάθη Του, ἄλλος ἄνθρωπος ποτὲ δὲν εὑρέθη νὰ τὰ δοκιμάσῃ ἀνάμεσα εἰς ὅλας τὰς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Κύριος ἤξευρεν, ὅτι τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας ἐστάθη ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ ὅλων τῶν κακῶν ὅπου ἦλθον εἰς τὸν κόσμον καὶ τῶν δαιμόνων εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν καὶ ὁλονένα πολεμεῖ καὶ κυριεύει τὸν κόσμον, διὰ τοῦτο ὅλον Του τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν πόλεμον ἔστησεν, διὰ νὰ νικήσῃ τοῦτο τὸ ἀρχέκακον κακὸν καὶ νὰ τὸ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸν κόσμον. Καὶ μὴ στοχασθῇ τινὰς ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος κατὰ τῆς φιλοδοξίας εἶναι μικρός. Κατὰ ἀλήθειαν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀγῶνες καὶ πόλεμοι ὅπου γίνονται κατὰ τῶν ἄλλων παθῶν συγκρινόμενοι μὲ τοῦτον σχεδὸν δὲν εἶναι τίποτε· διότι ὅσον εἶναι μεγαλυτέρα καὶ δυνατωτέρα ἡ φιλοδοξία ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας κακίας, τόσον καὶ ὁ κατ᾽ αὐτῆς πόλεμος εἶναι δυνατώτερος καὶ μεγαλύτερος, καὶ ἀφ᾽ οὗ ὁ ἄνθρωπος νικήσῃ ὅλα τὰ πάθη, τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας μένει ἕως θανάτου καὶ τὸν πολεμεῖ· διὰ τοῦτο εἶπεν Ἠλίας ὁ ἔκδικος ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους πατέρας, ὅτι ἔσχατος χιτὼν καὶ τὸ ὑποκάμισον τῶν παθῶν, ὅπου βγαίνει ὕστερα, ὕστερα, εἶναι ἡ φιλοδοξία[142]. Θέλεις νὰ τὸ καταλάβῃς ; Μάθε τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἰώβ, ὁ ὁποῖος, τὰ μὲν ἄλλα κακὰ καὶ τὰς δυστυχίας καὶ αὐτὴν τὴν λέπραν τοῦ σώματος καὶ πάντα ὅσα τοῦ ἐπροξένησεν ὁ διάβολος, μετὰ εὐχαριστίας τὰ ὑπέμεινεν· ὅταν δὲ οἱ τρεῖς φίλοι του ἐπῆγαν νὰ τὸν ἰδοῦν καὶ βλέποντάς τον ἔκλαυσαν καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν ἐγγίζουν εἰς τὴν τιμὴν καὶ νὰ τοῦ λέγουν πῶς διὰ τὰς ἁμαρτίας του τὸν ἐπαίδευσεν ὁ Θεός, τότε φαίνεται νὰ παραπονῆται ὡς ἄνθρωπος ὅπου ἦτο καὶ νὰ καταρᾶται τὴν ἡμέραν ὅπου ἐγεννήθη (β΄. 1) καὶ νὰ τοὺς ὀνομάζῃ παρακλήτορας κακῶν, (ιϚ΄. 21) καὶ ἀνελεήμονας. (λ΄. 21.) νὰ διηγῆται τὰς ἀρετάς του (κθ΄. λ΄. λα΄.) καὶ νὰ λέγῃ ἀκόμη ἄλλα πολλὰ παραπονέματα.

Τώρα ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα, καταλαμβάνεις διὰ ποίαν αἰτίαν ὑπέμεινε μετὰ χαρᾶς τέτοιαν δημόσιον καταισχύνην ὁ Κύριος; Ἤξευρε λοιπὸν ὅτι τοῦ το ὑπέφερε, διὰ νὰ σοῦ δείξῃ παράδειγμα νὰ τὸν μιμῆσαι καὶ ἐσύ· ἤγουν διὰ νὰ μὴν ἐντρέπεσαι ἀνίσως οἱ ἄνθρωποι σὲ κατηγοροῦν καὶ σὲ ὀνειδίζουν πῶς φυλάττεις τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ· πῶς θέλεις νὰ φυλάττῃς σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ὄχι μόνον τὰ δόγματα τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ὡσὰν ὅπου τὰ δόγματα καὶ αἱ παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἕνα τὸ ἄλλο συγκρατοῦσι καὶ πάλιν ἕνα τὸ ἄλλο κρημνίζουσι, καθὼς καὶ ἂν βγάλῃ τινὰς ἀπὸ μίαν οἰκοδομὴν τὰς μικρὰς πέτρας, σαλεύει ἢ καὶ κρημνίζει καὶ τὰς μεγάλας πέτρας.[143] Διὰ νὰ μὴ ἐντρέπεσαι ἄν σὲ κατηγοροῦν, πῶς δὲν θέλεις νὰ ἀκολουθῇς τοὺς πολλούς, ἀλλὰ τοὺς ὀλίγους καὶ καλούς· πῶς δὲν ἀντιλέγεις εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ

[142] Οὕτω γάρ φησί «Πάντας μὲν τοὺς δερμάτινους χιτῶνας πολλοὶ ἐξεδύσαντο, τὸν ἔσχατον δὲ τὸν τῆς κενοδοξίας, μόνοι οἱ τὴν αὐτῆς μητέρα τὴν αὐταρέσκειαν βδελυξάμενοι» (Κεφ. ρλα΄. τῶν πρακτικῶν καὶ θεωρητικῶν σέλ. 547 τῆς Φιλοκαλ.).

[143] Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ ζ΄. Σύνοδος ἐν τῇ η΄. Πράξει αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς παραβαίνοντας τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας οὕτω λέγουσα. «Εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφον ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα». Καὶ πάλιν ἐν τῇ πρὸς Ἀλεξανδρεῖς ἐπιστολῇ, ἡ αὐτὴ Σύνοδος οὕτω γράφει· «ἅπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ ὑποτύπωσιν τῶν ἁγίων καὶ ἀοιδήμων πατὲρων καινοτομηθέντα καὶ πραχθέντα, ἢ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα ἀνάθεμα»· τοῦτο τὸ ἴδιον εὑρίσκεται τετυπωμένον καὶ εἰς τὸ τριῴδιον κατὰ τὴν Κυριακήν τῆς Ὀρθοδοξίας.

μᾶλλον ὑπερασπίζεσαι καὶ διαφενδεύεις αὐτήν, φυλάττοντας τὸ γεγραμμένον. «μὴ ἀντίλεγε τῇ ἀληθείᾳ» (Σειρὰχ δ΄. 24) καὶ πάλιν «ἕως τοῦ θανάτου ἀγώνισε ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ Κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ» (Αὐτόθι 28). Διὰ νὰ μὴν ἐντρέπεσαι, ἀνίσως σὲ κατηγοροῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ σοῦ βγάνουν δύσφημα ὀνόματα, διότι δὲν ὁμοιάζεις μὲ αὐτούς, οὐδὲ θέλεις νὰ συγκοινωνῇς καὶ ἐσὺ εἰς τὰς κακίας καὶ παραβάσεις ὅπου αὐτοὶ κάμνουσιν, διότι τοὺς ἐλέγχεις, ἢ μὲ τὸ ἔργον καὶ τὸ παράδειγμα τῆς καλῆς σου ζωῆς, ἢ μὲ τὸν λόγον καὶ τὰς μαρτυρίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν θεοφόρων πατέρων. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, διότι θέλεις νὰ εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ καλὸς χριστιανὸς καὶ ζητεῖς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· ἐὰν λέγω διὰ ταῦτα πάντα καὶ τοιαῦτα σὲ κατηγοροῦν καὶ σὲ ὀνειδίζουν οἱ ἄνθρωποι, μὴν ἐντρέπεσαι τελείως ἀδελφέ, μηδὲ αἰσχύνεσαι· ἀλλὰ μάλιστα χαίρου καὶ δόξαζε τὸν Θεόν, ὅτι κατηξιώθης διὰ τὸ ὄνομά Του καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην Του νὰ ὀνειδισθῇς· καθὼς σὲ παρηγορεῖ ὁ Κορυφαῖος Ἀπόστολος λέγων· «εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. (Α΄. Πετρ. δ΄ 24). Καὶ πάλιν «μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεύς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιός, ἢ ἀλλοτριοεπίσκοπος[144] εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω· δοξαζέτω δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ» (αὐτόθ. 25). Αὐτοὶ οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ αἱ κατηγορίαι ὅπου λαμβάνεις διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ διὰ τὴν ἀρετήν, εἶναι ὁ σταυρὸς τοῦ Ἰησοῦ, Τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ βαστάζῃς καὶ ἐσὺ δημοσίως ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς καμμίαν ἀντίρρησιν καὶ ἐντροπήν, καθὼς καὶ Αὐτὸς Τὸν ἐβάστασεν, καταφρονώντας κάθε αἰσχύνην καὶ ὄνειδον τῶν ἀνθρώπων, ὡς γέγραπται «ὅς ἀντί τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας» (Ἑβρ. ιβ΄. 2). Αὐτοὶ οἱ ὀνειδισμοὶ καὶ αἱ κατηγορίαι τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ δόξα καὶ τὸ καύχημά σου ἀδελφέ. Μὲ τὰς τοιαύτας κατηγορίας γίνεσαι καὶ ἐσὺ συγκοινωνὸς τῶν παθημάτων καὶ τῆς καταισχύνης τοῦ Ἰησοῦ· εἰδὲ γίνεσαι συγκοινωνὸς εἰς τὰ πάθη καὶ ἀτιμίας του, φανερόν, ὅτι θέλεις γίνει κατὰ καιρὸν καὶ συγκοινωνὸς τῆς χαρᾶς καὶ δόξης Του «εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν». (Ρωμ. η΄. 17)· διότι, καθὼς ὁ Κύριος κατεδικάσθη εἰς τὸ νὰ βαστάσῃ καὶ νὰ ὑπομείνῃ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν δημόσιον ἐκείνην καταισχύνην, διότι ἔλεγεν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι εἶναι Υἱὸς Θεοῦ καὶ ὅτι ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ πατρός Του δὲν ἐβγαίνει· «ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ» (Ἰω. ιη΄. 37.). Τοιουτοτρόπως καὶ ἐσὺ βαστάζεις τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπομένεις τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, διότι λέγεις τὴν ἀλήθειαν, διότι φυλάττεις τὰ παραδεδομένα καὶ διότι κάμνεις τὸ θέλημα καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι τὸ θέλημα καὶ τὰς ἐντολὰς τῶν ἀνθρώπων .

Διὰ τοῦτο ἀγαπητέ μοὶ ἀδελφέ, βαστάζων βάσταξε αὐτὸν τὸν σταυρὸν[145] καὶ τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς ἐντροπὴν καὶ ἀντίρρησιν

---

[144] Ἀλλοτριοεπίσκοπος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἀφή~~ί~~νει μὲν τὰς ἰδικάς του ἁμαρτίας, τὰς δὲ τῶν ἄλλων ἁμαρτίας περιεργάζεται καὶ μωμοσκοπεῖ. (ὅρα τὸν Βαρῖνον).

[145] Σημειώσε~~αι~~ ὅτι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου χρεωστοῦν νὰ βαστάζουν ἐπάνω τους καὶ αἰσθητῶς τὸν Σ~~σ~~ταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, κατα~~ε~~σκευασμένον ἢ ἐκ ξύλου ἢ ἐκ χρυσίου ἢ ἀργύρου ἢ ἄλλου τινὸς μετάλλου πρὸς διαφύλαξίν τους καὶ σωτηρίαν, καθὼς ἦτο μία τοιαύτη ἁγία συνήθεια εἰς τοὺς παλαιοὺς Χριστιανούς· ὁ γὰρ Ἅ~~ἅ~~γιος Παγκράτιος ὁ Ταυρομενείας Ἐπίσκοπος, ἀφ' οὗ ἐβάπτιζε τοὺς Χριστιανούς, ἔδιδεν εἰς τὸν καθ' ἕνα καὶ ἕνα σταυρὸν ἀπὸ κέδρον νὰ τὸν βαστάζῃ ἐπάνω του· καὶ ὁ ἅγιος μάρτυς Ὀρέστης χρυσοῦν σταυρὸν εἶχεν εἰς τὸν τράχηλόν του κρεμάμενον καὶ ἐκ τούτου ἐγνωρίσθη ὅτι εἶναι Χριστιανός, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ μαρτύριον τῶν Ἁ~~ἁ~~γίων Μαρτύρων. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι δαίμονες ὡμολόγησαν βιαζόμενοι εἰς τὸν Ἅ~~ἅ~~γιον Ἰωάννην τὸν Βοστρινόν, τὸν ἔχοντα ἐξουσίαν κατὰ τῶν δαιμόνων, ὅτι φοβοῦνται τρία πράγματα ὅπου ἔχουν οἱ Χριστιανοί· τὸ βάπτισμα· τὸν σταυρὸν ὅπου φοροῦν εἰς τὸν τράχηλον καὶ τὴν Ἁ~~ἁ~~γίαν Κ~~κ~~οινωνίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θ~~θ~~εολόγος Γρηγόριος θέλο~~ω~~ντας νὰ φανερώσῃ ὅτι ἐβάσταζε σταυρὸν καὶ αὐτὸς πρὸς

τοῦ κόσμου, νομίζοντας Αὐτὸν μεγαλύτερον πλοῦτον ἀπὸ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῶν βασιλέων, καθὼς καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ πρὸ τοῦ νόμου ἀκόμη ὤντας, ἔτσι τὸν ἐνόμιζεν· «Μωϋσῆς γάρ φησί, μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ... μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θησαυρῶν, τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ.» (Ἑβρ. ια΄. 24.)· ἵνα συναριθμηθῇ; Καὶ σὺ μὲ ὅλους τοὺς Ἁγίους νέους τε καὶ παλαιούς, οἵτινες ἐβάστασαν τὸν τοιοῦτον σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «δι᾽ ὃ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν· τοίνυν ἐξερχόμεθα πρὸς Αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸν Αὐτοῦ φέροντες» (Ἑβραίους ιγ΄. 12.). Καὶ διατὶ νὰ ἐντρέπεσαι ἀδελφέ, εἰς τὸ νὰ βαστάζῃς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου; Ἕνας Παῦλος ἐκαυχᾶτο εἰς τὸν σταυρόν καὶ ἐσὺ αἰσχύνεσαι; Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. ιϛ΄. 14.). Μὰ ὁ κόσμος σὲ κατηγορεῖ διὰ τὴν ἀλήθειαν ὅπου λέγεις; Διὰ τὴν ἀρετὴν ὅπου ἔχεις; Καὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν ὅπου ζῇς; Ἄς σὲ κατηγορῇ, μὴ σὲ μέλει. Μὰ ὁ κόσμος σὲ μισεῖ; Σὲ διώκει; Ἐγάνει τὸ ὄνομά σου ὡς πονηρόν; Ἐσὺ χαίρου διὰ τοῦτο καὶ ἀγάλλου· «μακάριοι γάρ φησίν ἐστέ, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν»· (Λου. ϛ΄. 22). Μὰ οἱ ἄνθρωποι σὲ καταρῶνται; Μὴ βάλῃς τὰς κατάρας των τελείως εἰς τὸν νοῦν σου· διότι ἂν οἱ ἄνθρωποι σὲ καταρῶνται, ἀλλ᾽ ὅλοι οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ Ἅγιοι τοῦ Παραδείσου θέλουν κρατήσει καὶ θέλουν σὲ ἐγκωμιάσει καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν θέλει σὲ εὐλογήσει καὶ θέλει σὲ στεφανώσει μὲ ἕνα στέφανον αἰωνίου δόξης «καταράσσονται αὐτοὶ καὶ σὺ εὐλογήσῃς». (Ψαλμ. ρη΄ 27)· διότι ἀλλέως κρίνει ὁ κόσμος τὰ πράγματα καὶ ἀλλέως τὰ κρίνει ὁ Θεός. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐβγῆκε βαστάζοντας τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους Του ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸ πλῆθος, ὁ κόσμος ἐστοχάζετο, πῶς μὲ τοῦτο τοῦ προξενεῖ μεγαλοτάτην ἀτιμίαν· ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀτιμίαν ταύτην εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὑπερύψωσε τὸ ὄνομά Του καὶ τὸ ἐδόξασε· «νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰω. ιγ΄ 31). Ἔτσι ἀκολουθεῖ καὶ εἰς ἐσὲ ὅταν ὀνειδίζεσαι ἀπὸ τὸν κόσμον διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετήν. Ὁ κόσμος νομίζει πῶς σὲ ἀτιμάζει μέ τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ μὲ τὰς κατηγορίας του, ἀλλ᾽ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ Θεὸς σὲ δοξάζει καὶ ἔχει νὰ σὲ δοξάσῃ δι᾽ αὐτάς ἀσυγκρίτως περισσότερον ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Εἰ δὲ καὶ κρύπτεις τὴν ἀλήθειαν καὶ παραβαίνεις τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ φυλάττῃς τὰς κακὰς συνηθείας[146] διὰ νὰ ἀρέσῃς τοῦ κόσμου διὰ νὰ σὲ

ἀποτροπὴν παντός ἐναντίου, λέγει· «φεῦγ᾽ ἀπ᾽ ἐμῆς καρδίης δολομήχανε· φεῦγε τάχιστα· φεῦγ᾽ ἀπ᾽ ἐμῶν μελέων· φεῦγ᾽ ἀπ᾽ ἐμοῦ βιότου... μὴ σὲ βάλω σταυρῷ, τῷ πᾶν ὑποτρομέει· σταυρὸν ἐμοῖς μελέεσσι φέρω, σταυρὸν δὲ πορείῃ· σταυρὸν δὲ καρδίῃ· σταυρὸς ἐμοὶ τὸ κλέος». Ἀλλὰ καὶ ὅταν πίνῃ τινὰς νερὸν ἢ κρασὶ καὶ ὅταν ἀρχινᾷ κάθε ἔργον καὶ ὑπόθεσιν τὸν σταυρὸν πρέπει νὰ κάμνῃ.

[146] Ὅτι δὲ πρέπει νὰ ἀνατρέπονται μὲν αἱ κακαὶ συνήθειαι νὰ φυλάττονται δὲ αἱ καλαὶ μαρτυρεῖ ὁ α΄. Κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ Ἁγίας Συνόδου λέγων· «ἡ φαύλη συνήθεια ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων ἐστὶν ἐκριζωτέα· καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ποτὲ μὲν λέγει· «Μὴ ζητῇς παρακαλῶ εἰς κανένα πρᾶγμα τὴν συνήθειαν ἀλλὰ τὸ χρήσιμον καὶ ὄχι τὸ ψυχοβλαβές· κἄν μὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἂς γίνεται ἀπὸ λόγους μας κἄν καὶ συνήθεια δὲν εἶναι νὰ γίνεται· ἂν δὲ εἶναι τὸ πρᾶγμα ψυχοβλαβὲς ἄς τὸ μισῶμεν καὶ ἄς τὸ ἀποστρεφόμεθα κἄν καὶ εἶναι συνήθεια νὰ ἐνεργεῖται τοῦτο» (λόγ. νς΄. εἰς τὴν Γένεσιν). «Ποτὲ δὲ ἂς μὴ μοῦ λέγῃ τινὰς ὅτι εἶναι συνήθεια· διότι ὅπου γίνεται ἁμαρτία ἐκεῖ ἡ συνήθεια δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῇ· ἀλλὰ εἰ μὲν τὰ γινόμενα πράγματα εἶναι κακά· κἄν καὶ παλαιὰ συνήθεια εἶναι, κατάργησον αὐτήν· εἰ δὲ κακὰ δὲν εἶναι κἄν καὶ συνήθεια δὲν ἐπεκράτησε, ἐνέργησον τὴν συνήθειαν ταύτην καὶ κατεφύτευσον»· (Λόγ. εἰς τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος). Καὶ πάλιν «μή μοῦ λέγῃς τὴν συνήθειαν· εἰ μὲν γὰρ πονηρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα οὔτε μίαν φορὰν ἂς γίνεται· εἰ δὲ πονηρὸν δὲν εἶναι ἂς γίνεται πάντοτε» (ὁμιλ. ιβ΄, τῆς α΄. πρὸς Κορινθ.) καὶ πάλιν· «Καταφρόνησιν συνήθειας πονηρᾶς» (ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ συνεισάκτ. λόγου). Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος λέγει ἐν μὲν τῷ πζ΄. Κανόνι ὅτι «τὸ ἔθος νόμου δύναμιν τὸ ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν παραδοθέν· (ἐν δὲ τοῖς κατὰ πλάτ. ὅρ. μ΄.) λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν εἰς τὰς

ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ διὰ νὰ μὴν ἐντρέπεσαι ἀπὸ αὐτούς. Οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Διότι ἔρριψας κατὰ γῆς ἀπὸ τοὺς ὤμους σου τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν ἐκαταπάτησες διότι δὲν εἶσαι πλέον ἀληθινὸς χριστιανὸς καὶ μαθητὴς καὶ μιμητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Διδασκάλου σου, ἀλλὰ μαθητής τοῦ κόσμου καὶ τοῦ διαβόλου. Διότι καθὼς ἐσὺ ἐντρέπεσαι νὰ βαστάζῃς τώρα τόν σταυρόν καὶ τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀκολουθῇς τὸ ἰδικόν Του παράδειγμα, διὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς τότε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως θέλει ἐντραπῇ νὰ σὲ ὀνομάσῃ ἰδικόν Του καὶ νὰ σὲ κάμνῃ συγκοινωνὸν τῆς δόξης καὶ βασιλείας Του· «ὅς γὰρ ἄν ἐπαισχυνθῇ μὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ Δόξῃ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀγγέλων τῶν Ἁγίων», (Μάρκ. η΄. 38). Βλέπεις ποῦ καταντᾷ; Βλέπεις πῶς χάνει καὶ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ καταδικάζεται εἰς τὴν κόλασιν ὅποιος ζητεῖ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Διὰ τοῦτο καλὰ εἶπεν ὁ Κύριος· «πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρ’ ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;» (Ἰωάν. ε΄. 44). Κατηραμένας λοιπὸν κατηραμένας νὰ εἶναι αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ κόσμου καὶ συστολαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον ἄδικαι καὶ τόσον βλαβεραί εἰς τοὺς χριστιανούς, ποὺ τοὺς κάμνουν νὰ ἐντρέπονται πῶς βαστάζουν τὴν σημαίαν καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὑπεσχέθησαν εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα· ταὐτὸν εἰπεῖν, τοὺς κάμνουν νὰ ἐντρέπονται πῶς εἶναι χριστιανοί.

Ἀχ ἀδελφέ! Ἄραγε καὶ ἐσὺ πόσας φοράς διὰ τὰς ἀντιρρήσεις αὐτάς καὶ διὰ τὴν ἐντροπὴν τοῦ κόσμου ἔκρυψες τὴν ἀλήθειαν καὶ παρέβης τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ; Διὰ τοῦτο αἰσχύνθητι πικρῶς καὶ ἀποφάσισε νὰ βαστάσῃς ὁμοῦ μὲ τὸν Χριστὸν δημοσίως ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστιανικοῦ νόμου ἐντρεπόμενος εἰς τὸ ἐρχόμενον, ὄχι τὸ νὰ ἀκολουθῇς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ Τὸν ἀκολουθῇς καὶ νὰ κάμνῃς ἐναντίον τῶν παραδειγμάτων τῆς ζωῆς Του. Καὶ ἐπειδὴ ὁ κόσμος εἶναι ἐχθρός τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχθρὸς ἰδικός σου, παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ σοῦ δώσῃ δύναμιν νὰ καταφρονήσῃς ὅλας τὰς συνομιλίας τοῦ κόσμου· ὅλας τὰς κρίσεις τοῦ κόσμου· ὅλας τὰς ἀτιμίας τοῦ κόσμου καὶ νὰ φθάσῃς εἰς τόσην ἀπροσπάθειαν, ὥστε νὰ μὴ κάμνῃς διαφορὰν ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ἐπαίνους καὶ εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς ἕνα καὶ τὰ κακὰ καὶ τὰ καλά του λόγια ὡσὰν ἄγγελος Θεοῦ, ὡς εἶπεν ἡ Θεκωΐτης ἐκείνη γυναῖκα πρὸς τὸν βασιλέα Δαβίδ· «καθὼς ἄγγελος Θεοῦ οὕτως ὁ κύριός μου ὁ Βασιλεύς, τοῦ ἀκούειν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ πονηρόν». (Β΄. βασιλ. ιδ΄ 17).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, πῶς ὁ Χριστὸς ἐβάστασε τὸν Σταυρόν, ὄχι μόνον δημοσίως, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ γενναίως μὲ πολλὴν μεγαλοψυχίαν. Ἐγνώριζε σαφέστατα ὁ Κύριος πόσον ἦτο τὸ βάρος ἐκείνου τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ ὄχι μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον· ἐπειδὴ κατὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν ὅπου ἔχομεν,

---

διεφθαρμένας προλήψεις τῶν πολλῶν καὶ νὰ βεβαιοῦμεν τὰ ἄτοπα μὲ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ πράγματος». Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος «περιφρονητέον, λέγει, τὸν ἀνθρώπινον νόμον διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος» (λόγ. α΄. εἰρηνικ.). Εἰ δὲ καὶ προβάλλει τινὰς ὅτι ἡ συνήθεια ὡς ἄγραφος νόμος ἰσχύει κατὰ τὸ β΄. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τιτλ. α΄ ἂς μάθῃ οὗτος ὅτι ναὶ οὕτως ἔχει· ὅταν ὅμως ἡ συνήθεια αὕτη δὲν εἶναι εἰς ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἔγγραφος νόμος καὶ ὅταν ἡ συνήθεια αὕτη δὲν ἐναντιώνεται εἰς ἔγγραφον νόμον κατὰ τὸ αὐτὸ βιβλίον τῶν Βασιλικῶν. «Καὶ πρὸς τούτοις ὅταν ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι εὔλογος καὶ ἔννομος καὶ δικαία καὶ παρὰ ἀξιόλογων ἐδοκιμάσθη ἀνδρων», (κατὰ τὸν Ἁρμενόπουλον βιβλ. α΄ τίτλ. α΄.), ὅσαι δὲ συνήθειαι εἶναι ἀσυλλόγιστοι καὶ παρὰ τὸ πρέπον, δὲν πρέπει νὰ φυλάττονται (κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀρμενόπουλον αὐτόθι). Καὶ ἡ ς΄. δὲ Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρατῇ ἡ ἄγραφος συνήθεια ἡ ἀπὸ τοὺς Κανόνας ἐμποδισμένη.

τὸ μῆκος τοῦ Σταυροῦ ἦτο ποδάρια δέκα πέντε καὶ τὸ πλάτος ποδάρια ὀκτώ, τὸ δὲ πάχος ἀνάλογον μὲ τὸ μῆκος καὶ πλάτος. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ νοούμενον, καθ' ὅτι ὁ σταυρὸς ἐβάστα ἐπάνω Του τὰς ἁμαρτίας ὅλου τοῦ κόσμου, ἤξευρε καλώτατα πόσον ἀσθενὴς ἦτον ἡ δύναμίς Του διὰ τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος ὅπου ἔχυσεν εἰς τὰ προτερινὰ βάσανα ὅπου ἔπαθεν καὶ διὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς πόνους τῆς Παναγίας Του ἀνθρωπότητος. Καὶ παρομοίως ἤξευρε πληρέστατα τὴν ἀδικίαν ἐκείνης τῆς ἀποφάσεως ὅπου ἔγινε κατ' Αὐτοῦ, ἥτις ἐκαταδίκαζε τὸν Ἅγιον τῶν Ἁγίων νὰ ἀποθάνῃ ὡσὰν ἕνας παράνομος, ὡσὰν ἕνας μιαρώτατος ἄνθρωπος καὶ ὡσὰν ἕνας ἀρχιληστὴς προσηλωμένος εἰς ἕνα σταυρόν· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο, χωρὶς νὰ ψηφίσῃ αὐτὰ ὅλα, ἐναγκαλίζεται αὐτὸν τὸν σταυρὸν μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ γενναιότητα. Τὸν σφίγγει εἰς τὸ στῆθος Του· τὸν βλέπει ὡσὰν ἕνα θυσιαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωήν Του· τὸν θεωρεῖ ὡσὰν ἕνα θρόνον τῆς ἀγάπης Του, ὡσὰν δόξαν Του καὶ καύχημα· ὡσὰν σκῆπτρον τῆς βασιλείας Του· ὡσὰν νυμφικὸν θάλαμον τῆς Ἐκκλησίας Του[147] καὶ ὡσὰν ἕνα ὄργανον τῆς ἰδικῆς μας ἀπολυτρώσεως καὶ τῆς φθορᾶς τῆς ἁμαρτίας. Ὅθεν καὶ ποτήριον ὠνόμασεν προτήτερα τὸν Σταυρόν, διότι καθὼς ἕνας ὅπου πίνει ἕνα ποτήριον ἀπὸ καλὸν οἶνον, χαίρει καὶ ἀγάλλεται ἔτσι καὶ ὁ Ἰησοῦς μὲ προθυμίαν καὶ χαρὰν ἐβάστασε τὴν καταδίκην τοῦ Σταυροῦ· «δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;» (Ματθ. κ΄. 22). Καὶ ἀλλαχοῦ θέλοντας νὰ δείξῃ τὴν προθυμίαν καὶ συνοχὴν ὅπου εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν Του διὰ νὰ λάβῃ τὸν σταυρικὸν θάνατον ἔλεγε· «βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι καὶ πῶς (ἤτοι πόσον) συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ!» (Λουκ. ιβ΄. 50)· δι' ὃ καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας ὅπου Τὸν ἠκολούθουν ὅταν ἐπήγαινε νὰ σταυρωθῇ καὶ ἔκλαιον διὰ τὴν καταδίκην ὅπου ἐλάμβανεν, Αὐτὸς ἐστράφη καὶ εἶπε μὲ γενναιοκαρδίαν· «θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίεται ἐπ' ἐμὲ»· (Λουκ. κγ΄. 28) ὡσὰν νὰ ἔλεγεν εἰς αὐτὰς ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Παῦλος (Πράξ. κα΄ 13) πρὸς τοὺς κλαίοντας ἐπ' αὐτῷ· «τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν;» Ἐγὼ ἑτοίμως καὶ μὲ προθυμίαν λαμβάνω τὸν σταυρικὸν τοῦτον θάνατον. Ὦ, δόξα τῇ μεγαλοψυχίᾳ σου θεάνθρωπε Ἰησοῦ! Ἡ ὁποία ἐπροξένησεν ὅλην τὴν γενναιότητα καὶ τοὺς μάρτυρας καὶ ἔκαμνεν ἕως καὶ αὐτὰ τὰ ἀσθενῆ κοράσια, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ νήπια, νὰ ἐναγκαλίζονται τοὺς τροχοὺς καὶ τὰ μαχαίρια, ὡσὰν ἄνθη καὶ τριαντάφυλλα· ἡ ὁποῖα ἔκαμε τοὺς ὁσίους νὰ βαστοῦν εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους καὶ νὰ ἔχουν τὰς πολυχρονίους νηστείας καὶ κακοπαθείας, ὡσὰν τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα· καὶ ἐδυνάμωσεν πάντας τοὺς χριστιανοὺς νὰ δέχονται μὲ προθυμίαν κάθε θλίψιν καὶ βάσανον!

Σύγκρινε τώρα ἐσὺ ἀδελφὲ μὲ αὐτὴν τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Ἰησοῦ τὴν ὀλίγοψυχίαν τὴν ἰδικήν σου, μὲ τὴν ὁποίαν δὲχεσαι καὶ βαστάζεις τὸν σταυρόν σου· δηλ. ἐκεῖνο ὅπου πρέπει νὰ κάμνῃς, καὶ νὰ πάσχῃς, διὰ νὰ φυλάττῃς τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· καὶ θέλεις ἰδῆ πόσον εἶσαι μακρὰν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Λυτρωτοῦ σου. Ἐσὺ πρῶτον ζητεῖς κάθε τρόπον διὰ νὰ ἀποφύγῃς ἐκεῖνο ὅπου φαίνεται βαρὺ καὶ θλιβερὸν εἰς τὴν διεφθαρμένην σου φύσιν. Ἔπειτα ἐὰν ἀναγκασθῇς νὰ τὸ βαστάζῃς, τὸ βαστάζεις μὲ τόσην λύπην καὶ ὀλικαρδίαν, ὅπου πολλάς φοράς καὶ γογγύζεις ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ἢ ἐναντίον ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων ὅπου σὲ θλίβουσι καὶ μὲ τοῦτο δείχνεις φανερὰ πῶς δέν γνωρίζεις τί ὠφέλιμον πρᾶγμα εἶναι ὁ σταυρὸς τῶν θλίψεων οὔτε κἄν, ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς τὸν εὐκόλυνε μὲ τὸ παράδειγμά Του καὶ τὸν

[147] Οὕτως ὠνὸμασεν τὸν σταυρὸν ὁ Ἱιερὸς Αὐγουστῖνος· «θάλαμον τῆς ἀποτικτούσης». Καὶ ἀποτίκτουσα μὲν εἶναι ἡ Ἐκκλησία, θάλαμος δὲ νυμφικὸς ὁ Σσταυρός· ὅτι διὰ τοῦ Σσταυροῦ ἡ Ἑκκλησία ἐνυμφεύθη τῷ σταυρωθέντι Χριστῷ καὶ διὰ τοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς Ααὐτοῦ ῥέοντος αἵματος καὶ ὕδατος, ἡ πρώην στείρα ἐγέννησεν τέκνα πολλά, καὶ μήτηρ πολύτεκνος ὁμοῦ καὶ καλλίτεκνος ἐγένετο, γεννῶσα μὲν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος, τρέφουσα δὲ τὰ γεννηθέντα διὰ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου.

ἐκατέστησεν ἕνα μέσον ἀναγκαῖον διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰώνιον δόξαν· «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ » (Πράξ. ιδ΄ 22.). Ὅθεν πρέπει νὰ ἔβγῃς ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλάνην ἀγαπητέ καὶ νὰ ἠξεύρῃς ὅτι χωρὶς σταυρὸν δὲν ἔχεις σωτηρίαν, ἤγουν χωρὶς νὰ νικήσῃς τὸν ἑαυτόν σου, χωρὶς νὰ ὑποτάξῃς τὰ πάθη σου, χωρὶς νὰ λάβῃς πειρασμοὺς καὶ θλίψεις, δὲν σοῦ δίδεται στέφανος καὶ βραβεῖον· λέγει γὰρ ὁ ὅσιος Ἡσαΐας, ὅτι ὁ σταυρὸς κατάργησίς ἐστι πάσης ἁμαρτίας καὶ ὁ Ἀββάς Μάρκος λέγει, ὅτι πάσα ἀρετὴ σταυρὸς ἐστιν. Αὐτὸς εἶναι νόμος βεβαιωμένος, τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς δὲν θέλει χαλάσει ποτὲ διὰ τὴν ἰδικήν σου τρυφηλότητα. Αὐτὴ εἶναι μία στράτα βασιλική, τὴν ὁποίαν ἐπεριπάτησεν πρῶτος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἔπειτα τὴν ἐπεριπάτησαν ὅλοι κοινῶς οἱ ἅγιοι καὶ ἔχεις χρέος νὰ τὴν περιπατῇς καὶ ἐσύ, διὰ νὰ ὑπάγῃς διὰ μέσου αὐτῆς εἰς τὴν ζωήν· «στενὴν καὶ τεθλιμμένην ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν»· (Ματθ. ζ΄ 14) ὅτι δι' ἐσὲνα δὲν κατασκευάζει ὁ Θεὸς ἄλλην καινούργιαν στράταν τοῦ Παραδείσου. Τί λέγω; Ὄχι μόνον πρέπει νὰ βαστάζῃς τὰς θλίψεις καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ Τὸν βαστάζῃς μὲ προθυμίαν καὶ γενναιότητα, καθὼς ὁ Κύριος Τὸν ἐβάστασεν· ὅτι ἡ προθυμία, κατὰ τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Στουδίτην, πολλάς φοράς κάμνει καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα· καθὼς ἐξ ἐναντίας ἡ ὀλιγοψυχία καὶ ἀμέλεια κάμνει καὶ τὰ εὔκολα δύσκολα· καὶ ὅποιος μὲ γενναίαν καρδίαν δέχεται τὰς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς, οὗτος λαμβάνει παρηγορίαν εἰς αὐτὰς καὶ καρπώνεται τὸν πνευματικὸν πλοῦτον ὅπου κρύπτεται μέσα εἰς αὐτάς· «χεῖρες ἀνδρείας πλουτίζουσιν» (Παροιμ. ι΄. 14), ὅποιος δὲ μὲ ὀλιγοψυχίαν δέχεται αὐτάς, οὗτος διπλά βασανίζεται· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαὰκ· «ἡ μικροψυχία μήτηρ ἐστὶ κολάσεως» (Λόγ. μϛ΄. σελ. 287.).

Καὶ διατὶ νὰ μικροψυχῇς ἀδελφέ; Τί φοβεῖσαι; Εἰπέ μοι· τί δειλιᾷς τὰς θλίψεις τοῦ κόσμου; Ἀνδρίζου καὶ ἔχε θάρρος εἰς τὸν Κύριον, ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὅπου θέλει σὲ δυναμώσει νὰ τὰς νικήσῃς· «ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω. ις΄, 33). Φοβεῖσαι τὸν διάβολον ὅπου κινεῖ κατ' ἐπάνω σου τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς δυστυχίας; Ἀλλὰ παρηγοροῦ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὅπου εἶναι μετὰ σοῦ, εἶναι δυνατώτερος καὶ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν διάβολον· μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ» (Α΄. Ἰω. δ΄ 4). Τρέμεις διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεώς σου; Ἀλλὰ ἤλπιζε ἐπὶ τὸν Κύριον τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται καὶ μεγαλύνεται· «ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται« (Β΄. Κορ. ιβ΄. 9.). Ἐσὺ, ὅταν ἔλθουν τὰ Ἅγια Πάθη τοῦ Κυρίου μας, λυπεῖσαι καὶ χύνεις δάκρυα πῶς τόσα ἔπαθεν ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων διὰ τὴν ἀγάπην σου· ἐσὺ τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ συνερίζεσαι πῶς νὰ βαστάσῃς τὸν Σταυρόν, ἢ τὴν Εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ δείχνεις μίαν προθυμίαν ὅπου σχεδὸν λέγεις καὶ σὺ μὲ τὸν Πέτρον· «Κύριε μετά σοῦ ἕτοιμος εἰμί καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι» (Λουκ. κβ΄. 33.) Ἔπειτα ὅταν σοῦ ἔλθῃ ὁ ἀληθινὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ἤγουν καμμία θλίψις καὶ πειρασμός, τότε τόσον μικρόψυχος γίνεσαι ὅπου ρίπτεις κάτω Αὐτὸν τὸν Σταυρὸν ἀπὸ τοὺς ὤμους σου καὶ φεύγεις τὸν πειρασμόν, τὸν ὁποῖον ἄν ἤθελες δεχθῇ μὲ μεγαλοψυχίαν ἤθελες γίνει τῇ ἀληθείᾳ κοινωνὸς τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου· ὥστε ψευδῆ εἶναι ἐκεῖνα τὰ δάκρυα ὅπου χύνεις διὰ τὸν Κύριον, ψευδὴς ἦτο ἐκείνη ἡ προθυμία ὅπου ἔδειχνες εἰς τὸ νὰ βαστάζῃς τὴν Εἰκόνα τοῦ 'Εσταυρωμένου, μάταιον ἦτο ἐκεῖνο τὸ σέβας καὶ ἡ εὐλάβεια ὅπου ἔδειχνες μὲ μόνην τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν καὶ ὄχι μὲ τὴν καρδίαν, καθὼς λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἠσαΐου· «ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν τιμῶσί Με· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' Ἐμοῦ» (κθ΄. 13). Ὅθεν καὶ κάμνεις παρόμοια μὲ κάποιους δειλοὺς στρατιώτας οἱ ὁποῖοι ὅταν μὲν εὑρίσκονται ὑποκάτω εἰς τὰς τέντας των καὶ τρώγουν καὶ πίνουν, καυχῶνται πῶς ἔχουν νὰ πολεμήσουν ἀνδρειωμένα τοὺς ἐχθρούς· ὅταν δὲ συγκροτηθῇ ὁ

πόλεμος τόσον κυριεύονται ἀπὸ τὴν δειλίαν ὅπου λιποτακτοῦν καὶ φεύγουν ἀπὸ τὸν πόλεμον.

Ἐντράπου λοιπὸν πῶς ἐπολιτεύθης ἕως τώρα μὲ γνώμας τόσον ἐναντίας εἰς τὴν σωτηρίαν σου μὴ θέλοντας νὰ βαστάζῃς τὸν Σταυρὸν τῆς Μετανοίας, κακοπαθείας ὁμοῦ μὲ τὸν ἰδικόν σου Ἀρχιστράτηγον τὸν Δεσπότην Χριστὸν ὅπου πορεύεται ἐμπρὸς ἀπὸ ἐσένα διὰ νὰ σὲ ὁδηγῇ. Καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ δυναμώσῃ τὴν ἀσθένειάν σου μὲ τὴν χάριν Του καὶ νὰ σοῦ χαρίσῃ μέρος τι ἀπὸ τὴν μεγαλοψυχίαν Του· ἐπειδὴ καὶ εἶσαι ἀποφασισμένος νὰ Τὸν ἀκολουθῇς εἰς τὸν Γολγοθᾶν μὲ τὰ ἴχνη ὅπου αὐτὸς τοῦ ἄφησε ραντισμένα ἀπὸ τὸ Ἁγιώτατον Αἷμά Του ἕως ὅπου νὰ ἀναβῇς εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ νὰ ἀποθάνῃς μαζὶ μὲ Αὐτὸν εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν προσταγμάτων Του, λέγοντας καὶ ἐσὺ μὲ τὸν Θωμᾶν· «ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ». (Ἰωάν. ια´ 16.).

γ´.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ πῶς ὁ Χριστὸς ἐβάστασε τὸν σταυρὸν ὄχι μόνον δημοσίως καὶ γενναίως ἀλλὰ καὶ καρτερῶς μὲ μεγάλην ὑπομονὴν εἰς ὅλην ἐκείνην τὴν βασανιστικὴν στράταν ὅπου ἦτον ἀπὸ τὸ πραιτώριον τοῦ Πιλάτου, ἕως εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ. Ὅθεν βαστάζοντας ὁ Ἰησοῦς ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους Του τὸν σταυρὸν καὶ ἀναβαίνοντας εἰς ὅλα τὰ ἀνηφορικὰ μέρη τῆς στράτας, ἐκτύπα κατὰ γῆς τὸ ἄκρον τοῦ σταυροῦ καὶ ἀκολούθως ἐσκόνταπτεν ὁ Κύριος εἰς κάθε πάτημα ποδὸς καὶ ἐγονάτιζε. Καὶ μὲ τοῦτο ὄχι μόνον ἀνακαινούργωνε τὸ βάσανόν Του ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἔπιπτε μὲν συχνάκις ὑποκάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ ἀλλὰ πάλιν δὲν τὸν ἄφηνε, διὰ τοῦτο οἱ στρατιῶται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι οἱ φοβούμενοι νὰ μὴν ἀποθάνῃ εἰς τὴν στράταν πρὶν νὰ Τὸν σταυρώσουν, ἠθέλησαν τάχα διὰ νὰ τὸν ἐλαφρώσουν ὀλίγον τι δίδοντες τὸν σταυρὸν εἰς τὸν Σίμωνα τὸν Κυρηναῖον νὰ τὸν σηκώσῃ· «ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα, τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν Αὐτοῦ». (Ματθ. κζ´. 32).

Τώρα στοχάσου ἐσὺ ἀδελφέ, ὅτι καθὼς ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν τοῦ Κυρίου, δὲν ἦτο συμπάθεια καὶ εὐσπλαγχνία, αὐτὴ ἡ ἐλάφρωσις ὅπου τοῦ ἔκαμνεν ἀπὸ τὸ βάσταμα τοῦ σταυροῦ (ἀγκὰλα καὶ ἔτσι φαίνεται,) ἀλλὰ σκληρότης καὶ πονηρία· ἐπειδὴ τὸ ἔκαμναν ὄχι δι᾽ εὐσπλαγχνίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ Τὸν σταυρώσουν ζωντανὸν μὲ περισσοτέραν Του τιμωρίαν καὶ ἀτιμίαν. Ἔτσι καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἰησοῦ, δὲν ἦτο βάρος καὶ ἀκηδία τὸ νὰ βαστάσῃ τὸν σταυρόν Του, δὲν ἦτο παραπόνεσις πῶς ἦτο πολὺ βεβαρημένος· δὲν ἦτο ὄρεξις νὰ Τὸν ἀπορρίψῃ ἀπὸ τοὺς ὤμους Του, ἄπαγε! Ἀλλ᾽ ἦτο μυστήριον, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ νὰ καταλάβομεν, ὅτι Αὐτὸς θέλει νὰ μεταδώσῃ τὸν σταυρόν Του καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ οὕτω νὰ μᾶς κάμνῃ κοινωνοὺς καὶ μετόχους καὶ τῶν βασάνων Του καὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν Του. Καὶ καθὼς εἰς τὸν Κυρηναῖον Σίμωνα ἦλθον χίλια ἀγαθά, διότι ἐβάστασε τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, μολονότι καὶ μὲ ἀντίστασιν καὶ ἀγγαρείαν· ἔτσι θέλει ἔλθει καὶ κάθε ἀγαθὸν εἰς ὅποιον ἄλλον μιμηθῇ τὸν ἴδιον Χριστὸν καὶ βαστάσῃ τὸν σταυρόν Του. Οὕτως ἑρμηνεύει ὁ θεοφόρος Μάξιμος «ἦρε καὶ ὁ Κύριος τὸν ἴδιον σταυρὸν ἄχρι τῆς πύλης τῆς πόλεως, πρὸς τὸ τέλος δὲ ἠγγάρευσαν Σίμωνα, καὶ ἦρεν αὐτὸν· καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ μὲν ἐπληρώθη τὸ ρηθέν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου Αὐτοῦ» (Ἡσ. θ´. 6.), τὸ δὲ κατὰ Σίμωνα «σημεῖόν ἐστιν, ὅτι ὁ Κύριος τὴν μίμησιν τοῦ ἰδίου πάθους μετήγαγεν εἰς ἡμᾶς» (ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ κατὰ Ματθ. κεφ. ις´). Ὢ θαυμαστὴ καὶ ἀκατανόητος ὑπομονὴ τοῦ γλυκυτάτου καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦ! Μὲ τὴν ὁποίαν ὑπέφερεν νὰ βαστάζῃ τὸν σταυρόν Του, ἕως ὅτου νὰ πίπτῃ πολλάκις ὑποκάτω εἰς τὸ βάρος τοῦ ἱδρωμένος καὶ ἀγωνιῶν, χωρὶς νὰ προφέρῃ ἕναν ψιλὸν λόγον, χωρὶς νὰ παραπονεθῇ ὁλότελα· χωρὶς νὰ ζητήσῃ καμμίαν εὐσπλαγχνίαν καὶ χωρὶς νὰ βγάλῃ κἂν ἕναν μικρὸν στεναγμόν.

Ἀλλά σὺ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὢ πόσον ἕως τώρα ἦσουν τυφλὸς καὶ δὲν ἐκατάλαβες αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ! Ἐσὺ μόλις ἀρχίζεις νὰ κάμνης κανένα καλὸν καὶ μόνον νὰ εὕρῃς ἕνα παραμικρὸν ἐναντίον, ἐμποδίζεσαι καὶ δὲν τὸ κάμνεις· φθάνει μία μοναχὴν μελαγχολίαν· φθάνει ἕνας παραμικρὸς πειρασμὸς καὶ μερικάς φοράς, φθάνει ἕνας ψιλὸς πειραστικὸς λόγος διὰ νὰ σὲ κάμνῃ νὰ γυρίσῃς εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ τὴν καλὴν στράταν ὅπου ἄρχισες. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ καρτερία σου; Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνδρεία σου; Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπομονή σου; Ἔτσι ἀνταποκρίνεσαι εἰς τὴν τόσην ὑπομονὴν ὅπου ἔδειξεν ὁ Κύριος διὰ νὰ σὲ σώσῃ; Ἔτσι μιμῆσαι τὴν κεφαλήν σου, ἥτις εἶναι ὁ Χριστός, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν μίμησιν στέκεται ὅλον σου τὸ καλὸν καὶ ὅλη σου ἡ σωτηρία; Δὲν ἀκούεις τὸν Κύριον ὅπου λέγει, ὅτι· «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται;» (Ματθ. κδ΄. 13.)[148] καὶ τὸν Ἀπόστολον ὅπου σοῦ παραγγέλλει, ὅτι νὰ ὑπομένῃς μὲν εἰς τὴν θλίψιν, νὰ χαίρεσαι δὲ εἰς τὴν ἐλπίδα; «Τῇ ἐλπίδι χαίροντες τῇ θλίψει ὑπομένοντες» (Ρωμ. ιβ΄. 12). Ἐσὺ ἔταξες εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα νὰ βαστάσῃς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἤγουν πάθη, θλίψεις καὶ πειρασμοὺς καὶ νὰ ἀκολουθῇς τὸν Χριστόν, ὄχι πρὸς ὥραν καὶ ἕως εἰς μισὸν δρόμον, ἀλλὰ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς σου καὶ ἕως εἰς τὸν Γολγοθᾶν, ἤγουν ἕως θανάτου ἂν κάμνῃ χρείαν. Καὶ πῶς τώρα δὲν ὑπομένεις ἐκείνην τὴν ὀλίγην θλίψιν ὅπου ἔχεις, ἀλλὰ ἀφήνεις τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου καὶ ἀναχωρεῖς ὀπίσω; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι μὲ τοῦτο γίνεσαι ἀνάξιος καὶ ἀπόκληρος τῆς Βασιλείας Του; Λέγει γάρ· «ὅς οὐ λαμβάνει τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι Μου ἄξιος». (Ματθ. ι΄. 38.). Καὶ πάλιν· «οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖραν αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τα ὀπίσω, εὔθετος ἐστίν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ » (Λουκ. θ΄. 62.). Ἐσύ, λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἐσυμφώνησας μὲ τὸν Χριστὸν νὰ δουλεύσῃς ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τῶν ἐντολῶν Του καὶ νὰ ὑπομείνῃς τὸν καύσωνα καὶ τὴν στενοχωρίαν ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ πῶς λοιπὸν προτοῦ νὰ τελειώσῃ ἡ ἡμέρα, ἤγουν ἡ ζωή σου, δὲν ὑπομένεις, ἀλλὰ ζητεῖς ἀνάπαυσιν; Καρτέρησον νὰ ἔλθῃ τὸ βράδυ ὅπου εἶναι τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου καὶ ὁ θάνατος καὶ τότε θέλει ἔλθῃ ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὸν μισθὸν τῆς δουλεὺσεως σου, «ἀθλητὴς γὰρ εἶ καὶ ἐργάτης τοῦ Χριστοῦ, ὅλην τὴν ἡμέραν ἀθλῆσαι συνθέμενος, καὶ ὅλης τῆς ἡμέρας ὑπομεῖναι τὸν καύσονα. Τί μηδέπω πληρώσας τῆς ἡμέρας τὸ μέτρον, μεταδιώκεις τὴν ἄνεσιν, ἔκδεξαι τὴν ἑσπέραν, τὸ πέρας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ἵνα ἐλθὼν ὁ οἰκοδεσπότης τοὺς μισθούς σοι ἀπαριθμήσηται· ὀψίας γάρ φησί γενομένης, εἶπεν ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν». (Ματθ. κ΄. 8.)· (ἀσκητικ. διατάξ. κδ΄.). Ἐσὺ πολλάς φοράς λέγεις·

[148] Ἤξευρε γὰρ ἀδελφὲ ὅτι χωρὶς ὑπομονῆς ὄχι μόνον δὲν δύνασαι νὰ τελείωσῃς τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς σου, ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἠμπορεῖς νὰ τὸν ἀρχίσῃς. Πῶς δὲ ἠμπορεῖς νὰ οἰκοδομήσῃς τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς σου, ἄκουσον. Καθὼς ἕνας ὅπου θέλει νὰ κτίσῃ ἕνα αἰσθητὸν οἶκον, πρῶτον ζητεῖ νὰ εὕρῃ τὴν γῆν στερεάν, εἶτα βάλλει τὰ θεμέλια· εἶτα κτίζει τοὺς τέσσαρας τοίχους· ἔτσι καὶ ὅποιος θέλει νὰ κτίσῃ τὸν νοητόν τῆς ψυχῆς οἶ κὸν· α΄. πρέπει νὰ βάλλῃ τὴν ὑπομονήν, ὡσὰν γῆν στερεὰν· β΄. πρέπει νὰ βάλλῃ θεμέλιον τὴν πίστιν τὴν ἀδίστακτον· γ΄· ἀντὶ τῶν τεσσάρων τοίχων πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ τὰς τέσσαρας γενικὰς ἀρετάς, φρόνησιν δηλ. σωφροσύνην, δικαιοσύνην καί ἀνδρείαν· δ΄· ἀντὶ διὰ πέτρας μικρὰς καὶ μεγάλας, πρέπει νὰ ἀγωνίζεται νὰ κατορθώσῃ καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς μικράς τε καὶ μεγάλας· ε΄. ἀντὶ λάσπης καὶ πηλοῦ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ταπείνωσιν· χωρὶς γὰρ αὐτῆς αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ δὲν δύνανται νὰ σταθοῦν· καθὼς οὔτε χωρὶς τὴν λάσπην δὲν δύνανται αἱ πέτραι νὰ συγκολληθοῦν καὶ νὰ διαμείνουν πολὺ· ς΄. ἀντὶ στέγῃς τοῦ οἴκου, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην· ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἀνώτερα ὅλων τῶν ἀρετῶν. Ἀφ' οὗ δὲ τοιουτοτρόπως κτισθῇ ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς ἔρχεται καὶ κατοικεῖ μέσα εἰς αὐτὸν ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὁ εἷς Θεός, καθὼς λέγει τὸ Θεῖον Εὐαγγέλιον· ὅθεν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ φύλακα τὸν νοῦν του καὶ πορτάρην διὰ νὰ φυλάττῃ νὰ μὴν ἔμβῃ μέσα κανένας ἐχθρός τοῦ Θεοῦ, ἤγουν κανένας πόθος ἢ ἀγάπη ἄλλου τινός, διότι εὐθὺς ὅπου ἔμβῃ ἄλλος, φεύγει ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσα· οὕτω κατασκευάζεται ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς καθὼς γράφει ὁ Ἅγιος Δωρόθεος.

καλότυχος ἦτο Σίμων ὁ Κυρηναῖος ὅπου ἐβάστασε τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ τώρα πῶς δὲν θέλεις καὶ ἐσὺ νὰ βαστάσης μὲ ὑπομονὴν τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ γίνης τοιοῦτος; Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι Σίμων θέλει νὰ εἰπῆ ὑπακοή. Κυρηναῖος δὲ ἑτοιμότης. Ὁ σταυρὸς δηλοῖ τὴν νέκρωσιν καὶ ὁ ὦμος τὴν πρᾶξιν· λοιπὸν ὅποιος εἶναι ἕτοιμος εἰς τὸ νὰ ὑπακούῃ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ ὑπομένῃ τὴν κακοπάθειαν τῆς ἀρετῆς καὶ πράξεως, μὲ τὴν νέκρωσιν τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν, οὗτος γίνεται Σίμων Κυρηναῖος θεληματικῶς, μεταχειριζόμενος τὴν ἀρετήν καὶ τὸν Σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους βαστάζων καὶ ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ. «Σίμων μὲν ὑπακοή, Κυρηναῖος δὲ ἑτοιμότης, ὥς φησιν οἱ ἑρμηνευταί. Πᾶς οὖν ἕτοιμος πρὸς ὑπακοὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πρόθυμος, διὰ νεκρώσεως τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν, τὴν ὑπὲρ ἀρετῆς κατὰ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν ὑπερχόμενος κάκωσιν, Σίμων γέγονε Κυρηναῖος ἑκούσιον μὲν μετερχόμενος τὴν ἀρετὴν, ἐπ' ὤμων δὲ τὸν σταυρὸν ἔχων καὶ ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ» (ἐν τῇ σειρ. τοῦ κατὰ Ματθ.)[149](α).

Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφέ καὶ μετανόησον διὰ τὴν τόσην ἀνυπομονησίαν ὅπου ἔδειξες ἕως τώρα καὶ ἀποφάσισε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ὑπομένῃς μέχρι τέλους τοῦ θανάτου βαστάζων τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ κάθε θλίψιν καὶ στενοχωρίαν ὡς μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος τοῦ Ἰησοῦ. Ὅτι καθὼς ὁ Χριστὸς διὰ νὰ βαστάσῃ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ εἰς τοὺς ὤμους Του ἔγινε βασιλεὺς καὶ ἐξουσιαστής, καθ' ὅ ἄνθρωπος, ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ὡς γέγραπται· «οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ» (Ἠσ. θ΄. 6)· καὶ ὡς ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ ϟε΄. ψαλμῷ στίχ. 9 λέγει· «εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὅτι Κύριος ἐβασίλευσεν ἀπό τοῦ ξύλου» (μολονότι καὶ οἱ Ἑβραῖοι διὰ φθόνον ἐξήλειψαν ἀπὸ τὴν γραφὴν τὸ ἀπό τοῦ ξύλου· ὡς λέγει τοῦτο ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα διαλόγῳ) καθὼς λέγω ὁ Χριστὸς ἐβασίλευσε διότι ἐβάστασε τὸν σταυρόν· ἔτσι καὶ ἐσὺ ἐὰν ὑπομένῃς μέχρι τέλους κάθε θλίψιν, θέλεις συμβασιλεύσει ὁμοῦ μὲ τὸν Χριστόν· «εἰ γὰρ ὑπομένομέν φησι καὶ συμβασιλεύσομεν» (Β΄. Τιμόθ. β΄. 10). Καὶ ὅταν ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ φανῇ ἐν τῷ οὐρανῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως ἀστράπτων ὑπὲρ τὸν ἥλιον θέλεις πλησιάσει καὶ ἐσὺ κοντὰ εἰς Αυτὸν μὲ παῤῥησίαν διὰ νὰ δοξασθῇς καὶ νὰ ἀστράψῃς καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴν δόξαν Του ὡς καλῶς βαστάσας Αὐτόν. Ὅτι ἐὰν μεθ' ὑπομονῆς βαστάζῃς τὰς θλίψεις θέλεις εὕρει μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ αὐτάς· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαάκ· «ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποβάλλει τὰς συμφορὰς Αὐτοῦ· καὶ πᾶσαι αἱ περιστάσεις καὶ αἱ θλίψεις αἱ μὴ μετέχουσαι ὑπομονῆς, διπλῆ ἐστιν ἡ βάσανος αὐτῶν» (Λόγ. μς΄. σελ. 287.). Καὶ τέλος πάντων εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου ὑπέμεινε διὰ σὲ τόσον βάσταμα τοῦ σταυροῦ καὶ μάλιστα διότι ὑπέμεινε καὶ σὲ τὸν ἀνυπομόνητον· καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ χαρίσῃ μέρος τί ἀπό τὴν ὑπομονὴν ὅπου Αὐτὸς ἔδειξε πλατύνων τὴν καρδίαν σου εἰς τὰς θλίψεις διὰ τῆς χάριτός Του κατὰ τὸ γεγραμμένον «ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μὲ» (Ψαλ. δ΄. 1)· καὶ ἀφήνοντάς σε ἵνα μὴ χάσῃς τὴν ὑπομονήν· ἵνα μὴ χάνοντας τὴν ὑπομονὴν χάσῃς ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν σωτηρίαν σου· «οὐαὶ τοῖς ἀπωλωλεκόσι τὴν ὑπομονήν». (Σειρὰχ β΄. 15).[150]

[149] Αὐτὸ σχεδὸν τὸ ἴδιον περὶ τοῦ Σίμωνος λέγει τροπολογικῶς καὶ ὁ σοφὸς Νικήτας Ἡρακλείας ὁ Σερραῖος, σχολιάζων τὸν εἰς τὸ Πάσχα λόγον τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θθεολόγου.

[150] Περὶ ὑπομονῆς ὅρα καὶ εἰς τὴν ἀρχήν τῆς η΄’. Ἀναγνώσεως.

ΜΕΛΕΤΗ ΛΑ΄.

Ὅταν ἦτο ὁ Κύριος ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, εἰς τὸν ὁποῖον
Α΄. Ἐπαθεν ἄκρως κατὰ τὸ Σῶμα.
Β΄. Ἔπαθεν ἄκρως κατὰ τὴν Ψυχήν.
Γ΄. Μᾶς ἀφῆκε Διδασκαλίαν τοὺς ἑπτὰ λόγους Του.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅπου ὑψώθη ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν ἐμπρὸς εἰς ὅλους, εἶναι, καθὼς Αὐτὸς εἶπε, καθ' ὁμοίωσιν τοῦ χαλκίνου ὄφεως ὅπου ὕψωσεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἔρημον, διὰ νὰ μᾶς ἰατρεύσῃ ἀπὸ τὰς πληγάς, καὶ ἀπὸ τὸ φαρμάκι, ὄχι τῶν ὄφεων, ἀλλὰ τῶν ἁμαρτιῶν· «Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ οὕτως Ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου». (Ἰωά. γ΄. 14.). Ἰδέτον λοιπὸν μὲ προσοχήν, πῶς εἶναι καρφωμένος εἰς τὸν Σταυρόν, καὶ στῆσαι τὸ πρῶτον σου βλέμμα εἰς τὸ Πανάχραντον Σῶμα Του, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅλον ἐκδαρμένον· ὅλον Καταξεσχισμένον· ὅλον μαῦρον ἀπὸ τόσας πληγὰς καὶ ὅλον Αἱματοκεκυλισμένον· ἰδὲ πῶς εἶναι γυμνόν· καταφρονημένον· καταδικασμένον ἀπό τοὺς ἐχθροὺς Του· ἰδὲ πῶς ἡ Παναγία Του κεφαλὴ εἶναι κατατρυπημένη ἀπὸ τάς σκληρότατας ἄκανθας· πῶς οἱ ὀφθαλμοὶ Του εἶναι καταπληγωμένοι ἀπό τοὺς γρονθισμοὺς καὶ τοὺς κονδύλους καὶ ἐξηραμένοι ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ ἀπὸ τὰ δάκρυα· Ἰδὲ ἁμαρτωλέ, πῶς τὸ πρόσωπόν τι του εἶναι μαραμένον καὶ γεμάτον ἀπὸ ἐμπτύσματα· πῶς τὰ μάγουλά Του εἶναι ὁλόμαυρα ἀπὸ τὰ ῥαπίσματα· πως ὁ λαιμός Του ὄπισθεν εἶναι πληγωμένος ἀπὸ τὰ κολαφίσματα· ἰδὲ πῶς τὰ χείλη Του εἶναι καταπικραμένα ἀπὸ τὴν χολήν· πῶς ἡ γλῶσσα καὶ ὁ λάρυγγάς Του εἶναι ἐξηραμένα ἀπὸ τὴν δίψαν· πῶς οἱ βραχίονές Του εἶναι σφικτοδεμένοι μὲ δυνατὰ σχοινία· πῶς οἱ ὦμοι Του εἶναι καταδαμασμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ. Ἰδὲ ἀδελφέ, πῶς τὰ Χέρια καὶ Πόδιά Του εἶναι Καρφωμένα μὲ ὀξύτατα καρφία, τὰ ὁποῖα εἶναι μέλη τόσον πολὺ αἰσθητικὰ διὰ τὴν συνδρομὴν ὅλων τῶν νεύρων καὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ὅπου εὑρίσκωνται εἰς αὐτά.[151] Πῶς οἱ φλέβες Του ὅλαι εἶναι ἄδειαι ἀπὸ τὸ αἷμα· πῶς ἡ πλευρὰ Του εἶναι λογχευμένη· πῶς τὰ ἄρθρα Του ὅλα καὶ τὰ μέλη Του εἶναι κατακεκομμένα ἀπὸ τὸ σφοδρότατον τάννυσμα τοῦ Σταυροῦ· καὶ πῶς χύνει τὸ Αἷμα Του ἀπὸ κάθε μέρος χωρὶς παρηγορίαν, χωρὶς συμπόνεσιν, εἰς τὴν πλέον θλιβερὰν κατάστασιν ὅπου νὰ ἐδοκίμασεν ποτὲ ἄλλος ἂνθρωπος εἰς τὸν κόσμον καὶ πῶς πηγαίνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποθνήσκωντας, διὰ τὸν σπασμὸν ὅλων Του τῶν μελῶν. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἰδὲ ἀδελφέ, πῶς ὅλον τὸ πανάγιον Σῶμα Του ἔγινεν μία ὁλόκληρος πληγὴ χωρὶς εἶδος, χωρὶς μορφήν, χωρὶς κάλλος ἀνθρώπινον· «εἴδομεν Αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐξὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος Αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων». (Ἡσαΐου νγ'. 2)

[151] Ἕνας εὐλαβὴς καὶ φιλόχριστος, βλέπων τὸν Κύριον καρφωμένον εἰς τὸν Σ~~σ~~ταυρὸν καὶ καταφλεγόμενος ἀπὸ τὴν πρὸς Α~~α~~ὐτὸν ἀγάπην, ἐσυνή~~εί~~θιζεν νὰ λέγῃ συχνάκις· «οὐ θέλω ἄτρωτος εἶναι, ὡρῶν σε τετρωμένον» (παρὰ τῇ Ἀσφαλεῖ ὁδηγίᾳ). Ὁ δὲ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῇ ἐρωτικῇ αὐτοῦ β'. εὐχῇ ἔλεγεν· «αἱ χεῖρε~~έ~~ς Σ~~σ~~ου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασαν με· χεῖρες ἐκεῖναι αἱ προσηλωθεῖσαι τοῖς ἥλοις ὑπὲρ ἐμοῦ· τὸ ἔργον τῶν χειρῶν Σ~~σ~~ου, Κύριε μὴ παρίδῃς· ἴδε πρὸς τὰς τῶν χειρῶν σου πληγὰς δέομαι Κύριε· ἰδού, ἐν ταῖς χερσί σου ἔγραψάς με· τὴν γραφὴν ἐκείνην ἀνάγνωθι καὶ σῶσον με.

Γλυκύτατέ μου Ἰησοῦ, τί ἐλεινὸν καὶ ἀξιοθρήνητον θέαμα ἔγινες ἐμπρὸς εἰς ὅλους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων; Τί μᾶς ἔκαμνες νὰ μείνωμεν ἄφωνοι καὶ ἐκστατικοὶ ὅλοι ὅσοι Σὲ βλέπομεν! Στοχαζόμενοι τὴν πρώτην ὡραιότητα καὶ εὐμορφίαν ὅπου εἶχες καὶ τὴν ἀσχημίαν καὶ ἀμορφίαν ὅπου τώρα ἔχει τὸ Πρόσωπόν Σου; Καθὼς τὸ προεῖπεν ὁ Ἠσαΐας· «Ὃν τρόπον ἐκστήσονται πολλοὶ ἐπὶ σέ· οὕτως ἀδοξήσει ἀπὸ ἀνθρώπων τὸ εἶδος Σου καὶ ἡ δόξα Σου ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων» (νβ΄, 14). Ἐσὺ εἶσαι ἐκεῖνος ὅπου ἐπεθύμησεν νὰ ἰδῇ ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακὼβ καὶ ὅλοι οἱ προπάτορες καὶ τώρα νὰ σὲ φέρουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τοιαύτην κατάστασιν; ὢ ἀχάριστον, ἀχάριστον γένος ἀνθρώπων! Ἐσὺ εἶσαι ἐκεῖνος ὅπου σὲ παρεκάλουν νὰ ἔλθης εἰς τὸν κόσμον οἱ προφῆται καὶ ὅλος ὁ λαὸς τῶν ἑβραίων καὶ σὲ ἐπρόσμεναν πέντε ἥμισυ χιλιάδας χρόνους μὲ τόσον πόνον, ὅσον δοκιμάζει ἡ κοιλοπονοῦσα γυνή, «ὡς ἡ ὠδίνουσα ἐγγίζει τοῦ τεκεῖν καὶ ἐπὶ τῇ ὠδῖνι αὐτῆς ἐκέκραγεν, οὕτως ἐγεννήθημεν τῷ ἀγαπητῷ Σου». (Ἠσ. κς΄. 17.) καὶ τώρα ὅπου ἦλθες νὰ σὲ καταστήσουν ἔτσι ἄμορφον καὶ ἀνείδεον, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅπου σὲ ἐπρόσμεναν; Ὢ ἀχάριστον, ἀχάριστον γένος ἀνθρώπων! Ἐσὺ ἦσουν Ἐκεῖνος ὁ Θαυματουργὸς Σωτὴρ καὶ Ἰατρὸς καὶ Εὐεργέτης ὅπου ἐγέμισες τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Θαύματα, ὅπου ἰάτρευσες ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπου εὐεργέτησας μὲ μυρίας εὐεργεσίας τοὺς ἀνθρώπους καὶ τώρα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι ὅπου εὐεργέτησας, νὰ σὲ κάμνουν νὰ μὴ γνωρίζεσαι πλέον ἂν ἦσαι ἄνθρωπος, ἀλλὰ μία πληγὴ ἀνθρώπου; «ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὤν». (Ἠσ. νγ΄. 3)· ὢ ἀχάριστον, ἀχάριστον γένος ἀνθρώπων!

Τώρα τί λέγεις ἐσὺ ἀδελφὲ ὅπου ἀναγινώσκεις ταῦτα; Δὲν συμπονεῖς τὸν ἠγαπημένον σου Ἰησοῦν ὅπου πάσχει τόσα διὰ τὴν ἀγάπην σου; δὲν συλλυπεῖσαι τὸν Λυτρωτήν σου ὅπου ἔλαβε τόσας τιμωρίας, τὰς ὁποίας ἂν ἔβλεπες ἕνα δοῦλον νὰ τὰς λάβῃ διὰ τὰς κακάς του πράξεις, βέβαια ἤθελες τὸν λυπηθῇ; Τί λέγω δοῦλον; Καὶ ἕνα ζῶον ἂν ἔβλεπες νὰ τὰς λάβῃ, ἤθελε μαλακύνει ἡ καρδία σου καὶ νὰ τὸ συμπονέσῃς. Καὶ τώρα ὅπου τὰς λαμβάνει ἕνας σεσαρκωμένος καὶ ἕνας ἀναμάρτητος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὄχι δι' ἄλλο παρὰ διὰ τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας, ἐσὺ ἀκόμη στέκεις σκληρός καὶ δὲν ραγίζει ἡ καρδία σου, ὥστε νὰ χύσῃς ἕνα δάκρυον; Ἂχ λιθοκάρδιε καὶ ἀχάριστε! Ἢ δὲν ἠξεύρεις ταλαίπωρε, πῶς αὐτὸ τὸ φοβερὸν μακελλεῖον καὶ αὐτὴν τὴν ἄβυσσον τῶν βασάνων ἐπροξένησες ἐσὺ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ὁλοένα Τοῦ προξενεῖς μὲ τὰς ἁμαρτίας σου; Ἐσὺ μὲ τοὺς ὑπερηφάνους καὶ βλασφήμους καὶ αἰσχροὺς λογισμούς σου, τοῦ βάνεις τὸν ἀκάνθινον Στέφανον εἰς τὴν Κεφαλὴν· ἐσὺ μὲ τὰς κακὰς καὶ ἐμπαθεῖς θεωρίας ὅπου κάμνεις, τοῦ γρονθίζεις τοὺς θείους Του ὀφθαλμοὺς· ἐσὺ μὲ τὰ ξεφαντώματα καὶ τρυφὰς καὶ συμπόσια ὅπου μεταχειρίζεσαι, Τὸν ποτίζεις τὸ ὄξος καὶ τὴν χολήν· ἐσὺ μὲ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς καταλαλιὰς καὶ αἰσχρολογίας ὅπου λέγεις, τὸν ραπίζεις καὶ τὸν ἐμπτύεις εἰς τὸ Πρόσωπον· ἐσὺ μὲ τὰς ἀδικίας καὶ ἁρπαγάς σου, Τοῦ καρφώνεις τὰ Χέρια εἰς τὸν Σταυρὸν· ἐσὺ μὲ τὰ στολίδια καὶ λαμπρὰ φορέματα ὅπου μεταχειρίζεσαι, Τὸν ἐνδύεις τὴν κοκκίνην καὶ ἐμπαικτικὴν χλαμύδα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, Τὸν ἀφήνεις ὁλότελα γυμνόν· ἐσὺ μὲ τὰ κακὰ κινήματα ὅπου κάμνεις, περπατώντας εἰς τὰς στράτας τῆς ἁμαρτίας, Τοῦ καρφώνεις τὰ Ποδάρια· ἐσὺ μὲ τὸ μῖσος καὶ τὴν μνησικακίαν ὅπου τρέφεις εἰς τήν καρδίαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ μὲ τὰς σαρκικάς σου ἐπιθυμίας τὸν λογχεύεις εἰς τὴν πλευράν. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἐσὺ μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου καθ' ἑκάστην κάμνεις, σταυρώνεις δεύτερον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· «ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας» (Ἑβρ. ς΄. 6)

Ἂχ ἀδελφέ! Αὐτὴ εἶναι ἡ εὐχαριστία ὅπου κάμνεις εἰς τὰς τόσας χάριτας τοῦ Λυτρωτοῦ σου; Αὐτὴ ἡ ἀνταπόδοσις ὅπου προσφέρεις εἰς Τὸν Ἰησοῦν διὰ τὰ Πάθη ὅπου ἔπαθεν διὰ λόγου σου; Ἐκεῖνος νὰ πάθῃ τόσα διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐσὺ πάλιν νὰ ἁμαρτάνῃς; Καὶ ἁμαρτάνωντας νὰ τοῦ ἀνακαινουργώνῃς πάλιν τὰ Πάθη καὶ τὸν Σταυρόν; «Γενεὰ σκολιὰ καὶ

διεστραμμένη, ταῦτα Κυρὶῳ ἀνταποδίδεται;» (Δευτερονόμ. λβ΄. 6). Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφέ, ἐντράπου διὰ τὴν ἀχαριστίαν ταύτην ὅπου ἔδειξας κατὰ τοῦ Θεοῦ σου, τὴν ὁποίαν τινὰς ἤθελεν δείξει πρὸς ἕνα ἐπίγειον καὶ φθαρτὸν βασιλέα, ἤθελαν διηγοῦνται δι' Αὐτὸν ὅλαι αἱ ἱστορίαι τοῦ κόσμου. Ζήτησαι συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν διὰ τὴν ἀχαριστίαν σου ταύτην καὶ ἀπό τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἂς μὴ σὲ βαστάσῃ πλέον ἡ καρδία σου νὰ λογχεύσῃς πάλιν τὴν πλευράν Του μὲ τὴν μνησικακίαν, καὶ μὲ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας· ἂς μὴ σὲ βαστάσῃ ἡ ψυχή σου νὰ Τοῦ καρφώσῃς πάλιν τὰ χέρια μὲ τὰς ἁρπαγὰς καὶ ἀδικίας, νὰ Τοῦ τρυπήσῃς τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς ὑπερηφανείας σου, καὶ νὰ Τὸν σταυρώσῃς πάλιν, καὶ πάλιν μὲ καμμίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν· φθάνει τὰ ὅσα ἔπαθεν διὰ τὰς πρώτας σου ἁμαρτίας. Δὲν τὸν λυπεῖσαι διὰ τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν ὅπου ἔχει; Δὲν Τὸν συμπονεῖς; Ἀλλὰ θέλεις νὰ τοῦ προσθέσῃς ἀκόμη καὶ ἄλλα περισσότερα πάθη μὲ τὰς νέας σου ἁμαρτίας; Μὴ παρακαλῶ ἀδελφέ, μὴ γίνῃς πλέον σκληρότερος ἀπὸ τὰς πέτρας καὶ τὰ ἄλλα κτίσματα, τὰ ὁποῖα ἐσυμπόνεσαν εἰς τὰ Πάθη τοῦ Ποιητοῦ των· ἀλλὰ μάλιστα ἀποφάσισε νὰ σκληραγωγήσῃς εἰς τὸ ἐρχόμενον καὶ ἐσὺ ὅλας τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός σου, καὶ μὲ ἕνα ἠθικὸν καὶ ἀλληγορικὸν τρόπον νὰ λάβῃς καὶ ἐσὺ τὰ ὅμοια πάθη ὅπου ὁ Κύριος πραγματικῶς ἔλαβεν, καὶ οὕτω νὰ ἰατρεύσῃς τὰ Πάθη ὅπου τοῦ ἐπροξένησες, καθὼς σὲ συμβουλεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων· «διὰ πασῶν ὅδευσον ἀμέμπτως τῶν ἡλικιῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ δυνάμεων ὡς Χριστοῦ μαθητής... ἂν φραγγελωθῇς καὶ τὰ λειπόμενα ζήτησον ἐμπτύσματα, δέξαι ραπίσματα, κολαφίσματα, ἀκάνθαις στεφανώθητι τῷ τραχεῖ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου, περιβαλοῦ τὸ κόκκινον, δέξαι κάλαμον, προσκυνήθητι παρὰ τῶν παιζόντων τὴν ἀλήθειαν, τέλος σταυρώθητι, συνεκρώθητι, συντάφηθι προθύμως, ἵνα καὶ συναναστῇς καὶ συνδοξασθῇς καὶ συμβασιλεύσῃς» (Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Κυρίου)· Πῶς δὲ νοοῦνται ταῦτα; Ἄκουσον τοῦ σοφοῦ Νικήτα, τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ θείου Γρηγορίου· «μιμοῦ ἀδελφὲ ὅσα ἔπαθεν καὶ ἐποίησεν ὁ Κύριος εἰς ὅλας τὰς ἡλικίας τῆς ζωῆς Του, ὡσὰν μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἂν μαστιγωθῇς διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐντολὴν Του· (τὸ γὰρ φραγγέλιον ὄργανον μάστιγος εἶναι) ζήτησε ἀκόμη καὶ τὰ ἄλλα Του πάθη τὰ ὁποῖα αὐτά. Ἡ χολὴ δηλοῖ τὴν πικρίαν καὶ θλίψιν τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας, τόσον τὴν θεληματικῶς, ὅσον καὶ τὴν στανικῶς γενομένην, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ γεύεσαι καὶ ἐσὺ διὰ τὸν γλυκὺν καρπὸν ὅπου ἐγεύθης εἰς τὸν Παράδεισον. Τὸ ξύδι δηλοῖ τὰς διαβολὰς καὶ κατηγορίας ὅπου ἤθελες λάβει, τόσον ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ ἰδικούς σου, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους. Τὰ ἐμπτύσματα καὶ ραπίσματα, εἶναι αἱ ὕβρεις ὅπου σοῦ κάμνῃ τινὰς φανερὰ καὶ κατὰ πρόσωπον. Κολαφίσματα δὲ εἶναι αἱ συκοφαντίαι καὶ ὕβρεις ὅπου σοῦ κάμνουν τινὲς κρυφά· ἐπειδὴ κόλαφος εἶναι τὸ νὰ κτυπᾷ τινὰς εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ ἀνθρώπου κρυφά, μὲ βαθουλὴν τὴν παλάμην καὶ νὰ κάμνῃ κρότον πρὸς γέλωτα. Αἱ ἄκανθαι δηλοῦσι τὴν ταχύτητα ὅπου ἔχει ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία· ἡ δὲ κοκκίνη πορφύρα, εἶναι αἱ δριμύταται ἐκεῖναι θλίψεις ὅπου διαπερνῶσι μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου, καθὼς καὶ ἡ κόκκινη βαφὴ διαπερνᾷ εἰς τὸ βάθος καὶ δὲν εὐγαίνει. Ἔλαβεν ὁ Χριστὸς κάλαμον εἰς τὴν δεξιάν, ὡσὰν σκῆπτρον, διὰ ἐμπαιγμόν; Ὑπόμεινον καὶ σὺ τοὺς ἐμπαιγμοὺς ὅπου ἤθελαν σοῦ κάμνει· ἐδέχθη καὶ πληγὰς ἀπὸ τὸ καλάμι, ὄχι τοῦτο τὸ ἰδικόν μας καὶ ἀδύνατον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ καλάμι ἐκεῖνο ὅπου εἶναι χονδρὸν καὶ δυνατὸν ὡσὰν ξύλο; Δέξου καὶ ἐσὺ τὰς πληγὰς καὶ κτυπήματα ὅπου ἤθελαν σοῦ κάμνει τινὲς διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ὑπόμεινον κάθε εἰρωνείαν παρὰ τῶν παιζόντων τὰ θεῖα καὶ τὴν ἀληθῆ ἀρετὴν· καὶ τέλος πάντων, σταυρώσου μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν, ἀπέχοντας ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας καὶ νεκρώθητι, μὴ ἐνοχλούμενος οὐδὲν ἀπὸ αὐτάς τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις καὶ ἐμπαθεῖς λογισμοὺς τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἐνταφιάσθητι, ἀφήνοντας καὶ αὐτάς τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματος καὶ ὅλα τὰ γήϊνα, ἵνα ἀντὶ μὲν τῆς τοιαύτης νεκρώσεως, ἀναστηθῇς μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πρακτικῆς· ἀντὶ δὲ τῆς

τοιαύτης ἀτίμου σταυρώσεως, δοξασθῇς διὰ τῆς τῶν ὄντων πνευματικῆς θεωρίας, ἀντὶ δὲ τῆς τοιαύτης ταφῆς, θὰ συμβασιλεύσῃς μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἁρπαγῆς τοῦ νοός». Ἐὰν ὅμως δὲν λάβῃς καὶ ἐσὺ αὐτὰ τὰ πάθη ὅπου σοῦ παραγγέλλει ὁ Θεολόγος διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἤξευρε καλώτατα, ὅτι τὰ πάθη ὅπου ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε διὰ νὰ σὲ σώσῃ, αὐτὰ τὰ ἴδια ἔχουν νὰ σὲ κολάσουν, ἐὰν καὶ ἐσὺ δὲν θελήσῃς τὴν σωτηρίαν σου· καὶ αὐτὰ τὰ πάθη ἔχουν νὰ σὲ κάμνουν ἀναπολόγητον καὶ ἄφωνον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως. Καὶ τί θέλεις δυνηθῇ ταλαίπωρε, τότε νὰ ἀποκριθῇς ὅταν ἰδῇς τὸν ἴδιον φοβερὸν ἐκεῖνον Κριτήν σου νὰ ἔχῃ ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τοὺς πόδας καὶ εἰς τὴν πλευράν Του, ἀνοικτὰς τὰς πληγὰς ἐκείνας ὅπου Αὐτὸς μὲν ὑπέφερε διὰ νὰ σὲ σώσῃ, ἐσὺ δὲ Τοῦ τὰς ἄνοιξες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου; Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν· «Καὶ ὄψεται Αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες Αὐτὸν ἐξεκέντησαν» (Ἀποκ. α΄. 7.).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ἦτο ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, διαπερνώντας ἕως μέσα εἰς τὴν καρδίαν Του, καὶ δίδοντας τὸ β΄. βλέμμα εἰς τὴν Παναγίαν Του ψυχήν, ἡ ὁποία εὑρισκομένη ἀνάμεσα εἰς δύο πάθη ἐνάντια καὶ κατὰ φύσιν μαχόμενα καὶ πάθη καὶ τὰ δύο ὑπερβολικά, εἰς χαράν, λέγω καὶ λύπην καὶ τραβιζομένη ἀπὸ αὐτά, ὡσὰν ἀπὸ δύω δυνατοὺς δήμιους ἐταράσσετο καὶ ἐλάμβανεν ἕνα ἐσωτερικὸν πάθος ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν πάθος τοῦ σώματος· καὶ ἔπασχεν μὲν ἀπό τὴν χαρὰν διὰ δύο αἴτια. α΄. μέν, διότι ἐστοχάζετο πῶς τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος ὅπου λαμβάνει, εἶναι κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ οὐρανίου πατρός Του, πῶς αὐτὸ ἔχει νὰ γίνῃ ἐλευθερία ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἐξαγορὰ ἐκ τοῦ διαβόλου καὶ σωτηρία πολλῶν ψυχῶν· καὶ β΄. διότι ἡ χαρὰ Του αὕτη προήρχετο ἀπὸ μίαν ἄπειρον ἀγάπην καὶ ἐπιθυμίαν ὅπου εἶχεν εἰς τὸ νὰ πάθῃ, ἡ ὁποία ὡσὰν ἄλλη κάμινος, ἀντὶ νὰ σβύσῃ μέσα εἰς τόσους πόνους καὶ βάσανα, ηὔξανε πάντοτε μὲ περισσοτέραν φλόγα καὶ ἀκολούθως ἐπροξένει εἰς την καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ μίαν ἀχόρταστον δίψαν διὰ νὰ πάθῃ ἀκόμη περισσότερα, διὰ τοῦτο ἔλεγε· «διψῶ» (Ἰω. ιθ΄. 28,)· εἰς τρόπον ὥστε, ἀνίσως καὶ ἤθελε φανῇ ἀρεστὸν εἰς τὸν οὐράνιόν Του Πατέρα, νὰ στέκῃ ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, ὄχι τρεῖς ὥρας, ἀλλὰ ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, αὐτὸς ἦτο ἕτοιμος νὰ ὑπομείνῃ μετὰ χαρᾶς, ἐπιθυμῶντας ὄχι ἕναν θάνατον, ἀλλὰ μυρίους θανάτους ἐὰν ἐκεῖνοι ὅπου ἤθελαν Τὸν θανατώνουν δὲν ἡμάρτανον[152] (α). Καὶ ταύτην τὴν χαρὰν ὅπου εἶχεν ὁ Ἰησοῦς, ὁ εἰρηνικὸς Σολομὼν ὅταν ἔπασχε, θέλοντας νὰ φανερώσῃ ἡ ᾀσματίζουσα νύμφη ἔλεγε· «θυγατέρες Σιὼν ἐξέλθετε καὶ εἴδετε ἐν τῷ βασιλεῖ Σολομῶν ἐν τῷ στεφὰνῳ (τῷ ἀκανθὶνῳ δηλ.) ᾧ ἐστεφάνωσεν Αὐτὸν ἡ μήτηρ Αὐτοῦ (ἡ συναγωγή,) ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως Αὐτοῦ καὶ ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας Αὐτοῦ» (Ἆσμ. γ΄. 11.). Καὶ λοιπὸν ὅσον ἡ χαρὰ καὶ ἡ τοιαύτη ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ ἦτο μεγαλυτέρα ἀπὸ τὸ μῖσος τῶν σταυρωτῶν Του, τόσον μεγαλύτεροι καὶ

[152] Τοῦτο θέλοντας νὰ δείξῃ ὁ Κύριος ἐφάνη ποτὲ εἰς τὸν Ἀπόστολον Κάρπον ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ εὑρισκόμενον, καὶ ζητοῦντα νὰ ἀφανίσῃ δύο ἀσεβεῖς. Ἑξαπλώνοντας γὰρ ὁ Κύριος τὴν δεξιὰν Αὐτοῦ πρὸς τὸν Κάρπον, τοῦ λέγει· «παῖε κατ᾽ ἐμοῦ λοιπόν· ἕτοιμος γάρ εἰμι καὶ αὖθις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀνασωζομένων παθεῖν· καὶ προσφιλές μοι τοῦτο, μὴ ἄλλων ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων»· καθὼς τὴν ἱστορίαν ταύτην εἰς πλάτος διηγεῖται ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῇ πρὸς Δημόφιλον ἐπιστολῇ. Αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην ὅπου εἶχεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ νὰ πάθῃ, ἐφανέρωναν καὶ ἄλλα πολλά Του κινήματα· μάλιστα δὲ τὸ νὰ περάσῃ τὸν χείμαρρον τῶν Κέδρων καὶ νὰ ὑπάγῃ μόνος Του εἰς τὸν κῆπον, τόπον ὅπου τὸν ἤξευρε καὶ ὁ Ιούδας διὰ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ νὰ Τὸν πιάσῃ· «ᾔδει γάρ, φησί καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς Αὐτὸν τὸν τόπον» (Ἰω, ιη΄ 2). Ὅπου ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει ταῦτα· «μέσων νυχτῶν ὁδοιπορεῖ, καὶ ποταμὸν διαβαίνει καὶ ἐπείγεται πρὸς τὸν τῷ προδότῃ γνώριμον τόπον ἐλθεῖν· δεικνὺς ὅτι ἑκὼν ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται». Καὶ ἀκόμη τὸ νὰ εὔγῃ νὰ εἰπῇ μόνος Του εἰς τοὺς ζητοῦντας νὰ Τὸν πιάσουν δύο φοράς, ὅτι ἐγώ εἰμι» (Ἰωαν. κη΄. 5.). Ὅρα καὶ εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β΄. Συλλογισμοῦ τῆς α΄ Μελέτης.

σφοδρότεροι ἦσαν καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγάπης ταύτης πόνοι ὅπου ἐδοκίμαζεν ἐσωτερικῶς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν Του, παρὰ ὅπου ἦσαν οἱ ἐξωτερικοὶ πόνοι τοῦ σώματός Του.

Ἔπασχεν δὲ πάλιν ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου ἀπὸ μίαν ὑπερβολικὴν λύπην α΄. διότι κάθε τιμωρίαν καὶ κάθε πάθος ὅπου ἔλαβεν εἰς τὸ σῶμα Του, δὲν τὸ ἔλαβεν ἁπλοῦν καὶ γυμνόν, ἀλλὰ το ἔλαβε μεμιγμένον μὲ χίλιους ὀνειδισμούς, μὲ χίλια περίγλα καὶ ἀτιμίας, μὲ μυρίας βλασφημίας καὶ καταισχύνας, προσφερομένας, ἀπὸ ἀρχιερεῖς, ἀπὸ ἄρχοντας, ἀπὸ στρατιώτας, ἀπὸ ὁδοιπόρους καὶ ἀπὸ ὅλον τὸν λαόν· «καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτόν· ἐνέπαιζον δὲ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος προσφέροντες Αὐτῷ» (Λουκ. κγ΄ 35). «Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν Αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν... ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον κτλ.» (Μάρκ. ιε΄. 29.). Ἐπειδὴ καὶ οἱ μιαροὶ ἐκεῖνοι δὲν εὐχαριστοῦντο νὰ τιμωρήσουν μόνον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μὲ τὰ ἐξωτερικὰ πάθη, ἀλλὰ ἐπεθύμουν νὰ πληγώσουν ἀκόμη καὶ τὴν ἁγιωτάτην ψυχήν Του μὲ τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τὰς ἀτιμίας. Ὅθεν δίκαιον εἶχεν ὁ Κύριος νὰ λυπῆται καὶ νὰ λέγῃ μὲ τὸν προφήτην· «ὀνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ ψυχή μου» (Ψαλμ. ξη΄. 23.)· καθὼς καὶ ὁ Ἱερεμίας εἶπε περὶ αὐτοῦ, ὅτι θέλει χορτάσει ἀπὸ ὀνειδισμοὺς· «χορτασθήσεται ὀνειδισμῶν» (Θρην. γ΄. 29.)· β΄. Διότι ἐλάμβανε τὸν θάνατον, ὅστις δὲν ἦτο ἔργον καὶ κτίσμα Θεοῦ, οὐδὲ ἀκόλουθον εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, οὐδὲ προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ ἦτον ἐναντίον εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως· «ὁ γὰρ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησε»· (Σοφ· Σολομ. α΄ 13.)· γ΄. Ἐλυπεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου επειδὴ ἐστοχάζετο πῶς Αὐτὸς μὲν διὰ μέσου τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου, ἔχει νὰ κάμνῃ μίαν πλουσίαν ἱκανοποίησιν καὶ κανόνα ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, ὥστε ὅλαι αἱ ἁμαρτίαι τοῦ κόσμου συγκρινόμεναι μὲ αὐτήν, φαίνονται ὡσὰν μία ρανίδα νεροῦ, συγκρινομένη μὲ ἕνα πέλαγος, καθὼς λέγουσιν οἱ θεῖοι Πατέρες· ὅ, τε γὰρ Κύριλλος Ἱεροσολύμων (Κατηχ. γ΄.) λέγει, «οὐ τοσοῦτον ἡμεῖς ἐξημάρτομεν, ὅσον Ἐκεῖνος δικαίως ἐπράξατο»· καὶ ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ι΄ πρὸς Ρωμ.) «Πλείω ὧν ὀφείλομεν ὁ Χριστὸς ἀπέτισε· τοσούτῳ δὲ πλεὶῳ ὅσῳ ἄμετρον πέλαγος πρὸς μικρὰν ὕδατος σταγόνα παραβαλλόμενον». Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «οὗ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις». (Ρωμ. ε΄. 20). Καί, εἶναι γνώμη πολλῶν θεολόγων ὅτι τόσον πλουσία εἶναι ἡ ἱκανοποίησις ὅπου ἔκαμνεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ πάθος Του εἰς τρόπον ὥστε εἶναι ἀρκετὴ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς δαίμονας ὅλους ἐὰν αὐτοὶ ἤθελαν θελήσει νὰ μετανοήσουν. Καὶ ἡ αἰτία εἶναι διότι τὸ πρόσωπον ὅπου ἔλαβε τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀπείρου τιμῆς ἂν μόνον ἐλάμβανεν ἕναν ὀλίγον πόνον καὶ μίαν μόνην μάστιγαν ἦτο ἀρκετὸς κανόνας διὰ ὅλας τὰς περασμένας ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων πόσῳ μᾶλλον ὅπου ἔπαθε τόσα καὶ τόσα; Ὅθεν αὐτὴν τὴν τόσην πλουσίαν καὶ ἄμετρον ἱκανοποίησιν ὅπου ἔκαμνεν ὁ Κύριος ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων στοχαζόμενος· «εἰ εἷς, γάρ φησιν, ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον καὶ ὑπὲρ πάντας ἀπέθανε» (Β΄. Κορ. ε΄. 14). Ἔπειτα στοχαζόμενος πῶς τόσον πολὺ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἤθελαν ἀπολαύσει τὸν μισθὸν καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς τῆς ἱκανοποιήσεώς του καὶ ἔχουν νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ σωθοῦν μόλις ἀπὸ ἕνα μιλιόνιον ἕνας ἄνθρωπος[153] (α) ὅλοι

[153] Κάμνουσι γὰρ οἱ σοφοὶ ἕνα τοιοῦτον λογαριασμόν· διαιροῦσιν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἐγνωσμένου κόσμου εἰς τριάντα μερίδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, τὰ μὲν δεκαεννέα μέρη, εἶναι ἄπιστοι καὶ εἰδωλολάτραι, τὰ δὲ ἕνδεκα μέρη, ὁμολογοῦσιν ἕναν Θεόν. Ἀπὸ αὐτὰ δὲ πάλιν, τὰ μὲν ἓξ μέρη, εἶναι Τοῦρκοι, τὰ δὲ πέντε μέρη εἶναι ὅσοι ὀνομάζονται χριστιανοί, λατῖνοι, καλβῖνοι, λούθηροι, ὀρθόδοξοι καὶ ὅλοι οἱ λοιποί. Ἀπὸ τούτοὺς δὲ στοχάσου πόσοι ὀλίγοι εἶναι οἱ

δὲ οἱ ἄλλοι ἔχουν νὰ μείνουν εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ νὰ μὴ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὰ πάθη Του τίποτε, ἀλλὰ μάλιστα νὰ βλασφημοῦν τὸ ὄνομά Του καὶ νὰ ὑβρίζουν τὸν Σταυρὸν Του· διὰ τοῦτο λέγω ἐλυπεῖτο εἰς τὸ ἄκρον ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔπασχεν ἕως θανάτου ἡ ἁγιώτατη ψυχή Του.

Ἀφήνω νὰ λέγω πόσον ἐλύπει τὴν θειοτάτην καρδίαν Του ἡ ἀχαριστία τῶν μαθητῶν Του, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας Τὸν ἐπρόδωκεν, ὁ ἄλλος Τὸν ἠρνήθη, οἱ δὲ ἐπίλοιποι ἔφυγαν καὶ Τὸν ἄφησαν μοναχὸν· «τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες ὐτὸν ἔφυγον»· (Ματθ. κς΄ 56). Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ἡ ἀχαριστία τῶν Ἰουδαίων, τοῦ τόσον ἠγαπημένου καὶ ἐκλεκτοῦ λαοῦ Του καὶ τόσον εὐεργετηθέντος παρ᾽ Αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους προηγουμένως ἦλθε διὰ νὰ σώσῃ καὶ αὐτοὶ ἔφθασαν εἰς τόσην κακίαν, ὥστε νὰ σταυρώσουν Αὐτὸν Τὸν ἴδιον εὐεργέτην τους καὶ ὅτι αὐτοὶ διὰ τὴν ἀχαριστίαν τους ταύτην ἔμελλον νὰ ἀφανισθοῦν τελείως ψυχικὰ καὶ σωματικά. Διότι, ἀνίσως πρὶν νὰ Τὸν σταυρώσουν ἀκόμη οἱ Ἰουδαῖοι, βλέποντας ὁ Κύριος τὴν πάλιν Ἱερουσαλήμ, ἐλυπήθη τόσον ὅπου ἔκλαυσε καὶ ἐθρήνησε διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ καταστροφὴν ὅπου ἔμελλε νὰ πάθῃ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ὡς γράφει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς· «καὶ ὡς ἤγγισεν ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτῇ» (ιθ΄. 4)· πόσῳ μᾶλλον τότε ἐλυπεῖτο καὶ ἔκλαιε[154] δι᾽ αὐτούς, βλέποντας πῶς ἐσταύρωσαν Αὐτόν Τὸν ἴδιον ὅπου ἔμελλε νὰ τοὺς σώσῃ; Ἀλλ᾽ ἐὰν ἡ ἀπώλεια τόσων καὶ τόσων ἀσεβῶν καὶ αἱρετικῶν ἐλύπει τὴν καρδίαν τοῦ Ἰησοῦ Τὸν ἐπαρηγόρει τάχα ἡ σωτηρία ὅλων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν Του; Ἀλλοίμονον! Ἡ ἀχαριστία τῶν χριστιανῶν περισσότερον ἐλύπει τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου· διότι ἐστοχάζετο πόσοι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πιστοὺς καὶ ἐξαγορασμένους μὲ τὸ αἷμα Του χριστιανοὺς ἔχουν νὰ καταπατήσουν αὐτὸ τὸ Πάντιμον Αἷμα καὶ Πάθος Του! Πόσοι ἔχουν νὰ καταφρονήσουν τὰς ἐντολάς Του! Πόσους ἔχει νὰ κερδήσῃ ὁ διάβολος! Καὶ πόσους ἔχει νὰ δεχθῇ ἡ κόλασις εἰς τρόπον ὥστε μόλις ἀπὸ τοὺς χίλιους μέλλει νὰ σωθῇ ἕνας.

Ὅθεν ταῦτα πάντα ὁ Κύριος στοχαζόμενος καὶ θεωρῶντας ὅτι ἔχει νὰ ἀποτύχῃ τοῦ σκοποῦ ἐκείνου καὶ τοῦ τέλους, διὰ τὸ ὁποῖον ὑπέμεινε τόσα πάθη· ὅπερ ἦτο ἡ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὅσον ἀπὸ μέρος αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ματαίως καὶ ἀνωφελῶς ἔπασχεν, ἐλυπεῖτο ἡ Παναγία Ψυχὴ Του τόσον πολύ, ὅπου ἂν δὲν ἦτο ἀθάνατος, ἤθελεν ἀποθάνει ἀπὸ τὴν λύπην. Καὶ ἔπασχεν ἐσωτερικῶς ἕνα τόσον ὑπερβολικὸν πάθος, ὅπου εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ καταλάβῃ τινὰς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν· καὶ μόνον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, κατὰ τίνας διδασκάλους, ἔχει κάθε ἕνας νὰ τὸ γνωρίσῃ ἐντελῶς. Τότε γὰρ μέλλει νὰ τὸ δείξῃ ὁ Κύριος διὰ νὰ τὸ ἰδοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πρὸς καταισχύνην τῶν ἀποδεδοκιμασμένων ἁμαρτωλῶν· διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχε νὰ φωνάζῃ ὁ Ἰησοῦς μὲ τὸν θρηνητικὸν Ἱερεμίαν· «πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου» (Θρῆν. α΄. 12.).

Τοῦτο τὸ ἐσωτερικὸν πάθος τῆς ψυχῆς τοῦ Κυρίου ἐστάθη αἰτία νὰ παραπονεθῇ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα Του καὶ νὰ φωνάξῃ ἐκ μέρους τῆς πασχούσης Του ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ὑστάτην τῶν παθημάτων αἴσθησιν, κατὰ τὸν Κορέσιον (Λόγ. εἰς τὸ Πάθος)· «Θεέ μου Θεέ μου ἵνα τί μὲ ἐγκατέλιπες;» (Ματθ. κζ΄, 46) δείχνοντας μὲ τοῦτο, ὅτι ὁ Πατὴρ ἐφέρετο τότε μὲ

ὀρθόδοξοι· καὶ ἀπό τοὺς ὀρθοδόξους πάλιν πόσοι ὀλίγοι εἶναι ὅπου ἔχουν νὰ σωθοῦν· εἰς τρόπον ὅπου εἶπεν ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, ὅτι μόλις ἑκατὸν νὰ σωθοῦν εἰς ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ πάλιν δι᾽ αὐτοὺς δὲν εἶναι βέβαιος, ὡς προείπομεν εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ β΄. Συλλογισμοῦ τῆς Μελέτης περὶ τῶν Μάγων.

[154] Διὰ τοῦτο τινὲς διδάσκαλοι λέγουν, ὅτι ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν ὤντας ὁ Κύριος ἔκλαιε καὶ ἐδακρυρρόει, ἀκούοντες τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ περὶ τοῦ Κυρίου «ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς Αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν Αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας». (Καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ α΄. Συλλογισμοῦ τῆς Μελέτης περὶ τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων, πόσας φοράς ὁ Κύριος ἔκλαυσεν).

τὴν ἀνθρωπότητα, ὡσὰν νὰ τὴν εἶχεν ἐγκαταλελειμμένην, περικρατώντας την μόνον, διὰ νὰ μὴν ἀποθάνῃ τόσον ὀγλίγωρα, ἀλλὰ νὰ στέκεται περισσότερον καιρὸν εἰς τὰ βάσανα ὅπου ἔπασχε. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνον ὅπου προτήτερα ὠνόμασε πατέρα ἐκ μέρους τῆς θεότητος, τότε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν πόνων, ὡς εἴπομεν, δὲν ἠθέλησε νὰ Τὸν ὀνομάσῃ Πατέρα ἀλλὰ μόνον Θεόν, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ὁ Πατὴρ ἐφέρετο μὲ Αὐτὸν ὡσὰν ξένος, μάλιστα δὲ ὡς ἐχθρός, μὴ δίδοντάς Του ἄλλην παρηγορίαν, παρὰ νὰ Τοῦ αὐξάνῃ τὴν βάσανον. Ὢ καὶ τί ἐλεεινὸν καὶ παράδοξον εἶναι τοῦτο! Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δυνάμενος νὰ γλυκάνῃ τοὺς πόνους Του, καθὼς μετὰ ταῦτα ἐγλύκανε τοὺς πόνους τόσων καὶ τόσων μαρτύρων· μὲ ὅλον τοῦτο ἠθέλησε νὰ πίῃ τὸ ποτήριον τῶν παθῶν Του ὁλοτελῶς καθαρὸν μὲ ἄκραν ἐγκατάλειψιν κάθε παρηγορίας καὶ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων· καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὴν γῆν· καὶ ἠμπορώντας μὲ μίαν μικρὰν βάσανον νὰ ἐξαγοράσῃ ὅλον τὸν κόσμον, Αὐτὸς εὑρῆκε τόσα ἐφευρέματα, διὰ νὰ καταβυθισθῇ εἰς μίαν ἄβυσσον βασάνων.[155] (α)

Τώρα ἐσὺ ἁμαρτωλὲ ὅπου ἀκούεις ταῦτα, ἀπορεῖς διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδοκίμασεν εἰς τὴν Παναγίαν Του Ψυχὴν τόσον μεγάλον καὶ ἀσύγκριτον πάθος; Ἤξευρε λοιπὸν ὅτι, ὄχι δι᾽ ἄλλο τὸ ὑπέμεινεν, παρὰ διὰ νὰ καταλάβῃς ἐσὺ πλέον ζωντανὰ τὴν ἀγάπην ὅπου χρεωστεῖς εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸ μῖσος ὅπου χρεωστεῖς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ φθείροντας σχεδὸν ὅλον Του τὸ σῶμα ὁ Κύριος, διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἁμαρτίαν· δίδοντας δι᾽ ἀγάπην τοῦ πατρὸς μίαν ἀνεκτίμητον ζωὴν καὶ καταβυθίζοντας τὴν θειοτάτην ψυχὴν Του εἰς ἕνα ἀνείκαστον βάθος βασάνων, μᾶς δίδει μὲ τοῦτα ὅλα νὰ καταλάβομεν ὅλοι φανερά, ὅτι πρέπει νὰ προκρίνομεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο καλὸν· καὶ ὅτι κάθε ἁμαρτία, καθ᾽ ὃ εἶναι βλάβη καὶ ἀτιμία ἐκείνης τῆς ἀπείρου μεγαλειότητας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἕνα κακὸν μεγαλύτερον, παρὰ ὅπου εἶναι ὁ θλιβερώτατος θάνατος ἑνὸς Θεοῦ ἐνανθρωπήσαντος. Διότι αὐτὸν τὸν θάνατον ἐπρόκρινε καλύτερα νὰ λάβῃ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μόνον διὰ νὰ ἰατρεύσῃ μὲ αὐτὸν τὸ τόσον μεγάλον κακόν, τὴν ἁμαρτίαν· «ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ Μου ἤχθη εἰς θάνατον» (Ἡσ. νγ΄. 8.). Ἀλλὰ ἐσύ ἀδελφέ ἐστοχάσθης καμμίαν φοράν αὐτὴν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ὑπέμεινεν τόσα ἐξωτερικὰ πάθη τοῦ σώματος καὶ τόσα ἐσωτερικὰ πάθη τῆς ψυχῆς; Ἀλλοίμονον! Ἐγὼ φοβοῦμαι ὅτι δὲν τὴν ἐσυλλογίσθης πώποτε· καὶ διὰ τοῦτο τόσον μακρὰν ἀπέχεις ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ μισῇς τὴν ἁμαρτίαν· τὸ ὁποῖον ἦτο ὅλον τὸ τέλος καὶ ὅλος ὁ σκοπὸς τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ τὸ πρῶτον μάθημα ὅπου ἠθέλησεν νὰ σοὺ φανερώσῃ μὲ τὰ πάθη Του ὁ Λυτρωτής σου.

Ὢ καὶ τί μεγάλη ἐντροπή! Ἕνας Θεάνθρωπος Ἰησοῦς νὰ ἐξουδενώσῃ τὸν ἑαυτόν Του καὶ νὰ πάθῃ τόσα διὰ νὰ σοὺ ἀποδείξῃ φανερὰ εἰς τὸν Σταυρόν Του τέτοια ἀψευδῆ ἀλήθειαν καὶ ἐσὺ ἕως τώρα νὰ μὴ τὴν καταλάβῃς ; Ἀλλὰ τι θέλεις εἰπεῖ ταλαίπωρε, ὅταν παρασταθῇς ἐμπρὸς εἰς τὸ Κριτήριον τοῦ Θεοῦ σου, φορτωμένος ἀπὸ τόσας ἁμαρτίας; Ἔχεις τάχα νὰ εἰπῇς, πῶς δὲν ἐπίστευες ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι τόσον μεγάλο κακόν; Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν ἡ ἄκτιστος σοφία τοῦ Θεοῦ νὰ δώσῃ τὴν τιμιωτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ζωὰς τοῦ κόσμου καὶ νὰ ὑποφέρῃ τὸν πλέον ἀτιμώτερον καὶ θλιβερώτερον θάνατον κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ πλέον ὑπερβολικὰ πάθη κατὰ τὴν ψυχήν, ἐὰν ἡ ἁμαρτία ἦτο ἕνα οὐτιδανὸν κακόν; Πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων

[155] Διὰ τοῦτο καὶ ὅπου παρὰ τῷ Ἠσαΐᾳ οἱ ἑβδομήκοντα λέγουν «Α~~α~~ὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν» (νγ΄'. 5)· τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει «Α~~α~~ὐτὸς δὲ διεπάρη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· συνετρίβη διὰ τὰς ἀδικίας ἡμῶν»· ὅπου τὸ διεπάρη, σημαίνει τὴν διὰ τῆς λόγχης νύξιν καὶ τὴν διὰ τῶν ἥλων Σ~~σ~~ταύρωσιν, τὸ δὲ συνετρίβη, δηλοῖ τὴν μεγάλην λύπην καὶ συντριβὴν τῆς καρδίας τοῦ Κυρίου, κατὰ τό· καρδίαν συντετριμμένην». (ν΄'. 19.)

ἰατρὸς νὰ κατασκευάση μὲ τὸ ἴδιον αἷμα Του, ἕνα τέτοιο μεγάλον ἰατρικὸν ἐὰν ἡ πληγὴ ὅπου ἔμελλε νὰ ἰατρευθῇ δὲν ἦτο μεγάλη; Καθὼς ἔλεγεν ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος «αἱ πληγαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἦσαν τόσον μεγάλαι, ὅπου ἐχρειάσθη νὰ πληγωθῇ ὁ Κύριος διὰ νὰ τὰς ἰατρεύσῃ». Πιστεύεις τώρα καὶ γνωρίζεις πόσον μεγάλον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἀπὸ τὰ πάθη ὅπου ὑπέμεινεν ὁ Κύριος διὰ νὰ τὴν χαλάσῃ; Καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἴσκιον τοῦ κάθε σώματος, γνωρίζεις πόσον εἶναι τὸ μέγεθός του.

Ἐντράπου λοιπὸν διὰ μίαν τόσην τερατώδη ἀγνωσίαν ὅπου εἶχες ἕως τώρα καὶ ἂς εἶσαι βέβαιος, ὅτι τὸ νὰ γυρίσῃς πάλιν νὰ πράξῃς μίαν μόνην θανάσιμον ἁμαρτίαν, εἶναι ἕνα κακὸν πλέον θρηνωδέστερον, παρὰ ὅλον τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνακαινισθῇ πάλιν. Θαύμασε εἰς τὸν ἑαυτόν σου, πῶς ἔπινες ἕως τώρα τὴν πονηρίαν ὡσὰν νερόν, χωρὶς καμμίαν συστολὴν καὶ ἀντίρρησιν· ὡς λέγει ὁ Ἰὼβ «ἐβδελυγμένος καὶ ἀκάθαρτος ἀνὴρ πίνων ἀδικίαν ἴσα ποτῷ.» (ιε΄. 16.). Λυπήσου καὶ μετανόησον διὰ τὴν λύπην ὅπου ἐπροξένησες εἰς τὴν Παναγίαν Ψυχὴν τοῦ Κυρίου μὲ τὰς ἁμαρτίας του, διότι ὡσὰν νὰ μὴ Τὸν ἔφθαναν ὅλων τῶν ἄλλων ἁμαρτωλῶν αἱ ἁμαρτίαι εἰς τὸ νὰ λυπηθῇ, ἀλλὰ ἐπρόσθεσες καὶ ἐσὺ μερδικὸν τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας καὶ Τὸν ἐλύπησες εἰς ἄκρον. Διότι προεγνώριζε τὴν καταφρόνησιν ὅπου ἔμελλες νὰ δείξῃς εἰς τὰ πάθη Του, τὴν ὕβριν εἰς τὸ αἷμά Του καὶ τὴν παράβασιν εἰς τᾶς ἐντολάς Του. Κάμνε ἀπόφασιν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ λυπήσῃς πλέον τὴν Θείαν Καρδίαν Του μὲ ἄλλας ἁμαρτίας, ἀλλὰ μάλιστα νὰ τὴν χαροποιήσῃς, δείχνοντας ὑπακοὴν εἰς τὰ προστάγματά Του, τιμὴν εἰς τὸ αἷμα Του, εὐλάβειαν εἰς τὰ πάθη Του καὶ σωτηρίαν εἰς τὴν ψυχὴν σου· τὸ ὁποῖον ἦτο ὅλον τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος ἔπαθεν ὅσα ἔπαθεν. Διότι ἐὰν ἀπὸ τὴν κακίαν σου τύχῃ νὰ κολασθῇς ἤξευρε ὅτι θέλει μένει πάντοτε εἰς αἰῶνα αἰῶνος μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου καρφωμένος, ὡσὰν ἕνα καρφί, οὗτος ὁ λυπηρὸς λογισμὸς «ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ τόσα διὰ νὰ μὲ σώσῃ, καὶ ἐγὼ νὰ κολασθῶ;» Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ! Νὰ ἐπιθυμήσῃς νὰ ἔχῃς τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχουν πρὸς τὸν Θεὸν ὅλοι οἱ ἄγγελοι καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃς μὲ αὐτὴν τὸ ὑστέρημά σου καὶ νὰ προσφέρῃς κάποιαν μετρίαν εὐχαριστίαν εἰς τὸν Ἰησοῦν διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔχει εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἀκόμη καὶ ἄλλα πάθη διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος ὑπέφερε μὲν τὰ Πάθη τοῦ σώματός Του διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ σῶμα σου· ὑπέφερε δὲ καὶ τὰ Πάθη τῆς ψυχῆς Του, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ψυχήν σου, παρακάλεσέ Τον νὰ στερεώσῃ τοῦτον τὸν λογισμὸν εἰς τὴν καρδίαν σου, ἤγουν τὸ νὰ στοχάζεσαι πάντοτε, ὅτι ἐσὺ πλέον δὲν ὁρίζεις οὔτε τὸ σῶμα σου, οὔτε τὴν ψυχὴν σου, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς εἰς καμμίαν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ εἶσαι σκλάβος παντοτεινὸς τοῦ Ἰηοοῦ Χριστοῦ, ὅστις σὲ ἐξηγόρασεν ἀπὸ τὸν διάβολον καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὄχι μὲ ἄσπρα, ἢ ἄλλα φθαρτὰ πράγματα, ἀλλὰ με τὸν ἴδιον ἑαυτόν Του καὶ μὲ τὸ πολύτιμον αἷμα Του· καθὼς λέγει ὁ Μακάριος Πέτρος· «εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς τῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ». (Α΄. Πέτρ. α΄ 18).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, τοὺς ἑπτὰ λόγους ὅπου ἐλάλησεν ὁ Κύριος, ὅταν ἦτο ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, τοὺς ὁποίους σοῦ ἀφῆκεν ὡσὰν μίαν ὁλοϋστερινὴν καὶ μυστηριώδη παραγγελίαν, διὰ νὰ τὴν ἔχῃς φυλαγμένην πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐνθύμησίν σου, ἐν ὅσῳ ζῇς τὸν ἑβδοματικὸν αἰῶνα τῆς ζωῆς ταύτης. Διὰ τοῦτο καὶ ἑπτὰ μόνον εἶναι καὶ ὄχι περισσότεροι, ἢ ὀλιγώτεροι, διὰ τὸ σεβάσμιον καὶ μυστηριῶδες τοῦ ἑπταδικοῦ ἀριθμοῦ, ὅστις καὶ διὰ τοῦτο τιμᾶται μὲ διάφορα πράγματα καὶ ἀναφέρεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς. Ὁ α΄ λόγος ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Σταυρὸν ἦτο τό, «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι.» (Λουκ. κγ΄. 34), μὲ τὸν ὁποῖον λόγον

ὑπερβολὴν ἀγάπης καὶ ἀνεξικακίας ὁ Κύριος δείχνοντας, δὲν κάμνει νὰ σχισθῇ ἡ γῆ καὶ νὰ καταπίῃ τοὺς σταυρωτάς Του, ἀλλὰ μάλιστα παρακαλεῖ τὸν πατέρα Του νὰ συγχωρήσῃ τὸ σφάλμα των. Καὶ βέβαια αὐτὸ ἤθελε συγχωρηθῇ ἂν αὐτοὶ δὲν ἔμεναν εἰς τὴν ἀπιστίαν, ἀλλ’ ἤθελαν πιστεύσει καὶ μετανοήσει, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος «Ἰησοῦς δὲ ὑπερβολὴν πραότητος ἐνδεικνύμενος ὑπὲρ αὐτῶν εὔχεται...καὶ μέντοι ἀφέθη ἂν αὐτοῖς τὸ ἁμάρτημα, εἰ μὴ μετὰ ταῦτα τῇ ἀπιστίᾳ ἐνέμειναν». Ἀπὸ τὸν λόγον τοῦτον ἔμαθεν ὁ Στέφανος νὰ εἰπῇ διὰ τοὺς λιθοδολιστάς του, «Κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην». (Πράξ. ζ΄. 60). Καὶ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος ἔμαθε νὰ παρακαλῇ μὲ τὸν αὐτὸν λόγον δι’ἐκείνους ὅπου τὸν ἐκρήμνισαν, ὡς λέγει ὁ μεταφραστής· καὶ ὅλοι ἁπλῶς οἱ Ἅγιοι, ὡς τοῦ Χριστοῦ μιμηταὶ καὶ ἀκόλουθοι ἀπὸ τοῦτον τὸν λόγον ἔμαθον νὰ συγχωροῦν τοὺς ἐχθρούς των.

Ὁ β’ λόγος ἦτο ἐκεῖνος ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν εὐγνώμονα ληστήν. «Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ’ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. κγ’ 43). Ὢ χαριέστατος λόγος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος κάμνει κληρονόμον τοῦ Παραδείσου τὸν πρὶν φονέα καὶ κλέπτην! Πόσοι καὶ πόσας φοράς λέγουν τὸν λόγον ὅπου εἶπεν ὁ ληστὴς πρὸς τὸν Χριστόν· «Μνήσθητί μου Κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου!» (Αὐτόθι 42), ἀλλὰ δὲν ἀξιώνονται νὰ ἀκούσουν καὶ τὸν λόγον τοῦτον ὅπου εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν ληστήν, διότι δὲν τὸν λέγουν μὲ τὴν αὐτὴν διάθεσιν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν καρδίαν τοῦ ληστοῦ καὶ διότι, αὐτοὶ μὲν λέγουν, ἀφ’ οὗ πιστεύουν πῶς εἶναι Θεὸς ὁ Χριστός, ὁ δὲ ληστὴς χωρὶς νὰ πιστεύσῃ πῶς εἶναι Θεὸς ὁ Χριστὸς καὶ χωρὶς νὰ ἰδῇ θαύματα, ἐξεφώνησε τοιοῦτον λόγον πρὸς ἕνα συγκατάδικόν του καὶ πρὸς ἕνα ἐσταυρωμένον, ἔσωθεν ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ τῆς χάριτος, κατὰ τὸν Ἅγιον Λέοντα, διὰ τὴν καλὴν γνώμην καὶ αὐτομεμψίαν ὅπου ἔδειξε λέγοντας· «καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε» (Λουκ. κγ΄ 41). Διὰ τοῦτο δίκαιον εἶχε νὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος περὶ τοῦ ληστοῦ· «ὢ θαυμαστὴ τοῦ ληστοῦ ὁμολογία! Ἐσταυρωμένον ὁρᾷ καὶ βασιλέα κηρύττει· ἐν τῷ ξύλῳ ὁρᾷ κρεμάμενον καὶ βασιλείας οὐρανῶν μνημονεύει». Καὶ Γρηγόριος ὁ Διάλογος" «οἱ ἧλοι φησίν, ἐδέσμευον τὰς χεῖρας τοῦ ληστοῦ ἐν τῷ σταυρῷ, τὴν δὲ γλῶτταν καὶ τὴν καρδίαν πεδῆσαι οὐκ ἠδυνήθησαν». Καὶ Γεώργιος ὁ Κορέσιος εἶπεν, ὅτι ἦν ἐλευθέρα ἡ καρδία τοῦ ληστοῦ κατὰ τὴν πίστιν, ἐπειδὴ Βασιλέα τὸν Χριστὸν κηρύττει· καὶ κατὰ τὴν ἐλπίδα, ἐπειδὴ βασιλείας οὐρανῶν μνημονεύει· καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην, ἐπειδὴ ἐπιτιμᾷ καὶ ὀνειδίζει τὸν ἄλλον βλάσφημον ληστήν, λέγοντας· «οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;» (Λούκ. κγ΄ 40).

Ὁ γ΄ λόγος ἦτο ἐκεῖνος ὅπου εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν Ἁγιωτάτην Μητέρα Του καὶ πρὸς τὸν ἠγαπημένον Του μαθητὴν Ἰωάννην, οἵτινες ἐπαράστεκαν εἰς τὸν Σταυρὸν Του· «Γύναι, ἰδοὺ ὁ Υἱὸς σου· εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ ἰδοὺ ἡ Μήτηρ σου» (Ἰω. ιθ΄. 26)[156] μὲ τὸν ὁποῖον τοῦτον λόγον, ἑρμηνεύει ὁ Θεοφύλακτος, ὅτι ἐφρόντισε διὰ μόνην τὴν μητέρα καὶ μὲ ὅλον ὅπου ἐπαράστεκαν ἐκεῖ καὶ ἄλλαι γυναῖκαι παραδίδοντας τὴν Παρθένον εἰς τὸν παρθένον. τὴν Ἠγαπημένην εἰς τὸν Ἠγαπημένον καὶ τὴν Καθαρὰν εἰς τὸν καθαρὸν μαθητὴν διὰ νὰ Τὴν προστατεύῃ· καὶ διδάσκει καὶ ἡμᾶς νὰ φροντίζομεν διὰ τοὺς γονεῖς μας μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ὅταν αὐτοὶ δὲν μᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν θεοσέβειαν καὶ ἀρετὴν· «αὐτὸς δὲ τῆς Μητρὸς φροντίζει.... καὶ οὐσῶν καὶ ἄλλων γυναικῶν μόνης τῆς Μητρὸς προνοεῖται διδάσκων ἡμᾶς ἄχρις καὶ τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς πᾶσαν ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν τῶν γεγεννηκότων· δεῖ γὰρ ἐμποδίζουσι μὲν πρὸς θεοσέβειαν τοῖς γεγεννηκόσι μὴ προσέχειν· μὴ ἐμποδίζουσι δὲ πᾶσαν αὐτῶν φροντίδα ποιεῖσθαι»· λέγει δὲ ὁ

[156] Μολονότι καὶ ὁ γ΄’ λόγος οὗτος φαίνεται ὅτι εἶναι δύο λόγοι· εἷς πρὸς τὴν Μητέρα καὶ ἄλλος πρὸς τὸν θετὸν υἱόν Ττης· ἐπειδὴ ὅμως Μήτηρ καὶ υυἱὸς εἶναι σχετικά, διὰ τοῦτο ὡς εἷς οἱ δύο λόγοι λογίζονται, καθὼς καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι πρὸ ἡμῶν ὡς ἕνα τούτους ἠρίθμησαν.

Θεόφιλος (παρὰ Κορεσίῳ) ὅτι σκληρὸν λόγον εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Μητέρα Του, μὴ ὀνομάσας Αὐτὴν Μητέρα, ἀλλὰ μόνον γυναῖκα ὡσὰν τὰς λοιπάς, διὰ νὰ μὴ Τὴν λυπήσῃ περισσότερον μὲ τὸ ὄνομα τῆς Μητρός, ἀλλὰ διά τῆς σκληρότητος νὰ Τὴν κάμνῃ νὰ ὑπομείνῃ εὐκολώτερα τὸ πάθος Του.

Ὁ δ΄ λόγος εἶναι τὸ «Θεέ μου Θεέ μου ἵνα τί μὲ ἐγκατέλιπες;» (Ματθ. κζ΄ 46, Ψαλμ. κα΄ 1), τὸν ὁποῖον τοῦτον λόγον μολονότι καὶ ἡρμήνευσαν τινές, καθὼς εἴπομεν πρότερον, ὁ Θεολόγος ὅμως Γρηγόριος λέγει, ὅτι τὸν εἶπεν ὁ Κύριος τυπώνοντας εἰς τοὺ λόγου Του τὸ ἰδικόν μας καὶ ἀναδεχόμενος εἰς τὸ ἰδικόν Του πρόσωπον τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ ὅπου ἔπαθεν ἡ ἰδική μας ἀνθρωπίνη φύσις, καθὼς ἀνεδέχθη καὶ τὴν ἀφροσύνην καὶ τὰς πλημμελείας τὰς ἰδικάς μας ὅπου περιέχει ὁ εἰς τὸν Χριστὸν ἀναφερόμενος εἰκοστὸς πρῶτος ψαλμός, ἐκ τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ ὁ λόγος οὗτος· «οὐ γὰρ αὐτὸς ἐγκαταλέλειπται ἢ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἢ ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Θεότητος......ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ τυποῖ τὸ ἡμέτερον· ἡμεῖς γὰρ ἦμεν οἱ ἐγκαταλελειμμένοι καὶ παρεωραμένοι πρότερον· εἶτα νῦν προσειλημμένοι καὶ σεσωσμένοι τοῖς τοῦ ἀπαθοῦς πάθεσιν, ὥσπερ καὶ τὴν ἀφροσύνην ἡμῶν καὶ τὸ πλημμελὲς οἰκειούμενος, τὰ ἑξῆς διὰ τοῦ ψαλμοῦ φησίν», ἐπειδὴ προδήλως εἰς Χριστὸν ὁ κα΄ ψαλμὸς ἀναφέρεται· (Λόγ. β΄ περὶ Υἱοῦ)· αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ σοφὸς Ὠριγένης ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κα΄ ψαλμοῦ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης εἰς τὸ θεολογικόν του.

Ὁ ε΄ λόγος ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν σταυρὸν ἦτο τό, «διψῶ» (Ἰω. ιθ΄ 28). Αἱ αἰτίαι δὲ διὰ τὰς ὁποίας εἶπε τοῦτον τὸν λόγον ὁ Κύριος ἦσαν τρεῖς· σωματική, ψυχικὴ καὶ ἀλληγορική. Ἡ σωματικὴ αἰτία ἦτο, διότι μὲ τὸ νὰ ἔχυσεν ὁ Κύριος εἰς τὸν κῆπον τόσους αἱματωμένους ἱδρῶτας, μὲ τὸ νὰ ἔχυσεν τόσα αἵματα εἰς τὴν φρικτὴν μαστίγωσιν καὶ εἰς τὴν σταύρωσίν Του καὶ μὲ τὸ νὰ ἔλαβεν τόσους κόπους καὶ πάθη, ἔμεινε τὸ Πανάγιον Σῶμα Του χωρὶς τὴν φυσικήν Του ὑγρότητα, ὅθεν καὶ φυσικῶς ἐβασάνιζε τὸν Κύριον μὲ μίαν φλογερὰν δίψαν, ὡς λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Ἡ ψυχικὴ αἰτία ἦτο, διότι μὲ τὴν ψυχήν Του καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὁ Κύριος ἐδίψα καὶ ἐπεθύμει νὰ πάθῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· «διψῶ, λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος , τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν σας· διψῶ νὰ χύσω τὸ αἷμα μου· διψῶ νὰ σᾶς πλουτίσω μὲ τὰς εὐεργεσίας μου». Καὶ ὁ Ἅγιος Κυπριανός, ἐδίψα λέγει, ὁ Κύριος νὰ πάθῃ ἀκόμη περισσότερα, ἐπειδὴ τὸ πῦρ τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπερβολικῆς Του ἀγάπης, τόσον κατέφλεγε τὴν καρδίαν Του, ὅπου μολονότι καὶ ἔπαθε πολλά, τοῦ ἐφαίνετο ὅμως ὅτι ὀλίγα ἔπαθε· καὶ καθὼς ἦτο χωρὶς ὅριον καὶ μέτρον ἡ ἀγάπη Του, ἔτσι ἐπεθύμει νὰ μὴ ἔχουν μέτρον, οὐδὲ τὰ πάθη Του ὡς προείπομεν. Ἡ ἀλληγορικὴ αἰτία τῆς δίψης τοῦ Κυρίου ἦτο ὅτι μὲ τοῦτον τὸν λόγον ὅπου εἶπε διψῶ, ἔδειξε λέγει ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος, ὅτι κανένα πρᾶγμα τοῦ κόσμου τούτου δὲν ἠμπορεῖ νὰ χορτάσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ μὲν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου τελειώνει, ἡ δὲ δίψα καὶ ἐπιθυμία του δὲν τελειώνει (παρὰ τῷ «Πολιτικῷ Θεάτρῳ» σελ. 329).

Ὁ ϛ΄. λόγος ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Σταυρὸν ἦτο τό, «τετέλεσται» (Ἰω. ιθ΄. 30.) μὲ τοῦτον τὸν λόγον ἔδειξεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐτελειώθησαν ὅλαι αἱ προφητεῖαι ὅπου εἶπον περὶ Αὐτοῦ οἱ Προφῆται· ὅτι ἐτελειώθη τὸ ἔργον καὶ θέλημα τοῦ Πατρός, διὰ τὸ ὁποῖον ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον περὶ οὗ ἔλεγεν· «ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον» (Ἰω δ΄. 34)· ὅτι ἐτελειώθησαν αἱ δυνάμεις τοῦ σώματός Του καὶ περισσότερον νὰ βαστάσῃ δὲν ἠμπορεῖ. Καὶ ἁπλῶς ἔδειξεν μὲ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Κύριος, ὅτι ἐτελειώθη ὅλη ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία Του καὶ κανένα πρᾶγμα δὲν λείπει· «πάντα τετέλεσται καὶ οὐδὲν λείπει τῇ οἰκονομίᾳ», λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος.

Τρέξετε τώρα ὅλοι ἐσεῖς ὅπου ἀκούετε καὶ ἀναγιγνώσκετε ταῦτα. Τρέξετε μικροὶ καὶ μεγάλοι κοντὰ εἰς τὸν Σταυρόν, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσετε τὸν

ἠγαπημένον σας Ἰησοῦν καὶ νὰ πάρετε τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐλογίας Του, πρὶν νὰ ξεψυχήσῃ. Δράμετε μὲ συντριβὴν καρδίας καὶ δάκρυα καὶ ζητήσατε συγχώρησιν· οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τὸν ἄκρον ἀρχιερέα σας· οἱ παρθένοι ἀπὸ τὸν νυμφίον σας, οἱ πλανεμένοι ἀπὸ τὸν ὁδηγόν σας, οἱ ἀσθενεῖς ἀπὸ τὸν ἰατρόν σας, οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τὸν συμπαθέστατον σωτῆρα καὶ ὅλοι ὁμοῦ οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τὸν καλόν σας πατέρα. Καὶ ἄλλος μέν, ἄς Τοῦ καταφιλήσῃ τὰ χέρια, ἄλλος δὲ ἂς Τοῦ ἀσπασθῇ τὰ ποδάρια· ὁ ἕνας ἂς Τοῦ πιπιλήσῃ μὲ τὴν γλῶσσαν τὴν λογχευμένην πλευράν· ὁ ἄλλος ἂς ἀποσπογγίσῃ τὰ αἵματά Του· καὶ ἄλλος ἂς Τοῦ καλύψῃ τὰ ὀμμάτια κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου ἐπικρατεῖ νὰ καλύπτουσιν οἱ υἱοὶ τὰ ὀμμάτια τῶν πατέρων τους ὅταν ἀποθνήσκουν· καθὼς καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐκάλυψε τὰ ὀμμάτια Ἰακὼβ τοῦ πατρός του· «καὶ Ἰωσὴφ ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπί τοὺς ὀφθαλμούς σου»· (Γενέσ. μς΄. 4). Διότι ἀκόμη ἕνα λόγον ἔχει νὰ εἰπῇ ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς καὶ εὐθὺς μᾶς ἀφήνει καὶ παραδίδει τὸ πνεῦμα Του· νάτετον ὅπου ψυχομαχεῖ· νάτετον ὅπου εὑρίσκεται εἰς τὴν τελευταίαν ἀναπνοὴν καὶ ἀγωνίαν τοῦ θανάτου· νάτετον ὅπου κλίνει τὴν κεφαλήν, διὰ νὰ καλέσῃ τὸν θάνατον καὶ ἐκφωνεῖ μεγαλοφώνως καὶ ἐξουσιαστικῶς τὸν ὁλοϋστερινὸν καὶ ἕβδομον λόγον· «Πάτερ εἰς χεῖρας Σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου» (Λουκ. κγ΄. 46).

Αἴ! Ἀπέθανεν ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου! Αἴ! Ἐξέπνευσεν ἡ πνοὴ τῶν ἀγγέλων! Αἴ! Ἐξεψύχησεν ἡ ψυχὴ τῶν ἁπάντων! Ἥλιε κρύψαι τὰς ἀκτῖνας σου· γῆ σείσθητι· πέτραι σχίσθητε· μνήματα ἀνοίχθετε· νεκροὶ ἀναστήθητε· καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχίσου εἰς τὸ μέσον ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ὅλα τὰ κτίσματα συμπονέσατε εἰς τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ Δημιουργοῦ σας. «Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη· καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν· καὶ τὰ μνημεῖα ἠνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη»· (Ματθ. κζ΄. 51).

Τώρα πῶς σοῦ ἐφάνη ἀγαπητέ, τὸ σχολεῖον αὐτὸ ὅπου σοῦ ἄνοιξεν ὁ Ἰησοῦς ἐπάνω εἰς τὸν Γολγοθᾶν; Πῶς σοῦ ἐφάνηκαν αὐτὰ τὰ μαθήματα καὶ αἱ διδασκαλίαι ὅπου σοῦ παρέδωσεν ὁ Κύριος ἐπάνω ἀπὸ τὸν σταυρόν; Δὲν εἶναι θαυμαστὰ καὶ μεγάλα καὶ εἰς κάθε πάθος ἰατρικὰ δραστικώτατα! Καὶ λοιπὸν ὅταν σοῦ ἀκολουθήσῃ οἱαδήποτε περίστασις τρέχε εἰς τὸν Γολγοθᾶν· ὅταν σὲ ἐνοχλῇ κανένα πάθος, τρέχε εἰς τὸν Σταυρὸν· ὅταν σὲ δαγκάσουν τὰ νοητὰ φίδια οἱ δαίμονες τρέχε εἰς τὸν Σταυρὸν· διότι εὐθὺς ὅπου ἰδῇς τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ ἐνθυμηθῇς τὰς ἑπτὰ διδασκαλίας ὅπου σοῦ παρέδωσεν ἀπὸ τὸν Σταυρὸν εὐθὺς λέγω θέλεις ἰατρευθῆ καὶ ζήσεις καθὼς καὶ οἱ ὀφιόδηκτοι ἐκεῖνοι Ἑβραῖοι εὐθὺς ὅπου ἔβλεπον τὸν χάλκινον ὄφιν εἰς τὴν ἔρημον ἰατρεύοντο ἀπὸ τὰ δαγκάματα τῶν φιδιῶν καὶ δὲν ἀπέθνησκον· «καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς ὄφιν χαλκοῦν καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ σημείου καὶ ἐγένετο ὅταν ἔδακνεν ὄφις ἄνθρωπον καὶ ἐπέβλεπεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν καὶ ἔζη». (Ἀριθ. κα΄. 9).

Καὶ ὅταν μὲν ἔχῃς κανένα ἐχθρὸν ὅπου σὲ ἀδίκησεν ἢ σὲ ὕβρισεν ἢ καὶ ἕως θανάτου σὲ ἐκατέτρεξεν, τρέχε εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ ἐνθυμήσου τὸν α΄. λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος καὶ ἐσυγχώρησεν τοὺς σταυρωτάς Του καὶ συγχώρησον καὶ ἐσὺ τὸν ἐχθρόν σου ἀπὸ καρδίας σου. Ὅταν δὲ τύχῃ νὰ σὲ παιδεύσῃ ὁ Θεὸς μὲ ἀσθενείας καὶ ἄλλας θλίψεις ἕως θανάτου, τρέχε εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ γενοῦ ὡσὰν τὸν καλὸν ἐκεῖνον καὶ εὐγνώμονα ληστὴν πιστεύοντας μὲν καὶ ὁμολογώντας ὅτι δικαίως καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας σου παιδεύεσαι· γνωρίζοντας δὲ καὶ ὅτι εἶναι Θεὸς ἀπὸ Τὸν ὁποῖον κυβερνοῦνται ὅλα τὰ κτίσματα καὶ κανένα δὲν εἶναι ἀπρονόητον καὶ δόξαζε διὰ τοῦτο τὴν Θείαν Δικαιοσύνην ὅπου σὲ ἐπαίδευσε διὰ τὸ συμφέρον σου χωρὶς νὰ γογγύζῃς ὁλότελα. Διότι ἂν ὁ Κύριος ἀναμάρτητος ὢν ἐκαταδικάσθη εἰς θάνατον σταυρικὸν διὰ τὰς ἰδικάς σου ἁμαρτίας ὡσὰν ἕνας ἄνομος καὶ ληστὴς χωρὶς νὰ γογγύσῃ· πῶς ἐσὺ θέλεις γογγύσει πλέον, εἰς καιρὸν ὅπου πάσχεις διὰ τὰς

ἁμαρτίας σου; Καὶ εἰς καιρὸν ὅπου ἔχεις ἔμπροσθέν σου τοῦ ἀναμαρτήτου Ἰησοῦ τὸ παράδειγμα; Ὅθεν διὰ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ ὁμολογίαν σου ταύτην ἤξευρε ὅτι θέλεις ἀκούσει καὶ ἐσὺ τὸν β΄. λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν ληστὴν καὶ θέλεις ἔμβη εἰς τὸν Παράδεισον νὰ συμβασιλεύῃς μὲ τὸν Χριστὸν ἀφήνοντας ἔξω τὸν γογγυστὴν ἐκεῖνον καὶ βλάσφημον ληστήν· καθὼς σὲ συμβουλεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος «ἂν συσταυρωθῇς ὡς ληστής, ὡς εὐγνώμων τὸν Θεὸν γνώρισον· εἰ κἀκεῖνος κατὰ ἀνόμων ἐλογίσθη διὰ σὲ καὶ τὴν ἁμαρτίαν, σὺ γενοῦ δι' ἐκεῖνον ἔννομος. Προσκύνησον Τὸν διὰ σὲ κρεμασθέντα καὶ κρεμάμενος κέρδανόν τι καὶ παρὰ τῆς κακίας· ὤνησαι τῷ θανάτῳ τὴν σωτηρίαν· εἰς τὸν Παράδεισον εἴσελθε μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε μαθεῖν ὧν ἐκπέπτωκας· τὰ ἐκεῖ κάλλη θεώρησον· ἄφες τὸν γογγυστὴν ἀποθανεῖν ἔξω μετὰ τῆς βλασφημίας». (Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα).

Ἐὰν ἔχῃς γονεῖς σαρκικούς, ἢ πνευματικοὺς πατέρας καὶ γέροντας, τρέχε εἰς τὸν Σταυρόν καὶ μάθε ἀπὸ τὸν γ΄. λόγον τοῦ Κυρίου, νὰ φροντίζῃς δι' αὐτούς καὶ νὰ τοὺς ἐπιμελῆσαι μὲ ζωοτροφίαν· μὲ ὑπηρεσίαν σωματικὴν· μὲ τιμὴν καὶ ὑπακοὴν καὶ μὲ κάθε ἄλλην βοήθειαν· μάλιστα δὲ ὅταν εἶναι πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς καὶ γέροντες καὶ δὲν σὲ ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν θεοσέβειαν καὶ ἀρετὴν . Ὅταν τινὰς κάμνῃ κανένα σφάλμα εἰς ἐσὲ μικρὸν ἢ μεγάλον, τρέχε εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ μάθε ἀπὸ τὸν δ΄. λόγον τοῦ Κυρίου, νὰ ἀναδεχθῇς καὶ σὺ εἰς τὸν ἑαυτόν σου τὸ σφάλμα ἐκεῖνο τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὑπομένοντάς το θεληματικῶς καὶ ἐξ ἀγάπης, ὡσὰν νὰ τὸ ἔκαμνες ἐσὺ εἰς ἄλλον, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἀνεδέχθη εἰς τὸ ἰδικόν Του πρόσωπον τὴν ἰδικήν μας ἐγκατάλειψιν καὶ ἀφροσύνην καὶ τὰς ἁμαρτίας μας· ἤξευρε γὰρ ἀδελφέ, ὅτι δύο εἶναι αἱ ἀναδοχαί, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ ἀσκητὴς (διαλόγῳ ἀντιῤῥητικῷ πρὸς τὸν σχολαστικόν) ἡ μία εἶναι στανικὴ καὶ ἀπὸ κακίας· καθὼς λόγου χάριν, ὅποιος συκοφαντεῖ τὸν ἄλλον, ἢ ἀδικεῖ, ἢ καταλαλεῖ, ἢ ἄλλο τί κακόν τοῦ ποιεῖ, ἀναδέχεται στανικῶς καὶ παίρνει αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτόν του τὰς ἁμαρτίας καὶ τοὺς πειρασμοὺς ὅπου ἤθελεν πάθῃ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐσυκοφάντησεν, ἤ ἀδίκησεν, ἤ ἐκαταλάλησεν, ἢ ἐκακοποίησε, καθὼς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ἡ γραφὴ λέγουσα «δίκαιος ἐκ θήρας ἐκδύνει, ἀντ' αὐτοῦ δὲ παραδίδοται ὁ ἀσεβής». (Παροιμ. ια΄. 8). Καὶ πάλιν «ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτὸν· ὁ δὲ κυλίων λίθον, ἐφ' ἑαυτόν κυλίει». (Παροιμ. κς΄. 27) Ἡ δὲ ἄλλη ἀναδοχὴ εἶναι θεληματικὴ καὶ ἀπὸ ἀγάπην γινομένη, καθὼς ὁ Κύριος ἀνεδέχθη καὶ ἐπῆρεν εἰς τὸν ἑαυτόν Του τὰς ἁμαρτίας τὰς ἰδικάς μας καὶ τὰς ἀσθενείας καὶ πειρασμοὺς καὶ πάθη μας, ὑπομένοντας ἕως θανάτου· «ἴδε γάρ φησίν ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰω. α΄. 29). Καὶ πάλιν αὐτὸς «τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν» (Ματθ. η΄. 17). «Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν· εἴτ' οὖν θυσιάζω, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ» (Ἰω. ιζ΄. 19), καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι ἀνεδέχθησαν τὰ σφάλματα καὶ τοὺς πειρασμοὺς ὅπου τοὺς ἔκαμναν τόσον οἱ ἀσεβεῖς, ὅσον καὶ οἱ εὐσεβεῖς, ὑπομένοντές τα ὡσὰν ἰδικά των· δι' ὅ καὶ ὁ Παῦλος παραγγέλλει λέγων «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸ νόμον τοῦ Χριστοῦ». (Γαλ. ς΄. 2).

Ὅταν σὲ ἐνοχλῇ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας καὶ ἡ δίψα καὶ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἀποκτήσῃς πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ ἡδονάς, τρέχε εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Γολγοθᾶ καὶ μάθε ἀπὸ τὸν ε΄. λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Σταυρόν, νὰ διψᾷς καὶ νὰ ἐπιθυμῇς ὄχι τὰ φθαρτὰ ταῦτα καὶ πρόσκαιρα πράγματα, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ νὰ εἶναι διαβατικὰ καὶ ψεύτικα δὲν ἠμποροῦν ποτὲ νὰ χορτάσουν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς οὔτε τὸ ζωγραφισμένον νερὸν δύναται νὰ χορτάσῃ τὴν δίψαν τοῦ διψασμένου. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη τοῦ Λὼτ ὅπου ἐγύρισε καὶ ἐκύταξεν εἰς τὰ Σόδομα, δὲν ἔγινε πέτρα ἄλλου τινὸς εἴδους, ἀλλὰ πέτρα ἅλατος «καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός» (Γέν. ιθ΄. 26) διότι καθὼς ὅποιος τρώγει ἅλας δὲν ἠμπορεῖ νὰ χορτάσῃ τὴν δίψαν του, ἔτσι καὶ ὅποιος ἐπιθυμεῖ

τοῦ κόσμου τὰ πράγματα, δὲν δύναται νὰ χορτάσῃ ποτέ. Διὰ τοῦτο, λέγω καὶ ἐσὺ μὴ ἐπιθυμῇς ταῦτα, ἀλλὰ ἐπιθύμα τὸ νὰ εὐεργετῇς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ νὰ ἀγαπᾷς νὰ πάσχῃς διὰ τὴν ἀγάπην τους· ἐπιθύμα τὸν Θεὸν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ μακαριότητα, ἡ ὁποία μόνη δύναται νὰ χορτάσῃ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ δίψαν σου, καθὼς λέγει ὁ ψαλμῳδὸς «χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου.» (Ψαλμ. ις΄ 17). Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος , ὅτι μόνη ἡ οὐράνιος μακαριότης εἶναι τὸ τέλειον ἀγαθόν, ἥτις ἀναπαύει πληρέστατα τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν δὲ ἀσθενήσῃς, ἢ γηράσῃς καὶ βλέπῃς ὅτι ὁ θάνατος ἐσίμωσε, τρέξε εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Γολγοθᾶ καὶ μάθε ἀπὸ τὸν ς΄ λόγον τοῦ Κυρίου νὰ τελειώσῃς, ὅλα ὅσα εἶναι συνηθισμένα καὶ χρεωστούμενα νὰ γίνονται εἰς τοὺς χριστιανούς, ἤγουν νὰ κράξῃς παρευθὺς τὸν πνευματικὸν καὶ νὰ ἐξομολογηθῇς μὲ κατάνυξιν καὶ συντριβὴν καρδίας γενικῶς καὶ καθολικῶς ὅλας τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες ἐκ νεαρᾶς σου ἡλικίας ἕως τὴν ὥραν ἐκείνην· νὰ συγχωρήσῃς ἀπὸ καρδίας σου ὅλους ὅσοι σοῦ ἔπταισαν ἐν ἔργῳ ἢ λόγῳ καὶ νὰ ζητήσῃς καὶ ἐσὺ συγχώρησιν ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ὅπου ἐλύπησες μὲ οἱονδήποτε τρόπον· νὰ κάμνῃς τὸ Ἅγιον Εὐχέλαιον, νὰ κοινωνήσῃς τὰ Θεία Μυστήρια, νὰ γράψῃς διαθήκην καὶ νὰ διατάξῃς δι' ὅλην τὴν περιουσίαν ὅπου σοῦ εὑρίσκεται γράφοντας εἰς αὐτὴν νὰ δοθῇ καὶ ἐλεημοσύνη εἰς τοὺς πτωχούς, καθὼς παραγγέλλει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, λέγων, ὅτι ἡ διαθήκη τοῦ κάθε ἑνὸς πρέπει νὰ ἔχῃ μέσα καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν πτωχῶν[157]. Καὶ ὅταν μέλλῃς νὰ παραδώσῃς τὸ πνεῦμα σου ἐνθυμήσου τὸν ζ΄ λόγον τοῦ Κυρίου καὶ ἀφιέρωσε μὲ κάθε λογῆς ταπείνωσιν καὶ πόνον καρδίας καὶ δάκρυα τὴν ψυχήν σου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ λέγοντας μὲ τὸν Στέφανον, «Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου» (Πράξ. ζ΄ 59). Καὶ μὲ τὸν Ἱερὸν Αὐγουστίνον· «ἡ ἐμὴ ζωή, παράλαβε τὴν ψυχήν μου» (εὐχὴ ἐρωτικ. α΄). Βλέπεις ἀδελφέ, τί ὠφέλειαν ἔλαβες ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦ Γολγοθᾶ; Βλέπεις τί θαυμαστὴν διδασκαλίαν καὶ ἠθικὴν σοῦ παρέδωσεν ὁ Κύριος ἐπάνω ἀπὸ τὸν σταυρόν; Ἐντράπου λοιπόν, πῶς ἕως τώρα ἀμέλησες καὶ δὲν ἐζήτησες νὰ μάθῃς αὐτὴν τὴν τόσον ψυχωφελῆ διδασκαλίαν. Εὐχαρίστησε τὸν Ἰησοῦν διότι ὄχι μόνον ὤντας ἐπὶ γῆς σὲ ἐδίδαξεν ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν κρεμάμενος δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὸ νὰ σὲ διδάσκῃ τὰ πρὸς σωτηρίαν σου. Καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ ἀξιώσῃ διὰ τῆς χάριτός Του νὰ ἐνθυμῆσαι πάντοτε καὶ νὰ φυλάττῃς εἰς τὴν καρδίαν σου αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν Του διὰ νὰ τὴν μεταχειρίζεσαι ὅταν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία καὶ διὰ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς λέγοντας μὲ τὸν Δαβίδ, «ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγιά σου, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω σοί». (Ψαλμ. ριη΄. 11). Καὶ ἐπειδὴ ὁ Σταυρὸς ἐστάθη ὡσὰν ἕνας ὑψηλὸς ἄμβωνας ἐπάνω ἀπὸ Τὸν ὁποῖον σοῦ ἐκήρυξεν ὁ Κύριος αὐτὰ τὰ σωτηριώδη μαθήματα, ζήτησε χάριν ἀπὸ Αὐτὸν νὰ σὲ ἀξιώσῃ διὰ νὰ ἐναγκαλίζεσαι εἰς κάθε σου θλίψιν τὸν σταυρὸν διὰ νὰ εὑρίσκῃς καταφυγὴν καὶ παρηγορίαν εἰς ὅλα σου τὰ πάθη τὸν Σταυρὸν καὶ διὰ νὰ ἔχῃς δόξαν καὶ καύχημα εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν τὸν σταυρόν, φωνάζοντας μὲ τὸν Παῦλον· «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ (Γαλ. ϛ΄. 14).

[157] Οὕτω γάρ φησίν ἡ Χρυσορρήμων φωνὴ· «ἐν ταῖς διαθήκαις, τὸν Χριστὸν κατάλιπε κληρονόμον» (λόγ. ιη΄. πρὸς Ἐφεσ.) ἤτοι τοὺς πτωχούς, ὑποκάτω εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ὁποίων λαμβάνει ὁ Χριστὸς τὴν ἐλεημοσύνην, ὡς τὸ εἶπε μόνος· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε΄. 40). Καὶ πάλιν λέγει ὁ αὐτὸς χρυσοῦς Ἅγιος· «ὅταν οὖν τις μέλλῃ τελευτᾶν, ὁ οἰκεῖος τῷ τελευτῶντι κατασκευαζέτω τὰ ἐντάφια καὶ πειθέτω τὸν ἀπιόντα τοῖς δεομένοις τι καταλιμπάνειν» (ὁμιλία πε΄. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν.).

ΜΕΛΕΤΗ ΛΒ΄.

Εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν νὰ συγχαρῶμεν.

Α΄. Μὲ τὸν Ἀναστάντα Χριστόν.

Β΄. Μὲ τὴν Ἁγιωτάτην Μητέρα Του.

Γ΄. Μὲ τὸ σῶμα μας.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι παρακινούμενοι ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαβὶδ ὅπου λέγει νὰ ἀγαλλώμεθα εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου· «αὕτη ἡ ἡμέρα, ἥν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασόμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ» (Ψαλμ. ριζ΄. 23) ἔχομεν χρέος ἐν πρώτοις νὰ συγχαρῶμεν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν χαρμόσυνόν Του Ἀνάστασιν ἀπέκτησε πάλιν μὲ κέρδος ἄπειρον ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶχε χάσει εἰς τὸ πάθος Του. Τέσσαρα πράγματα εἶχε χάσει τότε, τὴν χαράν, τὴν ὡραιότητα, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωήν. Τώρα δὲ ὅπου ἀνέστη ἀνέλαβε τὴν ζωήν, ἀλλὰ τί λογῆς ζωήν; μίαν ζωὴν ὅπου ἐθανάτωσε τελείως τὸν θάνατον καὶ διὰ τοῦτο θέλει εἶναι διὰ πάντα ζωὴ μοναχή, χωρὶς νὰ φοβῆται νὰ λάβῃ ἄλλην μίαν φορὰν θάνατον· «Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει· θάνατος Αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει» (Ρωμ. ς΄ 9). Ἀνέλαβεν τήν τιμὴν καὶ ἐξουσίαν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐλογίζετο ὀλιγώτερον παρὰ ἄνθρωπος καὶ ἐκαταφρονεῖτο χειρότερον παρὰ ἕνας σκώληξ, τώρα ἀνασταίνεται καὶ ἀρχίζει νὰ βασιλεύῃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε μετὰ τὴν Ἀνάστασιν· «ἐδόθη μοι πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς» (Ματθ. κη΄ 18). Ἀνέλαβε τὴν χαράν, ἐπειδὴ διερράγησαν πλέον τὰ μεσότοιχα ὅπου ἐκρατοῦσαν πρότερον ἐκεῖνο τὸ πέλαγος τῆς χαρᾶς εἰς μόνον τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ Κυρίου καὶ τώρα, ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς χαρᾶς ἐκείνης ὅπου ἐκρατεῖτο τριαντατρεῖς χρόνους, ἔτρεξεν εἰς τὸ νὰ κατακλύσῃ τὰς κατωτέρας δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τὰ μέλη τοῦ Λυτρωτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν Ἀνέστη ἀπὸ τὸν Τάφον, ὁ πρῶτος λόγος ὅπου ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Στόμα Του, ἦτο δηλωτικὸς ταύτης Του τῆς χαρᾶς· «καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων χαίρετε» (Ματθ. κη΄. 9). Ἀνέλαβε καὶ τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν δόξαν, διότι ἐκεῖνος ὅπου ἦτο χθὲς καὶ προχθὲς ἄμορφος, ἄδοξος, ἀνείδεος, τώρα ἀνέστη ἐκ τοῦ μνήματος, ὡσὰν ἕνας νυμφίος ἀπὸ τὸν θάλαμόν Του, ὅλος ὡραιότατος, ὅλος δεδοξασμένος, ὅλος ἡλιόμορφος· ἐπειδὴ ἡ χάρις καὶ ἡ δόξα τοῦ Ἀναστηθέντος Σώματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι τόσον ὑπερβολική, ὅπου εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτὴ θέλει εἶναι ἡ ἀνώτατη μακαριότης τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ ὅλων τῶν αἰσθήσεών μας. Καὶ θέλει εἶναι ἀρκετὴ νὰ εἰδοποιήσῃ εἰς ὅλους τοὺς μακαρίους, τόσον ἀγγέλους ὅσον καὶ ἀνθρώπους ἕναν Παράδεισον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν νὰ εὐφραίνονται ἀχόρταστα εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας· θέλεις νὰ τὸ καταλάβῃς καλλίτερα;

Σχημάτισε μὲ τὸν νοῦν σου ἕνα ἥλιον τόσον λαμπρόν, ὅπου μὲ τὸ φῶς του νὰ σκεπάζῃ μυριάδας ἡλίους, καθὼς καὶ οὗτος ὁ αἰσθητὸς ἥλιος σκεπάζει ὅλους τοὺς ἀστέρας. Τώρα ἕνας ἥλιος τόσον λαμπρός, βέβαια ἤθελεν εἶναι ἕνα μικρὸν κάρβουνον συγκρινόμενος μὲ τὸ ἔνδοξον Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν ὑπερβολικὴν λάμψιν Του θέλει καταρροφήσει τὴν λάμψιν τόσων μυριάδων μακαρίων σωμάτων τῶν Ἁγίων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ κάθε ἕνα θέλει εἶναι λαμπρότερον ἀπὸ τοῦτον τὸν ἥλιον, ὡς γέγραπται· «τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ» (Ματθ. ιγ΄ 43), ὅπου τό, ὡς, δὲν δηλοῖ ὁμοίωσιν, ἀλλ' ὑπεροχήν, ἤγουν λάμψουσιν ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος καὶ αὕτη εἶναι ἡ δόξα ἐκείνη καὶ ὡραιότης ὅπου ἐζητοῦσεν ὁ Χριστὸς μὲ τόσην παρακάλεσιν ἀπὸ τὸν οὐράνιόν Του Πατέρα πρὸ τοῦ Πάθους Του, λέγων· «δόξασον μὲ Πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ

δόξῃ, ᾗ εἶχον προτοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»· (Ἰω. ιζ΄ 5), μὲ τὰ ὁποῖα λόγια δείχνει ὅτι ἐζήτει καὶ ἤθελε νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ δόξα τῆς θεότητός Του διὰ νὰ δοξάσῃ πληρέστατα καὶ τὴν ἀνθρωπότητά Του, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν τὴν δόξαν καὶ ὡραιότητα τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κανένας δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ δεκτικὸς τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καὶ μακαριότητος καὶ ἀκολούθως κανένας δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ποτὲ μακάριος οὔτε ἄγγελος οὔτε ἄνθρωπος· διότι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐστάθη ὡσὰν ἕνα μεθόριον ἀνάμεσα εἰς τὸν Κτίστην καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κτίσματα καὶ παίρνουσα αὐτὴ εἰς τὸν ἑαυτόν της ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καὶ μακαριότητος τὸ συγκερνᾷ τρόπον τινὰ καὶ οὕτω διὰ μέσου ἑαυτῆς μεταδίδει τὴν δόξαν ταύτην καὶ μακαριότητα εἰς ὅλους τοὺς μακαρίους ἀγγέλους τε καὶ ἀνθρώπους. Ἀλλ’ ὄχι καθὼς αὐτὴ τὴν λαμβάνει ἀπὸ τὸν Θεὸν ἄκρατον διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν δεχθῇ ἔτσι ἄκρατον, κανένα κτίσμα ψιλόν· ἀλλὰ συγκεκραμένην καὶ μετριωτέραν διὰ νὰ γίνονται ταύτης δεκτικοὶ οἱ μακάριοι τόσον οἱ ἄγγελοι ὅσον καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἄγγελοι λαμβάνουσι τὴν δόξαν καὶ μακαριότητα διὰ μέσου τοῦ Ἀναστάντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μάρτυς ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος λέγων, ὅτι αἱ τάξεις τῶν ἀγγέλων μετέχουσιν τῆς τοῦ Ἰησοῦ φωτοδοσίας ὄχι μὲ εἰκόνας τινὰς ἀλλὰ με πρώτην μετουσίαν τῆς γνώσεως τῶν θεουργικῶν Αὐτοῦ φώτων[158] (α). Καὶ ὁ σοφὸς Θεοδώρητος ὁ Κύρου λέγει· «μετὰ τὴν σάρκωσιν ὤφθη (ὁ Θεὸς) καὶ τοῖς ἀγγέλοις οὐκ ἐν ὁμοιώματι τῆς δόξης ἀλλ’ ἀληθεῖ καὶ ζῶντι χρησάμενος ὡς περιβολῇ τῆς σαρκὸς τῷ καλύμματι» (Διάλογ. α΄. κατὰ Εὐτυχ.) μάλιστα δὲ ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ λέγων ὅτι πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς τοὺς ἀγγέλους νὰ ἔμβουν εἰς τὰ ὑψηλότερα μυστήρια τῆς θεότητος, ὅτε δὲ ἐσαρκώθη ὁ Λόγος ἠνοίχθη αὐτοῖς θύρα ἐν τῷ Ἰησοῦ. (Λόγος πδ΄. σελ. 478). Καὶ πάλιν· «καὶ αὐτὴ ἡ πρώτη τάξις θαρροῦσα λέγει ὅτι οὐκ ἀφ’ ἑαυτῆς, ἀλλὰ διδάσκαλον ἔχει τὸν μεσίτην Ἰησοῦν ἐκεῖνον, ὑφ’ οὗ ὑποδέχεται καὶ τοῖς κάτω ἐπιδίδωσιν» (αὐτόθ. 477). Ὅτι δὲ καὶ οἱ μακάριοι Ἅγιοι διὰ μέσου τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Ἰησοῦ βλέπουσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἐδήλωσεν ὁ Κύριος εἰπών· «Πάτερ οὓς δέδωκάς μοι θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ’ ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν»· καὶ δὲν στέκει ἕως ἐδῶ ἀλλὰ προσθέτει· «ἣν δέδωκάς μοι» διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τοῦτο τὴν δόξαν ὅπου ἐδόθη εἰς τὴν ἀνθρωπότητά Του» (Ἰω. ιζ΄. 24). Ὢ δόξαι! Ὢ λαμπρότηται! Ὢ μεγαλεῖα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου! Ὄντως αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος. Διότι τὴν μὲν δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν ἐποίησεν τὸ πρωτόγονον ἐκεῖνο φῶς καὶ τὴν τετάρτην καὶ πέμπτην καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην ἐποίησεν τὸν ἐν τῇ δ΄. ἡμέρᾳ γενόμενον ἥλιον. Τὴν δὲ Κυριακὴν καὶ πρώτην ταύτην ἡμέραν καὶ ἐν τῇ κοσμογενεσίᾳ, μόνος ὁ Κύριος ἀμέσως ἐποίησεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι (τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεγονὸς φῶς οὐχὶ ἀπὸ τὸ πρωΐ, ἀλλὰ ἀπὸ μεσημβρίας ἤρξατο, κατὰ τοὺς Θεολόγους) καὶ τώρα πάλιν μόνος ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης Χριστὸς ταύτην ἐποίησεν ἀπὸ τοῦ μνήματος ὡς ἀπὸ ὁρίζοντος ἀναστάς· καὶ αὐτὴ ἡ Κυριακή, τώρα μὲν εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· τότε δὲ ἔχει νὰ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ὄγδοος αἰών.[159] Ὄντως Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί Αὐτοῦ».

[158] Τὰ λόγια τοῦ Θείου Διονυσίου ἅπερ περὶ τῆς πρώτης τάξεως τῶν θρόνων Χερουβεὶμ καὶ Σεραφεὶμ λέγει εἶναι ταῦτα· «τῆς δὲ Ἰησοῦ κοινωνίας ὡσαύτως ἠξιωμένας οὐκ ἐν εἰκόσιν ἱεροπλάστοις μορφωτικῶς ἀποτυποῦσι· (ἤτοι ἀποτυπούσαις ἀττικῶν γὰρ ἐστι τὸ τὰς ἀρσενικὰς μετοχὰς θηλυκοῖς συντάττειν, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεῖος Μάξιμος) τὴν θεουργικὴν ὁμοίωσιν· ἀλλ’ ὡς ἀληθῶς αὐτῷ πλησιαζούσας ἐν πρώτῃ μετουσίᾳ τῆς γνώσεως τῶν θεουργικῶν αὐτοῦ φώτων (περὶ οὐραν. Ἱεραρχ. Κεφ, ζ΄.).

[159] Καὶ τὰ δύο ταῦτα βεβαιοῖ ὁ Μέγας Βασίλειος· ἀπορρήσας γὰρ ὁ Ἅγιος διότι ὠνόμασεν ὁ Μωϋσῆς μίαν καὶ οὐχὶ πρώτην τὴν Κυριακὴν λέγει· «ἵνα οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ μίαν ὠνόμασεν τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκόνα τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἡμερῶν· τὴν ὁμήλικα τοῦ φωτός· τὴν Ἁγίαν Κυριακήν, τὴν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου τετιμημένην· ἐγένετο οὖν ἑσπέρα φησὶ καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία» (ὁμιλ. β΄. εἰς τὴν ἑξαήμερον) Ὅτι δὲ ἡ Κυριακὴ

(Ψαλμ. ριζ΄. 23)· οἱ ἐχθροί Του δαίμονες· ὁ ἐχθρός Του θάνατος· ὁ ἐχθρός Του ἡ ἁμαρτία· ὁ ἐχθρός Του ᾅδης· οἱ ἐχθροί Του Ἰουδαῖοι οἱ Τοῦτον σταυρώσαντες καὶ μισοῦντες Αὐτόν. Ὄντως ἐκινδύνευε τὸ καράβι νὰ πνιγῇ καὶ νὰ πλέῃ δὲν ἠδύνατο ὅπου ἐρρίφθη ὁ Ἰωνᾶς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατεπόθη ἀπὸ τὸ κῆτος. Καράβι εἶναι ὁ κόσμος ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάγῃ ἐμπρὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν· θάλασσα εἶναι τὰ πάθη καὶ αἱ θλίψεις τοῦ κόσμου· Ἰωνᾶς ὁ Χριστός· κῆτος ἦτο ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης. Ἐρρίφθη ὁ Χριστὸς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πάθη· κατεπόθη ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὸν ᾅδην· καὶ ἐπειδὴ ἡ ζωοποιὸς θεότης δὲν ἐχωρίσθη οὔτε ἀπὸ τὸ νεκρωθὲν Σῶμα τὸ κείμενον εἰς τὸν τάφον οὔτε ἀπὸ τὴν ψυχὴν τὴν καταβᾶσαν εἰς ᾅδην διὰ τοῦτο ἐνέκρωσε καὶ τὸν θάνατον, ἐνέκρωσε καὶ τὸν ᾅδην καὶ Ἀνέστη τριήμερος καὶ οὕτως ὁ κόσμος ὅπου ἐκινδύνευε διεσώθη «ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας». (Ματθ. ιβ΄. 40).

Τώρα ἐσὺ ἀδελφέ, εἶναι δυνατὸν νὰ μελετήσῃς ταύτας τὰς ἀληθείας, καὶ νὰ μὴ γεμίσῃ ἀπὸ χαρὰν ἡ καρδία σου διὰ τὴν ἀνωτάτην εὐδαιμονίαν καὶ δόξαν, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπεις πῶς ἔφθασεν ὁ Λυτρωτής σου διὰ τῆς Ἀναστάσεως, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ Πανάγιον σῶμα Του; Ὅθεν ἐπιθύμησαι νὰ ἔχῃς ὅλας τὰς χαρὰς τῶν ἀγγέλων καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων ὅπου συνέστησαν σήμερον καὶ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὸν ᾅδην, διὰ νὰ συγχαρῇς μὲ αὐτὰς τὸν Ἀναστάντα Δεσπότην καὶ διὰ νὰ εὐφρανθῇς μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν εἰς τὴν νέαν ταύτην χαρὰν καὶ δόξαν καὶ νίκην Του, στοχαζόμενος πῶς ἡ ἰδική Του χαρὰ εἶναι καὶ χαρὰ ἰδική σου· ἡ ἰδική Του δόξα εἶναι καὶ δόξα ἰδική σου καὶ ἡ ἰδική Του νίκη εἶναι καὶ νίκη ἰδική σου· καὶ ἁπλῶς ὅσα αὐτὸς προνόμια καὶ ἀξιώματα ἔλαβε διὰ τῆς ἀναστάσεώς Του, ὅλα ταῦτα γίνονται καὶ ἰδικά σου διὰ τῆς πρὸς Αὐτὸν πίστεως καὶ θερμῆς ἀγάπης. Ἐκείνου ὡς κεφαλῆς καὶ ἐσὲνα ὡς μέλους· Ἐκείνου ὡς Πατρὸς καὶ ἐσένα ὡς υἱοῦ· Ἐκείνου ὡς Ἀρχιστρατήγου καὶ Βασιλέως καὶ ἐσένα ὡς στρατιώτου καὶ βασιλευομένου· Ἐκείνου ὡς φιλουμένου καὶ ἐσένα ὡς φιλοῦντος· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα νὰ κοινοποιῇ τὰ τῶν φίλων κατὰ τὴν παροιμίαν. «τὰ τῶν φίλων κοινά». Καὶ καθὼς χθὲς καὶ προχθὲς ἐκοινωνήσατε εἰς τὰ πάθη καὶ τὴν θλίψιν τοῦ Κυρίου διὰ τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης ἔτσι καὶ σήμερον εἶναι δίκαιον νὰ κοινωνήσετε εἰς τὴν χαρὰν Αὐτοῦ καὶ Δόξαν καὶ Ἀνάστασιν, «καθὼς κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι χαίρετε ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης Αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι» (Α΄. Πέτρ. δ΄. 13).

Καὶ ἂν ὁ Ἀβραὰμ προτήτερα ἀπὸ τρεῖς χιλιάδας χρόνους εἶδε τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐχάρη, ὅταν ἔλαβε ζωντανὸν τὸν υἱόν Του καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος «Ἀβραὰμ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἰδῇ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη». (Ἰωάν. η΄. 56)· πῶς ἐσὺ νὰ μὴ χαρῇς ἀδελφέ εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ φθορὰ μετεβλήθη εἰς ἀφθαρσίαν, ὁ θάνατος εἰς ζωήν, ὁ ἀκάνθινος στέφανος εἰς ῥόδαν

ἔχει νὰ εἶ~~ἧ~~ναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ὄγδοος αἰών λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Βασίλειος ταῦτα ἐκεῖσε· «ἐπεὶ ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον καὶ ἀτελεύτητον τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶδεν ὁ λόγος, ἣν καὶ ὀγδόην ὁ ψαλμῳδὸς προσηγόρευσε διὰ τοῦ ἔξω κεῖσθαι τοῦ ἑβδοματικοῦ τούτου χρόνου· ὥστε κἂν ἡμέραν εἴπῃς κἂν αἰῶναν τὴν αὐτὴν ἐρεῖς ἔννοιαν» (αὐτόθι). Σχεδὸν τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Κυριακῆς λέγουσιν ὅ τε Γρηγόριος ὁ Θ~~θ~~εολόγος εἰς τὴν Πεντηκοστὴν καὶ ὁ Νύσσης καὶ ὁ Χρυσόστομος, ἑρμηνεύοντες τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ς΄. Ψ~~ψ~~αλμοῦ ὑπέρ τῆς ~~-~~ὀγδόης. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Θ~~θ~~εῖος Γρηγόριος εἰς τὴν Καινή~~ίνη~~ν Κυριακὴν»· διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὅλην τὴν διακαινήσιμον Ἑβδομάδαν ταύτην ὡς μίαν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς καὶ λαμπροφόρου λογίζεται, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο ὅτι καὶ ὅλος οὗτος ὁ ἑβδοματικὸς αἰὼν τῆς παρούσης ζωῆς ἔχει νὰ γίνῃ μία ἡμέρα ὀγδόη καὶ Κυριακή, ἥτις ἔσται ὁ ὄγδοος ἐκεῖνος αἰὼν τῆς μελλούσης ζωῆς· ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸ μεσονύκτιο~~ό~~ν τῆς Κυριακῆς ἔχει νὰ γίνῃ ἡ Δ~~δ~~ευτέρα Π~~π~~αρουσία καὶ νὰ ἔλθῃ ὁ ἄδυτος ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, καθὼς τοῦτο οἱ θεοφόροι Πατέρες λέγουσιν. Λοιπὸν ἡ Κυριακὴ ἐκείνη ἀφ' οὗ μίαν φορὰν καταυγασθῇ ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἐκείνου, δὲν λαμβάνει πλέον ἑσπέραν ἀλλ' ἔσται μία ἡμέρα ἀνέσπερος καὶ ἀδιάδοχος εἰς αἰῶνας αἰώνων.

καὶ ἄνθη, ὁ κάλαμος, ἡ λόγχη, οἱ ἧλοι, ὁ σταυρὸς καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀτιμίας, ἔγιναν ὄργανα δόξης καὶ ἀπάθειας; Πῶς νὰ μὴ εὐφρανθῇς εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ μὲν ἐν οὐρανῷ ἄγγελοι ἀγάλλονται ἀπολαβόντες καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς Ἀναστάσεως τὴν Σωτηρίαν; Ἤγουν τὴν τελείαν ἀτρεψίαν καὶ ἀκινησίαν εἰς τὸ κακόν, ἣν οὐκ εἶχον πρότερον, καθὼς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τοῦτο· δηλοῖ εἰς τὸ Πάσχαν λέγων· «σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ, ὅσος τε ὁρατὸς καὶ ὅσος ἀόρατος» καὶ ὁ τούτου σχολιαστὴς ἑρμηνεύει Νικήτας[160] (α) οἱ ἐν τῷ ᾅδη προπάτορες εὐφραίνονται, οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἐγείρονται, οἱ ἐν τῇ γῇ Ἀπόστολοι χαίρουσι καὶ ὁ ἴδιος ᾅδης πανηγυρίζει μὲ ὅλα ὁμοῦ τὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια καὶ ἄλλο δὲν ἀκούεται εἰς κάθε μέρος, παρὰ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Πῶς ἐσὺ νὰ μὴν ἀγαλλιάσῃς εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς ἀγαλλιάσεως, ἥτις εἶναι τῶν ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον; Ἔαρ τῆς Ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν καιρῶν· ἥλιος μεταξὺ τῶν ἀστέρων, χρυσὸς μεταξὺ τῶν μετάλλων καὶ βασιλείς, μεταξὺ ὅλων τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἤξευρε γὰρ ὅτι ἂν δὲν χαρῇς πνευματικῶς εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, εἶναι κακὸν σημάδι διὰ λόγου σου, πῶς δὲν ἀγαπᾷς τὸν Ἀναστάντα Χριστὸν καὶ ἀκολούθως πῶς δὲν εἶσαι ἀληθινὸς Χριστιανός, ἀλλὰ ξένος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀλλότριος, διότι δὲν συγχαίρεσαι εἰς τὴν χαρὰν καὶ δόξαν τοῦ Κυρίου σου.

Διὰ τοῦτο ἄναψε ἀδελφὲ τὴν καρδίαν σου μὲ μίαν φλόγαν ἀγάπης πρὸς Τὸν Ἀναστάντα Χριστόν, εὐφραινόμενος εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ εἰς τὸ ἰδικόν Του καλὸν περισσότερον, παρὰ ὅπου ἤθελες εὐφρανθῇ ἂν ἦτο ἰδικόν σου. Καὶ ἐπειδὴ σήμερον ἔγιναν καινούργια ὅλα τὰ πάντα, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· «τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα»· (Β. Κορ. ε΄ 17.) καινὸς ὁ τάφος· καιναὶ αἱ σινδόνες· καινὴ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου· καινοὶ οἱ ἀναστάντες προπάτορες καὶ δίκαιοι· καινὸς ὁ οὐρανὸς· καινὴ ἡ γῆ· ψάλλε καὶ ἐσὺ ἀκολούθως καινούργια ᾄσματα, καθὼς σὲ προστάζει ὁ Δαβὶδ· «ᾄσατε τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινόν». (Ψαλμ. ρμθ΄. 1). Καὶ συλλογίζου καινουργίους λογισμούς· κάμνε ἔργα καινούργια· ζῆσαι ζωὴν καινούργιαν καὶ ἀξίαν τῆς τοῦ Χριστοῦ καινῆς ἀναστάσεως· ἐσὺ ὅταν ἐβαπτίσθης, συναπέθανες καὶ συνεταφιάσθης μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὴν ἁγίαν κολυμβήθραν καὶ συνανεστήθης μαζὶ μὲ Αὐτὸν καὶ ὑπεσχέθης νὰ ζήσῃς μίαν καινούργιαν ζωήν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥς περ Ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς· περιπατήσωμεν» (Ρωμ. ς΄. 4.). Λοιπόν, ἐντράπου πῶς ἕως τώρα παρέβης τὴν ὑπόσχεσιν αὐτὴν καὶ ἔζησες μίαν ζωὴν παλαιὰν καὶ διεφθαρμένην καὶ ἀπό τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀποφάσισαι νὰ ἀνακαινίσῃς τὴν πρώτην ἐκείνην ὑπόσχεσιν ὅπου ἔδωκες εἰς τὸ Ἅγιον βάπτισμα καὶ νὰ ζήσῃς μίαν ἄλλην καινούργιαν ζωὴν· ὄχι μὲ τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα καὶ χοροὺς καὶ τραγούδια· ὄχι μὲ φιληδονίας καὶ φιλοδοξίας· ὄχι μὲ φιλαργυρίας καὶ ἄλλας ἁμαρτίας· διότι αὐτὰ εἶναι τῆς φθαρτῆς ζωῆς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἐκδύθης εἰς τὸ βάπτισμα καὶ ὅποιος ταῦτα ἐργάζεται, ἔχει νὰ ἀποθάνῃ «εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν» (Ρωμ. η΄. 13). Ἀλλὰ με τὴν παρθενίαν καὶ ἀφθαρσίαν τοῦ

[160] Τὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Νικήτα εἰσὶ ταῦτα· «οἱ δὲ ἄγγελοι δυσκίνητοι ὄντες πρὸς τὸ κακὸν ἀλλ' οὐκ ἀκίνητοι μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἀνάστασιν, ἐγένοντο λοιπὸν καὶ ἀκίνητοι οὐ φύσει ἀλλὰ χάριτι· εἴη ἂν αὐτοῖς σωτηρία ἡ ἀτρεψία μηκέτι φοβουμένοις τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολὴν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπώλειαν, Ἀκίνητοι δὲ ἐγένοντο οἱ ἄγγελοι πρὸς τὸ κακὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐπειδὴ καὶ ἔργῳ ἔμαθον ἀπὸ τὸν δεσπότην Χριστὸν τὴν ταπείνωσιν, ὅστις ἐταπεινώθη οὐ μόνον ὅτι ἐγένετο ἄνθρωπος ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὅτι καταδέξατο ἕως καὶ νὰ νίψῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι παθῶν καὶ σταυροῦ καὶ θανάτου καὶ ταφῆς· δι' ὅ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος εἶπεν ἐντεῦθεν ἄγγελοι νῦν τὸ ἀπερίτρεπτον ἔλαβον, ἔργῳ παρὰ τοῦ δεσπότου μαθόντες, ὁδὸν ὑψώσεως καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως οὐ τὴν ἔπαρσιν οὖσαν, ἀλλὰ τὴν ταπείνωοιν». (λόγος εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν).

σώματος· μὲ τὴν καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν τῆς ψυχῆς· μὲ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν καὶ θεωρίαν τοῦ νοὸς καὶ μὲ τὰς λοιπὰς ζωοποιοὺς ἀρετὰς καὶ καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα εἶναι τῆς νέας ζωῆς τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφ' οὗ ἀνέστη, ἔζησεν μίαν νέαν ζωήν, ἐλευθέραν ἕως καὶ ἀπὸ τὰ ἀδιάβλητα πάθη τῆς φύσεως πεῖναν δηλ. καὶ δίψαν καὶ ψύχραν καὶ τὰ λοιπά, ἔτσι καὶ ἐσὺ ὡς συναναστηθεὶς τῷ Χριστῷ διὰ τῆς πίστεως, χρεωστεῖς νὰ ζήσῃς ἐλεύθερος κἂν ἀπὸ τὰ διαβεβλημένα πάθη καὶ ἁμαρτίας καὶ νὰ φυλάττῃς καθαρὰν αὐτὴν τὴν νέαν ζωὴν ὅπου σοῦ ἐχάρισεν ὁ Χριστὸς καὶ μὴ σὲ πλανήσῃ ὁ διάβολος λέγωντάς σου εἰς αὐτὰς τὰς Ἁγίας ἡμέρας · τώρα εἶναι ἀνάστασις καὶ λαμπρὰ καὶ τρῶγε, πίνε, εὐφραίνου, ξεφάντωνε. Διότι λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὅτι ἂν καὶ ὁ καιρὸς τῆς νηστείας ἐπέρασεν, ἀλλ' ὁ καιρὸς τῆς ἐγκρατείας εἶναι πάντοτε μὲ ἡμᾶς καὶ μάλιστα, διότι ἡ ἁγία Πεντηκοστὴ εἶναι ὀπίσω καὶ μᾶς προσμένει καὶ πρέπει νὰ καθαριζόμεθα εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, διὰ νὰ λάβωμεν εἰς τὴν ψυχήν μας τὸν ἐρχομὸν καὶ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καθὼς καὶ ἡ Ἐκκλησία οὕτω ψάλλει· «νέαν καὶ καινὴν πολιτείαν παρὰ Χριστοῦ μεμαθηκότες, ταύτην μέχρι τέλους φυλάττειν, διαφερόντως πάντως σπουδάσωμεν, ὅπως ἁγίου Πνεύματος τὴν παρουσίαν ἀπολαύωμεν». Ὅθεν εἶπεν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος· «πῶς ὑμᾶς ἡ Πεντηκοστὴ ὑποδέξεται, οὕτω τοῦ Πάσχα καθυβρισθέντος, ἡ Πεντηκοστὴ τοῦ Πνεύματος ἔσχε τοῦ ἁγίου τὴν ἐνα γῆ καὶ πᾶσι γνωρίμην ἐπιδημίαν· σὺ δὲ προλαβὼν σεαυτόν, οἰκητήριον τοῦ ἀντικειμένου ἐποίησας Πνεύματος, ἐγένου ναὸς εἰδώλων, ἀντί τοῦ γενέσθαι ναὸς Θεοῦ διὰ τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ ἐπεσσάσω τὴν ἀρὰν τοῦ προφήτου εἰπόντος ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· «ὅτι στρέψω τὰς ἑορτὰς αὐτῶν εἰς πένθος». (Ἀμὼς ς΄. 16. ἐν τῷ τέλει τοῦ κατὰ μεθυόντων λόγου). Εὐχαρίστησεν τὸν Κύριον διὰ τὰ χαρίσματα ὅπου σοῦ ἐχάρισεν διὰ μέσου τῆς Ἀναστάσεώς Του καὶ μάλιστα διότι σὲ ἔκαμνεν μὲ τὴν Ἀνάστασίν Του καινούργιον ἀντὶ παλαιοῦ· «εἴ τίς ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις» (Β΄. Κορ. ε΄. 17). Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοὺς νηπτικοὺς καὶ θεοσόφους πατέρας, τρεῖς εἶναι αἱ ἀναστάσεις ὅπου ἐνεργοῦνται μυστικῶς καὶ ἠθικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ μία τοῦ σώματος, ἡ ἄλλη τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλη τοῦ νοὸς[161] (α) ἡ μία τῆς ἀρετῆς, ἥτις κατορθοῦται διὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ἡ ἄλλη τοῦ λόγου, ἥτις κατορθοῦται διὰ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας καὶ πνευματικῆς γνώσεως καὶ ἄλλη τῆς ὑπὲρ λόγον σιγῆς, ἥτις κατορθοῦται διὰ τῆς ἁρπαγῆς πρὸς Θεόν. Παρακάλεσε Τὸν σήμερον Ἀναστάντα Κύριον νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν σου διὰ τῆς χάριτός Του αὐτὰς τὰς τρεῖς ἀναστάσεις καὶ νὰ ζωοποιήσῃ τὸ σῶμά σου ὅπου ἐνεκρώθη ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν· τὴν ψυχήν σου ὅπου ἐνεκρώθη ἀπὸ τὴν ἡδυπάθειαν, καὶ τόν νοῦν σου τὸν νεκρωθέντα ἀπὸ τὴν προσπάθειαν· καὶ οὕτω ζωοποιήσας αὐτὰ τὰ τρία μέρη διὰ τῆς ἀπαθείας, νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ ἀναστηθῇς ἀπὸ ἐδῶ μαζὶ μὲ Αὐτόν, ὄχι διὰ ψιλῆς πίστεως, ἀλλὰ διὰ πείρας καὶ νοερᾶς αἰσθήσεως, ὥστε νὰ λέγῃς κατὰ ἀλήθειαν καὶ ὄχι μὲ λόγον μόνον τό' «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν Ἅγιον Κύριον»· καὶ νὰ βασιλεύῃ καὶ νὰ ζῇ ὁ Χριστὸς μόνος εἰς ἐσένα καὶ ἐσὺ ἀντιστρόφως νὰ βασιλεύεσαι καὶ νὰ ζῇς εἰς μόνον τὸν Χριστόν, κατὰ τὴν παραγγελίαν ὅπου σοῦ δίδει ὁ Ἀπόστολος· «ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι» (Β΄. Κορ. ε΄. 15).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι ἔχομεν χρέος δεύτερον νὰ συγχαρῶμεν μὲ τὴν Παναγίαν Παρθένον, ἥτις ὅταν εἶδε τὸν Θεῖον Υἱόν Της ὅπου Ἀνέστη, ἐγέμισεν παρευθὺς ἀπὸ τόσην μεγάλην χαρὰν ὅση ἦτο μεγάλη καὶ ἡ περασμένη θλίψις

[161] Μὴ θαυμάσῃς, ὦ ἀναγνῶστα, ἀνίσως ἐδῶ μὲν λέγομεν τρεῖς ἀναστάσεις, εἰς δὲ τὸν ἀκόλουθον γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης ταύτης λέγομεν δύω ἀναστάσεις, ψυχῆς καὶ σώματος· αἱ γὰρ αὗται εἰς δύω συγκεφαλαιοῦνται, τοῦ νοός, ἀπό τῆς ψυχῆς διαιρουμένου τῇ ἐπινοίᾳ.

ὅπου ἐδοκίμασεν εἰς τὰ Πάθη Του. Οἱ πόνοι Αὐτῆς καὶ αἱ θλίψεις μετροῦνται ἀπὸ τὴν γνῶσιν ὅπου εἶχεν τῆς ἀπείρου ἀξιότητος τοῦ ἐνσαρκωμένου Λόγου, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην ὅπου εἶχεν εἰς Αὐτόν, ὄχι μόνον ὡς Θεὸν ὁμοῦ, καὶ ὡς γέννημα τῶν σπλάγχνων Της, ἀλλὰ καὶ ὡς μονογενῆ αὐτῆς Υἱὸν καὶ ὡς μόνη οὖσα Μήτηρ Αὐτοῦ χωρὶς πατρός, τὰ ὁποία ὅλα δὲν ἄφιναν τὴν ἀγάπην Της νὰ μοιρασθῇ εἰς ἄλλα πράγματα, ἀλλὰ τὴν ἐπολλαπλασίαζαν εἰς μόνον τὸν γλυκύν Της Υἱόν. Ὅθεν ἐπειδὴ καὶ Τὸν ἐγνώριζεν περισσότερον, Τὸν ἠγάπα καὶ περισσότερον, παρὰ ὅπου Τὸν ἐγνώριζαν καὶ Τὸν ἠγάπων ὅλοι οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν, λοιπὸν ἀκόλουθον εἶναι νὰ εἴπουμεν, ὅτι ἡ Παναγία Παρθένος ἔπαθεν εἰς τὸ Πάθος τοῦ Υἱοῦ Της περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἔπαθαν ὅλα ὁμοῦ τὰ κτίσματα· καὶ ὅτι ἡ λύπη Της δὲν εὑρίσκει ἄλλην παρομοίαν διὰ νὰ συγκριθῇ, πάρεξ τὴν λύπην ὅπου ἐδοκίμασεν ὁ ἠγαπημένος Της Ἰησοῦς. «Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία» (Λουκ. β΄. 35). Ἀφ᾽ οὗ ὅμως Αὐτὴ πρώτη ἐπῆγε κατὰ τὸ μεσονύκτιον διὰ νὰ θεωρήσῃ τὸν Τάφον τοῦ Υἱοῦ Της· καὶ ἀφ᾽ οὗ δι᾽ Αὐτὴν καὶ μόνην ἔγινεν ὁ Σεισμὸς καὶ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ὁ συνήθης διακονητὴς καὶ τροφεὺς καὶ Εὐαγγελιστὴς Της[162] (α) κατέβη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκύλισεν τὴν πέτραν ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ τάφου καὶ ἐκάθητο ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἀστραπόμορφος καὶ χιονοειδέστατος· «Ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν Λίθον ἀπό τῆς Θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ· ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών». (Ματθ. κη΄. 2). Ἀφ᾽ οὗ λέγω κατέβη ὁ Θεῖος Γαβριήλ· ὤ, πῶς μετετράπη εὐθὺς εἰς ὑπερβολικὴν χαρὰν ἡ ὑπερβολική της λύπη! Ὢ πόσον ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμα Της , ὅταν εἶδεν, ὅτι δι᾽ Αὐτὴν μόνην ἀνοίχθη ὁ Τάφος τοῦ Υἱοῦ Της! (Καθὼς γὰρ διὰ τὴν Θεοτόκον ἀνοίχθησαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, ἔτσι καὶ διὰ τὴν Θεοτόκον ἀνοίχθη ὁ ζωοποιὸς τάφος τοῦ Κυρίου)· ὡς λέγει ὁ Μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· «ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ δι᾽ αὐτὴν πρώτην τὸν ζωηφόρον ἐκεῖνον ἀνοιγῆναι τάφον· δι᾽ Αὐτὴν γὰρ πρώτην καὶ δι᾽ Αὐτῆς πάντα ἡμῖν ἠνέῳκται, ὅσα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἄνω καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω». (Λόγ. εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων). Καὶ ὅταν Αὐτὴ πρώτη ἐθεὼρησε τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ Της! Ὢ πόσον εὐφράνθη, ὅταν πλησιάζουσα εἰς τὸν ἀγαπητόν Της Ἰησοῦν· ἐπίασε μὲ ἄκραν εὐλάβειαν καὶ ἀγάπην τοὺς ἁγίους Του Πόδας καὶ Τοὺς ἐπροσκύνησεν! Καὶ ὅταν εἶδε γεμάτα ἀπὸ Θεῖον Φῶς καὶ ἀπό τῆς Ἀναστάσεως τὰ Μέλη τοῦ Γλυκυτάτου Της Υἱοῦ, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου ἦσαν ὅλα καταξεσχισμένα· ὅλα ἄτιμα καὶ ἀνείδεα! Μάλιστα δὲ ἐξαιρέτως πόσον ἐχάρη, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ τὸ Θεῖον Στόμα τοῦ Υἱοῦ Της τὸν χαροποιὸν ἐκεῖνον λόγον ὅπου Τῆς εἶπε τό, Χαῖρε. Μολονότι καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἀναφέρει, ὅτι ἦτο μαζί Της καὶ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ ἐπίασεν καὶ αὐτὴ τοὺς Πόδας Τοῦ Κυρίου καὶ τὸ Χαῖρε καὶ αὐτὴ ἤκουσε, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ μὴ ἀμφιβάλλεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μαρτυρουμένη ἀπὸ μόνην Τὴν Θείαν Μητέρα Του διὰ τὴν φυσικὴν οἰκειότητα, ὡς ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (μετὰ Ξανθοπούλου ἐν τῷ συναξαρίῳ τοῦ Πάσχα) ἀποδεικνύει τοῦτο ἰσχυρῶς. (Λόγος εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων). Καὶ λοιπὸν ποῖος νοῦς ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί λογῆς τελειότης ἀγάπης καὶ χαρᾶς ἀπέρασεν ἀναμεταξὺ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀναμεταξὺ μιᾶς τοιαύτης Μητρὸς καὶ ἑνὸς Τοιούτου Υἱοῦ;

Ὅθεν ἂν ἡ Θεοτόκος ἦναι φυσικὴ μὲν Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, θετὴ δὲ καὶ πνευματικὴ Μήτηρ ὅλων τῶν χριστιανῶν καὶ τοιαύτη Μήτηρ, ὥστε ὅπου, καθὼς ὁ Χριστὸς μᾶς παραγγέλλει νὰ μὴ καλέσωμεν πατέρα εἰς τὴν γῆν, ἐπειδὴ κυρίως ἕνας εἶναι ὁ Πατήρ μας ὁ Ἐπουράνιος «καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γὰρ ἐστιν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς» (Ματθ. κγ΄. 9). ἔτσι

[162] Ὅτι ὁ θεῖος Γαβριὴλ ἦτο ὁ καταβὰς ἀπ᾽ οὐρανοῦ καὶ κυλίσας τὸν μέγαν λίθον ἀπό τῆς θύρας τοῦ μνήματος τοῦ Κυρίου, πολλὰ ᾀσματικὰ τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρουσιν.

ἔχομεν δίκαιον νὰ εἰποῦμεν καὶ ὅτι ἡμεῖς Μητέρα ἄλλην κυρίως δὲν ἔχομεν, εἰ μὴ τὴν Θεοτόκον[163]. Ἂν λέγω ἡ Θεοτόκος ἦναι ἡ Μήτηρ τῶν χριστιανῶν, χρεωστεῖς καὶ σὺ ἀδελφὲ ὡς χριστιανὸς καὶ υἱὸς τῆς Παρθένου νὰ συγχαρῇς εἰς τὴν μεγάλην ταύτην χαρὰν Της· διότι, ἀνίσως καὶ εἰς καιρὸν τῆς τόσης Της εὐτυχίας, ἐσὺ δὲν ἤθελες συγχαρῇ μὲ τὴν Παναγίαν, βέβαια ἔχεις νὰ φανῇς ἀνάξιος τῆς ἀγάπης Της . Καὶ ἐὰν φανῇς ἀνάξιος τῆς ἀγάπης Της, ἔχεις νὰ φανῇς καὶ ἀνάξιος διὰ νὰ δεχθῇς ὑπὸ κάτω εἰς τὴν σκέπην Της καὶ ἐὰν Αὕτη ἡ κοινὴ Μήτηρ δὲν σὲ δεχθῇ ὑπὸ τὴν σκέπην Της ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ! Ποία ἐλπὶς πλέον θέλει μένει διὰ τὴν σωτηρίαν σου; Ἐπειδὴ Αὐτὴ εἶναι ἡ Μήτηρ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ διὰ μέσου τῶν χειρῶν Αὐτῆς περνοῦν ὅλαι αἱ τοῦ Θεοῦ χάριτες, τόσον ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅσον καὶ ἐν τῇ γῇ· τόσον εἰς τοὺς ἀγγέλους, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους Αὐτὴ μόνη γὰρ μεθόριον γενομένη ἀναμεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμὰτων, λαμβάνει ἀπὸ τὴν Τρισήλιον Θεαρχίαν ὅλας τὰς ὑπερφυσικὰς δωρεὰς καὶ χαρίσματα καὶ τὰ μεταδίδει ὡς Φιλανθρωποτάτη Βασίλισσα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀγάπης ὅπου ἔχουν πρὸς Αὐτήν, ὥστε Αὐτὴ μόνη εἶναι καὶ ὁ ταμιοῦχος ἐν ταὐτῷ καὶ ὁ χορηγός τοῦ πλούτου τῆς Θεότητος καὶ χωρὶς τὴν μεσιτείαν Αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ τινὰς εἰς τὸν Θεόν, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἄνθρωπος, καθὼς περὶ Αὐτῆς ὑψηγορεῖ ὁ Μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ α΄. λόγῳ τῶν Εἰσοδίων[164] (β). Ὅθεν ἀκολούθως καὶ αἱ πρεσβεῖαι τῆς Θεοτόκου ἠθέλησεν ὁ Κύριος, νὰ εἶναι νόμοι ἀπαράβατοι, διὰ νὰ γίνεται παρ’ Αὐτοῦ ἔλεος καὶ εὐσπλαγχνία εἰς ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους πρεσβεύει· «στόμα δὲ ἀνοίγει σοφῶς καὶ νομοθέσμως, ἡ δὲ ἐλεημοσύνη Αὐτῆς ἀνέστησε τὰ τέκνα Αὐτῆς καὶ ἐπλούτισαν» (Παροιμ. κθ΄. 26) Καὶ ὁ ἅγιος Γερμανὸς «οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεταί σε ποτὲ παρακουσθῆναι· ἐπειδὴ πειθαρχεῖ σοι κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν ὁ Θεός, ὡς ἀληθινῇ Αὐτοῦ ἀχράντῳ Μητρί»· (Λόγ. εἰς τὴν Κοίμησιν). Συγχαίρου λοιπὸν ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας μὲ Αὐτὴν τὴν Δέσποιναν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τῆς χαρᾶς τὸ δοχεῖον· ἐπειδὴ εἰς Αὐτὴν πρώτην ἐδόθη ἡ χαρὰν καὶ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν Της καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν σήμερον. Συγχαίρου μὲ τὴν Θεοτόκον, καθὼς Τὴν συγχαίρεται καὶ ὅλη ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία εἰς χίλια μέρη τῶν ᾀσματικῶν τροπαρίων της ψάλλουσα εἰς Αὐτὴν χαρμοσύνως καὶ πανηγυρικῶς, τώρα μὲν «ὁ ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ, ἁγνὴ Παρθένε Χαῖρε καὶ πάλιν ἐρῶ Χαῖρε· ὁ Σὸς Υἱὸς Ἀνέστη τριήμερος ἐκ Τάφου»· τώρα δὲ «Σὺ δὲ ἁγνὴ τέρπου Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου Σου»· καὶ ποτὲ μὲν «Ἀναστάντα κατιδοῦσα Σὸν Υἱὸν καὶ Θεόν, χαίροις σὺν Ἀποστόλοις, Θεοχαρίτωτε ἁγνή»· ποτὲ δὲ «τὴν γὰρ ἐν τῷ πάθει σου μητρικῶς πάντων ὑπεραλγήσασαν, ἔδει καὶ τῇ δόξῃ τῆς σαρκός Σου, ὑπερβαλλούσης ἀπολαῦσαι χαρᾶς». Τί λέγω; Συγχαίρου μὲ τὴν Θεοτόκον, καθὼς τὴν συγχαίρεται καὶ αὐτὴ ὅλη ἡ ἄλογος καὶ ἀναίσθητος κτίσις καὶ χαίρει εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ Της καὶ τὴν δωροφορεῖ μὲ ὅλα τὰ κάλλιστα καὶ ἐξαίρετα δῶρα καὶ χάριτας τοῦ ἔαρος καὶ τῆς γλυκυτάτης ἀνοίξεως. Καὶ δὲν βλέπεις καὶ μόνος μὲ τοὺς

[163] Περὶ τῆς Θεοτόκου ὅρα καὶ εἰς τὴν ζ΄. Ἐξέτασιν.

[164] Τὰ λόγια τοῦ Θείου Πατρὸς εἰσὶ ταῦτα· «οὐκοῦν Αὕτη μόνη μεθόριόν ἐστι κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως καὶ οὐδεὶς ἂν ἔλθοι πρὸς Θεὸν εἰ μὴ δι’ Αὐτῆς τῆς τε καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς μεσίτου καὶ οὐδὲν ἂν ἐκ τοῦ Θεοῦ τῶν δωρημάτων, εἰ μὴ διὰ ταύτης γένοιτο καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις». Καὶ πάλιν, «Πᾶσα φωτοφανείας θείας πρόοδος καὶ πᾶσα θεαρχικωτάτων μυστηρίων ἀποκάλυψις καὶ πᾶσα πνευματικῶν ἰδέα χαρισμάτων, ἅπασιν ἀχώρητος χωρὶς Αὐτῆς· Αὕτη δὲ πρώτη δεχομένη τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ σύμπαντα πληροῦντος, καθίστησι τοῖς πᾶσι χωρητὸν κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἑκάστου καθαρότητος· ὥστ’ Αὐτὴν εἶναι καὶ ταμίαν καὶ πρύτανιν τοῦ πλούτου τῆς θεότητος καὶ πρὸς Αὐτὴν ὁρᾶν καὶ ταύτῃ πεποιθέναι τὰς ἀνωτάτω χερουβικὰς Ἱεραρχίας καὶ ἁπλῶς πάσί τε καὶ πάσαις κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρὸς ταύτην ἀπαθοῦς καὶ θείου πόθου· καὶ τοῦ ἀΰλου καὶ ἀλήκτου ἔρωτος... καὶ ἡ στάσις ἔψεται, καὶ ἡ τοῦ θείου φωτισμοῦ τρανότης».

ὀφθαλμούς σου, πῶς τώρα ὁ οὐρανὸς εἶναι διαυγέστερος; Ὁ κύκλος τῆς Σελήνης εἶναι λαμπρότερος καὶ ἀργυροειδέστερος καὶ ὅλος ὁ χορὸς τῶν ἀστέρων φαίνεται καθαρώτερος; Δὲν βλέπεις πῶς τώρα ἡ γῆ εἶναι στεφανωμένη μὲ τὰ πολυποίκιλά της χορτάρια, μὲ τὰ ἀνοιγμένα διάφορα δένδρα της καὶ μὲ τὰ ποικιλόχροα καὶ εὐωδέστατα ἄνθη καί ῥόδα της, τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν εὐγῆκαν τελείως ἀπὸ τοὺς κάλυκάς των καὶ παρρησιάζουν εἰς τοὺς ὁρῶντας τὴν ῥοδόπνοον χάριν τους ἄλλα δὲ εὐγῆκαν ὀλίγον καὶ ἄλλα ἀκόμη εὑρίσκονται εἰς τοὺς κάλυκάς των μέσα ὡσὰν εἰς νυμφικὸν θάλαμον; Δὲν ἀκούεις μὲ τὰ αὐτιά σου τὴν συμφωνίαν καὶ ἐναρμόνιον μουσικὴν ὅπου τώρα κάμνουν μὲ τὰς γλυκυτάτας φωνάς των ἐπάνω εἰς τὰ χρυσοπράσινα καὶ δασύφυλλα δένδρα αἱ ἀηδόνες, αἱ χελιδόνες, αἱ τρυγόνες, οἱ κόσσυφοι, οἱ κόκκυγες, αἱ πέρδικες, αἱ κίσσαι, αἱ φάσσαι, οἱ σπῖνοι καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ὠδικὰ ὄρνεα καὶ πουλιὰ καὶ πῶς συνερίζονται νὰ νικήσῃ ἕνα τὸ ἄλλο μὲ τὰ ποικιλόφθογγα καὶ γοργογλυκόστρεπτα αὐτῶν κελαδήματα; Καὶ πῶς κατασκευάζουν τόσον τεχνικὰ τὰς φωλεάς των καὶ τὰ μὲν θηλυκὰ κάθηνται καὶ πυρώνουν τὰ αὐγὰ μέσα εἰς αὐτάς, τὰ δὲ ἀρσενικὰ πετοῦν τριγύρω καὶ κελαδοῦν γλυκύτατα; Δὲν βλέπεις πῶς τώρα αἱ βρύσες τρέχουν καθαρώτερα; Πῶς οἱ ποταμοὶ λυθέντες ἀπὸ τοὺς χειμερίους πάγους ῥέουσι πλουσιώτερα καὶ ποτίζουν ὅπου. περνοῦν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον; Πῶς τὰ περιβόλια εὐωδιάζουν; πῶς τὸ χορτάρι κόπτεται; Πῶς τὰ μικρὰ καὶ τρυφερὰ ἀρνάκια πηδοῦν καὶ χορεύουν ἐπάνω εἰς τοὺς χλοηφόρους κάμπους καὶ τὰ χωράφια; Δὲν βλέπεις πῶς αἱ φιλόπονοι μέλισσαι τώρα εὐγαίνουσαι ἀπὸ τὰ κοφφίνιά των βομβοῦσιν ἡδύτατα καὶ πετοῦν τριγύρω εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ περιβόλια καὶ κλέπτουν τὰ ἄνθη καὶ πλάττουσι τὰ κηρία των, βάνουσαι τὰς εὐθείας γραμμὰς ἀντίθετα εἰς τὰς γωνίας διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν ἐν ταυτῷ καὶ κάλλος τοῦ ἔργου των καὶ τὸ γλυκύτατον μέλι κατασκευάζουσι; Δὲν βλέπεις πῶς τώρα οἱ ἄνεμοι ἡσυχάζουσι; Πῶς αἱ γλυκεῖαι αὖραι τῶν ζεφύρων πνέουσι; Πῶς ἡ θάλασσα εἶναι γαληνιαῖα καὶ ἤρεμος; Πῶς οἱ ναῦται ταξίδευουν ἄφοβα καὶ πῶς οἱ δελφῖνες συμπεριπατοῦν ὁμοῦ μὲ τὰ πλοῖα φυσῶντες καὶ κολυμβῶντες γλυκύτατα καὶ ξεπροβοδίζουν τοὺς ναύτας μὲ εὐθυμίαν; Δὲν βλέπεις πῶς τώρα οἱ γεωργοί, τὰ βόδια ζεύξαντες τέμνουσι τὴν γῆν μὲ τὸ ἄροτρον καὶ μὲ τὰς καλὰς ἐλπίδας τῶν καρπῶν, ὅλοι εἶναι πασίχαροι; Πῶς οἱ ποιμένες καὶ βουκόλοι κατασκευάζοντες σύριγγας καὶ συραύλια μέσα εἰς τὰ δένδρα περνοῦσι τὴν ἄνοιξιν καὶ πῶς οἱ ἁλιεῖς καὶ ψαράδες τὰ δίκτυα καὶ τοὺς γρίπους εἰς τὴν θάλασσαν ρίπτοντες, τὰ βγάνουν τώρα γεμάτα ἀπὸ ψάρια; Δὲν βλέπεις πῶς τώρα ὅλα τὰ ὁρατὰ κτίσματα, ὅπου καὶ ἂν γυρίσῃς νὰ ἰδῇς, εἶναι τερπνά, εἶναι εὐώδη, εἶναι δροσώδη, εἶναι χαριέστατα καὶ πανευφρόσυνα, εὐχαριστοῦντα τὰς πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος; Καὶ πῶς φαίνονται ὡσὰν νὰ συνανεστήθησαν μὲ τὸν Χριστὸν καὶ αὐτὰ καὶ νὰ ἐζωντάνευσαν ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦσαν πρότερον ὡσὰν νεκρωμένα καὶ ἀποθαμένα ἀπὸ τὴν προλαβοῦσαν ψύχραν καὶ δριμύτητα τοῦ χειμῶνος;[165] (α) Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, συγχαίρου μὲ τὴν Θεοτόκον καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, καθὼς Τὴν ἐσυγχάρηκαν καὶ αἱ θεῖαι μυροφόροι, ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ ἡ Σαλώμη καὶ ἡ Ἰωάννα. Δύνασαι γὰρ ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς καὶ ἐσὺ ὡσὰν αὐτὰς κατὰ τὴν ψυχήν, καθὼς σὲ παρακινεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα λέγων· «κἂν Μαρία τὶς ᾖς, κἂν Σαλώμη, κἂν Ἰωάννα, δάκρυσον ὀρθρία, ἰδὲ πρώτη τὸν λίθον ἠρμένον, τυχὸν δὲ καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ Ἰησοῦν Αὐτὸν»· ὅπου ὁ σχολιαστὴς Νικήτας λέγει «Μαρία Μαγδαληνὴ εἶναι κάθε ψυχὴ πρακτική, καθαρθεῖσα διὰ λόγου τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, ὡσὰν ἀπὸ δαιμόνια, ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τῆς ἑβδοματικῆς ταύτης ζωῆς. Σαλώμη δέ, εἰρήνη ἑρμηνευόμενη, εἶναι ἡ ψυχὴ ἐκείνη ὅπου νικήσῃ τὰ πάθη καὶ ὑποτάξῃ τὸ σῶμα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ διὰ τῆς θεωρίας

---

[165] Ὅρα τὰς χάριτας τοῦ ἔαρος ταύτας καὶ ἄλλας περισσοτέρας ἐν τῷ εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν πανηγυρικῷ λόγῳ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

τῶν πνευματικῶν νοημάτων τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν περιλαμβάνουσα καὶ διὰ τοῦτο εἰρήνην τελείαν ἔχουσα. Ἰωάννα δέ, περιστερὰ ἑρμηνεύεται καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἡ ἄκακος καὶ γονιμωτάτη εἰς τᾶς ἀρετάς, ἡ ὁποῖα ἀπέβαλε κάθε πάθος μὲ τὴν πραότητα καὶ εἶναι θερμὴ εἰς τὸ νὰ γεννᾷ τὰ πνευματικὰ νοήματα μὲ γνῶσιν καὶ διάκρισιν. Ἐὰν τοιαύτη γίνη ἡ ψυχή σου ἀγαπητέ, πήγαινε ὡσὰν τὰς μυροφόρους μετὰ προθυμίας καὶ σπουδῆς (ὁ γὰρ ὄρθρος ταχύτητα καὶ σπουδὴν δηλοῖ) εἰς τὸν τάφον, ἤγουν εἰς τὸ βάθος, ἐν ᾧ εἶναι κεκρυμμένος ὁ λόγος τῶν ἐπιγείων καὶ οὐρανίων καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου καρδίαν[166] καὶ ζητησε μὲ δάκρυα νοητὰ καὶ αἰσθητὰ νὰ μάθῃς ἐὰν ἀνεστήθη ὁ ἐν σοὶ λόγος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως. Καὶ ἐὰν ζητήσῃς μὲ τοιοῦτον τρόπον, πρῶτον μὲν θέλεις ἰδεῖ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν καρδίαν σου ὁ λίθος, ἤγουν ἡ πόρωσις τῆς ἀσαφείας τοῦ λόγου, καὶ ἀφ' οὗ αὐτὴ σηκωθῇ θέλεις ἰδεῖ τοὺς ἀγγέλους, ἤγουν τὰς κινήσεις τῆς συνειδήσεώς σου νὰ σοῦ κηρύττουν, ὅτι ἀνέστη ὁ ἐν σοὶ διὰ κακίαν νεκρωθεὶς λόγος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φαυλοβίου ἀνθρώπου ὁ λόγος δὲν ἐνεργεῖ, ἀλλὰ τρόπον τινὰ εἶναι νεκρός. Καὶ εἰς όλον τὸ ὕστερον θέλεις ἰδεῖ καὶ αὐτὸν τὸν λόγον νὰ σοῦ ἐμφανίζεται εἰς τὸν νοῦν γυμνὸς καὶ χωρὶς τύπους καὶ σύμβολα καὶ νὰ γεμίζει τὰς νοερὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ χαρὰν πνευματικήν. Ὅθεν ἀφοῦ τοιουτοτρόπως πληροφορηθῇς τὴν τοῦ λόγου ἀνάστασιν διὰ τῆς πρακτικῆς, συγχαίρου καὶ μὲ τὴν ἄλλην Μαρίαν, ἤγουν τὴν Μητέραν τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἰς τὴν θεωρίαν περιλαμβάνεται, ἡ ὁποῖα ἀφ'οὗ ἐπρόλαβε μίαν φορὰν καὶ εἶδεν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ Της, ἐπληροφορήθη καὶ ἡσύχασεν καὶ πλέον εἰς τὸν Τάφον δὲν ἐπῆγεν, ὡσὰν τὰς ἄλλας μυροφόρους, ἐπειδὴ καὶ ἡ θεωρία προλαμβάνει καὶ ἁπλῶς νοεῖ, ἡ δὲ πρᾶξις ἕπεται καὶ πεῖρα λαμβάνει τὴν γνῶσιν»[167](α). Ἡ μεγαλυτέρα δὲ χαρὰ ὅπου ἔχεις νὰ προξενήσῃς εἰς τὴν Θεοτόκον εἶναι ἐὰν κάμνῃς ἀπόφασιν νὰ νικᾷς τὰ πάθη σου εἰς κάθε καιρὸν καὶ νὰ παρθενεύῃς διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Παρθένου· καὶ διὰ νὰ γίνῃς ἄξιος νὰ σὲ ὑπερασπίζεται καὶ νὰ σὲ ἔχῃ διὰ υἱόν Της ἐπιμελήσου νὰ ὑποτάσσεσαι καὶ νὰ δουλεύῃς ὅσον δύνασαι περισσότερον Αὐτὴν καὶ τὸν Μονογενῆ Της Υἱὸν καὶ παρακάλεσέ Την νὰ σὲ συναριθμήσῃ μὲ τοὺς εὐλαβητικοὺς δούλους Της καὶ νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ χαίρεσαι μὲ Αὐτὴν αἰωνίως εἰς τὸν Οὐρανόν, ψάλλοντας εἰς Αὐτὴν ἐκεῖνο τὸ δαβιτικόν· «μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός Σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί Σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος» (Ψαλμ. μδ´ 17).

γ´.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι πρέπει τρίτον νὰ συγχαρῶμεν μὲ τὸ σῶμά μας· διότι ὁ Ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν Κύριος δὲν εὐχαριστήθη μόνον μὲ τὸν τύπον τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του ὅπερ ἐστὶ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα. Τούτων γὰρ τύπον ἔχει τὸ Θεῖον Βάπτισμα, ὡς λέγει ὁ Θεῖος Παῦλος· «εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου Αὐτοῦ, ἀλλὰ καί τῆς Ἀναστάσεως ἐσόμεθα» (Ρωμ. ϛ´. 5), δὲν εὐχαριστήθη λέγω μόνον μὲ τὸν τύπον τῆς Ἀναστάσεώς Του νὰ συγχωρήσῃ τὸ προπατορικὸν μόνον ἁμάρτημα νὰ ἀφήσῃ δὲ τὴν ποινὴν καὶ τὰ ἀποτελέσματά Του νὰ ἐνεργοῦν, ἀλλὰ σήμερον μὲ τὴν πραγματικήν Του Ἀνάστασιν ἐξαλείφει ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν ποινὴν καὶ τὸ

---

[166] Λέγει γὰρ ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὅτι· «μνημεῖόν ἐστι δεσποτικὸν ἡ ἑκάστου πιστῶν καρδία· (Κεφ. ξα´. τῆς α´. ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν).

[167] Ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ἰωάννου τοῦ εἰς τὴν θεωρίαν παραλαμβανομένου καὶ τοῦ Πέτρου τοῦ εἰς τὴν πρᾶξιν ἀναγομένου, πίστευσον ταῦτα. Ἔτρεχον γὰρ οἱ δύο οὗτοι ὁμοῦ, ὡς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλ' ὅμως ὁ Ἰωάννης ἐπρόλαβε τὸν Πέτρον· «ὁ ἄλλος φησὶ μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου». Πάλιν· «ὁ μὲν Ἰωάννης βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια μόνον καὶ πιστεύει, ὁ δὲ Πέτρος εἰσέρχεται εἰς τὸν Τάφον καὶ περιεργάζεται τὰ ὀθόνια καὶ τὸ σουδάριον καὶ τὰ λοιπὰ καὶ οὕτω πιστεύει».

ἀποτέλεσμα του προπατορικοῦ ἁμαρτήματος· ὅπερ ἐστὶν ὁ θάνατος· «ἔσχατος φησιν ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος» (Α΄. Κορ. ιε΄.)· καὶ οὕτω μὲ τελειότητα σηκώνει ἀπὸ τὸ μέσον ὡς νέος Ἀδάμ, τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ τὴν ἁμαρτίαν μὲ ὅλας τὰς ρίζας καὶ κλάδους της καὶ καρπούς. Διότι μὲ τὴν δύναμιν τῆς σημερινῆς Ἀναστάσεώς Του χαρίζει εἰς ὅλην τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων τόσον τῶν πιστευόντων εἰς Αυτόν, ὅσον καὶ ἐκείνων ὅπου ἀπιστοῦν. Καὶ κατὰ τοῦτο ὑπερβαίνει τὸ χάρισμα τοῦ νέου Ἀδὰμ ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα τοῦ παλαιοῦ, καθ' ὅτι, ὅσοι μὲν ἐμέθεξαν ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα ἐκείνου, οὗτοι καὶ ἀπέθανον· ὅσοι δὲ ἐμέθεξαν ἀπὸ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἀναστένονται μόνοι, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὅσοι δὲν ἐμέθεξαν ἀπὸ ταύτην τὴν πίστιν, ὡς λέγει ὁ κριτικὸς Φώτιος ἑρμηνεύων τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, «πλὴν οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε» (Ρωμ. ε΄ 15).

Καὶ ἡ αἰτία εἶναι διότι, καθὼς ὅλην τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἀνέλαβεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Θείαν Του ὑπόστασιν, ἔτσι ἀνεκαίνισε καὶ ὅλην τὴν φύσιν, ἀναστήσας καὶ τοὺς ἀπίστους αὐτούς, διότι φυσικῶς ἐν τῷ Ἀδὰμ ἥμαρτον καὶ οὐ προαιρετικῶς ἐπειδὴ ὅμως προαιρετικῶς δὲν ἠθέλησαν νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν νέον Ἀδάμ, διὰ τοῦτο καὶ τὰ μέλλοντα ἀναστηθῆναι σώματα αὐτῶν θέλουν ἔχει μεγάλην καὶ ἀσύγκριτον διαφορὰν ἀπὸ τὰ ἀναστηθησόμενα σώματα τῶν πιστῶν καὶ ἐναρέτων. Καθ' ὅτι ἐκεῖνα μὲν θέλουν εἶναι σκληρά, βαρέα, ἄσχημα, ἄτιμα, μαῦρα, σκοτεινά, ψυχρὰ καὶ χονδρὰ καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ ἄθλια ἰδιώματα ἔχουν νὰ αὐξάνουν ἢ νὰ ὀλιγοστεύουν εἰς αὐτά, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπιστίας αὐτῶν καὶ κακίας, τὰ δὲ σώματα τῶν πιστῶν καὶ ὀρθοδόξων ἔχουν ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ εἶναι μαλακά, κοῦφα, ὡραῖα, ἔνδοξα, διαφανῆ, φωτεινά, θερμὰ καὶ πνευματικά. Καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ μακαριστὰ ἰδιώματα ἔχουν νὰ αὐξάνουν ἢ νὰ ὀλιγοστεύουν εἰς αὐτὰ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς αὐτῶν, καθὼς γενικῶς περὶ τούτων τῶν ἰδιωμάτων ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ Α΄ πρὸς Κορινθ. κεφ. ιε΄. 42 λέγων· «σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν».

Συλλογίσου λοιπὸν ἀδελφέ, πόσον μᾶς ἠγάπησεν ὁ Δεσπότης μας Ἰησοῦς Χριστὸς ὥστε ὅπου χωρὶς ἡμᾶς δὲν ἠθέλησε νὰ εἶναι ἀθάνατος καὶ μακάριος κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἠθέλησεν καὶ τὰ ἰδικά μας σώματα νὰ θριαμβεύσουν κατὰ τοῦ θανάτου καὶ νὰ γυρίσουν πάλιν νὰ ζοῦν ὁμοῦ μὲ Αὐτὸν διὰ παντός, δεδοξασμένα καὶ μακάρια· «εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ» (Α΄ Θεσσαλ. θ΄ 13). Ἐπειδὴ μὲ τὸ μέσον τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του μᾶς ἔκαμνεν ἄξιους διὰ μίαν τοιαύτην ζωὴν καὶ μακαριότητα, γενόμενος ἡμῶν Πατὴρ ἀθάνατος καὶ ἡμεῖς ἀθάνατα τέκνα Του εἰς αἰῶνας αἰώνων, κατὰ τὸν τίτλον ὅπου Τοῦ ἔδωκεν ὁ Προφήτης· «Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». (Ἡσ. θ΄. 6) Μάλιστα ἠθέλησεν ὄχι μόνον νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν Ἀνάστασίν μας ὡς μισθός, ἀλλὰ και ὡς ἀρχέτυπον· ὥστε τὸ σῶμα μας ὅταν ἀναστηθῇ νὰ ἔχῃ μεγάλην ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα μὲ τὸ μέτρον ἐκείνου τοῦ δεδοξασμένου Του σώματος· «μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης Αὐτοῦ». (Φιλιπ. γ΄. 21). Καὶ καθὼς ὁ αἰσθητὸς ἥλιος ὅταν κτυπήσῃ τὰς ἀκτῖνας του εἰς ἕνα καθαρὸν καθρέπτην, ὁ καθρέπτης ἐκεῖνος γίνεται ἄλλος ἥλιος, ἔτσι καὶ ὁ νοητὸς ἥλιος Χριστὸς ἐν τῇ μελλούσῃ Ἀναστάσει κτυπῶντας τὰς ἀκτῖνας του εἰς τὰ ἀναστηθέντα σώματά μας, ἔχει νὰ τὰ κάμνῃ νὰ λάμπουν ὡσὰν ἄλλοι ἥλιοι ὅμοιοί του καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν» (Ματθ. ιγ΄. 43).

Ὢ θαυμαστὰ ἐφευρέματα ὅπου εὗρεν ὁ γλυκύτατός μας Ἰησοῦς διὰ νὰ μᾶς ἀγαθοποιήση! Ὢ ἀσύγκριτα χαρίσματα ὅπου μᾶς ἐχάρισεν διὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του! Καὶ τί ἄλλο μεγαλύτερον καὶ θεοπρεπέστερον χάρισμα ἠδύνατο νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς ὡσὰν αὐτὸ ὅπου μᾶς ἐχάρισεν, ἤγουν τὸ νὰ δοξάσῃ μὲ τόσην μεγαλοπρέπειαν αἰωνίως ὄχι μόνον τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα μας; Ἔστω· ἡ ψυχὴ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον εἶναι καθαρὸν πνεῦμα· εἶναι συγγενὲς μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰκών τῆς θεότητος, ὅθεν δὲν φαίνεται τόσον ὑπερβολικὴ ἀγάπη τὸ νὰ πάθῃ ὁ Κύριος, διὰ νὰ τὴν δοξάσῃ αἰώνια. Ἀλλὰ τί λογῆς ὑπερβολὴ ἀγάπης εἶναι αὕτη τὸ νὰ πάθῃ τόσον ἕνας Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ἀξίωσῃ μιᾶς αἰωνίου δόξης τὸ σῶμά μας ὅπου εἶναι μία γῆ καὶ σποδός; Ὅπου εἶναι ἕνα σκεῦος γεμᾶτον ἀπὸ δυσωδίαν καὶ ἀκαθαρσίαν καὶ μάλιστα ὅπου ἀπεστάτησε τόσας καὶ τόσας φορὰς ἀπὸ τὸ θεῖον Του θέλημα μὲ τὰς κακὰς του ὀρέξεις; Κατὰ ἀλήθειαν ἀνίσως καὶ ἡμεῖς ἠθέλαμεν καταξεσχίσῃ διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μὲ χίλια μαρτύρια τὸ σῶμα μας· ἀνίσως καὶ ἠθέλαμεν τὸ καρφώσῃ δι' ἀγάπην Του ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν· ἢ τὸ ὀλιγώτερον ἀνίσως ἠθέλαμεν τὸ φυλάξῃ καθαρὸν ἀπὸ κάθε λογῆς ἁμαρτίαν καὶ μολυσμόν, πάλιν δὲν ἦτο ἄξιον τὸ σῶμα μας νὰ ἀπολαύσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἕνα προνόμιον τόσον ὑψηλόν, ὅπου νὰ συνδοξασθῇ μὲ τὸ σῶμα τοῦ Λυτρωτοῦ μας· «οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. η΄. 18). Καὶ τώρα νὰ ἀπολαύσῃ αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν προνόμιον τοῦτο τὸ σῶμα, ὕστερα ἀφ' οὗ ὕβρισε τὸν Θεὸν διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἀφ' οὗ ἐμολύνθη μὲ τόσας ἁμαρτίας μόνον διότι ἐκαθαρίσθη μετρίως μὲ τὴν μετάνοιαν; Τοῦτο ἐκπλήττει κάθε νοῦν· τοῦτο κάμνει ἄφωνον κάθε γλῶσσαν.

Ὢ μακάριαι λοιπὸν ὅπου εἶναι αἱ ἐλπίδαι τῶν χριστιανῶν, μὲ τὰς ὁποίας προσμένουν βέβαια νὰ λάβουν τὰ σώματά των μίαν τοιαύτην ἀνάστασιν καὶ δόξαν! Αὗται αἱ ἐλπίδαι τῆς Ἀναστάσεως κάμνουσι σήμερον νὰ χαίρονται οἱ προπάτορες καὶ προφῆται. Ὁ ἀποκτανθεὶς Ἄβελ· ὁ ἀπιστούμενος Νῶε· ὁ ἐν τοῖς ξένοις ξενωθεὶς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· ὁ λεπρωθεὶς Ἰώβ· ὁ διωχθείς Μωςῆς, ὁ διαβληθεὶς Ἀαρών· ὁ πολεμῶν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· ὁ πεινῶν Δαβὶδ· ὁ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν Ἠλίας· ὁ περιγελώμενος Ἑλισσαῖος· ὁ πριονισθεὶς Ἡσαΐας· ὁ ἐν τῷ λάκκῳ βληθεὶς Ἱερεμίας· ὁ ραπισθεὶς Μιχαίας· ὁ λιθοβοληθεὶς Ναβουθαί. Αὗται αἱ ἐλπίδαι κάμνουσι νὰ εὐφραίνονται οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες Ἰάκωβος καὶ Παῦλος οἱ ἀποκεφαλισθέντες· Πέτρος καὶ Ἀνδρέας οἱ σταυρωθέντες· ὁ ποτήριον φαρμάκου πιὼν[168] καὶ ἐν ζέοντι ἐλαίῳ βληθεὶς[169] Ἰωάννης ὁ Θεολόγος· Ματθαῖος καὶ Πολύκαρπος οἱ πυρποληθέντες· οἱ Γεώργιοι, οἱ Δημήτριοι, οἱ Εὐστάθιοι καὶ πάντες οἱ λοιποί· αὗται αἱ ἐλπίδαι κάμνουσι σήμερον νὰ ἀγάλλωνται ὅλοι οἱ ὅσιοι καὶ ἀσκηταί, οἱ ὁποῖοι ἐπλανῶντο ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, κακουχούμενοι, θλιβόμενοι καὶ βασανίζοντες τὴν σάρκα των μὲ διαφόρους κακοπαθείας καὶ ὅσον περισσότερον ἐβασανίζοντο, τόσον περισσότερον ἐχαίροντο· διατί; Διὰ νὰ λάβουν ἐνδοξοτέραν ἀνάστασιν· «οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν». (Ἑβρ. ια΄. 35.)

Αὗται, αὗται αἱ μακάριαι ἐλπίδες τῆς ἀναστάσεώς σου, πρέπει νὰ κάμνουν καὶ ἐσὲνα ἀδελφὲ νὰ χαίρεσαι εἰς τὰς θλίψεις σου, νὰ πλουτίζῃς εἰς τὴν πτωχείαν σου· νὰ παρηγορῆσαι εἰς τὰς ἀσθενείας σου καὶ νὰ εὐφραίνεσαι εἰς ὅλας τὰς δυστυχίας ὅπου σοῦ ἔρχονται· διότι ὅσον περισσότερον θλιβῇς καὶ κακοπαθήσῃς ἐδῶ, τόσον ἐνδοξοτέραν ἀνάστασιν ἔχεις νὰ λάβῃς· «ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν». Ὅθεν ἂν τυφλωθῇς, χαῖρε ὅτι αὐτὰ τὰ μάτια ἔχουν νὰ λαμπρυνθοῦν περισσότερον καὶ νὰ θεωροῦν καθαρώτερον τὸ φῶς τῆς Τρισηλίου Θεότητος· ἂν κουλλαθῇς χαῖρε, διότι αὐτὰ τὰ χέρια ἔχουν νὰ

[168] Τοῦτο λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῇ κγ΄. ἐρωτικῇ εὐχῇ.

[169] Τοῦτο λέγει Γεώργιος ὁ Κορέσιος· λόγος εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

ἐκτείνονται μὲ περισσοτέραν παρρησίαν εἰς τὸν Θεόν· ἂν κουτσαθῇς χαῖρε, διότι θέλεις χορεύει καλύτερα εἰς τὸν Παράδεισον· ἂν λεπρωθῇ ὅλον σου τὸ σῶμα χαῖρε, διότι ἔχει νὰ ἀναστηθῇ ἐνδοξότερον λαμπρότερον καὶ ὡραιότερον. Ἂν μετανοῇς καὶ κλαίῃς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, χαῖρε, διότι μὲ τὰ δάκρυα αὐτὰ θέλεις πλυθῇ ἀπὸ κάθε μολυσμὸν καὶ θέλεις ἀναστηθῇ καθαρώτερος. Καὶ λοιπὸν διατὶ φρίττεις καὶ τρομάζεις τόσον πολὺ τὴν μετάνοιαν; Διατὶ ἀποφεύγεις τόσον κάθε λογῆς πειρασμὸν καὶ θλίψιν ἀντὶ νὰ ἐπιθυμῇς νὰ ἔλθουν καταπάνω σου ὅλαι αἱ τιμωρίαι διὰ νὰ δοκιμασθῇς τώρα εἰς αὐτά, ὡσὰν τὸ χρυσάφι καὶ νὰ ἀναστηθῇς λαμπρότερος; Καὶ τί νομίζεις; Ἕνας ἀναμάρτητος Ἰησοῦς, ἦτο ἀνάγκην νὰ πάθη τόσα βάσανα, διὰ νὰ ἔμβη εἰς τὴν δόξαν, ἥτις ἦτο χρεωστουμένη εἰς τὸ Θεῖον Του Σῶμα, διὰ πολλὰ αἴτια· «οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν Αὐτοῦ;» (Λουκ. κδ΄. 26.), καὶ ἐσὺ θέλεις νὰ μὴ πάθῃς τίποτε καὶ νὰ ἔμβῃς εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν, ἀφ' οὗ ἔγινες ἀνάξιος διὰ αὐτὴν τόσας φορὰς ὅσας ἥμαρτες; Ἔβγαλε ἀπὸ τὸν νοῦν σου αὐτὴν τὴν πλάνην ἀνάμεσα εἰς ὅλον τὸ πλῆθος τῶν δικαίων, ὅπου ὁ Θεολόγος Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψίν Του, κανένας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπολαύσῃ τόσην εὐδαιμονίαν μὲ ἄλλο πάρεξ μὲ μίαν μεγάλην θλίψιν· «οὗτοὶ εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης» (θ΄. 14)· καὶ ἐσὺ θέλεις νὰ γίνῃ διὰ λόγου σου μία καινούργια πόρτα εἰς τὸν Παράδεισον διὰ νὰ περάσῃς ἀκόπως νὰ χαίρεσαι μὲ τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὸ κορμὶ ὅλας τὰς τρυφὰς τοῦ οὐρανοῦ, ἀφ' οὗ ἐθεράπευσες τὰς αἰσθήσεις σου μὲ ὅλας τὰς τρυφὰς τῆς γῆς; Ἀνόητος ὅπου εἶσαι. Ἕνας Παῦλος ἔχαιρε νὰ συγκοινωνῇ εἰς τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰ βάσανα καὶ νὰ συμμορφώνεται μὲ τὸν θάνατόν του, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν μέλλουσαν δόξαν τῆς ἀναστάσεως· «εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ ἔχων τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος αὐτοῦ ἐν τῷ θανάτῳ, εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν» (Φιλιππ. γ΄. 10.) καὶ ἐσὺ θέλεις νὰ ἀπολαύσῃς αὐτὴν τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως τρώγοντας καὶ πίνοντας καὶ μὴ θέλοντας νὰ δοκιμάσῃς κἀμμίαν θλίψιν καὶ βάσανον; Πεπλανημένος ὅπου εἶσαι ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν διάβολον. Ἤξευρε γάρ, ὅτι καθὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι διπλοῦς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἔτσι καὶ ἡ Ἀνάστασις εἶναι διπλή, πρώτη καὶ δευτέρα. Ἡ πρώτη εἶναι τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ εἰς αυτὴν ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, διὰ μέσου τῆς ἐργασίας τῶν Ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς καθάρσεως τῶν ψυχικῶν παθῶν καὶ τῶν σωματικῶν, περὶ τῆς ὁποίας Ἀναστάσεως γέγραπται ἐν τῇ Ἀποκαλύψει· «αὕτη ἡ Ἀνάστασις ἡ πρώτη» (κ΄. 5). Ἡ δευτέρα Ἀνάστασις εἶναι τοῦ σώματος, ἥτις μέλλει νὰ γίνῃ ἐν τῇ Συντελείᾳ τοῦ Κόσμου. Καὶ ὅποιος ἀξιωθῇ ἀπ' ἐδῶ νὰ ἀναστηθῇ κατὰ τὴν ψυχήν, οὗτος δὲν θέλει δοκιμάσει τὸν δεύτερον θάνατον, ὅπου εἶναι ἡ κόλασις, ἀλλὰ θελει ἀναστηθῇ μὲ τὸ σῶμα, διὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ συμβασιλεύσῃ αἰωνίως μὲ τὸν Χριστόν· κατὰ τὴν αὐτὴν Ἀποκάλυψιν· «μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ Ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν» (κ΄ 6). Ὅποιος δὲ ἀπ' ἐδῶ δὲν ἀναστηθῇ κατὰ τὴν ψυχήν, αὐτὸς κινδυνεύει, ὄχι νὰ δοξασθῇ μὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ νὰ κολασθῇ μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὴν ψυχήν. Λέγει γὰρ ὁ Μέγας Γρηγόριος, ὁ τῆς Θεσσαλονίκης, ὅτι καθὼς ὁ ἀληθινὸς θάνατος, ἤτοι ἡ ἁμαρτία, ὁ αἴτιος τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου καὶ προσκαίρου καὶ παντοτεινοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἄρχισε μέσα εἰς τὸν τόπον τῆς ζωῆς, ἤτοι εἰς τὸν Παράδεισον, ἔτσι καὶ ἡ ἀληθινὴ ζωή, ἤτοι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μετὰ Θεοῦ ἕνωσις, πρέπει διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸν τόπον του θανάτου, ἤτοι ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωήν. Καὶ ὅποιος αὐτὴν τὴν ζωὴν δὲν σπουδάσῃ νὰ ἀποκτήσῃ ἀπ' ἐδῶ, οὗτος ἂς μὴ ἀπατᾷ τὸν ἑαυτόν του μὲ ἐλπίδες εὔκεραις, ὅτι θέλει τὴν λάβῃ ἐκεῖ· «ὥστε καὶ ἡ ὄντως ζωὴ ἡ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι πρόξενος τῆς ἀθανάτου καὶ ὄντως ζωῆς, ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τοῦ θανάτου ἔξει τὴν ἀρχὴν καὶ ὁ μὴ σπεύδων κτήσασθαι αὐτὴν κατὰ ψυχὴν ἐνταῦθα, μὴ κεναῖς ἐλπίσιν ἀπατάτω ἑαυτόν, ὡς

λήψεται αὐτὴν ἐκεῖ» (Λόγος εἰς τὴν Ξένην).Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφέ, διὰ τὴν ἀγνωσίαν ὅπου εἶχες τούτων τῶν ἀληθειῶν καὶ διότι ἐνόμισες πῶς ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς τὴν μέλλουσαν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως, χωρὶς θλίψεις καὶ βάσανα· ὅθεν μὴ ἀφήσῃς τὸν ἑαυτόν σου νὰ πλανηθῇ πλέον. Κάμνε ἀπόφασιν ἀπὸ τώρα καὶ ἐμπρὸς νὰ παθαίνῃς μὲν θεληματικῶς κάθε κόπον ἀρετῆς· νὰ ὑπομένῃς δὲ εὐχαρίστως κάθε ἀκούσιον πειρασμόν, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης Ἀναστάσεως ὅπου σὲ προσμένει. Καθὼς καὶ ὁ γεωργὸς διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν καρπῶν ὑπομένει κόπους, χιόνας, βροχάς, χειμῶνας καὶ θέρη καὶ ὁ πραγματευτὴς διὰ τὸ κέρδος τρέχει ἐπάνω καὶ κάτω διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· καὶ ὁ στρατιώτης διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης δὲν συλλογίζεται τελείως τὸν πόλεμον· καὶ ὁ ἀσθενὴς διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ὑγείας πίνει μετὰ χαρᾶς τὰ πικρὰ ἰατρικά. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶναι ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ· «ἐγώ εἰμι ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται». (Ἰω. ια΄. 25) διὰ τοῦτο παρακάλεσέ Τον νὰ ἐντυπώσῃ μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου τοῦτον τὸν λογισμὸν· «ἐγὼ ἔχω βέβαια νὰ ἀναστηθῶ καὶ νὰ συνδοξασθῶ, μὲ τὸν Ἰησοῦν» λοιπὸν πρέπει νὰ ἑτοιμάζομαι, ἵνα μὲ τοῦτον τὸν λογισμὸν καὶ τὴν ἐλπίδα καθαρίζῃς τὰς αἰσθήσεις καὶ ὅλα τὰ μέλη σου ἀπὸ κάθε λογῆς μολυσμὸν καὶ ἁμαρτίαν, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ᾽ αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι» (Α΄. Ἰω. γ΄ 3)· καὶ οὕτω ποιῶν νὰ ἑτοιμασθῇς ἀπ᾽ ἐδῶ μὲ μίαν ζωὴν καθαράν, ἁγίαν καὶ ἀξίαν διὰ νὰ λάβῃς ἐμπράκτως τέτοιας ἐξαίρετας ἐπαγγελίας εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον· ἤγουν διὰ νὰ ἀναστηθῇς, ὄχι εἰς ἀνάστασιν κρίσεως, καθὼς ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν οἱ ἁμαρτωλοί, ἀλλὰ εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, καθὼς ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν οἱ δίκαιοι· «καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως». (Ἰω. ε΄. 29.)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΛΓ΄.

Εἰς τὴν Πεντηκοστήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνήργησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς Ἀποστόλους

Α΄. Μεταβολὴν τοῦ νοῦ.

Β΄. Μεταβολὴν τῆς καρδίας.

Γ΄. Μεταβολὴν τῆς γλώσσης.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, πῶς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ὅταν κατέβη εἰς τὸ ὑπερῷον ἐν εἴδει πύρινων γλωσσῶν, ὡσὰν ἕνας σφοδρότατος ἄνεμος καὶ βροντή, ἐγέμισεν ὅλον τὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν καθήμενοι οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι καὶ ἐπροσηύχοντο· «καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι» (Πράξ. β΄. 2)· καὶ τὸν ἔκαμνεν ὡσὰν μίαν κολυμβήθραν, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, διὰ νὰ βαπτίσῃ τοὺς Ἀποστόλους μὲ τὴν Θείαν Χάριν Του, περὶ τοῦ ὁποίου τούτου βαπτίσματος προεῖπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος· «ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας (Πράξ. α΄ 5).Ἐπλήρωσε δὲ τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι, κολυμβήθραν αὐτὸν ἀπεργαζομένη πνευματικὴν καὶ πληροῦσα τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπαγγελίαν, ἣν καὶ αὐτὴν ἀναλαμβανόμενος πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν, ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγὶῳ...ἀλλὰ καὶ τὴν κλῆσιν ἣν αὐτοῖς ἐπέθηκεν, ἐπαληθεύουσαν ἔδειξεν· διὰ γὰρ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ τούτου ἤχου, ὄντως υἱοὶ βροντῆς γεγόνασιν οἱ Ἀπόστολοι» (Λόγος εἰς τὴν Πεντηκ.) Τότε δὴ τότε αὐτὸ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἐνήργησεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τρεῖς μεταβολάς. δηλ. α΄ μεταβολὴν τῆς γλώσσης· (καὶ αὐταὶ αἱ μεταβολαὶ εἶναι κυρίως ὁ καρπὸς καὶ τῶν παρόντων πνευματικῶν γυμνασμάτων). Ἡ α΄ μεταβολὴ ἦτο τοῦ νοὸς τῶν Ἀποστόλων, ἡ ὁποία μετέβαλεν εἰς αὐτοὺς ἐκείνας τὰς πρώτας ἰδέας ὅπου εἶχον περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ γνωρίσουν καθαρὰ τὸ ταπεινὸν καὶ μάταιον τῶν παρόντων ἀγαθῶν καὶ ἐξεναντίας νὰ γνωρίσουν τὸ μεγαλεῖον καὶ αἰώνιον τῶν μελλόντων, ὥστε ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι ὅπου ὀλίγον προτήτερα φιλονικοῦσαν ἀναμεταξύ τους ποῖος ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ἦτο ὁ πρῶτος καὶ μεγαλύτερος· «ἐγένετο δὲ καὶ φιλονικία ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων» (Λουκ. κβ΄ 24). Ὕστερα ἀφ᾽ οὗ ἔλαβαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐμετροῦσαν διὰ μεγάλην εὐτυχίαν, τὸ νὰ εἶναι μικρότεροι ἀπὸ ὅλους· τὸ νὰ καταφρονοῦνται ἀπὸ ὅλους διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὸ νὰ λογίζονται ἀσθενεῖς, μωροί, ἄτιμοι, ὄνειδος, σκύβαλα καὶ σκουπίδια τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων· «ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ἡμεῖς ἄτιμοι, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγεννήθημεν, πάντων περὶψημα ἕως ἄρτι»(Α΄ Κορ. δ΄ 10).

Τώρα ἀδελφὲ στοχάσου ἀνίσως ἔγινε καὶ εἰς ἐσὲ αὐτὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ νοὸς διὰ μέσου τούτων τῶν πνευματικῶν γυμνασμάτων ὅπου ἀνάγνωσες καὶ ἕως εἰς ποῖον βαθμὸν ἔφθασες, διότι ἀνίσως καὶ ἕως τώρα ἐνόμισες ἕνα μεγάλον καλόν, τὸ νὰ σὲ τιμοῦν καὶ νὰ σὲ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὑπόληψιν, τὸ νὰ ζῇς εἰς τὴν καρδίαν πάντων, ἤγουν τὸ νὰ σὲ ἀγαποῦν ὅλοι, τὸ νὰ γυρεύῃς πάντοτε καινούργιας ἡδονάς καὶ νὰ ἐξοδεύῃς εἰς αὐτάς τὸν καιρὸν ὅπου σοῦ ἐδόθη διὰ νὰ κερδίσῃς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὸ νὰ ζῇς μὲ τέλη καὶ ἀντιρρήσεις κοσμικάς, φανερὸν εἶναι ὅτι ὁ νοῦς σου ὡδηγεῖτο ἕως τώρα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ πρέπει διὰ τοῦτο νὰ λυπῆσαι καὶ νὰ μετανοῇς, διότι ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ Ἀνέστη καὶ Ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς, ὄχι διὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἰδικόν Του καὶ ἐσὺ μὲ τὴν κακὴν ζωὴν ὅπου ἔζησες δὲν ἔγινες δεκτικός τοῦ Θείου Του Πνεύματος· «ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. β΄ 12) Πρέπει ὅμως ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα νὰ εἶσαι ἀποφασισμένος νὰ κάμνῃς ὅλα τὰ ἐναντία, ἤγουν νὰ

ὁδηγῆσαι μὲ τὰς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ μὴ λογιάζῃς ἄλλην τιμήν, παρὰ ἐκείνην ὅπου σὲ μεγαλύνει ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ ψηφᾶς ἄλλο καλόν, παρὰ ἐκεῖνο ὅπου σοῦ προξενεῖ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ Παραδείσου. Εἶναι καλὸν σημάδι πῶς ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄρχισε νὰ φωτίζῃ τὸν νοῦν σου καὶ θέλει νὰ σὲ μεταβάλῃ ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου ἦσουν εἰς ἄνδραν ἄλλον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τοῦ Σαούλ· «καὶ ἐφαλεῖται ἐπὶ σὲ Πνεῦμα Κυρίου καὶ στραφήσῃ εἰς ἄνδρα ἄλλον» (Α΄. Βασιλ. ι΄. 6) καὶ πρέπει διὰ τοῦτο νὰ χαίρῃς καὶ νὰ εὐχαριστῆς τὸν Κύριον ὅπου σὲ ἐφώτισε μὲ τὸ Ἅγιόν Του Πνεῦμαν, διὰ νὰ μὴ περιπατῆς πλέον ὡσὰν νήπιος, ἀλλὰ ὡσὰν ἄνδρας τέλειος· «ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐφρόνουν ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου» (Α΄. Κορ. ιγ΄ 11)· καὶ διὰ νὰ μὴν ἀκολουθῆς πλέον τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ὅπου εἶναι θάνατος ἀλλὰ τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος ὅπου εἶναι ζωή· «τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ Πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη» (Ρωμ. η΄. 6).

Αἰσχύνθητι λοιπὸν διὰ τὴν περασμένην ζωὴν ὅπου ἔζησες ὄχι ὡσὰν οἰκεῖος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ὡσὰν ξένος καὶ ἀλλότριος, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶχες τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον· «εἴ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει οὗτος, οὐκ ἔστιν αὐτοῦ» (Ρωμ. η΄ 9). Καὶ παρακάλεσε ταπεινῶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ μεταβάλῃ τελείως τὸν νοῦν σου εἰς τὸ Θεῖον Του θέλημα, φωτίζοντάς τον μὲ τὴν χάριν του ὄχι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀλλὰ κατὰ βάθος διὰ νὰ μὴ ὑστερηθῇς καὶ ἐσὺ τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν χάριν Του καὶ νὰ λέγῃς μὲ τὸν Δαβίδ· «καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ᾽ ἐμοῦ» (Ψαλμ. λζ΄ 10)· ἀλλὰ μᾶλλον νὰ λαμβάνῃς ἐπάνω εἰς τὸν ἀμυδρότερον φωτισμόν, ἄλλον καθαρώτερον καὶ λαμπρότερον φωτισμὸν καὶ νὰ λέγῃς· «ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς» (Ψαλμ. λε΄ 10). Πῶς δὲ νὰ συγκρατῇς τὸν φωπσμὸν τοῦτον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸν νοῦν σου καὶ πῶς νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃς νὰ σβύσῃ; Ἄκουσον τί σοῦ λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος· καθὼς τὸ φῶς τοῦ λύχνου μὲ τὸ λάδι ἀνάπτει καὶ συγκρατεῖται καὶ ὅταν σωθῇ τὸ λάδι τότε σβύνει καὶ αὐτό, ἔτσι καὶ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνάπτει καὶ μᾶς φωτίζει, ὅταν ἔχομεν καλὰ ἔργα καὶ ἐλεημοσύνην εἰς τὴν ψυχήν μας. Ὅταν δὲ τὰ καλὰ ἔργα λείψουν καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, ἀναχωρεῖ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· «καθάπερ γὰρ τὸ λυχνιαῖον φῶς ἐλαίῳ κατέχεται καὶ ἀναλωθέντος τούτου, κἀκεῖνο σβέννυται, οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, παρόντων μὲν ἡμῖν ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς ἐπιχεομένης τῇ ψυχῇ, μένει καθάπερ ἐλαίῳ κατεχομένη ἡ φλόξ· ταύτης δὲ οὐκ οὔσης, ἄπεισι καὶ ἀναχωρεῖ». (Τόμ. θ΄ λόγος 55). Καθὼς καὶ τὸ Πνεῦμα Κυρίου ὅπου ἐδόθη εἰς τὸν Σαούλ, ἀνεχώρησεν ἀπὸ λόγου του μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχε γνώμην ὀρθὴν καὶ ἔργα θεάρεστα· «Πνεῦμα Κυρίου ἀπέστη ἀπὸ Σαοὺλ» (Α΄. Βασιλ. ις΄ 14)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος παραγγέλλει γράφων· τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε» (Α΄. Θεσσ. ε΄ 19).

Λέγει γὰρ ὁ Μέγας Βασίλειος· καὶ καθὼς ἄλλη μὲν θερμότης εὑρίσκεται εἰς τὰ σώματα καθ᾽ ἕξιν πολυχρόνιος, ἄλλη δὲ κατὰ διάθεσιν ὀλιγοχρόνιος, ἔτσι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, εἰς ἄλλους μὲν παραμένει καθ᾽ ἕξιν διὰ τὴν στερεότητα τῆς καλῆς των γνώμης, ὡς ἠκολούθησεν εἰς τὸν Ἐλδὰδ καὶ Μωδάδ, περὶ τῶν ὁποίων γράφουσιν οἱ ἀριθμοί, ὅτι ἐπροφήτευον πάντοτε· εἰς ἄλλους δὲ μόνον εὑρίσκεται ὡς διάθεσις καὶ γρήγορα ἀναχωρεῖ διὰ τὸ ἀστερέωτον τῆς γνώμης των, ὡς ἠκολούθησεν εἰς τὸν Σαοὺλ καὶ εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους, οἱ ὁποῖοι μίαν φορὰν μόνον ἐπροφήτευσαν καὶ ὕστερον ἔχασαν τῆς προφητείας τὸ χάρισμα. Ὡς ἐν σώμασιν ὑγεία, ἢ θερμότης, ἢ ὅλως εὐκίνητοι διαθέσεις, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ πολλάκις ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα, τοῖς διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀνίδρυτον εὐκόλως ἣν ἐδέξατο χάριν ἀπωθουμένοις οἷος ὁ Σαοὺλ καὶ οἱ πρεσβύτεροι οἱ ἑβδομήκοντα τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, πλὴν τοῦ Ἐλδὰδ καὶ Μωδάδ· «τούτοις γὰρ μόνοις ἐκ πάντων φαίνεται παραμεῖναν τὸ Πνεῦμα· καὶ

ὅλως εἴ τις τούτοις τὴν προαίρεσιν παραπλήσιος» (Κεφ. κς΄. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν β΄. μεταβολὴν ὅπου ἔκαμνεν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα εἰς τὴν καρδίαν τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ἀρχὴν ἦσαν τόσον φιλόζωοι, τόσον φιλόσαρκοι, τόσον δειλοί, ὅπου διὰ νὰ φυλάξουν τὴν ζωήν τους, ὁ ἕνας ἄφησε τὸν Διδάσκαλόν του εἰς τὸ πάθος καὶ ἔφυγε γυμνός· «καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπί γυμνοῦ...ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν συνδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ’ αὐτῶν» (Μάρκ. ιδ΄ 51.[170], ὁ ἄλλος Τὸν ἠρνήθη καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνεχώρησαν· «καὶ ἀφέντες Αὐτὸν πάντες ἔφυγον». (Μαρκ. ιδ΄. 51). Καὶ τόσον ἦσαν τρομαγμένοι ὡσὰν λαγοὶ ὅπου ἔστεκαν κεκλεισμένοι ἀπὸ τὸν φόβον τους μέσα εἰς τὸ ὑπερῷον καὶ δὲν ἐτόλμουν νὰ εὔγουν ἔξω σχεδὸν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν ὅπου ἐπέρασαν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἀλλ’ ἀφ’ οὗ κατέβη εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μετέβαλε τὴν ἀσθένειαν τῆς καρδίας των εἰς ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα. Ὅθεν εὐγῆκαν ἔξω ὡσὰν τόσοι ἄφοβοι λέοντες καὶ ἐκήρυττον τὸν Ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ μὲ μέτωπον ἀνοικτόν, μὲ στῆθος ἀνδρειωμένον καὶ μὲ τόλμην καὶ παρρησίαν χωρὶς νὰ δειλιάσουν οὔτε ἀπὸ φοβερισμούς, οὔτε ἀπὸ δαρμούς, οὔτε ἀπὸ βάσανα καὶ μαρτύρια, οὔτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν θάνατον· ἀλλ’ ἐπεθύμουν ταῦτα πάντα ὡς τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα καὶ ἔχαιρον ὑπερβολικὰ ὅταν τὰ ἐλάμβανον· «οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι» (Πραξ. ε΄. 41). Τότε ἤθελες ἰδεῖ ἐκεῖνον τὸν δειλότατον καὶ φιλόζωον Πέτρον, ὅπου πρότερον δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀκούσῃ χωρὶς φόβον οὔτε ἕνα ψιλὸν λόγον ἑνὸς δυστυχισμένου κορασίου, πῶς ἐστάθη μὲ τόσην ἀφοβίαν καὶ τόλμην καὶ ἐδημηγόρησε μεγαλοφώνως ἔμπροσθεν εἰς ἕνα μυριάριθμον πλῆθος ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ στοχάζεται πῶς εἶναι ὁλότελα ἄνθρωποι ἀλλὰ πῶς εἶναι κνώδαλα καὶ φυτὰ ἢ λίθοι, καὶ μὲ τὴν δημηγορίαν του εἵλκυσεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ τρεῖς χιλιάδας λαοῦ· «σταθεὶς δὲ Πὲτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς» (Πράξ. β΄. 14.). Τότε ἤθελες ἰδῆ ἐκείνους τοὺς ἁλιεῖς καὶ ἀγραμμάτους πλουτισμένους ἀπὸ τόσην σοφίαν καὶ σύνεσιν, ὥστε νὰ κάμνουν τοὺς σοφοὺς καὶ γραμματισμένους νὰ ἐξίστανται καὶ νὰ ἀποροῦν· «καὶ καταλαβόμενοι, ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοι εἰσίν καὶ ἰδιῶται ἐθαύμαζον». (Πράξ. δ΄ 13). Καὶ τοῦτο διατί; Διότι ἔδωκεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν χύμα γνώσεως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τοῦ Σολομῶντος· «καὶ ἔδωκνε Κύριος φρόνησιν τῷ Σολομὼν καὶ χῦμα καρδίας» (Γ΄ Βασιλ. δ΄ 29)· καὶ διότι ἥψατο Κύριος καρδίας αὐτῶν ὡς γέγραπται» (Α΄ Βασιλ. ι΄ 26). Ὢ χάρις! Ὢ ἐνέργεια! Ὢ πῦρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὅταν μίαν φορὰν ἀνάψῃ τὴν καρδίαν, τοὺς λαγοὺς κάμνει λέοντας, τοὺς ἀδυνάτους δυνατούς, τοὺς ἀσόφους σοφούς, τοὺς πήλινους κατασκευάζει πυρίνους καὶ τοὺς πρώην ἀνδριάντας μεταβάλλει εἰς ἄνδρας τελείους. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ διὰ τοῦ Προφήτου Μιχαίου λέγων· «οὐκ ἔσται ὁ ἐπακούων αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἐγὼ ἐμπλήσω ἰσχὺν ἐκ Πνεύματος Κυρίου» (Μιχ. γ΄ 8).

Τώρα καὶ ἐσὺ ἀδελφέ ὅπου ἀναγιγνώσκεις ταῦτα, στοχάσου, ἐὰν ἔλαβες αὐτὴν τὴν γενναιότητα καὶ θέρμην εἰς τὴν καρδίαν σου διὰ νὰ μὴ φοβῆσαι σάρκα, κόσμον καὶ κοσμοκράτορα, τοῦτο εἶναι σημεῖον πῶς μετεβλήθης ἀπὸ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «τότε μεταβαλεῖν τὸ Πνεῦμα καὶ διελεύσεται καὶ ἐξιλάσεται· αὕτη ἡ ἰσχὺς τῷ Θεῷ μου». (Ἀββακ. α΄ 11). Στοχάσου καὶ ἐὰν ἐσὺ προτήτερα ἐγύρευες μὲ ὅλην τὴν ὁρμὴν τῶν ἐπιθυμιῶν

[170] Οὗτος ἦτο ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος, ὅστις ἐφόρει ἕνα μόνον ἱμάτιον εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος.

σου τὰ ἀγαθά τοῦ κόσμου, τὰ πλούτη, τὰς δόξας, τὰς ἡδονὰς καὶ ἐλόγιαζες ὅτι ἦτο μακαριώτερος ὅποιος εἶχεν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ περισσότερα, ἤξευρε ὅτι ἕως τώρα ἦτο ἡ καρδία σου πεπαλαιωμένη, ἀναίσθητος καὶ πεπωρωμένη ὡσὰν πέτρα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκός. Καὶ λυπήσου διὰ τοῦτο καὶ μετανόησον, πῶς εἰς τόσους χρόνους τῆς ζωῆς σου, δὲν ἔγινες ἄξιος νὰ λάβῃς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μίαν καινούργιαν καρδίαν αἰσθητικήν τοῦ συμφέροντός σου, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς· «καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν· καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην καὶ τὸ πνεῦμα μου δώσω ἐν ὑμῖν» (Ἰεζεκ. λς΄. 26).

Ἐὰν δὲ τώρα γυρεύῃς ὅλα τὰ ἐναντία καὶ ἀντὶ νὰ υπερηφανεύεσαι διὰ τὰ πλούτη, ἐσὺ περισσότερον ταπεινώνεσαι καὶ χαίρεις εἰς τὴν πτωχείαν· ἀντὶ νὰ ἐπιθυμῇς τὴν ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησιν καὶ ἀντὶ νὰ θέλῃς τὰς τρυφὰς καὶ τὰ ξεφαντώματα, ἐσὺ ἀγαπᾷς τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ ἐγκράτειαν, ἤξευρε, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἄρχισε νὰ μεταβάλῃ τὴν καρδίαν σου εἰς ἄλλην καρδίαν, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τοῦ Σαούλ. «Καὶ ἐγεννήθη ὥστε ἐπιστραφῆναι τῷ ὤμῳ αὐτοῦ ἀπελθεῖν ἀπὸ Σαμουήλ, μετέστρεψεν αὐτῷ ὁ Θεὸς καρδίαν ἄλλην». (Α΄. Βασίλ. ι΄. 9.) Ὅθεν εὐφράνθητι καὶ εὐχαρίστησε τὸν Κύριον, ὅπου διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὄχι μόνον σοῦ ἐκαθάρισε τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ σοῦ ἐθέρμανε τὴν καρδίαν καὶ θέλει νὰ σὲ μεταβάλῃ ἀπὸ σαρκικὸν εἰς πνευματικὸν· ἀπὸ νήπιον μωρόν, εἰς ἄνδρα σοφόν· καὶ ἀπὸ κοσμικὸν καὶ ἐθνικόν, εἰς ἀληθινὸν χριστιανόν. Τοιαύτας γὰρ θεοπρεπεῖς καὶ παραδόξους μεταβολὰς συνηθίζει νὰ ἐνεργῇ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καθὼς θεολογεῖ περὶ αὐτοῦ ὁ Μέγας Θεολόγος Γρηγόριος· «τοῦτο τὸ Πνεῦμα (σοφώτατον γὰρ καὶ φιλανθρωπότατον) ἂν ποιμένα λάβῃ, ψάλτην ποιεῖ πνευμάτων πονηρῶν κατεπᾴδοντα καὶ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ἀναδείκνυσιν· ἐὰν αἰπόλον συκάμινα κνίζοντα, προφήτην ἐργάζεται· τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀμὼς ἐνθυμήθητι· ἐὰν μειράκιον εὐφυὲς λάβῃ, πρεσβυτέρων ποιεῖ κριτὴν καὶ παρ' ἡλικίαν· μαρτυρεῖ Δανιὴλ ὁ νικήσας ἐν λάκκῳ λέοντας· ἐὰν ἁλιέας εὕρῃ, σαγηνεύει Χριστῷ, κόσμον ὅλον τῇ τοῦ λόγου πλοκῇ συλλαμβάνοντας. Πέτρον λάβε μοι καὶ Ἀνδρέαν καὶ τοὺς τῆς βροντῆς υἱοὺς τὰ πνευματικὰ βροντήσαντας· ἐὰν τελώνας, εἰς μαθητείαν κερδαίνει καὶ ψυχῶν ἐμπόρους δημιουργεῖ· φησὶ Ματθαῖος, ὁ χθὲς τελώνης, καὶ σήμερον εὐαγγελιστής· ἐὰν διώκτας θερμούς, τὸν ζῆλον μετατίθησι, καὶ ποιεῖ Παύλους ἀντὶ Σαύλων καὶ τοσοῦτον εἰς εὐσέβειαν, ὅσον εἰς κακίαν κατέλαβεν». (Λόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν).

Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφέ, διότι ἕως τώρα ἦσουν μακρὰν ἀπὸ τέτοιους συλλογισμούς, πορευόμενος ἐν τοῖς κακοῖς θελήμασι τῆς καρδίας σου καὶ μὴ δίδωντας τόπον εἰς αὐτήν, διὰ νὰ κατοικήσῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· καὶ συντόμως εἰπεῖν, διότι ἔζησες ὡσὰν ἕνας ψυχικὸς μόνον ἄνθρωπος, ὅς οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος· «μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι καὶ οὐ δύναται γνῶναι» (Α'. Κορ. β'. 14.) Κάμε ἀπόφασιν εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς σου, νὰ μὴ λυπήσῃς πλέον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μὲ καμμίαν ἄτακτον καὶ κακὴν ὄρεξιν τῆς καρδίας σου, κατὰ τὴν παραγγελίαν ὅπου σου δίδει ὁ Ἀπόστολος· «καὶ μὴ λυπῆτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ » (Ἐφεσ. δ'. 30)· μηδὲ νὰ ἐναντιωθῇς ὡς σκληροκάρδιος εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα, κατὰ τοὺς σκληροκαρδίους ἐκείνους Ἑβραίους, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Στέφανος· «σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν· ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε»· (Πράξ. ζ'. 51)· ἀλλὰ νὰ δώσῃς ὅλην τὴν καρδίαν σου εἰς αὐτὸ μὲ ὅλας της τὰς ἐπιθυμίας διὰ νὰ ἐνοικήσῃ, καθὼς αὐτὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα σὲ προστάζει λέγον· «υἱὲ δός μοι σὴν καρδίαν» (Παροιμ. κγ'. 26)· θέλεις δὲ δώσει τὴν καρδίαν σου εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐὰν μελετᾷς πάντοτε εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μὲ μίαν ἀδιάλειπτον προσευχήν. Ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μολονότι καὶ ἐκπορεύεται ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, ὅμως

εἶναι καὶ λέγεται καὶ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ διὰ τὴν ὁμοουσιότητα καὶ ἐν τῷ Υἱῷ ἀναπαύεται καὶ χαίρει ὅταν αὐτὸς ὀνομάζεται· «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, κράζον Ἀββᾶ ὁ Πατήρ»· (Γαλ. δ'. 6)· ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης νοερᾶς καὶ πνευματικῆς προσευχῆς, ἐν μὲν τῷ Πνεύματι θεωρῇς τὸν Υἱόν, ἐν δὲ τῷ Υἱῷ θεωρῇς τὸν Πατέρα, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· καὶ ἵνα καταξιωθῇς διὰ τῆς τοιαύτης νοερᾶς ἐργασίας, νὰ εὕρῃς καὶ νὰ ἰδῇς νοερῶς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν ἔλαβες μὲν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, τὴν ἔχωσες δὲ ὡσὰν σπινθῆρα μέσα εἰς τὰ πάθη καὶ ἁμαρτίας.

Καὶ τέλος πάντων, ἐπειδὴ καὶ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα· ὁ ἄλλος παράκλητος, τὸ συμπληρωτικὸν πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὁ χορηγὸς πάντων τῶν χαρισμάτων ἡ ζωὴ τῶν ζώντων· ἡ κίνησις τῶν κινουμένων· καὶ ἡ τελειότης ἁπάντων τῶν ὄντων, ἠθέλησεν ἐκ μόνης τῆς φιλανθρωπίας Του νὰ εἰδοποιήσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου τὰς πρώτας γραμμὰς καὶ τὸ πρῶτον σχέδιον τῆς χάριτός Του, παρακάλεσέ Τον νὰ μὴ σὲ ἀφήσῃ ἀτελῆ ἀλλὰ νὰ φέρῃ εἰς τελειότητα αὐτὴν τὴν εἰδοποίησιν καὶ τὸ ἔργον ὅπου ἄρχισεν εἰς ἐσέ, χαρίζοντάς σου τὸ χάρισμα τῆς διαμονῆς καὶ τῆς μέχρι τέλους ὑπομονῆς ἐν τῇ Αὐτοῦ χάριτι, τὸ ὁποῖον χάρισμα εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ χαρίσματα· καὶ αὐτὸ μόνον συνιστᾷ καὶ ἐπισφραγίζει τὸν ἑκάστου προορισμὸν κατὰ τοὺς θεολόγους[171] καὶ διὰ τοῦ χαρίσματος τούτου νὰ σὲ ἀξιώσῃ ἀπὸ ἐδῶ ἀκόμη, νὰ γίνῃς ὅλος πνευματικός, ὅλος ἀγγελοειδής, ὅλος ἅγιος καὶ υἱὸς Θεοῦ καὶ θεὸς κατὰ χάριν, ἀπ' ἐκεῖ ὅπου εἶσαι τώρα γῆ καὶ σποδός· καθὼς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελθὸν εἰς ψυχὴν ἀνθρώπου, ἔδωκεν μὲν ζωήν, ἔδωκεν δὲ ἀθανασίαν· ἤγειρεν κείμενον· τὸ δὲ κινηθὲν κίνησιν ἀΐδιον ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου, ζῶον ἅγιον ἐγένετο· ἔσχε δὲ ἄνθρωπος ἀξίαν πνεύματος εἰσοικισθέντος ἐν αὐτῷ προφήτου, ἀποστόλου, ἀγγέλου Θεοῦ, ὢν πρό τοῦ, γῆ καὶ σποδός»· (ὁμιλ. περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, ἧς ἡ ἀρχή, ἐνθυμηθῶμεν πάσαν ψυχήν).

γ΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν γ΄. μεταβολὴν ὅπου ἐνήργησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀποστόλων· διότι ἐκεῖνοι ὅπου προτήτερα δὲν ἐλαλοῦσαν ἄλλο παρὰ γήϊνα καὶ χαμερπῆ διὰ δόξας καὶ τιμὰς προσωρινὰς καὶ ματαίας· «δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν Σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων Σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ Σου». (Μάρκ. ι΄. 37)· ἐκεῖνοι ὅπου ἐλάλουν περὶ τοῦ Χριστοῦ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ· «ἐπιστάτα, καλὸν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν Σοὶ καὶ Μωϋσεῖ μίαν καὶ μίαν Ἠλίαν». (Λουκ. θ΄. 33). Ἐκεῖνοι ὅπου πρότερον ἔφθασαν ἕως καὶ νὰ συμφωνήσουν μὲ τὸν Ἰούδαν καὶ νὰ κατηγορήσουν τὴν εὐλογημένην ἐκείνην Μαρίαν καὶ νὰ θυμωθοῦν καταπάνω της, διότι ἄλειψε τοὺς Πόδας τοῦ Ἰησοῦ μὲ τόσον πολυέξοδον μῦρον, λέγοντες μὲ ἀγανάκτησιν· «εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων καὶ δοθῆναι πτωχοῖς καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ». (Μάρκ. ιδ΄. 4) Αὐτοὶ λέγω οἱ ἴδιοι, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἐλαλοῦσαν πλέον δι' ἄλλο, παρὰ διὰ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, διὰ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα πράγματα, διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, διὰ τὴν θεολογίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, διὰ τὸ ἀκατανόητον μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· διότι εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς ὁ Χριστὸς· μὲ ῥητορικὴν ἀνήκουστον, μὲ ἐλευθεροστομίαν ἀσύγκριτον καὶ μὲ γλῶσσας διαφόρους· «ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμέτεραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. (Πράξ· δ΄. 11.)

---

[171] Περὶ τοῦ χαρίσματος τῆς διαμονῆς ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τὴν πρὸς τὰ τέλη τῆς η΄. Ἀναγνώσεως.

Τώρα στοχάσου ἐσὺ ἀγαπητὲ τὰ λόγια ὅπου ὡμιλοῦσες προτήτερα ἀπὸ τὰ παρόντα γυμνάσματα καὶ τὰ λόγια ὅπου πρέπει τώρα νὰ λαλῇς, διὰ νὰ λάβῃς καὶ ἐσὺ τὴν μεταβολὴν αὐτὴν τῆς γλώσσης ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τὴν γλῶσσαν σοῦ τὴν ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἀδελφέ, ὄργανον διὰ νὰ λαλῇς ὅλα τὰ καλὰ καὶ ὄχι τὰ κακά. Ὅθεν πρέπει νὰ τὴν μεταχειρίζεσαι καὶ ἐσὺ κατὰ τὸν σκοπὸν ὅπου ὁ Θεὸς σοῦ τὴν ἔδωκεν· ἤγουν εἰς τὸ νὰ δοξολογῇς καὶ νὰ αἰνῇς μὲ αὐτὴν πάντοτε τὸν Θεόν καὶ νὰ μελετᾷς τὰ θεία Του λόγια, καθὼς γέγραπται· «πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς» (Φιλιπ. δ΄. 11). Καὶ πάλιν «καὶ ἡ γλῶσσα μου μελετήσει τὴν δικαιοσύνην Σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαινόν Σου»· (Ψαλμ. λδ΄. 32)· καὶ ὄχι εἰς τὸ νὰ λαλῇς λόγια ἀνευλαβῆ κατὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς τὸ νὰ ὀνομάζῃς τὸ θεῖον Του ὄνομα εἰς πράγματα μάταια· «οὐ λήψῃ γάρ φησί τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ» (Ἔξοδ. κ΄. 7) εἰς τὸ νὰ κατηγορῇς καὶ νὰ μέμφεσαι τὸν ἑαυτόν σου καὶ ὄχι εἰς τὸ νὰ τὸν ἐπαινῇς μόνος σου «ἐγκωμιαζέτω σὲ ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη». (Παροιμ. κζ΄. 2). Εἰς τὸ νὰ συμβουλεύῃς τόν ἀδελφόν σου ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι συμφέροντα εἰς τὴν σωτηρίαν του καὶ νὰ τὸν στερεώνῃς εἰς τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ ὄχι εἰς τὸ νὰ ἀκονᾷς ὡς μάχαιραν τὴν γλῶσσαν σου κατ' αὐτοῦ περιπαίζοντάς τον, κατηγορώντας τον καὶ ὑβρίζοντάς τον καταφρονητικῶς μὲ θυμόν· «ἠκόνησαν ὡς ρομφαίαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν» (Ψαλμ. ξγ΄. 3)· ἢ καὶ δίδοντάς του κακὰς συμβουλὰς μὲ λόγια ἁπαλὰ μὲν καὶ φιλικά, ἐπίβουλα δὲ καὶ ἐχθρικά, διὰ νὰ τὸν κακοποιήσῃς καὶ νὰ τὸν βλάψῃς· «ἡπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν· ὑπὲρ ἔλαιον καὶ αὐτοὶ εἰσί βολίδες» (Ψαλμ. νδ΄. 24). Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ ἕνα λόγον, εἰς τὴν γλῶσσαν σου πρέπει νὰ ἔχῃς τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, τὰ λόγια τῆς Παλαιᾶς, καὶ Νέας Γραφῆς· τὰ περὶ τῆς Θείας Προνοίας· τὰ περὶ τῆς Κρίσεως· καὶ τὰ περὶ τῆς ἀγαθότητός Του· καὶ ὅλαι αἱ συνομιλίαι σου νὰ εἶναι περὶ πνευματικῶν καὶ θείων πραγμάτων καὶ περὶ ὠφέλειας ψυχικῆς. Ἐὰν περὶ τοιούτων μεταχειρίζεσαι τὴν γλῶσσάν σου, ἤξευρε, ὅτι ὁ Κύριος ἔπλασεν νοερῶς τὴν ἰδικήν σου γλῶσσαν, καθὼς ἔπιασε ποτὲ καὶ τοῦ κωφοῦ καὶ μογιλάλου· «καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ...καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ». (Μάρκ. ζ΄ 33.) Καὶ εἶναι καλὸν σημάδι, ὅτι ἄρχισεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν ἰδικήν σου γλῶσσαν καὶ νὰ λαλῇ Αὐτὸ δι' αὐτῆς, ὡς ποτὲ ἐλάλει καὶ διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ διὰ τοῦ Δαβὶδ «Πνεῦμα Κυρίου ἐλάλησεν ἐν ἐμοί· καὶ ὁ λόγος Αὐτοῦ ἐπὶ γλώσσης μου». (Β΄. βασιλ. κγ΄ 2.)

Ἐντράπου λοιπὸν ἀδελφέ, πῶς ἕως τώρα ἐλάλεις ὡσὰν ἕνας σαρκικὸς καὶ νήπιος καὶ ὄχι ὡσὰν πνευματικὸς καὶ τέλειος ἄνδρας· «ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν» (Α΄. Κορ. ιγ΄ 11) καὶ ἡ γλῶσσα σου ἐμελέτα τὴν ἀδικίαν, καθὼς λέγει ὁ Ἡσαΐας· «ἡ γλῶσσα ὑμῶν ἀδικίαν μελετᾷ» (νθ΄. 3).

Ἀπεφάσισε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴν ἀφήσῃς νὰ εὔγουν ἀπὸ τὸ στόμα σου λόγια σαπρά, λόγια γελοιώδη καὶ μάταια, ἀλλὰ ὠφέλιμα καὶ σωτηριώδη πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ἀκουόντων, καθὼς σοῦ παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος· «πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴτις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν». (Ἐφέσ. δ΄. 29)· διότι ὁ λόγος εἶναι σκιὰ τοῦ ἔργου, καθὼς εἶπεν ἕνας σοφὸς[172] καὶ οἱ λόγοι οἱ κακοὶ προξενοῦν καὶ τὰ ἔργα τὰ κακά, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ λόγοι οἱ καλοὶ προξενοῦν καὶ τὰ ἔργα τὰ καλά. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Σολομών, ὅτι εἰς τὸ χέρι τῆς γλώσσης στέκεται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος· «θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης». (Παροιμ. ιη΄ 21). Καὶ καθὼς ὅποιος βαστᾶ μυρωδικὰ καὶ τὸν ἑαυτόν του εὐωδιάζει καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως καὶ ὅποιος βαστᾷ βρωμερὰ καὶ τὸν ἑαυτόν βρωμίζει καὶ τοὺς ἄλλους· τοιουτοτρόπως καὶ ὅποιος λαλεῖ τὰ καλὰ λόγια, ἢ τὰ κακὰ καὶ τὸν ἑαυτόν του ὠφελεῖ, ἢ βλάπτει καὶ τοὺς ἀκούοντάς του.

[172] Οὗτος ἐστὶν ὁ Δημόκριτος εἰπών «λόγος ἔργου σκιή».

Καὶ τέλος πάντων, παρακάλεσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ δυναμώσῃ τοῦτο ὅπου ἄρχισε νὰ ἐνεργῇ εἰς ἐσὲ· «δυνάμωσον ὁ Θεὸς τοῦτο, ὅ κατειργάσω ἐν ἡμῖν». (Ψαλμ. ξζ΄. 31)· καὶ νὰ δείξῃς μίαν τελείαν μεταβολὴν εἰς τὴν γλῶσσαν σου διὰ τῆς χάριτός Του, ὥστε νὰ μὴ σὲ ἀφήσῃ νὰ σφάλῃς πλέον μὲ αὐτὴν εἰς κανένα λόγον ἄπρεπον· «εἴτις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ. (Ἰακώβ. γ΄. 2)· ἀλλὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν γλῶσσάν σου ὡσὰν ἕνα κονδύλι, διὰ νὰ τὴν κινῇ μὲ τὴν δεξιάν του εἰς τὸ νὰ λαλῇς ἐκεῖνα μόνον ὅπου αὐτὸ θέλει καὶ βούλεται· ὥστε ὅπου, σὺ μὲν νὰ λέγῃς· «ἡ γλῶσσα μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου» (Ψαλμ. μδ΄ 2)· ἐκεῖνοι δὲ ὅπου σὲ βλέπουν καὶ σοῦ ἀκούουν, νὰ λέγουν· «αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου». (Ψαλμ. ος΄ 10).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΛΔ΄.

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, εἰς τὴν ὁποίαν

Α΄. Παρασταίνονται δύο αὐθένται συνάγοντες στράτευμα, ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἑωσφόρος.

Β΄. Ποίας πληρωμὰς δίδουν αὐτοὶ εἰς τοὺς ἀκολούθους των ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ.

Γ΄. Ποίας ἀμοιβὰς τοὺς δίδουν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

α΄.

Συλλογίσου ἀγαπητέ, ὅτι ἀφ’ οὗ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξαπέστειλε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ἀποστόλους Του καὶ τοὺς ἐφώτισε τὸν νοῦν, ἐθέρμανεν τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ἐστόμωσε τὴν γλῶσσαν μὲ ὅλας τὰς διαλέκτους τῶν ἐθνῶν· τότε ἐφάνηκαν παρρησίᾳ πῶς εὑρίσκονται εἰς τὸν κόσμον δύο Κύριοι καὶ αὐθένται· ὁ ἕνας νόμιμος Βασιλεὺς καὶ Αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός· καὶ ὁ ἄλλος τύραννος καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἑωσφόρος· καὶ πὼς αὐτοὶ οἱ δύο σταίνουν σημαίαν, ἤγουν μπαϊράκι καὶ συνάζουν στράτευμα καὶ λαόν, ζητοῦντες νὰ σύρουν πολλοὺς ὁ καθ’ ἕνας εἰς τὸ ἰδικόν του μέρος[173].

Καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς Χριστός, συλλογίσου πῶς κάθηται εἰς ἕνα τόπον ταπεινὸν μὲ ἕνα πρόσωπον ὡραῖον, γαληνόν, χαριέστατον, καὶ παμπόθητον· «ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμ. μς΄. 2.)· καὶ πῶς εἶναι περικυκλωμένος ἀπό τοὺς ἁγίους Του μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, τοὺς ὁποίους προστάζει νὰ πηγαίνουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, διὰ νὰ σπείρουν τὸν σπόρον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ νὰ μαθητεύουν τὰ ἔθνη, διὰ νὰ βαπτίζουν καὶ διὰ νὰ προσκαλοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸ νὰ ὑπογράφονται ὑποκάτω ἀπὸ τὸ μπαϊράκι τοῦ Σταυροῦ Του· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν»· (Ματθ. κη΄. 19) ἀπὸ δὲ τὸ ἐνάντιον μέρος συλλογίσου πῶς ὁ Ἑωσφόρος, ὁ ἄρχοντας τοῦ σκότους κάθηται ἐπάνω εἰς ἕναν θρόνον πύρινον, μὲ μίαν φοβερὰν καὶ ἀγριωτάτην θεωρίαν, καθὼς ἐφάνη πολλάς φοράς εἰς πολλοὺς ἁγίους καὶ καθὼς ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰώβ, μὲ ἐπηρμένην ὀφρύν, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀναμμένους ὡσὰν κάρβουνα, μὲ στόμα πυρφόρον καὶ αἱματοβαμμένον, μὲ μυκτῆρας γεμάτους ὡσὰν ἀπὸ καπνὸν καμίνου καιομένης καὶ μὲ τράχηλον δυνατὸν καὶ σκληρότατον· «ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἶδος ἑωσφόρου· ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται ὡς λαμπάδες καιόμεναι· ἐκ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καιομένης πυρὶ

[173] Ὅθεν προσφυῶς εἶπεν ὁ Ἅ~~ἅ~~γιος Ἰουστῖνος ὁ Φιλόσοφος καὶ Μάρτυς, ὅτι ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ὁ διάβολος μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν ἐπιβουλεύεται καὶ λυσσᾷ κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ σπουδάζει νὰ σύρῃ πολλοὺς εἰς τὴν κακίαν, εἶναι, διότι πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας δὲν ἤξευρε καθαρὰ ποίαν κόλασιν ἔχει νὰ λάβῃ· ἐπειδὴ αἰνιγματωδῶς αὐτὴν οἱ προφῆται ἐφανέρωναν· ἀφ’ οὗ δὲ ἦλθεν ὁ Κύριος καὶ ἔμαθε καθαρὰ τὸ αἰώνιον πῦρ ὅπου εἶναι ἑτοιμασμένον δι’ αὐτόν, πολεμεῖ μὲ λύσσαν μεγάλην τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τοὺς χριστιανοὺς μὲ σκοπόν, ἵνα ἔχο~~ω~~ντας πολλοὺς συνκοινωνοὺς τῆς κακίας, μὴ ἐντρέπεται πῶς αὐτὸς μόνος εἶναι κακὸς καὶ οὕτω νὰ παρηγορῆται· Ὁ δὲ Ἅ~~ἅ~~γιος Νεῖλος ἐν τῷ πρὸς Ἀγάθιον μοναχὸν λόγῳ, προσθέτει καὶ ἄλλας τρεῖς αἰτίας τῆς τοιαύτης κατὰ τῶν ἀνθρώπων μανίας καὶ λύσσας τοῦ διαβόλου· λέγει γὰρ ὅτι αὐτὸς σπουδάζει πολλοὺς ἢ πάντας ἑλκῦσαι μὲ λόγου του, στοχαζόμενος ἴσως, πῶς ὁ Θεὸς ἔχει νὰ τὸν λυπηθῇ καὶ αὐτὸν ὁμοῦ μέ τοὺς πολλοὺς καὶ νὰ μὴ τὸν κολάσῃ· ἐὰν ὅμως δὲν τὸν λυπηθῇ, κἂν νὰ παρηγορῆται πῶς κολάζεται μὲ τόσους πολλούς· λέγει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι, ἀρκετὴ παρηγοριὰ εἶναι εἰς τὸν φθονερὸν διάβολον καὶ μόνη ἡ ἀπώλεια τῶν πολλῶν, κἂν αὐτὸς ἀπὸ αὐτὴν δὲν κερδαίνῃ τίποτε. Τινὲς δὲ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἡ αἰτία ὅπου σπουδάζει νὰ σύρῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν ἑαυτόν του~~ῦ~~ ὁ διάβολος, εἶναι, ἡ ἐπιθυμία ὅπου ἔχει εἰς τὸ νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ τοὺς ἄλλους· καὶ φαίνεται εὔλογος ὁ λὸγος οὗτος· διότι αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία τὸν ἔκαμνεν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀπατήσῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ τὸν ὑποτάσσῃ· ἢ καὶ κάμνει τοῦτο, διὰ τὴν ἔχθραν καὶ πεῖσμα ὅπου ἔχει εἰς τὸν Θεὸν τὸν Π~~π~~οιητὴν τῶν ἀνθρώπων~~,~~ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων γενόμενον ἄνθρωπον.

ἀνθράκων· ἐν δὲ τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ αὐλίζεται δύναμις· ἔμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια» (Ἰὼβ μα΄. 18.) Συλλογίσου πῶς εἶναι περικυκλωμένος ἀπὸ ἀναριθμήτους δαίμονας, τοὺς ὁποίους προστάζει μὲ μεγάλην λύσσαν νὰ διαμοιρασθοῦν εἰς ὅλην τὴν γῆν, διὰ νὰ ἐκριζώνουν ἐκεῖνον τὸν σπόρον ὅπου σπέρνουν οἱ Ἀπόστολοι καὶ διὰ νὰ προσκαλοῦν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τὸ νὰ πολεμοῦν τὸν Χριστόν, νὰ διώκουν ἀπὸ κάθε μέρος τοὺς χριστιανοὺς καὶ μαθητάς Του, νὰ τοὺς θανατώνουν μὲ διάφορα βασανιστήρια καὶ μαρτύρια καὶ νὰ τοὺς ἀποστατίζουν ἀπὸ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπό τοῦ οἴκου του Θεοῦ ». (Α΄. Πέτρ. δ΄ 17.)

Ἔπειτα στοχάσου, ὅτι καθὼς διαφὲρουν κατὰ πάντα αὐτοὶ οἱ δύο ἀρχιστράτηγοι, ἔτσι διαφέρουν καὶ τὰ ἅρματα ὅπου μεταχειρίζονται καὶ οἱ δύο εἰς τὸν πόλεμον· ὅτι ὁ μὲν διάβολος ἁρματώνει τοὺς στρατιώτας του νὰ πολεμοῦν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὰ ἅρματα καὶ μὲ τὰς δυνάμεις τοῦ τρικεφάλου ἐκείνου ἔρωτος, ἤγουν μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μὲ τὴν ἀλαζονείαν τῆς ζωῆς· «πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου»· (Ἰωαν β΄. 16)· καὶ καταπείθει ὅλους τοὺς ὑποκειμένους του εἰς τὸ νὰ γυρεύουν ἡδονάς, πλούτη καὶ δόξαν, εἰς πεῖσμα καὶ καταισχύνην τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς πάλιν ἁρματώνει τοὺς στρατιώτας Του μὲ ὅλα τὰ ἐναντία καὶ θέλει νὰ πολεμοῦν μὲ τὸ ἅγιον μῖσος τοῦ ἑαυτοῦ των, μὲ τὴν ἄρνησιν τῶν ἡδονῶν, μὲ τὴν ἀπονέκρωσιν τῶν ἀτάκτων παθῶν, μὲ τὴν ταπείνωσιν, μὲ τὴν ἐγκράτειαν, μὲ τὴν πτωχείαν, μὲ τὴν τιμιότητα, μὲ τὰς θλίψεις, μὲ τὴν ὑπομονὴν ὅλων τῶν πειρασμῶν καὶ μὲ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου· «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω Μοι». (Ματθ. ις΄. 14). Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, τοὺς ἁρματώνει μὲ τὴν εἰς Αὐτὸν ἀδίστακτον πίστιν, ἥτις δύναται νὰ σβύσῃ ὅλα τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου καὶ νὰ νικήσῃ ὅλον τὸν κόσμον· «ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι». (Ἐφ. ς΄. 16) Καὶ πάλιν· «αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν». (Α΄. Ἰω. ε΄. 4).

Εἰς τοῦτο τὸ μπαϊράκι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπεγράφησαν στρατιῶται καὶ οἱ σήμερον ἑορταζόμενοι Ἅγιοι Πάντες· οἱ μάρτυρες, οἱ ὁμολογηταί, οἱ ἱεράρχαι, οἱ ὅσιοι, οἱ δίκαιοι, αἱ παρθέναι καὶ αἱ ὅσιαι γυναῖκαι, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ βρέφη καὶ νήπια καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, τόσον οἱ ὀνομαστοί, ὅσον καὶ οἱ ἀνώνυμοι. Καὶ μὲ ταῦτα τὰ ἅρματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἁρματωθέντες, ἐπολέμησαν ὅλοι κοινῶς μὲ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ὑπηρέτας του δαίμονας, μὲ τὰς ἀρχάς, μὲ τὰς ἐξουσίας, μὲ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, μὲ τὴν σάρκα καὶ μὲ τὸν κόσμον, ἐξαιρέτως δὲ οἱ μάρτυρες ἐπολέμησαν ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς Διοκλητιανούς, Μαξιμιανούς, Μαξεντίους, Ἀγρικολάους, Σεβήρους, Ἀντωνίνους, Ἀγριππίνους καὶ τοὺς λοιποὺς τυράννους καὶ βασιλεῖς, ὅπου ἐδίωκαν τοὺς χριστιανοὺς καὶ ὅλους τούτους τοὺς ἐνίκησαν κατὰ κράτος καὶ τοὺς ἀφάνισαν μὲ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐνδόξου μπαϊρακίου τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὴν ὑπομονὴν ὅπου ἔδειξαν μέχρι θανάτου εἰς τὰ βάσανα καὶ πειρασμοὺς ὅπου ἐδοκίμασαν. Ἤγουν εἰς τοὺς δαρμούς, εἰς τὰ δεσμά, εἰς τὰς φυλακάς, εἰς τὰ τηγάνια, εἰς τοὺς τροχούς, εἰς τὰ καμίνια, εἰς τὰ ἀναμμένα σιδηρά κρεββάτια, εἰς τὰ ξεστήρια, εἰς τὰ ὀνυχία, εἰς τὰς θηριομαχίας, εἰς τὰς ἁρμομελοτομίας καὶ εἰς ὅλους τοὺς διὰ ξίφους καὶ διὰ πυρὸς καὶ δι' ὕδατος βασάνους ὁμοῦ καὶ θανάτους. Οἱ δὲ ὅσιοι καὶ ἀσκηταὶ ξεχωριστὰ ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν τὸν διάβολον καὶ τοὺς ὑπηρέτας του, μὲ νηστείας, μὲ ἀγρυπνίας, προσευχὰς, κακοπαθείας, πείνας, δίψας, γυμνητεύσεις, πτωχείας, ὑπακοάς, ἀρνήσεις θελήματος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ τάς ὀπάς τῆς γῆς. Οἱ δὲ ἱεράρχαι καὶ διδάσκαλοι ἐπολέμησαν

ξεχωριστά, μὲ Σαβελλίους, μὲ Ἀρείους, Μακεδονίους, Νεστορίους, Διοσκόρους, Πύρρους, Σεργίους, Ἰσαύρους, Κοπρωνύμους καὶ μὲ ὅλους τοὺς αἱρετικούς· καὶ τούτους πάντας τελείως ἐνίκησαν. Τοιοῦτοι ἦσαν ἐν συντομίᾳ οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ πόλεμοι ὅπου ἐδοκίμασαν οἱ Ἅγιοι Πάντες, τοὺς ὁποίους νικήσαντες, ἐστεφανώθησαν παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἔγιναν, τῆς μὲν ἐνσάρκου οἰκονομίας τὸ μέγα τέλος καὶ ὁ ἄκρος σκοπὸς καὶ ἡ σφραγὶς καὶ τὸ συμπέρασμα· τῆς δὲ γεωργίας τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ σπόρου τοῦ Θείου Εὐαγγελίου, ὁ ὡραιότατος καὶ ποθητὸς καὶ γλυκύτατος καρπός, ὅστις ἀπεθησαυρίσθη εἰς τὰς οὐρανίους ἀποθήκας διὰ νὰ μένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας, περὶ τοῦ ὁποίου προέλεγεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς Του· «οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγετε καὶ καρπὸν φέρετε· καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ». (Ἰωαν. ιε´ 26). Αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἐπλάτυναν τρόπον τινὰ καὶ ἐμεγάλυναν τὴν ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ μέσου αὐτῶν ἔγινε θαυμαστὸς καὶ ὀνομαστὸς ὁ Θεὸς εἰς ὅλην τὴν γῆν, καθὼς γέγραπται· «θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (Ψαλμ. ξζ´. 38) καὶ πάλιν· «τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσεν ὁ Κύριος» (Ψαλμ. ιε´.2).

Τώρα καὶ σύ, ὦ ἀναγνῶστα, ἰδὲ καλῶς τούτους τοὺς δύο ἀρχιστρατήγους καὶ γνώρισε τὸν σκοπὸν τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μὲ ἀκρίβειαν προτοῦ νὰ ἐκλέξῃς καὶ ἀφ' οὗ ἀποφασίσῃς νὰ ἀκολουθήσῃς τὸ μπαϊράκι τοῦ Χριστοῦ, συλλογίσου, πῶς ἔχεις νὰ ζητῇς πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι τὸ ἄκρον τέλος σου, ἀκολούθως δὲ νὰ ζητῇς καὶ τὰ μέσα ὅπου σὲ φέρνουν εἰς αὐτὸ τὸ τέλος, ὡς σὲ προστάζει ὁ ἴδιος· «ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Δικαιοσύνην Αὐτοῦ». (Ματθ. ς´. 33.) Ἔπειτα ἐνθυμήσου πῶς ἔχεις νὰ ζητήσῃς ἀκόμη ἐξ ὅλης σου καρδίας καὶ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου προξενοῦν κέρδος εἰς τὸν Ἀρχιστράτηγόν σου Ἰησοῦν Χριστόν καὶ ἐκεῖνα ὅπου Τοῦ αὐξάνουν τὴν δόξαν Του, πολεμῶντας τὰ θελήματα τῆς σαρκός, τὰ θελήματα του κόσμου καὶ τὰ θελήματα τοῦ διαβόλου καὶ ὠφελῶντας ὄχι μόνον τὸν ἑαυτόν σου μὲ τὴν καλήν σου ζωὴν καὶ ἐνάρετον, ἀλλὰ ὠφελῶντας καὶ τὸν πλησίον δίδοντάς του καλὰς συμβουλὰς διὰ λόγων καὶ καλὸν παράδειγμα διὰ τῶν ἔργων, κατὰ τὸ χρέος τὸ ἀπαραίτητον ὅπου ἔχεις. Ἤξευρε γὰρ καλά, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν καθ' ἕναν μας τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ μας καὶ μᾶς ὑπεχρέωσε νὰ ἀγρυπνῶμεν δι' αὐτὴν· πότε μὲν λέγοντάς μας δι' ἑαυτοῦ αὐτοπροσώπως· «ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτόν». (Ματθ. ιη´ 15), πότε δὲ διὰ τοῦ σοφοῦ Σειρὰχ δίδοντάς μας ἐντολὴν περὶ τοῦ πλησίον· «ἐνετείλατο αὐτοῖς ἑκάστῳ περὶ τοῦ πλησίον» (Σειρ. ιζ´ 14). Αὐτὰ εἶναι τὰ ἅρματα ὅπου πρέπει νὰ βαστάζῃς, ἐὰν ἀγαπᾷς νὰ στρατεύεσαι νομίμως ὑποκάτω ἀπὸ τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐὰν ἀγαπᾷς νὰ μιμηθῇς καὶ ἐσὺ τοὺς σημερινοὺς Ἁγίους Πάντας, διότι ἀλλέως πῶς ἠμπορεῖς νὰ λέγεσαι στρατιώτης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀνίσως καὶ ἀφ' οὗ ἀπετάχθης μὲ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ἔφυγες ἀπὸ τὸ μπαϊράκι τοῦ ἑωσφόρου καὶ ἀπὸ τὴν λατρείαν καὶ τὴν πομπὴν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ[174], θέλῃς πάλιν νὰ ζῇς

[174] Ὅθεν λέγει ὁ Θ~~θ~~εῖος Χρυσόστομος· «ἡ φωνὴ αὕτη, ἤτοι τό~~,~~ ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾶ καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ, συνθήκη πρὸς τὸν Δεσπότην ἐστί· ἤγουν ὑπόσχεσις καὶ τάξιμον εἶναι πρὸς τὸν Χριστόν», (κατηχήσεις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι). Ὁ δὲ Ἅ~~ἅ~~γιος Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων εἰς τὰς Κατηχήσεις του, λέγει, ὅτι τὸ ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾶ δηλοῖ ὅτι ἐγὼ ὁ βαπτιζόμενος χαλῶ τὴν συμφωνίαν ἐκείνην ὅπου ἔκαμνεν ὁ Ἀδὰμ καὶ διὰ τοῦ Ἀδὰμ ὅλη ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸν διάβολον διὰ νὰ παραβῇ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ~~,~~ καὶ ἀθετῶ τὴν φιλίαν καὶ ἕνωσιν τοῦ Σατανᾶ καὶ ἀποπτύω τὴν δύναμιν καὶ δόξαν του. Τὸ δὲ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ δηλοῖ, ὅτι κάμνω ἐγὼ ὁ βαπτιζόμενος συμφωνίαν καὶ ὑπόσχεσιν νὰ εἶμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, νὰ ὑποτάσσομαι εἰς τὰς ἐντολάς Τ~~τ~~ου καὶ νὰ κάμνω τὸ θέλημά Του~~τοῦ~~. Τί δὲ δηλοῦσι τὰ ἔργα τοῦ Σατανᾶ, τὰ ὁποῖα ἀποστρέφεται κάθε χριστιανός; Ὅ~~ὅ~~λας τὰς κακίας καὶ κάθε λογῆς ἁμαρτίαν. Τί δὲ δηλοῖ ἡ λατρεία του; δηλοῖ κάθε προσκύνησιν καὶ προσευχὴν ὅπου γίνεται εἰς αὐτόν, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἀνάπτῃ τινὰς κηρία καὶ φῶτα εἰς μνήματα ἑλληνικὰ καὶ εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν δαιμόνων, τὸ νὰ θυμιάζει κοντὰ εἰς βρύσες καὶ πηγάδια διὰ νὰ εὕρῃ ἰατρείαν εἰς

μὲ τάς διαταγάς του καὶ εἰς κάθε πρᾶγμα γυρεύῃς τὰς ἡδονάς, τὰς ἀναπαύσεις καὶ τὰς προτιμήσεις; Πῶς ἠμπορεῖς νὰ λέγεσαι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, ἀνίσως καὶ ἀντὶ νὰ γυρεύῃς τὴν δόξαν καὶ τὰ κέρδη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐσὺ ζητῇς τὴν ζημίαν Του μὲ τὸ νὰ περιπαίζῃς ὅποιον προσέχει περισσότερον εἰς τὴν εὐλάβειαν; Μὲ τὸ νὰ λέγῃς ὑποκριτὴν ὅποιον ἀποφεύγει τοὺς κινδύνους τῆς ψυχῆς του μὲ περισσοτέραν στόχασιν; Καὶ μὲ τὸ νὰ κατηγορῇς ὅποιον πλησιάζει εἰς τὰ Θεία Μυστήρια μὲ περισσοτέραν συνέχειαν; Καὶ ὅποιον ζητεῖ νὰ φυλάττῃ σώας τὰς παραδόσεις τῶν Θείων Πατέρων; Πῶς δὲ καὶ ἠμπορεῖς νὰ πιστευθῇς ὅτι ἀγαπᾷς ἀληθινὰ καὶ τιμᾷς τοὺς σημερινοὺς Ἁγίους Πάντας ὅταν δὲν τοὺς μιμῆσαι μὲ τὰ ἔργα, ἀλλὰ ἀπέχῃς μακρὰν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς των, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ ἀληθινὴ τιμὴ καὶ δόξα τῶν ἁγίων, εἶναι τὸ νὰ τοὺς μιμῆσαι καὶ ἐσὺ κατὰ τὸ δυνατόν σου; Ἐνεργῶντας μὲν κάθε θεληματικὸν κόπον ἀρετῆς, ὑπομένοντας δὲ εὐχαρίστως κάθε ἀκούσιον πειρασμὸν ὅπου σοῦ ἔλθῃ, ἢ ἐκ δαιμόνων ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἢ καὶ ἐκ τῆς διεφθαρμένης καὶ ἀσθενοῦς σου φύσεως; Λέγει γὰρ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος· «τιμὴ μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος».

Ἐντράπου λοιπὸν ἀγαπητέ, ὅτι ἔχοντας ἔμπροσθέν σου ἕνα ὁλόκληρον σύννεφον ἀπὸ μάρτυρας καὶ ἕνα μυριάριθμον πλῆθος Ἁγίων, δὲν ἠθέλησες ἕως τώρα νὰ μιμηθῇς οὐδὲ ἕναν ἐξ αὐτῶν. Ὅθεν ἀποφάσισε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἀνακαινίσῃς τὰς πρώτας ὑποσχέσεις ὅπου ἔδωκες εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα διὰ νὰ πολεμῇς ὡς καλὸς στρατιώτης τοὺς τρεῖς μεγάλους ἐχθροὺς ὅπου ἔχεις, σάρκα, κόσμον καὶ κοσμοκράτορα, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ περιπατήσῃς τὴν στράταν ὅπου ἐπεριπάτησαν οἱ πόδες ὅλων τῶν ἁγίων. Ἂν εἶσαι Ἱεράρχης καὶ Ἀρχιερεύς, μιμοῦ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους Ἁγίους Ἀρχιερεῖς καὶ ποίμανε τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ ὅπου ἐνεπιστεύθης, ὄχι ἀναγκάζοντάς το, ἀλλὰ με τὸ θέλημά του· ὄχι μὲ αἰσχροκερδείας καὶ πλεονεξίας, ἀλλὰ με ἀγάπην καὶ προθυμίαν· ὄχι ὡς δυνάστης καὶ κατακυριεύων, ἀλλὰ πείθων τὸν λαὸν μὲ τὸν τύπον τῆς ἐναρέτου ζωῆς σου διὰ νὰ λάβῃς τὸν ἐπάξιον μισθὸν τῆς τοιαύτης ποιμαντικῆς σου, καθὼς ταῦτα σοῦ παραγέλλει ὁ Κορυφαῖος· «ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλὰ ἑκουσίως· μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ δ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου. Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (Α΄ Πέτρου ε΄ 2). Ἂν εἶσαι μοναχὸς καὶ καλόγηρος, μιμοῦ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἁγίους μοναχοὺς καὶ ὁσίους εἰς τὰς νηστείας, εἰς τὰς προσευχάς, εἰς τὰς σκληραγωγίας, εἰς τὴν ἀκτημοσύνην καὶ εἰς ὅλους τοὺς νόμους καὶ κανόνας τῆς μοναδικῆς πολιτείας διὰ νὰ γίνῃς τύπος καὶ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς εἰς τοὺς κοσμικούς, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «φῶς μοναχῶν Ἄγγελοι, φῶς δὲ κοσμικῶν μοναχοί». Ἂν εἶσαι κοσμικὸς εὑρισκόμενος ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, μιμοῦ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἁγίους χριστιανοὺς εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν ὑπομονήν, εἰς τὴν ταπείνωσιν, φυλάττοντας ὅλας τὰς Ἐντολὰς τοῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ γίνῃς καὶ ἐσὺ τύπος καὶ φῶς κάθε καλοῦ ἔργου εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, κάμνοντάς τους νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸν ὅπου πιστεύεις, καθὼς γέγραπται· «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς» (Ματθ. ε΄ 16)[175] καὶ ἂν

τὰς ἀσθενείας του, ἢ διὰ νὰ τοῦ δώσουν θησαυρὸν οἱ δαίμονες. Λατρεία τοῦ σατανᾶ εἶναι ἀκόμη καὶ ὅλαι αἱ μαντεῖαι, τὰ ποδαρικά, τὰ ριζικά, τὰ γυτεύματα τῶν κακῶν γραΐδίων καὶ τὰ δαιμονικὰ ψιθυρίσματα καὶ φυσήματα, καὶ τὰ παρατηρήματα τῶν ἡμερῶν καὶ τοῦ πετάσματος τῶν πουλιῶν καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα δαιμονικά. Πομπὴ δὲ τοῦ σατανᾶ εἶναι οἱ δαιμονικοὶ χοροὶ καὶ τὰ παιγνίδια καὶ τὰ θέατρα καὶ τὰ κυνήγια καὶ ἱπποδρόμια τὰ ὁποῖα ταῦτα ὅσοι τὰ δέχονται, ὅλα ἢ μερικά, λέγει ὁ ἀνωτέρω Ἅγιος Κύριλλος, ὅτι εἶναι ἔθνικοὶ καὶ εἰδωλολάτραι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δαιμονολάτραι.

[175] Ἤξευρε γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἔβαλε κάθε χριστιανὸν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ εἶναι διδάσκαλος τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν καὶ νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὴν καλὴν του ζωὴν εἰς τὴν

τύχη οἱ ἀσεβεῖς νὰ σὲ βιάσουν εἰς τὴν πίστιν, νὰ προκρίνῃς καλλίτερα ὅλα τὰ βάσανα καὶ κάθε πικρὸν θάνατον παρὰ νὰ ἀρνηθῇς τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν Χριστόν, μιμούμενος τοὺς ἁγίους ἐκείνους παλαιοὺς Μάρτυρας· καὶ ἁπλῶς ὁποίας τάξεως καὶ βαθμοῦ εἶσαι, τρέχε καὶ ἐσὺ δι᾽ ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν τὸν προκείμενον ἀγῶναν εἰς τοὺς χριστιανούς, καθὼς ὁ Θεῖος Παῦλος σοῦ παραγέλλει· «τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ὑμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν δι᾽ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα» (Ἑβρ. ιβ΄ 1). Καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος διὰ τοῦτο τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔστειλε τοὺς Ἀποστόλους νὰ σπείρουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ θερίσῃ ἐξ αὐτῶν, ὄχι ἄχυρα καὶ ζιζάνια, ἀλλὰ σῖτον καθαρόν, τὴν ἰδικήν των σωτηρίαν. Παρακάλεσέ Τον ὁλοψύχως νὰ σὲ ἀξιώσῃ διὰ τῆς χάριτός Του νὰ φανῇς σῖτος καθαρός, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως, ἄξιος διὰ νὰ τεθῇς εἰς τὰς οὐρανίους ἀποθήκας καὶ ὄχι ἄχυρον ἢ ζιζάνιον, ἄξιον διὰ νὰ κατακαίεσαι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· «καὶ συνάξει τόν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ». (Ματθ. γ΄ 12).

β΄.

Συλλογίσου ἀγαπητὲ τὴν πληρωμὴν ὅπου δίδουν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ εἰς τοὺς στρατιώτας των αὐτοὶ οἱ δύο ἀρχιστράτηγοι, ὁ Χριστός καὶ ὁ ἑωσφόρος, διὰ νὰ δυναμώνῃς περισσότερον τὴν καρδίαν σου. Ἡ πληρωμὴ ὅπου δίδει ἐδῶ ὁ ἑωσφόρος εἰς τοὺς στρατιώτας του, εἶναι μῖσος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, λύπη, ταραχή, ἀγριότης, ὀλιγοπιστία, ἀκαθαρσία, ὑπερηφάνεια, ἀγνωσία, τύφλωσις τοῦ νοός, πόρωσις τῆς καρδίας, φόβος φθαρτικός, ἐλεγμὸς τῆς συνειδήσεως ἄπαυστος, φθορὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν τοῦ σώματος δυνάμεων, φθορὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων· πορνεῖαι, μοιχεῖαι, ἀρσενοκοιτίαι, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παρὰ φύσιν κακά· καὶ μὲ αὐτὰ ὅλα κάμνει τοὺς στρατιώτας του σιχαμερούς, βρωμερούς, ἀκαθάρτους, μισητοὺς ἀπὸ Θεὸν καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους· καὶ τοὺς καταστaίνει ἀπὸ ἀνθρώπους χοίρους καὶ ἄλογα κτήνη, δαυλοὺς τῆς αἰώνιου κολάσεως καὶ ἄλλους ὁμοίους του διαβόλους «καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν» (Ἰωα. ς΄. 70). Καὶ τὸ θαυμαστὸν εἶναι ὅτι ὁ τρισκατάρατος αὐτὸς ἀρχιστράτηγος καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἐκεῖνον ὀλίγον καιρὸν ὅπου φαίνεται πῶς δίδει ἡδονὴν εἰς τοὺς στρατιώτας του μὲ τὴν ἁμαρτίαν, αὐτὸς τοὺς ποτίζει ἕνα φαρμάκι πικρότατον, διότι σμίγει τὴν ἡδονὴν ἐκείνην μὲ τόσην ταραχὴν τοῦ πνεύματος καὶ μὲ τόσην φθορὰν τοῦ σώματος (καὶ ἀφήνω τὸν ἐλεγμὸν τῆς συνειδήσεως) ὅπου χίλιαι τοιαῦται ἡδοναί, δὲν συγκρίνονται μὲ μίαν τοιαύτην βάσανον. Καὶ σιωπῶ ἐδῶ, πῶς αὐτὸς ὁ μιαρὸς μὲ τὸ νὰ εἶναι πάντοτε ψεύστης καὶ ἀνθρωποκτόνος, «ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀλήθεια οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ· ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύτης ἐστί καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ» (Ἰωαν. η΄. 44). Αὐτὸς λέγω μὲ τὸ νὰ εἶναι τοιοῦτος ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος τῶν ἀνθρώπων, πολλές φορές ἀπατᾶ τοὺς ἀθλίους ἁμαρτωλοὺς καὶ ὑπόσχεται νὰ τοὺς δώσῃ ἐκεῖνο ποῦ δὲν δύναται· καὶ ἂν τύχῃ νὰ δυνηθῇ, πάλιν δὲν θέλει νὰ τοὺς τὸ δώσῃ· ὅθεν ὑποσχόμενος πολλάς φοράς νὰ τοὺς δώσῃ ἡδονὰς, τοὺς δίδει στενοχωρίας καὶ θλίψεις· ὑποσχόμενος νὰ δώσῃ τιμὰς καὶ δόξας τοὺς δίδει ἀτιμίας, ὑποσχόμενος νὰ τοὺς δώσῃ πλοῦτον, τοὺς δίδει πτωχείαν, ἐξορίαν, φυλακήν, πολλάκις δὲ καὶ θάνατον· ἀφήνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον

εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν. Ὅθεν καὶ ἔχει νὰ ζητήσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν κάθε Χριστιανόν, ὄχι μόνον τὴν ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τὴν ἰδικήν του, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων, καθὼς λέγει ὁ Θθεῖος Χρυσόστομος· «καὶ γὰρ διδάσκαλον καὶ ζύμην καὶ φῶς καὶ ἅλας εἶναι βούλεται (ὁ Θεὸς) τὸν Χριστιανὸν· τί δὲ ἐστι τὸ φῶς; Ββίος λάμπων, μηδὲν ἔχων ἐσκοτισμένον· τὸ φῶς οὐχ ἑαυτῷ χρήσιμον, οὐδὲ τὸ ἅλας, οὐδὲ ἡ ζύμη, ἀλλ᾽ εἰς ἑτέρους ἐπιδείκνυται τὴν ὠφέλειαν· οὕτως οὗ τὴν ἑαυτῶν ὠφέλειαν ἀπαιτούμεθα μόνον, ἀλλὰ και τὴν ἑτέρων». (Ὁμιλία νβ΄- εἰς τὸν Ἰωάννην).

ὅπου δίδει, εἶναι μάταιον, ψεύτικον καὶ ὀλιγοχρόνιον, ὅπου σήμερον εἶναι καὶ αὔριον χάνεται, καθὼς εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής· «καὶ ἰδοὺ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις Πνεύματος» (α΄. 14).

Ἡ πληρωμὴ δὲ πάλιν ὅπου δίδει ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τοὺς στρατιώτας Του εἶναι ὅλα τὰ ἐναντία, ἤγουν ἀγάπη, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότης, ἀγαθοσύνην, πίστις, πραότης, καθαρότης, ἁγιότης, ταπεινοφροσύνην, διάκρισις, διόρασις, προόρασις, φωτισμός, ἁρπαγὴ πρὸς Κύριον, δύναμις τῶν θαυμάτων καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὑπερφυσικὰ χαρίσματα καὶ οἱ καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Παῦλος (Γαλ. ε΄. 22)· καὶ ὁ Προφήτης Ἠσαΐας (ια΄. 2). Καὶ μὲ αὐτὰ ὅλα κάμνει τοὺς στρατιώτας του ἰσαγγέλους, θεοὺς κατὰ χάριν, θαυμαστούς, ἐπαινετοὺς καὶ φοβεροὺς κοντὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅπου τοὺς βλέπουν καὶ τοὺς ἀκούουν. Καὶ τί λέγω εἰς τοὺς ἀνθρώπους μόνον; Φοβερούς τοὺς κάμνει ἀκόμη καὶ κοντὰ εἰς τοὺς δαίμονας, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ὅπου τοὺς ἰδοῦν, τρέμοντες εὐγαίνουν ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους ἀνθρώπους. «Δαιμόνια ἐκβάλλετε» (Ματθ. ι΄. 8). Καὶ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅτι ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰησοῦς Χριστὸς ὄχι μόνον δίδει ἐσωτερικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς στρατιώτας Του διὰ νὰ νικήσουν τὸν διάβολον εἰς τὸν κόσμον· «Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον; Εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ » (Α΄ Ἰωαν. ε΄ 5)· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὅπου οἱ στρατιῶται Του θλίβονται καὶ πολεμοῦν, Αὐτὸς τοὺς χαροποιεῖ καὶ τοὺς πλατύνει μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως· «τῇ ἐλπίδι χαίροντες». (Ρωμ. ιβ΄. 12) καὶ πάλιν, «ἐν θλίψει ἐπλάτυνας με» (Ψαλμ. δ΄ 1). Καὶ εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ κλαίουν, Αὐτὸς τόσον τοὺς γλυκαίνει, ὅπου κάμνει πλέον χαρμόσυνον τὸ κλαύσιμον τῶν μετανοούντων, παρὰ τὴν χαρὰν τῶν θεάτρων· καθὼς τὸ βεβαιώνει ὁ ἴδιος· «μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν ὅτι γελάσετε» (Λουκ. ϛ΄. 21). Καὶ καθὼς ὅταν ἕνας φίλος μᾶς προσκαλεῖ εἰς συμπόσιον, μᾶς λέγει νὰ ὑπάγομεν διὰ νὰ κάμωμεν μαζί Του Κανόναν, ἔτσι καὶ ὁ Χριστός, προσκαλῶντας ὅλους τοὺς χριστιανοὺς διὰ νὰ πάσχουν θλίψεις, τοὺς κάμνει εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ αἰσθάνονται τόσην γλυκύτητα εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ὅπου μοναχὴ ἡ χαρὰ τῆς καλῆς συνειδήσεως εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ ἀνταποδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ἑκατονταπλάσιον ὅπου Αὐτὸς ἐπαγγέλλεται νὰ δώσῃ ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον δι’ ὅλας τὰς θλίψεις· «οὐδεὶς ἐστιν, ὅς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφάς... ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ» (Μάρκ. ι΄. 30).

Αὐτὰ τὰ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα ἠξιώθησαν νὰ λάβουν ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ οἱ σήμερον ἑορταζόμενοι Ἅγιοι Πάντες· τὴν ἀγάπην λέγω, τὴν χαράν, τὴν εἰρήνην, τὴν ἀδίστακτον πίστιν, τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ὅλα τὰ λοιπά. Ἀπὸ τὸν πνευματικὸν ἄρτον τῶν χαρισμάτων τούτων φαγόντες καὶ χορτάσαντες καὶ ἀπὸ τὸν πνευματικὸν τοῦτον οἶνον, τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου, ὡς λέγει ὁ Δαβίδ, πιόντες, ἐμεθύσθησαν μὲ μίαν μέθην ἐκστατικὴν καὶ νηφάλιον. Ὅθεν οἱ μὲν μάρτυρες ἐνόμιζαν τὰ πυρωμένα σιδηρᾶ κρεββάτια ὡς μαλακὰ στρώματα, τὰς φυλακὰς ὡς παλάτια, τὰ ξεστήρια καὶ ὀνύχια ὡς ρόδα καὶ τριαντάφυλλα καὶ ὅλας τὰς σκληρὰς βασάνους καὶ τιμωρίας ὡς τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα καὶ τοὺς διώκτας καὶ τυράννους ὡς κνώδαλα καὶ ζωΰφια· «ὅταν γὰρ ὁ τῆς εὐσεβείας ἔρως τὴν ψυχὴν προκατάσχῃ, λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἅπαν αὐτῇ πολέμων καταγέλαστον εἶδος· καὶ πάντες αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ ποθουμένου καταξέοντες, τέρπουσι μᾶλλον ἢ πλήττουσι» (Λόγος εἰς τὸν μάρτυρα Βαρλαάμ). Οἱ δὲ ὅσιοι ἐκ τῶν χαρισμάτων τούτων ἐμπλησθέντες καὶ μάλιστα ἐκ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, ἐνόμιζον τὰς ἀγρίας ἐρήμους ὡς πόλεις ἡμερωτάτας· τὴν νηστείαν ὡς τρυφήν, τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ἀληθινὴν περιουσίαν, τὴν ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησιν ὡς τιμὴν καὶ δόξαν, τὰς σκληραγωγίας καὶ κακοπαθείας τοῦ σώματος ὡς καλοπαθείας καὶ ἀναπαύσεις, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ· «ἱκανὴ θρέψαι τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀγάπη ἀντὶ βρώσεως καὶ πόσεως· οὗτός ἐστιν ὁ οἶνος ὁ εὐφραίνων καρδίαν

ἀνθρώπου· μακάριος ὁ πιὼν ἐκ τοῦ οἴνου τούτου· ἐκ τούτου ἔπιον οἱ ἀκόλαστοι καὶ ᾐδέσθησαν, οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐπελάθοντο τὰς ὁδοὺς τῶν προσκομμάτων· καὶ οἱ μέθυσσοι καὶ ἐγένοντο νηστευταί· καὶ οἱ πλούσιοι καὶ ἐπεθύμησαν τὴν πτωχείαν· καὶ οἱ πένητες καὶ ἐπλούτισαν τῇ ἐλπίδι· καὶ οἱ ἄρρωστοι καὶ ἐγένοντο δυνατοί· καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ ἐσοφίσθηιαν» (Λόγος οβ σελ. 417). Τί νὰ πολυλογῶ; Οἱ Ἅγιοι Πάντες διὰ μέσου τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅπου ἠξιώθησαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἔγιναν θεοὶ κατὰ χάριν καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ · «ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες» (Ψαλμ. πα΄. 6)· καὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες εἰς ὅλην τὴν γῆν· «καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν» (Ψαλμ. μδ΄ 18). Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξουσιάζουν ἕνα μέρος τοῦ κόσμου, ἄλλοι δὲ ἄλλο· ὁ ἕνας μίαν νῆσον καὶ ἐπαρχίαν καὶ ὁ ἄλλος ἄλλην· ὁ Σπυρίδων τὴν Κέρκυραν· ὁ Γεράσιμος τὴν Κεφαλληνίαν· ὁ Διονύσιος τὴν Ζάκυνθον· ὁ Δημήτριος τὴν Θεσσαλονίκην· ὁ Γεώργιος τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης· ὁ Νικόλαος τὰ Μῦρα τῆς Λυκίας καὶ οἱ λοιποὶ καθεξῆς ἐξουσίασαν τοὺς τόπους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμαρτύρησαν ἢ ἐκοιμήθησαν, ἢ μὲ τὰ λείψανά των ἡγίασαν· καὶ μολονότι καὶ ἀπέθανον τὸ φαινόμενον τοῦτον καὶ σωματικὸν θάνατον ἀλλὰ ζῶσι παντοτεινὰ κατὰ τὴν ψυχήν· «δίκαιοι γάρ φησίν εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι» (Σοφ. ε΄. 15). Διότι ἂν καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὰ σώματά των, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἔτι ζῶντες δὲν ἐχωρίσθη οὔτε ἀπὸ τὰς ψυχάς, οὔτε ἀπὸ τὰ σώματά των, καθὼς καὶ ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἐχωρίσθη οὔτε ἀπὸ τὴν θεοϋπόστατον ψυχήν Του οὔτε ἀπὸ τὸ Πανάγιον Σῶμα Του ἐν τῷ τριημέρῳ θανάτῳ Αὐτοῦ· ἀλλὰ τὰς μὲν ψυχὰς αὐτῶν ἠξίωσε τοῖς ἐν οὐρανοῖς μακαριότητος τὰ δὲ σώματα αὐτῶν ἄλλα μὲν ἐφύλαξεν καὶ φυλάττει σῶα καὶ ἀδιάλυτα ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως· ἄλλα δὲ ἀποδεικνύει πηγὰς διαφόρων θαυμάτων καὶ μύρων κρήνης καὶ ἰατρεῖα κάθε πάθους καὶ ἀσθένειας, διότι ἔτσι ὑπεσχέθη ὁ Ἀρχιστράτηγος αὐτῶν Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ δώσῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς αὐτούς, ὄχι μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀλλὰ και μετὰ θάνατον «καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ἡμῖν ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶναν» (Ἰωαν. ιδ΄. 16). Ὅθεν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Μέγας Γρηγόριος ταῦτα φησίν· «ὡσαύτως προσκυνήσεις καὶ τὰς σωροὺς τούτων (τῶν ἁγίων δηλ.) τὰς ἁγίας, καὶ εἴ τι τῶν ὀστέων λείψανον· οὐ γὰρ διέστη τούτων ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ προσκυνητοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ διέστη ἡ θεότης ἐπὶ τοῦ ζωοποιοῦ θανάτου» (ἐν τῷ κατὰ Χριστὸν δεκαλ.).

Εἶδες ἀδελφὲ ποίαν πληρωμὴν δίδει ὁ διάβολος εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ δούλους του; Ὅλα τὰ βρωμερά, ὅλα τὰ παρὰ φύσιν, ὅλα τὰ κτηνώδη καὶ διαβολικὰ πάθη. Εἶδες ἐξ ἐναντίας καὶ ποίαν πληρωμὴν δίδει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ δούλους Του; Ὅλα τὰ ὑπερφυσικά, ὅλα τὰ οὐράνια καὶ ὅλα τὰ θεοπρεπῆ χαρίσματα. Λοιπὸν μὴ γίνῃς τόσον ἀνόητος ὅπου νὰ προτίμησης ἐκεῖνα καὶ νὰ ἀποφύγῃς ταῦτα· νὰ προκρίνῃς τὸν θάνατον περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωήν, τὸ σκότος περισσότερον ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴν γῆν καὶ λάσπην περισσότερον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διότι ἂν φθάσῃς εἰς τόσην ἀναισθησίαν καὶ προτιμήσῃς ἐκεῖνα ἀπὸ ταῦτα, ἤξευρε ὅτι ὄχι μόνον θέλεις παραβῆ τοὺς νόμους τοὺς χριστιανικοὺς καὶ θέλεις λογίζεσαι ὡς ἕνας ἀσεβής, ἀλλὰ ἀκόμη οὐδὲ θέλεις αἰσθανθῆ ποτὲ εἰς τὴν ψυχήν σου καμμίαν ἀληθινὴν χαρὰν· «οὐκ ἔστι γὰρ χαίρειν, λέγει Κύριος τοῖς ἀσεβέεσιν» (Ἡσαΐου μη΄ 22)· οὐδὲ θέλεις εὕρει ποτὲ ἐν τῇ ζωῇ σου εἰρήνην ἀληθινὴν μέσα εἰς τὴν συνείδησίν σου, διότι ὅποιος ἐναντιώνεται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ εἰρήνην εἰς τὸν ἑαυτόν του· «ὅταν λέγωσιν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος» (Α΄. Θεσσ. ε΄. 3)· οὐδὲ θέλεις ἀποκτήσει ποτὲ κανένα καλὸν ἀληθινὸν καὶ τίμιον εἰς τὸν ἑαυτόν σου.

Διὰ τοῦτο κάμε ἀδελφέ, ὡσὰν φρόνιμος καὶ λογικὸς ὅπου εἶσαι καὶ ὡσὰν εὐσεβὴς καὶ χριστιανὸς καὶ πρόκρινε τὰ οὐράνια χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνταμείβει εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ὁ Χριστὸς τοὺς ἰδικούς Του δούλους καὶ στρατιώτας· καὶ ἀποφάσισε νὰ περιπατῆς τὴν στράταν τῶν ζωοποιῶν καὶ θείων Του ἐντολῶν, καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ χρέος τὸ χριστιανικὸν ὅπου ἔχεις· καὶ τρέχε εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα ὅπου σὲ ἐκάλεσεν ὁ Χριστός, διὰ νὰ νικήσῃς τὰ πάθη καὶ τὸν διάβολον καὶ οὕτω νὰ λάβῃς ὡς ἐν μέρει ἀρραβῶνος, τὰ πνευματικὰ χαρίσματα ὅπου ἀπαριθμήσαμεν ἀνωτέρω καὶ νὰ μιμηθῇς καὶ σὺ τὰ παραδείγματα τῶν Ἁγίων Πάντων. Καὶ ἐὰν διὰ μόνην καὶ μόνην τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν κάμνῃς τὴν ἐκλογὴν διὰ νὰ Τὸν ἀκολουθήσῃς , τὸ ὁποῖον εἶναι ἴδιον τῶν τελείων καὶ τῶν υἱῶν, κἂν ἀκολούθησέ Τον διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν σου καὶ διὰ τὴν ἀνάπαυσίν σου· ἤγουν διὰ τὰ χαρίσματα καὶ διὰ τοὺς μισθοὺς ὅπου Αὐτὸς ὑπόσχεται νὰ σοῦ δώσῃ ἐδῶ ἐὰν μετὰ χαρᾶς τὸν ἀκόλουθῇς τὸ ὁποῖον εἶναι τῶν μέσων καὶ μισθωτῶν· καὶ λέγε καὶ σὺ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικὸν «ἔκλινα τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι τὰ δικαιώματά σου εἰς τὸν αἰῶναν δι' ἀντάμειψιν». (Ψαλμ. ριη΄. 11) καὶ ἡ ἐλπὶς τῶν πνευματικῶν αὐτῶν χαρισμάτων ἂς σὲ προθυμοποιήσῃ εἰς τὸν νοητὸν πόλεμον καὶ ἂς θερμάνῃ τὴν καρδίαν σου εἰς τὸ νὰ μιμηθῇς τὸ παράδειγμα τοῦ Λυτρωτοῦ σου καθὼς προθυμοποιεῖ καὶ τοὺς κοσμικοὺς στρατιώτας εἰς τὸν πόλεμον τὸν αἰσθητὸν ἡ ἐλπὶς πῶς ἔχουν νὰ λάβουν στεφάνους καὶ ἀξιώματα ἐξωτερικά· «ἐκεῖνοι μὲν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον» (Α΄. Κορ. θ΄. 25).

Αἰσχύνθητι πῶς ἄφησες νὰ σὲ πλανᾷ τόσον καιρὸν ἕνας φανερὸς ἐπίβουλος καὶ ἐχθρός σου διάβολος, ὅστις ἐπλήρωσε τοὺς κόπους καὶ ταῖς δούλευσαις ὅπου τοῦ ἔκαμνες μὲ ψεύτικας ἡδονάς καὶ μὲ ἀληθινάς ταλαιπωρίας ὑστερώντας σε ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπερφυσικὰ καὶ φυσικὰ καλά καὶ ἀφήνοντας σε εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν κακά· καὶ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα ἀποστράφου ὅλα τὰ καλὰ ὅπου εἶναι δυνατὸν νὰ σοῦ δώσουν ὅλα ὁμοῦ τὰ κτίσματα χωρὶς τὸν Θεόν. Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου σὲ ἐφώτισε καὶ βάλλοντας μεσίτας εἰς Αὐτὸν τοὺς σημερινοὺς Ἁγίους Πάντας, παρακάλεσέ Τον νὰ καμφθῇ εἰς τὰς πρεσβείας αὐτῶν καὶ ἀνίσως καμμίαν φορὰν θελήσῃς νὰ μακρύνῃς ἀπὸ λόγου Του νὰ μὴ σὲ ἀφήνῃ ἀλλὰ ἢ στανικῶς νὰ σὲ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν ἑαυτόν Του μὲ καμμίαν παίδειαν ὡσὰν μὲ χαλινάρι· «ἐν κημῷ γάρ φησί καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σὲ» (Ψαλμ. λα΄. 12)· ἢ θεληματικῶς νὰ σὲ κάμνῃ νὰ Τὸν ἀκολουθῇς, μὲ τὴν εὐωδίαν καὶ μετάδοσιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ μύρων καὶ χαρισμάτων.«Μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου, διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἵλκυσάν σε ὀπίσω σου, εἰς ὀσμὴν μύρων σου δραμοῦμαι» (Ἆσμα α΄ 3).

γ΄.

Συλλογίσου ἀδελφὲ τὴν πληρωμὴν ὅπου ὑπόσχονται νὰ δώσουν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὐτοὶ οἱ δύο ἀρχιστράτηγοι· μία πληρωμὴ δίδεται εἰς τοὺς στρατιώτας εἰς τὸν καιρὸν ὅπου γίνεται ὁ πόλεμος καὶ ἄλλη πληρωμὴ μεγαλυτέρα δίδεται εἰς αὐτούς, ὕστερον ἀπὸ τὴν νίκην. Ὅθεν καὶ ὁ ἑωσφόρος φυλάττοντας αὐτὴν τὴν τάξιν, ἀφ' οὗ δώσῃ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν τόσην κακὴν πληρωμὴν εἰς τοὺς ἀκολούθους του, καθὼς τὴν εἴπομεν εἰς τὸν β΄. συλλογισμόν, εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἄλλο δὲν τοὺς δίδει, παρὰ φλόγας τῆς κολάσεως καὶ ἀπώλειαν παντοτεινήν. Καὶ τοῦτο θέλοντας νὰ φανερώσῃ ὁ Κύριος ἔλεγε περὶ τοῦ διαβόλου· «ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπωλέσῃ». (Ἰωά. ι΄.10). Αὐτὸς ὁ καταχθόνιος κλέπτης πρῶτον γυρεύει εἰς τὴν ζωὴν ταύτην νὰ κλέψῃ τὴν εἰρήνην τῆς καρδίας σου· «ἵνα κλέψῃ»· ἔπειτα γυρεύει νὰ θανατώσῃ τὴν ψυχήν σου μὲ τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν· «ἵνα θύσῃ»· καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν γυρεύει νὰ δώσῃ παντοτεινὴν ἀπώλειαν καὶ εἰς

τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα μὲ τὸ αἰώνιον πῦρ, μὲ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, μὲ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον μὲ τὸν ἀτελεύτητον σκώληκα καὶ μὲ ὅλα τὰ λοιπὰ εἴδη τῆς κολάσεως· «ἵνα ἀπωλέσῃ»· ζημιώνοντας καὶ ἐσὲ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον καλόν τῆς δόξης, ὅπου ἐζημιώθη καὶ αὐτός, διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν του· καὶ φορτώνοντάς σε μὲ τὸ ἄπειρον βάρος τῆς αἰωνίου καταδίκης, τὴν ὁποίαν δοκιμάζει πάντοτε καὶ αὐτὸς φλογιζόμενος.

Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ὄχι μόνον διὰ νὰ σοῦ δώσῃ μίαν ζωὴν χάριτος· «ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν» (Ἰωά. ι΄. 10)· ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ δώσῃ ἀκόμη ἄλλην μίαν ζωὴν δόξης αἰώνιου ἀπείρως πλουσιωτέραν ἀπὸ ἀγαθὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ὅταν τελειώσῃ ὁ πόλεμος κατὰ τῶν ἰδικῶν Του καὶ ἰδικῶν σου ἐχθρῶν ὑπόσχεται νὰ σοῦ δώσῃ αἰωνίως μίαν εὐδαιμονίαν τόσον ἔνδοξον καὶ τόσον μεγάλην, ὅπου διὰ νὰ σοῦ τὴν ἀγοράσῃ ὁ ἄναρχος Πατὴρ ἔδωκε τὸν Μονογενῆ Του Υἱόν, ὁ Υἱὸς ἔδωκεν τὸν ἑαυτόν Του καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον συνήργησεν εἰς αὐτὴν τὴν δόσιν μὲ μίαν ἀγάπην ἄπειρον. Καὶ τοῦτο ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ ὁ Κύριος μὲ τὴν λέξιν περισσὸν ὅπου λέγει· «ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν» (Ἰωαν ι΄. 10)· «τί τὸ περισσόν; Φησίν ὁ Μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· τὸ μὴ συνεῖναι μόνον καὶ συζῆν, ἀλλὰ και εἰς ἀδελφοὺς αὐτῷ τελέσαι καὶ συγκληρονόμους· τοῦτο δὴ τὸ περισσὸν· ὁ διδόμενός ἐστι μισθός»· (ἐν τοῖς πρὸς Ξένην). Ἀνίσως λοιπὸν καὶ ἐσὺ πολεμήσῃς μὲ ἐμπιστοσύνην, ὁ μισθός σου θέλει εἶναι ἡ ἔνδοξος καὶ αἰώνιος ἐκείνη ζωή· ζωήν τῆς ὁποίας ὀλίγαι στιγμαὶ ἠμποροῦν νὰ γλυκάνουν ὅλας τὰς κολάσεις τῶν κολασμένων, ζωή, ὅπου εἶναι συντροφευμένη ἀπὸ κάθε καλὸν· καὶ ζωὴ ὅπου ἔχει νὰ σὲ κάμνῃ νὰ ζῇς αἰωνίως περισσότερον μὲ τὸν Θεὸν παρὰ μὲ τὸν ἑαυτόν σου, βυθίζουσα σε μέσα εἰς τὸ πέλαγος ὅλων τῶν τρυφῶν ὅπου δὲν ἔχουν τέλος ποτέ.

Αὐτὴν τὴν αἰώνιον ζωὴν ἠξιώθησαν νὰ λάβουν μετὰ θάνατον καὶ οἱ Ἅγιοι Πάντες· καὶ τώρα κατοικοῦν ὅπου εἶναι ἡ χαρὰ ἡ ἀνεκλάλητος· ὁ ἦχος τῶν ἑορταζόντων ὁ χειμάρρους τῆς τρυφῆς· οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων· «ἔνθα ἀπέδρα, ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμὸς» (Ἠσ. να΄. 11)· ὅπου τὰ ἡτοιμασμένα ἀγαθὰ τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Θεόν· «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη» (Α΄ Κορ. β΄ 9)· καὶ ὅπου ἡ τελεωτέρα καὶ καθαρωτέρα ἔλλαμψις τῆς Ἁγίας καὶ Μακαρίας Τριάδος, τὴν ὁποίαν Βασιλείαν Οὐρανῶν τίθεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος «Θεὸν ὁρῶντες ἀμέσως πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ὁρώμενοι». Καὶ ὄντως ἔκαμναν ὡσὰν καλοὶ καὶ φρόνιμοι πραγματευτάδες διότι ἄλλαξαν μὲ τὰ μικρὰ τὰ μεγάλα· καὶ κοπιάσαντες ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ζῶσι τώρα ἀτελεύτητα, κατὰ τὸν Δαβίδ· «καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ζήσεται εἰς τέλος». (Ψαλμ. μη΄ 8)· Ἔδωκαν αἵματα καὶ οὐρανοὺς ἀγόρασαν, ἔσπειραν μὲ δάκρυα καὶ θλίψεις καὶ τώρα θερίζουσιν ἀγαλλόμενοι· «οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι» (Ψαλμ. ρκε΄ 6)· ἔχυσαν ἱδρῶτας προσωρινοὺς καὶ τρυφῶσι καὶ ἀναπαύονται εἰς αἰῶνα αἰῶνος· «ἐκεῖ ἀναπαύσονται ἐν τρυφῇ ἀγαθῇ» (Ἰεζ. λδ΄ 14). Καὶ οὕτω συναχθέντες ὅλοι εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, ἔδειξαν ἔμπρακτον τὸ ἔργον καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπεριπάτησεν τριαντατρεῖς χρόνους εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπαθεν καὶ ἐσταυρώθην καὶ ἀπέθανεν, τὸ ὁποῖον ἦτο διὰ νὰ συνάξῃ δηλ. εἰς ἕν, «τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ», ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (ια΄. 52).

Τώρα ἐσύ, ὦ ἀναγνῶστα, εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ στέκῃς ἀμελὴς εἰς τὸ νὰ διαλέξῃς τὸ μέρος τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀφιερωθῇς ὅλος εἰς τὸ Ἅγιόν Του θέλημα; Τάχα μήπως καὶ στοχάζεσαι ὅτι δύνασαι νὰ δουλεύῃς καὶ τὸν ἕνα ἀρχιστράτηγον καὶ τὸν ἄλλον, ἤγουν καὶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν διάβολον; Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, καθὼς βεβαιώνει ὁ Κύριος· «οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν» (Ματθ. ϛ΄ 24). Τάχα μήπως γυρεύῃς διὰ νὰ συμφωνήσῃς τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον; Ἀλλ' οὔτε τοῦτο εἶναι δυνατόν, διότι ὁ ἕνας συνάγει καὶ ὁ

ἄλλος σκορπίζει, καθὼς λέγει ὁ Κύριος· «ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστι καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει». (Ματθ. ιβ΄ 30). Μήπως θέλης νὰ κράξης τὰς αἰσθήσεις σου διὰ νὰ συμβουλευθῆς; Ἀχ! Μὰ ποίαν συμβουλὴν ἠμπορεῖ νὰ σοῦ δώση ἕνας ἐχθρός σου, (καθὼς εἶναι αἱ αἰσθήσεις), ὅπου εἶναι παρομοίως ἀμαθὴς καὶ πονηρός; Τὸ λοιπὸν ἰδὲ, ὅτι ἄλλη ἐλπὶς σωτηρίας δὲν ἔμεινεν εἰς ἐσὲ παρὰ νὰ ἀκολουθήσης τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ προσκαλέσματα ὅπου σοῦ κάμνει διὰ νὰ κληρονομήσης μετὰ θάνατον τὰ αἰώνια ἐκεῖνα ἀγαθὰ ὅπου ἐκληρονόμησαν πάντες οἱ ἅγιοι καὶ διὰ νὰ μὴ χωρισθῆς αἰωνίως ἀπὸ τὸ ἄκρον ἀγαθόν· ἰδὲ ὅτι ὁ μὲν καιρὸς τῆς ζωῆς σου εἶναι ὀλίγος, ὡς λέγει ὁ Σολομών· «ὀλίγος ἐστὶ καὶ λυπηρὸς ὁ βίος ἡμῶν» (Σοφ. β΄)· ἡ δὲ αἰωνιότης δὲν τελειώνει ποτὲ καὶ ὅτι δὲν ἔχει νὰ περάση πολὺς καιρός, ὅπου νὰ εὑρεθῆς εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ τότε πόσον ἔχεις νὰ μετανοήσης ταλαίπωρε, ὅτι δὲν ἠκολούθησες τὰ παραδείγματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ παραδείγματα τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ ὅτι δὲν ἔζησες μίαν ζωὴν ἀξίαν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος. Ἤξευρε γάρ, ὅτι ἀνίσως καὶ ἀποθάνῃς ἀμετανόητος καὶ ἀδιόρθωτος, ἐξάπαντος ἔχεις νὰ καταρᾶσαι χιλίας φοράς αὐτὴν τὴν παράνομον ἀποστροφήν, ὅπου ἔκαμνες εἰς τὴν χάριν ὅπου σοῦ ἐπρόσφερεν ἕνας Θεὸς καὶ σὲ ἐπροσκάλεσεν, ὅταν Αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ τὴν τοιαύτην σου ἀποστροφήν, θέλει σοῦ εἰπεῖ εἰς τὸ πρόσωπον, δὲν σὲ γνωρίζω· «οὐκ οἶδα ὑμᾶς» (Λουκ. ιγ΄ 27).

Ὅθεν ἐπιμελήσου ἀδελφέ νὰ διορθώσης τὸν ἑαυτόν σου τώρα ὅπου ἔχεις τὸν καιρὸν καὶ νὰ ἐπιστρέψης εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ μὴν ἔλθης εἰς αυτὸν τὸν κίνδυνον· ἐντράπου, διότι ἕως τώρα ἐστάθης ὡσὰν ἕνας ἄγνωστος καὶ κακὸς πραγματευτὴς καὶ ἐπροτίμησες καλλίτερα τὰ προσωρινὰ ταῦτα καὶ ψεύτικα τοῦ κόσμου καλά, ἀπὸ τὰ αἰώνια ἐκεῖνα καὶ ἀληθινὰ ἀγαθά, μὲ τὰ ὁποῖα ὑπόσχεται ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀνταμείψη, ἐὰν Τὸν δουλεύῃς μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν. Ἀποφάσισε νὰ νικήσης καθὼς πρέπει τὰ πάθη σου καὶ ἔτσι νὰ ἀκολουθήσης τὸν Κύριον ὅπου σὲ προσκαλεῖ διὰ νὰ σὲ κάμνῃ αἰωνίως μακάριον. Παρακάλεσε τὸν Θεὸν διὰ νὰ σὲ δυναμώσῃ νὰ φυλάξης ἕως τέλους τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου ἔκαμνες εἰς Αὐτὸν νὰ ἀκολουθῆς εἰς ὅλα τὸ Πανάγιόν Του θέλημα καὶ νὰ πολεμῆς τοὺς ἰδικούς Του καὶ ἰδικούς σου ἐχθρούς. Βάλε μεσίτας εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς σημερινοὺς Ἁγίους Πάντας, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι φιλάδελφοι καὶ θέλουν νὰ τοὺς βάνωμεν πρέσβεις εἰς τὸν Θεὸν διὰ λόγου μας· καὶ καθὼς διεπέρασαν αὐτοὶ ἀκαταπόντιστοι τὴν πολυτάραχον θάλασσαν τούτου τοῦ βίου καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα τῆς αἰωνίου ἐκείνης ζωῆς· ἔτσι παρακαλοῦν τὸν Θεὸν πάντοτε διὰ νὰ τὴν περάσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀκλυδώνιστοι καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν γαλήνιον λιμένα, διὰ νὰ συγχαίρωμεν μὲ αὐτούς. Αὐτοὶ μας ἀγαποῦν ὑπερβολικά καὶ καθὼς ἐπολέμησαν αὐτοὶ καὶ ἐνίκησαν καὶ τώρα ὀνομάζονται θριαμβεύουσα ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησία, ἔτσι ἐπιθυμοῦν νὰ πολεμήσωμεν καὶ νὰ νικήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἡ ἐπὶ γῆς καλουμένη στρατευομένη Ἐκκλησία· ὅθεν μολονότι καὶ σωματικῶς ἐχωρίσθησαν ἀπὸ ἡμᾶς, πνευματικῶς ὅμως φροντίζουσι καὶ προνοοῦσι πάντοτε διὰ λόγου μας. Οἱ ἱεράρχαι καὶ ἀρχιερεῖς φροντίζουν διὰ τὰ ποίμνια καὶ τὰς Ἐκκλησίας των, καθὼς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὴν β΄ Ἐπιστολὴν τοῦ Πέτρου, ἐν ᾗ λέγει ὁ Κορυφαῖος· «σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ἡμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιείσθαι» (Β΄ Πέτρ. α΄ 15). Οἱ γονεῖς φροντίζουν διὰ τὰ τέκνα των, καθὼς ὁ Θεῖος Ἀμβρόσιος λέγει (ἐπιταφ. τοῦ Θεοδοσίου), ὅτι ὁ Μέγας Θεοδόσιος φροντίζει εἰς τοὺς οὐρανοὺς Ὀνωρίου καὶ Ἀρκαδίου τῶν υἱῶν του. Οἱ ὁμογενεῖς, προνοοῦν διὰ τοὺς ὁμογενεῖς των, καθὼς ὁ Προφήτης Ἠλίας καὶ μὲ ὅλον ὅπου εἶχεν ἀναληφθῆ πρότερον τοῦ βασιλέως Ἰωσαφάτ, ἔστειλεν ὅμως (ἴσως δι' Ἀγγέλου) ὕστερον γράμματα φοβεριστικὰ εἰς τὸν βασιλέα Ἰωρὰμ τὸν υἱόν του, ὡς γέγραπται· «καὶ ἦλθεν αὐτῷ ἐν γραφῇ παρὰ Ἠλιοῦ τοῦ Προφήτου λέγων. Τάδε λέγει Κύριος» (Β΄ Παραλειπομ. κα΄ 12). Καὶ καθὼς φαίνεται εἰς τοὺς Μακκαβαίους, ὅτι ὁ Προφήτης Ἱερεμίας καὶ ὁ Ὀνίας οἱ προαποθανόντες,

προσηύχοντο διὰ τὸ γένος τοῦ Ἰσραήλ, ὅπου ἔπεσεν εἰς πολλὰς συμφοράς. (Β΄ Μακκαβ. ιε΄). Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντες οἱ ἅγιοι παντοτεινὰ φροντίζουν δι' ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους καὶ ἡμέραν καὶ νύκταν παρακαλοῦν τὸν Ἅγιον Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τους, καθὼς εἶδεν ὁ θεολόγος εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν. «Καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον του ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας καὶ φιάλας χρυσὰς, γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων» (ε΄ 8).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΕΤΕΡΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΜΕΛΕΤΑΙ
ΦΥΛΑΚΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΛΟΥΜΕΝΑΙ
Διαμοιρασμέναι εἰς πᾶσαν ἡμέραν τοῦ μηνός.

ΗΜΕΡΑ Α΄.

Περὶ τῆς ἀξίας τῆς σωτηρίας.

Α΄. Ἡ σωτηρία μου εἶναι μία πραγματεία ὅλη ἰδικήν μου· ἐὰν ἐγὼ δὲν ἔχω ἔννοιαν δι᾽ αὐτήν, ποῖον ἄλλον ἐννοιάζει δι᾽ ἐμέ;

Β΄. Εἶναι πραγματεία ἰδική μου, ὅλης τῆς ψυχῆς μου καὶ ὅλου τοῦ σώματός μου· ἐὰν ἐγὼ δὲν τὴν βεβαιώσω, ποῖος τὴν βεβαιώνει δι᾽ ἐμέ;

Γ΄. Εἶναι πραγματεία δι᾽ ὅλους τοὺς αἰῶνας· ἐὰν ἐγὼ δὲν τὴν ἐνεργήσω, ποῖος τὴν ἐνεργεῖ δι᾽ ἐμέ;

Τί κάμνω λοιπόν; Διατὶ δὲν προσέχω ὅλος εἰς τὴν σωτηρίαν ταύτην τῆς ψυχῆς μου; Ἄλλο δὲν ἔχω καλλίτερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ψυχὴν· ἄλλο δὲν ἔχω ἀξιώτερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀθάνατον ψυχὴν· καὶ λοιπὸν ἐὰν τὴν χάσω μίαν φοράν, ἔχασα αἰωνίως τὸ πᾶν ἀγαθόν.

Πρόσφερε εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα διὰ μέσου τῆς Παρθένου καὶ τοῦ Ἀγγέλου ὅπου σὲ φυλάττει καὶ τοῦ συνωνύμου σου ἢ ἄλλου Ἁγίου, τὸν ὁποῖον ἔχεις προστάτην, πᾶσαν ἐπιχείρησίν σου, διὰ νὰ γίνεται αὕτη εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

ΗΜΕΡΑ Β΄.

Περὶ τοῦ ἀβεβαίου τῆς ὥρας τοῦ θανάτου.

Α΄. Ἐδόθη ἀπόφασις· χρειάζεται νὰ ἀποθάνω, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω τὸν καιρόν ἠμπορῶ νὰ ἀποθάνω εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν, εἰς ταύτην τὴν ὥραν.

Β΄. Ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω τὸν τόπον· ἠμπορῶ νὰ ἀποθάνω ἢ ἐκεῖ ὅπου κοιμῶμαι, ἢ ἐκεῖ ὅπου περιπατῶ, ἢ ἐκεῖ ὅπου στέκομαι καὶ εἰς κάθε ἄλλον τόπον, ὅπου διατρίβω.

Γ΄. Ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω τὸν τρόπον· ἠμπορεῖ νὰ ἀποθάνω ἀδιόρθωτος εἰς ταύτην ἢ εἰς ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἁμαρτάνω μὲ τόσην χαρὰν καὶ ἀφοβίαν; Καὶ μεταπίπτω μὲ τόσην εὐκολίαν; Καὶ δὲν φεύγω πᾶσαν αἰτίαν ἁμαρτίας; Ποία πίστις εἶναι ἡ ἰδικήν μου;

Κάμνε ἀπόφασιν νὰ μὴ χάσης τὸν καιρὸν· διότι ὁ καιρὸς εἶναι ἕνα μέγα μέσον διὰ νὰ ζήσης ἐναρέτως, νὰ ἔχης διορισμένας τὰς πράξεις τῆς ἡμέρας. Ἐκείνη ἡ ὥρα τὴν ὁποίαν χάνεις, ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ὕστερη ὥρα τῆς ζωῆς σου καὶ ἐκείνη ἡ ὥρα, τὴν ὁποίαν ἐπιχειρίζεσαι καλά, ἠμπορεῖ νὰ σοῦ προξενήση τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

ΗΜΕΡΑ Γ΄.

Περὶ τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου.

Α΄. Ἂν δὲν ἀποθάνω ἀπὸ ἕναν αἰφνίδιον θάνατον, θέλω λάβει εἰς ἕνα καιρὸν τὴν εἴδησιν διὰ νὰ διορθωθῶ καὶ ἴσως τότε νὰ ἔχω καιρὸν διὰ νὰ ἐξομολογηθῶ· ἀλλὰ μὲ βίαν τότε ἠμπορῶ νὰ ὁμιλήσω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀρρωστείας;

Β΄. Ἴσως νὰ ἔχω νοῦν διὰ νὰ ἐξετασθῶ ἀλλὰ μετὰ βίας τότε ἠμπορῶ νὰ εἶμαι εἰς τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τὸν φόβον.

Γ΄. Ἴσως νὰ ἔχω καρδίαν διὰ νὰ κάμνω καλὴν μετάνοιαν· ἀλλὰ τότε ἔχω τὴν συνείδησίν μου μπερδεμένην ἀπὸ τόσας ἁμαρτίας· ὢ Θεέ μου, τί θέλω κάμνει;

Ἔχε πάντοτε εὐπρεπισμένην τὴν ψυχήν σου καὶ βγάλε πᾶσαν αἰτίαν ἐλέγχου συνειδήσεως· ἔχε ἕναν καλὸν πνευματικὸν καὶ μὴ χάσης τοῦτον τὸν καιρὸν ὅπου σοῦ δίδει ὁ Θεός, διὰ νὰ διορθωθῇς μίαν φορὰν ἀληθινά.

ΗΜΕΡΑ Δ΄.

Περὶ ἑτοιμασίας εἰς τον θάνατον.

Α΄. Τί πρέπει νὰ κάμνω, διὰ νὰ ἀποθάνω καλά; Ἐκεῖνα τὰ καλὰ ὅπου ἐκείνην τὴν ὥραν θέλω νὰ ἔχω κατορθωμένα.

Β΄. Ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἠμπορῶ ἴσως νὰ κάμνω εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν.

Γ΄. Ἐκεῖνα ὅπου ἔπρεπε νὰ κάμνω ἀναγκαίως εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν· μετάνοιαν ἀληθινὴν τῶν ἁμαρτιῶν μου· πράξεις ἐσωτερικὰς συντριβῆς· φυγὴν γενναίαν τῶν αἰτιῶν κάθε ἁμαρτίας.

Ἀνάμεσα εἰς τὰς πράξεις ταύτης τῆς ἡμέρας, στοχάσου τὸν θάνατον, μετανοῶντας τὰς ἁμαρτίας σου καὶ ἀποφασίζοντας νὰ δουλεύσῃς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν τάξιν σου.

ΗΜΕΡΑ Ε΄.

Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀποθνήσκοντος.

Α΄. Αἱ περασμέναι ἁμαρτίαι τὸν θλίβουν, διότι εἰς αὐτὰς δὲν μετενόησε καθὼς πρέπει.

Β΄. Ἡ παροῦσα κατάστασις τὸν πικραίνει διότι βλέπει τόσους κινδύνους καὶ δὲν ἔχει πῶς νὰ τοὺς φύγῃ.

Γ΄. Τὸν φοβίζει ἡ μέλλουσα ζωή, διότι ἔχοντας ἔμπροσθέν του τὴν αἰωνιότητα, δὲν ἠξεύρει εἰς ποίαν ἀπὸ τὰς δύο ἔχει νὰ ὑπάγῃ, εἰς ἀπόλαυσιν ἢ εἰς κόλασιν. Τρέμουν οἱ δίκαιοι, τί θέλω κάμνει ἐγὼ ὁ τρισάθλιος ἁμαρτωλός;

Ἐξομολογήσου εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν, ἂν εἶσαι βέβαιος, ἢ ἂν ἀμφιβάλλῃς πῶς ἔχεις ἀνεξομολόγητον καμμίαν ἁμαρτίαν θανάσιμον. Καὶ ἄν σοῦ φαίνεται πῶς εἶσαι εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, εὐχαρίστησέ Τον καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σὲ διαφυλάττῃ ἔτσι ἕως τέλους.

ΗΜΕΡΑ Ϛ΄.

Περὶ τῆς ὕστερης ὥρας τῆς ζωῆς.

Α΄. Εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν θέλει χωρισθῇ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἀπὸ τάς τρυφάς.

Β΄. Εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν θέλουν λάβει τέλος αἱ τιμαί, τὰ πλούτη καὶ οἱ φίλοι.

Γ΄. Ἠμπορῶ εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ κολασθῶ· ἂν αὐτὴ εἶναι ἡ ὕστερη, τί θέλει εἶναι δι᾽ ἐμέ; Ὢ στιγμὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμεται ἡ αἰώνιος ζωή!

Διόρισε κάθε ἡμέραν νὰ ἐξετάζῃς τὴν συνείδησίν σου, κἄν εἰς τὴν ἑσπέραν· καὶ ἔχε εὐλάβειαν εἰς τὸν Ἄγγελον τὸν φύλακά σου.

ΗΜΕΡΑ Ζ΄.

Περὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας.

Α΄. Εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μου, θέλει γίνῃ κριτήριον διὰ λόγου μου, εἰς τὸ ὁποῖον μου φαίνεται πῶς βλέπω ἐπάνω ἀπὸ τὴν κλίνην μου τὸν ἑαυτόν μου κρινόμενον.

Β΄. Εἰς τὴν ἀριστερὰν βλέπω τὸν διάβολον ὅπου γελᾷ, καὶ ἀνοίγει ἔμπροσθέν μου ἕνα μεγάλο βιβλίον διὰ νὰ ἀναγνώσω εἰς ἐκεῖνο γεγραμμένα ξεκαθαριστὰ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα τῆς ζωῆς μου.

Γ΄. Εἰς τὴν δεξιὰν βλέπω τὸν Ἄγγελον τὸν φύλακά μου, ὁ ὁποῖος στέκει ἀναγνώθοντας εἰς ένα μικρὸ βιβλίον, ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον καλὸν ὅπου ἔκαμνα καὶ μὲ λυπηρὸν βλέμμα μοῦ παρουσιάζει αὐτὸ εἰς τὰ ὀμμάτιά μου· ὢ ποῖα παρουσία! Ὢ ποῖα θεωρία! Ὢ ποῖος φόβος!

Παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ σὲ φυλάττῃ, διὰ νὰ μὴ Τὸν παροργίσῃς πλέον καὶ διὰ νὰ λάβῃς καλὸν θάνατον.

ΗΜΕΡΑ Η΄.

Περὶ τῆς στάσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τὸν θάνατον.

Α΄. Ἂν εἶναι ἡ ψυχὴ διὰ τὴν μακαριότητα, ὡς ὅλη γεμάτη ἀπὸ ἀρετάς, εὐθύς θέλουν τὴν συντροφεύσει μὲ μεγάλην χαρὰν οἱ Ἄγγελοι· καὶ τί λογῆς χαρὰν θέλει εἶναι ἐκείνην;

Β΄. Ἂν ἡ ψυχὴ εἶναι διὰ τὴν κόλασιν, ὡς γυμνὴ ἀπὸ κάθε ἀρετὴν, θέλει τραβηχθῆ εὐθὺς ἀπὸ τοὺς δαίμονας· ἀλλὰ ἀπὸ ποίους ἔχω νὰ τραβηχθῶ ἐγώ; Καὶ εἰς ποῖον τόπον ἔχω νὰ σταθῶ;

Γ΄. Ἂν ἡ ψυχὴ καταδικασθῆ εἰς τὸν ᾅδην· ἀλλοίμονον! Ποῖος νὰ παραστήση τὴν δεινότητα τῆς φυλακῆς ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ μείνη ἕως εἰς τὴνΔευτέραν Παρουσίαν, διὰ νὰ λάβη τὴν τελείαν κόλασιν;

Εἰς ταύτην τὴν ἑσπέραν μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς συνειδήσεώς σου, στοχάσου τὴν περασμένην σου ζωὴν καὶ συμπέρανε ποῖα στάσις σοῦ πρέπει καὶ πρὶν νὰ ὑπάγης εἰς τὴν κλίνην σου παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ σὲ λυτρώση ἀπὸ τὴν αἰώνιον κόλασιν.

ΗΜΕΡΑ Θ΄.

Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ σώματος μετὰ τὸν θάνατον.

Α΄. Στοχάσου πῶς ἔχει νὰ γίνη μετὰ θάνατον τὸ λείψανόν σου· κίτρινον, ἄμορφον, βρωμερὸν καὶ ἄσχημον· δὲν βλέπει, δὲν ὁμιλεῖ, δὲν ἀκούει· χωρὶς κίνησιν, χωρὶς αἴσθησιν, χωρὶς κἀμμίαν ἐνέργειαν.

Β΄. Ποῦ τὸ φέρουν; Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, συντροφιασμένον ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι μετὰ ὀλίγας εὐχάς, τὸ ἀφήνουν διὰ νὰ ἐνταφιασθῆ εἰς τὸ κοινοταφεῖον καὶ νὰ βαλθῆ μέσα εἰς τὸ χῶμα, διὰ νὰ σαπῆ καὶ νὰ καταφαγωθῆ ἀπὸ τοὺς σκώληκας. Καὶ τέτοιον βρωμερὸν σῶμα τὸ κολακεύω ἐγὼ μὲ τόσας τρυφάς;

Γ΄. Καὶ μετὰ τὴν ταφὴν τί θέλει ἀκολουθήσει; Θέλει ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ φαντασίας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ λησμονηθῆ τόσον, ὡσὰν νὰ μὴν ἐστάθη παντελῶς εἰς τὸν κόσμον.

Ἐνθυμήσου πῶς τελειώνει ὅλη ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου· καὶ ἐκεῖνο τὸ σῶμα τὸ τόσον χαϊδευμένον, διὰ τὸ ὁποῖον τόσον ἐξοδεύομεν, ἔχει νὰ σαπίση ὅλον. Καὶ λοιπὸν μίσησε τὰς σωματικὰς ἀναπαύσεις καὶ ἄφες τὰς ματαιότητας.

ΗΜΕΡΑ Ι΄.

Περὶ ζωῆς κριθησομένης.

Α΄. Ἕως ἐγὼ ζῶ καὶ κάμνω καλὰ ἢ κακά, γράφω ταῦτα ὡσὰν εἰς βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἀναγνωσθῆ μίαν ἡμέραν· ἤγουν ἔχουν νὰ ἀναγνωσθοῦν τότε τὰ κακὰ ὅπου δὲν ἔπρεπε νὰ κάμνω καὶ ἔκαμνα.

Β΄. Ἔχουν νὰ ἀναγνωσθοῦν τὰ καλὰ ὅπου ἠμποροῦσα νὰ κάμνω καὶ δὲν ἔκαμνα.

Γ΄. Εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ἔχει νὰ μοῦ δοθῆ ἡ τελευταία ἀπόφασις· καὶ ποίας ὁποίαν ἑτοιμάζω μὲ τὰς πράξεις μου.

Δὸς μίαν ματιὰν εἰς τὴν περασμένην σου ζωὴν καὶ στοχάσου τὰς ἁμαρτίας σου καὶ πόσα καλὰ δὲν ἔκαμνες διὰ πολιτικὰς ἢ ἄλλας αἰτίας καὶ μίσησε κάθε κακὸν ὅπου ἔκαμνες καὶ ἀποφάσισε νὰ ζήσης ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μίαν ζωὴν ἐνάρετον.

ΗΜΕΡΑ ΙΑ΄.

Περὶ μετανοίας.

Α΄. Ἐὰν ἥμαρτον, ἔχω χρέος νὰ μετανοήσω· δὲν εἶναι ἔτσι; Ἀλλὰ πότε ἔχω νὰ μετανοήσω; Ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον; Εἶναι ἀδύνατον, διότι δὲν ἔχω πλέον καιρὸν.

Β΄. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου; Εἶναι δυσκολώτατον, διότι τότε ἔχω ὀλίγον καιρὸν καὶ εἶμαι καὶ βεβαρημένος ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν.

Γ΄. Ἄλλος καιρὸς δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, πάρεξ τὸ παρὸν· λοιπὸν πρέπει νὰ μετανοήσω τώρα εὐθύς, διότι μετὰ ταῦτα ἐνδέχεται νὰ μὴ μετανοήσω.

Προσπάθησε κάθε ἑσπέραν νὰ μετανοῇς καὶ νὰ ζητῇς συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' ὅσα κακὰ ἔργα ἔκαμνες· δι' ὅσα λόγια κακὰ ἐλάλησες· καὶ δι' ὅσους κακοὺς λογισμοὺς ἐσυλλογίοθης καὶ σπούδασε νὰ τὰ ἐξομολογηθῇς ὅλα εἰς τὸν πνευματικόν σου καὶ νὰ κάμνης τὸν κανόνα τους.

ΗΜΕΡΑ ΙΒ΄.

Περὶ τῆς τελευταίας Κρίσεως.

Α΄. Ὅλα τὰ σημεῖα ὅπου ἔχουν νὰ γίνουν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, καθὼς τὰ σημειώνουν αἱ Θεῖαι Γραφαί, θέλουν εἶναι ταῦτα· ὁ ἥλιος σκοτινιασμένος· ἡ σελήνη αἱματώδης ὡς ἀπὸ μαῦρον αἷμα· οἱ ἀστέρες πίπτοντες· ἡ θάλασσα ἠχοῦσα· ἡ γῆ ἀνοίγουσα βαθυτάτας φάραγγας· σεισμοὶ φοβεροὶ· πόλεμοι φρικτοὶ καὶ ἄλλα πολλά.

Β΄. Ἡ κρίσις θέλει ἔλθη αἰφνιδίως, ὅταν κανεὶς δὲν τὸ λογιάζῃ· ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνουν· ὅταν δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ διορθωθοῦν.

Γ΄. Μὲ φόβον μέγαν θέλει βρέξει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἕνα πῦρ, ὅπου θέλει ῥουφήσει εἰς τὰς φλόγας του καὶ ἀνθρώπους καὶ ζῶα καὶ φυτὰ καὶ χώρας καὶ ἀκροπόλεις καὶ ὅλον τὸν κόσμον· ὢ ποῖος ἐμπρησμός! Ἂν μέλλουν νὰ ἔχουν τόσον φόβον τὰ ἀναίσθητα κτίσματα, πόσον ἄραγε θέλουν νὰ ἔχουν οἱ ἁμαρτωλοί;

Τρεῖς πράξεις πρέπει νὰ κάμνης εἰς ταύτην τὴν μελέτην· α΄. φόβον τῆς Θείας Δικαιοσύνης· β΄. συντριβὴν καὶ μετάνοιαν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου γ΄. δέησιν ταπεινὴν εἰς τὴν Θείαν Εὐσπλαγχνίαν.

ΗΜΕΡΑ ΙΓ΄.

Περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

Α΄. Εἰς τὴν φοβερὰν φωνὴν τῶν Ἀγγελικῶν σαλπίγγων θέλει ἀναστηθῇ τοῦτο μου τὸ κορμὶ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον τόπον ὅπου κείτεται τεθαμμένον.

Β΄. Θέλει κραχθῇ ἡ ψυχή μου ἀπὸ ὅθεν εὑρίσκεται, διὰ νὰ ἑνωθῇ δεύτερον μὲ τὸ κορμί μου.

Γ΄. Θέλει εἶναι ἀθάνατον τὸ κορμί μου ὁμοῦ μὲ τὴν ψυχήν μου· ἀλλὰ ποῖαν ἀθανασίαν μέλλουν νὰ ἔχουν; Ἢ ἀθλίαν διὰ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξα, ἢ μακαρίαν διὰ τὴν μετάνοιαν ὅπου ἔδειξα καὶ διὰ τὰς ἀρετὰς ὅπου ἔκαμνα.

Μεταχειρίσου κάποιαν νηστείαν καὶ ἐγκράτειαν, ἢ ἄλλην καμμίαν σκληραγωγίαν· καὶ ἂν δύνασαι δῶσε καὶ ἐλεημοσύνην διὰ νὰ σοῦ χαρίσῃ ὁ Θεὸς ἕνα ἀληθινὸν ἐσωτερικὸν πόνον μετανοίας καὶ κατανύξεως διὰ τὰς ἁμαρτίας σου.

ΗΜΕΡΑ ΙΔ΄.

Περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ.

Α΄. Θέλει ἔλθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θριαμβευτὴς μὲ τὸν Σταυρόν Του, συντροφευμένος ἀπὸ μυριάδας Ἀγγέλων, ἔχων κοντὰ Του τὴν Ὑπεραγίαν Μητέρα Του, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους· φοβερός, ἔνδοξος, καθήμενος ἐπάνω τῶν νεφελῶν. Καὶ ὡς Πλάστης θέλει μοῦ ζητήσει λογαριασμὸν διὰ τόσας χάριτας καὶ μέσα, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωκεν διὰ νὰ σωθῶ καὶ ἐγὼ ὁ ἀχάριστος τὰ ἐμεταχειρίσθηκα κακῶς.

Β΄. Ὡς δὲ πατὴρ θέλει μοῦ ζητήσει λογαριασμὸν διὰ τὴν τόσην ἀγάπην ὅπου μοῦ ἔδειξε καὶ ἐγὼ τόσον ἀχαρίστως Τοῦ ἀνταπεκρίθηκα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Γ΄. Ὡς Σωτὴρ δὲ θέλει μοῦ ζητήσει λογαριασμὸν διὰ τόσον αἷμα ὅπου δι' ἐμὲ ἔχυσε καὶ ἐγὼ ὡσὰν νὰ ἤμουν ἕνα ζῶον ἄλογον τόσας φοράς τὸ ἐκαταπάτησα.

Μετὰ τὴν μελέτην τούτων τῶν τριῶν ἀληθειῶν εἰπὲ μὲ πόνον τῆς καρδίας σου τὸν ς΄. ψαλμὸν τοῦ Δαβίδ, ἢ καμμίαν ἄλλην κατανυκτικὴν εὐχήν.

ΗΜΕΡΑ ΙΕ΄.

Περὶ τῆς φανερώσεως τῆς συνειδήσεως ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει.

Α΄. Ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας μου οὐδεμία θέλει κρυφθῆ τότε, ἢ νὰ σιωπηθῆ· ἀλλὰ ὅλαι θέλουν φανερωθῆ· ὅλαι θέλουν ἀναγνωσθῆ· ὅλοι θέλουν τὰς ἀκούσει· καὶ τί λογῆς σύγχυσις καὶ καταισχύνη θέλει εἶναι τότε ἡ ἰδική μου;

Β΄. Πόσαι ἁμαρτίαι κρυφαὶ ἔχουν τότε νὰ φανερωθοῦν, τὰς ὁποίας οὐδὲ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤξευρα; Πόσαι κακίαι ἐσωτερικαὶ ὅπου δὲν τὰς ἐστοχάσθηκα; Καὶ ποίαν πρόφασιν ἔχω νὰ εἰπῶ τότε δι' αὐτάς;

Γ΄. Ὁ Θεὸς θέλει βάλει τότε ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας ὅπου μοῦ ἔκαμνε καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰς ἁμαρτίας μου καὶ τὴν κακὴν μεταχείρισιν ὅπου ἔκαμνα εἰς τὰ μυστήρια εἰς τὸ Ἅγιόν Του σῶμα καὶ αἷμα, εἰς τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τοὺς φωτισμοὺς ὅπου μοῦ ἔστειλε καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας Του χάριτας· καὶ λοιπὸν ποῖος φόβος καὶ ποία ἀπελπισία ἔχουν νὰ μὲ περιβάλουν τότε;

Ἀναχώρησε σήμερον κἂν δὶ' ὀλίγην ὥραν εἰς ἕνα ἥσυχον τόπον καὶ ἐξέτασε καλὰ τὴν συνείδησίν σου, ὄχι μόνον διὰ τὰ ἐσωτερικὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐξομολογήσεις ὅπου ἔκαμνες καὶ ὅσας ἁμαρτίας ἔχεις ἀνεξομολογήτουςς, πήγαινε εἰς τὸν πνευματικόν σου διὰ νὰ τὰς ἐξομολογηθῇς καὶ νὰ διορθωθῇς κατὰ πάντα.

ΗΜΕΡΑ ΙϚ.

Περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν.

Α΄. Εἰς ταύτην τὴν ζωὴν κατοικοῦν ὁμοῦ ἀθῶοι καὶ πταῖσται, δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἀκόμη ὁμοῦ θάπτονται· ἀλλὰ τότε ἔχουν νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους οἱ δίκαιοι ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς· καὶ εἰς μὲν τὴν δεξιὰν θὰ εἶναι οἱ δίκαιοι καὶ ἴσως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἐπεριγελοῦσα ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον.

Β΄. Εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἴσως ἐκεῖνοι μὲ τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἥμαρτον.

Γ΄. Ἐγὼ δὲ εἰς ποῖον μέρος ἆρά γε ἔχω νὰ εὑρεθῶ;

Ἔχε εὐλάβειαν εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ μάλιστα εἰς τὸν φύλακά σου καὶ παρακάλει Τον νὰ σὲ χωρίσῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπό τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὴν δεξιάν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὑποτάξου τώρα εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ὅπου σοῦ δίδει διὰ τὴν ἀρετὴν .

ΗΜΕΡΑ ΙΖ΄.

Περὶ τῆς τελευταίας ἀποφάσεως.

Α΄. Ἀφ'οὗ χωρισθοῦν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπό τοὺς δικαίους, θέλει κάμνει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία θέλει εἶναι διὰ πάντα στερεὰν καὶ ἀπαρασάλευτος.

Β΄. Ἀπόφασις, ἡ ὁποία θέλει βαλθῆ εὐθὺς εἰς πρᾶξιν.

Γ' . Ἀπόφασις, ἡ ὁποία θέλει δοθῆ μίαν φορὰν διὰ πάντα. Αἰωνία κατάρα εἰς ὅποιον ἥμαρτε καὶ δὲν θέλει νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ διορθωθῆ. Αἰωνία εὐλογία εἰς ὅποιον δὲν ἥμαρτε, ἢ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐμετανόησεν καὶ ἐδιωρθώθη.

Ταπεινώσου ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, μετανόησον καὶ ζήτησέ Του συγχώρησιν, παρακαλῶντας Τον νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν καταδίκην ἐκείνην.

ΗΜΕΡΑ ΙΗ΄.

Περὶ τῆς τιμῆς τοῦ Κυρίου.

Α΄. Τόσον ἀξίζει μία στιγμὴ τοῦ καιροῦ, ὅσον ἀξίζει ὅλος ὁ καιρός· διότι μία ψυχὴ ὅπου ὑστερήθη τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, εἰς μίαν μόνην στιγμὴν καιροῦ ἠμπορεῖ νὰ τὸν κερδίσῃ. Ὅθεν ἐσὺ εἰπὲ εἰς τὸν ἑαυτόν σου. Πόσον καλὸν ἠμπορῶ νὰ κάμνω εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν καὶ δὲν τὸ ἐνεργῶ;

Β΄. Αὕτη ἡ ἡμέρα περνᾶ καὶ πλέον δὲν ἔρχεται.

Γ΄. Διὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἔχω νὰ δώσω λογαριασμὸν καὶ δὲν ἐγνοιάζομαι; Ἔτσι θέλει εἶναι καὶ διὰ κάθε στιγμὴν τῆς ζωῆς μου. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ, ἄν μεταχειρισθῶ τοῦτον τὸ καιρὸν εἰς τὸ κακόν.

Σήμερον στοχάσου νὰ κάμνῃς κέρδος πνευματικὸν καὶ νὰ συνάξῃς πολὺν μισθόν, μὲ τὸ νὰ κάμνῃς πολλὰ ἔργα θεάρεστα· μεταχειρίσου ὅλας τὰς αἰτίας τῶν ἀρετῶν ὅπου δύνασαι εἰς κάθε σου πρᾶξιν. Λόγου χάριν· εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν, ποίησον πράξεις λατρείας, πίστεως, εὐχαριστίας, δι’ ἀγάπην, δι’ ὑποταγὴν καὶ τὰ ὅμοια.

ΗΜΕΡΑ ΙΘ΄.

Περὶ τῆς κολάσεως.

Α΄. Τί εἶναι ἡ κόλασις; Εἶναι μία φυλακὴ ὅλη σκότος, ὅπου ζοῦν οἱ κολασμένοι μὲ ἁλύσεις, χωρὶς ἐλπίδα ἐλευθερίας.

Β΄. Εἶναι μία κατοικία ὅλη πῦρ, ὅπου πάντοτε ἀνάπτει καὶ ποτὲ δὲν σβήννεται.

Γ΄. Εἶναι τόπος ὅλων τῶν τιμωριῶν, ὅπου εἶναι πάντοτε ὅλαι αἱ ποιναί καὶ ὅπου ποτὲ δὲν εὑρίσκεται καμμία ἀνάπαυσις.

Μετανόησον σήμερον διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἐνθυμούμενος τὰς τιμωρίας τῆς κολάσεως, τὰς ὁποίας ἔπρεπε τώρα νὰ δοκιμάσῃς ἂν δὲν ἤθελε νὰ σὲ εὐσπλαγχνισθῇ ὁ Κύριος.

ΗΜΕΡΑ Κ΄.

Περὶ τῆς συστάσεως τῶν κολαζομένων.

Α΄. Τί κάνουν εἰς τὴν κόλασιν οἱ κολασμένοι; Καταλαμβάνουν τὴν ἄπειρον κακίαν τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν τώρα δὲν ψηφοῦν.

Β΄. Λαμβάνουν τὴν παίδευσιν τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν τώρα δὲν φροντίζουν.

Γ΄. Καταρῶνται τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν τώρα δὲν φεύγουν· ὦ ἀθλία ζωὴ τῶν κολασμένων! Οἱ ὁποῖοι ἦτο καλλίτερον νὰ ἐπήγαιναν εἰς τὸ μὴ ὄν, παρὰ νὰ εἶναι καὶ νὰ κολάζονται.

Φεῦγε κάθε αἰτίαν ὅπου σὲ κάμνει νὰ πέσῃς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Πρόσφερε εἰς τὸν Θεὸν ὅλον τὸ ἰδικόν σου θέλημα καὶ ὑποταξὲ το εἰς τὸ ἰδικόν Του καὶ παρακάλεσε τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον νὰ σὲ λυτρώσουν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἥτις εἶναι αἰτία τῆς κολάσεως.

ΗΜΕΡΑ ΚΑ΄.

Περὶ τοῦ ἀβεβαίου τῆς σωτηρίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Α΄. Ἐγώ εἶμαι ἔνοχος κολάσεως ἐπειδὴ ἥμαρτον καὶ δὲν ἠξεύρω βέβαια ἂν ὁ Θεός μοῦ ἐσυγχώρησε τὰς ἁμαρτίας μου.

Β΄. Ἠμπορῶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν κόλασιν ἂν δὲν μετανοήσω καὶ δὲν ἠξεύρω βέβαια ἂν μετανοήσω καὶ ἂν ἀντισταθῶ εἰς τὰς αἰτίας τῆς ἁμαρτίας.

Γ΄. Θέλω ὑπάγει εἰς τὴν κόλασιν ἂν δὲν ἀλλάξω ζωὴν καὶ ἂν δὲν κάμνω καρποὺς μετανοίας· καὶ δὲν ἠξεύρω βέβαια ἂν ἀλλάξω ζωὴν πρὶν ἀποθάνω. Ἄχ! Ἐὰν μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀπὸ κακήν μου ἕξιν μεταπέσω μὲ μίαν ἐσωτερικὴν συγκατάθεσιν εἰς ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ὁποίαν τόσας φοράς ἔκαμνα, τί θέλει εἶναι δι’ ἐμέ;

Κάμε μίαν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ μὴν ἁμαρτήσῃς ποτέ. Διορθώσου ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία σοῦ εἶναι εὔκολη νὰ τὴν κάμνῃς, καὶ κλίνει καὶ ἡ θέλησίς σου· ὅτι αὐτή σοῦ κάμνει πλέον ἀβέβαιον τὴν σωτηρίαν σου.

ΗΜΕΡΑ ΚΒ΄.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κολαζομένων.

Α΄. Εἶναι εὔκολον νὰ κολασθῶμεν, ὅτι ἡ στράτα τῆς κολάσεως εἶναι πολὺ πλατεῖα καὶ πολλοὶ ὑπάγουν δι’ ἐκείνης, καθὼς λέγει ὁ Χριστός.

Β΄. Εἶναι δύσκολον νὰ σωθῶμεν διότι ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου εἶναι πολὺ στενὴ καὶ ὀλίγοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ἐμβαίνουν δι’ αὐτῆς, ὡς λέγει ὁ Χριστός.

Γ΄. Ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου ἕως τώρα οἱ περισσότεροι ἐκολάσθησαν, ὡς λέγουν οἱ Πατέρες· καὶ οἱ περισσότεροι ἀκόμη θέλουν κολασθῆ λοιπὸν ἐγὼ τί στοχάζομαι διὰ λόγου μου;

Πρέπει νὰ ἀγωνίζεσαι νὰ ὁμοιάζῃς μὲ τοὺς ὀλίγους καὶ ἐκλεκτούς, πάρεξ μὲ τοὺς πολλοὺς καὶ κατακριτούς.

ΗΜΕΡΑ ΚΓ΄.

Περὶ τῆς ἐξομολογήσεως ἑνὸς κολασμένου.

Α΄. Κάθε κολασμένος ἔτσι ἔχῃ νὰ λέγῃ· ὁ Θεὸς ἔκαμνε πολλὰ διὰ νὰ μὲ σώσῃ· πόσας εὐεργεσίας τῆς φύσεως καὶ τῆς χάριτος μου ἔκαμνε διὰ νὰ μὲ ὑποχρεώσῃ νὰ τὸν ἀγαπῶ; Πόσας ἐμπνεύσεις, πόσους φωτισμούς, πόσα μυστήρια μου ἔδωκε διὰ νὰ μὲ μεταφέρῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας; Μὲ ἐπαρηγόρησε μὲ τόσας ἐπαγγελίας· μὲ ἐφόβισε μὲ τόσους φοβερισμούς· μὲ ἐκαρτέρησε τόσον καιρὸν εἰς μετάνοιαν, ἀλλὰ ὅλα εἰς μάτην ἔγιναν διὰ τὴν σκληροκαρδίαν μου· λοιπὸν δικαίως κολάζομαι.

Β΄. Ἐγὼ ἠμπόρουν μὲ ὀλίγον νὰ σωθῶ· ἂν ἔκοπτα ἀπ’ ἀρχῆς ἐκείνην τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας· ἂν ἔστεκα σταθερὸς εἰς ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμνα νὰ μὴν ἁμαρτήσω. Μία γενναία ἀπόφασις· μία καθολικὴ ἐξομολόγησις· μία συντετριμμένη μετάνοια μὲ ἔβανεν εἰς τὸν οὐρανόν.

Γ΄. Ἠθέλησα δι’ ἕνα τίποτε νὰ κολασθῶ· καὶ διὰ μίαν ἡδονὴν μιᾶς στιγμῆς εἶμαι ἐδῶ καὶ δοκιμάζω αἰωνίως τιμωρίας· μὲ τὰ ὄμματα ἀνοικτὰ ἐγκρεμνίσθηκα εἰς μίαν ἄβυσσον ἀπὸ φλόγας καὶ τοῦτο μὲ δικαιοσύνην· εἰς ποινὴν τῶν συμβουλῶν ὅπου μοῦ ἔκαμναν οἱ πνευματικοί καὶ τῶν ἐλεγμῶν τῆς συνειδήσεώς μου καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ ὑπομονῆς τοῦ Θεοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλα δὲν ἠθέλησα νὰ ὑπακούσω.

Πρόφθασε νὰ ἐξομολογηθῇς ὅλας σου τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ μετανοήσῃς καθὼς πρέπει, διὰ νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἀνωφελῆ ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν τῶν κολασμένων.

ΗΜΕΡΑ ΚΔ΄.

Περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως.

Α΄. Ἡ κόλασις εἶναι, τὸ νὰ ὑστερηθῇ τινὰς τὸν Θεὸν διὰ πάντα.

Β΄. Εἶναι τὸ νὰ καίεται τινὰς μέσα εἰς τὸ πῦρ διὰ πάντα.

Γ΄. Εἶναι τὸ νὰ ἀπελπίζεται τινὰς διὰ πάντα χωρὶς θεραπείαν· ὤ τί ἀνυπόφορος εἶναι τοῦτο τὸ πάντοτε! Ὢ τί ἀνυπόφορος εἶναι αὕτη ἡ αἰωνιότης!

Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον ὅπου σὲ ἠλέησε καὶ σοῦ ἔδωκε καιρὸν μετανοίας· καὶ παρακάλεσέ Τον νὰ σοῦ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν ἐνθύμησιν αὐτὴν τὴν αἰωνιότητα τῆς κολάσεως· διότι αὐτὴ μόνη εἶναι ἀρκετὴ νὰ σὲ σωφρονίσῃ.

ΗΜΕΡΑ ΚΕ΄.

Περὶ τῆς ἀναβολῆς τοῦ καιροῦ.

Α΄. Ἥμαρτον· λοιπὸν ἢ κόλασις, ἢ μετάνοια· καὶ ἁμαρτάνω ἀκόμη; Καὶ ζῶ εὐχαριστημένος μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἔχω νὰ μετανοήσω; Ἀχ! Ἀλλὰ ποῖος μὲ βεβαιώνει πῶς ἔχω νὰ τὸ ἐπιτύχω; Ποῖος μὲ βεβαιώνει πὼς θὰ ἔχω καιρὸν νὰ μετανοήσω;

Β΄. Καὶ ἂν λάβω καιρόν, ἄραγε θὰ ἔχω τὸν τρόπον καθὼς πρέπει νὰ μετανοήσω;

Γ΄. Καὶ ἄν μετανοήσω, ποῖος ἠξεύρει ἂν μεταπέσω πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν;

Στοχάσου πὼς ὁ Θεός σοῦ δίδει τοῦτον τὸν καιρὸν, διὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῇς εἰς δόξαν Του καὶ εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· καὶ μὴ χάνῃς ἀπὸ Αὐτὸν οὐδὲ μίαν ὥραν.

ΗΜΕΡΑ ΚϚ΄.

Περὶ τοῦ Παραδείσου.

Α΄. Ἐμβαίνοντας εἰς τὸν Παράδεισον θὰ ἔχω εὐθὺς ὅλα τὰ ἀγαθὰ χωρὶς κανένα κακόν· θέλω χαρεῖ χωρὶς καμμίαν ἐνόχλησιν· ὤ πόσον μεγάλη θέλει εἶναι ἡ παρηγορία μου! Ἡ χαρά μου! Ἡ εὐφροσύνη μου!

Β΄. Ὅλα τὰ καλὰ θὰ ἔχω τότε καὶ θὰ χαίρομαι εἰς τὴν συντροφίαν τοῦ Ἰησοῦ μου, τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν Ἁγίων· ὤ καὶ τί ἔνδοξος καὶ ὡραία συντροφιὰ ὅπου θέλει εἶναι ἡ ἰδική μου!

Γ΄. Θὰ χαίρομαι αἰωνίως χωρὶς κίνδυνον νὰ χάσω ποτὲ μίαν τοιαύτην χαράν· ὢ χαρὰ ἀνεκδιήγητος!

Εἰς κάθε σου λύπην καὶ χαράν, λέγε. Παράδεισε,Παράδεισε, πότε νὰ σὲ ἀπολαύσω; Καὶ εἰς σύγκρισιν τοῦ Παραδείσου, θέλεις μάθη νὰ καταφρονῇς ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς καὶ νὰ ὑπομένῃς θεληματικῶς ὅλας τὰς δυστυχίας καὶ τὰ πάθη.

ΗΜΕΡΑ ΚΖ΄.

Περὶ τῆς στράτας τοῦ Παραδείσου.

Α΄. Δύο εἶναι μοναχὰ αἱ στράται τοῦ Παραδείσου, ἡ ἀθωότης καὶ ἡ μετάνοια· λοιπὸν ἐγὼ ἐφύλαξα ἕως τώρα τὴν ἀθωότητα τοῦ βαπτίσματος; Ὄχι· διότι τὴν ὑστερήθην καὶ τὴν ἐμόλυνα μὲ τόσας ἁμαρτίας.

Β΄. Ἀλλὰ δι’ αὐτὰς τὰς ἁμαρτίας μετενόησα ποτὲ καθὼς πρέπει; Ἔκαμνα καμμίαν σκληραγωγίαν; Ἀχ! Μάλιστα ἔφυγα πάντοτε κάθε θλίψιν καὶ ἐζήτησα τὰς τρυφὰς καὶ ἀπολαύσεις τοῦ σώματός μου.

Γ΄. Θέλω νὰ ἔμβω εἰς τὸν Παράδεισον· ναὶ· ἀλλὰ ἀπὸ ποίαν στράταν πρέπει νὰ ἔμβω; Διὰ μιᾶς ἀπὸ ταύτας τὰς δύο, ἢ διὰ τῆς ἀθωότητος ἢ διὰ τῆς μετανοίας. Διὰ τῆς ἀθῳότητος δέν ἠμπορῶ, διὰ τῆς μετανοίας δὲν θέλω· πῶς λοιπὸν ἔχω νὰ σωθῶ καὶ ν’ ἀπολαύσω τὸν Παράδεισον;

Θεώρησε τὸν οὐρανὸν καὶ συλλογίσου λέγων· ἰδοὺ ποῦ ἔχω νὰ σταθῶ δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας, ἀνίσως καὶ μετανοήσω, καθὼς πρέπει.

ΗΜΕΡΑ ΚΗ΄.

Περὶ τῆς ἀποκτήσεως τοῦ Παραδείσου.

Α΄. Ὀλίγον ζητεῖ ἀπὸ ἐμὲ ὁ Θεὸς διὰ νὰ μοῦ δώσῃ τὸν Παράδεισον· φθάνει νὰ φυλάξω τὸν νόμον Του· νόμον εὐκολώτατον, νόμον δικαιότατον· νόμον γλυκύτατον.

Β΄. Τοῦτο τὸ ὀλίγον ὅπου ζητεῖ ὁ Θεός, τὸ βοηθεῖ μὲ τὴν χάριν τῶν ἐμπνεύσεών Του, μὲ τὴν ἀξίαν Του, μὲ τὴν δύναμιν τῶν παραδειγμάτων Του.

Γ΄. Τοῦτο τὸ ὀλίγον ὁ Θεὸς τὸ ἀνταποδίδει μὲ αἰώνιον βραβεῖον· ὀλίγας θλίψεις καὶ στενοχωρίας, μὲ αἰώνιον καὶ παντοτεινὴν χαρὰν· ὀλίγους κόπους, μὲ αἰώνιον μισθόν· ὀλίγα πάθη, μὲ αἰώνιον δόξαν.

Λοιπόν δικαίως ἔχεις νὰ κολασθῇς ἀνίσως καὶ διὰ τόσον ὀλίγον ἀμελήσῃς καὶ χάσῃς τὸν Παράδεισον.

ΗΜΕΡΑ ΚΘ΄.

Περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Α΄. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει νὰ ὑπάγῃ εἰς ἕνα τόπον τῆς ἄλλης ζωῆς, μένοντας ἀθάνατος κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἢ εἰς τὸν Παράδεισον ἢ εἰς τὴν κόλασιν· Τοῦτον τὸν τόπον κάθε ἕνας τὸν ἑτοιμάζει ἀπὸ ταύτην τὴν ζωήν, ἢ μὲ τὰ καλὰ ἔργα ἢ μὲ τὰ κακά.

Β΄. Ὁ διάβολος μὲ ὀλίγην ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν προσωρινήν, μὲ καλεῖ διὰ νὰ βάλω τὴν ἀθανασίαν μου εἰς τὴν κόλασιν καὶ συντρέχω.

Γ΄. Ὁ Κύριος μοῦ φωνάζει νὰ βάλω μὲ ὀλίγην μετάνοιαν τὴν ἀθανασίαν μου εἰς τὸν Παράδεισον καὶ δὲν συντρέχω· ὢ πόσον μωρός! Ὢ πόσον ἄγνωστος εἶμαι ἐγώ!

Σήμερον στοχάσου συχνάκις τὴν ἀθανασίαν σου καὶ διὰ νὰ τὴν λάβῃς εὐτυχῆ εἰς τὸν Παράδεισον, βάλε μεσίτην εἰς τὸν Θεὸν τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

ΗΜΕΡΑ Λ΄.

Περὶ τῆς ἀποκρίσεως ὅπου δίδει ἡ συνείδησις τοῦ καθενός.

Α΄. Ἐρωτῶ τὴν συνείδησίν μου· διὰ ποῖον τέλος ὁ Θεὸς μὲ ἔβαλεν εἰς τὸν κόσμον; Καὶ μοῦ ἀποκρίνεται, ὅτι μὲ ἔβαλε, διὰ νὰ σωθῶ.

Β΄. Πόσα μέσα μοῦ ἔδωκεν διὰ νὰ σωθῶ; Ἡ συνείδησίς μου ἀποκρίνεται, ὅτι μοῦ ἔδωκεν ἄπειρα κατὰ φύσιν καὶ κατὰ χάριν.

Γ΄. Τί ἔκαμνα ἐγὼ ἕως τώρα διὰ νὰ σωθῶ; Ἡ συνείδησίς μου ἀποκρίνεται, ὅτι ἔκαμνα τὸ χειρότερον ὅπου ἦτο δυνατόν καὶ ὡσὰν νὰ ἐγεννήθηκα εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ κολασθῶ.

Ἐξομολογήσου ἀδελφέ, κατάκρινε τὸ κακὸν ὅπου ἔκαμνες καὶ ἀποφάσισε νὰ ζήσῃς κατὰ τὰς Ἐντολὰς τοῦ Κυρίου· διότι ἡ ὥρα αὕτη ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἡ ὕστερη ὥρα τῆς ζωῆς σου· καὶ πρόσφερε ὅλον τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου καὶ μὲ τὰς αἰσθήσεις τοῦ σώματός σου.

ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ἐπάνω εἰς την ἐπιθυμίαν ὅπου ἔχεις διὰ νὰ σώσῃς τὴν ψυχήν σου.

Α΄. Ἐξέτασε ἀδελφὲ τὴν ἐπιθυμίαν ὅπου ἔχεις διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Ἐπειδὴ εἰς τὰς μεγάλας καὶ δυσκόλους πράξεις, πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ μίαν μεγάλην ἐπιθυμίαν καὶ ἔτσι ἀποβαίνει εὐτυχὲς τὸ τέλος τῶν πράξεών του· διότι ἀλλεοτρόπως δὲν νικᾷ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἐμπόδια ὅπου τοῦ ἀντιστέκονται εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τέλος ὅπου ἐπιθυμεῖ.

Β΄. Ἐξέτασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπου ἔχεις διὰ τὴν σωτηρίαν σου α΄. Ἂν εἶναι τόσον δυνατὴ ὅπου νὰ σὲ παρακινῇ εἰς τὰ καλὰ ἔργα· διότι μία ἐπιθυμία καὶ θέλησις ὅπου δὲν κάμνει ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα, εἶναι νεκρά· καὶ τοιαύτη ἐπιθυμία εὑρίσκετο εἰς ὅλους τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι τώρα γεμάτος ὁ ᾅδης· β΄. Ἂν εἶναι ἄκρα καὶ ὑπερβολική· διότι κατὰ ἀλήθειαν εἶναι καταισχύνη μεγάλη, νὰ ἐπιθυμῇς μὲν μὲ τόσην χαυνότητα καὶ ψυχρότητα τὸ αἰώνιον ἔργον τῆς σωτηρίας σου ὅπου εἶναι ἀναγκαιότερον ἀπὸ ὅλα’ ἐξ ἐναντίας δὲ νὰ ἐπιθυμῇς μὲ τόσην θερμότητα τὰ προσωρινὰ καλὰ ὅπου δὲν σοῦ χρησιμεύουν τίποτε. γ΄. Ἐξέτασε ἂν ἡ ἐπιθυμία σου αὕτη εἶναι μοναχή· ἤγουν ἂν ἐπιθυμῇς μόνην καὶ μόνην τὴν σωτηρίαν σου, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα πράγματα, τόσον μόνον τὰ ἐπιθυμῇς, ὅσον συμβάλλουν εἰς τὴν σωτηρίαν σου· ὅσα δὲ εἶναι ἐναντία εἰς αὐτήν, τὰ μισεῖς καὶ τὰ ἀποστρέφεσαι.

Γ΄. Ἐξέτασε τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχρότητος ὅπου ἔχεις εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σωτηρίας σου· ἡ ὁποία εἶναι, διότι νομίζεις πῶς ἡ σωτηρία σου εἶναι μία πραγματεία πολὺ εὐκολοκατόρθωτος· καὶ τοῦτο ζητεῖ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν ὁ διάβολος νὰ τὸ ριζώσῃ εἰς τὸν νοῦν σου· διότι ἀπὸ αὐτό σοῦ προξενεῖ τὴν ὀκνηρίαν καὶ ὅλα τὰ ἐπίλοιπα πάθη. Ἀλλὰ τὰ λόγια καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἁγίων καὶ πολὺ περισσότερον τὰ λόγια καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ λογιάζωμεν τὴν σωτηρίαν μας πολὺ δύσκολην[176] (α) καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ σπουδάζομεν δι’ αὐτὴν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, συλλογιζόμενοι πάντοτε ὅλα τὰ ἐπίλοιπα ὡς οὐδέν.

Δ΄. Ἐξέτασε ποῖα μέσα μεταχειρίζεσαι διὰ νὰ σωθῇς· ποία ἔργα προκοπῆς προσθέτεις διὰ νὰ βάλῃς εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν τὴν σωτηρίαν σου καὶ ἂν φυλάττῃς ὅλα αὐτὰ εἰς τὸ ἐρχόμενον καὶ μάλιστα ὅταν εὑρίσκῃς δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ κάμνῃς τὸ καλόν, διὰ τὴν συνήθειαν καὶ ἕξιν ὅπου ἔλαβες εἰς τὸ κακόν· ἢ ἐὰν συμπεραίνῃς τὸν καιρὸν διὰ νὰ κάμνῃς τὰ καλὰ προσμένοντας νὰ τὰ κάμνῃς εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου σου, ἡ ὁποία εἶναι τόσον ἀβέβαιος καὶ ἔχει τόσα ἐμπόδια.

---

[176] Ὅρα περὶ τῆς δυσκολίας ταύτης εἰς τὸ τέλος τοῦ β΄. στοχασμοῦ τῆς α΄. Μελέτης· τὰ αἴτια δὲ ὅπου μᾶς δυσκολεύουν τὴν σωτηρίαν μας εἶναι ταῦτα· α΄. Ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία, ἡ ὁποία ἔφθειρε τὴν φύσιν μας, καὶ διὰ τοῦτο κλίνομεν ἐσωτερικῶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. β΄. Ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν γενόμεθα, καθ’ ἣν τὰ ἄλογα πάθη προλαμβάνουν τοῦ λογικοῦ καὶ ἕως ὅτου θὰ ἔλθομεν εἰς τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ λογικοῦ, ζῶμεν μὲ μόνας τὰς ἀλόγους αἰσθήσεις, αἱ ὁποῖαι ὡς κυρίως καλὸν κρίνουσι πὼς εἶναι τὸ ἡδονικὸν εἰς αὐτάς καὶ ὡς κυρίως κακόν, πῶς εἶναι τὸ ἀηδὲς εἰς αὐτάς· γ΄. Αἱ προαιρετικαὶ ἁμαρτίαι, εἰς τὰς ὁποίας πίπτομεν μετὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ἡ συνήθεια ὅπου λαμβάνομεν εἰς αὐτάς. δ΄ Ἡ φυσικὴ ἀσθένεια καὶ τὸ βάρος, καὶ ἡ χρεία τοῦ μοχθηροῦ τούτου σώματος· ε΄. Αἱ περιστατικαὶ ἀρρώστειαι καὶ νοσήματα καὶ τὸ γηρατεῖον τοῦ αὐτοῦ σώματος· ς΄. Ὁ ἄωρος θάνατος· ζ΄. Ὁ παντοτεινὸς καὶ δυνατὸς πόλεμος ὅπου μᾶς κάμνουν οἱ δαίμονες διὰ τῶν λογισμῶν καὶ παθῶν καὶ προλήψεων· η΄. Αἱ καταδρομαί τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων θ΄. Αἱ περιστατικαὶ ἀνωμαλίαι τῶν καιρῶν· ι΄. Ἡ ἔλλειψις τῶν καλῶν παραδειγμάτων καὶ διδασκάλων τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς γνώοεως καὶ διακρίσεως. ια΄. Ἡ αὔξησις τῶν παραδειγμάτων τῆς κακίας καὶ ἡ τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀδιακρισίας. ιβ΄ καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, ἡ τρεπτότης καὶ ἀλλοίωσις τῆς προαιρέσεώς μας, καθ’ ἣν εἰς μίαν στιγμὴν εἴμεθα εἰς τὸν Παράδεισον καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ἠμποροῦμεν νὰ χάσομεν τὸν Παράδεισον καὶ νὰ καταντήσομεν εἰς τὸν ᾅδην. Πλὴν ταῦτα πάντα δύναται νὰ νικήσῃ μία προθυμία ψυχῆς, καὶ μία προσοχὴ τοῦ νοός καὶ μία ἀνδρεία προαίρεσις. Διὰ τοῦτο εἶναι χρεία πάντοτε νὰ προσέχομεν, πάντοτε νὰ σπουδάζομεν καὶ πάντοτε νὰ βιάζομεν τὸν ἑαυτόν μας καί μόλις καὶ μετὰ βίας νὰ ἐπιτύχομεν τὴν σωτηρίαν μας χάριτι Χριστοῦ.

Ε΄. Ἐξέτασε α΄, εἰς ποίους κινδύνους εὑρίσκεσαι νὰ χάσῃς τὴν ψυχήν σου· β΄. ἀνίσως καὶ πηγαίνῃς γυρεύοντας μόνος σου τὰς ἀφορμάς, διὰ νὰ χάσῃς τὸν Παράδεισον, ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγῃς ὡς ἀπὸ πυρός· γ΄. ἀνίσως καὶ σοῦ φαίνεται πῶς εἶσαι εἰς ἀσφάλειαν, ὅταν εὑρίσκεσαι πολὺν καιρὸν εἰς καμμίαν θανάσιμον ἁμαρτίαν ἀνεξομολόγητος ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ τρέμῃς ὅλος πηγαίνοντας μίαν καὶ μόνην φορὰν νὰ κοιμηθῇς ἔτσι ἀνεξομολόγητος μὲ αὐτὴν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν καὶ ζῶντας ἀμέριμνος, ὡσὰν νὰ ἦτο ἡ ψυχή σου ψυχὴ ἑνός ἀλόγου ζώου, ἢ ἑνὸς θανατηφόρου ἐχθροῦ σου.

ς΄. Ἐξέτασε ἀνίσως καὶ εὐγάνῃς ἀπὸ τὸ μέσον ὅλα ὅσα ἠμποροῦν νὰ γίνουν ἐμπόδια εἰς τὴν σωτηρίαν σου, τὰ ὁποία εἶναι αἱ φιλίαι καὶ ἀρέσκειαι τῶν ἀνθρώπων, αἱ φιλοπλουτίαι, μάλιστα δὲ αἱ φιλοδοξίαι καὶ αἱ φιληδονίαι· διότι ἂν θέλομεν νὰ ὁμιλήσομεν καθολικῶς δύο εἶναι τὰ μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὴν σωτηρίαν, ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ζωὴ ὅπου εἶναι δοσμένη εἰς τὰς ἡδονάς· ὡσὰν ὅπου ἡ μὲν ὑπερηφάνεια μᾶς ἐμποδίζει αὐτὴν τὴν ἰδίαν θείαν χάριν ἡ δὲ τρυφηλὴ ζωὴ μᾶς ἐμποδίζει τὴν συνέργειαν εἰς τὸ νὰ λάβωμεν αὐτὴν τὴν χάριν. Καθὼς αὐτὰ τὰ δύο εἶχον καὶ ἐκεῖνοι οἱ ταλαίπωροι Σοδομῖται ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ· «ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος...τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων τῆς ἀδελφῆς σου· ὑπερηφανεία καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων καὶ εὐθυνίᾳ ἐσπατάλων» (ις΄. 49).

Ζ΄. Ἐξέτασε ἄν ἔχῃς καμμίαν γνώμην ὁλοτελῶς ἐναντία εἰς τὴν σωτηρίαν σου· καθὼς εἶναι τὸ νὰ λογιάζῃς πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθός, ὅθεν καὶ ἠμπορεῖς ἐσὺ νὰ ἁμαρτάνῃς χωρὶς φόβον, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ σὲ κολάσῃ. Ἢ καὶ πὼς ἠμπορεῖς νὰ ζῇς κατὰ τὴν ὄρεξίν σου καὶ φθάνει μόνον ἐὰν μετὰ ταῦτα ἐξομολογηθῇς. Καὶ πὼς, ἐὰν δὲν κάμνῃς ἐκδίκησιν εἰς τὸν ἐχθρόν σου, οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι σὲ καταφρονοῦν καὶ δὲν σὲ ψηφοῦν διὰ τίποτε. Καὶ πῶς ὁ Θεὸς θέλει τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι ἁμαρτωλὸς ὅμως νὰ εἶναι ταπεινός. Καὶ πὼς πρέπει νὰ ξεφαντώσῃς καὶ νὰ χαρῇς τώρα ὅπου εἶσαι νέος καὶ ὕστερον μετανοεῖς καὶ σώζεσαι. Καὶ ἄλλας ἀκόμη παρομοίας γνώμας ἐναντίας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀκολούθως ἀπατηλὰς καὶ πεπλανημένας τὰς ὁποίας σπέρνει ὁ διάβολος εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ἐσὺ ὅμως πρέπει νὰ τὰς φοβῆσαι καθὼς φοβεῖσαι τὸν ἴδιον διάβολον· διότι ἀνίσως ἡ θέλησις μοναχὴ διαφθαρῇ, ἠμπορεῖ ὁ νοῦς ὡς ἀνώτερος νὰ τὴν διορθώσῃ μὲ τὸν ὀρθὸν λογαριασμόν. Ἀμὴ ἐὰν διαφθαρῇ ὁ νοῦς καὶ ἔχῃ τοιαύτας προλήψεις, ποῖος πλέον νὰ εὑρεθῇ νὰ τὸν διορθώσῃ; Ἢ ποία ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἰατρεία του; «Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ τὸ σκότος πόσον;» (Ματθ. ς΄. 23). Ἐὰν σταθῇ ὁ πρῶτος τροχὸς τοῦ ὡρολογίου, ποῖος ἄλλος τροχὸς ἠμπορεῖ πλέον νὰ κινηθῇ; Καὶ ἐὰν τὸ ὀμμάτι τυφλωθῇ ὅπου εἶναι τὸ ἀνώτερον μέλος τοῦ σώματος, ποῖος πλέον νὰ ὁδηγήσῃ ὀρθῶς τὰ κατώτερα μέλη τοῦ σώματος; Λοιπὸν ἐξέτασε μὲ ἀκρίβειαν καὶ μάθε τὰ ἐλαττώματά σου εἰς μίαν ὑπόθεσιν τόσον μεγάλην καθὼς εἶναι ἡ σωτηρία σου· καὶ συλλογίσου τὰς ἀφορμὰς αἱ ὁποῖαι σὲ παρακινοῦν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, σὲ ἀναγκάζουν νὰ διορθωθῇς καὶ καθὼς εἰς τὰς προλαβούσας μελέτας σοῦ ἐφανερώσαμεν· καὶ τέλος πάντων ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμνεν τόσα διὰ νὰ σὲ σώσῃ παρακάλεσέ Τον θερμῶς νὰ σοῦ δώσῃ καὶ τὴν χάριν Του καὶ νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ μὴν ἐμποδίσῃς ἐκ μέρους σου τὴν σωτηρίαν σου, ἀλλὰ νὰ συνεργήσῃς μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν διὰ νὰ σώσῃς μίαν ψυχήν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλου ἀλλὰ ἰδική σου· ἡ ὁποία δὲν εἶναι δύο ἀλλὰ μία μοναχή· καὶ ἡ ὁποία δὲν εἶναι θνητὴ καὶ προσωρινή, ἀλλὰ παντοτεινὴ καὶ ἀθάνατος· «σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν». (Γεν. ιθ΄. 17).[177]

Ε Ξ Ε Τ Α Σ Ι Σ Β΄.

Περί τῶν ἀτάκτων παθῶν.

---

[177] Ὅρα καὶ τὴν α΄. Μελέτην.

Α΄. Ἐξέτασε τὴν κατάστασιν τῶν παθῶν σου, ἤγουν τὰς ἀτάκτους κινήσεις τῆς αἰσθητικῆς σου ὀρέξεως, αἱ ὁποῖαι προξενοῦν κάθε κακὸν εἰς τὴν ψυχὴν· καθὼς ἡ δυσκρασία τῶν χυμῶν προξενεῖ κάθε ἀρρωστίαν εἰς τὸ κορμίν. Καὶ α΄ μὲν ἰδὲ ποῖα πάθη εὑρίσκονται εἰς ἐσὲ καὶ ποίαν δύναμιν ἔχουν· β΄. ἐξέτασε ἀνίσως εἶναι κανένα πάθος ἀπὸ αὐτὰ ὅπου νὰ σὲ κυριεύῃ καὶ ἕως πόσον σὲ κυριεύει· γ΄. ἐξέτασε εἰς ποίας ἁμαρτίας σὲ φέρει τόσον ἐκεῖνο τὸ πάθος, ὅσον καὶ τὰ ἄλλα· δ΄. ἐρεύνησε τί λογῆς ἀντίστασιν καὶ πόλεμον κάνεις εἰς αὐτὰ καὶ ποίαν γνώμην ἔχεις διὰ νὰ τὰ νικήσῃς. Ὅθεν καὶ βάλε ὅλην σου τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ἀγῶνα διὰ νὰ τὰ πολεμήσῃς καὶ νὰ τὰ νικήσῃς μὲ τὴν συνέργειαν τῆς θείας χάριτος· καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ πάθη ὅπου περισσότερον σὲ πολεμοῦν καὶ σὲ κυριεύουν· ε΄. Ἰδὲ ἀνίσως καὶ φοβῆσαι τὸ κακὸν καὶ τὴν ἀπώλειαν ὅπου ἠμποροῦν νὰ σοῦ προξενήσουν ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη· και μάλιστα ἐὰν φοβῆσαι ὅτι καὶ ἕναν μόνον πάθος εἶναι δυνατὸν νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν, καθὼς συνέβη εἰς τὸν Ἰούδαν ὅπου ἀπὸ μόνην τὴν φιλαργυρίαν ἀπώλετο· καὶ εἰς ἄλλους ἀκόμη ἀναρίθμητους.

Β΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὰ πάθη ὅπου ἔχεις μερικῶς· καὶ α΄. δι’ ἐκεῖνα ὅπου ἀναφέρονται εἰς τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τὰ ὁποῖα ἔχουν συνήθειαν νὰ φαίνονται κατὰ κάποιον τρόπον δικαιότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ διὰ τοῦτο τρέφονται περισσότερον· ἐρεύνησε λοιπὸν ἂν εὐκόλως κινῆσαι εἰς τὸν θυμόν. β. Ἂν καὶ μὲ αἰτίας πολὺ μικρὰς θυμώνεσαι καὶ ταράττεσαι ἐσωτερικῶς καὶ ἕως πόσον. γ΄. Ἐὰν διαφυλάττῃς πολὺν καιρὸν αὐτὸν τὸν θυμὸν καὶ ἐὰν κρατῇς πολὺν καιρὸν τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἀδικιῶν ὅπου νομίζεις πὼς σοὶ ἔκαμαν· καὶ ἐὰν ἀπὸ τὸν θυμόν σου λέγῃς ἄπρεπα λόγια. δ΄. Ἐὰν κάμνῃς κανένα κακὸν διὰ νὰ κάμνῃς ἐκδίκησιν, μὴ συλλογιζόμενος τὸ μεγαλύτερον κακὸν ὅπου κάμνεις μὲ τοῦτο εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μισεῖ ἐκεῖνον ὅπου μισεῖ τὸν πλησίον του καὶ δὲν συγχωρεῖ ἐκεῖνον ὅπου δὲν συγχωρεῖ τὸν ἀδελφόν του, ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος· «ἐὰν μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. ς΄ 15). ε΄. Ἐξέτασε ἐὰν εἶσαι μικρόψυχος εἰς τὸ νὰ κάμνῃς τὸ καλὸν καὶ ἐὰν ἀφήνῃς τὸ καλὸν διὰ κάθε μικρὰν ἐναντιότητα, ἢ καὶ διὰ φόβον νὰ μὴ σὲ κατηγορήσῃ ὁ κόσμος καὶ δὲν στοχάζεσαι, ὅτι ἐσὺ εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ἀπηρνήθης καὶ ἀπετάξω τὸν κόσμον καὶ κοσμοκράτορα[178] (α).

Γ΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὰ πάθη τοῦ ἐπιθυμητικοῦ· καὶ α΄. διὰ τὸν ἄτακτον ἔρωτα τῆς ὑπεροχῆς, ὅπου ὀνομάζεται ὑπερηφάνεια· ἤγουν ἐὰν ὑπερηφανεύεσαι δι’ ἐκεῖνο τὸ καλὸν ὅπου ἔχεις ὡσὰν νὰ μὴ ἤθελες τὸ λάβει ἀπὸ τὸν Θεὸν· β΄. ἐὰν νομίζῃς πῶς ἔχεις περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἔχεις· γ΄. ἐὰν ὑπερηφανεύεσαι δι’ ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὅπου εἶναι καθ’ αὑτὸ κακά, ὡσὰν νὰ σὲ ἐστόλιζαν αἱ ἁμαρτίαι καὶ νὰ μὴ σὲ ἔκαμναν βδελυκτὸν ὡσὰν ἕναν δαίμονα. δ΄. Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ ἀρέσῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ νὰ ἐπαινῆσαι ἀπὸ αὐτοὺς ἢ νὰ ἐξουσιάζῃς ἄλλους καὶ ψηφᾷς ὅλα αὐτά, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἕνα μεγάλο καλὸν καὶ ὅλα σου τὰ ἔργα τὰ κάμνῃς διὰ τὸ τέλος αὐτό. ε΄. Ἐάν λογιάζῃς διὰ τὸν ἑαυτόν σου μεγάλα πράγματα· ς΄. ἐὰν ὑποκρίνεσαι πῶς ἔχεις καλὴν γνώμην, σκεπάζοντας τὰς κακίας σου μὲ μίαν προσποιητὴν καλωσύνην· ζ΄. ἐὰν εἶσαι αὐθάδης εἰς τὴν γνώμην σου καὶ δὲν θέλῃς νὰ ὑπακούσῃς εἰς τοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα εἰς τοὺς προεστῶτας· η΄. Ἐὰν καταφρονῇς τοὺς ἄλλους, ἢ μικροτέρους, ἢ ἴσους, ἢ καὶ μεγαλυτέρους σου· θ΄. Ἐὰν εἰς ὅλας αὐτάς τὰς ἀταξίας φοβῆσαι ὀλίγον καὶ δὲν συλλογίζεσαι πώς, ἂν ὁ Θεὸς δὲν ὑπέφερε τὴν ὑπερηφάνειαν, οὔτε εἰς τὸν πλουσιώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀγγέλους ὅπου ἦσαν

[178] Περὶ τοῦ θυμικοῦ μέρους, ὅρα εἰς τὸν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν Μάγων.

εἰς τὸν οὐρανόν, κατὰ πολὺ ὀλιγώτερον θέλει τὴν ὑποφέρει εἰς ἐσέ, ὅπου εἶσαι ἕνας σκώληξ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν[179].

Δ΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου, πῶς εὑρίσκεται εἰς τὸν ἄτακτον ἔρωτα τοῦ πλούτου, ἤγουν εἰς τὴν φιλαργυρίαν α΄. ἂν ἐπεθύμησες νὰ ἔχῃς ἐκεῖνο ὅπου ἔχουν οἱ ἄλλοι, ἢ μὲ τρόπον ἄδικον, ὅστις εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν ι΄. ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν λέγουσαν· «οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστὶν» (Ἐξόδ. η΄. 17)· ἢ χωρὶς ἀδικίαν μὲν ἀλλ' ὅμως μὲ πολλὴν ἐπιθυμίαν, τυπώνοντας σχεδὸν εἰς τὴν φαντασίαν σου ἕνα εἴδωλον ἀπὸ τὸ χρυσίον ὅπου ἐπεθύμησες. β΄. Ἐὰν κάμνῃς τὰ καλὰ ἔργα διὰ κάποιον κέρδος· γ΄. ἐὰν λογιάζῃς πολὺ εὐτυχισμένον ἐκεῖνον ποῦ ἔχει πολλὰ ἄσπρα καὶ εἶναι πλούσιος ἀπὸ προσωρινὰ καλά, ἐναντίον εἰς ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Κύριος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· «οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις», (Λουκ. ς΄. 24)· δ΄. Ἐὰν δίδεσαι περισσότερον ἀπὸ τὸ πρέπον εἰς τὰς πραγματείας, ἐξοδεύοντας εἰς αὐτὰς σχεδὸν ὅλον σου τὸν καιρόν, ἀκόμη καὶ τὰς ἑορτάς καὶ ἀλησμονώντας δι' αὐτὰς τὴν ψυχήν σου καὶ τὸ ἀληθινὸν κέρδος ὅπου ἠμποροῦσες νὰ κάμνῃς διὰ τὴν αἰώνιον ζωήν. ε΄. Ἀνίσως διὰ νὰ κερδίσῃς λέγῃς ψεύματα, κάμνῃς ὅρκους, καταφρονῇς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δυναστεύῃς τοὺς πτωχούς, μάχεσαι καὶ φιλονεικῇς διὰ ζητήματα ἄδικα, ἐχθρεύεσαι ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς οἰκειακούς σου καὶ φίλους σου καὶ πίπτῃς καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια ἐλαττώματα τῶν ὁποίων εἶναι ῥίζα ἡ φιλαργυρία κατὰ τὸν Ἀπόστολον. «ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία» (Α΄, Τιμ. ς΄. 10.) ς΄. Ἐὰν λυπῆσαι πολύ, ὅταν χάσῃς κάποιον τι ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου, ἢ ὅταν ζημιωθῇς καὶ μάχεσαι σχεδὸν μὲ τὸν Θεὸν δι' αὐτό. ζ΄. Ἐὰν ἀναβάλλῃς τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ δώσῃς τὸ ξένον πρᾶγμα ὅπου ἔχεις εἰς χεῖρας σου καὶ νομίζεις πὼς φθάνει μόνον ὅτι ἔχεις γνώμην νὰ τὸ ἀποδώσῃς ὑστερώτερα, ἐὰν δὲ καὶ τὸ κρατῇς εἰς τὸ μεταξύ, δὲν ἔχεις ἁμαρτίαν· εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Θεός, ὄχι μόνον ἐμποδίζει τὸ νὰ πέρνῃ τινὰς τὸ ξένον πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τὸ κρατῇ· «οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον καὶ οὐχ ἁρπᾷ· καὶ οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ σου παρὰ σοὶ ἕως πρωί». (Λευϊτ. ιθ΄. 13) η΄. Ἐὰν διὰ νὰ περισσεύῃς τὰ ἄσπρα σου δὲν δίδῃς ἐλεημοσύνην καθὼς πρέπει καὶ καθὼς τὸ καλεῖ ἡ χρεία· εἰς καιρὸν ὅπου ἡ ἀγάπη καὶ φιλανθρωπία σὲ προστάζει νὰ δίδῃς πλουσιοπάροχα καὶ ἐσὺ ἀκριβεύεσαι, μὴ στοχαζόμενος, ὅτι ὁ Θεὸς ἀποκλείει ἔξω ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ὄχι μόνον τοὺς κλέπτας, ἀλλὰ ἀκόμη καί τοὺς φιλαργύρους· δηλ ὄχι μόνον ἐκείνους ὅπου περνοῦν τὰ ξένα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἀκόμη ὅπου κρατοῦν τὰ ἰδικά τους μὲ ἀκρίβειαν καὶ φειδωλίαν[180].

Ε΄. Ἐρεύνησε τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὸν ἄτακτον ἔρωτα ὅπου ἔχεις εἰς τὰς σαρκικὰς ἡδονάς. Ἤξευρε ὅμως ὅτι τὰ αἰσχρὰ ἔργα τῆς σαρκὸς δὲν χρειάζονται ἔρευναν, ἀλλὰ μετάνοιαν· διότι εἶναι πολὺ φανερὰ ἀπὸ λόγου των μὲ τὴν δυσωδίαν τους καὶ διότι μοναχὴ ἡ ἐνθύμησίς των βλάπτει τὴν ψυχήν. Λοιπὸν ἐξέτασε μόνον τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν ἐπιθυμίαν ὅπου ἔχεις εἰς τὸ νὰ δίδεσαι εἰς τὰς τρυφάς, εἰς τὰ φαγοπότια[181] (6) καὶ εἰς τὰ ξεφαντώματα, τὰ ὁποῖα κατὰ πρώτην φορὰν φαίνονται συγγνωστὰ συγκεχωρημένα, ἀλλὰ μὲ τὴν πολυκαιρίαν τελειώνουν πολλάς φοράς εἰς μεγάλας ἁμαρτίας καὶ πρέπει νὰ τὰ ὀλιγοστεύσῃς ὅσον ἠμπορεῖς, ἐνθυμούμενος ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Κύριος· «οὐαὶ ὑμὶν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε» (Λουκ. ϛ΄. 25.). Ἐκεῖναι αἱ μυῖαι ὅπου γεύονται τὸ μέλι περαστικῶς δὲν δοκιμάζουν καμμίαν βλάβην, ἀλλ' ἐκεῖναι ὅπου καθίσουν εἰς αὐτὸ πιάνονται καὶ χάνουν τὴν ζωὴν· ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ὅπου καμμίαν φορὰν χορτάσουν καὶ ἐμπλησθοῦν ἀπὸ φαγοπότια, δὲν βλάπτονται τόσον, ὅσον βλάπτονται ἐκεῖνοι ὅπου καταγίνονται καὶ ἐξακολουθοῦν ὀπίσω

---

179 Περὶ τῆς ὑπερηφανείας, ὅρα εἰς τὸν α΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, καὶ εἰς τὴν γ΄. Ἀνάγνωσιν.

180 Περί τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τοῦ πλούτου καὶ τῶν ὑπαρχόντων, ὅρα εἰς τὴν ς΄. Ἀνάγνωσιν.
181 Περὶ τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθήοεων ὅρα εἰς τὴν ε΄. Ἀνάγνωσιν.

εἰς αὐτά· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομῶν ταλανίζοντας αὐτοὺς λέγει· «τίνι οὐαί; Τίνι θόρυβος;...Οὐχὶ τῶν ἰχνευόντων ποῦ πότοι γίνονται;» (Παροιμ. κγ΄. 30). Ὅθεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν τοιούτων φαγοποτιῶν, πολὺ δύσκολον εἶναι τὸ νὰ κρατηθῇ τινὰς μόνον εἰς τὰ ὅρια τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτιῶν καὶ νὰ μὴ περάσῃ καὶ εἰς τὰς θανασίμους. Ξεχωριστὰ δὲ ἀπὸ τοῦτο, τὸ νὰ περνᾷ τινὰς τὴν ζωὴν του εἰς τοῦτον τὸν κόσμον μὲ φαγοπότια καὶ μὲ χαρὲς καὶ γέλια, εἶναι σημεῖον ἀπωλείας, ὡς λέγει ὁ Κύριος· «οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε». (Λουκ. ς΄. 26). Καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι μία φοβερὰ ἀταξία τὸ νὰ ζητοῦμεν μίαν αἰώνιον εὐδαιμονίαν καὶ εἰς τὸ μεταξὺ νὰ μὴν ἐπιθυμοῦμεν ἄλλο, πάρεξ πῶς νὰ θεραπεύσομεν τὸ σῶμα μας τὸ ὁποῖον εἶναι ἐχθρός μας καὶ νὰ μὴν ἀφιερώνωμεν εἰς ἄλλο τὰς φροντίδας καὶ τοὺς διαλογισμοὺς μας παρὰ εἰς τὰς τρυφὰς τῆς σαρκός, αἱ ὁποῖαι βάλλουσιν εἰς ἀμφιβολίαν τὸν εἰς σωτηρίαν προορισμόν μας. Ἐπειδὴ αὐταὶ μᾶς κάμνουν νὰ γινόμεθα ἀνόμοιοι μὲ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις ἐπέρασε τὴν ζωὴν Του νηστεύων, πενθῶν καὶ σκυθρωπιάζων· καὶ ὅστις εἶναι τὸ παράδειγμα ὅλων τῶν προορισμένων· «οὓς προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ» (Ρωμ. η΄. 29).

Λοιπὸν ἐσὺ ἀδελφέ, γνώρισε ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ὅλα τὰ πάθη, εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκεσαι καὶ βδελύξου τα ἀπὸ καρδίας καὶ μίσησέ τα καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀγωνίζου, διὰ νὰ τὰ πολεμῇς καὶ νὰ τὰ νεκρώνῃς· τὰ μὲν τοῦ θυμικοῦ μέρους μὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην τὰ δὲ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, μὲ τὴν παντοτεινὴν καὶ σύμμετρον νήστειαν καὶ ἐγκράτειαν[182] καὶ τὸ μὲν πάθος τῆς φιλοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας νὰ ἀπονεκρώνῃς μὲ τὴν εὐτέλειαν καὶ ταπείνωσιν· τὸ δὲ πάθος τῆς φιλαργυρίας μὲ τὴν πτωχείαν καὶ ὀλιγάρκειαν. Διότι ἤξευρε, ὅτι τοῦ κάθε χριστιανοῦ εἶναι ἴδιον ἔργον, τὸ νὰ σταυρώνῃ καὶ νὰ νικᾷ ὅλα τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ σώματος· καὶ οὗτος εἶναι ὁ ἀληθινὸς χριστιανός, καθὼς δίδει τὸν ὁρισμόν του ὁ Θεῖος Παῦλος λέγων «οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκαν ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις», (Γαλ. ε΄. 24), ἐπειδὴ ὅμως νικητὴς καὶ νεκρωτὴς τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ παθῶν ἐστάθη μόνος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου Του «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω. ις΄. 33.). Πρόστρεχε ἀδελφὲ καθημερινῶς εἰς Αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Σταυρόν Του καὶ παρακάλει Τον νὰ ἰατρεύσῃ τὰ πάθη σου μὲ τὰ πάθη Του· καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ Του νὰ σταυρώσῃ τὴν σάρκα καὶ τὰς ἐπιθυμίας σου, διὰ νὰ ἠμπορῇς νὰ λέγῃς καὶ· ἐσὺ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Παύλου μὲ παρρησίαν «ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καγὼ τῷ κόσμῳ» (Γαλ. ϛ΄. 14.).

Ε Ξ Ε Τ Α Σ Ι Σ Γ΄.

Περὶ Ἐξομολογήσεως.

Α΄. Ἐξέτασε ἀδελφέ, τὴν ὑπόληψιν ὅπου ἔχεις εἰς τὴν ἄπειρον εὐεργεσίαν ὅπου σοῦ κάμνει ὁ Δεσπότης Χριστὸς εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως· τὸ ὁποῖον εἶναι μία βρύσις ὅπου ἀναβλύζει ἀπὸ τὰς ζωηρρύτους καὶ αἱματωμένας πληγὰς τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ, τόσον σωτηριώδης, ὅσον εἶναι σωτηριώδεις καὶ αἱ φλέβαι ἐκεῖναι, ἀπὸ τὰς ὁποίας διαπερνᾶ καὶ τόσον πολύτιμος, ὅσον εἶναι πολύτιμον τὸ αἷμα ἑνὸς Θεοῦ· διὰ τὴν ὁποίαν βρύσιν προεῖπεν ἀλληγορικῶς ὁ Ἰωὴλ· «πηγὴ ἐξ οἴκου Κυρίου ἐξελεύσεται καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάρρουν τῶν σχοίνων», (γ΄. 18.). Ὅτι ἐὰν συλλογισθῇς, πόσον εἶναι δύσκολον νὰ συγχωρηθῇ μία ὕβρις ὅπου νὰ κάμνῃ ἕνας ποταπὸς καὶ παραμικρὸς ἄνθρωπος εἰς ἕνα εὐγενῆν καὶ μεγάλον αὐθέντην,

[182] Ὅθεν ἀξιομνημόνευτον εἶναι τὸ ἀπόφθεγμα ὅπου ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς ὁ ὅσιος Σεραπίων, λέγων· «Νοῦς πνευματικὴν γνῶσιν πεπωκώς, τελείως καθαίρεται. Ἀγάπη δὲ τὸ φλεγμαίνοντα μόρια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει, ἐπιθυμίας δὲ ἐπιρρεούσας ἵστησιν ἐγκράτεια».

ἐξ ἅπαντος θέλεις θαυμάσει τὴν πολλὴν ἀγαθότητα καὶ χάριν ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πνευματικούς· δηλ. τὸ νὰ συγχωροῦν ἀναρίθμητους ὕβρεις ὅπου κάμνουν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὴν θείαν του μεγαλειότητα, ἀπὸ τὰς ὁποίας κάθε μία περιέχει εἰς τὸν ἑαυτόν της μίαν ἄβυσσον κακίας χωρὶς κανένα πάτον. Χάρισμα βέβαια εἶναι τοῦτο καὶ προνόμιον μόνου τοῦ Θεοῦ ἴδιον, ὡς ἔλεγον ἐκεῖνοι οἱ γραμματεῖς. «Τὶς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός;» (Μαρκ. β΄. 7.).

Β΄. Ἐξέτασε ἀγαπητέ, τὸ ὄφελος ὅπου λαμβάνεις ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Ἐξομολόγησιν· διότι ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον παράξενα ὅπου φαίνεται ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς τωρινοὺς χριστιανούς, εἶναι, τὸ νὰ ἐξομολογοῦνται τόσας φοράς καὶ ἔπειτα νὰ πίπτουν πάλιν εἰς τόσας ἁμαρτίας· καὶ τὸ αἴτιον εἶναι, διότι εἰς τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας ἀνίσως καὶ εἴμεθα καλῶς διατεθειμένοι καὶ ἑτοιμασμένοι, ὄχι μόνον λαμβάνομεν ἐξ αὐτοῦ τὴν ἁγιαστικὴν καὶ καθαρτικὴν χάριν, ἡ ὁποῖα εἶναι ἴδιον τῆς ἐξομολογήσεως ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ ἀκόμη λαμβάνομεν καὶ ἐνεργητικὴν χάριν καὶ δύναμιν καὶ βοήθειαν διὰ νὰ νικῶμεν καὶ νὰ διαφθείρωμεν ἐκείνας τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἐξομολογούμεθα μὲ ἀληθινὸν πόνον καὶ συντριβὴν τῆς καρδίας μας. Ὅθεν ἂν καὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν λαμβάνουν καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας, τοῦτο ἀκολουθεῖ, διότι αὐτοὶ εἶναι πολὺ ἐλλιπεῖς ἀπὸ μίαν τοιαύτην διάθεσιν καὶ ἑτοιμασίαν· καὶ ἡ ἔλλειψις αὐτὴ γεννᾶται ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ πνευματικοῦ ὅπου ἐξομολογεῖ, ἢ ἀπὸ τὸ μέρος ἐκείνου ὅπου ἐξομολογεῖται· περί τῶν ὁποίων χωριστὰ χωριστὰ λέγομεν εἰς τὰ ἀκόλουθα τρία κεφάλαια.

Γ΄. Ἐξέτασε τὰς ἐξομολογήσεις ὅπου κάμνεις, ἐὰν εἶναι ἐλλιπεῖς, ἤγουν ἀνίσως καὶ ἀπὸ ἀμέλειαν ἐγκληματικὴν ἰδικήν σου καὶ καταφρόνησιν, ἀφήνης ἀνεξομολόγητον κανένα ἁμάρτημα. Καὶ αὐτὸ α΄ ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ εὔκολα ἢ εἰς τὰς ἁμαρτίας ὅπου γίνονται μὲ τὸν συνδυασμὸν καὶ τὴν συγκατάθεσιν τῶν λογισμῶν, τὰς ὁποίας ἐσὺ δὲν ψηφᾷς δι' ἁμαρτίας ὡς ἀνόητος καὶ μὴ στοχαζόμενος, ὅτι κατὰ τὸν Σολομῶντα· «σκολιοὶ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ ». (Σοφ. α΄. 3). Ἢ εἰς ἐκείνας τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἀρχίζουν μέν, δὲν τελειώνουν ὅμως, τὰς ὁποίας συνηθίζουν πολλοὶ ἀπὸ μεγάλην τους ἀγνωσίαν, νὰ μὴ τὰς ἐξομολογοῦνται, ὡσὰν νὰ μὴ ἦσαν τίποτε[183] (α) ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἴσως νὰ εἶσαι ἕνας καὶ ἐσύ. β΄. Ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ ἀκόμη εὐκολώτερα εἰς τὰς ἁμαρτίας τὰς ὀνομαζομένας τῆς ἐλλείψεως· ἤγουν ὅταν δὲν κάμνη τινὰς ἐκεῖνο τὸ καλὸν ὅπου δύναται, ἢ ἔχει χρέος νὰ κάμνη κατὰ τὸ ἐπάγγελμά του, ἢ ὅταν ἀφήνει καὶ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸ κακὸν ἐκεῖνο ὅπου δύναται νὰ ἐμποδίσῃ· τὰ ὁποῖα αὐτὰ πολλοὶ ἀμελοῦν ὡς ἀνόητοι καὶ δὲν ἐξεύρουν ὅτι καὶ δι' αὐτὰ ἔχουν νὰ δώσουν λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, καθὼς βεβαιώνεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ὀκνηροῦ ἐκεῖνου δούλου ὅπου ἔχωσε τὸ τάλαντον ἐν τῇ γῇ, καὶ δὲν τὸ αὔξησεν. Ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν μωρῶν παρθένων καὶ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἁμαρτωλῶν τῶν ἐξ ἀριστερῶν ἑστώτων ἐν τῇ Κρίσει καὶ δυναμένων μὲν ἐλεῆσαι, μὴ ἐλεησάντων δὲ τοὺς πτωχούς.

Δ΄. Ἐξέτασε τὴν ἐπιμέλειαν ὅπου βάνεις εἰς τὸ νὰ εὕρῃς ἕνα καλὸν πνευματικὸν· διότι ποία ἄλλη μεγαλυτέρα ἀνάγκη εἶναι εἰς ἐσέ, ὡσὰν τὸ νὰ εὕρῃς ἕναν καλὸν ὁδηγὸν εἰς μίαν ὁδοιπορίαν ὅπου ἔχεις νὰ κάμνῃς τόσον κινδυνώδη, καθὼς εἶναι τὸ νὰ πορευθῇς εἰς τὸν οὐρανόν; Ποία ἄλλη

[183] Ὁποῖα εἶναι τὰ ἐμπαθῆ φιλήματα καὶ τὰ ἐπακόλουθα τὰ πρὸ τῆς τελείας ἁμαρτίας γενόμενα· οἱ ἐπιβουλαί~~,~~ καὶ καταδρομαί καὶ κινήματα, τὰ πρὸ τοῦ τελείου φόνου ~~,~~καὶ ἁπλῶς~~,~~ ὅλαι αἱ δι' ἔργου ἀρχαὶ τῆς κάθε ἁμαρτίας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται μὲ συντριβὴν καρδίας, διότι μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸν Θεὸν~~,~~ καὶ πρέπει νὰ μισοῦνται καὶ νὰ ἀποστρέφο~~ω~~νται διότι φέρουν τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰς τελείας ἁμαρτίας~~,~~ καὶ ὄχι νὰ καταφρονοῦνται ὡς τάχα παραμικρά· διότι «τὸ μικρὸν οὐκ ἔστι μικρόν, ὅταν ἐκφέρῃ μέγα, κατὰ τὸν εἰπόντα σοφόν· καὶ οὐκ ἔστι μικρὸν ἐν βίῳ τὸ παραμικρόν, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας θείον Διονύσιον~~,~~ καὶ τὸν Μ~~μ~~έγαν Βασίλειον.»

μεγαλυτέρα χρεία, ὡσὰν τὸ νὰ εὕρῃς προκομμένον καὶ ἔμπειρον ἰατρόν, διὰ νὰ σὲ ἰατρεύσῃ ἀπὸ τὴν θανατηφόρον ἀσθένειαν τῆς ἁμαρτίας;[184] Τώρα στοχάσου ἀγαπητὲ εἰς ποταπὸν κίνδυνον εὑρίσκεσαι, ἀνίσως ὄχι μόνον δὲν γυρεύῃς τοιοῦτον πνευματικὸν ἄξιον διὰ νὰ σὲ ὁδηγήσῃ ὀρθῶς εἰς τὴν σωτηρίαν σου καὶ νὰ σὲ ἰατρεύσῃ καλῶς ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας σου, ἀλλὰ καὶ ἀποφεύγῃς αὐτόν, διαλέγῃς δὲ ἐκεῖνον ὅπου δὲν σὲ ἐλέγχει, οὐδὲ σὲ κανονίζει καὶ ἀποστρέφεσαι ἐκεῖνον ὅπου σπουδάζει νὰ ἰατρεύσῃ τὰ πάθη σου· τὸ ὁποῖον εἶναι φανερὸν σημεῖον, πῶς ἐσὺ δὲν θέλεις νὰ ὁδηγηθῇς εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ εἰς τὸν ᾅδην· καὶ πῶς δὲν θέλεις νὰ ἰατρευθῇς, ἀλλὰ νὰ μείνῃς ἀγιάτρευτος, ἢ καλλίτερα νὰ εἰπῶ, πῶς δὲν θέλεις νὰ σωθῇς· «οὐκ ἠθέλησαν δέξασθαι παιδίαν,.... καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπιστραφῆναι» (Ἱερ. ε΄. 3).

Ε΄. Ἐξέτασε τὰ σφάλματα ὅπου ἠμποροῦν νὰ συμβοῦν ἐκ μέρους σου εἰς τὴν ἐξομολόγησιν του· δηλ. ἀνίσως καὶ δὲν ἔχῃς ἕνα ἀληθινὸν πόνον[185] (6) εἰς τὴν καρδίαν διὰ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ μίαν ἀποφασιστικὴν γνώμην νὰ μὴν ἁμαρτήσῃς πλέον· τὰ ὁποῖα εἶναι συστατικὰ τῆς μετανοίας καὶ πρέπει νὰ τὰ ζητήσῃς θερμῶς ἀπὸ τὸν Κύριον, ἐπειδὴ εἶναι ἰδικά Του χαρίσματα· ὅστις καὶ θέλει σοῦ τὰ δώσει, ἐὰν ἐσὺ συλλογίζεσαι τὴν ἄπειρον μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ ὅπου ἔβλαψες μὲ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ τὴν λύπην καὶ καταφρόνησιν ὅπου ἐπροξένησες εἰς Αὐτὸν παραβαίνοντας τὸν νόμον Του καὶ τὸ πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν ὅπου σοῦ ἔκαμνεν ὁ Θεός, εἰς τὰς ὁποίας ἐφάνης ἀχάριστος. Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ θέλουν σοῦ προξενήσει μίαν τελείαν κατάνυξιν εἰς τὴν καρδίαν καὶ συντριβήν· (ἡ ὁποία κυρίως συνίσταται, ὅταν ἐσὺ αἰσθάνεσαι ἕνα πόνον τέλειον καὶ σφοδρὸν εἰς τὴν ψυχήν, ὄχι διότι ἐστερήθης τὸν Παράδεισον μὲ τὰς ἁμαρτίας σου, ὡσὰν μισθωτός· ὄχι διότι ἐκέρδισες τὴν κόλασιν μὲ αὐτάς, ὡσὰν δοῦλος· ἀλλὰ διότι ἐλύπησες καὶ ἔβλαψες μόνον τὸν Θεόν, ἁμαρτάνοντας ὡσὰν υἱός)· καθὼς καὶ ὁ Μανασσῆς δὲν ἐσυντρίβετο καὶ ἐλυπεῖτο διὰ τὰς ἄλλας ζημίας ὅπου τοῦ ἐπροξένησαν αἱ ἁμαρτίαι ὅσον ἐπόνει καὶ ἐλυπεῖτο διότι ἐπαρώργισε καὶ ἔβλαψεν τὸν Θεόν, δι᾽ ὃ καὶ ἔλεγεν «οὐκ ἔστι μοι ἄνεσις, διότι παρώργισα τὸν θυμόν σου καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα· μὴ ποιήσας τὸ θέλημά σου καὶ μὴ φυλάξας τὰ προστάγματά σου»[186](α), Ἤ κἄν ὅταν ἑτοιμάζεσαι νὰ ἐξομολογηθῇς, αἰσθάνεσαι εἰς τὴν καρδίαν σου ἕνα ἁπλοῦν πόνον, συλλογιζόμενος τὸ κακὸν ὅπου ἔκαμνες εἰς τὴν ψυχήν σου ἁμαρτάνοντας, διότι ἔχασες τὴν αἰώνιον ἀπόλαυσιν τοῦ Παραδείσου καὶ ἐκέρδισες τὰς ἀπείρους καὶ αἰωνίους τιμωρίας τοῦ ᾅδου, αἱ ὁποῖαι σὲ προσμένουν, ἂν δὲν μετανοήσῃς ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας καὶ ἄν δὲν διορθωθῇς. Ἐξέτασε ἀκόμη καὶ τὴν ἀπόφασιν ὅπου κάμνεις διὰ νὰ διορθωθῇς· διότι ἀνίσως αὐτὴ δὲν εἶναι μία θέλησις στερεά, βίβαια, δυνατὴ καὶ ἐνεργητική, ἀλλὰ

---

[184] Ὅθεν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρα κατ᾽ ἐπιτομὴν σκθ΄.) λέγει· «ὡς οὖν τὰ πάθη τοῦ σώματος, οὗ πᾶσιν ἀποκαλύπτουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐμπείροις τῆς τούτων θεραπείας· οὕτω καὶ ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτημάτων γίνεσθαι ὀφείλει ἐπὶ τῶν δυναμένων θεραπεύειν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὑμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε· τουτέστιν αἴρετε διὰ τῆς ἐπιμελείας». Καὶ ἂν ὁ Τωβίας ὁ υἱὸς τοῦ δικαίου Τωβίτ, θέλοντας νὰ ὑπάγῃ εἰς Ράγος τῆς Μηδείας δὲν ἐτόλμησε νὰ ὑπάγῃ μόνος του, ἀλλὰ ἐζήτησε καὶ εὗρεν ἄνθρωπον πιστὸν καὶ φρόνιμον διὰ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ, ὅστις ἦτο ὁ Ἄγγελος Ραφαήλ, καθὼς προβαλὼν τοῦ εἶπεν ὁ Πατὴρ του· «ζήτησον ἄνθρωπον, ὅς συμπορεύσεταί σοι», (Τωβίτ α΄. 3). Πόσῳ μᾶλλον ἐσὺ ἀδελφέ, ἔχεις χρείαν νὰ ζητήσῃς Πνευματικὸν πιστὸν καὶ ἔμπειρον διὰ νὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας σου;

[185] Περὶ τοῦ πόνου τούτου τῆς καρδίας· λέγομεν κατὰ πλάτος εἰς τὴν β΄. Ἀνάγνωσιν καὶ ὅρα ἐκεῖ.

[186] Τὴν προσευχὴν τοῦ Μανασσῆ ἀναφέρει ἡ Θεία Γραφὴ λέγουσα· καὶ τὰ λοιπὰ τὸν λόγον τοῦ Μανασσῆ καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ (β΄, Παραλειπ. λγ΄ 18)· ἥτις καὶ προσθέτει ὅτι προσηὺξατο πρὸς τὸν Θεὸν Μανασσῆν καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐπήκουσεν τῆς βοῆς αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλὴμ ἐπὶ τὴν Βασιλείαν. (αὐτόθι).

εἶναι μία θέλησις ἀνενέργητος, ἀδύνατος καὶ ἀβέβαιος· ἀνίσως ἐσὺ δὲν λέγῃς ἀποφασιστικά, θέλω ἐξ ἅπαντος νὰ μετανοήσω καὶ δὲν θέλω πλέον νὰ ἁμαρτήσω, ἀλλὰ λέγῃς μὲ χλιαρότητα, ἤθελα νὰ μετανοήσω καὶ δὲν ἤθελα νὰ ἁμαρτήσω· καὶ τέλος πάντων, ἀνίσως ἐσὺ δὲν ἀποφεύγῃς μὲ ὅλας σου τὰς δυνάμεις ὅλα τὰ αἴτια τῶν προσώπων, τῶν εὐκαιριῶν, τῶν τόπων καὶ τρόπων καὶ κινδύνων, ὅπου ἠμποροῦν νὰ σὲ κάμνουν νὰ μεταπέσῃς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἤξευρε ὅτι ἡ μετάνοιά σου εἶναι ἀτελὴς καὶ φοβοῦμαι ὅτι αἱ ἁμαρτίαι σου μένουν ἀσυγχώρητοι· καὶ ὅτι ἐὰν ἀποθάνῃς εἰς τοιαὺτην καταστασιν, θέλεις κολασθῇ. Ἔτσι φοβερίζει ὁ Κύριος τὸν τῆς Λαοδικείας ἐπίσκοπον εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν «ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου». (Ἀποκ. γ΄. 16).

Ϛ΄. Ἐξέτασε ἀγαπητέ, τί κάμνεις ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν. α΄. Ἂν εὐχαριστῇς τὸν Θεὸν ὅπου σοῦ ἔδωκεν τόσον εὔκολην τὴν ἰατρείαν τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἡ ὁποία εἰς αὐτὸν ἐστάθη τόσον δύσκολος καὶ τόσον πολύτιμος. β΄ Ἐὰν ἑτοιμάζεσαι διὰ νὰ πληρώσῃς μὲ εὐλάβειαν τὸν κανόνα τοῦ πνευματικοῦ σου καὶ διὰ νὰ προσθέσῃς ἀκόμη καὶ ἄλλα ἔργα ἱκανοποιητικά, εἰς περισσοτέραν πληροφορίαν τῆς συνειδήσεώς σου. γ΄.Ἐὰν ἀνακαινουργώνῃς σχεδὸν κάθε ἡμέραν τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμνες διὰ νὰ διορθωθῇς καὶ νὰ μὴν ἁμαρτήσῃς πλέον· καὶ ἐὰν ζητῇς ἀπὸ τὸν Θεὸν νέαν χάριν, διὰ νὰ τὴν κρατῇς ἀμετάθετον[187] λέγοντας μὲ τὸν Δαβὶδ «ὤμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίμματα τῆς δικαιοσύνης σου». (Ψαλμ. ριη΄. 105).

Ζ΄. Ἐξέτασε εἰς ὅλον τὸ ὕστερον τὴν γνώμην ὅπου ἔχεις διὰ νὰ πηγαίνῃς συχνάκις εἰς τοῦτο τὸ πανάγιον λουτρὸν τῆς ἐξομολογήσεως· διότι πρέπει νὰ ἀποφασίσῃς νὰ πηγαίνῃς εἰς τὸν πνευματικόν, πρὶν νὰ πέσῃς εἰς καμμίαν σου ἀταξίαν καὶ ἁμαρτίαν· ἐπειδὴ μὲ τὴν συχνὴν αὐτὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἀντάμωσιν τοῦ πνευματικοῦ, λαμβάνεις νέαν χάριν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀκολούθως λαμβάνεις δύναμιν διὰ νὰ διορθωθῇς μὲ τελειότητα καὶ διὰ νὰ προφυλαχθῇς ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν· εἰ δὲ καὶ δὲν κάμῃς ἔτσι, κἂν πρόστρεχε εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, εὐθύς ὅπου διὰ δυστυχίαν σου ἤθελες πέσει εἰς κανένα ἁμάρτημα. Ἐπειδὴ ποῖος ἤθελε στέρξει ποτὲ νὰ κοιμηθῇ μαζὶ μὲ ἕνα νεκρὸν βρωμισμένον εἰς μίαν μοναχὴν νύκτα; Καὶ ἐσὺ πῶς ἔχεις καρδίαν νὰ εἶσαι μαζί μὲ τὴν νεκρὰν καὶ βρωμισμένην σου ψυχὴν τόσας νύκτας καὶ ἡμέρας καὶ μῆνας χωρὶς νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν πνευματικὸν διὰ νὰ ζωντανεύσῃς μὲ μίαν συντετριμμένην καὶ κατανυκτικὴν ἐξομολόγησιν; Ἄχ ἀδελφέ καὶ ἔχεις καρδίαν νὰ ἠξεύρῃς πῶς ὁ θάνατος ἠμπορεῖ νὰ σοῦ ἔλθῃ εἰς κάθε στιγμήν καὶ ἐσὺ νὰ στέκῃς μίαν μόνην στιγμὴν ἀνεξομολόγητος καὶ ἀδιόρθωτος; Ἔχεις καρδίαν νὰ εὑρίσκεσαι καταδικασμένος διὰ τὸν ᾅδην καὶ νὰ στέκῃς κοντὰ εἰς τὸν γκρεμνὸν μιᾶς παντοτεινῆς ἀπωλείας; Ἀνίσως καὶ μίαν φορὰν ἤ9ελεν ἀποθάνει ἕνας μοναχὸς ἁμαρτωλὸς ἔξαφνα ἀνεξομολόγητος, ἔπρεπεν ἕνα παρόμοιον συμβεβηκὸς νὰ σὲ φοβίσῃ διὰ πάντα καὶ νὰ σὲ κάμνῃ νὰ διορθωθῇς καὶ τώρα ὅπου ἀποθαίνουν συχνάκις τόσοι πολλοὶ ἀδιόρθωτοι καὶ εἰς μίαν στιγμὴν πίπτουν εἰς τὴν ἄβυσσον, πῶς δὲν φοβεῖσαι νὰ μὴ πάθῃς καὶ σὺ τὸ ὅμοιον; Διὰ τοῦτο μὴν ἀναβάλῃς ἀδελφὲ τὸν καιρὸν, μηδὲ νὰ εἰπῇς· «αὔριον νὰ ὑπάγω νὰ ἐξομολογηθῶ»· ὄχι, ἀλλὰ σήμερον· ἐπειδὴ δὲν ἠξεύρεις τί θέλει γεννήσει ἡ

[187] Ἐπειδὴ κατὰ ἀλήθειαν, μεγάλην ἀνάγκην καὶ χρείαν ἔχεις ἀδελφέ μου, ἁμαρτωλέ, νὰ ἀνακαινίζῃς πάντοτε~~,~~ καὶ σχεδὸν κάθε ἡμέραν καὶ κάθε ὥραν, τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμνες τὴν πρώτην φορὰν εἰς τὸν πνευματικόν σου καὶ εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ μὴν ἁμαρτήσῃς πλέον, ἀλλὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ διορθωθῇς· διότι ὁ διάβολος πολὺ τὴν φθονεῖ καὶ σοῦ τὴν ἁρπάζει ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν σου· ὁμοίως καὶ ἡ ἀμέλεια ἡ ἰδική σου καὶ ἀσθένεια καὶ ἄλλαι φροντίδαι~~ες~~ τοῦ βίου καὶ ἔννοιαι σὲ κάμνουν νὰ τὴν λησμονήσῃς. Ἀνακαινίζοντας δὲ αὐτὴν λέγε εἰς τὸν ἑαυτόν σου ταῦτα· «ψυχή μου ἐνθυμοῦ τὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμνες εἰς τὸν Θεόν~~,~~ καὶ εἰς τὸν πνευματικόν σου» ἔτσι καὶ ὁ Μ~~μ~~έγας Ἀρσένιος, ἐνεθυμεῖτο πάντοτε τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγινε μοναχός, δι’ ὅ καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν ἑαυτόν του. «Ἀρσένιε, δι’ ὅ ἐξῆλθες».

αὐριανὴ ἡμέρα· «μὴ καυχῶτα εἰς αὔριον· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα» (Παρ. κζ΄. 1.).

ΕΞΕΤΑΣΙΣ Δ΄

Μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ φέρεται τινὰς εἰς τὸν ἑαυτόν του.

Α΄. Ἐξέτασε ἀδελφὲ πῶς φέρεσαι εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ πρῶτον ἐὰν μισῇς τὸν ἑαυτόν σου ὡσὰν ἕνα ἐπίβουλον καὶ ὡσὰν τὸν πλέον μεγαλύτερόν σου ἐχθρόν· διότι τὸ μῖσος αὐτὸ εἶναι ἅγιον, εἶναι σωτηριῶδες, μὲ τὸ νὰ σὲ κάμνῃ νὰ ἐναντιώνεσαι εἰς τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ εἰς τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου καὶ ἐξεναντίας νὰ ὑποτάσσεσαι εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ .Ἐὰν δὲ ἐσὺ κολακεύῃς καὶ ἀγαπᾷς τὸν ἑαυτόν σου ἀτάκτως καὶ ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ πρέπει, ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ. Ἐσὺ ἔτσι δὲν θέλεις δυνηθῇ οὔτε νὰ κοπιάσῃς, οὔτε νὰ θλιβῇς οὔτε νὰ κακοπαθήσῃς, οὔτε πειρασμὸν νὰ ὑπομείνῃς, οὔτε νὰ ὑποταχθῇς μέχρι θανάτου εἰς τὸ θέλημα καὶ εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χριστιανοῦ· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐσὺ ἐὰν εἶσαι φίλαυτος καὶ ἀγαπᾷς τὸν ἑαυτόν σου, μισεῖς τῇ ἀληθείᾳ τὸν ἑαυτόν σου καὶ θέλεις ἀπωλέσει αὐτόν· ἐὰν δὲ μισῇς τὸν ἑαυτόν σου, ἀγαπᾷς τῇ ἀληθείᾳ τὸν ἑαυτόν σου καὶ θέλεις σώσει αὐτόν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπωλέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν», (Ἰω. ιβ΄. 25). Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ θεῖοι πατέρες συμφώνως λέγουσιν, ὅτι ἡ φιλαυτία εἶναι ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ ὅλων ὁμοῦ τῶν κακιῶν καὶ τῶν παθῶν· καὶ χωρὶς αὐτὴν μόνος ὁ διάβολος δὲν δύναται νὰ βλάψῃ τὸν ἄνθρωπον οὐδὲ τὸ παραμικρόν. Δεύτερον ἐξέτασε ἄν εἶσαι ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ὅπου λογιάζουν, πὼς ἡ ζωὴ αὕτη μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ νὰ παίζομεν καὶ νὰ ξεφαντώνομεν· καθὼς τὸ λέγει ὁ Σολομών· «ἐλογίσαντο παίγνιον εἶναι τὴν ζωὴν ἡμῶν καὶ τὸν βίον πανηγυρισμὸν ἐπικερδῆ»· (Σοφ. ιε΄. 12.)· ὥστε ὅπου νὰ μὴ ἔχῃ τινὰς νὰ κάμνῃ ἄλλο, παρὰ νὰ χαίρεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Ἀλλὰ ἐὰν ἔχῃς ἕνα παρόμοιον λογισμόν, εἶσαι πολὺ πλανεμένος, καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἀφρονέστατος· διότι, ἐπειδὴ ἐσὺ ἐστάθης πταίστης τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ καὶ θανασίμως ἥμαρτες, διότι παρέβης τὴν ἐντολήν Του, ἔπρεπε παρευθὺς νὰ σὲ θανατώσῃ ὁ Θεὸς καὶ νὰ σὲ καταδικάσῃ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, καθὼς ἦτο τὸ δίκαιον· διὰ τὴν φιλανθρωπίαν Του ὅμως καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μετανοίας σου, δὲν σὲ ἐθανάτωσεν, ἀλλὰ σοῦ ἄφησε τὴν ζωὴν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὄχι δι' ἄλλο τέλος, παρὰ διὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ ἀναπληρώσῃς μὲ νέας ὑποταγὰς τὴν ἀπερασμένην παρακοήν σου, ὡς λέγει ὁ Μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος. «Δι' αὐτὸ μέν τοι καὶ τὴν ζωὴν ταύτην ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ἡμῖν, τόπον μετανοίας παρεχόμενος· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, εὐθὺς ἁμαρτὼν ὁ ἄνθρωπος καὶ τῆς ζωῆς ταύτης ἐστέρητο ἂν· τί γὰρ ἦν ὄφελος αὐτῆς;» (ἐν τοῖς πρὸς μονάζουσαν Ξένην). Λοιπὸν ἐσὺ ὅπου εἶσαι πταίστης, ἐσὺ πρέπει νὰ γίνεσαι ὁμοῦ καὶ κριτὴς τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ πρέπει νὰ τὸν παιδεύσῃς, ὡς παραβάτην τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ , μὲ μίαν ἀνάλογον τῶν ἁμαρτιῶν σου ἱκανοποίησιν καὶ παιδείαν. Διότι ἀνίσως ἐσὺ ἐδῶ δὲν κάμνῃς ὀρθὰ τὴν κρίσιν ταύτην κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἤξευρε ὅτι θέλει ἔλθει ὁ Θεὸς νὰ τὴν κάμνῃ ἐν τῇ Δευτέρᾳ Παρουσίᾳ μὲ ἄκραν δικαιοσύνην καὶ μὲ τόσας τιμωρίας, ὥστε ὅπου νὰ ἀποδείχνουν ἔν ταὐτῷ καὶ τὴν ἄπειρόν Του Ἁγιότητα καὶ τὸ ἄπειρον μῖσος ὅπου ἔχει εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Β΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν μετάνοιαν ὅπου κάμνεις, πρῶτον τί λογῆς εἶναι ἡ ἐσωτερική σου διάθεσις καὶ μετάνοια, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὸ νὰ μισῇς τὰς ἁμαρτίας σου περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακόν· καθὼς εἶναι γεγραμμένον· τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι»· (Ψαλμ. λε΄. 2). Δεύτερον, ἀνίσως καὶ γυμνάζεσαι συχνάκις εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις καὶ ἔργα τῆς μετανοίας, τὰ ὁποῖα εἶναι αἱ νηστεῖαι, αἱ γονυκλισίαι, αἱ ἀγρυπνίαι, οἱ κόποι, τὰ δάκρυα καὶ τὰ λοιπά. Τρίτον, ἀνίσως ἡ αἰτία τῆς μετανοίας σου εἶναι διὰ

μόνην τὴν ἀγάπην ὅπου χρεωστῆς εἰς τὸν Θεόν καὶ ὄχι διὰ κανένα ἄλλο καλὸν· καὶ αὐτὴ εἶναι ἕνας πόνος ἐντελὴς ὅπου δικαιώνει ἐνέργειᾳ τὴν ψυχήν· ἢ ἀνίσως εἶναι δι' αἰτίαν τῆς κολάσεως ἢ τῆς ζημίας ὅπου προξενεῖ ἡ ἁμαρτία εἰς τὴν ψυχήν, τόσον τῆς ἐνταῦθα θείας χάριτος, ὅσον καὶ τῆς ἐκεῖ θείας δόξης· καὶ αὐτὴ εἶναι ἕνας πόνος ἀτελὴς ὅπου διαθέτει καὶ ἑτοιμάζει τὴν ψυχὴν εἰς τὴν δικαίωσιν, ἀλλὰ δὲν τὴν δικαιώνει, ὡς λέγουσι πολλοὶ Θεόλογοι.

Γ΄. Ἐξέτασε ποία εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ σου μετάνοια, πρῶτον ἐὰν ὑστερῇς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ καμμίαν ἡδονὴν θεμιτὴν ὅπου δὲν εἶναι ἐμποδισμένη, ταπεινώνοντας εἰς κανένα πρᾶγμα τὰς αἰσθήσεις σου. Δεύτερον ἐὰν ταλαιπωρῇς ποτὲ τὸ σῶμα σου μὲ καμμίαν νηστείαν ἔξω ἀπὸ τὰς διατεταγμένας ἢ μὲ καμμίαν ἄλλην σκληραγωγίαν. Τρίτον, ἐὰν δέχεσαι μὲ ὑπομονὴν ἐκείνας τὰς θλίψεις ὅπου σοῦ ἀκολουθοῦν ἢ ἀπὸ δαίμονας, ἢ ἀπὸ ἀνθρώπους, ἢ ἀπὸ τὴν φύσιν, ἢ ἀπὸ τὸν καιρὸν, ἢ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν, τὰς ὁποίας ἀφήνει ὁ Θεὸς νὰ σοῦ ἔρχονται διὰ νὰ σὲ δοκιμάσῃ. Ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ αἱ θλίψεις ἠμποροῦν νὰ γίνουν ὕλη μετανοίας εἰς ἡμᾶς ἀνίσως καὶ πάσχοντες ἀπὸ αὐτάς, δὲν γογγύζομεν ἀλλὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν ὅπου μᾶς στέλλει μὲ δικαιοσύνην ὡς κανόνα τῶν ἁμαρτιῶν μας διὰ νὰ ἀποδώσομεν μὲ αὐτάς εἰς τὸν Θεὸν τὴν τιμὴν ὅπου τοῦ σηκώσαμεν ὅταν ἐσφάλαμεν ἐναντίον τοῦ θείου του θελήματος.[188] (α)

Δ΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὰς ἡδονὰς ὅπου λαμβάνεις τῶν φαγητῶν, τῶν ποτῶν, τῶν ἐνδυμάτων, τῶν χρημάτων καὶ τῆς δόξης, πρῶτον ἐὰν εἶναι κινδυνώδεις καὶ ἠμποροῦν νὰ σὲ φέρουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Δεύτερον, ἐὰν εἶναι μεμιγμέναι μὲ κανένα ἀθέμιτον καὶ ἐμποδισμένον ἀπὸ τὸν θεῖον νόμον. Τρίτον, ἐὰν γίνονται εἰς συντροφιὰν παρανόμων ἀνθρώπων, ὅπου ἢ ἐπαινοῦν τὸ κακὸν ἢ ὁμιλοῦν πάντοτε αἰσχρολογίας, ματαιολογίας, καὶ χορατάδες, ὁμοιάζοντες, ὡς λέγει ὁ προφήτης, μὲ ἕνα τάφον ἀνοικτόν, ὅπου εὐγάζει μίαν ἀνυπόφορον δυσωδίαν· «ἡ καρδία αὐτῶν ματαία, τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν» (Ψαλμ. ε΄. 9). Τέταρτον, ἐὰν εἰς τὰ φαγητὰ ὅπου δὲν εἶναι ἐμποδισμένα ἐξοδεύῃς ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν, χωρὶς τὴν πρέπουσαν μετριότητα. Πέμπτον, ἐὰν προσηλώνεσαι εἰς αὐτὰ μὲ ὅλην σου τὴν ὄρεξιν, δίδοντας σχεδὸν καὶ ὄχι δανείζοντας μὲ μόνην τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν ἀπόλαυσίν τους καὶ παίρνοντας αὐτὰ ὡς τέλος καὶ ὄχι ὡς μέσα (ἤγουν ζῇς διὰ νὰ τρώγῃς, καὶ ὄχι τρώγεις διὰ νὰ ζῇς)· ἢ διὰ νὰ δώσῃς σύστασιν καὶ παρηγορίαν εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ σώματός σου, ἢ διὰ ἄλλο παρόμοιον δίκαιον αἴτιον, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ θεραπεύσῃς εἰς κάθε τι τὴν ὄρεξίν σου, καθὼς ἤθελε κάμνη ἕνας Ἐπίκουρος καὶ ἕνας Σαρδανάπαλος καὶ ὄχι καθὼς πρέπει νὰ κάμνη ἕνας χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἀκούει τὸ ἀλλοίμονον ἀπὸ τὸν Κύριον, κἄν μόνον χορταίνῃ τὴν κοιλίαν του «οὐαὶ οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε». (Λουκ. ς΄. 25)[189].

Ε΄. Ἐξέτασε καθόλου, πῶς μεταχειρίζεσαι τὸν καιρὸν, ὅπου εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα χαρίσματα ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Κύριος[190] τόσον πολύτιμον, ὅπου μόνον τὰ περισσεύματα τοῦ καιροῦ, τὰ ὁποῖα ἐσὺ ρίπτεις, ἤθελε τὰ ἀγοράσει (ἂν ἦτο δυνατὸν) μία κολασμένη ψυχὴ μὲ δέκα μυριάδας χρόνων ὑπομονῆς εἰς ὅλας τὰς τιμωρίας. Στοχάσου λοιπὸν πῶς εἰς κάθε πρᾶγμα ἐδόθη καιρὸς ἴδιος καὶ ἁρμόδιος, ὡς λέγει ὁ Σολομὼν «παντὶ πράγματί ἐστι καιρὸς καὶ κρίσις». (Ἐκκλ η΄. 6)· καὶ ὁ μὲν καιρὸς τῆς παρούσης ζωῆς εἶναι καὶ ὀνομάζεται καιρὸς ἐργασίας, καιρὸς ἀγῶνος καὶ καιρὸς πολέμου· ὁ δὲ τῆς μελλούσης, εἶναι καὶ ὀνομάζεται καιρὸς ἀνταποδόσεως, καιρὸς ἀπολαύσεως καὶ καιρὸς εἰρήνης· «καιρὸς πολέμου καὶ καιρὸς εἰρήνης» (Ἐκκλ. γ΄. 8). Ὅθεν τώρα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν πρέπει νὰ ἐργασθῇς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· τώρα πρέπει νὰ ἀγωνισθῇς κατὰ τῶν παθῶν σου καὶ τώρα νὰ

---

[188] Περὶ Μετανοίας ὅρα εἰς τὴν β΄ Ἀνάγνωσιν.
[189] Ὅρα περί τούτων τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθήσεων εἰς τὴν ε΄ Ἀνάγνωσιν.
[190] Ὅρα περί τοῦ καιροῦ κατὰ πλάτος ἐν τῇ δ΄ Ἀναγνώσει.

πολεμήσῃς μὲ τοὺς ἐχθροὺς διὰ νὰ στεφανωθῇς εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇς καὶ νὰ εἰρηνεύσῃς καὶ μὴ θέλῃς νὰ ἀντιστρέφῃς τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν τάξιν ὅπου ἐδιόρισεν εἰς αυτὰ ὁ Θεὸς καὶ νὰ θέλῃς νὰ ἔχῃς ἀνάπαυσιν καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ εἰς τὸν ἄλλον. Διὰ τοῦτο μὴ ρίπτῃς ὡσὰν ἀνόητος τὸν καιρὸν τοῦτον, μὲ τὸν ὁποῖον ἠδύνασο νὰ πραγματευθῇς τὴν σωτηρίαν σου,[191] εἰς μίαν φανερὰν ὀκνηρίαν, ἡ ὁποία μόνη εἶναι πηγὴ πολλῶν κακῶν καθὼς τὸ λέγει ὁ Σειράχ· «πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργίαν» (λγ΄. 32)[192]. Δεύτερον ἐξέτασε ἐὰν ἐκ τοῦ ἐναντίου φορτώνῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ πολλὰς φροντίδας ἔργων, ὅπου δὲν σὲ ἀφήνουν νὰ ἐνθυμῆσαι τὴν σωτηρίαν σου· καθὼς οἱ πολλοὶ κόποι τῶν Ἑβραίων, δὲν τοὺς ἔδιδαν ἄδειαν νὰ συλλογισθοῦν διὰ νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν· «σχολάζουσι γάρ, διὰ τοῦτο κεκράγασι λέγοντες, ἐγερθῶμεν καὶ θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν· βαρυνέσθω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ μεριμνάτωσαν ταῦτα». (Ἔξοδ. ε΄. 8).[193] Τρίτον ἐξέτασε ἐὰν τὰ ἔργα σου τὰ κάμνῃς ἀπὸ ἀγάπην, ἢ ἀπὸ χρέος τῆς στάσεως ὅπου εὑρίσκεσαι· διότι, ἐὰν εἶναι ἁπλῶς κοσμικά, τὰ ὁποῖα, σὺ μὲν τὰ ὀνομάζεις πραγματείας καὶ πολύτιμα, οἱ δὲ ἅγιοι τὰ λέγουν ἀργὰ καὶ χαϊμένα ἐπειδὴ δὲν χρησιμεύουν εἰς τὸ τέλος τῆς σωτηρίας διὰ τὸ ὁποῖον μᾶς ἔβαλεν ὁ Θεὸς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· ἐὰν λέγω εἶναι τοιαῦτα μίσησε καὶ ἀποστράφου ταῦτα καὶ μεταχειρίσου μόνα ἐκεῖνα τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔχεις νὰ λάβῃς μισθὸν εἰς τὰ οὐράνια· «ἑκάστου γάρ φησί τὸ ἔργον ὁποῖον ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει· εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὅ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται» (Α΄. Κορ. γ΄. 13).

ΕΞΕΤΑΣΙΣ Ε΄.

Μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ φέρεται τινὰς εἰς τὸν πλησίον.

Α΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου ποίαν ἰδέαν καὶ ὑπόληψιν ἔχεις δι᾽ ὅλους τοὺς πλησίον σου γενικῶς· ἐπειδὴ καὶ κάθε πλησίον εἶναι καὶ κατ᾽ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ· εἶναι ἔργον τῶν χειρῶν Του· εἶναι κτῆμά Του· εἶναι πρᾶγμα ὅπου τὸ πονεῖ καὶ ἐβάλθη ἀπὸ Αὐτὸν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ νὰ ὑπηρετῇ ἐν ὅσῳ ζῇ εἰς τὴν θείαν Του δόξαν καὶ μετὰ θάνατον διὰ νὰ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Θεὸν αἰωνίως εἰς τὸν οὐρανόν. Πρὸς τούτοις ὁ πλησίον εἶναι ἀδελφός τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν νόμον· εἶναι ἐπίτροπός Του· εἶναι τοποτηρητής Του καὶ φέρει πρόσωπον ἰδικόν Του. Ὅθεν καὶ τὰ δάνεια ὅπου ὁ Χριστὸς ἔδωκεν εἰς ἐσὲ, διὰ τοῦτο σοῦ τὰ ἔδωκε, διὰ νὰ τὰ δώσῃς πάλιν ἐσὺ εἰς τὸν πλησίον, λέγοντάς σου· ἐκεῖνο ὅπου κάμνῃς εἰς ἕναν ἀπὸ τοὺς παραμικροτέρους, εἰς ἐμὲ τὸ κάμνῃς· «ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε΄. 40). Λοιπὸν ἤξευρε ἀδελφέ, ὅτι δὲν χρεωστεῖς εἰς τὸν πλησίον ὀλιγώτερον, ἀπὸ ὅ,τι χρεωστεῖς εἰς τὸν Λυτρωτήν σου· οὔτε ἠμπορεῖς νὰ κακοποίησῃς, ἢ νὰ ἀγαθοποιήσῃς τὸν πλησίον, χωρὶς νὰ περάσῃ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν ὅπου κάμνῃς ἀπὸ τὴν εἰκόνα, ὅπου εἶναι ὁ ἄνθρωπος· εἰς τὸν εἰκονιζόμενον, ὅπου εἶναι ὁ Χριστός· ἐπειδὴ «ἡ τιμὴ ἢ ἡ ἀτιμία τῆς εἰκόνος, ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει», κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον· καὶ «τιμᾷ τὸν ποιητήν, ὁ περιέπων τὸ ποίημα», κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν· καθὼς, χάνεις τὴν πίστιν σου, ἐὰν βγάλῃς ἀπὸ αὐτὴν ἕνα ἄρθρον· τοιουτοτρόπως χάνεις καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην σου ἐὰν βγάλῃς ἀπὸ

[191] Διὰ τοῦτο σοφώτατα εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τοῖς τεχραστίχοις ἰάμβοις.
»Πανήγυριν νόμιζε τὸν δὲ τὸν βίον·
»Ἦν πραγματεύσῃ κέρδος· ἀντάλλαγμα γάρ,
»Μικρῶν τὰ μείζω καὶ ῥέοντ᾽ ἀϊδίων·
Ἥν δ᾽ αὖ παρέλθῃ καιρὸν ἄλλον οὐκ ἔχεις.

[192] Ὅρα περὶ τῆς ἀργίας εἰς τὴν Μελέτην περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου γενικῶς θεωρούμενης.

[193] Περὶ τῶν πολλῶν φροντίδων καὶ ἔργων ὅρα κατὰ πλάτος εἰς τὴν δ΄. Ἀνάγνωσιν.

τὴν ἀγάπην σου, ἕνα μόνον πλησίον σου· χωρὶς δὲ τὴν ἀγάπην, τί ἄλλο μένεις ἐσὺ πάρεξ ἕνας ἀποδεδοκισμένος, ἕνας κατάδικος καὶ ἕνας ἀποφασισμένος διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν;

Β΄. Ἐξέτασε μερικῶς, πῶς φέρεσαι μὲ τὸν πλησίον σου εἰς τοὺς λογισμοὺς α΄. Ἐὰν τὸν κατακρίνῃ ὁ λογισμός σου μὲ αὐθάδειαν, ἢ ἐὰν ὑποπτεύεσαι δι' αὐτὸν χωρὶς θεμέλιον, περὶ οὗ εἶναι γεγραμμένον· «μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» (Ματθ. ζ΄ 1) β΄. Ἐὰν τὸν φθονῇς, ὅταν ἐπαινῆται ἀπό τοὺς ἄλλους, ἢ προκόπτῃ εἰς τὰ ἔργα του. γ΄. Ἐὰν παρεξηγῇς τὰς πράξεις του, νομίζοντας τὰς ἀρετάς του κακίας. Παραδείγματος χάριν· τὴν ταπείνωσίν του, ἐσὺ τὴν λογιάζεις ὑπόκρισιν· τὴν ἁπλότητά του, ἐσὺ τὴν νομίζεις ἠλιθιότητα καὶ μωρείαν καὶ τὰς ἄλλας ὁμοίως καὶ κατακρίνεις μὲ τὴν καρδίαν σου ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν γνώμην του, ὅπου εἶναι τόσον ἀπόκρυφος, εἰς τρόπον ὥστε δὲν τὴν κρίνει οὔτε αὐτὴ ἡ Ἁγία Ἐκκλησία, καθὼς λέγει ὁ Θεῖος Παῦλος «μὴ πρὸ καιροῦ τί κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν». (Α΄ Κορ. δ΄ 5). δ΄. Ἐξέτασε , ἐὰν τρέφῃς εἰς τὴν ψυχήν σου μῖσος· εἰς τὸν πλησίον, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸν ἰδῇς, οὔτε σοῦ φαίνεται πῶς κάμνει ποτὲ κανένα καλὸν· περὶ οὗ εἶναι γεγραμμένον «οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου» (Λευϊτ. ιθ΄. 17) καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης λέγει «ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστίν» (Α΄. ἐπιστ. γ΄. 15).

Γ΄. Ἐξέτασε , πῶς φέρεσαι μὲ τὸν πλησίον σου εἰς τὰ λόγια. α' Ἐὰν τὸν καταδικάζῃς ἀδίκως ὡς πταίστην, πρὶν νὰ ἐξετάσῃς καλῶς τὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόθεσιν. β΄. Ἐὰν ὁμιλῇς μὲ καταφρόνησιν ἢ μὲ θυμόν, ὅταν εἶναι παρὼν αὐτός, ἢ ὅταν λείπῃ. γ΄. Ἐὰν φανερώνῃς τὰ ἐλαττώματά του εἰς ὅποιον δὲν τὰ ἠξεύρει, ἢ συντρέχῃς εὐθὺς μὲ ἄλλους εἰς τὸ νὰ λέγῃς κακὸν δι' αὐτόν· περὶ οὗ ἐρωτηθεὶς ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν, ἂν πρέπῃ νὰ φανερώνῃ τινὰς τὸ σφάλμα τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀπεκρίθη τὸν σοφὸν τοῦτον καὶ θεϊκὸν λόγον εἰπών· «ἐὰν καλύψωμεν τοῦ ἀδελφοῦ τὸ ἁμάρτημα, καλύψει καὶ ὁ Θεὸς τὰ ἡμέτερα»· δ΄. Ἐὰν τὸν κάμνῃς νὰ ἀηδιάζῃ καὶ νὰ λυπῆται κατὰ σοῦ, μὲ σκληρὰ λόγια ἢ αὐθάδη ἢ πειρακτικὰ καὶ λυπηρά· ἐπειδὴ γέγραπται. «Ἀπὸ λύπης ἐκβαίνει θάνατος καὶ λύπη καρδίας κάμψει ἰσχύν». (Σειρὰχ λη΄. 18) ε΄. Ἐὰν τὸν φοβερίζῃς ἀδιακρίτως, ἢ τὸν προστάζῃς μὲ ὑπερηφάνειαν διότι εἶναι γεγραμμένον· «τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντες ἑαυτῶν». (Φιλιπ. β΄. 3) καὶ πάλιν· «ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Θεοῦ ». (Ἐφεσ. ε΄. 21) ς΄. Ἐὰν τὸν περιπαίζῃς ἢ λαμβάνῃς εὐχαρίστησιν νὰ τὸν βλέπῃς θυμωμένον καὶ νὰ τὸν περιπαίζουν ἄλλοι, ἢ νὰ τὸν παροργίζουν ζ΄. Ἐὰν τοῦ δίδῃς κακὰς συμβουλὰς διὰ νὰ τὸν βλάψῃς· η΄. Ἐὰν φανερώνῃς ἐκεῖνα τὰ μυστικὰ ὅπου σοῦ εἶπεν ὁ πλησίον σου ἢ ὅπου σοῦ εἶπαν τινὲς ἄλλοι ἀπόκρυφα δι' αὐτόν, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ φανερωθοῦν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ, ὅτι ὅποιος φανερώσῃ τὰ μυστικὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος χάνει τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ δὲν θέλει εὕρει πλέον τὸν φίλον του νὰ τὸν ἀγαπᾷ ὡς τὸ πρῶτον· «ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια, ἀπώλεσε πίστιν καὶ οὐ μὴ εὕρῃ φίλον πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ». (κζ΄ 16). Καὶ πάλιν λέγει· ἂν κτυπήσῃ τινὰς καὶ πληγώσῃ τὸν φίλον του, εἶναι δυνατὸν νὰ θεραπευθῇ ἡ πληγὴ ἐκείνη, καὶ ἂν τὸν ὑβρίσῃ, πάλιν γίνεται διαλλαγὴ καὶ φιλία· ὅποιος ὅμως φανερώσῃ τὰ ἀπόκρυφα του φίλου του ἐκεῖνος πλέον δὲν ἔχει ἐλπίδα νὰ λάβῃ δεύτερον τὴν προτέραν φιλίαν «θραῦσμά ἐστι καταδῆσαι καὶ λοιδορίας ἐστὶ διαλλαγή, ὁ δὲ ἀποκαλύψας μυστήρια, ἀπήλπισεν»· (αὐτόθ. 21.) θ΄. Ἐὰν σπείρῃς δι' αὐτὸν διαφωνίας καὶ ἀλληλομαχίας, φανερώνοντας εἰς ἄλλους ἐκεῖνα ὅπου προξενοῦν διχονοίας, περὶ οὗ γέγραπται, ὅτι· «φιλαμαρτήμων χαίρει μάχαις»· (Παροιμ. ιζ΄. 20) καὶ πάλιν· «ἀνήρ θυμώδης παρασκευάζει μάχας» (αὐτόθ. ιε΄. 15). ι΄.Ἐὰν ὀνομάζῃς ὑπόκρισιν τὸ καλὸν ὅπου κάμνει ια΄. Ἐὰν διαφεντεύῃς μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ ἰσχυρογνωμίαν τὴν γνώμην σου ἐναντίον εἰς τὴν γνώμην τοῦ πλησίον, μόνον διὰ νὰ φανῇς, ὅτι τὸν ἐνίκησες· τὸ ὁποῖον εἶναι ξένον τῆς πολιτείας τῶν

χριστιανῶν, καθὼς γέγραπται· «εἰδέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ » (Α΄. Κορ. ια΄. 16).

Δ΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου πῶς φέρεσαι μὲ τὸν πλησίον σου εἰς τὰ ἔργα· α΄. Ἐὰν κάμνης τίποτε δι᾽ ἐκδίκησιν, ἐναντίον ἐκείνου ὅπου σὲ ἔβλαψεν, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «οὐκ ἐκδικᾶταί σου ἡ χείρ καὶ οὐ μηνιεῖς τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου»· (Λευϊτ. ιθ΄. 18)· β΄.Ἐὰν ἀφ᾽ οὗ τὸν ἔβλαψες, δὲν ζητῇς νὰ τὸν καταπραΰνης καὶ νὰ τοῦ δώσης δικαίαν εὐχαρίστησιν. γ΄. Ἐαν προξενῇς ἐμπόδιον εἰς τοὺς σκοπούς σου, διὰ νὰ μὴ τὸν βλέπης ἀναπαυμένον καὶ εἰρηνικόν· δ΄.Ἐὰν κάμνης ἐκεῖνο ὅπου μὲ δίκαιον τρόπον δέν τοῦ ἀρέσει. ε΄.Ἐὰν δίδης κακὸν παράδειγμα, ἢ μέσα εἰς τὸ σπίτι σου ἢ ἔξω ς΄. Ἐὰν κατασκοπεύης καὶ παρατηρῇς τὰ ἔργα τοῦ πλησίον σου, τὰ ὁποῖα δὲν σοὺ ἐγγίζουν ζ΄. Ἐὰν τὸν διώχνης ἂν εἶναι πτωχός, μὲ τρόπον ἀνάρμοστον· περὶ οὗ γέγραπται· «ὁ ἀτιμάζων πένητα, παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν». (Παροιμ. ιδ΄. 31.)· η΄. Ἐὰν τὸν ἀδικῇς, μὴ δίδοντάς του ἢ ἀργοπορώντας νὰ τοῦ δώσης ἐκεῖνο ὅπου τοῦ χρεωστεῖς, καθὼς εἶναι αἱ πληρωμαὶ ἐκείνων ὅπου σὲ ἐδούλευσαν, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸ Δευτερονόμιον· «οὐκ ἀποστερήσεις μισθὸν πένητος· αὐθημερὸν ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ· οὐκ ἐπιδύσεται ὁ ἥλιος ἐπ᾽ αὐτῷ, ὅτι πένης ἐστί καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἐλπίδα καὶ καταβοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον· καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία» (κδ΄. 14.) θ΄. Ἐὰν ἔχῃς μὲ κανένα φιλίαν κινδυνώδη, ἢ ἄτακτον, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τήν σβύσῃς, διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃς καὶ σὺ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Προφήτης Ἰηοὺ πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωσαφάτ, διότι ἐφιλιώθη μὲ τὸν παράνομον Ἀχαάβ· «εἰ ἁμαρτωλῷ σὺ βοηθεῖς; Ἢ μισουμένῳ ὑπὸ Κυρίου φιλιάζῃ; » (β΄. Παραλειπόμ. ιθ΄ 2.)· ι΄. Ἐν συντόμῳ ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου, ἐὰν ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου μὲ τὸν τρόπον ὅπου θέλει ὁ Θεὸς καὶ κατὰ τὸ μέτρον ὅπου μᾶς ἄφησεν· ὁ τρόπος εἶναι νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν, ὄχι δι᾽ αἰτίαν φυσικὴν ἢ διότι εἶναι κατὰ τὴν ὄρεξίν μας καὶ μᾶς ἀρέσει, ἀλλὰ δι᾽ αἰτίαν ὑπερφυσικήν, δηλ. διότι εἶναι εἰκὼν Θεοῦ καὶ διότι θέλει καὶ προστάζει ὁ Θεὸς νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν. Τὸ μέτρον εἶναι νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν ὡσὰν τὸν ἑαυτόν μας, καθὼς γέγραπται· «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, ἐγώ εἰμι Κύριος» (Λευϊτ. ιθ΄ 18) καὶ νὰ κάμνωμεν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο ὅπου θέλωμεν νὰ κάμνουν οἱ ἄλλοι εἰς ἡμᾶς, καθὼς λέγει ὁ Κύριος «πάντα ὅσα ἄν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται»· (Ματθ. ζ΄. 12.). Ἐὰν δὲ τὸ καλέσῃ ἡ χρεία, πρέπει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἠγάπησεν ὑπὲρ τὸν ἑαυτόν Του· καὶ ὅρα εἰς τὸν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ γενικῶς θεωρουμένης.

Ε΄. Ἐξέτασε πῶς φέρεσαι μέ τόν πλησίον σου εἰς τὰς ἐλλείψεις, ἤγουν εἰς ἐκεῖνα τὰ καλὰ ὅπου ἔχεις χρέος νὰ τοῦ κάμνης καὶ δὲν τὰ κάμνεις. α΄. Ἐὰν δὲν τὸν διορθώνης ἀνίσως καὶ σφάλη, ὅταν ἔχῃς χρέος νὰ τὸ κάμνης, ἢ διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐπιστασίαν καὶ τὸ ἐπάγγελμα ὅπου ἔχεις, ἢ καὶ δι᾽ ἀγάπην ἀδελφικὴν καθὼς σὲ προστάζει ὁ Θεός· «ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου καὶ οὐ λήψει δι᾽ αὐτὸν ἁμαρτίαν.» (Λευϊτ. ιθ΄. 17.) β΄. Ἐὰν δὲν διαφεντεύῃς τὴν φήμην του καὶ τὸ ὄνομά του, ὅταν κατηγορῆται. γ΄. Ἐὰν δὲν τὸν συμπονῇς ὅταν δυστυχῇ καὶ ἐὰν δὲν τὸν συγχαίρεις ὅταν εὐτυχῇ καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. ιβ΄. 15). δ΄. Ἐὰν δὲν κάμνης εἰς αὐτόν ἐκείνας τὰς ὑπηρεσίας ὅπου τὸν πρέπουν καὶ εἶναι ἁρμόδιαι. ε΄. Ἐὰν δὲν παρακαλῇς τὸν Θεὸν δι᾽ αὐτόν, μάλιστα ὅταν σὲ μισῇ ἡ σὲ διώχνῃ, ἢ σὲ κακοποιῇ· ὡς ὁρίζει ὁ Κύριος· «προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς». (Ματθ. ε΄ 44). ς΄. Ἐὰν ἀμελῇς νὰ τοῦ δώσῃς ἐλεημοσύνην, ἡ ὁποῖα πολλάκις εἶναι ἔργον ἐντολῆς, δηλ. ἔχομεν χρέος νὰ τὸ κάμνομεν, καθὼς γέγραπται· «τῷ αἰτοῦντί σε δίδου». (Ματθ. ε΄. 24.)[194]·

[194] Τοῦτο τὸ ρητὸν ἑρμηνεύων ὁ μέγας Βασίλειος λέγει· ὅτι ἐὰν μὲν ἠξεύρῃς ποῖος εἶναι ὅπου σοῦ ζητεῖ κατὰ χρείαν καὶ ἀνάγκην, ποῖος δὲ κατὰ πλεονεκτικὸν τρόπον, εἰς μὲν τὸν πρῶτον

ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑποθέσομεν πῶς ἡ ἐλεημοσύνη δὲν εἶναι ἔργον ἐντολῆς, ἀλλὰ συμβουλῆς καὶ παραγγελίας[195] πάλιν ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ἕνα μέσον ἀναγκαιότατον διὰ νὰ βάλομεν εἰς ἀσφάλειαν τῶν πτωχῶν, εἶναι ἐνταυτῷ καὶ ἐχθρός τῆς ψυχῆς μας. Ὅθεν ὅποιος εἶναι ἐχθρὸς εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς καὶ ἔχει μαζί του ἕνα σημεῖον ἀποδοκιμασίας καὶ ὅποιος εἶναι φίλος τῶν πτωχῶν, εἶναι φίλος καὶ τῆς ψυχῆς του καὶ ἔχει εἰς τὸν ἑαυτόν του σημεῖον σωτηρίας.

Ἡ ἐξέτασις αὕτη ἀγαπητέ, εἶναι πολὺ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμος εἰς τοῦ λόγου σου καὶ διὰ τοῦτο συχνάκις νὰ τὴν ἀναγιγνώσκης· διότι, καθὼς ἐκεῖνοι ὅπου περιπατοῦν εἰς τὰς ἄμμους τῆς Ἀραβίας, βάνουν σημάδια εἰς τὸν δρόμον, διὰ νὰ εὑρίσκουν αὐτὸν καὶ νὰ μὴν τὸν χάσουν. Ἔτσι καὶ σὺ διὰ μέσου τῆς ἐξετάσεως ταύτης, θέλεις γνωρίσει τὰ σημάδια τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ τῆς ψευδοῦς· καὶ ἀπὸ αὐτὰ δύνασαι νὰ καταλάβης, ἂν ἐσὺ ἔχεις τὴν τοιαύτην ἀγάπην ἢ ἂν δὲν τὴν ἔχης νὰ ἀγωνισθῇς διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσης.

Ε Ξ Ε Τ Α Σ Ι Σ Ϛ΄.

Περὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ φέρεται τινὰς πρὸς τὸν Θεόν.

Α΄. Ἐξέτασε πῶς φέρεσαι πρὸς τὸν Θεὸν μὲ τοὺς λογισμούς, μὲ τὰ λόγια, μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὰς ἐλλείψεις. Ἐσὺ ἀδελφὲ ἀπὸ τὸ οὐδὲν ὅπου ἦσουν ἔγινες ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο τὸ τέλος, διὰ νὰ δοξάζῃς τὸν ποιητήν σου καὶ Θεόν, ἕναν Βασιλέα οὕτως Ὕψιστον· δι' αὐτὸ τὸ τέλος διαφυλάττεσαι εἰς κάθε στιγμὴν· δι' αὐτὸ τὸ τέλος σὲ δουλεύουν ὅλα τὰ κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια[196]· ὅθεν ἐὰν δὲν πληρώσῃς αὐτὸ τὸ χρέος, πρέπει νὰ ἐξουδενωθῇς καὶ νὰ γίνῃς πάλιν οὐδέν· ἕως τόσον ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου πῶς φέρεσαι εἰς τὸν Θεὸν μὲ τοὺς λογισμούς. α΄. Ποία εἶναι ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις ὅπου ἔχεις εἰς τὴν ἀκατανόητον μεγαλειότητα τοῦ Κυρίου, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ κτίσματα εἶναι ὡσὰν νὰ μὴ ἦσαν, καθὼς εἶναι γεγραμμένον ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Μανασσῆ· «ὅν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεώς Σου, ὅτι ἄστεκτος ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης Σου». Καὶ πάλιν· «τίς ἐστι ἐν ὑποστήματι Κυρίου; (Ἱερεμ. κγ΄. 18.)· ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀκούομεν Θεόν, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρομεν τί εἶναι Θεὸς· καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦμεν τὰς ἐντολάς Του· εἰ δὲ καὶ λαμβάνομεν μίαν φορὰν ἀληθινὴν ἰδέαν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, πόσον

δίδε πολύ, εἰς δὲ τὸν δεύτερον δίδε ὀλίγον· εἰ δὲ καὶ δὲν ἠξεύρεις, τότε λύε κάθε σύνδεσμον καὶ χειροτονίαν κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, ἤγουν ἄφες κάθε μικρολογίαν καὶ δοκιμασίαν καὶ ἀδιακρίτως εὐεργέτει τὸν δεόμενον, κἄν φίλος εἶναι, κἄν ἐχθρός, κἄν ἄπιστος, κὰν ἀλλόφυλος.

195 Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ τέλος τοῦ περὶ φιλοπτωχείας λόγου προβάλλει τὸν λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν πλούσιον ἔκείνον νεανίσκον, ἤτοι τό· «εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς» (Ματθ. ιθ΄. 2.). Τοῦτον τὸν λόγον λέγω προβάλλων ἀπορεῖ καὶ δὲν ἠξεύρει νὰ ἀποφασίσῃ ἂν εἶναι αὐτὸς ἐντολή, ἢ μόνον συμβουλευτικός· λέγει γὰρ ταῦτα, «Καὶ τὴν τοῦ νέου τελείωσιν ἐν τῷ τὰ ὄντα δοῦναι πτωχοῖς ὁρισθεῖσάν τε καὶ νόμοθετηθεῖσαν, οἴει μὴ ἀνάγκην εἶναι τῆς φιλανθρωπίας, ἀλλ' αἵρεσιν; μηδὲ νόμον, ἀλλὰ παραίνεσιν; σφόδρα καὶ αὐτὸς ἐβουλόμην τοῦτο καὶ ὑπελάμβανον· ἀλλὰ φοβεῖ με ἡ ἀριστερὰ χείρ καὶ οἱ ἔριφοι καὶ ἃ παρὰ τοῦ στήσαντος ὀνειδίζονται, οὐχ ὅτι διηρπάκασιν, οὐδ' ὅτι σεσυλήκασιν ἢ μεμοιχεύκασιν ἢ ἄλλο τί τῶν ἀπηγορευμένων πεποιήκασι ταύτην τὴν τάξιν κατακριθέντες, ἀλλ' ὅτι μὴ Χριστὸν διὰ τῶν δεομένων τεθεραπεύκασιν». Ὁ Θεῖος ὅμως Χρυσόστομος ἀποφασιστικῶς λέγει· «ὁ λόγος τοῦ Κυρίου εἶναι ἐντολή· φησὶ γὰρ ἐν τῷ περὶ Παρθενίας λόγῳ κατὰ τὸ τέλος ὀφείλομεν πάντα πωλεῖν καὶ τοῦτο ἐπιτετάγμεθα». Καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (λόγος πρὸς τοὺς πλουτοῦντας) λέγει· «Προηγούμενον πρόσταγμα τοῦ Κυρίου καὶ ὡς ἀναγκαῖον ἡμῖν διετάξατο, τὸ πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἀλλαχοῦ ὡς ἐντολὴν προφέρει τὴν τῶν ὑπαρχόντων πώλησιν, λέγων· «πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ἡμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην». (Λουκ. ιβ΄. 33.). Καὶ πάλιν. «Πᾶς ἐξ ὑμῶν ὅς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουοιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής». (Λουκ. ιδ΄. 33.).

196 Ὅρα εἰς τὴν β΄. Μελέτην.

φοβερός, πόσον ἀνυπόστατος καὶ πόσον ἄπειρος εἶναι ὁ Θεός, βεβαιότατα ἠθέλαμεν ἀκούσει τὸ ὄνομά Του καὶ νὰ τρέμωμεν, ἠθέλαμεν ἀκούσει ἐντολήν Του καὶ νὰ σείονται ὅλα τὰ μέλη καὶ κόκκαλά μας, ὡς γέγραπται· «πάντα τὰ ὀστὰ μου ἐροῦσι, Κύριε Κύριε τὶς ὅμοιός Σοι;» (Ψαλμ. λδ΄. 11.)· καὶ ἠθέλαμεν ἀκούσει μόνον ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἰδρώνομεν ἀπὸ τὸν φόβον μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν εἶπεν, ὅτι ὅλη ἡ ἀρετὴ περικλείεται εἰς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· «τὸ ἐπίστασθαί Σε, ὁλόκληρος δικαιοσύνη, καὶ τὸ εἰδὲναι τὸ κράτος Σου ρίζα ἀθανασίας». (Σοφ. ιε΄ 3). β΄. Ἐξέτασε πῶς εὐχαριστεῖς τὸν Θεὸν εἰς τὰς μεγάλας καὶ μυρίας εὐεργεσίας ὅπου σοῦ ἔκαμνε καὶ ἔχει σκοπὸν νὰ σοὺ κάμνῃ· καὶ πῶς ψηφᾷς τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον ἄπειροι μὲν διὰ τὸ μέγεθος, ἀναρίθμητοι δὲ διὰ τὸ πλῆθος καὶ πῶς λογιάζεις τὸν ἑαυτόν σου, ὅτι εἶσαι χρεώστης δι᾽ αὐτάς νὰ δουλεύῃς τὸν Θεὸν καὶ νὰ Τὸν ἀγαπᾷς. Τί λέγω; Νὰ Τὸν ἀγαπᾷς μόνον διὰ τὰς εὐεργεσίας ὅπου σου ἔκαμνεν; Ἐσὺ εἶσαι χρεώστης καὶ θάνατον νὰ λάβῃς δι᾽ αὐτάς καὶ νὰ Τὸν λάβῃς μὲ ὅλην σου τὴν χαρὰν καὶ δίψαν, καθὼς χαίρεσαι, ὅταν πίνῃς ἕνα ποτήριον οἴνου, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἑρμηνεύων τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο· «τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; ποτήριον σωτηρίου λήψομαι» (Ψαλμ. ριε΄. 12). «Διὰ τοῦτο φησι ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, τουτέστιν διψῶν ἐπὶ τὴν διὰ τοῦ μαρτυρίου τελείωσιν ἔρχομαι, ἀνάπαυσιν ψυχῆς τε καὶ σώματος, οὐκ ἀλγηδόνα τιθέμενος, τὰ ἐν τοῖς ὑπὲρ της εὐσεβείας ἀγῶσι προσαγόμενα κολαστήρια ἐμαυτὸν οὖν φησιν θυσίαν προσοίσω καὶ προσφορὰν τῷ Κυρίῳ ἐπειδὴ πάντα μικρότερα τίθεμαι τῆς ἀξίας τοῦ εὐεργετήματος». γ΄.Ἐξέτασε ποίαν ἀνταπόδοσιν κάμνεις εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν διὰ τὰς θλίψεις καὶ τὰ ἄλλα βάσανα ὅπου σοῦ ἔρχονται, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ δέχεσαι μετὰ χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας, ὡσὰν ὅπου τὰ λαμβάνεις ἀπὸ τὸ πατρικὸν χέρι τοῦ Θεοῦ εἴτε διὰ μέσου ἀνθρώπων, εἴτε διὰ μέσου δαιμόνων, εἴτε καὶ διὰ τῆς διεφθαρμένης φύσεως σοῦ ἔρχονται. Ἐπειδὴ καθὼς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· «διὰ τῆς ὑπομονῆς ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων πόνων, πᾶς σπουδαῖος τελειοῦται, τῶν μὲν ἐπιτιθεμένων ἔξωθεν, τῶν δὲ ἐπιφερομένων οἴκοθεν» (ἐν τοῖς πρὸς Ξένην). Καὶ ἄλλος δὲ Θεοφόρος λέγει· «πρᾶξις καὶ πάθος εἰς ἕν συνελθόντα, τελειοῦσι τὸν κατὰ Χριστὸν ἄνθρωπον». Καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ περισσότερον ὁ Θεὸς σὲ ἀγαπᾷ καὶ σὲ εὐεργετεῖ, ὅταν σοῦ στέλνῃ πειρασμούς, παρὰ ὅταν σοῦ στέλνῃ εὐτυχίας καθὼς γέγραπται· «ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω». (Ἀποκάλ. γ΄. 14)· Διὰ τοῦτο καὶ χρεωστεῖς νὰ δοξάζῃς τὸν Θεόν, τόσον εἰς τὰς εὐτυχίας ὅσον καὶ εἰς τὰς δυστυχίας, ἵνα μὴ λέγω καὶ περισσότερον εἰς τὰς δυστυχίας, δι᾽ ὃ καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος ἔσυνήθιζε πάντοτε νὰ λέγῃ τοῦτο τὸ ἀξιομνημόνευτον ἀπόφθεγμα· «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν· ὅπερ οὐ παύσομαι ἐπιλέγων ἀεὶ ἐπὶ πᾶσί μοι τοῖς συμβαίνουσιν» (ἐπιστολ. πρὸς Ὀλυμπιάδα).δ΄. Ἐξέτασε ἐὰν ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν μόνον ὅταν σοῦ δίδῃ φαγητά, ποτά, ἐνδύματα, καὶ ἄλλα καλὰ προσωρινά, διότι ἂν ἔτσι Τὸν ἀγαπᾷς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ ἑνὸς δούλου. Ἐπειδὴ τὸν δοῦλον σου ἀγαπᾷς, ὄχι διὰ τὴν ἰδικήν του ἀξιότητα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἰδικόν σου συμφέρον καὶ τὸ διάφορον· ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ἄξιος νὰ ἀγαπᾶται ἀπὸ ὅλους καθ᾽ ἑαυτὸν διὰ τὰς ἀπείρους Του τελειότητας καὶ ἀξίας. Ὅθεν ἐὰν διὰ τὰ προσωρινὰ καλὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, ἤξευρε ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγάπη σου δὲν εἶναι ἀληθινή, ἀλλὰ ψεύτικη· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς τὸν διάβολον, ὅτι ὁ Ἰὼβ εἶναι ἄνθρωπος δίκαιος καὶ ἀληθινός, ὁ διάβολος τοῦ ἀπεκρίθη πῶς διὰ τοῦτο εἶναι δίκαιος ὁ Ἰώβ καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀγαπᾷ διὰ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ ὅπου τοῦ ἔχάρισεν· «μὴ δωρεὰν σέβεται Ἰώβ τὸν Κύριον;» (α΄ 9). Ὅθεν ἡ ἀληθινὴ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη τότε γνωρίζεται, ὅταν ὁ Θεὸς δίδῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον δυστυχίας καὶ στέρησιν τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος πάλιν ἀγαπᾷ Τὸν Θεόν, καθὼς Τὸν ἀγαπᾷ καὶ ὅταν τοῦ δίδῃ τὰς εὐτυχίας.

Β΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου πῶς φέρεσαι εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰ λόγια. α΄. Ἐὰν ὁμιλῇς κοσμικὰ λόγια ὅταν εὑρίσκεσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· διότι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ προσευχὴ μόνον πρέπει νὰ γίνεται καὶ ὄχι ἄλλο· «ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν». (Λουκ. ιθ΄ 46). β΄. Ἐαν κάμνης ὅρκους καὶ κράζῃς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, χωρὶς τὴν χρεωστουμένην εὐλάβειαν καὶ μάλιστα ἐὰν τὸ ὀνομάζῃς εἰς τὰ ψεύματα· περὶ τοῦ ὁποίου εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν γ΄. ἐντολὴν τοῦ δεκαλόγου· «οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ, οὐ γὰρ μὴ καθαρίσῃ Κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα Αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ» (Ἔξοδ. κ΄ 7). γ΄. Ἐὰν προσεύχεσαι βιαστικὰ μὲ πολλὴν γρηγορότητα καὶ χωρὶς προσοχήν, στέκοντας εἰς τόπον ὅπου ἐμποδίζεσαι νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὴν προσευχήν, ἢ εἰς τόπον, ὅπου δὲν εἶναι ἁρμόδιος. δ΄. Ἐὰν μεταχειρίζεσαι τὰ λόγια τῆς Θείας Γραφῆς διὰ νὰ μετεωρίζεσαι καὶ νὰ χορατεύῃς[197](α) ἢ διὰ νὰ πειράζῃς τινὰ καὶ νὰ φιλονικῇς ἢ ἐὰν φθάνῃς εἰς τόσην αὐθάδειαν ὅπου νὰ περιπαίζῃς τὰ τῆς πίστεως, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἀμφίβολα ἐκεῖνα ὅπου ἀπεκάλυψεν ὁ ἴδιος Θεός, τὰ ὁποῖα ἐβεβαιώθησαν μὲ τὸ αἷμα ἀναριθμήτων μαρτύρων καὶ μὲ τὴν μαρτυρίαν ἀμετρήτων θαυμάτων καὶ μὲ τὴν σοφίαν ἀναριθμήτων διδασκάλων καὶ μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλων τῶν ἐθνῶν.

Γ΄. Ἐξέτασε παρομοίως τὸν ἑαυτόν σου, πῶς φέρεσαι εἰς τὸν Θεὸν καὶ μὲ τὰ ἔργα. α΄. Ἐὰν ἐπιμελῆσαι νὰ τιμᾷς καὶ νὰ ἁγιάζῃς τὰς ἑορτάς, μὲ κανένα μεγαλύτερον γύμνασμα εὐσεβείας, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἀγρυπνῇς ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὰς ἑορτάς, ψάλλων καὶ δοξολογῶν τὸν Κύριον, καθὼς συνηθίζουν νὰ τὸ κάμνουν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος· καὶ ἐὰν προστάζῃς τοὺς δούλους καὶ ὑποκειμένους σου νὰ κάμνουν καὶ ἐκεῖνοι τὸ ἴδιον· ἢ νὰ τοὺς προστάζῃς νὰ κάμνουν τὰς ἐργασίας ὅπου εἶναι ἐμποδισμένας νὰ μὴ γίνονται εἰς τὰς ἑορτάς. β΄. Ἐξέτασε ἐὰν τὰς ἑορτὰς γυρεύῃς νὰ ἀκούῃς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ διὰ ζῆλον προκοπῆς ψυχικῆς καὶ σωτηρίας καὶ ὄχι διὰ μόνην περιέργειαν καὶ πολυπραγμοσύνην. γ΄. Ἐὰν δὲν δείχνῃς τὴν χρεωστουμένην εὐλάβειαν εἰς τὰς ἐκκλησίας ἢ τὸ χρεωστούμενον σέβας εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς καθὼς πρέπει νὰ γίνεται εἰς τὰ ὑποκείμενα ὅπου εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεόν· περὶ ὧν γέγραπται «ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ τὸν Κύριον καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε». (Σειρὰχ ζ΄. 29)· καὶ πάλιν «φοβοῦ τὸν Κύριον, καὶ δόξασον ἱερέα» (αὐτόθι 31). δ΄. Ἐὰν κάμνῃς τὰς προσευχάς σου εἰς τὰς διατεταγμένας ὥρας, ἤγουν ἔπτα φορὰς τὴν ἡμέραν, περὶ οὗ εἴρηται «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ᾔνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίμματα τῆς δικαιοσύνης σου»· (Ψαλμ. ριη΄ 163). ε΄. Ἐάν, καθὼς διορίζουν οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγάς των, κάμνῃς τὴν ὀφειλομένην εὐχὴν πρὸ τῆς τραπέζης καὶ ἐὰν μετὰ τὴν τράπεζαν κάμνῃς εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεὸν ὅπου σὲ ἔθρεψε κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν χριστιανῶν.[198]

---

[197] Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θ~~θ~~είο~~α~~ς Χρυσόστομος πολύ~~ῦ~~ κατηγορεῖ τοὺς εὐτραπέλους καὶ χω~~ο~~ρατεύοντας μὲ τὰ θεία λόγια καὶ λέγει ὅτι οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἄξιοι νὰ τοὺς ἀστραποκαύσῃ ὁ Θεός. φησὶ γὰρ «οὐδὲν τοῦ εὐτραπέλου ἀναισχυντότερον... οὗ χάριτος αὐτοῦ γέμει τὸ στόμα, ἀλλ' ὀδύνης... Ποῦ γὰρ οὐκ ἔστι τοῦτο τὸ νόσημα λοιπόν; ἤδη καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσῆκται· ἤδη καὶ τῶν Γραφῶν ἥψατο· ἔτυχέ τις ὢν παρά τινι τῶν ἐπὶ γνώσει μέγα φρονούντων...» καὶ τοῦ πίνακος παρατεθέντος, ἔλεγε· «δράξασθε παιδία, μήποτε ὀργισθῇ κοιλία»· καὶ πάλιν ἕτεροί φησιν· «οὐαὶ τῷ μαμμωνᾷ καὶ τῷ μὴ ἔχοντί σε»· καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἄτοπα ἡ εὐτραπελία ἐπεισήγαγεν· ἆρ' οὐχὶ σκηπτῶν ἄξια ταῦτα; (λόγ. ι~~Ι~~ζ΄. τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς)· καὶ πάλιν φησι· «πόῤῥω τοῦτο Χριστιανοῦ τὸ κωμῳδεῖν· μεγάλα κακὰ ἐν ψυχῇ εὐτραπελευομένῃ οἰκεῖ» (αὐτόθι). Καὶ Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος λέγει· «οὐδὲν ἐξαφανίζειν τὴν ἀρετὴν πέφυκεν, ὡς ἡ εὐτραπελία, καὶ τὸ παίζειν, καὶ ἡ ἀργολογία» (Κεφ. κ~~Κ~~΄. σελ. 244, Φιλοκαλίας).

[198] Ὁ Θ~~θ~~εῖος Χρυσόστομος Ὁμιλ. ν~~Ν~~ε΄. εἰς τὸν Ματθαῖον λέγει, ὅτι μετὰ τὴν τράπεζαν οἱ μοναχοὶ ἐσυνή~~εί~~θιζον νὰ λέγουν τὴν εὐχαριστήριον εὐχὴν ὅπου εἶναι τυπωμένη εἰς τὸ Ὡρολόγιον· ἤγουν, τὸ Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐλεῶν καὶ τρέφων ἡμᾶς ἐκ νεότητος ἡμῶν· ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί· καὶ τὰ λοιπά, ἕως τοῦ~~,~~ καὶ μὴ αἰσχυνόμενοι ὅταν ἀποδώσῃς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τὴν ὁποίαν ταύτην εὐχὴν πολὺ ἐπαινεῖ· καὶ μάλιστα διότι εἰς τὸ τέλος της ἀναφέρει τὴν ἐνθύμησιν τῆς Κρίσεως· τῆς ὁποίας ἡ μνήμη εἶναι πολὺ ἀναγκαῖα· ἀφοῦ φάγουν καὶ πίουν οἱ ἄνθρωποι· ὅτε εὐκολώτερα δύνανται νὰ κλίνουν εἰς τὰς ἁμαρτίας κατὰ τὸ «ἔφαγεν Ἰακὼβ καὶ ἐνεπλήσθη καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος». (Δευτερ. λ~~Α~~β΄ 15). Ὅθεν καὶ παρακινεῖ

Δ΄. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτόν σου, πῶς φέρεσαι εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὰς καταφρονητικὰς ἐλλείψεις σου. α΄. Ἐὰν ὀλιγιστάς φοράς μετανοῇς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ δὲν ἐπιμελῆσαι νὰ πληρώσῃς δι᾽ αὐτάς τὴν θείαν δικαιοσύνην, μὲ τὰς ἐσωτερικὰς πράξεις τῆς μετανοίας ἤγουν μὲ τὴν συντριβήν, μὲ τὸν πόνον καὶ λύπην τῆς καρδίας, μὲ ἀναστεναγμούς, μὲ δάκρυα καὶ μὲ τὰς νοερὰς φωνὰς πρὸς τὸν Θεὸν λέγων ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου· καὶ μὲ τὰς ἐξωτερικάς, ἤγουν μὲ νηστείας, χαμαικοιτίας, ἀγρυπνίας, γονυκλισίας, καὶ ἄλλας σκληραγωγίας, μὲ σκυθρωπότητα τοῦ προσώπου καὶ μὲ ἀλλαγὴν τῆς ζωῆς. β΄. Ἐὰν δὲν προστρέχῃς πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὰς θλίψεις σου καὶ εἰς τοὺς πειρασμούς σου, ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο ἕτοιμος εὐθὺς νὰ σου βοηθήσῃ, καθὼς σοῦ τὸ ὑπόσχεται μόνος Του· «ἐπικάλεσέ με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαι σε, καὶ δοξάσεις με». (Ψαλμ. μθ΄ 16). γ΄. Ἐὰν δὲν ἐνθυμῆσαι παντελῶς πῶς εἶναι παρὼν ὁ Θεὸς εἰς ὅλας τὰς πράξεις σου, ἀλλὰ τὰς κάμνῃς ὡσὰν νὰ μὴ σὲ ἔβλεπε, περὶ οὗ ἔλεγεν ὁ Δαβὶδ «προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ» (Ψαλμ ιε΄. 8) καὶ ὁ Σειρὰχ «ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροι, ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων καὶ κατανοοῦντες εἰς ἀπόκρυφα μέρη (κγ΄. 19). δ΄. Ἐὰν δὲν δοξάζῃς τὸν Θεὸν εἰς τὰ καλὰ ὅπου λαμβάνεις, ὡσὰν νὰ μὴ προήρχοντο ἀπὸ αὐτὸν ὅλα τὰ καλὰ εἴτε φυσικὰ εἴτε ὑπερφυσικά, εἴτε ἐσωτερικά, εἴτε ἐξωτερικά. Ἐπειδὴ διὰ τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον σοῦ δίδει ὁ Θεὸς τὰ καλὰ ταῦτα, εἶναι διὰ νὰ Τὸν δοξάζῃς· δι᾽ὅ λέγει ὁ Σειρὰχ «ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ δόξασον τὸν Κύριον (λε΄. 7.). Ἤξευρε γὰρ καλά, ὅτι ὅλα τὰ χαρίσματά Του τὰ μεταδίδει ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὴν δόξαν προηγουμένως θέλει νὰ τὴν ἔχῃ μόνος αὐτός, δι᾽ ὅ λέγει «τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὗ δώσω». (Ἡσαΐου μβ΄ 8). Ὅθεν εἶπεν ἕνας σοφός, ὅτι ὁ Θεὸς στέκεται μὲ σπαθὶ ξεγυμνωμένον ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ κτίσματά Του, καὶ εὐθὺς ὅπου τὰ ἰδῇ νὰ ὑπερηφανευθοῦν καὶ νὰ καυχηθοῦν, πῶς ἀπόκτησαν κανένα καλὸν μὲ τὴν δύναμιν καὶ γνῶσιν καὶ προκοπήν τους,καὶ ζητοῦν μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ τοῦ ἁρπάξουν τὴν δόξαν Του, εὐθύς, λέγει, τοὺς κτυπᾷ μὲ τὸ σπαθὶ καὶ τοὺς παιδεύει μὲ διαφόρους παιδείας, ἕως οὗ νὰ ταπεινωθοῦν. Καθὼς μάλιστα τοῦτο ἐποίησε μὲ τὸν βασιλέα Ναβουχοδονόσορα τὸν ὁποῖον ἐμεταμόρφωσεν εἰς σχῆμα βοδίου, διότι ὑπερηφανεύθη, πῶς αὐτὸς μὲ τὴν δύναμίν του ἔκτισε τὰ τείχη τῆς Βαβυλῶνος καὶ δὲν ἔδωκεν τὴν δόξαν εἰς τὸν Θεὸν[199]· Καὶ μὲ τὸν βασιλέα Ἡρώδην, πατάξας αὐτὸν δι᾽ ἀγγέλου, διότι ὑπερηφανεύθη καὶ δὲν ἔδωκε δόξαν εἰς τὸν Θεόν, ὡς γέγραπται· «παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν Ἄγγελος Κυρίου, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔδωκεν τὴν Δόξαν τῷ Θεῷ καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξε». (Πράξ. ιβ΄. 23).[200] Ἐὰν ὅμως ὁ ἄνθρωπος λαμβάνων τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, δοξάζῃ ἑκουσίως Αὐτόν, ὁ Θεὸς ἀντιστρέφει τὴν δόξαν ἐκείνην καὶ τὴν δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ χωρὶς νὰ τὴν θέλῃ διὰ τοῦτο καὶ λέγει· «τοὺς δοξάζοντάς Μὲ δοξάσω», (Α΄ Βασιλ. β΄ 32). ε΄. Ἐὰν ἀμελῇς εἰς τὸ νὰ ὑπακούῃς τὰς θείας ἐμπνεύσεις καὶ ἐσωτερικὰς κινήσεις καὶ διαθέσεις τῆς καρδίας ὅπου σοῦ ἔρχονται, αἱ ὁποῖαι εἶναι φωναὶ Κυρίου, καὶ κάθε μία ἀπὸ αὐτάς ἠγοράσθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἠμποροῦν αὐταὶ νὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας σου, ἐὰν τὰς δεχθῇς καὶ τὰς

ὁ Χρυσορρήμων καὶ τοὺς κοσμικοὺς νὰ λέγωσι τὴν εὐχὴν ταύτην μετὰ τὴν τράπεζαν· καὶ πρέπει νὰ ὑπακούσουν ὅλοι καὶ νὰ τὴν λέγουν.

[199] Φησὶ γὰρ ἡ Γραφὴ περὶ αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Βασιλεὺς καὶ εἶπεν· «οὐχ αὕτη ἐστὶ ἡ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ᾠκοδόμησα εἰς οἶκον Βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου καὶ εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου; Ἔτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι τοῦ Βασιλέως ὄντος, φωνὴ ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐγένετο· σοὶ λέγουσι Ναβουχοδονόσορ Βασιλεύ, ἡ Βασιλεία παρῆλθεν ἀπὸ σοῦ· καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων σε ἐκδιώκουσι καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἡ κατοικία σου· καὶ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιοῦσί σε· καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγήσονται ἐπὶ σέ, ἕως γνῷς ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς Βασιλείας τῶν ἀνθρώπων καὶ ᾧ ἄν δόξῃ, δώσει αὐτήν». (Δανιήλ, δ΄. 27.).

[200] Ἀνάγνωθι καὶ τὴν γ΄. Ἀνάγνωσιν τὴν περὶ τῆς ὑπερηφανείας.

ἀκολουθήσῃς καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀπωλείας σου, ἐὰν τὰς ἀποστραφῇς· περὶ τῶν ὁποίων ἐμπνεύσεων εἴπομεν πλατύτερον εἰς τὸν α΄. Συλλογισμὸν τῆς κβ΄ Μελέτης εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν μάγων. ς΄. Ἐὰν δὲν πολιτεύεσαι ὡς Χριστιανὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἀφήνων τὰ χριστιανικὰ ἔργα καὶ τὰς Ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ ἀπὸ κοσμικὴν ἀντίρρησιν· καὶ συστολήν, φοβούμενος περισσότερον τὰ λόγια τοῦ κόσμου καὶ τῶν μωρῶν ἀνθρώπων, παρὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ , ὅστις σὲ προστάζει νὰ φανῇς εὐάρεστος εἰς Αὐτὸν «εὐαρέστει ἐνώπιόν μου, καὶ γίνου ἄμεμπτος» (Γένεσ. ιζ΄. 1).

Ε΄. Ἐὰν ἀμελῇς εἰς τὸ νὰ κάμνῃς συχνάκις καμμίαν πρᾶξιν ἀγάπης Θεοῦ ἐπάνω εἰς κάθε ὑπόθεσιν. Λόγου χάριν· ἐὰν σὲ ὑβρίσῃ τινάς, ἐσὺ νὰ ὑπομείνῃς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· ἐὰν τρώγῃς, νὰ μὴ χορταίνῃς, ἀλλὰ νὰ ἀφήνῃς κάποιόν τι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· ὁμοίως ἐὰν πίνῃς, νὰ ἀφήνῃς ἕνα ποτήριον διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· ἐὰν ἔχῃς ἄσπρα, νὰ δίδῃς ἀπὸ αὐτὰ τὸ δέκατον ἐλεημοσύνην διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· ὁμοίως νὰ κάμνῃς καὶ εἰς τὰ φορέματα καὶ εἰς τὰ ὑποστατικὰ καὶ εἰς κάθε σου ἄλλο πρᾶγμα καὶ μάλιστα, ὅταν σοῦ τύχουν θλίψεις καὶ πειρασμοί, ἢ καὶ θάνατος διὰ τὰς Ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, τότε μολονότι καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς δὲν θέλει ταῦτα, ὅμως ἐσὺ βίαζε τὸν ἑαυτόν σου νὰ τὰ ὑπομένῃς ὅλα καὶ νὰ τὰ νικᾷς δι' ἀγάπην Θεοῦ, ἀποβλέπων εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος προσευχόμενος ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους καὶ παρακαλῶν τὸν Πατέρα, διὰ νὰ μὴ γευθῇ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου «Πάτερ μου εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ». (Ματθ. κς΄. 39). Ὕστερον ὅμως προτιμήσας τὸ νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τόσον ἀνδρειώθη, ὅπου εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς Του μὲ θάρρος καὶ μὲ προθυμίαν· «ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με» (αὐτόθι 40). Προκρίνων τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο καλόν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ φανῇς ἀρεστὸς εἰς αυτόν, ὄχι διὰ λόγου σου ἢ διὰ τὸ συμφέρον σου, ἀλλὰ διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείρως ἄξιος νὰ ἀγαπᾶται καθ' ἑαυτόν καὶ νὰ γίνεται ἐκεῖνο ὅπου τοῦ ἀρέσει, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ Τὸν ἀγαπᾷς καὶ νὰ Τὸν δουλεύῃς καὶ ἐσὺ διὰ τὴν ἄπειρόν Του ἀγαθότητα καὶ διὰ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἀξιαγαπήτους τελειότητας, καὶ ὄχι διὰ τὰς εὐεργεσίας ὅπου σοῦ κάμνει ἐπειδὴ Αὐτὸς εἶναι τόσον ἄξιος καὶ ὑπεράξιος ἀγάπης, ὥστε ὅπου, ἂν καὶ καθ' ὑπόθεσιν δὲν ἤθελέ σου κάμνῃ κανένα καλόν, ἐσὺ πάλιν χρεωστεῖς νὰ Τὸν ἀγαπᾷς μὲ ὅλην σου τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν. Δι' ὃ καὶ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ ὅλας καὶ τὸ νὰ ἀμελοῦμεν αὐτὴν τὴν ἐντολήν, εἶναι ἡ πλέον ἐπιζήμιος ἀπὸ ὅλας τὰς ἐλλείψεις ὅπου κάμωμεν, διότι μᾶς καταστaίνει ἐνόχους εἰς τὸ νὰ ἀκούσομεν παρὰ τοῦ Κυρίου ἐκεῖνο ὅπου εἶπε πρός τοὺς Ἰουδαίους· «ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς» (Ἰω. ς΄. 42). Ὅθεν ὅποιος δὲν κάμνῃ ποτὲ καμμίαν πρᾶξιν ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, διὰ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, καὶ διὰ νὰ προτιμᾷ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα τὰ πράγματα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῇ. Καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ μακάριος Παῦλος εἰπών· «εἴτις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἤτω ἀνάθεμα» (Α΄. Κορ. ις΄. 22). Διὰ τοῦτο ἐσὺ ἀγαπητὲ γνώρισε τὰ σφάλματα ὅπου κάμνεις ἐπάνω εἰς αυτὴν τὴν ὑπόθεσιν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ ἀποστράφου καὶ βδελύξου τα καὶ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα λέγε μὲ τὸν Δαβίδ· «ἀγαπήσω σε Κύριε ἡ ἰσχύς μου» (Ψαλμ. ιζ΄. 1). [201]

Ἡ ἐξέτασις αὕτη ἀδελφέ, εἶναι πολὺ ἀναγκαία καὶ χρήσιμος εἰς τοῦ λόγου σου καὶ ἀναγίγνωσκε αὐτὴν συνεχῶς, διὰ νὰ γνωρίζῃς ἂν ἔχῃς τὰ σημάδια τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀληθινῆς ἀγάπης· ἢ ἄν δὲν τὰ ἔχῃς, νὰ σπουδάσῃς διὰ νὰ τὰ ἀποκτήσῃς.

[201] Ὅρα καὶ εἰς τὴν Μελέτην περὶ- τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπη.· καὶ εἰς τὴν Μελέτην περὶ -τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ γενικῶς θεωρουμένης· καὶ εἰς τὴν ὀγδόην Ἐξέτασιν.

Ε Ξ Ε Τ Α Σ Ι Σ Ζ΄.

Περὶ τῶν κακῶν ἕξεων καὶ τῆς ἰατρείας αὐτῶν.

Α΄. Ἐξέτασε ἀδελφὲ τὰς κακὰς ἕξεις καὶ συνήθειας ὅπου ἀπέκτησες μὲ τὴν ζωὴν ὅπου ἔζησες· καὶ εἰ μὲν καὶ αὐταῖς εἶναι παλαιαῖς, χρειάζεται κόπος περισσότερος εἰς τὸ νὰ διαφθαροῦν· εἰδὲ εἶναι καινούριαις, ὀλιγώτερος· καθὼς καὶ ἕνα παλαιὸν καὶ μεγάλον δένδρον, περισσότερον κόπον χρειάζεται διὰ νὰ ξερριζωθῇ, παρὰ ἕνα νέον καὶ μικρόν.

Β΄. Ἐξέτασε τὰς ἰατρείας ὅπου πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς, διὰ νὰ διορθώσῃς αὐτάς τὰς κακὰς σου ἕξεις καὶ συνηθείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἰατρείας ἡ πρώτη εἶναι τὸ νὰ θέλῃς, ὄχι μὲ ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ ἀποφασιστικῶς νὰ διορθωθῇς. Ὅτι αἱ μὲν ἀσθένειαι τοῦ σώματος δύνανται νὰ ἰατρευθοῦν καὶ χωρὶς νὰ θέλομεν, αἱ δὲ ἀσθένειαι τῆς ψυχῆς, χωρὶς νὰ θέλομεν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰατρευθοῦν· ἐπειδὴ καὶ διὰ αὐτὰς χρειάζεται μία ἀποφασιστικὴ θέλησις εἰς τὸν ἀσθενὴ διὰ νὰ ἰατρευθῇ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ μέσα καὶ ὄργανα, ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἁρμόδια εἰς τὴν ἰατρείαν. Τὰ μέσα λοιπὸν καὶ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖς νὰ ἰατρεύσῃς τὰς κακὰς συνηθείας καὶ ἕξεις σου εἶναι ἐκεῖνα τὰ δύο ὅπου μᾶς ἐφανέρωσεν ὁ Κύριος, ὅταν ἐλευθέρωσεν ἐκεῖνον ὅπου ἦτο δαιμονισμένος παιδιόθεν, εἰπών· «τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.» (Μάρκ. θ΄. 29).

Γ΄. Ἐξέτασε λοιπὸν τὸν ἑαυτόν σου α΄. τί λογῆς κάμνεις τὴν προσευχήν σου· διότι πρέπει νὰ προσεύχεσαι ὄχι μὲ καρδίαν ὅπου νὰ πλανᾶται καὶ νὰ περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ μὲ νοῦν διασκορπισμένον, ἀλλὰ νὰ προστρέχῃς εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ προσεύχεσαι μὲ τόσην μεγάλην ταπείνωσιν καὶ συντριβὴν τῆς καρδίας καὶ μὲ τόσην μεγάλην προσοχὴν τοῦ νοὸς καὶ μὲ τόσην μεγάλην καρτερίαν καὶ ὑπομονήν, καθὼς ἤθελες προσευχηθῇ ἀνίσως καὶ καθ' ὑπόθεσιν εὑρίσκεσο ἐν τῇ θαλάσσῃ εἰς μίαν μεγάλην φουρτούναν, ὅπου νὰ μὴ ἔχῃς ἄλλην ἐλπίδα νὰ γλυτώσῃς, παρὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Διότι εἰς τοιαύτην συντετριμμένην καὶ ἀληθινὴν προσευχὴν δὲν ἀρνεῖται ὁ Θεὸς κανένα πρᾶγμα, ἀλλὰ δίδει ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν· διότι Αὐτὸς μόνος εἶπεν· «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε· πᾶς γὰρ ὁ Αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει» (Ματθ. ζ΄ 7). Αὐτὸς εἶπε καὶ τὸ παράδειγμα τῆς χήρας καὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ προσευχόμεθα πάντοτε, νὰ μὴ παραπονούμεθα πῶς δὲν λαμβάνομεν παρευθὺς τὰ ζητήματά μας· «ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν» (Λουκ. ιη΄. 1). Ὅθεν καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔγῃ ἀπὸ τὸν Λόγον Του ὁ Θεὸς καὶ νὰ ψευσθῇ, ἔτσι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ εἰσακουσθῇς ἀπὸ Αὐτὸν καὶ ἐσὺ μὲ τὸν καιρὸν, ἀνίσως καὶ ἀκολουθῇς ἀδιαλείπτως νὰ προσεύχεσαι καὶ νὰ Τὸν παρακαλῇς κατὰ τὸν τρόπον ὅπου εἴπομεν. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ βάλῃς εἰς τὸν Θεὸν μεσίτριαν τῆς χάριτος καὶ τοῦ ζητήματος ὅπου ἐπιθυμεῖς τὴν Ὑπεραγίαν Παρθένον, τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, καὶ Μητέρα καὶ μάμμην πάντων τῶν χριστιανῶν· διότι ἂν ὁ Υἱός Της εἶναι Πατὴρ καὶ ἀδελφός μας καὶ πνεῦμα, ἀκόλουθον εἶναι νὰ εἶναι καὶ Αὐτὴ Μάμμη καὶ Μήτηρ μας Γλυκυτάτη, ἡ ὁποία μᾶς ἐδόθη βοηθὸς καὶ συνήγορος διὰ τοῦτο τὸ τέλος, διὰ νὰ μεσιτεύῃ εἰς Τὸν υἱὸν Της δι' ἡμᾶς ὡς Μήτηρ τοῦ Ἐλέους. Καὶ ἂν ὁ Σειρὰχ εἶπε διὰ τὴν Εὔαν, «ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας καὶ δι' αὐτὴν ἀποθνήσκομεν πάντες» (κε΄. 24)· ἡμεῖς μὲ περισσότερον δίκαιον ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν διὰ τὴν Κυρίαν μας Θεοτόκον, ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ σωτηρίας καὶ δι' αὐτὴν ζωοποιούμεθα πάντες. Ὅθεν ἠμποροῦμεν νὰ προστρέχομεν εἰς Αὐτὴν μὲ κάθε θάρρος εἰς κάθε μας περίστασιν καὶ ἀνάγκην.[202] Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, διὰ νὰ κάμνῃς πλέον ἐνεργητικὴν αὐτὴν τὴν προσευχήν σου, διὰ νὰ λάβῃς ἐκεῖνο ὅπου ζητεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν, πρέπει νὰ ἑτοιμασθῇς ἐκ μέρους σου μὲ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μὲ τὴν συνέχειαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, διότι αὐτὰ τὰ δύο μυστήρια εἶναι ὡσὰν

[202] Ὅρα περὶ τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν β΄. συλλογισμόν, τὴν εἰς τὴν Ἀνάστασιν Μελέτην.

τόσα σωληνάρια διὰ μέσου τῶν ὁποίων προέρχεται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν κάθε ἀγαθόν.[203]

Δ΄. Ἐξέτασε ἔπειτα τὸν ἑαυτόν σου διὰ τὴν νηστείαν ὅπου κάμνεις· νηστείαν δὲ ὅταν σοῦ λέγω, περιλαμβάνω κάθε λογῆς ἐγκράτειαν καὶ ἀποχὴν καὶ φαγητῶν καὶ ποτῶν καὶ ἐνδυμάτων καὶ στρωμάτων καὶ ἀναπαύσεων τοῦ σώματος, τῶν ὁποίων ἡ στέρησις γίνεται ἢ διὰ κανόνα καὶ παίδευσιν τῶν περασμένων ἁμαρτιῶν σου ἢ διὰ προμήθειαν καὶ προφύλαξιν τῶν μελλόντων. Ὅτι ἐὰν δίδῃς εἰς τὸ κορμὶ ὅλας τὰς ἀπολαύσεις καὶ ὅλας τὰς θεραπείας· καὶ ἂν ζητῇς κάθε λογῆς μαλακὰ στρώματα εἰς τὸ κρεββάτι καὶ κάθε λογῆς τρυφὴν εἰς τὴν τράπεζαν· καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ εὑρίσκεσαι εἰς ὅλα τὰ ξεφαντώματα καὶ εἰς ὅλας τὰς συναναστροφὰς τῶν φίλων καὶ νὰ χάνῃς τὸν καιρὸν εἰς αὐτὰς μὲ κάθε λογῆς ἀργίαν· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ ἐν συντομίᾳ, ἐὰν θέλῃς νὰ δίδῃς κάθε λογῆς θεραπείαν εἰς τὰ πάθη σου καὶ νὰ μὴν ἀποφεύγῃς κανένα κίνδυνον, ἀπὸ ἐκείνους ὅπου μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν δὲν ἀπέφευγαν ὅλοι οἱ ἅγιοι· ἐὰν λέγω ζητῇς ταῦτα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ξερριζώσῃς τὰ πάθη καὶ τὰς κακὰς ἕξεις ὅπου ἀπέκτησες; «Δένδρον ποτιζόμενον καθ’ ἑκάστην, πότε ξηραίνεται ἡ ρίζα αὐτοῦ; Καὶ σκεῦος δεχόμενον κὰθ’ ἡμέραν προσθήκην, πότε μειοῦται»; Σοῦ λέγει ὁ Ἰσαὰκ (Λόγ. πε΄. σελ. 496.). Ἔτσι καὶ ἐσὺ ἐὰν εἰς τὸ σῶμα δίδῃς τὰς ἀναπαύσεις του μὲ ποῖον θεμέλιον ἠμπορεῖς νὰ ἐλπίζῃς, ὅτι ἔχεις νὰ διορθωθῇς; Βέβαια δὲν ἠμπορεῖς νὰ προσμένῃς ἄλλο εἰς τὸ τέλος μίας τοιαύτης ζωῆς ὅπου ἔζησες μὲ τόσας ἁμαρτίας, παρὰ ἕνα ἀτελεύτητον θάνατον μέσα εἰς ὅλα τὰ κολαστήρια, διότι τοιαύτη πονηρὰ ζωὴ πονηρὸν καὶ τὸν θάνατον προξενεῖ· «θάνατος πονηρὸς ὁ θάνατος αὐτῆς». (Σειρὰχ κη΄ 21).

Ε Ξ Ε Τ Α Σ Ι Σ Η’.

Περὶ τῶν Θεολογικῶν ἀρετῶν, Πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης.

Α΄. Ἐξέτασε τὸ ψῆφο ὅπου ἔχεις τὰς θεολογικὰς ἀρετάς· ἤγουν εἰς τὴν πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην, περὶ τῶν ὁποίων γράφει ὁ Θεῖος Παῦλος· «νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη τὰ τρία ταῦτα» (Α΄ Κορ. ιγ΄. 13.). Διότι αὐταὶ εἶναι ὁ μεγαλύτερος θησαυρὸς τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ νὰ τὴν ἑνώνουν πλέον ἀμέσως μὲ τὸν Κύριον· καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς πλέον εἰδικῶς καὶ ξεχωριστὰ ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, ἔχει νὰ ἀποκρίνεται ἡ μισθαποδοσία ὅπου ἔχουν νὰ λάβουν οἱ δίκαιοι εἰς τὸ Παράδεισον. Διότι μὲ τὴν πίστιν θέλουν καταξιωθῆ αὐτοὶ νὰ βλέπουν τὸν Θεόν, μὲ τὴν ἐλπίδα θέλουν καταξιωθῆ νὰ τὸν ἀπολαμβάνουν καὶ μὲ τὴν ἀγάπην ἔχουν νὰ χαίρονται μετ᾽αὐτοῦ παντοτεινά. Ἐξέτασε δὲ μάλιστα, ποῖον λογαριασμὸν κάμνεις εἰς τὴν ἁγίαν πίστιν, τὴν ὁποίαν σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς μὲ τόσην ἐλευθεριότητα εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, χωρὶς ἐσὺ κἂν νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃς, διὰ τὴν νηπιότητα ὅπου ἔχεις· εἰς καιρὸν ὅπου εὑρίσκονται ὑστερημένα ἀπὸ ἕνα τοιοῦτον χάρισμα τῆς ἀληθινῆς πίστεως, δι’ ἀπόρρητα κρίματα τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὁλόκληρα ἔθνη ἀνθρώπων.

Β΄. Ἐξέτασε τὸ αἴτιον ὅπου σὲ κάμνει νὰ πιστεύῃς, ὅτι εἶναι Θεός. Διότι εἶναι ἀνάγκη ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὰ ὄντα νὰ εὑρίσκεται ἕνα ἀνώτατον Ὄν, ὅπου νὰ μὴ ἔχῃ τὸ εἶναι καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀπὸ ἄλλο, ἀλλὰ ἐκεῖνο νὰ δίδῃ τὸ εἶναι εἰς ὅλα τὰ ἄλλα· καὶ τοῦτο εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατόν, οὔτε νὰ πλανηθῇ, οὔτε νὰ πλανέσῃ, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἡ αὐτοαλήθεια, τόσον εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ, ὅσον καὶ εἰς τὸ νὰ ὁμιλῇ. Ὅθεν, ἀνίσως καὶ ἔχομεν χρέος νὰ πιστεύομεν εἰς τὸν Θεὸν κατὰ ἀναλογίαν τῆς ὑπάρξεώς Του, τῆς δυνάμεώς Του, τῆς σοφίας Του καὶ τῆς ἀγαθότητός Του, μὲ τὰς ὁποίας τελειότητας μᾶς ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι καὶ μᾶς προνοεῖται, φανερὸν εἶναι ὅτι πρέπει νὰ δείχνομεν μίαν σχεδὸν ἄπειρον βεβαιότητα καὶ πίστιν εἰς αὐτόν,

---

[203] Ὅρα καὶ εἰς τὸν γ΄. συλλογισμὸν τῆς κη΄. Μελέτης εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου περὶ –τῆς προσευχῆς· καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς τελευταίας Ἀναγνώσεως.

καθ᾽ ὅ ἀναγκαῖον ὄν, καθ᾽ ὅ παντοδύναμον, καθ᾽ ὅ πάνσοφον καὶ καθ᾽ ὅ πανάγαθον.

Γ΄. Ἐξέτασαε τὰ αἰτία ὅπου σὲ παρακινοῦν νὰ πιστεύῃς, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησε τὸν χριστιανικὸν καὶ εὐαγγελικὸν νόμον καὶ ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεώς σου· τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτά. α΄ Ἡ ἁγιότης τοῦ χριστιανικοῦ νόμου καὶ τόσων ἁγίων ὅπου Τὸν ἐπηγγέλθησαν μὲ μίαν τελειότητα ὑπὲρ ἄνθρωπον. β΄. Ἡ θαυμασία αὔξησις τοῦ αὐτοῦ νόμου εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς πολὺ ὀλίγον καιρὸν μὲ τὸ μέσον ἀνθρώπων ἀσόφων, ἀδυνάτων, εὐτελῶν καὶ πτωχῶν μὲ ὅλον ὅπου αὐτὸς ὁ νόμος προβάλλει πράγματα τόσον ἀνώτερα ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, καθὼς εἶναι τὰ μυστήρια· καὶ τόσον ἐνάντια εἰς τὰς αἰσθήσεις, καθὼς εἶναι αἱ Ἐντολαί. γ΄. Τὰ ἀναρίθμητα θαύματα ὅπου ἠκολούθησαν καὶ ὁλημερινῶς ἀκολουθοῦν εἰς κάθε καιρὸν καὶ τρόπον, δ΄. Ἡ μαρτυρία ὅπου κάμνουν περὶ τῆς πίστεως ταύτης οἱ πρὸ τοῦ εὐαγγελίου προφῆται, τῶν ὁποίων ὅλαι αἱ προφητεῖαι ἐπληρώθησαν καὶ μὲ ὅλον ὅπου ἐρρέθησαν πρὸ πεντακοσίων καὶ χιλίων χρόνων, ε΄. Ἡ μαρτυρία ὅπου κάμνουν οἱ μετὰ τὸ εὐαγγέλιον γενόμενοι ἀναρίθμητοι μάρτυρες, μὲ τὰ διάφορα βάσανα ὅπου ὑπέφεραν καὶ μὲ τὸν τρόπον ὅπου τὰ ὑπέφεραν. ϛ΄. Ἡ σταθερότης καὶ στερέωσις καὶ νίκη αὐτῆς τῆς πίστεως ἀνάμεσα εἰς τόσους διωγμοὺς τῶν ἀπίστων καὶ αἱρετικῶν[204] (α) αὐταὶ ὅλαι αἱ μαρτυρίαι δείχνουν ὁλοφάνερα, ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι ἔργον καὶ κατόρθωμα μόνου τοῦ Ὑψίστου καὶ Παντοδυνάμου Θεοῦ.

Δ΄. Ἐξέτασε τὰ μέσα ὅπου μεταχειρίζεσαι διὰ νὰ δυναμωθῇς εἰς τὴν πίστιν καὶ αὐτὰ εἶναι· α΄ ἡ προσευχή, διὰ μέσου τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ζητῇς ἀπὸ τὸν Θεὸν ἕνα χάρισμα τόσον ὑψηλόν τῆς πίστεως, καθὼς τὸ ἐζήτουν οἱ Ἀπόστολοι ἀπὸ τὸν Κύριον· «πρόσθες ἡμῖν πίστιν» (Λουκ. ιζ΄. 5) δ΄. τὸ νὰ ἐπιμεληθῇς νὰ μελετᾷς συχνὰ τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἀξιότητα ὅπου ἔχει ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν νὰ πιστεύεται βεβαίως ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας θρησκείας· τὸ δὲ γ΄. μέσον καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα καλλίτερον καὶ σιγουρότερον εἶναι, τὸ νὰ κρατῇς τὴν πίστιν μὲ ἁπλότητα ὡσὰν νήπιον καὶ οὐχὶ μὲ γνῶσιν καὶ περιέργειαν· καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ· ἐπειδὴ εἰς μὲν τὴν ἁπλότητα, ἡ πίστις ἀκολουθεῖ, εἰς δὲ τὴν περιέργειαν καὶ λεπτολογίαν ἀκολουθεῖ ἡ οἴησις καὶ ἡ ἀπιστία· «ἐν ἁπλότητι πορεύθητι καὶ μὴ ἐν γνώσει ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ· τῇ ἁπλότητι ἡ πίστις ἀκολουθεῖ· τῇ λεπτότητι δὲ καὶ τῇ ἀντιστροφῇ τῶν λογισμῶν, ἡ οἴησις· τῇ δέ, τὸ ἀπέχεσθαι τοῦ Θεοῦ» (Λόγ. ιθ΄. σελ. 96.)· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀπερίεργος ἁπλότης εἶναι ἕνα θεοπρεπέστερον χρέος ὅπου πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ κτίσματα παρὰ ἡ γνῶσις καὶ ἡ περιέργεια. Τὸ δὲ δ΄. μέσον, διὰ νὰ δυναμωθῇ καὶ νὰ ζωοποιηθῇ ἡ πίστις, εἶναι τὰ καλὰ ἔργα· διότι μὲ αὐτὰ μορφοῦται εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος ἡ πίστις καὶ οἱ οἱονεὶ σωματοῦται καὶ γίνεται πρᾶγμα καὶ οὐχὶ ψιλὴ φαντασία· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεῖος Ἰάκωβος εἶπεν, ὅτι «ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι» (β΄. 20.).

Ε΄. Ἐξέτασε τὴν γύμνασιν ὅπου κάμνεις εἰς αὐτὴν τὴν πίστιν, ἤτοι τὸ νὰ μὴ εὐχαριστῆσαι μόνον νὰ ἔχῃς καθ᾽ ἕξιν τὴν πίστιν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου, ἀλλὰ και νὰ τὴν ἐνεργῇς καὶ μὲ τὴν πρᾶξιν νὰ τὴν δείχνῃς, ὅταν πλησιάζῃς εἰς τὰ ἄχραντα μυστήρια· ὅταν στέκῃς εἰς τὴν θείαν ἱερουργίαν πιστεύων βεβαίως, ὅτι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ ἄρτος καὶ οἶνος γίνονται σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ· ὅταν πολεμῇς μὲ τοὺς πειρασμοὺς καὶ μάλιστα ὅταν σοῦ

[204] Κοντὰ εἰς αὐτὰ προσθέτει ὁ σοφώτατος Γεννάδιος ὁ Σχολάριος καὶ ταῦτα τὰ αἴτια ὅπου μᾶς παρακινοῦν νὰ πιστεύομεν ὅτι ἡ Πίστις ἡμῶν εἶναι ἀληθινή, α΄. ὅτι αἱ Γραφαὶ πᾶσαι τῆς πίστεώς μας, συμφωνοῦσιν ἐν πᾶσιν· β΄. ὅτι ἡ Πίστις αὕτη οὐδὲν περιέχει ἀδύνατον ἢ ἀσύμφωνον τῷ λόγῳ ἢ σωματικόν· ἀλλὰ πάντα πνευματικά, γ΄. ὅτι ὅσοι ταύτην ἔλαβον καὶ ἐπολιτεύθησαν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Ἰησοῦ, ἔλαβον χαρίσματα μεγάλα καὶ δυνάμεις καὶ θαύματα ἐποίησαν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ· δ΄. ὅτι ὅσα τινὲς λέγουσι κατὰ τῆς Πίστεως ταύτης, εὐκόλως δυνάμεθα λύειν· (ἐν τοῖς περὶ Πίστεως κεφαλαίοις κ΄. αὐτοῦ)· ὅρα καὶ εἰς τὴν πρώτην Ἀνάγνωσιν ὅπου κατὰ πλάτος ἀποδεικνύεται ἡ βεβαιότης τῆς πιστώσεως.

συμβαίνουν περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπελπίζεσαι ἀπὸ κάθε βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων, τότε πρέπει νὰ δείχνῃς τὴν πίστιν σου, πιστεύων ὅτι ὁ Θεὸς δύναται νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἐπειδὴ «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι» (Μάρκ. θ΄. 23)· καὶ πιστεύω ὅτι ὅλα ὅσα κάμνει ὁ Θεὸς διὰ τῆς Προνοίας του φυσικὰ[205] (χ) ἢ ὅσα παραχωρεῖ καὶ γίνονται, εἶναι δίκαια, συμφέροντα καὶ ἀγαθά. Εἰς ὅλα ταῦτα καὶ εἰς κάθε ἄλλην ἀνάγκην ὅπου σοῦ τύχῃ, εἴτε ἐν γῇ, εἴτε ἐν θαλάσσῃ· εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπους, εἴτε ἀπὸ δαίμονας, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ζωντανεύῃς καὶ νὰ δυναμώνῃς τὴν πίστιν σου καὶ νὰ τὴν δείχνῃς εἰς τὰ ἔξω ἐνεργητικῶς μὲ τὰ ἔργα καὶ ὄχι μόνον νὰ τὴν ἔχῃς κρυμμένην μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου· καθὼς λόγου χάριν καὶ μίαν τέχνην ὅπου ἠξεύρεις, τὴν ἔχεις πάντοτε καθ' ἕξιν μέσα εἰς τὴν ψυχήν σου· ὅταν ὅμως τὸ καλέσῃ ἡ χρεία, δείχνεις αὐτὴν τὴν τέχνην καὶ εἰς τὰ ἔξω μὲ τὴν ἐνέργειαν καὶ μὲ τὴν πρᾶξιν, κατασκευάζων ἕνα τί ἔργον τῆς τέχνης. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν α΄. Ἀνάγνωσιν διὰ νὰ ἰδῇς πόσον ἐμπόδιον φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὀλιγότης τῆς πίστεως.

ς΄. Ἐξέτασον τὴν ἐλπίδα ὅπου ἔχεις εἰς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία μᾶς κάμνει μακαρίους εἰς ταύτην τὴν κοιλάδα τοῦ Κλαυθμῶνος, μὲ τὸ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμοῦμεν καὶ νὰ προσδοκῶμεν βεβαίως ἕνα ἄπειρον ἀγαθὸν δηλ. τὸν Θεόν καὶ νὰ ἐλπίζωμεν ἀδιστάκτως εἰς τὰς ἐπαγγελίας ὅπου Αὐτὸς μᾶς ἔταξεν, ἀπολαμβάνοντες αὐτάς καὶ ἀπούσας ὡσὰν νὰ εἶναι παροῦσαι. Ἰδὲ λοιπὸν ποίαν γύμνασιν κάμνεις αὐτῆς τῆς ἐλπίδος σου· ἤγουν, ἀνίσως καὶ εἰς τὰς θλίψεις καὶ χρείας σου προστρέχῃς εἰς τὸν Θεὸν μὲ θάρρος καὶ βεβαιότητα, καθὼς πρέπει εἰς τὴν θείαν Του δύναμιν καὶ εἰς τὴν ἀγαθότητα Του καὶ εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην ὅπου ἔχει διὰ νὰ πληρώνῃ τὰς ὑποσχέσεις του, μὲ τὰς ὁποίας ὑπόσχεται νὰ μᾶς βοηθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας μας, ὅταν τὸν ἐπικαλεσθῶμεν· «ἐπικάλεσέ με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με», (Ψαλμ. μθ΄. 16). Καὶ πάλιν· «τότε βοήσῃ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσετέ σου, ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι». (Ἡσαΐου νη΄. 9). Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ἰδὲ ἂν προστρέχῃς εἰς τὰς ἀξιομισθίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὁποίων ἠμποροῦμεν νὰ ἐλπίζομεν ὅλον ἐκεῖνο ὅπου ἀνάγεται εἰς τὴν σωτηρίαν μας· ἰδὲ ἀκόμη ἀνίσως καὶ ἐλπίζῃς χωρὶς τάξιν, ἤγουν χωρὶς νὰ θέλῃς συνεργήσει καὶ ἐσὺ εἰς τὴν ἐλπίδα ταύτην μὲ τὰ καλὰ ἔργα καὶ χωρὶς νὰ κάμῃς τὸ χρέος σου· ἢ ἐὰν ἐλπίζῃς ἢ βεβαιώνῃς ἐκεῖνο ὅπου ποτὲ δὲν σοῦ ἔταξεν, οὔτε σοῦ ἐβεβαίωσεν ὁ Θεός· δηλ. πῶς θέλει σοῦ δώσει ὁ Θεὸς πάντοτε καιρὸν διὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ πὼς πάντοτε θέλει σοῦ δώσει τὴν βοήθειάν Του

---

[205] Ὅθεν πολὺ σφάλλουσιν ἐκεῖνοι οἱ ἄφρονες ὅπου λέγουν· τί βαρὺν χειμῶνα ὅπου κάμνει! Τί θερμὸν καλοκαῖρι ὅπου ἔκαμεν! Ἐπαγώσαμεν ἀπὸ τὴν ψύχραν! Ἀνελύσαμεν ἀπὸ τὴν καῦσιν! Μεγάλη ξηρασία! Τοῦτος ὁ ἄνεμος ἔχει νὰ χαλάσῃ τὰ σπόριμα! Καὶ ἄλλα τοιαῦτα μωρὰ λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα, εἰ καὶ μὴ κατ' εὐθεῖαν, ἀλλ' ὅμως ἐκ πλαγίου δυσαρεστοῦντα οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες εἰς τὰ ἔργα τῆς Θείας Προνοίας καὶ τρόπον τινὰ διαβάλλουσιν αὐτὰ ὡς μὴ καλῶς γινόμενα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μᾶς συμβουλεύει διὰ τοῦ σοφοῦ Σειρὰχ νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα μωρολογήματα, οὕτω λέγον· «τὰ ἔργα Κυρίου πάντα καλὰ σφόδρα καὶ πᾶν πρόσταγμα ἐν καιρῷ αὐτοῦ ἔσται .. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, τί τοῦτο; Πάντα γὰρ εἰς χρείας αὐτῶν ἔκτισται (κεφ. λθ΄. 16.) καὶ πάλιν. «Τὰ ἔργα Κυρίου πάντα ἀγαθά, καὶ πᾶσαν χρείαν ἐν ὥρᾳ αὐτῆς χορηγήσει· καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· τοῦτο τούτου πονηρότερον· πάντα γὰρ ἐν καιρῷ εὐδοκιμηθήσεται. (αὐτόθι 33). Δι' ὅ καὶ ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «χρὴ τοίνυν, λέγει, τούτοις προσέχοντας, πάντα ἐπαινεῖν, πὰντα ἀνεξετάστως ἀποδέχεσθαι τὰ τῆς Προνοίας ἔργα, κᾄν φαίνηται τοῖς πολλοῖς ἄδικα, διὰ τὸ ἂγνωστον εἶναι καὶ ἀκατάληπτον, τὴν τοῦ Θεοῦ Πρόνοιαν». (περὶ πίστ. βίβλ. β΄. κεφ. κθ΄.) Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ κατὰ Ἰουλιανοῦ λὸγῳ φησί. «Μὴ γοῦν θαυμαζέτωσαν οἱ τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων ὑφ' ὧν τὸ πᾶν φέρεται, τὸ ἀτέκμαρτον μὴ ἐπιστάμενοι βάθος καὶ μὴ παραχωροῦντες τῷ τεχνίτῃ τῆς κυβερνήσεως, ἡμῶν γε πάντως συνετωτέρῳ, καὶ ἄγοντι τὸ οἰκεῖον, ὅπῃ, καὶ ὅπως βούλεται· πάντως δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ τὴν ἰατρείαν, κᾂν οἱ θεραπευόμενοι δυσχεραίνωσι». Καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος συνάδων τούτοις λέγει «ἓν μόνον πεισθῆναι χρή, ὅτι συμφερόντως ἡμῖν ἅπαντα οἰκονομεῖται παρὰ Θεοῦ· τὸν δὲ τρόπον μηκέτι ζητεῖν· μήτε ἀγνοοῦντας ἀσχάλλειν ἢ ἀθυμεῖν· οὔτε γὰρ δυνατὸν ταῦτα εἰδὲναι, οὔτε συμφέρον.

καὶ πῶς ἠμπορεῖς νὰ ζῇς κακῶς μέχρι τέλους καὶ νὰ σωθῇς. Αὐτὴ ἡ ἐλπίς, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ, εἶναι ματαία καὶ ψευδὴς καὶ τοῦ ἄφρονος ἀνθρώπου ἰδία· ὁ ὁποῖος ἔχων τὴν καρδίαν του προσηλωμένην εἰς τὰ γήϊνα καὶ ράθυμος καὶ ἀμελὴς ὤν, καὶ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιούμενος εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὰ καλὰ ἔργα, λέγει· «ἐλπιῶ ἐπὶ τὸν Θεόν καὶ Αὐτὸς μὲ ρύσεται· μὴ πλανῶ ὦ ἄφρων, προηγούμενος ἐστιν ὁ διὰ τὸν Θεὸν κόπος καὶ ὁ ἱδρὼς ὁ ἐν τῇ γεωργίᾳ αὐτοῦ, τῆς εἰς Αὐτὸν ἐλπίδος· εἰ πιστεύεις τῷ Θεῷ, καλῶς ποιεῖς, ἀλλ' ἡ πίστις καὶ ἔργων δεῖται καὶ ἡ ἐλπὶς εἰς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς εἰς τὰς ἀρετὰς κακοπαθείας φαίνεται». (Λόγ. κβ΄. σελ. 128.). Διότι καὶ ὁ γεωργὸς πρῶτον κοπιάζει καὶ ἱδρώνει διὰ νὰ σπείρῃ τὸ χωράφι του καὶ ἔπειτα ἐλπίζει καλῶς διὰ νὰ θερίσῃ τὸν καρπὸν· καὶ ὁ μισθωτὸς καὶ τεχνίτης πρῶτον δουλεύει καὶ ὕστερα ἐλπίζει νὰ λάβῃ τὸν μισθὸν καὶ τὴν πληρωμήν.

Ζ΄. Ἐξέτασε ἀδελφέ, πῶς εὑρίσκεσαι εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βασίλισσα ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς καὶ χωρὶς αὐτὴν ἤθελες εἶσαι πλέον χειρότερος ἀπὸ ἕνα λείψανον σαπισμένον. Αὐτὴ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς ἐσὲ διὰ νὰ πληρώσῃς τὴν ἐντολὴν καὶ νὰ σωθῇς· «Ἀγαπήσεις γὰρ φησι, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολὴ» (Ματθ. κβ΄. 37.)· καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ προτιμήσῃ ἡ ψυχή σου τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθά καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἑτοιμασμένη καὶ ἀποφασισμένη νὰ ὑποφέρῃ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ κάθε βάσανον καὶ πειρασμόν, μόνον διὰ νὰ μὴ χωρισθῇ ποτὲ ἀπὸ τᾶν ἀγαπητόν της Δεσπότην, καὶ διὰ νὰ μὴ Τὸν βλάψῃ μὲ ἁμαρτίας.

Η΄. Ἐξέτασας τὰ αἴτια ὅπου σὲ ἀναγκάζουν νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ἄπειρος ἀγαθότης καὶ ἄλλαι φυσικαὶ τελειότητες τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰς ὁποίας καὶ μόνας εἶναι ἄξιος καὶ ὑπεράξιος νὰ ὑπεραγαπᾶται ἀπὸ ὅλα Του τὰ κτίσματα· καὶ διὰ μόνην τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ, χρεωστοῦν νὰ καταναλίσκονται ὅλα Του τὰ ποιήματα διότι, ἐνῶ δὲν εἶναι ἀπηγορευμένον νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν κατὰ ἄλλον τρόπον· ἤγουν διότι μᾶς ἀγαπᾶ καὶ ἐπιθύμει νὰ τοῦ ἀρέσομεν καὶ ἁπλῶς διότι μὲ ἀπείρους τρόπους μᾶς εὐεργετεῖ· μὲ ὅλον τοῦτο ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο καὶ μόνον, εἶναι φανερὸν πῶς Τὸν ἀγαπᾶ, καθὼς ἀγαπᾶ καὶ ἕνα καλὸν ἐργάτην, διότι Τὸν δουλεύει καὶ μὲ τέτοιον τρόπον δὲν πληρώνει τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης, καθὼς εἰς ἄλλο μέρος εἴπομεν[206].

Θ΄. Ἐξέτασε ἂν γυμνάζεσαι αὐτὴν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εἰς κάθε πρᾶγμα· διότι ἐὰν δὲν κάμνῃς πρᾶξιν αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ἤγουν ἂν δὲν προτιμᾷς εἰς κάθε πρᾶγμα τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, δὲν ἠμπορεῖς νὰ σωθῇς, ὡς εἴπομεν εἰς ἄλλο μέρος[207]. Ὁ ἁρμοδιώτερος ὅμως καιρὸς διὰ νὰ γυμνάζεσαι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εἶναι, ὁ καιρὸς τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν παθῶν καὶ σαρκικῶν ὀρέξεων ὅπου σὲ ἐνοχλοῦν, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐναντιώνεσαι μὲ μεγάλην βίαν, μὴ συγκατατιθέμενος νὰ τὰ πράξῃς, διότι εἶναι ἐναντία εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. β΄. Ὁ καιρὸς τῶν θλίψεων, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ συσχηματίζεσαι μὲ τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὰς ὑποφέρῃς ἀγογγύστως καὶ μετ' εὐχαριστίας, καθὼς ἀρέσει εἰς Αὐτόν, διότι αὐταὶ εἶναι φιλοδωρήματα τῆς ἀγάπης Του· «ὅν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει». γ΄. Ὁ καιρὸς ὅπου ἐνθυμεῖσαι τὰς διαφόρους εὐεργεσίας ὅπου ἔκαμεν εἰς ἐσὲ ὁ Θεός, διὰ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀποδίδῃς εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπην ἀντὶ ἀγάπης. δ΄. Ὁ καιρὸς ὅπου ἐνθυμεῖσαι τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀποστρέφεσαι περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακόν, ὡσὰν ὅπου εἶναι ἕνα κακόν, ὅπου ἐναντιώνεται καὶ πολεμεῖ τὴν ἀγάπην τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Θεός.

---

[206] Δηλ. εἰς τὴν περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ Μελέτην.
[207] Δηλ. εἰς τὴν ϛ΄. Ἐξέτασιν.

Γ΄. Ἐξέτασε τὰ μέσα καὶ ὄργανα ὅπου μεταχειρίζεσαι διὰ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτὴν τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, ἥτις εἶναι τόσον ὑψηλὴ καὶ τόσον ἀναγκαῖα εἰς ἐσὲ· καὶ αὐτὰ τὰ μέσα εἶναι α΄. ἡ προσευχή, μὲ τὴν ὁποίαν χρεωστεῖς νὰ ζητήσῃς θερμῶς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῆς ἀγάπης Θεόν, ὡς μεγαλυτέραν ἀπὸ ὅλας Του τὰς χάριτας· καὶ β΄. τὸ νὰ ἐπιμελῆσαι διὰ νὰ συλλογίζεσαι συχνάκις τὰς ἀπείρους τελειότητας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἄπειρα ἀγαθὰ ὅπου σοῦ ἐχάρισε τόσον διὰ τῆς δημιουργίας, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· τόσον εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν.

Ὅρα καὶ εἰς τὴν ιζ΄. Μελέτην περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ εἰς τὴν κγ΄. Μελέτην περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ γενικῶς θεωρουμένης ποία εἶναι τὰ σημάδια τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τὴν ς΄. Ἐξέτασιν, πῶς πρέπει νὰ φέρεσαι εἰς τὸν Θεόν.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Περὶ τῶν ἐμπόδιων τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς χαυνότητος καὶ ἀδυναμίας τῆς πίστεως.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι ὅποιος ἔχει καμμίαν κρίσιν ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς ὁποίας κρέμεται ὅλον του τὸ πρᾶγμα, ὅλη του ἡ τιμὴ καὶ ὅλη του ἡ ζωή· αὐτὸς βεβαιότατα καταγίνεται μὲ ὅλους του τοὺς λογισμοὺς καὶ μὲ ὅλας του τὰς βουλὰς εἰς τὴν καλὴν ἔκβασιν μιᾶς τοιαύτης κρίσεως καὶ δοκιμάζει κάθε μέσον, μολονότι καὶ δύσκολον, ὅπου νὰ στοχασθῇ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ προξενήσῃ τὴν νίκην εἰς τὴν τοιαύτην κρίσιν του. Μὲ ὅλον τοῦτο μία τοιαύτη κρίσις, τί ἤθελεν εἶναι εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, πάρεξ ἕνα παιγνίδι παιδίου, συγκρινομένη μὲ ἐκείνην τὴν κρίσιν ὅπου κατὰ τὸ παρὸν ἔχει κάθε Χριστιανός; Ἐπειδὴ αὐτὸς εὑρισκόμενος ἀναμεταξὺ εἰς δύο αἰωνιότητας τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς Κολάσεως, κρέμεται ἀβέβαιος εἰς τὴν ἔκβασιν ταύτην τῆς ὑποθέσεώς του, μὴ ἠξεύρων ἐὰν εἶναι διὰ νὰ κερδίσῃ ἕνα Θεὸν ἐλέους, ὅπου φροντίζει πάντοτε νὰ τὸν κάμνῃ μακάριον ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ἕναν Θεὸν δικαιοσύνης, ὅπου φροντίζει πάντοτε νὰ τὸν βασανίζῃ κάτω εἰς τὸν ᾅδην. Οἱ τωρινοὶ ὅμως Χριστιανοί, ὄχι μόνον δὲν ἐπιμελοῦνται διὰ νὰ νικήσουν εἰς αὐτὴν τὴν μεγάλην κρίσιν· ἀλλ’ ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲν λείπουν καθ’ ἑκάστην ἀπὸ τὸ νὰ βάνουν νέα καὶ καινούρια ἐμπόδια εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν νίκην, ὡσὰν νὰ ἀγαποῦσαν καθ’ αὑτὸ νὰ κολασθοῦν. Ἕως τόσον, ἐπειδὴ ἡμεῖς εἰς τὰ γυμνάσματα ὅπου ἐγράψαμεν, ἔχομεν σκοπὸν νὰ βάλομεν εἰς ἀσφάλειαν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, νομίζομεν, ὅτι δὲν εὑρίσκεται ὕλη καὶ ὑπόθεσις πλέον ἁρμόδιος εἰς ἀνάγνωσιν τῶν Χριστιανῶν, ὡσὰν τὸ νὰ φανερώσομεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἐμπόδια ὅπου ἐμποδίζουν τὴν σωτηρίαν τους καὶ ἐκεῖνα ὅπου εἶναι αἰτία καὶ πηγὴ ὅλων τῶν ἄλλων ἐμποδίων. Αὐτὴν τὴν ὕλην ἔχομεν νὰ ἐρευνήσομεν καταλεπτῶς εἰς ταύτας τὰς ἀναγνώσεις, ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἐσημειώσαμεν εἰς τὰς Μελέτας καὶ Ἐξετάσεις· μοιράζοντες τὴν κάθε Ἀνάγνωσιν εἰς τρία μέρη διὰ περισσότεραν σαφήνειαν. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἔχομεν νὰ γράψομεν τὸ ἐμπόδιον· εἰς τὸ δεύτερον τὴν ζημίαν ὅπου αὐτὸ προξενεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ εἰς τὸ τρίτον μέρος τὴν ἰατρείαν τοῦ τοιούτου ἐμποδίου. Καὶ ἐν πρώτοις ἔχομεν νὰ ὁμιλήσομεν περὶ τῆς χαυνότητος καὶ ἀδυναμίας τῆς Πίστεως, ἥτις εἶναι αἰτία ὅλων τῶν ἄλλων ἐμποδίων τῆς σωτηρίας μας.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἡ πίστις εἶναι μία δύναμις, ἡ ὁποία μέρος μὲν κατοικεῖ εἰς τὸν νοῦν, ὅπου φωτίζεται ἀπὸ οὐράνιον φῶς καὶ κρατεῖ διὰ ἀληθέστατα, ἐκεῖνα ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός· μέρος δὲ κατοικεῖ εἰς τὴν θέλησιν, ὅπου παρακινεῖται καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ συγκατατίθεται εἰς ἐκεῖνα, ὅπου ὁ νοῦς φωτισθῇ καὶ νὰ θέλγεται εἰς αὐτά· πολλάκις δὲ καὶ νὰ προστάζῃ τὸν νοῦν μὲ τὴν θείαν πίστιν (καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸς σκοτισθῇ ἀπὸ κανένα πάθος) εἰς τὸ νὰ κρατῇ αὐτὰ διὰ ἀληθέστατα καθὼς καὶ εἶναι. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ νοῦς ὑποτάσσεται εἰς τὸ αὐτεξούσιον· ἐπειδὴ τὸ αὐτεξούσιον εἶναι ἀξίωμα τῆς ψυχῆς ὅπου ἐκτίσθη διὰ νὰ ὑποτάσσῃ μὲν ὅλας τὰς ἄλλας δυνάμεις αὐτῆς, νὰ ὑποτάσσηται δὲ εἰς μόνον τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν θεῖον νόμον Του[208] οὐχὶ δὲ καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθερον εἰς τὸ νὰ πράττῃ τὰ κακὰ καὶ νὰ παραβαίνῃ τὸν θεῖον νόμον· «οὐκ ἐνετείλατο γὰρ φησιν ὁ Σειράχ, οὐδενὶ ἀσεβεῖν καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδενὶ ἁμαρτάνειν» (ιε΄. 20). Λοιπὸν ἡ ἀδυναμία τῆς πίστεως γεννᾶται ἀπὸ αὐτάς τὰς δύο ἀταξίας· ἡ μία εἶναι, διότι ὁ νοῦς καταλαμβάνει ὀλίγον τὰ μυστήρια ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός, ὁμοίως καὶ τὰ αἴτια ὅπου μᾶς κάμνουν νὰ τὰ πιστεύομεν· ἡ ἄλλη εἶναι, διότι ἡ θέλησις τὰ ἀγαπᾷ ὀλίγον, πρὶν νὰ τὰ γνωρίσῃ, ἐπειδὴ

[208] Ὅρα τὸν Νικήταν Στηθάτον εἰς τὸ η΄. Κεφ. τῆς γ΄. ἑκατοντάδος, ἐν σελ. 892 τῆς Φιλοκαλίας.

ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ γνῶσις. Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεῖος Αὐγουστῖνος ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται μὲν νὰ ἀγαπήσῃ τὰ ἀόρατα πράγματα, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἀγνώριστα εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο μερικάς φοράς θέλεις ἰδῇ κάποιους χριστιανοὺς ὅπου εἶναι πιστοί, περισσότερον διότι ἐγεννήθησαν εἰς τὴν πίστιν ἀπὸ γονεῖς χριστιανούς, παρὰ διότι τὴν ἐδιάλεξαν μὲ τὴν θέλησίν τους. Εἶναι πιστοί, διότι ἔλαβον τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ εἰς τὰ ἐπίλοιπα, τόσον ὀλίγον καταλαμβάνουν τὸ μεγαλεῖον τῶν μυστηρίων, τόσον ὀλίγον ἠξεύρουν τὴν ὑπεροχὴν ὅπου ἔχει ἡ ἁγία πίστις ἡμῶν ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς ἄλλας θρησκείας, τόσον ὀλίγον κυβερνοῦνται μὲ τὰ ἀξιώματα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπου μόλις καὶ μετὰ βίας δύναταί τις νὰ τοὺς διακρίνῃ ἀπό τοὺς ἀπίστους· «τί σὺ ὧδε καὶ τὶ σοὶ ἐστιν ὧδε;» εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, πρὸς Σομνᾶν τὸν ταμίαν (κβ΄. 16)· καὶ ἐγὼ λέγω τώρα εἰς κάθε χριστιανόν· τὶς εἶσαι ἐσὺ ὅπου στέκεις ἐδῶ εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν; ἐγὼ ἀπὸ κάνένα ἄλλο δὲν σὲ γνωρίζω διὰ χριστιανόν, πάρεξ ἀπὸ τὸ ὄνομά σου διότι ἂν σὲ ἐρωτήσω, τὶς εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὅπου ἐσὺ πιστεύεις; Σὲ εὑρὶσκω ὡσὰν ἕνα κατηχούμενον, ἢ μᾶλλον ειπεῖν, ὡσὰν ἕναν ἄπιστον καὶ ἀκατήχητον, λοιπὸν ἡμεῖς ἠμποροῦμεν μὲ κάθε δίκαιον νὰ εἰποῦμεν πῶς ἡ πίστις πολλῶν χριστιανῶν τὴν σήμερον ὀλιγώστευσεν· «ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμ. ια΄. 1). Διότι, μολονότι καὶ αὐτοὶ πιστεύουν τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πιστεύουν ὅμως μὲ μίαν πίστιν τόσον συγκεχυμένην καὶ ἀδιάκριτον, τόσον χλιαρὰν καὶ ἀδύνατον, ὅπου ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν πῶς τὰ γνωρίζουν καθὼς ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος ἐγνώριζε τοὺς ἀνθρώπους ὡσὰν δένδρα· «βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὡσεὶ δένδρα περιπατοῦντας». (Μάρκ. η΄. 24)

Ἕνας Θεὸς γεννᾶται μέσα εἰς ἕνα σπήλαιον ἐπάνω εἰς ἕνα παχνὶ ἀλόγων ζώων, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν καταφρόνησιν τῶν προσωρινῶν ἀγαθῶν. Ἕνας Θεὸς ζῇ τριαντατρεῖς χρόνους εἰς ἕνα ἐργαστήριον τέκτονος, δουλεύων τὴν ξυλικὴν τέχνην[209], διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ταπείνωσιν. Ἕνας Θεὸς περιπατεῖ ἀνυπόδυτος εἰς τάς στράτας τῆς Παλαιστίνης, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὴν στράταν τοῦ Οὐρανοῦ. Ἕνας Θεὸς ἀποθαίνει ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἁμαρτίαν· καὶ ὅλα ταῦτα τὰ τόσον μεγάλα καὶ θαυμαστά, δὲν κάνουν κανένα κτύπον, οὔτε κανένα κὲντημα εἰς τὴν συνείδησιν τῶν χριστιανῶν, οὔτε καμμίαν ταραχὴν εἰς τὴν καρδίαν τους. Καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι ὅπου θαυμάζουν ἕνα Σενέκαν, διότι ἀπέθανε διατάττων τὸ δόγμα τῆς φιλοσοφίας του· ἐκεῖνοι ὅπου θαυμάζουν ἕνα Τραϊανόν, διότι ἔδωκε τὸ βασιλικόν του φόρεμα διὰ νὰ τυλίξουν τὰς πληγάς των οἱ στρατιῶται· αὐτοὶ μένουν μετὰ ἀναίσθητοι, ἀκούοντες τὰς παραγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ παρέδωκε τὰς ἀθώας σάρκας Του εἰς κάθε λογῆς βάσανον, διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὰς πληγὰς τῶν ἰδικῶν τους ψυχῶν· ἀληθῶς πάλιν λέγω· ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων· καὶ παρομοίως ὠλιγώθη ἡ πίστις ἀπὸ τοὺς τωρινοὺς χριστιανοὺς καὶ κατὰ τοῦτον ἀκόμη τὸν τρόπον, καθ' ὅτι ἡ πίστις πρέπει νὰ εἶναι, ὄχι μόνον κανὼν τοῦ πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ κανὼν τοῦ ποιεῖν. Δηλαδὴ ἡ πίστις συνίσταται ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ πιστεύομεν ὀρθά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ κάμωμεν καλά· «ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστιν» (Ἰακ. β΄. 26). Διότι ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι ὅπου ὁμολογοῦν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ διδάσκαλον τῆς πίστεως καὶ τῶν μυστηρίων καὶ τῶν δογμάτων ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψε, δὲν Τοῦ ὑπακούουν μετὰ ταῦτα εἰς τὰς πράξεις τῆς ζωῆς των· καὶ ἀκούοντες ἀπὸ τὸ στόμα Του, ὅτι εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι ὅπου πάσχουν δι' ἀγάπην Του· ἐκεῖνοι ὅπου γίνονται πτωχοί, ἐκεῖνοι ὅπου ὑστεροῦνται τὰς ἡδονάς, ἐκεῖνοι ὅπου δι' ἀγάπην Του συγχωροῦν τὰς ἀτιμίας καὶ ὕβρεις ὅπου τοὺς κάμνουν οἱ ἄλλοι· αὐτοὶ λέγω οἱ ἴδιοι ἀποστατοῦν ἀπὸ ὅλας αὐτάς τὰς ἐντολὰς καὶ ἀπὸ ἄλλας παρομοίας διδασκαλίας λέγοντες εἰς τὴν καρδίαν τους· ὅτι αὐτὰ ναί, ὅλα εἶναι ἀληθινὰ κατὰ τὸν Θεόν, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸν κόσμον· καὶ μὲ αὐτὴν τὴν τυφλήν,

[209] Ὅρα εἰς τὴν κγ΄. Μελέτην περὶ τῆς γενικῶς θεωρουμένης ζωῆς τοῦ Κυρίου.

καὶ μωρὰν διάκρισιν, νομίζουν οἱ ταλαίπωροι, πῶς ἀπολογοῦνται καὶ δικαιολογοῦνται ἀρκετὰ εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἐνσάρκου σοφίας τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν εἶναι φανερὸν πῶς ἡ πίστις τῶν τοιούτων ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι ὡσὰν τὸ λιθαργύριον, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ μὲν τὸ χρυσίον εἰς κάθε μέρος, ἔξω μόνον ἀπὸ τὸ πῦρ. Διότι ὅταν τὸ χρυσίον βαλθῇ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸ χωνευτήριον, τότε τὸ λιθαργύριον δὲν τὸ ἀκολουθεῖ[210](α) ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀκολουθοῦν μὲν τὸν θεῖον τους Διδάσκαλον Ἰησοῦν Χριστόν, ἕως ὅτου Αὐτὸς δὲν εἶναι ἐναντίος εἰς τὰ πάθη των· ὅταν δὲ Αὐτὸς τοὺς προστάζῃ νὰ πολεμοῦν τὰ πάθη καὶ νὰ τὰ νικοῦν, εὐθὺς ἀρνοῦνται τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν Του καὶ στρέφουν εἰς τὰ ὀπίσω.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Ποίαν ζημίαν προξενεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν ἡ χαυνότης καὶ ἀδυναμία τῆς Πίστεως.

Τίς ἠμπορεῖ νὰ φανερώσῃ τὰ κακὰ ὅπου προέρχονται εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν χαυνότητα καὶ ἀδυναμίαν τῆς πίστεώς των; Ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν ὅτι ἐξ αὐτῆς προέρχονται ὅλα τὰ κακά καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀταξία εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυρίως ἀρχὴ τῆς κολάσεως ἀναριθμήτων ψυχῶν· διὰ τοῦτο ὁ Ἰὼβ εἶπεν «ἀπώλοντο διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν (δ΄. 21.) δὲν λέγει πῶς θέλουν ἀπωλεσθῇ αἰωνίως, διότι δὲν πιστεύουν, ἀλλὰ διότι δὲν ἠξεύρουν τί πιστεύουν· «παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν». Καθὼς καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄνομοι ὅπου τιμωροῦνται εἰς τὸν ᾅδην, ὁμολογοῦν τὴν μωρείαν τους, λέγοντες «ἡμεῖς ἄφρονες» (Σοφ. ε΄. 4.) δὲν θλίβονται πῶς δὲν ἐπίστευσαν, ἀλλὰ πῶς δὲν ἐκατάλαβαν καλῶς τί ἐπίστευσαν· «τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἔλαμψεν ἡμῖν καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ὑμῖν» (αὐτόθι ε΄. 6). Ὅμως διὰ νὰ γίνῃ ὁ λόγος εὐληπτότερος, λέγομεν, ὅτι ὅλον τὸ κακὸν ὅπου προξενεῖ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἡ ὀλιγότης καὶ ἀδυναμία τῆς πίστεως, ἀνάγεται εἰς ταῦτα τὰ δύο· εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς τὴν πλουσιότητα κάθε κακίας. Ἐν πρώτοις διὰ τὴν χαυνότηταν καὶ ἀδυναμίαν τῆς πίστεως, λείπει ἀπὸ τοὺς τωρινούς Χριστιανοὺς ἐκείνη ἡ μεγάλη πλουσιότης τῆς κάθε ἀρετῆς ὅπου ἤκμαζε καὶ ηὔξανεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῶν πρώτων αἰώνων. Τότε ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη ἦτο τόσον ἀναμμένη ὅπου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ἦσαν τόσοι Χριστιανοὶ ὅπου ἐπαραδίδοντο θεληματικῶς εἰς ὅλα τὰ βάσανα τῶν διωκτῶν τῆς πίστεως, εἰς τρόπον ὥστε Ἀντωνῖνος ὁ ἐξουσιαστής τῆς Ἀσίας καὶ Τιβέριος ὁ κυβερνήτης τῆς Παλαιστίνης, ἔγραψεν εἰς Ἀνδριανὸν καὶ Τραϊανὸν τοὺς βασιλεῖς, ὅτι δὲν εὑρίσκοντο τόσοι δήμιοι, ὅσοι ἐχρειάζοντο διὰ νὰ θανατώνουν ὅλους ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς ὅπου παρεδίδοντο θεληματικῶς εἰς τὸ μαρτύριον. Καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη ἦτο τότε τόσον θερμὴ εἰς ἐκείνους τοὺς μακαρίους, ὅπου διηγεῖται ὁ Ἅγιος Κλήμης, πῶς ἐγνώρισε πολλοὺς Χριστιανούς, οἵτινες ἀφοῦ ἔδωσαν ὅ,τι εἶχαν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχούς, ἔφθαναν εἰς τόσον νὰ πωλοῦν καὶ τὸν ἑαυτόν τους καὶ νὰ γίνονται δοῦλοι, διὰ νὰ ἔχουν νὰ δίδουν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς ἀδελφούς των.

Τώρα ποῦ εὑρίσκεις ἐσὺ αὐτὰ τὰ θαυμαστὰ παραδείγματα τῆς ἀγάπης, εἰς τὴν κοινότητα ὅλων ὁμοῦ τῶν τωρινῶν χριστιανῶν; Καὶ τοῦτο ἀπὸ ποῖον ἄλλο αἴτιον προέρχεται, πάρεξ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς πίστεως; Ἐὰν κόψῃς τοὺς κλάδους ἑνὸς δὲνδρου, τοὺς ἀναβλαστάνει πάλιν πλέον δυνατούς· ἀλλ’ ἐὰν τοῦ κόψῃς τὴν ρίζαν ἢ τὴν ἀδυνατίσῃς, εὐθὺς μαραίνονται ὅλοι οἱ κλάδοι· τώρα καθὼς εἶναι ἡ ρίζα εἰς ἕνα δένδρον, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν ψυχήν. Ἐκείνη εἶναι ὅπου τὴν τρέφει· ἐκείνη εἶναι ὅπου τὴν κάμνει νὰ αὐξάνῃ· ἐκείνη

[210] Λιθαργύριον ἐδῶ φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ ὑδράργυρος, ὁ ὅποιος ἔχει μὲν πολλὰ ἰδιώματα ὅμοια τοῦ χρυσίου κατὰ τοὺς χημικούς· καὶ μάλιστα τὴν βαρύτητα, ὅταν ὅμως βαλθῇ ὁμοῦ μὲ τὸ χρυσίον εἰς τὸ χωνευτήριον τοῦ πυρὸς, λύεται καὶ χωνεύεται καὶ γίνεται ἀνόμοιον τοῦ χρυσίου, τὸ ὁποῖον κρατεῖ καὶ δὲν χωνεύεται εὔκολα εἰς τὸ πῦρ.

εἶναι ὅπου τὴν κάμνει νὰ δίδῃ τὸν καρπόν· ὅθεν κράζεται ῥίζα ἀθανασίας· «τὸ γὰρ ἐπίστασθαί σε ὁλόκληρος δικαιοσύνη καὶ τὸ εἰδέναι τὸ κράτος σου ῥίζα ἀθανασίας». (Σοφ. ιε΄. 3). Τοιουτοτρόπως ἐὰν ζῇ ὁ Χριστιανός, ζῇ διὰ τῆς πίστεως «ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται». (Ρωμ. α΄. 17)· καὶ ἐὰν ὁ ᾅδης ὁρμήσῃ κατεπάνω του, διαφεντεύεται μὲ τὴν πίστην· «ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει» (Α΄ Πέτρ. ε΄ 9). Καὶ ἂν διὰ δυστυχίαν του πέσῃ ἀπὸ τὴν πίστιν λαμβάνει τὴν ἀρχὴν νὰ σηκωθῇ διὰ μέσου τῆς μετανοίας· «τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν» (Πράξ ιε΄ 9.)· καὶ ἐν συντομίᾳ, διὰ μέσου τῆς πίστεως ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ὅλας τὰς ἀρετάς· «ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν (λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος) τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφείαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφείᾳ τὴν ἀγάπην» (Β΄. Πέτρ. ιε΄. 9). Ἐὰν ὅμως κόπτῃς τὴν ῥίζαν τῆς πίστεως, ἢ κἂν ἀδυνατίζῃς τὴν δύναμίν της, παρευθὺς ἀδυνατίζουν καὶ κόπτονται ὁμοῦ καὶ ὅλαι αἱ ἀρεταί καὶ χάνονται ὄχι μόνον οἱ καρποί, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια καὶ ἐπίδειξις τοῦ Χριστιανοῦ· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἔλλειψις τῶν ἀρετῶν ὅπου προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς πίστεως, ἡ ὁποία εἶναι τὸ ὀλιγώτερον κακόν, συγκρινόμενον μὲ τὸ ἄλλο τὸ μεγαλύτερον κακόν, ἤγουν μὲ τὴν πλουσιότητα κάθε κακίας, ὅπου γεννᾶται ἀπὸ αὐτήν.

Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐπεριπάτει ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, καθὼς ἄρχισε νὰ βυθίζεται, ἔδιδε τὴν αἰτίαν εἰς τὸν ἄνεμον ὅπου ἐφύσα· «βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη» (Ματθ. ιδ΄. 30.)· ἀλλ' ὁ Κύριος ἀπέδωκεν τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ὀλιγοπιστίαν του· «ὀλιγόπιστε εἰς τί ἐδίστασας; (αὐτόθι 31). Ἔτσι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀποδίδουν τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν ἔργων τους καὶ τῆς κακῆς ζωῆς των, ἢ εἰς κανένα πειρασμὸν δυνατὸν ὅπου τοὺς ἔλθῃ, ἢ εἰς τὴν ἰδικήν του ἀδυναμίαν, ἀλλὰ ἡ ἀληθινὴ αἰτία τῶν ἀτάκτων ἔργων ὅπου κάμνουν, πρέπει νὰ ἀποδίδεται εἰς τὴν ἀδυναμίαν καὶ ὀλιγότητα τῆς πίστεως των, χωρὶς τὴν ὁποίαν, βέβαια ὁ διάβολος δὲν ἤθελε τοὺς ὑποδουλώνῃ ποτὲ ὑποκάτω εἰς τὴν ταλαίπωρον σκλαβιὰν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς τώρα τοὺς ὑποδουλώνει.

Ἕνα γεράκι ὅπου νὰ εἶναι γεννημένον ἐκ φύσεως διὰ νὰ κάμνῃ τόσον εὐγενικὰ κυνήγια, ἀναθρεμμένον εἰς ἀνοικτὸν καὶ ἐλεύθερον ἀέρα, προμηθευμένον ἀπὸ τόσας δυνάμεις τῶν ὀνύχων καὶ τῆς μύτης καὶ ἀπὸ τόσην ἀνδρείαν φυσικήν, πῶς εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ ἀφήνῃ τὸν ἑαυτόν του νὰ τὸ δένουν εἰς ἕνα παλοῦκι καὶ νὰ στέκῃ μὲ ὑπομονὴν μέσα εἰς τὰ δεσμά, χωρὶς κἂν νὰ δοκιμάσῃ νὰ τὰ κόψῃ; Πῶς εἶναι δυνατὸν λέγω νὰ τὰ ὑπομείνῃ αὐτὰ τὸ γεράκι, ἀνίσως καὶ δὲν ἔχῃ προτήτερα σκεπασμένα τὰ ὀμμάτιά του; Καὶ ἕνας χριστιανὸς ὅπου ἠξεύρει πῶς ἡ ἁμαρτία εἶναι ὕβρις τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἄκρον ὅλων τῶν κακῶν. Ἕνας χριστιανὸς ὅπου ὁμολογεῖ ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἔλαβε θάνατον διὰ νὰ θανατώσῃ τὴν ἁμαρτίαν· ἤγουν ἔφθειρε σχεδὸν τὸν ἑαυτόν Του διὰ νὰ ἀφανίσῃ αὐτὸ τὸ τέρας, χωρίζοντας ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν μὲ βίαν ἀνεκδιηγήτων βασάνων τὴν ἕνωσιν ὅπου ἦτο ἀναμεταξὺ εἰς τὴν Παναγίαν Ψυχήν Του καὶ εἰς τὸ Πανάγιον Σῶμα Του, κάμνοντας νὰ λείψουν διὰ τρεῖς ἡμέρας αἱ ἐνέργειαι ἐκείνης τῆς θεανθρώπου ζωῆς, τῆς ὁποίας μία μόνη στιγμή, ἦτο τιμιωτέρα ἀπὸ τὰς ζωὰς ἀπὸ τὴν πίστιν του, νὰ κρατῇ διὰ βεβαιοτάτας αὐτὰς τὰς ἀληθείας, πῶς εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, τὸ τόσον φοβερὸν κακόν, ἀνίσως πρότερον καὶ δὲν σκεπάσῃ τὰ ὀμμάτια τῆς πίστεώς του; Πολλοὶ χριστιανοὶ νομίζουν τὴν ἁμαρτίαν πὼς εἶναι μία κουφότης νεανικὴ· πὼς εἶναι μία ἐλαφρότης τοῦ νοὸς παιδιάτικη· πὼς εἶναι μία ἀχαμνότης καὶ ἀδυναμία συγγνωστὴ καὶ ἀξία συγχωρήσεως· ἢ πὼς εἶναι ἕνα παραμικρὸν καὶ οὐτιδανὸν κακόν. Καὶ ὄχι μόνον τὸ ἔχουν ὡς οὐδὲν νὰ κάμνουν τὴν ἁμαρτίαν αὐτοί, ἢ νὰ συνεργήσουν ἄλλους νὰ τὴν κάμνουν, ἀλλὰ συχνάκις μετεωρίζονται καὶ παίζουν μὲ τὴν ἁμαρτίαν

ὡσὰν ξεφάντωμα. Τὴν κάμνουν τὸ πλέον ἀρεσκούμενον πρᾶγμα εἰς τὰς συναναστροφάς των καὶ μερικὰς φορὰς πολλοὶ φθάνουν εἰς τόσην ἀδιαντροπίαν, ὅπου καυχῶνται σχεδὸν πῶς οἱ μολυσμοὶ τῶν αἰσχροτέρων πράξεων καὶ ἁμαρτιῶν ὅπου κάμνουν, τοὺς καλλωπίζουν ὡσὰν τὰ πολυποίκιλα χρώματα ὅπου κατασκευάζονται ἐπάνω εἰς τὰς κολώνας πρὸς καλλωπισμόν, διὰ νὰ εἶναι ἐξαιρετώτεραι καὶ τιμιώτεραι· «ἕως πότε ἁμαρτωλοὶ καυχήσονται, φθέγξονται καὶ λαλήσουσιν ἀδικίαν;» (Ψαλμ. ιγ΄. 3)· καὶ πάλιν «νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν». (Ἰακώβου δ΄, 16). Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου δὲν φθάσουν εἰς τόσην ἀδιαντροπίαν, ὅμως φθάνουν εἰς τὸ νὰ ἔχουν τόσον ὀλίγον φόβον διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου ἀφ᾽ οὗ τὴν κάμουν, τὴν κρατοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τους εἰρηνικῶς καὶ χωρὶς σύγχυσιν μῆνας καὶ καιρούς, προσθέτοντες ἁμαρτίαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἕως ὅτου νὰ φανῇ ἐμπροσθέν τους καμμία μεγάλη ἑορτή, ἢ τὸ Πάσχα, ἢ ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννησις διὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν· καὶ ἐκεῖνοι ὅπου τρομάζουν νὰ κοιμηθοῦν μίαν μόνην νύκτα εἰς ἕνα κρεββάτι μαζῖ μὲ ἕνα φίδι, στέκουν τὸ περισσότερον μέρος τῆς ζωῆς των, βαστάζοντες τὴν ἁμαρτίαν ἐπάνω εἰς τὴν ψυχήν τους καὶ οὔτε τὸ αἰσθάνονται οἱ ἄθλιοι παντελῶς.

Ἄχ! Αὐτὰ εἶναι τὰ τέκνα τοῦ φωτός, καθὼς ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος ὅλους τοὺς Χριστιανούς; «ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε» (Ἐφεσ. ε΄. 8)· αὐτοὶ εἶναι οἱ μαθηταὶ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ; Αὐτὰ εἶναι τὰ παιδία τῶν ἁγίων; Οἱ κληρονόμοι τόσων μυριάδων μαρτύρων ὁδηγῶν μας ὅπου ἔδωκαν τὴν ζωὴν καὶ τὸ αἷμα των μέσα εἰς κάθε λογῆς βάσανα, διὰ νὰ μὴ κάμνουν μίαν ἁμαρτίαν, ὅπου κατὰ τὸ φαινόμενον ἦτο ἀξία συγχωρήσεως, καθὼς ἦτο τὸ νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν τους μόνον μὲ τὸ στόμα καὶ νὰ τὴν περικρατοῦν τώρα εἰς τὴν καρδίαν; Καὶ ταῦτα πάντα πόθεν προέρχονται; Ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς πίστεως. Ὅθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπλησιάσαμεν εἰς ἐκείνους τοὺς δυστυχισμένους καιροὺς ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι ἐδίσταζεν, ἀνίσως ἐρχόμενος εἰς τὴν γῆν, εὕρῃ πλέον τὴν πίστιν ἐκείνην ὅπου ἐφύτευσε μὲ τὰ τόσα Του παραδείγματα καὶ ἐγεώργησε μὲ τὸ Θεῖον Του Αἷμα»· «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;» (Λουκ. ιη΄. 8). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος εἰς καιρὸν ὅπου εὑρίσκεται εἰς τοὺς Χριστιανοὺς αὐτὴ ἡ θολότης τῆς πίστεως, ὢ πόσον ἐπιτυχαίνει ὁ ἐπάρατος εἰς τὸ νὰ μᾶς ψαρεύῃ καὶ νὰ μᾶς ἀγκιστρώνῃ εἰς τὰ θελήματά του, χωρὶς νὰ τὸν καταλαμβάνομεν. Καὶ βλέπομεν τοῦτο ἐμπράκτως, ὅτι, ἕνας Χριστιανὸς καὶ πιστὸς γεννημένος, καταντᾷ εἰς μίαν κατάστασιν σχεδὸν ἀπίστου, διότι ἐκείνη ἡ ἀτελὴς καὶ φαινομένη γνῶσις ὅπου ἔχει εἰς τὰ μυστήρια τῆς πίστεως δὲν τὸν παρακινεῖ νὰ κάμνῃ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἤθελε νὰ κάμνῃ, ἀνίσως καὶ δὲν εἶχε παντελῶς γνῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα. Καὶ καθὼς λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος , μολονότι καὶ οἱ πιστοὶ εἶναι εἰς τὸ φῶς, κρατοῦντες ὅμως κλεισμένα τὰ ὀμμάτια ὀλίγον διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ὅπου κατοικοῦν εἰς τὸ σκότος· «ἵνα τί ὑπῆρξε χρήματα ἄφρονι; κτήσασθαι γὰρ σοφίαν ἀκάρδιος οὐ δυνήσεται»· (Παροιμ. ιζ΄. 16). Τί συμφέρει εἰς αὐτοὺς τὸ νὰ ἔχουν ἕνα θησαυρὸν τόσον πολύν, καθὼς εἶναι ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, ἀνίσως καὶ τὸν κρατοῦν κεκρυμμένον ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν τόν ἐνεργοῦν μὲ τὴν πρᾶξιν; Ἤγουν ἀνίσως δὲν ἐπιμελοῦνται νὰ ἀποκτήσουν τὴν αἰώνιον ζωὴν μὲ τὴν χριστιανικήν τους πίστιν, ὁμοῦ καὶ μὲ τὰ καλὰ ἔργα των· «πίστις γὰρ χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστιν» (Ἰακ. β΄. 26).

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ τῆς ἰατρείας τῆς χαυνότητος καὶ ἀδυναμίας τῆς Πίστεως.

Ἄρα γε δὲν εὑρίσκεται ἰατρεία εἰς τοῦτο τὸ τόσον ἀπηλπισμένον κακόν; ναὶ εὑρίσκεται· μόνον ἐκεῖνος ὅπου εἶναι εἰς τοιαύτην ταλαίπωρον κατάστασιν, πρέπει νὰ θελήσῃ νὰ τὴν μεταχειρισθῇ μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ζητῇ συχνὰ αὐτὸ τὸ μέγα χάρισμα τῆς πίστεως, παρακαλῶν τὸν Θεὸν νὰ θελήσῃ νὰ προσθέσῃ κοντὰ εἰς τὸ χάρισμα τῆς πίστεως ὅπου μᾶς ἔδωκεν εἰς τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χάρισμα τῆς γνώσεως, ὅπου μᾶς διδάσκει νὰ καταλαμβάνομεν μὲ καθαρότητα τὰ Θεῖα Μυστήρια· «πρόσθες ἡμῖν πίστιν»· (Λουκ. ιζ΄. 5.). Ἰδὲ πῶς ἔκανεν ὁ προφήτης Δαβίδ, ὁ ὁποῖος μολονότι καὶ ἦτο πεφωτισμένος μὲ τόσον φῶς, μὲ ὅλον τοῦτο ἐζητοῦσεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νέον φῶς, συχνάκις εἰς τοὺς Ψαλμούς του λέγοντας· «φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου»· (Ψαλμ. ιβ΄. 4.)· φωτιεῖς λύχνον μου Κύριε ὁ Θεός μου, φωτιεῖς τὸ σκότος μου (Ψαλμ ιζ΄. 31.)· ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου· (Ψαλμ. νβ΄. 3). Σχημάτισε εἰς τὸν νοῦν σου πῶς ἐσὺ εἶσαι ὡσὰν ἐκεῖνον τὸν τυφλὸν ὅπου ἦτο κοντὰ εἰς τὴν Ἱεριχώ, ὁ ὁποῖος μολονότι καθὸ πτωχὸς εἶχε χρείαν ἀπὸ πολλὰ πράγματα, ὅμως δὲν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν ἄλλο, πάρεξ νὰ ἀναβλέψῃ. «Τί σοι θέλεις ποιήσω; Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω» (Λουκ. ιη΄ 41.)· φθάνει Κύριέ μου νὰ μὴ εἶμαι τυφλός. Ἐγὼ δὲ σοῦ λέγω νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὴν τὴν χάριν· ἀλλὰ νὰ τὴν ζητήσῃς θερμῶς, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην, διὰ νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ γνωρίσῃς τὰς ἀλήθειας ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψεν ἡ πίστις· διότι αὐτὴ ἡ χάρις θέλει σοῦ φέρει μαζί της καὶ ὅλας τὰς ἄλλας. Καὶ ἀνίσως μίαν τοιαύτην δέησιν τὴν συνοδεύσῃς μὲ ταπείνωσιν, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ ὁμολογῇς πῶς δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ σοῦ εἰσακούσῃ ὁ Θεός· καὶ μὲ ὑπομονήν καὶ τελείαν ἐλπίδα, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ ἀφιερώνεσαι πάντοτε εἰς τὸν Θεόν, εἶμαι βέβαιος πῶς θέλει σοῦ εἰσακούσει ὁ Κύριος, ὅστις δι' αὐτὸ τὸ τέλος κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὸ σκότος· «ὅς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους»· (Κολοσ. α΄. 13). Εἴπομεν πρὸ ὀλίγου, ὅτι ἡ χαυνότης καὶ ἀδυναμία τῆς πίστεως προέρχεται μέρος ἀπὸ τὸν νοῦν ὅπου γνωρίζει ὀλίγον τὰς θείας ἀληθείας καὶ μέρος ἀπὸ τὴν θέλησιν ὅπου ὀλίγον τὰς ἀγαπᾷ καὶ ὅτι διὰ ἰατρείαν αὐτῆς, εἶναι χρεία νὰ καθαρίσωμεν τὸν νοῦν καὶ νὰ δυναμώσομεν τὴν θέλησίν μας. Διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ δίδονται ὅλως διόλου εἰς τὴν μελέτην τῶν ὑποθέσεων τῆς ψυχῆς· διότι ἡ μελέτη αὐτὴ τοὺς προξενεῖ κάθε καλὸν· «διανοοῦ ἐν τοῖς προστάγμασι Κυρίου καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς Αὐτοῦ μελέτα διὰ παντός, Αὐτὸς στηριεῖ τὴν καρδίαν σου, λέγει ὁ Κύριος»· (Σειράχ· ς΄. 37). Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι ἄξιοι διὰ νὰ μελετήσουν ἀφ' ἑαυτοῦ τους, ἂς μεταχειρισθοῦν τὸ καθολικώτερον καὶ εὐκολώτερον μέσον, τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἂς διαβάζουν μὲ προσοχὴν καὶ στόχασιν ἐκεῖνα τὰ ψυχοφελῆ βιβλία ὅπου ἐξηγοῦν τὰ μυστήρια τῆς ἁγίας πίστεως. Εἶπα νὰ διαβάζουν μὲ προσοχὴν καὶ στόχασιν· διότι καθὼς ἐὰν καταπίῃ τινὰς μίαν φορὰν ἕνα σπειρὶ σινάπι, δὲν αἰσθάνεται τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ καταπίῃ καὶ ἕνα σπειρὶ ἄμμον· ἀλλὰ ἐὰν μασήσῃ τὸ σπειρὶ ἐκεῖνο τοῦ σιναπιοῦ, αἰσθάνεται τὴν καῦσιν του τόσον ὅπου πολλάκις εὐγάνει καὶ δάκρυα· τοιουτοτρόπως γίνεται καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὅταν γίνεται μὲ προσοχὴν καὶ στόχασιν[211]. Κατὰ ἀλήθειαν πρέπει νὰ φρίξῃ τις στοχαζόμενος πόσην ὀλίγην εἴδησιν ἔχουν οἱ χριστιανοὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ! Πόσον ὀλίγον ἠξεύρουν διὰ τὴν μεγαλειότητά Του! Διὰ τὴν δύναμίν Του! Διὰ τοὺς μισθοὺς ὅπου ἠξιώθη νὰ λάβῃ ὡς ἄνθρωπος! Διὰ τὰ ὑπερφυσικὰ καὶ ἐλεύθερα ἔργα Του! Καὶ διὰ τὴν πλουσίαν ἱκανοποίησιν καὶ τὸν κανόνα ὅπου ἔκαμνεν ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ μέσον τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου Του[212] ἐπειδὴ καὶ οἱ μισθοὶ αὐτοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ πηγὴ κάθε εὐδαιμονίας καὶ χάριτος ἰδικῆς μας, ὡσὰν ὅπου δι' αὐτοὺς ἡμεῖς

---

[211] Διὰ τοῦτο, ὢ πόσον γλαφυρώτατα ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, Ὁμιλία εἰς τὸ ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς καὶ Ὁμιλ. ιγ΄ εἰς τὴν Γένεσιν λέγει· «εἰς βάθος σκεπτέον τῶν Γραφῶν, ὅπου οἱ θησαυροὶ λανθάνουσιν, ὥσπερ λίθοι πολύτιμοι ἐν πυθμένι πελάγους»· καὶ εἰς τὴν ἑρμην. τοῦ ργ΄. Ψαλμοῦ ὁμοιάζει μὲ τὰ ἀρώματα τὴν Γραφήν, τὰ ὁποῖα ὅσῳ περισσότερον τρίβονται μὲ τὰ δάκτυλα τόσον εὐγαίνουν περισσοτέραν εὐωδίαν.

[212] Περὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τούτης ὅρα εἰς τὴν λα΄. Μελέτην, ὅταν ὁ Κύριος ἦτο ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐν τῷ β΄. Συλλογισμῷ

ἐλευθερώθημεν ἀπὸ ἄπειρα κακά καὶ ἀπολαύσαμεν ἄπειρα καλά. Ὅθεν ἂν ὄχι δι' ἄλλα, ἀλλὰ κἂν διὰ τοὺς μισθοὺς αὐτούς, πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Κύριον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μας καὶ νὰ θυσιάζομεν ὑπὲρ Αὐτοῦ τὴν ζωήν μας. Τώρα οἱ χριστιανοί, κοινῶς ὁμιλοῦντες, τί κάμνουσι διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν; Αὐτοὶ μὲ ὅλον ὅπου ἔπρεπε νὰ μὴ ἠξεύρουν ἄλλο, παρὰ τὰ Μυστήρια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὡς ἔλεγεν ὁ Θεῖος Παῦλος· «οὐκ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν καὶ Τοῦτον Ἐσταυρωμένον». (Α΄. Κορ. β΄. 2)· ὅμως τόσον ἠξεύρουν καὶ τόσον καταλαμβάνουν διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅσον μόνον εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ βεβαιώνωσι μὲ τὸ Πανάγιον Ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὅλα των τὰ ψεύδη καὶ τὰς ἐπιορκίας καὶ διὰ νὰ βγάνουν ὅλους των τοὺς θυμούς, μὲ τὰς βλασφημίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τί θαυμαστὸν εἶναι τοῦτο, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ οὔτε ἐδιδάχθησαν ἀπὸ ἄλλον, οὔτε καταγίνονται ἀπὸ λόγου τους διὰ νὰ μάθωσι τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πίστεως; Διότι εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν, ὅπου ἔπρεπε οἱ χριστιανοὶ νὰ μελετοῦν τὰ Θεία Μυστήρια καὶ νὰ εὐχαριστοῦν τὸν Κύριον διὰ τὰς θείας Του εὐεργεσίας, αὐτοὶ εἰς αὐτὰς δίδονται σχεδὸν ὅλοι εἰς τὰς τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα· εἰς τὸ νὰ κάμνουν μεγαλοπρεπῆ συμπόσια· εἰς τὸ νὰ ἐνδύονται λαμπρὰ φορέματα καὶ νὰ στολίζονται καὶ νὰ θεατρίζονται· καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ νὰ βλάπτουν πλέον ἀναισχύντως τὸν Κύριον[213] (α). Ὅθεν ἀπὸ ποῦ ἔχει νὰ ἐμβῇ τὸ φῶς τῆς πίστεως εἰς τὸν νοῦν του ἀνίσως καὶ ὅλαι αἱ θυρίδες εἶναι κλεισμέναι;

Τώρα ἐσὺ ἀδελφὲ κάμνε αὐτὸ ὅπου σοῦ λέγω· βοηθήσου μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψυχωφελῶν βιβλίων καὶ θέλεις ἰδῇ μίαν μεταβολὴν εἰς τὴν ψυχήν σου σχεδὸν αἰσθητικὴν· προμηθεύσου ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ βιβλία ὅπου ὠφελοῦν εἰς τοῦτο καὶ μάλιστα ἐκεῖνα ὅπου συνέγραψαν πολλοὶ ἐνάρετοι συγγραφεῖς· καθῶς εἶναι ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία· καθὼς εἶναι ἡ ἐξήγησις τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου καὶ τῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν, τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖς νὰ καταλάβῃς τὰ μυστήρια τῆς πίστεώς μας. Τὸ χρέος ὅπου ἔχει κάθε χριστιανός· τὰς ἀρετὰς ὅπου οἰκειοποιοῦν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν· τὰς κακίας ὅπου τὸν κάμνουν ἐχθρόν· καὶ ἄλλα πολλὰ ὅπου συμβάλλουν εἰς τὴν σωτηρίαν σου, συμβουλευόμενος πάντοτε εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν βιβλίων μὲ τὸν πνευματικόν σου, ὡσὰν ὅπου εἶναι πρᾶγμα ἀναγκαιότατον. Ἡμεῖς προσκυνοῦμεν τώρα πολλοὺς Ἁγίους, οἱ ὁποῖοι ἔκαμναν ἀρχὴν τῆς ἁγιότητός των ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν κανενὸς ψυχωφελοῦς βιβλίου, ἀλλ' ἀσυγκρίτως περισσότεροι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου τώρα βασανίζονται εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, οἱ ὁποῖοι ἂν ἤθελαν ἐπιχειρίσει νὰ διαβάζουν ψυχωφελῆ βιβλία, ἤθελαν μετανοήσει καὶ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν Κύριον καὶ οὕτως ἤθελαν καταξιωθῆ νὰ ἀπολαύσουν τὰ αἰώνια καὶ ἄπειρα ἀγαθὰ τοῦ Παραδείσου[214](β). Ὁ Θεὸς μᾶς

---

[213] Ὅθεν καὶ οἱ Θεῖοι Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγάς των λέγουν· «οὐδὲν ἐν ταῖς Κυριακαῖς ἡμέραις ἐπιτρέπομεν ὑμῖν ἄσεμνὸν τι φθέγγεσθαι ἢ πράττειν· λέγει γὰρ που ἡ Γραφή· «δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ· καὶ τὰς ἀγαλλιάσεις ἡμῶν μετὰ πόνου καὶ φόβου καὶ τρόμου γίνεσθαι χρή». (βιβλ. γ΄. κεφ. θ΄.). Καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει «Τις δὲ ἡ χριστιανῷ πρέπουσα ἑορτή; Ἀκούσωμεν τοῦ Παύλου λέγοντος· ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας (λόγ. εἰς τὰς Καλένδας). Καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος· «ἕκαστος ὑμῶν σαββατιζέτω πνευματικῶς, μελέτη νόμου χαίρων οὐ σώματος ἀνέσει... οὐκ ὀρχήσει καὶ κρότοι νοῦν οὐκ ἔχουσιν» (ἐπιστολ. πρὸς Μαγνησ.).

[214] Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Βιβλίων στέκεται ἡ σωτηρία τῶν Χριστιανῶν· διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς τὸν Τιμόθεον. «πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει» (α΄. Τιμ. δ΄. 13.), Καὶ πάλιν «ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν.» (β΄ Τιμ. γ΄. 15.). Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν εὑρίσκεται κάθε πάθους καὶ ἁμαρτίας ἰατρικὸν· δι' ὃ λέγει ὁ Θεῖος Αὐγουστῖνος, (Ὁμιλ. γ΄. εἰς τὸν Ἰωάννην), ὅτι παντὸς νοσήματος τὸ φάρμακον ταῖς Γραφαῖς ἐναπόκειται· εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν εὑρίσκεται κάθε θλίψεως παρηγορία, ὡς λέγεται εἰς τοὺς Μακκαβαίους. «Καὶ ἡμεῖς ἀπροσδεεῖς τούτων

σύρνει εἰς τὸν ἑαυτόν Του μὲ τοὺς φοβερισμοὺς καὶ μὲ τὰς εὐεργεσίας καὶ μὲ τὸ παράδειγμά Του καὶ μὲ τὰ βιβλία τοῦ θείου Του νόμου· ἀλλὰ τί θέλουν χρησιμεύσει ὅλα αὐτά, ἀνίσως καὶ ἐσὺ δὲν τὰ λογιάζῃς παντελῶς, οὔτε τὰ ἀνοίγῃς καμμίαν φοράν, διὰ νὰ διαβάσῃς; Τί συμβάλλει εἰς ἕνα πλέοντα ἡ ναυτικὴ χάρτα, ἀνίσως καὶ ὁ ναύκληρος τὴν κρατῇ πάντοτε ἐντετυλιγμένην; Τί συμβάλλει ἡ μπούσουλα, ἀνίσως καὶ οἱ ναῦται τὴν ἔχουν πάντοτε κεκρυμμένην;

Ἀλλ' ἴσως ἠμπορεῖς νὰ εἰπῇς, πῶς δὲν ἔχεις καιρὸν εἰς τὸ νὰ κάμνῃς ἀνάγνωσιν· πρὸς τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ σοῦ ἀποκριθῶμεν μὲ περισσότερον δίκαιον, ἐκεῖνο ὅπου ἀπεκρίθη ὁ Διογένης εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἐδικαιολογεῖτο, πῶς δὲν ἔχει καιρὸν νὰ σπουδάζῃ τὴν φιλοσοφίαν, λέγοντάς σου· τί οὖν καὶ ζῇς; τί θέλεις νὰ ζῇς λοιπὸν ἐσὺ εἰς τὸν κόσμον; Ἢ τί θέλεις νὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ὀνομάζεσαι χριστιανός; Ἀνίσως καὶ δὲν ἔχῃς καιρὸν νὰ μάθῃς πῶς νὰ σωθῇς, ἔχεις καιρὸν νὰ διαβάζῃς συχνὰ βιβλία ψυχοβλαβῆ, ἢ κἂν βιβλία μάταια, καθὼς εἶναι ἐκεῖνα ὅπου περιέχουν μύθους, κωμῳδίας, ἱστορίας καὶ ἄλλα παρόμοια· καὶ δὲν ἔχεις καιρὸν νὰ διαβάσῃς ἕνα βιβλίον ὅπου νὰ σοῦ ἑρμηνεύῃ τὴν στράταν τοῦ Παραδείσου καὶ νὰ σοῦ ἐνθυμίζῃ τὸ χρέος ὅπου ἔχεις εἰς τὸν Θεόν; Ἔπειτα θλίβεσαι διὰ τὸν πόλεμον ὅπου σοῦ κάμνουν οἱ κακοὶ λογισμοί. Καὶ διατὶ ἐσὺ δὲν σπείρεις εἰς τὸν νοῦν σου καλοὺς λογισμοὺς μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων, διὰ νὰ πολεμοῦν οἱ λογισμοὶ τοὺς κακούς καὶ νὰ τοὺς νικοῦν; Δὲν ἠξεύρεις πῶς τὰ κακὰ χόρτα γεννῶνται ἀπὸ λόγου τους, ἀλλὰ τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα, δὲν γεννῶνται ἀφ' ἑαυτοῦ των, ἀλλ' εἶναι χρεία ἡμεῖς νὰ τὰ σπείρωμεν; Καὶ δὲν τὸ ἔχεις δι' ἐντροπήν σου, νὰ βλέπῃς μὲν τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν μαραγκὸν καὶ τὸν ὑφαντήν, νὰ ἠξεύρουν νὰ ἀποκρίνονται ὅταν τοὺς ἐρωτήσῃ τινὰς διὰ τὴν τέχνην τους, καὶ ἐσὺ νὰ μὴν ἠξεύρῃς νὰ ἀποκριθῇς, ὅταν τινὰς σὲ ἐρωτήσῃ διὰ τὴν πίστιν σου; Καθὼς σὲ ἐλέγχει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος λέγων· «Καὶ γὰρ ἄτοπον, τὸν μὲν ἰατρὸν μετὰ ἀκρίβειας ὑπὲρ τῆς τέχνης ἀγωνίζεσθαι τῆς αὐτοῦ καὶ τὸν σκυτοτόμον καὶ τὸν ὑφάντην καὶ πάντας ἁπλῶς τοὺς τεχνίτας· τὸν δὲ χριστιανὸν εἶναι φάσκοντα μὴ δύνασθαι λόγον ὑπὲρ τῆς οἰκείας παρασχεῖν πίστεως» (Ὁμι. ιζ΄. εἰς τὸν Ἰωάν. ἐν ᾗ κατὰ πλάτος ἐλέγχει τὴν ἀμάθειαν τῶν Χριστιανῶν).

Κάμνε λοιπὸν ἀνάγνωσιν ἀπὸ τὰ ψυχωφελῆ βιβλία κάθε ἡμέραν τόσα φύλλα, ὅσα φανοῦν ἁρμόδια εἰς τὸν πνευματικόν σου· ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆσαι πάντοτε νὰ μὴ διαβάζῃς τρέχοντας μὲ τὸν ὀφθαλμὸν περισσότερον διὰ νὰ τρέφῃς τὴν περιέργειάν σου καὶ τὴν πολυπραγμοσύνην σου, ἀλλὰ διὰ νὰ τρέφῃς τὴν ψυχήν σου. Διότι ἐὰν καταπίνῃ τινὰς τὸ φαγητὸν ὁλόκληρον, δὲν θέλει εἶναι ποτὲ ὠφέλιμον διὰ νὰ τὸν θρέψῃ, ἀλλὰ ἐὰν τὸ μασσᾷ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τότε γίνεται θρεπτικὸν εἰς αὐτὸν καὶ αἰσθάνεται τὴν γλυκύτητά του[215](α). Καὶ πρὶν μὲν νὰ ἀρχίσῃς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀφιερώσου εἰς τὸν Θεὸν

ὄντες παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια, τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν». (Μακκαβ. ιβ΄. 9). Καὶ συντόμως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν βλέπει τινὰς τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς του, ἢ εὔμορφον εἶναι ἢ ἂσχημον· ὅθεν ὁ Μέγας Βασίλειος κάτοπτρον τῶν πιστῶν τὰς Γραφὰς ὠνὀμασεν. (Ὁμιλ. ι΄. εἰς τὴν Ἑξαήμερον). Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος λέγει· «οὐ γὰρ ἐστιν οὐκ ἔστι τινὰ σωθῆναι, μὴ συνεχῶς ἀναγνώσεως ἀπολαύοντα πνευματικῆς» καὶ ἐν τῇ εἰς τὸν Ματθ. α΄. Ὁμιλίᾳ «εἰ γὰρ ἔγκλημα φησι, τὸ γραμμάτων δεηθῆναι καὶ μὴ τὴν τὸν Πνεύματος ἐπισπάσασθαι χάριν, σκόπησον ἡλίκη κατηγορία, τὸ μηδὲ μετὰ τὴν βοήθειαν ταύτην ἐθέλειν κερδαίνειν, ἀλλ' εἰκῆ καὶ μάτην κείμενα τὰ γράμματα περιορᾷν καὶ μείζονα ἐπισπάσασθαι τὴν κόλασιν». Συνᾴδει τούτοις καὶ ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ λέγων· «ἀντὶ σάλπιγγος ἔχε τὰς Θείας Γραφάς»· καὶ πάλιν «ὅν τρόπον ἡ σάλπιγξ ἠχεῖ ἐν καιρῷ πολέμου, διεγείρει τῶν γενναίων ἀγωνιστῶν τὴν προθυμίαν κατὰ τῶν ἀντιδίκων· οὕτω καὶ αἱ Θεῖαι Γραφαὶ διεγείρουσί σου τὴν προθυμίαν εἰς τὸ ἀγαθόν καὶ ἀνδρίζουσί σε κατὰ τῶν παθῶν. Δι' ὅ ἀδελφέ μου κύψον ἀσφαλῶς καὶ σπούδασαν ἀεὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν Θείων Γραφῶν προσκολλᾶσθαι, ἵνα σὲ διδάξωσι τὸ πῶς δεῖ φυγεῖν τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ καὶ καταλαβεῖν τὴν αἰώνιον ζωήν».

[215] Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρα κατ'ἐπιτομ. σοθ΄.) ὅτι ἡ σύνεσις τῶν λόγων τῆς ·Ἁγίας Γραφῆς παρομοιάζει μὲ τὴν ποιότητα τῶν φαγητῶν ὅπου τρώγει τὸ στόμα· ἐπειδὴ κατὰ

παρακαλῶντας Τον νὰ φωτίσῃ τὸ νοῦν σου καὶ νὰ τυπώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ἐκείνας τὰς ἀλήθειας ὅπου θέλεις ἰδεῖ γεγραμμένας εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, λέγοντας. «Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου». (Ψαλμ. ριη΄ 18.). Καὶ πάλιν ἀφ' οὗ τελειώσῃς τὴν ἀνάγνωσιν, παρακάλεσε τὸν Κύριον νὰ σὲ ἀξιώσῃ νὰ φυλάξῃς εἰς τὴν καρδίαν σου ἐκεῖνα ὅπου ἀνέγνωσες, διὰ νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς λέγων· «ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγια σου, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω σοι» (Ψαλμ. ριη΄ 11.). Πρόσεχε ὅμως νὰ μὴ ἀναγιγνώσκῃς βιβλία αἱρετικὰ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς πίστεώς σου· ἀπὸ δὲ τὰ βιβλία τῶν ἀθέων πρέπει νὰ φεύγῃς ὡς ἀπὸ πυρός καὶ οὔτε νὰ θέλῃς κἂν νὰ τὰ ἰδῇς μὲ τὰ ὀμμάτιά σου ἢ ὅλως νὰ τὰ ἀκούσῃς μὲ τὰ αὐτιά σου, λέγοντας μὲ τὸν Σολομῶντα. «Κύριε μάταιον λόγον καὶ ψευδῆ μακράν μου ποίησον» (Παροιμ. λ΄. 8.)· καὶ μὲ τὸν ἀποστολικὸν ἐκεῖνον ἄνδρα Πολύκαρπον· «ὦ Θεέ μου! Εἰς τίνα μὲ καιρὸν διετήρησας!»

Ἡ δὲ ἄλλη ἀταξία εἶναι ἡ ὀλίγη ἀγάπη ὅπου ἔχει ἡ θέλησις εἰς τὰς ἀλήθειας ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁ Κύριος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἴπομεν πῶς περιέρχεται ἡ χαυνότης τῆς πίστεως. Διορθώνεται ὅμως αὐτὴ ἡ ὀλίγη ἀγάπη, ἐὰν παραστήσομεν εἰς τὴν θέλησίν μας τὰ αἴτια ὅπου ἔχομεν διὰ νὰ πιστεύσομεν τὰς ἀληθείας αὐτάς· εἶναι δὲ τὰ αἴτια τόσον καθαρά, ὅπου ὁ Προφήτης τὰ ὠνὸμασεν ἄξια πολλῆς πίστεως καὶ πληροφορίας· «τὰ μαρτύριά σου ἐπιστώθησαν σφόδρα» (ψαλμ. ϟβ΄. 5) δηλ. πολὺ περισσότερον εἶναι καθαρὰ καὶ βέβαια τὰ λόγια σου, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ ζητήσωμεν, διὰ νὰ ὑποτάξωμεν τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησίν μας εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πίστιν, ὥστε ὅπου, μολονότι καὶ τὰ μυστήρια ὅπου πιστεύομεν εἶναι σκοτεινά, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, οἱ λόγοι καὶ αἱ αἰτίαι τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως εἶναι σκοτειναί· ὅμως ὁ λογαριασμὸς τῆς σκοτεινάδας αὐτῆς εἶναι φανερός, διὰ νὰ τὰ πιστεύωμεν, δηλ. ὡς θεϊκὰ καὶ οὐράνια. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ μυστήρια ταῦτα εἶναι πολλὰ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ περικλείσῃ τινὰς εἰς ὀλίγα, διὰ τοῦτο ἐγὼ θέλω ὁμιλήσει ἐδῶ δι'ἕνα μόνον ὅπου ἰσχύει δι' ὅλα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι τόσον φανερὸν ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἀρνηθῇ τινάς, πάρεξ ἂν εἶναι μωρός.

Ἀναμφίβολον εἶναι, καθὼς ὁμοφωνοῦν ὅλαι αἱ ἱστορίαι, ὅτι πρὶν τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων ὅλος ὁ κόσμος ἐπροσκυνοῦσε τὰ εἴδωλα, ἔξω ἀπό τοὺς Ἑβραίους· καὶ ὅλη ἡ οἰκουμένη ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἀκαθάρτους βωμούς, ἀπὸ θυσίας παρανόμους καὶ ἀπὸ ψευδωνύμους θεοὺς· ὅλα τὰ κτίσματα, τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, τὰ ἄστρα, ὡς καὶ τὰ οὐτιδανώτερα ζῶα καὶ φυτὰ τῆς γῆς, ὄφεις καὶ κροκοδείλους, κρόμμυα καὶ σκόρδα, τὰ ἐπροσκυνοῦσαν διὰ θεούς· ὄχι μόνον τὰ βαρβαρώτερα ἔθνη, ἀλλὰ καὶ τὰ πλέον εὐγενέστερα καὶ σοφώτερα, καθὼς ἦσαν οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ τὸ χειρότερον, ἐπροσκυνοῦσαν ἀκόμη ὡς θεοὺς καὶ τὰς ἰδίας κακίας καὶ τὰς παρανομίας τὰς εἶχαν διὰ μυστήρια· καὶ ὅστις ἀμφιβάλλει εἰς αυτά, εἶναι φανερὸν πῶς δὲν ἐδιάβασε ποτέ, οὔτε τὰς ἱστορίας τοῦ κόσμου, οὔτε τὰ βιβλία ὅπου περιέχουν δι' ἐκείνους τοὺς δυστυχεῖς καιρούς. Καὶ ἀνίσως ἡ πίστις εἶναι κανὼν ὅπου διορθώνει τὰ ἔργα, φανερὸν εἶναι, ὅτι μία τοιαύτη πίστις, ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ παρανομωτέρα εἰς τὸν κόσμον, ἐγίνετο αἰτία μιᾶς ζωῆς τῆς πλέον πονηροτέρας ὅπου ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους . Εἰς καιρὸν λοιπὸν ὅπου εὑρίσκετο ὁ κόσμος εἰς τοιαύτην ἀπηλπισμένην κατάστασιν, ἀπεφάσισεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ ἀφανίσῃ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀντὶ ἐκείνης νὰ ἀνυψώσῃ τὴν χριστιανικὴν εὐσέβειαν. Καὶ διὰ νὰ βεβαιωθῇ κάθε ἕνας, πῶς αὐτὸς ἐστάθη ὁ ἀρχηγὸς τούτου τοῦ ἔργου φθάνει νὰ συλλογισθῇ ταῦτα τὰ τρία κεφάλαια· α΄. τὸ μεγαλεῖον τοῦ

τὸν Ἰώβ (ιβ΄. 11.) λάρυγξ μὲν σῖτα γεύεται, νοῦς δὲ ρήματα διακρίνει· ἀνίσως λοιπὸν ἡ ψυχὴ τινὸς διακρίνει τὴν δύναμιν τοῦ κάθε λόγου, καθὼς ἡ γεῦσις διακρίνει τὴν ποιότητα τοῦ φαγητοῦ, οὗτος πληρώνει τὴν προφητικὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν «ψάλατε συνετῶς» (Ψαλμ. ς΄. 7.).

ἔργου β΄. τὰ ἐμπόδια ὅπου τὸ ἐμπόδιζαν διὰ νὰ ἀποτελεσθῇ καὶ γ΄. τὰ ὄργανα ὅπου τὸ ἀπετέλεσαν.

Τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου φαίνεται φανερὰ ἀπὸ τὴν παλαιότητα τῆς διεφθαρμένης εἰδωλολατρείας ὅπου ἐβασίλευσεν εἰς τὸν κόσμον, περισσότερον ἀπὸ δύο χιλιάδας χρόνων καὶ ἦτο πανταχοῦ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη καὶ εἰς κάθε κατάστασιν ἀνθρώπων· καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὅπου ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι ὅπου τὴν ἐγνώριζαν πὼς εἶναι ψεύτικη (καθὼς ἦσαν οἱ Φιλόσοφοι) ὡμολογοῦσαν, ὅτι ἔπρεπε κάθε ἕνας ἐξωτερικῶς νὰ συσχηματίζεται μὲ τὸν λαὸν εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν εἰδώλων καὶ ψευδοθεῶν. Τις δὲν βλέπει λοιπὸν πόσον ἦτο δύσκολον τὸ νὰ ἐκριζωθῇ αὐτὸ τὸ τόσον παλαιὸν καὶ πολυχρόνιον δένδρον, ὅπου εἶχεν ἐξηπλωμένας τὰς ρίζας εἰς ὅλον τὸν κόσμον; ὅπου ἔδιδε τροφὴν εἰς ὅλας τὰς κακίας; ὅπου ἐζωογονοῦσεν ὅλα τὰ πάθη; Ὅπου ἐδιαφενδεύετο ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς μὲ τὰ ἅρματά τους; Καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς σοφοὺς μὲ τὰ συγγράμματά τους καὶ ὑποκάτω εἰς αὐτὸ ἀνεπαύετο εἰρηνικὰ καὶ ἀτάραχα ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος; Καθὼς ἐφαίνετο τὸ δένδρον ἐκεῖνο εἰς τὸν βασιλέα Ναβουχοδονόσορα «ἰδοὺ δένδρον ἐν μέσῳ τῆς γῆς καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ πολύ· ἐμεγαλύνθη τὸ δένδρον καὶ ἴσχυσε καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ ἔφθασεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ κῦτος αὐτοῦ εἰς τὸ πέρας ἁπάσης τῆς γῆς· ὑποκάτω αὐτοῦ κατεσκήνουν τὰ θηρία τὰ ἄγρια καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατῴκουν τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐτρέφετο πᾶσα σάρξ». (Δανιὴλ δ΄. 9). Πόσον δύσκολον, λέγω, ἦτο νὰ ἐκριζωθῇ τὸ δένδρον αὐτὸ καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ νὰ φυτευθῇ ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν, ἥτις εἶναι μία θρησκεία ὅπου διδάσκει πράγματα δυσκολώτατα εἰς τὸ νὰ τὰ πιστεύσῃ ὁ νοῦς, καὶ νὰ τὰ στρέξῃ ἡ θέλησις; Διότι αὐτὴ διδάσκει, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ὅπου κατεδικάσθη ἀπὸ ἀρχιερεῖς, ἀπὸ ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος ὅλον τοῦ λαοῦ, νὰ σταυρωθῇ ἐν μέσῳ δύο ληστῶν, Αὐτὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός· καὶ ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν Παρθένον· καὶ ὅτι ἀφ΄ ἑαυτοῦ Του ἀνεστήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς· καὶ ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν νὰ κρίνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀφ’ οὗ τοὺς ἀναστήσῃ εἰς μίαν στιγμὴν καὶ ἀφ’ οὗ δώσῃ εἰς ὅλους τὰ ἴδια σώματα ὅπου εἶχαν πρότερον, μολονότι καὶ κατεφθαρμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν ἀπὸ τὰ θηρία καὶ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια μυστήρια, τόσον ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν κατανόησιν ὄχι μόνον τοῦ ἁπλοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν σοφῶν, προβάλλει ἡ πίστις, διὰ νὰ τὰ πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι· καὶ παρομοίως μὲ τὰ μυστήρια, προβάλλει καὶ τὰς ἐντολὰς, διὰ νὰ τὰς φυλάττουν οἱ ἄνθρωποι ἤγουν νὰ μισῶμεν τὸν ἑαυτόν μας ὡς ἐχθρόν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν ὡσὰν τὸν ἑαυτόν μας ἐκείνους ὅπου μᾶς βλάπτουν· νὰ παρακαλῶμεν δι’ ἐκείνους ὅπου μᾶς διώχνουν· καὶ ἐάν μᾶς ραπίσῃ τινὰς εἰς τὴν μίαν σιαγόνα, νὰ γυρίζομεν καὶ τὴν ἄλλην· νὰ ἀποθνήσκομεν καλλίτερα παρὰ νὰ συγκαταβαίνομεν εἰς ἕνα πονηρὸν λογισμὸν· νὰ φανερώνομεν ὅλας τὰς ἁμαρτίας μας, ἀκόμη καὶ τὰς αἰσχροτέρας εἰς ἕναν ἱερέα καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον νὰ προτιμῶμεν τὴν πίστιν μας περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, τόσον ὅπου νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα, τοὺς γονεῖς, τοὺς γνωρίμους, τοὺς φίλους καὶ τὸ πρᾶγμα μας καὶ νὰ ἀφήσομεν καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν μέσα εἰς τὰς φλόγας, εἰς τὰ θηρία καὶ βάσανα, παρὰ νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν πίστιν μας ὄχι μόνον μὲ τὴν καρδίαν, ἀλλ’ οὔτε κἄν μὲ τὴν γλῶσσαν. Μία λοιπὸν τοιαύτη διδασκαλία, ὅπου εἶναι τώρα εἰς ἡμᾶς τόσον συνηθισμένη, πόσον δύσκολος καὶ σκληρὰ στοχάζεσαι ὅτι ἐφάνη εἰς τὴν ἀρχήν; ὄχι μόνον εἰς τὸν ἀμαθῆ λαόν, ἀλλὰ κατὰ πολὺ περισσότερον εἰς τοὺς σοφούς, εἰς τοὺς φιλοσόφους, εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, εἰς τοὺς πολιτικοὺς καὶ εἰς ἀνθρώπους ὅπου ἦσαν τόσον δοσμένοι εἰς τὰς ἡδονὰς, καὶ εἰς τὸ νὰ θεραπεύουν τὰ πάθη τους; Καὶ τόσον συνηθισμένοι νὰ μὴ πιστεύουν περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου τοὺς ἐφανέρωναν αἱ αἰσθήσεις καὶ νὰ μὴν ἐργάζονται διὰ ἄλλο αἴτιον ὑψηλότερον, παρὰ διὰ τὴν δόξαν;

Ἀλλὰ τάχα ἐσυμφώνησαν ὅλοι οἱ βασιλεῖς νὰ δεχθοῦν τὸ Εὐαγγέλιον ὡς ἀληθινόν; Ὄχι· ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὸ ἐπολέμησαν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις καὶ αὐτοὶ εἶναι τὸ δεύτερον Κεφάλαιον ὅπου ἀποδείχνει τοῦτο τὸ ἔργον πῶς εἶναι θεϊκὸν· ἐπειδὴ ὅλος ὁ κόσμος ἐσηκώθη ἐναντίον του διὰ νὰ τὸ ἐμποδίσῃ, ὅμως ὁ διωγμὸς ἐστάθη μάταιος. Διότι εἰς τὸ διάστημα τριακοσίων χρόνων σχεδὸν ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Ρώμης κατέτρεχαν αὐτὸν τὸν νέον νόμον εἰς κάθε τόπον, μὲ τόσην σκληρότητα, ὅπου δὲν ἦτο δυνατὸν αὐτὴ νὰ παρομοιάσῃ μὲ κανένα ἄλλο περισσότερον, ὡσὰν μὲ τὴν καταχθόνιον λύσσαν τῶν δαιμόνων· καὶ μὲ τόσην αἱματοχυσίαν, ὅπου ὁ Προφήτης Δαβὶδ λέγει ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν μαρτύρων ἐπολυπλασιάσθη περισσότερον ἀπὸ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης· «ἐξαριθμήσομαι αὐτοὺς καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται»· (Ψαλμ. ρλη΄. 17)[216] (α). Φθάνει νὰ εἰποῦμεν ὅτι ὁ Διοκλητιανὸς εἰς τὸν καιρόν του ἔδωσεν ἄδειαν μὲ κοινὸν δόγμα, νὰ φονεύῃ κάθε ἕνας τοὺς χριστιανοὺς κατὰ τὴν ὄρεξίν του, νὰ ἁρπάζῃ τὸ πρᾶγμα τους, νὰ τοὺς μεταχειρίζεται ὡσὰν νὰ ἦσαν ἐχθροί τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἀρχηγοὶ ὅλων τῶν κοινῶν καὶ μερικῶν δυστυχιῶν· καὶ κοντὰ εἰς τὴν βίαν ἐπρόσθεσαν καὶ τὴν πλάνην, ἐπειδὴ ἐδυσφήμιζαν τοὺς χριστιανοὺς καὶ τοὺς ὠνόμαζαν μάγους, ἱεροσύλους καὶ ἐχθρούς τοῦ οὐρανοῦ. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν πλάνην, ἐπρόσθεσαν καὶ ὑποσχέσεις καὶ κολακείας προβάλλοντες ἀξίας καὶ τιμὰς εἰς τοὺς γέροντας· ἡδονὰς, εἰς τοὺς νέους· γάμους ὠφελίμους εἰς τὰς παρθένους· κολακείας εἰς τὰ παιδιά· καὶ μὲ ὅλα ταῦτα ἡ ἁγία πίστις ἡμῶν δὲν ηὔξησε ποτὲ μὲ περισσοτέραν εὐτυχίαν, ὡσὰν τότε ὅπου τὴν κατέτρεχαν μὲ τόσην σκληρότητα καὶ μὲ τόσην πλάνην οἱ Μαξιμιανοί, οἱ Διοκλητιανοί, οἱ Μαξέντιοι, οἱ Ἀντωνῖνοι καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ διῶκται καὶ τύραννοι· ὥστε ὅπου τόσον ἦτο τὸ νὰ θερίζουν τὰς ζωὰς τῶν χριστιανῶν, ὅσον τὸ νὰ σπείρουν τὴν πίστιν μὲ τὸ αἷμα τους. Μὲ τοιοῦτον τρόπον ὁ σκληρότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς διώκτας καὶ φονικώτερος, ἤγουν ὁ Διοκλητιανός, εἶδεν εἰς καταισχύνην του, τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ὅπου ἐπροσκυνήθη ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη· καὶ ἐκεῖνο ὅπου τοῦ ἐπροξένησε περισσοτέραν λύσσαν ἦτο, ὅπου εἶδε πὼς Τὸν ἐπροσκύνησαν ἀκόμη καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ παλατίου του· ἤγουν, ἡ γυναῖκα του Ἀλεξάνδρα, ἡ ἀνεψιά του Σωσάννα, οἱ θεῖοι του Κλαύδιος καὶ Μαξιμῖνος, Σεβαστιανὸς ὁ στρατηγός του, ὁ ἐπίτροπός του Κάστουλος καὶ Γοργόνιος καὶ Δωρόθεος οἱ πλέον οἰκειακοί του δορυφόροι καὶ μὲ τὸ μέσον αὐτῶν, ἕνα καλὸν μέρος τοῦ παλατίου του, μετεβλήθη εἰς Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ γυμνάζεται ἐκείνη ἡ πίστις ὅπου ἐκεῖνος ὁ δείλαιος ἐσπούδαζε νὰ ἀφανίσῃ μὲ τὴν αἱματοχυσίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Τώρα θέλεις καθαρωτέρας ἀποδείξεις διὰ νὰ γνωρίσῃς, ὅτι ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν εἶναι ἔργον ὅπου τὸ ἐκατόρθωσε μόνος ὁ Παντοδύναμος Θεός; Διὰ τοῦτο καὶ ἐσύντρεξαν εἰς τὸ νὰ τὴν ἐξαπλώσουν ἐκεῖνα τὰ ἴδια ἐμπόδια ὅπου ἔπρεπε νὰ τὴν ἀφήσουν. «Δάκτυλος Θεοῦ ἐστι τοῦτο». (Ἐξοδ. η΄. 9).

Τώρα μένει νὰ συλλογισθῶμεν ἀκόμη καὶ τὸ τρίτον κεφάλαιον ἤγουν τὰ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔγινεν ἕνα τοιοῦτον θαυμάσιον ἔργον· τὰ ὁποῖα ἦσαν δώδεκα ψαράδες καὶ ὀλίγοι ἄλλοι παρόμοιοί τους πτωχοί, ἀμαθεῖς, δειλοί, ἀπὸ ἕνα ἔθνος τόσον μισητὸν εἰς τὸν κόσμον καθὼς ἦτο τὸ ἑβραϊκόν· οἱ ὁποῖοι μοιράζοντες ὅλον τὸν κόσμον, εἰς ὀλίγους χρόνους τὸν ὑπέταξαν ὅλον εἰς τὸν Χριστόν. Ἀνίσως καὶ οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου εἶχαν ὅλας τὰς ἐπιστήμας καὶ ὅλην τὴν εὐγλωττίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης· ἀνίσως καὶ ἔβγαιναν εἰς πόλεμον μὲ πολλὰς μυριάδας στρατιωτῶν, ὡσὰν τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον·

[216] Δέκα μεγάλοι διωγμοὶ ἐκινήθησαν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Πίστεως, ὡς ἀναφέρουσιν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἱστορίαι· α΄ ἐπὶ Νέρωνος ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 64, β΄. ἐπὶ Δομετιανοῦ ἐν ἔτει 95, γ΄. ἐπὶ Τραϊανοῦ ἔτ. ΙΙΙ, δ΄. ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἔτ. 126, ε΄ ἐπὶ Ἀντωνίου τοῦ εὐσεβοῦς λεγομένου καὶ ἐπὶ Ἀντωνίου τοῦ φιλοσόφου, ἔτ. 162, ς΄ ἐπὶ Σεβήρου ἔτ. 202, ζ΄ ἐπὶ Μαξιμίνου ἔτ. 233, η΄ ἐπὶ Δεκίου ἔτ. 250, θ΄ ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ ἔτ. 258, ι΄. ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἔτ. 302.

ἀνίσως καὶ ἔσυραν τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων μὲ ὑποσχέσεις, ὡσὰν τὸν Κῦρον, ὅστις, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἀκολούθους του ἐὰν εἶχαν ἕνα μετόχιον νὰ τοὺς δώσῃ αὐτὸς ἕνα χωρίον· καὶ ἐὰν εἶχαν ἕνα χωρίον νὰ τοὺς δώσῃ μίαν χώραν· καὶ ἐὰν εἶχαν μίαν χώραν νὰ τοὺς δώσῃ μίαν ἐπαρχίαν· ἂν λέγω οἱ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἔδιδαν τοιαύτας ὑποσχέσεις, πάλιν ἦτο ἕνα μεγάλο θαῦμα, τὸ νὰ εὑρεθῇ τόσον πλῆθος ἀνθρώπων κάθε καταστάσεως, κάθε ἡλικίας, κάθε ἐπαγγέλματος, νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις των καὶ νὰ ἀλλάξῃ διὰ μέσου αὐτῶν τὴν παλαιάν του θρησκείαν καὶ νὰ διαφεντεύῃ τὴν νέαν, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν χύσιν τοῦ αἵματός του. Τώρα πῶς δὲν εἶναι θαῦμα μέγα, τὸ νὰ κατορθώσουν ὅλον αὐτὸ τόσον ὀλίγοι ἄνθρωποι εἰς τὸν ἀριθμόν καὶ τόσον γυμνοί ἀπὸ κάθε σοφίαν ἀνθρώπινην, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰς αἰσθήσεις δὲν υπέσχοντο ἄλλο, παρὰ σταυρόν; Ὅλη ἡ σοφία τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος δὲν ἦτο ἀρκετὴ νὰ ἐμποδίσῃ οὐδὲ κἂν ἕνα ἀπὸ τὴν λατρείαν τῶν δαιμόνων. Ὁ Ἰωσήφ μὲ μίαν σοφίαν τόσον μεγαλυτέραν καὶ μὲ μίαν τόσον μεγάλην δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ὅπου εἶχεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, δὲν ἐστάθη ἀρκετὸς νὰ γυρίσῃ ἕνα σπῆτι ὁλόκληρον εἰς τὸ σέβας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ . Ὁ Μωϋσῆς μὲ τὴν προσθήκην τοιούτων μεγάλων θαυμάτων καὶ μὲ τὴν συχνὴν συνομιλίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἠδυνήθη οὐδὲ κἄν νὰ περικρατῇ εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν τὸ ἔθνος του, ὥστε ὅπου νὰ μὴ προσκυνήσῃ ἕνα μοσχάρι διὰ Θεόν· καὶ δώδεκα ψαράδες ἠδυνήθησαν νὰ ἀφανίσουν τὴν εἰδωλολατρείαν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ εἰς τὸν ἀφανισμὸν ἐκείνης, νὰ ἀνυψώσουν μίαν θρησκείαν τόσον πολὺ ἐναντίαν εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ εἰς τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου, τόσον ἀκατανόητον εἰς τὸν νοῦν του, ὅσον ἐναντίαν εἰς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του. Καὶ ἠδυνήθησαν νὰ κάμνουν ὅλον αὐτὸ χωρὶς τὴν δύναμιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ; καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ πιστεύσῃ ποτὲ τινὰς ἔχοντας τὰς φρένας του ὑγιεῖς; Ὅποιος ζητεῖ θαύματα διὰ νὰ πιστεύσῃ, ἂς ἰδῇ τοῦτο τὸ θαῦμα, ὅπου εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα. Ἕνας κόσμος εἰδωλολάτρης ἐγύρισεν εἰς τὸ σέβας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ εἰς καιρὸν ὅπου ἦσαν ἐναντίοι οἱ πολιτικοί· ἐφώναζαν οἱ φιλόσοφοι· ἐσηκώνοντο κατ' ἐπάνω τους οἱ βασιλεῖς· καὶ ἐλύσσα ὅλος ὁ ᾅδης διὰ νὰ ἀφανίσῃ αὐτὴν τὴν νέαν πίστιν, ἡ ὁποία μὲ ὅλον τοῦτο ηὔξησε πανταχοῦ, διὰ μέσου ὀργάνων τῶν Ἀποστόλων· ταὐτὸν εἰπεῖν, διὰ μέσου ἀνθρώπων ὀλίγων, ἰδιωτῶν καὶ παντελῶς ἀδυνάτων εἰς τὸ νὰ τελειώσουν ἀπὸ λόγου τους ἕνα τοιοῦτο μεγάλον ἔργον. Καὶ τοῦτο ἔγινε διὰ νὰ φαίνεται καθαρώτερα, ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων τῆς πίστεως ταύτης εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει χρείαν ἀπὸ κἀνένα εἰς τὰ ἔργα Του.

Πρὸς τούτοις αὐτὴ ἡ ἀλήθεια λαμβάνει καθ' ἑκάστην νέον φῶς ἀπὸ τὴν σταθερότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ πίστις ὕστερον ἀπὸ χίλιους ἑπτακόσιους ἐννενῆντα ἑπτὰ χρόνους διαμένει ἡ αὐτή, καθὼς ἐθεμελιώθη ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ μέσου αὐτῶν. Τὰ ἴδια ἄρθρα πιστεύει· τὰ ἴδια μυστήρια ὁμολογεῖ· τὰ ἴδια χαρίσματα λαμβάνει, εἰ καὶ σπανιώτερον διὰ τὴν σπανιότητα τῶν καλῶν ἔργων ὅπου ζωοποιοῦσι τὴν ἀληθινὴν πίστιν. Τὰς ἰδίας χάριτας δίδει· τοὺς ἰδίους Ἁγίους φανερώνει· μὲ τὸν ἴδιον τρόπον αὐξάνει ἀναμεταξὺ εἰς τὰ ἔθνη· καὶ ἐνῶ εἰς κάθε μέρος καὶ εἰς κάθε καιρὸν ἐβλάστησαν καὶ βλαστάνουν νέαι αἱρέσεις, διὰ νὰ τὴν πολεμήσουν· ὅμως τί ἐκατόρθωσαν εἰς ὅλον τὸ ὕστερον; Διεφθάρησαν καὶ διεφθείρονται καὶ διαφθαρήσονται, καθὼς κάμνουν τὰ κύματα ὅπου κτυποῦν εἰς τὰς ξέρας καὶ διαλύονται εἰς ἀφρόν, χωρὶς νὰ τὰς μετασαλεύουν ἀπὸ τὸν τόπον τους· ἐπειδὴ ἡ εὐσέβεια τόσον στέκει ἀσφαλής, ὅπου ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ ᾅδου δὲν δύνανται ποτὲ νὰ Τὴν ὑπερνικήσουν «καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς (Ματθ. ις΄. 18.)[217]

Συλλογίσου τώρα ἐσὺ ἀγαπητὲ αὐτούς τοὺς λογαριασμούς καὶ χαῖρε πῶς ὑποτάσσεις τὸν νοῦν σου καὶ κλίνεις τὴν θέλησίν σου νὰ ὁμολογῇ διὰ

---

[217] Ὅρα εἰς τὴν ὀγδόην Ἐξετασιν περὶ Πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης.

ἀληθέστατα, ἐκεῖνα ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψεν ἕνας Θεὸς καὶ νὰ ὑπακούῃς θεληματικῶς εἰς ἐκεῖνα ὅπου μας διδάσκει μία πίστις, ὅπου ἔχει τόσον φανερὰς ἀποδείξεις ὅπου ἂν αὐτὴ εἶναι ψευδής, βέβαια ὁ ἴδιος Θεὸς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἰδικῆς μας πλάνης καὶ οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς τιμωρήσῃ μὲ δίκαιον τρόπον, διότι πιστεύομεν αὐτὴν ὡς ἀληθινήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε ἀληθὴς «γενέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης» (Ρωμ. γ΄. 4) μᾶλλον δὲ ἀλήθεια καὶ αὐτοαλήθεια «ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια». (Ἰω. ιδ΄. 6.) λοιπὸν καὶ ἡ πίστις ἡμῶν, ἡ παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθεῖσα καὶ βεβαιωθεῖσα, εἶναι καὶ διαμένει πάντοτε ἀληθής.

Τέλος πάντων ἐνθυμοῦ νὰ συντροφεύῃς πάντοτε μὲ τὰ καλὰ ἔργα αὐτὴν τὴν τόσον φανερὰν καὶ βεβαιωμένην πίστιν σου· διότι οὔτε κανένα ζῶον δύναται νὰ περιπατήσῃ μὲ ἕνα ποδάρι, οὔτε κανένα πετεινὸν νὰ πετάξῃ μὲ μίαν πτέρυγα, οὔτε κανένας χριστιανὸς νὰ σωθῇ μὲ μόνην τὴν πίστιν. Ἐὰν ὁ λύχνος ἔχῃ λάδι, περισσότερον φωτίζει τὸν οἶκον καὶ ἐὰν ἡ πίστις εἶναι συντροφευμένη μὲ τὰ καλὰ ἔργα, λάμπει περισσότερον καὶ φωτίζει ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἔτσι ἐπολιτεύοντο οἱ Ἅγιοι ἔχοντες τὴν πίστιν, ἀλλὰ ἐνεργουμένην διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐργασίας τῶν Ἐντολῶν τοῦ Κυρίου· «ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (Γαλ. ε΄. 6.). Καὶ τί σοῦ συμβάλλει ἀδελφὲ νὰ ἔχῃς εἰς τὸ πλευρόν σου ἕνα καλὸν σπαθὶ μὲ ἐξαίρετον βαφήν, ἀνίσως καὶ τὸ ἔχῃς πάντοτε μέσα εἰς τὴν θήκην; Πρέπει ἐμπράκτως νὰ ἔχῃς τὴν πίστιν καὶ ὄχι μόνον μὲ λόγον καὶ κατὰ συνήθειαν. Ὁ ὅσιος Σεραπίων πολλάς φοράς ἐφάνη γυμνός, μὲ τὸ νὰ ἔδιδεν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τὸ ὑποκάμισόν του· καὶ ἐρωτώμενος τὶς τὸν ἐγύμνωσεν; Ἔδειχνε τὸ Εὐαγγέλιον ὅπου ἐβάσταζε πάντοτε μαζί του, λέγων· «οὗτος εἶναι ὁ κλέπτης ὅπου μὲ ἐγύμνωσε καθὼς βλέπετε». [218] Ὢ πόσον εὐτυχῶς ἤθελε γυμνώσει καὶ ἐσένα αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, ἂν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ φορέματα, ἀλλὰ κἂν ἀπὸ χίλια περιττὰ πράγματα ὅπου ἔχεις, ἀνίσως καὶ τὸ ἠγάπας καὶ ἀνίσως καὶ μὲ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον ἐζωογονοῦσες καὶ ἐκαθάριζες τὴν πίστιν σου.

Κάνω τέλος καὶ λέγω, ὅτι ἀνίσως εἶναι μία ἄκρα μωρία τὸ νὰ μὴ πιστεύῃ τινὰς ὡς θείαν, μίαν πίστιν βεβαιωμένην ἀπὸ τὴν αὐτοπρόσωπον διδασκαλίαν ἑνὸς Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένου, ἀπὸ τὰ αἵματα ἀναρίθμητων Μαρτύρων· ἀπὸ τὰς ἀρετὰς ἀμέτρητων Ἁγίων· ἀπὸ τὰ συγγράμματα τόσων διδασκάλων· ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν ἀπείρων θαυμάτων καὶ ὁμολογουμένην ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς δαίμονας· τί λογῆς μωρεία θέλει εἶναι, τὸ νὰ τὴν πιστεύῃ τὶς ὡς θείαν καὶ ἔπειτα νὰ πολιτεύεται ὡσὰν νὰ ἦτο μῦθος; «Τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τὶς ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; Μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;» (Ἰακ. β΄ 14.) [219].

---

[218] Περὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὅρα εἰς τὴν κδ΄. Μελέτην περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Θείου Εὐαγγελίου.

[219] Ὅτι ἡ πίστις χρήζει καὶ ἔργων καὶ βίου καλοῦ. Ὅρα εἰς τὸν β΄. Συλογισμὸν τῆς Μελέτης, εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Περὶ τῆς αὐθάδειας ἐκείνων ὅπου ἁμαρτάνουν, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἔχουν νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ νὰ μετανοήσουν[220] (α).

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν

Διὰ ποίαν αἰτίαν (ἐγὼ ἐρωτῶ) ὁ ἄνθρωπος εἰς ὅλα τὰ σωματικὰ ἔργα του, κλίνει περισσότερον εἰς τὸ νὰ φοβῆται, παρὰ εἰς τὸ νὰ ἐλπίζῃ, εἰς δὲ τὰ τῆς ψυχῆς ἐλπίζει περισσότερον, παρὰ ὅπου φοβεῖται; Τοῦτο βέβαια δὲν ἀκολουθεῖ δι' ἄλλο, πάρεξ διότι ὀλίγον ἀγαπᾷ τὴν σωτηρίαν του· καὶ ἔτσι δὲν φοβεῖται, διότι δὲν ἀγαπᾷ· εἶναι πολλοί καὶ σχεδὸν ἀναρίθμητοι χριστιανοὶ ὅπου πίνουν τὴν πονηρίαν ὡσὰν νερόν, διότι συλλογίζεται ὁ κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς καὶ λέγει· «θέλω ἐξομολογηθῆ· θέλω μετανοήσει·» καὶ ἀφοῦ τὴν πιοῦν δὲν ἐννοιάζονται παντελῶς δι' αὐτήν· διότι, λέγουν «ἐξωμολογήθηκα· ἐμετανόησα». «Ὦ πονηρὸ ἐνθύμημα (λέγει ὁ Σειράχ. λ΄. 3.) πόθεν ἐνεκυλίσθης καλύψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι;» Ὢ παρανομωτάτη πλάνη καὶ πρόληψις ὅπου σκεπάζεις τὴν γῆν μὲ τὰς ἁμαρτίας, ἀπὸ ποῖον ἐβγῆκες βυθόν; Ὄχι ἀπὸ ἄλλον βέβαια, πάρεξ ἀπὸ τὸν ᾅδην· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ γυρίσῃς πάλιν εἰς τὸν ᾅδην καὶ νὰ μὴ πλανᾷς πλέον τοὺς χριστιανούς; Ὅθεν ἡμεῖς θέλομεν εἰπεῖ περὶ τῆς αὐθάδειας τῶν τοιούτων ὅπου λέγουν ταῦτα μὲ τὴν παροῦσαν ἀνάγνωσιν.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Δέν εὑρέθη ποτὲ βεβαιότατα πραγματευτὴς τόσον ἄγνωστος, ὅπου χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην νὰ ρίψῃ τὸ πρᾶγμα του εἰς τὴν θάλασσαν, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχει πάλιν νὰ τὸ πάρῃ ὀπίσω· μὲ ὅλον τοῦτο εὑρίσκονται τόσοι ἄγνωστοι Χριστιανοί, ὅπου ρίπτουν θεληματικῶς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς τους καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι τὸ μεγαλύτερον χάρισμα ὅπου ἠμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ἐδῶ ὁ Κύριός μας, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ λάβουν πάλιν ἐκείνην τὴν καθαρότητα καὶ ἐκεῖνα τὰ οὐράνια χαρίσματα διὰ μέσου τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας. Καὶ γίνονται οἱ ταλαίπωροι σκλάβοι ἁλυσσοδεμένοι τοῦ ᾅδου μὲ τὸ θάρρος τοῦτο, πῶς ἔχουν νὰ κόψουν ταῖς ἁλυσίδαις τους κατὰ τὴν ὄρεξίν τους· καὶ πηγαίνουν ἐμπρὸς εἰς τὸν ἑωσφόρον μὲ τὰ κλειδιὰ τῆς ψυχῆς τους εἰς τὰ χέρια, νομίζοντες πῶς θέλουν δυνηθῆ νὰ τὰ πάρουν πάλιν ἀπὸ αὐτόν, ὅταν θελήσουν. Καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος δὲν θαυμάζομαι, διότι τοῦτο τὸ σφάλμα δὲν εἶναι καινούριον εἰς τοὺς ἀνθρώπους μάλιστα αὐτὸς ἐστάθη ὁ α΄. πειρασμὸς τοῦ κόσμου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπαρακίνησεν ὁ διάβολος τὴν Εὔαν νὰ παραβῇ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, παρασταίνοντας εἰς αὐτὴν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ λέγοντας «οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γέν. γ΄. 4). κάμετε δηλ. κατὰ τὴν ὄρεξίν σας καὶ δὲν θέλει σᾶς συμβῇ κανένα κακόν, διότι ὁ Θεὸς εἶναι κατὰ πολλὰ ἀγαθός. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀδὰμ ὅπου κατὰ τὸν Ἀπόστολον, δὲν ἦτο ὡσὰν τὴν γυναῖκα πλανεμένος «καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη» (Α΄. Τιμ. β΄. 14) μὲ ὅλον τοῦτο κατεστάθη νὰ γίνῃ σύντροφος τῆς Εὔας, εἰς τὸ νὰ φάγῃ τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν. Διότι ἐνόμισε πῶς τὸ πταῖσμα του μολονότι καὶ βαρύτατον, ὅμως εὔκολα ἤθελε τοῦ τὸ συγχωρήσῃ ὁ Πλάστης του, καθὼς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἰς τὸ ια΄. βιβλίον του καὶ καθὼς λέγει καὶ ἄλλος Θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας· «ἥμαρτεν Ἀδάμ, λογιζόμενος τὸ θεῖον ἔλεος·» ἤτοι ἔπταισεν ὁ Ἀδάμ, νομίζοντας ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ δὲν ἤθελε τὸν παιδεύσῃ, καθὼς τὸν ἐφοβέριζε. Καὶ τί ἄλλο περισσότερον θέλεις εἰς βεβαίωσιν τούτου ἀδελφέ, ὅταν βλέπῃς πῶς ὁ διάβολος αὐθαδίασε τόσον ὅπου ἐπῆγε νὰ πολεμήσῃ τὸν

---

[220] Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη, ἀδελφέ, εἶναι πολὺ ἀναγκαία καὶ πολὺ ψυχωφελεστάτη, διότι δείχνει ποῖα εἶναι ἡ ἀληθὴς μετάνοια καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματά της καὶ τὰ σημεῖα τῆς παρὰ Θεοῦ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ ἀνάγνωσις αὕτη συντρίβει ὀστᾶ· ὅθεν καὶ συνεχῶς αὐτὴν ἀναγίνωσκε καὶ μεγάλως ὠφεληθήσει.

Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχοντας μεγάλον θάρρος νὰ Τὸν νικήσῃ μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια ἅρματα τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος, τὰ ὁποῖα ἐμεταχειρίσθη πολὺ εὐτυχῶς τόσας φοράς; Ὅθεν ὅ μιαρὸς ἐσυμβούλευσε τὸν Κύριον νὰ κρημνισθῇ ἀπὸ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ μὲ τὴν ἐλπίδα, πῶς οἱ ἄγγελοι ἤθελαν τρέξει παρευθὺς νὰ Τὸν κρατήσουν νὰ μὴ πάθῃ κακόν, κατὰ τὴν ἐντολὴν ὅπου τοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς νὰ φυλάττουν τοὺς δούλους Του· «βάλλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις Αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ· καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.» (Ματ. δ΄. 6). Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ θαυμάζῃ τις πῶς μὲ τοῦτον τὸν ἀπατηλὸν λογισμὸν πειράζει συχνάκις ὁ ἐχθρός τοὺς χριστιανούς, παρακινῶντας τους νὰ κρημνίζονται καὶ νὰ πίπτουν εἰς κάθε παρανομίαν καὶ νὰ προσθέτουν εἰς τὴν πρώτην ἁμαρτίαν, ἀκόμη χιλίας ἄλλας, μὲ ταύτην τὴν πρόληψιν καὶ ἐλπίδα, ὅτι θέλουν ἐξομολογηθῇ καὶ ὅτι οἱ πνευματικοὶ θέλουν τοὺς συγχωρήσει, τρέχοντες ὡς ἄγγελοι εἰρήνης διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσουν νὰ πέσουν εἰς τὸν ᾅδην. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ὅπου πρέπει νὰ θαυμάζῃ τινὰς εἶναι, πῶς οἱ χριστιανοὶ δὲν γνωρίζουν μίαν ἀπάτην τόσον ψηλαφητὴν καὶ φανερὰν τοῦ διαβόλου καὶ πῶς δείχνουν τόσην ἀχαριστίαν εἰς τὸν Θεόν· διότι μεταχειρίζονται τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν αἰτίαν τῶν ἁμαρτιῶν· καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι αἰτία τῆς σωτηρίας των, αὐτοὶ τὴν κάμνουν αἰτίαν τοῦ κρημνισμοῦ καὶ τῆς ἀπωλείας των καὶ καθὼς τὸ φαρμακερὸν χόρτον, τὸ ὀνομαζόμενον νάπελλον μεταβάλλει εἰς φαρμάκι καὶ αὐτὴν τὴν πλέον γλυκυτέραν δρόσον τοῦ οὐρανοῦ, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι μεταβάλλουν εἰς φαρμάκι καὶ θάνατόν τους τὸ γλυκύτατον καὶ σωτηριῶδες αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτὸ τὸ αἷμα ὅπου ὑπηρετεῖ εἰς λουτρὸν τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, διὰ νὰ καταβυθίζῃ κάθε ἁμαρτίαν τους, τὸ κάμνουν νὰ ὑπηρετῇ σχεδὸν εἰπεῖν εἰς τὸ νὰ ποτίζῃ καὶ νὰ αὐξάνῃ τὰς ἁμαρτίας των. Ἄχ! Καὶ εὑρίσκεται μεγαλυτέρα παρανομία ἀπὸ ταύτην; Καὶ τί ἄλλο εἶναι αὐτὸ πάρεξ ὅτι μεταχειριζόμεθα τὸ ἰατρικόν μας εἰς θρίαμβον καὶ νίκην τοῦ διαβόλου; Καθὼς θρηνεῖ ὁ Θεῖος Ἀμβρόσιος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, λέγων· «τὸ φάρμακον ἡμῶν αὐτῷ τῷ διαβόλῳ γίνεται θρίαμβος». (βιβλ. δ΄. περὶ μετανοίας).

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Ποίαν ζημίαν προξενοῦν εἰς τήν σωτηρίαν τους, ἐκεῖνοι ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ μετανοήσουν.

Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ παραστήσῃ ἀρκετὰ τὴν ζημίαν ὅπου προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτόν τους ἐκεῖνοι ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ μετανοήσουν;Ἐγὼ πιστεύω πῶς τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἀποδεδοκιμασμένων χριστιανῶν, ἔχει νὰ κολασθῇ δι' αὐτὴν τὴν πονηρὰν καὶ πλανεμένην ἐλπίδα, ἡ ὁποία ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὸν φρικτὸν κρημνὸν τοῦ ᾅδου. Ὥστε ὅπου, μολονότι καὶ ἐπίστευαν, ὅτι ἦτο ἑτοιμασμένη μία φλόγα αἰώνιος δι' ἐκείνους ὅπου ἁμαρτάνουν, μὲ ὅλον τοῦτο αὐτοὶ ἥμαρτον, ὡσὰν νὰ ἐπίστευαν πῶς ἡ κόλασις εἶναι ἕνας μῦθος. Καὶ τοῦτο διατί; Ἐπειδὴ καὶ ἐλόγιαζαν τὴν ἰατρείαν τῶν ἁμαρτιῶν τους, πῶς εἶναι τόσον πρόχειρος καὶ τόσον εὔκολος, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἐξομολογηθοῦν εἰς τὸν Πνευματικὸν τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξαν καὶ νὰ λάβουν δι' αὐτάς ἕνα ἐλαφρότατον κανόνα· καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ εἰρηνεύουν πλέον καὶ ἀμεριμνοῦν νομίζοντες πῶς ἐπλήρωσαν κάθε χρέος τους.

Ἡ α΄ λοιπὸν ζημία ὅπου προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτόν τους ἐκεῖνοι ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ ἐλπίδα μετανοίας, εἶναι ἡ ποσότης καὶ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου κάμνουν. Διότι αὐτοί, ἔχοντες εὔκολον τὸ νὰ ἐξομολογηθοῦν τὰς ἁμαρτίας των μὲ κάποιαν ὀλίγην κατάνυξιν καὶ νομίζοντες πῶς εἰς τοῦτο στέκει ὅλη των ἡ μετάνοια, διὰ τὴν εὐκολίαν αὐτὴν καὶ τὴν ψεύτικην ἐλπίδα, πίπτουν ἔπειτα οἱ ταλαίπωροι εἰς τὰ πάθη καὶ ἀφ' οὗ πέσουν μίαν φοράν,

ἀφίνουν πλέον τὸ χαλινάρι τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς προσοχῆς καὶ τρέχουν ὡσὰν ἄλογα ζῶα εἰς τὴν στράταν τῆς ἀπωλείας. Ὅθεν, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἀπαριθμήση τὰ πεσίματα ὅπου κάμνουν; ὅσας φοράς εὕρουν τρόπον καὶ τόπον ἁρμόδιον, εὐθὺς πίπτουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ὅσας φοράς θελήσει ἡ κακὴ των ὄρεξις, εὐθὺς πίπτουν· ὅσας φοράς τοὺς ἔλθη ὁ κακὸς λογικός, εὐθὺς πίπτουν καὶ εἰς τὸ ἔργον· χάριν ὅμως περιεργείας, ἂς κάμομεν ἕνα καθαρὸν λογαριασμόν, διὰ νὰ ἰδοῦμεν πόσον εἶναι αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου κάμνουν.

Πολλοὶ ἀπὸ τούτους τοὺς ἁμαρτωλούς, ὅπου ἔχουν διὰ εὔκολην τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τους μὲ τὴν ἐξομολόγησιν, εἰς κάθε ἡμέραν μίαν μὲ τὴν ἄλλην ἠμποροῦν νὰ πράξουν δέκα ἁμαρτίας, τόσον μὲ τὰ πονηρὰ ἔργα τους, ὅσον καὶ μὲ τὰς κακὰς των ἐπιθυμίας καὶ μὲ τὰς ἀφυλάκτους συνομιλίας των καὶ μὲ τὰς ἀπρεπεῖς ἡδονάς τους· ἐξαιρέτως δὲ μάλιστα μὲ τὰ σκάνδαλα ὅπου δίδουν εἰς τοὺς ἄλλους καὶ θανατώνουν τὰς ψυχάς των. Ὅθεν κατὰ τὸ μέτρον αὐτό, ὁ λογαριασμὸς τῶν ἁμαρτιῶν τους εἰς ἕνα μῆνα θέλει φθάσει εἰς τριακοσίας ἁμαρτίας· καὶ ἀκολούθως εἰς ἕνα χρόνον θέλουν κάμνει περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χιλιάδας ἁμαρτίας· ὥστε ὅπου κάθε ἕνας ἀπό τοὺς τοιούτους, εἰς ἕνα χρόνον θέλει κτυπήσει περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες φορὰς εἰς τὰς πόρτας τοῦ ᾅδου. Τώρα τί δύσκολον εἶναι νὰ πιστεύσομεν, ὅτι ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ θέλει ἀνοίξει μίαν φορὰν εἰς ἕνα τοιοῦτον ἁμαρτωλὸν τὰς πόρτας τοῦ ᾅδου καὶ νὰ τὸν ἀφήση νὰ πέση μέσα εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον; Μάλιστα αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ὅπου φοβερίζει νὰ κάμνη ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἱερεμίου· «εἰς ἀλγηρὸν ἰατρεύθης· ὠφέλειά σοι οὐκ ἔστιν, ὅτι πληγὴν ἐχθροῦ ἔπεσά σε παιδείαν στερεὰν ἐπὶ πᾶσαν ἀδικίαν σου· ἐπληθύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι σου», (λ΄. 12). Ζύγιασε καλὰ αὐτὰ τὰ λόγια· δὲν λέγει ὁ Θεὸς πῶς δὲν ἰατρεύθης, ἀλλὰ πῶς δὲν ὠφελήθης ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰατρείαν· «εἰς ἀλγηρὸν ἰατρεύθης· ὠφέλειά σοι οὐκ ἔστι» μάλιστα ἀπὸ πολλὰς ἰατρείας ὁμοῦ· διότι ὄχι μίαν μόνην φοράν, ἀλλὰ πολλάς καὶ πολλὰς ἐξωμολογήθης· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἡ ἐξομολόγησις ὅπου εἶναι διὰ νὰ φαρμακώνη καὶ νὰ θανατώνη τὰς ἁμαρτίας ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς σου πονηρίας, ὑπηρέτησε διὰ νὰ τὰς αὐξήση. Ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ λέγεις μὲ τὸν ἑαυτόν σου· ἐὰν ἁμαρτάνω, φθάνει νὰ ἐξομολογηθῶ· καὶ ἐὰν ἥμαρτον μίαν φοράν, ἠμπορῶ νὰ ἁμαρτήσω καὶ ἄλλην καὶ ἄλλην φοράν, διότι οὕτως ἢ οὕτως ἔχω νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ νὰ μετανοήσω. Λοιπὸν ἰατρεύθης ναί, ἀλλ' ὠφέλειά σοι οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς ἰατρείας ταύτης, διότι ἡ ὠφέλεια ὅπου ἀπολαμβάνεις ἀπὸ τόσας ἐξομολογήσεις, εἶναι τὸ νὰ προσθέτης ἁμαρτίαν χωρὶς ἀριθμὸν καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃς, ὅτι αὐτὸ τὸ πλῆθος σὲ καταβυθίζει εἰς τὸν ᾅδην καὶ σὲ κάμνει ἄξιον διὰ νὰ σὲ παιδεύῃ ὁ Θεὸς μὲ μίαν παιδείαν στερεάν, χωρὶς εὐσπλαγχνίαν καὶ νὰ σὲ τιμωρῇ ὡσὰν ἕνα του ἐχθρὸν ὅπου νὰ θέλῃ νὰ πταίῃ εἰς τὸν Θεὸν τόσον περισσότερον ὅσον περισσότερον ὁ Θεὸς ἐφάνη εἰς αὐτὸν εὔσπλαγχνος· «πληγὴν ἐχθροῦ ἔπαισά σε, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι σου». Διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς προφήτης λέγει ἀλληγορικῶς περὶ τῆς ψυχῆς ἐκείνης ὅπου ἐξομολογεῖται καὶ ἰατρεύεται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἔπειτα πάλιν ἁμαρτάνει καὶ γίνεται ἀνιάτρευτος καὶ ἀξία νὰ ἐγκαταλειφθῇ τελείως ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ νὰ κολασθῇ· «ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα καὶ οὐκ ἰάθη· ἐγκαταλείπωμεν αὐτήν, ὅτι ἤγγικεν εἰς οὐρανὸν τὸ κρῖμα αὐτῆς » (να΄ 9.).

Ἡ β΄. ζημία ὅπου προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτόν τους ἐκεῖνοι ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, εἶναι ἡ ποιότης καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου κάμνουν διότι αὐτοὶ μὲ τὸν ψεύτικον λογαριασμὸν ὅπου κάμνουν, λέγοντες· «θέλω ἐξομολογηθῇ» μὲ τοῦτο λέγω ἁμαρτάνουν χωρὶς κανένα φόβον καὶ συστολὴν· βυθίζονται εἰς τὰ βάθη καὶ εἰς τὴν πλέον ἀκαθαρτοτέραν λάσπην τῆς ἁμαρτίας. Πράττουν ἀδιάντροπα ἐκεῖνα τὰ κακὰ ὅπου δὲν τὰ κάμνουν οὔτε οἱ ἴδιοι ἀσεβεῖς καὶ ἄπιστοι καὶ κυλίονται μέσα εἰς τὸν βόρβορον ἐκεῖνον καὶ εἰς τὰς ἀκαθαρσίας, εἰς τὰς ὁποίας δὲν

κυλίονται οὐδὲ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα. Ἀλλὰ τί τοὺς κάμνει καὶ ὁ Θεός; Δὲν λησμονεῖ τὴν πονηρίαν τους αὐτήν, ἀλλὰ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τὴν παιδεύει, καθὼς τὸ λέγει μὲ τὸ στόμα τοῦ Ὡσηὲ «ἐφθάρησαν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βουνοῦ» (θ΄ 9) [221](α). Ἰδοὺ αἱ ἁμαρτίαι τῶν τοιούτων πονηρῶν· «μνησθήσεται τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν καὶ ἐκδικήσει τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν» (αὐτόθι)· ἰδοὺ καὶ ἡ τιμωρία μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς παιδεύει ὁ Θεός.

Ἡ γ΄. ζημία ὅπου προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτόν τους, οἱ μὲ ἐλπίδα τῆς μετανοίας ἁμαρτάνοντες, εἶναι ἡ ἐν γνώσει καταφρόνησις ὅπου αὐτοὶ κάμνουν εἰς τὴν σωτηρίαν τους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἁμαρτίαν· διότι κατὰ τὸν Σολομῶντα· «ὅταν ἔλθῃ ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ» (Παροιμ. ιη΄ 3). Αὐτοὶ ὅταν φθάσουν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πονηρίας πορώνεται ὁ νοῦς τους, σκληρύνεται ἡ καρδία τους, καὶ δὲν μετροῦν πλέον τὴν ἁμαρτίαν διὰ τίποτε. Κάποιοι δὲ ἀπὸ αὐτοὺς πηγαίνουν ἀκόμη παρεμπρός καὶ ὄχι μόνον καταφρονοῦν, ἀλλὰ καὶ ἀρέσκονται εἰς τὰ σφάλματά τους καὶ εὐφραίνονται εἰς αὐτά, καὶ καυχῶνται, ὡσὰν εἰς μεγάλα τους κατορθώματα, ὡς λέγει ὁ Σολομών, «ὦ, οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ κακοῖς καὶ χαίροντες ἐπὶ διαστροφῇ κακῇ» (Παροιμ. β΄. 14.) καὶ ὁ Ἠσαΐας· «τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν ὡς Σοδόμων ἀνήγγειλαν, καὶ ἐνεφάνισαν » (γ΄. 9.). Καὶ αὐτοὶ ὅπου πρότερον ἔλεγον ἂς ἁμαρτήσω καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλω ἐξομολογηθῇ, θέλω μετανοήσει· καταντοῦν εἰς ἕνα βαθμόν, ὅπου ἀφ’ οὗ φθάσουν εἰς τὸ βάθος τῶν κακῶν, δὲν θέλουν πλέον οὔτε νὰ ἐξομολογηθοῦν, οὔτε νὰ μετανοήσουν· καὶ ἂν τύχῃ καμμίαν φορὰν νὰ θελήσουν, δὲν ἠμποροῦν· διότι ἡ συνήθεια τῆς ἁμαρτίας ἔγινεν ἕξις, καὶ ἡ ἕξις ἔγινεν ὡσὰν φύσις καὶ ἐσκλήρυνεν ὡσὰν πέτραν τὴν καρδίαν τους καὶ τὴν ἔκαμνεν ἀναίσθητον καὶ ἀνεπίδεκτον μετανοίας καὶ διορθώσεως· καὶ οὕτως ἀποθαίνουν οἱ ἄθλιοι, ἀδιόρθωτοι καὶ ἀμετανόητοι. Καὶ εἶναι θαῦμα μεγάλον πῶς οἱ τοιοῦτοι Χριστιανοὶ ὅπου φθάσουν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πονηρίας, κρατοῦν κἂν τὴν πίστιν τους καὶ δὲν τὴν ἀρνοῦνται· μολονότι καὶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἀφήνουν ἀπὸ τὰς χεῖρας των, φεῦ! Καὶ αὐτὴν τὴν ὁλοϋστερινὴν ἄγκυραν τῆς πίστεως· διότι ὁ βίος ὁ πονηρὸς γεννᾷ καὶ δόγματα πονηρά, ὡς λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος. Βλέπεις ἀδελφέ, πόσας ζημίας καὶ ποταπὴν ἀπώλειαν προξενοῦν εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ἐκεῖνοι οἱ ἄθλιοι ἁμαρτωλοὶ ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ τὴν ψεύτικην ἐλπίδα, πῶς ἔχουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐξομολογηθοῦν; Διὰ τοῦτο σοφώτατα εἶπεν ὁ Ἅγιος Ἰσαάκ, ὅτι, ὅποιος μὲ ἐλπίδα μετανοίας πίπτει εἰς δεύτερα ἁμαρτήματα, αὐτὸς πονηρίαν μεταχειρίζεται μὲ τὸν Θεόν καὶ ἀνελπίστως θέλει ἀποθάνῃ, χωρὶς νὰ ἀξιωθῇ μετανοίας καθὼς ἤλπιζεν· «ὁ ἐπ’ἐλπίδι μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὗτος μετὰ πανουργίας πορεύεται μετὰ τοῦ Θεοῦ, τούτῳ ἀγνώστως ἐπιπίπτει ὁ θάνατος καὶ οὐ φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πληρῶσαι» (λόγ. ξ΄ σελ. 361.). Σχεδὸν τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος· «ὁ ἐλπίδι τῆς μετανοίας κακουργῶν, κακουργίας ἔχει τὸν τρόπον καὶ ἀποστέρηται μετανοίας» (λόγ. περὶ μετανοίας.) εἰς τοῦτο ἁρμόζει καὶ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος «ἡ τῆς συγχωρήσεως εὐχέρεια, ἐνδόσιμον παρέχει τοῦ ἁμαρτάνειν».

ΜΕΡΟΣ Γ’.

Περὶ τῆς ἰατρείας ἐκείνων ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ ἐλπίδα πὼς ἔχουν νὰ μετανοήσουν.

«Χρηστὸς εἶ σὺ Κύριε καὶ ἐν τῇ χρηστότητί σου δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου». (Ψαλμ ριη΄ 68.). Αὐτὴν τὴν προσευχὴν ἔκαμεν ὁ Προφήτης Δαβίδ καὶ αὐτὴν πρέπει καὶ ἐσὺ ἀδελφέ νὰ κάμνῃς εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας· διότι ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ πρώτη ἰατρεία αὐτῆς τῆς πονηρᾶς προλήψεως

[221] Ἤγουν ἐφθάρησαν μὲ τόσας μεγάλας καὶ ὑπερβολικὰς κακίας, ὡσὰν εἰς τὸν καιρὸν ὅταν ἦσαν ἀσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι καὶ θυσιάζοντας τοῖς εἰδώλοις ἐπάνω εἰς τὰ βουνά.

καὶ ψεύτικης ἐλπίδος, τὴν ὁποίαν ἕως τώρα ἐκατηγορήσαμεν· ὦ Κύριε, ἐσὺ εἶσαι ἀγαθός, μᾶλλον δὲ εἶσαι ἡ ἰδία ἀγαθότης κατ' οὐσίαν· «Χρηστὸς εἶ σὺ Κύριε»· κάμνε λοιπὸν τὸν τρόπον ὅπου αὐτὴ ἡ ἰδία ἀγαθότης σου νὰ μὲ διδάξῃ διὰ νὰ φυλάττω τὸν νόμον σου, «ἐν τῇ χρηστότητί Σου δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου». Αὐτό σοῦ ζητεῖ ὁ Κύριος, μὲ τὸ νὰ εἶναι χρηστὸς μὲ ἐσένα, μὲ τὸ νὰ σὲ προσμένῃ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μὲ τὸ νὰ σοῦ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας σου, ἤγουν ζητεῖ νὰ μάθῃς ἀπὸ Αὐτὸν νὰ εἶσαι καὶ ἐσὺ χρηστός. Πῶς λοιπὸν δὲν φοβεῖσαι νὰ Τὸν παροργίσῃς, ἐὰν διαστρέψῃς τοιουτοτρόπως τὸν σκοπόν Του; Πῶς ἐσὺ θέλεις νὰ γίνεσαι τόσον κακὸς καὶ παράνομος μὲ τὸν Θεόν, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Θεὸς εἶναι τόσον ἀγαθὸς καὶ γλυκὺς μὲ ἐσένα; «ἢ ἀνταποδίδονται ἀντὶ ἀγαθῶν κακά;» (Ἱερεμ. ιη΄ 20.) ἔτσι ἀνταποδίδεις ἐσὺ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ σου; Ἔτσι μεταχειρίζεσαι τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν χάριν τῆς ἐξομολογήσεως ὄργανον διὰ νὰ ὑβρίζῃς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἁμαρτάνῃς; Ἀνίσως καὶ δὲν πιστεύῃς πὼς ἀνάμεσα εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, εἶναι μία ἐναντιότης ἄπειρος, οὐσιώδης καὶ ἀδιάλλαχτος ἐσὺ δὲν πιστεύεις καθὼς πρέπει τὸν Θεὸν διὰ Θεόν, εἰ δὲ καὶ τὸν πιστεύεις, ἤξευρε ὅτι τὸ νὰ θέλῃς νὰ γίνεται ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ αἰτία εἰς ἐσένα νὰ κάμνῃς τὴν ἁμαρτίαν, ὅπου εἶναι ἕνας τόσον μεγάλος ἐχθρός τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ νὰ ἁρματώσῃς τὸν Θεὸν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κάμνῃς σχεδὸν νὰ πολεμήσῃ ἡ ἐλεημοσύνη του μὲ τὴν δικαιοσύνην τοῦ. Ὅθεν παρακάλει ἀδελφὲ τὸν Κύριον πάντοτε νὰ εὐγάλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν σου αὐτὴν τὴν πλανεμένην καὶ ψεύτικην ἐλπίδα, περὶ τῆς ὁποίας εἶναι γεγραμμένον· «ἐθήκαμεν ψεῦδος τὴν ἐλπίδα ἡμῶν»(Ἡσ. κη΄ 15.)· καὶ νὰ σὲ φωτίσῃ μὲ τὴν χάριν Του νὰ γνωρίσῃς πῶς ἡ ἐλπίδα αὐτὴ εἶναι μία ἀπάτη καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, μὲ τὴν ὁποίαν ἠπάτησε τοὺς προπάτορας μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, ὡς προείπομεν καὶ ἀπατᾷ ὁλονένα τόσους ἀθλίους ἁμαρτωλούς καὶ τοὺς καταβιβάζει εἰς τὸν ᾅδην· καὶ διὰ νὰ λυτρωθῇς ἀπὸ αὐτὴν λέγε πρὸς τὸν Κύριον ἐκεῖνο τὸ Δαβιτικόν· «Φύλαξον μὲ Κύριε ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό μοι» (Ψαλ. ρμ΄. 10.).

Ἡ β΄ ἰατρεία εἶναι νὰ πολεμήσῃς τὴν ρίζαν αὐτῆς τῆς ψεύτικης ἐλπίδος, ἡ ὁποία γεννᾶται ἀπὸ δύο ἀγνωσίας· α΄. ἀπὸ τὸ νὰ μὴν ἠξεύρουν οἱ μὲ ἐλπίδα μετανοίας ἁμαρτάνοντες, τί πρᾶγμα καθ' αὐτὸ εἶναι ἡ ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια· καὶ β΄. ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἠξεύρουν τί λογῆς ἀποτελέσματα καὶ καρποὺς ἔχει ἡ ἀληθινὴ ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια· ὅθεν ὅταν εὐγάλῃ τις ἀπὸ τὸν νοῦν του αὐτὰς τὰς δύο ἀγνωσίας, βέβαια θέλει τοὺς ἰατρεύσει·

Α΄. Λοιπὸν ἐκεῖνοι ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ τὸ θάρρος τῆς ἐξομολογήσεως, δὲν ἠξεύρουν κοινῶς τί εἶναι ἡ ἐξομολόγησις. Αὐτοὶ νομίζουν πῶς ἡ ἐξομολόγησις δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μόνον τὸ νὰ διηγηθοῦν καταλεπτῶς εἰς τὸν Πνευματικόν τὰς ἁμαρτίας τους· καὶ πῶς ἀφ' οὗ τὰς φανερώσουν μὲ προσοχήν, ἔκαμναν ὅλον τὸ πᾶν· διὰ τοῦτο ὅλη τους ἡ ἐπιμέλεια εἶναι, τὸ νὰ ἐνθυμηθοῦν πόσας ἁμαρτίας ἔκαμναν καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, ἡ φροντίδα τους δὲν εἶναι ἄλλη, παρὰ νὰ στοχασθοῦν καλὰ μὴ τύχῃ καὶ ἀλησμόνησαν καμμίαν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ ἀνίσως καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ φροντίδα μόνον, εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ τοὺς φιλιώνῃ μὲ τὸν Θεόν, ἡ στράτα τοῦ οὐρανοῦ δὲν θέλει εἶναι πλέον στενή, καθὼς μᾶς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον· «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν» (Ματθ. ζ΄. 14.) ἀμὴ θέλει εἶναι πλατυτέρα ἀπὸ τὰς πλατείας τῆς πόλεως· καὶ τί μεγάλος κόπος εἶναι νὰ εἰποῦμεν τὰς ἁμαρτίας μας εἰς ἕνα πνευματικόν, ἀφ'οὗ ἡμεῖς ἐσυνηθίσαμεν ἀπὸ παιδιὰ ὅπου εἴμεθα νὰ τὰς λέγομεν; Καὶ ἂν εἰς τοῦτο ἐστέκετο ὅλον τὸ πᾶν, οἱ πλέον ἀναίσχυντοι καὶ ἀδιάντροποι ἁμαρτωλοί, ἐκεῖνοι ὅπου καυχῶνται εἰς τᾶς ἁμαρτίας τους καὶ τὰς διηγοῦνται ὡσὰν ἕνα παιγνίδι, εἰς τὰς συναναστροφὰς τῶν συντρόφων τους, ἤθελαν εἶναι καλλίτερα ἑτοιμασμένοι διὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν καλῶς διότι αὐτοὶ ἐξομολογοῦνται ὅλας τὰς ἁμαρτίας των χωρὶς ἐντροπήν. Ὅθεν ἡ ἐξομολόγησις

ἤθελεν εἶναι μία πραγματεία ὅπου τελειώνει ὅλη εἰς μόνον τὸ στόμα· καὶ ἤθελεν εἶναι ἕνα ξεφόρτωμα περισσότερόν τῆς ἐνθυμήσεως, παρὰ τῆς καρδίας· Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι ἡ ἀλήθεια· ἐπειδὴ ἐξομολόγησις μὲ ξεχωριστὸν τρόπον θέλει νὰ εἰπῇ, τὸ νὰ ἀποστραφῇ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἐπιστραφῇ καὶ νὰ γυρίσῃ πάλιν εἰς τὸν Θεόν. Ὅθεν ἀγκαλὰ καὶ νὰ εἶναι ἀναγκαία καὶ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ φανέρωσις τῆς ἁμαρτίας μὲ τὸ στόμα τοῦ ἁμαρτωλοῦ, διὰ νὰ τὴν διορθώσῃ καὶ νὰ τὴν συγχωρήσῃ· μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὴ μόνη δὲν εἶναι ἀρκετή, ἀλλὰ χρειάζεται ἀκόμη καὶ ἕνας πόνος ἐσωτερικὸς τῆς καρδίας διὰ τὰς ἁμαρτίας, ὅστις πρέπει νὰ ἔχῃ ταῦτα τὰ τρία περιστατικὰ α΄. νὰ εἶναι δραστικός· β΄. νὰ εἶναι ἄκρος· καὶ γ΄. νὰ εἶναι ὑπερφυσικός· καὶ ἀνίσως εἰς τὴν ἐξομολόγησίν σου λείπῃ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία, ἡ ἐξομολόγησίς σου θέλει εἶναι ὡσὰν ἐκείνην τοῦ Σαούλ, τοῦ Ἀντιόχου καὶ τοῦ Ἰούδα, διότι καὶ ἡ μετάνοια τούτων ἦτο μὲ τὸ στόμα μόνον καὶ ὄχι μὲ τὴν καρδίαν[222]. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὰ τὰ τρία περιστατικά τοῦ πόνου τῆς καρδίας, εἶναι τόσον ἀναγκαῖα, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον τὸ νὰ λάβομεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας· διὰ τοῦτο κάμνει χρεία νὰ σοῦ τὰ ξεκαθαρίσω ἐδῶ ἀδελφέ, ἢ κἄν νὰ σοὺ τὰ ξαναενθυμήσω ἕνα πρὸς ἕνα.

Α΄. Λοιπὸν ὁ πόνος τῆς μετανοίας πρέπει νὰ εἶναι δραστικός, ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, νὰ εἶναι ὄχι ἀδύνατος καὶ ἀσθενής, ὅπου νὰ μὴ κάμνῃ καμμίαν δραστικὴν καὶ ἀξιόλογον ἐνέργειαν, ἀλλὰ τόσον δυνατός, ὅπου νὰ κυριεύῃ τὴν καρδίαν καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφήνῃ νὰ νικᾶται (ἵνα μὴ λέγω καὶ νὰ αἰσθάνεται τελείως) ἀπὸ τὴν ὄρεξιν τῆς σαρκός καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας, ἥτις ἐμβαίνει διὰ τῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ πρὸς τούτοις, νὰ εἶναι τόσον ἀποφασιστικός, ὥστε ὅπου νὰ κάμνῃ τὸν μετανοοῦντα νὰ μὴ μεταγυρίσῃ πλέον νὰ βλάψῃ τὸν Θεὸν μὲ ἁμαρτίας οὔτε εἰς κανένα καιρὸν, οὔτε διὰ καμμίας λογῆς ἀφορμὴν, οὔτε δι’ ἀγάπην τινὸς κτιστοῦ πράγματος, οὔτε διὰ φόβον τινὸς κακοῦ καθὼς κάμνει μία τιμημένη γυναῖκα ὅπου εἶναι ἀποφασισμένη νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἀνδρός της καὶ νὰ μὴ γίνῃ ἄπιστος εἰς αὐτὸν ποτέ, ποτέ.

Β΄. Αὐτὸς ὁ πόνος πρέπει νὰ εἶναι, ὄχι ἐπίπλαστος, ὄχι ὀλίγος καὶ παραμικρός, ἀλλὰ μεγας καὶ ἄκρος· διότι τόσον ὁ πόνος ἐκεῖνος ὅπου μᾶς παρακινεῖ νὰ ἀποστρεφώμεθα καὶ νὰ μισοῦμεν τὰς ἁμαρτίας δι’ ἀγάπην Θεοῦ, καὶ διότι μὲ αὐτὰς ἐλυπήσαμεν τὸν Θεόν, ὅστις καὶ ὀνομάζεται συντριβή, ὅσον καὶ ὁ πόνος ὅπου μας παρακινῇ νὰ ἀποστρεφόμεθα τὰς ἁμαρτίας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ διότι ὑστερούμεθα δι’ αὐτὰς τὸν Παράδεισον καὶ καταδικαζόμεθα εἰς τὸν ᾅδην, ὁ ὁποῖος πόνος ὀνομάζεται ἐπιτριβὴ[223] καὶ οἱ δύο, λέγω, οὗτοι πόνοι, πρέπει νὰ εἶναι τόσον ἄκροι καὶ τέλειοι, ὥστε νὰ κάμνουν τὸν μετανοοῦντα νὰ ἀποστραφῇ τὰς ἁμαρτίας περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακόν, ἐξ ὅλης του τῆς ψυχῆς· ἤγουν μὲ τόσην πολλὴν δύναμιν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ψυχὴ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, νὰ διαλέγῃ καλύτερα κάθε ἄλλο κακὸν ὅπου ἠμπορεῖ νὰ τῆς ἀκολουθήσῃ, εἴτε στέρησις τῶν πραγμάτων εἶναι, εἴτε στέρησις τῆς τιμῆς, εἴτε στέρησις καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, πάρεξ νὰ πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖον εἰς ἕνα ὅπου ἀληθῶς μετανοεῖ, νὰ δείξῃ εἰς τὸν Θεὸν ὅπου βλέπει τὸ βάθος τῆς καρδίας, ὅτι ἡ καρδία τόσον πονεῖ, ὅπου συγκρίνουσα τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν φιλίαν τῶν κτισμάτων, προτιμᾷ περισσότερον τὴν φιλίαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματα καὶ πρὸς τούτοις τόσον δυνατοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ πόνοι αὐτοί, ὥστε ὅπου ὄχι μόνον νὰ μένουν

---

[222] Καὶ ὁ Σαοὺλ γὰρ εἶπε πρὸς τὸν Σαμουὴλ «ἡμάρτηκα ὅτι παρέβην τὸν λόγον Κυρίου καὶ τὸ ρῆμά σου· (α΄.βασιλ. ιε΄, 24). Καὶ ὁ Ἀντίοχος βασανιζόμενος ἀπὸ τὴν θεήλατον ἐκείνην πληγὴν τῶν σκωλήκων καὶ τῆς σήψεως τοῦ σώματος του, ἔλεγε μετανοῶν «δίκαιον ὑποτάσσεσθαι Θεῷ καὶ μὴ θνητὸν ὄντα ἰσόθεα φρονεῖν ὑπερηφάνως· ηὔχετο δὲ ὁ μιαρὸς πρὸς τὸν οὐκ ἔτι αὐτὸν ἐλεήσοντα δεσπότην» (Β΄. Μακκαβ. θ΄. 12). Καὶ ὁ Ἰούδας δὲ εἶπεν «ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον» (Ματθ. κζ΄. 4).

[223] Περὶ τῆς συντριβῆς καὶ ἐπιτριβῆς ὅρα εἰς τὸ νεοτύπωτον ἐξομολογητάριον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς συμβουλῆς πρὸς τὸν μετανοοῦντα.

παντοτεινὰ εἰς τὸν μετανοοῦντα· ὄχι μόνον νὰ συντρίβουν τὴν καρδίαν του καὶ νὰ τὴν κάμνουν νὰ εὐγάνῃ ἀναστεναγμοὺς καὶ δάκρυα, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν· «ὑμεῖς δὲ κεκράξεσθε διὰ τὸν πόνον τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ ἀπὸ συντριβῆς πνεύματος ὀλολύξετε» (Ἡσ. ξε΄. 14·) ἀλλὰ και ἀκόμη νὰ κάμνουν τὴν καρδίαν νὰ μισῇ ἐσωτερικῶς καὶ νὰ ἀποστρέφεται τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ θέλῃ νὰ μὴ ἤθελε γίνῃ ἡ ἁμαρτία ποτέ, ποτέ.

Γ΄. Ὁ πόνος αὐτὸς τῆς καρδίας πρέπει νὰ εἶναι ὑπερφυσικός, τόσον κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται, ὅσον καὶ κατὰ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται. Ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ πόνου τούτου πρέπει νὰ εἶναι, ὄχι ἡ φύσις, ἢ ἄλλο τι φυσικὸν αἴτιον· ἀλλ᾽ ἡ ὑπερφυσικὴ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία συντρίβει καὶ κατανύγει τήν καρδίαν μὲ τοιοῦτον πόνον τῆς μετανοίας. Ὁμοίως καὶ τὸ τέλος τούτου τοῦ πόνου πρέπει νὰ εἶναι, ὄχι διὰ κανένα τέλος φυσικὸν, ἢ διὰ τὰ φυσικὰ καὶ πρόσκαιρα ἀγαθὰ ὅπου ἐχάσαμεν, (ἐπειδὴ ἐὰν διὰ ταῦτα λυπῆταί τις καὶ πονῇ, ἡ λύπη καὶ ὁ πόνος αὐτὸς δὲν τοῦ λογίζεται εἰς μετάνοιαν, ἀλλ᾽ εἶναι ἀνωφελὴς·) ἀλλὰ διὰ τὰ ὑπερφυσικὰ ἀγαθὰ ὅπου ὑστερήθημεν καὶ διὰ τὰ ὑπερφυσικὰ κακὰ ὅπου διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπολαύσαμεν, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ μᾶς ἐφανέρωσεν ἡ ὑπερφυσικὴ πίστις. Ἡ αἰτία δέ, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ εἶναι ὁ πόνος αὐτὸς ὑπερφυσικός, εἶναι αὐτή, ὅτι διὰ μέσου τοῦ ὑπερφυσικοῦ πόνου τούτου ἔχομεν νὰ ἀπολαύσομεν τὴν πρὸς Θεὸν καταλλαγὴν καὶ ἕνωσιν καὶ ἀκολούθως τὴν μακαριότητα, τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουσι τοὺς ὅρους τῆς φύσεως. Λοιπὸν ἐκεῖνος ὅπου ἐξομολογεῖται, ἐὰν δὲν ἔχῃ εἰς τὴν καρδίαν του ἕνα τοιοῦτο δραστικὸν ἄκρον καὶ ὑπερφυσικὸν πόνον, ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν γυρίζει πάλιν εἰς τὴν κατοικίαν του μαζὶ μὲ ὅλας τὰς ἁμαρτίας του. Ὅθεν καλὴ μὲν καὶ ὠφέλιμος εἶναι ἡ ἔρευνα ὅπου κάμνει τις τῆς συνειδήσεώς του, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ εὕρῃ μὲ αὐτὴν ὅλας τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνε μὲ ἔργον, μὲ λόγον καὶ μὲ συγκατάθεσιν λογισμῶν καὶ νὰ τὰς ἐξομολογηθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν ὅλας χωρὶς νὰ ἀφήσῃ καμμίαν ἀνεξομολόγητον, διότι προξενεῖ εἰς τὴν ψυχήν του μεγάλην ἐλάφρωσιν. Ὅμως ὁμοῦ μὲ τὴν τοιαύτην ἔρευναν πρέπει νὰ εἶναι συντροφιασμένη καὶ ἡ συντριβὴ καὶ ὁ ἐσωτερικὸς πόνος τῆς καρδίας, διὰ τὸν ὁποῖον πόνον ἐδῶ ὁμιλοῦμεν· διότι ὁ μὲν ἄλλος κανὼν ὅπου λάβῃ ὁ μετανοῶν παρὰ τοῦ πνευματικοῦ, εἴτε νηστεία εἶναι, εἴτε γονυκλισίαι, εἴτε ἄλλη κακοπάθεια, συντρίβει μόνον καὶ παιδεύει τὸ σῶμα καὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον· καὶ ὡσὰν νὰ εἰπῇς κόπτει μόνον τοὺς ἔξω κλάδους τοῦ δένδρου· ὁ δὲ ἐσωτερικὸς πόνος συντρίβει καὶ πληγώνει τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν καρδίαν, ἥτις εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία καὶ ρίζα ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν. Συντρίβων δὲ τὴν καρδίαν συντρίβει ἐνταυτῷ καὶ πληγώνει καὶ τὰς ἁμαρτίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, συντρίβει καὶ πληγώνει αὐτὸν τὸν ἴδιον διάβολον καὶ ἀρχέκακον δράκοντα, ὅστις ἐμφωλεύων μέσα εἰς τὴν καρδίαν, ἀπὸ ἐκεῖ μέσα λαλεῖ καὶ προσβάλλει ὅλους τοὺς αἰσχροὺς καὶ πονηροὺς καὶ βλασφήμους λογισμοὺς καὶ τὰς ἁμαρτίας· «ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχείαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι βλασφημίαι».(Ματ. ιε΄ 18) Διὰ τοῦτο εἶναι δόγμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας μας, καθὼς θεολογεῖ Γεώργιος ὁ Κορέσσιος ἐν τῷ περὶ μυστηρίων, ὅτι ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ λύπη τῆς καρδίας, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα καὶ συστατικὰ καὶ οὐσιώδη τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας. Ὅθεν καθὼς λόγου χάριν εἶναι ἀναγκαῖα καὶ συστατικά τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας, ἡ διὰ στόματος ἐξομολόγησις τῆς ἁμαρτίας τοῦ μετανοοῦντος καὶ ἡ παρὰ τοῦ πνευματικοῦ λύσις καὶ δέσις· καὶ καθὼς εἶναι συστατικά τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ἡ ὕλη τοῦ νεροῦ καὶ διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων καὶ ἐπιφώνησις τῆς Ἁγίας Τριάδος· ἔτσι εἶναι ἀναγκαῖον καὶ συστατικὸν τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ ὁ πόνος αὐτὸς ὁ ἐσωτερικός τῆς καρδίας. Καὶ ἄν ὁ πόνος αὐτὸς λείψῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ μετανοοῦντος, φανερὸν ὅτι αὐτὸς εἶναι

ἀμετανόητος καὶ ἀνεξομολόγητος κἂν μετανοήσῃ καὶ ἐξομολογηθῇ· καθὼς εἶναι ἀμετανόητος καὶ ὅποιος δὲν ἐξομολογηθῇ τὰς ἁμαρτίας του καὶ δὲν λυθῇ ἢ δεθῇ παρὰ τοῦ πνευματικοῦ· ἢ καθὼς εἶναι ἀβάπτιστος καὶ ὅποιος βαπτισθῇ χωρὶς νερὸν ἢ χωρὶς τὴν ἐπίκλησιν τῆς Ἁγίας Τριάδος, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι «ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες ὁμοίως ἀπωλεῖσθε» (Λουκ. ιγ΄. 5) ἤγουν ἐὰν μὴ μετανοῆτε μὲ τοιοῦτον δραστικὸν ἄκρον καὶ ὑπερφυσικὸν πόνον τῆς καρδίας σας, ὅλοι θέλετε κολασθῇ. Ὅθεν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θέλον νὰ δείξῃ πόσον εἶναι ἀναγκαῖος αὐτὸς ὁ πόνος τῆς καρδίας εἰς τὴν μετάνοιαν, πρῶτον ζητεῖ τὸν πόνον αὐτὸν ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας λέγων διὰ τοῦ Ἰωήλ· «διαρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν» (β΄. 13) καὶ ὕστερον ζητεῖ τὴν μετάνοιάν τους καὶ ἀκολούθως ἐπιφέρει· «καὶ ἐπιστράφητε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν»· (αὐτόθ). Βλέπεις ποία εἶναι ἡ κανονικὴ καὶ νόμιμος ἐξομολόγησις; βλέπεις ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς μετάνοια;

Τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ στοχασθῇς ἀδελφέ, ἀνίσως καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἁμαρτάνει ἀναιδῶς, μὲ τὸ νὰ λέγῃ «θέλω ἐξομολογηθῇ· ἐγὼ ἔχω νὰ ἐξομολογηθῶ» ἠμπορεῖ μὲ τοῦτο νὰ ἔχῃ ἀληθινὸν πόνον διὰ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ νὰ τὸν ἔχῃ κατὰ τὸν τρόπον ὅπου εἴπομεν; Ἐμένα μοῦ φαίνεται πῶς δὲν ἠμπορεῖ βεβαιότατα νὰ τὸν ἔχῃ· διότι μὲ αὐτὰ ὅπου λέγει, ἀποδείχνει ὅτι οὐδὲ κἂν γνωρίζῃ πῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μετανοήσῃ νομίμως καὶ καθὼς πρέπει· εἰ δὲ καὶ τὸ γνωρίζει, καὶ ἔπειτα λέγει τοιαῦτα καὶ μὲ ἐλπίδα μετανοίας ἁμαρτάνει, φαίνεται πῶς εἶναι ὁλότελα χωρὶς λογικόν. Διότι αὐτὸ ὅπου λέγει, εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ἔλεγεν· «ἐγὼ θέλω κάμει τοῦτο τὸ κακόν καὶ ὕστερον αὐτὸ τὸ ἴδιον θέλει μοῦ φανῇ ἄσχημον πῶς τὸ ἔκαμνα· ἐγὼ θέλω μολύνει τώρα τὴν ψυχήν μου καὶ ὕστερον θέλω ἐπιθυμήσει νὰ δυνηθῶ νὰ ξεπλύνω ἐκεῖνον τὸν μολυσμὸν μὲ ὅλον τὸ αἷμά μου· ἐγὼ θέλω ἀγαπήσει ταύτην τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἔπειτα θέλω μισήσει πῶς τὴν ἠγάπησα». Βλέπεις πῶς αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι ἀνθρώπου μωροῦ; Καὶ ἐσὺ ὁ ἴδιος ὅταν θέλῃς νὰ ἐμποδίσῃς τινὰ ἀπὸ κανένα κακὸν ἔργον, τοῦ λέγεις· βλέπε ἀδελφὲ καλῶς, κύτταξε καλά, διότι ὕστερα θέλεις τὸ μετανοήσει· καὶ ἂν ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος πιστεύῃ πῶς ἔχει νὰ μετανοήσῃ, ἐξ ἅπαντος δὲν θέλει τὸ κάμῃ.

Τώρα σταχάσου ἀνίσως καὶ εἶσαι καὶ ἐσὺ ἀδελφὲ ἕνας ἀπὸ τούτους τοὺς μωροὺς καὶ ἀγνώστους ὅπου λέγουν τοιαῦτα παρόμοια λόγια· καὶ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα ἄφες τὰς τοιαύτας μωρολογίας καὶ πλάνας. Διότι ἐν ὅσῳ λέγεις τὰ τοιαῦτα καὶ ἀκολουθεῖς εἰς τὴν πλάνην ταύτην, ἁμαρτάνων μὲ ἐλπίδα μετανοίας, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀποκτήσῃς ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ νὰ μεταστραφῇς εἰς τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης σου καρδίας. Ἀδύνατον νὰ ἀποκτήσῃς τὸν ἀχώριστον σύντροφον τῆς ἀληθινῆς μετανοίας πόνον εἰς τὴν καρδίαν σου, ὡς προείπομεν, τόσον δραστικὸν καὶ τόσον ἄκρον, ὥστε ὁ πόνος σου συγκρινόμενος μὲ κάθε ἄλλον σου πόνον, νὰ εἶναι ὡσὰν τὸ πέλαγος, συγκρινόμενον μὲ ὅλους τοὺς ποταμούς· «ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου» (Θρήν. β΄ 13). Ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀποκτήσῃς ὑπερφυσικὸν τὸν πόνον αὐτόν, διότι ἤκουσες ἀνωτέρω, ὅτι ὁ τοιοῦτος πόνος πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι εἶναι χάρισμα ἰδικόν του. Ἀνίσως λοιπὸν εἶναι χάρισμα Θεοῦ δίδεται δωρεάν καὶ δίδεται εἰς ὀλίγους καὶ δὲν δίδεται εἰς ὅλας τὰς ψυχάς, ἀλλεοτρόπος δὲν εἶναι ἕνα χάρισμα καὶ πρὸς τούτοις ὁ αὐτὸς εἶναι ἕνα χάρισμα ἀπὸ τὰ τιμιώτερα ὅπου νὰ ἠμπορῇ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Κύριος· μία εὐεργεσία ἀπὸ τὰς ἐξαιρετωτέρας τῆς ἀγαθότητός Του καὶ ἕνα ἔργον ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς παντοδυναμίας Του· ὥστε ὅπου ἐὰν ἤθελε δημιουργήσει ἕναν καίνουργιον κόσμον ὁλόχρυσον καὶ ἕναν καίνουργιον οὐρανὸν ἀπὸ σάπφειρον καὶ ἀδάμαντα καὶ νὰ σὲ κάμνῃ αὐθέντην τοῦ κόσμου τούτου, ἤθελε σου δώσῃ ἀπείρως ὀλιγώτερον χάρισμα, παρὰ ἀνίσως καὶ ἤθελε σοῦ δώσει μίαν πρᾶξιν ἀληθινοῦ πόνου καὶ ἀληθινῆς συντριβῆς. Τώρα τὸ πιστεύεις ἐσύ, πῶς ὁ Θεὸς ἔχει νὰ δώσῃ παρευθύς καὶ κάθε φορὰν ὅπου θέλεις ἐσύ, αὐτὸ τὸ τόσον

πολύτιμον χάρισμα τῆς συντριβῆς αὐτὸ τὸ χάρισμα ὅπου δὲν τὸ δίδει εἰς τόσους ἄλλους, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει εἰς τὴν σκληρότητά τους; «ὅν γάρ φησι θέλει σκληρύνει» (Ρωμ. θ΄. 18). Αὐτὸ τὸ χάρισμα τὸ ὁποῖον διὰ νὰ λάβουν οἱ Ἅγιοι ἔκαμναν τόσας σκληραγωγίας, ἔχυσαν τόσους ἱδρῶτας καὶ ἑτοιμάσθησαν διὰ νὰ τὸ λάβουν μὲ τόσας μελέτας; Ἂν τὸ πιστεύῃς, σφαλερὰ τὸ πιστεύεις, καὶ ἔβγαλε τὴν ἰδέαν ταύτην ἀπὸ τὸν λογισμόν σου.

Ἕνας ἐνάρετος ἔκαμνε κάθε χρόνον γενικὴν ἐξομολόγησιν, ἤγουν ἐξωμολογεῖτο ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ὅπου ἔπραξεν εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, ὄχι δι' ἄλλο, παρὰ διὰ νὰ λάβῃ εἰς τὴν καρδίαν του ἕνα ἀληθινὸν πόνον. Ὅθεν καὶ ἑτοιμάζετο προτήτερα εἰς πολλὰς ἑβδομάδας μὲ τὴν ἡσυχίαν καὶ μὲ τὰς μελέτας τῶν Πνευματικῶν Γυμνασμάτων καὶ τὴν ἡμέραν ὅπου ἤθελε νὰ ἐξομολογηθῇ, ἐξόδευεν ὀκτὼ ὥρας εἰς τὸ νὰ γυμνάζεται τὰς πράξεις τῆς συντριβῆς καὶ εἰς τὸ νὰ ζητῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὸ τὸ μεγάλο χάρισμα· καὶ ἐσὺ ὅπου ἐνδέχεται νὰ ἐμολύνθης χθὲς ἢ προχθὲς μὲ καίνουργια ἁμαρτήματα, χωρὶς νὰ μετρήσῃς διὰ οὐδὲν τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας· χωρὶς νὰ ψηφίσῃς τίποτε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ὅπου ἔβλαψες· χωρὶς νὰ διαβάσῃς κανένα βιβλίον ὅπου νὰ περιέχῃ αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις· ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ νὰ ἐνθυμήθῃς τὰ κακὰ ὅπου ἔπραξες καὶ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν Πνευματικὸν νὰ τὰ ἐξομολογηθῇς, νομίζεις πῶς ἀπέκτησες τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ τὸν δραστικὸν ἐκεῖνον καὶ ἄκρον πόνον τῆς καρδίας σου, ὅστις εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν. Μακρὰν ἀδελφέ, μακρὰν εἶσαι ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν μὲ τὰς τοιαύτας ἐξομολογήσεις ὅπου κάμνεις· διότι ὁμοιάζεις μὲ ἐκείνους ὅπου λέγει ὁ Δαβίδ, πῶς σχίζουν τὰ ροῦχα τους καὶ φαίνονται πῶς ἀδημονοῦν ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ ἐαωτερικῶς εἰς τὴν καρδίαν δὲν κατανύγονται· «διεσχίσθησαν καὶ οὐ κατενύγησαν»· (Ψαλμ. λδ΄ 19) καὶ διότι ἐξομολογούμενος πλένεις μόνον τὸ ἐξωτερικὸν σκεῦος καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς καρδίας σου, ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν βάθος της εἶναι γεμάτον ἀπὸ ἀκαθαρσίαν. «Καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντός τοῦ ποτηριοῦ καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν». (Ματθ. κγ΄. 26.)

Πλὴν ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι συμβαίνει ἐκεῖνο ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ συνέβῃ Ἤγουν ἂς ὑποθέσωμεν, πῶς ἐσὺ ὅπου δὲν ψηφᾷς τὴν ἁμαρτίαν ὅταν τὴν κάμνῃς, ὅταν ὅμως τὴν ἐξομολογῆσαι, τὴν ψηφᾷς πολὺ καλὰ καὶ τὴν βδελύττεσαι περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακὸν καὶ λυπῆσαι καὶ κατανύγεσαι μὲ πόνον τῆς καρδίας σου δι' αὐτὴν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξομολογήσεως. Ὅμως μὲ τοῦτο μόνον δὲν δύνασαι νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ τὸν ἀληθινὸν πόνον τῆς μετανοίας εἰς τὴν καρδίαν σου. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς τοῦτο, πρέπει νὰ σοῦ φανερώσωμεν ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα καὶ οἱ καρποὶ τῆς ἀληθινῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, διὰ νὰ ἔχῃς αὐτὰ εἰς τὸν ἑαυτόν σου ὡσὰν σημάδια. Διότι ἐσὺ νομίζεις πῶς ἀφ' οὐ ἐξομολογηθῇς μὲ κατάνυξιν εἰς τὸν πνευματικὸν τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξες καὶ ἀφ' οὗ σοῦ ἀναγνώσῃ ὁ πνευματικὸς τὴν συγχωρητικὴν εὐχήν, νομίζεις λέγω πῶς εἶσαι καθαρός, ὡσὰν νὰ μὴν ἔπραξες ποτὲ καμμίαν ἁμαρτίαν καὶ πῶς μισεύεις ἀπό τοὺς πόδας τοῦ πνευματικοῦ, ὡσὰν νὰ ἐστάθης πάντοτε χωρὶς μολυσμόν· ἀλλὰ δεν εἶναι ὁ λογισμός σου οὗτος ἀληθινός. Διότι καθὼς τὸ βάπτισμα, μολονότι καὶ ἐξαλείφει τὸ προπατορικὸν καὶ κάθε ἄλλο προαιρετικὸν ἁμάρτημα, δὲν ἐξαλείφει ὅμως τὴν ἄγνοιαν τοῦ νοός καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἔμφυτον κλίσιν τῆς καρδίας εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἄλλα ἀποτελέσματα ὅπου ἐπροξένησεν εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων αὐτὸ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα· ἔτσι καὶ ἡ ἐξομολόγησις ὅπου γίνῃ καλῶς καὶ καθὼς πρέπει, μολονότι καὶ ἐξαλείφει τὰς ἁμαρτίας, ὅμως δὲν ἐξαλείφει καὶ ὅλον τὸ κακὸν ὅπου ἔκαμναν εἰς τὴν ψυχὴν αἱ ἁμαρτίαι· ἤγουν τὴν τύφλωσιν καὶ σκότωσιν τοῦ νοός, τὰς κακὰς κλίσεις καὶ διαθέσεις καὶ συνηθείας καὶ ἕξεις τῆς καρδίας· τὴν φθορὰν καὶ ἀχρειότητα τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀσχημάδα τοῦ κατ' εἰκόνα καὶ

καθ' ὁμοίωσιν. Διότι ἡ ἐξομολόγησις δὲν παίρνει ἀπὸ λόγου μας ὅλην τὴν ποινὴν καὶ τὸν κανόνα ὅπου πρέπει νὰ λάβωμεν ἡμεῖς διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· οὐδὲ σηκώνει ὅλην τὴν δύναμιν τῶν κακῶν ἕξεων καὶ συνηθειῶν ὅπου ἐλάβομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἐνῶ κάποιόν τι τὰς ὀλιγοστεύει· διότι αὐτὰ ὅλα τὰ ἀφήνει εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ διορθώσομεν καὶ νὰ τὰ ἐξαλείψομεν ἡμεῖς μὲ τὸν παντοτεινὸν πόνον τῆς καρδιᾶς μας καὶ μὲ τοὺς κόπους καὶ μόχθους καὶ ἀγῶνας τῆς μετανοίας, ὅπου χρεωστοῦμεν νὰ κάμνομεν εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν.

Ἤξευρε λοιπὸν ἀγαπητέ, ὅτι ὕστερον ἀπὸ μίαν κατανυκτικὴν ἐξομολόγησιν ὅπου κάμης, πρέπει α'. νὰ τελειώσης τὸν κανόνα καὶ τὴν παιδείαν ὅπου ἤθελε σοῦ δώση ὁ πνευματικὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, κἂν νηστεία εἶναι, κἂν γονυκλισίαι, κἂν προσευχή, κἂν ἄλλο τί. β΄. Πρέπει νὰ πληρώσης μὲ εὐχαριστίαν καὶ ὑπομονὴν ἀγόγγυστον καὶ τὸν κανόνα καὶ τὴν παιδείαν ὅπου ἤθελε σοῦ δώσει ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἰατρεύση τὰς ἁμαρτίας σου, εἴτε ἀρρώστεια εἶναι, εἴτε ἀδικίαι εἴτε στέρησις τῶν ὑπαρχόντων σου, εἴτε θάνατος ἄωρος ἰδικός σου, ἢ τῶν συγγενῶν καὶ ἠγαπημενών σου· εἴτε ἄλλοι πειρασμοὶ γινόμενοι παρὰ τῶν δαιμόνων, ἢ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἢ παρὰ τῆς διεφθαρμένης φύσεως, καθὼς τοιαύτας παιδείας ἔδωκεν εἰς τὸν Δαβὶδ ὁ Θεὸς ὕστερα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν τῆς μοιχείας καὶ τοῦ φόνου. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ σοφώτερος πνευματικὸς ἀπὸ ὅλους καὶ αὐτὸς ἠξεύρει νὰ διορθώνῃ τοὺς ἁμαρτωλούς, καλλίτερα ἀπὸ ὅλους τοὺς πνευματικοὺς μὲ σωστὸν κανόνα. Καὶ διότι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ἀνίσως συγχωρῇ ὁμοῦ μὲ τὸ πταῖσμα καὶ τὴν αἰώνιον τιμωρίαν, ὅμως δὲν τὴν συγχωρεῖ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ την συγχωρεῖ μὲ κἄποιαν τινὰ πληροφορίαν τοῦ προσωρινοῦ τούτου κανόνος καὶ τῆς παιδείας. (εἶπα δὲ κἄποιαν τινὰ πληροφορίαν, διότι μολονότι καὶ ὁ κανὼν τοῦ ἁμαρτωλοῦ συνεργεῖ εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του ὅμως ὅλον τὸ πᾶν τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, εἶναι τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀπειρότιμος ἱκανοποίησις ὅπου ἔκαμνεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου Του, καθὼς λέγουσιν οἱ ἱεροὶ θεολόγοι.). Καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν παιδεύσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν μὲ κανόνα καὶ παιδείαν προσωρινὴν διὰ τὰς ἁμαρτίας του, βεβαιότατα θέλει τὸν παιδεύσει εἰς τὴν ἄλλην μὲ μίαν παντοτεινὴν κάμινον τῆς κολάσεως· ἔτσι ἔλεγεν ὁ δίκαιος Ἰώβ, ὅτι ἐφοβεῖτο δι' ὅλα τοῦ τὰ ἔργα· «σείομαι πᾶσι τοῖς μέλεσι» (θ΄. 28.)· διότι ἤξευρε πῶς ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ ὅλον τὸ χρέος τοῦ ἁμαρτωλοῦ· «οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ ἀθῷόν με ἐάσεις» (αὐτόθι).

Γ΄. Ἤξευρε, ὅτι καθὼς ἐκεῖνος ὅπου ζητεῖ νὰ φυτεύσῃ περιβόλι εἰς ἕνα τόπον ἄγριον, χρειάζεται τέσσαρα πράγματα, α΄ νὰ κόψῃ τὰ βλαστάρια καὶ τοὺς κλάδους τῶν ἀγρίων δένδρων, β΄. νὰ βγάλῃ καὶ τὰς ρίζας ὅλας τῶν ἀγρίων ἐκείνων δένδρων· διότι ἂν μείνωσιν αἱ ρίζαι, πάλιν βγάζουν βλαστάρια, γ΄. νὰ φυτεύσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκείνων τῶν ἀκάρπων δένδρων, ἀλλὰ ἥμερα καὶ καρποφόρα· καὶ δ΄ χρειάζεται νὰ φυλάττῃ τὰ δένδρα ταῦτα ἀπὸ κάθε ζῶον καὶ ἀπὸ κάθε ἐναντιότητα, ἕως ὅτου νὰ πιάσουν ρίζας, νὰ γίνουν δένδρα μεγάλα καὶ νὰ κάμνουν καρπόν. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, τέσσαρα πράγματα χρειάζεσαι.

Α΄. Νὰ κόψῃς τὰ βλαστάρια καὶ τοὺς κλάδους τῆς ἁμαρτίας, ἤγουν νὰ κάμνῃς μίαν στερεὰν ἀπόφασιν μὲ ὅλην σου τὴν θέλησιν καὶ καρδίαν, ὅτι ἄλλην μίαν φορὰν νὰ μὴ κάμνῃς πλέον τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὴν κάθε πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας, καθὼς ἀπέχεις καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν κόλασιν. Διότι κλάδοι καὶ βλαστάρια εἶναι αἱ νέαι πράξεις τῆς ἁμαρτίας. Ταύτην δὲ τὴν ἀποχὴν τῆς πράξεως τῆς ἁμαρτίας θέλουν προξενήσει εἰς τοῦ λόγου σου, τὸ νὰ παρακαλῇς πάντοτε τὸν Θεὸν νὰ σὲ φυλάττῃ μὲ τὴν χάριν Του· τὸ νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν θάνατον, τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν κόλασιν· τὸ νὰ μεταλαμβάνῃς μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν καὶ μὲ

τὴν ἄδειαν τοῦ πνευματικοῦ σου συνεχῶς τὰ Θεία Μυστήρια μάλιστα δὲ θέλει σὲ βοηθήσει εἰς τοῦτο, τὸ νὰ φεύγῃς ὅλα τὰ αἴτια τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐξαιρέτως τὸ νὰ φεύγῃς τὰς κακὰς θεωρίας καὶ συνομιλίας καὶ φιλίας τῶν προσώπων ἐκείνων, μὲ τὰ ὁποία ἥμαρτες, ἢ καὶ ὅλως νὰ φεύγῃς τὰς συναναστροφὰς ἐκείνας ὅπου βλάπτουν τὴν ψυχήν σου. β΄. Χρειάζεται ὄχι μόνον νὰ κόψῃς τοὺς κλάδους τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴν ἀποχὴν τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ νὰ βγάλῃς τὰς ρίζας τὰς ἁμαρτίας· ρίζαι δὲ τῆς ἁμαρτίας εἶναι αἱ κακαὶ κλίσεις καὶ αἱ ἕξεις καὶ τὰ πάθη καὶ αἱ ὀρέξεις καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῆς ἁμαρτίας· ὅπου μένουν ριζωμέναι μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου καὶ ὕστερα ἀφ' οὗ κάμῃς ἀποχὴν τῆς πράξεως τοῦ κακοῦ καὶ κατ' ἐνέργειαν δὲν ἁμαρτάνῃς· τὰς ὁποίας κλίσεις καὶ ρίζας καὶ κακὰς συνήθειας καὶ ἕξεις καὶ πάθη καὶ ἐνθυμήσεις τῆς ἁμαρτίας, χρειάζεται νὰ ἀγωνισθῇς ἀδελφέ διὰ νὰ τὰς βγάλῃς καὶ νὰ τὰς ἐκριζώσῃς τελείως ἀπὸ τὴν καρδίαν σου. Διότι ἂν δὲν τὰς βγάλῃς, εἶναι κίνδυνος νὰ ἀναβλαστήσουν πάλιν καὶ γεννήσουν εἰς ἐσὲ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· «ὡς γὰρ εἴτις φυτοῦ τοὺς κλάδους ἐκκόψαι θελήσετε τὴν ρίζαν ἐάσας, οὐδὲν ἧττον ἡ ρίζα μένουσα ταῦτα πάλιν βλαστάνει· οὕτως, ἐπειδὴ τινα τῶν ἁμαρτημάτων οὐκ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων φύεται· ἀνάγκη πάσα τὸν καθαρεῦσαι ἀπ' αὐτῶν βουλόμενον, τὰ πρῶτα αἴτια τῶν ἁμαρτημάτων ἐκείνων ἐξᾶραι». (ὅρα κατ' ἐπιτομ. σπθ΄.) Διὰ τοῦτο βλεπομεν πολλοὺς μετανοημένους, οἱ ὁποῖοι ἐνῶ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἐνεργήσουν πλέον τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὴν πρᾶξιν, ἐνῶ καὶ ἔκοψαν τοὺς κλάδους τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴν τελείαν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ· ὅμως τὰς ρίζας ἀφῆκαν καὶ μὲ τὴν καρδίαν κλίνουσι πάλιν καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν ἁμαρτίαν καὶ μὲ τὸν νοῦν τους συχνάκις τὴν ἐνθυμοῦνται. Καὶ καθὼς οἱ Ἰσραηλῖται, κατὰ μὲν τὸ σῶμα καὶ τὸ ἔργον, ἐβγῆκαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ διὰ τοῦτο ἐνθυμοῦντο καὶ ἐπεθύμουν τὰ σκόρδα καὶ τὰ κρομμύδια καὶ τὰ κρέατα τῆς Αἰγύπτου· «Τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέας; Ἐμνήσθημεν τοὺς ἰχθύας, οὓς ἠσθίομεν ἐν Αἰγύπτῳ δωρεὰν καὶ τοὺς σικὺους καὶ τοὺς πέπονας καὶ τὰ πράσα καὶ τὰ κρόμμυα καὶ τὰ σκόρδα». (Ἀριθ. ια΄. 4) Ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀφήνουν ἀληθινὰ τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὸ ἔργον, ἀλλὰ δὲν ἀφήνουν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐνθύμησιν καὶ κλίσιν καὶ ἐπιθυμίαν τους, συγχωροῦσι καὶ τὸν ἐχθρόν τους καὶ τοῦ βάλλουν μετάνοιαν καὶ δὲν τοῦ κάμνουν ἐκδίκησιν· ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα μόνον καὶ μὲ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα, εἰς τὴν καρδίαν τους ὅμως φυλάττουν ἀκόμη κάποιον πάθος μνησικακίας καὶ δὲν ἀγαποῦν τὸν ἐχθρόν τους μὲ τελειότητα· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἀκολουθήσῃ καμμία δυστυχία εἰς αὐτὸν χαίρουσι· καὶ ὅταν τοῦ ἀκολουθήσῃ εὐτυχία, λυποῦνται. Καὶ ἔχουσι μὲν ἀπόφασιν στερεὰν νὰ μὴν ἁμαρτήσουν πλέον μὲ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ὅπου ἥμαρτον μίαν φοράν, ὅμως εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο ἔχουν πάντοτε μίαν ἐνθύμησιν καὶ κλίσιν κρυφήν καὶ διὰ τοῦτο συχνὰ στρέφουν τὰ ὀμμάτιά τους καὶ τὸ βλέπουν καὶ ἀγαποῦν νὰ συνομιλοῦν μὲ αὐτὸ· καθὼς καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Λώτ, ἐχωρίσθη μὲν ἀπὸ τὰ Σόδομα μὲ τὸ σῶμα, δὲν ἐχωρίσθη ὅμως καὶ κατὰ τὴν καρδίαν καὶ διὰ τοῦτο ἐστράφη νὰ τὰ ἰδῇ· «καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός». (Γεν ιθ΄). Ἢ καθὼς κάμνουν οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέχουσι μὲν ἀπὸ τὸ πεπόνι καὶ ἀπὸ ἄλλα βλαβερὰ φαγητὰ καὶ δὲν τὰ τρώγουσι· διότι φοβοῦνται νὰ μὴν ἀποθάνουν· συχνὰ ὅμως ἐρωτοῦν διὰ τὰ φαγητὰ αὐτά καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσουν τὴν ὄρεξιν ὅπου ἔχουν εἰς αὐτὰ καὶ νὰ τὰ φάγουν, τὸ ὀλιγώτερον θέλουν νὰ τὰ πιάσουν μὲ τὸ χέρι των καὶ νὰ τὰ μυρισθοῦν μὲ τὴν ὄσφρησίν τους καὶ νομίζουν διὰ εὐτυχεῖς ἐκείνους ὅπου ἠμποροῦν καὶ τὰ τρώγουν.

Διά τοῦτο καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θέλον νὰ μᾶς φανερώσῃ τὰς κακὰς αὐτὰς ρίζας καὶ κλίσεις καὶ συνήθειας καὶ ἕξεις ὅπου μένουν εἰς τὴν καρδίαν, μετὰ τὴν πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας, ποτὲ μὲν λέγει μὲ τὸ στόμα τοῦ Σειράχ, «ἐτελεύτησεν αὐτοῦ ὁ Πατὴρ· καὶ ὡς οὐκ ἀπέθανεν· ὅμοιον γὰρ αὐτῷ

κατέλιπε μετ᾽ αὐτὸν» (λ΄. 4.) τὰ ὁποῖα λόγια ἠμποροῦν τροπολογικῶς νὰ νοηθοῦν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία μολονότι καὶ ἀποθαίνῃ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας· ὅμως φαίνεται σχεδὸν ὅτι δὲν ἀποθαίνει· διότι ἀφήνει εἰς τὴν καρδίαν ζωντανὴν τὴν κακὴν συνήθειαν καὶ κλίσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ὁποίαν συνήθειαν ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν δικαίως θυγατέρα τῆς ἁμαρτίας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μητέρα τῆς ἁμαρτίας. Διότι αὐτὴ ἐὰν δὲν ἐκριζωθῇ, δύναται νὰ γεννᾷ πάλιν ἄλλας ἁμαρτίας· ποτὲ δὲ πάλιν θέλοντας νὰ μᾶς φανερώσῃ, ὅτι αὐτὴ ἡ κακὴ διάθεσις, καὶ αὐτὴ ἡ κακὴ συνήθεια ὅπου ἀφήνει ἡ ἁμαρτία εἰς τὴν καρδίαν, πηγαίνει πάντοτε εἰς αὔξησιν ἀπὸ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον, κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτιῶν καὶ βάνει πάντοτε τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον, μᾶς λέγει διὰ τοῦ Παροιμιαστοῦ, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἀκολουθεῖ τὰς ἀπηγορευμένας ἡδονάς ὡσὰν τὸ βόδι· ἤγουν βραδέως καὶ μὲ ἀργοπορίαν καὶ μὲ ἀντίστασιν καὶ ἐναντιότητα· «ὥσπερ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται» (ζ΄ 22). Ἔπειτα μᾶς λέγει, ὅτι ζητεῖ τὰς ἁμαρτίας ὡσὰν τὸ ἐλάφι, πηδῶν δηλ. καὶ ἐπιθυμῶν αὐτάς· «ἢ ὡς ἔλαφος τοξεύματι πεπληγὼς εἰς τὸ ἧπαρ» (αὐτόθι) καὶ τέλος πάντων, προσθέτει, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς πηγαίνει πετῶν ὡς ὄρνεον, διὰ νὰ κάμνῃ κυνήγιον τὴν ἁμαρτίαν· «σπεύδει δὲ ὡς ὄρνεον εἰς παγίδα, οὐκ εἰδώς, ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει» (αὐτόθι). Ὁμοίως μᾶς λέγει καὶ διὰ τοῦ Δαβίδ, ἄλλοτε μέν, ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνδύεται τὴν κατηραμένην ἁμαρτίαν, ὡσὰν τὸ ἴδιον φόρεμα «ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον» (Ψαλμ. ρη΄. 18). Ἔπειτα λέγει, ὅτι κακὴ συνήθεια τῆς ἁμαρτίας, μὲ τὰς πράξεις ὅπου γυρίζει πάλιν καὶ κάμνει, διαπερνᾷ πάντοτε πλέον ἐσωτερικῶς, καθὼς καὶ τὸ νερὸν ὅπου πίνομεν διαπερνᾷ μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα μας «καὶ εἰσῆλθεν ὡσεὶ ὕδωρ εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ (αὐτόθι) καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον προσθέτει, ὅτι ἡ ἁμαρτία ὡσὰν τὸ λάδι διαπερνᾷ ἕως καὶ εἰς τὰ κόκκαλα, ἕως καὶ εἰς τοὺς ἐνδοτέρους μυελοὺς τῶν κοκκάλων αὐτοῦ· «καὶ ὡσεὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ» (αὐτόθι). Ἄλλοτε δέ, ὅτι ἡ ἁμαρτία πρῶτον μὲν μᾶς διώκει ὡσὰν ἐχθρὸς «καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου» (Ψαλμ. ζ΄)· ὕστερον ἀφοῦ μας πιάσῃ, μᾶς ρίπτει εἰς τὴν γῆν καὶ μᾶς καταπατεῖ· «καὶ καταλάβει καὶ καταπατῆσαι εἰς γῆν τὴν ζωήν μου»· (αὐτόθι) καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον μᾶς κατασταίνει εἰς λεπτὸν κονιορτόν, διὰ νὰ μᾶς πάρῃ ὁ ἄνεμος καὶ νὰ ἀφανισθῶμεν τελείως «καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνῶσαι» (αὐτόθι).

Μὲ αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια λόγια τῆς Γραφῆς, μᾶς δίδει εἴδησιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς προείπομεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ὅσον περισσότερον ἀκολουθεῖ νὰ ἁμαρτάνῃ τόσον περισσοτέρας καὶ δυνατωτέρας κακὰς κλίσεις καὶ συνηθείας καὶ ἕξεις καὶ πάθη προξενεῖ εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ ἀκολούθως τόσον περισσότερον μακραίνει ἀπὸ τὴν σωτηρίαν της. Καὶ πρὸς τούτοις μᾶς δίδει εἴδησιν, ὅτι ἡ ἁμαρτία δὲν βγαίνει εὔκολα ἀπὸ τὸν ἁμαρτωλόν, καθὼς βγάνει τις τὸ λερωμένον ροῦχον του καὶ τὸ ρίπτει· ἀλλὰ εἶναι ὡσὰν ἕνα δένδρον ὅπου ἔχει τὰς ρίζας του ριζωμένας μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας καὶ ἔχει διαπεπερασμένα τὰ κλωνάρια του ἕως μέσα εἰς τὰ κόκκαλα καὶ τοὺς μυελούς. Οἱ δὲ ἁμαρτωλοί, ὡς μωροὶ καὶ ἀνόητοι, νομίζουν, ὅτι εἶναι εὔκολον πρᾶγμα τὸ νὰ γλυτώσῃ τις ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· καὶ πιστεύουν, ὅτι τὸ νὰ κάμνουν μίαν ἁμαρτίαν καὶ τὸ νὰ κάμνουν ἑκατὸν ἁμαρτίας, εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι, ὅταν προσθέτουν ἀνομίαν εἰς τὴν ἀνομίαν, βάνουν πάντοτε εἰς χειροτέραν κατάστασιν τὴν σωτηρίαν τους· ἐπειδὴ καὶ ὁ νοῦς του τυφλώνεται πάντοτε περισσότερον καὶ ἡ καρδία τους πάντοτε σκληρύνεται καὶ τὸ βάρος αὐξάνει περισσότερον καὶ τοῦ Θεοῦ αἱ βοήθειαι λείπουν διὰ νὰ τοὺς περικρατοῦν καὶ δυναμώνεται περισσότερον ὁ πόλεμος τοῦ διαβόλου κατ᾽ ἐπάνω τους διὰ νὰ πολεμῇ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ὀλιγωστεύουν διὰ νὰ νικοῦν τὸν ἐχθρόν. Ὅθεν σοφώτατα ἕνας διδάσκαλος παρομοιάζει τοὺς μετανοημένους ἐκείνους ἁμαρτωλούς, ὅπου νεωστὶ ἐβγῆκαν

ἀπὸ τὸ στάσιμον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἔκαμναν ἀποχήν τοῦ κακοῦ μὲ τοὺς ἀρρώστους ἐκείνους ὅπου ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Διότι αὐτοί, μολονότι καὶ δὲν εἶναι ἀληθινὰ ἄρρωστοι, ὅμως εἶναι κιτρινιασμένοι καὶ ἄσχημοι· τρώγουν, ἀλλὰ χωρίς ὄρεξιν· κοιμῶνται, ἀλλὰ χωρίς ἀνάπαυσιν· γελοῦν, ἀμὴ δίχως χαρὰν· περιπατοῦν, ἀλλὰ περισσότερον φαίνονται πὼς σύρνονται παρὰ πὼς περιπατοῦν· καὶ ἐν συντομίᾳ εἰς ὅ,τι καὶ ἂν κάμνουν, δοκιμάζουν μεγάλον βάρος καὶ δυσκολίαν καὶ ἀδυναμίαν. Ἔτσι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἀφῆκαν νεωστὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἂν τύχῃ νὰ κάμνουν κανένα καλόν, δὲν τὸ κάμνουν μὲ ἐκείνην τὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν ὅπου πρέπει, ἀλλὰ τὸ κάμνουν μὲ μεγάλον βάρος καὶ ἀδυναμίαν καὶ δυσκολίαν· διότι τὰ λείψανα καὶ αἱ ρίζαι τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν καρδίαν τους καὶ τελείως δὲν ἰατρεύθησαν.

Τὰς ρίζας δὲ ταύτας καὶ κακὰς κλίσεις καὶ πάθη τῆς ἁμαρτίας ὅπου ἔμειναν εἰς τὴν καρδίαν σου, πῶς δύνασαι νὰ τὰς βγάλῃς; ἄκουσον. Ἐκεῖνοι ὅπου θέλουν νὰ βγάλουν κανενὸς δένδρου μεγάλου τὴν ρίζαν, μεταχειρίζονται τσαπιά, δικέλλια, τσεκούρια καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα, ἔτσι πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς καὶ ἐσὺ πολλὰ ἐργαλεῖα διὰ νὰ βγάλῃς τὰς κακὰς αὐτὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας· ἤγουν νὰ μεταχειρίζεσαι ἐγκράτειαν φαγητῶν καὶ ποτῶν, ἐγκράτειαν ὕπνου, γονυκλισίας, χαμαικοιτίας καὶ κάθε ἄλλην κακοπάθειαν τοῦ σώματος ἐξωτερικήν. Διότι αὐτὰ ὅλα, ὄχι μόνον βγάνουν τὰ χώματα ὅπου εἶναι τριγύρω εἰς τὰς ρίζας καὶ σαλεύουν τὰς ρίζας καὶ τὰς σείουν, ἀλλὰ ἀκόμη κτυποῦν καὶ κόπτουν τὰς ρίζας αὐτάς· διότι συντρίβουν τὴν καρδίαν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι φυτευμέναι αὗται αἱ ρίζαι, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ ἀσκητής «ἄνευ συντριμμοῦ καρδίας ἀδύνατον ἀπαλλαγῆναι κακίας» συντρίβει δὲ καρδίαν ἡ τριμερὴς ἐγκράτεια, ὕπνου λέγω καὶ γαστρός καὶ σωματικῆς ἀνέσεως. Τὸ κοπτικώτερον ὅμως ἀπὸ ὅλα τσεκοῦρι καὶ ἐργαλεῖον, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ κόψῃ καὶ νὰ βγάλῃ τὰς κακὰς αὐτὰς ρὶζας τῆς ἁμαρτίας, εἶναι ὁ πόνος τῆς καρδίας καὶ ἡ συντριβὴ καὶ λύπη τῆς ψυχῆς, τὸν ὁποῖον πόνον θέλει σοῦ προξενήσει ἡ ἐνθύμησις τούτων τῶν ἑπτά. α΄ Πὼς ἔβλαψες τὸν Θεὸν καὶ τὰς φυσικὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς ἁμαρτίας σου· β΄. πὼς ἐφάνης ἀχάριστος εἰς τόσας ἀπείρους εὐεργεσίας ὅπου σοῦ ἔκαμνεν ὁ Θεός· γ΄. πὼς ἔκαμνες μίαν ἀνήκουστον ἀδικίαν καὶ καταφρόνησιν εἰς τὴν ἐξαγορὰν ὅπου σοῦ ἔκαμνεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τόσα Πάθη καὶ μὲ τὸ ἴδιον αἷμα Του. δ΄ πὼς ἔβλαψες καὶ ἐσὺ τὸν ἑαυτόν σου καὶ προσκαίρως καὶ αἰωνίως, μὲ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνες· ε΄. πῶς ἔχασες τὸν Θεὸν καὶ τὴν θείαν χάριν τῆς υἱοθεσίας καὶ δικαιώσεως ὅπου εἶχες· ς΄. πὼς ὑστερήθης τὴν αἰώνιον μακαριότητα τοῦ παραδείσου· καὶ ζ΄. πὼς ἐκέρδισες μίαν ἄπειρον κόλασιν καὶ μίαν αἰωνιότητα βασάνων μὲ τὰς ἁμαρτίας σου.

Πρέπει δὲ ὁ πόνος αὐτὸς νὰ εἶναι α΄ τόσον δραστικὸς καὶ τόσον ἄκρος καὶ μεγάλος, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν καθὼς εἶναι ὁ πόνος μιᾶς μαχαίρας ὅπου σοῦ δώσουν, ἢ μιᾶς μεγάλης βελόνης, ἢ ἀκάνθης, ὅπου ἔμβῃ μέσα εἰς τὸ ποδάρι σου περὶ οὗ ἔλεγεν ὁ Δαβὶδ· «ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγῆναί μοι ἄκανθαν» (Ψαλμ. λα΄. 4.)· εἰς τρόπον ὥστε ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ λύπη νὰ πλακώνῃ μὲ τὸ βάρος του τὴν καρδίαν σου, ὡσὰν μία πλάκα καὶ νὰ τὴν συντρίβῃ, νὰ τὴν κατατσακίζῃ καὶ νὰ τὴν κάμνῃ νὰ βγάνῃ πότε μὲν ἀναστεναγμούς, πότε δὲ καὶ δάκρυα. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀββᾶ Ἰσαάκ, ὅτι «Μετάνοιά ἐστι καρδία συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη» (Λογ. πα΄. σελ. 452.) καὶ πάλιν «Μετάνοιά ἐστι καταλεῖψαι τὰ πρότερα καὶ λυπεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν» (αὐτόθι). β΄ Ὁ πόνος αὐτὸς καὶ ἡ λύπη τῆς καρδίας πρέπει νὰ εἶναι παντοτεινός· καθὼς εἶναι παντοτεινὴ καὶ ἡ μετάνοια. Ὅθεν παντοτεινὰ πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ ἐσὺ ἀδελφὲ τὸν τοιοῦτον πόνον εἰς τὴν καρδίαν σου· διότι ἐν ὅσῳ ἔχεις τὸν πόνον αὐτόν, εὑρίσκεσαι εἰς τὴν μετάνοιαν· εὐθὺς δὲ ὅπου λείψει ὁ πόνος αὐτὸς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, παρευθὺς λείπεις καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὴν

μετάνοιαν, καθὼς λέγει Γεώργιος ὁ Κορέσσιος μετὰ τῶν λοιπῶν θεολόγων. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεῖος Ἰσαάκ, «ὅτι οὐδεμία τῶν ἀρετῶν ὑψηλοτέρα τῆς μετανοίας· ὅτι οὐδὲ τελειωθῆναι δύναται τὸ ἔργον αὐτῆς πώποτε». (Λογ. νε΄. σελ. 325.)[224](α).

Διὰ τρία δὲ αἰτία πρέπει νὰ εἶναι ὁ πόνος τῆς καρδίας καὶ ἡ μετάνοια παντοτεινὴ· α΄. διότι ἡ ἁμαρτία διὰ τοῦτο λέγεται θανάσιμος, διότι εὐθὺς ὅπου τὴν κάμνῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἄξιος διὰ νὰ θανατωθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν ζωήν, (καθὼς καὶ ὁ παλαιὸς νόμος μὲ θάνατον ἐπαίδευε τὰς θανασίμους ἁμαρτίας καὶ ἔτσι νὰ ριφθῇ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν· ὁ Θεὸς ὅμως διὰ τὴν ἄκραν του φιλανθρωπίαν, δὲν τὸν θανατώνει, ἀλλὰ τοῦ χαρίζει τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἀφήνει νὰ ζήσῃ μὲ σκοπὸν διὰ νὰ μετανοῇ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὅπου ἔκαμνεν, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Μᾶρκος ὁ ἀσκητής· «ἅπαξ ὁ ἄξιος θανάτου γεγονὸς κατὰ τὸν νόμον τεθανάτωται· ὁ δὲ ζῇ ἐν πίστει ζῇ, μετανοίας ἕνεκεν». (Λόγ. περὶ μεταν.). Ὅθεν ὁ ἄνθρωπος ἀφ᾽ οὗ μίαν φορὰν πέσῃ εἰς ἁμαρτίαν καὶ μάλιστα θανάσιμον, πλέον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀμεριμνήσῃ εἰς ὅλην του τὴν ζωήν· ἀλλ᾽ ἔχει χρέος καθ᾽ ἑκάστην νὰ λυπῆται καὶ νὰ πονῇ· νὰ ἀναστενάζῃ καὶ νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν ἁμαρτίαν του, κἂν καὶ ἔλαβεν τὴν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν πνευματικόν του· καθὼς καὶ ὁ προφήτης Δαβίδ· μὲ ὅλον ὅπου ἐσυγχωρήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν διά τοῦ προφήτου Νάθαν διὰ τὰς δύο ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνε καὶ μὲ ὅλον ὅπου ἐπλήρωσεν ἀρκετὸν κανόνα δι᾽ αὐτάς, μὲ τὴν ἀποστασίαν ὅπου τοῦ ἔκαμνεν Ἀβεσσαλὼμ ὁ υἱός του καὶ τὸν ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὸ βασίλειόν του· ὅμως πάλιν αὐτὸς ὕστερον δὲν ἔπαυε νὰ μεριμνᾷ καὶ νὰ μετανοῇ, καὶ νὰ κλαίῃ δι᾽ αὐτάς εἰς ὅλην του τὴν ζωήν· δι᾽ ὅ καὶ ἔλεγε· «τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου». (Ψαλμ. λζ΄ 19.) καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «λούσω καθ᾽ ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω». (Ψαλμ. Ϛ΄. 6). Καὶ κλίνην μὲν ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸν τόπον ὅπου ἔπραξε τὴν μοιχείαν· στρωμνὴν δὲ τὸν τόπον ὅπου ἔδωκεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου κατὰ τοῦ ἀθώου Οὐρία, καθὼς τινες διδάσκαλοι ἑρμηνεύουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅσας φοράς ἤκουε τὸν πετεινὸν νὰ φωνάζῃ, ἐνεθυμεῖτο τὴν ἄρνησιν ὅπου ἔκαμεν καὶ ἐμετανόει καὶ ἔκλαιεν, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Κλήμης ὁ μαθητής του. Ὅθεν καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος «στέναξον, λέγει ὅταν ἁμάρτῃς... καὶ τοῦτο ποίει διηνεκῶς· τοῦτο γὰρ ἐξομολόγησις· μὴ νῦν μὲν φαιδρός, αὔριον δὲ σκυθρωπός, εἶτα φαιδρός· ἀλλὰ διαπαντὸς μένε ἐν τῷ πενθεῖν καὶ συντρίβειν σεαυτόν· «μακάριοι γάρ φησιν οἱ πενθοῦντες». (Ματθ. ε΄. 4.) Τουτέστιν οἱ διηνεκῶς τοῦτο ποιοῦντες· μένε τοῦτο ποιῶν διηνεκῶς καὶ σαυτῷ προσέχων καὶ συντρίβων σου τὴν καρδίαν, ὡς ἂν τις γνήσιον υἱὸν ἀποβαλὼν πενθοίη» (Λόγ. ε΄. εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. β΄.).

Τὸ β΄ αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ πόνος τῆς καρδίας καὶ ἡ μετάνοια πρέπει νὰ εἶναι παντοτεινά, εἶναι διότι κάθε ἁμαρτία εἶναι ὡσὰν πληγή καὶ ἄν ἡ πληγὴ αὐτὴ ἰατρευθῇ, ὅμως ἡ οὐλὴ καὶ τὸ σημάδι, ὁ τύπος τῆς πληγῆς ταύτης, ἀπομένει εἰς τὴν ψυχὴν καὶ νὰ ἐξαλειφθῇ τελείως εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δὲν εἶναι δυνατὸν· καθὼς λέγουσι πολλοὶ θεολόγοι. Οὐ δύναται γὰρ ἕνας ὅπου ἔκλεψε μίαν φοράν, ἢ ἐπόρνευσεν, ἢ ἐφόνευσεν νὰ γίνῃ τόσον ἀθῶος καὶ τόσον καθαρὸς διὰ τῆς μετανοίας, ὡσὰν νὰ μὴν ἔκλεψεν ὁλότελα, ἢ νὰ μὴν ἐπόρνευσεν, ἢ νὰ μὴν ἐφόνευσεν· διὰ τοῦτο ὅσας φοράς ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνθυμηθῇ τὰς ἁμαρτίας ὅπου ἔκαμνε καὶ ἰδῇ τοὺς τύπους καὶ τὰ σημάδια τῶν πληγῶν του, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ λυπῆται δι᾽ αὐτὰς καὶ νὰ μὴ κλαίῃ καὶ νὰ μὴ μετανοῇ κἂν ἔστω καὶ ἂν ὑποθέσομεν πῶς εἶναι ἰατρευμέναι αἱ πληγαὶ του αὐταί. Ὅλων λοιπῶν τῶν ἁμαρτιῶν αἱ οὐλαὶ καὶ τὰ σημάδια μένουν εἰς τὴν

---

[224] Καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος λέγει· εἰ οὖν ἕως θανάτου ὥρισε τὴν μετάνοιαν (ὁ Κύριος δηλ.) ὁ πρὸ θανάτου λέγων αὐτὴν τετελεκέναι, λύει τὴν ἐντολὴν ὑφαιρῶν τὸν θάνατον· ὅθεν μικροῖς τε καὶ μεγάλοις ἕως θανάτου ἀτέλεστος ἡ μετάνοια (λόγ. περὶ μετανοίας).

ψυχὴν ἀνεξάλειπτα, ὡς εἴπομεν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα τῶν σαρκικῶν ἁμαρτιῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὸν περὶ Παρθενίας λόγον τοῦ λέγει, ὅτι ἡ μετάνοια δύναται μὲν νὰ συγχωρήση τὴν ἁμαρτίαν ἑνὸς ἀνδρὸς ἢ μιᾶς γυναικὸς ὅπου ἔφθειραν τὴν παρθενίαν τους καὶ ἐπόρνευσαν, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ κάμνη καὶ τὴν ἐφθαρμένην ὡσὰν ἄφθαρτον καὶ παρθένον. Διὰ τοῦτο καὶ προξενεῖ πὲνθος εἰς τοὺς πορνεύσαντας ἢ εἰς τὰς πορνευθείσας εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς των· «μετάνοια μὲν γὰρ ἀφίησιν ἁμαρτίας, τὴν δὲ ἐφθαρμένην, ὡς μὴ ἐφθαρμένην ἀδυνατοῦσα ποιῆσαι διὰ βίου ὀδύρεται. Πῶς γὰρ τὸ φθαρὲν ἔτι ἄφθορον γενήσεται; πῶς δὲ καθάπαξ τὸ τρωθὲν ἐπιθυμία τε καὶ ἡδονὴν καὶ πάθει, ὡς ἄτρωτον ἔτι γενήσεται, τῶν σημαντήρων τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι διόλου μενόντων;» Καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ μετανοίας λόγου «ἔστι φησὶν ἴασις καὶ μετὰ τὸ ἕλκος, ἀλλὰ μένει ἡ οὐλή». Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· «οὐκ ἔστι φησὶν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασις κἂν ὅτι μάλιστα ἐπιζητῶμεν αὐτὴν ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσιν· ἐξ ὧν συνούλωσις μὲν ἔρχεται μόλις· ἔρχεται γὰρ καὶ πιστεύομεν· εἰ δὲ καὶ τὰς οὐλὰς ἐξαλείφομεν ἀγαπώην ἄν. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς χρήζω φιλανθρωπίας». (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα). Ὁ δὲ Θεῖος Χρυσόστομος εἰ καὶ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς ὅταν ἐξαλείφη τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲν ἴχνος συγχωρεῖ μεῖναι, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑγείας καὶ τὴν εὐμορφίαν χαρίζεται». (Λόγ. περὶ μεταν. Οὗ ἡ ἀρχή· «Εἶ καὶ χθὲς ὑμῶν ἀπελείφθην»). Τοῦτο τὸ λέγει διὰ τὴν ἄπειρον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι διὰ τὴν μετάνοιαν, ἥτις ἀδυνατεῖ τοῦτο ποιῆσαι· φησὶ γὰρ· «οὐχ ὅτι καθ' ἑαυτὴν ἡ μετάνοια ἰσχύει τὴν ἁμαρτίαν ἀποσμήξασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ μετανοίᾳ κεράννυται ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ἡ ἄπειρος αὐτοῦ ἀγαθότης». Ὅθεν συμφώνως καὶ ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ ιθ΄. αὐτοῦ κανόνι λέγει· «παιδίον παρά τινος φθαρέν, εἰς ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται· εἰ γὰρ κἀκεῖνο διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας οὐχ ἥμαρτεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ σκεῦος ἐρράγη, καὶ εἰς ἱερὰν ὑπουργίαν ἄχρηστον γέγονε. Τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς θέλει νὰ φανερώση μὲ τὸν λόγον ἐκεῖνον ὅπου εἶπε διὰ τοῦ Προφήτου Ἀμώς· «παρθένος Ἰσραὴλ ἔσφαλεν, οὐκ ἔστιν ὁ ἀναστήσων αὐτήν». (ε΄ 2)· διὰ τοῦτο καὶ ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὸ Γεροντικόν, ὅτι ὁ Μέγας Μακάριος ἐλυπεῖτο πάντοτε καὶ ἔκλαιε, διότι ὅταν ἦτο μικρὸν παιδίον, ἔκλεψε μερικὰ ἀγγούρια ἀπὸ ἕναν κῆπον.

Τὸ γ΄. αἴτιον τοῦ παντοτεινοῦ πόνου καὶ τῆς παντοτεινῆς μετανοίας, εἶναι διότι κάθε ἄνθρωπος, κἂν δίκαιος εἶναι, κἂν ἁμαρτωλός, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μείνη ἀναμάρτητος καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ ἁμαρτίας θανασίμους, ἢ συγγνωστάς· «τίς γάρ φησι καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτιῶν;» (Παροιμ· κ΄. 19). Σχεδὸν γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνομεν, πότε μὲ ἔργον, πότε μὲ λόγον καὶ πότε μὲ λογισμοὺς πονηρούς, βλασφήμους τε καὶ αἰσχροὺς καὶ παροργίζομεν τὸν Θεὸν· ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὅλοι χρεωστοῦμεν νὰ ἔχωμεν πόνον εἰς τὴν καρδίαν, νὰ μετανοῶμεν καθ' ἑκάστην διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτάς καὶ νὰ ζητῶμεν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὄχι μόνον διὰ τὰ περασμένα ἁμαρτήματα ὅπου ἐκάμαμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐνεστῶτα καὶ καθημερινά. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ τοῦτο βεβαιῶν λέγει· «Διάνοια δὲ συνηγμένη τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐστί, τὸ γινώσκειν ἡμᾶς ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς εἰκοσιτέσσαρσιν ὥραις τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, τῆς μετανοίας χρήζομεν». (Λόγ. ν΄. σελ. 303.) [225]. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παρακαλῇς καὶ ἐσὺ παντοτεινὰ

---

[225]) Ὁ δὲ Ἅγιος Μάρκος πηγαίνων ἀκόμη ἔμπροσθεν λέγει, ὅτι καὶ ἂν ὑποθέσωμεν πῶς δὲν σφάλλομεν ποτὲ ὑμεῖς, προαιρετικῶς (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον) ὅμως καὶ διὰ τὴν προπατορικὴν μόνην ἁμαρτίαν Ἀδὰμ τοῦ προπάτορός μας, πρέπει νὰ μετανοῶμεν πρὸς τὸν Θεόν. Ἅπαξ ὁ ἄξιος θανάτου, κατὰ τὸν νόμον τεθανάτωται· ὁ δὲ ζῇ ἐν πίστει· ζῇ μετανοίας ἕνεκεν, κἂν μὴ δι' ἰδίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς παραβάσεως ἁμαρτίαν (Λόγ. περὶ μεταν.). Τούτοις συμφώνως λέγει καὶ ὁ Μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· «ἡ μετάνοια καὶ ἀρχή ἐστι, καὶ μεσότης καὶ τέλος τῆς τῶν χριστιανῶν πολιτείας· δι' ὅ καὶ πρὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἐν τῷ

τὸν Θεὸν ἀδελφέ, ὁμοῦ μὲ τὸν Δαβὶδ λέγων· «Κύριε ἴασαι τὴν ψυχήν μου ὅτι ἥμαρτόν σοι» (Ψαλμ. μ΄. 4.)· νὰ τὸν παρακαλῆς ὅμως μὲ πόνον τῆς καρδίας σου· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἅγιον Μάρκον· «Μνήμη Θεοῦ ἐστι, πόνος καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος». (Κεφ. ρλα΄.)

Ἐὰν λοιπὸν ἀγαπητέ, ἔχῃς τὸν πόνον τοῦτον εἰς τὴν καρδίαν σου τόσον δυνατόν, καθώς σοῦ προείπομεν καί ἔτσι παντοτεινόν, ἤξευρε, ὅτι ὁ πόνος αὐτὸς ἔχει νὰ σοῦ προξενήσῃ πολλὰ καλὰ εἰς τὴν ψυχήν σου. Αὐτὸς ἔχει νὰ συμμαζώξῃ τὸν νοῦν σου μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφήνῃ νὰ ἐνθυμῆται τὰ κακὰ καὶ τὰς ἁμαρτίας· διότι φυσικῷ τῷ τρόπῳ, εἰς ὁποῖον μέλος ὁ ἄνθρωπος πονεῖ, ἐκεῖ τραβίζεται καὶ ὁ νοῦς του· αὐτὸς ὁ πόνος θέλει κάμνει τὴν καρδίαν σου νὰ ξεράσῃ τὸ φαρμάκι καὶ τὸ ἀγκίστρι τῆς ἁμαρτίας ὅπου ἐκατάπιε· καὶ θέλει τὴν μαλακώσει καὶ τὴν ξεκολλήσει ὀγρήγορα ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς κλίσεις ὅπου ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ ἡ καρδία τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἶναι σκληρὰ καὶ πέτρινη καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ πόνον δὲν δύναται νὰ μαλακωθῇ, ὡς γέγραπται «καρδία σκληρά, βαρυνθήσεται πόνοις» (Σειρὰχ γ΄. 27.). Αὐτὸς ὁ πόνος θέλει ἀναβῇ ἔμπροσθεν Κυρίου Σαββαώθ καὶ θέλει τὸν βιάσει σχεδόν, εἰς τὸ νὰ σοῦ συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας σου, ὡς εἶναι γεγραμμένον «ἡ κρίσις μου παρὰ Κυρίῳ καὶ ὁ πόνος μου ἐναντίον τοῦ Θεοῦ μου». (Ἡσαΐου μθ΄. 4). Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». (Ψαλμ. κδ΄. 19.). Καὶ πάλιν «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. ν΄. 17.). Αὐτὸς ὁ πόνος θέλει σὲ κάμνει νὰ ἀλλάξῃς καὶ τὰ φαγητά σου καὶ τὰ ποτά σου καὶ τὰ ἐνδύματά σου καὶ τὸν ὕπνον σου καὶ ὅλην τὴν δίαιταν τῆς ζωῆς, ὅπου εἶχες πρὸ τοῦ νὰ ἁμαρτήσῃς, καθὼς εἶναι ἁρμόδιον νὰ ζοῦν οἱ μετανοοῦντες, ταπεινὰ δηλαδή, πενθικά, λιτὰ καὶ πτωχικά. Διότι καὶ οἱ ἀσθενεῖς δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν δίαιταν τῆς ζωῆς μὲ τοὺς ὑγιεῖς ὡς λέγει ὁ Νύσσης Γρηγόριος (λόγος περὶ μεταν.)[226] οὔτε οἱ ὑπὸ κανόνα καὶ ἁμαρτίαν θανάσιμον ὄντες πρέπει νὰ χαίρωσι, καθὼς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ μὴ τοιοῦτοι, ὡς λέγει ὁ Ὠσηέ· «μὴ χαῖρε Ἰσραήλ, μηδὲ εὐφραίνου καθὼς οἱ λαοί· διότι ἐπόρνευσας ἀπό τοῦ Θεοῦ σου» (θ΄. 1) καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, θέλει σὲ κάμνῃ νὰ γίνῃς καλόγηρος, ἢ τουλάχιστον νὰ ζῇς καλογερικὴν ζωὴν καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὤν· Αὐτὸς ὁ πόνος καὶ ἡ λύπη δὲν εἶναι πικρὰ ὅπου νὰ φέρῃ ἀπόγνωσιν (τὴν γὰρ τοιαύτην λύπην καὶ πόνον πρέπει νὰ τὸν ἀποβάλῃς, διότι εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ), ἀλλὰ εἶναι γλυκύς καὶ χαροποιός, διότι εἶναι σμιγμένος μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας καὶ μὲ τὴν ἐλάφρωσιν τῆς συνειδήσεως. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, αὐτὸς ὁ πόνος θέλει ξερριζώσει ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὰς κακὰς συνηθείας καὶ ἕξεις τῆς ἁμαρτίας καὶ θέλει σοῦ προξενήσει τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν, ἥτις εἶναι, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, ἕνας ἀφανισμὸς ὄχι μόνον τῶν ἔργων καὶ τῆς πράξεως τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τῶν διαθέσεων καὶ κλίσεων τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν καὶ προσβολῶν τῆς ἁμαρτίας· «τοῦτο γὰρ ἐστιν ἡ μετάνοια, λύπη καὶ ἀφανισμὸς τῶν πρῴην, ἢ κατὰ πρᾶξιν

ἁγίω βαπτίσματι καὶ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ ζητεῖται καὶ χρεωστεῖται, (Λόγ. εἰς τὴν παραμονὴν τῶν φώτων.).

[226] Οὕτω γὰρ φησιν ὁ ἅγιος· «οὐκ ἔστιν ἀκόλουθον νοσεῖν λέγοντα, τὴν αὐτὴν ζωὴν μετιέναι τοῖς ὑγιαίνουσιν· ἄλλη γὰρ δίαιτα τοῦ ἀρρώστου καὶ ἕτερος βίος τοῦ ὑγιαίνοντος....» Καὶ πάλιν· «ταῦτα ὁ τῷ σώματι ἄρρωστος, ὁ δὲ τὴν ψυχὴν κακῶς διακείμενος, τὸν ἀσώματον περινοστήσας ἰατρόν καὶ προσποιητῶς ὁμολογῶν καὶ δεικνὺς τὴν ἀσθένειαν, καταλιμπάνεις νέμεσθαι καὶ σφακελίζειν τὸ πάθος, ἵνα πρὸς τὸν ὅλον ὄγκον διαχυθῇ; Ἀλλὰ σωφρόνισον γνῶθι σαυτόν». Καὶ πάλιν «ἡμῶν δέ, ἡ μὲν ὑπόσχεσις μετάνοιαν ἐπαγγέλλεται, ἡ δὲ πράξις οὐδὲν ἐπίπονον δείκνυσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχομεν τοῦ βίου κατάστασιν, ἣν καὶ πρὸ τῆς ἁμαρτίας εἴχομεν· φαιδρότης γὰρ ὁποία καὶ ἐσθὴς ἡ αὐτή καὶ τραπέζης ἀπόλαυσις δαψιλή καὶ ὕπνος μακρὸς καὶ λελυμένος εἰς κόρον· ἀσχολίαι δὲ καὶ φροντίδες ἐπάλληλοι, λήθην ἐμποιοῦσαι τῇ ψυχῇ τῆς οἰκείας ἐπιμελείας· μόνον δὲ τὸ ὄνομα τῆς μετανοίας ἐπιγραφόμεθα ἄκαρκόν τε καὶ ἀνενέργητον.

ἐνεργουμένων, ἢ κατὰ διάθεσιν νοουμένων».(λόγ. περὶ μετανοίας) Ὁ πόνος λέγω ἐγὼ αὐτὸς θέλει σοῦ προξενήσει τὴν ἀληθινὴν μετάνοιαν ταύτην, διὰ τῆς θείας χάριτος καὶ θέλει σὲ κάμῃ ἀκίνητον ἢ δυσκίνητον εἰς τὸ κακόν.

Ἔμαθες ἀδελφὲ α΄. πῶς νὰ κόπτῃς τὰ βλαστάρια καὶ τοὺς κλάδους τῆς ἁμαρτίας, μὲ τὴν ἀποφασιστικὴν ἀποχὴν τῆς πράξεως τῆς ἁμαρτίας; Ἔμαθες β΄. πῶς νὰ ἐκριζώσῃς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας μὲ τὸν δραστικὸν καὶ παντοτεινὸν πόνον; Τώρα μάθε γ΄ καὶ ὅτι πρέπει νὰ φυτεύσῃς εἰς τὴν καρδίαν σου, ἀντὶ τῶν προτέρων ἀγρίων δένδρων ἥμερα δένδρα καὶ καρποφόρα· ἀντὶ τῶν κακιῶν τὰς ἀρετάς, ἀντί τῆς ὑπερηφανείας τὴν ταπείνωσιν· ἀντὶ τῆς φιλαργυρίας τὴν ἐλευθεριότητα καὶ ἐλεημοσύνην· ἀντί τῆς γαστριμαργίας τὴν ἐγκράτειαν ἀντὶ τῆς σκληρότητος τὴν πρᾳότητα· ἀντὶ τῶν σαρκικῶν παθῶν τὴν παρθενίαν καὶ σωφροσύνην· ἀντί τῆς ἀδικίας καὶ ἁρπαγῆς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ νὰ δίδῃς τὰ ἰδικά σου, ἀντὶ τοῦ φθόνου καὶ μίσους τὴν ἀγάπην καὶ φιλαδελφίαν· καὶ ἀντὶ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τὴν φυλακὴν καὶ ἐργασίαν τούτων. Διότι δὲν εἶναι ἀρκετὸν μόνον τοῦτο εἰς τὴν σωτηρίαν σου ἀδελφέ καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀληθινῆς μετανοίας, τὸ νὰ εὐγάλῃς τὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὴν καρδίαν σου καὶ ἔπειτα νὰ ἀφήσῃς χέρσον τὸν τόπον τῆς καρδίας σου καὶ νὰ μὴ τὸν φυτεύσῃς ἀπὸ φυτὰ καὶ δένδρα τῶν ἀρετῶν ἐπειδὴ ἂν ἀφήσῃς χέρσον τὴν καρδίαν σου, πάλιν ἀναβλαστάνει ἁμαρτίας καὶ ἀκάνθας καὶ δένδρα ἄγρια· δι' ὅ καὶ σὲ συμβουλεύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Δαβὶδ νὰ φεύγῃς ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ νὰ κάμνῃς τὰ ἀγαθὰ «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν». (Ψαλ. λγ΄. 14.)[227].

Δ΄. Δὲ καὶ τελευταῖον, ἀφοῦ φυτεύσῃς τὰς ἀρετὰς ταύτας εἰς τὴν καρδίαν σου, πρέπει νὰ τὰς φυλάττῃς ὅσον δύνασαι, ἕως ὅτου νὰ πιάσουν ρίζας, ἤγουν ἕως ὅτου νὰ γίνουν συνήθεια καὶ ἕξις εἰς ἐσένα, καθὼς ἔγιναν προτήτερα καὶ αἱ ἁμαρτίαι· καὶ ἕως ὅτου νὰ ἀνθίσουν καὶ νὰ κάμνουν καρπὸν σωτηρίας καὶ ἀληθινῆς μετανοίας καὶ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν σου. Διότι ἂν δὲν τὰς φυλάττῃς καὶ ἂν δὲν τὰς ἐπιμελῆσαι, ὁ σπορεὺς τῶν ζιζανίων διάβολος ἔρχεται εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἐσὺ κοιμᾶσαι καὶ ἀμελεῖς καὶ τὰς ξερριζώνει καὶ φυτεύει πάλιν τὰ ζιζάνια καὶ τὰς κακίας τὰς ἰδικάς του, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν· «ὡμοιώθη ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους , ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρεν ζιζάνια ἀναμέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν». (Ματ. ιγ΄. 24). Καὶ διότι ἂν δὲν φυλάττῃς τὰς ἀρετὰς ταύτας μὲ ἐπιμέλειαν, ἐπιστρέφουσι πάλιν τὰ πάθη εἰς τὴν καρδίαν σου· διὰ τοῦτο οἱ πατέρες ὠνόμασαν τὰ πάθη φιλεπίστροφα καὶ εὑρίσκοντα τὸν τόπον τῆς καρδίας καλλιεργημένον καὶ δουλευμένον, ριζώνουν βαθύτερα εἰς αὐτόν καὶ γίνονται τὰ ἔσχατά σου χείρωνα τῶν πρώτων, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, ὅπερ μὴ σοὶ γένοιτο ποτέ.

Αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶναι ἀδελφέ τὰ συστατικὰ τῆς ἀληθινῆς μετανοίας· μὲ αὐτὰ δύνασαι νὰ ἀποκτήσῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου τὴν ὄντως ἀληθινὴν μετάνοιαν, τῆς ὁποίας τὸ χάρισμα παρακαλεῖ τὸν Κύριον ἡ Ἐκκλησία νὰ μᾶς τὸ δώσῃ, λέγουσα εἴς τινας εὐχάς «ἵνα εὐδοκήσῃς ἀγαγεῖν ἡμᾶς πρὸς ἀληθινὴν μετάνοιαν». Αὐτὰ εἶναι οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀληθινῆς μετανοίας· μὲ αὐτὰ δύνασαι νὰ πληροφορηθῇς ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθῶς ἐσυγχώρησε τὰς ἁμαρτίας σου καὶ ἐφιλιώθη μὲ ἐσένα. Ἡ συγχώρησις δὲ αὕτη τῶν ἁμαρτιῶν ἡ ἀληθινὴ καὶ βεβαία ἔχει τέσσαρα σημάδια ἓνα τοῦ ἄλλου κατώτερον, ἢ

---

[227] Ὅθεν λέγει καὶ ὁ Νύσσης φωστὴρ Γρηγόριος. Ἀπὸ τρυφῆς ἐκακώθης; Νηστεία θεράπευσον τὴν ἀπόλαυσιν· ἀκολασία τὴν ψυχὴν ἔβλαψε; Σωφροσύνη γενέσθω τῆς ἀρρωστείας φάρμακον· πλεονεξία πολύϋλος τὸν νοητὸν εἰργάσατο πυρετόν; Ἐλεημοσύνη κενωσάτω τὴν πλησμονήν, καθάρσιον γὰρ τῶν πεπληρωμένων μετάδοσις· ἔβλαψεν ἡμᾶς ἁρπαγὴν τῶν ἀλλότριων; Ἐπανελθέτω πρὸς τὸν ἴδιον Δεσπότην τὸ ἅρπαγμα· ψεῦδος ἡμᾶς ἐγγὺς τῆς ἀπωλείας ἤγαγε; Ἀλήθεια μελετηθεῖσα, στησάτω τὸν κίνδυνον. (λόγ. περὶ μεταν.).

ὑψηλότερον α΄ εἶναι, τὸ νὰ μισῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ καρδίας τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν τὴν ἐνθυμῆται (τυχὸν διὰ τὸν φόβον ὅπου ἔχει ἀκόμη) καὶ νὰ μὴ δύναται, μηδὲ νὰ κλίνῃ εἰς αὐτὴν β΄. ἀνώτερον τοῦτο, τὸ νὰ ἐνθυμῆται ὁ ἄνθρωπος τὰς ἁμαρτίας ἀπαθῶς, χωρὶς δηλ. ἡδονὴν καὶ λύπην καὶ μίσος γ΄. δέ, καὶ ἀνώτερον τούτου εἶναι, ὅταν τις ἐνθυμῆται τὰς ἁμαρτίας του τὸ νὰ χαίρῃ καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Θεὸν διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἀρετῶν ὅπου ἀπέκτησεν ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν του, διὰ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς μετανοίας, δ΄. δὲ σημάδι καὶ ἀνώτατον πάντων εἶναι τὸ νὰ βγάλῃ ὅλως ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν καρδίαν του τὰ ἐμπαθῆ νοήματα τῆς ἁμαρτίας, ὥστε οὔτε νὰ προσβάλλουσιν αὐτόν.

Τὸ α΄. σημάδι μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ Μέγας Βασίλειος. Ἐρωτηθεὶς γὰρ ὁ ἅγιος πῶς νὰ πληροφορηθῇ ἡ ψυχή, ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα; Ἀποκρίνεται, ὅτι τοῦτο θέλει τὸ πληροφορηθῇ τις ἐὰν θεωρήσῃ ἑαυτόν ὁ μετανοῶν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ εἰπόντος «ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην» (Ψαλμ. ριη΄. 163)· (ὅρα κατ' ἐπιτομ. ιβ΄.). Τοῦτο τὸ ἴδιον ἐρωτηθεὶς καὶ Ἅγιος Ἰσαὰκ ἀπεκρίθη, ὅτι τότε θέλει γνωρίσει τις, ὅτι ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του «ἡνίκα ἂν αἰσθανθῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι τελείως αὐτάς μεμίσηκεν ἐκ καρδίας» (Λόγ. πδ΄. Σελ.481.) [228]

Τὸ β΄. μᾶς τὸ βεβαιώνει Νικήτας Ἡρακλείας ὁ Σερραῖος. Σχολιάζων γὰρ οὗτος τὸ εἰς τὸ Πάσχα ρητὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τὸ λέγον· κἂν ὡς Θωμᾶς ἀπολειφθῇς τῶν ἄλλων μαθητῶν... τοῖς τύποις τῶν ἥλων πιστώθητι· τοῦτο λέγω σχολιάζων γράφει, εἶδε μὴ τούτοις, ἀλλὰ ταῖς μνήμαις τῶν παλαιῶν ἁμαρτημάτων τυπουμέναις περὶ τὸν νοῦν ἀπαθῶς πιστώθητι (ὅτι ἀνέστη δηλ. ὁ ἐν σοῖ τῆς ἀρετῆς λόγος)· ἀπαθὴς δὲ μνήμη ἐστὶ τῶν προγεγενημένων τύπωσις χωρὶς ἡδονῆς καὶ λύπης· ἀλλ' οὗ τρήσεις ἔχουσα τῶν τραυμάτων διὰ τὴν γενομένην λοιπὸν ἀπάθειαν ἣν ὁ μὴ παθῶν, οὐδ' ἄλλῳ πιστεύσειεν, ὥσπερ ὁ Θωμᾶς· εἰσίν οὖν αἱ μὲν μνῆμαι τῶν ἁμαρτημάτων, τύποι· αὐταὶ δὲ αἱ ἁμαρτίαι, ἧλοι, διαπείροντες τοὺς περιπίπτοντας· ὅταν τοίνυν δυνηθῇς μνημονεῦσαι αὐτῶν ἀπαθῶς, τότε πίστευσον, ὅτι ἀνέστη ἐν σοὶ ὁ τοιοῦτος λόγος».

Τὸ γ΄. σημάδι τὸ εὑρισκόμενον ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ εἰς τὸν βίον Μακαρίου τοῦ νεωτέρου· οὗτος γὰρ ἐρωτηθεὶς μίαν φορὰν ἂν λυπῆται ὅταν ἐνθυμῆται τὸν ἀκούσιον φόνον ὅπου ἔκαμνεν, ὅταν ἦτο νέος· ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν λυπεῖται, ἀλλὰ μάλιστα καὶ χαίρει· ὄχι δι' αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα τοῦ φόνου, ἀλλὰ διότι αὐτὸ ἔγινεν αἰτία νὰ μετανοήσῃ, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ πλῆθος πολὺ ἀρετῶν· καὶ ὅτι δοξάζει καὶ εὐχαριστεῖ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ αὐτὴ καὶ τὰ φύσει ὄντα κακά, μεταβάλλει καὶ τὰ κάμνει αἴτια ἀγαθῶν.

Τὸ δὲ δ΄. σημάδι μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Ἐδέσσης. Οὗτος γὰρ ἐν τῷ ια΄. αὐτοῦ κεφαλαίῳ λέγει· «Ὅσα περ ἐμπαθῶς διεπράξαμεν, τούτων καὶ αἱ μνῆμαι τὴν ψυχὴν ἐμπαθῶς τυραννοῦσιν, ὅταν δὲ τὰ ἐμπαθῆ ἐνθυμήματα πάντῃ τῆς καρδίας ἐξαλειφθῇ ὡς μηδὲ προσβάλλειν αὐτῇ, τότε σημεῖον φαίνεται τῆς συγχωρήσεως τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων». (Φιλοκαλ. σελ. 266).

Βλέπεις ἀδελφέ, πῶς ἀποκτᾶται ἡ ἀληθινὴ μετάνοια; βλέπεις μὲ τί κόπους καὶ μόχθους καὶ αἵματα κερδίζεται ἡ ἀληθινὴ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν; Πῶς λοιπὸν ἐσὺ λέγεις, ἂς ἁμαρτήσω καὶ θέλω ἐξομολογηθῇ καὶ θέλω μετανοήσει, ὡσὰν νὰ εἶναι εὔκολον πρᾶγμα ἡ ἀληθινὴ μετάνοια; Ὅθεν ἀπὸ τώρα καὶ ἐμπρὸς πρόσεχε δι' ἀγάπην Θεοῦ, ὅταν σὲ παρακινῇ ὁ διάβολος νὰ ἐγκρεμνισθῇς εἰς καμμίαν ἁμαρτίαν, ἀντὶ νὰ εὐκολύνῃς τὸν κρημνισμόν, μὲ τὸ νὰ λέγῃς θέλω ἐξομολογηθῇ, θέλω μετανοήσει, ἐσὺ στῆσαι εἰς τὴν ψυχήν σου τοῦτο τὸ ἀνίκητον τειχόκαστρον καὶ λέγε. «Τίς ἠξεύρει ἐὰν ἐξομολογηθῶ καλῶς; Τίς ἠξεύρει ἀνίσως καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτία ὅπου μελετῶ νὰ κάμω, εἶναι ἐκείνη ἡ ὑστερινή τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δὲν θέλει ὑπομείνει καὶ νὰ μοὶ συγχωρήσῃ,

[228] Ὅθεν ὁ αὐτὸς Θεῖος Ἰσαὰκ εἶπε τὸ ἀξιομνημόνευτον τοῦτο λόγιον· οὐχ ὅτε πράξομεν τὴν ἁμαρτίαν ἁμαρτωλοὶ γινόμεθα· ἀλλ' ὅτε μὴ μισήσωμεν αὐτὴν καὶ μεταμεληθῶμεν ἐπ' αὐτῇ (ἐπιστ. δ΄. σελ. 545).

ἀλλὰ θελει κόψει τὸ σχοινὶ τῆς ὑπομονῆς Του καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ πέσω εἰς τὴν ἀπώλειαν; Τίς ἠξεύρει ἀνίσως καὶ μοῦ δώσῃ τὸ χάρισμα τῆς ἀληθινῆς μετανοίας, τὸ ὁποῖον δὲν ἔδωκεν εἰς ἄλλους παρομοίους μου ἁμαρτωλούς, οἱ ὁποῖοι φλογίζονται τώρα εἰς τὸν ᾅδην; Τίς ἠξεύρει ἀνίσως καὶ ἐγὼ μὲ τὸ νὰ ἐσυνήθισα νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸν Θεόν, δοθῶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἀποδεδοκιμασμένην ζωὴν καὶ εἰς ἐσχάτην ἀμετανοησίαν»; «καρδία συνετοῦ διανοηθήσεται παραβολὴν» λέγει ὁ Σειράχ· (γ' 29.). Καὶ ἐσὺ ἂν εἶσαι φρόνιμος καὶ σοφὸς τῇ καρδίᾳ, μὴ βάλῃς ἀδελφέ τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας σου, εἰς ἕνα τόσον φανερὸν κίνδυνον, καθὼς εἶναι τοῦτος· τὸ νὰ ἐλπίζῃς δηλ. εἰς μίαν ἄκαρπον ἐξομολόγησιν καὶ εἰς μίαν ψεύτικην μετάνοιαν καὶ ἠμπορῶν νὰ κρεμάσῃς τὴν ἐλπίδα σου εἰς ἕνα δυνατὸν σχοινίον διὰ νὰ σωθῇς, νὰ θέλῃς νὰ τὴν κρεμάσῃς εἰς μίαν κλωστὴν σεσαπημένην, ἡ ὁποία, ἀφ' οὗ κοπῇ, ἔχεις νὰ καταβυθισθῇς εἰς ἕνα πέλαγος ἀπείρου καὶ αἰωνίου πυρός. Τὸ δυνατὸν σχοινίον εἶναι, τὸ νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, τὸ νὰ πολεμῇς νὰ ἐκριζώσῃς ἀπὸ τὴν καρδίαν σου τὰς κακὰς κλίσεις μὲ ἕναν πόνον δραστικόν· καὶ τὸ νὰ ἀποκτήσῃς ἀληθινὴν μετάνοιαν καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου μὲ τὴν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν θεϊκῶν ἐντολῶν. Ὅτι τὸ νὰ μὴ ἀπέχῃς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, εἶναι τὸ νὰ καταπίνῃς τὴν πονηρίαν χωρὶς νὰ τὴν μασᾷς, μὲ τὸ θάρρος, πῶς εἰς τὸν (δεῖνα) καιρὸν ἔχεις νὰ τὴν ξεράσῃς μὲ τὸ ὁποῖον δείχνεις πὼς εἶσαι ὁλότελα μωρός, κάμνων θεληματικῶς ἕνα κακὸν ἄπειρον, μὲ τὸ νὰ ὑποθέτῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἐκεῖνο ὅπου στέκεται μόνον εἰς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ· ἤγουν μὲ τὸ νὰ ὑποθέτῃς καιρὸν νὰ μετανοήσῃς καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ μετανοήσῃς ἀξίως· ὡσὰν νὰ ἦτο ὁ Θεὸς φίλος τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὄχι ἐχθρὸς των ὁ πλέον μεγαλύτερος καὶ φοβερώτερος καὶ δυνατώτερος εἰς τὸ νὰ τοὺς ἐκδικηθῇ· καὶ ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ἕνα ἄπειρον μῖσος εἰς κάθε κακίαν.

Καί μὴ σὲ πλανέσῃ ὁ λογισμὸς λέγοντάς σου. Νὰ ὅπου οἱ πατέρες λέγουν «πίπτ' ἔγειρε»· ἤγουν ὅσας φορὰς πέσῃς σήκω καὶ σώζεσαι. Λοιπὸν αὐτὴ εἶναι ἡ μετάνοια, τὸ νὰ πίπτῃ τις καὶ πάλιν νὰ σηκώνεται; πεπλανημένην, ἀδελφέ καὶ κακὴν ἐξήγησις εἶναι αὐτὴ ὅπου ἐσὺ κάμνεις τοῦ ρητοῦ τούτου διότι οἱ πατέρες εἶπον τοῦτο, διὰ νὰ βγάλουν ἀπό τοὺς ἀνθρώπους τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως καὶ ὄχι διὰ νὰ τοὺς κάμνουν νὰ ἁμαρτάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας ἄπαγε. Δι' ὅ λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ «τὴν ἀνδρείαν, ἣν οἱ πατέρες ἐν τὰς Θείας Γραφὰς αὐτῶν τεθείκασι...περὶ τῆς μετανοίας, οὐ χρὴ ἡμᾶς ἐκλαμβάνειν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἁμαρτάνειν ... ἵνα γὰρ ἐλπίδα μετανοίας σχῶμεν, ἐμηχανεύσαντο ὑποκλέπτειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως» (Λόγ. ο΄ σελ. 405). Ὥστε τὸ νὰ πίπτῃ τις καὶ νὰ σηκώνεται, αὐτὴ οὔτε εἶναι οὔτε ὀνομάζεται μετάνοια, καθὼς τὴν ὀνομάζεις ἐσύ, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον σκύλος ὅπου γυρίζει εἰς τὸ ξερατόν του καὶ γουροῦνα ὅπου κυλιέται πάλιν εἰς τὴν προτέραν λάσπην της· «κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα καὶ ὗς λουσαμένη κύλισμα βορβόρου»· (Β΄ Πέτρ. β΄ 22.). Τὸ ἀληθινὸν δὲ νόημα τοῦ «πίπτ'ἔγειρε», εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος, πρέπει μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ φυλάττεται νὰ μὴ πέσῃ· ἐὰν ὅμως ἀπὸ ἀσθένειαν ἀνθρώπινην τύχῃ καὶ πέσῃ καὶ ὄχι μὲ τελείαν θέλησιν καὶ προαίρεσίν του, νὰ μὴ ἀπελπίζεται, ἀλλὰ να σηκώνεται παρευθὺς καὶ νὰ ἐξομολογῆται καὶ νὰ μετανοῇ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν. Ὅθεν ἀνίσως καὶ ἐσὺ ἀδελφέ διὰ μεγάλην σου δυστυχίαν καὶ ἀσθένειαν ἔπεσες, μὴ γελασθῇς καὶ εἰπῇς εἰς τὸν ἑαυτόν σου· ἐγὼ τώρα ἔπεσα καὶ ἔπεσα, λοιπὸν ἂς ξαναπέσω ἀκόμη καὶ ἂς πράξω πάλιν καὶ πάλιν τὴν ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ καὶ μίαν φορὰν ἐλασπώθηκα καὶ ὕστερα ἐξομολογοῦμαι καὶ μετανοῶ δι' ὅλα καὶ κάμνω πλέον ἀποχὴν τοῦ κακοῦ. Μὴ ἀδελφέ διὰ τὸν Κύριον, μὴ ἀκούσῃς τὸν λογισμὸν αὐτὸν· διότι φανερά, εἶναι τοῦ διαβόλου, ὅπου ζητεῖ τὴν ἀπώλειάν σου· ἀλλὰ εὐθὺς ὅπου ἁμαρτήσῃς μὴν ἀργοπορήσῃς,

μηδὲ ὑπομείνῃς, ἀλλὰ σηκώσου καὶ πήγαινε εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ἐξομολογήσου· εἰ δὲ καὶ δὲν εὕρῃς καιρὸν κατὰ τὸ παρόν, μετανόησε εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ προσμένῃς καιρὸν τῆς ἐξομολογήσεως καὶ γύρευσαι νὰ κάμνῃς καταλλαγὴν καὶ εἰρήνην μὲ τὸν Θεόν, διὰ μέσου πολλῶν πράξεων πόνου καὶ συντριβῆς καὶ μετανοιῶν κατὰ τὴν δυναμίν σου καὶ μὴ εὐχαριστηθῇς μήτε μίαν μόνην νύκταν διὰ νὰ κοιμηθῇς χωρὶς νὰ προσπέσῃς καὶ νὰ μετανοήσῃς εἰς τὸν Θεόν, ἕως οὗ νὰ ὑπάγῃς νὰ τὴν ἐξομολογηθῇς εἰς τὸν πνευματικόν, διότι αὐτὴ εἶναι μία ἀνυπόφορος αὐθάδεια, ὤν ἐσὺ ὑποκείμενος κάθε ὥραν εἰς τὸν θάνατον, νὰ σταθῇς κἂν μίαν μόνην στιγμὴν εἰς θανάσιμον ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἀποκρεμασθῇς ἀπὸ μίαν κλωστὴν καθὼς εἶναι ἡ ζωή σου ἐπάνω εἰς τὴν ἄβυσσον ὅλων τῶν κακῶν, καθὼς εἶναι ὁ ᾅδης. Ἄχ! Ἀλλὰ ἐσὺ ταλαίπωρε, ὄχι μόνον στέκεις μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἀμετανόητος, ἀλλὰ στέκεις μῆνας καὶ καιρούς· καὶ διὰ νὰ εὔγῃς ἀπὸ παρόμοιον κίνδυνον, προσμένεις τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρᾶς ἢ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἢ τῶν Χριστουγέννων διὰ νὰ ἐξομολογηθῇς καὶ νὰ μετανοήσῃς καὶ παίζεις καὶ γελᾷς καὶ κοιμᾶσαι ἀμέριμνος, ὡσὰν νὰ ἤθελες βλάψῃ ὄχι τὴν λογικὴν ψυχήν σου, ἀλλὰ ἕνα δαυλὸν ἀναίσθητον ὅπου δὲν αἰσθάνεται τὴν βλάβην ὅπου τοῦ κάμνεις καὶ δὲν δύναται νὰ σὲ ἐκδικηθῇ. Ὅθεν ἄκουσον τὸ φοβερὸν τοῦτο παράδειγμα ὅπου ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὰς Ἱστορίας.

Ἕνας νέος ἐδέθη κατὰ τὴν καρδίαν ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ ἀπὸ δεσμὰ μιᾶς πόρνης καὶ ἐλεγχθείς πολλὰ σφοδρῶς ἀπό τοὺς γονεῖς του, ἀπό τοὺς συγγενεῖς του καὶ ἀπὸ τὸν πνευματικόν του, ἀπεφάσισε νὰ σπάσῃ τὰ δεσμὰ αὐτὰ καὶ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, μὲ μίαν γενικὴν καὶ καθολικὴν ἐξομολόγησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν του. Συνάζοντας λοιπὸν τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν του, τὰς ἔγραψεν εἰς ἕνα χαρτί, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξέτασιν ὅπου ἔκαμνε τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν ἔλαβε καὶ τὸν πρέποντα πόνον καὶ συντριβὴν εἰς τὴν καρδίαν του καθὼς πρέπει νὰ κάνουν ἐκεῖνοι ὅπου εὑρίσκουν τὰς ἁμαρτίας των καὶ ἑτοιμάζονται νὰ τὰς ἐξομολογηθοῦν· ἀλλ' ἔκαμνε τόσον ὀλίγον πόνον ὅπου πηγαίνων νὰ ἐξομολογηθῇ, εἰς τὸν δρόμον ἔτυχε πάλιν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ κατηραμένου σπιτιοῦ τῆς πόρνης ἐκείνης, εἰς τὸ ὁποῖον ὡσὰν ἄγνωστος ἐπαρακινήθη πάλιν νὰ ἔμβῃ καὶ ἐμβαίνων, ἀπεφάσισε νὰ πέσῃ πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κοντὰ εἰς τὰς παλαιὰς νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλην νέαν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔχει πλέον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ νὰ ἐξομολογηθῇ ὅλας τὰς ἁμαρτίας του· ἀλλὰ τί ἠκολούθησε; Καθὼς αὐτὸς ἦτο ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν πονηρὸν λογισμὸν νὰ πέσῃ εἰς τὴν πορνείαν, νὰ καὶ ἔφθασεν ἕνας ἄλλος νέος συνεραστὴς καὶ ἀγαπητικὸς τῆς αὐτῆς πόρνης, ὁ ὁποῖος βλέπων αὐτὸν ἐκεῖ, ἐθυμώθη ἀπὸ τὴν ζήλειαν του καὶ κτυπῶντας τὸν ταλαίπωρον μὲ μίαν μόνην πληγὴν τὸν ἐθανάτωσεν. Ὅθεν παίρνοντες οἱ ἐκεῖσε ἄνθρωποι τὸ λειψανόν του ἀπὸ ἐκεῖνον τὸ πονηρὸν ἐργαστήριον διὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσουν, εὑρῆκαν ἐπάνω του τὸ χαρτὶ ὅπου εἶχε γραμμένας τὰς ἁμαρτίας του, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ τὰς ἐξομολογηθῇ· ὢ ἐλεεινὸς θάνατος! Ὢ ἐλπίδες ψεύτικες! Ὢ λογισμὸς πεπλανημένος τοῦ δυστυχισμένου τούτου νέου!

Τώρα ἀνίσως καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, εἶσαι παρόμοιος μὲ τοῦτον τὸν τρισάθλιον εἰς τὴν αὐθάδειαν, νὰ βλάπτῃς τὸν Θεὸν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς συγχωρήσεως, ἐλθὲ εἰς αἴσθησιν· ἐλθὲ διὰ νὰ μὴ τύχῃ νὰ γίνῃς μίαν ἡμέραν παρόμοιός του εἰς τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν ἀπώλειαν. Ἡ κόλασις εἶναι ἕνα τόσο μεγάλον καὶ φοβερὸν κακόν, ὅπου τοῦτο μόνον τὸ συμβεβηκὸς καὶ ἡ ἱστορία, πρέπει νὰ σὲ κάμνῃ νὰ φρίξῃς πολύ, νὰ σὲ σωφρονίσῃ καὶ νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν· «λοιμοῦ μαστιγουμένου, ἄφρων πανουργότερος γίνεται» (Παροιμ. ιθ΄. 25.). Ἄφες λοιπὸν τὴν αὐθάδειαν ταύτην καὶ τὸ ψεύτικον θάρρος τοῦ νὰ ἁμαρτάνῃς μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας καὶ ἔχων πάντοτε τὸ παράδειγμα τοῦ δυστυχοῦς τούτου νέου εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου, μὴ ξεθαρρεύσῃς ποτὲ ἀλλὰ μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐργάζου τὴν σωτηρίαν σου, καθὼς παραγγέλλει ὁ

Ἀπόστολος (Φιλιπ. β΄. 12). Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀληθινὴ μετάνοια γεννᾶται ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἡ μετάνοια μὲν εἶναι ὡσὰν καράβι ὅπου σὲ ὁδηγεῖ εἰς τὸν λιμένα τῆς θείας ἀγάπης, ὁ δὲ φόβος εἶναι ὁ καραβοκύρης τοῦ τοιούτου καραβιοῦ, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ· «ἡ μετάνοιά ἐστι χάρις δευτέρα καὶ τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου» (Λόγ. ιβ΄.). Καὶ πάλιν· «ἡ μετάνοιά ἐστι τὸ πλοῖον, ὁ φόβος δὲ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ, ἡ ἀγάπη ὁ λιμὴν ὁ θεϊκός.» (αὐτόθ. σελ. 418).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

Περὶ τοῦ ἐμποδίου ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν ἡ ὑπερηφάνεια[229].

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Καθὼς ἀπὸ ὅλους τοὺς πυρετοὺς καὶ τὰς θερμασίας ὁ πλέον κινδυνώδης εἶναι ὁ ὀξύς, διότι εἶναι ἐχθρός τῆς φύσεως ἀπόκρυφος ὁμοῦ καὶ φοβερὸς· ἔτσι καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς κακίας, ὅπου εἶναι πυρετοὶ τῆς ψυχῆς καὶ θερμασίαι, ἡ πλέον κινδυνώδης εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια. Διότι ὅσον εἶναι βλαπτικὴ ἄλλο τόσον εἶναι ἀπόκρυφος εἰς τὸν ἀσθενῆ· ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, ὄχι μόνον δὲν ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν συνείδησίν τους, εἶναι ὑπερήφανοι, ἀλλὰ μεθύουν ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν, τοιουτοτρόπως, ὅπου καταντοῦν νὰ τὴν ἔχουν διὰ στολισμόν τους καὶ στεφάνωμα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης τοὺς ἐλεεινολογεῖ λέγων· «οὐαὶ τῷ στεφάνῳ τῆς ὑπερηφανείας οἱ μισθωτοὶ Ἐφραίμ....οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου». (Ἡσ. κη΄. 1). Αὐτοὶ πιστεύουν, ὅτι τὸ νὰ στέκουν πάντοτε εἰς τὸν ἑαυτόν τους, τὸ νὰ μὴ πιστεύουν ποτὲ τινὸς καὶ τὸ νὰ βαστάζουν τὸ σοβαρὸν καὶ ὑπέροφρυ, θέλει νὰ εἰπῇ πῶς εἶναι γνωστικοί· πῶς εἶναι εὐγενεῖς· πῶς κάνουν τιμὴν εἰς τὸ αἷμά τοὺς καὶ εἰς τὴν γενεάν τους. Ὅθεν ἡ παροῦσα ἀνάγνωσις ὅπου ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴν κακίαν αὐτοῦ τοῦ πάθους τῆς ὑπερηφανείας καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὸν καιρὸν τὴν ἰατρείαν της, ἐλπίζω ὅτι θέλει προξενήσει πολλὴν ὠφέλειαν εἰς τοὺς μετὰ προσοχῆς ἀναγιγνώσκοντας.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἡ ὑπερηφάνεια λοιπὸν εἶναι μία ἄτακτος ἐπιθυμία τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος μετρᾶ καὶ στοχάζεται τὸν ἑαυτόν του, περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι τῇ ἀληθείᾳ καὶ θέλει νὰ τὸν μετροῦν καὶ οἱ ἄλλοι ὡς τοιοῦτον. Διὰ τοῦτο ἕνας ὑπερήφανος δὲν κάμνει λογαριασμὸν δι' ἄλλον, πάρεξ διὰ λόγου του· ἄλλον δὲν μετρᾶ, παρὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ βάνων τὸν ἑαυτόν του κέντρον εἰς ὅλα του τὰ πράγματα, καθὼς ὁ ἀράχνης βάνει τὸν ἑαυτόν του κέντρον εἰς τὸ ὕφασμά του, διευθύνει καὶ κυβερνᾷ ἐπάνω εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὡσὰν τόσας κλωστὰς, ὅλους τοὺς σκοπούς του, ὅλα τὰ κινήματα καὶ ὅλους τοὺς διαλογισμούς. Ἐὰν ἔχῃ νὰ προστάξῃ τοὺς δούλους του, τοὺς προστάζει (λέγει ὁ Ἰουδαῖος Φίλων) ὡσὰν νὰ ἦσαν ὡς ἄλογα ζῶα· τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς μεταχειρίζεται ὡσὰν δούλους του· μὲ τοὺς συγγενεῖς του φέρεται, ὡσὰν νὰ μὴ τοὺς ἐγνώριζε ποτέ· μὲ τοὺς ἄλλους συμπολίτας του φέρεται ὡσὰν νὰ ἦσαν ξένοι· «τοῖς δούλοις ἀντὶ ζώων χρῆται, τοῖς εὐγενέσιν ἀντί δούλων, τοῖς οἰκείοις ὡς ἀλλοτρίοις, τοῖς πολίταις ὡς ξένοις» ἀλλὰ ἀκόμη καλλίτερα μᾶς ζωγραφίζει ἡ θεία Γραφὴ τὴν κακὴν κατάστασιν τοῦ ὑπερηφάνου, ὅταν μᾶς διηγῆται τὰς μωρὰς γνώμας καὶ τὰ λόγια τοῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορος. Ἐπὶ τῷ ναῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι περιπατῶν, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, «οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ᾠκόδομησα εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου;» (Δανιὴλ δ΄ 27). Ἐκεῖνο τὸ περιπάτημα ὅπου ἔκαμνεν αὐτὸς ὁ ὑψηλόφρων βασιλεὺς εἰς τὰ βασίλειά του, φανερώνει ἐκείνην τὴν αὐταρέσκειαν ὅπου ἔχει κάθε ὑπερήφανος εἰς τὸν ἑαυτόν του· ἐκείνην τὴν ματαιοφροσύνην ὅπου ἔχει διὰ τὴν ἀγχίνοιάν του, διὰ τὴν εὐγένειάν του· ἕως καὶ τὴν ὡραιότητα τῶν φορεμάτων του περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου κάμνει ἕνα παγῶνι διὰ τὰ πτερὰ του «ἐν Βαβυλῶνι περιπατῶν». Πρὸς τούτοις ὁ Ναβουχοδονόσωρ τόσον θαυμάζεται διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὥστε ὅπου νομίζει πῶς τὸν βλέπουν καὶ τὸν θαυμάζουν καὶ οἱ ἄλλοι· καὶ ὡσὰν νὰ διαλέγεται μὲ αὐτοὺς ἀποκρίνεται χωρὶς

[229] Περὶ τῆς ὑπερηφάνειας ὅρα καὶ εἰς τὸν α΄. συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου.

νὰ τὸν ἐρωτήσουν· αὕτη ἡ μεγάλη πόλις τῆς Βαβυλῶνος εἶναι δική μου, ἡ ὁποία εἶναι τοιαύτη, ὅπου δὲν εὑρίσκεται ἄλλη παρομοία εἰς τὸν κόσμον «ἀπεκρίθη ὁ Βασιλεὺς καὶ εἶπεν, οὐχ αὕτη ἐστίν ἡ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη;» τοιουτοτρόπως καὶ ἕνας ὑπερήφανος δὲν εὐχαριστεῖται νὰ τιμᾷ μόνος τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ θέλει νὰ τὸν τιμοῦν καὶ νὰ τὸν θαυμάζουν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι· καὶ ἀνίσως καὶ δὲν τὸν θαυμάζουν τοὺς ἔχει διὰ ἐχθρούς. Ὁμοίως καὶ κάθε μικρὸν χάρισμα καὶ προτέρημα ὅπου ἔχει τοῦ φαίνεται μέγα καὶ πολύ, καθὼς συμβαίνει καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν πτωχὸν ὅπου ὀνειρεύεται, ὁ ὁποῖος ἀνίσως καὶ ἰδῆ πῶς τοῦ ἔδωκαν εἰς τὸν ὕπνον του ἕνα ὀβολὸν νομίζει πῶς τοῦ ἔδωκαν ἕνα φλωρί. Καὶ δὲν τελειώνει ἕως ἐδῶ ἡ πλάνη τῆς ὑπερηφανείας, ἀλλὰ πηγαίνει ἀκόμη ἔμπροσθεν. Ὁ Ναβουχοδονόσωρ ὄχι μόνον μεγαλύνει τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ μεγαλαυχεῖ καὶ καυχᾶται καὶ εἰς ἐκεῖνο ὅπου ἠξεύρει φανερὰ πὼς εἶναι ψεῦδος· διότι βεβαιώνει πῶς αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν πόλιν τῆς Βαβυλῶνος, τῆς ὁποίας τὰ τείχη μόνον ἐμεγάλωσεν αὐτὸς καὶ ὄχι τίποτε ἄλλο· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν ἐξ ἀρχῆς τὴν ᾠκοδόμησεν ὁ Βῆλος. Ἔτσι καὶ οἱ ὑπερήφανοι, ὄχι μόνον μεγαλὺνουν τὰ ἔργα τους ἐκεῖ ὅπου τὰ διηγοῦνται, ἀλλὰ σμίγουν καὶ φανερὰ ψεύματα καὶ δοξάζονται, πῶς ὑπερέβησαν τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ ἐστάθησαν κατώτεροι, φθάνοντες εἰς τόσον ὅπου νὰ μεταστρέφουν εἰς τιμήν τους ἀκόμη καὶ τὰς ἀτιμίας καὶ ζημίας των. Τέλος πάντων, τὸ πλήρωμα τῆς μωρίας τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἦτο τοῦτο, ὅτι αὐτὰ τὰ μεγάλα ἔργα ὅπου ὠνειρεύετο, τὰ ἀπέδιδεν εἰς τὴν δύναμίν του καὶ εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης του «ἥν ἐγὼ ᾠκοδόμησα ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου» οὕτω καὶ οἱ ὑπερήφανοι, ἐνῶ καὶ δὲν φθάνουν εἰς τόσην ἀγνωσίαν ὅπου νὰ φρονοῦν θεωρητικῶς, πῶς αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ καλοῦ ὅπου ἔχουν, καὶ δὲν λογιάζουν πὼς νὰ μὴν ἐδόθη εἰς αὐτοὺς κάθε καλὸν ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' εὐσπλαγχνίαν· (διότι ἂν φρονοῦν οὕτως, εἶναι αἱρετικοί, καὶ τὸ φρόνημά τους αὐτὸ εἶναι μία ἑωσφορικὴ αἵρεσις·) ὅμως φθάνουν πρακτικῶς καὶ μὲ τὸ ἔργον εἰς ταύτην τὴν ἀγνωσίαν, μὲ τὸ νὰ μετροῦν, ὅτι εἰς τὴν ἀξιότητά τους χρεωστεῖται σχεδὸν κάθε καλὸν ὅπου ἔχουν καὶ μὲ τὸ νὰ θέλουν νὰ τοὺς μετροῦν καὶ οἱ ἄλλοι ὡς τοιούτους. Ὅθεν ἀνίσως καὶ δὲν λέγουν μὲ τὰ λόγια, λέγουν ὅμως μὲ τὰ ἔργα ἐκεῖνα τὰ ἴδια μωρὰ λόγια τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς δυνάμεως αὐτῶν καὶ ἡ ἐξαίρετος φιλοπονία καὶ προκοπὴ των, ἔκαμνεν ὅλον τὸ πᾶν «ἣν ἐγὼ ᾠκοδόμησα ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχῦος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου».

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ τῆς ζημίας ὅπου προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ὑπερηφάνεια.

Ἡ ζημία ὅπου προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ὑπερηφάνεια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἀρκετὰ καὶ καθὼς πρέπει· πλὴν διὰ νὰ εἰποῦμεν ὀλίγον τι δι' αὐτήν, στοχάσου πὼς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον τὸ ἄκρον ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ ἁμαρτία, καὶ τὸ ἄκρον ὅλων τῶν καλῶν, εἶναι ἡ θεία χάρις. Τώρα ἡ ὑπερηφάνεια μᾶς διαθέτει μὲν καὶ μᾶς φέρει εἰς κάθε λογῆς ἁμαρτίαν, ἐναντιώνεται δὲ εἰς κάθε λογῆς χάριν Θεοῦ· ὅθεν τί ἄλλο χειρότερον κακὸν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς κάμνη;

Διαθέτει τὸν ἄνθρωπον ἡ ὑπερηφάνεια εἰς κάθε λογῆς ἁμαρτίαν, διότι κατὰ δύο τρόπους ἠμπορεῖ νὰ μολύνη τὴν καρδίαν μας, ἢ μὲ τὸ νὰ αὐξάνη τόσον πολύ, ὅπου πέρνει καὶ ἀφαιρῆ ἀπὸ λόγου μας κάθε ὑποταγὴν ὅπου χρεωστοῦμεν εἰς τὸν Θεόν καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον φαίνεται φανερὰ ὅτι μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἄλλον δαίμονα καὶ ἑωσφόρον, ὅστις ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειάν του ἀπὸ φῶς ἔγινε σκότος «πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωΐ ἀνατέλλων καὶ συνετρίβη ἐπὶ τὴν γῆν» (Ἡσ. ιδ΄. 12) καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς θανάσιμους ἁμαρτίας, καθὼς τὴν ὀνομάζουν οἱ θεολόγοι, ἢ καὶ ἠμπορεῖ νὰ μὴ φθάνη εἰς τόσην αὔξησιν ἡ

ὑπερηφάνεια, καθὼς συμβαίνει πολλάκις καὶ εἰς πολλοὺς καὶ νὰ μὴ γίνεται πάθος καθ' ἕξιν εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μόνον μία διάθεσις εὐκολομετάβλητος καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ ὑπερηφάνεια θεωρούμενη μολονότι καὶ καθ' ἑαυτὴν εἶναι μόνον μία συγγνωστὴ ἁμαρτία, μὲ ὅλον τοῦτο εὔκολα φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ πέση εἰς κάθε λογῆς θανάσιμον ἁμαρτίαν. Καθὼς ἕνας ὄφις, ὅπου φθάση καὶ ἐμβάση τὴν κεφαλήν του, ἐκεῖ ἐμβάζει μὲ εὐκολίαν καὶ ὅλον τὸ ὑπόλοιπόν του κορμὶ· ἔτσι καὶ ὅπου ἐμβῆ ἡ κακία τῆς ὑπερηφανείας, ἐκεῖ ἐμβαίνουν εὔκολα καὶ ὅλα τὰ ἐπίλοιπα κακά, διὰ τοῦτο εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Σειράχ· «ἀρχὴ ἁμαρτίας ὑπερηφανεία». (ι΄. 13.).

Καί βέβαια πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ κακία τῆς ὑπερηφανείας εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας. Ἐπειδὴ διὰ νὰ τὴν τιμωρήση ὁ Θεὸς καὶ διὰ νὰ τὴν διορθώση, παραχωρεῖ καὶ ἀφήνει διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω τὸν ὑπερήφανον νὰ πίπτη εἰς τὰς ἄλλας ἁμαρτίας, ὡς γράφει ὁ Θεῖος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγων· «ὅπου πτῶμα κατέλαβεν, ἐκεῖ ὑπερηφανεία προεσκήνωσε· μήνυμα γὰρ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον» (λόγ. κβ΄). Διὰ τοῦτο παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ πέσουν καὶ οἱ Σοδομῖται εἰς τὰ ἀκάθαρτα ἐκεῖνα καὶ παρὰ φύσιν κακά, πρὸς ποινὴν τῆς μεγάλης ὑπερηφανείας ὅπου εἶχον, καθὼς λέγει ὁ Ἰεζεκιὴλ «τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων ὑπερηφανεία» (ις΄ 49). Ὅτι, ἂν ἡ ὑπερηφάνεια δὲν ἦτο ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἁμαρτίας, βέβαια ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε κάμνει ὡσὰν καλὸς ἰατρός, ἀφήνων νὰ πέση ὁ ὑπερήφανος εἰς ἕνα μεγαλύτερον κακὸν διὰ νὰ ἰατρεύση ἕνα μικρότερον. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν, ἠμποροῦμεν νὰ πληροφορηθῶμεν ἀπὸ δύο λογιῶν ἁμαρτίας ὅπου μολύνουν ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἀσέλγειαν δηλ. καὶ ἀπὸ τὴν αἵρεσιν. Καὶ ὅσῳ μὲν διὰ τὴν ἀσέλγειαν φθάνει νὰ εἰποῦμεν ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ρίζα της, διότι κοντὰ εἰς τὴν ἀνυπόφορον ὑπερηφάνειαν τοῦ ἀντιχρίστου ἑνώνει ὁ προφήτης Δανιήλ, τὴν ἀχαλίνωτον ὁρμὴν τῆς ἀσελγείας «καὶ ἐπὶ πάντας θεοὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ οὐ συνήσει» (ια΄, 37.). Ἰδοὺ ὁ ἀντίχριστος πῶς φαίνεται κατὰ πολλὰ ὑπερήφανος· «καὶ ἔσται ἐν ἐπιθυμίᾳ γυναικῶν» (αὐτόθι)· ἰδοὺ ὁ αὐτὸς ἀντίχριστος πῶς φαίνεται καὶ κατὰ πολλὰ ἀσελγέστατος καὶ σχεδὸν ἐνταφιασμένος μέσα εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀκαθαρσίας. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν ἡ αἰσχρότης καὶ ὁ μολυσμός, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὅλος καταβυθισμένος εἰς τὴν αἰσχρότητα καὶ τὸν μολυσμὸν «ἐν ἐπιθυμίᾳ γυναικῶν»· καὶ αὐτὸ τὸ λέγει ὁ Προφήτης διὰ νὰ μᾶς δείξη τὴν ἀχώριστον ἕνωσιν καὶ τὴν συγγένειαν ὅπου ἔχουν ἀναμεταξὺ των τὰ δύο ταῦτα κακά, ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ἀκαθαρσία.

Τοῦτο τὸ ἴδιον πρέπει νὰ εἰποῦμεν καὶ διὰ τὴν αἵρεσιν, πῶς ἔχει τὴν αἰτίαν της ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. Δὸς ἕνα βλέμμα εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδὲ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τόσας καὶ τόσον διαφόρους θρησκείας καὶ αἱρέσεις, αἱ ὁποῖαι μία μὲ τὴν ἄλλην δαγκάνονται, καθὼς δαγκάνονται τὰ ὀφίδια. Τώρα ἤξευρε, σοὺ λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὅτι μολονότι καὶ αἱ φαρμακεραὶ αἱρέσεις αὐταὶ καὶ θρησκεῖαι εἶναι τόσον πολλαὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ τόσον διαφορετικοὶ εἰς τὰς δόξας, ὅμως ὅλαι ὁμοῦ εἶναι γέννημα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατηραμένης μητρός, ἤγουν τῆς ὑπερηφανείας· «ἐν διαφόροις τόποις διάφοροί εἰσιν αἱρέσεις, ἀλλ' οὖν γε μία μήτηρ ἡ ὑπερηφάνεια, πάσας ἐγέννησεν». Ἀπὸ τὸν Σίμωνα μάγον, ὅπου ἐστάθη ὁ πρῶτος αἱρεσιάρχης, ἕως εἰς τὸν ἀντίχριστον, ὅπου θέλει σταθῆ ὁ ἔσχατος, δὲν θέλεις εὕρει διαβάζων τὰς ἱστορίας, ἄλλο αἴτιον ἀληθέστερον καὶ κυριώτερον τῆς ἀθεΐας, τῆς πολυθεΐας καὶ ὅλων τῶν ἄλλων αἱρέσεων, τῶν Σπινόζων, τῶν Βολτεράνων, τῶν θεϊστῶν καὶ τῶν λοιπῶν αἱρετικῶν διδασκάλων τοῦ ᾅδου, πάρεξ τὸ πεῖσμα τῆς ὑπερηφανείας των. Διὰ τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν νὰ δείξουν πῶς εὑρῆκαν τι καινὸν οἱ κενοὶ καὶ ὑψώθησαν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' αὐτῆς τῆς θείας μεγαλειότητος· καθὼς ἔκαμναν καὶ ἐκεῖνοι οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὅσον γιγαντιαῖοι εἰς τὸ σῶμα, τόσον πυγμαῖοι εἰς τὸν νοῦν, οἵτινες ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν κινούμενοι, ἠθέλησαν νὰ οἰκοδομήσουν πύργον ἕως τοῦ

οὐρανοῦ διὰ νὰ βάλουν μίαν ἐπιγραφὴν ἐπάνω εἰς τὰ ἄστρα καὶ νὰ ἀφήσουν ὄνομα εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἀνθρώπους . «Δεῦτε καὶ οἰκοδομήσωμεν πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα» (Γέν. ια΄. 4.).

Καὶ τί ἄλλο περισσότερον; Εἶναι τόση μάχη ἀναμεταξὺ εἰς τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν καὶ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὰ τὰ δύο νὰ στέκουν ὁμοῦ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καρδίαν· ἀλλ’ ὅπου εἶναι τὸ ἕνα, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ λείψῃ τὸ ἄλλο. Ὅθεν ἔλεγεν ὁ Κύριος διὰ τοὺς Φαρισαίους, ὅτι μὲ τὸ νὰ δίδουν καὶ νὰ παίρνουν ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον τὴν ἀνθρώπινον δόξαν, διὰ τοῦτο ἐγίνοντο ἀνάξιοι νὰ πιστεύσουν εἰς Αυτὸν «πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρ’ἀλλήλων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;» (Ἰω. ε΄. 44.)· ἀπὸ τὰ ὁποῖα λόγια ἠμπορεῖς νὰ καταλάβῃς, ὅτι ἀνίσως καὶ τὸ νὰ δεχθῇ μόνον τις ματαίως τὴν δόξαν, βάνει εἰς τὴν ψυχὴν του ἕνα ἐμπόδιον σχεδὸν ἀνίκητον εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν πίστιν. Ὡσάν τί λογῆς ἄραγε ἐμπόδιον θέλει βάλει εἰς τὴν ψυχὴν του ἕνας ὅπου ζητεῖ πανταχοῦ αὐτὴν τὴν ματαίαν δόξαν καὶ εἶναι διαθεμένος νὰ καταπατήσῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ ; νὰ χάσῃ τὴν ψυχήν του καὶ νὰ κολασθῇ αἰωνίως, μόνον διὰ νὰ μὴ χάσῃ ὀλίγον ἀπὸ τοῦτον τὸν καπνὸν τῆς ματαίας δόξης; Καθὼς κάμνουν κάθε ἡμέραν τόσοι εὐγενεῖς, οἱ ὁποῖοι εἶναι διαθεμένοι καὶ ἕτοιμοι νὰ ὑπομείνουν ὅλα τὰ ἄλλα κακά, μόνον διὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν· καὶ προφασιζόμενοι λέγουν, πῶς ἂν κάμνουν ἀλλεοτρόπως, ἐγγίζεται ἡ τιμή τους.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἀδελφέ, εἰς τὶ λογῆς ἐγκρεμνοὺς ἠμπορεῖ νὰ σὲ φέρῃ ἡ ὑπερηφάνεια. Διότι πρῶτον μὲν θέλει γεμίσει ὅλην τὴν ψυχήν σου ἀπὸ ἀκαθαρσίας καὶ πάθη· μετὰ ταῦτα δὲ καθὼς ἀπὸ ἕνα στομάχι ὅπου εἶναι γεμάτον ἀπὸ κακοὺς χυμοὺς προέρχονται συχνάκις αἱ σκουτοῦραι τῆς κεφαλῆς· ἔτσι καὶ ἀπὸ μίαν συνείδησιν γεμάτην ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω πάθη τὰ ἐκ τῆς ὑπερηφανείας γεννώμενα, θέλει, προέλθῃ εἰς ἐσὲ κάποια ἀμφιβολία εἰς τὴν πίστιν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας θέλεις ἀρχίσει νὰ ἀμφιβάλῃς ἕως καὶ δι’ αὐτὰ τὰ πρῶτα καὶ θεμελειώδη τῆς πίστεως δόγματα, καὶ πηγαίνων εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἠμπορεῖς νὰ φθάσῃς ἀκόμη καὶ εἰς τόσον, ὅπου νὰ νομίζῃς ὡσὰν μῦθον τὸν ᾅδην καὶ τὸν Παράδεισον. Τοῦτο δὲ θέλεις καταλάβει ἀκόμη καλλίτερα ἐὰν στοχασθῇς τὴν μάχην ὅπου κάμνει ἡ ὑπερηφάνεια μὲ τὴν θείαν χάριν διότι πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, ἀγαπητέ, ὅτι ἡμεῖς ἀφ’ ἑαυτοῦ μας δὲν ἔχομεν τόσην δύναμιν νὰ εἰδοποιήσωμεν εἰς τὴν ψυχήν μας οὔτε ἕνα καλὸν λογισμόν, ὅπου νὰ δίδῃ ἀρχὴν εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Ἀλλὰ χρεία εἶναι νὰ μᾶς δυναμώσῃ ὁ Θεὸς μὲ τὴν χάριν Του, διὰ νὰ συλληφθῇ εἰς τὸν νοῦν μας, ὁ καλὸς αὐτὸς λογισμὸς· καθὼς δογματίζουν ὅλοι οἱ ἱεροὶ θεολόγοι εἰς τὸ περὶ χάριτος· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος, «χωρίς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». (Ἰω. ιε΄. 15.) καὶ ὁ Παῦλος· «ὁ Θεὸς ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας». (Φιλιπ. β’. 13.). Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, ὅτι κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, μετὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ, ἐχωλάνθη καὶ ἐκολοβώθη τὸ αὐτεξούσιον καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἐπειδὴ δυνάμενος τότε ὁ ἄνθρωπος νὰ κινηθῇ εἰς τὸ καλὸν μέσα εἰς τὸν Παράδεισον, δὲν ἠθέλησε· τώρα θέλει νὰ κινηθῇ εἰς τὸ καλόν καὶ δὲν δύναται, ἂν δὲν δυναμωθῇ ἡ θέλησίς του ἀπὸ τὴν προκαταρκτικὴν καλουμένην τοῦ Θεοῦ χάριν. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Σολομών· «καὶ ἑτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου» (Παροιμ. η΄. 35). Ὥστε ὁ Θεὸς εἶναι ὅπου ἀρχινᾶ καὶ ὁ Θεὸς εἶναι ὅπου τελειώνῃ κάθε καλὸν· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄχι μόνον δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ τὸ καλόν, ἀλλ’ οὐδὲ νὰ τὸ ἀρχίσῃ ὅλως, ἂν δὲν βοηθηθῇ ἐκ τῆς χάριτος. Δι’ ὅ καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν· «ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ»· (Φιλιπ. α΄. 6.). Αἱρετικὸν γὰρ φρόνημα τῶν Ἡμιπελαγιανῶν ἦτο, τὸ νὰ λέγουν, ὅτι ἀρχινᾶ μὲν ὁ ἄνθρωπος τὸ καλόν, ὁ Θεὸς δὲ τὸ τελειώνει. Τώρα ἀνίσως ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα χωρὶς τὴν θείαν χάριν οὔτε κἄν νὰ ἀρχίσωσιν τὸ καλὸν καὶ τὴν σωτηρίαν μας.

Κρίνε πλέον ἐσὺ πόσον εἶναι ἀναγκαῖα αὐτὴ ἡ ἰδία χάρις τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας μας. Καὶ ἀνίσως ἡμεῖς μὲ μόνας τὰς δυνάμεις τοῦ αὐτεξουσίου, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ συλλογισθῶμεν τὸ καλόν, πῶς νὰ δυνηθῶμεν μὲ αὐτάς νὰ ἀποτελὲσωμεν; Καὶ πῶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ μισῶμεν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο κακὸν τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο καλὸν τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀρετὴν, καθὼς ἔχομεν χρέος νὰ κάμωμεν διὰ νὰ σωθῶμεν; Τώρα αὐτὴν τὴν βοήθειαν τῆς θείας χάριτος, ὅπου εἶναι τόσον ἀναγκαία διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν αἰώνιον ζωήν, ἢ δὲν θέλει σοῦ τὴν δώσει ὁ Κύριος εἰς παιδείαν τῆς ὑπερηφανείας σου ἡ θέλει σοῦ τὴν δώσει τόσον ἐλλιπῆ, ὥστε νὰ μὴ κάμνῃ εἰς ἐσὲ ἕνα δραστικὸν ἀποτέλεσμά Του νὰ μισήσῃς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ποθήσῃς ὁλοκλήρως τὴν σωτηρίαν σου· τοῦ νὰ δικαιωθῇς, τοῦ νὰ υἱοθετηθῇς, καὶ νὰ διαμένῃς ἕως τέλους ἐν τῇ αὐτῇ χάριτι, ἀλλὰ τόσον χλιαρὰ νὰ σὲ βοηθήσῃ, ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς σου ἀμελείας, ὅπου νὰ μὴ δυνηθῇς νὰ τὴν μεταχειρισθῇς εἰς τὴν τελείαν σου σωτηρίαν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ καταλάβῃς καλὰ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν· ὅτι ἡ χάρις ὅπου δίδεται εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἐκ Θεοῦ, εἶναι μία χάρις ταπεινώσεως, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν της, ἥτις εἶναι ὁ Σταυρὸς καὶ κάθε βάσανον (ἐπειδὴ διὰ μέσου τοῦ σταυροῦ ταπεινωθείς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μέχρι θανάτου, μᾶς ἔκαμνεν ἄξιους νὰ λάβωμεν τὴν τοιαύτην θείαν χάριν Του), ἀλλὰ ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ τέλος καὶ τὰ ἀποτελέσματά της, τὰ ὁποῖα ὅλα ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ταπεινώνουν τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ δίδουν δόξαν εἰς μόνον τὸν Θεόν. Νὰ ταπεινώνουν τὸν νοῦν του διὰ νὰ δίδουν τόπον εἰς τὴν πίστιν, νὰ ταπεινώνουν τὴν θέλησίν του διὰ νὰ δίδουν τόπον εἰς τὴν θείαν ἀγάπην καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρετάς· νὰ ταπεινώνουν τὸ φρόνημά του διὰ νὰ μὴ φρονῇ παραπάνω ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου πρέπει νὰ φρονῇ, καθὼς θέλει ὁ Παῦλος· «μὴ ὑπερφρονεῖν παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν». (Ρωμ, ιβ΄. 3.). Καὶ λοιπὸν ἀνίσως καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἰδικὸν σου ἀδελφέ, δὲν ταπεινωθῇ ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν, δὲν θέλει ποτισθῇ ποτὲ ἀπὸ τὰ οὐράνια ὕδατα τῆς θείας χάριτος, τὰ ὁποῖα καθὼς ἀστείως λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος , τρέχουν ἀπὸ τὰ βουνὰ τῶν ὑψηλοφρόνων καὶ στέκονται εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ταπεινῶν, διὰ νὰ τὰς κάμνουν γονίμους καὶ καρποφόρους διαφόρων ἀγαθῶν.

Αὐτὴ ἡ μάχη ὅπου εἶναι ἀναμεταξὺ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ εἰς τὴν χάριν, ἀποδεικνύεται ἀκόμη καὶ ἐκ τούτου. Διότι ἡ ὑπερηφάνεια ὄχι μόνον ἐμποδίζει τὰ θεῖα χαρίσματα καὶ δὲν τὰ ἀφήνει νὰ ἐμβοῦν εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀφ᾽ οὗ ἐμβοῦν τὰ διώχνει ἔξω· ὥστε ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὅπου πρὸ ὀλίγου ἦτο πολὺ πλούσιος ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰ πολλὰ καλά του ἔργα, καὶ διὰ τὰς πολλὰς ἀρετάς σου· οὗτος ἀνίσως καὶ δώσῃ τόπον εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ εἰς τὸ ἄτακτον ψῆφος τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὑψηλοφρονήσῃ, πτωχεύει παρευθύς καὶ γίνεται ταλαίπωρος, καθὼς τὸ ἔπαθεν ὁ ἐν τῷ Εὐαγγελὶῳ ὑπερήφανος ἐκεῖνος Φαρισαῖος καὶ ἡ ὑπερήφανος ἐκείνη πόλις Βαβυλών, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Θεός· «ἄκουε ταῦτα τρυφερά, ἡ καθημένη, ἡ πεποιθυῖα, ἡ λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ἐγὼ είμι καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα· οὐ καθιῶ χήρα, οὐδὲ γνώσομαι ὀρφανίαν· νῦν δὲ ἥξει ἐπὶ σὲ τὰ δύο ταῦτα ἐξαίφνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἀτεκνία καὶ χηρεία»(Ἡσ. μζ΄. 8.). Καὶ καθὼς συμβαίνει εἰς τὴν περιστεράν, ἡ ὁποία ὅταν κάθηται εἰς τὸν ἥλιον καὶ περιχαίρεται εἰς τὴν καθαριότητά της καὶ εἰς τὴν πολυποικιλίαν τῶν πτερῶν της, τότε ἔξαφνα ἔρχεται ἐπάνωθέν της τὸ γεράκι καὶ τὴν ἁρπάζει. Ἔτσι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ὑπερήφανον ψυχήν· καὶ ἐκεῖ ὅπου αὐτὴ χαίρεται καὶ καυχᾶται εἰς τὰς ἀρετάς της, ἔξαφνα ἁρπάζεται ἀπὸ τὸ νοητὸν γεράκι τὸν διάβολον. Διὰ τοῦτο εἶπον οἱ Θεῖοι Πατέρες τὸν σοφὸν τοῦτον λόγον «ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ εὔκολος ἐν ταὐτῷ καὶ δύσκολος· διότι εἰς μίαν στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος ἀναβαίνει εἰς τὸν Παράδεισον μὲ τὴν ταπείνωσιν καὶ εἰς τὴν ἄλλην στιγμὴν

καταβαίνει εἰς τὴν Κόλασιν μὲ τὴν οἴησιν καὶ ὑπερηφάνειαν. Θέλεις νὰ τὸ καταλάβῃς καλλίτερα; Ἰδὲ εἰς τὰς ἱστορίας, τί ἦτο ἕνα καιρὸν ἡ Ἑλλάς. Αὐτὴ ἦτο ὡσὰν ἕνα θέατρον ἁγιότητος, σοφίας καὶ πίστεως, τόσον ὅπου, ὡς καὶ αἱ ἐρημίαι ἦσαν γεμᾶται ἀπὸ ἁγίους καὶ τώρα ἀφ' οὗ ἐδουλώθη ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγόν τῶν Ἀγαρηνῶν, αὐτὴ εἶναι τὸ θέατρον τῆς ἀπιστίας, τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀκαθαρσίας· καί οἱ περισσότεροί της κάτοικοι εἶναι ἀσεβεῖς, ἄπιστοι, ἀμαθεῖς καὶ γεμάτοι ἀπό κακίαν· ὄχι βέβαια δι' ἄλλο, πάρεξ διὰ τιμωρίαν τῆς ὑπερηφανείας τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων της καὶ εὐσεβῶν της κατοίκων. Καὶ στοχάσου πῶς ὁ Θεὸς ἐπρόκρινε νὰ ὑποφέρῃ καλλίτερα νὰ κατοικοῦν τὴν Ἑλλάδα ταύτην ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ὅπου εἶναι μεμολυσμένα ἀπὸ τὸν βέβηλον νόμον τοῦ Μωάμεθ, παρὰ νὰ τὴν κατοικοῦν οἱ Χριστιανοὶ ὅπου εἶναι μεμολυσμένοι ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν.

Ἕως τόσον ἐσὺ ἀδελφέ, ἐὰν εἶσαι φρόνιμος, δέξου μετὰ χαρᾶς τὴν συμβουλὴν ὅπου σοῦ κάμνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ ἀκολούθα την «μὴ ὑπερηφανεύου τῇ καρδίᾳ σου». (Τωβίτ. δ΄. 13·) μὴ ἀφήσῃς νὰ σὲ κυριεύσῃ ἡ ὑπερηφάνεια, οὔτε ἐσωτερικῶς εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου, οὔτε ἐξωτερικῶς εἰς τὰ ἔργα σου. Διότι αὐτὴ ἡ κατηραμένη κακία γεννᾷ πάντοτε ὅλα τὰ κακά τοῦ κόσμου, τόσον τὰ τοῦ πταίσματος, ὡσὰν καὶ τὰ τῆς τιμωρίας· «δι' ὅ,τι ἐν τὴ ὑπερηφανείᾳ ἀπώλεια καὶ ἀκαταστασία πολλή.» (αὐτόθ.) καὶ ἂν θέλῃς νὰ γλυτώσῃς ἀπὸ ὅλα τὰ κακά, ταπεινώνου πάντοτε καὶ μὴ φοβᾶσαι μήπως πέσῃς ποτέ. Διότι καὶ φυσικῷ τῷ τρόπῳ, ὅποιος θέλει νὰ μὴ κρημνισθῇ, ἄλλος τρόπος δὲν εἶναι, πάρεξ νὰ καθήσῃ κατὰ γῆς, ὡς εἶπεν ἕνας διδάσκαλος· «ὁ καθήμενος ἐπὶ γῆς, οὐκ ἔχει ποῦ καταπεσεῖν·» ἀλλ' ὅποιος ζητεῖ νὰ κάθηται εἰς ὑψηλοὺς τόπους καὶ σπήτια, οὗτος κάθε ὥραν καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ σεισμοῦ, ἔχει φόβον διὰ νὰ μὴ κρημνισθῇ· «ὅς ὑψηλὸν ποιεῖ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ζητεῖ συντριβήν·» (Παροιμ. ιζ΄. 20.).

ΜΕΡΟΣ Γ'

Περὶ τῆς ἰατρείας τῆς ὑπερηφανείας

Ἀλλὰ ποία ἰατρεία ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ εἰς μίαν τοιαύτην κακίαν τῆς ὑπερηφανείας; Ἡ ὁποῖα ὅσον περισσότερον ἔπρεπε νὰ εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν πτωχείαν τῆς ἰδικῆς μας διεφθαρμένης καὶ θνητῆς φύσεως, τόσον περισσότερον αὐτὴ ἐμβῆκε μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα μας καὶ μᾶς ἔκαμνε πτωχοὺς ἐν ταὐτῷ καὶ ὑπερηφάνους. Καὶ εὐκαίρους μὲν ἀπὸ κάθε ἀγαθόν, ἐξογκωμένους δὲ καὶ φουσκωμένους ὡσὰν τὸ ἀσκὶ καὶ ἀκολούθως αὐτὴ μᾶς ἐκατάστησε νὰ πληροῦται εἰς ἡμᾶς τὸ σοφὸν ἐκεῖνο ρητόν τοῦ Σειρὰχ τὸ λέγον «τρία ἤδη ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου καὶ προσώχθισα σφόδρα τῇ ζωῇ αὐτῶν· πτωχὸν ὑπερήφανον καὶ πλούσιον ψεύστην καὶ γέροντα μοιχὸν ἐλαττούμενον συνέσει» (κε΄. 2.)

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ μεγαλυτέρα ὑπερηφάνεια ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας εἶναι τὸ νὰ πιστεύσωμεν, πῶς ἠμποροῦμεν νὰ ἰατρεύσωμεν τὴν ἰδίαν ὑπερηφάνειαν μὲ τὰς ἰδικάς μας δυνάμεις καὶ μὲ τὴν φιλοπονίαν μας, διὰ τοῦτο ἡ α΄. ἰατρεία εἶναι νὰ προστρέξωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ Τὸν παρακαλέσωμεν ταπεινὰ ὁμοῦ μὲ τὸν προφήτην Δαβὶδ λέγοντες· «μὴ ἐλθέτω μοι ποῦς ὑπερηφανείας» (Ψαλμ. λε΄. 11.)· ἤγουν μὴ παραχωρήσῃς Κύριε νὰ βάλῃ τὸ ποδάρι της ἡ κατηραμένη ὑπερηφάνεια εἰς τὴν ψυχήν μου· λέγεται δὲ ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια ἔχει ἕνα ποδάρι μόνον· «μὴ ἐλθέτω μοι ποῦς ὑπερηφανείας·» α΄. διότι εἶναι ὡσὰν ἕνα τέρας καὶ μονοπόδαρον ζῶον· β΄. διότι ὁ ὑπερήφανος εἰς ἕνα μόνον ἐλπίζει, εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ ἀκουμβίζει ὅλος ἐπάνω εἰς τοῦ λόγου του καὶ γ΄. διότι ὡς κακὰ θεμελιωμένη ἡ ὑπερηφάνεια, πίπτει εὔκολα εἰς κάθε ἀταξίαν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν. Διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐπιφέρει ὁ Δαβίδ· «ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν» (αὐτόθι 12)· καὶ ἀνίσως καμμίαν φορὰν σηκωθοῦν

διὰ μέσου τῆς θείας χάριτος, γρήγορα πάλιν μεταπίπτουν ἀπὸ ἕνα κακὸν εἰς ἄλλο χειρότερον· δι’ ὅ καὶ λέγει· «ἐξώσθησαν καὶ οὐ μὴ δύνανται στῆναι» (αὐτόθι).

Ἡ β΄. ἰατρεῖα εἶναι νὰ πολεμήσωμεν τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ. Ἡ ὑπερηφάνεια μέρος εἶναι εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, ὅπου νομίζουν πῶς εἶναι κάποιο μεγάλο πρᾶγμα καὶ μέρος εἰς τὴν θέλησιν, ὅπου θέλουν νὰ τοὺς ψηφοῦν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, πῶς εἶναι κάποιον τι μεγάλον καὶ κατὰ μίμησιν ἔχει τοῦ πολλὰ ὑπερηφάνου «Σίμωνος τοῦ μάγου, τοῦ λέγοντος εἶναι τινὰ ἑαυτόν μέγαν» (Πράξ. η΄ 9) λέγουν καὶ αὐτοὶ εἶναι ἑαυτούς τι μέγα. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἰατρεύσωμεν πρῶτον τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησιν τῶν ὑπερηφάνων καὶ οὕτω νὰ θεραπεύσωμεν αὐτούς. Τώρα ὁ νοῦς ἰατρεύεται μὲ τὸ νὰ κάμνομεν νὰ γνωρίση ὁ ἄνθρωπος τί πρᾶγμα εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοῦ ἁγίους Του· καὶ τί πρᾶγμα εἶναι αὐτὴ ἡ δόξα ὅπου θέλει ὁ ὑπερήφανος νὰ ἁρπάζῃ ἐναντίον κάθε πρέποντος καὶ ἁρμοδιότητος. Ἡ δόξα τοῦ κόσμου δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἕνας καρπὸς ἐμποδισμένος, ὁ ὁποῖος δὲν τρέφει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τον φαρμακώνει. Ὁ Θεὸς ἔκαμνεν ὅλον τὸν κόσμον καὶ μὲ ἄπειρον ἀγαθότητα ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ νὰ ἀπολαμβάνουν αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ νὰ τὸν δοξάζωσι καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν Του ἐκράτησεν ὅλην τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, καθὼς οἱ Ἄγγελοι ἔλεγον. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις» (Λουκ. β΄. 14.). Ὅθεν τὸ νὰ θέλουν, οἱ ὑπερήφανοι νὰ κλέψουν αὐτὴν τὴν δόξαν ὅπου χρεωστεῖται μόνον εἰς τὸν Θεόν, εἶναι μία μεγάλη τόλμη καὶ αὐθάδεια κατὰ τῆς θείας μεγαλειότητος, ἡ ὁποία μεταστρέφει τὴν αὐθάδειαν ταύτην εἰς βαρυτάτην ζημίαν τῶν τοιούτων ὑπερηφάνων «οὐαὶ φησιν ὑμῖν, ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι» (Λουκ, ς΄ 26). Οὐαὶ καὶ ἀλλοίμομον εἰς ἐκεῖνον ὅπου πηγαίνει γυρεύοντας νὰ τὸν τιμᾷ ὁ κόσμος καὶ νὰ τὸν νομίζουν πῶς εἶναι κάποιον τι μεγάλο πρᾶγμα διότι τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ζητουμένην ταύτην τιμήν, εἶναι μία μεγάλη ζημία δι’ αὐτόν, κοντὰ δὲ εἰς τὴν ζημίαν ὅπου φέρει μαζὺ της αὐτὴ ἡ τιμή, προστίθεται καὶ ἡ μαιαιότης της διότι εἶναι ματαία αὐτὴ τὸ ὀλιγώτερον διὰ πέντε αἴτια.

α΄. Εἶναι ματαῖα καθ’ ἑαυτὴν ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ μήτε νὰ σοῦ προσθέσῃ, μήτε νὰ σοῦ ἀφαιρέσῃ τίποτε «ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστιν» ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς Ἰουδαίους (Ἰωβ. η΄. 54.), ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, ἀνίσως ἐγώ, καθ’ ὅ ἄνθρωπος, ἀποδίδω τὴν δόξαν τῶν ἔργων μου εἰς τὸν ἑαυτόν μου, ἀντὶ νὰ τὴν ἀποδίδω ὅλην εἰς τὸν Θεόν, ἡ δόξα μου εἶναι τὸ οὐδέν. Ὅθεν κρίνε τώρα ἐσὺ πόσῳ περισσότερον εἶναι ἕνα οὐδέν, ἐκεῖνος ὁ ἔπαινος καὶ ἐκεῖνα τὰ ἐγκώμια ὅπου γυρεύουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν κόσμον.

β΄. Εἶναι ματαῖα ἡ δόξα ἀπὸ τὸ μέρος ἐκείνων ὅπου τὴν δίδουν διότι αὐτοὶ μὲ τὸ νὰ μὴ σὲ γνωρίζουν τί ταλαίπωρος καὶ ἁμαρτωλὸς εἶσαι ἐσωτερικῶς, ἀλλὰ μόνον γνωρίζοντές σε ἐξωτερικῶς, ποίαν ἄλλην δόξαν ἠμποροῦν νὰ δώσουν, πάρεξ ἐκείνην ὅπου ἤθελαν δώσει καὶ εἰς ἕνα στολισμένον τάφον μεγαλύνοντες, τοὺς τίτλους καὶ τὰς ἐπιγραφὰς ὅπου ἔχει ἀπὸ ἔξω ὁ τάφος, χωρὶς νὰ στοχάζονται τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν σαπήλαν ὅπου κρύπτει μέσα του; Καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις· οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας» (Ματθ κδ΄. 27).

γ΄. Εἶναι ματαία ἡ δόξα τοῦ κόσμου, κατὰ ἀπόβλεψιν τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον σοῦ δίδεται, ὅστις εἶναι ταύτη ἡ χαμηλὴ γῆ· τὴν ὁποίαν συγκρίνοντάς την ὀλίγον μὲ τὸν οὐρανόν, θέλεις εὕρει, πὼς ὅλος οὗτος ὁ χαμερπὴς κόσμος, ἄλλο τι δὲν εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὸν οὐρανόν, παρὰ μία μόνη στιγμή, καθὼς οἱ ἀστρονόμοι καὶ γεωμέτραι τὸ ἀποδείχνουν. Τώρα εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλου τοῦ κόσμου, εὑρὲ τὸν τόπον ὅπου ἐσὺ ζητεῖς τὴν τιμὴν· αὐτὸς βέβαια εἶναι μικρότερος ἀπὸ μίαν στιγμὴν· καὶ ἀπὸ μυρίας μυριάδας ἀνθρώπους ὅπου μὲ

εὐρυχωρίαν κατοικοῦν εἰς ὅλην τὴν γῆν, μόλις θέλουν εὑρεθῆ ἑκατὸν ἄνθρωποι ὅπου νὰ σὲ γνωρίζουν καὶ ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν, μόλις θέλουν εἶναι δέκα ὅπου νὰ σὲ ψηφοῦν ἀληθινὰ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τους. Ὅθεν τὸ νὰ ζητῆς μὲ τόσην ἐπιθυμίαν αὐτὸ τὸ ψῆφος καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν τόσων ὀλίγων ἀνθρώπων, εἰς μίαν τόσον μικρὰν γωνίαν τῆς οἰκουμένης, τί ἄλλο εἶναι τέλος πάντων, παρὰ τὸ νὰ θέλῃς νὰ κρυφθῇς ὀπίσω ἀπὸ μίαν λαμπορίδα ὅπου πετᾷ καὶ ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν παλάμην σου;

δ΄. Εἶναι ματαία ἡ ἀνθρώπινη δόξα διὰ τὸν καιρὸν ὅπου διαμένει. Ὅλη μας ἡ ζωὴ ἐὰν συγκριθῇ μὲ τὴν αἰωνιότητα, εἶναι ὀλιγοχρονιωτὲρα ἀπὸ ἕνα κτύπημα σφιγμοῦ,[230] καὶ ἀπὸ ἕνα νεῦμα ὀφθαλμοῦ καὶ καὶ ἀπὸ μίαν στιγμήν. Τώρα εἶναι δυνατὸν ἕνας φρόνιμος ἄνθρωπος διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων εἰς μίαν μόνην καιροῦ στιγμήν,[231] νὰ βάνῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς φανερὸν κίνδυνον ἑνὸς παντοτεινοῦ ὀνειδισμοῦ καὶ μίας αἰωνίου ἀτιμίας;

ε΄. Δὲ καὶ τελευταῖον περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, εἶναι ματαῖα ἡ τιμὴ τοῦ κόσμου, διὰ τὰ αἴτια ὅπου λαμβάνουν οἱ ἄνθρωποι νὰ σὲ τιμοῦν. Οἱ ἄνθρωποι σὲ τιμοῦν διότι εἶσαι καλὰ ἐνδεδυμένος· ἀλλ’ αὐτὴ εἶναι μία τιμὴ ὅπου χρεωστεῖται εἰς τὰ φορέματα καὶ εἰς τοὺς σκώληκας ὅπου τὰ ἔκλωσαν καὶ ὄχι εἰς ἐσένα· ἔξω ἀπὸ τοῦτο, πόσον καλλίτερα ἀπὸ ἐσὲνα εἶναι στολισμένον ἕνα παγὼνι μὲ τὰ χρυσὰ καὶ ποικιλόχροα πτερά του; Ἢ καὶ τὰ χόρτα τοῦ ἀγροῦ μὲ τὴν πολυποικιλίαν τους; «Οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, περιεβάλετο ὡς ἕν τούτων». (Ματ. ς΄ 29). Οἱ ἄνθρωποι σὲ τιμοῦν διὰ τὴν εὐγένειάν σου, ἀλλὰ ποίαν ἀξιότητα ἐπρόσφερες ἐσὺ διὰ νὰ ἐπιτὺχῃς αὐτὴν τὴν τιμὴν τῆς εὐγενείας; Αὐτὴ εἶναι ἀξιότης τῶν προγόνων σου καὶ τοῦ αἵματός σου καὶ ὄχι ἰδική σου [232]. Οἱ ἄνθρωποι σὲ τιμοῦν διὰ τὰ πλούτη σου ἀλλ’ ὁ Θεὸς ἠξεύρει πόσας ἀδικίας ἔκαμνες διὰ νὰ τὰ συνάξῃς· καὶ τώρα ὁ Θεὸς ἠξεύρει πόσον περισσότερον σοῦ δυσκολεύουν τὴν στράταν τοῦ Παραδείσου ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἤθελε σοῦ τὴν δυσκολεύσει ἡ πτωχεία· ὡς εἶπεν ὁ Κύριος· «δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.» (Ματθ. ιθ΄. 23). Οἱ ἄνθρωποι σὲ ἔπαινοῦν διὰ τὴν ὡραιότητά σου ἀλλὰ τοιουτοτρόπως ἠδύνατο νὰ ἐπαινῆται καὶ ἕνα βουνὸν κοπριᾶς ὅπου εἶναι σκεπασμένον ἀπὸ τὸ λευκότατον χιόνι καὶ ἔπειτα κύτταξε τὸ τέλος εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἡ ὡραιότης ἔχει νὰ καταντήσῃ εἰς ὀλίγας ἡμέρας · «ἐν τῷ ἀποθανεῖν ἄνθρωπον κληρονομήσει ἑρπετὰ καὶ θηρία καὶ σκώληκας». (Σειρὰχ ι΄ 11). Ἄνοιξε ἕναν τάφον καὶ θέλεις βεβαιωθῇ· τοιουτοτρόπως δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ νοῦς τὴν εὐτέλειαν ὅπου ἔχει ἡ τιμὴ τοῦ κὸσμου τούτου, ἡ ὁποία μολονότι καὶ εἶναι

[230] Ὁ σφιγμὸς κτυπᾷ εἰς κάθε λεπτὸν τῆς ὥρας πενῆντα φοράς ἐπειδὴ τόσας φοράς ἀνοίγει καὶ κλείει ὁ πνεύμων.

[231] Καὶ ὢ πόσον εἶναι ἐδῶ ἁρμόδιον ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς ὅτι ὁ διάβολος ἔδειξεν εἰς τὸν Κύριον ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου εἰς μίαν στιγμήν. «Καὶ ἀναγαγών Αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν, ἔδειξεν Αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου» (Λουκ. δ΄. 5). Ἂν ἐρωτήσωμεν δὲ τὸν Ἀμμώνιον τί εἶναι αὐτὴ ἡ στιγμὴ μᾶς ἀποκρίνεται πὼς αὐτὴ ἐχει τὸ εἶναι ἐν τῷ γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι εὐθὺς. Ἂν ἐρωτήσωμεν τὸν Ἅγιον Ἀμβρόσιον, μᾶς λέγει· ἰδοὺ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὐχ ἡ διαμονὴ ἀλλ’ ἡ φυγή. Μόλις φαινόμενη καὶ ἀφανὴς χρηματίζουσα. Ἂν ἐρωτήσωμεν τὸν Ἱερὸν Γρηγόριον, μᾶς ἀπαντᾷ· «ἰδοὺ τὸ ὠκύμορον τὸ τοσοῦτον θέλγον καὶ κατευφραῖνον. Καὶ ἄν ἐρωτήσωμεν τὸν Ἅγιον Κυπριανὸν μᾶς λέγει· «ἰδοὺ ὁ κόσμος, ὁ κατευφραίνων ἵνα παιδεύσῃ· ὁ κολακεύων ἵν’ἀπατήσῃ· ὁ ὑψῶν, ἵνα ταπεινώσῃ καὶ ὁ ἕλκων ἵν’ἀποκτείνῃ».

[232] Ὁ δὲ Θεῖος Χρυσόστομος λέγει· «μία εὐγένεια μόνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιεῖν.» Οὗτος τῆς εὐγενείας ὁ τρόπος βελτίων ἐκείνου καὶ κυριώτερος· ταῦτ’οὖν εἰδότες μήτε ἐπὶ παισίν εὐδοκίμοις μέγα φρονῶμεν ἄν μὴ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἔχομεν· μήτε ἐπὶ πατρᾶσι γενναίοις ἄν μὴ ὦμεν αὐτοῖς ὁμότροποι. (Ὁμιλ. μδ΄ εἰς τὸν Ματθ.)

οὐδὲν διὰ τὰ αἴτια ὅπου εἴπομεν, φαίνεται ὅμως εἰς τὰ μάτια τῶν μωρῶν ἀνθρώπων, ὡσὰν ἕνα ἄκρον ἀγαθὸν.

Ἐστοχάσθης ἀδελφέ, τί εἶναι ἡ ἀνθρώπινος δόξα; Στοχάσου τώρα καὶ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅπου τὴν ζητεῖ. Ἐὰν ἐρωτήσῃς τὸν Προφήτην θέλει σοῦ ἀποκριθῆ, ὅτι κάθε ἄνθρωπος δηλ. ὄχι μόνον ἕνας ἄγροικος ὅπου σκάπτει τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ ἕνας ἀπό τοὺς μεγαλυτέρους βασιλεῖς ὅπου κυβερνοῦν τὸν κόσμον, θέλει λέγω σοῦ ἀποκριθῆ, ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἕνα οὐδὲν ἐνδεδυμένον ἀπὸ κἄποιόν τι ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλλίτερα ἕνα οὐδὲν ἐνδεδυμένον ἀπὸ ἀσθένειαν, ἀπὸ ἀδυναμίαν, ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην ταλαιπωρίαν· «τὰ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος ζῶν» (Ψαλμ. λη΄. 5.) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἐσὺ ἀδελφέ ματαιότης καὶ οὐδὲν εἶσαι ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν καθ' ὅ εἶσαι ἄνθρωπος εἰς τὴν φύσιν· ἐὰν ὅμως εἶσαι καὶ ἄνθρωπος ὑπερήφανος καὶ ἁμαρτωλὸς εἶσαι ἕνα οὐδὲν χειρότερον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ οὐδὲν διότι εἶσαι ἕνας κλέπτης τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ· διότι εἶσαι ἕνας ἐπίβουλος τῆς ἀπείρου Του μεγαλειότητος, διότι εἶσαι ἕνας καταδικασμένος εἰς τὰς φλόγας τοῦ ᾅδου διὰ νὰ ἀποδώσῃς εἰς εκεῖνον τὸν αἰώνιον τόπον τῆς κολάσεως τὴν ὑποταγὴν ὅπου δὲν ἠθέλησες νὰ δώσῃς εἰς τὸν μονάρχην τοῦ οὐρανοῦ Θεὸν· καθὼς εἶπεν ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος. «Σὸν ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν Κύριε, σοί ἡ δόξα· ὁ γὰρ ἑαυτῷ, ἀλλὰ μὴ σοὶ δόξαν ζητῶν ἑστὼς ἐπὶ τῷ σῷ ἀγαθῷ· οὗτος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστὴς καὶ τῷ διαβόλῳ ὅμοιος τῷ ὑφελέσθαι βουληθέντι τὴν δόξαν σου·» (εὐχῇ κγ΄. ἢ ιε΄.). Αὐτὴ εἶναι ἀγαπητὲ ἡ στάσις καὶ ὁ βαθμὸς εἰς τὸν ὁποῖον σὲ λογαριάζει ὅλος ὁ Παράδεισος, καθ' ὅ φύσει ἄνθρωπον καὶ καθ' ὅ ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον. Ὅθεν εἰς τοιαύτην στάσιν καὶ ἀθλιότητα εὑρισκόμενος δὲν εἶναι δίκαιον εἰπέ μοι νὰ εἶσαι πάντοτε ταπεινός; Νὰ χαμηλώνῃς ἐκεῖνο τὸ ὑπερήφανόν σου μέτωπον καὶ νὰ ἀφήνῃς εἰς τὸν Θεὸν ὅλην τὴν δόξαν; Καὶ σὲ βαστᾷ ἡ καρδία νὰ συγκρίνεσαι ἐσὺ ἡ λάσπη καὶ τὸ οὐδὲν μὲ ἕνα Θεὸν Παντοδύναμον; Καὶ εἰς διαφένδευσιν τῆς ὑψηλοφροσύνης σου νὰ ἁρπάζῃς τὴν δόξαν Του καὶ νὰ λέγῃς καὶ ἐσὺ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Θεοῦ «τὴν δόξαν μου οὐ δώσω ἑτέρῳ;» (Ἡσ. μβ΄. 8). Ἀχ πτωχὲ καὶ ὑπερήφανε καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἀξιομίσητε! Ἀγαπᾷς δόξαν καὶ τιμήν; Εὑρὲ ἕνα καλὸν ὅπου νὰ ἀπέκτησες ἐσὺ μὲ μόνην τὴν ἰδικήν σου δύναμιν καὶ τότε δοξάζου καὶ ὑπερηφανεύου· εἰ δὲ καὶ ὅ,τι καλὸν ἔχεις τὸ ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐντράπου ὄχι νὰ δοξάζεσαι ἀλλὰ και τὸ νὰ μὴ ζητῇς ὅλως νὰ δοξασθῇς. «Τί ἔχεις ὅ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;» (Α΄. Κορ. δ΄. 7).

Ἀφ'οὗ μὲ ταῦτα ὅπου εἴπαμεν ἰατρεύσαμεν τὸν νοῦν τοῦ ὑπερηφάνου, ἐλευθερώνοντες τον ἀπὸ τὴν ἀπάτην, τώρα πρέπει νὰ ἰατρεύσομεν καὶ τὴν θέλησίν του, διώκοντες καὶ ἀπὸ αὐτὴν κάθε ὑπερηφάνειαν. Θέλομεν δὲ ἰατρεύσει ταύτην, μὲ τὸ νὰ παρρησιάσομεν εἰς αὐτήν, ἔξω ἀπὸ τὰς ἄνω εἰρημένας ζημίας ὅπου προξενεῖ ἡ ὑπερηφάνεια, τὴν μεγαλυτέρων ἀπὸ ὅλας, ἡ ὁποῖα εἶναι ἡ αἰώνιος κόλασις. Εἰς τὸν ᾅδην πρέπει λοιπὸν νὰ ἀφανίσομεν αὐτὴν τὴν ἀπάτην τῆς ὑπερηφανείας ὅπου μᾶς πλανᾷ τὴν καρδίαν. Πρέπει μίαν φορὰν νὰ καταλάβωμεν, ὅτι χωρὶς τὴν ταπείνωσιν δὲν εἶναι σωτηρία εἰς ἕναν Χριστιανὸν «ἐὰν μὴ ταπεινωθῆτε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν»· (Ματ. ιη΄. 3.).[233] Στοχάσου τώρα ἀγαπητέ, ὅτι μὲ τὰ ἴδια ταῦτα λόγια ὅπου φανερώνει ὁ Κύριός μας τὴν ἀνάγκην τῆς ταπεινώσεως, μὲ τὰ ἴδια φανερώνει καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς μετανοίας· «ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰω. γ΄. 5)· καὶ ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως

[233] Τὸ ρητὸν τοῦτο, μολονότι καὶ εἶναι γεγραμμένον οὕτως· «ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ είσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν·» ἐπειδὴ ὅμως ἀμέσως ἐπιφέρει ὁ Κύριος, «ὅς τις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν·» διὰ τοῦτο οὕτως ἐξηνέχθη ἐνταῦθα, καὶ συνήφθη τῷ κατωτέρω ἐπιφερομένῳ.

ἀπωλεῖσθε» (Λουκ. ιγ΄. 3.). Ὅθεν ἀνίσως καὶ τὸ ἴδιον στόμα τοῦ Κυρίου μας μὲ τὰ ἴδια λόγια μᾶς φανερώνει τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀνάγκην, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος νὰ μετανοῶμεν καὶ νὰ βαπτιζόμεθα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ ταπεινούμεθα, λοιπὸν πρέπει νὰ εἰποῦμεν, ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν μας τόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ Χριστιανικὴ ταπείνωσις, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μετάνοια καὶ αὐτὸ εἶναι τόσον ἀναμφίβολον, ὅπου οἱ ἅγιοι λαμβάνουν ὡς φανερὸν σημεῖον ἀποδοκιμασίας καὶ κολάσεως τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ὡς φανερὸν σημεῖον σωτηρίας τὴν ταπείνωσιν· «ἐναργέστατον ἀποδεδοκιμασμένον σημεῖον ὑπερηφανεία καὶ ἐξ ἐναντίας σημεῖον τῶν ἐκλεκτῶν ἡ ταπείνωσις, λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος» (ἠθικ. βιβλ. λδ΄ κεφ. 22). Διὰ τοῦτο ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, πῶς ὁ ᾅδης εἶναι γεμάτος ἀπὸ ὑπερηφάνους καθὼς μᾶς βεβαιώνει ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, ὅστις ἀφ'οὐ εἶπεν, ὅτι ὁ ᾅδης ἐπλάτυνε καὶ ἄνοιξε τὸ στόμα του χωρὶς τέλος· «καὶ ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν». (ε΄. 14.)· προσθέτει, ὅτι θέλουν πέσει εἰς ἐκείνην τὴν ἄβυσσον οἱ δυνατοί, οἱ ὑπερήφανοι, οἱ ὑψηλοί, καὶ οἱ ἔνδοξοι· «καὶ καταβήσονται οἱ ἰσχυροί, οἱ ἔνδοξοι, καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῆς· καὶ ταπεινωθήσεται ἄνθρωπος, καὶ ἀτιμασθήσεται ἀνήρ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται». (αὐτόθ.) Ἂς εἶσαι λοιπὸν βέβαιος ἀδελφέ, ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἡ σημαία καὶ σάλπιγξ τοῦ ἑωσφόρου· «αὐτός ἐστι βασιλεὺς ἐπὶ πάντας τοὺς υἱοὺς τῆς ὑπερηφανείας»[234], ὅθεν καθὼς ὁ ἑωσφόρος εἶναι κεφαλὴ ὅλων τῶν ἀποδεδοκιμασμένων ἁμαρτωλῶν, οὕτω καὶ ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι τὸ πλέον ὁρατὸν σημεῖον τῆς ἀποδοκιμασίας καὶ τῆς κολάσεως καὶ τὸ ἐμπόδιον ὅπου ἐμποδίζει περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἱστορίας, ὅτι μία ἁγία, ἡ ὁποία ἐβάλθη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ θαῦμα ὑπομονῆς εἰς τὸν νόμον τῆς χάριτος, καθὼς ἐβάλθη εἰς τὸν κόσμον ὁ δίκαιος Ἰὼβ διὰ θαῦμα ὑπομονῆς εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως, ἐκείτετο τριανταοχτὼ ὁλοκλήρους χρόνους εἰς ἕνα πτωχικὸν στρῶμα, τεθλιμμένη ἀπὸ τόσας πολλὰς καὶ μεγάλας ἀσθένειας, ὅπου ἐφάνη πῶς ἑνώθησαν ἀνάμεσόν τους αἱ πλέον δεινότεραι καὶ ἐναντίαι ἀσθένειαι διὰ νὰ τὴν βασανίζουν. Ἀλλ'αὐτὴ ἡ μακαρία τὰς ὑπέφερε μὲ τόσην γενναιότητα καὶ μὲ τόσην χαράν, ὅπου ἐσύντρεχαν ἀπὸ κάθε μέρος διάφορα ὑποκείμενα διὰ νὰ βλέπουν αὐτὸ τὸ θαῦμα καὶ διὰ νὰ λαμβάνουν τὴν βοήθειαν τῶν ἁγίων της προσευχῶν. Ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ἄλλους ἐπῆγε νὰ τὴν ἰδῇ καὶ ἕνας ἱερομόναχος, ὁ ὁποῖος ἐπαρακάλεσε θερμῶς τὴν ἁγίαν, νὰ ζητήσῃ αὐτὴν τὴν χάριν ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' αὐτὸν· ἤγουν νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν νὰ σηκώσῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν του τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον ὅπου εὑρίσκετο εἰς αὐτὴν διὰ τὴν σωτηρίαν του. Τὸ ἔκαμνεν ἡ ἁγία μὲ μεγάλην καὶ θερμὴν παράκλησιν καὶ αἰφνιδίως ἐβραχνίασεν ὁλοτελῶς ὁ ἱερομόναχος, ὅστις ἕως τότε εἶχε μίαν φωνὴν ἐξαίρετον καὶ πολλὰ μελῳδικήν, τόσον, ὅπου μόνος αὐτὸς ἐκυβέρνα τὸν χορὸν τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ψαλμῳδίαν του. Ὅθεν ἐγνώρισεν ὁ Ἱερομόναχος παρευθύς, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐνοστιμεύετο αὐτὸς ἔξω ἀπὸ τὸ μέτρον εἰς τὴν μελῳδίαν τῆς φωνῆς του καὶ ἀκολούθως ἐκεντᾶτο ἐκ τούτου ἔσωθεν εἰς τὸ νὰ

[234] Αὐτὸς γὰρ ὁ μικρὸς εἶναι ὅπου κατασκευάζει τρεῖς λάκκους διὰ νὰ μᾶς κρημνίσῃ· καὶ α΄. μὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ μὴ κάμωμεν τελείως τὸ καλόν· εἰ δὲ καὶ δὲν δυνηθῇ, πολεμεῖ· β΄ νὰ μὴ κάμωμεν τὸ καλὸν κατὰ Θεόν, εἰ δὲ καὶ τοῦτο δὲν δυνηθῇ, μᾶς μακαρίζει, γ΄. καὶ μᾶς ἐπαινεῖ πῶς τὸν ἐκάμναμεν διὰ νὰ μᾶς ρίψῃ εἰς ὑπερηφάνειαν. ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· «τρείς ἡμῖν βοθύνους οἱ δαίμονες ὀρύσσουσι· καὶ πρῶτον μὲν παλαίωσιν, ἵνα τὸ ἀγαθὸν κωλύσωσι γενέσθαι· δεύτερον δὲ. μετὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἧτταν, «ἵνα μὴ κατὰ Θεὸν τοῦτο γένηται· ὅταν δὲ καὶ τούτου οἱ κλέπται τοῦ σκοποῦ ἀποτύχωσιν, τότε λοιπὸν ἡσύχως ἐπιστάντες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ. Μακαρίζουσιν ἡμᾶς, ὡς κατὰ Θεὸν πολιτευομένους ἐν πάσιν·»(λογ. ΚϚ΄ περὶ διακρίσεως).

ὑπερηφανεύεται, ἐμπόδιζε κατὰ πολλὰ μὲ τὴν ματαίαν αὐτὴν νοστιμάδα καὶ κρυφὴν ὑπερηφάνειαν τὴν σωτηρίαν του.

Αὐτὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἱερομονάχου βάλετο ἐμπρός σου καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, ὡσὰν ἕναν καθρέπτην καὶ βλέποντας μέσα εἰς αὐτὸ τὸν ἑαυτόν σου, συλλογίσου, ὅτι ἀνίσως μία ματαία ἡδονή, ἡ ὁποία κατὰ πρώτην θεωρίαν σχεδὸν φαίνεται ἀνεύθυνος καὶ ἀνίσως μία τόσον κρυφὴ ὑπερηφάνεια ἐμπόδιζεν εἰς τὸν Ἱερομόναχον αὐτὸν τὴν ὁδόν τῆς σωτηρίας του, πόσον ἄρα γὲ ἐμπόδιον θέλει εἶναι ἡ κοσμικὴ ὑπερηφάνεια καὶ ἐκείνη ἡ διαβολικὴ ὑψηλοφροσύνη, διὰ μέσου τῆς ὁποίας τόσοι ἄφρονες δοξάζονται ὡς καὶ διὰ τὰς κακίας των; καὶ τὸ ἔχουν διὰ τιμήν τους τὸ νὰ μὴ φοβοῦνται τοὺς ἀφορισμούς; καὶ περιπαίζουν ὡς ἁπλοὺς ἀνθρώπους, ἐκείνους ὅπου φοβοῦνται νὰ ἁμαρτάνουν. Ὅθεν ἐὰν εἶσαι φρόνιμος, ἔλα εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ συλλογίσου καὶ τὰ μέσα καὶ τὰ ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ἂν εὑρίσκεται κανένα ἴχνος ὑπερηφανείας εἰς τὴν καρδίαν σου, ἐπιμελήσου νὰ τὸ ἐξαλείψης παντελῶς καὶ μὴ τὸ καταφρονήσης κἂν καὶ εἶναι παραμικρότατον· καὶ πρόσεχε νὰ μὴ κατακρίνης κανένα ἁμαρτωλὸν μὲ ὑπερηφάνειαν διότι τὶς ἠξεύρει, ἀνίσως καὶ αὐτὸς ὅπου εἶναι τώρα κακός, μετὰ ταῦτα ἔχῃ νὰ τελειώσῃ καλός, ὡσὰν τὸν καλὸν ληστήν; Καὶ ἐξ ἐναντίας τὶς ἠξεύρει, ἀνίσως καὶ ἐσὺ ὅπου φαίνεσαι τώρα πῶς εἶσαι καλός, ἔχῃς νὰ τελειώσῃς κακῶς καθὼς ἐτελείωσεν ὁ Ἰούδας; διότι νὰ κατακρίνῃ τις τοὺς ἄλλους, κυρίως προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. Ὅθεν ἐπιπληκτικῶς ὁ Παῦλος λέγει· «σὺ τὶς εἰ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; (Ρωμ. ιδ΄. 4.) φυλάττου νὰ μὴ καταφρονῇς τοὺς παραμικροὺς καὶ πτωχούς καὶ ἀκόμη τοὺς δούλους σου, καθὼς εἶναι γεγραμμένον «ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων». (Ματθ. ιη΄. 10.)· ὅτι οἱ πτωχοὶ εἶναι τοποτηρηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶπε μόνος Του «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». (Ματθ. κε΄. 40.)· ὅτι τῶν μικρῶν τούτων καὶ πτωχῶν οἱ ἄγγελοι, βλέπουν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ πάντοτε· «λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς». (Ματθ. ιη΄ 10.) καὶ ὅτι οἱ νῦν δοῦλοι σου, ἴσως εὑρεθοῦν τότε εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν κριτῶν σου εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν ἢ καὶ ἴσως εὑρεθοῦν αὐθένται καὶ ἀνώτεροί σου εἰς τὸν Παράδεισον.

Μὴ καυχᾶσαι ἀφρόνως εἰς τὴν εὐγένειάν σου, οὔτε εἰς τὴν ἀγχίνοιάν σου καὶ πολὺ ὀλιγώτερον μὴ καυχᾶσαι εἰς τὰ καλά σου ἔργα· ὅτι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον ὅπου ἔχεις, δὲν εἶναι ἰδικόν σου καὶ ἂν εἶναι καὶ ἰδικόν σου εἶναι τόσον ἐλλιπὲς καὶ ἀνακατωμένον μὲ τόσον κακόν, ὅπου τὸ νὰ ματαιοφρονῇς καὶ νὰ καυχᾶσαι εἰς αὐτό, εἶναι ὡσὰν τὸ νὰ καυχᾶται ἕνας ἀράπης καὶ νὰ νομίζῃ πῶς εἶναι ἕνα θαῦμα λευκότητος, διότι ἔχει λευκοὺς μόνον τοὺς ὀδόντας. Μὴν ἐπαινῆσαι· μὴν ζητῇς πάντοτε τοὺς πρώτους τόπους· μὴν ἐπαίρεσαι εἰς τὰς δυνάμεις σου· μὴν πηγαίνεις ζητώντας νὰ φανῇς εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις ἐξαιρετώτερος καὶ καλλίτερος, διότι ἐκεῖνο ὅπου φαίνεται ὑψηλὸν ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι βδελυκτὸν ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν «τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστι. (Λουκ. ις΄. 15). Μὲ ἕναν λόγον· ἤξευρε, ὅτι κάθε ἄλλο σου ἁμάρτημα θέλει τὸ ὑποφέρει ὑπομονητικῶς ὁ Θεὸς ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν, κατὰ τῆς ὁποίας κάμνει πάντοτε πόλεμον βλαπτικὸν καὶ διαφενδευτικὸν μὲ ὅλον τὸ κράτος τῆς δυνάμεώς Του «ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται». (Ἰακ. δ΄. 9.). Καὶ τόσον πολὺ πολεμεῖ ὁ Θεὸς τὴν ὑπερηφάνειαν, ὅπου πρέπει νὰ φοβῆται περισσότερον ἕνας δίκαιος ὑπερήφανος, παρὰ ἕνας ἁμαρτωλὸς ταπεινός, «οἶδα ἄνθρωπον δόξαντα παρ' ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι ἐλπίδα μέντοι ἔσχε, μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ» (Παροίμ. κς΄. 12).

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ κατὰ πρώτην φορὰν εἶναι δύσκολον νὰ ταπεινώσῃς καὶ νὰ ἡμερώσῃς τὸ ὑπερήφανον φρόνημα τῆς καρδίας σου, κάνε ἐκεῖνο ὅπου κάμνουν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ ἡμερώσουν ἕναν ἄγριον ταῦρον, τὸν ὁποῖον ἀφ' οὗ δέσουν εἰς ἕνα δένδρον συκῆς καὶ τὸν ἀφήσουν ἐκεῖ δεμένον ἡμερώνεται·

δέσαι καὶ ἐσὺ τὴν ὑψηλόφρονα καρδίαν σου εἰς τὸ ζωοποιὸν δένδρον, ἤτοι εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ διάβασε καὶ μελέτησε διεξοδικῶς τοὺς ὀνειδισμούς, τὰς καταφρονήσεις καὶ τὰς ἀτιμίας ὅπου ἔλαβεν ὁ Ἰησοῦς ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν Σταυρόν[235](α) καὶ τοιουτοτρόπως δὲν θέλεις δυσκολευθῆ πολὺ εἰς τὸ νὰ ταπεινωθῆς· καὶ ἐὰν ἡ κατάστασις καὶ τό ἀξίωμά σου ζητεῖ νὰ ἐνδύεσαι ἀρχοντικὰ καὶ νὰ περιπατῆς μεγαλοπρεπῶς, αὐτὴ ἡ ἰδία ἀνάγκη τοῦ ἀξιώματός σου, θέλει σὲ κάμνη νὰ σιχαίνεσαι τὰ λαμπρὰ ἱμάτια καὶ νὰ λυπῆσαι καὶ νὰ ζηλεύῃς καλλίτερα τὴν χαμηλοτέραν καὶ ταπεινὴν κατάστασιν τῶν ὑποκείμενων σοι, διδασκόμενος τοῦτο ἀπὸ τὴν φρονιμωτάτην ἐκείνην βασίλισσαν Ἐσθήρ, ἥτις ὅταν ἔμελλε νὰ βάλῃ τὸν βασιλικὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλήν της, ἐσιχαίνετο καὶ τὸν ἔβανε μὲ λύπην καὶ ἀνθίστασιν τῆς καρδίας της, καὶ διὰ μόνην τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀξιώματος της· ὅθεν ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· «σὺ οἶδας τὴν ἀνάγκην μου, ὅτι βδελύσσομαι τὸ σημεῖον τῆς ὑπερηφανείας μου καὶ τῆς δόξης μου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐν ἡμέραις ὀπτασίας μου, βδελύσσομαι αὐτὸ ὡς ράκος καταμηνίων, καὶ οὐ φορῶ αὐτὸ ἐν ἡμέραις ἡσυχίας μου» (Ἐσθήρ)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

[235] Ὅρα περὶ τούτων εἰς τὰς Μελέτας τῆς Μαστιγώσεως τοῦ Κυρίου· τοῦ βαστάσματος τοῦ Σταυροῦ Του καὶ ὅταν ἦτο ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν·

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Περὶ τοῦ ἐμποδίου ὅπου φέρουν εἰς τὴν σωτηρίαν ἡ ἀργία[236] (α) καὶ αἱ πολλαὶ δουλεῖαι.

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν

Δύο εἰδῶν ζῶα ἐφαίνοντο εἰς τὸν παλαιὸν Νόμον παρομοίως ἀκάθαρτα· ἐκεῖνα ὅπου δὲν εἶχαν ποδάρια καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἦσαν πολύποδα. Θέλων σχεδὸν ὁ Κύριος νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι δύο εἰδῶν ἄνθρωποι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ ἀρέσουν· ἐκεῖνοι ὅπου κατασαπίζουν εἰς μίαν ἀξιοκατηγόρητον ἀργίαν, χωρὶς νὰ κάμνουν τίποτε ἐργόχειρον καὶ ἐκεῖνοι ἐξ ἐναντίας ὅπου θέλοντες νὰ κάμνουν πολλὰ περιπλὲκονται εἰς χιλίας ὑποθέσεις καὶ δουλείας· ὅμως καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, εἶναι μεγάλον ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ σωθῇ τις[237]. Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἰποῦμεν κάποιόν τι καὶ διὰ τὸ ἕνα καὶ διὰ τὸ ἄλλο, ἀποδείχνοντες τὴν ζημίαν ὅπου προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ παρασταίνοντες τὸν τρόπον ὅπου πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν, διὰ νὰ τὰ ἰατρεύσωμεν.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Τὸ μεγαλύτερον ἔργον πολλῶν Χριστιανῶν, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ τὸ νὰ περνοῦν ἀργοὶ ὅλην τὴν ἡμέραν· τὸ νὰ περιπατοῦν εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως· τὸ νὰ ὁμιλοῦν διὰ μηνύματα καινούργια καὶ ἀνωφέλευτα· τὸ νὰ περιπαίζουν τοὺς διαβάτας· τὸ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν δὲν ἠξεύρουν τί ἄλλο νὰ κάμνουν (καὶ αὐτὸ τὸ κάμνουν περισσότερον, διὰ νὰ συναναστρέφονται ἐκεῖ μὲ ἄλλους παρὰ διὰ εὐλάβειαν)· τὸ νὰ περιπατοῦν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διὰ σεργιάνι, μένοντες περισσότερον χρεῶσται εἰς ὅποιον τοὺς εὕρῃ τὸν τρόπον, διὰ νὰ ἐξοδεύσουν πλέον ἀνωφελῶς τὴν ἡμέραν καὶ μετροῦντες πῶς τὴν ἐκέρδισαν εὐτυχέστερα, ὅταν τὴν περάσουν χωρὶς καμμίαν φροντίδα καὶ μέριμναν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου θέλεις ἰδεῖ ἄλλους νὰ φορτώνονται τόσας ὑποθέσεις καὶ δουλείας, ὅπου δαμάζοντες τὸ σῶμα καταθλίβουν τὸ πνεῦμα τους καὶ μερικάς φοράς συντέμνουν τὴν ζωήν τους, χωρὶς νὰ δίδουν οὔτε κἄν ὀλίγην ἄνεσιν εἰς τὴν ψυχήν. Τώρα μολονότι καὶ αὐταὶ αἱ δύο ἀταξίαι εἶναι τόσον κοιναὶ εἰς τοὺς Χριστιανούς, μὲ ὅλον τοῦτο ποῖος εἶναι ὅπου νὰ στοχάζεται τὴν ζημίαν ὅπου τοῦ προξενοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν του;

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τῆς ζημίας ὅπου φέρουν εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ δουλεῖαι.

Ἐὰν θέλομεν νὰ ὁμιλήσωμεν διὰ τὴν ἀργίαν, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μὲ ὀλίγα λόγια μᾶς φανερώνει τὸ πᾶν· «πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία» (Σειράχ. λγ΄. 32). Ἡ ἀργὴ ζωὴ ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους κάθε λογῆς κακίαν· διότι ἐκεῖνος ὁ λόγος ὅπου λέγει· πολλήν, θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἴδιον, ὡσὰν νὰ ἔλεγε πᾶσαν.[238](α)

---

[236] Πόσον κακὸν εἶναι ἡ ἀργία, ὅρα καὶ εἰς τὴν κγ΄. Μελέτην περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γενικῶς θεωρουμένης.

[237] Προσφυέστατα εἶναι ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Ἅγιος Ἰσαὰκ περὶ τῶν δύω τούτων κακιῶν, τῆς ἀργίας καὶ τῆς πολυδουλείας, γράφων· «τὸ σῶμα τὸ ἀσθενὲς ὅταν ἀναγκάσῃς εἰς ἔργα περισσότερα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει ἐμποιεῖς τῇ ψυχῇ καὶ σύγχυσιν αὐτῇ ἐπὶ μᾶλλον ἐπιφέρεις.» Ἰδοὺ τὸ κακὸν ὅπου προξενεῖ ἡ πολυδουλεία· «τὸ δὲ σῶμα τὸ ἰσχυρὸν ἐὰν ἐν τῇ ἀναπαύσει καὶ τῇ ἀργίᾳ ἐκδῷς, πᾶσα κακία τελεσθήσεται ἐν τῇ ψυχῇ τῇ οἰκούσῃ ἐν αὐτῷ· ἰδοὺ καὶ τὸ κακὸν ὅπου προξενεῖ ἡ ἀργία.»

[238] Λαμβάνεται γὰρ πολλάκις παρὰ τῇ Θείᾳ Γραφῇ τὸ πολύ, ἀντὶ τοῦ πᾶν· καθὼς εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Κύριος· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτο γὰρ ἐστί τὸ αἷμα Μου, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον»· (Ματθ. κζ΄. 27.) ἀντὶ τοῦ πάντων· καὶ καθὼς εἶναι τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, «ὥσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί». (Ρωμ. ε΄.

Στοχάσου λοιπὸν ὅτι ὁ διάβολος ἄνοιξεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἕνα σχολεῖον πονηριῶν καὶ βλέπων πῶς αὐτὸς μόνον δὲν ἦτο ἀρκετὸς νὰ δίδη τόσα μαθήματα κακοεργίας εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἔβαλε τὴν ἀργίαν ὡς ὑποδιδάσκαλον, διὰ νὰ παραδίδη αὐτὴ τὰ μαθήματα ἐκεῖνα ὅπου αὐτὸς δὲν προφθάνει νὰ διδάσκῃ καὶ οὕτω νὰ ἀναπληρώνῃ αὐτὴ τὴν ἰδικήν του ἔλλειψιν. Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ σχολεῖον μανθάνουν οἱ ἄνθρωποι ὅλας τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς μανθάνουν καὶ γρήγορα διότι τὰς μανθάνουν χωρὶς κόπον· καὶ τὰς μανθάνει καὶ κάθε ἕνας, διότι καὶ οἱ πλέον δυσκολώτεροι εἰς τὸν νοῦν γίνονται μαθηταὶ ἄξιοι διὰ νὰ προκόψουν· «πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία». Ἐδῶ μανθάνει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἁμαρτάνῃ μὲ τὸν λογισμόν, ἐπιθυμῶν μὲ τὴν καρδίαν ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ μὲ τὸ ἔργον· «ἐπιθυμίαι, ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσιν· οὐ γὰρ προαιροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ ποιεῖν τι». (Παροιμ. κα΄. 25.)· καὶ ἐπιθυμεῖ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυμίας κακὰς. (αὐτόθι 26). Μερικάς φοράς ὁ ὀκνηρὸς δὲν κάμνει τὸ κακὸν μὲ τὴν πρᾶξιν, διότι χρειάζεται κάποιος κόπος, ἢ ἐνόχλησις διὰ νὰ τὸ κάμνῃ, ἀλλὰ ἀντὶ διὰ τὴν πρᾶξιν, ἀφήνει τὸ χαλινάρι εἰς τὸν λαιμὸν τῶν πονηρῶν του ἐπιθυμιῶν καὶ κακῶν λογισμῶν, διὰ νὰ τρέχουν εἰς κάθε μέρος καὶ βρώμαν ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὅθεν ἀνίσως καὶ μόνοι οἱ μάταιοι λογισμοὶ προξενοῦν τόσην μεγάλην ζημίαν εἰς τὴν ψυχήν, ὥστε ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς κατηγορεῖ τούτους πρὸς τὸν Προφήτην Ἰεζεκιὴλ λέγων· «υἱὲ ἀνθρώπου... οὗτοι οἱ ἄνδρες οἱ λογιζόμενοι μάταια». (Ἰεζεκ. ια΄. 2.)· κρῖναι τώρα ἐσὺ πόσην ζημίαν προξενοῦν εἰς αυτὴν ἕνα πλῆθος ἐπιθυμιῶν, αἱ ὁποῖαι συχνάκις περιτριγυρίζουν τὰς καρδίας ἐκείνων ὅπου εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ τὴν ἀργίαν;

Εἰς τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀργῶν ἀκολουθοῦν τὰ λόγια καὶ εἰς τὰ λόγια των ἀκολουθοῦν ὡσὰν ἅλυσσος αἱ καταλαλιαὶ καὶ αἱ κατακρίσεις· διότι ὁ ἀργὸς ὅσον εἶναι ἀμελὴς εἰς τὰ ἰδικά του πράγματα, ἄλλο τόσον εἶναι ἐπιμελητὴς πρόθυμος, εἰς τὸ νὰ ἐξετάζῃ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων καὶ ὅσην περισσοτέραν δυσκολίαν ἔχει εἰς τὸ νὰ ἐργάζηται, τόσην εὐκολίαν ἔχει εἰς τὸ νὰ ὁμιλῇ, ἐπειδὴ τὸ κάμνει χωρὶς κόπον. Ὅθεν αἱ καταλαλιαὶ εἶναι ὅλον του τὸ ἔργον καὶ μὲ αὐτὰς περνᾷ ὅλην τὴν ἡμέραν· «τοῦτο τὸ ἔργον τῶν ἐνδιαβαλλόντων με» (Ψαλμ. ρη΄. 29.) καὶ ἀνίσως οἱ ἀργοὶ μερικὰς φορὰς ἀφήσουν τὰς καταλαλιὰς εἰς ὀλίγην ὥραν, τὰς ἀφήνουν διὰ νὰ κάμνουν ἄλλας συνομιλίας αἰσχράς, τῶν ὁποίων τὸ τέλος εἶναι, νὰ ἀφιερώσουν εἰς τὸν διάβολον τὴν γλῶσσαν τους· ἡ ὁποῖα γλῶσσα ἐστάθη ἡ πρώτη ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τοῦ χριστιανοῦ ὅπου ἀφιερώθη εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ μὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ὅπου πρέπει νὰ τιμᾶται συχνά, καὶ νὰ ἁγιάζεται μὲ τὴν ἕνωσιν τῆς θείας εὐχαριστίας. Μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὴ βάνεται εἰς πρᾶξιν τόσον κακῶς ἀπό τοὺς ἀργοὺς καὶ μὲ τόσην ἀδιαντροπίαν, ὅπου οὔτε κἂν τὸ στοχάζονται τελείως· διότι σκεπάζουν τὴν ἀναισχυντίαν τῆς γλώσσης τους μὲ σοφιστικὰ ἀποφθέγματα καὶ μὲ ὁμώνυμα, ὅπου εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι δίδουν εἰς ὅποιον τοὺς ἀκούει τὸ φαρμάκι μέσα εἰς ἕνα ποτήριον μέλιτος καὶ προφασίζονται πὼς κάμνουν τοῦτο, διότι ὅλα τὰ ἄλλα ἐργόχειρα εἶναι βαρετὰ εἰς αυτούς.

Ἔπειτα ὅποιος εἶναι ἐχθρός τοῦ κόπου, ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι φίλος τῶν ἡδονῶν, διὰ τοῦτο καὶ δὲν εὐχαριστεῖται ὁ ἀργός, ἂν δὲν ἀπολαύσῃ τὰς ἡδονὰς ἀκόμη καὶ ἐμπράκτως, νομίμως τε καὶ ἀνόμως, καθὼς αὐταὶ ἤθελαν τοῦ τύχει· ὅθεν ἀληθεύει ἡ παλαιὰ παροιμία ἡ λέγουσα· «οὐδὲν πράττοντες οἱ ἄνθρωποι, μανθάνουσι κακῶς ποιεῖν». Ἰὸ νερὸν ὅπου δὲν κινεῖται, γρήγορα σαπίζει· ὁ ἀέρας ὅπου δὲν σαλεύει, εἰς ὀλίγον καιρὸν γίνεται λοιμώδης καὶ φθοροποιός· τὸ στράτευμα ὅπου στέκει ἀργόν, δὲν ἀργοπορεῖ νὰ ἀποστατήσῃ· καὶ καθὼς εἰς τὴν Πεντάπολιν ἡ ἀργία ἐσυμβούλευσεν ὅλας τὰς ἀταξίας, ὡς λέγει ὁ Ἰεζεκιήλ,

---

19)· ἀντί τοῦ πάντες, καθὼς ὁ αὐτὸς Παῦλος μόνος του πάλιν τοῦτο λέγει· «ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον». (αὐτόθ. 20).

ἔτσι ἡ αὐτὴ συμβουλεύει καὶ τώρα τοὺς χριστιανοὺς καὶ τοὺς καταστaίνει νὰ γίνονται τόσον γυναικώδεις, ὅπου εὐθὺς μὲ τὴν πρώτην δυσκολίαν ὅπου ἀπαντήσουν εἰς τὴν ἀρετὴν, παραδίδονται, καὶ μὲ τὸν πρῶτον πειρασμὸν ὅπου ἤθελον εὕρει, ρίπτουν τὰ ἅρματα καὶ ἀποστρέφονται τὴν ἀρετὴν καὶ ἐναγκαλίζονται τὴν κακίαν. Αὐτοὶ οἱ ἀργοὶ φοβοῦνται τοὺς λέοντας, ὄχι μόνον εἰς τὰ δάση ἐκεῖ ὅπου κατοικοῦν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως, ἐκεῖ ὅπου ποτὲ δὲν εὑρίσκονται· «προφασίζεται καὶ λέγει ὁ ὀκνηρός, λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί» (Παροιμ. κβ΄. 13.)· ἤγουν φοβοῦνται κινδύνους φανταστικοὺς καὶ δειλιάζουν εἰς τοὺς ἴσκιους των. Ἀνίσως ἡ Ἁγία Ἐκκλησία προστάξῃ τὰς διορισμένας νηστείας, αὐτοὶ τρέχουν παρευθὺς καὶ ζητοῦν ἄδειαν νὰ τρώγουν ἀνίσως καὶ ὁ πνευματικός τοὺς δώσῃ κανένα κανόνα ὀλίγον τι αὐστηρόν· ἢ δὲν τὸν δέχονται ἢ δὲν τὸν κάμνουν. Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν ἐν συντομίᾳ οἱ ἀργοὶ βάνουν τὴν ψυχὴν τους εἰς ἐκείνην τὴν στάσιν ὅπου ζητεῖ ὁ διάβολος, διὰ νὰ συστήσῃ τὴν κατοικίαν του, ὡς λέγει ὁ Κύριος· «τότε λέγει ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκον μου, ὅθεν ἐξῆλθον· καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ». (Ματθ. ιβ΄. 44.).

Ἀλλὰ ἀνίσως καὶ ἡ ἀργία γεννᾷ τόσα κακά, δὲν γεννοῦσιν ὀλιγώτερα καὶ αἱ περισσαὶ ὑποθέσεις καὶ δουλεῖαι καὶ μέριμναι διότι αὐταὶ εἶναι ἐκεῖναι αἱ ἄκανθαι, αἱ ὁποῖαι, ὡς λέγει ὁ Κύριος, καταπνίγουν τὸν σπόρον τῶν θείων λόγων καὶ ἐμπνεύσεων καὶ ἐμποδίζουν ἢ νὰ μὴ γίνεται τελείως τὸ καλὸν καὶ ἡ ἀρετή, ἢ κἂν νὰ γίνεται κακῶς· «τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοι εἰσιν οἱ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι, συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσι (Λουκ. η΄. 14.). Οἱ τοιοῦτοι πολύδουλοι, ἂν ἔχουν νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἀκολουθίαν ἢ εἰς τὴν διδαχὴν ἢ ἂν θέλουν νὰ διαβάσουν κανένα ψυχωφελὲς βιβλίον, ἢ ἂν θέλουν νὰ μεταλάβουν συχνὰ τὰ θεῖα μυστήρια, δὲν ἔχουν ποτὲ καιρὸν. Ἀπὸ τὴν μίαν ὑπόθεσιν ἔρχονται εἰς τὴν ἄλλην καὶ δὲν εὑρίσκουν τρόπον ποτὲ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴν μίαν δουλειάν, χωρὶς νὰ παγιδευθοῦν εἰς ἄλλην· ὅθεν καὶ παρομοιάζουν μὲ ἕνα σχοινίον δεμένον μὲ πολλοὺς καὶ μυρίους κόμπους, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ποτὲ νὰ λυθῇ· καὶ μὲ αὐτὴν τὴν τέχνην ὁ διάβολος κρατεῖ αἰχμαλωτισμένους ἐκείνους ὅπου θέλουν νὰ ἔβγουν μίαν φορὰν ἀπὸ τὰς χεῖράς του, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκουν στράταν, διότι ὁ πονηρὸς καὶ πανοῦργος κάμνει μὲ αὐτοὺς ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμνεν ὁ Φαραὼ μὲ τοὺς Ἑβραίους, ὅταν ἐμελετοῦσαν νὰ ὑπάγουν νὰ θυσιάσουν τῷ Θεῷ εἰς τὴν ἔρημον· Ἤγουν τοὺς καταβαρύνει μὲ νέας καὶ μεγαλυτέρας ὑποθέσεις καὶ μέριμνας, διὰ νὰ μὴν ἔχουν καιρὸν ὄχι νὰ κάμνουν τὸ καλόν, ἀλλ' οὔτε κἂν νὰ τὸ στοχασθοῦν· «σχολάζουσι, καὶ διὰ τοῦτο κεκράγασι λέγοντες· ἐγερθῶμεν καὶ θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν· βαρυνέσθω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ μεριμνάτωσαν ταῦτα καὶ μὴ μεριμνάτωσαν ἐν λόγοις κενοῖς» (Ἔξοδ. ε΄. 8.). Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ αἱ καθημεριναὶ φροντίδαι καὶ ὑποθέσεις καὶ πραγματεῖαι γίνονται τόσαι παγίδαι, διὰ νὰ προσκολλοῦν εἰς τὴν γῆν αὐτοὺς τοὺς ταλαιπώρους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, διὰ νὰ προσκολλῶνται αὐταὶ αἱ φροντίδαι εἰς τὴν καρδίαν τους, καθὼς προσκολλᾶται ὁ κισσὸς εἰς τὰ δένδρα μὲ χίλιους κλάδους καὶ πιπιλίζουν ὅλην τὴν τροφὴν τῆς εὐλαβείας ὅπου ἔχουν καὶ τοὺς καταστaίνουν νὰ κάνουν τέλη τὰ μέσα καὶ τὰ μέσα τέλη· «χρῶνται τῷ Θεῷ καὶ καρποῦνται τὸν κόσμον· ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἰς τὸ περὶ πόλεως Θεοῦ»· (Βιβλ. ια΄. κεφ. 25.).

Ἔπειτα, ἂν καὶ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἵ περισσαὶ φροντίδαι αὐταὶ δὲν φθάνουν εἰς τόσην ὑπερβολήν, ἀλλὰ ἀφήνουν εἰς μερικοὺς ὀλίγον καιρὸν διὰ νὰ κάμνουν κανένα καλόν, ὅμως πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κάμνουν οὗτοι αὐτὸ τὸ καλὸν καθὼς πρέπει καὶ μὲ ὅλην τὴν τελειότητα; Οἱ κυνηγοὶ καὶ ὅταν κοιμῶνται ἀκόμη, φαίνεται πὼς δὲν ἀναπαύονται, ἐπειδὴ ὀνειρεύονται ἢ τὰ θηρία ὅπου τοὺς φεύγουν ἢ τὰ θηρία ὅπου φθάνουν· ὥστε ὅπου τὸ σῶμα

εὑρίσκεται εἰς τὸ κρεββάτι καὶ ἡ φαντασία τους εἶναι εἰς τὰ δάση. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου καταγίνονται εἰς πολλὰς ὑποθέσεις καὶ φροντίδας· ἐὰν αὐτοὶ στέκουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· ἐὰν ἀκούουν καμμίαν διδαχήν· ἐὰν κάμνουν ποτὲ καμμίαν προσευχήν, ὁ νοῦς τους πάντοτε περιφέρεται καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀλὶγῳ καιρῷ καὶ συλλογίζονται πῶς ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν κανένα κέρδος; πῶς νὰ κάμνουν ταύτην τὴν δουλειάν, πῶς νὰ τελειώσουν ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν ὅπου τοὺς λείπει; Καὶ τὸ μὲν κορμὶ τους εἶναι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ δὲ νοῦς των εὑρίσκεται εἰς τὰς πλατείας· αὐτοὶ κοιμῶνται πολλάκις εἰς τὸ στρῶμα· καὶ ὁ νοῦς των φαντάζεται τὰς ὑποθέσεις καὶ ὑπηρεσίας των· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον· «τὸν κατειλημμένον ὁμοζύγῳ ἕτερος θόρυβος φροντίδων ἐκδέχεται· ἐν ἀπαιδίᾳ, παίδων ἐπιθυμίᾳ· ἐν παίδων κτήσει, περὶ τροφῆς φροντίς· γυναικὸς φυλακή· οἴκου ἐπιμέλεια· οἰκετῶν προστασίαι· αἱ κατὰ τὰ συμβόλαια βλάβαι· αἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις συμπλοκαὶ· τῆς ἐμπορίας οἱ κίνδυνοι· αἱ τῆς γεωργίας διαπονήσεις· πᾶσα ἡμέρα ἰδίαν ἥκει φέρουσα τῆς ψυχῆς ἐπισκότισιν· καὶ αἱ νύκτες τὰς φροντίδας παραλαβοῦσαι ἐν ταῖς αὐταῖς φαντασίαις ἐξαπατῶσι τὸν νοῦν». (Ἐπιστολ. α΄.). Ὅθεν εἰς τοιαύτην ταραχὴν εὑρισκόμενος ἐσὺ ἀδελφέ, στοχάζεσαι πῶς ὁ Θεὸς ἔχει νὰ σοὺ ὁμιλήσῃ μὲ τὰς ἐμπνεύσεις Του; Πιστεύεις ὅτι θέλεις λάβει καρπὸν εἰς τὴν ψυχήν σου ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ θεῖα λόγια ὅπου ἀκούεις; Καὶ ἐὰν ἐσύ, ὅταν διηγῆσαι εἰς ἕνα σου φίλον κανένα συμβεβηκός, ἀνίσως καὶ ἐκεῖνος δὲν προσέχῃ εἰς τὰ λόγια σου καὶ γυρίζῃ νὰ ὁμιλῇ μὲ ἄλλους, ἐσὺ κόπτεις ἀπὸ τὸ μέσον τὸν λόγον καὶ οὔτε θέλῃς νὰ τοῦ χαράξῃς τὴν ὑπόθεσίν σου, πῶς ἔπειτα θέλεις νὰ ὁμιλῇ ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἰδικήν σου καρδίαν εἰς καιρὸν ὅπου αὐτὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἑκατὸν λογισμούς; Καὶ εἰς καιρὸν ὅπου ἐσὺ προσέχεις εἰς τὰς ὑποθέσεις σου καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐμπνεύσεις καὶ φωνὰς τὰς ἰδικάς Του; «ὅπου ἀκρόαμα οὐκ ἔστι, λέγει ὁ Σειράχ, μὴ ἐκχέῃς λαλιάν καὶ ἀκαίρως μὴ σοφίζου» (λβ΄. 4.).

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ τῆς ἰατρείας τῆς ἀργίας καὶ τῶν πολλῶν ἐργασιῶν.

Ἡ α΄. ἰατρεία δι'αὐτάς τὰς δύο ἀταξίας, τὴν ἀργίαν δηλ. καὶ τὰς πολλὰς φροντίδας, εἶναι τὸ νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ γνωρίσῃς τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐγεννήθης εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· τὸ τέλος δὲ αὐτὸ εἶναι, διὰ νὰ πραγματεύεσαι ὡσὰν εἰς ἕνα ἐμπόριον, τὴν χάριν ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς· «πραγματεύσασθαι ἕως ἔρχομαι. (Λουκ. ιθ΄. 13). Τώρα τί εἶδος σκοτεινάδα εἶναι αὐτή, ὅπου ἔχεις ἐσὺ εἰς τὸν νοῦν σου, τὸ νὰ πιστεύῃς πῶς ἐγεννήθης εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ νὰ περνᾷς τὸν καιρόν σου μὲ ἀργίαν καὶ χωρὶς κόπον; Ἤ ἐκ τοῦ ἐναντίου διὰ νὰ αὐξήσῃς τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ τὴν οἰκίαν σου μὲ χιλίας περιπλοκὰς καὶ φροντίδας; Ἔχεις λοιπὸν μεγάλην ἀνάγκην νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀφιερωθῇς εἰς αὐτὸν διὰ νὰ σὲ κάμνῃ νὰ καταλάβῃς τὸ τέλος σου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθης· «γνώρισον μοι Κύριε τὸ πέρας μου·» (Ψαλμ. λη΄. 5.)[239](α) καὶ μακάριος ἐσύ, ἐὰν εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς τὴν δέησίν σου, οὐαὶ δὲ εἰς σὲ ἐὰν τὴν ἀποστραφῇ· διότι ἀνάμεσα εἰς ὀλίγας ἡμέρας, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον μιᾶς πλανεμένης ἀργίας σου, θέλεις ἐξυπνήσει μὲ τὰ χέρια εὔκαιρα, ὡς λέγει ὁ Ἰὼβ «κοιμηθήσεται καὶ οὐ προσθήσει· ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διήνοιξε καὶ οὐκ ἔστι (κζ΄. 19.).

Πάλιν ἐὰν κοπιάσῃς διὰ πολλὰς ὑποθέσεις, χωρὶς ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου, θέλεις εἶσαι παρόμοιος μὲ ἕνα ὅπου γυρίζει τριγύρω ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀνωφελῶς. Διότι ἀφ' οὗ τρέξῃς ὅλην σου τὴν ζωήν, θέλεις εὑρεθῇ εἰς τὸ τέλος σου πὼς δὲν ἔκαμες οὐδὲ ἕνα βῆμα ποδὸς διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν· «κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι» (Ψαλμ. ια΄ 9.) καὶ θέλεις γίνει ὅμοιος μὲ ἕναν ὅπου

[239] Περὶ τοῦ τέλους τούτου ὅρα εἰς τὴν β΄. Μελέτην ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεόν.

κυνηγᾷ τοὺς ἀνέμους, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν «ὁ μὴ συμπεριφερόμενος τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ, κληρονομήσει ἀνὲμους. (ια΄. 29.)·

Ἡ β΄ ἰατρεία εἶναι, τὸ νὰ δοθῆς μὲ μίαν πρόθυμον ἐπιμέλειαν καὶ τὸ νὰ συλλογισθῆς μὲ ἀκρίβειαν τί ἀξίζει ὁ καιρὸς τῆς παρούσης ζωῆς. Ποῖος εἶναι ὅπου νὰ γνωρίζη καὶ νὰ τιμᾷ τὸν καιρὸν καθὼς πρέπει; Ἔλεγεν ὁ Σενέκας, ὁ ὁποῖος ὡσὰν ἐθνικὸς ἔβλεπε μόνον εἰς τὴν φύσιν καὶ εἶπεν τοῦτον τὸν λόγον καὶ δὲν ἔβλεπε παντελῶς εἰς τὴν χάριν ὅτι εἰς τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου τόσον πολύτιμος εἶναι ὁ καιρὸς, ὥστε ὅπου ἂν καὶ ἤθελαν συναχθῆ ὁμοῦ ὅλοι οἱ ρήτορες τοῦ κόσμου, διὰ νὰ μᾶς φανερώσουν τὴν πλουσιότητα καὶ τὴν τιμὴν τοῦ καιροῦ, δὲν ἤθελαν δυνηθῆ νὰ κάμνουν ἄλλο, παρὰ νὰ ψελλίζουν καὶ νὰ τραυλίζουν ὡσὰν νήπια.

Τί λέγω; Ἂν καὶ ὅλοι οἱ ἄγγελοι ἤθελον ἐπιχειρισθῆ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, δὲν ἤθελαν μᾶς εἰπεῖ τὸ πᾶν· ἐπειδὴ ὁ καιρὸς ὅπου μᾶς δίδει ὁ Θεὸς διὰ νὰ κερδίσομεν τὸν Παράδεισον, ἀξίζει τόσον, ὅσον ἀξίζει καὶ αὐτὸς ὁ Παράδεισος· καὶ ποίαν ἄλλην περισσοτέραν ἀπόδειξιν θέλεις ἀπὸ ταύτην; Ἀνίσως καὶ οἱ μακάριοι κοντὰ εἰς τὸ πλήρωμα τῶν ἀγαθῶν ὅπου ἀπολαμβάνουν, ἦτο δυνατὸν νὰ μᾶς φθονίσουν κανένα καλόν, βέβαια δὲν ἤθελαν μᾶς φθονίσει ἄλλο, παρὰ τὸν καιρὸν· καὶ ἐὰν ἐξ ἀρχῆς οἱ δαίμονες ἤθελαν λάβει μίαν μόνην στιγμὴν καιροῦ διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ μετανοήσουν[240] καὶ νὰ ἐξαλείψουν τὴν ἁμαρτίαν τους, ὁ ᾅδης τώρα δὲν ἤθελεν ἔχει οὔτε ἕναν δαίμονα.

Τώρα πῶς ἐσὺ ἀδελφέ δύνασαι νὰ πιστεύσης, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει κάμνει εἰς ἐσένα τόσην μεγάλην χάριν, ὅπου νὰ σοὺ δώση πάντοτε αὐτὸν τὸν ἀσύγκριτον θησαυρὸν τοῦ καιροῦ καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ ἥμαρτες; Τὴν πρώτην φορὰν ὅπου ἀπεστάτησες ἀπὸ τὸν θεῖον Του νόμον, ἐσὺ ἔγινες ἄξιος νὰ σὲ πιάση ὁ Θεὸς μὲ τὴν κλεψιὰν εἰς τᾶς χεῖρας καὶ καθὼς ἔκαμνε μὲ τοὺς ἀποστάτας ἀγγέλους, νὰ σὲ ἐγκρεμνίση παρευθὺς εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· ἀλλ' ὁ Θεὸς σπλαγχνιζόμενος σοῦ ἔδωκεν καιρὸν μετανοίας, καθὼς λέγει ὁ Σολομὼν πρὸς τὸν Θεὸν «κρίνων κατὰ βραχὺ ἐδίδους τόπον μετανοίας» (ιβ΄. 10.) καὶ ὄχι ὀλίγας στιγμάς, ἀλλὰ χρόνους καὶ καιρούς. Ὢ μεγάλον χάρισμα ὅπου ἦτο αὐτό! Ἀμὴ διὰ τί τέλος σοῦ ἐδόθη; Ὄχι δι'ἄλλο, παρὰ διὰ νὰ δυνηθῆς νὰ μετανοήσης τὴν ἁμαρτίαν σου καὶ νὰ τὴν ἐξαλείψης μὲ τὰ δάκρυά σου καὶ νὰ τὴν σκεπάσης μὲ τὰ καλὰ σου ἔργα· «ἐδίδους τόπον μετανοίας». Λέγουν οἱ ἰατροὶ ὅτι ὅποιος πίει φαρμάκι, ἀπὸ ἄλλο τι δὲν πρέπει νὰ φυλάττεται περισσότερον, ὡσὰν ἀπὸ τὸν ὕπνον, «οἱ πίνοντες φάρμακα, ὕπνου ἀπεχέτωσαν» καὶ ἐσὺ ἀφ' οὗ ἔπιες ὄχι μίαν σταλαγματιὰν φαρμάκι, ἀλλ' ἕνα ὁλόκληρον ποτῆρι τῆς Βαβυλωνίας πόρνης, ἐξοδεύεις ὅλον σου τὸν καιρὸν κοιμώμενος εἰς μίαν ἀργίαν τόσον ἐπιζήμιον εἰς τὴν σωτηρίαν σου; Καὶ ἀφ'οὗ διηγηθῆς μίαν φορὰν τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν σου εἰς τὸν πνευματικόν, δὲν ἔχεις πλέον καμμίαν φροντίδα δι'αὐτάς, ἀλλ' εἶσαι ἀμέριμνος, ὡσὰν νὰ μὴ ἤθελες τὰς κάμῃ; Ὢ ἀλλοίμονον! Αὐτὸ εἶναι ἀντίστροφον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Προφήτης Δαβὶδ «ὅς οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ» (Ψαλ. κγ΄ 4.)· διότι σὺ ἔλαβες ματαίως τὴν ζωήν, ἔγινες ἀνωφελὴς ἀπάνω εἰς τὴν γῆν· αὐτὸ εἶναι ὅπου λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πῶς εἶσαι ὄχι μόνον μωρὸς ἀλλὰ καὶ ἀφρονέστατος· «ὁ ἐπισπεύδων εἰς ἀπραγίαν ἐνδεὴς φρενῶν» (Παροιμ. ιβ΄. 14). Καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μεγαλυτέρα μωρεία, ὡσὰν τὸ νὰ ρίπτης μὲ τόσην χαρὰν ἕναν πλοῦτον ὅπου δὲν ἔχει τιμήν, πιστεύεις τάχα πῶς ἔχει νὰ διαμένη πάντοτε εἰς τοῦ λόγου σου αὐτὸς ὁ καλὸς

---

[240] Λέγει γὰρ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὅτι οἱ δαίμονες εὐθὺς ὅπου ἔπεσαν, ἀπεγνώσθηοαν, ὅθεν οὐδὲ τόπον μετανοίας ἔλαβον καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἐκρήμνισαν καὶ τὸν Ἀδάμ, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὴν ἑρμηνεῖαν τοῦ Ἡσαϊου· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης εἰς τὸ θεολογικόν του λέγει· ὅτι ὅπερ ἐστι τοῖς ἀνθρώποις ὁ θάνατος, τοῦτο τοῖς ἀγγέλοις ἡ πτῶσις. (βιβλ. α΄.)

καιρός; «Ὀλίγον μὲν ὑπνοῖς, μικρὸν δὲ νυστάζεις· εἰτ' ἐμπαραγίνεταί σοι ὥσπερ κακὸς ὁδοιπόρος ἡ πενεία καὶ ἡ ἔνδεια ὡς ἀγαθὸς δρομεύς»· (Παροιμ· ς΄ 10). Ἤγουν μέρος τῆς ζωῆς σου ἐξοδεύεις εἰς τὸ νὰ κοιμᾶσαι βαθέως, ζῶντας κακῶς καὶ μέρος ἐξοδεύεις εἰς τὸ νὰ νυστάζῃς, μὴ κάμνοντας καλὸν· καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἔρχεται ὁ θάνατος, ὡσὰν ἕνας ἄνθρωπος ἁρματωμένος μὲ ἀνίκητα ἅρματα, ὁ ὁποῖος σὲ γυμνώνει ἀπὸ ὅλον τὸν καιρὸν καὶ σὲ κατασταίνει εἰς τόσην ἔνδειαν ὅπου νὰ ζητῇς ἐλεημοσύνην μίαν στιγμὴν καιροῦ καὶ νὰ μὴν ἠμπορῇς νὰ τὸ ἐπιτύχῃς[241].

Ἱστορούσι δι' ἕναν ἄρχοντα ὅπου ἐστάθη χρόνους πολλοὺς σύμβουλος καὶ γραμματικὸς μυστικὸς τῶν ἀποκρύφων ἑνὸς βασιλέως, πῶς ὅταν αὐτὸς ἔφθασεν εἰς τὸν θάνατον, ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα λέγων ἄχ! Εἶναι δυνατὸν ἐγὼ ὅπου ηὗρα καιρὸν καὶ ἐξόδευσα τόσα φορτία χαρτὶ εἰς τὸ νὰ γράφω τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως μου νὰ προφασισθῶ πῶς δὲν ηὗρα καιρὸν νὰ ἐξοδεύσω μισὸν φύλλον χαρτὶ εἰς τὸ νὰ γράψω ὅλας τὰς ἁμαρτίας μου διὰ νὰ κάμνω μίαν γενικὴν ἐξομολόγησιν εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ νὰ βάλω εἰς ἀσφάλειαν τὴν σωτηρίαν μου; ἀλλοίμονον! Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ!

Ἕνα παρόμοιον θρῆνον καὶ ἀκόμη χειρότερον, ἔχεις νὰ κάμνῃς καὶ ἐσὺ ἀγαπητὲ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου, ἀνίσως καὶ ἐξόδευσες τόσους χρόνους εἰς τὰς ματαιότητας τοῦ κόσμου καὶ δὲν ἐξόδευσες ἕνα ὀλίγον διάστημα καιροῦ διὰ νὰ βάλῃς εἰς καλὴν στάσιν τὴν ψυχήν σου. Ἐξύπνησε λοιπὸν ἀπὸ αὐτὸν τὸν ὕπνον, ὅπου εἶναι τόσον βλαπτικὸς καὶ κάμνε καθὼς κάμνει ἕνας στρατοκόπος, ὁ ὁποῖος πίπτοντας νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸν ἴσκιον κανενὸς δένδρου, ἀφοῦ ἐξυπνήσῃ γνωρίζοντας πόσον δρόμον τὸν πέρασαν οἱ σύντροφοί του, ἀναδιπλώνει τὰ πατήματα καὶ βιάζεται διὰ νὰ τοὺς φθάσῃ. Ἐσὺ ἔχασες τόσον καιρόν· λοιπὸν τώρα εἶναι χρεία νὰ τὸν ξαναλάβῃς ὀπίσω καθὼς σὲ συμβουλεύει ὁ Παῦλος· «μὴ ὡς ἄσοφος, ἀλλ' ὡς σοφὸς ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν». (Ἐφεσ. ε΄. 16)[242]. Ὁ καιρὸς ὅπου σοῦ ἀπομένει ἀδελφὲ εἶναι ἀβέβαιος καὶ πάντοτε θέλει εἶναι σύντομος[243] (α) ἀνίσως ὅμως καὶ ἐσὺ εἶσαι φρόνιμος ἀναζήτησε τὰ λείψανα καὶ τὰ ἀπομεινάδια τοῦ καιροῦ μιᾶς πραγματείας τόσον πλουσίας καὶ ἐκεῖνο ὅπου σοῦ μένει μὴ τὸ ἐξοδεύσῃς πλέον εἰς ἀπόλαυσιν καμμίας ματαίας ἡδονῆς, ἀλλὰ κάμνων ἀρχήν, βάλε εἰς τάξιν μὲ τὴν συμβουλὴν τοῦ πνευματικοῦ σου ὅλας τὰς δουλείας ὅπου ἔχεις νὰ κάμνῃς· δηλ. ἐκεῖνο ὅπου ἔχεις νὰ κάμνῃς κάθε ἡμέραν καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἔχεις νὰ κάμνῃς κάθε ἑβδομάδα καὶ κάθε μῆνα καὶ κάθε χρόνον. Λόγου χάριν κάθε ἡμέραν διόρισε τὴν εὐλάβειαν ὅπου ἔχεις νὰ μεταχειρίζεσαι, ἤγουν νὰ λέγῃς τὴν ἀκολουθίαν σου, νὰ διαβάζῃς τοὺς κδ΄. οἴκους τῆς Θεοτόκου νὰ

---

[241] Διὰ τοῦτο καὶ οἱ παλαιοὶ σοφοὶ θέλοντες νὰ φανερώσουν πῶς ἀφοῦ ὁ καιρὸς περάσῃ, πλέον ὀπίσω δὲν γυρίζει, ἐσυνήθιζον νὰ ζωγραφίζουν ἀντὶ τοῦ καιροῦ καὶ χρόνου, ἕναν νέον, ὁ ὁποῖος ἔμπροσθεν μὲν εἰς τὸ πρόσωπον εἶχε μαλλιά, ὀπίσω δὲ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν ἦτο χωρὶς μαλλιά, ἐδήλουν δὲ μὲ τοῦτο αἰνιγματωδῶς, ὅτι ὅταν εἶναι ὁ καιρὸς ἐμπροσθεν σου παρὼν καὶ ἐνεστώς, δύνασαι νὰ τὸν πιάσῃς καὶ νὰ τὸν μεταχειρισθῇς εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ἀφοῦ δὲ περάσῃ νὰ τὸν πιάσῃς πλέον δὲν ἠμπορεῖς καὶ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ; Εἰς ἀγαθοεργίαν «χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκαλ. ι΄. 6.).

[242] Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἀκριβευόμεθα τὸν καιρὸν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο. «Παντὸς μᾶλλον ἀφειδεῖν χρὴ ἢ χρόνου χρυσίον ἂν ἀναλώσῃς δυνήσῃ πάλιν ἀνακτήσασθαι· χρόνον δὲ ἄν ἀπωλέσῃς δυσκόλως αὐτὸν ἀναλήψῃ· ὀλίγος γὰρ ἡμῖν τεταμίευται κατὰ τὸν παρόντα βίον ἂν οὖν εἰς δέον αὐτῷ μὴ χρησώμεθα τὶ ἐροῦμεν ἀπελθόντες ἐκεῖ; Ἐρεῖ δὲ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῖν· χρόνον ἡμῖν δέδωκα πρὸς τὸ μαθεῖν τὴν τέχνην τῆς εὐλάβειας τίνος ἕνεκεν εἰκῆ καὶ μάτην τὸν χρόνον ἀναλώσατε τοῦτον;» (Ὁμιλ, νη΄. εἰς τὸν Ἰωάν.).

[243] Καὶ τῇ ἀληθείᾳ σύντομος εἶναι ὁ καιρὸς ὅπου μᾶς μένει· διότι ἂν διὰ νὰ μάθῃ τις μίαν τέχνην τῆς ἰατρικῆς δὲν εἶναι ἀρκετὸς ὅλος ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ὡς λέγει ὁ τῶν ἰατρῶν ἐξοχώτατος Ἱπποκράτης· «ὁ βίος βραχὺς ἡ τέχνη μακρὰν»· πόσῳ μᾶλλον δὲν εἶναι ἀρκετὸς ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας διὰ νὰ μάθωμεν καὶ νὰ ἐργασθῶμεν τὴν σωτηρίαν μας, ἥτις εἶναι τέχνη τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν;

κάμνης ἀνάγνωσιν εἰς κανένα πνευματικὸν βιβλίον, νὰ κάμνης κάποιαν ἐλεημοσύνην, νὰ ἀφιερώνεσαι συχνάκις εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Παναγίας, λέγοντας εἰς Αὐτὴν ὅσον περισσότερον ἠμπορεῖς τὸν ἀρχαγγελικὸν ἀσπασμὸν καὶ ἄλλας προσευχὰς νὰ παρακαλῇς καὶ νὰ δοξολογῇς τοὺς ἁγίους ὅπου ἔχεις προστάτας καὶ βοηθούς σου καὶ μάλιστα τὸν ἅγιον εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ὀνομάζεσαι· ἐξαιρέτως δὲ τὸν ἄγγελον τὸν φύλακά σου διὰ νὰ τὸν εὕρῃς βοηθὸν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου σου καὶ ὅσον ἠμπορεῖς μελέτα εἰς τὴν καρδίαν σου πάντοτε τὴν εὐχὴν ταύτην λέγων· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησον με». Κάθε ἑβδομάδα διόρισε νὰ κάμνης καμμίαν νηστείαν ξεχωριστὴν ἔξω ἀπὸ τὰς διορισμένας· καὶ τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν νὰ προσθέτης κἄποιαν ἐγκράτειαν καὶ σκληραγωγίαν περισσοτέραν· καὶ τὰς ἑορτὰς νὰ κάμνης κἄποιόν τι περισσότερον κοντὰ εἰς τὰς συνηθισμένας σου προσευχὰς καὶ ἀναγνώσεις καὶ νὰ ἀκούῃς τὰς διδαχάς. Κάθε μῆνα νὰ μεταλαμβάνῃς κἂν μίαν φορὰν τὰ Θεῖα Μυστήρια· καὶ ἀνίσως διὰ μεγάλην σου δυστυχίαν ἤθελες πέσει εἰς ἁμαρτίαν νὰ μὴ προσμένῃς οὐδὲ ἐκεῖνον τὸν διορισμένον καιρὸν διὰ νὰ ἐξομολογηθῇς ἀλλὰ παρευθὺς νὰ τρέχῃς εἰς τὸν πνευματικὸν νὰ τὴν ἐξομολογῆσαι. Διότι εἶναι μία ἄκρα μωρεία εἰς ἕναν ἁμαρτωλὸν τὸ νὰ πιστεύῃ πῶς εἶναι ᾅδης καὶ κόλασις καὶ ἔπειτα νὰ ζῇ ἀμετανόητος μίαν μόνην στιγμὴν ἐπάνω εἰς θανάσιμον ἁμαρτίαν· ταὐτὸν εἰπεῖν ἐπάνω εἰς τὸ στόμα τοῦ ᾅδου καὶ τῆς κολάσεως. Τέλος πάντων κάθε χρόνον εἶναι καλὸν νὰ κάμνῃς μίαν γενικὴν ἐξομολόγησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν ὅπου ἔκαμνες ὅλον ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀρχίζων ἀπὸ τὴν ὁλοϋστερινὴν ὅπου ἔκαμνες τὸν ἀπερασμένον χρόνον ἕως εἰς τὴν παροῦσαν ὥραν· καὶ νὰ διορθώσῃς, ὅλας σου τὰς ὑποθέσεις κοσμικὰς καὶ πνευματικὰς τόσον τέλεια ὅπου ἂν σοῦ τύχῃ καὶ ἐξαφνικὸς θάνατος νὰ εἶσαι ἕτοιμος καὶ διορθωμένος· «συντελέσας ἡμέρας βίου ἐλπιῶ ἕως ἂν ἔλθῃ τὸ ἄλλαγμά μου, καλέσεις με ἐγὼ δέ σοι ὑπακούσομαι». (Ἰώβ. ιδ΄. 10). Καλότυχος ἐσύ, ἐὰν ἠμπορέσῃς νὰ εἰπῇς αὐτὸ τὸ ἴδιον λόγιον ὁμοῦ μὲ τὸν δίκαιον Ἰώβ.

Αὐτὰ ὅπου εἴπαμεν ἕως τώρα διὰ νὰ ἰατρεύσωμεν τοὺς ἀργοὺς ἠμποροῦν νὰ ἰατρεύσουν ἀκόμη καί τοὺς πολυδούλους. Διότι ἀνάμεσα εἰς τὸν ἀργὸν καὶ εἰς τὸν πολύδουλον, αὐτὴ μόνη εἶναι ἡ διαφορά, ὅπου ὁ ἕνας σκορπίζει τὸν πλοῦτον ὅπου ἔχει, ἤγουν τὸν καιρὸν καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἐξοδεύει εἰς τόσον οὐτιδανὰ πράγματα, ὅπου διὰ νὰ εἰποῦμεν οὕτως, εἶναι τόσα ὑφάσματα ἀράχνης «αἱ τῶν παίδων ἀσχολίαι κέκληνται ἀθύρματα, τὰ δὲ τῶν μειζοτέρων ἀθύρματα, κέκληνται πραγματεῖαι»· λέγει ἀστείω ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος (Βιβλ α΄ κεφ. θ΄). Ἐσὺ κράζεις παιγνίδια ταῖς δουλειὲς τῶν παιδίων καὶ οἱ Ἄγγελοι κράζουν παιγνίδια ταῖς ἰδικές σου μεγάλες δουλειὲς καὶ ὑποθέσεις. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτὴν τὴν ἰατρείαν πρέπει ἐκεῖνος ὅπου εἶναι δοσμένος εἰς πολλὲς δουλειὲς νὰ συλλογισθῇ τρεῖς ὑπερβολὰς ὅπου ἠμποροῦν νὰ εὑρεθοῦν εἰς αὐτὰς τὰς δουλείας του καὶ νὰ τὰς σηκώσῃ· ἡ α΄ ὑπερβολὴ εἶναι εἰς τὴν ποσότητα· ἡ β΄ εἰς τὴν ποιότητα καὶ ἡ γ΄ εἰς τὸ τέλος.

Ἐν πρώτοις λοιπὸν αἱ ἰδικαί σου πραγματεῖαι ἀδελφέ, ἠμποροῦν νὰ εἶναι καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, περισσότεραι ἀπὸ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ· «ἐπλήθυνας τὰς ἐμπορίας σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ». (Ναοὺμ γ΄. 16). Ὅθεν πρέπει νὰ τὰς ὀλιγοστεύσῃς, ἐὰν θέλῃς νὰ δώσῃς τόπον εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ μέσου αὐτῆς νὰ φωτισθῇς διὰ νὰ ἐνεργήσῃς τὴν σωτηρίαν σου, καθὼς λέγει ὁ Σειρὰχ· «ὁ ἐλαττούμενος πράξει αὐτοῦ σοφισθήσεται». (λη΄. 24.). Δὲν λέγει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ ἀφήσῃς παντελῶς κάθε εἶδους δουλειὰν διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, ὅπου εἶναι ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, ἀλλὰ λέγει νὰ τὰς ὀλιγοστεύσῃς· «ὁ ἐλαττούμενος πράξει αὐτοῦ»· βεβαιότατα πλάνη εἶναι νὰ λέγῃ τις, ὅτι ἡ στάσις τοῦ εὐγενοῦς ἢ τοῦ πλουσίου, δὲν ἔχει χρέος νὰ κοπιάζῃ εἰς κανένα ἔργον· διότι καὶ ὁ ἐμπύριος οὐρανός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνώτατος πάντων (καθὼς λέγουν οἱ νεώτεροι

θεολόγοι[244] στέλλει τὰς ἐπιρροάς του εἰς τὰς κατωτέρας σφαίρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀκολούθως δι’ αὐτῶν τὰς ἀποστέλλει εἰς ὅλα τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην· ὅτι δὲν εὑρίσκεται εἰς ὅλον τὸ πᾶν κανένα κτίσμα ὅπου νὰ εἶναι παντελῶς ἀργόν· ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι μία ἄλλη πλάνη μερικῶν, ὅπου φορτώνονται ὑποθέσεις ὑπὲρ τὸ μέτρον καὶ ἐκ τούτου δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀνυψωθοῦν μὲ τὸν νοῦν καὶ μὲ τὴν καρδίαν τελείως εἰς τὸν οὐρανόν διότι καθὼς χάριν λόγου ἂν διασκορπισθῇ μία πηγὴ νεροῦ εἰς πολλὰ σωληνάρια ἢ τρέξῃ εἰς τόπον ἴσιον καὶ ὁμαλόν, δὲν δύναται πλέον νὰ ἀναπηδήσῃ τὸ νερὸν ὑψηλὰ εἰς τὰ ἄνω καὶ νὰ γίνῃ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου. Ἔτσι παρομοίως καὶ ἂν ἕνας σκορπίσῃ καὶ διαμοιράσῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του εἰς πολλὰς φροντίδας, δὲν εἶναι τρόπος νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συμμαζώξῃ εὔκολα καὶ νὰ τὸν ἀνεβάσῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγαθῶν ὅπου τὸν προσμένουσι.

Καί ἀνίσως καὶ αὐταὶ αἱ πνευματικαὶ ὑποθέσεις τῶν ἁγίων, ὅπου εἶναι τόσον ὠφέλιμοι, πρέπει νὰ εἶναι ὀλίγαι καὶ μὲ μέτρον διὰ νὰ μὴ τύχῃ τι καὶ ζητῶν νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἄλλους, ἀμελήσῃ τὸν ἑαυτόν του, ὡς τὸ λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς νύμφης· «ἔθεντό με φυλάκισαν ἐν ἀμπελῶσιν, ἀμπελῶνα ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα». (Ἆσμα α΄. 6). Κρίνε τώρα ἐσὺ ἀνίσως καὶ πρέπῃ νὰ εἶναι ὀλίγαι καὶ μὲ μέτρον αἱ κοσμικαὶ καὶ ἀνωφελεῖς ὑποθέσεις. Καὶ ἐὰν ἐσύ, ὅταν ἔχῃς μίαν κρίσιν καὶ πηγαίνοντας νὰ συνομιλήσῃς μὲ τὸν βοηθὸν καὶ δικηγόρον τῆς κρίσεώς σου ταύτης, τὸν εὕρῃς περικυκλωμένον ἀπὸ πλῆθος ἀνθρώπων, λυπῆσαι ἢ φοβῆσαι ὅτι προσέχων αὐτὸς εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, θέλει ἀμελήσει τὴν ἰδικήν σου, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ καιρὸν νὰ προσέχῃ εἰς ἐσένα· μὲ πόσον περισσότερον δίκαιον πρέπει νὰ φοβῆσαι ἀδελφέ, ὅπου βλέπεις τὸν νοῦν σου περικυκλωμένον ἀπὸ τόσους λογισμούς; ἀπὸ τόσας φροντίδας; ἀπὸ τόσας ὑποθέσεις; Καὶ ὅπου φυλάττεις ὡς πλέον ὑστερινὸν ἔργον ἀπὸ ὅλας τὰς εὐλαβείας καὶ προσευχάς σου, χωρὶς νὰ ἔχῃς καιρὸν νὰ τὰς τελειώνῃς, πάρεξ μὲ βίαν πολλὴν καὶ γρηγοράδαν καὶ πολλὰς φορὰς, (διὰ νὰ μὴ εἰπῶ πάντοτε) τὰς κάμνεις χωρὶς νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν σου; Διότι μὲ τὸ στόμα μὲν προσεύχεσαι, μὲ τὸν νοῦν δὲ τρέχεις ἐπάνω καὶ κάτω καὶ δίδεις καὶ παίρνεις καὶ πωλεῖς καὶ ἀγοράζεις. Καὶ ποίαν ἄλλην χειροτέραν ζωὴν ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ καὶ ἕνας ἀσεβής, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντοτε καταπνιγμένος μέσα εἰς τὰς φροντίδας, κατὰ τὸν Ἰώβ, «πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι;» (ιε΄. 20.) ἢ ποῖον ταξεῖδι ἠμπορεῖ νὰ κάμνῃ ἕνα καράβι φορτωμένον μὲ πολὺ βάρος; Δὲν ἠξεύρεις πῶς ἕνας πατὴρ ἐρωτήθη, τί εἶναι ὁ περισπασμὸς καὶ αἱ φροντίδαι καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι εἶναι βίος ἀσεβής; δὲν ἤκουσες, ὅτι· «ψυχὴ ἡ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγεῖσα φροντίδων, οὔτε τὸν Θεὸν ἀγαπήσει γνησίως, οὔτε τὸν διάβολον βδελύξεται ἀξίως;» Καὶ ἐὰν ὅλοι οἱ χρόνοι ἀπό τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου εὑρίσκονται στενοὶ καὶ δὲν εἶναι ἀρκετοὶ εἰς τὸ νὰ φροντίζῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὰ οὐράνια, καθὼς λέγει ὁ Ἱερεμίας· «χρόνος στενός ἐστι τῷ Ἰακώβ». (λ΄. 7.). Στοχάσου πλέον ἐσὺ διὰ τοὺς χρόνους τῆς ὀλίγης ζωῆς σου, ἀπό τοὺς ὁποίους ὀλίγας μόνον στιγμὰς ἐξοδεύεις εἰς τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς σου καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων, ὅλους δὲ τοὺς λοιποὺς ἐξοδεύεις εἰς τὰς ματαιότητας.

Ἀλλὰ προφασίζεσαι καὶ λέγεις, πῶς αἱ φροντίδες καὶ αἱ δουλεῖαι δὲν εἶναι κακαί· ὅμως ἡ πρόφασίς σου δὲν εἶναι ὀρθή, διότι αἱ φροντίδαι βεβαιότατα εἶναι κακαί, ὅταν εἶναι πολλαὶ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον. Ἐπειδὴ καὶ

---

[244] Τί λέγω οἱ νεώτεροι θεολόγοι; Καὶ αὐτὸς ὁ παλαιὸς θεολόγος καὶ ἅγιος, ὁ ἱερὸς φημὶ Αὐγουστῖνος ἐδόξαζε τοῦτον τὸν ἐμπύριον ἢ ἔμπυρον καλούμενον οὐρανὸν λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ οὐρανός σου Κύριε, οὐρανὸς κρύπτων τὸ ὑπεράρχιον καὶ ὑπὲρ νόησιν καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ ὑπερούσιον φῶς· περὶ οὗ λέγεται, ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ, ὁ οὐρανός τοῦ οὐρανοῦ, ᾧ ἡ γῆ πᾶσα ἐστὶν οὐρανός, ὅτι ὑπερθαυμαστῶς ὑπὲρ πάντα οὐρανὸν ἐξῆρηται· πρὸς ὅν γῆ ἐστι καὶ αὐτὸς ὁ ἔμπυρος οὐρανὸς· (εὐχὴ λ΄. ἢ λβ΄.) καὶ ὁ θεῖος δὲ καὶ ἁγιώτατος Κάλλιστος ἐν τοῖς ἀνεκδότοις αὐτοῦ κεφαλαίοις λέγει, «Αἴνει ἡ ἐμὴ ψυχὴ τὸν Κύριον», ἐκ τῶν οὐρανῶν τοῦ οὐρανοῦ, φῶς τὴν οὐσίαν ἔχοντες.

πολλαὶ ἀσθένειαι προέρχονται εἰς ἡμᾶς, ὄχι διότι τὸ αἷμα εἶναι διεφθαρμένον, ἀλλὰ διότι εἶναι πολὺ καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμνῃ τὴν κυκλοφορίαν του διὰ μέσου τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν, καθὼς πρέπει καὶ ἐκ τούτου δὲν ἠμπορεῖ ἡ καρδία νὰ λαμβάνῃ ἀναψυχήν, καθὼς ἔχει χρείαν. Στοχάσου λοιπὸν ποῖαι ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις σου εἶναι ὀλιγώτερον ἀναγκαῖαι καὶ εὑρίσκοντας καιρὸν ἁρμόδιον, ξεφορτώσου τες· δὸς μέρος ἀπὸ αὐτάς εἰς κανένα ἄλλον σύντροφόν σου, ἢ φίλον, ἢ συγγενῆ· λάβε τὴν συμβουλὴν ὅπου ἔδωκεν ὁ Ἰσθὸρ εἰς τὸν γαμβρόν του τὸν Μωϋσῆν, ὅπου ἦτο τόσον φρόνιμος καὶ νομοθέτης καὶ ὁδηγὸς ἑνὸς τοσούτου μεγάλου ἔθνους· «φθορᾷ καταφθαρήσῃ· βαρὺ σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο· οὐ δυνήσῃ ποιεῖν αὐτὸ σὺ μόνος» (Ἔξοδ. ιη´ 18). Ἐσὺ δὲν ἔχεις μιᾶς ὥρας ἄνεσιν· ἐσὺ εἶσαι πνιγμένος μέ εἰς τὰς ταραχὰς καὶ μερίμνας, ὡσὰν μέσα εἰς τὰς ἀκάνθας· ἐσὺ βγάνεις τὰ σπλάγχνα σου, ὡσὰν τὴν ἀράχνην καί ἀνοίγεις καθὼς κάμνει αὐτή, πολλοὺς κύκλους διὰ νὰ ὑφάνῃς οὐτιδανὸν πανὶ· καὶ ἡ πληρωμὴ ἑνὸς τοσούτου κόπου σου τί εἶναι; ἕνας μεγαλύτερος κόπος· καὶ ὁ μισθός σου ὅπου ἐτελείωσες μίαν ὑπόθεσιν τί εἶναι; ἕνας φόβος ὅπου λαμβάνεις ἕως ὅτου νὰ τελειώσῃς καὶ τὴν ἄλλην ὑπόθεσιν· ὅθεν ἁρμόζει ἀληθῶς καὶ εἰς ἐσὲ ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ Ἰσθὸρ «φθορᾷ καταφθαρήσῃ». (Ἔξοδ. ιη´. 18.)· καὶ ὁ ἄλλος λόγος ὅπου εἶπεν ἕνας σοφὸς· «μωρὸς τῷ μόχθῳ καταναλίσκεται».

Καὶ ταῦτα μὲν εἴπομεν διὰ τὴν ποσότητα τῶν πολλῶν φροντίδων καὶ ὑποθέσεων. Περὶ δὲ τῆς ποιότητος αὐτῶν λέγομεν τώρα ἐν συντόμῳ, ὅτι εἶναι πολλαὶ ὑποθέσεις (ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος) ὅπου μόλις ἠμπορεῖ τις νὰ τὰς μεταχειρισθῇ χωρὶς ἁμαρτίαν· «εἰσὶ πολλαὶ πραγματεῖαι, αἵτινες ἄνευ ἁμαρτίας πραχθῆναι, ἢ μόλις ἢ οὐδαμῶς δύνανται». Ὅθεν τί εἴδους μεγάλη μωρεία εἶναι, τὸ νὰ μεταχειρισθῇς ἐσὺ ἀδελφέ αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις; αὐτὸ εἶναι χειρότερον, παρὰ ἀνίσως καὶ ἤθελες ἔμβει εἰς κίνδυνον νὰ χάσῃς τὴν κεφαλήν, διὰ νὰ κερδίσῃς τὸ σκέπασμα τῆς κεφαλῆς· μάλιστα ἐὰν μεταχειρισθῇς μίαν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι κίνδυνος ἁμαρτίας, θέλεις κινδυνεύσει νὰ πέσῃς καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς παραβάσεις καὶ ἁμαρτίας· διότι καθὼς ἐκεῖνος ὅπου ἔμβῃ μίαν φορὰν εἰς τὸ καράβι, γυρεύει μὲ κάθε εἴδους τρόπον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν διορισμένον λιμένα· καὶ ἂν δὲν εἶναι καλὸς ἄνεμος, αὐτὸς μεταχειρίζεται καὶ φουρτούνας καὶ ἐναντίους ἀνέμους. Ὁμοίως καθὼς καὶ ἕνας στρατοκόπος ὅπου ζητεῖ νὰ φθάσῃ εἰς ἕνα τόπον, δὲν πηγαίνει μόνον ἀπό τοὺς ἴσους δρόμους, ἀλλὰ πηγαίνει καὶ ἀπό τοὺς κρημνώδεις· ὁμοίως καὶ ὅποιος ἔχει καμμίαν κρίσιν καὶ διαφορὰν καὶ στοχάζεται πῶς ἔχει νὰ νικηθῇ, αὐτὸς μακραίνει τὴν κρίσιν, ἕως ὅτου ὁ ἀντίδικός του νὰ τὴν παραιτήσῃ μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ ἄσπρα· καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ μάρτυρας ἀληθινούς, εὑρίσκει καὶ ψεύστας καὶ ἐὰν ὁ κριτὴς δὲν καταλαμβάνῃ τὸ δίκαιον, τὸ κάμνει νὰ καταλάβῃ μὲ τὰ χαρίσματα. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐσὺ ἐὰν μεταχειρισθῇς καμμίαν ὑπόθεσιν καὶ δουλειὰν ἁμαρτωλὴν καὶ ζητῇς νὰ τὴν τελειώσῃς, πίπτεις ταλαίπωρε εἰς πολλὰς ἁμαρτίας· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖς εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ βλέπῃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· τὸν Θεὸν λέγω καὶ τὴν ἁμαρτωλήν σου ὑπόθεσιν ταύτην, στένεις τὸ μάτι σου μόνον εἰς τὴν γῆν καὶ λησμονεῖς τὸν οὐρανὸν· εἶναι χρεία λοιπὸν νὰ παραιτῇς ἀπὸ μιᾶς κάθε τοιαύτην ὑπόθεσιν ὅπου ἔχει κίνδυνον ἁμαρτίας κἄν καὶ λάβῃς ζημίαν σωματικὴν δι᾽ αὐτήν, ἐὰν θέλῃς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

Τέλος πάντων, ἡ ὑστερινὴ ὑπερβολὴ τῶν φροντίδων καὶ δουλειῶν εἶναι εἰς τὸ τέλος. Αἱ ἀληθιναί πραγματεῖαι, λέγει ὁ Προφήτης, εἶναι ἐκεῖναι ὅπου ἁγιάζονται ἀπὸ τὸν Θεὸν· «καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ ἐμπορία καὶ ὁ μισθὸς ἅγιον τῷ Κυρίῳ» (Ἡσαΐου κγ´. 18)· τὸ ὁποῖον γίνεται ὅταν ὁ χριστιανὸς ὅπου πραγματεύεται ἔχῃ σκοπὸν ἢ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον ἢ τὴν δικαιοσύνην. Ἕως τόσον καθὼς οἱ ζωγράφοι ἀρχίζουν ὅλας τὰς σκιαγραφίας των ἀπὸ τὴν κεφαλήν καὶ ἀπὸ αὐτὴν λαμβάνουν ὅλα τὰ μέτρα καὶ τὰς ἀναλογίας τῆς εἰκόνος· ἔτσι κάμνε καὶ ἐσύ. Βάλε εἰς τὸν πρῶτον τόπον ὅλων

σου τῶν φροντίδων καὶ ὑποθέσεων τὸν Θεὸν καὶ τὴν ψυχὴν σου· «ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ». (Ματθ. Ϛ΄. 33)· καὶ θέλουν καταντοῦν πάντοτε καλῶς αἱ ὑποθέσεις σου· διότι ὅταν δὲν ἐπιτύχῃς τὸ πρόσκαιρον, θέλεις ἐπιτύχει τὸ αἰώνιον καὶ θέλεις εὐτυχήσει καλλίτερα παρὰ τὸν Σαούλ, ὁ ὁποῖος γυρεύων τὰς ὄνους διὰ νὰ κάμνῃ ὑπακοήν εἰς τὸν πατέρα του, δὲν ηὗρε τὰς ὄνους, ἀλλὰ ηὗρεν τὴν βασιλείαν. Ἐνθυμοῦ πάντοτε, ὅτι ἔχεις μίαν μόνην πραγματείαν εἰς ταύτην τὴν ζωήν, ὅπου εἶναι ἄξια νὰ ὀνομάζεται πραγματεία καὶ αὐτὴ εἶναι τὸ νὰ σώσῃς τὴν ψυχήν σου[245] εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ βάλῃς ὅλην σου τὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν τοιούτου εἴδους, ὅπου ὅλας τὰς ὑπολοίπους σου πραγματείας, νὰ τὰς νομίζῃς διὰ λόγου σου ἕνα οὐδέν, καθὼς σὲ παρακαλεῖ ὁ μακάριος Παῦλος διὰ τὸ καλόν σου καὶ τὴν ὠφέλειάν σου, λέγων. «Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια» (Α΄. Θεσσαλ. δ΄. 11). Μακάριος καὶ καλότυχος ἐσὺ, ἐὰν αὐτὴ ἡ πραγματεία, σοῦ εὔγῃ καλῶς· καὶ τρισάθλιος καὶ δυστυχής, ἐάν σοῦ εὔγῃ κακῶς· κἂν καὶ μὲ τὴν φιλοπονίαν σου καὶ τὰς πολλὰς σου φροντίδας, γίνῃς κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς ὅλου τοῦ κόσμου, καθὼς λέγει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;» (Μαρκ. η΄. 36).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

[245] Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος «ἠβουλήθην γενέσθαι τις μεγαλέμπορος, πάντων ὧν ἔχω τὸν τίμιον ὠνησάμενος μαργαρίτην καὶ ἀντιδοὺς τὰ ῥέοντα καὶ συρόμενα τῶν ἑστώτων καὶ οὐρανίων· ἥπερ δὴ πραγματειῶν μεγίστη καὶ βεβαιοτάτη τοῖς γε νοῦν ἔχουσι (λόγ. εἰς τὸν ἐξισωστὴν Ἰουλιανόν).

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ
Περὶ τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τῶν ἡδονῶν.

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν

Τὰ πλέον ἡδύτερα ἑλκύσματα καὶ αἱ πλέον ἐρασμιώτεραι δυναστεῖαι, καὶ αἱ πλέον θεληματικαὶ ἁλυσίδες ὅπου δοκιμάζει ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ τῶν πέντε αἰσθήσεων· ὅθεν ποία δύναμις ἀλήθειας δύναται νὰ ἀποδείξῃ πόσον εἶναι βλαβεραὶ αὐταὶ καὶ πόσον ἀρεσταί; Ἐγὼ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἂν ἡ ἰδία ρητορικὴ ἤθελε σωματωθῇ καὶ ἤθελε μεταχειρισθῇ, ὅλας τὰς μεθόδους της, πάλιν δὲν ἤθελεν ἀποδείξει καθὼς πρέπει τὴν κακίαν τούτων τῶν ἡδονῶν. Διότι ἐὰν ὁ διάβολος μᾶς ἔδιδε τὸ φαρμάκι του μὲ τὴν ἀλοήν, ἢ μὲ κανένα ἄλλο πικρὸν βότανον, δὲν εὑρίσκετό τις ὅπου νὰ τὸ πίῃ ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ δίδει μὲ τὸ μέλι τῶν τοιούτων ἡδονῶν, δὲν ἔχουν ἀριθμὸν ἐκεῖνοι οἱ ἄφρονες ὅπου τρέχουν εἰς τὸ ποτήριόν του καὶ συρόμενοι ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὀλίγην γλυκύτητα ὅπου ἔχει εἰς τὰ χείλη, πίνουν γελῶντες τὸν θάνατον. Ἂς ἰδοῦμεν λοιπὸν πόσον κακὸν κάμνει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ γυρεύῃ τὰς ἡδονάς καὶ ἂς ζητήσωμεν τὴν ἰατρείαν της.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἡδονὰς δὲ ὅταν λέγω ὁμιλῶ διὰ τὰς σαρκικάς, ἤγουν πορνείας, μοιχείας, ἀρσενοκοιτίας, μαλακίας καὶ τὰ λοιπὰ ὑπογάστρια πάθη· διότι αὐταὶ εἶναι μία κακία ὅπου ὁμιλεῖ ἀπὸ λόγου της, χωρὶς νὰ τὴν ἀποδείξωμεν ἡμεῖς· καὶ κάθε ἕνας βλέπει, ὅτι, ἡ ἀκαθαρσία καὶ ἀσέλγεια τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, μὲ τὸ νὰ τυφλώνῃ τὸν νοῦν μας καὶ νὰ προσκολλᾷ τὴν καρδίαν μας εἰς τὰ παρόντα πράγματα περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην ἁμαρτίαν, νὰ ἐμποδίζῃ δὲ περισσότερον ἀπὸ ἄλλας ἁμαρτίας τὴν σωτηρίαν ὅλων κοινῶς τῶν ἀνθρώπων. Ὅθεν ἀληθεύει ἐκεῖνο τὸ περίφημον ἀπόφθεγμα ὅπου εἶπεν ἕνας ἐνάρετος, ὅτι ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς κακίας, ἔξω ἀπὸ τὰ βρέφη, ὀλίγοι φθάνουν εἰς τὸν Παράδεισον «ἐξῃρημένων τῶν βρεφῶν, ἐκ τῶν προσήβων ὀλίγοι σώζονται, τῆς σαρκικῆς κακίας ἕνεκεν, τὰς ἡδονὰς ὅπου ἐγὼ ἔχω ἐδῶ νὰ ἀποδείξω, καὶ νὰ ἀποτινάξω ἀπὸ ἐσένα ἀδελφέ, εἶναι αἱ πολυϋπνίαι, αἱ ἀναπαύσεις, τὰ φαγητά, τὰ ποτὰ τὰ καλὰ φορέματα, τὰ καλὰ καὶ μαλακὰ στρώματα, τὰ ξεφαντώματα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, αἱ ἡδοναὶ ὅπου ὀνομάζονται των αἰσθήσεων, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι, εἰς τοὺς ὁποίους φαίνεται, ὅτι δὲν ἐκηρύχθη ὁ παγγενὴς ἐκεῖνος νόμος· τὸ νὰ γεννῶνται δηλ. καὶ νὰ ζοῦν μὲ κόπον καὶ μόχθον καὶ ἱδρῶτα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καθὼς εἶναι γεγραμμένον «ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου.» (Γέν. γ΄. 19 .) Καὶ πάλιν ἄνθρωπος γεννᾶται κόπῳ· (Ἰὼβ. ε΄. 7,) διότι αὐτοί, ἀφ' οὗ δώσουν εἰς τὸν ὕπνον ἐπάνω εἰς μαλακὰ στρώματα ἕνα πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας, τὸ ἐπίλοιπον τὸ δίδουν εἰς συμπόσια, εἰς συναναστροφάς, εἰς ξεφαντώματα, εἰς τραγούδια, εἰς παιγνίδια, εἰς κωμῳδίας, εἰς περιπάτους, καὶ εἰς πανηγύρεις, χωρὶς νὰ ἀφήνουν ποτὲ νὰ τοὺς φύγῃ καμμία ἡδονή, ὅπου οἱ διάφοροι καιροὶ τοῦ χρόνου μὲ διαφόρους τρόπους προσφέρουν εἰς αὐτούς. Μὲ ὅλον τοῦτο, αὐτὴ ἡ ζωὴ ὅπου εἶναι γεμάτη ἀπὸ τρυφά, ἀσωτίας καὶ ματαιότητας, ἀπὸ ἐφευρέματα πάντοτε περισσότερα, διὰ ξεφαντώματα, φαίνεται εἰς αὐτούς, ἡ πλέον ἀθωοτέρα καὶ καλλιτέρα ζωὴ τοῦ κόσμου. Καὶ ἂν τύχῃ νὰ ἀκούσουν τινὰ νὰ τοὺς κατακρίνῃ, τὸν κατηγοροῦν ὡς ἄγροικον ἄνθρωπον καὶ χωρικόν καὶ λέγουν πῶς αὐτὸς ζητεῖ νὰ μεταβάλῃ τὰς πολιτείας εἰς ἐρήμους, καὶ νὰ κάμνῃ τοὺς κοσμικοὺς καλογήρους καὶ ἀσκητάς. Ἀλλὰ ἀνίσως αὐτοὶ καὶ ἔχουν δίκαιον εἰς αὐτὰ ὅπου λέγουν, ἔχει ἄδικον λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς Χριστός; ἔχει ἄδικον λοιπὸν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὅπου μᾶς δείχνει εἰς τὴν Θείαν Γραφήν, ὅλα τὰ ἐναντία; Ὁ Θεὸς μᾶς

ὁμιλεῖ διὰ τοῦ στόματος τοῦ δικαίου Ἰὼβ μὲ τοιοῦτον τρόπον, «τὰ δὲ παιδία αὐτῶν προσπαίζουσιν, ἀναλαβόντες ψαλτήριον καὶ κιθάραν καὶ εὐφραίνονται φωνῇ ψαλμοῦ, συνετέλεσαν δ΄ ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ ἀναπαύσει ᾅδου ἐκοιμήθησαν». (Ἰὼβ κα΄. 13.). Χαίρονται λέγει εἰς τὰ παιγνίδια, εὐφραίνονται εἰς τὰ τραγούδια, περνοῦν τὸν καιρὸν μὲ ξεφαντώσεις καὶ ἔξαφνα εἰς μίαν στιγμὴν πηγαίνουν εἰς τὸν ᾅδην. Τοιουτοτρόπως μᾶς ὁμιλεῖ καὶ διὰ τοῦ Ἡσαΐου· «μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τύμπανων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι καὶ τὰ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι» (ε΄. 12.)· διὰ τοῦτο ἐπιφέρει «ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν». Αὗτοι ἐξοδεύουν τὸν καιρὸν μόνον εἰς ξεφαντώσεις· ἀπὸ τὸ κρεββάτι πηγαίνουν εἰς τὴν τράπεζαν· ἀπὸ τὴν τράπεζαν εἰς τὰς συναναστροφάς· ἀπὸ τὰς συναναστροφὰς εἰς τὰς περιδιαβάσεις, καὶ κάμνουν τὰ ξεφαντώματα ὡσὰν μίαν ἁλυσσίδα· ὥστε ὅπου τὸ ἕνα ξεφάντωμα νὰ ἐμβαίνῃ μέσα εἰς τὸ ἄλλο ὡσὰν τὰ δακτυλίδια· καὶ διὰ τοῦτο ὁ ᾅδης ἐπλάτυνε τὸ στόμα του χωρὶς τέλος, διὰ νὰ δέχεται τόσους ἀπὸ αὐτούς, ὅπου καθ' ἑκάστην ἐκεῖ μέσα κρημνίζονται. Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Ἀμὼς μᾶς κάμνει νὰ καταλάβωμεν τὴν δυστυχισμένην κατάστασιν ἐκείνων ὅπου εἶναι πλούσιοι εὐγενεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ κοιμῶνται εἰς στρώματα μαλακὰ καὶ τρέφονται ἀπὸ τὰ πλέον ἐξαίρετα φαγητά καὶ ξεφαντώνουν μὲ κάθε λογῆς μουσικὰ ὄργανα· λέγει γὰρ οὕτω· «οὐαὶ οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων καὶ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν καὶ ἐσθίοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθηνά, οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον καὶ τὰ πρῶτα μῦρα χριόμενοι» (ς΄. 4.).

Πλέον δὲ φανερώτερα μᾶς λέγει ἡ ἔνσαρκος σοφία μὲ τὸ ἴδιον στόμα της· «ἀλλοίμονον εἰς ἐσᾶς τοὺς πλουσίους ὅπου ἔχετε ἐδῶ τὴν ἀνάπαυσίν σας!» Ἀλλοίμονον εἰς ἐσᾶς ὅπου χορταίνετε ἀπὸ κάθε ἡδονήν. Ἀλλοίμονον εἰς ἐσᾶς ὅπου γελᾶτε τώρα. Ἀλλοίμονον εἰς ἐσᾶς ὅπου ἐπαινεῖσθε καὶ τιμᾶσθε ἀπό τοὺς ἀνθρώπους . «οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν· οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε· οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε· οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι.» (Λουκ. ς΄. 24). Ἐσὺ μὲν λέγεις ὅτι, τί κακὸν εἶναι τὸ νὰ χαίρεταί τις καὶ νὰ εὐφραίνεται; τί κακὸν εἶναι τὸ νὰ ζητῇ κάθε λογῆς ξεφάντωμα; τὸ νὰ ἐνδύεται ἀρχοντικὰ καὶ μεγαλοπρεπῶς; τὸ νὰ ἐξοδεύῃ τὴν ζωὴν εἰς τὰς τρυφάς; Φθάνει νὰ μὴ κάμνῃ ἄλλην ἁμαρτίαν, ἢ ἀδικίαν, ἢ ἀσέλγειαν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει φανερά, ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς εἶναι μία ἑτοιμασία διὰ τὴν κόλασιν, τὴν ὁποίαν κόλασιν σημειώνει μὲ ἐκεῖνο τὸ οὐαί, οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον, ὅπου λέγει. Ἀλλὰ και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶπεν εἰς τὸν παλαιὸν νόμον, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο τόσον τέλειος, ὡσὰν τὸν νόμον τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι (ὡς ἀνωτέρω εἴρηται) διὰ μίαν τοιαύτην ζωήν, ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης τὸ στόμα αὐτοῦ, διὰ νὰ καταπίῃ τόσους μωρούς, ὅπου μὲ μίαν στιγμὴν ἡδονῆς ἀγοράζουν μίαν αἰωνιότητα βασάνων. Τώρα ποῖος ἀπό τοὺς δύο πρέπει νὰ πιστεύσωμεν πῶς πλανᾶται, ἐσὺ ἢ ὁ Θεός; Ἐσὺ ὅπου εἶσαι τυφλωμένος ἀπὸ χίλιες κακίες ἢ ἡ ἔνσαρκος σοφία τοῦ Θεοῦ ὅπου κατέβη ἐπὶ ταὐτοῦ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν σωτηρίαν; βέβαια ἐσὺ εἶσαι ὅπου πλανᾶσαι καὶ ὄχι ὁ Θεός. Ὅθεν καθὼς ὅταν περιπατῇς εἰς μίαν στράταν, ἐὰν ἀκούσῃς νὰ σοῦ φωνάξουν: βλέπε ἐμπρός σου, βλέπε, δὲν γυρίζεις ὀπίσω διὰ νὰ γνωρίσῃς τὸν κίνδυνον; ἔτσι καὶ τώρα ὅπου σου φωνάζω ἐγὼ, γύρισε ἀδελφέ ὀπίσω ἀπὸ τὴν πεπλανημένην στράταν ὅπου περιπατεῖς, διὰ νὰ στοχασθῇς ὀλίγον αὐτὰ ὅπου σοῦ λαλῶ καὶ νὰ μετρήσῃς μὲ ἀκρίβειαν τὰς ζημίας ὅπου πλέον μερικῶς θέλω σοῦ φανερώσει.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τῆς ζημίας ὅπου φέρουν εἰς την σωτηρίαν αἱ τῶν αἰσθήσεων ἡδοναί.

Στοχάσου ὅτι τὸ Πανάγιον Πνεῦμα δὲν μᾶς λέγει διὰ τοῦ Δαβίδ, ὅτι ὅποιος κυνηγᾷ τὰς κοσμικὰς ἡδονὰς γκρεμνίζεται εὐθὺς εἰς τὸν ᾅδην ἀλλὰ λέγει, ὅτι καταβαίνει, «οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς ᾅδου·» (Ψαλμ. ριγ΄. 26.) πλησιάζοντες δηλ. ὀλίγον κατ' ὀλίγον· διότι ἐκεῖνος ὁ τρόπος τῆς μαλακῆς καὶ ἡδονικῆς ζωῆς ὅπου ζῶσιν, εἶναι μία διάθεσις καὶ ἑτοιμασία ὅπου τοὺς φέρει εἰς κάθε ἁμαρτίαν καὶ ἀντιστέκει κατὰ πολλὰ εἰς τὴν πίστιν ἑνὸς χριστιανοῦ καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα ἑνὸς προορισμένου διὰ τὸν Παράδεισον. Σημείωσε καλῶς αὐτὰ τὰ δύο λόγια ὅπου εἴπομεν, τοῦ ἑνὸς Χριστιανοῦ καὶ τοῦ ἑνὸς προορισμένου· διότι περιέχουν πολλά, εἰς ὀλίγας συλλαβάς. Ἐν πρώτοις ἕνας χριστιανὸς πρέπει νὰ ζῇ ἐκ πίστεως, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· » (Ρωμ. α΄. 17) τώρα εἰς τὴν πίστιν ὅπου εἶναι ὅλη πνευματική, ποία ἄλλη διάθεσις εἶναι πλέον ἐναντία, ὡσὰν μία ζωή, ὅπου δίδοται ὅλη εἰς τὸ νὰ γυρεύῃ τὴν ἡδονὴν εἰς τὰ αἰσθητὰ καλά τοῦ κόσμου;

Στοχάζεται ὁ Τερτυλλιανός, ὅτι ἀνάμεσα εἰς τοὺς παλαιοὺς φιλοσόφους, δὲν ὡμίλησε κανένας χειρότερα διὰ τὸν ἥλιον, καθὼς ὡμίλησεν ὁ Ἐπίκουρος, ἐπειδὴ καὶ ἐλογίαζεν αὐτός, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου φαίνεται εἰς τὴν ὄψιν μας, ἤγουν ὅτι εἶναι ἴσος μὲ ἕνα ποδάρι καὶ ἐμετροῦσε μὲ τοὺς πόδας, ἐκεῖνο τὸ μεγαλώτατον σῶμα, ὡσὰν νὰ εἶχε μετρήση καὶ ἕναν τροχὸν ἑνὸς ἁμαξίου, «ὁ Ἐπίκουρος τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ποδιαῖον ὑπελάμβανε.» Τώρα μὲ κάποιαν ἀναλογίαν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τις αὐτὸ τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς εἰδωλολάτρας τῶν ἐπιγείων ἡδονῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι περισσότερον Ἐπικούρειοι, παρὰ Χριστιανοὶ· διότι ψηφοῦσι τόσον οὐτιδανὰ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ· διότι εἰδοποιοῦσιν εἰς τὸν νοῦν τους μίαν ἰδέαν τόσον ταπεινὴν περὶ Θεοῦ· περὶ τῆς δυνάμεώς Του περὶ τῆς δικαιοσύνης Του καὶ περὶ τῆς ἀγαθότητός Του, ὥστε ὅπου φαίνεται ἕνα θαῦμα, ἀνίσως καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν τεθολωμένον νοῦν τους, δὲν παραφέρεται ἡ πίστις καὶ δὲν ἀρνοῦνται τελείως τὴν εὐσέβειαν.

Εἴπομεν πόσον εἶναι ἐνάντια εἰς τὴν πίστι ἑνὸς χριστιανοῦ ἡ τρυφυλὴ καὶ ἡδονικὴ ζωὴ· τώρα λέγομεν πόσον αὐτὴ εἶναι ἐναντία καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα ἑνὸς προορισμένου διὰ τὸν Παράδεισον. Ἀλλὰ ποίαν ἐλπίδα θέλεις εὕρει ἐσὺ εἰς τοιούτους ἀνθρώπους τόσον δεδομένους εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, ὅπου ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ στέκουν πάντοτε εἰς ταύτην τὴν ζωὴν ἠρνοῦντο μὲ καλήν τους ὄρεξιν τὸν Παράδεισον; Ποίαν ἐλπίδα ζητεῖς εἰς αὐτοὺς τοὺς μωρούς, οἱ ὁποῖοι κάμνουν ὡσὰν ἐκεῖνας τὰς ἀγνώστους δύο ἥμισυ φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, αἱ ὁποῖαι ἀφ' οὗ εἶδαν τὴν ὡραιότητα τῶν πεδιάδων ὅπου ἦσαν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Ἰορδάνου παρευθὺς ἀπιστράφησαν τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου ἦτο πλησίον εἰς τὴν ἀντιτύπον τοῦ Παραδείσου Ἱερουσαλήμ;[246] Τοῦτο τὸ ἴδιον ὅπου εἴπομεν διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν καὶ διὰ τὴν θεϊκὴν ἀγάπην τῶν τοιούτων ἡδονικῶν ἀνθρώπων· διότι ἡ θεία ἀγάπη δυσκόλως ἠμπορεῖ νὰ ἀνάψῃ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν μὲ τὸ νὰ εἶναι αὐταὶ δεδομέναι εἰς τὰς ἡδονάς, καθὼς καὶ εἰς ένα χλωρὸν ξύλον δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ ἀνάψη ἡ φωτιά. Πρὸς τούτοις τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἕνα ἐπάγγελμα στρατιώτου· ὅθεν ποία ἄλλη διάθεσις εἶναι πλέον ἐναντία εἰς τὸ τοιοῦτον ἐπάγγελμα, ὡσὰν αἱ τρυφαὶ καὶ αἱ ἡδοναί, αἱ ὁποῖαι πάντοτε ἐκνευρίζουν καὶ ἀδυνατίζουν καὶ τοὺς πλέον δυνατούς; Διὰ τοῦτο κάποιοι τρυφηλοὶ χριστιανοὶ καταντοῦν εἰς τόσην ἀδυναμίαν ὅπου ὁ ἴσκιος μόνον τῆς δυσκολίας εἶναι ἀρκετὸς νὰ τοὺς κάμνῃ νὰ γυρίσουν εἰς τὰ ὀπίσω· αὐτοὶ ἀφ' οὗ ἐξομολογηθοῦν, εἰς τὸν πρῶτον πειρασμὸν ὅπου ἀπαντήσουν, λησμονοῦν εἰς τὴν καλὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμναν νὰ μὴν ἁμαρτήσουν καὶ εὐθὺς πίπτουσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ὅθεν αἱ ἀποφάσεις των εἶναι ὡσὰν τὰ κέρατα τῶν κοχλίων,

[246] Ὅρα εἰς τὸ α΄. κεφάλ. Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ στίχ. 14.

τὰ ὁποῖα, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, δὲν εἶναι ἅρματα διότι ἐὰν ἀπαντήσουν ἕνα μόνον φύλλον χόρτου, σύρονται εἰς τὰ ὀπίσω. Τί σὲ ὠφελεῖ λοιπὸν ἀδελφέ, τὸ νὰ λέγης, ὅτι δὲν εἶναι ἁμαρτία τὸ νὰ κοιμᾶσαι ἀναπαυτικά, τὸ νὰ τρώγης καὶ νὰ πίνης καλά; Τὸ νὰ στέκης μετὰ χαρᾶς εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ μὲ τὸ νὰ πηγαίνης εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ ξεφαντώματα;· Ἔστω ἂς μὴν εἶναι ἁμαρτία, καθὼς ἐσὺ λέγεις· ὅμως εἶναι μία διάθεσις καὶ ἑτοιμασία διὰ νὰ πέσῃς εἰς κάθε ἁμαρτίαν· εἶναι μία ἑτοιμασία διὰ νὰ μὴν ἀντισταθῇς ποτὲ εἰς κανένα πειρασμόν· διὰ νὰ μὴ γεύεσαι ποτὲ τὰ πνευματικὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αἰτία διὰ νὰ πηγαίνης ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἕνα βάθος κακῶν, καθὼς συνέβη εἰς τὸν Σολομῶντα, ὁ ὁποῖος λογιάζοντας εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ἠμποροῦσε νὰ ἀπολαμβάνῃ ὅλας τὰς ἡδονάς, ὅπου δὲν εἶναι ἐμποδισμέναι, ὕστερον ἐκατήντησεν εἰς μίαν ἀφρονεστάτην εἰδωλολατρείαν. Καὶ καθὼς ἠκολούθησεν εἰς τοὺς Σοδομίτας, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν μὲ τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα, ἔπεσαν μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὰ παρὰ φύσιν πάθη τῆς ἀρσενοκοιτίας, ὡς λέγει ὁ Ἰεζεκιήλ, «τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων... ἐν πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίᾳ ἐσπατάλων, αὕτη καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς» (ις΄. 48.). Ὅθεν σοφώτατα εἶπεν ὁ Τερτυλλιανός, ὅτι πρέπει νὰ ἐξορισθοῦν αἱ τρυφαὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, διότι μὲ αὐτὰς ἐκθηλύνεται ἡ ἀρετὴ τῶν χριστιανῶν καὶ κατασταίνεται ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος, εἰς τὸ νὰ βαστάζῃ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ καὶ νὰ ἀντιστέκῃ εἰς τὰ ἀπαντήματα τοῦ πειρασμοῦ· «ἀποβλητέαι εἰσὶν αἱ ἡδοναί· τῇ γὰρ αὐτῶν ἁβρότητι, δυνατὸν τὴν δύναμιν τῆς πίστεως ἐκθηλύνεσθαι.

Πρὸς τούτοις, αὐτὴ ἡ χαυνότης καὶ ἀδυναμία ὅπου προξενεῖται ἀπὸ τὰς τρυφὰς καθὼς εἶναι ἐναντία εἰς τὸ χριστιανικὸν ἐπάγγελμα μας, ἔτσι εἶναι ἐναντία καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ προορισμοῦ μας· καὶ ὁ λογαριασμὸς εἶναι φανερός· διότι ὅλος μας ὁ προορισμὸς εἶναι διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὅπου ἔχομεν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι κεφαλὴ τῶν προορισμένων, ἔτσι μᾶς διδάσκει μεγαλοφώνως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «οὓς προόρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ». (Ρωμ. η΄. 29). Τώρα ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπέρασε πάντοτε συντροφευμένη μὲ αὐτὰς τὰς τρεῖς συντρόφους· πτωχείαν λέγω, θλίψιν καὶ καταφρόνησιν· καὶ μὲ αὐτὴν τὴν στράταν περιπατῶντας ἔφθασεν εἰς τὴν δόξαν Του, καθὼς τὸ εἶπε μόνος Του· «οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν Αὐτοῦ;» (Λουκ. κδ΄. 26.). Μὰ αὐτοὶ οἱ τρυφηλοὶ ὅπου φοβοῦνται καὶ αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τῆς μετανοίας καὶ τῆς σκληραγωγίας, τί γυρεύουν; εὑρήκαν τάχα ἄλλο Εὐαγγέλιον; κατέβη δι' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἄλλος Ἰησοῦς Χριστός, μὲ τὸν ὁποῖον ἠμποροῦν νὰ ὁμοιάσουν ὄντες ἐστεφανωμένοι μὲ ρόδα; ὄντες καλοφορεμένοι μὲ λαμπρὰ ἐνδύματα; ὄντες κοιμημένοι εἰς ἁπαλὰ στρώματα; ὄντες περικυκλωμένοι ἀπὸ τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα; ἀνοίχθη τάχα εἰς αὐτοὺς νέα στράτα διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν Παράδεισον; Καὶ λοιπόν, ἀνίσως καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου πρὸ αὐτῶν ἐμβῆκαν εἰς τὸν Παράδεισον, ἔμβῆκαν διὰ μέσου πολλῶν θλίψεων· «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ». (Πράξ. ιδ΄. 21.). Τώρα εἰς αυτοὺς ἔγινεν εὔκολον τὸ νὰ ἔμβουν διὰ μέσου πολλῶν ἀναπαύσεων· καὶ ἀνίσως διὰ ἄλλους ἕως τώρα ἐστάθη στενὴ ἡ στράτα ὅπου τοὺς ὑπάγει εἰς τὴν ζωὴν· «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν». (Ματθ. ζ΄. 14)· δὶ· αὐτοὺς εἶναι πλατυτέρα ἀπὸ τὴν στράταν τοῦ κοινοῦ δρομου· εὖγε ἀληθῶς καὶ ὑπερεῦγε εἰς τὸ καινὸν ἐφεύρεμα ὅπου εὑρῆκαν! Τώρα ἐσὺ ἀδελφὲ κάμνε ὀλίγην στόχασιν ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸν λογαριασμόν καὶ ἐλπίζω πὼς θέλεις πληροφορηθῇ τὴν ἀλήθειαν.

Ἕνας εὐγενὴς καὶ πλούσιος ἄρχων, ἦτο δεδομένος εἰς τὰς τρυφὰς καὶ εἰς τὸ νὰ θεραπεύῃ τὰς αἰσθήσεις του μὲ τὰς ἡδονάς. Αὐτὸς ἤκουσε πολλοὺς ὅπου διηγοῦντο μεγάλα πράγματα διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐνάρετον ζωὴν ἑνὸς πνευματικοῦ ἀνδρὸς ὅπου ἦτο εἰς τὸν καιρόν του. Καὶ παρακινηθεὶς ἀπὸ

κάποιαν περιέργειαν νὰ μάθη τὴν ἀλήθειαν, ηὗρε τρόπον νὰ ὁμιλήσῃ μὲ αὐτὸν μόνος μὲ μόνον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ εἰπῇ καμμίαν ψυχωφελῆ νουθεσίαν. Ὁ πνευματικὸς ἐκεῖνος ἄνδρας γνωρίζων ἀκόμη περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου ἐλογίαζεν ὁ ἄρχων, τοῦ εἶπεν αὐτὰ μόνα τὰ λόγια. «Ὁ μὲν Χριστὸς ἦτο πτωχὸς ἐγὼ δὲ πλούσιος· ὁ Χριστὸς νηστευόμενος καὶ ἐγὼ καλὰ χορτασμένος ὁ Χριστὸς γυμνὸς καὶ ἐγὼ καλὰ ἐνδεδυμένος· ὁ Χριστὸς εἰς πάθη καὶ θλίψεις καὶ εἰς τὸν Σταυρόν καὶ ἐγὼ εἰς τρυφὰς καὶ ἀναπαύσεις καὶ εἰς μαλακὰ στρώματα· καὶ οὕτως ἐσιώπησεν». Ὁ ἄρχων ὅπου τὸν ἤκουε, μολονότι δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀρνηθῇ αὐτάς τὰς ἀλήθειας, ὅμως ὀλίγον τὰς ἐψήφισε καὶ μετρῶν τὰ λόγια αὐτά, ὡσὰν κοινὰ λόγια, ἐσυμπέρανε μὲ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι ἡ φήμη τοῦ ἐναρέτου ἐκείνου, ἦτον κατωτέρα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Δὲν ἐπέρασαν πολλαὶ ἡμέραι καὶ εὑρισκόμενος ἐκεῖνος εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα του συμπόσια, ἄρχισε νὰ ἐνθυμῆται τὰ λόγια ὅπου πρὸ ὀλίγου ἤκουσεν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν ἄνδρα καὶ ὁδηγηθεὶς ἀπὸ ἕνα νέον φῶς ὅπου ἔδωκεν εἰς αυτὸν ὁ Κύριος, ἐκατάλαβε τὸ νόημα καὶ ἐγνώρισε καταλεπτῶς τὴν ἀνομοιότητα ὅπου ἦτο ἀναμεταξὺ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἰδικήν Του καὶ τὴν δυσκολίαν ὅπου δι᾽ αὐτὴν τὴν αἰτίαν εἶχε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρίαν Του. Ὅθεν δοθείς εἰς ἕνα θλιβερὸν κλαυθμόν, ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν τράπεζαν καὶ ἐπῆγεν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ σπιτιοῦ του διὰ νὰ χορτάσῃ πλέον διεξοδικῶς ἀπὸ τὸν ἄρτον τῶν δακρύων του καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν κλαυθμὸν καὶ ἡσυχίαν ἐδυναμώθη εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἔκαμνεν ἀπόφασιν νὰ ἀλλάξῃ τρόπον ζωῆς καὶ νὰ ζήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς μετανοημένος.

Ἀπὸ παρόμοιον θεῖον φωτισμὸν ἔχεις χρείαν καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, διὰ νὰ ἐννοήσῃς βαθέως τὴν ἀλήθειαν ὅπου διαβάζεις καὶ τότε θέλεις καταλάβει, πῶς ὅσον περισσότερον πλέεις καὶ ζῇς εὐτυχῶς, τόσον ἔχεις μεγαλύτερον δίκαιον νὰ φοβῆσαι· καθὼς λέγει ὁ Θεῖος Γρηγόριος, «νουθετοῦμεν φοβεῖσθαι τὰς εὐτυχίας του κόσμου καὶ κατὰ πᾶσαν εὐδαιμονίαν τοῦ αἰῶνος τούτου ἄγαν ἐπαγρυπνεῖν.» Τότε θέλεις καταλάβει ὅτι εἶναι μία μεγάλη τιμωρία, τὸ νὰ μὴ τιμωρῆσαι εἰς κανένα πρᾶγμα ἀπὸ τὸν Κύριον ὕστερα ἀπὸ τόσας ἁμαρτίας ὅπου ἔπραξες· διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ὅπου φοβερίζει ὁ Θεός, ὅταν εἶναι πολλὰ θυμωμένος μὲ τοὺς ἀνθρώπους· οὐ μὴ ἐπισκέψωμαι ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν ὅταν πορνεύσωσι καὶ ἐπὶ νύμφας ὑμῶν ὅταν μοιχεύσωσι.» (Ὡσηὲ δ΄. 14). Τότε θέλεις καταλάβει, ὅτι τὸ νὰ μὴ βασανίζεσαι ἐδῶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τὸ νὰ εὑρίσκεσαι εἰς φανερὸν κίνδυνον νὰ βασανισθῇς αἰωνίως μὲ τοὺς δαίμονας κατὰ τὸ δαβιτικὸν ἐκεῖνο ρητὸν· «ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσί καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγωθήσονται » (Ψαλμ. οβ΄ 5.), ὅπερ ἑρμηνεύων τις τῶν Πατέρων λέγει· «οἱ μὴ ὄντες ἐν πόνῳ ἀνθρώπων, ἐν πόνῳ δαιμόνων ἔσονται, καὶ οἱ μὴ σὺν τοῖς ἀνθρώποις μαστιγούμενοι, σὺν τοῖς δαίμοσι μαστιγωθήσονται». Τότε θέλεις καταλάβει, ὅτι, ὅποιος ἔχει ἀνάπαυσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἂς μὴ ἐλπίζῃ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν παντοτεινὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, καθὼς λέγει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος· «ὁ ἔχων ἀνάπαυσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τὴν αἰώνιον ἀνάπαυσιν μὴ ἐλπιζέτω» λαβεῖν· ἡ Βασιλεία γὰρ τῶν Οὐρανῶν οὐκ ἐστι τῶν ἀναπαυομένων ἐνθάδε, ἀλλ᾽ ἐκείνων ἐστὶ τῶν ἐν θλίψει πολλῇ, καὶ στενοχωρίᾳ διαγόντων τὸν βίον τοῦτον». (Λόγ. περὶ παρθέν.). Τότε θέλεις καταλάβει, ὅτι τὸ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὰ καλὰ εἰς τὴν ζωήν σου, εἶναι τὸ νὰ γίνεσαι σύντροφος του πλουσίου εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, μὲ φανερὸν κίνδυνον νὰ γίνῃς ὕστερα σύντροφός του καὶ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν· ἐπειδὴ ὢν ὅμοιος ὡσὰν αὐτὸν εἰς τὰς τρυφάς, ἠμπορεῖς νὰ φοβῆσαι πῶς ἔχεις νὰ ἀκούσῃς καὶ ἐσὺ ἐκεῖνο ὅπου ἤκουσε καὶ αὐτὸς· «τέκνον μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωή σου». (Λουκ. ις΄. 25.). Τέλος πάντων, τότε θέλεις καταλάβει, ὅτι ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν δὲν ἀποκτᾶται μὲ τὴν ἀργίαν καὶ ἄνεσιν, ἀλλὰ μὲ τὴν βίαν καὶ δυναστείαν «ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν». (Ματθ. ια΄ 12.). Τότε θέλεις καταλάβει εὐθὺς ὅλας αὐτάς

τὰς ἀληθείας· ἀμὴ ἐὰν στέκης καταβυθισμένος εἰς τὰ σκότη τῆς σαρκικῆς σοφίας, δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὰς καταλάβης τελείως· μάλιστα ὅπου δὲν σοῦ ἀρέσουν νὰ τὰς ἀκούῃς καὶ κατακρίνεις εἰς τὴν καρδίαν σου ὅποιον θελήσῃ νὰ τὰς παραστήσῃ διὰ λόγου ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὀμμάτιά σου διὰ ὠφέλειάν σου, καθὼς εἶναι γεγραμμένον· «λόγον σοφὸν ἤκουσεν ὁ σπαταλῶν, καὶ ἀπήρεσεν αὐτῷ, καὶ ἀπέστρεψεν αὐτὸν ὀπίσω τοῦ νώτου αὐτοῦ». (Σειρὰχ κα΄. 15.). Λοιπὸν παῦσε πλέον ἀπὸ τὸ νὰ λέγῃς, ὅτι αἱ ἡδοναί σου εἶναι ἄπταισται καὶ χωρὶς ἁμαρτίαν, διότι ὅταν αὐταὶ εἶναι ἄμετραι ἢ διὰ τὸν πολὺν καιρὸν ὅπου δίδεις εἰς αὐτάς, ἐξοδεύων ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ διὰ τὸ εἰς αὐτὰς πολὺ προσκόλλημα ὅπου ἔχεις, λησμονῶν δι' αὐτάς τὴν μετάνοιάν σου· τότε εἶναι κατὰ πολλὰ πονηραὶ διὰ λόγου σου· κατὰ μὲν τὸ παρὸν περιέχουν ἕνα μεγάλον κακόν, κατὰ δὲ τὸ μέλλον φοβερίζουν ἕνα κακὸν μεγαλύτερον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μεγαλώτατον.

Μία ἐνάρετος μοναχή, διὰ νὰ κάμνῃ ὑπακοὴν εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὴν ἐπαρακινοῦσε νὰ γράψῃ διὰ τὴν ζωήν της, διηγεῖται ὅτι εἰς καιρὸν ὅπου προσηύχετο μίαν ἡμέραν τῆς ἔδειξεν ὁ Θεὸς ἕνα τόπον εἰς τὸν ᾅδην εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε νὰ καταντήσῃ ἀνίσως καὶ ἀκολουθοῦσε νὰ συναναστρέφεται κάποιες συντροφιὲς καὶ φιλίες ὄχι κακὲς, (ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ζωῆς της ἀπεστράφη κάθε εἶδους βδελυρίαν), ἀλλὰ ματαίας καὶ διὰ τοῦτο κινδυνώδεις, τὰς ὁποίας ἀνίσως καὶ δὲν ἤθελε τὰς ἀπαρνηθῆ τελείως, ἤθελεν ἀφεθῆ ὁλότελα ἀπὸ τὸν Θεόν. Τώρα ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω ἀπὸ ἐσένα, ἀνίσως καὶ αἱ ἡδοναί σου, αἱ συνομιλίαι σου, αἱ συναναστροφαί σου καὶ αἱ ἐπισκέψεις σου εἶναι τόσον ἀνεύθυνοι καὶ ἀναμάρτητοι, καθὼς ἦσαν τῆς ρηθείσης μοναχῆς, ἡ ὁποία μολονότι καὶ τότε κατ' ἀρχὰς δὲν ἦτο ἀκόμη τελεία, ὅμως οὐδέποτε ἦτο πονηρὰ· καὶ ὅταν λάβῃς εὐκαιρίαν, νὰ παρομοιάσῃς τὰς ἰδικάς σου συναναστροφὰς καὶ ἀπολαύσεις μὲ τὰς ἰδικάς της. Ἀγαπῶ ἀκόμη νὰ μοῦ εἰπῇς καὶ τοῦτο, ὅτι ἀνίσως καὶ αἱ ἀνέσεις τῆς ἐναρέτου ταύτης ἦσαν εἰς κίνδυνον βέβαιον κολάσεως, πῶς αἱ ἰδικαί σου ἠμποροῦν νὰ εἶναι ἐλεύθεραι παντελῶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον αὐτόν;

Ἀχ ἀδελφέ! Μὴν ἀφήσῃς πλέον τὸν ἑαυτόν σου νὰ πλανᾶται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπὶβουλον Δαλιδά, τὴν αἴσθησίν σου δηλ. καὶ τὴν ἡδονήν· διότι ἀνίσως καὶ κατὰ τὸ παρὸν δὲν σοὺ ἐπροξένησαν αἱ μάταιαι ἡδοναὶ πολὺ κακὸν μετ' ὀλίγον ὅμως καιρὸν θέλουν σοῦ τὸ προξενήσει· «τὰ μάταια ὅταν ἀγαπῶνται διαπερῶσιν εἰς τὰ κακά, λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος·» ὅποιος θέλει νὰ ἀπολαμβάνῃ ὅλα τὰ θεμιτά, τὰ ἀνεύθυνα καὶ τὰ ἀνεμπόδιστα, πλησιάζει κατὰ πολλὰ εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὰ ἀθέμιτα τὰ ἀπηγορευμένα καὶ τὰ παράνομα· καθὼς τὸ ἔπαθεν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ὡς γέγραπται· «ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀνέστησαν παίζειν» (Ἔξοδ. λβ΄. 6.) Ἄρχισαν ἐκεῖνοι τὸ ξεφάντωμα ἀλλὰ δεν ἐσηκώθηκαν ἕως ὅτου ἔπεσαν εἰς μίαν φανερὰν εἰδωλολατρείαν. Ἄρχισεν ὁ Ἡρώδης τὸ συμπόσιον τῶν γενεσίων του ἀλλὰ δεν ἐσηκώθη ἕως ὅτοῦ ἐτέλεσε τὸν πλέον παρανομώτερον φόνον τοῦ Βαπτιστοῦ· καὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὰ ξεφαντώματα τελειώνουν εἰς μεγάλας κακίας. Λοιπὸν κάμνε ἀπόφασιν νὰ περικόψῃς πολὺ ἀπὸ τὰς ἀναπαύσεις σου καὶ νὰ μὴ λησμονήσῃς παντελῶς τὴν μετάνοιάν σου, ἡ ὁποία εἶναι τόσον ἴδια τοῦ χριστιανικοῦ ἐπαγγέλματος· καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ ὅλην μας τὴν ζωὴν· ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ λέγουν οἱ πατέρες εἶναι μία συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος μετάνοια. Ναὶ δὲν εἶναι ἐμποδισμένον νὰ λαμβάνῃ τις μερικὰς φορὰς καμμίαν ἀνάπαυσιν ἄπταιστον καὶ θεμιτήν, ὅμως τὸ μέλι αὐτὸ τῆς ἀναπαύσεως δὲν πρέπει νὰ τὸ τρώγῃ τις εἰς ὅλον τὸ γεῦμα, οὔτε μὲ γεμάτον χέρι ἀλλὰ με τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος. Αἱ ἡδοναὶ τῶν χριστιανῶν πρέπει νὰ ἁρμόζουν εἰς τὴν κατάστασίν τους· ἔχουν αὐτοὶ νὰ χαίρονται ναί, ἀλλ' ἐν Κυρίῳ· «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε.» (Φιλιπ. δ΄. 4) νὰ εὐφραίνονται ναί, ἀλλ' ὅταν εἶναι καιρὸς ἁρμόδιος, ὄχι ὅλην τὴν ἡμέραν· ἔχουν

νὰ λαμβάνουν ἄνεσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ παίρνουν δύναμιν νὰ σκληραγωγοῦνται περισσότερον, καθὼς δίδεται ἄνεσις καὶ εἰς τὸ δοξάρι διὰ νὰ ἔχῃ ὕστερα περισσοτέραν ἰσχὺν νὰ τεντώνεται. Τέλος πάντων ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανε διὰ νὰ κάμνῃ ἕνα λαὸν ἰδικόν του, ὅπου νὰ πολιτεύεται κυνηγῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ ὄχι τὰς ἡδονάς· «ὅς ἔδωκεν ἑαυτόν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων·» (Τιτ. β΄. 14) Οὔτε κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν μόνον διὰ νὰ γίνῃ λυτρωτής μας ἀλλὰ δια νὰ εἶναι καὶ διδάσκαλος καὶ ὁδηγός μας μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του λέγων φανερά, πῶς δὲν εἶναι ἄξιος οὔτε διὰ τὸ ὄνομα οὔτε διὰ τὸ βραβεῖον καὶ χάρισμα τῶν πιστῶν αὐτοῦ δούλων, ὅποιος δὲν θέλει νὰ Τὸν ἀκολουθῇ μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ μὲ τὴν κακοπάθειαν· «ὅς οὐ λαμβάνει τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ καὶ ἀκολούθει ὀπίσω μου οὐκ ἔστι μου ἄξιος». (Ματθ. ι΄. 38).

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Περὶ τῆς ἰατρείας τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθήσεων.

Διά νὰ ἠμπορῇ νὰ ξεριζωθῇ ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τὸ πάθος ὅπου ἔχει εἰς τὰς αἰσθητικὰς ἡδονάς, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἐρίζωσε τόσον βαθέως, χρειάζεται μία μεγάλη δύναμις· καὶ ἀκολούθως χρειάζεται μία ταπεινὴ καὶ καρτερικὴ προσευχὴ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τις τὴν δύναμιν αὐτήν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ λέγῃς καὶ ἐσὺ ἀδελφέ συνεχῶς μὲ τὸν Σειρὰχ πρὸς τὸν Κύριον· «Κύριε πάτερ καὶ Θεὲ τῆς ζωῆς μου, κοιλίας ὄρεξις καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με, καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με·» (κγ΄ 5.). Σήκωσε λέγει Κύριε ἀπὸ τὴν καρδίαν μου αὐτὴν τὴν ἀχόρταστον δίψαν τῶν ἐπιγείων ἡδονῶν καὶ μὴ μὲ δώσῃς εἰς χεῖρας τῆς ἀδιαντροπιᾶς καὶ ἀκολασίας μου· ἐπειδὴ ἡ μεγαλυτέρα τιμωρία ὅπου ἠμπορεῖ νὰ σοῦ δώσῃ τώρα ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι, τὸ νὰ σὲ ἀφήσῃ εἰς χεῖρας τῆς αἰσθήσεώς σου καὶ τῆς ἀκολασίας σου, ἥτις ὀνομάζεται ἀναίδεια· «καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με·» διότι αὐτὴ διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἐπιθυμίαν της, δὲν παίρνει ἀπὸ λόγια καὶ λογαριασμούς· δὲν φοβεῖται οὔτε τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους, οὔτε τοὺς θεϊκούς· δὲν ἐντρέπεται ἀνθρώπους. Αὐτὴ πρὸς τούτοις ὀνομάζεται ἀδηφαγία, ἤγουν ὄρεξις τῶν φαγητῶν ἀχόρταστος καὶ χωρὶς χαλινάρι· διότι ἐκεῖνα τὰ φαγητὰ ὅπου ἔπρεπε νὰ τὴν χορταίνουν, αὐτὰ τὴν κάμνουν νὰ πεινᾷ περισσότερον. Λοιπὸν ἀφιερώνου συχνάκις εἰς τὸν Θεὸν καὶ παρακάλει Αὐτὸν νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐχθρούς σου, ὁ ὁποῖος εἶσαι ἐσὺ ὁ ἴδιος καὶ ἡ ἰδία σου θέλησις καὶ ἐκείνη ἡ παράνομος κλίσις ὅπου ἔχεις εἰς τὰς ἡδονάς .

Ὕστερον ἀπὸ τὴν προσευχὴν πρέπει νὰ κάμνῃς καὶ ἐσὺ ἐκεῖνο ὅπου εἶναι τῆς δυνάμεως σου, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὰς ἡδονὰς αὐτάς. Ὅθεν ἰδοὺ ὅπου σοῦ φανερώνω τρία μέσα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν τὰ μεταχειρισθῇς καλῶς, θέλουν σοῦ δώσει μεγάλην βοήθειαν τὸ α΄. εἶναι, τὸ νὰ μὴ βλέπῃς τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου εἰς τὸ πρόσωπον, ἀλλ' εἰς τοὺς ὤμους· ἤγουν τὸ νὰ μὴ βλέπῃς τὸ παρὸν καλὸν ὅπου ἔχουν αἱ ἡδοναὶ, ἀλλὰ τὸ μέλλον τέλος των· καὶ μάλιστα τὴν ὥραν τοῦ θανάτου σου, καθὼς σοῦ παραγγέλλει ὁ Σολομών· «ἐὰν γὰρ εἰς τὰς φιάλας καὶ τὰ ποτήρια δῷς τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος Ὑπέρου τὸ δὲ ἔσχατόν σου, ὥσπερ ὑπὸ ὄφεως πεπληγὼς ἐκτείνεται καὶ ὥσπερ ὑπὸ κεράστου διαχεῖται αὐτῷ ὁ ἰός.» (Παροιμ. κγ΄. 31). Μίαν μόνον ὡραῖαν ὄψιν κάμνει τώρα ἡ ζωὴ τῶν τρυφηλῶν ἀνθρώπων ὅπου εἶναι δεδομένοι εἰς τὸ νὰ θεραπεύουν πάντοτε τὰς αἰσθήσεις των· ἀλλὰ πόσον ἔχει νὰ διαμείνῃ αὐτὴ ἡ ζωή; Ἰδοὺ ὅπου εἰς ὀλίγον καιρὸν ἀδελφέ θέλεις πέσει εἰς τὸ κρεββάτι καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν περασμένην γλυκύτητα ὅπου ἐδοκίμασες, δὲν θέλει σοῦ μείνει ἄλλο, παρὰ τὸ πικρὸν κέντρον τῆς συνειδήσεως· ἤγουν πῶς ἔχασες εἰς ματαιότητας καὶ μανίας ψευδεῖς, κατὰ τὸν Δαβίδ, ἐκεῖνον τὸν χρυσοῦν καιρὸν ὅπου σοῦ

ἔδωσεν ὁ Θεὸς μὲ τόσην εὐσπλαγχνίαν, διὰ νὰ κερδίσῃς μίαν αἰώνιον εὐδαιμονίαν. Τότε θέλεις εἰπεῖ μὲ βαρὺν ἀναστεναγμὸν· «ἡ παροῦσα ζωὴ μοῦ ἐδόθη μόνον διὰ νὰ κερδίσω τὴν μέλλουσαν καὶ ἐγὼ εἰς τὶ τὴν ἐξόδευσα; Ἐδημιουργήθηκα διὰ νὰ δουλεύω ἕνα Θεὸν Παντοδύναμον καὶ ἐγὼ ἐδούλευσα μόνον τὸν ἑαυτόν μου· ἐβάλθηκα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ τὴν ψυχήν καὶ ὄχι διὰ τὸ σῶμα καὶ ἐγὼ ἔζησα ὡσὰν νὰ μὴν εἶχα νὰ σώσω μίαν ψυχὴν ἀθάνατον. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ!»

Ἀναγιγνώσκωμεν εἰς τὴν Ἔξοδον, ὅτι ὁ Μωϋσῆς διὰ νὰ μεταβάλῃ τὸν ὄφιν εἰς μίαν ράβδον ὅπου ἔγινεν ὄργανον τόσων τερατουργημάτων, δὲν ἔκαμνεν ἄλλο παρὰ ἔπιασε τὸν ὄφιν ἀπὸ τὴν οὐράν, ὡς τὸν ἐπρόσταξεν ὁ Θεός· «ἔκτειναι τὴν χεῖρά σου καὶ ἐπιλαβοῦ τῆς κέρκου·» (δ΄. 4) κάμνε καὶ ἐσὺ παρομοίως. Πιάσε τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν οὐρὰν τους· ἤγουν συλλογίσου τὸ τέλος αὐτῶν τῶν ἡδονῶν, ὅπου εἶναι τώρα ὡσὰν ὄφεις καὶ σὲ φαρμακώνουν· καὶ στοχαζόμενος ὅτι αὐταὶ ἔχουν νὰ καταντήσουν εἰς τὸν θάνατον, ἤγουν εἰς μίαν βρώμαν καὶ δυσωδίαν καὶ εἰς μίαν σῆψιν καὶ φθοράν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἔχεις νὰ τὰς ἀποστραφῇς καὶ νὰ τὰς καταφρονήσῃς· καὶ ἔτσι θέλουν σοῦ γίνει ὄργανα, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς κάθε καλόν. Μάλιστα ἀνίσως καὶ εἰς τὸν λογισμὸν τοῦ θανάτου ὅπου εἶναι κοντά, προσθέσῃς καὶ ἐκεῖνο ὅπου τὸν κατασταίνει ἀπείρως φοβερώτερον· ἤγουν ἀνίσως προσθέσῃς καὶ τὸν στενὸν λογαριασμὸν ὅπου ἔχεις νὰ ἀποδώσῃς γρήγορα εἰς τὸ κριτήριον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἄκουσον πῶς μᾶς συμβουλεύει ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὁ σοφὸς Σολομών. Ἀφ' οὗ αὐτὸς ἐδοκίμασε διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν καρδίαν του μὲ κάθε λογῆς ἡδονήν· «εὐφραίνου, λέγων, νεανίσκε ἐν νεότητί σου, καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία ἐν ἡμέραις νεότητός σου· καὶ γνῶθι, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεὸς εἰς κρίσιν». (Ἐκκλ. ια΄. 9). Ὦ καὶ τί πικρὰ εἰρωνεία καὶ περιπαίγνιον εἶναι αὐτό! Χαῖρε, λέγει, νέε κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὸν λογισμὸν καὶ εὐφραίνου· θεράπευε τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν καρδίαν σου μὲ κάθε ἡδονήν, ἀλλ' ἤξευρε, ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν ἔχεις νὰ προσκαλεσθῇς εἰς ἕνα κριτήριον, ἐμπρὸς εἰς τὸ ὁποῖον τρέμουν οἱ ἴδιοι ἅγιοι, ὅπου ἐβασάνισαν τὸ σῶμα τους μὲ κάθε λογῆς σκληραγωγίαν.

Ἡ β΄. ἰατρεία τῶν ἡδονῶν εἶναι, νὰ διαβάζῃς τοὺς βίους τῶν ἁγίων, ὅτι εἰς αὐτοὺς τίς ἠμπορεῖ νὰ φανερώσῃ πόσην ὠφέλειαν θέλει εὕρει, ἡ ψυχή σου; Τὸ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν θέλεις βγάλει αὐτὰ τὰ δύο καλὰ· ἕνα μὲν τὸ νὰ ἐντραπῇς συγκρίνοντας τὰ ἔργα τῶν ἁγίων μὲ τὰ ἰδικά σου· καὶ ἄλλο, τὸ νὰ λάβῃς θάρρος καὶ παράδειγμα, νὰ κάμνῃς καὶ ἐσὺ κανένα ἔργον ἄξιον διὰ τὸ χριστιανικὸν ὄνομα ὅπου ἔχεις καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα ὅπου ἐλπίζεις ὅτι ἔχεις νὰ ἀπολαύσῃς μίαν φορὰν μαζὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους τὸν Παράδεισον. Τέκνα ἁγίων εἴμεθα ἔλεγεν ὁ καλὸς Τωβίας καὶ προσμένομεν καὶ ἡμεῖς τὴν αἰώνιον ζωὴν ὅπου μέλλει νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πιστούς του· «υἱοὶ ἁγίων ἐσμὲν καὶ τὴν αὐτὴν ζωὴν περιμένομεν, ἣν ὁ Θεὸς δώσει αὐτοῖς». Ἀνίσως λοιπὸν καὶ προσμένομεν ἕνα καὶ τὸν αὐτόν μισθὸν μὲ τοὺς ἁγίους, πόσον πρέπει νὰ πορευόμεθα ὀπίσω αὐτῶν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁδόν; Καθὼς κάμνει ἡ ἀγέλη τῶν ἀδυνάτων ἐλάφων τὰ ὁποῖα φοβοῦνται νὰ περάσουν τὸν ποταμόν, ἀλλὰ ὡσὰν ἰδοῦν τὸ μεγαλύτερον ὅπου ριφθῇ μέσα εἰς τὸν ποταμόν, εὔκολα ρίπτονται καὶ τὰ λοιπά καὶ τὸ ἀκολουθοῦν. Βεβαιότατα, τὸ παράδειγμα τῶν ἁγίων ἀναγκάζει σχεδὸν τοὺς ἐπίλοιπους χριστιανοὺς διὰ νὰ τὰ ἀκολουθοῦν, καθὼς ἠκολούθησαν εἰς τὸ μαρτύριον τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Ἐλεαζάρου οἱ ἑπτὰ παῖδες τῆς Σολομονῆς, οἱ ὀνομαζόμενοι Μακκαβαῖοι. Ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ θέλοντες νὰ διαφενδευθοῦν, προφασίζονται καὶ λέγουν, ὅτι αὐτὰ ὅπου εἶναι γεγραμμένα εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων, εἶναι ὑπερβολαί. Ἐγώ τοὺς ἀποκρίνομαι ὅλον τὸ ἐναντίον, ὅτι περισσότερα χωρὶς ἄλλο ἔκαμαν οἱ ἅγιοι, παρὰ ὅπου εἶναι γεγραμμένα εἰς τοὺς βίους των. Ἀλλὰ τι ἔχουν νὰ εἰποῦν αὐτοί, ὅταν ὁ θεῖος Παῦλος ἀναμεταξὺ τῶν ἄλλων μᾶς λέγῃ νὰ παίδευομεν τὸ σῶμα καὶ νὰ τὸ

δουλαγωγῶμεν, διὰ νὰ μὴ γίνομεν ἡμεῖς ἀδόκιμοι διδάσκοντες τοὺς ἄλλους καὶ μὴ ποιοῦντες; «ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι». (Α΄ Κορ. θ΄ 27). Δὲν εἶναι λοιπὸν μία μεγάλη τυφλότης τὸ νὰ νομίζομεν, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἔκαμναν ἢ ἔπαθαν οἱ ἅγιοι, δὲν εἶναι κανένα ἀναγκαῖον νὰ κάμομεν ἢ πάθομεν καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ σωθῶμεν; Καὶ ἀνίσως δὲν ἦτο ἀρκετὴ εἰς τὸν Ἀπόστολον διὰ νὰ ἐκλεχθῇ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Παραδείσου, ἡ ζωὴ ἐκείνη ὅπου ἐπέρασε μὲ διωγμούς, μὲ φυλακάς, μὲ ναυάγια, ἀλλὰ ἐπρόσθετε καὶ αὐτὸς ἀπὸ λόγου του ἄλλας θεληματικὰς σκληραγωγίας, πῶς θέλει εἶναι ἀρκετὴ εἰς ἡμᾶς μία ζωὴ μαλακὴ καὶ τρυφηλὴ ὅπου ζῶμεν, νὰ μᾶς ἀναβιβάσῃ εἰς ἐκείνην τὴν δόξαν; Κοντά εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν βίων τῶν ἁγίων πρέπει νὰ προσθέσῃς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ βέβαια, εἶναι μία μεγαλωτάτη ἀταξία τῶν χριστιανῶν, ὁ μὲν Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ὁ Λυτρωτὴς αὐτῶν καὶ Διδάσκαλος, νὰ δοκιμάσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν Του κάθε λογῆς κακοπάθειαν μέχρι Σταυροῦ καὶ θανάτου, διὰ νὰ προξενήσῃ εἰς ἡμᾶς κάθε λογῆς καλὸν· οἱ δὲ χριστιανοὶ καὶ μαθηταί Του νὰ μὴ εὑρίσκουν οὐδὲ κἄν καιρὸν νὰ περάσουν μὲ τὸ ὀμμάτι καὶ νὰ διαβάσουν τὴν πολυδάκρυτον ἱστορίαν τῶν θείων παθῶν Του· ἀλλὰ να ἐξοδεύουν τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ τρέχουν εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸ νὰ διαβάζουν τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰς νέας εἰδήσεις. Διότι ἐὰν ἐδιάβαζαν συχνάκις τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, βεβαιότατα ἤθελαν ἐντραπῆ διὰ μίαν τοιαύτην ζωὴν ὅπου ζοῦν, τόσον ἐναντίαν εἰς τὸ ἐπάγγελμα τὸ χριστιανικὸν ὅπου ἔχουν καὶ ἔπειτα καυχῶνται πῶς εἶναι ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ· «ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδας κατοικοῦσιν ἐν σκηναῖς καὶ ὁ Κύριός μου Ἰωὰβ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἀγροῦ παρεμβάλλουσι καὶ ἐγὼ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἰκόν μου τοῦ φαγεῖν καὶ ποιεῖν; ζῇ ἡ ψυχή σου, οὐ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο». (Β΄ Βασιλ. ια΄ 11). Οὕτως ἔλεγεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος Οὐρίας πρὸς τὸν Δαβὶδ ὅταν τὸν ἐπαρακινοῦσε νὰ ὑπάγῃ νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ σπήτι του καὶ οὕτως ἔπρεπε νὰ λέγῃ ἀκόμη καὶ κάθε χριστιανός, ἀνίσως καὶ ἐδιάβαζε συχνάκις τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅπου ἔπαθεν ὄχι μόνον διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ παράδειγμα ὡς προείπομεν. Ὁ Χριστὸς ἐπέρασε μίαν ζωὴν πτωχοτάτην, πεινασμένην, διψασμένην, κακοπαθημένην καὶ ἐγὼ νὰ τρυφῶ, νὰ σπαταλῶ καὶ νὰ ξεφαντώνω; Ὁ Χριστὸς ἀναμάρτητος ὢν ἔλαβε τόσα πάθη καὶ τοιοῦτον θάνατον σταυρικόν καὶ ἐγὼ ἁμαρτωλὸς ὢν νὰ ἀπολαμβάνω τόσας ἀναπαύσεις καὶ καλοπαθείας;

Ἡ γ΄. ἰατρεία τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθήσεων εἶναι τὸ νὰ ἀρχίσῃς ἀδελφέ νὰ νικᾷς καὶ ἐσὺ εἰς μερικὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἡδονάς σου. Καὶ τί μεγάλον πρᾶγμα εἶναι νὰ ὑστερηθῇς μερικάς φοράς τὴν ἡδονήν καὶ εὐχαρίστησιν μίας ποθητῆς σου συναναστροφῆς; μιᾶς πολυπραγμοσύνης καὶ περιεργείας ἑνὸς φαγητοῦ πλέον τρυφηλοτέρου; Ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ νέος, ὢν βιασμένος ἀπὸ τὴν συνήθειαν νὰ παραστέκεται εἰς τὰ θέατρα, ἐκεῖ ὅπου ὁ λαὸς ὕψωνε τὴν φωνὴν διὰ νὰ κάμνῃ μεγαλύτερον κρότον εἰς ἐκείνην τὴν θεωρίαν· αὐτὸς ἐχαμήλωνε τὰ ὀμμάτιά του διὰ νὰ μὴ ἰδῇ ἐκεῖνο τὸ ξεφάντωμα, κάμνοντας μὲ τοῦτο θυσίαν εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸ θέατρον ἐκεῖνο τὸ ἐμετάστρεφεν εἰς θρίαμβον ἀρετῆς.

Ἕνας ἐνάρετος μοναχὸς προσκαλεσθείς εἰς ἕνα συμπόσιον, ἐπροσκάλεσε μαζί του τοὺς ἁγίους ὅπου εἶχεν ὑπερασπιστὰς καὶ βοηθούς του καὶ εἰς κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς ἔκαμνε μερίδιον ἀφήνων εἰς τιμὴν αὐτῶν τὸ περισσότερον καὶ τὸ καλλίτερον ἀπὸ τὰ φαγητὰ ὅπου τοῦ ἔβαναν ἔμπροσθέν του. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παραδείγματα παρόμοια ὅπου ἔπραξαν, ὄχι μόνοι οἱ ὅσιοι εἰς τὰς ἐρήμους, ἀλλὰ και οἱ εὐγενεῖς καὶ τρυφυλοὶ εἰς τᾶς αὐλὰς τῶν βασιλέων, αὐτὰ ἂς σοῦ γίνουν ὁδηγία ἀδελφὲ διὰ νὰ ἀρχίσῃς νὰ κόπτῃς ἀπὸ ὀλίγον τὰς ἡδονάς καὶ νὰ πηγαίνῃς πάντοτε παρεμπρὸς εἰς τὴν ἀρετήν καὶ τότε θέλεις ἰδεῖ μὲ τὴν δοκιμήν, ὅτι καθὼς τὰ λαγωνικὰ ὅπου εἶναι ἀκόμη μικρά, εἰς τὴν ἀρχὴν φοβοῦνται· ἕως καὶ ἀπὸ τὸ νεκρὸν δέρμα τῆς ἀρκούδας ὕστερον ὅμως ἀφ’ οὗ μεγαλώσουν

τόσον ἄφοβα γίνονται, ὅπου προσκαλοῦν ζωντανὴν τὴν ἀρκοῦδαν εἰς τὰ δάση καὶ ὁρμοῦν καταπάνω της. Ἔτσι καὶ ἐσὺ ὅπου εἶσαι ἀρχάριος εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν, πρῶτον θέλεις εὕρει δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ χαμηλώσῃς ἕνα ὀμμάτι καὶ εἰς τὸ νὰ κόψῃς μίαν μικρὰν ἡδονήν καὶ μίαν κακὴν συνήθειαν, ἀλλ' ὕστερον ὡσὰν αὐξήσῃς εἰς τὴν ἀρετὴν, θέλεις πηγαίνει μόνος σου διὰ νὰ εὕρῃς τὸ πλέον φοβερώτερον ἔργον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς διὰ νὰ τὸ νικήσῃς καὶ νὰ τὸ ὑποτάξῃς. Ἀλλέως χωρὶς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς δὲν θέλεις κάμνει ποτὲ προκοπὴν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· «σοφία πόθεν εὑρέθη; λέγει ὁ Ἰώβ, οὐκ οἶδε βροτὸς ὁδὸν αὐτῆς οὐδὲ μὴ εὑρεθῇ ἐν ἀνθρώποις». (κη΄. 13). Καὶ ἡ ἀρετὴ πόθεν θέλει εὑρεθῇ μέσα εἰς τὰς τρυφὰς καὶ ἡδονάς; καθὼς οὐδὲ τὰ εὐώδη χόρτα δὲν εὑρίσκονται οὐδὲ ριζώνουν εἰς τὴν πολὺ παχεῖαν γῆν· μάλιστα ὤν ἐσὺ δοσμένος εἰς τὰς τρυφὰς, ὄχι μόνον δὲν θέλεις ἀποκτήσει ἀρετὴν, ἀλλ' οὐδὲ κἄν θέλῃς δυνηθῇ νὰ ἀντισταθῇς εἰς τοὺς πειρασμοὺς καὶ εἰς τὰς προσβολὰς τῆς ἁμαρτίας, ὡς λέγει ὁ Σειράχ· «ἐὰν χορηγήσῃς τῇ ψυχῇ σου εὐδοκίαν ἐπιθυμίας ποιήσει σε ἐπίχαρμα τῶν ἐχθρῶν σου». (ιη΄ 31). Ἐὰν θέλῃς νὰ βλέπῃς πάντοτε προσεκτικὰ ἐκεῖνο ὅπου σοῦ δίδει ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, ἐὰν λαμβάνῃς ὡς κανόνα τῶν ἁμαρτιῶν σου ἐκεῖνο ὅπου σοῦ ἀρέσει, δὲν θέλει περάσει πολὺς καιρὸς ὅπου ἔχουν νὰ χαροῦν οἱ ἐχθροί σου δαίμονες εἰς τὸν ἀφανισμόν σου. Καὶ ἀφ' οὗ ἀναθρέψῃς τρυφηλῶς τὸ σῶμα σου, ἀντὶ νὰ τὸ ἔχῃς δοῦλον, θέλεις τὸ ἔχει ἀποστάτην, κατὰ τὸν Παροιμιαστήν· «ὅς κατασπαταλᾷ ἐκ παιδός, ἱκέτης ἔσται· ἔσχατον δὲ ὀδυνηθήσεται ἐφ' ἑαυτῷ» (κθ΄ 21). Καὶ ἐν συντομίᾳ καθὼς τὸ λαγωνικὸν δὲν δοκιμάζει ποτὲ μεγαλύτερον κίνδυνον εἰς τὸ νὰ χάσῃ τὰ ἴχνη τῶν θηρίων ὅπου κυνηγᾷ, ὡσὰν μέσα εἰς τὰ ἄνθη, οὕτω καὶ ἡ ψυχή σου δὲν θέλει κινδυνεύσει ποτὲ περισσότερον εἰς τὸ νὰ χάσῃ τὴν στράταν τῆς σωτηρίας της, ὡσὰν ὅταν εὑρίσκεται μέσα εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ εἰς τὰ ξεφαντώματα τοῦ κόσμου. Ἂς εἶσαι λοιπὸν βέβαιος ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει τόσον φανερὰ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, πῶς εἶναι ἀναγκαῖον εἰς ὅλους τοὺς χριστιανοὺς νὰ σηκώσουν καθ' ἑκάστην τὸν σταυρόν τους, διὰ νὰ Τὸν ἀκολουθοῦν· ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας· «εἴτις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι». (Λουκ. θ΄. 23.) Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἰποῦμεν, πὼς δὲν εἶναι ἄλλη στράτα νὰ σώσῃ τις τὴν ψυχήν του, πάρεξ ἡ σκληραγωγία τοῦ σώματος· ἀλλέως ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν ἤθελε μᾶς τὴν διδάξῃ καὶ μᾶς τὴν ἑρμηνεύσῃ τόσον καθαρά, ἀφ' οὗ ἔγινεν ὁδηγός μας μὲ τόσην ἀγάπην;

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΚΤΗ
Περὶ τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τοῦ πλούτου καὶ τῶν ὑπαρχόντων.

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν

Δύο εἰδῶν φιλαργυρίας διακρίνουν οἱ θεολόγοι· μίαν ἐναντίον εἰς τὴν δικαιοσύνην, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἁρπάζῃ τις τὸ ξένον πρᾶγμα καὶ ἄλλην, ἐνάντιον εἰς τὴν ἐλευθεριότητα, καθὼς εἶναι, τὸ νὰ κρατῇ καὶ νὰ φυλάττῃ τις μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν τὸ πρᾶγμα τὸ ἰδικόν του. Τώρα κάθε ἕνας ἠξεύρει, ὅτι ἡ φιλαργυρία ἡ πρώτη εἶναι ἐναντία εἰς τὴν σωτηρίαν «οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὐχ ἅρπαγες Βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.» (Α΄. Κορινθ. ς΄. 10.) ὅσον δὲ διὰ τὴν δευτέραν φιλαργυρίαν, ὀλίγοι τὸ ἠξεύρουν καὶ κατὰ πολλὰ ὀλιγώτεροι θέλουν νὰ τὸ ἀκούσουν ἂν εἶναι καὶ τις ὅπου νὰ τοὺς εἰπῇ. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς εἰς τὴν παροῦσαν Ἀνάγνωσιν ἔχομεν νὰ τὸ φανερώσωμεν εἰς αὐτοὺς ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ὁ Κύριός μας ἄλλο τι δὲν ἐκατηγόρησε περισσότερον εἰς τοὺς Φαρισαίους, ὡσὰν τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν, ἀλλὰ ποίαν φιλαργυρίαν; ὄχι ἐκείνην ὅπου ἁρπάζει τὰ ξένα, ἀλλὰ ἐκείνην ὅπου κρατεῖ τις τὸ ἰδικόν του μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ καὶ τὸ γυρεύει μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν. Ὅθεν διδάσκοντας ὁμοῦ μὲ τοὺς Ἀποστόλους ὅλους τοὺς πιστούς, ἔλεγεν αὐτοῖς «ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.» (Λουκ. ιβ΄. 15). Προσέχετε καλά, λέγει καὶ φυλάττεσθε ὅσον δύνασθε διὰ νὰ γλυτώσετε ἀπὸ κάθε πλεονεξίαν· ἤγουν τόσον ἀπὸ ἐκείνην ὅπου εἶναι ἄδικος καὶ ἁρπακτικὴ ὡσὰν καὶ ἀπὸ ἐκείνην ὅπου εἶναι ἀκριβὴ καὶ φειδωλὴ ἀπὸ πάσης πλεονεξίας[247] (α) καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον ἀπὸ ποίαν ἄλλην ἀταξίαν ἔλαβεν αἰτίαν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ θαυμάζεται, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ τὴν μεγάλην δύναμιν ὅπου ἔχουν τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ εἰς τὸ νὰ μᾶς κλείουν τὸν Παράδεισον, πάρεξ ἀπὸ τὸν ἄμετρον ἔρωτα ὅπου εἶχεν εἰς τὰ πλούτη του ἐκεῖνος ὁ νέος ὅπου ἦτο κατὰ τὰ ἄλλα τόσον ἀνεύθυνος; Οὕτω γὰρ εἶπε θαυμαστικῶς· «πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται!» (Λουκ. ιη΄. 24). Πόσον δύσκολον εἶναι λέγει, νὰ ἠμπορέσουν ποτὲ νὰ σωθοῦν ἐκεῖνοι ὅπου ἔχουν πολλὰ ὑπάρχοντα καὶ εἶναι καὶ πολλοὶ προσκολλημένοι εἰς αὐτά! Τώρα μολονότι καὶ αὐτὰ μόνα τὰ λόγια τοῦ ἰδικοῦ μας Οὐρανίου Σωτῆρος, εἶναι πολὺ ἀρκετὰ νὰ μᾶς κάμνουν νὰ γνωρίσομεν τὸ βάρος τούτου τοῦ κακοῦ τῆς φιλαργυρίας καὶ νὰ τρομάξωμεν, ὑποπτευόμενοι μήπως καὶ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς πιασμένοι ἀπὸ αὐτό, μὲ ὅλον τοῦτο

[247] Οὕτω γὰρ ἔχουσι τὸ ρητὸν ἄλλα ἀντίγραφα τῶν Εὐαγγελίων τοῦ Λουκᾶ.

καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἐπιμεληθῇ νὰ φανερώσομεν καταλεπτῶς τὴν ζημίαν ὅπου προξενεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν μας αὐτὸ τὸ κακόν.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τῆς ζημίας ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν ὁ ἄτακτος ἔρωτας τοῦ Πλούτου καὶ τῶν ὑπαρχόντων.

Δύο ἀλήθειας βεβαιωμένας μὲ τὴν πρᾶξιν θέλω μεταχειρισθῇ διὰ νὰ φανερώσω αὐτὴν τὴν μεγάλην ζημίαν. Ἡ μία εἶναι, ὅτι ἡ δευτέρα φιλαργυρία ὀλιγοστάς φοράς εὑρίσκεται χωρὶς τὴν πρώτην· καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ὅτι ἀκόμη περισσότερον ὀλιγοστάς φοράς. Αὐτὴ ἡ δευτέρα φιλαργυρία εὑρίσκεται χωρὶς τὰς ἄλλας κακίας· ὅπου θέλω νὰ εἰπῶ πῶς ἡ ἄμετρος ἀγάπη ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ ὑπάρχοντα εὔκολα θέλει τὸν φέρει εἰς τὸ νὰ κάμῃ πολλὰς ἀδικίας· καὶ ἐὰν δὲν τὸν φὲρῃ εἰς τοῦτο, ὅμως εὔκολα θέλει τὸν φέρει εἰς τὸ νὰ πράξῃ κάθε λογῆς ἄλλας κακίας εἰς τὴν ζωήν του. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς αὐτὰς τὰς ἀληθείας πρέπει πρῶτον νὰ συλλογισθῇς καλὰ τὴν δυναστείαν αὐτοῦ τοῦ πάθους καὶ τὴν τυραννίδα ὅπου μεταχειρίζεται εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ὅπου κυριεύσῃ. Λέγουν οἱ θεολόγοι ὅτι αὐτὴ ἡ κακία τῆς φιλαργυρίας στέκει εἰς τὸ μέσον ἀνάμεσα εἰς τὰς κακίας τὰς καθαρῶς πνευματικάς· καθὼς εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ αἵρεσις, ἡ ἀπιστία, καὶ τὰ ὅμοια· καὶ εἰς τὰς κακίας τὰς καθαρῶς σαρκικὰς, καθώς εἶναι ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία καὶ τὰ λοιπά. Ὅθεν ἡ φιλαργυρία μετέχει καὶ ἀπὸ τὰ δύο πάθη αὐτά καὶ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ καὶ διαβολικά καὶ ἀπὸ τὰ κτηνώδη καὶ σαρκικά καὶ εἶναι ὡσὰν τὸ βόλι τῆς βομβάρδας, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ ἀπὸ τὸ βάρος του, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμνῃ φθορὰν ἐκεῖ ὅπου κτυπήσῃ. Πρός τούτοις αἱ αἰτίαι ὅπου κάμνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ μεταχειρισθῇ τὰς πράξεις τῆς φιλαργυρίας εἶναι πλέον συνεχεῖς παρὰ ὅπου εἶναι τῶν ἄλλων παθῶν καὶ διὰ τοῦτο προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν ἕξιν καὶ δύναμιν ἰσχυροτέραν. «Καὶ δὲν βλέπεις μὲ τὰ ὀμμάτιά σου πῶς πολλοὶ εἶναι ἐπηρμένοι ἀργυρίῳ;» Καθὼς τοὺς λέγει ὁ προφήτης Σοφονίας (α΄. 12) πὼς οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἶναι πάντοτε ἐνθουσιασμένοι εἰς τὸ νὰ θησαυρίζουν τὰ ἄσπρα; Πῶς καταγίνονται εἰς τὸ νὰ πωλοῦν καὶ νὰ ἀγοράζουν; Πῶς ἀγρυπνοῦν ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸ νὰ γράφουν κατάστιχα καὶ εἰς τὸ νὰ δίδουν τὰ ἄσπρα των μὲ τὸ διάφορον; Καὶ πῶς τρέχουν ἐπάνω καὶ κάτω εἰς τὸ νὰ συνάζουν ἀπ' ἐκεῖ ὅπου τὰ ἔχουν σκορπισμένα; Καὶ ἀνίσως τὰ ἄλλα πάθη ὀλιγοστεύουν μὲ τὴν ἡλικίαν, τοῦτο ὅμως τὸ πάθος αὐξάνει περισσότερον μὲ τὴν ἡλικίαν. Ὅθεν εἶπεν ὁ Μέγας Βασίλειος· «οὐ πλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὁρᾶν καὶ οὐ κορεσθήσεται φιλάργυρος τοῦ λαμβάνειν· ὁ ᾅδης οὐκ εἶπεν, ἀρκεῖ· οὐδὲ ὁ πλεονέκτης εἰπέ ποτε ἀρκεῖ.» (Λόγ. πρὸς τοὺς πλουτοῦντας) καὶ ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ ὅτι ὅποιος κυριευθῇ μίαν φορὰν ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν κάμνει ὡσὰν τὰς ὑψηλάς πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου, αἱ ὁποῖαι ὅσον περισσότερον ὑψώνονται καὶ μακραίνουν ἀπὸ τὸ κέντρον καὶ ἀπὸ τὴν γῆν τόσον περισσότερον λεπτύνονται εἰς τὴν κορυφήν· «ἀγαπῶν ἀργύριον, οὐ πλησθήσεται ἀργυρίου.» (Ἐκκλ. ε΄. 9). Πρὸς τούτοις τὰ μὲν ἄλλα πάθη ὑπόσχονται ἕνα μερικὸν καλόν· ἀλλ' ἡ φιλαργυρία ὑπόσχεται ὅλα τὰ καλά, δόξαν δηλ. φαγοπότια, φορέματα καὶ ὅλας τὰς ἡδονάς, ὅθεν παρακινεῖ τὸν φιλάργυρον νὰ ἀγαπᾷ τὰ πλούτη καὶ τὰ ὑπάρχοντα, ὡσὰν ἕνα καθολικὸν καλὸν ὅπου περιέχει εἰς τοῦ λόγου του ὅλα τὰ καλά καὶ ἔχει δύναμιν νὰ ταπεινώνῃ καὶ νὰ τὰ συνάζῃ ὅλα· «τοῦ ἀργυρίου ταπεινώσει ἐπακούσεται τὰ πάντα» (Ἐκκλ. ι΄. 19) καὶ αὕτη εἶναι ἡ αἰτία ὅπου εὔκολα ἀγαποῦμεν τὰ χρήματα μὲ μίαν ἀγάπην καὶ ἐπιθυμίαν ἀνάλογον καὶ ἀνωτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας.

Τέλος πάντων τὸ μεγαλύτερον κακόν τῆς φιλαργυρίας εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ πάθος μένει κεκρυμμένον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, διότι σκεπάζεται

ὑποκάτω εἰς τὴν πρόφασιν τῆς φρονιμάδας, ἡ ὁποία διδάσκει τὸν ἄνθρωπον νὰ μαζώνῃ ἄσπρα, διὰ νὰ προνοῆται εἰς τὸν κίνδυνον νὰ μὴ πτωχεύσῃ. Σκεπάζεται ὑποκάτω εἰς τὴν πρόφασιν τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία διδάσκει νὰ συνάζῃ πλούτη διὰ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς φαμελίας του, περὶ τοῦ σπητιοῦ του, περὶ τῶν τέκνων του. Σκεπάζεται ὑποκάτω εἰς τὴν πρόφασιν τῆς ἀνάγκης ἡ ὁποία διδάσκει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ πλοῦτον διὰ νὰ περικρατῇ τὸν βαθμόν του καὶ τὸ ἀξίωμά του καὶ ἄλλα παρόμοια[248] διὰ τὰ ὁποῖα καθὼς οἱ ὄφεις ὅπου παρομοιάζουν μὲ τὸ χρῶμα τῆς γῆς, μὲ πολλὴν δυσκολίαν γνωρίζονται· οὕτω καὶ αὐτὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, μὲ τὸ νὰ μεταμορφώνεται τίς περισσότερες φορές καὶ νὰ φαίνεται ἐνδεδυμένον μὲ εὐλογοφανεῖς ἀφορμάς, δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ γνωρισθῇ διὰ πάθος. Δι’ ὅλα αὐτὰ τὰ αἴτια εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ πλούτου εἶναι μία τόση μεγάλη πεῖνα, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ἄσπρα, εἰς τὸ νὰ τὰ φυλάττῃ καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ τὰ χάσῃ, ὥστε ὅπου ὑπερβαίνει τὴν πεῖναν ὅπου ἔχουν οἱ σκύλοι. Ὅθεν τίς ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ εἰπῇ ὅτι θέλει μείνει εἰς τὰ ὅρια τῆς δικαιοσύνης μία τοιαύτη πεῖνα καὶ ὄρεξις καὶ νὰ μὴ περάσῃ εἰς τὴν ἀδικίαν καὶ ἀρπαγήν; «Ὁ ἀγαπῶν χρυσίον οὐ δικαιωθήσεται» λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. (Σειρὰχ α΄. 5). Καὶ κατὰ ἀλήθειαν ποῖος ἠμπορεῖ νὰ βεβαιώσῃ τὸν ἑαυτόν του ὅτι εἶναι εὔκολον τὸ νὰ τυραννῆται ἀπὸ ἕνα πάθος τόσον βίαιον καὶ νὰ εὐχαριστῆται μόνον εἰς τὸ ἰδικόν του χωρὶς νὰ δίδεται εἰς ὑποθέσεις ἀδίκους; Χωρὶς νὰ γελᾷ τὸν ἀδελφόν του; Χωρὶς νὰ μεταχειρίζεται κάποιας τέχνας διὰ ν’ ἁρπάσῃ τὰ ξένα πράγματα; Καὶ πῶς εἶναι εὔκολον νὰ εὑρεθῇ μία καρδία ὅπου ἐπιθυμεῖ ἀχόρταστα τὸν πλοῦτον, νὰ φυλάττῃ εἰς τὰς ὑποθέσεις της ὅλα τὰ μέτρα ἐκεῖνα ὅπου ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον; Νὰ θέλῃ ὄχι μόνον νὰ πλουτήσῃ πολλά, ἀλλὰ καὶ γρήγορα καὶ ἔπειτα νὰ μὴ περιπατῇ ποτὲ ἔξω ἀπὸ τὴν ἴσιαν στράταν τῆς δικαιοσύνης ἡ ὁποία κατὰ φυσικὸν λογαριασμὸν εἶναι πάντοτε ἡ πλέον δυσκολωτέρα; Βεβαιότατα αὐτὸ εἶναι δύσκολον νὰ εὑρεθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἂν εὑρεθῇ εἶναι ἕνα θαῦμα κατὰ τὸν Σειράχ· «ὃς ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη τίς ἐστι καὶ μακαριοῦμεν αὐτόν; Ἐποίησεν γὰρ θαυμάσια ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ». (λα΄. 9). Δὲν εἶναι μεγάλον πρᾶγμα νὰ κρατήσῃ τις ἕνα μικρὸν ποτάμιον μέσα εἰς τὸ αὐλάκι του, χωρὶς νὰ τρέχῃ ἔξω νὰ ζημιώνῃ τοὺς κάμπους ὅπου εἶναι κοντά, ἀλλὰ μεγαλο ἀληθῶς εἶναι τὸ νὰ κρατήσῃ τις μέσα εἰς τὸ αὐλάκι του ἕνα ξηροπόταμον, ὅπου πλημμυρεῖ ἀπὸ πολλάς βροχάς τοῦ χειμῶνος καὶ καταβαίνει φουσκωμένον καὶ ὁρμητικὸν ἀπὸ τὸ βουνὸν εἰς τὸν κάμπον. Ἔτσι εἶναι μεγάλον πρᾶγμα νὰ εὑρεθῇ καὶ μία καρδία φιλόπλουτος, ὅπου νὰ μένῃ πάντοτε μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ μὴ ἐκτείνεται εἰς τὰς ἁρπαγὰς τοῦ ξένου δικαίου, δι’ ὃ εἶπεν ὁ Σολομών· «ὁ σπεύδων πλουτεῖν οὐκ ἀθωωθήσεται».[249](ι) (Παροιμ. κη΄. 20.) Μὲ ὅλον τοῦτο ἂς ὑποθέσομεν ὡς ἀληθινόν, ὅτι εὑρίσκεται εἰς ἕνα ἄνθρωπον μία μεγάλη ἀγάπη τῶν ἄσπρων χωρὶς ἀδικίαν· ἂς ὑποθέσομεν ὡς περιττὸν τὸν λόγον τοῦ Θείου Ἱερωνύμου ὅπου λέγει· πᾶς πλούσιος, ἢ ἀδίκου κληρονόμος· ὥστε ἕνας ὅπου νὰ συνάζῃ, ἢ νὰ εὑρίσκῃ ἀπὸ ἄλλους ὑπάρχοντα συναγμένα εἰς τὸ σπήτι του πολλά, νὰ μὴ κάμνῃ καμμίαν ἀδικίαν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑποτεθέντος, μία

[248] Ὅρα κατὰ πλάτος περὶ τούτων εἰς τὸν πρὸς τοὺς πλουτοῦντας λόγον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἔνθα καὶ λέγει ἡ καλὴ ἐκείνη γλῶσσα ὅτι μεγάλως ἁμαρτάνουν ἐκεῖνοι οἱ γονεῖς ὅπου συνάγουν χρήματα διὰ νὰ τὰ ἀφήσουν εἰς τὰ τέκνα τους· «ἀλλ’ ἀναγκαῖος ὁ πλοῦτος διὰ τοὺς παῖδας; εὐπρόσωπος ἀφορμὴ πλεονεξίας αὕτη... ὅτε ᾔτεις παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν εὐπαιδείαν ὅτε ἠξίου γενέσθαι τέκνων πατὴρ ἄρα προσέθηκας τοῦτο· δός μοι τέκνα ἵνα παρακούσω τῶν ἐντολῶν σου; Δός μοι τέκνα ἵνα μὴ φθάσω εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν; τὶς δὲ καὶ ἐγγυητὴς τῆς τοῦ παιδὸς προαιρέσεως, ὅτι εἰς δέον χρήσεται τοῖς δοθεῖσι; Πολλοῖς γὰρ ὁ πλοῦτος ὑπηρέτης ἀκολασίας ἐγένετο· ἢ οὐκ ἀκούεις τοῦ ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· εἶδον ἀρρωστίαν πολλὴν καὶ δεινήν, πλοῦτον φυλασσόμενον τῷ παρ’ αὐτοῦ εἰς κακίαν αὐτῷ.» (ε΄. 12). Καὶ πάλιν «ἀφίω ἐγὼ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ μετ’ ἐμέ καὶ τίς εἶδε σοφὸς ἔσται, ἢ ἄφρων;» (β΄. 19).

[249] Οὕτως ἔχει τὸ ρητὸν τοῦτο ἡ παρὰ Λατίνοις Βουλγάτα.

καρδία ἐπιθυμητικὴ τῶν γηίνων ἀγαθῶν, πῶς θέλει δυνηθῇ νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὰς ἄλλας κακίας; Διότι, ἐὰν αὐτὸ ἦτο εὔκολον, δὲν ὠνόμαζεν ὁ Ἀπόστολος τὴν φιλαργυρίαν ρίζαν παντὸς κακοῦ· «ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία». (Α΄. Τιμοθ. ς΄. 10).

Τὸ παράδειγμα ὅπου μᾶς ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡ χάρις ὅπου μᾶς κατηξίωσε μὲ τὸν θάνατόν Του, ἀποβλέπει ὅλη εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ζῶμεν μὲ εὐσέβειαν πρὸς τὸν Θεόν, μὲ δικαιοσύνην πρὸς τὸν πλησίον καὶ μὲ σωφροσύνην πρὸς τὸν ἑαυτόν μας· «ἐπεφάνη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ Σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι». (Ἰίτ. β΄. 11.). Τώρα διὰ νὰ τελειωθῇ αὐτὸς ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου μας καὶ τῆς χάριτός Του, τὸν ἐθεμελίωσεν ἐπάνω εἰς τὴν καταφρόνησιν τῶν γηΐνων ἀγαθῶν καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον ὅπου ἡ πρώτη ἀπὸ ὅλας τὰς νουθεσίας ὅπου ἔκαμνεν εἰς τὴν πρώτην Του διδαχήν, ἦτο αὐτή· «μακάριοι οἱ πτωχοί». (Λουκ. Ϛ΄. 20.) καὶ ὁ πρῶτος φοβερισμὸς ὅπου εἶναι γεγραμμένος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἔκαμνεν εἰς τοὺς πλουσίους· «πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις»· (αὐτόθι 24.) διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ, ὅτι καθὼς τὸ νὰ μακραίνομεν ἀπὸ τὰ πλούτη, εἶναι τὸ θεμέλιον τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου· οὕτω καὶ τὸ νὰ προσκολλώμεθα εἰς τὰ πλούτη, εἶναι ἡ μηχανὴ ὅπου διαφθείρει τὰ θεμέλια καὶ κρημνίζει κατὰ γῆς ὅλην τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἕως τόσον, ἰδοὺ ἐκεῖνο ὅπου ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν μὲ ἀλήθειαν. Ἡ ἄτακτος ἐπιθυμία τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς ὅπου ἔχει τὸ χριστιανικὸν ἐπάγγελμα· ὅθεν ἐὰν ὁ Παῦλος ὀνομάζει τοὺς χριστιανοὺς τέκνα φωτὸς· «ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε», (Ἐφεσ. ε΄. 8.) τοὺς φιλαργύργους καὶ φιλοπλούτους ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ ἐσκοτισμένους τῆς γῆς· «ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν» (Ψαλμ. ογ΄. 20.) διὰ νὰ μᾶς σημειώσῃ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἐναντιότητα ὅπου ἔχει ἡ φιλαργυρία μὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χριστιανοῦ. Ὁ πρῶτος λογισμὸς ἑνὸς χριστιανοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς, καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ Κύριος· «ζητεῖτε πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ»· (Ματθ. ς΄. 33.) ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἔμβῃ ἡ φιλαργυρία, ὁ πρῶτος λογισμὸς εἶναι νὰ συνάξῃ ἄσπρα. Οἱ φιλάργυροι ἑορτὰς δὲν ἠξεύρουν ἢ τὰς ἠξεύρουν μόνον, ὡς αἰτίας μεγαλυτέρου κέρδους διὰ τὰς πραγματείας ὅπου κάμνουν εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ διὰ νὰ βάλλουν τοὺς πτωχοὺς νὰ τοὺς δουλεύουν χωρὶς πληρωμὴν εἰς τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας. Καὶ ἡ μὲν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ προστάζει τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν νὰ διαβάζουν τὰς Θείας Γραφάς, νὰ μελετοῦν τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀποδίδουν εὐχαριστίας εἰς τὸν Κύριον, μὲ τὸ νὰ πλησιάζουν εἰς τὰ Μυστήρια· οἱ δὲ φιλάργυροι, εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἶναι πλέον παρὰ ποτὲ καταβυθισμένοι εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις.

Συμβουλεύσου ἀδελφὲ ὀλίγον μὲ τὴν δοκιμὴν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἰδὲ ἀνίσως καὶ ἠμπορῇς νὰ ἀρνηθῇς πῶς δὲν εἶναι κακὸν ἡ φιλοπλουτία· συμβουλεύσου ἀκόμη καὶ μὲ τὴν πίστιν. Πιστεύεις ἐσὺ πῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε κανένα ψεῦδος; Ὄχι, ἀλλὰ Αὐτὸς εἶπε πολὺ καθαρά, πῶς δὲν ἠμπορεῖ τις νὰ δουλεύῃ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν τούτους τοὺς δύο αὐθέντας, τὸν Θεόν καὶ τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων· «οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν»· καὶ πάλιν· «οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.» (Ματθ. ς΄. 24.)[250]. Τώρα ἀποτολμᾷς ἐσὺ νὰ εἰπῇς τὸ ἐναντίον, ὅτι ἐσὺ μόνος ἠμπορεῖς νὰ κάμνῃς ἐκεῖνο, ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος καὶ πὼς δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμνῃ κανένας

[250] Ὁ μὲν Θεῖος Χρυσόστομος τὸν Μαμωνᾶν ἑρμηνεύει ὅτι εἶναι ὁ χρυσὸς καὶ τὰ χρήματα· ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι εἶναι πᾶν τὸ περιττὸν καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν· (ὅρα κατ' ἐπιτομ.) λέγει δὲ ὁ Χρυσορρήμων, ὅτι, ὁ Χριστὸς ἐκάλεσεν κύριον καὶ αὐθέντην τὸν μαμωνᾶν, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν· ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ταλαιπωρίαν· οὕτω καὶ τὴν κοιλίαν Θεὸν τῶν κοιλιοδούλων ὁ Παῦλος ἐκάλεσεν. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Μέγας Γρηγόριος λόγῳ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου λέγει «Μαμωνᾶν ἀδικίας λέγων (ὁ Κύριος) πᾶν τὸ περιττεῦον τῆς χρείας καὶ μὴ πρὸς τοὺς δεομένους μεταδιδόμενον».

ἄνθρωπος; Καὶ τὶ περισσότερον, ἀκόμη εἰς τὸν παλαιὸν νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόσχοντο τὰ πλούτη ὅτι εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν, ὡσὰν ἕνα γέρας καὶ μισθὸν τῆς ἀρετῆς, μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὰ ἐφόβισαν τόσον τὸν Σολομῶντα, ὅπου ἔκαμνεν εἰς τὸν Θεὸν ταύτην τὴν δέησιν. Κύριε μὴ μου δώσῃς πλούτη πολλά, διὰ νὰ μὴ πληρωθῇ ἡ καρδία μου ἀπὸ αὐτὰ καὶ κατασταθῇ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑποταγὴν ὅπου χρεωστεῖ εἰς Ἐσὲνα καὶ νὰ λέγῃ, δὲν γνωρίζω ἄλλον αὐθέντην ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου· «πλοῦτον μὴ μοι δῷς, ἵνα μὴ πλησθεὶς ἀρνήσομαι καὶ εἰπῶ, τὶς ἐστι Κύριος» (Παροιμ. λ΄. 8.)[251]. Καθὼς δὲ ἡ φιλαργυρία μᾶς μακρύνει ἀπὸ τὸν Θεόν, τοιουτοτρόπως μᾶς μακρύνει καὶ ἀπὸ τὸν πλησίον· διότι δὲν εἶναι πάθος ὅπου νὰ προξενῇ τόσην φθοράν καὶ τόσας ἀλληλομαχίας ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡσὰν αὐτὸ τῆς κατηραμένης φιλαργυρίας· Ἐπειδὴ δι'αὐτὴν δὲν λείπει ἀπὸ κάθε πρᾶγμα μάχη καὶ πόλεμος, ὄχι μόνον ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ξένους, ἀλλὰ μερικάς φοράς ἀκόμη καὶ ἀνάμεσα εἰς ἐκείνους ὅπου ἐδέσμευσεν ἡ φύσις μὲ σφικτὸν δεσμὸν αἵματος, ὡσὰν εἰς τὰ ἀδέλφια, τὰ ὁποῖα ἀφ' οὗ ἐσυλλήφθησαν εἰς τὴν ἰδίαν γαστέραν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρός, ἀφ' οὗ ἐβύζασαν ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ γάλα· ἀφ· οὗ ἐκατοίκησαν τόσον καιρὸν εἰς ἕνα καὶ αὐτὸ σπήτι, τέλος πάντων ὅταν θέλουν νὰ μοιράσουν τὴν κληρονομίαν τῶν γονέων τους, πολλάς φοράς μεταβάλλονται καὶ γίνονται ἐχθροί.

Τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανοσύνης εἶναι ὅλον καλοθέληαις καὶ ἀγάπη· καὶ θέλει νὰ κάμνομεν καλὸν εἰς ὅλους τὸ κατὰ δύναμιν· θέλει νὰ ἀγαπῶμεν ὅλους ἐξ ὅλης καρδίας, καθὼς ἀγαπῶμεν καὶ τὸν ἑαυτόν μας καὶ καθὼς μᾶς ἀγαπᾷ ὁ Ἰησοῦς Χριστός· ἀλλὰ το πνεῦμα τῆς φιλαργυρίας θέλει ὅλα τὰ ἐνάντια. Ἤγουν θέλει νὰ φροντίζομεν μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μας καὶ διὰ νὰ κερδαίνομεν ἡμεῖς μόνον καὶ νὰ μὴ μᾶς μέλῃ διὰ τοὺς ἄλλους ἂν πτωχεύουν. Ὅποιος εἶναι πραγματευτής, θέλει ὅλας τὰς πραγματείας διὰ λόγου του· ὅποιος εἶναι πλούσιος, θέλει νὰ ἀποθαίνουν οἱ πτωχοὶ ἀπὸ τὴν πεῖναν, διὰ νὰ ἠμπορῇ αὐτὸς νὰ πωλῇ τὰ εἰσοδήματα του εἰς ἀκριβεστέραν τιμήν· καὶ φροντίζει μόνον διὰ νὰ εἶναι πλουσιοπάροχος ἡ τράπεζά του καὶ τὸ σπήτι του μόνον νὰ εἶναι καλὰ προμηθευμένον ἀπὸ ἀγγεῖα, ἀπὸ κιβώτια, ἀπὸ στολίδια, ἀπὸ ροῦχα, ἀπὸ ἄσπρα καὶ ἄλλα κινητὰ εἴδη καὶ νὰ μὴ τοῦ λείπῃ κανένα πρᾶγμα, ἃς εἶναι καὶ περιττόν. Καὶ δὲν ἐγνοιάζεται νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, ἢ νὰ δώσῃ τὰς ἐλεημοσύνας ὅπου ἐπαρήγγειλαν οἱ ἀποθαμένοι, τῶν ὁποίων τὰ πλούτη ἐκληρονόμησεν ἢ νὰ δώσῃ τὸν μισθὸν εἰς ἐκείνους ὅπου τὸν ἐδούλευσαν· καὶ ἀνίσως αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι δουλευτάδες του, πάσχουν ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ἀνίσως καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπεθαμένων του βασανίζονται εἰς τὸν ᾅδην, αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν μέριμναν, ἀλλὰ κοιμᾶται ἀφρόντιστος. Κάθε μικρὰ ζημία ὅπου νὰ συμβῇ εἰς τὸ σπήτι του, τοῦ φαίνεται πολὺ καὶ μεγάλον πρᾶγμα· ἀνίσως δὲ καὶ κανένας δοῦλος τσακίσῃ κανένα ποτήριον, ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον τὸν ταλαίπωρον δοῦλον! Ἀνίσως καὶ κανένα ἀγγεῖον πέσῃ ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ συντριφθῇ, ὅλα τὰ πράγματα γίνονται ἄνω κάτω· τότε θέλεις ἀκούσει τὸν φιλάργυρον νὰ ξεράσῃ ἀπὸ τὸ στόμα του ἑκατὸν βλασφημίας, μὲ μίαν γλῶσσαν τοῦ ᾅδου· καὶ ἔπειτα ἐὰν τὰ τέκνα του εἶναι γεμάτα ἀπὸ πονηρίας, ἢ οἱ δοῦλοι του ἔχουν κακὰς πράξεις, αὐτὰ δὲν τὰ λογιάζει παντελῶς πῶς εἶναι κακὰ· ἕνα μόνον λογιάζει, νὰ μὴ τοῦ κλέπτουν τίποτε. Ἀνίσως καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν φροντίσῃ τελείως διὰ τὴν ψυχήν του· ἀνίσως καὶ δὲν ἔχῃ καιρὸν τὴν αὐγὴν καὶ τὸ βράδυ νὰ κάμνῃ ὀλίγην προσευχήν, αὐτὸ δὲν τὸ στοχάζεται διὰ μεγάλον πρᾶγμα· ἀλλὰ ἐάν ὁ γείτονάς του θέλει νὰ πάρῃ μίαν πιθαμὴν γῆς, παρέκει ἀπὸ τὸ σύνορόν του, δὲν τὸ ὑποφέρει ἀλλὰ παρευθὺς κινεῖ μάχας καὶ κρίσεις, διὰ νὰ διαφενδεύσῃ τὴν ὑπόθεσίν του· καὶ ἂν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία, μεταχειρίζεται ἀκόμη καὶ ἅρματα καὶ δὲν τὸ ἔχει τίποτε νὰ ἔμβῃ καὶ εἰς αἷμα.

[251] Οὕτως ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμμαχος τὸ ρητὸν τοῦτο ἐξέδωκαν.

Βέβαια ὁ λόγος ἤθελε γίνει πολλὰ διεξοδικός, ἐὰν θελήσωμεν νὰ περιγράψομεν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῆς φιλαργυρίας, διότι πρῶτον πρέπει νὰ διηγηθῶμεν ὅλας σχεδὸν τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι ὅλαι γνωρίζουν διὰ μητέρα, ἢ ἀνατροφόν τους τὴν φιλαργυρίαν καὶ τότε νὰ παραστήσωμεν ἐντελῶς τί κακὸν εἶναι ἡ φιλαργυρία[252]. Λοιπὸν ἂς συμπεράνωμεν δι' ὀλίγων ὅλην τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην καὶ ἂς εἰποῦμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἄτακτος ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀταξία τῶν χριστιανῶν ἐπειδὴ ἢ προηγεῖται, ἢ συνοδεύεται ἀπὸ ὅλας τὰς κακίας, ὥστε ὅπου, ἀφ' οὗ ἐμβῇ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀπομένει τόπος διὰ νὰ γυρεύσῃ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του. Οὕτως ὁμιλεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, «οὐδεὶς παρανομώτερος τοῦ φιλοῦντος χρήματα, αὐτὸς γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὠνητὴν ἔχει.» (Σειράχ). Διότι ὁ ἔρωτας τῶν ἄσπρων θέλει σβέσει τοιουτοτρόπως τὸν ἔρωτα τῆς ψυχῆς τοῦ φιλοπλούτου, ὅπου θέλει φθάσει εἰς τόσον, ὅπου νὰ τὴν πωλήσῃ τοῦ διαβόλου διὰ οὐδέν· «αὐτὸς γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὠνητὴν ἔχει·» οἱ ἄλλοι ἁμαρτωλοὶ βάνουν ἀρραβῶνα καὶ ἀμανέτι τὴν ψυχὴν τους εἰς τὸν διάβολον, ὅθεν εἶναι καὶ εὐκολώτερον νὰ τὴν πάρουν πάλιν ἀπὸ τὰς χεῖρας του· ἀλλ' οἱ φιλάργυροι, ἐπειδὴ τὴν πωλοῦν εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ συχνάκις νὰ μὴ τὴν ἐξαγοράζουν, μηδὲ νὰ τὴν παίρνουν πλέον ὀπίσω εἰς ὅλην τους τὴν ζωήν.

Ἀνίσως κανένας ἀπὸ τοὺς φιλάργυρους πάρῃ πρᾶγμα ἀδίκως ἀπὸ τινα, δὲν ἐγνοιάζεται πλέον νὰ ἀνταποδώσῃ ποτὲ τὴν ἀδικίαν αὐτήν, ἀλλὰ πραγματεύεται ἀκόμη καὶ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μεταλλάσσει ὅσους πνευματικοὺς ἠμπορέσῃ, ἕως ὅπου νὰ εὕρῃ τινὰ ὅπου νὰ ὁμιλῇ κατὰ τὴν ὄρεξίν του· τὸν ὁποῖον μόνον ἔχει δι΄ ἀληθινὸν καὶ ἄδολον, ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἔχει πῶς εἶναι ἀδιάκριτοι καὶ γεμάτοι ἀπορίας. Μετὰ ταῦτα ἀνίσως ὁ φιλάργυρος καὶ δὲν ἠμπορῇ νὰ ἀρνηθῇ τὸ χρέος του, ὑπόσχεται ναὶ μὲ τὸν λόγον νὰ τὸ δώσῃ, ἀλλὰ με τὸ ἔργον δὲν τὸ στρέφει ποτέ, ἀφήνων νὰ τὸ στρέψουν οἱ κληρονόμοι του· εἰ δὲ καὶ καμμίαν φορὰν παρακινηθῇ νὰ τὸ πληρώσῃ, δίδει μόνον ἕνα ὀλίγον καὶ κάμνει ὡσὰν τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία ἀφ' οὗ καταπίῃ ἕνα ὁλόκληρο καράβι, δὲν στρέφει εἰς τὸ περιγιάλι ἄλλο τι, πάρεξ ὀλίγα σανίδια καὶ ἐκεῖνα συντετριμμένα· καὶ μὲ ἕνα δὲν ἠμπορῶ κατὰ τὸ παρὸν νὰ πληρώσω ὅλον μου τὸ χρέος, ὅπου λέγει εἰς τὸν δανειστήν του μὲ τοῦτο μόνον νομίζει πῶς πληρώνει μὲ εὐρυχωρίαν ὅλα του τὰ χρέη· καὶ δὲν στοχάζεται ὁ ἄφρων, ὅτι ἐπειδὴ καὶ οἱ πτωχοὶ πλέον συνεχῶς πλρώνουν τὸ χρέος τους, παρὰ οἱ πλούσιοι, λοιπὸν τὸ νὰ μὴ πληρώνῃ ὁ φιλάργυρος τὸ χρέος του, τοῦτο προέρχεται περισσότερον ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν του, παρὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν του.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τῶν ὑπαρχόντων.

Ἡ πρώτη ἰατρεία αὐτῆς τῆς πονηρᾶς κακίας εἶναι, τὸ νὰ προστρέξῃς ἀδελφέ εἰς τὸν Κύριον καὶ νὰ ἀφιερωθῇς εἰς Αὐτὸν παρακαλώντας Τον καὶ ἐσὺ μαζῖ μὲ τὸν Δαβίδ καὶ λέγων· «κλίνον τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ μαρτύριά Σου καὶ μὴ εἰς πλεονεξίαν » (Ψαλμ. ριη΄.) Κύριε μετάβαλε εἰς ἄλλην τόσην ἀγάπην τοῦ θείου Σου νόμου, τὴν ἀγάπην ὅπου ἕως τώρα εἶχον εἰς τὰ ἄσπρα καὶ στοχάσου ὅτι βάνοντας ἐδῶ ὁ Δαβίδ, ἀντὶ διὰ τὴν πλεονεξίαν τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, θέλει νὰ μᾶς φανερώσῃ ὄχι μόνον ὅτι ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν

---

[252] Διὰ τοῦτο γλαφυρώτατα εἶπεν ὁ Μέγας Βασίλειος· «ἕως πότε χρυσὸς τῶν ψυχῶν ἡ ἀγχόνη, τὸ τοῦ θανάτου ἄγκιστρον; τὸ τῆς ἁμαρτίας δέλεαρ; Ἕως πότε πλοῦτος ἡ τοῦ πολέμου ὑπόθεσις; δι' οὗ χαλκεύεται ὅπλας; Δι' οὗ ἀκονᾶται ξίφη; Διὰ τοῦτον συγγενεῖς ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν· ἀδελφοὶ κατ· ἀλλήλων φονικὸν βλέπουσι· διὰ τὸν πλοῦτον αἱ ἐρημίαι τοὺς φονευτὰς τρέφουσιν· ἡ θάλασσα τοὺς καταποντιστάς· αἱ πόλεις τοὺς συκοφάντας· τὶς ἔστιν ὁ ψεύδους πατήρ; Τις ὁ πλαστογραφίας δημιουργός; Τις ὁ τὴν ἐπιορκίαν γεννήσας; Οὐχ ὁ πλοῦτος; οὗχ ἡ περὶ τοῦτον σπουδή;» (Λόγ. πρὸς τοὺς πλουτοῦντας).

προέρχεται συχνάκις ἡ παράβασις ὅλου τοῦ θείου νόμου· ἀλλὰ θελει ἀκόμη νὰ μᾶς δώσῃ νὰ καταλάβομεν, ὅτι, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ φύλαξις τοῦ θείου νόμου, τὸσον πρέπει νὰ φροντίζομεν εἰς τὸ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηραμένην ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου. Τὸ ὀκταπόδι τόσον σφικτὰ προσκολλᾶται εἰς τὴν πέτραν, ὅπου δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ ξεκολλήσῃς, ἐὰν δὲν τὸ κατακόψῃς· ἀλλ' ἐὰν χύσῃς ἐπάνω του ὀλίγον λάδι, εὐθὺς ξεκολλᾶται ἀπὸ λόγου του· καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, ὅταν κυριεύσῃ ἀληθινὰ τὴν καρδίαν ἑνὸς χριστιανοῦ, ὁ θάνατος μόνον μὲ τὸ δρέπανόν του ἠμπορεῖ βιαίως νὰ τὴν ξεκολλήσῃ. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Κύριος εὐδοκήσῃ νὰ χύσῃ ἐπάνω εἰς ἐκείνην τὴν φιλάργυρον καρδίαν μέρος τι τῆς δραστικῆς χάριτός Του, παρευθὺς μεταβάλλονται τὰ πράγματα· καὶ ὁ πρὶν φιλόπλουτος, γίνεται φιλόπτωχος· καὶ ὁ πρῴην ἀνελεήμων, ἀρχίζει νὰ στοχάζεται δι'ἕνα μεγάλον κέρδος τήν ἐλεημοσύνην, τὴν ὁποίαν προτήτερα ἐλογίαζε διὰ μεγάλην ζημίαν καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητὰς Του, ὅπου ἀποροῦσαν τὸν λόγον ἐκεῖνον· πῶς δὲν δὺναται κανένας πλούσιος νὰ σωθῇ, «τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ». (Λουκ. ιη΄. 27)[253](α)

Ἡ δευτέρα θεραπεία εἶναι, τὸ νὰ καταφρονῇς τὰ πλούτη καὶ νὰ μὴ φθονῇς ἢ νὰ συνερίζεσαι ὁποῖον ἔχει περισσότερα· ἀλλὰ να τὸν συμπονῇς, μὴ δὲ νὰ μεγαλύνῃς καὶ νὰ μακαρίζῃς τοὺς πλουσίους, καθὼς τοὺς μακαρίζει ὁ ἀμαθὴς κόσμος «μακάρισαν τὸν λαόν, ᾧ ταῦτὰ ἐστι» (Ψαλμ. ρμγ΄ 15), ἀλλὰ νὰ τοὺς λυπῆσαι, στοχαζόμενος πῶς εὑρίσκονται εἰς κίνδυνον μεγαλύτερον νὰ χάσουν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των· καὶ πῶς λαμβάνουν τὴν ἀνταμοιβὴν μὲ αὐτὴν τὴν προσωρινὴν εὐτυχίαν τοῦ πλούτου δι' ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον καλὸν ὅπου κάμνουν ἐδῶ νὰ ἀκούσουν μετὰ ταῦτα ἐκεῖ εἰς τὸ θεῖον κριτήριον, ἐκείνην τὴν φρικτὴν ἀνάμνησιν· «τέκνον μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου». (Λουκ. ις΄ 25). Αὐτὴ ἡ καταφρόνησις τοῦ πλούτου ἐστάθη τὸ πρῶτον γάλα ὅπου ἐπότισαν οἱ Ἀπόστολοι ἐξ ἀρχῆς τὴν'Εκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· ὅθεν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ὄχι μόνον δὲν εἶχαν κανένα πρᾶγμα ἴδιον ἰδικόν τους, ἀλλ' ἔρριπταν ἀκόμη καὶ τὴν τιμὴν τῶν ὑπαρχόντων τους ὅπου τὰ ἐπωλοῦσαν εἰς τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων διὰ νὰ φανερώσουν μὲ τοῦτο, ὅτι τὰ ἄσπρα πρέπει νὰ τὰ καταπατοῦν οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοί καὶ ὄχι νὰ τὰ προσκυνοῦν, ὡσὰν ἕνα ἄκρον ἀγαθόν, καθὼς τὰ προσκυνοῦν οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἐθνικοὶ καὶ ὁ τυφλὸς κόσμος· «ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πεπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων.» (Πράξ. δ΄ 34).

Ἤξευρε γὰρ ὅτι ὅλον τὸ κακόν τοῦ πλούτου στέκεται εἰς τὸ νὰ τὸν ἀγαπᾷ τις καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ τὸν ἔχῃ· ἐπειδὴ πολλοὶ καὶ μεγάλοι φίλοι τοῦ Θεοῦ ἐστάθησαν πλούσιοι, καθὼς ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ, ὁ Ἰὼβ καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἠγάπησε τὰ πλούτη οὔτε τὰ ἐψήφισε ποτέ. Ἄλλο εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ τις τὸ φαρμάκι εἰς τὸ σπῆτι του καὶ ἄλλο νὰ τὸ ἔχῃ εἰς τὴν καρδίαν του. Ὅλοι οἱ φαρμακοπωληταὶ ἔχουν εἰς τὰ ἐργαστήριά των διάφορα πράγματα φαρμακερά, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται οἱ ἰατροὶ διὰ νὰ κάνουν ἰατρικὰ ἀντίδοτα· ἀλλὰ ἀλλοίμονον εἰς αὐτούς, ἐὰν καμμίαν φορὰν ἤθελαν νὰ τὰ φάγουν καὶ νὰ τὰ δεχθοῦν μέσα εἰς τὰ ἐντόσθιά τους. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἐσὺ ἀδελφὲ νὰ δοθῇς εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο μερίδας· ἢ νὰ ἀφήσῃς τὰ ὑπάρχοντα καὶ πλούτη διὰ νὰ δουλεύῃς τὸν Θεόν, ὅπου εἶναι ἡ καλλιτέρα μερίς· ἢ ἐὰν τὰ κρατῇς, νὰ τὰ λογαριάζῃς τόσον ὀλίγον ὅπου νὰ μὴ

[253] Ὅθεν καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας τὴν κάμηλον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι εὐκολώτερα περνᾷ ἀπὸ τὴν τρύπαν τῆς βελόνης, παρὰ ὁ πλούσιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἑρμηνεύει ὅτι εἶναι τὸ χονδρὸν σχοινίον τοῦ καραβίου· καθὼς λοιπὸν αὐτὸ εἶναι ἀκέραιον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περάσῃ ἀπὸ τρύπαν βελόνης, ἀλλ' ἀφοῦ διαλυθῇ εἰς ράμματα δύναται νὰ περάσῃ· οὕτω καὶ ὁ χονδρὸς ἀπὸ χρήματα καὶ ὑπάρχοντα πλούσιος ἐὰν τὰ μοιράσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς, δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.

παρακινηθῇς ποτὲ νὰ ἁμαρτήσῃς καὶ νὰ βλάψῃς τὸν Θεὸν ἢ διὰ νὰ μὴ χάσῃς τὰ ἄσπρα σου ἢ διὰ νὰ τὰ αὐξήσῃς ἢ καὶ διὰ νὰ κερδίσῃς ὅλον τὸν κόσμον. Ὅποιος εἶναι πλούσιος τοιαύτης λογῆς, δὲν εἶναι κατηραμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν· διότι καθὼς δὲν εἶναι μακάριοι ὅλοι οἱ πτωχοί, ἀλλὰ μόνον «οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι.» (Ματθ. ε΄. 3) ἤγουν ἐκεῖνοι οἱ πτωχοὶ ὅπου δὲν φροντίζουν, δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, νὰ ἔχουν πρόσκαιρα ἀγαθά· οὕτω δὲν εἶναι κατηραμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ὅλοι οἱ πλούσιοι γενικῶς, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον ὅπου κάμνουν τὴν ψυχὴν νὰ δουλεύῃ εἰς τὰ πλούτη, καὶ ὄχι τὰ πλούτη εἰς τὴν ψυχήν· «μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μὴ δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. (Α΄. Ἰωαν. β΄. 15). Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐντολὴ ὅπου ἔχομεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὄχι νὰ μὴ ἔχομεν τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ μὴ τὰ ἀγαπῶμεν· ταὐτὸν εἰπεῖν, νὰ τὰ ἔχομεν μὲ τόσην προσπάθειαν ὡσὰν νὰ μὴ τὰ ἔχομεν. Εἶναι ὅμως ἀληθινόν ὅτι ὅποιος ἔχει ἄσπρα πολὺ δύσκολον εἶναι νὰ μὴ τὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ μὴ ἔχῃ προσπάθειαν εἰς αὐτά, διότι ἂν δὲν τὰ ἠγάπα καὶ ἂν δὲν εἶχεν εἰς αὐτὰ προσπάθειαν, δὲν ἤθελε κάμνει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τόσον ἀγῶνα νὰ τὰ συνάξῃ καὶ νὰ τὰ ἔχῃ. Μᾶς βεβαιώνει δὲ τοῦτο καὶ ἡ δυστυχὴς ἔκβασις ἐκείνου τοῦ πλουσίου νέου ὅπου ἀναφέρει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅστις ἀφ' οὗ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ πωλήσῃ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀνεχωρησε λυπημένος διὰ τὴν προσπάθειαν ὅπου εἶχεν εἰς αὐτὰ· «ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθε λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά». (Ματθ. ιθ΄. 22.) τὸ ὁποῖον τοῦτο παράδειγμα πρέπει νὰ φοβίζῃ κατὰ πολλὰ ἐκείνους ὅπου ἔχουν πολλὰ ὑπάρχοντα, μολονότι καὶ νὰ τὰ κρατοῦν ὡς νομίζουν μὲ κάθε ἀθωότητα καὶ δικαιοσύνην, διότι καὶ αὐτὸς ὁ νέος ἐφύλαξε μὲ μίαν ἐξαίρετον ἀκρίβειαν ἕως εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐντελῶς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ κάθε δικαιοσύνην καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀγάπην μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἐδέχθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός· «ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτόν». (Μαρκ. ι΄ 21.) μὲ ὅλον τοῦτο ὁ Μέγας Βασίλειος ἔχει τὴν γνώμην πῶς ἐκολάσθη[254] διότι δὲν ἠκολούθησεν εἰς τὸ θεῖον προσκάλεσμα τοῦ Κυρίου νὰ ἀφήσῃ ὅλα τὰ πάντα διὰ τὴν ἀγάπην Του· καὶ μολονότι εἶναι βέβαιον, ὅτι αὐτὸς τὰ πολλά του ὑπάρχοντα τὰ ἐχαίρετο χωρὶς νὰ ἁμαρτάνῃ· μὲ ὅλον τοῦτο, τὰ πολλά του πάλιν ταῦτα ὑπάρχοντα, ἔδωκαν τὴν αἰτίαν εἰς τὸν Σωτῆρα νὰ προφέρῃ ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν, καὶ νὰ εἰπῇ· «εὐκολώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.» (Μαρκ. ι΄. 25).

Ἀλλὰ θέλεις μοῦ εἰπεῖ, πῶς νὰ κάμνομεν νὰ καταφρονήσωμεν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ ὅπου ὁ κόσμος τιμᾷ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα; Ἄκουσον. Ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ καταφρονήσῃς αὐτὰ εἶναι, καθὼς ἐγὼ ὑπολαμβάνω, τὸ νὰ στοχασθῇς μὲ τὸν νοῦν σου καὶ νὰ ἀγαπήσῃς μὲ τὴν καρδίαν σου τὰ ἄλλα ἀγαθά, τὰ ἀπείρως μεγαλύτερα ὅπου σὲ προσμένουν εἰς τὰ οὐράνια· διότι καθὼς οἱ ἄνθρωποι ἀφ' οὗ εὑρέθη τὸ σιτάρι, ἄφησαν εὔκολα τοὺς βαλάνους καὶ τὰ κάστανα ὅπου ἕως εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχον διὰ τροφὴν ἐκλεκτήν· οὕτω καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, ὡσάν εὕρῃ ἕνα καλὸν μεγαλύτερον, εὔκολα καταφρονεῖ τὰ μικρότερα καλά. Τώρα τὰ μεγαλώτατα ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθά, εἶναι τὰ ἀγαθὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ ὅπου δίδει εἰς ταύτην τὴν ζωήν· καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς δόξης ὅπου ἔχει νὰ μᾶς δώσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, περὶ ὧν λέγει ὁ Προφήτης Δαβὶδ· «χάριν καὶ δόξαν δώσει», (Ψαλμ. πγ΄. 12.). Ὅλαι αἱ τελειότηται τῆς φύσεως, τῆς ἐπιστήμης, τῆς ὡραιότητος, τῆς πλουσιότητος, τῆς ὑγείας καὶ ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐπ' ἄπειρον ἐκτεινόμεναι, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία στιγμή, συγκρινόμεναι μὲ τὴν πλέον μικροτέραν τελειότητα τῆς θείας χάριτος. Ἐρώτησε ἕναν μαθηματικόν καὶ εἰπέ του· ἀνίσως ἐγὼ καὶ πολυπλασιάσω ἐπ'

[254] Ὅρα εἰς τὸν λόγον τοῦ ἁγίου πρὸς τοὺς πλουτοῦντας, ὅπου λέγει περὶ τοῦ πλουσίου, ὅτι εἶχεν ἦθος ἀθλιώτατον καὶ ἀπεγνωσμένον· καὶ ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔμβῃ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ βασιλείας, ἀλλ' ἔμεινεν ἔξω· εἰ δὲ ταῦτα φανερὸν ὅτι καὶ ἐκολάσθη.

ἄπειρον τὴν ἐπιφάνειαν ἑνὸς σώματος, ἠμπορῶ ποτὲ νὰ συστήσω ἕνα σῶμα; Θέλει σοῦ εἰπεῖ ὄχι. Τώρα παρομοίως ἐρώτησε ἕναν θεολόγον καὶ εἰπέ του· ἀνίσως ἐγὼ καὶ ἐπαναδιπλώσω ἐπ' ἄπειρον ὅλα τὰ προτερήματα καὶ τὰς τελειότητας ὅπου εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ εἰς ἀγγελικήν, εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ συστήσω τὴν τελειότητα ἑνὸς μόνου βαθμοῦ τῆς θείας χάριτος; Καὶ θέλει σοῦ ἀποκριθῆ· ὄχι, διότι ἡ χάρις εἶναι τὸ μεγαλύτερον χάρισμα ὅπου ἠμπορεῖ νὰ κάμνῃ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους . Αὐτὴ εἶναι ἕνα ἀντανάκλασμα τοῦ ἀκτίστου φωτὸς δηλ. τοῦ Θεοῦ· εἶναι μία φιλία ἀνάμεσα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸν Θεὸν εἶναι μία μετοχὴ τοῦ θείου, εἶναι, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐκεῖνο ὅπου εἶναι κατὰ φύσιν εἰς τὸν Θεόν, γίνεται κατὰ χάριν εἰς τὴν ψυχήν. Καὶ ἐὰν ἡ ὑπεροχὴ τῆς χάριτος εἶναι τόσον μεγάλη, μὲ ὅλον τοῦτο εἶναι ἀγαθὸν διδόμενον παρὰ Θεοῦ εἰς ταύτην τὴν θνητὴν ζωήν. Τί πρέπει νὰ εἰποῦμεν διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς θείας δόξης ὅπου εἶναι ἄκρον καὶ ἄπειρον ἀγαθὸν, ὅπου μέλλει νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἀθάνατον ζωήν; Ἂς εἰποῦμεν μόνον τοῦτο, ὅτι ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ χάρις ὑπερβαίνει ἀπείρως ὅλους τοὺς λογισμούς μας, βέβαια ἡ δόξα τοῦ Παραδείσου εἶναι τόσον μεγάλον ἀγαθὸν, ὅσον εἶναι μεγάλον ἀγαθὸν καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καθὼς θεωρῶν τὸν ἑαυτόν του, ἐστάθη αἰωνίως καὶ ἀπείρως μακάριος, οὕτω καὶ θεωρούμενος ἀκαταλύπτως ἀπὸ τὴν ψυχὴν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, θέλει τὴν κάμνει αἰωνίως καὶ ἀπείρως μακαρίαν[255].

Τοιαῦτα μεγάλα, ἄπειρα καὶ ἀκατάληπτα εἶναι τὰ ἀγαθά ὅπου σοῦ φανερώνει ἡ πίστις καὶ σοῦ ὑπόσχεται ἀδελφέ καὶ ἐσὺ στέκεις ἀκόμη καὶ ἐπιθυμεῖς ταῦτα τὰ προσωρινὰ ἀγαθά ὅπου εἶναι ἡ λάσπη καὶ ὁ τρυγίας καὶ τὸ οὐτιδανώτερον μέρος τῶν κτιστῶν ἀγαθῶν. Δι' αὐτὰ μάχεσαι; Δι' αὐτὰ ἀγωνίζεσαι ὑπέρμετρα; Δι' αὐτὰ βάνεις εἰς κίνδυνον τὴν αἰώνιον σωτηρίαν σου; Τὰ πρωτότοκα παίδια τῶν βασιλέων τῆς Ἰαπωνίας[256](β) ἀνατρέφονται μὲ τοιαύτην φύλαξιν, ὅπου νὰ μὴν ἐγγίσουν μὲ τοὺς πόδας τὴν γῆν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι διὰ νὰ καθίσουν εἰς ἕνα θρόνον τόσον μεγαλώτατον ἐκείνης τῆς βασιλείας· καὶ οἱ χριστιανοὶ ὅπου εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνατρέφονται μὲ τὴν ἐλπὶδα πὼς ἔχουν νὰ καθίσουν αἰωνίως εἰς τὸν θεῖον Του θρόνον καὶ νὰ συμβασιλεύσουν μὲ Αὐτὸν αἰωνίως μέσα εἰς ὅλας τὰς εὐτυχίας ὅπου ἠμποροῦν νὰ εἶναι εἰς τὸν Παράδεισον, ὄχι μόνον ἐγγίζουν τὴν γῆν μὲ τοὺς πόδας τῶν ἰδικῶν τους παθῶν ἀλλὰ καταβυθίζονται μέσα εἰς αὐτὴν ἕως εἰς τὰ μάτια καὶ ἀγαπῶντες τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ της γίνονται ὅλοι γήϊνοι· «εἰ γῆν ἀγαπᾶς γῆ εἶ» λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, μάλιστα γίνονται γῆ τρισσῶς καὶ κατὰ τρεῖς τρόπους· γῆ, γῆ, γῆ· καθὼς λέγει ὁ Ἱερεμίας «γῆ γῆ ἄκουσον λόγον Κυρίου» (κβ΄ 29) α΄. Γίνονται γῆ, διὰ τὴν ἀχόρταστον ἐπιθυμίαν ὅπου ἒχουν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσουν αὐτὰ τὰ ἐπίγεια πλούτη, β΄. γίνονται γῆ, διὰ νὰ μὴ τὰ κρατοῦν καὶ νὰ τὰ φυλάττουν καὶ γ΄. γίνονται γῆ, διὰ νὰ μὴ τὰ χάσουν. Λοιπὸν ἀναζώωσον ἀδελφέ τὴν πίστιν σου καὶ ἀναθέρμανον τὴν ἐλπίδα σου ἐπειδὴ ἡ πίστις αὐτὴ καὶ ἡ ἐλπὶς μὲ τὸ νὰ φανερώνουν εἰς ἐσὲ ἕναν ἄλλον κὸσμον τόσον ἄφθονον καὶ πλουσιοπάροχον καὶ τόσον μακάριον θέλουν σου εὐκολύνει τὸν τρόπον ὅπου νὰ στοχάζεσαι ὡσὰν ἕνα πηλὸν ὅλα ταῦτα τὰ ἀγαθά ὅπου βλέπεις καὶ ὅλα ταῦτα τὰ ἀγαθά ὅπου ἔχεις καὶ κρατεῖς εἰς ταύτην τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος· «ἀνεκδιήγητον ἐστιν ὅ πιστεύομεν, ἄπειρον ὅπερ ἐλπίζομεν, οὐ δεῖ οὖν κοινὸν εἶναι τούτοις ὅπερ ζῶμεν», ἔλεγεν ἕνας ἅγιος· Ἄφες νὰ ψηφοῦν τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ οἱ ἄπιστοι, οἱ ἑβραῖοι, οἱ τοῦρκοι, οἱ εἰδωλολάτραι, οἱ ἐθνικοί, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν ἄλλα μεγαλύτερα, ἀμὴ ἐσὺ ὁ πεφωτισμένος ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μάθε μίαν φορὰν νὰ καταπατῇς τὴν γῆν καὶ τὰ ἄχυρα

---

[255] Ὅρα εἰς τὴν Μελέτην περὶ τῆς δόξης τοῦ Παραδείσου.

[256] Ἡ Ἰαπωνία εἶναι νῆσος μία μεγάλη ἐκ τῶν Ἀνατολικωτάτων, εὑρεθεῖσα οὐ πρὸ πολλῶν χρόνων.

ταῦτα καὶ τὴν πλινθίαν καθὼς τῶν πρέπει, «ἔμβηθι εἰς πηλὸν καὶ συμπατήθητι ἐν ἀχύροις κατακράτησον ὑπὲρ πλίνθον» (Ναοὺμ γ΄. 14).

Ἡ τελευταία ἰατρεία τῆς φιλοπλουτίας εἶναι ἀφ' οὗ καταφρονήσῃς τὰ πλούτη, νὰ τὰ κάμνῃς παντοτεινά, μὲ τὸ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τῆς ἐλεημοσύνης. Αὐτὸ εἶναι ἕνα μάθημα ὅπου μᾶς διδάσκει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς φανερὰ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ μᾶς εἶπε νὰ μὴ ψηφοῦμεν τὰ γήϊνα πλούτη (ἐπειδὴ καὶ εἶναι καθ' ἑαυτὰ φθαρτὰ καὶ προσωρινά, καὶ σήμερον ἢ αὔριον ἔχουν βέβαια νὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ ἡμᾶς, ἂν καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλους κλέπτας ἀλλὰ κἄν ἀπὸ τὸν κλέπτην θάνατον) «μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι»· (Ματθ. ϛ΄. 19) ἀφ' οὗ λέγω μᾶς εἶπε ταῦτα μᾶς λέγει ἔπειτα νὰ τὰ κάμομεν παντοτεινὰ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκεῖ ὅπου εἶναι βέβαια· καὶ φανερώνοντάς μας τὸν τρόπον πῶς νὰ τὰ κάμωμεν, μᾶς ἑρμηνεύει νὰ τὰ βάλωμεν εἰς χεῖρας τῶν πτωχῶν· «Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν οὐρανοῖς ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς διαφθείρει». (Λουκ. ιβ΄. 33) Μία ἀπὸ τὰς μεγάλας εὐεργεσίας ὅπου μᾶς ἔκαμνεν ὁ Θεὸς ὅταν κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν, ἐστάθη αὕτη, τὸ νὰ ἐξαλείψῃ ἐκεῖνον τὸν μισητὸν χαρακτῆρα ὅπου εἶχεν ἡ κακία ἐντετυπωμένον εἰς τὰ ἴδια αὐτὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, διδάσκοντάς μας ἕναν ἀπόκρυφον νὰ τὰ μεταχειριζόμεθα τοιουτοτρόπως, ὅπου ἀπὸ θανατηφόρα φαρμάκια ὅπου εἶναι αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, νὰ τὰ κάμνομεν ἀντίδοτα ἰατρικά μας καὶ ἀπὸ ἐχθροὶ ὅπου εἶναι τῆς σωτηρίας μας, νὰ τὰ κάμνομεν ὄργανα τοῦ προορισμοῦ μας, μὲ τὸ νὰ τὰ μεταστρέφομεν εἰς τὸν Θεόν, ποτὲ μὲν μεταχειριζόμενοι αὐτὰ εἰς λατρείαν τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τῆς εὐσεβείας[257] ποτὲ δὲ εἰς βοήθειαν τῶν πτωχῶν διὰ μέσου τῆς ἐλεημοσύνης.

Καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν ἐδῶ ξεχωριστὰ δι' αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ οἰκειοποιοῦνται μάλιστα οἱ πλούσιοι, συλλογίσου ἀγαπητὲ ὅτι δὲν εἶναι κανένα ἄλλο ὅπου νὰ ζητῇ ὁ Θεὸς μὲ περισσοτέραν ἀκρίβειαν ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ὡσὰν τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχούς καὶ παρομοίως δὲν εἶναι κανένα ἄλλο ὅπου νὰ ἀνταποδίδῃ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πλουσίους μὲ περισσοτέραν ἐλευθεριότητα, ὡσὰν αὐτὴ πάλιν τὴν ἐλεημοσύνην· τὸ ὁποῖον διὰ νὰ καταλάβῃς καλλίτερα, ἰδὲ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ δὲν θέλεις εὕρει νὰ ἐφανέρωσε πλέον καλλίτερα τὴν γνώμην Του ὁ Θεὸς εἰς ἄλλην ὑπόθεσιν, ὡσὰν εἰς αὐτὴν τῆς ἐλεημοσύνης· ἐπειδὴ παρασταίνει φανερὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλευθεριότητός Του καὶ τῆς δικαιοσύνης Του, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ὅπου ὑπόσχεται νὰ κάμνῃ εἰς τοὺς ἐλεήμονας· «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται (Ματθ. ε΄. 7.)[258] καὶ μὲ τὸν φοβερισμὸν τῆς αὐστηρότητος ὅπου

---

[257] Κτίζοντες δηλαδὴ ναοὺς ἱεροὺς εἰς λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ ὀνόματος Του καὶ στολίζοντας τούτους μὲ διάφορα ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια· οἰκοδομοῦντες Μοναστήρια· κυβερνοῦντες τοὺς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς τῷ Θεῷ προσεδρεύοντας· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, βάλλοντες εἰς τύπον βιβλία πνευματικὰ καὶ ψυχωφελῆ· διότι τὸ νὰ τυπώνῃ τὶς τοιαῦτα βιβλία, ὄχι μόνον κάμνει ἕνα ἔργον τῆς λατρείας καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειας, ἀλλὰ ἀκόμη κάμνει καὶ πρὸς τὸν πλησίον μίαν ἐλεημοσύνην ἀνωτέραν ἀπὸ κάθε ἄλλην σωματικὴν ἐλεημοσύνην· διότι ἡ ἐλεημοσύνη αὕτη ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν καὶ μένει αἰωνία μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου.

[258] Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Θεόλογος Γρηγόριος· οἴκτῳ γὰρ οἶκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται. Καὶ πάλιν ὁ γὰρ τις οὐκ ἔδωκε, μηδ΄ἐλπιζέτω. Καὶ πάλιν ἀγάπη χρῆμα καθαρὸν καὶ τοῦ Θεοῦ ἄξιον· ἔργον δὲ αὐτῆς ἡ μετάδοσις. Καὶ γὰρ οὐδενί ἄλλῳ ἄνθρωπος Θεῷ ὁμοιοῦται, ὡς τῷ εὐ ποιεῖν. Καὶ μέτρα αὐτοῦ μέτρησιν ἐσάζεται· καὶ οἷά περ ἀλλήλοις ἐνθάδε μετρέομεν, τοῖα διδοῖ Θεὸς Μέγας». Καὶ πάλιν «ἵνα ὑμεῖς μάθητε Χριστὸν εὖ ποιεῖν· διὰ τοῦ καὶ τῶν μικροτέρων τινὰ εὖ ποιεῖ· ἐπειδὴ ὥσπερ τὰ πάντα ὅσα ἐγὼ, πλὴν τῆς ἁμαρτίας ἐγένετο δι'ἐμὲ· οὕτω καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν ἐμῶν, εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται». Καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος λόγῳ πρὸς τοὺς πλουτοῦντας λέγει «παράδοξον μὲν ἴσως φανεῖταί σοι ὅ μέλλω λέγειν παντὸς δὲ ἔστιν ἀληθέστερον· σκορπιζόμενος ὁ πλοῦτος, καθ' ὅν ὁ Κύριος ὑποτίθεται τρόπον, πέφυκε παραμένειν, συνεχόμενος δὲ

κάμνει εἰς τοὺς ἀνελεήμονας· «πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε». (Ματθ. κε΄ 45.). Τί μεῖζον ἠδύνατο εἰπεῖν ὑμῖν ὁ Χριστός; Τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἠδύνανο ἐκ τῆς ἡμετέρας εὐσπλαγχνίας ἔργα προσκαλέσαι; Λέγει ὁ Ἅγιος Κυπριανός, (Λόγ. περὶ ἐλεημοσύνης). Ὁ Ἰησοῦς Χρισιὸς φανερώνει ὅτι ὄχι μόνον δέχεται Αὐτὸς εἰς τοῦ λόγου Του ἐκεῖνο ὅπου δίδεται εἰς τοὺς πτωχοὺς· «ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἄδελφών μου τῶν ἐλαχίστων, ἔμοι ἐποιήσατε». (Ματθ. κε΄. 40.) κατασταίνοντάς τους ὡσὰν ἐπιτρόπους καὶ τοποτηρητὰς τῆς μεγαλειότητός Του καὶ ὡσὰν δανειστὰς ὅλων τῶν χρεῶν ὅπου χρεωστοῦμεν εἰς Αὐτὸν· «δανείζει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν». (Παροιμ. ιθ΄. 17), ἀλλὰ μας φανερώνει ἀκόμη πῶς ἔχει νὰ κάμνη τὴν φοβερὰν ἐκείνην παγκόσμιον κρίσιν ὅλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ θεληματικὸν ἔγκλημα τῆς ἀσπλαγχνίας τῶν πτωχῶν, ὥστε ὅπου δὲν ἔχει νὰ ἀναφέρη τότε, οὔτε διὰ τὰς βλασφημίας τῶν ἁμαρτωλῶν, οὔτε διὰ τὰς ἐπιορκίας, οὔτε διὰ τοὺς φόνους, οὔτε διὰ τὰς μοιχείας, οὔτε διὰ τὰς κλεψίας, οὔτε διὰ τὰς ἄλλας των ἁμαρτίας, ἀλλὰ μονον καὶ μόνον διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐλεημοσύνης, διὰ νὰ ἔλθουν μὲ τοῦτο εἰς αἴσθησιν καὶ νὰ καταλάβουν οἱ χριστιανοί, ὅτι αὐτὴ ἡ ἔλλειψις εἶναι ἕνα σφάλμα μισητὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κυρίου περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην παρανομίαν.

Καὶ ἂν θέλῃς νὰ πληροφορηθῇς τοῦτο καλλίτερα, στοχάσου προσεκτικὰ τὰ αἴτια τῆς ἀποφάσεως κατὰ τοῦ πλουσίου ἐκείνου ὅπου περιγράφει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅτι ἡ μόνη, ἢ κἂν ἡ πρώτη καὶ κυρία αἰτία τῆς κολάσεώς του ἐστάθη ἡ τόση τρυφὴ ὅπου ἔκαμνεν αὐτὸς εἰς κάθε λογῆς σπατάλην, καὶ ἡ τόση ἀσπλαγχνία ὅπου ἔδειχνεν εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον[259]. Ὅθεν, ἐὰν δὲν θέλομεν νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν πίστιν ὅπου χρεωστοῦμεν νὰ ἔχομεν εἰς τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι πολλοὶ καὶ πολλοὶ ἔχουν νὰ κολασθοῦν διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἐλεημοσύνης· ἐπειδὴ ἀκούομεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι Αὐτὸς ἔχει νὰ ἐλέγξῃ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτωλῶν αὐτὸ τὸ ἔγκλημα τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως καὶ νὰ καταδικάσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον δι᾽ αὐτὸ περισσότερον, παρὰ διὰ κανένα ἄλλο.

Ἕως τόσον ἐὰν εἶσαι φρόνιμος καὶ θέλῃς νὰ μὴ ἀγαπᾷς τὰ ὑπάρχοντά σου περισσότερον ἀπὸ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν σου, βάλε καλῶς εἰς ἀσφάλειαν τὸν ἑαυτόν σου μὲ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐλεημοσύνης. Συλλογίσου μὲ ἐπιμέλειαν εἰς πόσον ἀριθμὸν ἠμποροῦν νὰ φθάσουν αἱ ἐλεημοσύναι σου καὶ μάλιστα εἰς τοὺς καιροὺς ὅπου εἶναι περισσοτέρα ἔνδεια καὶ πτωχεία εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδὲ ἐὰν ἐκεῖνο ὅπου μοιράζεις εἰς τοὺς πτωχούς, εἶναι ἀνάλογον εἰς τὴν χρείαν τους καὶ εἰς τὰ εἰσοδήματα ὅπου σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός. Συμβουλεύσου ἀκόμη καὶ μὲ ἕνα καλὸν πνευματικὸν διὰ νὰ βεβαιωθῇς νὰ πληρώσῃς καλῶς αὐτὴν τὴν ἐντολὴν τῆς ὁποίας ἡ φύλαξις εἶναι τόσον ἀναγκαῖα ὅσον εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τοῦ λόγου σου ἡ χαροποιὰ ἐκείνη ἀπόφασις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κριτήριον. «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ἡμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου». (Ματθ. κε΄ 34). Μάλιστα ἐπιμελήσου νὰ ἐλεῇς καὶ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου σοῦ πρέπει διὰ νὰ ἐμβῇς εἰς τὸν εὐτυχῆ ἀριθμὸν τῶν ἐλεημόνων εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἐπηγγελμένον κάθε καλόν.[260]

ἀλλοτριοῦσθαι· ἐὰν φυλάσσῃς, οὐχ ἕξεις· ἐὰν σκορπίσῃς, οὐκ ἐλεηθήσῃ, οὐκ ἤνοιξας τὴν οἰκίαν; Ἀποπεμφθήσῃ τῆς Βασιλείας· οὐκ ἔδωκας τὸν ἄρτον; Οὐ λήψῃ τὴν αἰώνιον ζωήν· (αὐτόθι).

[259] Ὅρα εἰς τὴν Μελέτην περὶ τῆς ζωῆς καὶ τὸν θανάτου τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τῶν δικαίων.

[260] Ὅθεν καὶ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος προτείνων τὸ «ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν» (Ματθ. ε΄. 20.) ἐπιφέρει ταῦτα «ὥστε, κἂν ἐλεημοσύνην δῷς μὴ πλείονα δὲ ἐκείνων, οὐκ

Ὁ Θεὸς βέβαια ζητεῖ ἀπό τοὺς πλουσίους μὲ κάθε εἶδους ἀκρίβειαν νὰ βοηθοῦν τοὺς ἐνδεεῖς ἀλλὰ ὑπόσχεται νὰ ἀνταποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὅπου δώσουν μὲ τόσην ἐλευθεριότητα, ὅπου δὲν ἠξεύρεις εὔκολα νὰ ἀποφασίσῃς ποία εἶναι μεγαλυτέρα ἡ ἐλευθεριότης τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνταποδίδει, ἢ ἡ ἀκρίβεια μὲ τὴν ὁποίαν ζητεῖ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπό τοὺς πλουσίους; Ὅλη ἡ Θεία Γραφὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ αὐτάς τὰς ὑποσχέσεις· ὑπόσχεται ὁ Κύριος μὲ τὸν παντοδύναμόν του λόγον, ὅτι θέλει ἐλευθερώσει τοὺς ἐλεήμονας ἀπὸ κάθε κακὸν καὶ ὅτι θέλει τοὺς διαφενδεύει εἰς τοὺς διωγμοὺς ὅπου θέλουν κινηθῆ κατεπάνω τους· «ἐλεημοσύνη ὑπὲρ ἀσπίδα κράτους· καὶ ὑπὲρ δόρυ ὁλκῆς κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ» (Σειρὰχ κθ΄ 13). Ὑπόσχεται ὅτι θέλει τοὺς ἐλευθερώσει ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἀπὸ τὸ σκόπος τοῦ ᾅδου· «ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος». (Τωβὶτ δ΄. 11.)· καὶ ἀφ' οὗ ἀποθάνουν ὑπόσχεται ὅτι θέλει τοὺς ἐλευθερώσει εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κριτήριον· «μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος» (Ψαλμ. μ΄. 1.). Καὶ καθολικὰ δὲν εἶναι ταλαιπωρία οὔτε εἰς ταύτην τὴν ζωήν, οὔτε εἰς τὴν μέλλουσαν κατὰ τῆς ὁποίας νὰ μὴν εἶναι μία δυνατὴ ἐνέργεια ἡ ἐλεημοσύνη «σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν τοῖς ταμείοις σου καὶ αὕτη ἐξελεῖταί σε ἐκ πάσης κακώσεως» (Σειρὰχ κθ΄. 11.). Ὁμοίως ἐπαγγέλλεται εἰς τοὺς ἐλεήμονας κάθε καλόν. Καὶ α΄ ὑπόσχεται εἰς αυτοὺς τὰ πρόσκαιρα ἀγαθά, βεβαιώνοντας ὅτι ὅποιος βοηθεῖ τοὺς πτωχοὺς δὲν θέλει χρειασθῆ νὰ βοηθηθῆ ἀπὸ ἄλλους καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου ὅποιος καταφρονεῖ τοὺς πτωχοὺς ὅπου ζητοῦν ἀπὸ αὐτόν βοήθειαν, θέλει κατασταθῆ νὰ ζητῆ βοήθειαν ἀπὸ ἄλλους· «ὃς δίδωσι πτωχοῖς, οὐκ ἐνδεηθήσεται· ὃς δὲ ἀποστρέφει τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἔσται». (Παροιμ. Κη΄. 27). β΄. Ὑπόσχεται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἐλεήμονας τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τῆς χάριτος· «ὁ διώκων ἐλεημοσύνην, εὑρήσει ζωὴν καὶ δόξαν». (Παροιμ. κα΄. 21.)·[261] καὶ τὸ περισσότερον ὑπόσχεται τὴν διαμονὴν αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, ὅπου εἶναι ἡ χάρις ὅλων τῶν χαρίτων· «ἐλεημοσύνη ἀνδρός, ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ, καὶ χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην συντηρήσει». (Σειρὰχ ιζ΄. 23). Ὑπόσχεται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἐλεήμονας τὴν συγχώρησιν τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων τους καὶ τὴν διαφύλαξιν ἀπὸ τὰ μέλλοντα· «ἐλεημοσύνη ἀποκαθαριοῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν». (Τωβίτ ιβ΄. 9). Ὑπόσχεται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἐλεήμονας τὴν αἰώνιον ζωὴν εἰς τὸν Παράδεισον· «οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνας καὶ δικαιοσύνας πλησθήσοντα ζωῆς». (αὐτόθι ιβ΄, 10.) [262].

Τώρα ποία ἄλλη μεγαλυτέρα μωρεία ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῆ εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκείνην ὅπου ἔχουν οἱ φιλάργυροι, οἱ ὁποῖοι δυνάμενοι μὲ τόσην ὀλίγην τιμὴν νὰ ἀγοράσουν κάθε εἶδους ἀγαθὸν καὶ πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον, αὐτοὶ

εἰσελεύσῃ. Καὶ πᾶσην ἐκεῖνοι ἐλεημοσύνην παρεῖχόν φησι;» (Καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας των)· εἶτα λέγει «εἰ τοίνυν ὁ τὸ ἥμισυ διδοὺς οὐδὲν ἐργάζεται ὁ μηδὲ τὸ δέκατον παρέχων, τίνος ἄξιος ἔσται;» (Ὁμιλ. ξδ΄ τὸν Ματ.).

[261] Δια τοῦτο λέγει και ὁ Μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὅτι «δύναται ἕνας πλούσιος μέν κατά τά σωματικά ἀγαθά, πτωχός δέ κατά κατὰ πνευματικὰ καὶ τὰς ἀρετάς, νὰ ἀποκτήσῃ τὰς ἀρετάς ἐκείνας ὅπου τοῦ λείπουν, ἐάν ἐλεῆ τούς πτωχούς μέν κατά τά σωματικά, πλουσίους δέ κατὰ τὰ πνευματικὰ καὶ τὰς ἀρετὰς· δύναταί τις διὰ τῶν γηΐνων τούτων καὶ χαμαιζήλων χρειῶν τοῦ σώματος...κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐπαγγελίαν καὶ παραίνεσιν· εἰ τὰ περιττὰ παράσχοι τοῖς τὰς ἀρετὰς κεκτημένοις (πτωχὸς γὰρ ὡς ἐπίπαν οὗτος γὰρ κατὰ σῶμα χειρῶν διὰ τῆς μεταδόσεως ταύτης, ἀναπληρῶσαι τήν ἐπ' ἀρεταῖς ἔλλειψιν καί τήν ἐπὶ τῇ στερήσει τούτων εὐθύνην διαφυγεῖν)· καί τοῦτο δηλῶν Παῦλος ὁ Μέγας πρὸς τοὺς Κορινθίους γράφων, κοινωνίαν πρός τοὺς ἁγίους τήν μετάδοσιν ταύτην καλεῖ» (Β΄ Κορ. η΄ 4) καί προϊὼν ἐπάγει «τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα» (Β΄ Κορ. η΄ 13) (λόγῳ εἰς τὸ Εὐαγγέλ. τοῦ πλουσίου καί τοῦ Λαζάρου).

[262] Ὁ δὲ Θεῖος Ἱερώνυμος λέγει καὶ τοῦτο ὅτι δὲν ἐνθυμεῖται ποτὲ νὰ ἀνέγνωσε πῶς νὰ ἀπέθανε μὲ κακὸν θάνατον ὅποιος αὐτοπροαιρέτως καὶ μετὰ χαρᾶς μετεχειρίσθη τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, (παρὰ τῷ «Πολιτικῷ Θεάτρῳ» σελ. 407).

ἐκλέγουσι νὰ ἦναι ἄσπλαγχνοι εἰς τὸν ἑαυτόν τους διὰ νὰ μὴ γίνουν εὔσπλαγχνοι εἰς τοὺς πτωχούς; Αὐτοὶ λέγουν πῶς φυλάττουν τὰ ὑπάρχοντά τους διὰ τὰς χρείας των, καὶ ποία ἄλλη χρεία μεγαλυτέρα εἶναι εἰς αὐτούς, ὡσὰν τὸ νὰ ἐλευθερωθοῦν μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὰ κακὰ τούτου τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἄλλου καὶ νὰ κερδίσουν μίαν δόξαν αἰώνιον εἰς τὸν Παράδεισον; Ἕνας ἄρχων, διότι ἔδωκεν ἐλεημοσύνην ἀρκετὴν ἕνα καιρὸν, μετὰ δύο μῆνας ἦλθεν αἰφνιδίως εἰς θάνατον καὶ μὴ προφθάνων νὰ ἐξομολογηθῇ, ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' ἀνταπόδοσιν τῆς ἐλεημοσύνης του μίαν ἀξιοθαύμαστον συντριβὴν καὶ μὲ αὐτὴν ἐξιλέωσε τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἐσώθη. Καὶ ἄλλος ἕνας στρατιώτης, διότι ἔδωκεν ἐλεημοσύνην εἰς ἕνα Ὅσιον, αὐτὸς τοῦ ἔδωσεν εἴδησιν, ὅτι εἰς ὀλίγην ὥραν ἔχει νὰ ἀποθάνῃ αἰφνιδίως καὶ νὰ ὑπάγῃ παρευθὺς νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ οὕτως ἔγινε, καθὼς τὸ διηγεῖται ὁ Εὐτύχιος. Τώρα εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, εἰς ποίαν ἄλλην μεγαλυτέραν χρείαν ἀπὸ ταύτην ἠμποροῦσαν νὰ φυλάξουν τὰ ὑπάρχοντά τους αὐτοὶ οἱ ἀνωτέρω ὅπου ἀνεφέραμεν; Βλέπεις πῶς αὐτοὶ μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἔκαμναν τίμιον τὸ ἀργύριον, ὅπου δὲν ἦτο οὐδεμιᾶς τιμῆς ἄξιον; Βλέπεις πῶς μετέβαλον εἰς ἕνα θησαυρὸν αἰώνιον εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκεῖνα τὰ ἴδια χρήματα, ὅπου εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἤθελε τοὺς τὰ κλέψει ὁ θάνατος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν;[263](α) Λοιπὸν συλλογίσου καλὰ ἀγαπητέ, αὐτὰ ὅπου εἴπαμεν καὶ εἶμαι βέβαιος, πὼς θέλεις πληροφορηθῇ τὴν ἀλήθειαν «Ἀπόστειλον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ὕδατος, ὅτι ἐν πλήθει ἡμερῶν εὑρήσεις αὐτόν» σὲ συμβουλεύει ὁ Ἐκκλησιαστής· (ια΄. 1.) ὅτι δὲν θέλει περάσει πολὺς καιρός, ὅπου καὶ ἐσὺ ὁ ἴδιος ἀκόμη θέλεις ὁμολογήσει, πὼς ἐκεῖνο μόνον ἦτο καὶ εἶναι ἰδικόν σου, ὅ,τι ἔδωκες εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ὅ,τι δὲν ἔδωκες τὸ ἔχασες. «Ταῦτα ἔχω, ἅπερ δέδωκα καὶ ταῦτα ἀπώλεσα, ἃ μὴ δέδωκα.»[264](6) Κάμνε τώρα φίλους τοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τὸν πλοῦτον σου, διὰ νὰ σὲ δεχθοῦν μετὰ χαρᾶς, ὅταν ἀποθάνῃς, εἰς τὰς αἰωνίους μονάς των· «ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ Μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε, δέξονται ὑμᾶς εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηνάς.» (Λουκ. ις΄. 9).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΗΡΙ

---

263 Ὅθεν ὁ Ἅγιος Μάρτυς Λαυρέντιος ἔλεγε πρὸς τὸν τύραννον «τὰ ὑπάρχοντα τῆς Ἐκκλησίας ὅπου ζητεῖς, αἱ χεῖρες τῶν πτωχῶν τὰ ἔβαλαν εἰς τοὺς οὐράνιους θησαυρούς».

264 Ὅθεν ἄριστα ἐνταῦθα ἁρμόζει ἐκεῖνο ὅπου ποτὲ ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ρώμην. Εἶχαν ἀνοίξει ἕνα τάφον, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ηὗραν μίαν πέτραν, ἐπάνω τῆς ὁποίας ἦσαν γεγραμμένα ταῦτα τὰ λόγια «ἐξωδίασα, ἐχάρισα, ἐφύλαξα. Εἶχα· ἔχω· ἔχασα· τὰ ὁποῖα ἑρμηνεύονται οὕτως «ὅ,τι ἐξωδίασα, τὸ εἶχα· ὅ,τι ἐχάρισα τὸ ἔχω· καὶ ὅ,τι ἐφύλαξα τὸ ἔχασα.» (Παρὰ τῷ Πολιτικῷ Θεάτρῳ σελ, 398) ὅρα περὶ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ εἰς τὸν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς μελέτης εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν Μάγων.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ
Περί τοῦ ἐμποδίου ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν ὁ ὀλίγος φόβος τοῦ Θεοῦ .

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν
Καθὼς ἕνα καράβι ἔχει χρείαν ἐξίσου καὶ ἀπὸ ἄρμενα καὶ ἀπὸ βάρος· ἀπὸ ἄρμενα μὲν διὰ νὰ περιπατῇ, ἀπὸ βάρος δὲ καὶ σαβοὺραν διὰ νὰ περικρατῆται εἰς τὸ ταξείδι του καὶ νὰ μὴ πλαγιάζῃ καὶ κινδυνεύσῃ, οὕτω καὶ μία ψυχὴ ἔχει χρείαν ἐξίσου καὶ ἀπὸ ἐλπίδα καὶ ἀπὸ φόβον. Ἀπὸ ἐλπίδα, διὰ νὰ πηγαίνῃ ἐμπρὸς· ἐπειδὴ ἡ ἐλπὶς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνδρείας ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωήν· ἔχει χρείαν καὶ ἀπὸ φόβον, διότι αὐτὸς ὁ φόβος ἠμπορεῖ νὰ τὴν κρατήσῃ εἰς ἀσφάλειαν διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ἀνὰμεσα εἰς τόσας φουρτούνας τοῦ κόσμου καὶ τῶν παθῶν· «ὁ φοβούμενος βρόχους, ἀσφαλὴς ἔσται.» (Παροιμ.) Καὶ πάλιν· σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ» (Αὐτόθι ιδ΄. 16.)[265] Λοιπὸν τί εἴδους καὶ νέα τέχνη ταξιδεύματος εἶναι ἐκείνη ὅπου μεταχειρίζονται οἱ τωρινοὶ ἁμαρτωλοί, οἱ ὁποῖοι λογιάζουν τὸν ἑαυτόν τους, πῶς εὑρίοκονται εἰς ἀσφάλειαν μὲ μόνην τὴν ἐλπίδα χωρὶς τὸν φόβον; Καὶ δὲν στοχάζονται πῶς αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς ὅπου μεταχειρίζονται, ὢν τόσον ἐναντίος εἰς τὸν τρόπον ὅπου μετεχειρίσθησαν οἱ ἅγιοι, ἀποδείχνει φανερὰ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος βεβαιώνει τὴν ψυχὴν πῶς ἔχει νὰ σωθῇ ἐξάπαντος, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ τὴν κολάσῃ· καθὼς βεβαιώνει καὶ ὁ κυνηγὸς τὸ θηρίον, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ τὸ θανατώσῃ. Ὅθεν δὲν εἶναι κανένα παράδοξον πῶς τόσοι καὶ τόσοι χριστιανοὶ πάσχουν καθ’ ἡμέραν καὶ καταποντίζονται, τώρα μὲν εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἁμαρτίας, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν· ἐπειδὴ καὶ δὲν φοβοῦνται, πληροῦται εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ Ἀποστόλου· «ὅταν λέγουσιν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος»· (Α΄. Θεσσαλ. ε΄. 3.) Λοιπὸν θέλει γίνει μεγάλη καὶ πολλὴ ὠφέλεια, ἐὰν παραστήσομεν τὸ κακὸν ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὀλίγος φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ γυρεύσομεν τὴν ἰατρείαν των.

ΜΕΡΟΣ Α΄.
Δύο εἰδῶν φόβους ἠμποροῦμεν νὰ στοχασθῶμεν εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν· ὁ ἕνας φόβος γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα καὶ εἶναι ἴδιος ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου ὅπου μισεῖ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως· καὶ ὁ ἄλλος φόβος γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι ἴδιος ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου ὅπου μισεῖ πρῶτον τὴν ἁμαρτίαν καὶ δι’ αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας μισεῖ καὶ τὴν τιμωρίαν τῆς ἁμαρτίας, ἤγουν τὴν κόλασιν. Ὁ α΄ φόβος εἶναι ἴδιος τῶν ἀρχαρίων· ὁ β΄. εἶναι τῶν τελείων· ἐγὼ ὅμως δὲν ἔχω κατὰ νοῦν νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸν β΄. φόβον, ἀλλὰ δια τὸν α΄. ἢ νὰ εἰπῶ καθαρώτερα, ἔχω νὰ ὁμιλήσω δι’ ἕνα κάποιον φόβον ὅπου εἶναι συνθεμένος καὶ ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὅποιος γυρίσῃ νὰ ἰδῇ εἰς τὴν ὄψιν τῶν τωρινῶν χριστιανῶν, βλέπων πῶς οἱ περισσότεροι φοβοῦνται τόσον ὀλίγον τὸν Θεόν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ φρίξῃ, ἐὰν δὲν ἦναι ὑστερημένος μὲ τὴν ὁλότητα ἀπὸ τὸ λογικόν, ἢ ἀπὸ τὴν πίστιν; Καὶ δὲν βλέπεις πῶς ἐφθάσαμεν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν ὅπου

[265] Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πολυμαθὴς ἐκεῖνος Γεώργιος ὁ Κορέσιος, εἶπε τὸν σοφώτατον καὶ μνήμης ἄξιον ἀληθῶς τοῦτον λόγον· ὅτι δηλαδὴ ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εὑρίσκεται ἀνάμεσα εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ εἰς τὴν ἀπόγνωσιν καὶ τὸν φόβον· διότι ἀπὸ μέρους μὲν τοῦ ἰδικοῦ τους καὶ τῶν ἁμαρτιῶν τους, πρέπει νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ εἶναι ἀπεγνωσμένοι, ὡς μὴ ἔργα ποιήσαντες ἄξια σωτηρίας καὶ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν· ἀπὸ μέρους δὲ τοῦ θείου ἐλέους πρέπει νὰ ἐλπίζουν ὅτι διὰ τοῦ ἐλέους Του καὶ τῶν οἰκτιρμῶν Του θέλουν ἀξιωθῇ σωτηρίας. Ἀλλὰ και ὁ Θεῖος Χρυσόστομος αὐτὸ τοῦτο συνομολογεῖ, ἐν οἷς λέγει· «Προδοσία τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τὸ θαρρεῖν ἑστῶτα καὶ τὸ ἀπογιγνώσκειν κείμενον». Δι’ ὃ τοὺς ἑστῶτας ἀσφαλιζόμενος ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «ὁ δοκῶν ἑστᾶναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ»· καὶ πάλιν· «φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι». (Λόγος περὶ μεταν. ἐξ ἀγροῦ ἐπανήκων).

συγχαίνεται ὁ Ἰώβ, καὶ δὲν φοβούμεθα τίποτε τὸν παντοδύναμον Θεόν, ὡσὰν νὰ μὴ ἠδύνατο νὰ μᾶς κάμη κανένα κακόν; λέγοντες «Κύριος τὶ ποιήσει ἡμῖν; τί ἢ τί ἐπάξεται ἡμῖν ὁ παντοκράτωρ; (Ἰώβ, κβ΄. 17). Δὲν βλέπεις πῶς περισσότερον φοβούμεθα ἕνα βασιλέα τῆς σκηνῆς, (ἤγουν ἐκεῖνον τὸν οὐτιδανὸν ἄνθρωπον ὅπου παρασταίνει καὶ ὑποκρίνεται εἰς τὰς κωμωδίας πρόσωπον βασιλέως,) παρὰ ὅπου φοβούμεθα τὸν βασιλέα ὅλων τῶν βασιλέων τοῦ κόσμου; Δὲν βλέπεις πῶς μὲ ὀλιγωτέραν αὐθάδειαν βλάπτομεν ἕνα ποταπὸν ἄνθρωπον, παρὰ ὅπου βλάπτομεν ἕνα Θεὸν ἄπειρον; Ἀλλὰ και ἐὰν θελήσομεν νὰ καταφρονήσομεν τὸν οὐτιδανότερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, δὲν τὸν καταφρονοῦμεν διὰ τὴν ἀγαθότητα του· μόνον δὲ τὸν Θεὸν καταφρονοῦμεν, διότι εἶναι ἀγαθὸς καὶ μᾶς συγχωρεῖ· καὶ εἶναι τόσοι χριστιανοὶ ὅπου Τὸν βλάπτουν, διότι ἔχουν διὰ βέβαιον πῶς ὁ Θεὸς τοὺς θέλει κάμνει ἀλλέως, παρὰ νὰ τοὺς συγχωρήση. Εἶναι τόσοι χριστιανοὶ ὅπου νομίζουν ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ τὸ νὰ ἔχουν τὸν Θεὸν βοηθόν τους καὶ τὸ νὰ τὸν ἔχουν ἐναντίον τους· ἐπειδὴ ποῖον φόβον τοῦ Θεοῦ δείχνουν πῶς ἔχουν, ἀφοῦ τὸν ἐπαρώργισαν μὲ βαρυτάτας ὕβρεις καὶ ἁμαρτίαι; Αὐτοὶ γελοῦν, καθὼς καὶ πρὶν νὰ Τὸν παροργίσουν· αὐτοὶ κοιμῶνται ἀμέριμνοι· αὐτοὶ γυρεύουν κάθε λογῆς ξεφάντωσιν, καθὼς τὴν ἐγύρευαν καὶ πρὶν νὰ ἁμαρτήσουν, ὅ,τι λογῆς ἔκαναν καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἔβαλαν τὸν ἀδελφόν τους εἰς ἕνα λάκκον διὰ νὰ τὸν θανατώσουν, ἐκάθισαν ὕστερα ἐπάνω εἰς τὰ χείλη τοῦ λάκκου καὶ ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν, ὡσὰν νὰ μὴ ἔκαναν κανένα κακόν «καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔρριψαν εἰς τὸν λάκκον ... ἐκάθισαν δὲ φαγεῖν ἄρτον.» (Γέν. λζ΄ 24). Ἐγὼ λέγω, πὼς αὐτὴ ἡ ψευδὴς καὶ σφαλερὰ βεβαιότης καὶ αὐτὴ ἡ αὐθάδης τόλμη ὅπου ἔχουν πολλοὶ χριστιανοί, εἶναι μία ἀπὸ τὰς πρώτας καὶ καθολικὰς αἰτίας τῆς κολάσεώς των· τὸ ὁποῖον θέλω τὸ φανερώσω καθαρώτερα καὶ μερικώτερα.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ τῆς ζημίας ὅπου προξενεῖ εἰς την σωτηρίαν ὁ ὀλίγος φόβος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ μεγάλη ζημία ὅπου κάμνει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτὴ ἡ σφαλερὰ βεβαιότης καὶ ἀφοβία πολλῶν χριστιανῶν ἠμπορεῖ νὰ περικλεισθῇ εἰς δύο κεφάλαια, α΄. ὅτι ὅποιος εἶναι ἁμαρτωλός, χωρὶς φόβον δὲν ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· καὶ β΄. ὅτι ὅποιος εἶναι δίκαιος, χωρὶς φόβον δὲν ὑπομένει εἰς τὴν δικαιοσύνην Του. Ὅθεν διὰ νὰ ἠμπορέσης νὰ καταλάβης τὴν ζημίαν ὅπου προξενεῖ αὐτὴ ἡ ἀφοβία, κάμνει χρεία νὰ σοὺ παραστήσομεν ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὀμμάτια σου, ὅτι αὐτὴ ἐναντιώνεται κατ᾽ εὐθεῖαν εἰς τὴν ἀρχήν, εἰς τὴν προκοπὴν καὶ εἰς τὴν τελειότητα τῆς αἰωνίου σωτηρίας μας. Ἐναντιώνεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σωτηρίας μας, διότι ὅποιος εἶναι ἁμαρτωλὸς χωρὶς φόβον, δὲν θέλει ἀφήσει τὴν ἁμαρτίαν· «ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Κύριον οὐ δικαιωθήσεται»· (Σειρὰχ) καὶ ὁ λογαριασμὸς εἶναι φανερός· διότι πόθεν γεννᾶται ἐδῶ ἡ ἀφοβία; Λέγουν οἱ θεολόγοι, ὅτι μέρος γεννᾶται ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ μέρος ἀπὸ μωρείαν. Πρῶτον αὐτοὶ οἱ οὕτως ἄφοβοι ὅπου τοὺς φαίνεται πὼς ὁ ᾄδης δὲν ἔγινε δι᾽ αὐτούς, ὑπερηφανεύονται καὶ φαντάζονται διὰ τὸν ἑαυτόν τους, πὼς εἶναι ἕνα μεγάλον πρᾶγμα καὶ οὕτω πληροφοροῦνται, πῶς ὁ Θεὸς θέλει ἔχει κάποιαν ἀντίρρησιν εἰς αὐτοὺς καὶ πὼς θέλει εἶναι συγκαταβατικὸς μὲ αὐτούς, μολονότι καὶ μὲ τοὺς ἄλλους εἶναι αὐστηρός. Κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτούς πιστεύει πῶς ἔχει νὰ γίνη, ὡσὰν ἐκεῖνος ὁ εὐτυχὴς στρατιώτης, ὅπου εἰς τὸν πόλεμον γλυτώνει μόνος καὶ φέρει εἰς τὴν πατρίδα του μήνυμα πὼς ἐνικήθησαν ἀπό τοὺς ἐχθρούς· «ὡς ἐκπεφευγὼς ἀπὸ προσώπου πολέμου»· (Σειρὰχ μ.΄ 8.) καὶ ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν εἶναι εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ καταχθονίου λέοντος, ὅμως κάθηνται ἀναπαυτικὰ ἀμέριμνοι, μὲ τὸ νὰ λογαριάζουν, πὼς ἔχουν νὰ εὕγουν ἀπὸ ἐκεῖ εὐτυχῶς χωρὶς καμμίαν βάσανον· «ὅν τρόπον ὅταν ἐκσπάση ὁ ποιμὴν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ

λέοντος, δύο σκέλη, ἢ λωβὸν ὠτίου». (Ἀμὼς γ΄. 12). Τώρα ποία ἄλλη διάθεσις εὑρίσκεται ἀπὸ αὐτὴν πλέον ἐναντιωτέρα εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀναγκαίως χρειάζεται διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας μας; «Ὁ προλαμβάνων ἐπαίρεται· πρόληψις ἀναίδειας γέννημά ἐστι», λέγει ὁ Τερτυλλιανός. Ἢ πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτὰ τὰ ὑπερήφανα βουνὰ νὰ τὰ βοηθῇ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἔχει συνήθειαν νὰ βοηθῇ μόνον τὰς κοιλάδας τῶν ταπεινῶν;

Αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ ὅπου ἀπὸ ὑπερηφάνειάν τους δὲν φοβοῦνται δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου βλέπει ὁ Θεὸς μὲ ἱλαρὸν καὶ γλυκὺν ὀφθαλμόν, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης· «ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω; Ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους». (Ἡσ. ξς΄. 2)

Δεύτερον, οἱ ἄφοβοι ἁμαρτωλοὶ εἶναι μωροὶ καὶ ἄγνωστοι, διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν μωρείαν τους εἶναι καὶ κακῶς διατεθειμένοι εἰς τὸ νὰ μὴ φοβοῦνται τὸν Θεόν καὶ εἰς τὸ νὰ μεταστρέφουν συχνάκις εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ὅθεν καὶ παρομοιάζουν μὲ ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ὅπου λέγει ὁ Ἀριστοτέλης. (γ΄. Ἠθικ. 7) ὅτι διὰ τὴν μωρείαν τους, δὲν ἐφοβοῦντο κανένα πρᾶγμα, «μωρείας ἕνεκα οὐδὲν φοβοῦνται»· τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ὁρμοῦν μὲ αὐθάδειαν ἐναντίον εἰς ὅλα τὰ ἀστραποπελέκια τῆς Θείας Δικαιοσύνης καὶ δὲν φοβοῦνται τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποία εἶναι «ἄβυσσος πολλή.» (Ψαλμ. λε΄.β΄). Δὲν φοβοῦνται τὰς φοβερὰς παιδείας ὅπου ὥραν πρὸς ὥραν ξεφορτώνει ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς τοὺς ἁμαρτωλούς, ὡσὰν νὰ ἦσαν αὐτοὶ δίκαιοι· καὶ ὅλον αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ἔλλειψιν τῆς γνώσεως ὅπου ἔχουν, καθὼς λέγει ὁ Σολομών· «εἰσὶν ἀσεβεῖς, ὅτι φθάνει πρὸς αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν δικαίων εἶπα ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης». (Ἐκκλ. η΄ 14)[266]. Τώρα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μεταστρέψουν αὐτοὶ ἀπὸ τὴν κακίαν τους εἰς καιρὸν ὅπου ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν τους δὲν θέλουν νὰ φοβηθοῦν οὔτε τὸν φοβερὸν θάνατον, οὔτε τὴν αὐστηρότητα τῆς μελλούσης κρίσεως· οὔτε τὴν αἰωνιότητα τῆς κολάσεως τοῦ ᾅδου; Διότι ὁ φόβος αὐτῶν τῶν τριῶν ὅπου προσμένομεν ἢ ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, εἶναι ὅπου ξεκολλοῦν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν τῆς καρδίας ὅλων μετανοούντων, ὡς εἶπεν ἕνας ἅγιος· «τῷ φόβῳ προσκαλούμεθα τῷ ἔρωτι δικαιούμεθα».[267] Καὶ καθὼς ὅταν ὁ βασιλεὺς θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, στέλλει πρῶτον ἕνα ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας του διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ μὲ βασιλικὰ στολίδια τὸν θρόνον ὅπου ἔχει νὰ σταθῇ· καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτι ὁ βασιλεὺς εἰς ὀλίγην ὥραν ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἕως ὅτου ὁ λαὸς δὲν ἰδῇ τὸν βασιλικὸν ὑπηρέτην νὰ προβάλῃ διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ τὸν θρόνον, λογιάζει πῶς δὲν πηγαίνει ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὡς ὑπηρέτης προηγεῖται τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι βασίλισσα ὅλων τῶν ἀρετῶν· «ὁ φόβος προηγεῖται ἕπεται ἡ δικαιοσύνη»· λέγει ὁ αὐτὸς ἅγιος· ὅθεν ἕως ὅτου αὐτὴ ἡ πρωϊνὴ λάμψις τοῦ θείου φόβου δὲν φανῇ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν θέλει ἀνατείλει εἰς αὐτὴν ὁ ἥλιος τῆς θείας ἀγάπης. Οὕτω λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος , ὅτι ὀλιγοστὰς φορὰς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, οὐδέποτε συνέβη εἰς τὸν καιρόν του νὰ ἀφήσῃ τις τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ νὰ γίνῃ χριστιανός, ἀπὸ ἄλλο αἴτιον, παρὰ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· «σπανίως συνέβη, μᾶλλον δὲ οὐδέποτε,

[266] Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἐξέδωκε τὸ ρητόν· «εἰσὶ παράνομοι οἷς συμβαίνει ὡς πράξασι κατὰ τὰ ἔργα τῶν δικαίων».

[267] Καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος λέγει· «Σολομῶν ἡμῖν ἐνομοθέτησεν, ἀρχὴ σοφίας», τί τοῦτο λέγων ἀρχὴν σοφίας; Τὸν φόβον· οὐ γὰρ ἀπὸ θεωρίας ἀρξαμένους εἰς φόβον χρὴ καταλήγειν. Θεωρία γὰρ ἀχαλίνωτος τάχ' ἂν καὶ κατὰ κρημνῶν ὤσειεν· ἀλλὰ φόβῳ στοιχειουμένους καὶ καθαιρουμένους καὶ ἵν' οὕτως εἴπω λεπτυνομένους εἰς ὕψος αἴρεσθαι· οὗ γὰρ φόβος. Ἐντολῶν τήρησις· οὗ δὲ ἐντολῶν τήρησις, σαρκὸς κάθαρσις τοῦ ἐπιπροσθοῦντος τῇ ψυχῇ νέφους καὶ οὐκ ἐῶντος καθαρῶς ἰδεῖν τὴν θείαν ἀκτῖνα· οὗ δὲ κάθαρσις ἔλλαμψις, ἔλλαμψις δὲ πόθου πλήρωσις» (Λόγος εἰς τὰ Ἐπιφάνεια).

ἵνα τις ἔλθη θέλων γενέσθαι χριστιανός, ὅς οὐκ εἴη τετυμμένος φόβῳ τινὶ τοῦ Κυρίου» ὥστε ὅπου ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ χάρις εἶναι δύο ἀδέλφια δίδυμα καὶ ὅπου εἶναι τὸ ἕνα, ἐκεῖ εὑρίσκεται καὶ τὸ ἄλλο.

Βλέπεις τώρα ἀδελφέ, πῶς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχὴ τῆς σωτηρίας σου; Καὶ πῶς ἡ ἀφοβία ἐναντιώνεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχήν; Ἐὰν δὲ χωρὶς τὸν θεῖον φόβον δὲν δύνασαι οὐδὲ νὰ ἀρχίσῃς τὴν σωτηρίαν σου, πῶς θέλεις δυνηθῇ νὰ τὴν αὐξήσῃς καὶ νὰ τὴν τελειώσῃς χωρὶς αὐτόν; Βέβαια δὲν δύνασαι καθώς σοῦ τὸ ἀποδεικνύει ἡ πίστις καὶ ὁ λογισμός. Τὸ ἀποδεικνύει ἡ πίστις, διότι ἀνίσως καὶ ὁ φόβος εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλης τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς· «ἀρχὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν» (Σειρὰχ α΄. 15.) εἶναι φανερόν, ὅτι ὄχι μόνον δὲν θέλεις δυνηθῇ νὰ ἀρχίσῃς αὐτὴν τὴν οἰκοδομήν, ἀλλ' οὔτε θέλεις δυνηθῇ νὰ ὑπάγῃς παρεμπρὸς καὶ νὰ δώσῃς εἰς αὐτήν, ἐκείνην τὴν στερέωσιν ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν διαμονὴν καὶ τελειότητα· «στέφανος σοφίας, φόβος Κυρίου». (Σειράχ α΄. 18.) διότι ὁ φόβος εἶναι ὅπου κατορθώνει τὸ πᾶν, αὐτὸς δίδει ἀρχὴν εἰς τὰς ἀρετάς· αὐτὸς δίδει εἰς αὐτὰς τὴν αὔξησιν· αὐτὸς δίδει εἰς αὐτὰς καὶ τὴν τελειότητα. Ὅθεν μὲ κάθε δίκαιον ἔλεγεν ὁ ἄνω εἰρημένος ἅγιος, πὼς ἔμαθεν ἀπὸ τὴν δοκιμήν, ὅτι διὰ νὰ ἑτοιμασθῇ τινὰς νὰ δεχθῇ τὴν χάριν καὶ διὰ νὰ τὴν διαφυλάττῃ καὶ διὰ νὰ τὴν ἀναλάβῃ ὅταν τὴν χάσῃ, δὲν εἶναι ἄλλο μέσον καλλίτερον εἰς κάθε καιρὸν καθὼς εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· «ἐν ἀληθείᾳ ἔμαθον οὐδὲν δραστικώτερον εἶναι εἰς τὸ ἀξιωθῆναι τινὸς χάριτος ἢ διαφυλάξαι ἢ ἀναλαβεῖν, τοῦ ἐν παντὶ χρόνῳ παρίστασθαι ἐνώπιον Κυρίου· οὐκ ἐν τῷ πολλὰ εἰδέναι, ἀλλ' ἐν τῷ πολλὰ φοβεῖσθαι». Σοῦ τὸ ἀποδεικνύει ἀκόμη καὶ ὁ λογαριασμός· διότι ὅποιος φοβεῖται, φυλάττεται ἀπό τοὺς κινδύνους· «ὁ φοβούμενος ὀρρωδεῖ, ἵνα μὴ αὖθις ἁμαρτήσῃ» (Αὐγουστ. λόγ. δ΄ εἰς τὴν Ἐπιστ. Ἰωάν.) καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅποιος δὲν φοβεῖται, βάνεται εἰς κάθε κίνδυνον καὶ ἀκολούθως εἰς κάθε εἶδους πτῶσιν· «ὁ ἀλαζονευόμενος ἧττον αἰδεῖται, ἧττον προβλέπει, μᾶλλον δὲ κινδυνεύει» (Τερτυλλιαν. κεφ. δ΄) καὶ ἰδὲ το καθαρῶς εἰς μίαν πολιτείαν ὅταν σαλεύῃ ἀπὸ σεισμοὺς καὶ ὅταν παύσουν οἱ σεισμοί, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ σεισμοῦ ὅλοι εἶναι δοσμένοι εἰς δεήσεις· ὅλοι εἰς εὐχάς· ὅλοι μετανοοῦν καὶ ἐξομολογοῦνται, καταπαύουν οἱ χαιρετισμοί, τὰ σεργιάνια, τὰ παιγνίδια, αἱ συναναστροφαί, τὰ συμπόσια κτλ. καὶ ὅλη ἡ πόλις ἐκείνη μεταβάλλεται εἰς μίαν ἄλλην μετανοοῦσαν πόλιν τῆς Νινευΐ τὰ ὁποῖα ὅλα πάλιν τὰ ἐπαναλαμβάνουν, ἀφ' οὗ περάσουν ἐκεῖνοι οἱ φοβεροὶ σεισμοί. Τοῦτο τὸ ἴδιον ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν· διότι ἀφ' οὗ σαλευθῇ καὶ αὐτὴ καὶ ταραχθῇ ἀπὸ ἕνα ἅγιον φόβον πῶς ἔχει νὰ κολασθῇ, παρευθὺς μακρύνεται ἀπὸ τὰς ἀναπαύσεις τοῦ κόσμου· δίδεται μὲ μεγάλην προθυμίαν εἰς τὰ καλὰ ἔργα· μετανοεῖ· κλαίει λυπεῖται καὶ ἐνθυμεῖται ἐξ ὅλης καρδίας τὸν Θεόν, καθὼς ἔκαμνε καὶ ὁ καλὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς Ἰωσαφάτ, ὁ ὁποῖος καθὼς ἐφοβήθη, ἐδόθη παρευθὺς ὅλος εἰς τὸν Θεὸν· «καὶ ἐφοβήθη καὶ ἔδωκεν Ἰωσαφὰτ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐκζητῆσαι τὸν Κύριον καὶ ἐκήρυξε νηστείαν ἐν παντὶ Ἰούδα.» (Β΄ Παραλειπ. κ΄. 5).

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ θαυμάζεταί τις, ἀνίσως καὶ ὁ διάβολος γυρεύει μὲ κάθε ἐπιμέλειαν νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν τῶν ἁμαρτωλῶν αὐτὸν τὸν ἅγιον φόβον· διότι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοῦ συνέβη πολλὰ καλὰ εἰς τὸν πρῶτον πειρασμὸν ὅπου ἔκαμνε μὲ τὴν Εὔαν· ἐπειδὴ καὶ παρευθὺς ἔβγαλεν ἀπὸ αὐτὴν τὸν φόβον τῆς τιμωρίας, λέγοντάς της· «οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γεν. γ΄. .4)· ἤγουν δὲν εἶναι ἀληθινὸν πῶς ὅταν φάγετε ἀπὸ τὸ ξύλον θέλεται ἀποθάνει, ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς καὶ δὲν θέλει σᾶς καταδικάσει εἰς θάνατον διὰ τόσον ὀλίγον σφάλμα. Καὶ μὲ τοῦτο παίρνοντας ἀπὸ αὐτὴν τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν ἀρετῶν ἤτοι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν ἔκαμνε νὰ πέσῃ χωρὶς κόπον. Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ πρώτη καὶ καθολικὴ τέχνη ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος διὰ νὰ κάμνῃ τοὺς χριστιανοὺς νὰ πίπτουν παίρνοντας ἀπὸ αὐτοὺς τὸν φόβον καὶ βεβαιώνοντάς τους μὲ τό· «οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»· ἤγουν δὲν ἔχετε νὰ καταδικασθῆτε διότι

ὁ Παράδεισος ἔγινε διὰ τοὺς ἀσεβεῖς. Ὅθεν ἀνίσως καὶ δὲν ὑπάγουν εἰς τὸν Παράδεισον οἱ χριστιανοί, ποῖος ἔχει νὰ ὑπάγῃς ὁ Θεὸς εἶναι πολυεύσπλαγχνος καὶ δὲν τοὺς κολάζει, ἀνίσως καὶ ὁ Θεὸς ἐσυνερίζετο τὰς ἁμαρτίας, ὁ κόσμος ἕως τώρα ἦτον τελειωμένος· ἢ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἔχουν νὰ σωθοῦν ἢ δὲν σώνεται κανένας. Μὲ αὐτὰς καὶ ἄλλας παρομοίας μωρείας, ὅπου νομίζουν οἱ ἁμαρτωλοὶ πῶς εἶναι ἀπόκρυφα μιᾶς ἐξαιρέτου σοφίας των, τοὺς κάμνει ὁ διαβόλος νὰ πιστεύουν, ὅτι τὸ νὰ σωθοῦν εἶναι ἕνα ἔργον πολὺ εὔκολον· ἕνα ἔργον ὅπου δὲν χρειάζεται κανένα κόπον, οὔτε καμμίαν φροντίδα καὶ ἕνα ἔργον ὅπου ἀποκτᾶται ἀφ' ἑαυτοῦ του καὶ κάθε κόπος εἶναι μάταιος. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπου αὐξάνει τὸ κακὸν περισσότερον εἶναι ὅπου, ἀφ' οὗ ὁ διάβολος σηκώσῃ ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὸν ἅγιον φόβον τοῦ Θεοῦ, προσθέτει εἰς αὐτοὺς τὸν φόβον τοῦ κόσμου καὶ τοὺς κάμνει νὰ φοβοῦνται νὰ μὴ χάσουν τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου· καὶ τοιουτοτρόπως καθ' ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς φοβεῖται περισσότερον νὰ μὴ χάσῃ ἕνα οὐτιδανὸν πρᾶγμα τοῦ κόσμου, παρὰ νὰ χάσῃ τὴν ψυχήν του. Φοβεῖται περισσότερον ἕνας εὐγενὴς νὰ χάσῃ τὴν πρόσκαιρον τιμήν, παρὰ νὰ χάσῃ τὸν Παράδεισον. Φοβεῖται περισσότερον ἕνας ἀκόλαστος τὸ στραβὸν βλέμμα τῆς ἀγαπητικῆς του, παρὰ ὅλους τοὺς φοβερισμοὺς ὅπου κάμνει ἐναντίον τῶν παρανόμων ἕνας Θεὸς Παντοδύναμος· καθὼς ἔκαμνε καὶ ὁ Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐφοβεῖτο πῶς ἔγινεν ἐχθρός τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράβασιν καὶ φονεὺς ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὅπου ἀπὸ αὐτὸν ἔμελλε νὰ γεννηθῇ, ἀλλ' ἐφοβεῖτο διότι ἦτο γυμνός· «ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι καὶ ἐκρύβην». (Γένεσ. γ΄. 10.).

ΜΕΡΟΣ Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τοῦ ὀλίγου φόβου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ α΄. ἰατρεία τοῦ ὀλίγου φόβου τοῦ Θεοῦ εἶναι, ἐκείνη ὅπου εἶναι κοινὴ εἰς ὅλα τὰ κακά· ἤγουν τὸ νὰ προστρέξομεν μὲ ταπείνωσιν καὶ μὲ καρτερίαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ μέσου τῆς προσευχῆς, ζητοῦντες ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ φόβον καὶ λέγοντες «καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου, ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην» (Ψαλμ. ριη΄. 119) καὶ σημείωσαι εἰς αὐτὰ τὰ ὡραῖα λόγια τοῦ Προφήτου δύο ἀληθείας ὅπου εἶναι τόσον ἄγνωστοι ἀπό τοὺς ἁμαρτωλοὺς διὰ τὴν μωρείαν τους· Ἡ α΄. εἶναι ὅτι ὁ θεῖος φόβος ὅπου ἔχει ὁ ἁμαρτωλὸς γίνεται αἰτία νὰ τὸν εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν δέησίν του, καθὼς τὸ παρασταίνει ὁ Δαβὶδ λέγων· «ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην»· διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι κανένα πρᾶγμα ἄξιον διὰ καταφρόνησιν καὶ ὀλίγην φροντίδα οὔτε εἶναι πάθος διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω γυναικεῖον καὶ σχεδὸν αἰσχρόν, ἀλλ' εἶναι ἕνα χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅπου γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ χιλίας εὐλογίας καὶ τὴν κατασταίνει πλέον εὐκολομεταχείριστον ὄργανον εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς θείας ἐμπνεύσεις· Ὅθεν πρέπει νὰ ἑτοιμασθῇ τις διὰ νὰ δεχθῇ αὐτὸ τὸ μεγάλο χάρισμα, ὥστε ὁ φόβος ὅπου λάβῃ ὡς χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ γίνεται μισθὸς καὶ πληρωμὴ τοῦ φόβου ὅπου αὐτὸς ἀπέκτησε διὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἰδίου του κόπου. Ἡ ἄλλη ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ εὐχαριστεῖται τις νὰ στέκῃ εἰς ἕνα βαθμὸν αὐτοῦ τοῦ φόβου, ἀλλὰ νὰ πηγαίνῃ πάντοτε παρεμπρὸς εἰς αὐτὸν καθαρίζοντάς τον ὁμοῦ καὶ αὐξάνοντάς τον, «καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην». Λοιπὸν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἴδιον μόνον τῶν ἀρχάριων, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ὅσῳ πλέον περισσεύουν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν αἰωνίων πραγμάτων τόσῳ περισσότερον στέκουν μὲ φόβον καὶ φροντίδα διὰ τὸ ἄδηλον τέλος καὶ διὰ τὴν φυσικήν τους τρεπτότητα «ἄνθρωπος σοφός, ἐν παντὶ εὐλαβηθήσεται». (Σειρὰχ ιη΄ 27). Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος φοβεῖται εἰς ὅλα τὰ πάντα, καὶ δὲν κρίνει ποτὲ τὸν ἑαυτόν του ἀσφαλῆ καὶ βέβαιον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ἕως ὅτου δὲν βάλῃ τὸν πόδα

του μέσα εἰς τὴν πόρταν τοῦ παραδείσου[268] καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν διδάσκων τοὺς μαθητάς του ὁ Κύριός μας, τοὺς λέγει δύο φορὰς νὰ φοβοῦνται τὴν θείαν δικαιοσύνην· «φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν· ναὶ λέγω ὑμῖν τοῦτον φοβήθητε». (Λουκ. ιβ΄. 5.)· ὡσὰν νὰ μὴ ἠμπορῇ ποτὲ τις σχεδὸν νὰ τὴν φοβῆται ἀρκετὰ καὶ καθὼς πρέπει.

Ἡ β΄. ἰατρεία τοῦ ὀλίγου φόβου εἶναι τὸ νὰ κόψῃ τις τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ· αὐτὴ ἡ αὐθάδεια τῶν ἁμαρτωλῶν προέρχεται ἀπὸ δύο ἀγνωσίας καὶ διὰ τοῦτο οἱ μωροὶ δὲν ἠξεύρουν, οὔτε τί εἶναι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, οὔτε τί εἶναι ἡ δικαιοσύνη Του. Τὴν πρώτην ἀγνωσίαν τὴν ἤλεγξεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀπόστολος, ἐκεῖ ὅπου λέγει «ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστόν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν σὲ ἄγει» (Ρωμ. β΄. 4). Τὴν δευτέραν ἀγνωσίαν τὴν ἐφανέρωσε πλέον καθαρὰ ὁ Κύριός μας, εἰς τὸν ὕστερον λόγον ὅπου εἶπε μετὰ τὸ δεῖπνον· «πάτερ δίκαιε καὶ ὁ κόσμος σὲ οὐκ ἔγνω.» (Ἰω. ιζ΄. 25.)· τὰς ὁποίας ἀγνωσίας πρέπει νὰ τὰς φανερώσομεν ἐδῶ μὲ ἐπιμέλειαν διὰ νὰ ἐπιτύχομεν τὴν ποθουμένην ἰατρείαν. Ἡ πρώτη ἀγνωσία τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι, ὅπου θαρροῦν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς ὁποίας α΄. δὲν ἠξεύρουν τὶ πρᾶγμα εἶναι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ· β΄. δὲν ἠξεύρουν πόσα εἶναι τὰ ἀποτελέσματά της· καὶ γ΄ δὲν ἠξεύρουν τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον κινεῖται νὰ ἐνεργῇ. Αὐτοὶ ὅπου ἔχουν πάντοτε εἰς τὸ στόμα τους τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτὴν συσταίνουν καὶ σχηματίζουν εἰς τὸν νοῦν τους μίαν ἀσφάλειαν, διὰ νὰ Τὸν βλάπτουν μὲ περισσοτέραν ἐλευθερίαν, αὐτοὶ βέβαια δὲν καταλαμβάνουν τί εἶναι αὐτὴ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, διότι στοχάζονται πῶς αὐτὴ εἶναι μία ἀφροντισία τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ πώς, καθὼς βλάπτεται ὀλίγον ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν κακίαν τούτου τοῦ ἐπιγείου κόσμου, οὕτως ὀλίγον ἀκόμη φροντίζει διὰ νὰ τὴν τιμωρήσῃ. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ διεστραμμένοι λογισμοὶ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ὅπου εἶναι τόσον μακρὰν ἀπό τοὺς λογισμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὅσον εἶναι μακρὰν ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν· «ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδός μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου.» (Ἡσ. νε΄. 9). Βέβαια ὁ Θεὸς μολονόνι καὶ εἶναι ἄκρος θαυμαστὸς εἰς ὅλας Του τὰς θείας τελειότητας, φαίνεται ὅμως πῶς δὲν ἐμφανίζεται θαυμασιώτερος εἰς καμμίαν ἄλλην, ὡσὰν εἰς τὴν ὑπομονὴν ὥστε ὅπου καὶ Αὐτὸς ὁ ἴδιος φαίνεται σχεδὸν ὅτι θαυμάζεται «ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι καὶ ὑμεῖς υἱοὶ Ἰακὼβ οὐκ ἀπέχεσθε ἀπὸ τῶν ἀδικιῶν τῶν πατέρων ὑμῶν». (Μαλαχ. γ΄. 6). Δηλαδὴ ἐγὼ ὅπου εἶμαι ἕνας Θεὸς τόσον μέγας καὶ κάμνω τόσην ὑπομονὴν καὶ δὲν σᾶς παιδεύω καὶ ἐσεῖς ὅπου εἶσθε τόσον οὐτιδανοί, διατὶ δὲν ἀπέχετε ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σας, αἱ ὁποῖαι κινοῦσι καταπάνω σας τὴν ὀργήν μου; Τὸ νὰ εὐεργετῇ τις· τὸ νὰ εἶναι ἐλεύθερος· τὸ νὰ βοηθῇ τοὺς ταλαιπώρους, αὐτὰ εἶναι βέβαια δόξα τῶν μεγιστάνων καὶ ἀποτελέσματα τῆς ὑψηλῆς των καταστάσεως· ἀλλὰ τὸ νὰ ὑπομένουν αὐτοὶ μὲ εἰρήνην ἐκεῖνο ὅπου εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν θέλησίν τους, τοῦτο φαίνεται μία ἀρετὴ ὅπου κατὰ κάποιον τρόπον δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν βαθμόν τους. Διὰ τοῦτο θαυμάζει ὁ κόσμος τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας Φίλιππον, ὁ ὁποῖος ἠγρύπνησεν ἕως τὸ μεσονύκτιον γράφοντας μὲ τὸ

[268] Οὕτω μᾶς διηγεῖται ὁ Μέγας Παφνούτιος ὁ μαθητὴς Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου. Ἀφοῦ ἐκοιμήθη ὁ Ἅγιος Μακάριος καὶ ἡ θεία αὐτοῦ ψυχὴ ἀνήρχετο εἰς τὰ οὐράνια, κατεχόμενη ὑπό τοῦ λαμπροτάτου ἐκείνου Χερουβείμ, τὸ ὁποῖον ὡδήγει αὐτόν καὶ ἐφώτιζεν εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, ἡ πρώτη φάλαγξ τῶν ἐναερίων δαιμόνων ἐμακάριζεν αὐτόν λέγουσα· «ἰδοὺ νῦν ἐξέφυγες τὰς χεῖρας ἡμῶν»· ὁ δὲ Μακάριος οὔτε οὖν ἐξέφυγον εἶπεν, ἀλλ' ἔτι φοβοῦμαι· εἶτα ἡ δευτέρα φάλαγξ τὸ αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ ὅσιος ὡσαύτως ἀπεκρίνατο. Ἀλλὰ καὶ ὅτε ἔμελλε νὰ ἔμβη εἰς τὰς θύρας τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν ἐμακάριζον αὐτόν οἱ δαίμονες· ὁ δὲ ἅγιος ἀπεκρίθη· ἀκόμη χρείαν ἔχω διὰ νὰ φύγω ἀπὸ τὰς χεῖρας σας· ὅταν ὅμως ἐμβῆκεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔμειναν ἔξω οἱ δαίμονες, τότε μόνον ἐξεθάρρευσε καὶ τοὺς εἶπε· ναὶ τώρα ἐγλύτωσα ἀπὸ τὰς τέχνας σας καὶ ἐγὼ μὲν ἐμβῆκα εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, ἐσεῖς δὲ οἱ κατηραμένοι, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον». (Παρὰ τῇ α΄. ὑποθέσει τῇ ὑπὸ Ἰωάννου Ἀντιοχείας συλλεχθείσῃ).

χέρι του μίαν μεγάλην καὶ διεξοδικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· ἔπειτα ἀφοῦ τὴν ἐτελείωσε, βλέπων πῶς ὁ ὑπηρέτης ἀπὸ τὸ θάμπωμα τῆς νυκτὸς ἐλανθάσθη καὶ ἔχυσεν ἀντὶ διὰ ἄμμον τὸ μελάνι ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιστολήν, δὲν ἤνοιξε τὸ στόμα νὰ τοῦ λαλήσῃ, ἀλλὰ μόνον ἐζήτησεν ἄλλο χαρτὶ καὶ μετέγραψε τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν ἄλλην μίαν φοράν. Τώρα κρῖναι ἐσύ, πόσον ἤθελεν εἶναι θαυμάσιος αὐτὴ ἡ ὑπομονὴ τοῦ βασιλέως, ἀνίσως καὶ ὑπηρέτης ἤθελε τὸ κάμνει ἐπιταυτοῦ; Καὶ ἀνίσως ἤθελε τὸ κάμνει πολλὰς φορὰς· καὶ ἀνίσως ἤθελε τὸ κάμνει, γνωρίζοντας ὅτι ὁ βασιλεὺς ἤθελε βλαφθῇ πολλὰ ἀπὸ τοῦτο· μὲ ὅλον τοῦτο ὅλα αὐτὰ τὰ περιστατικὰ ἐὰν καὶ ἤθελαν βαρύνει ἐπ' ἄπειρον τὴν ὑπομονὴν τοῦ ρηθέντος βασιλέως, πάλιν δὲν ἤθελαν εἶναι οὔτε κἄν ἕνας ἴσκιος τῆς ὕβρεως ὅπου γίνεται εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ὑπομονῆς ὅπου μεταχειρίζεται ὁ Κύριος, εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἁμαρτίαν. Φαίνεται πῶς ὅλαι αἱ τελειότητες τοῦ Θεοῦ παρακινοῦνται, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω, εἰς τὸ νὰ κάμνουν ἐκδίκησιν διὰ τὴν ὕβριν ὅπου λαμβάνουν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· Ὅθεν στοχάσου πόσον μεγάλη καὶ κραταιὰ εἶναι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ ὅπου τὰς ἐμποδίζει, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης «ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ» (Ψαλμ. ρβ΄. 11.) καὶ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ δύναμις τῆς τοιαύτης του εὐσπλαγχνίας. Ἡ ὑπομονή, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται εἰς ἡμᾶς ὅπου τὸν βλάπτομεν καὶ ἡ δύναμις, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται εἰς τὸν ἑαυτόν του ὅπου μᾶς ὑποφέρει· διὰ τοῦτο λέγει ὁ Προφήτης· «Κύριος μακρόθυμος καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. (Ναοὺμ α΄. 3.) Καὶ ταῦτα πάντα μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς διὰ νὰ ὑποφέρῃ μίαν μοναχὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ἐὰν διὰ μίαν ἁμαρτίαν μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς τόσα, στοχάσου πλέον ἐσὺ ἀδελφέ, πόσον μεγάλον ἔργον θέλει εἶναι, τὸ νὰ ὑπομείνῃ καὶ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὄχι μίαν μοναχὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ ἀναριθμήτους ἁμαρτίας ὅπου ἐκάμαμεν καὶ ἐμετακάμαμεν τόσας καὶ τόσας φορὰς ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς Του, ἡμεῖς τὰ οὐτιδανὰ καὶ ἀχάριστα κτίσματά Του, εἰς ἕναν καιρὸν ὅπου Αὐτὸς μὲ ἕνα μόνον Του βλέμμα δύναται νὰ κάμνῃ τὴν ἐκδίκησιν.

Ἰδὲ λοιπὸν τώρα πόση μεγάλη εἶναι ἡ ἀγνωσία τῶν ἁμαρτωλῶν, οἵτινες λογαριάζουν, πῶς εἶναι ἕνα οὐδὲν ἡ συγχώρησις ὅπου λαμβάνουν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὰς ὑπερβολικὰς ἁμαρτίας των· καὶ ἡ συμπάθεια διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ πέσουν εἰς τὸν ᾅδην εὐθὺς ὅπου ἁμαρτήσουν, καθὼς ἦτο τὸ δίκαιον. Ἐκεῖνο δὲ ὅπου αὐξάνει περισσότερον αὐτὴν τὴν ἀγνωσίαν τους εἶναι, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ δὲν ἠξεύρουν πόσας φοράς ὁ Θεὸς ἔχει νὰ τοὺς συμπαθήσῃ· ὅτι μολονότι καὶ ἡ ἀγαθότης καὶ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν παρακινεῖται νὰ μᾶς συμπαθῇ, εἶναι ἀπεριόριστος· ὅμως εἶναι περιορισμένον καὶ διορισμένον πόσας φοράς ἔχει νὰ μᾶς συγχωρήσῃ· «πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέταξας.» (Σοφ. ια΄ 20). Ἐκεῖνος ὅπου μετρᾷ τὸ τρέξιμον τῶν ἀνέμων καὶ σταθμίζει τὰ ὅρια τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, ἐκεῖνος ὁ ἴδιος μετρᾷ καὶ τὸ τρέξιμον τῶν ἰδικῶν μας παθῶν καὶ σταθμίζει τὰ ὅρια τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων· «μέχρι τούτου ἐλεύσῃ καὶ οὐχ ὑπερβήσῃ, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσεταί σου τὰ κύματα». (Ἰὼβ λη΄. 11.). Αὐτὸ εἶναι βέβαιον, λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος καὶ συμπεραίνεται ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τῆς Θείας Γραφῆς· «βέβαιος ὁ τῶν ἁμαρτωλῶν τρόπος ἐστί, καὶ τὸ μέτρον τοῦ Θεοῦ δείκνυται τὴ μαρτυρία αὐτοῦ». Ἰδὲ λοιπὸν ἀνίσως καὶ δὲν εἶναι ἀναίσθητοι ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ ὅπου ἀκολουθοῦν νὰ φορτώνονται μὲ νέας καὶ νέας ἁμαρτίας μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄπειρος. Ἄπειρος εἶναι ναί, ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' αἱ συμπάθειαι Αὐτοῦ ἔχουν τέλος· καὶ ποῖος ἠξεύρει εἰς πόσον ἔχει νὰ τελειώσῃ ὁ ἀριθμός των; Ὥστε ὅπου ἐκεῖνος ὁ Δεσπότης ὅπου σὲ ὑπέφερεν ἕως τώρα, νὰ μὴ θέλῃ νὰ σὲ ὑποφέρῃ πλέον εἰς τὸ ἑξῆς· καθὼς Αὐτὸς μόνος διὰ τοῦ Προφήτου τὸ ἐδηλοποίησε λέγων «ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Δαμασκοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτούς». (Ἀμὼς α΄ 3).

Οἱ ἄγνωστοι ὅμως ἁμαρτωλοὶ ἀκολουθοῦν μετὰ χαρᾶς νὰ ξεσχίσουν τὸν χιτῶνα τῆς ἀθωότητος των, (μολονότι καὶ ὁ Χριστὸς νὰ τοὺς τὸν ἔπλυνε διὰ τοῦ αἵματός Του)· μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς θέλουν λάβει ἄλλον καινούργιον κατὰ τὴν ὄρεξίν των· καὶ προσθέτουν εἰς τὴν ταλαίπωρόν τους ψυχὴν μολυσμοὺς ἐπάνω εἰς μολυσμούς, μὲ τὴν ἐλπίδα , ὅτι τὰ μυστήρια θέλουν ἀκολουθεῖ πάντοτε νὰ τοὺς καθαρίζουν καὶ πίπτουσι χαίροντες εἰς τὴν θάλασσαν, μὲ τὸ θάρρος πὼς ἔχουν νὰ εὕρουν βοηθὸν μίαν σανίδα, τὴν ὁποίαν ἀγκαλιασμένοι ἔχουν νὰ εὕγουν εἰς τὸν λιμένα. Ἀχ! Καὶ δύναται νὰ εὑρεθῇ μεγαλυτέρα ἀγνωσία ἀπὸ αὐτήν; Ἀλλὰ ἀνίσως καὶ πληρωθῇ τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτιῶν σου ταλαίπωρε καὶ ἄγνωστε ἁμαρτωλέ, τί θέλει γίνει διὰ σέ; Ἀνίσως καὶ ἡ ἁμαρτία ὅπου τώρα μελετᾷς νὰ κάμνης εἶναι ἡ ὁλοϋστερινὴ τῆς ὑπομονῆς τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν δὲν θέλει ὑπομείνει, τί μέλλεις νὰ πάθῃς; Στοχάσου πὼς περιπατεῖ ἥσυχα ἕνα ὡρολόγιον μὲ ὅλους του τοὺς τροχούς, ἕως νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἔχει διὰ νὰ κτυπήσῃ ἡ ὥρα, ἀλλὰ ὅταν φθάσῃ ἐκεῖ, παρευθὺς ὅλοι οἱ τροχοὶ κινοῦνται καὶ γίνονται ἄνω κάτω, χωρὶς νὰ ἠμποροῦν πλέον νὰ κρατηθοῦν· τοιουτοτρόπως θέλει κάμνει καὶ ὁ Θεὸς μὲ ἐσένα· σὲ ὑπομένει ἕως εἰς ἕνα μέτρον καὶ καιρὸν, ἔπειτα βλέποντάς σε ἁμαρτάνοντα ὁλοένα, δὲν θέλει σὲ ὑπομείνει πλέον, ἀλλὰ θέλει κινήσει καταπάνω σου τὴν ὀργὴν του καὶ θέλει σὲ ἀφήσει νὰ πέσῃς εἰς τὸν ᾅδην ἀδιόρθωτος καὶ ἀμετανόητος· «ἐσιώπησα, μὴ καὶ ἀεὶ σιωπήσομαι καὶ ἀνέξομαι; Ὡς ἡ τίκτουσα ἐκαρτέρησα, ἐκτήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα». (Ἠσ. μβ΄. 14). Τοῦτο τὸ ἴδιον γίνεται καὶ εἰς τὰς θείας χάριτας τοῦ Θεοῦ ὅπου εἶναι τόσον ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν τῶν ἁμαρτωλῶν· διότι ὁ Θεὸς τὰς δίδει ἅπαξ καὶ δίς, καὶ πολλάκις εἰς τοὺς ἁμαρτωλούς, διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν μετάνοιαν, ἀλλ' ὅταν ἰδῇ αὐτοὺς πῶς τὰς κακομεταχειρίζονται, τὰς τραβήξει ὀπίσω καὶ τοὺς τὰς ὑστερεῖ. Καὶ μολονότι εἶναι ἀληθινόν, πὼς αὐταὶ αἱ χάριτες ἐπάνω εἰς τὴν πηγήν τους, (ἥτις εἶναι ἡ θεία ἀγαθότης) καὶ αἱ ἀξιομισθίαι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἄπειροι, ὅμως κάτω εἰς τοὺς ῥύακας ὅπου τρέχουν, ἔχουσιν ἀριθμὸν καὶ σταθμὸν καὶ μέτρον «πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ διέταξας». (Σοφ. ια΄. 20). Διότι καθὼς ὁ Θεὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι φιλάργυρος, ἔτσι δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἄσωτος· ἤγουν ἀκράτητος εἰς τὰς χάριτάς Του· ὅθεν καὶ ἀριθμεῖ ἐκεῖνα τὰ τόσον τίμια χαρίσματα, ὅπου θέλει νὰ σοῦ δώσῃ. Καὶ καθὼς ὁ Θεὸς εἶναι πάνσοφος, οὕτω πανσόφως καὶ τὰ ζυγιάζει· καὶ καθὼς εἶναι μέτρον καὶ ὅρος τῶν πάντων, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Θεῖος Διονύσιος, οὕτω μὲ ὅρον καὶ μέτρον καὶ τὰ μετρᾷ ἀλλ' οἱ ἁμαρτωλοὶ μὲ τὸ νὰ μὴν ἠξεύρουν αὐτὰ τὰ ἰδιώματα του Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἀκολούθως δὲν ἠξεύρουν καὶ τί εἶναι ἡ θεία εὐσπλαγχνία καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματά της, ὅθεν πίπτουν καὶ μεταπίπτουν κάθε ἡμέραν εἰς τὰς ἁμαρτίας καὶ τέλος πάντων κολάζονται.

Τελευταῖον οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουν μεγάλην ἀγνωσίαν ἐπάνω εἰς τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν τῆς θείας εὐσπλαγχνίας, διὰ τὸν ὁποῖον αὐτὴ κινεῖται νὰ μᾶς συμπαθῇ ὅταν ἁμαρτήσωμεν. Τοῦτος δὲ εἶναι, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὲ τὴν τελείαν αὐτῆς ἀποχήν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· «ἀγνοεῖς ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;» (Ρωμ. β΄ 4). Ἐπειδὴ ἡ ἁμαρτία εἶναι ὁ μόνος καὶ καθολικὸς ἐχθρός τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς δὲν μισεῖ κυρίως ἄλλο, παρὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ διὰ τὴν ἁμαρτίαν μισεῖ καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν ὅπου τὴν κάμνει· «μισητὰ Θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ». (Σοφ. ιδ΄. 9.). Διὰ τοῦτο καὶ ἔχει ἀποφασισμένον ἕνα ἀπὸ τὰ δύο, ἢ νὰ φθείρῃ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν διὰ τῆς μετανοίας, ἢ νὰ φθείρῃ τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς κολάσεως· ὅθεν μεταχειρίζεται κάθε τρόπον διὰ νὰ τελειώσῃ αὐτὸν τὸν σκοπόν του. Καὶ λοιπὸν εἰς τὴν πρώτην παρουσίαν κατέβη ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν ὡς Λυτρωτὴς διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τοὺς ἁμαρτωλούς, κηρύττοντας εἰς αὐτοὺς μετάνοιαν· θέλει καταβῇ καὶ ἄλλην μίαν

φορὰν εἰς τὴν Δευτέραν Παρουσίαν ὡς Κριτὴς διὰ νὰ φθείρῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, στέλλοντάς τους εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον· καὶ ὅσον ἐφάνη ἀκατανόητος εἰς τὸ νὰ μᾶς ἀγαθοποιήσῃ μὲ τὴν πρώτην Του παρουσίαν, ἄλλο τόσον θέλει φανῆ ἀκατανόητος καὶ εἰς τὸ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ μὲ τὴν Δευτέραν Του Παρουσίαν. Τὸ τέλος λοιπὸν καὶ ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον σὲ συμπαθεῖ καὶ σὲ προσμένει ὁ Δεσπότης εἶναι ὄχι διὰ νὰ ἁμαρτάνῃς ὁλοένα κάμνοντας τὸ τέλος μιᾶς ἁμαρτίας ἀρχὴν ἄλλης ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ διὰ νὰ ἀνταποδώσῃς εἰς τὸν Θεὸν τόσην πίστιν καὶ ἀγάπην ὅσην ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν ἔδειξας εἰς Αὐτὸν μὲ τὰς προτέρας ἁμαρτίας σου· διὰ τοῦτο ἐρώτησε καὶ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον τρεῖς φορὰς ἐὰν Τὸν ἀγαπᾷ· «Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπᾷς Με πλεῖον τούτων;» (Ἰω. κα΄. 15)· διότι καὶ τρεῖς φορὰς τὸν ἠρνήθη προτήτερα, δείχνοντας εἰς Αὐτὸν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς μὲ τοῦτο ὅτι τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς ὅπου τοὺς ὑποφέρει εἶναι διὰ νὰ πληρώσουν μὲ ἄλλην τόσην θερμότητα μετανοίας καὶ ἀγάπης τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν ὅπου ἔπραξαν.

Λοιπὸν διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς διὰ τοῦτο μάλιστα πρέπει νὰ Τὸν φοβῆσαι· ἐπειδὴ διὰ νὰ εἶναι ἀγαθὸς διὰ τοῦτο μισεῖ τοὺς κακοὺς καὶ ἀκολούθως μισεῖ καὶ ἐσένα ὅπου εἶσαι κακός. Ἂν δὲν ἤθελε μισεῖ τοὺς κακοὺς βέβαια δὲν ἤθελεν εἶναι ἀγαθός· διότι εἶναι ἀγαθός ὁ Θεός, διὰ τοῦτο γίνεται κάθε σου σφάλμα βαρύτερον καὶ μεγαλύτερον· ἐπειδὴ εἰς τοιοῦτον ἀγαθὸν σφάλλεις καὶ ἀνταποδίδεις εἰς τὰς θείας εὐεργεσίας Του ἐπιβουλὰς καὶ ἀχαριστίας. Διότι εἶναι ἀγαθὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο πρέπει ἐσὺ νὰ Τὸν μιμῆσαι κατὰ τὸ δυνατὸν τόσον εἰς τὴν ἀγαθότητα ὅσον καὶ εἰς τὸ μῖσος ὅπου ἔχει ἐναντίον εἰς κάθε λογῆς πονηρίαν· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ Τὸν φοβῆσαι διότι σὲ ὑποφέρει, διότι σὲ συγχωρεῖ καὶ τοῦτος εἶναι ὁ καρπὸς ὅπου βγάνουν ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι εἰς τὸν οὐρανόν, καθὼς τοὺς ἤκουσεν ὁ Θεολόγος Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψίν Του ὅπου ἔλεγαν· «τὶς οὐ μὴ φοβηθῇ σε Κύριε, ὅτι μόνος Ὅσιος;» (ιε΄. 4)· τίς δὲν θέλει εὐλαβηθῇ τὸ μεγαλεῖον σου Κύριε; Ποῖος δὲν θέλει φοβηθῇ νὰ σὲ βλάψῃ μὲ ἁμαρτίας ἐπειδὴ καὶ εἶσαι τόσον ἀγαθός; Τοῦτος εἶναι ὁ καρπὸς ὅπου βγάνουν οἱ ἅγιοι ἀκόμη καὶ εἰς τὴν γῆν· «ὅτι μακρόθυμος Κύριος δι' αὐτὸ τοῦτο μετανοήσωμεν· ἔλεγεν ἡ Ἁγία Ἰουδίθ»· καὶ ἀπὸ τοῦτο τὸ καλὸν ὅπου μᾶς ἔκαμνεν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς ὑπέφερεν ἕως τώρα χρεωστοῦμεν νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν περισσότερον καὶ νὰ φοβούμεθα μὲ περισσότερον δίκαιον νὰ παροργίσωμεν αὐτὴν τὴν ἀγαθότητα καὶ ὑπομονήν Του μὲ νέας ἁμαρτίας διὰ νὰ μὴ μεταβληθῇ δικαίως καταπάνω μας ἡ χρηστότης Του καὶ ἡ εὐσπλαγχνία εἰς ὀργήν· «κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ ». (Ρωμ. β΄. 5),

Ὁμοία μὲ τὴν ἀγνωσίαν τῆς θείας εὐσπλαγχνίας εἶναι καὶ ἡ ἀγνωσία τῆς θείας δικαιοσύνης ὅπου ἔχουν οἱ ἁμαρτωλοί· διότι αὐτοὶ δὲν ἠξεύρουν α΄. τί πρᾶγμα εἶναι ἡ θεία δικαιοσύνη· δὲν ἠξεύρουν β΄. ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματά της· δὲν ἠξεύρουν γ΄. καὶ ποῖον εἶναι τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ α΄. Λοιπὸν δὲν ἠξεύρουν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν κόσμον τί πρᾶγμα εἶναι ἡ θεία δικαιοσύνη καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος «πάτερ δίκαιε ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω». (Ἰω. ιζ΄. 25.) Ὅθεν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὴν ὥραν ὅπου ἔχουν νὰ κριθοῦν, θέλουν μείνει πολὺ τεταραγμένοι ἀπὸ τὴν μεγάλην ὁρμὴν ὅπου θέλει κάνμει ἐπάνω τους ἡ θεία δικαιοσύνη, ἡ ὁποία ἦτο κρατημένη ἐπὶ πολὺν καιρὸν· καθὼς ὁρμᾷ καὶ χύνεται εἰς τὸν κατήφορον μὲ μεγάλην σφοδρότητα καὶ ὁρμὴν ἕνας μέγιστος ποταμός, ὅστις ἦτο προτήτερα ἐμποδισμένος ἀπὸ κάποια τινὰ περικρατήματα καὶ δὲν ἔτρεχε «καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ κρίμα καὶ δικαιοσύνη ὡς χειμάρρους ἄβατος». (Ἀμὼς ε΄. 24). Τώρα εἰς ταύτην τὴν ζωὴν στοχάζονται οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν Δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν ἕνα μῖσος κατὰ τοῦ κτίσματος καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν δὲν τὴν ψηφοῦν, λέγοντες· ὅτι ἡ δικαιοσύνη δὲν ἁρμόζει εἰς την ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ . Ὅθεν ὅλας μὲν τὰς ἄλλας

τελειότητας τοῦ Θεοῦ, τὴν δύναμιν λέγω. τὴν σοφίαν, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὰς λοιπὰς, τὰς στοχάζονται ὡς ἀξίας ἀγάπης, ἔξω μόνον ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην Του· καὶ φαίνεται μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, πὼς οἱ ἁμαρτωλοὶ θέλουν ἕναν Θεόν, ὅπου νὰ μὴ ἠξεύρῃ ἢ νὰ μὴ θέλῃ νὰ κάμνῃ ἐκδίκησιν εἰς αὐτοὺς· καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκονται οἱ ταλαίπωροι καὶ τὸ νὰ τοὺς εὐγάλῃ τις ἔξω εἰς τὸ φῶς, εἶναι μεγάλη εὐσπλαγχνία, λέγοντάς τους.

Δὲν εἶναι, ὦ ἁμαρτωλοί, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἕνα μῖσος ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὰ κτίσματά Του, καθὼς ἐσεῖς τὴν στοχάζεσθε· ὄχι ἀλλ' εἶναι μία ἀγάπη ὅπου ἔχει ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἰσότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην. Καὶ καθὼς κάμνει ἕνας ὅπου παίζει τὴν κιθάραν, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ τεντώσῃ καὶ ἁπλώσῃ ματαίως μίαν κόρδαν ἀνάρμοστον εἰς τὴν κιθάραν, τὴν κατακόπτει καὶ αὐτὸ ὅπου φαίνεται θυμὸς τοῦ κιθαρωδοῦ, εἶναι ἀγάπη ὅπου ἔχει εἰς τὴν ἁρμονίαν· οὕτω καὶ ἡ ἄπειρος ἁγιότης ὅπου ἔχει ὁ Θεός, δὲν τὸν ἀφήνει ποτὲ νὰ μὴ μισῇ ἄκρως τὴν ἁμαρτίαν· οὕτω καὶ ἡ ἄπειρος σοφία Του δὲν τοῦ δίδει ἄδειαν νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν τὴν ἀταξίαν τῆς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ τὴν μεταβάλῃ εἰς τάξιν μὲ τὴν τιμωρίαν. Ὅθεν ὅταν ἕνας ἁμαρτωλὸς μὲ ὅλους τοὺς φοβερισμοὺς καὶ μὲ ὅλας τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, διαμένῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν τὴν ἀφήνει, ἔρχεται ὁ Θεὸς νὰ διαφθείρῃ τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν του (ὡς προεῖπα ἀνωτέρω) διὰ τῆς κολάσεως, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν ἠθέλησε νὰ διαφθείρῃ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὸν ἑαυτόν του διὰ τῆς μετανοίας· διὰ τοῦτο ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐρασμιωτάτη καὶ ἀξία κάθε ἀγάπης, ὡσὰν καὶ τὰς ἄλλας τελειότητάς Του. Καὶ ἀνίσως ὁ ἴδιος ἑωσφόρος ὅπου τόσον τὴν μισεῖ κάτω εἰς τὸν ᾅδην, ἤθελε δυνηθῇ νὰ τὴν ἰδῇ καθαρὰ καὶ ἀκαταλύπτως, βέβαια ἤθελε τὴν ἀγαπήσει περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἤθελεν ὁμολογήσει δικαίαν ἐκείνην τὴν τιμωρίαν ὅπου ἐκεῖ κάτω λαμβάνει.

Εἶναι λοιπὸν ἀληθινόν, ὅτι ἡ θεία δικαιοσύνη δὲν εἶναι ὠφέλιμος εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ ἀκόμη εἶναι ἀληθινόν, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἄκρως ὠφέλιμος εἰς τὸν Θεόν, διότι γυρεύει τὴν δόξαν Του· ἀποδίδει εἰς Αὐτὸν τὴν τιμὴν ὅπου τοῦ πέρνουν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ διαφενδεύει τὰ δικαιώματα τοῦ Κτίστου, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπείρως ἀναγκαιότερα ἀπὸ τὰ δικαιώματα ὅλων τῶν κτισμάτων. Τί λέγω; Αὐτὴ ἡ θεία δικαιοσύνη εἶναι ὠφέλιμος ἀκόμη καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ μολονότι δὲν συμφέρει εἰς τοὺς κακούς, συμφέρει ὅμως εἰς τοὺς ἀγαθοὺς· «τῶν ἀγαθῶν τὴν σωτηρίαν φυλάττει ὁ τοὺς κακοὺς τιμωρῶν»· λέγει ἕνας σοφὸς· καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ λέγει, ὅτι ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, ὅταν βλέπῃ τὸν ἁμαρτωλὸν νὰ ἐκδικῆται καὶ νὰ παιδεύηται, αὐτὸς γίνεται δικαιότερος καὶ καθαρώτερος· «εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν, τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίψεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἁμαρτωλοῦ». (Ψαλμ. νζ΄. 10). Οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνίσως καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε τοὺς κάμνει καμμίαν φορὰν νὰ βλέπουν εἰς τὸν ἑαυτόν τους, ἢ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἀποτελέσματα τῆς αὐστηρότητός Του καὶ τῆς δικαιοσύνης Του, διότι χωρὶς αὐτὰ δὲν ἤθελαν μάθει νὰ διορθώνουν τὰ πταίσματά τους· «λιμοῦ μαστιγουμένου ἄφρων πανουργότερος γίνεται»· (Παροιμ. ιθ΄. 25). Λοιπὸν τί εἴδους μεγάλη μωρεία εἶναι εἰς ἡμᾶς, τὸ νὰ πλάττωμεν ἕναν Θεὸν ἀγαθὸν μόνον εἰς τὸ ἥμισυ; Ἤγουν ἀγαθὸν μόνον εἰς τὸ νὰ ἀγαθοποιῇ, ἀλλ' ὄχι ἀγαθὸν καὶ εἰς τὸ νὰ τιμωρῇ τὸ κακόν; Τοιαύτη ἀγαθότης ἁρμόζει εἰς τὸν βασιλέα τῶν μελισσῶν, ὁ ὁποῖος μόνος ἀνάμεσα εἰς τὰς ἄλλας μελίσσας λέγεται πῶς δὲν ἔχει κέντρον, ἀλλὰ δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων, εἰς τὸν Μέγαν Θεὸν τῶν δυνάμεων, τὸ νὰ μὴν ἔχῃ ῥομφαίαν, ἢ τὸ νὰ τὴν βαστάζῃ μόνον διὰ στολισμόν, καθὼς τὴν βαστάζουν πολλοὶ νέοι, ὅπου ποτὲ δὲν τὴν μεταχειρίζονται.[269](α).

---

[269] Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος· «ἀγαθὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ δίκαιος· δικαίου δὲ ἡ πρὸς ἀξίαν ἀντίδοσις· καθὼς γέγραπται· ἀγάθυνον Κύριε τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ· τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν· ἐλεήμων, ἀλλὰ καὶ Κριτὴς· ἀγαπᾷ γάρ φησιν ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος· μακάριοι γάρ

β´. Δὲν ἠξεύρουν οἱ ἁμαρτωλοὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς θείας δικαιοσύνης· διότι ἀνάμεσα εἰς αὐτὰ δὲν μετροῦν διὰ τίποτε τὰς πνευματικὰς τιμωρίας, ὅπου εἶναι ἡ μεγαλυτέρα παιδεία, χάριν παραδείγματος. Ἀνίσως καὶ ὁ Θεὸς στείλῃ μίαν λοιμικὴν καὶ θανατηφόρον ἀσθένειαν εἰς μίαν χώραν, ὅλοι λέγουν, ὁ Θεὸς μᾶς παιδεύει· μὰ ἀνίσως καὶ παραχωρήσῃ, νὰ μολύνῃ ἡ ἀσέλγεια καὶ ἡ πορνεία ὅλην ἐκείνην τὴν χώραν, δὲν εἶναι κανένας ὅπου νὰ γνωρίζῃ αὐτὴν τὴν λοιμικὴν τῶν ψυχῶν, πῶς εἶναι ἀπείρως χειροτέρα ἀπὸ τὴν λοιμικὴν τῶν σωμάτων, ἀλλὰ τὴν στοχάζονται ὡσὰν ἕνα κακὸν ἐλαφρόν, ὡσὰν ἕνα πάθος τῶν νέων, ὡσὰν μίαν ἀταξίαν σχεδὸν ἀναγκαῖαν εἰς τὴν ζωήν μας ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Ὅθεν ποία τιμωρία ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μεγαλυτέρα, ὡσὰν τὸ νὰ παραχωρήσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἐξαπλώνῃ κάθε ἡμέραν τὰ ὅρια τῆς βασιλείας της ἡ ἁμαρτία, ὅπου εἶναι τὸ μεγαλύτερον κακὸν ἀπὸ ὅσα ἠμποροῦν νὰ μᾶς συνέβουν; Ὡς τόσον ὁ Θεὸς θυμωμένος ὢν ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας, σύρνει ὀπίσω δικαίως τὰς ἐπιρροὰς τῆς χάριτός Του καὶ μακραίνει ἀπὸ τὰς καρδίας τόσων ἁμαρτωλῶν, ὅθεν αὐτοὶ ἀπομένουν σκοτεινοί, παγωμένοι, καὶ ἄκαρποι· καθὼς καὶ ἡ ὑπερβόρειος γῆ, διὰ τὸ μάκρος τοῦ ἡλίου ἀπομένει σκοτεινὴ τὸν χειμῶνα, παγωμένη καὶ ἄκαρπος. Δυναμώνουν αἱ κακαὶ ἕξεις καὶ συνήθειαι εἰς αὐτούς· χαυνώνεται καὶ ἀδυνατίζει ἡ πίστις τους· μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὴ ἡ τόσον μεγάλη ψυχικὴ φθορά, δὲν μᾶς δίδει κανένα φόβον, διότι δὲν φαίνεται μὲ τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμούς· «μὴ θέλετε ἔχειν ὀφθαλμοὺς ἐθνῶν, χριστιανῶν ὀφθαλμοὺς ἔχετε»· πρέπει νὰ εἰποῦμεν ἐδῶ ὁμοῦ μὲ τὸν Ἱερὸν Αὐγουστῖνον. (Ἑρμην. εἰς τὸν νς´. ψαλμόν).

Ἄνοιξε ὀλίγον ἀδελφέ τὰ νοητὰ ὀμμάτια τῆς ψυχῆς σου, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, εὔγαλε ἀπὸ τὸ μέτωπον ἐκεῖνα τὰ αἰσθητὰ ὀμμάτια, μὲ τὰ ὁποῖα φέρεσαι ὡσὰν ἄπιστος καὶ μετρᾷς κάθε πρᾶγμα μὲ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἀντὶ δι’ αὐτά, λάβε ὀμμάτια χριστιανοῦ, διὰ νὰ μετρᾷς κάθε πρᾶγμα μὲ τὴν πίστιν καὶ εὐθὺς θέλεις γνωρίσει ὅτι, καθὼς ὅλη ἡ γῆ εἶναι γεμάτη ἀπὸ θείαν εὐσπλαγχνίαν· «τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ». (Ψαλμ. λβ´. 5.)· ἔτσι ἀκόμη εἶναι γεμάτη καὶ ἀπὸ τὴν θείαν δικαιοσύνην διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ αὐτὸς Προφήτης· «φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ». (Ψαλμ. λβ´. 8.)[270] μάλιστα ὅπου τὰ ἀποτελέσματα τῆς θείας δικαιοσύνης, μολονότι καὶ δὲν εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς θείας εὐσπλαγχνίας, ὅμως ἐξάπαντος εἶναι πλέον κοινὰ καὶ ἐκτείνονται εἰς περισσότερα πρόσωπα. Ἡ παραχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν ὡς εἴπομεν καὶ ἡ κόλασις τῶν ψυχῶν, εἶναι τὰ πρῶτα δύο ἀποτελέσματα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν ἡ λύτρωσις ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἡ αἰώνιος σωτηρία τῶν ψυχῶν εἶναι τὰ δύο μεγαλύτερα ἀποτελέσματα τῆς εὐσπλαγχνίας του. Τώρα πόσον περισσότερος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἁμαρτωλῶν, παρὰ τῶν δικαίων; Καὶ πόσον περισσότερος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποδοκιμασμένων παρὰ τῶν ἐκλεκτῶν; Ὅθεν τίς δὲν βλέπει πόσον περισσότερον ἐκτείνονται αἱ ἐνέργειαι τῆς δικαιοσύνης, παρὰ ὅπου ἐκτείνονται αἱ ἐνέργειαι τῆς εὐσπλαγχνίας;

Εἶναι ἀληθινόν, ὅτι αὗται αἱ ἐνέργειαι τῆς θείας δικαιοσύνης προέρχονται ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν τοὺς γεμίζει ἀπὸ τὴν ὀργήν Του, χωρὶς νὰ τοὺς γεμίσῃ πρῶτον ἀπὸ χίλια ἀγαθά, διὰ τὴν ἄκραν Του ἀγαθότητα· λέγει γὰρ ὁ Τερτυλλιανός, ὅτι· «ὁ Θεὸς ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ἐστιν ἄριστος,

---

φησιν οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Ὁρᾷς πῶς κεκριμένως κέχρηται τῷ ἐλέῳ, οὔτε ἀκρίτως ἐλεων, οὔτε ἀνηλεῶς κρίνων; Ἐλεήμων γὰρ ὁ Κύριος καὶ δίκαιος· μὴ οὖν ἐξ ἡμισείας τὸν Θεὸν γνωρίζομεν, μηδὲ ἀφορμὴν ῥᾳθυμίας τὴν Αὐτοῦ φιλανθρωπίαν λαμβάνομεν· διὰ τοῦτο ὁ τὸν ἥλιον ἀνατέλλων καὶ ἀβλεψίαν καταδικάζει· ὁ τὸν ὄμβρον διδούς καὶ τὸ πῦρ βρέχει· ἐκεῖνα τῆς χρηστότητος, ταῦτα τῆς ἀποτομίας· ἵνα ἢ διὰ ταῦτα ἀγαπήσωμεν, ἢ δι’ ἐκεῖνα φοβηθῶμεν». (Ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν κατὰ πλάτος ὅρων).

[270] Τοῦτο τὸ ρητὸν ἑρμηνεύων ὁ Θείος Αὐγουστῖνος λέγει· «μηδεὶς φοβείσθω ἄλλον ἀντὶ ἐκείνου· θὴρ ἐξαγριοῦται; Τὸν Θεὸν φοβοῦ· ἄνθρωπος σὲ μισεῖ; Τὸν Θεὸν φοβοῦ· ὁ διάβολος σοὶ πολεμεῖ; Τὸν Θεὸν φοβοῦ· πᾶσα γὰρ ἡ κτίσις ὑπ’ἐκεῖνον ἑστὶν, ὅν κελεύει φοβεῖσθαι».

ἐξ ἡμῶν δὲ δίκαιος[271]» ἀλλ' εἶναι ἀκόμη ἀληθινόν, ὅτι καὶ ἡ αἰώνιος κόλασις τῶν ἀποδοκιμασμένων καὶ νὰ τιμωροῦνται αἱ προτήτεραι ἁμαρτίαι μὲ τὴν παραχώρησιν τῶν ὑστερινῶν ἁμαρτιῶν, εἶναι πληγαὶ τόσον βαρεῖαι ὅπου ἔχουν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν τῶν ταλαιπώρων περισσοτέραν δύναμιν, παρὰ ὅπου ἔχουν ὅλαι αἱ χάριτες ὅπου ἔλαβαν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ λοιπὸν πῶς νὰ μὴ φοβῆσαι ἀδελφὲ ἕνα Θεὸν τόσον φοβερόν, ὅπου μόνον μὲ τὸ νὰ μὴ μᾶς κάμνῃ μίαν εὐεργεσίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐφάνημεν ἀνάξιοι τόσας φοράς καὶ μὲ τὸ νὰ μᾶς ὑστερήσῃ ἀπὸ τὰς βοηθείας τῆς χάριτός Του, ἠμπορεῖ νὰ μᾶς κάμνῃ ἀπείρως περισσότερον κακόν, παρὰ ἀνίσως καὶ ἐμπράκτως ἤθελε μᾶς ἀφανίσει καὶ νὰ μᾶς κάμνῃ οὐδὲν; «Μὴ ἐμὲ οὐ φοβηθήσεσθε λέγει Κύριος, καὶ ἀπὸ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε;» (Ἱερεμ. ε΄. 22,). Πῶς εἶναι δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος ὅπου εἶναι ὀλίγη κόνις ζυμωμένη ἀπὸ αἷμα καὶ φλέγμα καὶ χολὴν νὰ μὴ ὀλιγοθυμῇ ἀπὸ τὸν φόβον, συλλογιζόμενος ὅτι ἔχει νὰ ἀποδώσῃ στενὸν λογαριασμὸν διὰ τὰς ἀναρίθμητοὺς ὕβρεις ὅπου ἔκαμνεν εἰς τὴν τόσην ἄκραν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἔχει ἄπειρον ἁγιότητα διὰ νὰ τὰς βδελύσσεται καὶ ἄπειρον δύναμιν, διὰ νὰ τὰς παιδεύσῃ;

Εἰς ὅλον τὸ ὕστερον, δὲν ἠξεύρουν καὶ δὲν καταλαμβάνουν οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται τὴν δικαιοσύνην Του· καὶ ὁ σκοπὸς Του εἶναι διὰ νὰ ἐκδικήσῃ μὲ αὐτὴν τὴν βλάβην καὶ ἀτιμίαν ὅπου ἔκαμναν οἱ πονηροὶ εἰς τὴν δόξαν Του, κακομεταχειριζόμενοι τὸ αὐτεξούσιόν τους. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνῃ βάνει τὴν ἰδικήν του θέλησιν εἰς τὸν πρῶτον τόπον καὶ τὴν θέλησιν του Θεοῦ τὴν βάνει εἰς τὸν ὕστερον. Αὐτὸς μετρᾶται ὡσὰν νὰ ἦτο Θεός, βάνοντας τὸν ἑαυτόν του διὰ κέντρον τῶν ἰδικῶν του θελήσεων καὶ μετρᾷ τὸν Θεὸν ὡσὰν ἕνα κτίσμα, θέλοντας σχεδὸν νὰ ὑπηρετῇ ὁ Θεὸς εἰς τὰς παρανόμους ἐπιθυμίας του. Ποία φρικωδεστέρα αἰσχύνη ἀπὸ ταύτην; Ποία σύγχυσις τερατωδεστέρα ταύτης δύναται νὰ εὑρεθῇ; Καὶ λοιπὸν ἀνίσως ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἁρμόδιον καιρὸν νὰ διορθώσῃ αὐτὴν τὴν ἀταξίαν μὲ τὴν μετάνοιαν, ἔρχεται ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν διορθώσῃ μὲ τὴν τιμωρίαν, «ἀναπλάσσει τὴν αἰσχύνην τῆς ἁμαρτίας τῷ κάλλει τῆς ἐκδικήσεως»· λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος· ἡ ἀσχημία τῆς κακίας μετασχηματίζεται μὲ τὴν ὡραιότητα τῆς τιμωρίας. Τώρα τί πιστεύεις πῶς εἶναι ὁ ᾅδης; Ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τοὺς κολασμένους, εἶναι γῆ ταλαιπωρίας καὶ σκότους ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ μία παντοτεινὴ τρομάρα· «γῆ σκοτεινὴ καὶ γνοφερά, γῆ σκότους αἰωνίου οὗ οὐκ ἔστι φέγγος οὐδ' ὁρᾷν ζωὴν βροτῶν». (Ἰὼβ ι΄. 22.). Ἀλλὰ ἀνίσως καὶ ἀποβλέψομεν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ᾅδης εἶναι ὡσὰν ἕνα μεγαλοπρεπὲς θέατρον, οἰκοδομημένον διὰ τὴν δόξαν Του· καὶ εἰς αὐτὸ ὅσοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου καταδικάζονται, τόσοι ἀκολούθως εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου μὲ τὴν καταδίκην τους ταύτην ἐπαινοῦν τὴν ἄπειρον ἁγιότητα τοῦ Κυρίου, ἐπαινοῦν τὴν σοφίαν Του, τὴν ἀγαθότητά Του, τὴν δικαιοσύνην Του καὶ κάμνουν εἰς Αυτὸν μίαν ἔνδοξον ἀνταπόδοσιν ἐκείνης τῆς τιμῆς ὅπου Τοῦ ἐπῆραν ὅταν ἁμάρτησαν.

Σοῦ φαίνεται παράδοξον πῶς ὁ Θεὸς σὲ καταδικάζει; Σοῦ φαίνεται παράδοξον πῶς ὁ Θεὸς κρατεῖ περισσότερον λογαριασμὸν διὰ τὴν τιμήν Του, παρὰ διὰ τὴν ἰδικήν σου; Διὰ τὰ δικαιώματά Του παρὰ διὰ τὸ κακόν σου; Καὶ ἀφοῦ ἐσὺ ἔκαμνες ἀφ' ἑαυτοῦ σου μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα τὰ κακά, ἤγουν τὴν ἁμαρτίαν, διατὶ νὰ σοῦ φαίνεται παράδοξον πῶς ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἰδικήν σου τιμωρίαν, ἔχει νὰ ξαναβάλῃ εἰς τάξιν τὴν ἀταξίαν αὐτὴν

---

[271] Βιβλ, περὶ ἀναστάσεως σαρκός. Καὶ ὁ Θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει· «χρὴ δὲ εἰδέναι, ὡς ὁ Θεὸς προηγουμένως θέλει πάντας σωθῆναι καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τυχεῖν·» οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ κολάσαι ἔπλασεν ἡμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τὸ μετασχεῖν τῆς ἀγαθότητας Αὐτοῦ ὡς ἀγαθὸς· ἁμαρτάνοντας δὲ θέλει κολάζεσθαι ὡς δίκαιος· λέγεται γοῦν, τὸ μὲν α΄. προηγούμενον θέλημα, καὶ εὐδοκία ἐξ αὐτοῦ ὄν· τὸ δὲ β΄. ἑπόμενον θέλημα καὶ παραχώρησις ἐξ ἡμετέρας αἰτίας. (βιβλ. β΄ κεφ. κθ΄ περὶ Ὀρθοδόξου Πίστεως.)

ὅπου ἔκαμνες; Ὅλα αὐτὰ δὲν φαίνονται παράδοξα εἰς τοὺς Ἀγγέλους καὶ εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ Παραδείσου, ὅπου δὲν κατοικοῦν εἰς τὸ σκότος τῆς ἰδικῆς σου ἀμάθειας, ἀλλ' εἰς τὸ φῶς, διότι αὐτοὶ βλέποντες ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἀγάλλονται καὶ εὐφραίνονται διὰ τὴν τιμὴν ὅπου λαμβάνει δι' αὐτῆς ὁ Κύριος καὶ Τὸν ὑμνοῦν ἀκαταπαύστως. Ἀλληλούϊα ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμή καὶ ἡ δύναμις Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις Αὐτοῦ ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων Αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς καὶ δεύτερον εἴρηκαν Ἀλληλούϊα. (Ἀποκάλυψις ιθ΄. 1). Ἐσὺ λοιπὸν γέμισε τὸν νοῦν σου ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀληθεστάτας γνώσεις καὶ λάβε μίαν ἰδέαν ἀξίαν τῆς θείας μεγαλειότητος. Ἕνας ἐνάρετος ἄνδρας εἰς καιρὸν ὅπου ἦτο κοντὰ νὰ ἀποθάνῃ καὶ ὅλος γεμάτος ἀπὸ ἕναν ἅγιον φόβον τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν· «ἡμεῖς τώρα φανταζόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς θέλομεν, ἀλλ' εἰς ὀλίγην ὥραν, ὢ πῶς ἔχομεν νὰ τὸν εὕρομεν διαφορετικόν!» Μετανόησε λοιπὸν ἀδελφέ τώρα διὰ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ ἀντιπλήρωσέ τας μὲ πολλὰ καλὰ ἔργα· διότι ἐὰν ἔχῃς χρέος εἰς τὸν Κύριον πρέπει ἐξάπαντος νὰ τὸ πληρώσῃς, ἢ ἐδῶ τώρα μὲ θεληματικὴν μετάνοιαν καὶ προσωρινὸν κανόνα ἢ ἐκεῖ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον μὲ φλογερὰς τιμωρίας, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος γέρων Ἐλεάζαρος· «τὰς τοῦ Παντοκράτορος χεῖρας οὔτε ζῶν, οὔτε ἀποθανῶν ἐκφεύξομαι » (Β΄. Μακκαβ. ς΄. 26). Εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ὁ φόβος δὲν πρέπει νὰ εἶναι μόνος, ἀλλὰ πρεπει νὰ εἶναι ἑνωμένος μὲ τὴν ἐλπίδα, καὶ οὕτω θέλει καὶ ὁ Κύριος· «εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τοῖς φοβούμενοις Αὐτόν καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος Αὐτοῦ». (Ψαλμ. ρις΄ 11). Ἀλλ' ἐσὺ κάμνε, καθὼς ἔκανεν ἕνας Ὅσιος, ὅπου, ὅταν ὁ διάβολος ἀνέβαινεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σκάλας, αὐτὸς ἐκατέβαινεν εἰς τὰ κάτω· καὶ ὅταν ὁ διάβολος κατέβαινεν εἰς τὰ κάτω, αὐτὸς ἀνέβαινεν εἰς τὴν κορυφήν. Ἤγουν, ὅταν ὁ διάβολος ἐδοκίμαζε νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς καμμίαν ὑπερβολικὴν αὐθάδειαν καὶ ὑπερηφάνειαν, αὐτὸς ἐδιαφενδεύετο μὲ τὰς αἰτίας τοῦ φόβου καὶ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅταν ὁ διάβολος ἐδοκίμαζε νὰ τὸν ρίψῃ εἰς ὑπερβολικὸν φόβον καὶ ἀπελπισίαν, αὐτὸς ἐδιαφενδεύετο μὲ τὰ αἴτια τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ .

Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μετανοίας εἶναι καλὸν νὰ κλίνῃ τις εἰς τὸ μέρος τοῦ φόβου· διότι καθὼς αἱ σωματικαὶ θερμασίαι ὅπου ἔρχονται μὲ τὸ κρύον, ὀλιγοστεύουν καὶ τελειώνουν ὀγρηγορότερα, ἀπὸ ἐκείνας ὅπου ἔρχονται ὅλας μὲ τὴν ζέσταν, οὕτω καὶ αἱ θερμασίαι τῆς ψυχῆς ὅπου ἔρχονται διὰ μέσου τῶν παθῶν, ἐὰν δὲν λάβουν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔχουν ἰατρείαν· καὶ ἐὰν ἀγαπᾷς νὰ μάθῃς ἕνα ἁρμόδιον μέτρον αὐτοῦ τοῦ φόβου, ἄκουσε τοῦτο· φοβοῦ τόσον, ὅσον φθάνει διὰ νὰ φυλάττεσαι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· ὅσον φθάνει διὰ νὰ ἔχῃς εὐλάβειαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας· ὅσον φθάνει διὰ νὰ ἀφιερώνεσαι συχνάκις εἰς τὸν Θεὸν καὶ διὰ νὰ ἔχῃς μίαν ἐγκάρδιον εὐλάβειαν εἰς τὴν Παναγίαν Παρθένον, παρακαλῶντας Την συνεχῶς καὶ προστρέχοντας εἰς Αὐτήν, καθὼς κάμνει ἕνα βρέφος μὲ τὴν μητέρα Του, ὅταν ἔχῃ φόβον. Πρὸς τούτοις διάβαζε συνεχῶς, ἐκεῖνα τὰ πνευματικὰ βιβλία ὅπου σοῦ παρασταίνουν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια σου τὰς τιμωρίας τῆς θείας δικαιοσύνης, μετρώντας ὡσὰν ἕνα σημεῖον, πῶς ἔχεις νὰ σωθῇς ὅταν δέχεσαι συχνάκις αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν σου, καθὼς μᾶς βεβαιώνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· «λογισμοὶ δικαίων, κρίματα». (Παροιμ. ιβ΄ 5). Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου· λόγιαζε εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἕνα μεγάλον σημεῖον ἀποδοκιμασίας καὶ μίαν μεγάλην τιμωρίαν, ὅταν ἀποβάλῃς τὸν φόβον, καθὼς εἶπεν ἕνας πατὴρ «μεγάλη ποινὴ ἁμαρτίας, ἀποβαλεῖν τὸν φόβον τῆς κρίσεως». Διότι ὅταν ἐσὺ δὲν ἔχῃς τὸν φόβον αὐτόν, ἀλλὰ ἐλπίζῃς βεβαίως πῶς ἔχεις νὰ σωθῇς, ἤξευρε, ὅτι ἐκείνη ὅπου ἐσὺ ὀνομάζεις ἐλπίδα, εἶναι μία φανερὰ αὐθάδεια, ἐπειδὴ καὶ εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἐπειδὴ σοῦ τάσσει ἐκεῖνο ὅπου δὲν σοῦ ἔταξεν ὁ Θεός· ἤγουν σοῦ τάσσει πῶς δὲν θέλεις κολασθῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Ἡ ἀληθινὴ ἐλπίδα ἔχει ἰδικόν της ἀποτέλεσμα, τὸ νὰ σὲ διαφυλάττῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καθὼς τὸ

ἀληθινὸν βάλσαμον διαφυλάττει τὰ σώματα νὰ μὴ σκωληκιάσουν· «ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην, ἁγνίζει ἑαυτόν». (Α΄. Ἰωά. γ΄. 3).

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΟΓΔΟΗ

Περὶ τῶν μέσων ὅπου πρέπει νὰ μεταχειρίζεταί τις, διὰ νὰ φυλάττη τὸν καρπὸν ὅπου ἀπόκτησεν ἐκ τῶν παρόντων πνευματικῶν γυμνασμάτων.

Τὸ φύτευμα εἰς τὴν τέχνην τῆς γεωργικῆς, εἶναι τὸ πλέον εὐκολώτερον ἔργον, συγκρινόμενον μὲ ἐκεῖνον τὸν κόπον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ὅπου χρειάζεται διὰ νὰ τραφοῦν τὰ φυτά, διὰ νὰ διαφυλαχθοῦν καὶ διὰ νὰ φερθοῦν εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα, διὰ νὰ δώσουν τὸν ἐπιθυμητὸν καρπὸν μὲ πλουσιότητα. Ὅθεν μὴ νομίσῃς, ἀγαπητέ, πῶς ἔκαμνες ὅλον τὸ πᾶν, μὲ τὸ νὰ ἀνέγνωσες τὰ παρόντα πνευματικὰ γυμνάσματα καὶ τὰ ἔβαλες εἰς πρᾶξιν κατὰ τὸ δυνατόν· διότι μὲ αὐτὸ ὅπου ἔκαμνες, ἐφύτευσες μόνον, ὅθεν σοῦ μένει ἀκόμη τὸ κοπιαστικώτερον καὶ τὸ καλλίτερον ἔργον, ὅπου εἶναι τὸ νὰ ἀναθρέψῃς καὶ νὰ αὐξήσῃς τὰ δένδρα ὅπου ἐφύτευσες, διὰ νὰ φέρῃς εἰς καρποὺς ὡρίμους τὰς ἁγίας σου βουλὰς καὶ τὰ γυμνάσματα ταῦτα. Πρέπει λοιπὸν νὰ στοχασθῇς τὰ μέσα καὶ ὄργανα ὅπου χρειάζεσαι νὰ μεταχειρισθῇς διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὸ τοιοῦτον καλόν· μοῦ ἀρέσει ἡ γνώμη ἐκείνων τῶν ἠθικῶν φιλοσόφων ὅπου συνάγουν ὅλην τὴν ζωὴν ἑνὸς χριστιανοῦ εἰς τρία πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐξηγοῦνται μὲ αὐτὰ τὰ τρία λόγια· ὑπόμενε· ἄπεχε· πράττε[272]. Ἂς ἐξηγήσωμεν πλέον λεπτομερῶς κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία. Ὑπόμενε· δὲν ἀγαπῶ νὰ πιστεύσῃς, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἑνὸς χριστιανοῦ εἶναι ἀρετὴ ἁπαλὴ καὶ γυναικώδης καὶ ὅτι ὅλη μας ἡ εἰρήνη στέκεται τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ μὴ ἔχομεν πόλεμον νὰ πολεμήσομεν ἀλλὰ νὰ πιστεύσῃς, ὅτι εἶναι μία ἀρετὴ ἑνὸς μεγαλοψύχου καὶ ἀνδρείου στρατιώτου, ὅστις πρέπει πάντοτε νὰ στέκεται εἰς τὰ ἅρματα. Πρέπει πάντοτε νὰ πολεμῇ· καὶ πρέπει πάντοτε νὰ ὑπομένῃ ὅλα τὰ κακὰ καὶ τὰς θλίψεις καὶ πειρασμοὺς ὅπου ἤθελαν τοῦ ἀκολουθήσουν, εἴτε ἐκ τῶν δαιμόνων, εἴτε ἐκ τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ἐκ τῆς διεφθαρμένης του φύσεως[273](β) καθὼς κατωτέρω περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πειρασμῶν τούτων θέλομεν ὁμιλήσει εἰς πλάτος. Ἀλλὰ μήτε ἀγαπῶ νὰ πιστεύσῃς, ὅτι εἰς ταύτας τὰς ὀλίγας ἡμέρας τῆς νηστείας ὅπου ἐσυμμαζώχθης εἰς ἕνα μέρος καὶ ἀνέγνωσες ἐπιμελῶς τὰ γυμνάσματα ταῦτα, πῶς ἀπέθαναν οἱ ἐχθροί σου ὅλοι ἢ πὼς ἔρριψαν τὰ ἅρματα καὶ πὼς ἔχασαν τὴν ἐλπίδα νὰ σὲ κερδίσουν πάλιν καὶ νὰ σὲ νικήσουν. Ὄχι μὴ πιστεύσῃς τοῦτο· διότι ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο ὅπου μᾶς παραγγέλλει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λέγοντάς μας· «τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμὸν· εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρησον καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς». (Σειρὰχ β΄. 1). Ἑτοίμασε λοιπὸν τὰ πνευματικά σου ἅρματα καὶ ἔμβα εἰς τάξιν διὰ νὰ πολεμήσῃς ἐνάντιον τῶν ἐχθρῶν σου, οἱ ὁποῖοι εἶναι περισσότερον παρὰ ποτὲ ἀγριωμένοι καταπάνω σου ἐπειδὴ καὶ τώρα ἀπεφάσισες νὰ φύγῃς ἀπὸ τὰς χεῖρας των, καθὼς συνέβη εἰς τοὺς Ἑβραίους μὲ τὸν Φαραὼ· ὅστις εὐθὺς ὅπου ἤκουσε πῶς ἔφυγαν ἀπὸ τὴν σκλαβιὰν ὅπου τοὺς εἶχε· «λαβὼν πᾶσαν τὴν ἵππον τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοὺς τριστάτας κατεδίωξεν ὁ πίσω τῶν υἱῶν Ἰσραήλ». (Ἔξοδ. ιδ΄. 7). Θέλει εἶναι λοιπὸν ὠφέλιμον νὰ γνωρίσῃς α΄. ποῖοι εἶναι οἱ ἐχθροί σου καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἅρματά τους καὶ β΄. νὰ μάθῃς τὸν τρόπον διὰ νὰ

[272] Καὶ ὁ ἠθικώτατος δὲ ἐκεῖνος Ἐπίκτητος ὁ φιλόσοφος, εἰς δύο λόγια περιέκλεισεν ὅλην του τὴν ἠθικὴν, εἰπών «ἀνέχου καὶ ἀπέχου· ἤτοι ἀνέχου μὲν καὶ ὑπόμενε μετὰ εὐχαριστίας τὰς κακίας ὅπου σοῦ κάμνουν οἱ κακοὶ καὶ διεστραμμένοι ἄνθρωποι, ἄπεχε ὅμως ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς κακίας των καὶ μὴ θελήσῃς νὰ τὰς πράξῃς καὶ ἐσύ.

[273] Περὶ ὑπομονῆς ὅρα καὶ εἰς τὸν γ΄. Συλλογισμὸν τῆς Μελέτης εἰς τὸ βάσταγμα τοῦ Σταυροῦ.

τοὺς νικήσῃς. Ὁ α΄. ἐχθρός σου εἶναι ἡ σάρκα, ἡ ὁποῖα εἶναι ἐχθρὸς οἰκιακὸς καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὴν φοβῆσαι περισσότερον, διότι σὲ πολεμεῖ ἐσωτερικῶς καὶ τὰ ἅρματά της εἶναι αἱ κολακεῖαι ὅπου σοῦ κάμνει μὲ τὰς ἡδονάς· καὶ ὁ φόβος ὅπου δίδει δι' ἐκείνην τὴν δυσκολίαν ὅπου εὑρίσκεις εἰς τὸ γύμνασμα τῆς ἀρετῆς. Ὁ β΄. ἐχθρός σου εἶναι ὁ κόσμος, καθὼς ἀλλαχοῦ εἴπομεν[274] καὶ τὰ ἅρματά του· ἐξαιρέτως εἶναι αὐτὰ τὰ δύο· τὰ κακὰ παραδείγματα ὅπου προβάλλει καὶ οἱ διεστραμμένοι νόμοι ὅπου διδάσκει τοὺς ἀκολούθους του, οἱ ὁποῖοι κλίνουν εἰς τὴν ἀγάπην τῶν παρόντων ἀγαθῶν καὶ εἰς τὴν καταφρόνησιν τῶν μελλόντων. Ὁ γ΄. καὶ ὑστερινὸς ἐχθρός σου εἶναι ὁ διάβολος ὅπου συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἄλλους δύο ἐχθρούς σου καὶ δυναμώνεται μὲ τὰς δυνάμεις Του· καὶ τὰ ἅρματά Του εἶναι ἡ βία καὶ ἡ πανουργία· ὅθεν συνεχῶς ὀνομάζεται δράκων καὶ ὄφις· δράκων διὰ τὴν δύναμιν καὶ βίαν· καὶ ὄφις διὰ τὴν πανουργίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔρχεται καταπάνω μως. Ἀλλὰ ἂς εἰποῦμεν τώρα περὶ τούτων μερικώτερον· Ἡ βία καὶ ἡ δυναστεία ὅπου μᾶς κάμνει ὁ διάβολος, δὲν στέκεται εἰς τὸ νὰ δυναστεύῃ τὴν θέλησίν μας, ἡ ὁποία εἶναι πάντοτε ἐλευθέρα καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ βιασθῇ εἰς τὴν συγκατάθεσιν καὶ πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ ὅλον ὁμοῦ τὸν ᾅδην, ἀλλὰ στέκεται εἰς τὸ νὰ ἐξάπτῃ τὴν φαντασίαν μὲ εἰκόνας αἰσχρὰς καὶ ἡδονικὰς καὶ νὰ τὴν ταράττῃ μὲ φοβεροὺς λογισμοὺς ἀπιστίας καὶ βλασφημίας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων μὴ ἠξεύροντες οἱ ἄπρακτοι καὶ ἀρχάριοι νὰ διακρίνουν τὴν αἴσθησιν καὶ προσβολὴν τοῦ νοὸς ἀπὸ τὴν συγκατάθεσιν τῆς θελήσεως, ἔχουν τὸν ἑαυτόν τους ὡς ἀπωλεσμένον· Ἀλλὰ δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ διάβολος νὰ μεταχειρίζεται τόσον συχνὰ αὐτὰ τὰ ἅρματα τῆς βίας κατεπάνω μας καὶ νὰ γίνεται δράκων μὲ τόσην δύναμιν. Τὰ πλέον συνηθισμένα ἅρματα εἰς αὐτὸν εἶναι αἱ ἐπιβουλαὶ καὶ πανουργίαι, μὲ τὰς ὁποίας μᾶς πολεμεῖ ὡς ὄφις πανοῦργος, κατὰ τρόπους ἑπτά, ὡς λέγουσιν οἱ θεῖοι πατέρες οἱ καλούμενοι νηπτικοί.

Ὁ α΄ τρόπος ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος εἶναι, τὸ νὰ παύῃ διὰ μερικὸν καιρὸν τὸν πόλεμον καὶ νὰ μὴ μᾶς πειράζῃ· μὲ σκοπὸν διὰ νὰ κάμνῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ λογιάζῃ τὸν ἑαυτόν του, πῶς εὑρίσκεται εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ οὕτω νὰ γίνῃ ἀμελέστερος· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη νομιζομένη ἀσφάλεια, καθὼς ἄλλοτε εἴπομεν[275] εἶναι ἡ μήτηρ τῆς ἀμελείας. Ὁ κυνηγὸς μερικάς φοράς δὲν κάμνει ταραχὴν διὰ νὰ σταθῇ τὸ θηρίον· καὶ ὡσὰν τὸ ἰδῇ ἀναπαυμένον, τότε ρίπτει τὴν σαΐταν καὶ τὸ πληγώνει· ἔτσι κάμνει πολλάκις καὶ ὁ διάβολος. Σὲ ἀφήνει νὰ παγιδευθῇς καλῶς εἰς ἐκείνην τὴν φιλίαν, εἰς ἐκείνην τὴν ἐπιθυμίαν εἰς ἕνα ἄλλον κίνδυνον, χωρὶς νὰ σὲ ταράξῃ μὲ κανένα λογισμόν, ἢ μὲ καμμίαν παρακίνησιν καὶ ὅταν σὲ ἰδῇ αἰχμαλωτισμένον εἰς τὸν ἔρωτα ἐκείνου τοῦ ὑποκειμένου, τότε ρίπτει τὴν σαΐαν, καὶ σὲ θανατώνει. Ὁ β΄ τρόπος εἶναι, τὸ νὰ πειράζῃ ὁ διάβολος ἐκεῖνον ὅπου ἄλλαξε ζωὴν καὶ ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας του καὶ νὰ τὸν πειράζῃ πλέον δυνατώτερα καὶ συχνότερα ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου τὴν ἔπραξε πρὶν νὰ τὴν ἀλλάξῃ καὶ δὲν εἶναι παράδοξον. Διότι καὶ ἕνας ἐχθρός, δὲν πολεμεῖ τὰ τύχη ἐκείνου τοῦ Κάστρου ὅπου ἀνοίγει ἀφ' ἑαυτοῦ του τὰς πόρτας καὶ τοῦ δίδει μόνον του τὰ κλειδιά, ἀλλὰ πολεμεῖ τὰ τείχη ἐκείνου τοῦ κάστρου ὅπου διαφενδεύεται καὶ ἀντιπολεμεῖ ἀνδρείως τὸν ἐχθρὸν· «ἐκείνους ὁ δαίμων καταφρονεῖ πλήττειν, οὕς τινας κτῆσαι ἡσύχως, ἑαυτῷ σύνοιδε»· λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος. (Βιβλ. ιδ΄. ἠθικ. Κεφ. ιβ΄.). Ὁ γ΄ τρόπος ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος εἶναι, τὸ νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸ ὀλίγον διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ λάβῃ τὸ πολύ, ἢ καὶ τὸ ὅλον, ἐὰν δυνηθῇ. Ἔλεγεν ἕνας Ὅσιος, ὅτι ὁ διάβολος ζητεῖ μερικάς φοράς μίαν μόνην τρίχα· ἀλλ' οὐαὶ εἰς ἐσὲ ἐὰν τοῦ τὴν δώσῃς· διότι εὐθὺς πλέκει μὲ αὐτὴν ἕνα

[274] Ὅρα εἰς τὴν Μελέτην περὶ τοῦ πολέμου ὅπου ἦλθε νὰ βάλῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου.

[275] Ὅρα εἰς τὴν ζ΄. Ἀνάγνωσιν.

δυνατὸν σχοινίον διὰ νὰ σὲ δέσῃ· ὅθεν καὶ σχοινοπλόκος ὁ διάβολος ὀνομάζεται.

Ἀπὸ τὸν Δαβὶδ δὲν ἐζήτησεν ἄλλο, παρὰ ἕνα βλέμμα μοναχόν καὶ βλέμμα ἀπὸ μακράν καὶ βλέμμα κατὰ συμβεβηκός, ὄχι ἐκ προθέσεως καὶ μελέτης. Καὶ τί ὀλιγώτερον ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ ἀπὸ ἕνα ἅγιον ἄνθρωπον, ὡσὰν τὸν Δαβίδ, ὅπου εὑρέθη κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπου εὐεργετήθη μὲ τόσας μεγάλας καὶ ὑψηλὰς εὐεργεσίας καὶ ἐμέτεχε μὲ κἄποιον τρόπον ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Θεοῦ; «Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι». (Ψαλμ. ν΄. 6)· μὲ ὅλον τοῦτο ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον ἴσχυσεν εἰς τὸν διάβολον, ὡσὰν ἕνα ὁλόκληρον ἁρματοφυλάκειον πολεμικῶν μηχανῶν, διὰ νὰ κρημνίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸν μεγαλύτερον ἅγιον ὅπου νὰ εὑρίσκετο τότε εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ δ΄ τρόπος ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος εἶναι νὰ παρακινῇ τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ ζητῇ συμβουλὴν ἀπὸ κανέναν ἔμπειρον πνευματικὸν εἰς τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς λογισμοὺς ὅπου τοῦ ἀκολουθοῦν καὶ νὰ μὴν τοὺς φανερώνῃ εἰς αὐτὸν· τοιουτοτρόπως κάμνει καὶ ἕνας παράνομος ἄνθρωπος (λέγει ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος) ὅπου θέλει νὰ πλανέσῃ μίαν ἀπροστόχαστον κόρην. Προτήτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο τῆς λέγει νὰ μὴ φανερώσῃ εἰς τοὺς συγγενεῖς της τίποτε ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰς συνομιλίας ὅπου κάμνουν ἀνάμεσόν τους· καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν ἡ ἐξουσία τῶν δαιμόνων λέγεται ἐξουσία τοῦ σκότους· «ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους» (Λουκ. ιβ΄. 53). Διότι ὅσον εἶναι σκοτεινὴ καὶ ἀγνώριστος, ἔχει δύναμιν· ἐὰν δὲ ἔλθῃ εἰς τὸ φῶς καὶ γνωρισθῇ χάνει κάθε ἰσχὺν καὶ δύναμιν. Ὁ ε΄ τρόπος ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος εἶναι νὰ σὲ παρακινῇ εἰς τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὸ νὰ προφθάνῃ καὶ νὰ σοῦ λέγῃ χωρὶς νὰ πέσῃς ὅτι ἔπεσες· ἐπειδὴ καὶ μόνον ἐσυλλογίσθης τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ τοῦτο τὸ κάμνει διὰ νὰ μικροψυχήσῃς ἐσὺ καὶ νὰ ρίψῃς τὰ ἅρματα νὰ μὴ τοῦ ἀντιστέκεσαι πλέον. Ἀνίσως ὅμως ἐσὺ καὶ ἀπεφάσισες νὰ μὴ κάμνῃς συγκατάθεσιν εἰς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ὅπου αὐτὸς σοῦ προβάλλῃ· ἀνίσως καὶ συχνὰ ἀποφασίζῃς τὸ ἐναντίον· ἀνίσως ἀφιερώνεσαι ἀδιαλείπτως εἰς τὸν Θεὸν· ἀνίσως καὶ σοῦ φαίνεται, ὅτι χωρὶς ἀντιλογίαν καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμνῃς ποτὲ ἕνα τοιοῦτον ἁμάρτημα, εἰς τὸ ὁποῖον σὲ παρακινεῖ ὁ ἐχθρός, στέκε μὲ καλὴν καρδίαν καὶ μὴ φοβῆσαι διότι αὐτὰ εἶναι σημεῖα πῶς θέλεις νικήσει καὶ ὄχι πῶς θέλεις νικηθῇ. Ὁ Ἀββὰς Ἰσίδωρος εἶπε μίαν φορὰν «εἶναι τεσσαράκοντα χρόνοι ὅπου μὲ πολεμεῖ ἕνας πειρασμὸς ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔκαμνα συγκατάθεσιν εἰς αὐτὸν»· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἠξεύρῃ τις νὰ διακρίνῃ ποία εἶναι ἡ ἁπλῆ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ καὶ ποία εἶναι ἡ συγκατάθεσις[276] διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος μὲ αὐτὰς τὰς ἐπιβουλὰς νικᾷ πολλοὺς ἀρχάριους ἐὰν δὲν προσέχουν.

---

[276] Ἄλλο γὰρ εἶναι ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ καὶ ἄλλο εἶναι ἡ συγκατάθεσις· ἡ μὲν γὰρ προσβολὴ κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος, εἶναι ἕνας ψιλὸς λογισμός, ἡ μία εἰκὼν τοῦ τυχόντος πράγματος καὶ μία ἐνθύμησις τοῦ διαβόλου ὅπου σοῦ λέγει· κάμνε τοῦτο τὸ κακόν, ἢ τοῦτο, ὡς λέγει Ἰωσὴφ ὁ Βρυένιος (λόγ. ιε΄. περὶ Τριάδος), ἥτις καὶ εἶναι ἀνεπιτίμητος καὶ ἀκανόνιστος κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Νηστευτὴν (Καν. β΄.) διότι δὲν γίνεται μὲ τὴν προαίρεσίν μας· ἡ δὲ συγκατάθεσις εἶναι μία συγκατάθεσις ἡδονική τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν κάμνει θεληματικῶς εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὸ κακὸν ἐκεῖνο καὶ πάθος ὅπου τὸν πολεμεῖ, κατὰ τὸν αὐτόν Ἰωάννην τῆς Κλίμακος καὶ Βρυέννιον· ἥτις εἶναι ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν ἐπιτιμίων κατὰ τὸν Νηστευτήν. Ταὐτὸν εἰπεῖν εἶναι ὑπὸ ἐπιτίμιον καὶ κανόνα· ἐπειδὴ καὶ γίνεται μὲ τὴν προαίρεσιν. Σημείωσε ὅμως, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον (διάταξ. ιζ΄, ἢ ιη΄.) κατὰ δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ κακοὶ λογισμοὶ· ἢ διότι ἡ ψυχὴ ἀργεῖ ἀπὸ τὸ νὰ εὑρίσκεται εἰς πνευματικὰ νοήματα καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ της μετεωρίζεται εἰς νοήματα καὶ φαντασίας μὴ πρεπούσας· ἢ κατ' ἐπιβουλὴν τοῦ διαβόλου, ὅστις θέλει νὰ φαντάζῃ εἰς τὴν διάνοιάν μας κακοὺς λογισμοὺς διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὰ καλὰ νοήματα· διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσβολὴ ἐκείνη ὅπου γίνῃ εἰς ἡμᾶς κατ' ἐπίβουλὴν τοῦ διαβόλου, φανερὸν ὅτι εἶναι ἀκανόνιστος καὶ ἀνεπιτίμητος ἡ δὲ προσβολὴ ἐκείνη ὅπου γίνῃ ἀπὸ τὴν ἀργίαν καὶ ἀμέλειαν τῆς ψυχῆς, δὲν εἶναι ἀνεπιτίμητος· ὄχι διὰ τὴν προσβολὴν καθ' αὑτήν· ἀλλὰ διοτι ἀμέλησεν ἡ ψυχή, καὶ εὑρὼν αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς ἐν ἀργίᾳ τῶν καλῶν νοημάτων, ἔσπειρεν εἰς αὐτὴν τὸν πονηρὸν λογισμόν.

Ϛ΄. Ὁ τρόπος ὅπου μεταχειρίζεται ὁ ἐχθρὸς εἶναι, νὰ σὲ παρακινῇ νὰ πέσῃς μίαν μόνην φορὰν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ εὐθὺς θέλει παύσει ὁ λογισμός καὶ θέλει τελειώσει ὁ πόλεμος· ψεῦμα φανερόν, μολονότι καὶ μὲ αὐτὸ πλανᾷ πολλούς. Διότι εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀνίσως καὶ ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν παρακίνησίν του, αὐξάνει εἰς ἡμᾶς ἡ καλὴ συνήθεια καὶ ἕξις· εἰ δὲ καὶ κάμνομεν συγκατάθεσιν εἰς αὐτήν, αὐξάνει εἰς ἡμᾶς ἡ κακὴ κλίσις καὶ τὸ ἀχαλίνωτον πάθος· ὅθεν ἐὰν δώσομεν εἴσοδον εἰς μίαν παράβασιν, ἀνοίγομεν πόρταν εἰς πολλὰς παραβάσεις «ἁμαρτίαν ἥμαρτεν Ἱερουσαλήμ, διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο», λέγει ὁ Προφήτης Ἱερεμίας. (Θρήν. α΄. 9) δηλαδὴ διότι ἥμαρτε μίαν φοράν, ἔγινε πλέον ἀδυνατωτέρα καὶ ἀκολούθως ἐστράφη πάλιν νὰ ἁμαρτήσῃ. Ἀφ' οὗ ὁ λέων γευθῇ μίαν φορὰν τὸ αἷμα, δύσκολα ἠμπορεῖ πλέον νὰ ἡμερώσῃ. Ὁ ζ΄ τρόπος ὅπου μεταχειρίζεται ὁ ἐχθρὸς εἶναι, νὰ σὲ παρακινῇ εἰς τὴν ἀμέλειαν, λέγοντάς σου ὅτι ὁ πόλεμος ἔχει νὰ διαμείνῃ εἰς ὅλην σου τὴν ζωήν καὶ μάλιστα ὅτι ἔχει νὰ δυναμώνεται πάντοτε περισσότερον καὶ ποῦ δύνασαι ἐσὺ νὰ ὑπομείνῃς ἕως τέλους; Τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ εἶναι ψεῦδος. Διότι ἀκολουθεῖ ὅλον τὸ ἐνάντιον, καθὼς μᾶς φανερώνει τὸ Πνεῦμα τὸ Αγιον, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει τὰς ὁδοὺς τῆς ἀρετῆς καὶ μᾶς λέγει, ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὰς δυσκολίας ὅπου εὕρῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρετῆς ἡ ψυχή, δὲν θέλει εὕρει πλέον οὔτε στενοχώριας οὔτε ἐμπόδια, «ὁδοὺς σοφίας διδάσκω σε, ἐμβιβάζω δὲ σὲ ἐν τροχιαῖς ὀρθαῖς· ἐὰν γὰρ πορεύῃ, οὐ συγκλεισθήσεταί σου τὰ διαβήματα· ἐὰν δὲ τρέχῃς, οὐ κοπιάσεις» (Παροιμ. δ΄. 12). Ὅταν ἐσὺ δαμάζῃς καὶ ἡμερώνῃς ἕνα ἄλογο, βέβαια θέλεις περιγελάσει ἐκεῖνον ὅπου σοῦ εἰπῇ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἄλογον ὅπου ζητεῖς νὰ ἡμερώσῃς, ἔχει νὰ εἶναι πάντοτε πλέον ἀγριώτερον· διότι ἠξεύρεις, ὅτι αὐτὸ τὸ ἄλογον ἔξω ἀπὸ τὰς πρώτας ὁρμὰς ὅπου κάμνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν, ἔπειτα θέλει ἡμερώσει τόσον, ὅπου νὰ χαίρεται εἰς τὸ χαλινάρι καὶ ὁ ἴσκιος μιᾶς μικρῆς ῥάβδου θέλει εἶναι ἀρκετὸς νὰ τὸ κάμνῃ νὰ περιπατῇ μὲ τάξιν. Τοιούτου εἴδους εἶναι καὶ ἡ σάρκα μας, ἡ ὁποία ἀφ' οὗ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀντισταθῇ διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς μετανοίας, ὕστερα δαμάζεται καὶ ὑπακούει. Οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπαντοῦν πάντοτε μεγαλυτέρας δυσκολίας εἰς τὸ νὰ νικήσουν τὴν σάρκα καὶ τὰ πάθη των καὶ αἱ στράται τους εἶναι πάντοτε περισσότερον κοπιαστικαὶ διότι μὲ τὸ νὰ αὐξάνουν τὰ πταίσματά των, αὐξάνουν καὶ οἱ φόβοι των διὰ τὸ ἐρχόμενον καὶ οἱ ἔλεγχοι τῆς συνειδήσεως των διὰ τὸ παρὸν καὶ αἱ συνήθειαι καὶ αἱ ἕξεις ὅπου ἔλαβον εἰς τὸ κακόν. Διὰ τοῦτο ὅσον περισσότερον περιπατοῦν εἰς τὰς κακίας των τόσον πλέον ἀποκάμνουν· «ἐν τῇ κακίᾳ ἡμῶν κατεδαπανήθημεν. (Σοφ. ε΄. 13)· ἀλλὰ μία γενναία καὶ πρόθυμος μετάνοια των δύναται νὰ νικήσῃ ὅλας τὰς τοιαύτας δυσκολίας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ .

Ἰδοὺ ὅπου σοῦ ἐπαραστήσαμεν ἀδελφὲ ἐμπρὸς εἰς τὰ ὀμμάτιά σου τοὺς ἐχθρούς σου μὲ ὅλα των τὰ φοβερώτερα ἅρματα. Τάχα ἐφοβήθης; Ἀλλὰ οἱ ἅγιοι δὲν ἐφοβήθησαν ποτὲ ἀπό τοὺς τοιούτους ἐχθρούς, μάλιστα εὐφράνθησαν διὰ τὸ πολὺ κέρδος ὅπου εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ τὸν πειρασμὸν ηὗραν εἰς τὴν ψυχήν τους· «πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις» λέγει ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος. (Ἐπιστ. α΄. 2)· αὐτὸ δὲ τὸ κέρδος τῶν πειρασμῶν ἠμπορεῖ νὰ περικλεισθῇ εἰς δύο κεφάλαια· πρῶτον ὅτι μᾶς ἐκδύουν ἀπὸ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ δεύτερον ὅτι μᾶς ἐνδύουν μὲ τὸν νέον. Ἐν πρώτοις οἱ πόλεμοι καὶ οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ κακοπάθειαι ἀπονεκρώνουν δυνατὰ τὰ πάθη μας. Καὶ καθὼς τὰ θηρία ὅπου εἶναι εἰς τὴν Ἀφρικήν, ἐὰν εὕρισκαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν κατὰ τὴν ὄρεξίν τους ἤθελαν εἶναι ἀδάμαστα, ἡ πεῖνα ὅμως καὶ ἡ δίψα τὰ καταδαμάζει εἰς τρόπον ὥστε οἱ κυνηγοὶ τὰ ὑποτάσσουν καὶ τὰ ἡμερώνουν. Οὕτω καὶ τὰ πάθη μας, ἐὰν εἶχαν ὅλα τὰ πράγματα κατὰ τὴν ὄρεξίν τους καὶ ἐὰν δὲν τὰ ἐδαμάζαμεν μὲ νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας καὶ σκληραγωγίας, ποῖος ἤθελε τὰ νικήσει ποτέ; Μάλιστα δὲ ποῖος ἤθελε νικήσει τὸ μεγαλύτερον πάθος ἀπὸ ὅλα ἤγουν τὴν ὑπερηφάνειαν;

Διὰ τοῦτο ἐδόθη εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὡσὰν ἕνας ἀναγκαῖος πειρασμός, ὁ σκόλοψ τῆς σαρκός, διὰ νὰ μὴν ὑπερηφανευθῇ εἰς τὴν ἀρετήν του καὶ εἰς τὰς ἀποκαλύψεις του· «ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν ἵνα μὲ κολαφίζῃ ἵνα μὴ ὑπεραίρομαι»[277]· (Β΄. Κορ. ιβ΄ 7). Ὅθεν ἐὰν ὁ πειρασμὸς ἦτο ἀναγκαῖος εἰς ἕνα τόσον μέγαν ἅγιον καθὼς ἦτον ὁ Παῦλος, ἠμπορεῖς πλέον ἐσὺ νὰ πιστεύσῃς πόσον θέλει εἶναι ἀναγκαιότεροι εἰς ἡμᾶς οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις ὅπου εἴμεθα ὡσὰν τὰ καλάμια καὶ κάθε φύσημα τῆς ὑπερηφάνειας εἶναι ἀρκετὸν νὰ μᾶς σαλεύσῃ;

Ὁ Θεὸς μὲ τοὺς πειρασμοὺς μᾶς ἀνακαλεῖ καὶ μᾶς ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅταν εἴμεθα μεμακρυσμένοι ἀπὸ αὐτὸν· καθὼς ἔκαμνε καὶ μὲ τὸν Προφήτην Ἰωνᾶν ὅπου ἔφευγεν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον μὲ τὴν φουρτούναν τῆς θαλάσσης τὸν ἔφερε θέλοντα καὶ μὴ θέλοντα εἰς τὴν ὑποταγήν Του, δι᾽ ὃ λέγει καὶ ὁ Δαβὶδ· «πλήρωσον τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας καὶ ζητήσουσι τὸ ὄνομά σου Κύριε». (Ψαλμ. πβ΄ 12). Ἀφ᾽ οὗ δὲ ἐπιστραφῶμεν πρὸς Αὐτὸν πάλιν μὲ τοὺς πειρασμούς, μᾶς κάμνει ὁ Θεὸς νὰ μὴ μακρύνομεν ἀπὸ Αὐτόν, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος Δαβίδ. «Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου» (Ψαλμ. ριη΄. 7). Ὁ φοβερισμὸς κάμνει τὰ βρέφη νὰ σφίγγονται πλέον δυνατὰ εἰς τὸ στῆθος τῆς μητρός των καὶ νὰ φοβοῦνται πλέον περισσότερον νὰ ξεκολλήσουν ἀπ᾽ ἐκεῖ· ἔτσι καὶ ὁ φόβος τῶν πειρασμῶν κάμνει τὸν νέον καὶ ἀρχάριον νὰ προστρέχῃ εἰς τὸν Θεὸν περισσότερον καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ χωρισθῇ ἀπ᾽ Αὐτὸν[278]. Ὅσον περισσότερον οἱ Αἰγύπτιοι ἔθλιβαν τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων, τόσον αὐτὸς ηὔξανε καὶ ἐγίνετο πολυάριθμος· «καθ᾽ ὅτι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσοῦτον πλείους ἐγίνοντο καὶ ἴσχυον σφόδρα, σφόδρα». (Ἔξοδ. α΄ 12). τὸ ἴδιον θέλῃ γίνει καὶ εἰς εσὲ ἀδελφέ, ἐὰν ἠξεύρῃς νὰ μεταχειρισθῇς καλῶς τοὺς πειρασμούς σου· αὐτοὶ θέλουν σὲ κάμνει νὰ αὐξήσῃς εἰς τὰ καλά· τότε γὰρ θέλες αὐξήσει εἰς τὴν πίστιν ὅταν σαλεύεσαι ἀπὸ τὸν διάβολον καὶ ἀπό τοὺς βλασφήμους λογισμούς του. Τότε θέλεις αὐξήσει εἰς τὴν σωφροσύνην, ὅταν σὲ πολεμῇ μὲ τὰς παρακινήσεις ὅπου σοῦ κάμνει εἰς τὰ σαρκικὰ καὶ αἰσχρά. Τότε θέλεις αὐξήσει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ σου, μὲ τὰς πικρίας καὶ φαρμάκια τῆς μνησικακίας ὅπου χύνει εἰς τὴν καρδίαν σου· καὶ ἔτσι τέλος πάντων οἱ δαίμονες ὅπου σὲ ἐκέντρωναν πρότερον, θέλουν σὲ περικυκλώνει μόνον εἰς ὅλον τὸ ὕστερον χωρὶς νὰ σὲ κεντρώνουν, ὡσὰν αἱ μέλισσαι ὅπου περικυκλώνουν, ἀλλὰ δεν κεντρώνουν τὸ κηρί τους· «ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον» (Ψαλμ. ριζ΄. 12)· διότι τὰ κεντρώματα καὶ αἱ πληγαὶ ὅπου σου ἔκαμναν πρότερον, εἰς ἐσὲ μὲν ἐστάθησαν ἕνα ἔγγισμα μιᾶς προσωρινῆς θλίψεως, εἰς δὲ τὸν ἑαυτόν τους ἔγιναν πληγαὶ θανάσιμοι μὲ τὴν ὑπομονήν σου.

Βλέπεις ἀγαπητέ, ὅτι χωρὶς τοὺς πειρασμοὺς δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ ἀποκτήσῃς ποτὲ ἀρετὴν, οὔτε νὰ τὴν τελειώσῃς ἐντελῶς; Λοιπὸν χρεωστεῖς νὰ τοὺς ὑπομένῃς γενναίως καὶ εὐχαρίστως διὰ νὰ λαμπρυνθῇς μὲ αὐτούς, ὡσὰν τὸ χρυσάφι ὅπου λαμπρύνεται μὲ τὴν φωτιὰν· «τί σε φοβῇ τὸ πῦρ ἐὰν ᾖς χρυσός; Σοῦ λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος». Ὅθεν ἐὰν φοβῆσαι τοὺς πειρασμούς, φρόντισε

---

[277] Ὁ σκόλοψ τῆς σαρκὸς ὅπου ἐδοθη εἰς τὸν Ἀπόστολον, ὁ Χρυσόστομος ἑρμηνεύει πῶς ἦτο ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἐναντιώνοντο εἰς τὸ ἀποστολικόν του κήρυγμα καθὼς ἦτον Ἀλέξανδρος ὁ Χαλκεύς, Δημήτριος ὁ ἀργυροσκόπος, ὁ Ὑμέναιος καὶ Φιλιτός, ὁ Ἐλύμας καὶ ἄλλοι· ὁ δὲ Κορέσιος λέγει ὅτι ὁ μὲν Βασίλειος θέλει ὄχι ἦτο κεφαλαλγία, ὁ δὲ Γρηγόριος ποδαλγία· ἀλλὰ σὺ τὴν γνώμην τοῦ Χρυσοστόμου κράτει ὡς ἀληθεστέραν καθ᾽ ὅτι καὶ ὁ Σατᾶν θέλει νὰ εἰπῇ ἀντικείμενος, ὁποῖοι ἦσαν καὶ οἱ τῷ ἀποστόλῳ ἀντικείμενοι.

[278] Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει· «κάμνουσα ψυχὴ ἐγγὺς γίνεται Θεοῦ · ὅταν γὰρ φησιν ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν». (Ψαλμ. οζ΄. 38) καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, «θυμοῦται ὁ Θεός, φησίν, ἵνα εὐεργετήσῃ· οὐ γὰρ κολάζει εἰς ἀφανισμὸν· ἀλλὰ παιδεύει εἰς ἐπανόρθωσιν»· διὸ καὶ παρὰ τῷ Ἠσαΐᾳ, ὁ Θεὸς λέγει, «ἐπάξω τὴν χεῖρα μου ἐπί σέ, καὶ πυρώσω εἰς καθαρόν». (α΄. 25) καὶ ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ «πειράζονταί φησιν ὑπὸ Θεοῦ, ἵνα καὶ οἱ ὑπνώττοντες εἰς ἐξυπνισμὸν εὐτρεπισθῶσι· καὶ οἱ μακρύνοντες ἵνα προσεγγίσωσι τῷ Θεῷ».

ὄχι διὰ νὰ τοὺς ἀποφύγῃς τελείως διότι εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ διὰ νὰ εὕρῃς τὸν τρόπον καὶ τὴν μέθοδον μὲ τὴν ὁποίαν νὰ τοὺς μεταχειρισθῇς καλῶς διὰ νὰ μὴ βλαφθῇς ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ νὰ ὠφεληθῇς καὶ νὰ τοὺς νικήσῃς. Ἤξευρε δὲ ὅτι διὰ νὰ νικήσῃ τις εἰς τοὺς ἔξω καὶ σωματικοὺς πολέμους, χρειάζεται νὰ ἔχῃ δύναμιν, ὁμοίως καὶ τέχνην διότι μὲ τὴν τέχνην μόνην πολεμεῖ ὡς ἀδύνατος· καὶ πάλιν μὲ μόνην τὴν δύναμιν πολεμεῖ ὡς μωρός· ἀλλ' ὅταν ἀνταμώσῃ τὴν δύναμιν μὲ τὴν τέχνην, τότε πολεμεῖ ὡς μέγας πολεμιστής. Ἔτσι ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τοὺς πνευματικοὺς καὶ ἐσωτερικοὺς πολέμους καὶ ὅποιος μεταχειρισθῇ εἰς αὐτοὺς δύναμιν καὶ τέχνην πνευματικὴν νικᾷ μὲ ἀσφάλειαν.

Ἤξευρε λοιπὸν ὅτι αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ πνευματικοῦ πολέμου στέκεται εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν· ὅθεν πρέπει πρῶτον νὰ ἀποφασίσῃς εἰς τὴν καρδίαν σου νὰ μὴ πιστεύσῃς εἰς τοὺς τρεῖς ἐχθρούς σου εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς σὲ προστάζει ὁ Κύριος· «οὐ μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα». (Σειρὰχ ιβ´ 10). Καὶ λοιπὸν ἐὰν σὲ κολακεύῃ ὁ πρῶτος σου ἐχθρός, ἤγουν ἡ ὄρεξις τῆς σαρκὸς μὲ τὸ τάξιμον τῶν ἡδονῶν· ἢ ἐὰν δοκιμάζῃ νὰ σὲ φοβερίσῃ μὲ τὸ νὰ βάνῃ ἐμπρός σου βουνὰ ἀδιαπέραστα, ἤγουν δυσκολίας μεγάλας, ἐσὺ πρέπει νὰ ἀποφασίσῃς μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν σου αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὰ βουνὰ ὅπου σοῦ προβάλλει εἶναι τόσα σύγνεφα ὅπου διασκεδάζονται εἰς μίαν στιγμήν· καὶ αἱ ἡδοναὶ ὅπου σοῦ τάζει εἶναι μάταιαι, προσωριναί, ρυπαραὶ καὶ μόλις ἁρμόδιαι εἰς τὰ ἄλογα ζῶα· «οὐ μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα». Ἐὰν ὁ κόσμος, ὅπου εἶναι ὁ δεύτερος ἐχθρός σου θέλει νὰ σὲ κάμνῃ νὰ παραστρατήσῃς ἀπὸ τὴν καλὴν στράταν μὲ τὰ ἀξιώματά του, τὰ ὁποῖα ὅλα ἀποβλέπουν εἰς τὰ πρόσκαιρα ἀγαθά· ἢ μὲ τὸ παράδειγμα τῶν ὁμοίων σου, οἱ ὁποῖοι ζοῦν ἄλλην διαφορετικὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου, πρέπει νὰ εἶσαι ἀποφασισμένος εἰς τὸ νὰ πιστεύῃς ὅτι τὰ μὲν ἀξιώματα τοῦ κόσμου εἶναι νόμοι ἑνὸς ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ· νόμοι ἑνὸς μωροῦ ὁλότελα ἐναντίου εἰς τὴν ἔνσαρκον σοφίαν τοῦ Θεοῦ· νόμοι ἑνὸς κατηραμένου, ἀφορισμένου καὶ ἀποβεβλημένου ἀπὸ τὰς προσευχὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος εἰς τὴν προσευχὴν του· «οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ». (Ἰω. ιζ´ 9)· καὶ ὅποιος τοὺς ἀκολουθεῖ ἔχει νὰ ἀποδείχνεται αἰωνίως διὰ μωρός. Ὅσον δὲ διὰ τὰ παραδείγματα ὅπου σὲ προβάλλει, πρέπει νὰ πιστεύῃς, ὅτι ἀνίσως καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ πολλοὶ οἱ ἀδόκιμοι, εἶναι βέβαιον πῶς ὅποιος θέλει νὰ συναριθμηθῇ μὲ τοὺς ἐκλεκτούς, πρέπει νὰ ζῇ μὲ τοὺς ὀλίγους καὶ ὄχι μὲ τοὺς πολλούς· καὶ λοιπόν· «οὐ μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα».

Πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ μὴ πιστεύσῃς εἰς τὸν διάβολον ὅπου εἶναι ὁ τρίτος σου ἐχθρός, ὁ χειρότερος ἀπὸ ὅλους, ὅστις εἶναι ἕνας σου ἐχθρὸς ἀδιάλλακτος, ἕνας σου ἐχθρὸς αἰώνιος, ἕνας ἔχθρος ὅπου σοῦ θέλει τόσον κακὸν ὅσον θέλει καὶ εἰς τὸν ἴδιον Θεόν. Ὅθεν μὲ παρομοίαν ἀπόφασιν καταφρόνει πάντοτε τὰς συμβουλάς του καί τοὺς λογισμοὺς ὅπου σοῦ προσβάλλει καὶ ἐξ ὅλης σου ψυχῆς εἰς ὅλα τὰ κακὰ ὅπου σὲ παρακινεῖ νὰ κάμνῃς, ἀποκρίνου του πάντοτε τοῦτον τὸν λόγον, ὄχι. Καὶ τί κακὸν ἠμπορεῖ νὰ σοῦ κάμνῃ αὐτὸς ὁ ἀσθενέστατος ὅπου δὲν δύναται νὰ κάμνῃ ποτὲ κακὸν εἰς κανέναν, πάρεξ εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὸ θέλει; Οὐ νικᾷ τὸν μὴ θέλοντα, λέγει ἕνας ἅγιος. Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐζήτησεν ἀπό τοὺς Ἀθηναίους στράταν διὰ νὰ περάσῃ τὸ στράτευμά του ἀπό τοὺς τόπους των· καὶ αὐτοὶ εἰς ἀπόκρισιν τοῦ ἔστειλαν ἕνα μεγάλον χαρτί, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχαν γεγραμμένην μὲ κεφαλαῖα γράμματα αὐτὴν τὴν λέξιν μόνην· Ὄχι. Τοῦτο τὸ ἴδιον ὄχι πρέπει νὰ λέγῃς καὶ ἐσὺ εἰς ὅλους τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ὅπου σου βάλῃ ὁ διάβολος καὶ οὕτω θέλεις γὶνει νικητὴς εἰς κάθε μάχην· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, μηδὲ ἀποκρίνου του τελείως, ἀλλὰ καταφρόνει τον καὶ τρέχε εἰς τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς· λέγουσι γὰρ οἱ πατέρες καὶ μάλιστα ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὅτι ἄλλο μεγαλύτερον ἅρμα ἐναντίον, ὄχι μόνον τῆς βλασφημίας, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν προσβολῶν τοῦ

διαβόλου δὲν εἶναι, ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν καὶ σιωπήν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ καταφεύγομεν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς.

Δεύτερον ἤξευρε, ὅτι αὐτὴ ἡ δύναμις ὅπου ἀγαπᾶς νὰ ἀποκτήσῃς εἰς τὸν πνευματικὸν πόλεμον, δὲν ζητεῖ μόνον τὸ νὰ λέγῃς ὄχι εἰς τὰς παρακινήσεις ὅπου σοῦ κάμνουν οἱ τρεῖς ἀνωτέρω ἐχθροί σου, ἀλλὰ ζητεῖ ἀκόμη νὰ κάμνῃς καὶ πολλὰς πράξεις ἐνάντιας. Ἤγουν, ἐὰν ἡ ὄρεξις τῆς σαρκός σου σοῦ προβάλλῃ ἡδονάς ἀπηγορευμένας, διαμαρτύρησον καὶ βεβαίωσον εἰς αὐτήν, ὅτι ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπολαύσῃς εἰς μίαν στιγμὴν ὅλας τὰς ἡδονὰς τοῦ Σολομῶντος, ἐσὺ ἔχεις ἀπόφασιν νὰ τὰς ἀφιερώσῃς ὅλας καὶ νὰ τὰς κάμνῃς θυσίαν εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὅπου ἐσταυρώθη δι' ἐσένα καὶ δεῖξον τὴν ἀπόφασίν σου ταύτην ἐμπράκτως μὲ τὴν σωφροσύνην, μὲ τὴν νηστείαν, μὲ τὴν ἐγκράτειαν ὅλων τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθήσεων. Ἐναντίον τοῦ κόσμου διαμαρτύρησον ὁμοῦ μὲ τοὺς ἁγίους Μακκαβαίους, ὅτι ἀνίσως καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀποφασίσουν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους Του καὶ νὰ κυβερνῶνται μὲ τὰ ἀξιώματά Του, ἐσὺ δὲν θέλεις ὑπακούσει ποτὲ εἰς ἄλλον νόμον, πάρεξ εἰς τὸν νόμον τοῦ Δεσπότου σου. Καὶ βεβαίωσον τὴν ἀπόφασίν σου ταύτην μὲ τὴν πρᾶξιν· ἤγουν μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ταπεινὴν ζωὴν καὶ μὲ ὅλην τὴν ἄλλην πτωχείαν ὅπου ἀπαιτεῖ τὸ χριστιανικὸν ἐπάγγελμα καὶ μισεῖ ὁ κόσμος καὶ οἱ τοῦ κόσμου μαθηταί. Ἀνίσως πάλιν καὶ ὁ διάβολος σὲ πειράξῃ διὰ τὴν πίστιν, βεβαίωσον πῶς εἶσαι ἕτοιμος νὰ ὑπογράψῃς τὴν πίστιν σου μὲ τὸ ἴδιον σου αἷμα, καθὼς ἔκαμεν ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας, ὅστις μὲ τὸ αἷμα τῶν πληγῶν του ἔγραψεν εἰς τὴν γῆν πρὶν νὰ ἀποθάνῃ αὐτὸν τὸν λόγον «πιστεύω·» καὶ δεῖξον ἐμπράκτως αὐτὴν τὴν βεβαίωσιν, μὲ τὸ νὰ διαφενδεύῃς διὰ λόγου καὶ ἔργου τόσον τὰ δόγματα τῆς πίστεως, ὅσον καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὸ νὰ ὑπερασπίζεσαι καὶ νὰ βοηθῇς ὅλους ἐκείνους ὅπου πάσχουν καὶ διώκονται, διότι ζητοῦν νὰ φυλάττουν ἀπαρασάλευτα τὰ τῆς πίστεως καὶ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων. Ἐὰν σὲ πειράξῃ ὁ διάβολος εἰς ἀπελπισίαν, βεβαίωσον ὁμοῦ μὲ τὸν Ἰὼβ, ὅτι ἀνίσως καὶ ὁ Θεὸς ἤθελεν ἔλθει κατεπάνω σου μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ σὲ θανατώσῃ, ἐσὺ μὲ ὅλον τοῦτο ἔχεις νὰ ἐλπίζῃς πάντοτε εἰς Αὐτόν, ὅτι θέλει νὰ σὲ σώσῃ· «ἐὰν μὲ χειρώσηται ὁ δυνάστης... καὶ τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν»· (ιγ΄. 15)[279] ἔτσι κάμνε εἰς τοὺς ἄλλους πειρασμοὺς καὶ λογισμοὺς ὅπου σοῦ βάλλει ὁ διάβολος· καὶ αὐτὸ εἶναι, τὸ νὰ παγίδευσῃς τὸν διάβολον μὲ τὴν παγίδα ὅπου ἔστησεν αὐτὸς κατεπάνω σου· «ἐν παγίδι ταύτῃ ᾗ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ ποῦς αὐτῶν». (Ψαλμ. θ΄. 15)· αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ στέκῃς ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά, ὡσὰν τὴν Κιβωτόν, ἀντὶ νὰ καταβυθισθῇς· αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ γίνῃς κρύσταλλος στερεὸς ἀπὸ τὸ νερὸν «παγήσεται κρύσταλλος ἐφ' ὕδατος». (Σειρὰχ μγ΄. 24).

---

[279] Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ὅτι ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀπόγνωσις δὲν ἔχει τόπον τελείως εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ νὰ ζῇ ὁ ἁμαρτωλός, εἶναι σημεῖον πῶς ὁ Θεὸς ζητεῖ τὴν μετάνοιάν του καὶ τὸν ὑποδέχεται. «Δι' ὃ οὔτε ἡ ἀπόγνωσις ὅλως ἔχει χώραν ἐν ἀνθρώποις· εἰ καὶ ὁ πονηρὸς ποικίλως ὑποβάλλει αὐτήν, οὐ τοῖς ἀδιαφόρως ζῶσι μόνον, ἀλλ' ἐστὶν ὅτε καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις. Ἐπειδὴ γὰρ καιρὸς μετανοίας ὁ τῆς ζωῆς ἐστι καιρός, αὐτὸ τοῦτο τὸ ζῆν ἔτι τὸν ἡμαρτηκότα, τῷ βουλομένῳ ἐπιστρέφειν πρὸς Θεόν, ἐγγυᾶται τὴν παρ' αὐτοῦ ὑποδοχήν... ποῦ οὗ ἕξει χώραν ἡ ἀπόγνωσις; Πάντοτε καὶ πάντων δυναμένων, ὁπηνίκα βούλοιντο, τὴν αἰώνιον κτήσασθαι ζωήν;» (Ἐν τοῖς πρὸς Ξένην). Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὅροις ιγ΄ λέγει. «Εἰ πλῆθος οἰκτιρμῶν Θεοῦ ἀριθμῆσαι καὶ μέγεθος Θεοῦ μετρῆσαι δυνατόν, ἐν συγκρίσει πλήθους καὶ μεγέθους ἁμαρτημάτων ἡ ἀπόγνωοις γενέσθω· εἰ δὲ ταῦτα μέν, ὡς εἰκὸς καὶ μέτρῳ ὑποβάλλεσθαι καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει, Θεοῦ δὲ ἔλεος μετρῆσαι καὶ οἰκτιρμοὺς ἀριθμῆσαι ἀδύνατον, οὐκ ἀπογνώσεως καιρὸς, ἀλλ' ἐπιγνώσεως ἐλέους καὶ καταγνώσεως ἁμαρτημάτων, ὧν ἡ ἄφεσις πρόκειται ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος ἐν κεφ. πα΄. λέγει. «Πρὸς τὴν ἀπευδοκήσασαν ἑαυτοῖς δι' ὑπερβολὴν πειρασμῶν καὶ ἁμαρτιῶν σμῆνος ψυχὴν καὶ λέγουσαν, «ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν· διαπεφωνήκαμεν»· εἴρηται παρὰ τοῦ μὴ ἀπογινώσκοντος τὴν σωτηρίαν ἡμῶν Θεοῦ τὸ ζήσεσθε καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος» (Ἰζεκ. λ΄. 11)· ὅρα καὶ τὸ πε΄. κεφάλ. τοῦ αὐτοῦ Καρπαθίου σελ. 255 τῆς Φιλοκαλίας).

Ἔπειτα κοντὰ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην, πρέπει νὰ μάθης καὶ τὴν τέχνην τοῦ πνευματικοῦ τούτοῦ πολέμου, ἡ ὁποία ἐν πρώτοις στέκεται εἰς τὸ νὰ ἀντισταθῆς κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς λογισμοὺς ὅπου σου βάλλη ὁ ἐχθρός· ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν πειρασμῶν ἡ ψυχὴ δυνατὴ καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀδύνατος· ἀλλ' ἐὰν δώσης καιρὸν εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ ἀργοπορήσης νὰ ἀντισταθῆς, τότε ἀδυνατίζεις μὲ τὴν ἀμέλειαν καὶ ὁ ἐχθρὸς αὐξάνει εἰς τὴν δύναμιν καὶ κάμνει ἀρχὴν νὰ σὲ νικήση. Καὶ διότι εἰς τοὺς σωματικοὺς πολέμους πολὺ δυσκολώτερον εἶναι εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ ἀποδιώξουν τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθρούς, ἀφ' οὗ φθάσουν νὰ στήσουν τὴν βασιλικὴν σημαίαν ἐπάνω εἰς τὸ τειχόκαστρον, παρὰ ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, πρὸ τοῦ νὰ περάσουν τόσον ἐμπρός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ μᾶς διδάσκει λέγων «μακάριος ὅς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν.» (Ψαλμ. ρλς' 9)· ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ· ὅτι, εὐθὺς ὅπου νὰ γεννηθῇ εἰς ἐσὲ ἕνας κακὸς λογισμὸς ἐναντίον εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, μὴ προσμένης νὰ αὐξήση καὶ νὰ γίνη μὲ τὴν πολυκαιρίαν παιδίον καὶ μειράκιον· ἀλλ' εὐθὺς ὅπου γεννηθῇ ἔτσι βρέφος μικρόν, ἐπαρὲτο εἰς χεῖρας σου μὲ μίαν γενναίαν ἀνθίστασιν καὶ σύντριψέ το εἰς τὴν πέτραν μὲ πρᾶξιν ἐναντίαν, ὡς γέννημα κατηραμένον· καὶ τότε ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇς καὶ ἐσὺ μακάριος διὰ τὴν βεβαίαν ἐλπίδα ὅπου ἀποκτᾷς, ὅτι ἔχεις νὰ λάβης ἕνα αἰώνιον στέφανον· «μακάριος ὅς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν»· Κάποιοι κολακεύουν αὐτὰ τὰ κακὰ γεννήματα τῶν λογισμῶν εἰς τὴν ἀρχήν καὶ τί θαυμαστὸν ἐὰν μετὰ ταῦτα νικηθοῦν, ὅταν αὐτὰ μεγαλώσουν καὶ γένου παληκάρια εἰς τὴν δύναμιν; Αὐτοὶ ἀρχίζουν νὰ συνομιλοῦν ἡδονικὰ μὲ τὸν κακὸν αὐτόν νέον λογισμόν καὶ ἀκόμη δὲν τελειώνει ἡ συνομιλία αὐτὴ καὶ ὁ συνδυασμὸς καὶ εὐθὺς κάμνουν συγκατάθεσιν εἰς τὸ νὰ πράξουν τὴν ἁμαρτίαν.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὕτη ὅλη ἡ τέχνη ὅπου χρειάζεται εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον· ἡ ἀναγκαιοτέρα τέχνη εἰς αὐτὸν εἶναι νὰ ἠξεύρῃς νὰ προστρέχῃς πάντοτε εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ λαμβάνῃς ἀπὸ ἐκεῖνον βοήθειαν καὶ δύναμιν εἰς τὴν ἀδυναμίαν σου. Αὐτὴ ἡ ἐνθύμησις ὅπου δίδει εἰς τοὺς μαθητάς του ἐκεῖνος ὁ πνευματικὸς διδάσκαλος καὶ Ὅσιος Ἰωάννης «ὁ πειρασμὸς πρὸς σέ, καὶ σὺ πρὸς τὸν Θεὸν·» μάλιστα αὐτὴ εἶναι ἡ ἐνθύμησις ὅπου μὲ περισσοτέραν ἐξουσίαν μᾶς ἄφησεν ὁ λυτρωτὴς μας λέγων· «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». (Ματθ. κς΄. 41). Τοιουτοτρόπως ἔκαμνε καὶ ἐμπράκτως Αὐτὸς διὰ παράδειγμα ἰδικόν μας καὶ μάλιστα πρὸ τοῦ πάθους, προσευχηθείς τρίτον εἰς τὸν κῆπον καὶ εἰπὼν «Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ·» (Ματθ. κϛ΄. 39.). Καὶ παρομοίως οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ, ὅπου μᾶς διδάσκουν τόσον φανερὰ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, εἶναι γεμάτοι ἀπὸ δεήσεις καὶ ἱκεσίας πρὸς τὸν Κύριον, εἰς κάθε εἶδος πολέμου καὶ πειρασμοῦ, διὰ νὰ ζητῶμεν μὲ αὐτάς νὰ λάβομεν βοήθειαν εἰς τοὺς πειρασμούς. Ὅθεν καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, κατασκεύασε καὶ ἀκόνησε τὰ ἅρματά σου μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τοιουτρόπως κάθε πειρασμὸς ὅπου σοῦ ἀκολουθήση, θέλει γίνει εἰς ὄφελος σου «πιστὸς ὁ Θεός, ὅς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὅ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.» (Α΄. Κορ. ι΄. 13) καὶ αἱ ἀποφάσεις σου θέλουν εἶναι στερεαί, ὡσὰν τὰ γενήματα τοῦ παγωμένου χωραφιοῦ, τὰ ὁποῖα, ὡς λέγουν οἱ ἰατροί, ὅσον περισσότερον εἶναι παγωμένα, τόσον γίνονται πλέον δυνατώτερα καὶ πλέον ζωτικώτερα.

Εἴπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναγνώσεως ταύτης, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν εἰς τρία λόγια συνάγεται· ὑπέμενε, ἄπεχε· πράττε. Ἐξηγήσαμεν μὲ ὅλα αὐτὰ ὅπου εἴπαμεν ἕως τώρα τὸν πρῶτον λόγον τό ὑπέμενε· Τώρα ἔχομεν νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ τὸν δεύτερον τό ἄπεχε· ἐπειδὴ δὲν φθάνει μόνον νὰ εἶναι τις δυνατὸς νὰ ὑπομένῃ, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς χρειάζεται περισσοτέραν δύναμιν καὶ εἰς τὸ νὰ ἀπέχῃ. Καὶ τὸ ἄπεχε ὅπου λέγομεν ἐδῶ θέλει νὰ εἰπῇ «νὰ ἀπέχῃς καὶ

νὰ ὑστερῆσαι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὅπου, μολονότι ἐκ φύσεως αὐτῶν δὲν εἶναι θανασίμως κακὰ ὅμως γίνονται αἰτία καὶ πρόσκομμα εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃς θανασίμως καὶ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς καλῶς ἤξευρε, ὅτι τὰ ἡδονικὰ ὑποκείμενα κατὰ δύο τρόπους μᾶς ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ποτὲ μὲν συνεχῶς καὶ λέγονται προσεχῆ αἰτία (καθὼς λόγου χάριν ἐὰν ὅσας φορὰς συναναστραφῇς μόνος μὲ μόνα τὰ πρόσωπα γυναικῶν καὶ παιδίων, πίπτῃς συχνάκις εἰς τὴν πορνείαν καὶ ἀρσενοκοιτίαν, ἡ συναναστροφὴ αὐτὴ λέγεται προσεχὴς καὶ κοντύτερη αἰτία τῆς ἁμαρτίας)· ποτὲ δὲ σπανίως λέγονται καὶ πόρρω αἴτια (καθὼς λόγου χάριν, ἐὰν ὅσας φορὰς συναναστραφῇς μόνον μὲ μόνα τὰ πρόσωπα γυναικῶν καὶ παιδίων, δὲν πίπτῃς συχνάκις εἰς τὴν ἁμαρτίαν μὲ αὐτά, ἀλλὰ σπανίως καὶ καμμίαν φορὰν ἡ συναναστροφὴ αὐτὴ λέγεται πόρρω καὶ μακρὰ αἰτία τῆς ἁμαρτίας. Τὰ προσεχῆ λοιπὸν αἰτία πρέπει νὰ τὰ φεύγομεν διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντολῆς· καὶ τὰ πόρρω αἴτια πρέπει νὰ τὰ φεύγομεν, ὄχι δι' ἀνάγκην ἐντολῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν φρόνησιν καὶ καλὴν κυβέρνησιν τῆς ψυχῆς μας· διότι ἔτσι μένομεν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς θανασίμου ἁμαρτίας. Ὅθεν ἐὰν ἐπαγιδεύθῃς ἀγαπητὲ ἀπὸ καμμίαν κακὴν φιλίαν τοιουτοτρόπως, ὅπου συχνάζοντας εἰς τὴν συναναστροφὴν μιᾶς γυναικός, ἢ ἑνὸς παιδίου καὶ στέλλοντας γράμματα ἢ δῶρα ἐκατήντησες πολλάκις νὰ πέσῃς μὲ αὐτὰ τὰ πρόσωπα εἰς θανάσιμον ἁμαρτίαν, τότε ἔχεις χρέος ἀπαραίτητον νὰ μὴ ἐμβαίνῃς πλέον θεληματικῶς σου εἰς αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ὅτι ἐκείνη ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ὅπου σὲ βιάζει νὰ μὴ πέσῃς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, αὐτὴ ἡ ἰδία σὲ βιάζει ἀκόμη καὶ νὰ μὴ ὑπάγῃς πλέον εἰς εκεῖνο τὸ σπίτι καὶ νὰ λείψῃς ἀπὸ τὰς συναναστροφὰς ἐκείνων τῶν προσώπων, μὲ τὰ ὁποῖα ἥμαρτες· καὶ νὰ μὴ στέλλῃς πλέον γράμματα, μήτε δῶρα, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁ νόμος ὅπου ἐμποδίζει τὴν ἁμαρτίαν, ἐμποδίζει ἀκόμη καὶ τὴν προσεχῆ αἰτίαν τῆς αὐτῆς ἁμαρτίας.

Εἰ δὲ καὶ εἶναι καμμία ἀνάγκη μεγάλη καὶ ἀπαραίτητος νὰ συναναστραφῇς κάποτε μὲ τὰ πρόσωπα αὐτὰ καὶ δὲν εἶναι τρόπος νὰ ξεκόψῃς ὁλότελα ἀπὸ αὐτά, λάβε τὴν συμβουλὴν πρῶτον τοῦ πνευματικοῦ σου τί νὰ κάμνῃς εἰς τοῦτο· Ἔπειτα ἔχεις χρέος καὶ ἐσὺ ἀπὸ λόγου σου νὰ μεταχειρίζεσαι πράξεις ἐσωτερικὰς εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἤγουν νὰ παρακαλῇς τὸν Θεὸν θερμοτέρα ἀπὸ τὸ πρῶτον διὰ νὰ σὲ ἐνδυναμώσῃ· νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν θάνατον καὶ τὴν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰώνιον κόλασιν καὶ νὰ κάμνῃς τοιαύτην ἀπόφασιν στερεὰν εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι κάλλιον νὰ ἀποθάνῃς μυριάκις πάρεξ νὰ πράξῃς ἁμαρτίαν ἄλλην μίαν φορὰν μὲ αὐτὰ τὰ πρόσωπα· καὶ ἀφ' οὗ μὲ τοιαῦτα ἅρματα ἁρματωθῇς νὰ πηγαίνῃς εἰς ἀντάμωσιν τῶν τοιούτων προσώπων. Πλὴν πρόσεχε νὰ μὴ πηγαίνῃς μόνος ἀλλὰ να παίρνῃς καὶ ἄλλους μαζί σου, ὁποίους στοχασθῇς εὐλογώτερον διὰ νὰ τοὺς ἔχῃς βοηθοὺς εἰς τὸν κίνδυνον· διότι καὶ ὅποιος ἔχει ἀνάγκην νὰ περάσῃ μίαν στράταν λασπώδη εἰς τὴν ὁποίαν φοβεῖται νὰ μὴ γλυστρίσουν οἱ πόδες του, παίρνει μαζί του ραβδὶ καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἀκουμβίζοντας περνᾷ χωρὶς κίνδυνον νὰ πέσῃ· ἀλλὰ καὶ ὅποιος δὲν δύναται νὰ συντρίψῃ τελείως τὴν κεφαλὴν τῆς ὄχενδρας κἄν τὸ ὀλιγώτερον τῆς εὐγάνει τὰ δόντια διὰ νὰ μὴ δύναται νὰ τὸν δαγκάσῃ. Εἰς αὐτὰς τὰς συμβουλὰς ὅπου σοῦ δίδω λογιάζω ὅτι θέλει συμφωνήσει καὶ ὁ πνευματικὸς ὅπου ἔχεις νὰ ἐρωτήσῃς περὶ τούτου· καὶ πρόσεχε καλὰ νὰ τὰς φυλάξῃς. Καὶ μὴ ξεθαρρεύσῃς ποτὲ εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ εἰς τὴν δύναμίν σου, ἠξεύροντας ὅτι δὲν εἶσαι τελείως ἰατρευμένος ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν· Ὅθεν τὰ λείψανα ὅπου ἔμειναν εἰς τὴν ψυχήν σου τῆς παλαιᾶς ἀγάπης τῶν τοιούτων προσώπων, αὐτὰ δύνανται νὰ σὲ ρίψουν πάλιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὡς λέγουν οἱ ἰατροὶ· «τὰ ἐν ταῖς ἀσθενείαις ἐγκαταλείμματα, πυρετοὺς ποιεῖν εἴωθε». Καὶ τί ἰσχύει ἐδῶ τὸ νὰ ἐλπίζῃς πῶς δὲν θέλεις μεταπέσει εἰς ἁμαρτίαν; Αὐτὴ δὲν εἶναι ἐλπίς, ἀλλὰ αὐθάδεια· ἐπειδὴ ἀκουμβίζει εἰς ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς δὲν ἔταξε ποτὲ· οὐδέποτε γὰρ ὁ Θεὸς βοηθεῖ μὲ τὴν χάριν Του, ἐκεῖνον ὅπου ἐμβαίνει θεληματικῶς εἰς τὸν κίνδυνον· ἀλλ' ἐκ

τοῦ ἐναντίου μάλιστα προμηνύει τὸ πέσιμον εἰς παρομοίους αὐθάδεις λέγων· «ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον, ἐν αὐτῷ ἐμπεσεῖται»· (Σειρὰχ γ΄. 27)· καὶ τοὺς βεβαιώνει προτήτερα ὅτι διὰ τοὺς τοιούτους δὲν ἔχει συμπάθειαν καὶ ἔλεος «τὶς ἐλεήσει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον καὶ πάντας τοὺς προσάγοντας θηρίοις;» (Σειρὰχ ιβ΄. 13).

Καὶ ταῦτα μὲν εἴπομεν διὰ τὰς προσεχεῖς αἰτίας τῆς ἁμαρτίας· τώρα δὲ λέγομεν διὰ τὰς πόρρω καὶ μακροτέρας αἰτίας τῆς ἁμαρτίας· διότι αὐταὶ αἱ αἰτίαι ὡς προείπομεν ὀλιγοστὰς φορὰς φέρουν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν τὸν ἄνθρωπον καὶ μόνον ἀπὸ μακρὰν προετοιμάζουν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Καθὼς λόγου χάριν καὶ ἐκεῖνοι ὅπου πηγαίνουν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ στράτευμα οὔτε πολεμοῦν οὔτε φονεύουν οὔτε κατακαίουν ἀλλ' ἰσάζουν καὶ ἑτοιμάζουν τὴν στράταν εἰς τὸ στράτευμα, τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα πολεμεῖ φονεύει κατακαίει καὶ καταφθείρει κάθε πρᾶγμα. Τοιαῦτα πόρρω αἰτία τῆς ἁμαρτίας εἶναι τὰ παιγνίδια καὶ τὰ βιβλία ὄχι μόνον τὰ ἐρωτικὰ καὶ αἰσχρά, ἀλλὰ καὶ τὰ μάταια καὶ μύθους περιέχοντα τὰ γειτονεύματα τὰ ἄκαιρα, αἱ συντροφίαι, αἱ ματαιολόγιαι, αἱ θεωρίαι τῶν θεάτρων, τὰ πολυέξοδα φορέματα καὶ τὰ ἄλλα ξεφαντώματα ὅπου ἐκατηγορήσαμεν πρότερον. Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως τὰ δύο ταῦτα τὸ νὰ θεωρῇ τις ἐλεύθερα μὲ τὰ ὀμμάτιά του καὶ τὸ νὰ συναναστρέφεται ἐλεύθερα μὲ πρόσωπα ὅπου σκανδαλίζουν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ταῦτα πρέπει νὰ προσέχῃς καλὰ ὅσον δύνασαι.

Καὶ τί λογιάζεις ἀδελφέ, πῶς εἶναι τὰ ὀμμάτια ὅπου ἔχεις εἰς τὴν κεφαλήν; Αὐτὰ εἶναι δύο πρωτοκλέπται· αὐτὰ εἶναι δύο μεγάλοι ἐπίβουλοι ὅπου συμφωνοῦν συχνὰ μὲ τοὺς ἐχθρούς σου δαίμονας διὰ νὰ σὲ προδώσουν εἰς χεῖρας των καὶ νὰ σὲ θανατώσουν· διὰ τοῦτο σὲ συμβουλεύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον «ἀπόστρεψον ὀφθαλμὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου καὶ μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλότριον· ἐν γὰρ κάλλει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν» (Σειρὰχ θ΄ 8). Μᾶς δίδει εἴδησιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μὲ ταῦτα τὰ λόγια, ὅτι πολλοὶ κυτάζοντας τὸ πρόσωπον ξένης γυναικός, ἔχασαν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σωτηρίαν, ὄχι παρευθύς, ἀλλ' ὀλίγον· κατ' ὀλίγον· διότι τὴν ὅρασιν διαδέχεται ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ, τὴν προσβολὴν διαδέχεται ὁ ἡδονικὸς συνδυασμός· τὸν συνδυασμὸν ἡ συγκατάθεσις· τὴν συγκατάθεσιν τὸ ἔργον· τὸ ἔργον ἡ συνήθεια· τὴν συνήθειαν ἡ ἀνάγκη· τὴν ἀνάγκην ἡ ἀπελπισία· τὴν ἀπελπισίαν ἡ κόλασις· καὶ τοιουτοτρόπως ἐκεῖνο ὅπου ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν μία μικρὰ νοτίδα καὶ ἀναθυμίασις, ἀφοῦ σηκωθῇ εἰς τὸ ὕψος, πίπτει μετ' ὀλίγον κάτω εἰς βροχήν. Ἔπειτα ἀφοῦ σκληρυνθῇ γίνεται παγετός· καὶ τέλος πάντων γίνεται ὡσὰν πέτρα· πιστεύεις ὅτι αὐτὸ ἤθελε συμβαίνει πολλάκις, ἀνίσως καὶ δὲν ἐπρόσεχαν μὲ ὅλα τὰ δυνατά τους οἱ ἅγιοι, εἰς τὸ νὰ φυλάττουν τὰ ὀμμάτιά των; Ἕνας ὅσιος ἐφοβεῖτο (λέγει τὸ πατερικὸν) νὰ ἰδῇ εἰς τὸ πρόσωπον τὴν ἰδίαν του μητέρα· καὶ ἕνας ἁγιώτατος πνευματικὸς εἰς τεσσαράκοντα χρόνους ὅπου εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐξομολογήσεως, δὲν ἐγύρισε καμμίαν φορὰν νὰ ἰδη τὸ πρόσωπον καμμιᾶς γυναικός. Ἀλλὰ θέλεις εἰπεῖ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρίσκεταί τις εἰς τὸν κόσμον, νὰ συναναστρέφεται καὶ νὰ συνομιλῇ μὲ γυναῖκας καὶ νὰ μὴ τὰς βλέπει ποτέ; Εἰς τοῦτο σοῦ ἀποκρίνομαι, ὅτι δὲν ἐξέτασες μὲ ἀκρίβειαν τὰ ἄνωθεν λόγια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μάλιστα ἐκεῖνο τό, μὴ καταμάνθανε· τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι πολλοὶ ἐπλανήθησαν, βλέποντες ὄχι περαστικὰ καὶ ἐν παρέργῳ τὴν ὄψιν τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ θεωροῦντες προσεκτικῶς καὶ θαυμάζοντες τὴν ὡραιότητα των «μὴ καταμάνθανέ φησι κάλλος ἀλλότριον· ἐν γὰρ κάλλει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν». Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖ ὅπου ἀπαντήσῃς μὲ τὰ ὀμμάτιά σου κανένα πρόσωπον κινδυνῶδες νὰ τὰ γυρίσῃς εὐθὺς εἰς ἄλλο μέρος καὶ νὰ μὴ στήσῃς εἰς αὐτὸ τὸ βλέμμα σου διὰ νὰ μὴ πιασθῇς, ὅτι καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα ὅπου πηγαίνουν εἰς τὸν Νεῖλον, διὰ νὰ πίουν νερόν, οἱ σκύλοι μόνον δὲν ἔχουν φόβον ἀπὸ τὸ θηρίον τὸν Κροκόδειλον καὶ ἡ αἰτία εἶναι διότι πίνουν μὲ προσοχὴν καὶ φεύγουν, τὰ δέ ἄλλα ζῶα, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχουν αὐτὴν τὴν

προσοχήν, ἀλλὰ στέκονται καὶ πίνουν, διὰ τοῦτο γίνονται κυνήγιον τῶν Κροκοδείλων.

Ἡ ἄλλη αἰτία ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀπέχῃς. διὰ νὰ περικρατῇς τὴν εὐλάβειαν, εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς συναναστροφῆς. Συναναστροφὰς δὲ λέγω ἐδῶ, ὄχι μόνον ἐκείνας ὅπου εἶναι κακαὶ καὶ σκανδαλώδεις διὰ μέσου τῶν ὁποίων οἱ πονηροὶ σύντροφοι ὅπου ἔπιαν τὸ φαρμάκι, τὸ μεταδίδουν εὔκολα εἰς τοὺς ἄλλους μὲ τὴν φαρμακερὰν ἀναπνοὴν τους «φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί».(Α΄ Κορ. ιε΄ 33) ἀλλὰ λεγω ἀκόμη καὶ διὰ τὰς συναναστροφὰς ἐκείνας, ὅπου εἶναι μάταιαι καὶ συχναὶ διότι ἐξοδεύεις ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς ματαίας συνομιλίας, είς συντροφίας καὶ ἀνταμώσεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φυλάξῃς τὰ καλὰ καὶ πνευματικὰ νοήματα εἰς τὴν καρδίαν σου; Ὁ φοῦρνος ὅπου ἔχει τὸ στόμα πολὺ ἀνοικτόν, δὲν φυλάττει τὴν θερμότητά του· καὶ ὁ λουτρὸς ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου αἱ πόρτες συχνάκις ἀνοίγονται, ὀγρήγορα ξεπυρίζει, καθὼς εἶπεν ὁ Ἅγιος Διάδοχος, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κρατῇς τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἡσυχίαν, εἰς σιωπήν, εἰς μοναξιάν, ἐὰν θέλῃς νὰ ὁμιλῇ ὁ Θεὸς εἰς τὴν καρδίαν σου ὡς λέγει διὰ τοῦ Ὡσηὲ «τάξω αὐτὴν εἰς ἔρημον καὶ λαλήσω ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς»· (β΄. 14). Τὸ πρῶτον ἔργον ὅπου κάμνει ἡ φύσις, ὅταν εἰδοποιῇ τὸ βρέφος εἰς τὴν μήτραν, εἶναι τὸ νὰ ἐργάσῃ τὰς μεμβράνας, μέσα εἰς τὰς ὁποίας τὸ περικλείει καὶ τὸ ἐντυλίγει· αὐτὸ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάμνῃς πάντοτε καὶ ἐσὺ ἀδελφέ, ἤγουν νὰ ἔχῃς κάποιον διορισμένον καιρὸν ἀναμεταξὺ τῆς ἡμέρας, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ περικλείησαι καὶ νὰ ἀποσύρεσαι εἰς ἕνα μέρος καὶ νὰ συνομιλῇς μὲ τὸν ἑαυτόν σου καὶ μὲ τὸν Θεόν, ἐξετάζοντας τὴν συνείδησίν σου, ἀφιερούμενος εἰς τὸν Θεὸν καὶ διαβάζοντας κανένα θεάρεστον βιβλίον. Ἀλλὰ ἀνίσως καὶ οἱ σύντροφοί σου θέλουν νὰ σὲ περιγελοῦν διὰ τοῦτο καὶ νὰ σὲ ὀνομάζουν ἄγριον καὶ μελαγχολικόν, μὴ σὲ μέλλει· οὕτω ἐπεριγελοῦσαν καὶ τὸν Νῶε ἐκείνοι οἱ μωροὶ ἄνθρωποι, ὅτε κατεσκεύαζε τὴν κιβωτὸν διὰ νὰ ἔμβῃ μέσα νὰ φυλαχθῇ· ἀλλ' ὅταν ἄρχισεν ὁ κατακλυσμός, ἐπεθύμουν οἱ ἄθλιοι νὰ ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι μαζί του καὶ ὕψωναν τὰς φωνὰς καὶ ἅπλωναν ματαίως τὰς χεῖρας εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ ἐζήτουν νὰ ἔμβουν μέσα.

Ἴέλος πάντων ἡ ὑστερινὴ ἑρμηνεία διὰ νὰ περικρατῇσαι εἰς τὸ καλὸν ὅπου ἄρχισες, εἶναι τὸ νὰ δοθῇς εἰς τὴν γύμνασιν καὶ πρᾶξιν τῶν καλῶν ἔργων· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πράττε, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τρία ὅπου εἴπομεν, ὑπόμενε· ἄπεχε· πράττε. Ἡ στράτα ὅπου συχνάκις δὲν πατεῖται, γρήγορα γίνεται δασώδης· τὸ νερὸν ὅπου δὲν τρέχει, ἀφ' ἑαυτοῦ του διαφθείρεται· τὸ σπαθὶ ὅπου δὲν μεταχειρίζεται, ἀπὸ λόγου του σκουριάζει· τὸ ὄργανον ὅπου δὲν ἠχεῖ, ἀφ' ἑαυτοῦ του καταναλίσκεται· τὸ σπήτι ὅπου δὲν κατοικεῖται, ἀφ' ἑαυτοῦ του πίπτει· τὸ ἀμπέλι ὅπου δὲν ἐπιμεληθῇ, ἀπὸ λόγου του χαλᾷ. Τὸ ἴδιον θέλει συμβῇ καὶ εἰς τὴν ψυχήν σου ἀγαπητέ, ἀνίσως καὶ δὲν δοθῇς εἰς τὴν γύμνασιν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἔργων, καθώς σοῦ παραγγέλλει ὁ Κορυφαῖος Ἀπόστολος· «σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες, οὐ μὴ πταίσητέ ποτε». (Β΄. Πέτρου α΄ 10). Σπούδασε λοιπὸν νὰ εἶσαι καρτερὸς καὶ νὰ διαμένῃς πάντοτε εἰς τὸ καλὸν καὶ οὕτω νὰ ἰδῇς εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἐμπράκτως τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον ὅπου ἔκαμνεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν σου, μὲ τὸ νὰ κάμνῃς πολλὰ καλὰ ἔργα, χωρὶς νὰ εἰπῇς ποτέ, φθάνει. Καὶ δεύτερον πάλιν λέγω σου, σπούδασε νὰ διαμένῃς εἰς τὰ καλὰ ἔργα ἕως τέλους· ὄχι διότι ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ γίνῃ ἄξιος τῆς καρτερίας καὶ διαμονῆς εἰς τὸ καλὸν μὲ τὰ ἔργα του (ἐπειδὴ ἀλλέως δὲν ἤθελεν ὀνομάζεται ἡ διαμονὴ αὕτη χάρις καὶ χάρις ἀνώτερα ἀπὸ ὅλας τὰς χάριτας)·[280] ἀλλὰ διότι ὁ Θεὸς ἔχει συνήθειαν νὰ συνοδεύῃ μὲ

[280] Ἡ γὰρ διαμονὴ ὁρίζεται ἀπὸ τοὺς θεολόγους ὅτι εἶναι χάρισμα θεῖον, καθ' ὅτι διαμένει ἐν τῇ πίστει καὶ χάριτι μέχρι τέλους τοῦ βίου· τὸ τῆς διαμονῆς χάρισμα ἀνώτερὸν ἐστι τοῦ τῆς κλήσεως καὶ τῆς δικαίωσεως· καθ' ὃ ἐκεῖνα μὲν χωρὶς ταύτης, προορισμοῦ ἔργα οὐκ εἰσί. Ἡ δὲ

μεγαλυτέρας βοηθείας ἐκείνους ὅπου ἐργάζονται τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν μὲ περισσοτέραν θερμότητα καὶ ἐκχέῃ μίαν χάριν πλέον ἐξαίρετον εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἀνταποκρίνεται διὰ τῶν ἔργων εἰς τὴν ἤδη δεδομένην παρ᾽ αὐτοῦ χάριν. Ὡς τόσον εἶναι καλὴ συμβουλή, τὸ νὰ διαλέξῃς ἀδελφὲ μερικὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα νὰ δύνασαι νὰ τὰ κάμνῃς εἰς τὴν στάσιν καὶ τὸ ἐπάγγελμα ὅπου εὑρίσκεσαι καὶ παρακάλεσε τὸν πνευματικόν σου νὰ σοῦ τὰ προστάξῃ ὡς κανόνα, ἵνα ἐργαζόμενος αὐτὰ ἀποδιώξῃς ἀπὸ λόγου σου τὴν ἀμέλειαν καὶ ἐν ταὐτῷ ἀποκτήσῃς μεγαλύτερον μισθὸν ἐν οὐρανοῖς. Ἀλλὰ ποῖα πρέπει νὰ εἶναι αὐτὰ τὰ ἔργα ὅπου ἔχεις νὰ διαλέξῃς; Ἤξευρε, ὅτι τὸ χρέος μας εἶναι τριῶν λογίων, πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν πλησίον καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν μας. Ὅθεν ἐσὺ πρὸς μὲν τὸν ἑαυτόν σου χρεωστεῖς νὰ κάμνῃς κάποιαν γύμνασιν καὶ πρᾶξιν μετανοίας, τόσον ἐξωτερικῆς, ὅσον καὶ ἐσωτερικῆς· ἤγουν κάποιαν ἐγκράτειαν, κάποιαν νηστείαν, κάποιαν βάσανον, κάποιαν σκληραγωγίαν· διότι αὐτὰ ὅλα ἀδυνατίζουν τὰς κακὰς ἕξεις καὶ συνηθείας καὶ κάμνουν τὸν φραγμὸν καὶ τὸ περιτείχισμα εἰς τὰς καλάς σου ἀποφάσεις· ἐπειδὴ ὅπου δὲν εἶναι φραγμός, ἐκεῖ εὔκολα ἐμβαίνουν οἱ κλέπται καὶ διαρπάζουν ὅ,τι εὕρουν· «οὗ οὐκ ἔστι φραγμός, διαρπαγήσεται κτῆμα». (Σειρὰχ λϛ΄. 25). Πρὸς δὲ τὸν πλησίον χρεωστεῖς νὰ κάμνῃς κάποιαν πρᾶξιν ἀγάπης, ἢ ἐπισκεπτόμενος αὐτὸν ἄρρωστον ὄντα, ἢ βοηθῶντας τον πτωχόν, ἢ συμπαθῶντας τον, ὅταν σοῦ πταίσῃ, ἢ δικαιολογῶντας τὸ σφάλμα του, πῶς τάχα δὲν τὸ ἔκαμνεν ἀπὸ κακίαν, ἢ ὠφελῶντας τον, ἂν καὶ ὄχι μὲ ἄλλον τρόπον, ἀλλὰ κἂν μὲ τὸ νὰ παρακαλῇς τὸν Θεὸν δι᾽ αὐτόν, ἢ μὲ τὸ νὰ τὸν διδάσκῃς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἢ μὲ τὸ νὰ μαθητεύῃς τοὺς οἰκειακούς του, ἢ μὲ τὸ νὰ διορθώνῃς μὲ ἀγάπην.

Πρὸς δὲ τὸν Θεὸν χρεωστεῖς νὰ κάμνῃς ἀποφασιστικὰ ταῦτα· νὰ ἐνθυμῆσαι τὸ πάθος τοῦ Λυτρωτοῦ σου Ἰησοῦ Χριστοῦ· νὰ εὐχαριστῇς πάντοτε τὸν Θεὸν εἰς τὰς εὐεργεσίας Του, νὰ ταπεινώνεσαι καὶ νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν νόμον Του, καὶ εἰς τὰς ἐντολὰς Του· νὰ εὐλαβῆσαι τὴν Παναγίαν Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους Του, νὰ ἐπισκέπτεσαι τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· νὰ παραστέκεσαι μὲ φόβον καὶ εὐλάβειαν εἰς τὴν φρικτὴν θυσίαν τῆς ἱερουργίας· ἀλλ᾽ ἐξαιρέτως πρέπει νὰ ἔχῃς τὸν ὀφθαλμὸν εἰς αὐτὰ τὰ δύο ὅπου θέλουν σου βοηθήσει περισσότερον ἀπὸ ὅλα διὰ νὰ διαμείνῃς εἰς τὸ καλὸν ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἕνα εἶναι, τὸ νὰ μεταλαμβάνῃς συνεχῶς τὰ θεῖα μυστήρια μὲ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν τῆς ἐξομολογήσεως, συντριβῆς, ἱκανοποιήσεως καὶ τῆς κατὰ δύναμιν νηστείας· καὶ τὸ ἄλλο εἶναι ἡ προσευχή.

Καὶ περὶ μὲν τῆς συντελείας τῶν θείων μυστηρίων τόσον μόνον ἐδῶ σοῦ λέγομεν ὅτι καθὼς ὁ Θεὸς ἐφύτευσεν εἰς τὸν ἐπίγειον παράδεισον τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, ἔτσι ἐφύτευσε καὶ εἰς τὸν Παράδεισον τῆς Ἐκκλησίας ἄλλο ἕνα δένδρον ζωῆς, ἀσυγκρίτως τιμιώτερον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Ἀλλὰ καθὼς ὁ Ἀδάμ διὰ νὰ περικρατῇ τὴν σωματικὴν ζωὴν δὲν τοῦ ἔφθανεν μόνον τὸ νὰ τρώγῃ σπανίως καὶ κἄποτε ἀπὸ τὸν καρπὸν ἐκείνου τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, ἀλλ᾽ ἔπρεπε νὰ τρώγῃ συχνάκις ἀπὸ αὐτὸν διὰ νὰ ζῇ. Ἔτσι καὶ ἐσὺ ἀδελφὲ διὰ νὰ περικρατῇς τὴν πνευματικὴν ζωὴν δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ πλησιάζῃς σπανίως εἰς δύο καὶ τρεῖς μῆνας διὰ νὰ μεταλαμβάνῃς τὸν Δεσπότην Χριστόν· ἀλλὰ πρέπει νὰ πλησιάζῃς συχνάκις κατὰ τὴν δύναμιν τῆς στάσεώς σου καὶ καθὼς ὁ πνευματικός σου ἤθελε σὲ συμβουλεύσει· καὶ σὲ πληροφορῶ ὅτι μὲ τὴν δοκιμὴν θέλεις γνωρίσει, πόσον εἶναι θαυμαστὰ τὰ

διαμονὴ μόνη ἐπισφραγίζει τὸν ἑκάστου προορισμὸν καὶ κυρίως ἔργον ἐστὶ προορισμοῦ· οὐ δίδοται δὲ αὕτη ὡς ἀμοιβὴ ἀξία τοῖς ἔργοις τινός· εἰ γὰρ τῷ Παύλῳ οὐκ ἐδόθη λέγοντι· «μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· πῶς ἂν ἄλλῳ δοθείη; δύναται ὅμως νὰ τύχῃ τις τὴν διαμονὴν ὡς χάριν καὶ δῶρον παρὰ Θεοῦ, ἐὰν ἀγωνίζεται πάντοτε νὰ μένῃ ἐν τῷ καλῷ δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν καὶ διὰ προσοχῆς καὶ φυλακῆς καρδίας· καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίγνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (Λουκ. κα΄. 36)

ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς Θείας Μεταλήψεως, ὅταν μεταλαμβάνῃς συχνὰ καὶ μὲ τὴν χρεωστουμένην ἑτοιμασίαν καὶ εὐλάβειαν. Αἱ μέλισσαι ζῶσι πλέον διεξοδικῶς ἀπὸ ὅλας τὰς μυίας καὶ σφῆκας καὶ τὰ καλούμενα ἔντομα ζῶα, διότι τρέφονται καθ' ἡμέραν μὲ τὸ μέλι. Οἱ λαγοὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ βουνὰ τῶν Ἄλπεων, εἶναι ἄσπροι, διότι στέκονται σχεδὸν πάντοτε μέσα εἰς τὰ χιόνια καὶ τρέφονται συχνὰ ἀπὸ αὐτά, ὡς προείπομεν εἰς τὴν Μελέτην περὶ Θείας Εὐχαριστίας. Πολλὰ ὄρνεα εἰς τὰς ἀνατολικὰς νήσους Μολούκκας, ἀφοῦ ψοφήσουν δὲν βρωμοῦν, οὐδὲ σήπονται τὰ σώματα των, διότι τρέφονται ἀπὸ καρποὺς ἀρωματικοὺς καὶ εὐώδεις ἐκείνου τοῦ τόπου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος ἠξεύροντας αὐτὰ τὰ καλὰ ὅπου λαμβάνομεν ἐκ τῆς συχνῆς κοινωνίας, περιεργάζεται τόσον νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ αὐτὴν τὴν τρυφὴν τοῦ Παραδείσου, διὰ νὰ μᾶς ὑστερήσῃ ὁ μισόκαλος ὅλα τὰ καλὰ ταῦτα καὶ νὰ μᾶς ἀδυνατίσῃ τοιουτοτρόπως, ὅπου νὰ μᾶς νικήσῃ χωρὶς πόλεμον· καθὼς καὶ ὁ Ὀλοφέρνης περιειργάσθη, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Βετυλούαν πόλιν, τὴν πατρίδα τῆς σοφῆς ἐκείνης Ἰουδὶθ χωρὶς κόπον, μὲ τὸ νὰ κόψῃ τὰ σωληνάρια ὅπου ἔφερον ἔξωθεν τὸ νερὸν εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὴν νὰ μὴ ποτίζεται πλέον ἀπὸ τὰς πηγὰς ὅπου ἦσαν κύκλωθεν.

Περὶ δὲ τῆς προσευχῆς, ἥτις εἶναι τὸ τελευταῖον καὶ ἀναγκαῖον καὶ δυνατὸν μέσον, διὰ νὰ διαμένῃς πάντοτε εἰς τὸ καλόν, σοῦ λέγομεν ἀδελφέ, ὅτι αὐτὴ ἡ προσευχὴ ἔχει δύο μέρη· τὸ ἕνα μέρος αὐτῆς εἶναι μελέτη τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων μυστηρίων καὶ τὸ ἄλλο μέρος αὐτῆς εἶναι ἡ ζήτησις τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους αὐτῆς, ὁ Κύριος εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γραφῆς καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ Σειράχ, σοῦ τάσσει αὐτὴν τὴν καρτερίαν καὶ διαμονὴν εἰς τὸ καλόν, ἐὰν μελετᾷς συχνάκις τὸν νόμον Του καὶ τὰς ἀλήθειας ὅπου διὰ μέσου Αὐτοῦ μᾶς ἀπεκαλύφθησαν· «διανοοῦ ἐν τοῖς προστάγμασι Κυρίου καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς Αὐτοῦ μελέτα διὰ παντός· Αὐτὸς στηριεῖ τὴν καρδίαν σου, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς σοφίας σου δοθήσεταί σοί». (ς΄ 37). Κράτει τὸν λογισμόν σου εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ μελέτα ἀκαταπαύστως τὰ προστάγματά Του καὶ τὰ μυστήριά Του καὶ Αὐτὸς θέλει σοῦ δώσει μίαν καρδίαν πλήρη θείας δυνάμεως διὰ νὰ κυριεύσῃς κάθε δυσκολίαν· καὶ εἰς ἄλλο μέρος πλέον φανερὰ λέγει ὁ Κύριος, ἐνθυμοῦ τὰ ὑστερινά σου καὶ δὲν θέλεις ἁμαρτήσει εἰς τὸν αἰῶνα· «μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις». (Σειράχ. ζ΄. 37). Καὶ ὁ λογαριασμὸς εἶναι, διότι ὁ διάβολος δὲν ἔχει ἄλλο μέσον διὰ νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ συγκατατεθῶμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, πάρεξ τὸ νὰ παρακινήσῃ τὰ πάθη μας μὲ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν παράστασιν τῶν ἐμποδισμένων πραγμάτων, διὰ νὰ πλανηθῇ ὁ λογισμὸς μὲ αὐτά καὶ νὰ προτιμήσῃ νὰ ὑστερηθῇ τὸν Θεόν, μόνον διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς ἐκείνην τὴν μερικὴν εὐκαίριαν. Τώρα ἡ μελέτη τοῦ θείου νόμου καὶ τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν φανερώνει τὴν φοβερὰν αὐτὴν πλάνην ὅπου εὑρίσκεται εἰς αυτὴν τὴν παρακίνησιν τοῦ διαβόλου καὶ ἔτσι ἡ θέλησις δὲν ἀποφασίζει ποτὲ νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὸ νὰ ἁμαρτήσῃ, ἀλλὰ ἐκλέγει καλλίτερα τὸν θάνατον, παρὰ τὴν ἁμαρτίαν. Διὸ ἔλεγεν ὁ Δαβὶδ «εἰ μὴ ὅτι ὁ νόμος σου μελέτη μου ἐστί, τότε ἂν ἀπωλόμην ἐν τῇ ταπεινώσει μου»· (Ψαλμ. ριη΄ 92)· ἤγουν πολλὰ εὔκολα ὁ πειρασμὸς ἤθελε μὲ ρίψει εἰς τὴν γῆν ἐὰν ἡ μελέτη τοῦ νόμου σου Κύριε δὲν ἤθελε μὲ κρατήσει εἰς τοὺς πόδας.

Τὸ δὲ ἄλλο μέρος τῆς προσευχῆς, ἤγουν ἡ ζήτησις τῆς θείας βοηθείας, εἶναι ἀκόμη ἀναγκαιότερον εἰς τὴν διαμονὴν τοῦ καλοῦ· διότι αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι τόσον ἀναγκαῖα, ὅσον εἶναι ἀναγκαία καὶ αὐτὴ ἡ χάρις. Καὶ ὁ λογαριασμὸς εἶναι, διότι ὁ Θεός, ἀφ' οὗ μᾶς προφθάσῃ μὲ τὴν πρώτην Του χάριν, δὲν ἀκολουθεῖ συνήθως νὰ μᾶς δίδῃ τὴν δύναμιν τῶν βοηθειῶν Του, ἐὰν ἡμεῖς δὲν παρασταθῶμεν νὰ τὰ ζητήσωμεν καὶ νὰ προστρέξωμεν εἰς Αὐτὸν μὲ πίστιν, μὲ ταπείνωσιν καὶ μὲ καρτερίαν εἰς τὰς δεήσεις μας. Δὲν εἶναι κανένας ἁμαρτωλὸς εἰς τὸν ὁποῖον ὅταν λείπῃ κάθε ἄλλη χάρις, νὰ λείπῃ ἀκόμη καὶ

αὐτὴ ἡ χάρις· ἤγουν τὸ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ παραδίδεται διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὸν Θεόν· καὶ παρομοίως δὲν εἶναι ἁμαρτωλός, ὅπου νὰ προστρέχῃ εἰς τὸν Θεὸν μὲ ταπείνωσιν, μὲ θάρρος καὶ μὲ τὴν ρηθεῖσαν καρτερίαν καὶ νὰ μὴ εἰσακουσθῇ καὶ νὰ βαλθῇ εἰς καλὴν στάσιν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐκύρωσε νὰ εἶναι ἡ προσευχὴ ἕνα καθολικὸν μέσον καὶ ὄργανον διὰ νὰ ἀποτελῇ τοὺς σκοποὺς τῆς προνοίας του· διὰ νὰ θεραπεύσῃ ὅλας μας τὰς ἀσθενείας καὶ διὰ νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ ἀπολαμβάνωμεν κάθε καλόν. Ὅθεν ἐσὺ ἐρχόμενος εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς προσευχῆς, μὴ ἀφήσῃς τὸν ἑαυτόν σου νὰ φοβηθῇ ἀπὸ κανένα πειρασμόν· μὴ φοβηθῇς διὰ τὰς ἁμαρτίας σου οὔτε διὰ τὰς κακὰς ἕξεις ὅπου ἔλαβες ἀπὸ αὐτὰς· ἀλλ' ἀποφάσισε νὰ παραδίδεσαι πάντοτε εἰς τὸν Θεὸν μὲ θερμὴν προσευχὴν καὶ θέλεις ἰδεῖ τὸ ἀποτέλεσμα· «ὑποτάγηθι τῷ Κυρὶῳ καὶ ἱκέτευσον αὐτόν». (Ψαλμ. λς΄. 7) Ἀφιερώνου τὸ πρωὶ εὐθὺς ὅπου σηκωθῇς ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ τὸ βράδυ πρὶν νὰ κοιμηθῇς καὶ ἀναμεταξύ τῆς ἡμέρας καὶ ὅταν ἐμβαίνῃς εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀφιερώνου ὄχι μόνον ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὶν τοῦ πειρασμοῦ· ἀφιερώνου εἰς τὰς εὐτυχίας καὶ εἰς τὰς δυστυχίας· ἐν συντόμῳ εἰπεῖν, ἀφιερώνου πάντοτε εἰς τὸν Θεόν, ὡς λέγει ὁ Κύριος· «δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν.» (Λουκ. ιη΄ 9) καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅτι εἰς τὴν προσευχήν σου θέλει ἑνωθῇ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἡ προσευχὴ ἀναβαίνει καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καταβαίνει· ἔτσι ἔκαναν οἱ παλαιοὶ μοναχοί τῆς ἐρήμου, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀββὰς Κασσιανός, εἶχαν εἰς τὸ στόμα αὐτὰ τὰ λόγια. «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες Κύριε εἰς τὸ βοήθησέ μοι σπεῦσον»· (Ψαλμ. ξθ΄. 1) μὲ αὐτὰ ἄρχιζαν τὴν ἡμέραν καὶ μὲ αὐτὰ τὴν ἐτελείωναν· αὐτὰ ἔλεγαν εἰς κάθε τους προσευχήν καὶ αὐτὰ πάλιν ἐπανελάμβαναν· Ἐπειδὴ γνωρίζοντες πῶς εἶναι πάντοτε εἰς ἀνάγκην τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, ἤξευραν ὅτι δὲν ἦτο ἄλλο μέσον δραστικώτερον διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσουν, ὡσὰν τὸ νὰ παρακαλοῦν συνεχῶς τὸν Θεόν, μάλιστα ἐπιμελοῦ νὰ ἀφιερώνεσαι εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας, διότι αὐτὸς ὁ καιρὸς εἶναι ἁρμόδιος διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον αἱ προσευχαί σου δὲν θέλουν καταφρονηθῇ ποτέ, ἑνοούμεναι μὲ τὰς μεσιτείας καὶ τὰς ἀξιομισθίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν πρὸς τὸν Πατέρα, διὰ νὰ ἀπολαύσομεν ἡμεῖς ἐκεῖθεν κάθε καλόν. Ὥστε ὅπου, διὰ νὰ συμπεράνομεν τὸ πᾶν, εἰς ταῦτα τὰ δύο στέκεται ὅλη σου ἡ καρτερία ἀδελφέ, εἰς τὸ νὰ κάμνῃς ἐκεῖνο ὅπου ἠμπορεῖς καὶ εἰς τὸ νὰ ζητῇς ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἠμπορεῖς, ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος . «Ὁ Θεὸς τὰ ἀδύνατα οὐ κελεύει, ἀλλὰ κελεύων νουθετεῖ, ποιεῖν μὲν ὅπερ ἔχεις, αἰτεῖν δὲ ὅ οὐκ ἔχεις»· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν». (Ρωμ. ια΄. 36.)

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΔΟΞΑ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ
ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ ΘΡΗΝΟΙ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

Ἑκάστου στοιχείου, διάνοιαν ἀπαρτίζοντος, λίαν χαριεστάτην.

Ἀπὸ χειλέων λόγους σου, ποίους προσοίσω Λόγε;
Ὄμματα πῶς πετάσω δὲ πρὸς οὐρανοῦ τὸ ὕψος;
Ὅλος ἐξ ἔργων βόρβορος· ὅλος ὑπάρχων ρύπος;
Βαρῶ γῆν οἶδα Δέσποτα· μιαίνω τὸν ἀέρα.
Καὶ πῶς οὐ χάσμα κάτωθεν, πῶς οὐ σκηπτὸς ἐξ ὕψους·
Σῆς τοῦτο πάντως ἀνοχῆς· σῆς ἀνεξικακίας.
Γνώμης ἐμῆς στρεβλότητα, ψυχῆς φιληδονίας,
Οὐ φθάσει ἄστρων ἀριθμὸς οὐδὲ θαλάσσης ψάμμος.
Ὅθεν αὐτοκατάκριτος εἰμὶ καὶ πρὸ τῆς δίκης.
Δεινὰ τὰ κολαστήρια τῆς ἐκεῖσε ἡμέρας.

Ἀλλ’ ἐμῶν οὐκ ἀντάξια δοκῶ πλημμελημάτων·
Διό μου Σῶτερ δέδοικα, καὶ τρέμω πρὸ τοῦ τέλους.
Ἐγώ Σε Σῶτερ τοῖς ἐχθροῖς προδέδωκα δολίως,
Ἐγώ Σε τὸν φιλάνθρωπον ἐσταύρωσα Δεσπότην.
Ἀγνωμονέστερος εἰς σὲ φανεὶς καὶ τοῦ Ἰούδα.
Ζωῆς τὸ θέρος ἤγγικε, λευκαίνει γὰρ ἡ χώρα,
Καὶ θάνατος τὸ δρέπανον ἤδη προετοιμάζει.
Σὺ δὲ τί πράξεις ἄσωτε ψυχὴ μὴ μεταγνοῦσα;
Ἡμέρας ἅς ἠνάλωσα· αἷς κακῶς ἐχρησάμην,
Οὐδεὶς ἀντισηκώσει μοι, τοῦ πάλιν ἐπιστρέψαι·
Διὸ μοι ποῖαι νῦν πηγαί, ἀρκέσουσι δακρύων;
Θεοῦ μηδέποτε μνησθείς· μηδέποτε φροντίσας,
Τί τῶν κτηνῶν ἀπέοικα; τί διαφέρω τούτων;
Πῶς οὐ παραδοθήσομαι πυρὶ τῷ αἰωνίῳ;
Ἰδεῖν οὐκ ἄξιος εἰμι Δέσποτα πρόσωπόν σου,
Ἀλλὰ ζοφώδης ἄθλιος ὄξομαι φεῦ! Ἰδὲας
Αἵ με καὶ συναντήσουσι. καὶ παραλήψονταί με.
Κολάσεις τὰς μενούσας μέ, ψυχὴ προανατύπου·
Καὶ θρήνει σου τὰ σφάλματα, καὶ κλαῖε καθ’ ἡμέραν,
Εἰ βούλει μετὰ θάνατον εὑρεῖν παραμυθίαν.
Ληστήν, τελώνην, ἄσωτον σωθέντα, Σῶτερ οἶδα·
Πλὴν πρὸς ἐμὴν ἀμύθητον πληθὺν πλημμελημάτων,
Οὐδὲν οὗτοι παρώργισαν τὰ πατρικά σου σπλάγχνα·
Μηδεὶς ἐξαπατάτω σὲ μηδεὶς παραμυθείσθω,
Ψυχή, τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ὁ σκώληξ οὐ κοιμᾶται,
Τὴν σὴν ἀπεκδεχόμενα πικρὰν ἀποδημίαν·
Νῦν ἐμαὶ πράξεις ἄτοποι· νῦν ἐμῶν κακῶν πλήθη,
Τὴν ταπεινὴν καρδίαν μου τιτρώσκουσιν ὡς βέλη·
Καὶ τί ποιήσω πρὸς δυσμὰς φθάσας ἤδη τοῦ βίου;
Ξένη ψυχὴ καὶ πάροικε τοῦ πλάνου κόσμου τούτου,
Τί τοῖς ρευστοῖς προστέτηκας; Τί κέχηνας πρὸς ταῦτα;
Πῶς ἄπληστε τὰ μόνιμα μᾶλλον οὐχ ἡρετίσω;
Ὅταν ἐμῶν πρὸς πέλαγος πονηρῶν ἔργων ἴδω,
Εὐθὺς ἀπογιγνώσκω μου Χριστὲ τῆς σωτηρίας,
Ἀλλ’ ἄβυσσος χρηστότητος τῆς σῆς ψυχαγωγεῖ με.
Πολύ σου τὸ φιλάνθρωπον φιλάγαθε τῶν σπλάγχνων,
Καὶ σώζεις ἐπιστρέφοντας τοῦτο μὲ πόρνη πείθει.
Ἀλλ’ ἐγὼ καὶ μετάνοιαν αἰτῶ πρὸ τοῦ ἐλέους·
Ρυσθῆναί με κολάσεως· ρυσθῆναι καταδίκης,
Οὐ τολμῶ σοι προσεύξομαι τῷ γνώστη τῶν κρυφίων,
Ἀλλὰ τι καὶ φιλάνθρωπον ἐκεῖ παραμιγῆναι.
Σὺ με Σωτὴρ ράβδῳ παίδευσον· σὺ μὲ μάστιγι πλῆξον·
Σὺ καὶ ρομφαίᾳ πάταξον· σὺ καὶ πυρὶ μὲ φλέξον·
Μόνον μὴ κερδησάτω με ὄφις ὁ ψυχοφθόρος.
Τὰ δι’ἐμέ σου σφάγια τὸν πάλαι πλανηθέντα,
Εὔσπλαγχνε δυσωπούμενος, ἅπερ ἑκὼν ἠνέσχου,
Ἔτι μοι μακροθύμησον· ἔτι δὸς προθεσμίαν.
Υἱὸν με σὺ κατέστησας· υἱὸν καὶ κληρονόμον·
Ἐγὼ δὲ δοῦλος γέγονα πονηρὸς ἀποστάτης,
Καὶ δόξης ἧς ἐξέπεσα νῦν ἔγνων τὴν ζημίαν.
Φωνῆς ἐκείνης Δέσποτα, φωνῆς τῆς ἀπευκταίας,
Ἀκοῦσαι μὴ μοι γένοιτο εἰς πῦρ ἀποπεμπούσης,
Ἧς ἐγὼ μόνος ἄξιος τοσαῦτα σὲ λυπήσας,

Χειρῶν εἰμὶ σῶν ποίημα, καὶ χαρακτὴρ μορφῆς σου,
Κἄν ἡδονῶν εἰς βόρβορον κεῖμαι συγκεχωσμένος,
Ἀλλ' ἐπιστὰς ἐπίστρεψον, μὴ ὄψιν ἀποστρέψῃς·
Ψυχὴ κἄν νῦν γρηγόρησον· ἡ κρίσις οὐ νυστάζει·
Ἀλλ' ὥς περ κλέπτης ἐν νυκτὶ ἀθρόον ἐπιστῇ σοι,
Εὐθὺς εἰς πῦρ ἐκπέμπουσα τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο.
Ὦ πάσης ἀγαθότητος ἐπέκεινα Θεέ μου,
Καὶ Ποιητὰ καὶ Πλάστα μου καὶ ἀνακαινιστά μου
Μὴ συγχωρήσῃς ἔκδοτον δαίμοσί με δοθῆναι.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΕΥΧΗ

Πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ τὸ μέτρον τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν τοῦ νυχθημέρου.

α΄. Κύριε, μὴ στερήσῃς με τῶν ἐπουρανίων σου καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν.

β΄. Κύριε, λύτρωσέ με τῶν αἰωνίων κολάσεων.

γ΄. Κύριε, εἴτε λόγῳ, εἴτε ἔργῳ, εἴτε κατὰ νοῦν καὶ διάνοιαν ἥμαρτον, συγχώρησόν μοι.

δ΄. Κύριε, λύτρωσέ με ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ ἀγνοίας καὶ λήθης καὶ ῥαθυμίας καὶ τῆς λιθώδους ἀναισθησίας.

ε΄. Κύριε, λύτρωσέ με ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ καὶ ἐγκαταλείψεως.

ς΄. Κύριε, φώτισον τὴν καρδίαν μου, ἣν ἐσκότισεν ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία.

ζ΄. Κύριε, ἐγὼ μὲν ὡς ἄνθρωπος ἁμαρτάνω, σὺ δὲ ὡς Θεὸς ἐλέησόν με.

η΄. Κύριε, ἴδε τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς μου,καὶ πέμψον τὴν χάριν Σου εἰς βοήθειάν μου, ἵνα ἐν ἐμοὶ δοξασθῇ τὸ ὄνομά Σου τὸ Ἅγιον.

θ΄. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἔγγραψον τὸ ὄνομα τοῦ δούλου σου ἐν βίβλῳ ζωῆς, χαριζόμενος μοι καὶ τέλος ἀγαθὸν.

ι΄ Κύριε ὁ Θεός μου, οὐκ ἐποίησα οὐδὲν ἀγαθόν· ἀλλ' ἀρξαίμην ποτὲ τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου.

ια΄. Κύριε, βρέξον εἰς τὴν καρδίαν μου τὴν δρόσον τῆς χάριτός σου.

ιβ΄. Κύριε, ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, μνήσθητί μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τοῦ αἰσχροῦ, τοῦ πονηροῦ καὶ βελήλου κατὰ τὸ μέγαν ἔλεός Σου, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου.

ιγ΄. Κύριε, ἐν μετανοίᾳ με παράλαβε καὶ μὴ ἐγκαταλείπῃς με.

ιδ΄. Κύριε, μὴ εἰσενέγκῃς με εἰς πειρασμόν.

ιε΄. Κύριε, δός μοι ἔννοιαν ἀγαθήν.

ις΄. Κύριε, δός μοι δάκρυον καὶ μνήμην θανάτου καὶ κατάνυξιν.

ιζ΄. Κύριε, δός μοι τῶν λογισμόν μου ἐξαγόρευσιν.

ιη΄. Κύριε, δός μοι ταπείνωσιν, ἐκκοπὴν θελήματος καὶ ὑπακοήν.

ιθ΄. Κύριε, δός μοι ὑπομονήν, μακροθυμίαν καὶ πραότητα.

κ΄. Κύριε, ἐμφύτευσον ἐν ἐμοὶ τὴν ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν, τὸν φόβον Σου.

κα΄. Κύριε, ἀξίωσόν με ἀγαπᾶν Σε ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας καὶ τηρεῖν ἐν πᾶσι τὸ θέλημά Σου.

κβ΄. Κύριε, σκέπασόν με ἀπὸ τε ἀνθρώπων πονηρῶν καὶ δαιμόνων καὶ παθῶν καὶ ἀπὸ παντὸς μὴ προσήκοντος πράγματος.

κγ΄. Κύριε, ὡς κελεύεις. Κύριε, ὡς γινώσκεις. Κύριε, ὡς βούλει, γενηθήτω τὸ θέλημά Σου ἐν ἐμοί.

κδ΄. Κύριε, τὸ Σὸν θέλημα γενέσθω καὶ μὴ τὸ ἐμὸν· πρεσβείαις καὶ ἱκεσίαις τῆς Παναγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων Σου· ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Π Ι Ν Α Ξ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΒΙΒΛΟΥ

Σελίδα

ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΩΤΗ
Α΄. Συλλογισμὸς. Τί ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. 2
Β΄. Τί ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς δι'αὐτήν. 4
Γ΄. Τί πρέπει νὰ κάμνῃ καὶ νὰ παθαίνῃ ὁ ἄνθρωπος δι'αὐτήν. 6

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ
Α΄. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεόν. 9
Β΄. Ὅτι ἐπλάσθη διὰ τὸν Θεόν. 10
Γ΄. Ὅτι ἐπλάσθη διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ αἰωνίως τὸν Θεόν. 12

ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΤΗ
Α΄. Περὶ τῶν μέσων ὅπου μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ ἄκρον τέλος μας 15
Β΄. Ὅτι ἡμεῖς κάμνομεν κατάχρησιν τῶν τοιούτων μέσων. 16
Γ΄. Πῶς πρέπει νὰ διορθώσωμεν τὴν κατάχρησιν. 17

ΜΕΛΕΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ
Α΄. Πόσον εἶναι τὸ βάρος τῆς θανασίμου ἁμαρτίας ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ βλαπτομένου. 19
Β΄. Ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ βλάπτοντος. 20
Γ΄. Ἀπὸ τὴν βλάβην αὐτὴν καθ' ἑαυτήν. 21

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΜΠΤΗ
Α΄. Περὶ τῶν τιμωριῶν ὅπου ἐδόθησαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τοὺς Ἀγγέλους. 24
Β΄. Εἰς τὸν Ἀδάμ. 26
Γ΄. Εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. 28

ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΤΗ
Α΄. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν ἑκάστου ἀνθρώπου. 30
Β΄. Περὶ τοῦ βάρους αὐτῶν. 31
Γ΄. Περὶ τῆς ἀχαριστίας ὅπου δείχνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας. 32

ΜΕΛΕΤΗ ΕΒΔΟΜΗ
Α΄. Περὶ τοῦ κακοῦ ὅπου περιέχει καθ'ἑαυτὴν ἡ ἁμαρτία. 33
Β΄. Περὶ τοῦ κακοῦ ὅπου προξενεῖ εἰς τοὺς ἄλλους ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ. 35
Γ΄. Περὶ τοῦ κακοῦ ὅπου προξενεῖ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. 37

ΜΕΛΕΤΗ ΟΓΔΟΗ
Α΄. Ὅτι ὁ θάνατος εἶναι τέλος ὅλου τοῦ αἰσθητικοῦ. 38
Β΄. Ὅτι εἶναι τέλος ὅλης τῆς ἀπάτης. 42
Γ΄. Ὅτι εἶναι τέλος ὅλου τοῦ καιροῦ. 44

ΜΕΛΕΤΗ ΕΝΝΑΤΗ
Α΄. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν ἁμαρτωλῶν. 49
Β΄. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν δικαίων. 50
Γ΄. Μὲ τίνος ζωὴν καὶ θάνατον ὁμοιάζει ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἑκάστου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ἀνθρώπου. 51

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ
Περὶ τῆς μερικῆς κολάσεως ὅπου ἤδη λαμβάνουσιν
οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἅδην.
Α΄. Περὶ τῆς δεινότητος τῆς φυλακῆς τοῦ ἅδου. 53
Β΄. Περὶ τῆς λύπης ὅπου ἔχουν ἐκεῖ οἱ ἁμαρτωλοὶ διὰ τὸ παρόν. 57
Γ΄. Περὶ τοῦ φόβου ὅπου ἔχουν διὰ τὸ μέλλον. 61

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΠΡΩΤΗ
Ὅτι ἡ μέλλουσα Κρίσις ἔχει νὰ εἶναι μεγάλη.
Α΄. Διὰ τὰ πρόσωπα καὶ ὑποκείμενα ὅπου ἔχουν ἐκεῖ νὰ συναχθοῦν. 66
Β΄. Διὰ τὰ πράγματα ὅπου ἔχουν νὰ ἐξετασθοῦν. 68
Γ΄. Δι’ἐκεῖνα ὅπου ἔχουν νὰ ἀποφασισθοῦν. 71

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ
Α΄. Ὅτι αἱ τιμωρίαι τοῦ ἅδου εἶναι πολλαὶ εἰς τὴν ποσότητα. 74
Β΄. Ὅτι εἶναι δειναὶ εἰς τὴν ποιότητα. 76
Γ΄. Ὅτι εἶναι αἰώνιοι. 77

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ
Ὅτι κάθε κολασμένος χριστιανὸς θέλει ἔχει τρεῖς διαθέσεις.
Α΄. Μετάνοιαν τοῦ περασμένου. 79
Β΄. Θλίψιν τοῦ παρόντος. 81
Γ΄. Ἀπελπισίαν τοῦ μέλλοντος. 83

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ
Α΄. Πόσον εἶναι τὸ βάρος τῶν συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων. 86
Β΄. Πόσον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν κακῶν ὅπου προξενοῦν. 89
Γ΄. Ποίας τιμωρίας προξενοῦν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς
τὴν μέλλουσαν. 93

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ
Α΄. Ὅτι αὐτὸς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ πατρός του. 96
Β΄. Ποίαν ζωὴν ἔζησε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν. 98
Γ΄. Ποίαν ἐπιστροφὴν ἔδειξεν. 100

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ
Α΄. Ὅτι πρέπει κάθε χριστιανὸς νὰ διαλέγῃ μίαν ζωὴν τὴν πλέον
ὠφελιμωτέραν καὶ ἁρμοδιωτέραν εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ τέλος
τῆς σωτηρίας του. 104
Β΄. Μὲ ποίους τρόπους πρέπει νὰ διαλέγῃ τὴν τοιαύτην ζωήν. 107
Γ΄. Ὅτι πρέπει νὰ διορθώνῃ τὴν ἐκλογὴν τῆς ζωῆς του, ἀνίσως
καὶ δὲν ἔκαμνε καθὼς ἔπρεπε. 111

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ
Α΄. Ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, διότι μᾶς προστάζει
νὰ τὸν ἀγαπῶμεν. 115
Β΄. Διότι αὐτὸς καθ’ἑαυτὸν εἶναι ἄξιος ἀγάπης ὑπὲρ πάντα. 117
Γ΄. Διατί μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὴν ἀγάπην Του μὲ τόσας εὐεργεσίας,
καὶ ἐξαιρέτως μὲ τὴν ἀγάπην ὅπου μᾶς ἀγαπᾷ. 119

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΟΗ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Α΄. Περὶ τῆς δόξης τοῦ Παραδείσου, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ μακάριοι ἔχουν νὰ ἀπολαμβάνουν ὅλα ὁμοῦ τὰ ἀγαθά. 122
Β΄. Ὅλα τέλεια. 126
Γ΄. Ὅλα τέλεια αἰωνίως 129

ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΝΝΑΤΗ
Πόσον εὐηργέτησεν ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.
Α΄. Διότι αὐτὴ εὑρίσκετο μέσα εἰς ἕνα ἄπειρον βάθος. 132
Β΄. Διότι ἀνυψώθη εἰς ἕνα ἄπειρον ὕψος. 133
Γ΄. Διότι μετεχειρίσθη δι᾽αὐτὴν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μίαν ἄκραν ταπείνωσιν. 135

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ
Α΄. Ὅτι γεννηθεὶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπολέμησε καὶ ἰάτρευσε τὸν ἔρωτα τοῦ πλούτου. 137
Β΄. Τὸν ἔρωτα τῶν ἡδονῶν. 140
Γ΄. Τὸν ἔρωτα τῆς δόξης. 142

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΡΩΤΗ
Εἰς τὴν περιτομὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς περιτμηθεὶς κατεσκεύασε
Α΄. Ἕνα ἰατρικὸν ἰαματικὸν τῆς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. 146
Β΄. Ἕνα ἰατρικὸν ἀναψυκτικὸν τῶν πόνων των. 148
Γ΄. Ἕνα ἰατρικὸν διαφυλακτικὸν τῆς ὑγείας των. 151

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ
Εἰς τὴν προσκύνησιν καὶ ὁδοιπορίαν τῶν μάγων, τὴν ὁποίαν
Α΄. Ἄρχισαν μὲ προθυμίαν. 158
Β΄. Τὴν ἠκολούθησαν μὲ σταθερότητα καὶ μεγαλοψυχίαν. 162
Γ΄. Τὴν ἐτελείωσαν μὲ ἐλευθεριότητα προσφέροντες τῷ Χριστῷ τὰ μυστηριώδη δῶρα αὐτῶν. 165

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ
Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενικῶς θεωρουμένης εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος
Α΄. Ἐφύλαξεν ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς του. 169
Β΄. Ἔκαμνεν ἐργόχειρον. 173
Γ΄. Ἐφύλαξεν τὴν πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. 178

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ
Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Θείου Εὐαγγελίου.
Α΄. Τίς εἶναι ὁ ταύτης διδάσκαλος. 185
Β΄. Ποία εἶναι ἡ διδασκαλια Του. 187
Γ΄. Ποῖοι εἶναι οἱ μαθηταὶ ὅπου πρέπει νὰ τὴν μανθάνουν. 190

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ
Α΄. Περὶ τοῦ πολέμου ὅπου ἦλθε νὰ βάλῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ἀρχιστράτηγος καὶ βασιλεὺς ὁ Χριστός. 193
Β΄. Τριῶν τάξεων ἄνθρωποι Τὸν ἀκολουθοῦν. 194
Γ΄. Κατὰ τρεῖς τρόπους καὶ βαθμοὺς Τὸν ἀκολουθοῦν. 196

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ
Α΄. Ὅτι εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας παρασταίνεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ δώρου. 198
Β΄. Ἡ ἀγάπη ἐκείνου ὅπου τὸ χαρίζει. 201
Γ΄. Ἡ ὠφέλεια ἐκείνου ὅπου τὸ λαμβάνει. 204

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΒΔΟΜΗ
Ὅτι ὁ Χριστὸς ἵδρωσεν εἰς τὸν κῆπον ὡσεὶ θρόμβους αἵματος
Α΄. Διότι ἐπρόβλεπεν ὅλα τὰ πάθη ὅπου ἔμελλε νὰ πάθη. 206
Β΄. Διότι ἐλυπεῖτο διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. 209
Γ΄. Διότι προεγνώριζε τὴν ἀχαριστίαν μας. 210

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΟΓΔΟΗ
Εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, ἡ ὁποῖα προῆλθεν
Α΄. Ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. 212
Β΄. Ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν. 214
Γ΄. Ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς προσευχῆς. 217

ΜΕΛΕΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΝΝΑΤΗ
Εἰς τὴν μαστίγωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ὁ Κύριος
Α΄. Ἕνα ἄκρον πόνον. 221
Β΄. Μίαν ἄκραν ἐντροπήν. 224
Γ΄. Μίαν ἄκραν ἀγάπην. 227

ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ
Α΄. Ὅτι ἐβάστασεν ὁ Κύριος τὸν Σταυρὸν δημοσίως. 229
Β΄. Γενναίως. 234
Γ΄. Καρτερικῶς καὶ ὑπομονητικῶς. 236

ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΠΡΩΤΗ
Α΄. Ὅταν ὁ Κύριος ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν ἔπαθεν ἄκρως κατὰ τὸ σῶμα. 240
Β΄. Ἔπαθεν ἄκρως κατὰ τὴν ψυχήν. 243
Γ΄. Μᾶς ἄφησε διδασκαλίαν τοὺς ἑπτὰ λόγους Του. 248

ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ
Α΄. Ὅτι εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ συγχαρῶμεν μὲ Τὸν Ἀναστάντα Χριστόν. 254
Β΄. Μὲ τὴν ἁγιωτάτην Μητέρα Του. 259
Γ΄. Μὲ τὸ σῶμα μας. 263

ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ
Α΄. Ὅτι εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἐνήργησεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς Ἀποστόλους μεταβολὴν τοῦ νοῦ. 268
Β΄. Μεταβολὴν τῆς καρδίας. 270
Γ΄. Μεταβολὴν τῆς γλώσσης. 272

ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ
Α΄. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων παρασταίνονται δύο αὐθένται συνάγοντες στράτευμα, ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἑωσφόρος. 275
Β΄. Ποίας πληρωμὰς δίδουν αὐτοὶ εἰς τοὺς ἀκολούθους των ἐν

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

τῇ παρούσῃ ζωῇ. 279
Γ΄. Ποίας ἀμοιβὰς τοὺς δίδουν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. 283

ΕΤΕΡΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΙ
ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ

Διαμοιρασμέναι εἰς πᾶσαν ἡμέραν τοῦ μηνός.

		Σελίδα
Ἡμέρα Α΄.	Περὶ τῆς ἀξίας τῆς σωτηρίας	286
Ἡμέρα Β΄.	Περὶ τοῦ ἀβεβαίου τῆς ὥρας τοῦ θανάτου	286
Ἡμέρα Γ΄.	Περὶ τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου	286
Ἡμέρα Δ΄.	Περὶ ἑτοιμασίας εἰς τὸν θάνατον	287
Ἡμέρα Ε΄.	Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀποθνήσκοντος	287
Ἡμέρα ΣΤ.΄	Περὶ τῆς ὕστερης ὥρας τῆς ζωῆς	287
Ἡμέρα Ζ΄.	Περὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας	287
Ἡμέρα Η΄.	Περὶ τῆς στάσεως τῆς ψυχῆςμετὰ τὸν θάνατον	288
Ἡμέρα Θ΄.	Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ σώματος μετὰ τὸν θάνατον	288
Ἡμέρα Ι΄.	Περὶ ζωῆς κριθησομένης	288
Ἡμέρα ΙΑ΄.	Περὶ μετανοίας	289
Ἡμέρα ΙΒ΄.	Περὶ τῆς τελευταίας Κρίσεως	289
Ἡμέρα ΙΓ΄.	Περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν	289
Ἡμέρα ΙΔ΄.	Περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ	290
Ἡμέρα ΙΕ΄.	Περὶ τῆς φανερώσεως τῆς συνειδήσεως ἐν τῇ μελλούσῃ Κρίσει	290
Ἡμέρα ΙΣΤ΄.	Περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν	290
Ἡμέρα ΙΖ΄.	Περὶ τῆς τελευταίας ἀποφάσεως	291
Ἡμέρα ΙΗ΄.	Περὶ τῆς τιμῆς τοῦ καιροῦ	291
Ἡμέρα ΙΘ΄.	Περὶ τῆς κολάσεως	291
Ἡμέρα Κ΄.	Περὶ τῆς συστάσεως τῶν κολασμένων	292
Ἡμέρα ΚΑ΄.	Περὶ τοῦ ἀβεβαίου τῆς σωτηρίας	292
Ἡμέρα ΚΒ΄.	Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κολαζομένων	292
Ἡμέρα ΚΓ΄.	Περὶ τῆς ἐξομολογήσεως ἑνὸς κολασμένου	293
Ἡμέρα ΚΔ΄.	Περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως	293
Ἡμέρα ΚΕ΄.	Περὶ τῆς ἀναβολῆς τοῦ καιροῦ	293
Ἡμέρα ΚΣΤ΄.	Περὶ τοῦ Παραδείσου	294
Ἡμέρα ΚΖ΄.	Περὶ τῆς στράτας τοῦ Παραδείσου	294
Ἡμέρα ΚΗ΄.	Περὶ τῆς ἀποκτήσεως τοῦ Παραδείσου	294
Ἡμέρα ΚΘ΄.	Περὶ τῆς μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος	295
Ἡμέρα Λ΄.	Περὶ τῆς ἀποκρίσεως ὅπου δίδει ἡ συνείδησις τοῦ καθ'ἑνός	295

ΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΟΚΤΩ

Σελίδα

Ἐξέτασις Πρώτη.
Ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ὅπου ἔχεις διὰ νὰ σώσῃς τὴν ψυχήν σου.
Περὶ τῶν ἀτάκτων παθῶν 296

Ἐξέτασις Δευτέρη.
Περὶ τῶν ἀτάκτων παθῶν. 298

Ἐξέτασις Τρίτη.
Περὶ Ἐξομολογήσεως. 301

Ἐξέτασις Τετάρτη.
Μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ φέρεταί τις εἰς τὸν ἑαυτόν του. 304
Ἐξέτασις Πέμπτη.
Μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ φέρεταί τις πρὸς τὸν πλησίον. 307
Ἐξέτασις Ἕκτη.
Μὲ ποῖον τρόπον πρεπει νὰ φέρεταί τις πρὸς τὸν Θεόν. 310
Ἐξέτασις Ἑβδόμη.
Περὶ τῶν κακῶν ἕξεων καὶ τῆς ἰατρείας αὐτῶν. 315
Ἐξέτασις Ὀγδόη.
Περὶ τῶν θεολογικῶν ἀρετῶν πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης. 317

ΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΟΚΤΩ
Διαμοιρασμένη ἑκάστη εἰς τρία μέρη.

Σελίδα

Ἀνάγνωσις Πρώτη. Μέρος Α΄.
Περὶ τῆς χαυνότητος καὶ ἀδυναμίας τῆς πίστεως. 322
Μέρος Β΄.
Ποίαν ζημίαν προξενεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν ἡ ἀδυναμία τῆς πίστεως. 324
Μέρος Γ΄
Περὶ τῆς ἰατρείας τῆς ἀδυναμίας τῆς πίστεως. 327
Ἀνάγνωσις Δευτὲρα. Μὲρος Α΄.
Περὶ ταῆς αὐθαδείτα ἐκείνων ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ ταὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐξομολογηθοῦν. 336
Μέρος Β΄.
Ποίαν ζημίαν προξενοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τους ἐκεῖνοι ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἔχουν νὰ μετανοήσουν. 337
Μέρος Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας ἐκείνων ὅπου ἁμαρτάνουν μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἔχουν νὰ μετανοήσουν. 340
Ἀνάγνωσις Τρίτη. Μέρος Α΄.
Περὶ τοῦ ἐμποδίου ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν ἡ ὑπερηφάνεια. 358
Μέρος Β΄.
Περὶ τῆς ζημίας ὅπου προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ὑπερηφάνεια. 359
Μέρος Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τῆς ὑπερηφανείας. 364
Ἀνάγνωσις Τετάρτη. Μέρος Α΄.
Περὶ τοῦ ἐμποδίου ὅπου φέρουν εἰς τὴν σωτηρίαν ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ δουλεῖαι. 371
Μέρος Β΄
Περὶ τῆς ζημίας ὅπου προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ δουλεῖαι. 371
Μέρος Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τῆς ἀργίας καὶ τῶν πολλῶν ἐργασιῶν. 374
Ἀνάγνωσις Πέμπτη. Μέρος Α΄.
Περὶ τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τῶν ἡδονῶν. 382
Μέρος Β΄.
Περὶ τῆς ζημίας ὅπου φέρουν εἰς τὴν σωτηρίαν αἱ τῶν αἰσθήσεων ἡδοναί. 384
Μέρος Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθήσεων. 388
Ἀνάγνωσις Ἕκτη. Μὲρος Α΄.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΟΓ ΓΕΝΟΣ

Περὶ τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τοῦ πλούτου καὶ τῶν ὑπαρχόντων. 393
Μέρος Β΄.
Περὶ τῆς ζημίας ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν ὁ τοιοῦτος ἔρωτας. 393
Μέρος Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τοῦ ἀτάκτου ἔρωτος τοῦ πλούτου καὶ τῶν ὑπαρχόντων. 399
Ἀνάγνωσις Ἑβδόμη. Μέρος Α΄.
Περὶ τοῦ ἐμποδίου ὅπου φέρει εἰς τὴν σωτηρίαν ὁ ὀλίγος φόβος τοῦ Θεοῦ. 407
Μέρος Β΄.
Περὶ τῆς ζημίας ὅπου προξενεῖς εἰς τὴν ψυχὴν ὁ ὀλίγος φόβος τοῦ Θεοῦ. 408
Μέρος Γ΄.
Περὶ τῆς ἰατρείας τοῦ ὀλίγου φόβου τοῦ Θεοῦ. 411
Ἀνάγνωσις Ὀγδόη.
Περὶ τῶν μέσων ὅπου πρέπει νὰ μεταχειρίζεταί τις, διὰ νὰ φυλάττη τὸν καρπὸν ὅπου ἀπέκτησεν ἐκ τῶν παρόντων Πνευματικῶν Γυμνασμάτων. 421

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ